53.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

Julius 3kán.

TARTALOM. Belföld. Halálozás. — Hazai képek. (Nyilvánosság és még valami). — Biharmegyei gyülés. — Ref. egyházi dolgok. — Devecseri czéhek. — Szervasrul: Jancsovics P. Simom Istvánnak. — Ór: Jutalom kérdés a Pesten állitandó ref. főiskola tanitási rendszerei. — Hirnök és Világ. stb. — Külföld. Spanyolországi miniszterium küzdése. — — Nagybritannia: O'Connel; Bremer Gordon; a parlament feloszlatatása. — Francziaország: Kamra ülések. — OroszországLengyel összeesküvés. — Törökország: Krétaiak stb.

## Belföld.

**Halálozás.** Méltóságos szentgyörgyi Horváth János ő cs. kir. felsége aranykulcsos hive f. e. nyárelő hava 30kán esti nyolcz órakor hamardnapig tartott bélüszögben életének 64ig évében itt Pesten jobb életre szenderült. Hideg tetemei Vas megye Szent-György mezővárosában a nemzetségi sirtboltba fognak eltakaritatni. Ugyan ott fognak az engesztelő szentmise áldozatok is nyárhó 12kén tartatni. A megboldogult emberbarát különös kegyes szivvel viseltetett jobbágyai iránt, minek egy pár példáját egy volt tisztjétül tudjuk, kitül midőn kérdezősködék vala jobbágyai állapotja felül, a szegényebbeknek minden évben elszokta engedni urbér tartozásaikat; sőt ha valamellyiknek marhája megdöglött, saját pénzén vásároltatott vonósbarmot. Ő gyakorlattal tevé azt, miért sokan csak virágos beszédekkel buzganak. Béke és áldás hamvaira!

**Hazai képek.** (Nyilvánosság és még valami). Mióta egy izmos kéz a lepelt nemzeti bajaink többségérül lerántotta, láttunk hazánkban egy szellemet fakadni, melly mindenkinek keblében édes örömet és talán körülményekhez képest és állapotunkhoznagyon is élénk reményeket táplált. Számos helyeken (nem tudni azért-e, mert a külföld tapasztalásai állottak előttünk, vagy azért, mert a magyar egy század óta mindig a külföld majma volt, elég az hozzá, hogy a dolog nézetünk szerint valóban ugy áll a mint mondjuk) honosulni kezdének a kor nagy eszméi, vagy jobban: ideig óráig tartó szállást *tetszék* a kor nagy eszméinek nálunk fogadni t. i. alkalmas szállást és vendégszeretetet lelhetének nálunk, és mig a hosszas együttlét vagy az örökös együttlétet teendé szükségessé, vagy bebizonyitandá, hogy a magyar és az új vendég nem férnek meg közös fedél alatt. A kor nagy eszméi és szükségei közt fő helyen állott a nyilvánosság — a nyilvánosság, mellynek nagyszerű hatásától és jótékony befolyásától a nemzet régóta elszokott, és mellynek hijában ezer meg ezer visszaélés, ezer meg ezer ármány kezde nemzeti és alkotmányos életünkbe lopódzni; és az ármány-szőtte *visszaélés halkkal gyakorlattá lett és Magyarország* normalis állapotja nem volt egyéb megrögzött balitéletek, rosz szokások, visszaélések tömegénél, mellyből kigázolni csak fölötte merész lépések segithetének. Szabad szólás! szabad sajtó! hangzék az ország egyik végén, szabad szólás! szabad sajtó! hangzéka másik végén, és a fiatalság chorusa ujongatva kiséré harsány antiphoneival az új evangeliumot, ugy hogy az ember utoljára csakugyan hinni hajola, hogy a százados mirigy kiirtására s a haza boldogitására már a legnagyobb lépés meg leend téve, ha a nyilvánosság fog minden nyelv által rebesgettetni és a haladás lobogójára jelszóul tűzetni. — A nyilvánosság azonban nálunk, mint sok más, csak divateszme — tisztelet becsület a kiveendőknek; de egy nem csekély résznél valóban csak divateszme, mi magában véve még nem nagy baj, mert a divat szokássá, a szokás pedig természetté válhatik. Fog-e azzá válni? ez más kérdés, mellynek megfejtője a jövendő leend. Tetszett tehát a sorsnak egy kedvező pillanatban az eddiginél kissé nagyobb nyilvánosságot juttatni a magyarnak, hogy láthassa meg bajait, és tehessen írt sebeire mellyeket jobbára ön fegyverével vágott magán. Lássuk már most, mi lön az annyira óhajtott, annyira sürgetett nyilvánosság eredménye? mi lön jelesül eredménye amaz élénkebb sajtói mozgalomnak, mellyeket darab idő óta hazai ügyeink körül gyakoroltatni látunk? A józan haladás baráti, kiket sem a hagyományos előitéletek tévutakra nem vezettek, sem a haza bonyolódott ügyei vissza nem rezzentettek, kiknek a haladás nem bábjáték, hanem az élet legnagyobb, legsürgetőbb szükségeinek egyike — e nem igen nagy számu lelkesek őszintén örültek az új jelenésnek, mert tudták, hogy az igazság minden harczaiban a szabadot, a síkot, a napfényt keresi, hol bár néha későn, de mindig kétségtelenül diadalmaskodik. Egy ennél sokkal nagyobb rész, melly ezelőtt is, mint gyáva suhancz kisértő rémtül futott a nyilvánosság napja elöl, rettegve és sápadva látta közeledni a nagy napot, melly minden csempészkedőnek nyakát szegendi és kérlelhetlenül rántandja le a fátyolt mokannai arczárul, mellyen a rágodó öntudat ostora alig hagya meg egy emberi vonást, mellyet az elmesötétség és testi lelki nyomatás szomorú évei óriáslidérczé neveltek volt s mellyre nézve a nyilvánosság földerülő napja sem több sem kevesebb nem volt, mint a legrettenetesebb itélet napja, mellyen egy igazságos biró kérlelhetlenül törendi el a pálczát a közügyek rosz sáfári fölött. — Egy harmadik és bizonyára nem csekélyebb részre nézve a nyilvánosság csak madárijesztő volt, mig a tolvajnak szabad bemenet engedteték a szőlőbe. Ez azon divaturacsok serege, kik minden koreszmét virágbokréta gyanánt tűznek kalapjaikra, hogy könnyelmü kéjhölgyek figyelmét magokra vonhassák, de ha e koreszmákért valamit tenni vagy épen tűrni kellene, rémes hangon följajdulnak minden szóra, mellyet az igazság füleikbe dörögtet, és iszonyodva futnak azon nyilvánosság elől, mellyet magok idéztek fejökre. Szó a mi szó, de ezek az urak (vagy ha ugy tetszik, tekintetes, nemes és az ég tudja minő czímzetes hatóságok) nem azért pártolták és pártolják a nyilvánosságot, nem azért állanak a javitásokat sürgetők első csatasorában, hogy a sajtó rajtok próbálgassa ostorát, és hogy a cselekvés mezején is ők járjanak elől ébresztő példával; ők már csak azért is, mivel sine discrimine minden kiváltságnak ex professo ellenségei, megérdemlenék, hogy nyilvánosság tekintetéből némi kis kiváltsággal birhassanak. Tréfán kivül, a dolog sokkal komolyabb mint gondolnók. Sajtónknak e szokatlan nyilvánossága, mellyet minden igaz magyar, minden önzéstül szabadelmü örömmel üdvözle, mellynek sikerét nemzetünk sok tekintetben már is kezdé aratni, borzasztóan riasztá föl álmukból azokat, kik azt hivék, hogy a nyilvánosság nem egyébre való, csak madarakat ijeszteni, és hogy a tolvajnak ezután is szabad leend az éj sötét szárnyai alatt a szőlőben tetszésekint gazdálkodni. Nem sokára alkalmunk lesz a pseudoliberalismusnak nehány illynemü példányait a közönségnek bemutatni. Fölötte balul fogák föl a nyilvánosság eszméjét azok, kik azt hivék, hogy a trombita mindig csak ki, s be soha sem fog harsogni, kik a szabadelműség köpönyegét elég bőnek tarták minden magoktul eredő visszaélések takarására. Igen is, drága olvasó, vannak erkölcsi és nem erkölcsi — akarám mondani — egyes személyek (bocsánat a szójátékért!), kikuek teljességgel nem tetszik, ha hirlapokban ollyasmi elmondatik, mi p. o. A** (e betüt csak pro forma például emlitem) vagy más vármegye közgyülésén ész és törvényellenesen történik. Tudjuk, hogy némelly hirlapoknak nincs szerencséjök bizonyos urak és testületek kegyelmében állani, mi magában véve elég nagy szerencsétlenség, mirül azonban legjobb akaratunk mellett sem tehetünk; mert tisztünk nem egynek vagy másnak kegyét vadászni, hanem a mennyiben tőlünk függ és belátásunk van a dologba, igazságot hirdetni, ha mingyjárt az ég megdördülne is fölöttünkEgy szó mint száz: a polgári életünkre derült nyilvánosság egyebek közt jellemünk eddig titkoltabb rejtekeibe is be hagya tekintenünk; a magyar természethez nagyon hozzá van nőve az önkény — az önkény, az ő legrútabb, legundokabb alakjában. Mi nyomorú szabadelműség az, melly nem bir önkényrül lemondani, melly minden igaz szóra redőkbe szedi homlokát és ostort mutat az igazság hű barátjának, hogy az igazságtul vissza rezzentse! Nem élünk azonban olly kort, mint mikor Zeüsz fejrázására az egek megrendültek; a nap csendesen és szilárdan végzi pályáját és az alakoskodók, az igazságot nem tűrők nem sokáig játszhatják szánakozásra méltó szerepeiket. És igy megmondva legyen azoknak, kiket e sorok illetnek és kik ezeket kétségkivül érteni fogják, hogy bennünket semmi „fölirás," semmi fenyegetődzés nem fog tisztünkhöz hűtlenekké tenni; hogy mi ezután is merészen emelendjük föl szavunkat a haza minden ügyében, bátran fedezendünk föl minden tudomásunkra eső visszaélést, kövesse azt el bár egyes személy vagy hatóság. Mi igy értjük a nyilvanosságot és igy fogjuk azt tehetségünkhez képest mindig kezelni, s ez öntudattal szánakozva tekintünk olly insinuatiokra, minők ellenünk némelly helyeken már több izben tétettek.

* N: Várad nyárelő 27kén 1841. Bihar megyei közgyülésről tovább szólni akarván, a tárgyak soksága kénszerit: szólanunk röviden, s némi egybefüggést hoznunk a változatosság közé. — Gyüléseink rendezése iránt kettő történt. — Csanády Ferencz t. b. előadá, mi üdvös lenne a nyilvánosság, és ébresztő a köszellemre nézve, ha minden tárgyák, mik egyetemi érdeket rejtenek magokban, a jegyzőihivatal által sorozatba vétetve, gyülések elő napjain köziratra bocsátatnának. Ez elfogadtatott olly módositással, miszerint a jegyzőknek kötelességükké tétetett, e tárgy-laistromot, a gyülést megelőző egész napon, megyénk nagy teremében, hol azt mindenki nézhesse és használhassa, kitenni. Továbbá Thurzó János fő sz. b. rendeltetni kivánta: hogy Fáy nk ismeretes javaslata szerint minden inditvány csak következő gyülésen hozassék szőnyegne. De a többség, mig kerülni ohajtá a gondatlau hamarkodást, nem akarta ugyanakkor a közigazgatás lassu kerekeit még hátrább tartóztatni,

s különbség nélkül olly dolgokban is, miknek késedelme kipótolhatatlan baj a procrastinatio elvét szentesiteni. Határozva lön: miképen minden inditvány tételekor végzés által tüzessék ki az idő, mellyben az tanácskozás alá jövend. Igy a mi iránt szükség, és lehet rögtön intézkedni, tüstint vitakérdéssé leszen; ha pedig jőne dolog, komoly átgondolást, és halasztást igénylő, ez vagy néhány napmulva azon gyülés folyamában, vagy a következő gyülésen döntetik el. — — Inditványoztatott továbbá, hogy a törvényszéki birák, 1681diki 24dik és 1618diki 10dik értelmében, a megye által, titkos szavazattal választassanak. — — Lön azért kérdés, mikor váljék ez tanácskozási tárgygyá? Sokan olly naptény-tisztának láták a választási jogot, hogy felőle tüstint határozhatni véltek; utóbb azonban, miután jelen inditvány már tavaszelői gyülésből, nehogy az mondassék, mintha kilesetett volna a főispáni helyettesnek joga megtámadására az ő távul léte, felfüggesztetett vala, szavukhoz a rendek ma is következetesek maradni kivántak: és jövő évnegyedi közgyülésünknek, feladatává tüzék ezen ügyet, annyival inkább, mert a választás idejét köz hirré tenni jónak hitték. — Ezzel rokon s mint alább kitetszik, némi kapcsolatba jött a másik esemény. — — Főispáni helyettesünk, által hivatalos levélben kijelentett több egyedeknek táblabiróságra kinevezésök iránt heves vita támadt azon okból, hogy közöttök három találtatott, melly ellen terhes vádak és alapos kifogások forognak fen. Ezek az eskü letételéhez nem bocsátatván, főispáni helyettes ur a fenforgó körülményekről értesitetni rendeltetett. (Folyt. köv.)

Egyházkerületi dolgok *). A dunamelléki helv. hitv. egyházkerületnek Pesten f. e. junius 21dik napjától 29ig tartott közgyülésében, kerületi főgondnok méltóságos gróf széki Teleky Sámuel ur viselvén a világi elnökséget: másik elnökké (fötiszt. püspök Báthory Gábor ur betegsége miatt jelen nem lehetvén) a hivatalára nézve legidősb főesperes kisjáczi Szeles Sámuel ur helyettesittetett. Egyszersmind 1) Elhatároztatott, hogy a vizsgálatot dicsérettel kiállott hét papi jelöltet is, a helyettes püspök szentelje föl; mi is mult vasárnap a pesti templomban szokott szertartással véghez ment. (Taval nagykörösre vitték a fölszentelendő ifjakat.) 2) A felső baranyai lelkészek az illető egyházvidék (Tractus) tanácskozásainak zárt körökben tartása ellen panaszkodván, elhatároztatott: hogy valamint az egyházkerületi gyülések, és több egyházvidék tanácsülései is már évek óta nyilvánossággal tartatnak; ugy a panaszlott f. baranyai, s általában minden egyházvidék, a tanácskozásaiban részt venni kivánóknak bemenetelt és szólásszabadságot engedjen; kivévén a szorosan bíróskodási ügyeket, mellyekre nézve határozó szavazattal csak magok a tanács hites tagjai birhatnak. Egyszersmind, hogy az egyházkerületi, s vidéki gyülések idejét kiki előre megtudhassa: amaz a hirlapokban, emez pedig minden egyházban szószékből kihirdettetni rendeltetett. 3) Ez alkalommal inditvány tétetvén hogy az 1835ben hozott, nyilvánosságot gátló 46dik statutum, melly szerint az idegenek a közgyülésen csak az elnökök engedelmével, s ekkor is szólás és szavazás nélkül vehetnének részt, világos határozattal s haladék nélkül töröltessék el: pártolták az inditványt többen azért, mivel az érdeklett törvény, a meg nem tartás és ellenkező gyakorlat miatt különben is megszünvén, az jövendőre nézve érvénytelennek kijelenthető. — A nagyobb rész azonban, és főkép az egyházvidékek küldöttjei ugy vélekedtek; hogy mivel törvényt eltörölni annak lehet, a ki hozta, a kérdéses statutum pedig — mint szintén a többi is, — az egyházvidékek meghallgatásával és bele egyezésével készült: azért azt rögtön közgyülésileg eltörülni, az egyházvidékek jogainak csonkitása nélkül nem lehet. Ekkor a nyilvánosság ügyében, vagy is inkább ürügye alatt (mert hiszen az ellen a folyvást telve volt, s igy a nyilványosságot voltakép bizonyitott teremben, sem egyháziak, sem világiak részérül csak egy szózat sem emelkedett; sőt épen a nyilvánosságért rendeltetett a közgyülés határnapjának közhirré tétele is) hosszas és élénk viták támadtak a kerületi gyülés és egyházvidékek közt a fenálló viszonyok s képviseleti rendszer fölött; mellyek végeredménye az lön; hogy a 46 stat. eltörlése végzés által ezuttal ki nem jelentetett. Egyébiránt 4) Küldöttség neveztetett, melly vagy a soha életbe nem jött, vagy épen czélszerűtlen, sőt káros, vagy a gyakorlatilag máskép álló statutumoknak eltörlése, s illetőleg módositása iránt, okokkal támogatandó véleményét jövő közgyülés elébe terjessze; melly után az lehető észrevételek végett szokás szerint az egyházvidékeknek ki fog adatni. 5) A Pesten állitandó reform. főiskolának az ágostai hitfelekezetével leend egyesitése tárgyában tett közgyülési határozat már a hirlapokban közöltetvén; e pont alatt megemlitem még: hogy az állandó iskolai választmányhoz ifj. Báthory Gábor, Dobos József, Markos Pál és Polgár Mihály urak a gyülés által ujabb tagokul elválasztattak. 6) Most tisztelt Dobos József alesperes és dunapatai lelkésznek az általa 22 évig nagy szorgalommal és közkedvességgel viselt aljegyzői hivatalárul már most ismételve és szivreható szavakban tett leköszönését a gyülés érzékeny ihletődéssel fogadván; helyét azonban még most be nem töltvén; ez alkalommal javaslat tétetett és azonnal gyakorlatba is hozatott: miszerint mindenik jegyző, az általa előadott tárgyak jegyzőkönyvét nem a gyülés végén, hanem minden másnap (és ez utóbbi már 3 év óta van szokásban) egyes iveken tiszta, és nem igazitott irásban felolvasván; azt azonnal az elnökök aláirásaikkal hitelesitik. Ha ezen felolvasáskor némi változtatások és igazitások tétetnének: az a másnapi jegyzőkönyvben szórul szóra megemlittetik. 7) A budai zsinat végzései, s az egyházvidékeknek azokra nézve már beadott észrevételei, Nyáry Pál és Török Pál egyházkerületi táblabirák kezeihez a végett letétetvén, hogy a kiknek tetszik, leirathassák; Egyszersmind Nyáry Pál ur megbizatott, hogy azokbul az elvek gondos kiemelése mellett egy rövid kivonatot készitsen. 8) A jövő évre ujonan szerkesztendő egyházi névtár (almanach) tervének kidolgozására Fényes Elek, Polgár Mihály és R. Ensel Sándor urak kiküldetvén; az általok bemutatott terv, miszerint a névtár, mellyet tisztelve szeretett főgondnokunk arczképe fog ékesiteni, válogatott tárgyakkal érdekes olvasmányul szolgáland, helybe hagyatott; és az a szerinti szerkesztésre és 750 példánybani kinyomatásra tisztelt Polgár Mihály egyházi főjegyző ur megbizatott. (Vege következik.)

*) Mellőzvén a közigazgatási tárgyakat, az egyházvidékek tudósitásaira, s egyes folyamodásaikra tett végzéseket; jegyzeteimet helyszüke miatt is csak nehány olly tárgyra szoritom, mellyeket korszerü javitás és haladás tekintetéből közérdekűeknek tartok. B. E.

A czéhek erkölcsi állásárul egy kis új adat. — Midőn némelly törvényhatóságok előkészületeit a közelgő nagy reményü országgyülésre már is szemlélni szerencsénk van, lehetlen nem örvendenünk, hogy a czéhek is valahára az ország melegebb figyelméhez közelebb vitetnek. Érett felfogás az igen is, melly a czéhek álladalmát hazánkban az anyagi jólét vészdús eszközéül jegyzi fel, melly nem csak magukat a czéheket és azokkali egyenes küzködéseket lengi károsan keresztül, hanem az egész nemzet hossz- és keresztvonalinak minden magányos pontjait érzékenyen érdekli. Sőt nem fog-e visszás képeket szülni előlegesen, ha mondom, hogy a czéhbeli társulatok nem csak anyagi jólétünk lassú mérgei, hanem erkölcsi életünk folytonos hagyintárit is kikémlék már, és hamar érő ragályokkal sietnek megvesztegetni, mire az alább nyilvánitandó adatok nyugtatóul szolgálnak? — E szerint tehát a czéhek álladalma anyagi és erkölcsi jólétünknek volna alattomos fojtogatója. Az előre, sőt mind kettőre kielégitő adatúl szolgálnak azon nyomos pontok, mellyek a czéhek eltörlését sürgették, és már némelly megyei utmutatásnak rendes tárgyává tétettek; de van nekem hallatlan tapasztalati adatom, miszerint a czéhek különösen erkölcsi életünk ellen bombáznak, mit tovább is némasággal palástolni bűn nélkül lehetlen.

Veszprém vármegye devecseri járásában ugyan azon nevű mezőváros kis népességének (mintegy 2500) egy részét czéhbeli emberek teszik; de van is ennek káros hatása önállásukra nézve is, mert a mesterségűzés, ha valahol Devecserben bizonyosan a leggyérebb lábon áll; mert alig van egy-kettő, kiket a mesterség üzés kitünőleg jutalmaz, ezek is többnyire a földmivelésnek párosult iparnak köszönik, hogy a szenvedő életűek nagyobb tömegétül különitvék. — A czéhekre alakult mesterségek itt ezek: csizmadia (legnagyobb számmal), szűcs, takács, magyar és német varga egyesülve, szabó, kovács, bognár; vannak még egyéb mesterségek is, mellyeknek czéhük mégis máshol nem helyben van. E czéhek szenvedő életének másik alapoka az, hogy mi keveset egy héten keres, vasárnap megissza: itt feneklik a devecseri czéhnek ama bámulatos czéhbeli szokásuk is, miszerint ha a legénység körébül megtörténik, hogy egyik vagy másik többnyire mindig moralis erejének teljes kimerültével a czéhekbe iktattatik, kétség kivül első s mintegy szükségbül kötelességgé vált merény a házasság, mihez elég szerencse ömledezések történnek, egyébként megeshetnék, hogy a hosszú zagyva lakomából ki is lehetne maradni. A házasságban fő pont a czéhek részérül az esküvés, mellyet a czéhek szorgosan följegyeznek, följegyzik a napot, az órát, mellyben az esküvés történt. A házasság közönséges eredménye a szellem megtestesülése: a nő terhbe esik, és az illető czéhnek azonnal elkezdődik a fő foglalatossága, miszerint rendesen számolgat: mikor volt az esküvés, hány hónapos lehet a magzat a méhben, mikor kell neki megmozdulni, mikor ismét törvény szerint a világra jönnie. A törvényes idejök 9 hónap, és e szerint a czéh törvénye ugy nyilatkozik, hogy a melly nő ezen törvényes idő előtt elszüli gyermekét, bár egy-két nappal, vagy egy-két héttel előbb, az a tiszta házasság terménye nem lehet, hanem a tiszta házasság előtti kósza szerelemnek, tiltott ölelkezésnek légyen természetes gyümölcse, azért a nő még testrázó fájdalmaibul ki sem emelkedett, a czéh által kurvának kiáltatik, és mint illyennek férje a czéh tagja nem lehet, és tagnak nemis tartatik mind addig, mig a fenálló nagy judicatio szerint becsületét vissza nem szerzi, melly abban áll, hogy tisztitsa meg magát, mi négy váltó forinttal történhetik, mellyeket mihelyt a czéhládába befizetett, azonnal becsületes ember, azonnal ismét tagja a becsületes nemes czéhnek korán szült nejével együtt. — Mikor az illy hallatlan erkölcs megtámadások ellen a nő vagy a férj, vagy egyebek az e félhez tartozók közül kikelnek, a vádat elfogadni nem akarják és protestatiot tesznek, állitván, hogy a gyermek törvényes idejü, akkor a czéh és vádlott között vita támad, és a dolog nyilvánosb forumra kerül, orvos hivatik azon kérdés megfejtésére, valjon e gyermek törvényes idejü-e? ha az orvos tudományos szabályok szerint intézett szemléje után azt állitja, hogy törvényes idejü, evvel a czéhi hősök meg nem elégedvén, megkivánják, hogy a gyermek fontra tétessék; e kezelés után többnyire már szót sem igen emelnek, ezt is csak azért, mert nem tudják a törvényes idejű gyermek nehézségének minőségét. Igy fontoltatott meg nem régiben Veiczi kovács gyermeke, melly alkalommal a szülők a 4 frt büntetés alul csak ugyan felmentettek, mit megyei bába és orvos megegyezett véleményének köszönhetnek. —Egyébiránt alig lehet esetrül emlékezni, hogy a czéh új tagja neje első szülésével a 4 frt büntetést kikerülhetné. A második s következő szülések már megszűnnek figyelem tárgyává lenni. Folyó 1841dik évben történt, hogy egy 48—50 éves szűcs mester, kinek már ugyan ezen mesterségben mester fia van, másodszori házasságra lépett, a házasság teljes évével a nő egy jól kifejlett gyermeket hozott a világra, a kisded törvényes házasságbelinek a czéh által elismertetett ugyan; de a férjnek mesterember fia véghetetlenül restelte, hogy az első házasságbóli családot megszaporitá, egyik czéhi gyülésben kijelentvén ostoba aggodalmát, inditványba hozá, hogy az atyja 4 frtra büntettessék azért, hogy vén létére gyermeket nemzett (de ezért már csakugyan bárányból hasitottam volna fiam hátából), az inditvány viszhangra talált ugyan, a czéh düllettebb szemű tagjai mégis a dolgot elnyomván, az inditvány közbámulásra érvénytelen lön. — — Már most az illy módon befolyt pénzek a czéhpénztárába tétetnek, hol még is a hosszas veszteglettül mit sem tarthatnak, mert a vasárnapi rendes czéhi borozásnak folytonosságát az illy jövedelmek alapitják, és bátran el lehet mondani, hogy e nélkül a czéhbeliek a vasárnapi éjjet aligha józanon otthon nem aludnák át. Nem tudom, ha ezen artikulus törvényes-e vagy csak kéjelmi.

A ki a terhesség kényes álladalmárul csak némi fogattal bir is, könnyen elitélheti, mennyire igaztalan tény légyen ez a devecseri czéhekben, kivált egy olly néposztálynál, hol a nők a szelidebb sors és jó házassági bánásmód hiánya miatt olly mostoha körülmények közé szorulnak, hogy a terhesség természetes követeléseit is feledve, a kézi ipar terhesebb és testrázóbb

ágaival foglalkodnak, mellyek a terhességre nagy ellenséges hatással lévén: mi csuda, ha a terhesség valamivel előbb végét éri, mint érni kellene egyébként. Ide járul még azon humanus házassági modor is, melly a nőket ezen kényes állásukban hiven kisérik, összezuháltatnak magyarosan, azután szüljön a nő törvényes időre. Igy volt a dolog a fenebb említett Veiczi kovácsnál is, ki nejét annyira eldorongolta terhessége alatt, hogy a nő orvosi szemle alá is került; de azért a megszületett poszka gyermek még is megfontoltatott ám; sőt e durva ölelkezés ismételtetett másod izben is, és akkor is, midőn Devecsertül bucsút vennék, és tudtomra e két fél törvénykezésben is állott, minő eredménnyel nem tudom. — Hogy a dolog nem költemény, hanem folytonos usus, arrul mindenki a helyszinén teljes meggyőződést gyűjthet magának, és valóban a legritkább merények egyike, melly az immoral terjesztésének egy igen hatalmas eszköze: gátot, egyenes és haladék nélküli ellenszegülést kiván, nehogy a métely tovább harapódzván, a nemzet járványos bántalmává örököljön. Jól tudom én, hogy a devecseri czéhek e pogány merényért az urodalmi helybeli lelkes ügyvédjétül kérdés alá vonattak, és szigorú feddés kiséretével megintettek, állanának el szemtelen szokásoktul, de még eddig a józanabb intést is fás könnyelmüséggel vévén, a bünben maig is büszke nyomokkal haladnak. — — Részemrül a merényt olly vastagnak, olly erkölcssorvnak tartom, hogy ha egyéb sürgető adatok nélkül volnának is, már ezt eléglem, hogy a czéhek eltörlését sürgessék. De én nem azt szeretném kérdezni: vannak-e elég okaink a czéhek eltörlésére, hanem vannak-e olly adatok, mellyek a czéhek ügyét pártolnák, és további fenállásukat helyesitenék. Fontoljuk meg csak a dolgot, az alapbul fejtegessük érdekeit, ismerjük meg alaposan természetét, articulusait, szokásait, erkölcseit, közös hatásait, meg fogjuk igen is tudni, mit kelljen e tárgyban józanon cselekednünk, hogy hazánkat haladási tekintetben itt is egy nyommal előbbre segélhessük. Pap Ignácz.

○ **Szarvas**, nyárelő 20kán. Hogy lapjaiban közlendő, Simon István értekezéseire mindenkor várhat czáfolatot, mennyire embert beszédébül ki lehet ismerni, biztosithatom a t. cz. szerkesztőséget. Ha S. I. különczködéseit nem ismerném, ezt állitani s bolygatni a jövendőt nem volnék képes. Ám legyek hamis proféta. S. I. gondolkozása azon sark körül forog, mintha csak ő látna ép szemmel, mintha egyedül neki volna mindenben igaza, és ezen megrögzött eszme őt hirlapi levelezővé teremtette. Ő barátja a nyilvánosságnak, ám mi is szeretjük a napfényt; de a rágalmak, mivel hogy sötét barlangbul erednek, még az éji fonókákba sem valók, bár itt is igaz vér hevitené az *orsót pörgető* kacsócskákat. — A „Világ" 46 és 47dik számában S. I. mint *diabolus carthesianus* újra kibukkanik, és vegyes beszédében — mellynek harlequin tarkaságu köntöséhez még csak csörgő-sapka hibázik — először is — egyet kimélve és mást istenesitve — a szarvasi ev. egyház 5 tanitóját döfi oldalba, azt hirdetvén rólok mély bölcsen: „Nézd haza, ezek anno 1841 a tanitásban semmi előhaladást nem mutattak." Tisztitársaim nem tudom, mint érezték magokat, én bánatosan sütém szemeimet az áldott földre, mellynek Simon I. bölcs tetszése szerint, olly haszontalan terhe vagyok. *Mert lehet-e, kivált e korban, átkosabb* váddal terhelni egy néptanitót, mint, ha állittatik, hogy ő a tanitásban semmi előhaladást nem tön? és igy kárhozatos tespedésében hiába élvezte a megcsalatott szülék és egyház kenyerét? S. I. ebbeli vádját — melly talán az ügy szerfölötti szeretetébül eredhetett — ezekbül kérem megitéltetni. Ő nem csak hogy iskoláinkban soha nem volt jelen, és igy nem is tudhatja, mikint haladunk előre a tanitásban és mit tanitunk, de még azt sem tudja Szarvason: hány a tanitó. Mondja ugyan is: „Szarvas más egyházakat haladva tulaányosan hat (valósággal hét) iskolát tartott, most a hetediket (a világ tudtára nyolczadikat) van állitóban." Lehet-e aztán illy kis ujjbul szopott állitásnak hitelt adni, határozza el a közvélemény? Ha iskolai előljáróságom azt mondta volna rólam, mit S. I. állit, akkor elhallgattam volna, szemeimet azitéletnek azon vérbetüire: forditván „senki, mig ember, bár ereje szakadjon is, hivatásának tökéletesen meg nem felel." Ezen felszólamlásom igazolására, mellyet a t. cz. olvosó közönség, reménylem nem fog rosz szemmel nézni, nyilván kijelentem, hogy: dicséretet, melly szédit, nem óhajtok, elég az öntudat; utba igazgatást, ha tévelygek, köszönettel veszek, de a lealacsonyitó rágalmaknak mindig ellent mondani, kötelességemnek tartom, mert qui tacet stb. — Simon I. némelly igen felötlő állitásaira futólag: „hogy új törvényeink bonyolultak, és hogy a nép azért vékezik, mert vele a törvényt nem tanultatják, igy soha sem tudja, mikor tesz jót vagy roszszat (barom népnek kell annak lenni, ki még ennyit sem tud) s mi az övé," ugy tartom minden czáfolaton alul van. Hogy nálunk az iskolai magyar föliratot t. cz. Balla Károly ur eszközölte volna, az, ezen urnak saját vallomása srerint hizelkedő hazugság, ő csak azt sürgette, ne legyen tót fölirat, melly már régen el is tünt. — Mivel hogy környékünkön németül tanulni bajos, és ezen nyelvet tudni még is jó: a berlini Kloszné csak a szülék kivánságát teljesitette, midőn Berényben német leány-iskolát nyitott; véleményem szerint tulzás az, mdön mindent, mi nem magyar, kárhoztatunk, és minden bokorban nemzetiségünkre agyarkodó ördögöt lappangani vélünk. „Hitelt" ajánlja az orosházi gazdáknak és miért nem pápa-szemet is melléje? — A szarvasi strázs-halomróli (nála őrhalom) rege, Jánosik, szuroveczről monda s juhászokkali kalandja szép cseh forditásban a liptó sz.-miklósi naptárnak gyönyörűséges foltjai lehetnének, de hirlapi czikkeknek nem eléggé tanulságosak. A szarvasi casinó tagjai, ha még olly járatlanok volnának is a külföldi lapvilágban, miután már egyszer feleltek, többé S. I. vitáira alig hafognak feljajdulni. Hogy pedig a szarvasiak általában nem panslávok: concedo; de bár egy se lenne az: faxit Deus. Jancsovics Pál.

**Ör.** Jutalom-kérdés a Pesten állitandó ref. föiskola tanitási rendszerére nézve. „Készitessék kimeritő terv, melly a Pesten létesitendő reform. föiskolának alsó — vagy elemi — közép és felső osztályiban megállapitandó tanitási rendszert, mindenütt az élet-tudományoknak az emberiséget képzőkkel, — menynyire saját körülményink engedik — súlegyenben tartása mellet részletesen adja-elő, a jutalmazási s fenyitéktartási rendszerrel együtt." A tervkészitőnek tudni kellvén az irányt, melly ezen iskolára nézve kitűzetett s ismerni az abban eléretni kivánt czélokat: ezekre nézve következő pontok szolgálatnak útasitásúl: 1) Az alsó, vagy elemi osztály előkészitője legyen ugyan a közép osztálynak (gymnasium), de még is főkép reális irányzatú. 2) A közép osztályban a régi literatura részint új nyelvek, részint tudományok által súlyegyenbe tartassék; s a philosophiai karhoz tartozó tudományok elemei már itt tanitassanak. 3) Terv adassék, miként képeztethetnének ezen közép osztályban azok, kik kereskedők, gyárosok, kézmüvesek leendnek, választott életpályájokra a nélkül; hogy vagy ők, vagy az úgy nevezett humanisták a reájok nézve szükségtelen tanúlmányokra kényszeritetnének? Mellynélfogva arról is adassék vélemény: ha valjon itt is mint a felső osztályban, az egyes vagy több rokon tudományoknak egy tanitóra bizatása, vagy minden évben egy külön tanitónak alkalmazása és igy a szaktanitási, avagy felváltó rendszer volna-e czélszerübb? 4) A felső osztályban, a bölcselkedési, jog-és hittudományi karhoz tartozó tenulmányok adassanak elő. És mivel hazánkban a nép-iskolák javitása halaszthatlan szükség; ezek czélszerü rendezése pedig alkalmas tanitók hiányában lehetetlen: annálfogva a bölcselkedési karhoz egy különös, iskola tanitókat képző (pedagogica) osztály lészen kapcsolandó. 5) Tanitási nyelv mindenik osztályban a magyar leend; s nem csak a tudományok, hanem az ó és új nyelvek is ezen fognak előadatni. 6) Fő elve legyen e tanitásnak az ismétlés, vagy is ujra s meg ujra a tanitandóknak bövebb előadása. Az alsó és közép osztályban pedig testgyakorlatra, s szépmüvészi tudományokra illő figyelem forditassék. 7) A léleköló könyvnélküli tanulás lehetőségig, az utánmondatás vagy dictálás pedig minden esetre kerülendő levén: tétessék javaslat jó iskolai-kézikönyvek készitése módjáról. — 8) A rendes oktatókon kivül magán oktatók is adhatnának órabér mellett rendkivüli leczkéket. — 9) Minő rokon tudományok kapcsoltathatnának legczélszerübben együvé? s mind a három osztályra nézve külön külön hány évi pálya lenne szükséges? s hetenkint és naponkint mind a három osztályban hány és mellyik órák lennének a tanitásra kiszabandók? terjesztessék elő. 10) Hazánkban közóhajtás nyilatkozván a két evangél. Felekezetnek iskolai egyesitése s telyes egybeolvadása iránt: a tervező e pontra is figyelmét kiterjesztvén, adja véleményét: mikép eszközöltethetnék a czélba vett főiskolára nézve a két testvér felekezet közt legczélszerübben olly egyesülés, melly nem csupán anyagi érdekek egymás mellé tételéből álljon, hanem benne előre elhintve legyen az annyira óhajtva s időtül várt vallási egybeolvadás magva; és igy a felállitandó középponti főiskola e tekintetben is előkészitő intézetül szolgáljon.

A legjobb munka jutalma száz darab cs. arany, másod rendü pályairat ötven darab arannyal jutalmaztatik. A pálya-munkák küldettesenek-be Pestre az alólirt jegyzőhöz biztos alkalommal, vagy postán bérmentve 1842ik martius 1sö napjáig, melly határnapon túl beküldendő munkák semmi szin alatt föl nem vétetnek. A bár mi müvelt europai nyelven készitendő pályairatok, névtelenül, idegen kézzel tisztán irva, lapozva, bekötve s jelmondattal ellátva küldessenek-be egy ugyan azon jelmondatot viselő, s pecsét alatt a szerző nevét rejtő levélke kiséretében. Olly kézirat, melly szerzője nevét akármikép elárúlná, jutalomban nem részsülend. A beküldendő munkák megbirálása az állandó iskolai választmányra van bizva; melly okbul ennek tagjai jutalomért pályázni nem fognak. A jutalmak oda itéltetésére s átadására az 1842dik évi junius 20kán mint a dunamelléki helv. hitv. egyház kerület közgyülésének ideje tüzetik ki. — Általában megjegyeztetvén, hogy mivel a feladott kérdés pályára bocsátásában egyedül egy korszerü hazánk körülményihez alkalmazott, s lehető legjobb iskolai rendszer behozatala czéloztatik: azért a pályázók ön nézeteiket is követhetvén, a fentebb kitüzött, s csak némi irányul szolgáló vezérelveket sinormérték gyanánt tekinteni nem tartoznak. — Pesten 1841dik évi julius 1sö napján Bajkay Endre választmányi jegyző.

Váczon Julius 1sö napján reggeli 7 órakor a kertek között, a város alsó részén gondatlanságból tüz támadván, két házat felemésztett. — A két városi elöljáróság gondos felügyelése mellet sikerült a tüzet, melly felső szelünk fordultával a bajaiak mult évi 1sö májusi szomorú scenáját könnyen e város lakosira is előidézheté egy óra negyed alatt eloltani. — Veszprém megyében a kiküldöttségnek Veszprémbe, junius 28dikára kitüzött összeülés napja julius 7kére halasztatott el. Ugyan e hónap 12dikén Pápán fogja folytatni.

*

☞ Igen örvendünk, ha a „Hirnök“ t. cz. szerkeztősége lapjaink eredeti czikkeit saját lapjaiba átülteti, csak hogy nevezze meg kutforrásul: mert 51dik számu lapjában a pesti ügyvédek gyülése és a Josephinum alapkő letételi czikkek a ‚Világ‘bul meritetvék, de forrásul nem lön megnevezve. Mi azt szeretnők hinni, hogy néha az illy forrás meg nem nevezés feledékenységbül történik.

## Külföld.

**Spanyolország.** A külügyi minister a tavaszutói határvillongás következtében Patpot franczia követhez igen kemény hangon irt s a követ nem kevessé volt megilletődve e bánásmódon. — Melly környülállásból a jövőre sokfélét következtetnek, s jósolnak. — Az oppositio naponként erősödik, és már nehányszor a ministeriumot keményen megtámadta; ujabban is inditványba hozatott, hogy a követ, és senator semmi más féle hivatalt ne viselhessen, mit a ministerium ellenzett, és azt mondá, hogy ugy lehetetlen kormányozni. Ezen nyilatkozást többen felfogván, a ministeriumot hevesen megtamadták, s végre minden erőködös mellett is az inditvány feletti szavazás a ministerium ellen ütött ki. A nép a ministerium iránt igen közönbös sőt a capitalisták Surray Rull iránt bizodalmatlanok, és igy a kincstár üres. Angliának nem lehet reménysége, hogy Spanyolországgal a pamutarúkra nézve kereskedési viszonyba jöhessen, mert e ziránt a kereskdőkhez, és gyárosokhoz a kormány felszólitást intézett mellyben a dolgozatok felfüggesztése javaltatik, s mind addig, míg ezen kérdés bizonyos adatoknál fogva eldöntve nem lesz, különösen pedig a csempészkedőkre figyelmezteté őket. A nép nagy lelkesedéssel fogadta e felszólitást. Az angolok elleni gyülölség pedig különösen egy angol csempész hajó megkéritésénél mutatkozott; mert nyárelő 7kén a hajón talált s elkobzott árukat azonnal megégették.

A ministerium nagy bajokkal küszködik, mert a tervezett 60 millió realnyi kölcsön nem létesülhetett. Nyárelő 6kán a királyné feletti gyámság iránt volt minister tanács, s ugy hiszik hogy alkalmasint Arguellesnek jut azon szerencse. A ministerium már két vagy három nagy fontosságu tárgyakra nézve a congressusban kevesbségben maradott, és még ezen felül olly egyedeket tett hivatalba, kik a septemberi napokban hivatalaiktól csupa pártoskodás által fosztattak meg, mindazonáltal a tulzóknak ez épen nem tetszik, mit azzal boszulnak meg, hogy a cartagenai, és navarrai esetekre nézve angol s franczia országokkal némi kellemetlenségekbe szándékoznak a kormányt hozni. Mi annál könnyebbnek látszik, mert az angol követ mióta a spanyolországgali szövetség reményével felhagyott, nagyon kikerüli Gonzaleznek elégtételi ajánlatait.

**Nagybritannia.** A tory hirlapok erősen hiszik, hogy a választások a tory pártiak részére fog kiütni. O'Connell az ir néphez ismét felszólitást küldött, mellyben a kormányra törekedő — s általa scorpio pártiaknak nevezett — toryk ellen lelkesiti őket, egyszersmind jelenti, hogy a legközelebbi héten Dublinba fog menni. Bremmer Gordon Chinában Elliot kapitány meghatalmazott társává neveztetett. Nyárelő 11kén az ismeretes zsidó *bill* a felső ház által 98 szavazattal 64 ellen félre vettetett. — A parlament feloszlatás már a kirátyné által kijelentetett és azt hiszik, hogy az uj parlament nyárutó 18—23kán fog egybe hivatni. Egyik angol hirlap rosz neven veszi, hogy a ministerium a gabnatörvényt nem hozta szőnyegre; mert igy legalább némi adatok lettek vólna arra, hogy milly szempontból kelljen a gabnatörvény kérdést felfogni. Jelenleg az elmék a választási eredmények számitgatásával foglalatoskodnak, és tettleg is mind a whig mind a torypártiak részéről olly munkásság vagyon, hogy aggódva néznek a jövőbe, különösen a whigek, mivel reájok nézve a jelen választások jő vagy rosz kiütése nagy következéseket vonhat maga után. A választásoknál mint mindenütt a megvesztegetések napirenden vagynak. O'Connellnek ir országra való befolyása soha nagyobb mértékben nem mutatkozott, mint jelenleg és még is csendesen vannak az elmék. — A parlamenti ülések kevés érdekkel birnak, csupán a felső házban vannak ollykor egy kis viták, az alsó ház ellenben sokszor igen kevesek által látogatatik, mivel tagjai többnyire elutaztak választások jó sikeréről előre gondoskodandók, Napier a londoni Marylebona részéről 1931 szavazattal kijeleltté választatott. Ugy hiszik, hogy a mostani választások a ministerium részére fognak kiütni. A torypártiak minden módot elkövetnek, a wighek sészérül Cleveland herczeg 100,000 font sterlinget ajánlott a választási költségek fedezésére csupán a közel szomszédságok részére.

**Franczia ország.** (Kamara ülések) Nyárelő 18kán a pairkamra a kiadási budgetet 16 szavazattal 18 ellen elfogadá, a budget czikkelyei általában hamar elfogadtattak csupán az ujonan állitandó ezredekre nézve volt heves a vita. A kormány nyilvánitotta: miképen szándéka a hadsereget 60000 emberrel megkevesbiteni, ezenfelül pedig Soult azt is megjegyzé: hogy a hadi kiadási budgetet már is 80 millióval alább szállitotta, s reménlli miképen 1843ban rendes lábra fog a budget vissza állitatni.

**Oroszország.** Még 1839ben koniarsky féle lengyel öszveesküves ágainakfelfedezésére kirendelt biztosság folyvást áll, melly a feladott személyek vagyonát azonnal zár alá veszi. Legujabban 54 személy került vizsgálát végett a biztosság elébe. Nagyobb részneknek semmi vagyona nincsen, sok pedig közöttük ollyan, hogy kiskoruak lévén csak szülőik által birnak, s még is — bár szülőik tudta nélkül keveredtek az összeesküvésbe, a szülők kezén lévő minden jószág zár alá vétetett. 54 egyed között számos nő is vagyon. — A kormány egy manifestumot bocsátott ki ismét a büntetések lágyitása iránt, mellyben olvashatni: 1. a halálra itélttek minden kivétel nélkül örökös fogsággal fognak büntettetni. 2. A' fenyitő házakba börtönökbe zárt, s pénz vagy testi büntetésre itélttek pedig kegyelmet nyernek, és szabadon bocsátatnak. 3. A fenyitő házba zártak közül kivétetnek a hamis pénzcsinálók, tolvajok, csalók, hamisitók, valakit nagy vétek iránt hamisan vádolók, orgazdák, a rablott vagyon eladói, megtartói, erőszakoskodók, gyilkosságban résztvevők stb.

**Törökország.** A kretai legujabb hirek nyárelő 4ig terjednek. Tahir basa tavaszutó 16án érkezett Sudába, mire Mustapha a sziget kormányozója tavszutó 19kén 6000 főnyi sereggel a zendülők által elfoglalt hegyoldalon táborba szállott Canea várostól egy órányira; tavaszutó 20kán pedig az angol orosz, franczia, austria és görög consulok Tahir basának átnyujtották azon utasitásokat, mellyek az illető kormányoktól kretaiakhoz intézvék, és a mellyekben nyilvánitatik miképen hamis azon hir, mintha a kretaiak a felebb emlitett hatalmasságok segitségére számithatnának, sőt a zendülők tettét a felebbi hatalmaságok kárhoztatják, és a fegyver letételére intetnek. Ezekhez járul még Tahir basa felszólitása is, mellyben a zendülőket engedelmességre inti, a zendülők pártján lévő idegeneknek pedig a szigetbüli távozásra nyolcz napot enged. — Nézetünk szerint a fenebbi öt hatalmasság által a kretaiakhoz intézett felszólitások az illető kormányokat hiven jellemezik; mert az angol consul rövid felszólitása eléggé tanusitja az alapos számitásokon épült politikáját, még az orosz consul felszólitása nem egyéb a parancsoláshoz szokott politika visszhangjánál. A franczia felszolitás elég udvarias a zendülők tettét a bujtogatók vétkének felhozásával szépiteni, mindazonáltal csupa emberszeretetből a zendülőket semmi csalóka reménnyel nem kecsegtetheti, sőt ajánlja, hogy a sultán nagylelküségére legokosabb magokat bizniok. Az austriai felszolitás szelidséggel párosulva inti a kretaiakat, miképen a porta és Austria közt fennálló barátságos viszonynál fogva a zendülők törvény elleni tettét már csak rosz következései miatt sem helyeselheti. A görög felszólitás leginkább a görög alattvalókhoz vagyoe intézve kik hazájuk határin tul a zendülőkhöz csatlakoztak. Végül pedig Tahir basa felszólitása vagyon, melly az ujabb kor szelid modorját követve elég emberileg hangzik. Mind ezekből ugy hiszük hogy azon lépések, mellyek egy emésztő belháborút okozhatnának, a lehetőségig kerültetni fognak; mivel az illető kormányok elég őszintén a béke mellett nyilatkoztak. Tavaszutó 26kán a zendülők föseregét, melly 2000 főnyi lehetett, Mustapha állásábul elűzte. Tavaszutó 29kén ismét vissza verettek, mire a zendülők a hegyek közé vonultak egyszersmind pedig némellyek a zendülőktül elálltaks még ugyan e nap az illető hatalmasságok consulaihoz az endülőktül, felebbi felszólitásokra, nyilatkozás érkezett, mellyben a consulokat kérték, hogy részükre Tahir basával conferenciát eszközöljenek, minthogy azonban egy franczia s angol fregatte kormányzói által kik a zendülők táborába jövén az idegeneknek görögországba leendő átvitelére ajálkoztak, — tiz napi fegyverny ugvást kértek volna, Mustapha parancsot kapott az ujonani meg támadásra, és Canea erős ágyuzásnak lön kitéve nyárelő 4kén. Görögországból számos Palikárok mentek a zendülők segitségére, sőt egy philhellen sereg is képeztetett már, melly naponkint erősbödik. — A török artilleriariára nézve ugyan erősebb, de a hegyek közt nem nagy hasznát veheti.

**Egyveleg.** Ujabb tudositás szerint a portugaliai ujministerium meg van alakitva. A spanyol pénz ügyminister végre csak ugyan kapott 7—8 millió reálnyi kölcsönt, mellybül ugy gondolják 5 millio az angol legionariusok, a többi pedig a már régen fizetést nem kapott tisztviselők számára kiadatott. Madridban egy lelkész mivel a pápa allocutioját a szószékről a népnek felolvásá, hat évi számkivetésre kárhoztaték. — M'Leod ügye a közelebbi törvénykezési határ időig — mintegy negyed évre — elhalasztatott. — Mehemed Ali már előre birta másolatban az invesztiturai fermant, és nem igen volt megelégedve, azonban azt hiszik, hogy az adóra nézve csak ugyan nehezen fog Mehemed Ali megegyezni; mert a fizetendő adó csak ugyan tetemes Egyptusra nézve. Kretában állomásozó franczia hadi hajók azon utasitást kapták, hogy a Sultán tekintetét semmikép ne veszélyeztessék, mindazonáltal a menekvőknek segitségükre legyenek, főképen pedig a nép kivánatai elegedőképen meghallgattassanak. — Stockholmban nyárelő 10.az országos teremben fogott a plenum plenorum tartatni, melly alkalommal a rendek által a jelen országgyülésen alkotott 47 törvény javaslat iránt a király nyilatkozik.

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

54.

PESTEN — Szerdán

# VILÁG

1841. — Julius 7kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések; halálozás. — Hazai képek. nincsenek. — Biharmegyei gyülés vége. — Ref. egyházi dolgok vége. — Valámi a jegyzőkrül shonor.—Zsoldos Ignácz és Világ. – Őr: Adakozás vakok intézetére; Zilahi casinónak; stb. igazitások.—Külföld. Spanyolország Saragossában anarchistai huzalkodások; Barcellona; Bask tartományok stb. — Nagybritannia: választók gyülése cityben. — Francziaország: Gurnier Pagés; londoni és franczia kormány nézete a görög dologban; postán levelek nyitogatása. — Törökország — Cserkeszföld. — Egyveleg.

## Belföld.

Ő cs. s apost. kir. Fölsége a nyitrai székes káptalanban megürült két kanonokságra Uhlarik János tiszteletbeli kanonokot és Krajcsik János püspöki titoknokot, — továbbá a váczi székeskáptalanban olvasó-kanonokká Balogh István éneklő-kanonokot, éneklő-kanonokká Gasparik Kázmér őrkanonokot, őr-kanonokká Cseh András székesegyházi főesperest, székes-egyházi főesperessé Medgyesy Jánost, csongrádi főesperessé pedig Szarvas Ferenczet méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. — Pidoll Károly lovagot, udvari hadi tanácsost, a magyar kir. Sz.-István-rend kiskeresztjével — Hüttner Imrét, a szakolczai kir. gymnasiumban gramat. iskola tanitóját, közép arany érdempénzzel, szalagostul, méltóztatott legkegyemesebben földiszitni.

Kossovics Károly t. ns megyei t.biró és a m. nemz. tudom. Akademia törvényosztályi rendes tag fáradhatatlan munkásságu életének nehány napos idegláz jun. 19kén.véget vetett a férfikor legdiszlőbb szakában. A megválasztása előtt pályakoszorús iró, nagy emberbarát és rendületlen elvü hazafi korán hunyt el mind Nyitra megyére mind nemz. Akademiára nézve. H—k.

## HAZAI KÉPEK nem jelenhettek meg.

* N. Várad nyárelő 27kén A multkor már előadni megkezdett gyülés alkalmával a Vallási ügyben figyelmet gerjesztének a kérelmek, mikben többen a római kath. hitről a reformált vallásra áttérhetésüket, eszközöltetni kivánják. És a Rendek küldöttségeket biztanak meg, hogy a folyamodók szándékának valóságát, további törvényes intézkedés végett, közgyülésre jelentsék be. —E fölött a vegyes házasságok iránt, 1647iki 14dik törvény értelmében rendelt törvényszék elnöke küldetésétől elbucsúzván, annak elnökévé most már első alispánunk Beőthy Ödön választaték: Felsőbb rendeletek közt érdekes volt a helytartó tanácsi körlevél, miszerint az 1831ben állitott katonák,kincstári tartással s öltözettel ellátva,haza bocsáttatnak.—Megyei közigazgatás körében három határozatot említünk.Egyik által,miglen a katona-élelmezési rendszer új törvényes alakot nyerend,adózóink többségének akartunk könnyebbülést szerezni; s az élelmezési termények pénzzeli megváltása, és árcsökkentés utján eléállitása iránt minél olcsóbb terv készitésére biztosság küldetett ki. Figyelemre méltó volt hallanunk, miképen váradi járás maga csaknem két annyi alimentationalis teherben részesül, mint megyénk többi része együttvéve, s igy itt is helyes arányról kell gondoskodni; s a mi főkép eligazodást szerez e téren, mult évi nyár hó, nyárutó és őszelő hónapokban, midőn a föld leginkább kiönti bőségszaruját, a terméyek kiszolgáltatása, ismeretlen uton és módon, egyes szállitmányosak kezébe adatván: e három havi katonaélelmezés, a váradi járásnak 16,000 forintba került. — Másik tárgy vala, miszerint a megye cselédségének öltözetei, és a bel-szükségekre kivánt irószerek felől,még tisztválasztás előtt kötött szerződések, csak most, midőn azok már nagy részben elkészülvék, mutattattak be; és aztán természetesen alig vala mit tenni, mint némi ártatlan csodálkozás után a fizetést elrendelni. Harmadszor az urbéri dologban történt intézkedés. Tapasztaltatik ugyan is, hogy némelly földesuraságok az urbéri pereket, megyei törvényszékre vitettek fel, innen nagy időig ki nem váltván, a további folyamatban késleltetik, ez alatt a jobbágyi illetményekből némellyeket magoknak sajátitnak, és panasz ha emelkedik, az urbéri perre hivatkoznak, a kérdést törvényes uton lenni mondják, és a per a törvényszéki levéltárban évekig hever, s az időközi haszonvétel kárpótlás nélkül esik. Komolyan meghagyaték tehát a tiszti ügyvédeknek, hogy az urbéri perek álláspontjai felől,mellyekbe adózók pártfogóiul nevezettek, minden közgyülésre értesitést adni el ne mellőzzék: s ekkép az urbéri viszonyok, a nyilvánosság ellenőrködése alatt, holmi tévutakból kiszabadittassanak. — Ezután felolvastatott öt ifju esedezése, kik a helybeli királyi akademiából tetemes kihágások miatt kizáratván, fordultak a rendekhez, s atyai közbenjárásuk által a tanulási pályát számokra ismét megnyitatni kérték. — A rendek, kik közül többen a büntetés ezen német az iskolák czéljával, ellenkezőnek vélték, első alispánra ruházák a kötelességet, miszerint nevükben az illető iskolai felsőséget keresse meg, hogy a kizárottakat a javulás reményével kebelébe vissza venni sziveskedjék. — Nemzeti szinházunk érdemében szőnyegre kerüle az ország nádorának levele, miáltal megyénknek értésére juttatik, hogy az országos választmány, a szinház kezelését már átvette, s e tekintetből felhivást tesz, az országgyülésen tett ajánlatnak megyénkre eső részének lefizetése végett. — Csak nincs öröm bú nélkül. — Szepes és Bihar: minő különbségek! Szepes semmit sem ajánlott, Bihar egy millió pengőig hatalmazá fel követeit; és amaz illetményét már régen befizette, ez pedig még most tanácskozott a kivetési kulcs iránt. Lépések történtek azonban, minél előbb teljesiteni tartozásunkat. — Vegyes dolgokbul is kiemelünk némellyeket. — — Értesitetvén a rendek, miképen ő császári királyi fő hersczegsége, országunk nádora, folyó hó 22ke táján, Arad városba fog érkezni, s ott tisztelgéseket is elfogadand. Mire nézve, főispáni helyettesünk vezérlete alatt, számos tagu küldöttség neveztetett, melly a fenséges nádornak megyénk érzelmeit tudtául adja. Továbbá e küldöttség kérőlevelet is nyujtand ő fenségéhez, hogy az Erdélybe vivő ut fekete-tói részének, melly a vizáradások miatt csak nem használhatatlan lőn, újon épitésére, a helytartótanácsilag már kétszer megtagadott pénzsegélyt, só fölemelt árából, ő cs. k. felségétől, hová a rendek jelenleg folyomodtak, közbenjárásával kieszközleni méltoztassék annyival inkább, mert azon ut mint két ország kereskedési utja, a só szállitása tekintetéből is, már hajdan is kincstári költségen készitteték, s a megye erejét minden esetre fölül mulja. — Végre a cselédrendi szabályok iránt is statutum alkottatván, N. Várad városa polgárainak folyamodására, a közte és a tanács közt fenforgó surlódások megvizsgálása végett, —ugy szinte a váradolaszi nemes hadnagyi széknek, a hadnagyválasztást tárgyazó előadására, nyomozó biztosságok rendeltettek, mellyek jövő közgyülésre munkálataikat bemutatandják. — A mi még hátra van, gyülésünk átalános jellemzetére legyen szánva. Az pedig tegnap bevégeztetvén, épen két hétig tartott; s mikép hivatalosan mondatott, minden beadott tárgy, kivévén egy nagyszerűbbet, elintézve lett. Ez magában is elég örvendetes. De még inkább örömet okoz, hogy az ugynevezett közérdekü dolgokon kivül, mikben az időszaki kedvencz themák rejteznek, a többiekben is nem egyedül az elnök volt kéntelen végzéseket hozni, hanem azok élénk tánácskozás eredményei voltak. És igy azon közügybeli részvét, melly egyetlen hévmérője a népnek intézvényei iránti szerelmének, azon élet-adó közszellem, melly nélkül az alkotmány holt betü, és a jog csak papirosmalaszt, mind jobban kezd lebegni tanácstermeink fölött miként isten lelke lebeg vala a tengernek vizei fölött. S vajha gyökerek is vernének kebleinkben, mint sziklák a tengerhabok közt! És még tovább is szabad örülnünk.—A nyilvánosság eszméje naponkint tisztul, és erősbödik, a becsületesség naponkint inkább kivivja ön jogait, s közelgeni látszik az idő, mikor gyülésekbe nem ugy járandunk, hogy az udvariság bókjai közt, mint egy nagyon bepolyázott csecsemő, elhaljon az igazság; de részehajlatlanul osztandjuk az erény dicsőségét, s kimélet nélkül a kárhoztatást, hogy ne járjon fölemelt fejjel a gonosz. Nyilvánosság s becsületesség a közigazgatás egész körében: ez legyen a jelszó, és ama jobb kornak el kell jőnie.

Egyházkerületi dolgok (Vége) 9, Az iskolai kézikönyvek birálatára kinevezett állandó választmányhoz, mellynek eddig ifj. Báthori Gábor, Fáy András, Fényes Elek, Polgár Mihály és Török Pál urak voltak tagjai, Nyári Pál és Szemere Bertalan urak is kineveztetvén; ugyan ezen választmánynak meghagyatott, a kecskeméten f.hó 23dik és 24dik, N.Körösen pedig 25dik és 26dik napjain tartandó iskolai köz próbatéten jelen lenni, s a tapasztalandókrul véleményes tudósitást adni. 10, Nagy Körösi oktató Varga János ur nép iskolai tervet adván be; az ugyan ezen választmánynak birálat végett kiadatott. 11, Azon már régóta fenforgott s most ujra szőnyegre került fontos és kényes kérdés, ha valjon a legnépesebb egyházak is, mint N. Körös, Kecskemét stb. a csak nehány százból állókkal egyenlő szavazattal birjanak-e? vagy pedig a népesség arányához képest szavazati arány legyen behozandó? zsinat elébe tartozónak jelentetett. 12, Magyar akademiai lev. tag Bloch Móricz urnak a magyar zsidó tanitókat képző intézet tervezőjének s buzgó előmozditójának, az egyházkerület némelly tagjai előtt tett s gyülésben felhozott azon hazafiui nemes ajánlata: hogy ő a tervezett középponti főiskolának létrehozása esetére 12 év elforgása alatt a keleti nyelveket ingyen (az alapterv szerint is legalább 12 ezer pengő ftnyi áldozat) tanitani kész lészen: méltó emlékül, egyébiránt minden legkisebb e magány körben tett igéretből huzható kötelezési következés nélkül jegyző könyvbe iktatatott. — 13, Tiszamelléki egyházkerület azon javaslatához, hogy a néhai

Mgos Péchi Imre ur halálával meg ürült Conventi elnökséget jövendőre a kerületi főgondnokok egymást felváltva viseljék, ezen egyházkerület nem állhatván, régibb határozatához képest ezennel is oda nyilatkozik: hogy a kérdéses elnökséget mindig a hivatalra nézve legidősb főgondnok viselje. 14, A nnagyméltóságu magyar királyi helytartó tanácsnak folyó év majus 18rul 16,944 szám alatt költ, s ezen egyházi törvényhatósághoz édes anyanyelvünkön bocsátott kegyelmes intézvénye olvastatván: és tartalma ő cs. k. felségének alattvalói iránti atyáskodó gondoskodását tanúsitván; ez a jegyzőkönyvben kiemeltetett. 15, A mult évi azon inditvány, „nem volna-e czélszerü a megürült jövedelmesebb papságokra kisebb jövedelmü egyházak papjait alkalmazni, s ezek helyére tenni inkább a káplánokat? mint az egyházi törvényekben alapuló szabad választás sal ellenkező, az egyházvidéknek mellette s ellene beküldött észrevételeikhez képest, s közgyülési vitatás után szerencsésen megbukott. 16. Kijelentetett az elv, hogy a szabad választásnak az egyházvidéki tanácsok által semmi korlát ne tétessék ugyan, de egyszersmind a szabadon elválasztott pap a változó kedélyü köznép kitörései s üldözései ellen oltalmaztassék; s elmozditásnak nem a nép reánásaért, s lázongásaért, hanem egyedül a tökéletesen bebizonyitható „Canon" elleni vétség vagy szolgálati tehetetlenség esetében legyen helye. 17, Inditványoztatott, hogy a kezdő papok gyakoroltatása s könnyebb alkalmazhatása végett, minden esperes káplánt tartson: azonban jelenleg, s tán csak azon környülménynél fogva, mert a segédet kért papok mellé is mindenüvé káplán nem jutott, (máskor fölesleg is jutna) határozatba nem ment. Jövendőre ismét sürgetetni fog. 18, A mlgos elnök inditványára elhatároztatott: hogy senki, ki az egyházkerületi tanácsnak tagja, a kerület pénztárából kölcsön ne vehessen. A régi adósoknak, ha a kamatfizetéssel 5 év negyedig elkésnek, a tőke azonnal felmondassék; az ezután kiadandó pénzek 3 hónapi pontos kamatfizetés és az 1836 20dik 1840 11dik t. czikkek értelmébeni kötelezés, és tökéletes biztositás mellett lesznek felvehetők. 19, Szinte a tisztelt elnök inditványozván hogy az időnként szaporodó tárgyak miatt évenkint két rendes közgyülés tartatnék: mindenki agyában azon első és anyagi nehezség fordult meg, valjon lesz-e rá pénz? A kiküldöttek tehát a pénztár erejét (jövedelmet értek nem tőkét, mert azt elkölteni nem szabad) megvizsgálták, s ugy találták; hogy az egyházi hivatalnokoknak járó, s az elindulástul haza menésig 2 p. frttal számitandó napidijak két gyülésre ki nem telnek.*) E nehézségen az esperesek nek s egyéb egyházi tisztviselőknek a napidijakról — ha csak egy részben is, akkor t. i. mikor már ugy sem jut — nemes lemondásával segitve lenne: de ezt erőtetni, s a jövedelmet elvenni nem lehet. Azonban, — telik vagy nem telik a fizetés — ennyi a dologban tisztán áll; hogy két gyülésre mulhatatlanul szükség lesz, sőt eddig is majd minden évben tartatott kettő; de tartok tőle hogy még 4 gyülés is kell, mert a dolog sok, és azok fontossága miatt az angol parliamenti hosszú beszédek itt is divatba jöttek, különben meg nem foghatná senki: mikép tarthatott a mostani közgyülés, — 8 órakor kezdve, s d. u. harmadfélkor végezve — 9 napig? — Lett volna még egy pár érdekes megjegyzésem a közgyülésrül: de eszembe jutottak a még gyermek koromban értetlenül fejembe vert, (s bár most se érteném) Langiusnak ezen szavai: „ut quimus, quando, ut volumus, non licet." Pesten 1841 julius 1sö napján. — Bajkay Endre.

☒ Valami a népjegyzőkrül, és szavazhatásrul. — A „Világ" 48dik számában bizonyos K. C. jegyző felszólal a honoratiorok sorából való kirekesztetése miatt. — A mennyiben igaza van a felszólalónak ügye mellett, annyiban hiányossága is van. Mert, hogy el mult volna állitása szerint már azon idő, hogy a népjegyzőséget akár minő buta ember is — ha csak azt tudá fölirni, mit a birója parancsolt — elvállalhatta, épen egészen nem helyes. Bizonyitja a tapasztalás most is, hogy épen azt is, mit a biró parancsol, alig tudja felirni; de papirosrul papirosra se képes kellőleg lemásolni. — De nincs is rajta mit csudálni, mert találkozik ollyan, számos, ki falusi kontár szabó-mesterbül lesz népjegyző, már pedig illytül többet, vagy sokat várni nem lehet. Ámbár az előidézett törvény czikk, erkölcsérül és ügyességérül ismeretest parancsol jegyzőnek fölvétetni; de hogyan lehessen más miveltebb, tanultabb egyén, némelly helyeken jegyző?, holott azon kontár szabóbul lett jegyző se élhetne meg a jegyzőségbül, ha csak mellette szabóságot nem kontárkodik; harangozóságot nem űz, olly csekély a jövedelme. Mint példábul tudom, pedig jó módu helységben: hogy egy pozs. mérő buzájánál és 5 v. ft évi honorariumánál több nincsen. —Kérdem azután fölszólamló jegyző urat, ez is, bár nem orgonista, nem praeceptor, a honoratiorok közé sorozandó-e? Sőt még az uradalmi tisztje előtt is szavazhatási joggal birjon-e? Ámbár ts nemes Pest megyének kegyes végzése az uradalmi gazdatiszteket végképen figyelem nélkül hagyni méltóztatott a szavazhatási jogra nézve, pedig kisebb méltánylást nem érdemelnének a népjegyzőknél és némelly zsidó árendásnál, kik a földesurak tekintetével birnak, és képviselik azokat (?); mivel különben is miveltek és tanultak, sőt az országos terhekben is a nemesekkel és a többi honratiorokkal együtt részesülnek. — Szinte sajnosan lehet érezni ts. nemes Pest megyének azon végzését is: hogy épen a gyakorlati ügyvédek birhatnak szavazhatási joggal, és csupán ezek honoratiorok. — Hiszen, ha már egyszer minden megkivántató pályákon keresztül menve, végre a szigoru ügyvédi vizsgálatot is olly foganattal letették: hogy az ügyvédi hitlevélnek, és igy azon czímnek „per I. R. H. I. F. utriusque C. A." megnyerésére a mlgos kir. táblabárótul és nagyjaitul méltattak (mert a méltatlanok azonnal ugy is vissza vettetnek, rejiciáltatnak), hogyan szünhetnek azok még tovább is nem hitleveles (diplomás) ügyvédek, vagy prokátorok és igy honoratiorok is lenni ha, bár előforduló körülmények végett nem gyakorolják is? Hiszen az ügyvédet nem a gyakorlat teremti, hanem a diploma, mert a nélkül gyakorlani tilalmas: valamint a nemes embert nem a birtok használása, gyakorlása; hanem a kir. adományos, nemeslevél teszi, s bár a nemesi levélben engedett, adott birtok gyakorlatába nem volna is, azért mindenkor nemes, és igy honoratior marad. — Nem méltányos tehát a gyakorlati és nem gyakorlati ügyvédek közt különbséget tenni, és ezeket attul elzárni, mi nekik honoratiori állást adott; annál inkább, minthogy szabadságában áll használni, vagynem, diplomája kedvezéseit. — Ivánszky.

(Felvilágositásul.) A „Világ" czimü hirlapnak, melly elég szives megyénkrül gyakrabban emlékezni, 39dik számában Veszprémbül majus 7kén irt tudósitást olvasván, kik közelében vagyunk az érdéklett tárgyaknak, és igy azokat szinrül szinre, világ- és árnyék-oldalaikrul ismerjük, megnyugtató önérzetünkre támaszkodva nem tartottuk szükségesnek a felszólalást. — Mert valóban nincs nevetségesebb, mint a minden legkisebb észrevételre való felszólalás. Mert végig tapogathatja kezeinket s lábainkat bárki, s ha épek tagjaink, nem fáj, és igy nem is jajdulunk fel; de ha feljajdulunk, ott, a hol azt tettük, bajnak kell lenni. *) Mert a „non petita excusatio, est sui accusatio"-ban, s a lisztlopónak nevezett molnárrul való mesében is nem mondom mindig, de sokszor valóban sok igazság van — s mert nagy közönséget — *melly kisszerü specialitásokkal nem bibelődhetik — illyesekkel untatni valóban egy kis zsarnokságnak tartánk. De miután* „Századunk" 47dik számában „Anonym és Pseudonym" feliratu igen jeles értekezésben, ugy érintetik azon hirlapi czikk szerinti ellenemondatlan elismerése Veszprém megye két gyülésein azon elvnek: „a ki hirlapokban névtelenül ir nem becsületes ember" — hogy „ha illyesmit a chinaiakrúl hallanánk, melly nép alatt boszantó ostobaságban áztatott egy embercsordát szokás képzelni, jó izüt kaczagnánk; de hazánkban, hazai nyelven, *nyomtatásban olvasván ezt, csak mély és fájdalmas szánakodást lehet nyilvánítnunk.*" — S hogy ama kifejezés: „annál nevezetesebb, mert a magyar sajtóbul ehhez hasonló barbarismus még ki nem került; „arra még most is senkinek nem szólni, vagy annak egész valóságát ismét, ellene mondatlanul elismerni" netalán egynek vétethetvén: a tisztelt nagy közönségnek, mellynek elébe ezek irvák, ama tudósitásra némi felvilágositást vagyok kénytelen adni. Ezt nem azon n. megye, mellynek tagja s ez idő szerinti tisztviselője lenni szerencsém van, mellynek tehát legkisebb ügyét — mint mindenik tagja — én is magaménak tartom, becsülete kivánja meg; mert ezt hirlapi czikkecskével csak homályositni is, valamint nem lehet, s hiszem beküldőnek sem volt távolrul is szándékában, ugy illy támasz, mint en csekélységem, annak gyámolitására, tudom gyenge is volna; de a méltányosság és igazság parancsolja. Előrebocsátván ama Századunkbeli becses értekezés irója iránti szives köszönetet azon — nem váratlan, sem nem érdemetlen — jó véleményért, mellyet e n. megye iránt tanusit, azt mondván: „hogy lehetetlen e szavakat ugy venni mint irvák, s hogy ekkor is csak a szónokot és nem a megyét érdekli" szolgáljanak felvilágositásul a következők: Hogy az ujonczállitásban visszaélések, és „suis digna nominibus" vétkek követtettek el, az tagadhatatlan: de a „Világ"-i czikkben, tudósitó ur által felhozott visszaélések mibenlétét, a rendelt szoros vizsgálat tökéletességre menendése fogván kitüntetni, erre nézve mást nem kivánok mondani, mint hogy én mindazt, ki ezeket férfiasan fölfedezi, és ellenek szól, csak becsülni tudom; és illyesek népfényre hozásában szavam és tettem gyenge erejét valóban én sem kimélem; sőt igérem, hogy valahányszor tudósitó ur illy mezőn küzd, szives örömmel fogunk egymással találkozni. De el nem hallgathatom, hogy azon kifejezésére nézve: „Veszprém megye tav. hói kis- s a tavaszutói nagy gyüléseiben elég hangosan kimondatott, és ellenemondatlanul elismertetett ezen elv: „ki a hirlapokban *névtelenül* ir, nem becsületes ember" meg ne jegyezzem, hogy *ebben* van igaz, de van olly rész is, melly a valósággal, hivatalos-*tudomásomra*, nem épen egyezik meg. Igaz ugyanis 1) hogy Veszprém megyének aprilis hónapban kis, majus hónapban pedig közgyülései voltak: 2) igaz, hogy az elsőben ollyanforma kifejezések történtek — a szavaknak

*) Tudnivaló, hogy ezen egyházkerületben a világi hivatalnokok (u. m. egy fő, és 8 egyházvidéki segéd gondnok, s világi jegyző) semmi czim alatt fizetést és napdijakat nem vesznek; sőt a jegyző az rószereket is maga pénzéből szerzi meg. B. E.

*) Hát ha tagjainkat nemcsak tapogatják, hanem bele is vágnak éles késsel? Bezzeg feljajdulunk akkor!

A Szerk.

ugyanazonságára már nem emlékezvén — minőket azon tudósító ur följegyzett; 3) igaz, hogy ezek olly hangosan mondattak ki, hogy az egész gyülés — mellyben csendesség volt — meghallhatta, és igaz végre 4) az is, hogy ezeknek mondásakor senki sem a) a beszélőnek szavába bele nem vágott, sem b) roszaló zúgás nem következett, sem c) irásbeli ellenmondás ellene fel nem olvastatott, sőt d) még beszéd végeztével is valami erős philippica e szavak ellen nem tartatott. De minden, ki magát „az örök igazság barátjának" czimezi, viszont igaznak tartozik valami szorosabb megfontolás után, hogy: 1) vannak ollyan állitások, mellyeket czáfolgatni nem is szükséges; 2) vannak ollyak, mellyeket magczáfolni nem is lehet, p. o. ha valaki azt mondaná, az én vélekedésem, hogy ön e tárgyat nem egészen helyesen fogta fel, ki merhetné azt ezen szabad vélekedésében — csak czáfolattal is — akadályozni. A jogphilosophia szerint nincs keresetem nekem az ellen, ki nekem azt mondaná, én azt hiszem, tartom, ugy vélem: ön tolvaj; de ha azt mondja: ön tolvaj (est fur), van igenis ellene legméltóbb keresetem. Pedig ne felejtsük, hogy az illedelem — de curialis beszédmódunk — szerint is, gyüléseinken igy szokván szólni: „ez alázatos véleményem;" kár lett volna bárkit is abban erőtetni, hogy ne legyen egy vagy más véleményben. Igaz, hogy „a becsületes ember a nevét nem szégyenli;" és sok igaz van abban is, hogy a ki mit irni nem szégyenl, nevét odairni se szégyelje; de igaz ám az is, hogy: ezt mindig tenni, sem nem szokás, sem nem szükség. Egy pillantás — ha egyébre nem — csak az Allgemeine ujságra, s kész a tanubizonyság. — Egyébiránt legyünk türelmesek mások iránt. Hányan kiálták „elég hangosan" hogy a legvilágosabb törvénysértés, nem az, sőt tudja isten miféle erény? és mindenik mondására lett e ellenmondás? Épen nem; sokszor a sajnálattal vegyes hallgatás, leghangosabb czáfolat. A neheztelt ellenmondás hát bizton el is maradhatott volna. Azonban: 3) A ki visszamegy emlékezetével azon (kis) gyülésben történtekre, meg kell ismernie, hogy a beszédek tárgya nem is a hirlapokba névtelenül irás általában (mint ez ama tudósitásban csak száraz-röviden, de épen olly hibás általányosságban emlitve), hanem a hirlapokban, valakinek becsületében. névtelenül gázlás — volt. S ez ugy tartom, *nem is mindegy*. És mégis — a ki csak jelenvolt, hallhatta az ismét „*elég hangosan*" *mondott ellenmondását* is némelly mondottakra a többségnek (s ebből tetszik ki az el nem ismertetés). Jelesen hallhatta némelly nézetekben nem osztozását azoknak, kik nyilván megmondák, hogy: a nyilványosság valóságos kincs, mellyet drága pénzen kellene vásárlanunk; hogy ennek némellyek ohajtásánál nagyobb világa azért tetszik vissza, mert még nem szoktunk hozzá, mikint világosság kápráztatja elejénte a szemeket; hogy a sajtó által okozott bajt ez maga — czáfolattal — orvosolhatja; hogy nem az a *kérdés: ki irt valamit? hanem: igaz-e az?* hogy a névkitevésnél — mit könnyü kijátszani, — nagyobb garantia a szerkesztőség felelősége, st.e.f. S ez, ugy hiszem, nem elismerés, sőt ellenmondás. De hogy: 4) Ezen (mint a Századunkbeli értekező helyesen *mondja*) „egy felvilágosodott megye-gyüléséhez illő elv" az elsőbb rendbeli kisgyülésen teljességgel nem ismertetett el: a jegyzőkönyv után is, hivatalom hitelessége alatt, merem állitni. A mint hogy erről csak egy szó is, a jegyzőkönyvben nem foglaltatik. Hogy valaki valamit ne mondjon, azt akadályozni nem lehet, a „hodie mihi, cras tibi", s non est tam iniqua causa, quae sui defensorem non inveniat", nyugtassanak meg bennünket ez iránt. — De a mondás és végzés; egyes kiejtés, és köz-elismerés közt, égföldnyi különbség van. S itt a dolog érdeme. Végre kétséget nem szenved 5) Hogy a kevesebb számu kisgyülésen bármi történt volna is, de az utóbbi, u. m. majus 3ki közgyülésen már ezen nézetet senki még csak meg sem emlitette, azt hát elismerni sem lehete a közönségnek. Sőt a visszaéléseket napfényre hozó hirlap dicső volta is — mint emlékezem — ellenemondatlanul „elég hangosan" kimondatott. Csak még egy olly közgyülés, és ne kételkedjék senki az igazság diadalmán. — S hogy e gyülésnek ez érdembeni végzése mi volt, az a Pesti Hirlap 38ik számában és a Jelenkorban is egészen megjelenvén: elég legyen azokra hivatkozni. Abból ugyan ollyas szerencsétlen elvhez, még csak közelitő nézetet erővel sem lehet kisrófolni. — Nemes megyém rendei valamint a hol nem csak factum adatik elő, de valaki személy szerint vádoltatik, a vádlót nevezve szeretik látni; ugy sokkal inkább becsben tartják azokat, kik név nélkül, és álnév alatt is *jeleseket* irtak a hirlapokban, a nem jeles darabokat becsök felett senki igazságosan nem méltányolhatván; a visszaéléseknek — még ha tisztviselőjök ellen volnának is a panaszok, melly eset pedig mindeddig teljességgel nincsen — felfödözése ellen kikelni pedig okuk sokkal kevesebbé van hogysem illy igazságtalan, s méltatlan nézet elismerésével azok becsületessége fölött pálczát törni szándékjok lehetne. — De ha már épen kedve jőne valakinek, e n. megye Rendeinek — a többséget, s nem egyes kivételeket értvén — ez érdembeni nézeteit is megtudni, hosszas ismeret és tapasztalás után merem mondani, hogy azok a Pesti Hirlap 42ik számában tökéletesen kifejezvék e szavakkal: „a mint egy részről meg vagyunk győződve, miképen a tömérdek visszaéléseknek semmi sem képes annyira elejét venni, mint a nyilvánosság éber figyeleme: ugy más részrül a személyes becsület az életnek legdrágább kincse, és a hol személyek ellen intéztetik a megtámadás, ott nyilt sisakkal küzdeni, s a felelőség elől névtelenség takarójába nem burkózni, erkölcs, becsület és férfiasság egyiránt parancsolják. — A hol dologruli vélemény forog kérdésben, ám nevezze, vagy ne nevezze meg magát a közlő, mindegyre megy — itt áll a „non quis, sed quid;" de a hol személy támadtatik meg, ott a névtelen megtámadás erkölcsi orgyilkolás; és e nemzetnek (megyének), melly a névtelen feladásokat országos sérelmei közé foglalá, joga van nem tűrni, hogy akárki, legyen bár a legcsekélyebb polgár, a közvélemény hatalmas itélőszéke elött névtelenül vádoltassék." — Ezen fölvilágositásoknak fölvételét kérem e lapok szerkesztősége igazságszeretetétül; azt, reményem szerint, a „Világ" tisztelt szerkesztősége is követendvén. Veszprém junius 23kán 1841. Zsoldos Ignácz főjegyző.

Midőn Zsoldos Ignácz urnak eme **fölvilágositását** közöljük, örömmel valljuk meg, hogy ebben némi diadalt látunk a nyilvánosság elvére nézve, és a „Világ" — melly azon ügyekben, mellyek miatt Királyföldy Endre ur a 35dik számbeli levelező által olly vastagon megtámadtaték, és mellyek, ha gyanunk szabad, az aprilisi kisgyülésen hallott kifakadásokra alkalmat nyujtanak (itt gyanunkat tovább is terjesztenők, ha szőrszál hasogatásokban gyönyört lelnénk), némileg identificálva volt Királyföldy Endre urral, mert azt mindenki átlátja, hogy ha valamelly vélemény organumává tette magát, a hirlap és dolgozó társai vagy levelezői közt nem lehet öl vastagságú közfalat húzni, (mert — miként Zs. ur igen helyesen megjegyzé — legnagyobb garantia mindig a szerkesztőség felelősége, és fölötte nagy kár, hogy a névtelenség ellenzői nem akarják e szempontot föltalálni) — a „Világ" mondom, elégtételt lát e fölvilágositásban mind magára, mind Királyföldy Endre urra nézve azon szánatra méltó insinuatiókért, mellyekkel a „Világ" és levelezői úton utfélen illettetnek és fenyegettetnek. Mi a „Világ": 39dik számából idézett és a Századunk 47dik számában **barbarismusnak** nevezett szavakat illeti, hogy azok, vagy hasonlók az aprilisi kis gyülésen valósággal mondattak, hogy ellenmondás, zúgás vagy czáfolás rájok nem következett, nem tagadtatik, és igy ha szükség volna rá, a kérdés csak a körül forogna: a kisgyülés hallgatása helyeslés vagy roszszaló jele volt-e? De e kérdésre nincs szükség, mert K. E. ur velünk együtt jól tudja, hogy illy nézet sokkal nemtelenebb, hogysem csak távolrul is megyei pártolás vagy roszalás tárgya lehetne. K. E. ur e szavak idézésével meggyőződésünk szerint kettőt akart: 1) neheztelését kifejezni aziránt, hogy illy „barbarismus" megyei gyülésen ellenmondatlanul elv gyanánt állitathaték föl egyes személy által, 2) visszatorlásul használá e szavakat a „Vilag" 35dik számában közlött czikk névtelen küldője ellen. Egyébiránt, hogy K. E. ur tudja, mikép kelljen olly lelkes megyét mint nemes Veszprém megye, méltányolni, bizonyitja azon férfias őszinteség, mellyel a visszaélésektül a lepelt levonja; az igazat illy leplezetlenül csak azoknak mondjuk ki, kikhez bizodalmunk van és kikrül erős lelkületet teszünk föl. És igy Királyföldy Endre ur nevébeu bátran kijelenthetjük, hogy az „ellenmondatlan elismerés" nemes Veszprém megye lelkes Rendeinek nem nézeteire, hanem az emlitett kisgyülésen jelen volt személyeknek olly ferde nézetek ellenébeni passivitására vonatkozott. Szerk.

---

**Ők. Jegyzék** Azon szives ajánlatokról, mellyek az 1841dik évi junius havában a pesti Vakok Intézete pénztárába, és más javaira befolytak kész pénzben Schvingenschlögel János Pesti kereskedő legátuma 2 fr; — J. E. Bibanko pesti kalmárság tanitónak legátuma 5 fr — T. Szász Mátyás Pest városi tenácsnok hitvese Klott Alojzia legátuma 10 fr — Kir. tan. Császár Sándor ur a jándéka az **Intézetháza épitésére** 100 fr. — Káptalan Váczi város tanácsa ajándék, 10 frt T. Váczi Lövész társaság ajándéka 10 fr. $21^{6}/_{10}$kr; — J. F. Ebner pesti választott polgár 100 forint. — T. Bitskey Lajos Pest megye fő szolgabirája 5 forint.; — T. Sárközy Károly ur 5 fr; — T. Résö Ensel Sándor táblabiró ur 5 forint; — T. Kozits Sándor táblai ügyved ur 5 forint; T. Galovitsz Vince táblabiró ur 10 fr; Főtiszt: váczi káptalan 100 fr; Főtiszt: nagy-váradi káptalan 200 frt; pengő pénzben. — **Epitményi Anyagokat adtak**: Grosinger Leopold pesti vasárus 200 ft; — Unger Antal 200 ft; — Sandtner Vilmos 200 ft; — Aigner Ferencz 100 ft; — Sebastiányi József s fia 100 ft; — Vurm és Heinrich társak 400 font vasat. — Michl Károly pesti választott polgár szükséges kötél gyártó munkát; — Duschek Jakab pesti polgár s bodnármester a szükséges két kút abroncs csomókat; — M. L. Kanitz pesti kereskedő 10,000 téglát az épitő helyre szállitva; — Kunevalder Testvérek 5000 téglát; — Szebényi János öt köbös öl, pesti banya követ; — Littman József azokat ingyen a kőbányából, az épitő helyre szállitotta. — Dubraviczky mk.

**Igazitás** „Világ" 53dik számának első oldal második hasábjának 18dik sorában önzéstül" helyett: „önzéstelenül"; második oldal második hasábjának 14ik sorában „küzdéseket helyett „közlekedések"; 18dik sorban „hagyintárit" helyett „hagyintatit"; és végre az dik75 sorban „judicatio" helyett „ indicatio" olvastassék.

*

## Külföld.

**Spanyolország.** A congressus megigéré a spanyol pamutiparágnak kért oltalmat és nem fogadá el az Angliától kivánt kereskedési szerződést. — A spanyol hadsereg jelenleg 80 ezer főre megy; a minisierium folyvást csak az időt tölti a cortessel; a cortesben világosan kimondák, hogy a kormány nem tud egyebet, mint parancsokat kibocsátani,s reggeltül estig ásitozni, miért a dolgok roszul folynak; a katonaság april óta nem kapott hópénzt. A hirlapok hevesen beszélnek a minsterek ellen, miért azok rendre veszitnek a cortesben. — Az urnapi bucsujáráson Espartero egész tiszti karával megjelent, mi a népnek nagyon tetszett, azután kevés idő mulva egy halálra itélt asszonynak kegyelmezett meg, mi szinte nagy hatást tett a népre. Igy szerzik a népszerüséget és korlátlan hatalmat. — Saragossában az anarchisták egyik mérséklett lap szerkesztőjével huzalkodtak, miért midőn az elnök kikelt, élete után leselkedtek. A hatóság annyit tett a rendetlenkedők megbüntetésire, hogy a szerkesztőnek utilevelet adott. E tárgy a cortesben is előjövén a belminister nyilvánitotta, hogy e dolog iránt nem tetszésit már a saragossai hatóságnak kijelentette, s midőn ezt a cortes keveselné, a minister azt mondá: a saragossaiak akár, van igazok, akár nincs, nem hagyják magokat erőszak által korlátoltatni. E mondás eléggé mutatja, milly lábon áll a ministerium. —Barcellonában szinte zavargás volt, midőn t. i. az elkobozott csempész portékákat a város javára el akarnák kótyavetyélni, 10,000 gyári munkás azt megégetni kivánta, s a hatóság, hogy a nagyobb rosznak elejét vegye, jónak látta a portékákat megvenni, s a munkásoknak ugy kiadni, kik a piaczon porrá is égeték. — A Francziaországban levő spanyol carlisták új tervet koholtak a bask tartományok, Navarra és Catalonia fölázitására, de a cataloniai főkapitány szemessége miatt füstbe ment A carlista ügyvivőknél sok pénz van, bár Bourgesban mindig pénzszükségrül panaszkodnak. Cabrera legujabb fegyverre szólitása összeköttetésben van ezen czimboraséggal. A franczia carlisták, mivel a franczia kormany jun. 1je óta nem tartja a Francziaországba menekült spanyol katonáikat, ezeknek minden lehető módon munkát igyekeztek szerezni s a hazájokba meneteltül vissza tartóztatni, hogy annak idejében hasznokat vehessék, de a franczia munkások nem engedék, hogy keresetöket az idegenek csökkentsék, és néhol erőszakra is vetemültek ellenök. — Sabadel városában Barcelonához nem messze a munkások, mivel béröket nem akarták nevelni, egy gyárban lerombolták a szövőszékeket és gépeket.

**Nagybritannia.** (Választók gyülése a cityben). A londoni szabadelmü polgárság jun. 15kén tartá nagy népgyülésit, mellyre választás végett Russell lordot meghivá, kit, mint kijelöltet, Jones Lloyd azzal mutatott be a választóknak, hogy itt az értelem, igazság, szabad eszmék, fölvilágosult törvényhozás ügye van kérdésben, hogy a ns lord mindig bajnoka volt a kereskedés szabadságának, és mindig ellensége az egyedárusságnak, és illy nagy anyavárost senki sem képviselhet jobban mint Russell és a dolgok mostani állásában minden polgár és becsületes ember tudja kötelességét. Russell lord beszéde rövid kivonatban következik, hangzik: „A miniszterek, kik egyedül az ország és földnépe javát tarták szem elött, vesztettek az alsóházban; illy esetben a népet és országot szükség megtudakozni: áll-e az alsóház határozata vágy nem? A tengeri erőre folyvást nagy költséget kelle forditani, mert Anglia érdeke és lobogója becsülete azt kivánja. A nép örömest viseli az új adót, ha tudja, hogy máskép nem segithetni a bajon; de midőn más ut is van, a kormány igazságtalan lenne, ha arra nem lépne. Nem csak a királynénak fizetnek adót, hanem másoknak is, és azon másoknak fizetett azért, hogy a kincstárba nem folý, csak adó, s nem kevésbé teher, mert a hajóhad és közjó gyarapitására semmit sem tesz, sőt az ipar és ország jövedelem forrási érzékenyen szenvednek alatta. A gabona egyedárusság eltörlése emeli a kereskedést és földmivelést. Ki nem akarná az ipart békóitul megszabaditni? Elleneink pengetik ugyan a kereskedési szabadság elvét, de azon könyvkedvelőkhez hasonlitnak,kik azon eredeti példányokat hajhásszák, mellyek még nincsenek felvágva és használva. Az illy példányt drágán megfizetik, de ha elég szerencsétlenek vagytok egy lapot fölmetszeni, elveszti rájok nézve a könyv becsét. A kereskedési szabadság is becses könyv nekik, mellyet csillogni könyvtáraikban tartanak, de fölmetszeni és olvasni nem engedik.“ E beszéd nagy zajjal fogadtatott. — Junius 15. és 16kán a toryk gyalázatos rakonczátlankodást követtek el Nottinghamban, mellyet azzal kezdtek, hogy egy radical lap szerkesztősége ablakát beverték, és e sors érte azon házakat is, mellyekben a szabadelmüek és chartisták gyülést szoktak tartani. Erre véres verekedésre került a dolog, és a toryk főtanyáját lerombolták, s a csendet helyre állitani akaró rendőrséget jól megrakták. Ezután a katonaság lépett közbe és a lázadási törvény fölosvastatása után eloszlottak. E verekedésben kést is használtak, mi Angliában ritka dolog. — Különös, hogy a rendetlenséget minden osztályban azok kezdik, kik a nép érdekének ellenségi. — Wodehouse tory jun. 17kén a külföldi gyárak és dolgozó nép állapotjárul szóló adatok előterjesztését kivánta,mikben a toryk nagy erősséget reménylnek találni a kereskedési szabadság ellen külnemzetekkel. — Jamaikában szabad néger dolgozókat akarnak szállitni, s ott a selyemtenyésztési kisérlet jól sikerül. A kormánytul parancsolt népszámlálás itt ott több félreértésre adott okot. Limerick és Clare grófsagban (Irlandban) majdnem kétségbe estek, és hegyen, halmon, völgyben segitség-tüzeket gerjesztettek. Westmeath grófságban a parasztok minden szárnyasállatot leöltek, mivel azt hitték, hogy a kormány azokra akar adót vetni.

**Franciaország.** Párisi levél szerint a londoni és franczia kormány nézete tetemes módosulást szenvede a görög alkotmány dolgában, mert a keresztények mindenütt egy időben történt feltámadását nem tulajdonithatni puszta történetnek. Piscatory ezért küldetett olly sietve Athenaebe; már két redkivüli ügyvivő pedig a dunai tartományokba és Macedoniába fog küldetni. — A szemmel tartó hajócsapat Hugon vezér alatt kemény parancsot kapott a statusquo feltartására, mint szinte a Candia előtt állomásozó hajók is, de azért az emberiség érdekében szabad közbe járulniok. — A Gazette a török birodalom felett teendő osztályt igy igazitja: Ausztria kapja Boszniát, Bulgáriát és Szerbiát; Poroszország Lengyelországot azaz egy porosz herczeg ül a lengyel trónra. — Szászország semmit sem veszit, hanem Gothat, Coburgot és Weimart kapja. Dánia, Würtemberg, Bajorország és Hessen-Cassel szinte kapnak valamit. A hollandi király a német szövetség primás herczege lesz, kinek a porosz, bajor tartományok és Frankfurt adatnak.Hát Franczíaország mit kap? Érje be Algirral és Páris körülkeritésével. — Mehemed Ali nyugtalansága s készülete oda czéloz, hogy a franczia kormányt mind inkább eltávoztassa a többi hatalomtul. — A pénzügyminister folytatja a kölcsön iránti alkudozást a Rothschild házzal, de september előtt nehezen lép életbe,—Daru gróf választmányi jelentésében, bár Humann a pénzügyminister kijelenté, hogy közvállalatokra nézve hat esztendőre van az ország illető jövedelme felhasználva, hatalmasan sürgeté s mutogatá a vasutak épitésit és hasznát. — A franczia kormány bizonyos tudomására jutott annak, hogy a bask tartományok fellázitni akarása nem egészen alaptalan hir. Azért is több fegyvert és tábori szert tartóztattak le a franczia határon, mellyet onnan a baski tartományokba Don Carlos czimborái akartak becsempészni. Arago tábornokot és egy ezredest, mind a mellett hogy el voltak öltözve letartóztatták. — Garnier Pagés junius 23kán esti 7 órakor hunyt el. Halála kipótolhatatlan veszteség azon ügynek, mellyet oltalmazott és a republicanus párt három nagy embert veszitett el egymás után, kik eszméik valósitására fontos politikai helyen állottak u. m. Lafayettet, Carrelt és most Garnier Pagést. —A Paris erősitésén dolgozó katonaság elégületlen; a 10. számu könnyü ezred kőzáporral fogadta parancsnokát. — A hirlapok darab idő óta a levelek postán történt felnyitogatása miatt panaszkodnak, mire a Moniteur jelenti, hogy felnyitogatás volt ugyan, de a pecsétőr parancsábul, hogy a törvényt foganatositni lehessen az idegen lotto-játékok ellen. Az ellenzési sajtó korán sincs megelégülve e válaszszal, a Moniteur pedig egykedvüleg jelenti, hogy e gyönyörü törvényfoganatositása maj. 12iki, mart. 1sői és oct. 20iki ministeriumok alatt is gyakorlatban volt. Az efféle titok vadászat mindenkor legcsalhatatlanabb jele a gyengeségnek és bűnérzetnek. — Az algiri püspök ez évben tartotta ott meg először az urnapi járdalatot. — Parisban többféleképen magyarázgatják az austriai vesztegintézetek megszüntetésit. — A pair- és következkamra ülésit berekesztő kir. rendeletet jun. 25kén olvasták föl. — 1835 óta egyremásra minden évben 4 millió franknyi ló ment veszendőbe a franczia hadseregnél. — Lillicrap angolt, kinél Boulogneban pokolgépet találtak, őrizet alatt Parisba vitték.

**Törökország.** A porta állapotja naponkint roszabbra válik és javulása felől még a legnagyobb optimista is kétkedik. Még csak a szám jött tekintetbe, mig a vallasos fanatismus és mákony ki nem gőzölgött, addig győzött a török. Most ész intézi a dolgok *folyamát*, tudomány, rendtartás győz a tudatlanságon és rendetlenségen. Az islám minden mivelődést és tudományt ki zár, mert minden a mi jó benne, van a koránban és minden mi abban nincs, nem jó. Ezért a török nem haladt az idővel; a szultánok országlási bölcsesége a haremi pamlagokig terjedt, s el végre az óra ütött, tovább nincs maradás. Görögország lerazta a szolgaság jármát; M. Ali lángesze ön független országot állitott; Szerbia, Havasalföld önállást és alkotmányt vit ki magának. Van hát tükör, mellyben a többi tartomány meglátja magát és ki tulajdonithatja nekik vétkül ha szabad nép és nemzet akarnak lenni. Candia köztársaságot akar; az europai rajják mindenütt fegyvert ragadtak, és Thessaliában, Macedoniában e fölirás áll a zászlókon: „Thessalusok, macedonok országa;“ Arabiát még senki sem birta egészen meghóditani s most ottan árnyéka sincs a szultán uraságának; Sziriában az angol Ibrahim ellen sok fegyvert osztogattatott ki, és képzelhetjük-e a bátor hegyi lakosokat olly gyáváknak, hogy fegyver lévén kezökben, önkint rabigába hajtsák nyakukat; Kurdistan feltámadt, Diarbekir, Orfa elszakadt a portától és ezt Bagdad is, bár szerencsétlenül, megkisérté. Mikor minden talpon van a porta ellen, mikor sem testi ereje nincs, hol talál tenger baja közepette segitséget? A szultán ugyan kijelenté egy előkelő giaurnak, hogy szövetségi hatalmasan segitették Mehemed Ali ellen, és abbul következteti, miképen szándékuk jóakaró és őszinte. Azért ő is figyelembe veszi népe javára szolgálatukat a mennyire az a vallással és a török elvekkel összefér. — Boldogok a kik hisznek! Tudjuk Lengyelországban is csak a zavart akarta lecsilapitani a moska, s mi lett a baráti indulat eredvénye? Osztály. Keleten is nehezen lesz különben; csak hogy az osztály atyafiak közt is ritkán szokott megesni czivakodás nélkül; itt annyival inkább nem történik meg. A koczka el van vetve; hatot vet-e vagy vakot? az idő majd megmutatja.

**Cserkeszföld.** A cserkeszek ellen kezdett háború, melly annyi véribe s pénzibe került már a moszkának, és mellyben még is olly kevés borostyánt aratott magának, még mindig foly, és hihető, hogy még sok esztendőn keresztül is folyni fog. Mit vétettek a cserkeszek a moszkának, és mi bűnök? Az, hogy a szabadságot szeretik s a kancsukát gyülölik, és hogy a lánczot, szolgaságot sem akarják elfogadni. Most megint győzedelemrül beszélnek, mellyet a moszkák nyertek, de az illyes hirterjesztgetések rendszerint csak a közönség elámitására vannak számitva.

**Egyveleg.** A keletindiai társaság Hugh Gughot nevezte katonai főparancsnokká a madrasi kormány kerületben. — A német szövetség gyülése Wagnernak a villany-magnesi gép föltalálásaért 100 ezer frtnyi jutalmat ád azon föltét alatt, ha azt maga költségén nagyban elkészitvén, müértők helyesnek találják és Wagner előre is föltétlenül aláveti magát azon itéletnek, mellyet a szövetség e részben magának föltartott. — A kölni lakosok az országgyülésrül köv. pontokat kérik: 1, az országgyülési munkálatok terjedelmes és naponkinti nyilvánitását. 2, azokrul és az ország beldolgairul kellő szabadszólást a hirlapokban. 3, büntető törvény kibocsátását a sajtó vétségekre az előleges könyvvizsgálás helyett. Az előterjesztő e kivánatokat ugy rajzolja mint a nép szavát, melly a nyilvánosság szeretetibül származott, melly gondolat- és kereskedés szabadságot akar. E kérelem választmány elibe utasittatott. — Wigand Otto jelentése szerint a „hallei évkönyvek„ ezután „német évkönyvek“ czimet kapnak. —

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. es Heckenast G.

55.

PESTEN — Szombaton

# VILÁG

1841. — Julius 10kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések és halálozás. — Hazai képek (Uriszek.) — Anyai nevelés egy durva példája. — Nagyvazsonyi vakbuzgóság. Tolcsva: Sz. Iványi K. Zemplén megye első alispánya nem halt meg, Zemplén közgyülés határnapja. — Kecskeméti visszaélések. — Erdély: Alsófejéri közgyülés. — Őr: A tanuló mérnökök hálája; Magyarorvosi tanárságra vitatkozás; Középszolneki casinó és Világ; Bartháné jutalomjátéka; nyilatkozat Kun Bertalan levelezőnk iránt. — Külföld. Nagybritannia: O'Connel fiat akarja megválasztani a parlamentre; királyné eloszlás beszéde; a jövő parlament aug. 19re van közölve. — Franciaország. — Egyveleg.

## Belföld.

Ő cs. s apost. kir. fölsége Hadáry Antalt a nm. magyar kir. udv. cancellária titoknokát, a magyar kir. szent-István-rend czimernökévé; — Zirty Károly ugyan azon kormányszéki titoknokot a nevezett jeles rend irnokává kinevezni; — Piller József eszéki sóbeszedőt pedig legkegyelmesebben nyugalmazni méltóztatott. H—k.

(Halálozás.) Folyó hó 6kán ts baráthi ifjabb Huszár József nemes Nógrád megye szeretve tisztelt első alispánya gégsorvadás és májvészbeni hosszas betegeskedése után munkás életének 37dik évében boldogabb létre szenderült. Hideg tetemei Nógrádmegye Keszeg helységben folyó hó 10ikén fognak a nemzetségi sirboltba eltakaritatni.

**Hazai képek.** (Uriszék).*) Nem olly régi idő, mikor még honunkban az ember,csak ugy születhetett szabadnak, ha a törvény és törvényes kiváltság már eldődeit is illyeneknek jelelte. — Egy kissé tágasb értelemben rabszolgája volt urának a jobbágyság Zsigmond uralkodásáig, és habár ekkor a 11ik decr. 6ik czikke szerint szabad lett—igazabban—egy szolgaságbul a másikba költözhetés engedtetett is, később a hármas könyv 3. része 25ik czíme értelmében, mint irva van, ismét „dominis terrestribus mera et perpetua rusticitate subjicitur.“ Csaknem négyszáz lassu év mult el a szenvedő parasztság feje fölött, mig kevesebb több módositások után, az 1791: 35. törvényczikk a személybirtokot csakugyan számüzte, eltörlötte. — Korunk a világosodás, haladás és nyilvánosság kora, mit tett az óta jelesen az 1836diki és 1840diki classicus országgyüléseken e munkás ember-osztály boldogabbitására, tudvábbak mintsem azoknak elősorozásukkal az olvasó figyelmét fárasztani szükségesnek tartanám; azonban mondanom sem kell, sok van még e részben is teendő, s hogy czélomhoz közelitsek, — a még ez ideig törvényesitett uriszékek csakugyan a hajdani urkény typusát viselik. — Birónak, az igazság kiszolgáltatójának tisztának kell lenni, mint voltak egyszer a szent tűz őrei. — Érdek — anyagi vagy szellemi, — ismeret hiány, — lengeség stb. vagy igen hátráltatják az igazság kiszolgáltatását, vagy nem egyszer balra billentik annak mérlegét. — A százados kérdésü gyökjogos pöröket két bíróság dönti el, — a paraszt egy két forintnyi öröksége négy, ollykor öt bíróságon vándorolván keresztül, nem egyszer megvásárlott nyereséget firól fira még mindig mint reményt kéntelen áthagyni. A polgár, a nemes és ki e nevezet alatt értetődik megkezdi pörét, midőn akarja; a paraszt, kivált ha a sors kisebb értékü földesur jobbágyjává kárhoztatta, — az uriszék miatti költségektül idegenkedő földesurat nem egyszer éveken át, meglehet akkor is megyei határozat következtében birhatja rá, hogy szokott atyáskodása szerint, — törvényszabta uton részére igazságot szolgáltasson. — A polgár, a nemes szabadon és bizodalombul választja biráit; a parasztnak születés jeleli ki. — Nehogy azonban az uriszékeknek ujabb időbeni rendezésöket elfeledni látassunk, igaz, hogy minden urbéri pörökben, és ott hol a földesurnak érdeke forog fön, ő maga a biráskodásbul kizáratott. — Kérdés, kik tehát a birák? azok, kiket ő szabad tetszése szerint meghivand. —Nem egyszer hallottam, midőn közbirtokosság között urbéri kérdések fölött tartandó uriszékrül tanácskoztak, az iránt vitatkozni: hogy az elitélendő tárgyakhoz képest kik lennének a meghivandók közül legvastagabb aristocráták. — Es imé elv, érdek, megtisztelteltetés és tán egy kis fizetés is,—már három tagját a biráskodó széknek, mint a gyakorlat eléggé szomorún valósitja, annyira részemre köteleztek,hogy a legigazságosabban pártoló ügyész és szolgabiró ellenmondásaik daczára is, ügyem elveszthetésétül legkisebbet nem tarthatok, — annál is inkább; mert hatalmas befolyás, tekintet, a tisztújitószék közelgetése, magát a törvényes bizonyságot is nem egyszer kétes állásba helyhezik. — Tegyük fel azonban, hogy olly esetekben, hol a földesur a biráskodhatástul törvény szerint elmozditatott, — teljesen biztositatott a jobbágy sorsa; — hogy állhat a dolog akkor, ha a földesur maga a biró, vagy biró és felperes is egyszersmind.— Vegyünk föl közbirtokosságot. A jobbágyának 100 frttal adós B-nek jobbágya, — természetesen B-hez kell panaszra menni, — előmutatja eredeti kötelezvényét, minthogy a mult évben silány gabonácskája termett, szőlőjét elverte a jég, széna-szükség miatt marhácskáját eladni kéntelenittetett, nagyon alázatosan könyörög a tekintetes, vagy mivel e czímzet már divaton kivüli, nagyságos urnak, hogy egy kis kenyérnek valót vehessen(az idő szent Pál nap tájban), kegyeskednék bepanaszlott adósát uri hatóságánál fogva tartozása lefizetésére szoritani, és a szükség esetében végrehajtás utján is igazságot szolgáltatni. — „Igenis édes fiam! igazságod van, majd fölhivatom adósodat és a tapasztalandók szerint teljesitem kérelmedet.“ Hetek, hónapok mulnak, a panaszos szükséggel küzd, családja éhezik; de a kivánt igazság nem érkezven, ismét alkalmatlankodni kéntelen a boldogtalan hitelező. — „Már édes fiam! én jobbágyaimnak atyjok vagyok, te sem lehetsz pogány embertársad iránt, pénzed el nem vész; de nem kivánhatod, hogy szegény adósodat megrontsam. Várd be a szüretet, ha isten termést ád magam foglalom le borát, aztán téged becsületesen kielégitlek.“ — És viszont 200 pengő forintokat kölcsönöz a jobbágy földesurától, hogy a szomszéd gondatlansága miatt házát télre befedhesse, — beégett marhái helyett másokat szerezhessen, — pontosan fizeti kamatját a pénznek, sőt a várakozás fejében egy részét az évnek tartozásán felül földesurának szolgálván, a szoros igazság szerint terhének nagy részét le is faragta. — „Mind hijába barátom, fürdőbe kell mennem, ki tudja mi adhatja magát elő: pénz, elegendő pénz kell, s ha nyolcz nap alatt tartozásodat le nem fizeted; aligha Ábrahám nem fog szeszgyárt állitani volt lakodban. — És imé igy itél ugyan azon egyén egy nemü tárgyban, itéletének alapokait ő teszi föl,s ott a panaszos, itt az elmarasztalt csak birtokon kivül szorgalmazhatja igazait.

De tovább is terjed az uri önbiráskodás: — a tiszti számadások megvizsgálása ismét uriszéki tárgy, — és habár senki azoknak, kik iránt aszoros kötelességekkel tartozván,véle igen közeli összeköttetésben állának, annyival inkább önmagának és tulajdon dolgában birája nem lehetne, — habár az 1836iki Xdik törvényczikk az ur és jobbágy közti pörökbeni biráskodástul a földesurat kizárván implicite, az alattvalók fölötti biráskodást is értette, csak mégis mi törjük biz ott el a halál pálczáját a boldogtalan számadó fölött. Hogy tisztemet számadásra kénszeritsem, hogy azt megvizsgálván nehézségeket én tehessek, — igenis rendin van; de hogy a föltett nehézségek és azokra adott feleletek megbirálásában is én birjak legfőbb tettleges befolyással, az igazság és ennek kiszolgáltatásának eszméjével annál inkább nem találom egyeztethetőnek; mert embert, gyengeség, indulat elfogultság nélkülit nem képzelhetvén, a sérelem érzete a földesurat könnyen tulságokra vezérelheti. — Igy láttam uriszéket, hol a földesur elnöklete alatt elmarasztalt (igazságosan-e vagy nem,—nem vitatom) tisztelleni ingerültséget a méltóság annyira kiterjesztette, hogy a szükséges világositás kinyomozása végett megkeresett egyénnek a faluba lehető bejövetelét örökkel kivánta hátráltatni, a védő ügyvédet pedig ad servitia paratissimus drabantja által parancsolta ki. — És ime a lebékózott halálos rab, ki meglehet egy egész környék személy és vagyon bátorságát zavarta meg, ki az emberiség legszentebb kötelékeit tépte szét,— szabadon közli mentségét törvényes ügyvédjével, — de a számadásra vont gazdatiszt ellenmondás nélkül kéntelen meghajolni az ur mindenható szava előtt, az ügyvéd kéntelen megszegni esküjét, és az önkény miatt hütlen lenni hivatásához.—Hallottam számodások vizsgálatát,hol azon egyszerü okbul; mert inkább a tisztnek főnökén mint ennek amazon voltak követelései, a számadó igazainak kivihatása végett határozatilag a törvényutjára utasittatott, azon hozzátétellel: hogy miután a földesur már megvizsgálta a számodásokat, az a fölöttei itélhetés — ne felejtsük a számadónak van követelése — többé uriszékre nem tartozhatik. Szép vigasztalás, de igazságát nem hihetem, jótékonyságát nem használhatom. — — Hazafiak! az uriszék parodiája az igazság kiszolgáltatásának, és mivel egy az igazság, — legyünk egy törvényszék alatt. K***.

⊕ Az anyai nevelés egy durva példája intésül. Nevelés és nevelés hangzik minden müvelt ajkon. A haladás lelke kapá ki e nagy inditványt is a hamvadás tág tárából, az ország köz szőnyegére késziti, hogy egyik adóját a müveltségnek igy fizethesse le. Szent tapintat, mert a melly nemzetet a nevelés nem jellemzi, szabad ott minden s korlátlan, hova tolongva siet ugyan a pórzat, mert kéjelmi gyümölcsöket szed, de hamar veszendőket, mellyektül a magasb hivatás emberei rettegnek s halált látnak bennük. Nem ismerünk nemzetet, melly a nevelés malasztja nélkül kiválni képes lett volna, példa után indult meg kétség kivül a magyar is, bár egy

*) E beküldött czikknek, korszerü és igazság szolgáltatásunk viszonyait mélyen érdeklő tartalma tekintetéből, noha e tárgyrul még lesz alkalmunk bővebben szólni, szivesen adtunk helyt „hazai képeink“ közt. Szerk.

kevesé elkésve, midőn a nevelés eszméjét felkapá, s terjeszteni kivánja merre még sugárai nem löveltek. Szerencse kisérjen dicső utadban jó nemzet,s nemtőd égő fáklyája világoljon bátor léptidnek! de félek hogy testzúzó rögökre találsz, ha téveszted az alapot, mellyen a népnevelés feneklik; félek, hogy a nevelés virágzó galjaival felékesited fiaidat, haza mennek, s skorpiókra találnak, kik nagy s fáradalmas munkád szép fejleményeit széttördelik. És emberek között laknának a skorpiók is? kár, hogy nem kis számmal, és ezek maguk a szülék, kik, vélnénk a szeretet és gyöngédség tiszta példái, hogy tulajdon vérüknek az élet és földiség kiválóbb kincsét keresik, s annak birtokába kivánják őket helyezni; azonban a nevelés szine alatt ellenséggé válnak: és van-e borzasztóbb, mint mikor a kinjaiban eljajdult fiú egykor felkiált: szülőm! neked köszönöm éltem kinjait. Tisztelet és méltánylat a szüléknek, kiket fájdalmaink nem illetnek, s kik a nevelés által teszik le a szép adót, mellyel a szülői hivatásnak tartoznak: a skorpiókrúl kivánunk csak ezuttal emlékezni, kik a nevelés most fogamzó gyökerét elvonulva rágicsálják, s a nagy merény várandó fejleményeit kétessé teszik, és illy skorpióknak hosszú rendjét tudnánk ugyan elősorozni, de érzékenységünket még senki sem tudá annyira emelni, mint S. asszony Pesten, kinek jelenleg két éventúli leánykája készül a durva nevelés által áldozatúl. E szivtelen anya napi modorjai közül legközelebb kisdedét, hogy egy dűh szavára vissza nem tér az ajtótul, ugy üti arczúl, hogy láttunkra a földre rogyik a nyomorú, honnan feleszméledvén, a további kegytelenségtül távozás, vagy inkább bujás által kivánt a kisded menekülni; de a dühös anya utána iramlik, karjainál fogva rángatja hogy szinte féltünk karját szakitja ki tövébül, mit a kisded nem türhetvén, anyja lábaihoz borúlt, kegyért, szivért zokogva esdekelvén. Uraim! az érzékeny szivnek e jelenet a legkinzóbb feladat, és e durva érzetű anyánál e nevelési modor napi renden van, miért már közgyülőlet tárgyává lett s nem hisszük, hogy e nő skorpióra valaki pillantani tudna. Figyelmet érdemel ez igen is nem csak azért hogy a felkiáltott hazai tervre káros befolyással van, hanem élő példáink után itt is megtörténhetik, hogy az illy vastag keblü anya kisdedét egy szokott legyintettel kineveli a világbul, s az esemény más czimet szokott kapni; — de figyelmet érdemel azért is, hogy e kisded is hon- és embertársunk mikor őt az illy nyerseség agyrázódással, siketség, reszketegség nyavalatörés és egyéb holtig maradandó bántalmakkal fenyegeti, szent kötelesség segitségére sietnünk; — de figyelmet érdemel azért is, hogy illy nevelés által ifju polgáraink természetben és érzésben eldurvulnak, időrül időre érik keblükben a szülők iránti gyülölség, kétségbe esnek s igy teremnek idővel a hazai virágok, mellyeket Sobriknak hivunk. Az országos nevelés akadályának tekintjük mi az illy egyes esetet s méltónak tartjuk, hogy minden módot használjunk a métely kiirtására: első módnak véltük a nyilvánosság által tudatni a nőskorpióval, hogy szenvedélye durva vonalit ismerjük, miután ha kisdede iránt szelidebb anyai keblet nem vált, második módúl szolgáland az, hogy nevét nem S. betüvel, hanem teljes kiirással adjuk át a nyilvánosságnak, és ha a rut szenvedélynek ez sem mérne határt, akkor az igazság élő atyjaihoz fogunk érzékenyen szólani, hogy törvényesen oldják őt fel a szülői kötelesség alul, mit lehet is, kell is tenni ott, hol egy ártatlan embertársunkat nagy szellemi és anyagi veszély fenyegeti. Pap Ignácz és M. A.

☒ Nagyvázsony nyárhó 7. Voltatok-e, mint én, szerencsések a mult hétfőn Nagy Vázsonyban,a szerencsétlen ujonczállitásrul elhieesztelt,rendetlen tanácsu mezővárosban lehetni? Ha igen —, ugy olly rseménynek lehetétek szemtanúi, millyent a nem keresztény népek nem ismernek, s millyet korunkban mindig ritkábban, de a homályos középkorban legtöbbszer lehete nem csak hallani, de látni is, s mit mi hazajáró léleknek nevezünk. — Azon hétfőn (tehát hét elején, melly mintegy a jövő kort akarja jelképesitni) nap felkelte után mindjárt, az isten öt házainak egyike körül egy térden mászó idegen némber vala szemlélhető, ki az egyházat keservesen körülmászván, a szokott időnél korábban, a sz.misére összehivó harangozás közben ismét az egyházajtótul az oltárig mezitlen térdein,és kezeiben egyegy szál égő gyertyát tartva folytatá vallásos utját,mit bevégezvén, a szent mise alatt urmutatáskor összerogyott,s eszmélet nélkül feküdt. A vallásos foglalkozás után vitetvén ki csak a szabadba, itt jött lassanként ismét magához.— E ritkanemü talány megfejtésébül áradó dicsőséget én is-Pukolayként — magam szeretvén elnyerni elmondom azt: somogymegyei Kürtősrül bizonyos Vas Jakabné, a nagyvázsonyiak előtt eléggé ismeretes özvegynő, kinek vagy 12 évek előtt megholt férje N. Vázsonyban tehénpásztorkodott, már régtül, de különösen ez évi pünkösdtül óta néhai férjének megjelenése által annyira nyugtalanitattott, hogy e nyomasztó kintul csak ennek kérése teljesitésével gondola végett vethetni.Megérkezett hát a lelki beteg más két némber társaságában,s a városi népész urhoz folyamodott azon okbul, hogy ez, a tisztitó tüzben kinlódó férje váltságára hat öreg misét szolgáljon. Népész ur a lelki beteget józanabb módon akarván meggyógyitni, a többek közt azt is emlité, miszerint az ő padlásán is zörögnek néha egerek, de azért ő még sem hisz kisérteteket;—a némber ez által nem vala megnyugtatva, hanem—mint beszélék, a lengyeltóthi népész urtól—egy irást mutatván elő, a nagyvázsonyi népész ur a ritkanemü ohajtás teljesitésére azonnal kész lett. — Itt azonban más, egy részrül a vallás varázs erejének, másrészrül pedig a bosszuló nemesisnek tulajdonitható ok működött, a melly eléggé tanusitja azt, miszerint az életben a legnagyobb titokban elkövetett istentelenségek is előbb utóbb napfényre jőnek. Ezelőtt vagy 15 évekkel ugyan is—a nagyvázsonyiak jól tudják—keblökbeli Zuggó Pál jobbágy a Bakonyon éjjel orozva agyonveretett, s az eddigi titkot e szenvedő némbernek kellett elárulnia, s azt mondania, miszerint az ő férje e gyilkosság miatt kinlódik az örök tüzben. — Ez több, épen a szent misén jelenvolt tanuk által tapasztalt történet; minek bebizonyitása azonban kevesebb bajokkal van összekötve, mint egy más nyilvános eseté, mert ezt ollyas hivatalos jelentés megsemmisitni nem törekszik.—Az e tárggyal összefüggésben lévő eszmék kifejtését inkább a vezérczikk derék irójának, vagy a hazai képek jeles festőjének ügyesb kezeire bizom; de a hazánkban annyira s olly lélekismeretlenül elhanyagolt népnevelés életbehozásához csekély erőm szerint én is ama forró óhajtásomat csatolom: adja az egyesek, mint nemzetek felett őrködő gondviselés, hogy e szegény hazának szegénységrül kikiáltott köznépe közt is minélelőbb oszoljék a durva középkor sűrü köde, és ne legyen megnyomorodott hazánk a földöni hazák amaz egyetlene, hol illy túlvilági tüneményekrül hiedelem még jelenleg is él és uralkodik. —nd—

⁂ Tolcsva, sz. János napján. — Ha szent János napja minden évben ugy fog nekünk ez után is beköszönteni mint taval s az idén beköszönt; akkor valójában ezen nap Zemplénre nézve Stylo curiali a legfatálisabb napok egyikévé válhatik. Mult évben tornyokat döntögetett le, és városokat dúlt fel rettentő viharával; az idén pedig politikai életünknek adott roppant contusiót. — Fölbontjuk ugyan is e napon érkezett számát a Hirnöknek s benne azt olvassuk; hogy királyi tan. Sz. Iványi Károly ur megyénk alispánya folyó hó elején megholt, s mint tulvilágra szenderültnek, rövideden 70 éves biographiája is közöltetve áll.—E szerencsétlen hir véletlen csapott Zemplén polgáraira, s különböző érzelmeket költött az emberi kebelekben. — Megnyugtatására tehát mind azoknak, kiket a tisztelt kir. tanácsos ur halála közelebbrül érdekelne, nyilvánitom; hogy ő méltósága e napokban is legjobb egészségben biróskodott vissza helyheztetési pereiben, és a 70 év, melly neki a Hirnök hiteles levelezője által meghalásra kiszabatik, még igen messze van, és azon czikkje a Hirnöknek egész kiterjedésében rágalom és alaptalan közlemény. Közgyüléseink aug. 20kán fognak tartatni, mellynek eredményeit annak idejében közlendem. — Ki valaha Tokajnak minden barricádai képzetet felülmuló döczögős utain járván, szenvedett, lehetetlen, hogy ne örüljön midőn azt irom: hogy már valahára a tokaji hegy alatt is hozzá fogtak a töltés-készitéshez, és hisszük is, hogy szomszéd t. Szabolcsmegye által barátságosan ajánlott négy ezer szekér segedelmével, egy pár év mulva rajta járhatunk. — Hegyeinken a bor termés általán fogva igen csekély, de ha az idő igy fog kedvezni, jóságra még az 1811ikit is túl fogja mulni, a fürtök már nem csak hogy rég lefordultak, de a szemek egy borsónál is nagyobbak. — Mezőfy László.

⊖ Kecskeméten jul. 4én. Ha népes mezővárosunk újdonságait óhajtja megtudni a kutató,legyen szives kissé megállapodni fuladásig szoros piaczunkon; jelesül, ha bordáit könyök döfésektül nem kiméli, s füle dobjai még meglehetős állapotban vannak, megtudhatja — természetesen nagyitva — a lefolyt napok eseményeit épen ugy, mint a történendőket s ha béketűréssel van kutatni az érdekesebb adatok valóságát, szépen forrására jöhet: mennyiben legyenek azok hitelesek s mennyiben nem; mert az egész város, az eseményekre nézve, tulajdonkép csak a piacz s annak környékébül áll. — Igy például múlt hó 11ke reggeli óráihan bizonyos kötelességünkben piaczon menénk keresztül s megdöbbenve hallánk, miszerint egy agyonszúrt ember fog bonczoltatni, s valóban a városház egyik börtöne elé tömeglett nép, hol a bonczolás végbeviendő vala, igazolá a szárnyaló rémületes hirt. Ott hevert a szerencsétlen áldozat, kit felesége (mint mondaték czivodás közben) késsel ugy szúrt meg, hogy a szerencsétlen férj annak következtében szörnyet halt. — Nincsen év, mellyben illy szivrázó események e roppant mezőváros, s annak messze terjedő pusztái népessége között ne történnének, mellyeket, ha a jobb érzést keserű fájdalmakkal nem marczangolnák, minden évről elősorolhatnánk. — Ugyan a fentebb kitett napon történt, hogy másik megnyitott börtönbül egy halovány, szemeire egyengetett hosszú szőke hajú fiatal ember, nehéz lánczok súlyától, s lelkiösmérete marczonglásától kinzatva kilép, és ballag a tisztiügyész szobája felé. „Ponyva Berczi, — a tolvaj!“ hangzott el több nézők ajkairul, „kisérik a tisztiügyész elibe, csak tegnap fogaték el,“ —s alig mondaték ez el, midőn egy pusztai ember, kit a gonosztevő 11 lova ellopatásával (mint mondaték) kárositott meg, előlép és megrohanja a már ön bűne által is eléggé ostorozottat, és előbb ököllel üté fültövén, hogy félre tántorodott, azután farba rugdalá. — Még ez nem vala elég, a kárvallott ember a rab után tolakodott egészen az ügyész szobája ajtajáig, hol, mivel az ügyész ur épen szobájában nem volt, megállapodtak. Itt a kárvallott kihuzza penna-

kését, és csupa időtöltésbül a szerencsétlennek egyik szemét akará helyébül ki emelni, és valóban gonosz munkát követ el, ha több jelenlevők által nem gátoltatik, és mind a mellett is annyira megközelité a kézen lábon kötözöttet: hogy arczája jobb felét meghasitván, azt vérrel boritá.*) — Kérdés: minek sétál égbekiáltó bunkósbotjával az a hadnagy a vallatandó után, ha azt, a magát nem védelmezhetőt, — menet közt nem védi illy gyilkos szándékuaktul? és mi oka a szivtelen gyilkolásoknak, tolvajlásoknak, utonállásoknak? bizonnyal nem más a neveletlenségnél, mellyrül kezeskedik azon körülmény, hogy kizárólag csak alsóbb néposztály által követtetnek el. — Népnevelés, javitóház csalhatatlan gyógyszerei az elharapódzó ragálynak. Az első által óvatik az ember a gonosztul; a második által pedig a vétekbe keveredett jó útra vezettetvén, megjavulva adatik vissza a polgári társaságnak. — Folyó évi egyik *Jelenkorunk* számában, Cs. K. D. Kecskemét előhaladásárul tett értekezésében nyilvánitja abbeli óhajtását, hamár valahára a piacz szépitése tekintetébül a kotlóstyúkként elnyuló boltok hosszú sora onnét eltöröltetnék, s azok más helyütt, talán a városház és gyógyszertár közti téren épitetnének fel. — Ezen értekezésbül az tűnik ki: Cs. K. D. ur. Kecskemétnek belső fekvését jó formán ismeri, s annálfogva, mint nem ide való, reménylem, szivesen veendi azon örvendetes tudósitást, melly szerint a kotlós tyúknak nem hogy nyakát szegték volna, hanem öregsége daczára még csibéket is költtettek véle, mellyek, hogy élelmi szert világra jöttök után azonnal leljenek, a franciskanus atyák templom keritése mögötti kertbe vonák magukat. — Igenis, hat bolt emelkedik ott ismét csak a piacz torkában, még pedig a franciskanus atyák folyamodására tanácsi engedelembül, mellyek a tisztelendő uraknak jövedelmezendnek. Me heu! Mendicantes monachi, és boltbirtokosok. Félek: hogy szüreti-bor koledáláskor az esedező atyának majd fülébe fogja súgni egy okos: „tisztelendő atyám! a boltok jövedelmébül tellenék ám borra való évenkint, s nem kellene illy hőségben a csuklya alatt izzadozni szőlőhegyeken.“ Hallik, miszerint a reformatusok ekklézsiája templomát szinte boltokkal keritendi körül, a minthogy a lépések már meg is tétetvék. — Szerencsét mind két rész munkálatához! mig a templom belső falai között isten szent ügéje égbe emelkedik, azalatt a külső falak között talán Móses fiai kezelendik az üdvösség magvai elhintését. — N.

(*Alsófejéri közgyülés részletei.*) *N. Enyed jun. 28-kán.* Alsó Fejérvármegye tisztujitó közgyülése, folyó hónap 23kán kezdődött, s azóta, tegnapot mint innep napot kivéve, folytonosan tart. E közgyülést a mélt. báró főispány ur a Rendek köszöntésével s közegyetértésre felszólitó szavaival nyitotta meg, jelentvén egyszersmind, hogy a mult majus 25re hirdetett közgyülésnek mostanra halasztását, közbejött sulyós betegsége okozta. A gyülés munkálódását kormányszéki rendeletek olvasásán kezdette. Olvastatván többek között azon rendelet is, mellyben újolag parancsoltatik a megye Rendeinek, hogy királyi megerősités végett nem három hanem kilencz egyén nevét küldeni fel tartsák szoros kötelességöknek, de a Rendek, régebbi határozataihoz hiven, ezuttal is megmaradtak a három felküldése mellett kijelentvén, hogy csak e határozatok mellett állva fognak tisztujitást tartani. A báró főispány úr nem egyezett ugyan a RR. vélekedésében s ellenvéleményét jegyzőkönyvbe kivánta iktattatni, de különben a Rendek közakaratjának nem szegte ellene magát, s a választandó tisztek kijelelését (candidatioját) megigérte a következő napra. Ugyan e gyülésben olvasa fel s kivána jegyzőkönyvbe iktatattni gr. T. A. egy hosszadalmas és nagyon unt ellenvéleményt, a tisztujitás némelly régebben megállitott elvei-, s a Rendek azon, hasonlólag régebbi határozata ellen, miszerint ezen megye szózattal biró minden egyénei névsorba vétetni rendeltettek. E beadott ellenvéleményt senki sem pártolta, rosszalását pedig a Rendek ugyancsak érthetőleg kijelentették, s többen a Rendek közül hazánk törvényeire alapitott felfejtésökben, az érdeklett ellenvéleménybeli elvek s állitások alaptalanságát világosan kitüntették, mit is a Rendek harsogó *helyes* és *éljen* kiáltással nagytak helybe. — Még egy igen nevezetes tárgy jött e napon szőnyegre; inditványoztatván t. i. hogy az ezen megye keblében létező szóbeli katonáknak megyei közgyüléseken szavazással élhetésök határoztatnék meg. Többen szólottak e tárgyhoz is, de különösen választott székező táblabiró S. Zs. fontos rövidséggel kimeritőleg fejtette fel, a székely és egyéb szélbeli katonaság jogai közti törvényes különbséget. A határozat végre oda ment ki, miszerint a RR. senkit, ki a törvényekben kiszabott tulajdonokkal bir, a szavazástól elrekeszteni nen kivánnak. I. M. ügyvéd, ki e szavazás ügyét szőnyegre hozta, mindenek bámultára kijelentette, hogy a határozat iránt ellenvéleménye beadhatására jogát fenntartja. Végre a kéremlevelek, s táblabiróságot kérők megvizsgálásra úgy egyéb elöleges átnézést kivánó ügyekre nézve biztosságok neveztettek. — —

*) Ez rendkivüli vadság! és méltán vádolhatni az elöljáróságot, hogy illyesmit büntetlenül hagy megtörténni. — Ez által hatóságának tisztelete van sértve és veszélyeztetve és ha körében tiszteletet szerezni és szeme elött a vad kicsapongásokat korlátozni nem képes, akkor felette szomorú lábon állhat igazság kiszolgáltatása!
Szerk.

Második napon (24), mielőtt a kijeleltek nevei felosvastatnának, F. M. szőnyegre hozta, hogy az ujonan választandó tisztek miként állitassanak hivatalaikba? E felett hosszas vitatkozás folyt, mert (mint a következés megmutatta) e volt a mostani tisztujitás sarka. Határozattá lön, hogy mig a legfelsőbb kegyelmes megerősités megérkeznék is, a zalathnai kerületi főbiróságra szótöbbséget nyerendő állitassék rögtön hivatalába; a többi hivatalok betöltése pedig ehhez inditessék, tekintettel lévén a vallásokra (?!). Ezután felolvastatván s elfogadtatván két főbiróságra, két alispányságra és két pénztárnokságra kijelöltek nevei, a szózatok bészedésére biztosság neveztetett báró Kemény Farkas elnöklete alatt. Ezen gyülés folyta alatt béadta I. M. már emlitett ellenvéleményeit, senkitől sem pártoltatva. Az idő ellévén már telve, csak némelly kormányszéki rendeletek olvastattak még fel ezen ülésben. Délután 5 órakor megkezdetett a szózatolás s másnap is folyt. (Folytatása következik.) Erd.H.

**Őr.** A mérnöki tanulmányok jelen évi ($18^{40}/_{41}$) hallgatói követésre méltó példáját adák mind az idő kivánati helyes felfogásának, mind nemes hazafiui gondolkodásoknak. Miután ugyanis *Peczwal Otto* felsőbb mathesis tanitója iránti hálájok bebizonyitására éjjeli zenét határozának el, nehány nemesb lelkü ifjak az arra forditandó pénzt, valamelly közhasznu intézet előmozditására szentelendőnek inditványozák. Az ifjuság keblében lakó magasb jellemü gondolkodásnak örvendetes jele az: hogy az inditvány köztetszést nyervén, azonnal alhatároztaték, hogy a tisztelt tanitó egy az ipar-egyesületi örökös tagságot biztositandó tanulevéllel tiszteltessék meg. Ezen nemes szándék azonnal végre is hajtatott, s a tisztelt tanitó — kinek a tanulevél kezébe adatott — kettős örömmel fogadá tanitványai hálájának e becses jelét, melly nem mint éjjeli zene, mellynek hangjai eltünnek mint mulékony virág levelkéi a pusztában, hanem az idők pusztitásin daczoló emlékként diszlendik az ipar-egyesült jegyzőkönyvében. — Tagadhatlan jele e tett azon meggyőződésnek, melly tanuló ifjuságunk keblében is naponként mélyebb gyökeret ver, hogy egyedül a szellemi s erkölcsi haladás felel meg az ember magas rendeltetésének. — Alólirt ki szerencsés vala a mérnöki tanuló ifjuság küldöttjeitől átvenni a szép rendeltetésü pézt, ezennel köszöni azt a haza szine elött, s az ipar-egyesület nevében. Almási Balogh Pál.

(Magyar orvosi tanárságra vitatkozás a m. kir. egyetem kis teremében.) Pesten nyárhó 9dikén egy orvos-tanári vitatkozásra számos hallgatóság seregle. Eddigelé az illy disputatiok mindég deákul tartattak; de mivel ő cs. kir. felsége a nemzet ohajtását teljesitendő a nagyméltóságu Helytartó tanács utján a tudományok magyarul tanitása iránti tárgyalást már legkegyesebben elrendelé, e mai napon egy ifju — noha még időnek elött — ő felsége kegyes czélzata által bátoritatván fel, a vitatkozást magyarul kezdte meg. — Azonban az illető elöljáró előrebocsátván azt: hogy ő igen is becsüli tiszteli és szereti ha az ifjuság a magyar nyelvért hevül; de mivel a magyarnyelvnek gyakorlatba vétethetése csak jövő oskolai folyamban történhetik meg s igy a jelen folyamban a deák nyelv lenne még fenálló felsőbb rendeleteknél fogva használandó — e jelen cselekvést időelöttinek és felsőbbségi rendeletekbe ütközőnek, a vitatkozást pedig felfüggesztettnek nyilnitá. A hallgatóság zugással jelenté elégedetlenségét, oda magyarázván a tisztelt urnak ellenzését: mintha nyilatkozása magyar nyelv iránti idegenkedés eredménye lett volna; azonban csupa felsőbb rendeletekhezi szigorú ragaszkodás — mit az ifjuságtul a rend megtartása tekintetébül is méltán igényelt — szülte ezt. E buzgó kiványt tehát szoros rendtartás mellőzé akkor, midőn az ifjuság — habár idő elött is — szives engedékenységre számolt.

☞ A középszolnoki casino az „Erdélyi Hiradó“ban a „Világ“ szerkeztőségéhez kérdést intéze: miért maradt el a ‚Világ‘ hirlap társlapjával együtt a 32dik számtul kezdve, noha april elsejétül előfizetett és eziránt a szerkeztőségét a zilahi posta fel is szólitotta? Van szerencsénk visszonozni, hogy a postai felszólitást kapván a postánál azonnal jelentést tettünk s hogy még is elmaradott, annak a szerkesztőség nem oka, e példányt nem a szerkesztőség, hanem a posta tartozván expediálni. Ezen ujabbi felszólalásra azonban ismét figyelmeztette a szerkeztőség a postát, ki bizonnyal a hátramaradt példányokat kipótolandva már megküldötte. — A nemzeti szinházban, jövő hétfőn julius 12dikén 1841 *Bartha Anna* asszony jutalomjátékaul bérszünettel először adatik, „*Saint George, lovag*,“ szinjáték 3 felvonásban, Melisville és Roger de Beauvoir után francziábul forditotta Csepregi Lajos a magyar tudóstársaság költségén. Pest julius 5kén 1841 Asztalos Károly országos-igazgató választmányi-titoknok.

☞ Az igazságnak tartozunk azzal, midőn kiuyilatkoztatjuk, hogy a ‚Világ‘ 45dik számában Abauj megyérül közlött levelet nem *Kun Bertalan* ur irta, és igy kérünk mindenkit ebbeli gyanusitgatásaikkal felhagyni. Egyszersmind pedig határozottan kijelentjük: hogy minden felelet terhét magunkra vállalván, azon czikk irójának nevét mi semmi módon ki nem adandjuk bár mikép törekedjenek is rajta impavidum ferient ruinae. szerk.

*

## Külföld.

**Nagybritannia.** Most mindenütt az új választással foglalkoznak; szabadelmü s régihez tapadó lapok hevesen kikelnek egymás ellen, egyik párt szeme elibe tartja a másik bűn lajstromát és magát a legkedvezőbb fényben igyekszik feltűntetni. O'Connell fiát akarja megválasztatni Carlow megyében, melly a mult parliamentre toryt küldött s igy szól hozzájok: Tegyétek ismét jóvá a haza s királyné ellen elkövetett bünöteket. Ti szereztetek az orangistáknak a királynén győzedelmet. Kérditek: hogyan? A ministerek egy szóval vesztettek az alsó házban; ez az egy Bruen volt. Ezt jóvá kell tennetek. Válaszszátok fiamat, ő repealer és lángoló barátja Irlandnak. Joh. Bull vasárnapi tory lap igy nyilatkozik: Nem kétkedünk, hogy Russellt megválasztják a cityben. Mi gyülöljük őt, és kereken szólván, egész pártját, de azokkal nem vagyunk egy értelemben, kik őt gyámoltalan tökfejűnek mondják. Ő lehet gazember, de ne higyétek hogy bolond, neki erkölcsi bátorsága és politikai hathatósága van, mit az is mutat, hogy a londoni cityvel választatja meg magát, pedig a mult parlamentkor a maga inditványára küldte fogságba a londoni két sheriffet." Erre vonatkozólag a toryk talyigán egy kalitkát huzattak át a cityn, mellyben két sheriff ruhába öltöztetetett báb volt ezen fölül irással: ki záratta be a sheriffeket. — Goldsmith zsidó pénz tőzsér londoni hitsorsit Russell lord melletti szavazásra inti. — A királyné parliament eloszlató beszédéből következő pontokat emelünk ki: „A kereskedés és ipar roppant fontossága és saját kivánságom, miszerint az ország szüksége ugy fedeztessék, hogy a földnépe minél kevesbé terheltessék, birtak ra, hogy e dologban, melly a nép jólétét annyira érdekli a nép érzelmit megtudandó, alkotmány engedte jogommal éljek stb" — A választási megvesztegetés gátlására tett inditványt sok változtatással a felső ház vissza küldte, mit Russell lord javaslatára az alsó ezen alakban is elfogadott. — Trafalgar hadihajót, melly egyike a legnagyobbaknak jun. 21kén a királyné és Albert herczeg jelenlétiben álgyudörgés és a Rule Britannia harsogtatása közt bocsáták vizre. — A tengerentuli birtokokban több angol püspöki szék felállitásárul beszélgetnek. — Stockportban egy népgyülés alkalmával egy csapat irlandi megtámadta az angol chartistákat és kivetette a gyülésből, majd ezek összeszedvén magokat beverték az irlandiak háza ablakát. Hydeben még zajosabban ment a gyülés hol egy irlandi az unio kárát fejtegeti és az angolokat Irland ellenségének mondván felszólitá a hallgatókat, hogy vagy vijják ki szabadságukat, vagy halljanak meg érte. Ezután következett vasárnap a vasutnál dolgozo irlandi napszámosok ki kapván béröket, egész nap derekasan domberoztak és azután elvonulván a kit elő kaptak jól megvertek, de majd az angol lakosok is összegyülekezvén a kölcsönt kétszeresen is vissza adták az irlandiaknak. Angliában gyakran történnek illy dolgok, még sem jut eszibe senkinek, hogy azokat zendülésnek bérmálja. — Több lap ministerium módosulásrul beszél. —

A jövő parliamentet aug. 19re fogják összehivni, azért most mindenik párt mindent elkövet, hogy keblébül választhasson követet és czéljához képest egyik a másik kijelöltjét gyalázza. A toryk azt mondják, hogy a whig politika nihil tetigit quod non foedavit. Egyik fél „olcsó kenyért, sok munkát, nagy napszámot" igér, másik „olcsó gabnát, kis napszámot, barna kenyeret." Kivált Russell lord ellen irnak vastag tollal. A Times szivére köti minden polgárnak, hogy a ki őszintén akarja a város igazait fentartani, az Russellre ne adja szavát. Burdett, ki ez előtt szabadelmü volt, de azután a torykhoz pártolt, egy conservativ gyülésben Rous kapitányt ajánlá westminsteri követül és a mostani whig kormányt istenadta ármányos, gyalázatos, nyomorú kormánynak nevezte, melly az országot megkárositja, a népet kigúnyolja s magát lealacsonyitja. A gabnatörvény ellenkezik az angol józan ésszel, ezt a kormány füzfacsikónak használja, mellyen azért nyargalódzik, hogy állását megtarthassa. Khinában a whig kormány oktalansága miatt minden rosz lábon áll, közép Azsiában elzárta a moszka a vásárpiaczokat, a czár 300 angol mérföldet hóditott meg a cserkesz partokon, mihez csak annyi joga van ő czári fölségének, mint a corwalli partokat ostromzár alá vetni, angol kereskedőket kirablott a moska kormány, s az angol lobogót büntetlenül meggyalázta, és ez a whigek gyávasága miatt történt; a whig kormány továbbá himpellér diplomatiája által megzavarta a jó egyességet Francziaországgal és ez által a világ békéjét koczkáravetette. A toryk igy dühöngnek, a szabadelmüek mérsékletten viselik magokat. Rous kapitány politikai hitvallásában kiemelé azt, hogy családja öröktül fogva tory volt. — Plunkett lord Irland volt lordcancellárja kijelenté, hogy ő nem maga jószántábul mondott le, hanem a kormány többszöri kivánságára, és ugy lépett helyére Cambell. — A Francziaország és Buenosayres közti húzalkodás aggodalmat gerjeszt az angol kereskedőkben. — A President gőzösön elveszett Power vigjáték iró idősb fiát Melbourne lord a hadiszerszállitási hivatalnál alkalmazta, mi által a közvéleményben sokat nyert.

**Francziaország.** Garnier Pagés temetése csendesen ment végbe, s igy fölösleges volt a kormány minden csend fentartási intézkedése. Lafayette temetése óta nem gyült össze annyi nép. A gyászmenetet a kamra küldöttsége és az ügyvédi kar választmánya nyitá meg; ezután ment sok kamrai tag és ügyvéd, nemzetőrök, diákok kézmivesek, munkások. Pair csak három mert megjelenni a temetésen. A gyászkiséret kétszer kerülé meg a juliusi emlékoszlopot, hol mindenki le vevé kalapját. Melly utczákon a testet vivék, tiszteletbül mindenütt bezárák a boltokat. Beszédet tartott Aragó, Jolly és Bastide a Nationál főszerkesztője. Odilon Barrott is akart beszélni, de midőn már rá került volna a sor nem volt jelen, mint némellyek mondják azért, hogy valamikép eszibe ne juttassák Páris megerősittetésit. — A kisérők száma legalább 20—25 ezerre ment. — Touloni levél szerint Lanusse ellenhajóvezér osztalyát a kormány Levantera parancsolta. Hugon alhajóvezér hajócsapatostul visszahivatott, és helyette Lalande veszi át a földközi tengeren a parancsnokságot. — A moniteur megczáfolja azon hirt, mintha a kormány módositni akarná a Jury politikai hatáskörét illető törvényeket. — Bugeaud tab. folytatja a pusztitási rendszert az arabok ellen, de Morisot, ki nem rég szabadult ki az arab fogságbul, azt mondja, hogy nagyon kétes, valjon Abd-El-Káder fárad-e hamarabb bele a háboruskodásba vagy a franczia-ák. Abd-El-Káder elég fegyvert kap Marokkobul és Gibraltarbul s hihetőleg onnan pénzecskét és porocskát is kapand

**Egyveleg.** Az új miniszterium Portugaliában köv. személyekbül áll: d'Aguiár miniszter elnök és bel-; Avila pénzügy-, Rilla Real gr. had-; Magalhaes kül-; Cabral igazság-; és Pestana tengerminiszter. — Richardsohn kőmetsző szikla-zengés (roch harmonicon) hangszert talált föl. Ezen szer basalt kövekbül áll, és kellemes hangzásban meghaladja a zongorát. Föltalálója a cumberlandi hegyek közt leste a basaltkő hangtitkát. A felállitott basalttáblákat gyermekek verik fa kalapácscsal. — Austria és Francziaország közt junius 21kén kereskedési szerződés létesült. — A buenosayresi franczia ügyvivő szerint, a laplatai kérdést utóljára is álgyúszóval kell eldönteni. — A maestrichti lakosok inségök enyhitéseért folyamodtak a hollandi királyhoz. — Jenaban ez utóbbi félévben 447re ment a diákok száma, s igy 13mal volt kevesebb mint tavaly. — A göttingai professorok pörét a kormány bevégeztette, még pedig mint gondolható, a maga részére kedvezőleg. — A conservativ udvarok már 200 ezer franknyi évdijt határoztak Don Carlosnak, de még Oroszország nyilatkozatára várnak; a napolyi udvar pedig megkiméltetni kéri magát e tehertül, D. Sebastian segitgetésével is elég baja van. — A bolgár dolgok megvizsgálására vegyes birósag kiküldésit javasolták a portának, de ez a most Stambulban uralkodó vallásos és politikai elvek miatt teljesitetlen maradt. — A görög consul Kretában közhirré tétette, hogy kormánya a kretaiak feltámadását kárhozatosnak tartja. — Tyler északamerikai elnök üzenete olly békés hangu, hogy M'Leod dolga miatt legkevésbbé sem tarthatni az egyesült státusok és Anglia közti barátságos viszony megzavasátul. A bankkérdést az elnök minden javaslat nélkül a nemzet képviselői elibe terjesztette, kik belátásuk szerint itélhetik el ez életbevágó kérdést. — Montevideobul Rosasnak diszes kis szekrény alakjában küldtek Buenosayresbe pokolgépet. Rosas leánya olly lassu és gyengén nyitá föl a halálos szekrényt, hogy az által az eldurranás sokat vaszitett erejébül, s e leány nem sérült meg. — A Pollux gőzösön elveszett dolgok értékét 900ezer frankra teszik, ide nem számitva a hajó értékét. A hannoverai második kamra egy csomóba gyujti az ország sérelmeit és ugy terjeszti orvoslás végett föl a király elibe. — Mehemed Ali elfogadta a szultán új fermanját, hanem a porta azon elővigyázattal volt, hogy tudván milly sok nehézséggel jár az adó kérdése, két fermant küldött, mellynek egyikében az örökös birásjogot adja meg, másikban pedig 40 millió piastert kiván. E jó középut, ha mind a kettő meg nem áll, majd csak megáll az egyik. — Höokenberg svéd hadnagy feltalálta azon módot mint lehet a vizen egész felöltözködve száraz lábbal sétálni. Lábára köt egy kis keskeny csolnakocskát, mellynek hosszasága 6—7 swéd rőf, szélessége pedig 4 hüvelyk. Alakja hasonlit a swéd országban szokásban levő hó-korcsolyához. A feltaláló a próbát egy uszó mesterre bizta, ki sok néző előtt, szipázva s egy hosszu kormány-ruddal keziben meg is tette a vizi sétát. — Kretában már volt nehány apró csata a porta seregivel, mellyben, hir szerint hol egyik, hol másik nyert, minden esetre egyik fél veszteségе sem mehet sokra. A kretaiakat a szabadság szeretete lelkesiti, és Görögországbul tódulnak hozzájok az önkéntesek; a törökökbe még a próféta tudománya önt némi tüzet a giaurok ellen, de a tűz ugy ég ha tesznek rá; az islam már lejárta idejét. — A czár, hogy a trónörökös menyegzője által némi kis vonzalmat szerezzen maga iránt Lengyelországban, mind azon koronai tartozást, adót, haszonbéri pénzt, büntetést és kölcsönt elengedé, melly a varsói herczegség felállása óta hátra volt. Az 1837—1840ig viz által károsult korona jószági birtokosoknak és parasztoknak szinte elengedi az adót, a zendülés alatt veszteséget szenvedett gyárosoknak pedig az ország kincstárábul kármentesitést adott. — A spanyol cortes jun. 24kei ülésben a királyné gyámság alatti létét megszüntnek nyilatkoztatá. — Az egyesült statusok kincstárában, mint az elnök üzenetében jelenti, összesen 11,406,132 dollárnyi hiány mutatkozik, mit leginkább a bankzavarnak tulajdonithatni. — Madridban jun. 20kán ünneplék meg az 1837iki alkotmány évünnepét; a királyné kocsija mellett jobbrul Espartero lovagolt. — Chili hir szerint a régi nap templomában volt drága köveket, mellyeket Peru meghóditásakor a spanyolok előtt elrejtettek, Cerro de Pasco közelében ismét megtalálták és értékét 180 millió tallérra teszik. — Lady Morgan ismeretes nőiró egészségi tekintetébül a német fürdőkbe utazott, Heine Cautereisben nehéz beteg. — Moliere emlékére 211,000 frank gyült össze, de mivel azon ház megvételeért, hol az fel fog állittatni, 164 ezer frankot kellett fizetni, a megmaradt 17,000 frank Páris városa 132,000 frankkal pótolta ki. — A hannoverai második kamrában többségre jutott az ellenzés. — Hirszerint D. Miguel el akar Romábul távozni s még mindig nem akar a portugal trónrul lemondami, s igy lesz és marad a mi eddig volt: Joannes sine terra et pecunia. — Stokholmban Horn gróf háza körül már több izben népcsoportozás volt, de eddigelő inkább gyalázásbul állott mint erőszakoskodásbul. — Athenaeben közönséges hiedelem, miszerint az esetben ha a törökök győznek Kreta szigetén, az angolok járulnak közbe. Athenaeben segedelempénzt gyüjtenek a kretaiak számára. — Beiruti levelek szerint a hegyi lakók nem akarnak adót fizetni s a porta tekintete mindenütt le van sülyedve. — A rajnai gyülés hosszas vitatkozást tartott a kölni érsek dolga fölött és szabadon eresztetését sürgeti. — Jerusalemi kormányzónak Tajar basát nevezte ki a szultán és egyenesen csak a portától függ. E kinevezés czélja az ott lakos keresztények és a szent sirhoz zarándoklók oltalmazása. — Emir Beshir Elkassim és a maroniták patriarkhája ezentul ügyvivőt tart Stambulban. — Tahir basa elfogott nehány hadi szerrel megterhelt és Kretába vitorlázó hajót. — Szerbiaban új összeesküvés nyomába akadtak, mellynek czélja volt a mostani kormányon levők meggyilkolása, Mihály herczeg mellé az összeesküdtek közül kinevezendő kormánytanács, a nép felzenditése és Miklós herczeg visszahivása. Ez összeesküvés következtiben Ljulicza herczegnő, Mihály herczeg anyja Szerbiábul kiutasittatott. — A Törökországi mozgalmak a francziáknál háboruréményt költött, mert a készülőben levő hajók minélelőbbi elkészitésére szoros parancs érkezett.

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

56.

PESTEN — Szerdán

# VILÁG

1841. — Julius 14kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések és halálozás. — Hazai képek. — Zsoldos Ignácz könyvének birálata. — Nyilt levél Kassárul. — Miskólczrul. — Erdély: Alsófejéri közgyülés. — Őr: Pesti szemle — Meghivás a természetvizsgálók gyülésére — Borbélymühely nem sebészmühely — Kis János soproni estvéi 3dik füzete. — Külföld. Nagybritannia: a választások; toryk jellemzése. — Francziaország: keleti keresztények iránt bizottság; levegői kő. — Törökország: két ferman kivonata Alihoz. — Egyveleg.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt. Szerk.**

## Belföld.

Ő cs. s apost. kir. fölsége **Stürmer** Bertalan bárót, cs. kir. internunciust és felhatalmazott minisztert az ottoman portánál, a magyar kir. Sz.-István-rend középkeresztjével méltóztatott legkegyelmesebben feldisziteni. — A cs. királyné ő fölsége **Reviczky** Sidonia grófnőt született Szlumanska bárónőt palotanővé méltóztatott kinevezni. — A nm. magyar kir. udv. kamara **Hackel** Andrást eddig Ung megye physicusát, ungvári kamarai chirurgussá nevezte ki. — **Koza** Antal locochnai kamarai orvos meghalálozott. H—k.

**Hazai képek.** Egyik Abaujmegyei levelezőnk némi történeteket beszélt el lapjaink 45dik számában, nemes Abauj megyének majus 10kén tartott közgyülése folyamából, és e történeteket olly szinben adá elő, minőben azok az ő erkölcsi és politikai világnézete szerint mutatkoztak, és e szempontra különösen kikérjük tisztelt olvasóink figyelmét. Ez általunk névtelenül közlött hirlapi czikkre nézve következőleg értesittetünk Kassárul jun. 28kán költ levélben: „Nemes Abauj megye f. hó 18kán és több napjain folytatva tartott közgyülése alkalmával több tárgyak közt a megye másod alispánya a tárgy fontosságához mért bús komolysággal adá elő a közgyülés szine előtt: hogy a megyének f. év majus 10kén tartatott közgyülése egy névtelen által „Világ' czímü pesti lap 45dik számában leiratván, a megyei RR. azért, mivel Buttler gróf alapitványa tőkéjének kamatját az igen számos folyamodók közül nyolcz tanulóra terjeszté ki, részrehajlással vádoltatnak és rágalommal illettetnek, mintha e kegypénzt a szegénysorsuak mellőztével jó módu szülék gyermekeinek osztották volna ki; egy nemes megyének azon alkalommal fölolvasott levelébe foglalt és jövő országgyülésre adandó útasitást tervezett tárgyakrul, a tancskozásnak jövő országgyülés megnyitásaig a többség által lett fölfüggesztése miatt pedig a megye becsmérleltetik; és a megye alispányának olly szavai idéztetnek, mellyek a közgyülési teremben általa nem mondattak, és érdemekben őszült és köztiszteletben levő személye illetlen kifejezésekkel sértetik; a megye ügyésze továbbá, egyedül azért, mert egy izraelita orvostanárt a zöld asztalnáli üléstül tiszti kötelességénél fogva elintvén, karzatra menés végett szólitott föl, türelmetlenség ocsmány tettérül vádoltatik; e megye tagjai közül némellyek végre lélekismeretlenség és nézeteikkel ellenkező elveknek mellékes okokbul pártolása miatt rágalmaztatnak: (ezután fölolvastatott szórul szóra az idézett „Világ" 45dik számában e tárgyu czikke) a KK. és RR. e veszélyteljes szabadosságnak csirábani elfojtása végett az illető közlőt törvény értelmében büntettetni kivánván: ő cs. kir. főhgségét országunk nádorát, ugyis mint ő fölségének országunktóli távollétében az 1485: 9. és 10. 1723: 4. 1741: 9dik stb. t. czikkek szerint helytartóját, az ország rendszerinti főbiráját és az 1485: 4. és II András király végzeményének 8dik czikke szerint a közhatalom és közbátorság főőrjét és nm. magyar kir. helytartó tanács elnökét, e gúnyirat hiteles másbani közlése mellett mély tisztelettel arra megkérni rendelték: hogy főhatalmánál fogvást a „Világ" czímű hirlap szerkesztőjét a gúnyirat küldője nevének fölfedezésére és az eredeti kézirat kiadására kötelezvén, azt a megye RReinek e tárgyban teendő további rendelkezés és a törvény értelmében leendő eljárás végett maga eredetijében megküldeni méltóztassék"

A névtelenség theoriájárul ezuttal szó se legyen, mert ez anyag már annyira ki van meritve, annyira elismerve azon elv, hogy kivált közhirlapokban nem név, hanem a dolog szine és valósága körül forog a kérdés, hogy itt alkalmasint semmi újat nem birnánk mondani. Átmegyünk tehát a végzés többi tartalmára. E végzésben a „Világ" levelezője arrul vádoltatik, hogy nemes Abauj megye rendeit a Buttler féle alapitványnak régibb megyei végzés ellenére nem négy hanem nyolcz, nem szegény hanem jómódú, szülők gyermekeire lett ruházása miatt rágalommal illettetik; továbbá, hogy egy nemes megye levelének tanácskozás alá nem vétele miatt a megye becsmérleltetik, a megye érdemekben őszült alispánya általa nem mondott szavakért illetlen kifejezésekkel sértetik; végre hogy e megye tiszti ügyésze egy zsidó orvostanár kiigazitása miatt türelmetlenséggel és a megye tagjai közül némellyek (kik?) lélekisméretlenséggel és nézeteikkel ellenkező elvek mellékes okokbul pártolásával rágalmaztatnak stb. Mindenek előtt arra figyelmeztetjük a közönséget, hogy e végzésben, a tisztelt alispány ur szavait kivévén, a 45dik számbeli levélben közlött tények valósága egy szóval sem tagadtatik sőt még csak nem is módosittatik, és még is az egész levél rágalomnak neveztetik. Mivel tehát a dolog igy áll, még az emberi cselekvések különféle szinezettel tűnnek föl a világon és emberi társaságban, kérdezzük: mióta nevezhetni rágalomnak, ha bizonyos szinezet embere ezt vagy amazt a tényt illyen vagy ollyan erkölcsi vagy politikai szinben látja, és mióta tartozik érette mint saját kisbirójának és a tettek legmagasb birájának felelőséggel? — Levelezőnk factumot adott elő, olly factumot, melly valóban elkövettetett, s melly, mivel elkövettetett, már a közönség megbirálása elibe tartozik erkölcsileg. A Buttler féle négyre szoritott alapitvány régibb megyei végzés ellenére nyolcz gyermek közt osztatott el; ez, ns Abaujmegye engedelmével legyen mondva, olly factum, mellyrül minden rágalom nélkül a legellenkezőbb erkölcsi vélekedések támadhatnak; és épen ebben fekszik a vélemény szabadsága, hogy erkölcsi és politikai tettekrül meggyőződésünk és belátásunk szerint vélekedünk és e véleményünket mással is közölhetjük. Illy erkölcsi szinben áll a nemes Szathmár megye levelének föl nem vétele s az izraelita orvostanárnak a tiszti ügyész általi kiigazitatása is. Egyébiránt régebben van már szerencsétlenségünk tapasztalhatni, hogy a nyilvánosság nálunk mindinkább gyülöltebb vendég kezd lenni, és volt is már alkalmunk eziránti nézetünket kifejezni; pedig ha vannak tettek, mellyek fölött közvélemény itélhet, a hatóságok tettei bizonyára szinte ezen törvényszék elibe tartoznak; és igy mi, kik az önkénynek semmi szín alatt nem vagyunk baráti, következőleg minden tartozó tiszteletünk mellett sem ismerhetjük el a nemes hatóságok omnipotentiáját, azt hiszszük, hogy a vélemény bármilly árnyékot vessen különben még a legtisztább forrásbul eredett cselekvésre is, nem lehet törvényes kereset tárgya. — Egyébiránt, mivel a majusi közgyülésen jelen nem voltunk, az alispány ur szavaira nézve (mert ez egy lehetne némi tárgya a vádnak) levelezőnkkeli értekezés előtt semmit sem szólhatunk; addigis azonban újra kijelentjük, hogy mivel a jelen dolognak csak erkölcsi szine van, mint illyen pedig a szabad vélemény körébe tartozik, levelezőnk levelét semmi szin alatt nem adandjuk ki, nevét semmi esetre nem fedezendjük föl és az erkölcsi felelőséget egészen magunkra vállaljuk.

**Könyvbirálat.***) Népszerű erkölcstudomány. Irta Zsoldos Ignácz. Budán a m. kir. egyetem betüivel a magyar tudós Társaság költségén 1840. — Az erkölcsi elményekkel (aphorisma) körülirt csinos külsönyü s 54 lapra terjedő egészrül tartalmilag itélve kielégitőnél egyebet nem lehet mondani. Erkölcsi tanját a szerző egy kisded bevezetés után nyolcz kötelességi pont alatt adja elő illy renddel 1) kötelesség a testre nézve; 2) a lélek iránt; 3) más teremtmények; 4) embertársok; 5) felebbvalók; 6) nemzet; 7) fejedelem; 8) isten iránt. Alig hiszem hogy Zsoldos Ignácz ur terhes hivatalos körétül elvált üres óráit szebben keresztül élhette volna, mint mikor irói anyagát választá, és egésszé alkotá: szükségünk volt erre igen is, mit elemi intézeteink visszás álladalma igényli, s valóban Zs. ur tettlegesen megmutatá, hogy annyi professus morálistaink mellett is lelhetni még olly heverő igaz gyöngyöt, melly oltárainkat is jól ékesiti, és ezt egy világinak kelle felvenni. És talán épen ez az oka, hogy némelly lejtősb hagyományi fészkelődéseket lehet e jól talált tan felett észrevenni: azok közül főleg kettő hatá meg figyelmemet, mikrül itt némi felvilágositást kivánok tenni. A vád állitja, hogy a népszerű erkölcstudomány két nevezetes hibát rejt magában, mellyek miatt erkölcstudománynak ismerni nem lehet, a két hiba: a) **Hogy az isten iránti kötelesség legutólsó pontúl tétetett.** b) **Hogy az isten iránti kötelesség homoeopathice van elő adva.**

*) E könyvbirálatot olly érdekesnek találtuk, hogy hisszük a t. cz. olvasó közönség tetszését megnyerhetni akkor, midőn lapjainkban ezennel közre bocsátjuk. Szerk.

Védem az erkölcstudományt mind a két vád ellen. Az első pont ellen. E pont alatti vádban ugy látszik az isteni természet az emberihez van hasonlitva, mert az emberi természet tiszteli olly nagyon az egoismust, hogy minden tisztelgési állásokban édes önségünket kivánnók a fő látvány tárgyává szentesiteni: az istenség nem illy hiú, elégszik ő, ha a teremtmény őt megismeri, irántai kötelességeit akárhol akármikor teszi, csak szivben és lélekben tegye s el ne hanyagolja. Nem vonna-e erkölcsi zsibbadást közöttünk ha urunk isteni igényeit igy követelné tőlünk: ha irántami kötelességeidet akármi megelőzi, nekem semmit sem tettél,mit tettél bár szivben s lélekben tetted is? A 19dik század, hála nemtőnknek! Vallási állásunk külső formáit is egy kissé simábbra vonitá, görnyesztő lánczai alól kiemelvén, egyenesb állásban engedi a teremtményt nagy ura felé fordulhatni,erőre segélteténk hogy a haladás felgyúlt fáklyájánál lábaink előtt diszesb járdát vonhassunk; a butaság feszes gépeibül kiléphessünk a nélkül, hogy megszünnénk lélekben ugyan azok lenni, ésmind ezt egyenes malasztjával a nagy urnak, ki utálja népét a vastag setétségben, szereti a világ világosságában; ő a világ ura segéllé igen is lépteinket a haladás utaira, mert már maga sem türheté tovább, hogy igényeit sokan viselik a földön, kik az ingó emberi jellemnél még egy nyommal sem tudának felebb emelkedni. Csak nem régen is bűn s sokak előtt talán halálos bűn volt, ha itt ott az isteni név kis betüvel iratott, most már úgy látszik, közönségessé lön, hogy irtanunkat (ortographia) mindenkor s mindenütt, még a kivált tárgyban is saja szabályai között szabadon használhatjuk, mit sem félvén, hogy nagy mesterünk tudományos világosodásunkért, mire ő maga adott erőt s eszközt, az itélő szék előtt megróvna bennünket, nem; hiszem különben azt mutatná meg, hogy világ nagy tengerét egy csepp méreg képes elmérgesiteni: oh futkosó teremtmény, be nyomorú és szegény vagy, ha alkotódat nem tudod máskép megismerni, dicsőiteni, becsülni, ha csak nevét nagy betüvel nem irod! ird a nevét bátrán kis betüvel, s emeld fel hozzá buzgó szivedet, és nála vagy és ő tenálad. — De az igaz isteni tisztelet folyama fő és első pontúl teszi ugyan az isten iránti kötelességet, véljük, nem még is betü szerinti értelemben, hanem olly magyarázással, hogy a teremtmény készitse el előbb magát tisztesen, anyagiságának diszlő külsönyt megálló irányt adjon, szóval a teremtmény önsége iránti kötelességét teljesitse előbb, szellemi- s anyagilag olly méltányos állást keritsen magának, hogy a nagy szabály szerinti kötelességét teljesiteni kivánván, méltó legyen teremtőjével beszéleni. Ezt a százados gyakorlat igazolja, mert közönségesen lehet tapasztalni, hogy a legjobb keresztény is reggelenkint előbb ön maga iránti köteleségeit teljesiti, anyagi tisztaságot ölt magára sokszor hoszasan tartva, és csak ennek végével ereszkedik istene iránti kötelességére: már, hogy jőne az ki, ha mi isten iránti köteleségünket mindenek előtt legelsőben kivánván végezni, ágyunkbul kiugorván, ing és gatyába futnánk a templomba? hiszen ezt egy professus morálista sem teszi, nem, mert disztelennek, botránynak tartja, hanem előbb ön maga iránti kötelességét teljesitvén, felöltözik, s anyagi tisztaságában nyul a breviariumhoz, és megy a templomba. Pedig a folytonosan suttogó oppositionak véleménye nem erre, hanem a felebbire menne ki. — Egyébiránt nagyon szeretném, hogy mikor valaki itéletével az illy kényes dolog mélyébe akar hatni, megkülönböztetné a formát a lényegtül, akkor tisztában volnánk, mert igy az oppositio hamar átlátná hogy Zs. ur az isten iránti tiszteletnek csak formájában és külső szinében, de lényegében egy nyomot sem távozott, mert ő is azt tartja, hogy az isten az első, ezt bizonyitja felidézett ezen mottója: szeresd az istent mindenek felett! ezt bizonyitja az 54ik laponi utolsó szava is melly igy áll: „féld az istent, ez az első és fő kötelesség.“ A népszerű erkölcs tudomány is tehát lényegben az istent mindig elsőnek tartja; csak az errüli tan van az utolsó helyen, és ez hiba nélkül állhat, mert hiszen mindent nem lehet egy halomba összenyomni, valamellyik pontnak csak kell utólsónak lenni. A második pont ellen. Szerintem igen is hibázott volna a szerző ha az isten iránti kötelességrül egy egész rendszeres tant irt volna, hiszen jól tudta ő hogy akár a privát, akár a nyilvános elemi nevelő intézeteket vegyük tekintetbe, mindenhova rendes órában egy katekéta jár, ki habár Zs. ur isten iránti tiszteletrül egy kötetet irt volna is, tisztjét meg is álló rendeltetésénél fogva önhatólagosan végezné, és csak ugyan ennek kötelessége, hogy a szerző homoeopathicus soraintúli szükségest allophatice pótolja. És szerintem már épen ezen szép szerénységeért is érdemel a szerző általános méltánylást, hogy ő mint világi az illetőbb hivatásába bocsátkozni nem akart: szép jelleme ez a szerénységnek és békes állásnak. — És ezek szerint világosan kitetszik, hogy valamint a vád első ugy második pontja is ingatag, s nem egyéb, mint csupa küszködés, s innen nekem valóban ugy is látszik, hogy az oppositio izgásának való oka tulajdonképen nem is a rendezetbeni hiba, hanem talán az, hogy a népszerű erkölcstudomány reformatus toll terménye. — Uraim! ez egyenesen kimutatná, hol van a türelmetlenségnek igazi honja: én ugy vélem, hogy a tiszta erkölcsi jót moralis haladásom tiszta kalauzzát ellenségemtül is, ha az bár pogány volna is, tartozom elfogadni, és vélem, tisztje ez minden el nem fogult kereszténynek, mert annak érdeme nem az átadótul, hanem az átadott erénytöl, és a végrehajtó lelkétül függne: az el nem fogult nem azt keresi, ki adott valamit gyermeke kezébe, hanem mit adott, és ennél fogva el sem is hihetem, hogy a csontosodott agyuakon kivül volna köztünk még valaki, ki Zs. ur népszerű erkölcstudományát akármelly felekezetü gyermeki kézbe is nem illőnek itélné, ezt a tan tiszta lelke hozza maga után. — — Azonban magam is felette szeretem, hogy mind ezeket csak sejditésképen mondhatom, és lelkem tisztasága szerint óhajtom, hogy e sejdités soha valóvá ne váljon, és erre figyelni is fogok s e tárgyban is kétes állásomat az fogja igazolni, ha látandom, hogy a népszerű erkölcstudomány országszerte minden felekezetbeli elemi iskolákba be fog jutni. — Pap Ignácz.

⊖ Nyilt levél Kassán nyárhó 5kén — Nagyon tisztelt szerkesztőség! Ámbár kassai bányamivelő, kereskedő, és kéz nives polgárok nevükben, s megigazitási szerény modorban ezen Hirlapban, és a Pesther Tageblattban megjelent mentegetése a zsidók befogadása ellen támasztott nehézségeknek magára a tárgyra nézve az illető szerkesztetőségeknél azonnal érdemlett méltatásra talált; a mennyiben mindazonáltal az egész polgárság közönséges nevezéséveli visszaélés ismét előfordulna, elnem mulaszthattam egyszersmind velem egyetértő polgártársaim ellenkező véleményök nyilvánitásául innenis fölszólalni, és ezen merészségnek ünnepélyesen ellentmondani, annyivalis inkább, mert kétsegkivüli dolog, hogy nálunk a felbizgatott zsidó oppositio csak egynehány itten közönségesen ismert egyedek munkája, kik mesterséges reábeszéléseket, és más mindenféle módokat elkövettek, csak hogy semmi roszat nem gyanitó polgártársai közül minél többekben a zsidók ellen idegenkedést gerjesszenek és ugy azok számára, és hivékenységére támaszkodva ön hasznukat, s mellékes czéljaikat annál foganatosabban elérhessék; a mit már többek által, és a Pesti Hirlap 33dik számában általam is felhozott lett dolgok elégségesen bebizonyitottak, és a mi az által, hogy én polgár ellenségnek vagy fizetett levelezőnek mondottam, megczáfolva épen nincsen. — A már mondottakon felül szolgáljanak még a dolog fölvilágositására e következő meg nem czáfolható adatok is tudniillik: itt nálunk közönségesen tudott dolog, hogy a zsidók önkéntyes befogadásuk iránti kérdés városunk választott polgári községe előtt még 1836dik és 1838dik években előfordulván, először ugyan 14 szó kisebbséggel 31 ellen másodszor pedig ekkor a kereskedő tagok is, kik ezen tárgyban teljes részt venni szoktak, mindnyájan jelen lévén, mégis már 19 kisebbséggel 24 ellen esett el. — Megjegyzést érdemel az is, hogy a mult évben mingyárt az új törvények kinyilvánitásuk után a zsidó agitátoraink azon gondolatra jöttek,hogy a bel-tanácshoz minél több aláirással ellátott folyamodást adjanak be a zsidók ellen, de minden futkározás, izgatás, ijesztgetés, és mindenféle rábeszélések mellett is noha a kassai polgárok száma 600an, a lakosoké pedig 12,000 felül vagyon, alig tudtak körülbelül 250 aláirót szerezni. — A dolognak fentebbi fekvésénél fogvást tehát a zsidó üldözés a kassai polgárság $^7/_8$ részének képviselőségi tekintetben sem, és közönségesen semmiképen sem tulajdonitathatik. — Igazság elleni tovább azon állitás, hogy jelenleg a felső magyarországi legazdagabb bánya a kassai határban légyen; holott legrégibb időktül óta a kassai határon áldásos bánya nem volt, és jelenleg sincsen, a mint az a kérdéses kiigazitás szerzőjénél is ismeretes bányászi hivatalos adatokbul, fájdalom! kivilágosult. — Most még csak azt vagyok bátor kérdezni: valjon ipar üzéshez tartozik-e: másokat az ipartul kizárni akarni? valjon kereskedési tárgy-e egy egész nép osztálynak, szinte ő Felsége hiv jobbágyainak elnyomatásán, legfensőbb jóváhagyással megszentelt országos kivánság ellenére is, dolgozni? valjon polgári jogokat védeni teszen-e a szabad kir. városok egyik legrégebbikét egyszerű bányászi helynek (Bergort) leszállitani akarni?!!! Ugy hiszem édes ipar- és kereskedéstüző, vagy is inkább gátló polgártársuraimék! hogy mind ezen kérdésekre nemmel kell felelnem, és pedig annál bizvástabb mennyiben ketségen kivül való, hogy azok nem kassai polgárság véleményei. — Egyébiránt legyen még szabad a nehezségelt uti költségek iránt megjegyeznem,hogy ezen dólog az emlitett kiigazitás után sincsen még tisztában; állitatik tudniillik: hogy a tőke, mellybül vétetett, közhasznú czélokra szánt magány vagyon tulajdon légyen; tehát valóban közhasznú czélokra szánt? és mégis magány vagyon? ugy látszik, hogy ezek a józan értelemmel épen ugy öszve nem férhetők, a mint a kérdéses utiköltségek czéltalanok, épen hogy ha az előadott módon eszközlött zsidó üldözés, vagy a polgári zászlónak a város költségén véghez vitt ünepélyes fölszentelése után adott vigalmak valódi közhasznu czéloknak vétetnének; de ez ismét csak külön véleményök ama zsidók elleni buzgólkodóknak, kik fent leirt kereskedési theoriájuk mellett még polgár, és polgár ipar pártfogóknak is szeretnének látszatni. — Számolván a nagyon tisztelt szerkesztőség, ismeretes részrehajlatlanságára, bátor vagyok reményleni, hogy ezen ellenkiigazitást a nyilvánosságtul eltartóztatni nem fogja. — Egy iparüzőkassai polgár.

⊠ Miskólcz nyárhó 9kén. — Folyó hó 4kétül kezdve 8káig tartatott a helybeli ref. lyceum tanulóinak évenkint rendesen tartatni

zokott közönséges vizsgálatai és több példáit lehete látni a tanitói s tanuló szorgalomnak, melly vajha jobban méltányoltatnék, de csak z 183⁷/₈diki iskolai évben osztattak ki ajándék-példányok, az 183⁷/₈diki évben pedig 3 rendbeli pénzjutalmak osztattak ki a magyar literaturai próba munkákért, de ezen tudalmakat is nem az elöláróság eszközölte, sőt az óta mit se tett a szorgalom ébresztésére, oha a tanulmányok rendbehozására és magyarositására sokat munkált. Az igazgató főtanitó 21 évi hivatalkodása után most lépett le anitói székéről, és reményljük, hogy a helyébe lépő új tanitó ur az elöljárósággal együtt kettőztetett szorgalommal és buzgósággal fog segitni az iskola több hiányain, mellyeket rég sürget a szükség és mellyeket még mult évi „Társalkodó" 57 és több számaiban Erdősi szózata szeliden jelelt ki, s korszerü javitásokat ajánlott. Az elöláróság munkálatait egész figyelemmel és méltánylattal fogjuk kisérni, s most csak arra szólitjuk föl: hogy jövőben a vizsgálatokat az iskolai szük terem helyett alkalmasabb helyen tartsa, nehogy a hallgatók nagy része elmaradni, vagy pedig több órákon keresztül forró és zsibbasztó izzadást szenvedni kéntelen legyen, s ekkor a természettani kisérletek is nem fognak szégyent vallani, s nagyobb lesz a nyilvánosság is. — — Közbotrányt okoz a nálunk divatozó rendőrségi hanyagság, melly több német ajku uracsokat olly merészségre bátoritott, hogy a piaczi gyalog járdán sebesen kocsiznak és lovon vágtatnak, és habár finom posztóba öltöznek is, az ezért történő megszólitásra egész durvasággal válaszolnak, s az illyen vágtató urak távozásukkor még a megyétül mernek bizonyitványt kérni, illendő viseletökrül. Ohajtjuk, hogy ezen merész urak majd becsület mezején legyenek illy bátrak, mint a miskolczi gyalog járdán voltak. Mint Eperjesen ugy itt is nagyon divatozik egyik utcza szegletén épült tanitói intézetünkben azon atyai bánásmód, melly a gyengébb korú és tehetségü tanulókat sós virgács, és több águ korbácscsal igyekszik beavatni az érthetetlen és homályos latin tanulmányokba, és a kis martyrok messze elhangzó orditásaik után — a mint hire van — még tisztelet-csókkal kötelezttetnek érinteni az ütleg-virtuoz kezeit, mig arczukat könyzápor fedi, kezeik pedig vérező sebeikre tapadnak. — Az illy tanitókat nem lehet *fedni eléggé*, s bár mellyik intézetben legyenek is, ha szivtelen kegyetlenségeikkel *fel nem hagynak*, neveiket annak rende szerint fogjuk felfedezni a *közönség előtt*. — *Örömmel irhatom azt*, hogy több hanyag embereink félnek a *hirlapi kikürtöléstül*, és annyival inkább; mert városunkban többen vagynak ollyanok, kik élénk figyelmök után egész erejökbül készek azon kürtbe belé fúni, mellynek harsogó hangja mély sebeket vág, a zsarolatok és visszaélések hydrája szivére. Akárki.

(Alsófejéri közgyülés részletei. — Folytatás.) Nagy Enyed jun. 25kén Harmadik ülésben némelly kormányszéki rendeletek felolvasása után főbiró G. S. megpendité a vegyes házasságok ügyét felolvasott derék tartalmu beszédében, tisztán, világosan, s catholicus létére a legnagyobb elfogulatlansággal tüntetvén fel e kedvetlen, de nagy fontosságu tárgyat. — — Utána választott székbiró id. F. S. taglalta a szőnyegre jött ügyet, felolvasott velős tartalmu beszédében, régibb és újabb historia adatokkal világositani fel a gyanitható, sőt bizonyosnak tartható czélzatot. — Z. K., ifj. b. K. I., id. Z. D. és több mások gyökeresen és a dolog erére hatólag szólaltak föl. — — Mindezen előadások legnagyobb részvétet és pártolást nyertek, annyira, hogy a vegyes házasságok iránti főpapi rendeletnek, az egész teremben csak egyetlenegy oltalmazója akadott: balázsfalvi g. e. hitü kanonok Popovics, ki a főpapi rendelet helyes voltát igyekezék megmutatni. Már beszéde folyása alatt hallható volt a nem helyeslésnek ottan ottan felzuduló morgása, végig hallgattatott csakugyan (mint illett), de szavai czáfolására annyi és olly sükerrel állottak fel, hogy az elmondott beszédnek alig maradt egy sora czáfolatlanul. Tanácskozás folyta alatt öten a Rendek közül ugy nyilatkoztak, miszerint magában a megye kebelében nem adván elő magát eset, nem lenne még ideje a vegyes házasságok tárgyába ereszkedni; de mivel a catholicus papságnak a vegyes házasságokra nézve gyakorlaton inditott csellekvésmódja, a vallásbeli türedelem csendét felháboritással fenyegeti, nagyon is idején látták a Rendek föllépni e tárgyban, és meghatározák: 1) A vegyes házasságok körül mutatkozni kezdő törvényellenességeket egy alázatos fölirásban a kir. fökormány útján fges fejedelmünk elibe terjeszteni. 2) A legközelebbi országgyülésre kinevezendő követeknek utasitásul adni, hogy ezen tárgyat, mint sürgető orvoslást váró sérelmet terjesszék elő. 3) A megyei tiszteknek kötelességökké tenni a vegyes házasságok körül észrevehető törvényellenes papi visszaéléseket, rögtön följelenteni a megyei közgyülésnek. 4) A szolgabirák által kihirdetni, hogy a vegyes házasság törvényszerint szabados, és hogy a papi áldás megtagadtatása, és az esketésnek nem oltár elött és nem papi ornatusban történése, mint nem lényeges, a vegyes házasságnak és ebbül származott gyermekeknek törvényességét teljességgel nem gyengiti. 5) Ezen határozatrul a szomszéd törvényhatóságokat tudósitani — Végre ugyan ezen gyülésben id. Z. D. inditványba hozta az országgyülés szorgalmazását, mi közös helybenhagyással elfogadtatott. — E választás eredményérül még csak annyit tudhatni, hogy a főbiróságra volt alispányok Szalánczy Sámuel és Boér Ferencz, alispányságra, szolgabirák Fosztó Menyhárt és Miksa János, főjegyzőségre Pogány Károly kaptak többséget. (Vége következik.) Erd.H.

---

**Őr. Pesti Szemle.** A honunk felett lebegő százados éj enyészni kezd, s egy korány mosolyg felénk játszi sugáraival, szellemi s anyagi jó létet eszközlendő. — — Hála az égnek hogy e hajnal nem olly borús millyennek képzelénk, találkozik még ugyan egy két felhőcske, — setétséget okozható — hogy igy elaludva; hajnal helyett délfelé ébredjünk, de e mind csak bárány felhőcske szápor villám nélkül. — Már nincs többé annyi undok tett s a szegény is békében élvezheti, mit ipar, s fáradalom által össze kaparhata. — S most még midőn majd minden alávaló tett nap világra kerül, midőn többen őrködnek jó vagy rosz cselekedeteink felett, most midőn az éj setét leplét is felemeljük — s e szóra ‚Nyilvánosság' le húll az igazságtalan büntetésre felemelt kéz, zavart lesz az ész, minekelötte hamisan itélne, öszve törik a pálcza, meg mered az ártatlanság gyilkoló sár tömege, felébred a hiu álmodó, inog sok kényuracs, és ha helyérül megrázkodva le nem zuhan is, hova igazságtalanul fel kapaszkodott, félve egy nagyobb rengéstül önkéntesen leszáll. Most midőn e szó nyilvánosság, nagyobb sikerrel munkálodik, nem lehet észre nem vennünk, milly nagyon haladunk mennyit tettünk. — S hogy ez ártatlan, s biztos javitási szerrel mi is téritsünk tévedőket rosz utról jó utra, legyen szabad nehány alávaló tettet — a viszaélések ama vastag könyvéből kiirni, s félre tolva az éj lepelt, a setétség ama szerencse kalandorinak napvilágal szemöket kisütni. — Alig két hete vagyok Pesten, s már is olly alávalóságnak valék tanúja, mellyet megróni sz. kötelességem. X utczába járok ebédre egy vendéglőbe — a vendéglő tulajdonosánál mióta nála ebédlek — mind öszve valami 11 napja — legalább négy szolgáló pinczér meg fordult, én kérdőre vonám, nap számra fizet-e a szolgáknak, s ez-e az oka a sok változásnak? s elibe adám milly kellemetlen a sok új cseléd, mind vendégeire, mind magára nézve, nem simulhatván sem a ház szokásához, sem a vendégek kivánatait ki nem ismervén; ő azt felelé: örömest tartana egyet tovább is, de roszak. Ezt mondta, de hazudott. Én hiteles kútfőkbul tudom, hogy már régen üzi e haszon hajtó rendszert; ő ugyanis egynek sem fizet az eleresztéskor, és igy mindig mást, mást fogad, velök hasonló szerepet játszatandó — A megcsalattak nem mernek panaszt tenni, miután egyik a másikkal nem értesülhet, egynek magának pedig nincs bizonysága kimutatni, hogy az elcsapás nem a roszaság, hanem a nyerészkedés miatt történt; — Én ezennel nyilvánitom a vendéglőnek: hogy tettét ezentul figyelemmel kisérem — s ha nem javul — őt megnevezve ellene illető belyen személyesen lépést teszek. — Egy más vendéglős, hova néha vacsorálni betérek, egy szinte megrovásra érdemes esetet beszélt elő. — Négy fiatal ember ugyanis nála ebédelt 4 hónapig, 3 hónapot megfizettek, most a negyedikrül egyik sem akar tudni, — a vendéglős hiztositottnak gondolá magát, minthogy hónaponkint aláirtak az előfizetési iven; de mint csudálkozott, megtudván, hogy mind álnevek, s most sem nevök, sem lakások sem állásukat nem tudván, kéntelen mindent a jó sorsra bizni — Én, ki e dominuszok kettejét ismerem, minden ismeretsegét mellőzve, megengednek, ha kereken megvallom: hogy ha fizetni nem akarnának, evvel az igaz ügynek tartozva, neveiket a vendéglőssel — ki tudni fogja mit tegyen — és a közönséggel tudatandom. — Még egy pár adat: — A kellemes estvélyeken olly örömest sétál az ember kivált egy magányos fiatal, nem marasztaltatva hon senkitül, s nem élvezhetve örömöt családi körökben, — a fris légben az egész test mintegy megujúl, mig nappal a rekkenő meleg, por s más hivataloskodás miatt szobákba szorulunk. — Sétám az üllői uton lakó egy barátomhoz vala, keresztül a széna piaczon, — a pisztoly kávéházig — néhány férfit kivéve embert sem találék, — de arébb uraim 4—5 némberrel kelle akaratom ellen találkoznom, némberekkel e fiatalság poklaival, kik nem elég hogy máguk elkárhozvák, hanem ifjakat, sőt megért férfiakat is ragadnak áldozatúl, s e némberek minden becsületérzésbül kivetkezvék, állattá aljasulva kalandozzák keresztül az utczákat, táplálékot keresendők a veszendő testnek, melly maga magát fogyasztja. S ha már nem kivánjuk e bűn czéheket semmisiteni, de legalább a czéh tagjai barangolásit korlátozni kellene, szoruljanak piszkos zugaikba, találkozik szerencsétlen ki még oda is betér — de legalább az utcza légkörét kiméljék meg büdös kigőzölgéseiktül, — és ne rohanják meg a fiatal tapasztalatlan kort csábitásaikkal. — Illyesmit csak kötelesség a hatóságnak korlátozni, és az illy magánosan szállongó éji baglyokat hüvősre tenni, hogy ott a baromi gép, kivergődvén a bűnök tömkelegébül, legalább időt nyerjen a javulásrul gondolkozni. Lauka Gusztáv.

Ő cs. kir. ap. felsége kegyes engedelménél fogva nemes Baranya vármegye, kebelében, egy baromorvosi (veterinarius) hivatalt 150 frt évi fizetéssel állitott. — Nemes. Borsod megyének 1840ik év végével a hadi pénztárbani restantiája 137,827 forintot tett. — Szabolcs megyében folyó hó 21dikén a korona őr főispányi

Teleky József elnöksége alatt tartandja közgyülését, mellyben a jövő hó elejére a tisztujitószék határnapja fog kitüzetni.

Meghivás a magyar orvosok és természetvizsgálók Pesten tartandó második nagy gyülésére. A legközelebb mult májhó utolsó napjaiban Pesten tartatott első nagy gyülés alkalmával, egy, még ezen év september 6dik és következő napjain tartandó második nagy gyülés határoztatván, arra egész Magyarország nem különben Erdély orvosain és természet vizsgálóin kivül minden seborvos és gyógyszerész-mestereket, nemkülönben a természettan egy különös ágával, tudniillik a mezeigazdasággal foglalkozó hazafiakat is ohajtott megjelenés végett ezennel hivatalosan fölkérvén, előlegesen arra bátorkodjuk figyelmeztetni, hogy a szerencsés sikerrel kezdett hasznos ügy szeretetétül résztvételre buzdult urak a felebb kijelölt hó 3—4— és 5dik napjain Pesten az újvilág utczában létező orvosi kar épületének egyik földszini teremében délelötti 10 órától egyig és délutáni 3tul 6ig magokat elöttünk személyesen bejegyezni méltóztassanak, és akkoron egyszersmind arra is nyilatkozni szivesked-jenek a tágas értelemben vett természettudomány mellyik ága iránt óhajtanának munkás részvéttel lenni különösen, hogy igy a tagok azonnal szakokra oszolván, a csak nehány napra szoritott rövid együttlét közben annál számosabb tárgyakra terjeszkedni, és e szerint a gyülés eredményét minél inkább öregbiteni lehessen. — Midőn is oda forditandjuk legfőbb figyelmünket, hogy igen tisztelt társainknak beiratás alkalmával nemcsak belépti jegyekkel, hanem egyszersmind mennyiben lehetséges leend, minden intézeteket, külön mutatványokat és egyéb érdekes foglalkozásokat magában foglaló napirenddel is kedveskedhessünk.—KöliPesten junius 25kén 1841.—Kubinyi Agoston alelnök—Flór Ferenczitoknok.

K. R. orvostanár és szemész, hatvani utcza 579 szám alatti borbély műhelyét árulja sebészmühely*) czim alatt kétség kivül azért, hogy minél előbb czélt érhessen. De a venni kivánóknak ezennel jó eleve kinyilatkoztatjuk, hogy miután mi még eddig sebészmühelyt hazánkban nem ismertünk, soha nem láttunk, megtekinténk az áruba bocsátott mühelyt és valóban egy közönséges officinánál egyebet nem találtunk; sietünk tehát tudósitani azokat kik a furcsa hirdetésben valami különöset gondolnak feküdni, hogy K. R. orvostanár csak egy közönséges borbély officinát árulgat, hol egy borbély suhancz szappanyoz, négy legény pedig borotvál hét váltó krajczárért, s ezen felül még nadályokat is kaphatni. Hogy az officina sebészmühelynek van czimezve, az csak egy kis speculativus tapintat, mit valamint másoknak, ugy egy orvosdoctornak is meglehet engedni mikor valamit árúl. K. K.

Jelentés. Mostanában hagyá-el a sajtót Kis János Soproni Estvéinek 3dik füzete, melly ovid elváltozások czimü költeményének 7 első könyveit folyóbeszédben magyarra forditva foglalja magában. Találtatik minden Pesti könyvárosoknál. Az ára nyomtató papiroson 1 frt 15 kr. Velinen 1 frt 35 kr. p. p.

## Külföld.

**Nagybritannia.** E napokban Angliában minden elhagyta dolgát, és az alkotmányos polgár legszebb jogának gyakorlására, a követválasztásra forditotta mindenki figyelmét. A cityben Russell lord és Wood megválasztatott, de a más két whig kijelölt a toryk mellett megbukott, és igy a londoni city két whig és két tory követet küld a jövő parliamentbe, mi más városok választására is károsan hathat. Eleinte a tory részre látszott hajolni a győzedelem, de legújabb tudósitások szerint az ország és emberiség javára, ismét a whigekhez állott. A két párt mindent elkövetett egymás megbuktatására, és a toryknak rettentő erőt kellett kifejteniök, mert Westminsterben is tettek tory követet. Leginkább fájt a toryknak azon ismertetés, mellyet nagy betükkel nyomatva, rudakon hordtak, melly következően hangzik: „A jó régi tory idők. Mészárlás Manchesterben 1819-ben, hol embereket, asszonyokat, mivel jogaikat kérték, diribre darabra vagdalták — ez a tory emberiség! Parliamenti köszönet-szavazás a szabad földbirtokosokhoz ezen hős tettért — tory tetszés! szegény Karolina királynénak szivét megrepesztették — tory udvariság! Falkánkénti lenyakazás Newgateban — tory nézőjáték! Politikai vétségek kelepczéjébe csalogatott áldozatok, kik aztán egy fővel rövidittettek meg — tory politica! Matrózok kötéllel fogdosása, mikor az atyák családjaiktul elszakittatnak — tory gyöngédség! Korbács a száraz földi és tengeri seregnél — tory gyönyörködés! Nemzeti adósság — tory takarékosság! A rabszolgaság további folytatása — tory jóakarat! A szegények porbatapodása— tory büszkeség! Drága kenyér, czukor stb.—tory nyereség! És jó királynénknak magok teremtményeivel való körülvétele — tory határozat!« Egyik szabadelmü lap pedig a fölötti csudálkozását jelenti, hogy a tory családok csak tegnap, tegnapelött kaptak föl az ugorka fára, honnan van hát, hogy eredetökrül annyira megfeledkeznek, és a népet nyomni akarják? Tekintsünk végig a historiai neveken azok, mind a whigek közt vannak stb. Palmerston lord Tivertonban minden ellenzés nélkül választatott meg. — Nottinghamban ismét véres verekedés volt, ugy hogy katonaságnak kellett a verekedőket elszéleszteni. — Bulver Windsorban nem választatott meg. — Scotiában és Irlandban még nem volt meg a választás, de az utóbbi helyen annál több vérengezés volt.

**Francziaország.** Párisban darab idő óta egy legitimista bizottság létezik, mellynek czélja a keleti elnyomott keresztények segitése. A biztosság már tervét közlé Guizot-val, ki azt visszatartózkodása által jóvá hagyta. Először csak nyilatkozatok, röpiratok és hirlapok által munkálkodnak, részint hogy érdeket szerezzenek e dolognak Francziaországban, részint pedig, hogy a fölkeltek bátorságát öregbitsék, és a politikai s vallásos falszabaditásra az utat előre elkészitsék. A czél hát semmi nem egyéb, mint a keleti keresztények fölszabaditása, de jó lesz a multra is vissza tekintenünk. — A görög zendüléskor is igy ment a dolog. Először csak nyilatkoztak, ohajtások voltak napi renden; azután jött az aláirás, fegyver és mindenféle hadiszer küldés, és végre hogy a dolgot megkoronázzák: fegyveres közbenjárulás. Ezt is csak biztosság kezdte. E dolog naponkint komolyabb lesz, és a török birodalom lételét teszi kérdésben, igy a görög és keresztények föltámadása alkalmasint nincs ellenére, mit némileg Piscatory küldetésibül is következtethetni. A biztosságot utoljára is gyámolitni fogja a kormány.— Latour d'Auvergne franczia első gránátos emlék-oszlopát Carhaix városában (Bretagneban) jun. 28kán szentelték föl. — Montargisban jun. 12kén délben nagy álgyudörgést hallottak, holott az ég egészen derült volt, és csak másnap tudák meg, hogy Trigieresben Charteaurenard mellett nem messze Montargistul 45 kilogrammnyi nehéz, gömbölyü fekete levegői kő esett le. — Duclos Bálint bérkocsis pöre a pairszéktül a fenyitő rendőrség elibe utasittatott. Nála 6 kilogramm lőport és 1295 töltést találtak. Eleget mentette magát, hogy azt egy ismeretlen idegen hagyta kocsijában, azért mégis két évi fogságra és 300 frankra itéltetetett.

**Törökország.** A szultán két legujabb fermanja, mellyet Mehemed Alihoz küldött, kivonatban következően hangzik: „Ujabb hódolatod, hüséged, és irántam s kormányom iránti öszinte érzelmid tudomásomra jutottak, azért, hogy azt és Egyptus igazgatásában kimutatott tapasztalásodat megjutalmazom, adom neked vezérem Egyptust örökös joggal köv. föltételek alatt: Az uralkodás a fiágot illeti az elsőszülöttség szerint, de azt azért mindig a porta nevezi ki. Ha a fiág kihal, vissza szall Egyptus a portára. Más basáktul és vezérektül rangban és czimben nem különbözöl. A személy és vagyon biztosságot, a hattisherif értelmiben feltartod. Minden adót jövedelmet az én nevemben szednek be. Gabonát és hüvelykes veteményt csak olly mennyiségben küldesz Mekkába és Medinába mint ez elött. Pénzt csak arany- és ezüstbül verethetsz, de csak ollyant, mint Stambulban. A hadsereg száma elég ha 18,000 főre megy, de mivel az egyptusi sereg tulajdonkép csak a porta serege, háborus időben kormányom tetszése szerint neveltetik száma. A hadseregben különböző érdemrend és zászló nem leend mint a portáé. A tiszteket te nevezed ki az ezredesig. Jövendőben a porta és engedelme nélkül hadi hajót nem fogsz épitni. Ha ezen föltétek közül valamellyik meg nem tartatik, megszünik az örökös jog. Ez fölséges akaratom stb.“ — A második ferman tartalma köv. van; Vezérem! akaratom hogy 80,000 erszény adót fizess az az 40 millió piasztert. stb. — Ali befolyása ismét hatalmasan növekszik Stambulban, mire az ujitástul idegenkedés is sokat tesz. — Rumeliában ugy állnak a dolgok, hogy a szultán alkalmasint Ali segitségére szorul. — A hárem gyakori látogatása által a szultán egészsége egészen meg van rontva. A görcs olly erőben mutatkozik rajta, hogy Riza bey főudvarmester párnával rakatta ki ura házát, hogy ha hirtelen földre rogygyan veszélyesen ne sértse meg magát. — A kretaiak ellen Stambulban rendkivüli készületet tesznek és azt hiszik, hogy t'kon valaki segiti őket. — A nissai kormányzó Mustafa basa hódolt a szultán letevő parancsának. Jakub b. igazságosan viszi a nyomozást és a hibát nem csak a kereszténységben hanem a helytartóban is keresi.

**Egyveleg.** A volt spanyol királyné gyámsága leánya fölött 129 szóval szüntetett meg egy ellen. Hir szerint Espartero üzenetet küldött Krisztina királynénak, hogy a gyámságrul leendő lemondásra rá birhassa, de Lajos Fülep tanácsára Krisztina nem akar lemondami. A spanyol költségvetesi biztosság tudósitása szerint a kiadás 1200 millió realra menend, a bevétel pedig csak 800 millióra. A biztosság ezközt is ajánl, miszerint 100 milliót gazdálkodhatni meg.— Spanyolországban és Portugaliában növekszik az öngyilkosság száma. — Izabella spanyol infantnő jun. 26kán esküdt meg Doverben Gurowsky Ignácz lengyel gróffal. — A dublini hirlap szerint Irlandban nem kevesebb mint 5,710,000 hold van miveletlen, mellyek közt 2,830,000 hold mocsáros föld. — Thiers családjával jun. vége felé Antverpben volt és onnan Karlsbadba utazik. — A hannoverai királyné jun. 29én hunyt el.—Ghorian várábul csakugyan kitakarodtak a perzsák. —Az angolok ujabb készületet tesznek Khina ellen, és hirszerint Auckland lord Bremert nevezte Elliot kapitány meghatalmazottjává. — Pendsábban igen nagy a rendetlenség, de a sikhek sergében nem volt olly nagy lázadás mint hirlik, az azonban Foulke ezredest elevenen sütötték meg pártos katonái, szomorú igazság. — A hannoverai király tekintetbe vevén, hogy a második kamra többsége (az ellenzés) a szükséges dolgok teljesitésére magát alkalmatlannak mutatta, kénytelennek érzi magát, hogy az országgyülést eloszlassa. — A svéd országos RR. 1,200,000 tallérral szállittották lejebb az adót, mit a hosszu békének és becsületes kezelésnek tulajdonithatni. — Cserkey falunál Daghestanban a cserkeszek több izben vérres orral igazitották vissza a moszkát, de végre a nagy sokaság nagy veszteséggel erőt vett rajtok. Igy az oroszok itt is sok embert vesztettek és semmi dicsőséget nem nyertek, és illy látvány nem a legbuzditóbb a hadseregnek. A cserkeszek bajnokilag védelmezték a kis erősséget és álgyúikkal igen czélszerüleg tüzeltek a moszkákra.— Stambuli hiteles tudósitás szerint Khosrev és Hafiz b. már több izben jelen voltak a diván rendkivüli üléseiben. Khosrev kegyelembe jutását sokan orosz befolyásnak tulajdonitják, melly naponkint növekszik a portánál, Francziaországé pedig csaknem egészen elenyészett, mire a kretai események is igen sokat tesznek. Piscatory küldetése sem igen van inye szerint a portának. — Nyugoti Lengyelországban egészen megszünt a moszka seregmozgás, mert Russia minden erejét Besszarábiában akarja összevonni. A moszka katona most általában hiszi, hogy a török birodalom kevés idő mulva összeomlik és a moldvai és olahországi bojárok Russiát tartják örökösinek. Ezek egy független országot szeretnének állitni, mellyben Leuchtenberg herczeg lenne a király. — A vilnai kerületben tett fogdosás rosz érzést szül a lakosokban. Itt sok paraszt fiát azért nevelteti a görög vallásban hogy katonának ne vigyék.

*) Az áruló ur orvostanár; e szerint borbélymühelyét orvostanármühelynek is keresztelhetné. Hallottuk azt is, hogy a minap egy ur az „orvositár“ szerkesztőség lakását kérdezvén, egy borbélymühelybe utasitaték, utóbb tehát a borbélymühely még orvositár is leend. — Szerk.

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

57.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

Julius 17kén.

TARTALOM. Belföld. Halálozás. — Hazai képek (fenyitőjogi reform). —Eperjes egy zsidót hurczoltatott ki.—Veszprémből levél, az ujonczállitási visszaélések tárgyában. Marmarosi közgyülés. — Erdélyország: Kolozsmegyei közgyülés. — Őr: Nádor megérkezése. — Milos hg is megérkezett. — Cselédek könyvveli visszaélés példája. — Esztergom vármegye jeles határozatai· — Pachné vallatása. — Pach gyilkosa nem akasztatott még fel. — Pozsonyban a Dévényiek számára pénzgyüjtés. — kereskedők bukása. — Pest városa rendelése a kutyák iránt. — A hanseljáték. —. Bndai kocsik durvasága. — Ponori Thewrek József munkája sajtó alatt. — Veszprém és Sopron vármegyékben jégrombolás. — Külföld. Amerika: M'Leod ügye ismét roszra fordul. — Nagybritannia: A miniszteri párt és tory párt. — Francziaország: Eynard a kretai ügyben philantropicus biztosságra szólitja az ezelötti görög biztosság tagjait. A legitimisták igyekezete a spanyol carlisták mellett. Lajos Fülep minisztereivel az Angliából érkezett sürgöny miatt. A franczia hirlapok a körülkerités ellen nyilatkoznak stb.—Görögországban a király megintetett, hogy a kereszténység érdekiben a kedvező időpontot el ne szalassza. — Kretai küzdés, népessége. — Egyveleg.

## Belföld.

† Erdődi ifj. Pálffy Ferencz gróf, Vöröskő örökös ura, cs kir. kamarás, Pozsony megye örökös főispánya, életének 57dik évében inszélhüdés következtében Vöröskőn meghalt, övéi s ismerőinek legnagyobb fájdalmára; hült tetemei jun. 30kán takaritattak el a családi sirboltban Malaczkán. Minden ember iránti nyájas és barátságos magaviselete s jotékonysága és szigoru igazságszeretete (nemes lelkületének a két kitünő jelleme) által éltében nyert köz szeretet dicsőiti emlékét. H—k.

**Hazai képek.** (Fenyitőjogi reform.) Elértük hát valahára a kort, mellyben az emberiség komoly de szelid geniusa diadalmasan vonja föl a föld nemzedéki fölött az önkibékülés ünnepsátorát; a kort, mellyben szeretve nyujt kezet felének a hivatását jobban méltányolni tudó és embertársában boldogsága lajtorjának egyik hágcsóját szemlélni kezdő halandó. El van ismerve, hogy a föld minden ember hazája és hogy ez anyától egyenlőn követelheti mindenki az őt illető részt; el van ismerve, hogy az ember jogainak *mennyiségét* csak képességeinek összege határozhatja meg, hogy ezen *képességeknek* nincs előleges mértékök, hogy ezek körében a *fejlődés lépcsőzete mérhetlen*, hogy az élet kiindulás pontja és a végczél közötti térarány minden embernél egyenlő, és igy egyenlő joga, szabadsága is, melly épen itt találja föl gyakorlati cselekvőségének mezejét. E nagy eszme, minden következeteivel, minden módositásaival együtt a század lángoszlopa lőn, és akármit mondjanak is azok, kik a történetek és őshagyományok vérrel és előitélettel jelelt mesgyéin kivül nem látnak, nem hisznek vagy nem akarnak hinni üdvösséget, kik bőven előlegeztek magoknak jogokat és elveket a társasági kéjek és népjogok tőkéjéből: — ez idő nem fog végtelen utján visszakanyarodni, az emberek álbölcsesége nem fogja a természet szent oklevelét megsemmithetni, a kény és magát mérsékelni nem tudó becsvágy nem fogja többé az emberiséggel elhitethetni, hogy nemczélúl csak eszközül lön a természet által teremtve. Ezen emberiség, melly sok helyen századok óta volt az önkény terehhordója, nem fog többé géppé lealacsonyúlhatni — bármi legyen is a nemzetek jövendő sorsa, bármint essék is a politikai s álladalmi érdekek sötét szekrényébe vetett koczka; nem fog többé kisebb és mellékes értékü érdekeknek alá rendeltethetni, legalább nem tartósan; és semmi sophisma, semmi csel nem leend képes többé erkölcsi természetünk diadalát kétessé tenni: mert ezen ügy mellett két győzhetlen bajnok viv: az örök igazság és az emberi társaság elmagyarázhatlan felsőbb érdeke. — Az ember, vagy — hogy egy pillanatig se szolgáltassunk bal magyarázatokra okot — a nép kigázolt tehát félig meddig a szolgaság szenvedőleges állapotjából és egy messze nyúló cselekvőségi pálya nyilt előtte, mellynek végén a szabadság és népboldogság csakugyan nem leend puszta szó; hol kiengesztelve nyugvandja ki magát az olly sokáig nem ismert vagy félre ismert embertársa szerető mellén; hol nem lesznek óriásmagasságu közfalak ember és ember között, és az idő átkától fölszántott barázdákból az emberiség szent geniusa édes kéjgyümölcsöket fog csikarni: de e czél még — messze — messze van!

A czél messze van még! — mert ez emberi kebel viharzó indulat tenger! szive soha ki nem elégithető vágyaktól evődik, melyek nem ritkán kiragadják őt jog és élvképességeinek természetszabta mesgyéi közül (mert elhigyétek óh ti bölcsek, élvekhez is képesség kell), és ellenállhatlan varázszsal csábitják a tilosba, embertársának *jog-* s élvkörébe, hol majd kielégitett vágy helyett elfojthatlan bűntudat kezd rágodni a jogai és szabadsága koczkáztatásával vétkező keblén, és mint Ádám kisded magzata fölkiált Byron „Kain"jában az első testvérölés után: „Anyám, a halál megjelent már e világban," — ugy harsogtatja a „kisbiró" is büntető szózatát e bűnfészekben, mellyet emberi szivnek nevezünk. A czél még messze van! — mert az utat odáig szörnyek s rémek állják el, melyek minden talpnyi földért makacsul harczolnak. Szóval: az ember társasági hivatása fönséges, és ennek érzetétől kezd is átmelegülni a feltörekvő emberiség; de még bűnök fészkelnek a társaságban, mig mindenkinek jog- s élvköre és a társság épsége teljesen biztositva nem leend, addig a világ legszabadelmübb alkotmánya sem lesz képes azon viszonyt helyre állitni, mellyet bűn és medréből dúlva kitörő emberi vágy — a bűnök ez örökös forrása — csonkita meg először. — Minden jogviszonynak széles alapja tehát azon viszony, mellyet olly fönségesen fejez ki a keresztény morál, midőn ezt tanitja: „Mindent, a mit akartok hogy tegyenek nektek az emberek, tegyétek nekiek ti is azt." — — És e viszony csonkitása hozá legelőször a bűn, ezen társasági szörny fogalmát az emberek közé. Igenis mióta a minden érdeket kiegyenlitő erkölcs megszünt főtörvény lenni az emberek közt, azóta nincs nyugalom és bátorság e földön; azóta az erősnek hódol és adózik a gyönge és viszont a gyönge védetik az erős által: szóval azóta létezik positiv polgári társaság az emberek közt. Valóban csudás menete a világrendnek, hogy előbb a bűnök rémseregének kelle földön megjelennie, mig az ember azon mezőt föltalálta, mellyen kivül nincs erőfejlődés, nincs üdvösség, nincs czél a földön számára! —De mióta az ember a történetek csatatérén küzd (és csak erről van némi töredékes positiv tudomásunk), mindig ez ösvényen látjuk őt. A historia nem egyéb egy hosszú bűnlajstromnál, néha néha egy egy erényrubricával félbeszakasztva; a polgári alkotmanyok, melyek gyakran e bűnlajstromok kivonatai, legtöbb esetben vétkezni egynek jogot adnak, mást kényszeritnek. És igy sinlik és küzd az emberiség már századok óta. A polgári társaság pedig nézetünk szerint, épen e czélt tűzte ki magának, — vagy jobban: a világrend a polgári társasággal azon czélt tűzte ki magának: hogy azon egyenlőségi viszony, mellyről erkölcsi természetünk olly félremagyarázhatlan tanuságot tesz, az emberek közt helyre állitassék. És igy az állománygép minden kerekének ugy kell forognia, hogy e czél gátolva sehogy, de mindenkép elősegitve legyen; mert csak minden egyes rész mértékegyenes összehatása által foroghat jól az egész erőmü. — Itt fenyitőjogrul van szó, melly újabb időkben az egész polgarisodott világ figyelmét magára vonta, s mellyben némelly europai statusok olly utánzásraméltó haladást tőnek. Hazánk és nemzetünk rég szükségét érzé egy szilárd alapokon nyugvó fenyitőjogi rendszernek és számos honfi keservesen siratá meg már gyakran illyennek hiányát! mert a törvénykezési balszokások, visszaélések és egyenletlenségek súlyosan — de sokszor türhetlen súlyosan nehezültek a polgár, és nem csak a polgár, hanem az egész nemzet vállára. A törvényhozás, méltányolva a kornak ezen valóban legsürgetőbb szükségét, ezen, polgári életünkbe legmélyebben ható, alkotmányunk legfontosabb szakait legmélyebben érdeklő kérdést, választmányt neveze ki egy a kor kivánatinak megfelelő törvény könyv kidolgozására. Több megyék tanácskoztak már előlegesen e tárgy fölött, és a Pesti Hirlap legnevezetesebb hasábjait e tárgy körüli értekezések és javaslatok töltik be. Legyen szabad nekünk is egykét szót a maga helyén mondanunk s nézeteinket némi rendszerességgel kifejtenünk: miként gondolnók mi a büntető igazságot ollyszerüleg szabályozhatónak, hogy mind a személy és szabadság, élet és vagyon teljes biztosságban maradjon, mind a bűnök legrövidebb és legbiztosabb úton fölfedeztessenek és megfenyitessenek, mind végre a közszabadság, közbátorság és erkölcs nyerjen; szóval: hogy midőn a polgári társaság egyik sebét begyógyitja, ne legyen kénytelen magán új sebet vágni. És igy előre kikérve jövő egy pár számainkra olvasóink figyelmét, addig is értekezésünk fonalát elejtjük, e jövő lapunkban azt ismét fölemelendők.

× Eperjes, julius elején. Örülj, Kassa városának dicső bányamüvelő, kereskedő és kézmüves polgársága! példád utánzásra talált, és szózatod, melly a sötét középkor romjaiközül csendesen alvó pásztorokat fölriasztó kisérteti nesz gyanánt dördül le az élő nemzedékre, nem hangzott el a pusztában; nem! mert mig a fénynek árnyéka, a napnak éjjeli és minden földi dolognak egyegy ellentéte leend, addig nem kell félni, hogy a zsák, ha még olly rongyos volna is, föl ne találja a maga foltját, — vagy minden figura nélkül szólván — hogy a manó czimborára ne akadjon. Igenis, oh dicső, oh emberszerető, oh jogérzettül ihletett kassai bányamivelő és müiparos némelly polgár! vágytársad akadt, valóban veszélyes

vágytársad, és te nem állasz többé egyedül a zsidók elleni gyülölet dicskörében! — Eperjes, a mennyire lehet, még na-gy szerűbb alakban igyekszik a világnak megmutatni, hogy a törvényt nem szükség megtartani, hogy az emberiséget lehet lábbal tapodni; — — Kassa az 1840diki 29dik törvényczikket nem találja magára alkalmazhatónak; Eperjes talán, ha kissé utána gondolna, magára alkalmazhatónak találná, de nem volt még ideje utána gondolni, s az egész zsidó-ügyet egy még ezután kinevezendő választmányra bizza vizsgálatul! Kassa lármáz parancsokat oszt és utóbb brevi manu egy kézmüves szerszámait kobozza el; Eperjes a lakhatásért folyamodó zsidókat szavakkal és fenyegetésekkel tartogatja. — Egy zsidó asztalos ellátva mindennemü bizonyitványokkal, három hónapig lesi a tanács végzését, és mivel az idő kissé nyakára nő, mivel továbbá télen az embernek csakugyan valahol laknia kell, a jámbor asztalos ideiglen Eperjesen fogad szálást — mi egyébiránt tökéletesen mindegy, Eperjesen vagy máshol, mert az 1840ki 29dik t. cz. szabad lakást enged a zsidónak, a bányavárosokon kivül mindenütt, hol a magyar ég alatt egy kunyhó áll. Ez természetesen fölötte botránkoztató merény, mert hogy is juthat egy zsidónak, — kit az idő szintugy mint a természet megbélyegze, ki a két évezredes számüzetés, nyomor és megvetés Kain-jegyét viseli homlokán, kinek következőleg csak annyi igénye a polgári társaság ezerfelé ágazó, ezer vetést és virágágyat öntöző, millió szomjas ajkat enyhitő üdv- és békeforrásain, annyi követlése az őt évezrek óta üldöző, megvető, tapodó, nyiró, koppasztó, agyaló, köpdösö emberi társaságon, mint a báránynak a gyapjába és még valamivel mélyebben kapaszkodó farkason — hogy is juthat, mondom, illy szörnyetegnek eszébe, a tél hideg elöl menekülni akarni? Ez másoknak rettentő például szolgálandó büntetést érdemel. És ugy lön. Három nap mulva a városi rendőrség a zsidót feleségestül, gyermekestül, szerszámostul és minden pereputyostul egy városi szekeren a határon átburczoltatja; ott minden isten áldott földjére dobatik, és a jajgató családnak nem marad egyebe azon erős hitnél, hogy az isten, ki a lég madarinak eledelt ad, nem hagyand önképére teremtett lényeket, kiket szemétre hányt csont gyanánt dobának ki szívtelen emberek, hajlék és élelem nélkül elveszni. — — Rémitőn kell az emberi természetnek följajdulnia illy borzasztó esetek hallására. A nemes megye adózóit védeni akarván, az asztalos bizonyitványainak átnézését a szolgabiróra bizza; és ime, sürög már a sarló az aranyfényben hullámzó kalászok közt, és a szolgabiró urnak nem volt még ideje kötelességét teljesiteni. E közben a zsidó község a nm. fökormányszékekhez folyamodik segélyért; a kormányszékek segitni akarnak, de Eperjes válasza nem olly hamar követendi a nm. kir. helytartó tanács fölszólitásait és kérdéseit. Itt állunk most, nem tudva, nem sejditve a kimenetelt, mellyrül azonnal értesittetni fog a ‚Világ' igazság szerető szerkesztősége.

⊛ Veszprém nyárhó 14én. Az ujonczállitás körül elkövetett visszaéléseket boszuló nemesis megyénkben sokáig késik sujtani, vagy azért talán, mert a bűnösök módot találtak benne őt is, az egyébként kérelhetetlent meg vesztegetni, vagy talán azért; mert hatalmas lépéseinek ellenébe még hatalmasabb akadályok gördittetnek. — De tisztán „magyarul" beszélvén, nem fejezhetjük ki eléggé csodálkozásunkat, hogy ezen, már olly sok idő óta függésben lévő tárgy most is befejezetlen.*) — Midőn a tavaszutói közgyülésben megyénk rendei, szent kötelességük érzetében, szivükre vevék a sokszor nyomatott szegény adózók sorsát, midőn meg gondolák, hogy gyámi felügyeletük kijátszásával sikerült nehány nem eléggé kárhoztatható egyéneknek, a terhet még sulyósabbá tenni, kizsarolni a szegényektül a kinosan szerzett nehány garast, keserű bár, de igaz szavakkal fejezék ki e feletti fájdalmukat, és az igazság mérlegébe vetvén az ügyet, eszközökről gondolkozának, szigorukról bár, de törvényesekről, a gonoszságnak vizsgálat általi napfényre hozását eszközlőkrül. — A vizsgálat telyesitéseül küldöttséget, számos tagokból állót, neveztek, s ezt a vizsgálatnak minél elébbi tételére utasitották. — Mert véleményünk szerint is, hol szegény adózó a nyomatott, s a bűnös az ur!!! megyei szolgálatban álló ur!!! gyors igazság kiszolgáltatása kivántatik, részint például részint, hogy a tett alattomos utakon, módokon azon urak közbejárásával például, „az egyiknek a tisztjéröli lemondatása által, elne simitassék. — Ez, mint mondók, a tavaszutói közgyülesben történt. — Azóta mint mondani szokják, sok viz lefolyt a Dunán, s a közvélemény által bűnösöknek tartott egyének büntetlenül emelik magosra fejüket, átkozva a hirlapokat, s mind azokat, kik uri személyeiket sértve a szegény adozónépnek pártját fogni merészlik. — A kiküldött választmány megbizatásában lelkiösmeretesen eljár, s mint tapasztaljuk, munkálatinak gyorsasága által akarja helyre hozni azon hibát, melly a vizsgálatnak, a végzés lelke ellenére, legalkalmatlanabb aratási időre lett elhalasztásával elkövettetett; ezen választmány napfényre fogja hozni tehát mind azokat, mellyeket a Pesti hirlap, és Világ csak mint gyanút emlitettek, ezen választmány ki fogja mondani azt, hogy az ujonczozási visszaélések ugye nem néhány „kontatók" vagy „kolomposok" agyában született, hanem valóságos lett dolgokban alapul, kifogja mondani (reméljük) hogy a Pesti hirlapban emlitett várnagy vagy seborvos csak ugyan követtek el visszaéléseket, hogy a nagy-vázsonyi esetre nézve nem lehetett ama tiszviselőnek akkor, midőn neki a visszaélés a törvény sértés jelentetett, joggal azt váloszolnia: „mi köze az urnak hozzá" — hogy a törvénytelenség sokkal világosb, mintsem, hogy annak meg vizsgálását, és elintézését azon kifogással „nem látszott ki K. E. urból, hogy ügyvéd valaki magától elháritsa. És valamint mi tápláljuk ezen reményt, ugy hisszük táplálni fogja mindenki, kinek a szegény adózó nép sorsa igazán szivén fekszik. — A választmány tagjai jobbjaink közül választattak, ők, ugy hisszük — minden erőlködések ellenére ki fogják vivni az igazságot, s e tárgyban megnyugtatandnak mindnyájunkat. — Légyen biztositva, hogy eljárását figyelemmel kisérjük (mint illik) és eddig tett lépéseire tiszta szivből kiáltjuk „Éljen" Egy Igazságbarát.

(Marmorosi közgyülés.) Megyénkben a folyó jun. 21dik s több napjain évnegyedes közgyülés tartatván, nevezetesebb határozatai következők: 1) Nádor ő cs. k. főherczegsége felszólitván megyénket, hogy a közelebbi országgyülésen hozott XLIVik t. czikkelyben megirt czél a nemzeti szinház előmozditására nézve el nem érethetik, ha csak a megyék illetőségöket haladéktalanul be nem fizetendik, a megyénkre esett öszveget sietőleg a kivánt czélra, és helyre átküldetni rendeli. Noha a R. R. még a törvények kihirdetése alkalmával ez iránt rendelkeztek, a mennyiben azonban a szolgabirák a nemesek javai összeirását némi körülmények miatt el nem készithették, annak minél előbbi megtételére utasitattak, melly a felosztás alapjául szolgáland, egyszersmind mivel a nemesi pénztár a honi pénztárnak több ezer ftal adós, az ügyvédi hivatalnak a fizetni nem akarók megidézése kötelességül tétetett. 2) Inditvány tétetvén az iránt, hogy a közgyülés által a szóval leendő előterjesztések mind addig, mig irásba bé nem adatnak, tárgyaltatás alá ne vétessenek, az inditványozási jog azonban sértetlenül hagyatván. Mivel megyénkben eddig is ezen szokás divatozott, hogy minden kérés és jelentés irásba adatott be, tanácskozás folyamában tett mindennemü előterjesztések, és inditványozások szóval történtek, ez is fenntartatni határoztatott. 3) Ugy elnök alispányunk, mint több helységek, és egyedek kivánságára, a már kevés napok hiával 5 év előtt volt tisztujitó székünk megtartására főispány ő nagy méltósága, ha őt e részben a biztosságból eredő akadályok nem gátolják, megkéretni határoztatott. 4) A nm. m. k. helytartó tanács körlevele szerint az 1830dik évben állitott katonák, kivéve az ön megcsonkitás, és elszökés miatt, itéletnél fogva tovább szolgálni kötelezetteket, élelemmel, és ruházattal ellátva haza bocsáttatni rendeltettek, minél fogva a pestmegyei e tárgyban érkezett felszólitás feleslegessé lön. 5) A vegyes házasság tárgyában több megyéktől hozzánk intézett körlevelek felolvastattak, de mivel megyénk már e részben czélszerüen rendelkezett, csak tudomásúl vétettek, mennyiben pedig ezek óhajtása alkalmával L. S. g.e. lelkész által az adatott elő, hogy a szolgabirák a köznép t a vegyes házasságnak áldás nélküli érvényessége felől csak a falusi jegyzők által értesitik, a nép e tárgybani felvilágositása nekiek személyesen tétetett kötelességökké. — 9). Gömör vármegyének azon körlevele következésében, miszerint az örökös főispányságokat eltörültetni kivánja, határoztatott, hogy országgyülési követeinknek utasitás adassék, hogy az országos munkálatok azon része, melly az örökös főispányságok megszüntetését czélozza, előlegesen felvétessék, annak pártoltatása ezennel kijelentetvén. 7) Altiszti ügyész Cs. M. jelentést tévén szóval, hogy megyénkben is, több részint megitélt rabok az ujonczok közé besoroztattak, e részben vizsgálatot kért tétetni. E fontos jelentésnek, mit megyénk ezennel hibáztatott, körülményes, és irásban való beadása a jelentőnek kötelességül tétetett, megjegyzendő azonban, hogy megyéinkben is fordultak meg a közgyülés előtt e tárgybani kihágások, mellyek jelenleg vizsgálat alatt vagynak. 8) A helytartó tanács közölvén a m. u kamarának azon itéletét, mellynél fogva egy megyebeli adózón, a ki sólopáson éretett, bizonyos öszveget megvétetni rendel. pénzhiánya esetében pedig testileg rendeli megfenyitetni, e tárgyban megyénk régebben hozott azon határozata lévén, hogy az adózók a só kihágásért ne pénzfizetésre, hanem pálczaütésekre büntettessenek, ezen megjegyzés mellett, a járásbeli szolgabirónak végrehajtás végett kiadatott. 9). Fejér vármegyének a gyorsirás pártolása iránt hozzánk érkezett felszólitása következtében a járásbeli szolgabiráknak meghagyatott, hogy ennek pártolására pénzt gyüjtetni igyekezzenek. 10). Szathmár vármegyének alkotmányunk javitására czélzó ismert 12 pontokat magában foglaló felszólitására választmány neveztetett ki, hogy a nevezett pontokat összevetvén alkotmányunkkal, az elfogadása mellett, és ellen harczoló okokat adja elő, késznek nyilatkozván megyénk minden józan haladást czélzó előterjesztések pártolására. Kötelességemnek ismerem végre az itteni kegyes szerzetnek azon nyilatkozását közzé tenni miszerint a magyar nyelv oskolákba behozatalára nézve kedvezően nyilatkozott. A kö még foly. Szőlősi Balász. Erd.

*) Biztos kézből mondhatjuk: hogy a választmány e tárgyban 7kén kezdte üléseit és meg lön igérve: az eredmény közlése. Szerk.

**Erdélyország.** (Kolozsmegyei közgyülésről előlegesen.) Kolozsvármegye közkedvességü,s méltán illyen főispáni helyetese tinkovai mlgos Macskási Pál ur évnegyed előtt tett törvényes igéretét, mint várni lehete, hiven megtartva, f. hó 5kére tisztujitó közgyülésre hivta meg a ns megye Rendeit, s ezen gyülés tegnap meg is kezdődött. Addig is mig részleteit közölhetjük, sietünk megirni, hogy a gyülést megelőző nap délutánján tartott birtokos gyülési bizalmas értekeződés után, mellyben a RR. a fenforgó tárgyakról nézeteiket kölcsönösen kifejtették, jul. 5kén a gyülés valósággal megnyitatott, s bár a RR. felette számosan gyültek össze, olly szép renddel foly, millyennel szokott mindenütt, hol eröltetés helyett biztos tapintat, igazságszeretet, törvényszerüség vezérli a tanácskozást. Első tárgy volt az egyházi nemesek vagyonaikra vetendő adó alá iratása ellen a mult közgyülésről tett feliratra érkezett tagadó kir. kormányi válaszló rendelet. A RR. újabb feliratot, s egyszersmind hazánk többi megyéihez az egyesületi hitnél fogva közpártolásra felszólitó körlevelet határoztak. Ezzel egybefüggőleg felvétetett ns Kraszna megye baráti megtalálása, miszerint tisztujitási közgyülésök határozatai-s téteményeinek a nmlgu kir. főkormány által történt megsemmisitéséből eredett sérelmök közrészvét által eszközlendő orvoslatára az egyesületi hitnél fogva felszólitja megyénket. A RR. pártolván Krasznát, hasonló értelmü felirást és határozatjoknak körlevél útján a többi megyékkel is közlését határozták. Ezután felvétetett a kir. kormány más rendelete, miszerint az árvai biráknak e megyében is felállitását s választás utjáni bétöltését újból javasolja. A RR eddigi határozatjaikkal következetesen azon birák felállitását most sem pártolták, hanem az árvákrai pontos felügyelést a törvény parancsa szerint tiszteiknek szigorú kötelességökké tették. Öszveköttetett ezen kormányi rendelettel, s mint egyszersmind a jelen gyülésnek főtárgya, tárgyalás alá vétetett a tisztujitás. A választási elvekre nézve az 1837ki országgyülésnek törvényen alapuló nézetei egész terjedelemben elfogadtattak. Gyakorlati módjára nézve az eddig szokás állitatott meg. Végre felvétetett a tisztségi jegyzőkönyv vizsgálatára kinevezett biztosság igen érdekes tudósitása.De tárgyalása az idő eltelte miatt félbe szakadt. Gyülés után a mlgos főispáni helyettes úr fényes asztallal vendégelé meg a nagyon számos RRket. Erd.H.

**Ő**r. Ő cs. kir. főherczegsége a Nádor ma julius 16kán délután incognitó budai lakába vissza érkezett. — Obrenovics Milos volt Szerbia herczege, Pesten a b. Sina házába szállott meg.

Cselédkönyvveli visszaélés példája. Köz örömöt gerjeszte bennünk valóban midőn a pesti cselédségnek rend és szabatosság nélkül zavargó állása sz. kir. Pest város tanácsának figyelmét meghatván, jó irányú intézkedés által kivánt a köz szükségnek eleget tenni, igazolja ezt a cselédkönyv, melly az ur és cseléd közötti viszonyt biztositja, s düledékeny irányát támogatja. Az elméleti kiszámolás jó és feddhetlen; de keserü elszánás kénszerit bennünket, hogy gyakorlati oldaláról ezen egyébként üdvös intézkedésnek mindjárt az első évnegyed folyama alatt az elégületlenség szavát nyilványitsuk. Nekünk az szóló példák ugy magyarázzák, hogy a szabályozás nem az ur és cseléd közötti közvisszonyt, hanem csak a cseléd önségi viszonyát az uré kizárása mellett pártolja, vagy talán érthetőbben szólunk, ha azt mondjuk, hogy a cselédkönyv általi rendszabályok csak a cselédet védik, az urat pedig nyomják ezt amannak alárendelik, a cselédet eddig alig ismert kárhozatos bátorságra sőt vakmerőségre lelkesítik. Erre többek közül egy heveny példa: Egy jeles, köztiszteletü pesti polgár aprilis 13dikától fogva julius 3káig egy szolgálót tartott házánál, honnan a leányt a nevezett napon magaviselete kilépteté. A jó lelkü polgár a cselédkönyv 5dik hasábjára lelke tisztasága szerint ezt irá: az egész idő alatt nyelves, goromba és tisztátalan. A leány nem tudván olvasni, a könyvvel elment: de a több és több beletekintők által megtudta a leány a kellemetlen recomendatiot,a városhoz megy panaszra, hol a leány mellé legott egy biztos adatik, ki a tisztes polgárnak azon parancsot viszi, hogy kapitányi meghagyás szerint a becstelen szavakat a cselédkönyvből azonnal törülje ki; de a polgár honn nem lévén, a nő a kora parancsot nem teljesité: erre a cseléd illetlen s valóban sértő szavak mellett a cselédkönyvet teljes erővel a polgárnő elébe földre vágja: itt van, ugy mond, egye meg az asszony a könyvet, majd lesz nekem másik, és evvel botrányos csatázással a házból kiillant, mit a szelid nő hálával fogada, mert csak egy szót mer vala tenni, e felbőszitett leány rajta bizonyosan személyes illetlenséget követetett volna el. Hogy hogy uraim! mi ez? hiszen a cselédkönyv 5dik hasábjának czimje igy van: lelkiismeret szerinti bizonyitvány az erkölcsi magaviselet és szolgálat tételről: ha tehát egész szolgálati idő alatt a leány nyelves, goromba és tisztátalan volt, lelkiismerete megsértése nélkül nem irhata a polgár egyebet, mint épen azon szavakat; — avvagy akármelly erkölcstelenül viselje magát a cseléd, mindig s szeghetetlenül dicsérettel kell elbocsátatni? lelkiismeretes bizonyitvány lesz-e ez? fog-e a cseléd megrögzött s ingadozó morálján segiteni? nem uraim! ki kell az igazat mondani, bármelly szomoritó s leverő légyen is az, ott kivált, hol egy egész tömeg erkölcsileg ingadozó állását kell keresztényileg erösb talpazatra állitanunk, hogy az egyes ön magáról az egész pedig az egyesről vegyen példát és tanuságot, mint kelljen magát viselni, hogy a különözött társasági viszonyok méltó tagjává lehessen. Legyen nyilatkozatunk ez uttal intésül, hogy a cselédség szerfeletti pártolásában egy kissé gazdálkodóbbak legyünk, s az illyes dolgokban is fenálló audiatur et altera pars elvet szorosan megtartván, idő előtt nehatározzunk, mert helyes ugyan s erényes, de tiszti tett is, ha az alant siránkozó embertársainkra a polczról letekintünk, s segéd kezet nyujtunk; de ott és akkor hol és mikor azzal jót s nem többszörös kárt teszünk; de kiszámolt irány nélkül és idő előtt e tény is tulság, melly itt is, mint egyebütt mindig betegség, melly fokozata szerint a köz érdeket majd nyilván és sebesen, majd alattomban és halkal emészti. — És e kora visszaélésnek való oka hol keresendő? mi úgy hisszük a cselédkönyv könnyü megszerezhetésében; eldobja ezután is, és másikat vesz: jól van-e ez? megállhat-e ez tovább is igy? az illetőségnek hagyjuk feladatul P.J.

Esztergom, julius 7kén tartott arató rész szabályozási gyülésben Besze János Pesti Hirlap levelezője kijelenté, hogy a jövő közgyülésben mindennevezendő kiváltságok kártékonysága ellen országgyülésileg leendő orvoslást inditványozand. Szinte ez alkalommal az adózó népnek köztanácskozásban maguk által választható képviselhetést inditványozott; a megye által mind ez tudomásul vétetett. Előhozza a tisztelt levelező azt is: hogy özvegy Pach Jánosné, kirül már egyik előbb számunkban emlékezénk, férje meggyilkoltatása után esttül kezdve étlen szomjan éjfélutánig állva vallattatott; szép szelid tortura! Fogságbul kiszabaduláskor először is tőle elszakasztott és Bécsben levő kisded magzatjait követelé vissza. Egyébiránt hamis hir az, hogy Pach gyilkosa már fölakasztatott volna, e hirt először a Pesther Tageblatt hirdeté s onnan csúszott a Hirnökbe is át; a per még csak a sedrian ment keresztül, s ezután fog a felsőbb helyre fölhozatni s igy aztán a kegyelem utjárul is megfordulván, végrehajtathatni. — A pesti ref. paplak javára adandó tánczvigalom a nyereségi darabok be nem érkezte miatt f.évi november 14kére halasztatott. — Pozsonban jun. 27kén nagyszerü hangászati academia alkalmával a szerencsétlenült dévényiek fölsegélésére 164 p.frt gyült be a terem ajtajánál kitett ládácskában. Kramer J. a Pálffy kert nyári szinháza jövedelmét 101 frt 30 kr. p.p. szinte ezeknek ajándékozá; Istvánffy J. esperes és dévényi lelkész ur mond e nemes jótéteményekért hálaköszönetet. — Szomorú valóság, hogy Bécsben Geymüller b.és Steiner házak roppant pénzzel megbuktak; érzi ennek következését már nehány pesti ház is, jelesen Liedemann Fridrich, Jálics s többek. Bécsben, hirlik ismét kilencz ház bukott meg. E csapást aligha sokan meg nem fogják érezni. E szerencsétlenség mellett az sajnos még kiváltkép, hogy a csapás kün történvén, hazánk készpéznét veszíti, mi közöttünk egyébiránt is olly gyéren kering. — Pesten, a hidon aluli dunapart egészen lejtősre csinosittatik. Ez valóban bölcs gondolat vala; mert eddigelé utálat fészke volt az. — Pestvárosa kapitányi hivatala a kutya-viziszony ellen, a lakosság személyi bátorságát eszközlendő, rendeléseket tett, hogy minden kutya, melly nyakkötő nélkül kóborol és éjenkint gazda nélkül szét futkos, összefogattassék és hóhér lakására vitessék; ott 48 óráig életbe hagyatik ugyan, s ez idő közt a tulajdonos 48 kr. pengőért kutyáját kiválthatja, de a határ idő lefolyta után a befogott és ki nem váltott kutyák agyonveretnek.

Mult héten egy ácspállér az ugy nevezett, ‚hansel' játékban 700 frintott vesztett el. Ezen esetet egy kávés beszélte el, és azon megjegyzésre: miért szenvedik meg maguk a kávések e fertelmes és veszedelmes játékot és miért nem tiltják meg maguk egymás közt? azt felelé: hogy ők igen is lépéseket tevének ellene, de mit sem használt. A 3 ‚hansel' játék asztal rendőrség vigyázata alatt van ugyan, s ha a kihágás feladatik, a kávés birságot fizet a kapitányi hivatalnál, de ugy látszik ebből áll az egész rendartás. Mi fonákságnak és igazán nevetséges büntetésnek tartjuk ezt; mert a birságot nem a kávés, hanem a játékosok fizetik meg; ezek t.i. a mint meghallják, hogy a kávés fel van adva. a birságot azonnal összeteszik és a kávés kezébe adják. — Egyébiránt odajárul véleményünk: hogy a veszedelmes játékot a társaságbul okvetlen számüzni kellene; mert iránta a szenvedély az aljasb sorsuak közt már annyira eláradott,hogy a játszó férjek feleségeik fejük alul adják el a vánkost s a hansel torkába vetik ki; ki nem hiszi, pillantson be csak a Zrinyi, vagy a királyutczai kávéházakba, s megfog győződni a korhelység bélyegzette arczokrul: mennyire képes az ember levetközni emberi méltóságát, ha alkalom kinálkozik reá. — E napokban egy budai kocski (Zeiselwagen)sebesen hajtván béna s mindkét szemre vaklovát, egy nm. helytársági hivatalnoknak fiucskáját majd csaknem letiprata s mivel édes atyja ezért feddette, ostor ütleg lett fizetése. egy másik urnak pebig ostorrali csapdosáson kivül szemeibe köpdösött, minek megtörténte után akocsis elillant. Ugy halljuk,hogy e kicsapongás be lön panaszolva;mi sikerrel, majd meglátandjuk. — Ponori Thewrek József „katdolicismus és protestantismus czimü vallási, bölcselkedési, szépmüvészeti és politikával vegyes munkát szándékozik kiadni, mellynek vezéreszméje: „egyesüljünk vallásban és nyelvden." Az első fü-

zete nyomtatás alatt van. — A „Hirnök“ 55dik száma ismét két czikket vett a „Világ“bul át forrás nevezés nélkül.

Multhó 24kén Sopron és Veszprém megye határai közül a jég 14et egészen elpusztitott. — Az iró — ki velem a tudositást közölte — azt irja hogy a nevezett határok közül kettőt maga is látott,-s azt teszi hozzá, hogy olly rémitö pusztitásról még csak képzelete se lehetett; — mert az emlitett határok birtokosai közül kevés tudná meg ismerni hogy földjeikbe mi volt vetve; — azon felül a fáknak nem csak leveleit és ágait verte le, hanem a törzsökön lévö hajat is kiméletlenül le koppasztotta; — csupán egy határban — mellyröl az iró magának bizonyos adatokat szerzett — több száz darab juh és másféle marhák vesztek el. —

## Külföld.

**Amerika.** Caroline gőzös és M'Leod ügye ismét rosz fordulást vett, és a közfigyelmet az atlanti tengeren túli partokra függeszti. Ennek oka Rives, ki ez egész dolgot választmány elibe inditványozta vinni. — Ezen heves vita kerekedett, mellybül az Anglia iránti ellenséges indulat kitünt. Az ellenzés azaz a lelépett kormány baráti azt akarják, hogy Mac Leod fogva maradjon, mig ügyét a törvényszék el nem itéli, s az amerikai kormány el nem fogadhatja az angol kormány azon nyilatkozatát, miszerint Caroline gőzös dolgát magára veszi. Másik párt szerint minden kormánynak föltétlen joga van katonáji szolgálatára, és hogy a katonai parancs elleni engedetlenséget halállal szokták büntetni, és igy M'Leodot nem lehet felelőssé tenni Caroline gőzös elégetéseért, mivel azt a britt kormány magáévá tette.

**Nagybritannia.** London, julius 3kán. A miniszteri párt 178 a toryknak pedig csak 155 választottja volt. Az angol városok, a várfaluk és egyetemek 341 követet küldenek a parliamentbe, melly szám többet tesz felénél az alsó háznak, mert Anglia és Vales küld 500, Scotia 53, Irland 105, összesen 658 tagbul áll az alsó ház. Palmerston l. Liverpolban is meg akarta magát választatni, de megbukott. Itt véres verekedés volt a whig és tory párt közt, több embert agyon lőttek, több ablakokat, ajtót összezúztak. Azon vendégfogadót, hol a toryk főtanyája volt, csaknem földig lerontották. Itt főleg az irlandiak tettek ki magokért. Mint látjuk Angliában nagyon czifrán mennek a választások, még sem jut eszibe senkinek, hogy az angolokat miveletlenséggel barbársággal vádolja. Az igaz, hogy mind nálunk, mind az angoloknál elmaradhatna a verekedés, de az ember mindenütt csak ember azaz gyarló. A tory párt igen nagy erőt fejtett ki, mert a miniszteri M. Chronicle szerint a választások nem sikerültek ugy mint előre gondolták, de legroszabb esetben is, ha t. i. a toryk győzni találnának, mitül isten mentsen, a győzödelem csak igen kevés ideig tarthat; mert most a választók jegyzéke is hibás, és a kik választhattak volna nem vették egész komolyan a dolgot és nem jelentek meg választáson. Továbbá ha csak csuda nem történik, miszerint a toryk a kereskedést megélénkitik, az élelmi szert ólcsóvá teszik, az ország jövedelmiben mutatkozó hijányt az egyedárusságok föláldozása nélkül nem fedezik, akkor minden emberi számitás szerint nehány hónap mulva nyoma sem lesz mostani népszerüségöknek, és eltipró visszahatást támasztnak a toryk magok ellen. Nem kell továbbá feledni, hogy a tory követek nagyobb része a szegények- és gabna törvény eltörlesztésinek igérete mellett választatott meg, és igy vagy pártjokkal kell meghasonlásba jőniök, vagy pedig szavokat meg nem tartaniok, mi azt húzza maga után, hogy többé meg nem választatnak — Ördög és zsarnok mikor csalni akar az erény és népszerűség köntösit veszi magára. — Az Examiner igy szól: „az ország eladó és megvesztegethető választóihoz: Tegyük hogy 100 font évi jövedelmetek van, mellybül családotokat kell táplálni. A kenyérczukor- és favám leszállitása által évenkint 8 fontot gazdálkodtok meg, és ha húsz esztendeig vesztek 120 fontot. Azok hát kik 10 fontot igérnek nektek, hogy azon öszveget meg ne gazdálkodjátok, 10 fontot adnak és 160 lopnak el tőletek stb.“ — A Globe szerint Párisban az osztrák és moszka követ több értekezést tartott egymással a kretai támadás ügyében, és az angol kormánnyal e dologban teljesen egyet ért.

**Franczia ország.** Eynard a Journal des Débats utján a Görögországban létező kretai biztosság levele következtiben felszólitja az ezelötti görög biztosság tagjait, hogy a philantropicus biztosság ismét életbe léptessék, és a keleti keresztények megszabaditására használják. — A legitimisták mindent elkövetnek a spanyol carlista menekvők gyámolitására. — Lajos Fülep Neuillyben van, hol miniszterivel tanácsot tartott, mert az angol kormánytul sietős sürgöny érkezett. Guizot szeretné a keleti ügyben a végszerződést addig aláirni, mig a whig miniszterium fenáll. Erre a Courrier Français azon megjegyzést teszi, hogy kevés nap telik bele, midőn egy franczia miniszter megerősiti azon szerződést, mellyet a M. Chronicle is a mi diplomaticai Waterloonknak nevezett. — A Commerce szerint, szaporodik a Páris erősitésin dolgozó csapatok száma, és mind azon keritési bastille, mellynek öt lövő bástyája van, 3 lövőtelepet fordit Párisnak, hogy Lajos Fülep levele szerint a külvárosok drágalátos lakosit féken tartsa. Ezért most mindenik lap inkább vagy kevesbbé a körülkerités ellen nyilatkozik. A National azt mondja, hogy a kamra nem ugy határozta a megerősitést, Garnier Pagés temetésekor 1000 ember kiáltotta teli torokkal: le a bastillekkel! Párisban egy nemzetőrségi kapitány választásakor szinte azon kiáltás hangzott. E kiáltásban mindenik lap osztozik, és reméljük mikép az utoljára olly teljes, olly erős leend, hogy a kormánynak minden kedve elvesz az építéstül. — Egy royalista gondolkozásu követ a király sérthetetlenségit illetöleg igy nyilatkozott: „A shakjátékban mindig azt tapasztaltam, hogy ha a királynak gyakran mondtak egymás után shakot, a „„tönk““ legtöbbnyire bekövetkezett.“ — Lajos Fülep levelei nagyon ellene forditották a közvéleményt, és a juliusi trón ellenségei azt hiszik, hogy olly sok „shak a királynak“ után nem sokára maradhat el a „tönk.“ — Garnier Pagés temetésén Dutoy munkás tartott legjobb beszédet. — Azon erőszakos rendszabályok, mellyeket darab idő óta a miniszterium, vagyis tulajdonkép Guizot a sajtó ellen folyamatban vett, azon hiedelmet keltik mindenfelé, hogy most megint valami kormány-rendelés van készülőben. — A Moniteur váltig mondja, hogy nem igaz, de csak nem hisznek neki. — Garnier Pagés temetése alkalmával átlátta a democrata párt, hogy egyesülésre, közeledésre van legnagyobb szüksége s a National és követői ez eszme valósitásaért készek nézeteiket Páris megerősitése iránt föláldozni. — A Moniteur tudósitása szerint két sorhajó és egy fregat az afrikai partokra vitorlázott. A temps szerint azon hajócsapatnak kötelességében áll Tunist minden megtámadás ellen oltalmazni, mivel azon hir szárnyal, hogy ha Tahir basa a kretaiakat megveri, erejét Tunis ellen forditja, és ez azért kért Francziaországtul segitséget. — Parisban egy csapat nemzetőrséget feloszlattak, mivel a felfüggesztett másod kapitányt Recurt választotta első kapitánynak. — A keleti keresztények fölszabaditása mellett igy szól a Courrir Français: „Ha kormányunknak még minden belátása nem hiányzik, ugy Francziaországnak a török birodalom fölbomlása estvéjén a keleti keresztények szabaditója gyanánt kell föllépnie. Őket a szultán kegyelmére bizni annyi volna, mint szemeiket Pétervár felé forditani, mint Russiának végrendeletben átadni, melly ott titkos kiküldötteket tart. Már egyszer bolonddá hagytuk magunkat Angliától tenni, hát most meg Russziának legyünk alázatos szolgaji? Francziaországnak semmi lekötelezettsége nincs a szultán iránt, mióta az Miklós czár és Ponsonbi l. vazalja lett.

**Görögország.** Athenae, junius 12kén. Az ellenzési hirlapok mindnyájan fegyveres közbenjárulást ajánlnak a kormánynak. Midőn a király Korintban volt, az előkelőbbek intették, hogy a kereszténység érdekinek olly kedvező időpontot el ne veszitse szeme elől. Az Aeon nyilvánosan fölszólitja Otto királyt, mellybül következő helyet emeljük ki: „Kelj fel, ragadd meg a megváltó zászlóját, és vezesd a helléneket fővárosukba (Konstantinapolyba) a páratlan városba, hol két világrész egyesül, hol Ázsia Európának békecsókot ad! Mond ezt keletnek: „Én vagyok urad!“ A diplomatia királyi ékszert tett fejedre, legyen erőd most a csillogó császari koronát föltenni. Menj és császár lészsz. A világ most és mindenkor a bevégzett lett dolgok oltárán áldozik.“ Ezen nehány sor eléggé mutatja, mennyire fölkelt a görög lelkében a régi dicsőség érzése, és ha a porta ennyi baj közt mégis felmarad, csodák csodája lesz.

**Kreta.** A kretaiak s görögök változó szerencsével küzdenek egymással, némellyek szerint az elsőbbek győztek, mások szerint a hegyekbe vonultak. Kreta szigetének hajdan 1,200,000 lakosa volt, ez a venecziaiak urasága alatt 900,000re ment, a török meghóditása által 600,000re szállt; a görög zendülés kiütésekor 1821ben alig volt 300,000, és mostan 150 ezerre csökkent, kik közt 35,000 török van. Ezen számok egybehasonlitása, kiáltóbban szól mint minden okoskodás a világon. A nép száma a nyomorúság nagysága szerint szokott kevesülni, és a kretaiak készebbek meghalni, mintsem illy nyomorúságot és szolgaságot tovább is tűrni. — Francziaországban már egyesület állott össze segitségökre, és ha emberül tartják magokat, annak idejében a hatalmak is mellettök fognak nyilatkozni. A görögöket is a hatalmak először urok ellen feltámadt jobbágyoknak tekintették, de majd elismerték ügyök igazságát, és függetlenségöket. A porta dolga a legroszabb lábon áll, a szultán a sok háremezés által mindennap egy lépéssel közelit a sirhoz, szóval a portától most minden elszánt nép önállóságot vihat ki ha akar.

**Egyveleg.** Saragossában a káptalanbelieket mivel a pápának engedtek, és a franczia földre menekült carlosi püspökjöknek akartak mindenben engedelmeskdni, négyen kivül mind fogságba vitték. — A brasiliai császár legelőször majus 3kán nyitotta meg a törvényalkotó gyülést. — A spanyol congressus elhatározta, hogy bizonyos okok miatt a gyámság kérdését az egyesült kamrák dönthetik el. — Az ellenszegülő párt Tessinben föllázadt a kormány ellen, de elnyomatott. — A hannoverai király fia az első kamra ülésben, mivel ugy vevé észre hogy némelyeknek némi nehezségök volna az alkotmány ellen, mások pedig jelesen a másik kamra a mostani Rdek gyülése képességét is kétségbe látszik hozni, kijelenté, hogy atyjával együtt az 1840diki alkotmányt épen akarják feltartani. — Sziriában a porta ollyan alkotmányt akar adni, mint a dunamelléki hospodárságokban van. — A dardanellától egy 3 órányira fekvő faluban kiütött a dögvész. — Neuhaus a schweiczi elnök jul.5kén franczia nyelven nyitá meg a köztársaság közgyülésit. — Nyarelő közepe táján Romában Machielli ismeretes orvost fogatott el az inquisitio, mi nagy figyelmet gerjeszt. Az elfogás okát nem tudhatni. — Mult hó elején egy spanyol parti őrhajó két lövést tett egy angol hajóra, és emberestül elfogván Cadixba vitte. Mint beszéli Tunderer sorhajó Maltábul jöttekor beszól érte. — Abd-El-Kadernek olly nagy tekintete van az arabok előtt, hogy az 55 kibocsátott franczia foglyot csak két ember kisérte, és minden bántástul megoltalmazta. Midőn egyik arab kővel akarta hajitni a franczia kat, az egyik kisérő agyon lőtte, és a többi arab motszanni sem mert. — Jamaicában a jövedelem 1838ban 162,283 font sterlingre ment, a kiadás pedig 155,152re; 1839ben a bevétel 166,576ra, a kiadás 109,423ra. Az 1832diki számlálás szerint 311,692re ment a rabszolgák száma. — A törökök Sziriában meg vannak hasonlva mind a lakosokkal, mind az angolokkal. Az angolok ingerlik a népet a kormány ellen; a kormányzó basák pedig ugy tekintik az utazó angol tiszteket, mint kémeket. Nem rég nehány angol tisztet mint kémet Damaskusba vittek fogva.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt. Szerk.**

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

58.

PESTEN VILÁG 1841.

Szerdán Julius 21kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések. Hazai képek (fenyitőjogi reform). Budai Esaiás halála. Nógrád megyei arató gyülés. Tolna megyei gyülés Győr városi tisztújitás. Komárom megyében barátságos urbéri kötések. Borsod megyében tüzkármentségi vétségek. Viszhang N. urhoz Kecskemétre Szabadkárul. — Erdélyország: Alsó fehérvári közgyülés (vége). Őr: Jelenkor hibája. Joo János munkája. Leánynevelő intézet. — Külföld. Spanyolország: seregküldés, stb.—Nagybritannia: a toryk általi megvesztegetések a választásban.—Franciaország: tábori gyakorlat; párisi falak; arab scheik; Garnier Pagés emléke. — Schweicz: Tessini lázadók. — Egyveleg.

## Belföld.

Ő cs. s apost. kir. fölsége Péchy Ambros sárosmegyei táblairót a tiszáninneni ker. tábla ülnökévé kinevezni; — a magyar kir. országos épitészetí főigazgatóságnál az első igazgatói segéd megürült hivatalra Zelenka Lajos ugyanottani harmadik segédet, ennek helyére pedig Berger Lajos horvátországi igazgató mérnököt alkalmazni; — Uray Bálintot, Szathmár megye elöbbi helyettes alispányát, királyi tanácsos czímmel földiszitni; — Lóczy Sándor ő-gradiskai harminczad- és só-beszedőt gyengélkedő egészsége miatt ideigleni nyugalomba helyezni legkegyelmesebben méltóztatott.

A nm. magyar kir. udv. kamara a buccarii só- és harminczadhivatalnál megürült ellenőrségre Kerner János portoréi harminczadnost, a mehádiai sóhivatalnál megürült ellenőrségre pedig Szlávik József sómázsamestert alkalmazá. H—k.

**Hazai képek.** (Fenyitőjogi reform.) Fontos kérdés fejtegetésébe bocsátkozánk, és legkevesbbé sem titkoljuk, hogy nem csekély kétségben vagyunk erőnk iránt; nem kevessé aggaszt minket az a gond: ha valjon fogunk-e igénytelen szózatunkkal a közügynek olly szolgálatot tehetni minőt tenni, ohajtunk? mert igazat szólva, mi a fenyitőjogot a törvényhozás legnehezebb föladatának tartjuk. Szabadság tulajdon élet és mindazon érdekek melyyek e hármat olly becsessé s kivánatossá teszik, forognak itt kérdésben; azon érdekek, mellyeket a status magának czélúl tűze ki, és mellyek nélkül a polgári társaság lelketlen váz volna, vagy jobban: mellyek nélkül nem is létezhetnék polgári társaság. — Mielőtt azonban a büntetőjogi javitások derekába vágnánk szükség kissé az előzményekre egy rövid tekintetet vetnünk. A büntetés szüksége s előzménye a bűn. És igy mindenek előtt ez a kérdés támad: mi a bűn? — Bűnnek nevezzük széles értelemben mindazt, mi által az erkölcsi világban fenálló súlegyen csonkitatik; szorosb értelemben azt, midőn vagy kevesb teljesitetik, vagy épen nem teljesitetik, mit törvény parancsol, vagy ollyas mi követettik el, mit a törvény tilalmaz. A bűn ez általános meghatározásából ez a kérdés támadna: mit parancsolhat vagy tilthat a törvény? hol kezdődik, végződik — és általában mekkora kiterjedesű a törvény hatásköre? mire egyenes válaszunk ez: a törvény kiterjeszkedik az emberiség összes viszonyaira; vagy jobban: a törvény az erkölcsi természet és társalkodási ösztön szülte emberi viszonyok positivitása; miből még az is következik, hogy e positivitásnak csak azon körben kell és szabad forognia, mellyet az emlitett erkölcsi természet és társolkodási ösztön vont az ember körül és melly jogainak summázatát is magában foglalja. Bűn tehát minden, mi az e körben fenálló súlyegyent megzavarja és igy bűn volt a legelső törvény is, melly e körön túllépett, azt önkényleg megszoritá vagy kitágitá, melly a jogaránytanság behozatalával és az emberi viszonyok közötti súlegyen (szabadság, egyenlőség) megzavarásával a bűnök és gonoszságok mindenemeinek tág útat nyitott. — A bűnnél a törvényhozónak hármat kell tekintetbe vennie: indító okot (causa incitans, Beweggrund) szándékot (intentio, Absicht) és végbevitelt (patratio, consummatio delicti, Vollführung, That). Egyedül a háromnak szoros egyevetése után találtathatik föl a bűn és az ehhez mérendő büntetés vagy javitás mértéke, és itt is csak némi erkölcsi bizonyossággal; mert hol létezik halandó elme, melly az emberi lélek mélyébe tekintetts annan a jó és gonosz tettek okait teljes bizonyossággal kileste volna. Hány embert nem vezettek már bal körülményei vétkekre és gonoszságokra, mellyektől a bűnös más körülmények közt visszaborzadott volna! hány pártütő és hazaáruló nem vérzett már vérpadon, kiben a haza más körülmények közt talán leghivebb fiát, legmunkásabb polgárát, a polgári társaság boldogitóját üdvözölheté! A polgári társaság fonák viszonyai egyet trónra emelnek, ki csendes családi körében talán legjobb ember, legszelidebb férj és atya, szóval legboldogabb halandó lehete, ki azonban természetellenes magasságában a súlegyent elveszti és az emberiség zsarlójává kinzójává, őrjögévé válik, és sirjára milliók véreskönyei és átkai nehezűlnek. Más ellenben, kit óriás szelleme népvezérré, népboldogitóvá emelhete, homályos életkörben kénytelen tengődni; és ha a tettek hatalmas ingerét nem fojthatja el keblében, csak hamar álutakra téved, hol majd ellenállhatlanul előre ragadja őt a nyugvást nem ismerő vetterő, mig végre a megállapodás nincs többé hatalmában. Igy csinál a puszta véletlen (mert mig az emberi társaság természet szabta ösvényére nem tér, mindig puszta véletlentül fog kormányoztatni) egyből Nerot, másból Dózsa Györgyöt, s a tb. Azonban ez is a nagy világrend oeconomiájába tartozik, mert az emberi természet mindig maga szokta megboszúlni magát. — Valamint tehát a büntett magában véve még nem nyujt csalhatlan mértéket mennyiségének meghatározására: úgy a szándék sem elég e czélra, hanem a törvényhozónak az inditóokot is, kell még pedig szorosan tekintetbe vennie, és csak e háromnak összes conbinatiojából vonhatja ki azon alapot, mellyen a fenyitőrendszernek nyugodnia kell. Fürkészszük kissé azon bűnök inditó okait, azaz: forrásait. Az emberi cselekvéseknek, és igy a bűnöknek is, általános forrása az önszeretet, azon önszeretet, melly az emberi történetek minden szakaiban olly csudadolgokat müvelt, melly egyet a halhatlanság fényköreibe emelt, mig mást az együtt- és utókor utálatának és átkának tárgyává tön. A bűnképesség tehát, közös emberi gyarló természetünknél fogva minden emberben egyenlő; de nem egyenlőleg fejlődik ki minden emberben a bűnanyag. A bűnök közvetlen forrásait azon viszonyok természetében kell keresnünk, mellyekben az emberrel találkozunk. Az emberrel pedig öt különnemű viszonyban találkozunk: erkölcsiben, polgáriban, vallásiban, társas és családiban. Ez öt különnemű viszonyban találjuk a bűnök legközelebb forrásait is, mellyeknek egyenkinti nyomozását jövő számunknak tartjuk fen.

⊖ Debreczen julius 14kén. Mai napon nagy tudományúnak hálás tisztelettel közösen elismert férfiai egyikét veszté el a haza: a helv. vallástételt tartó túl a tiszai egyházi kerület felügyelője, m. academia tiszteleti tagja, és a debreczeni ref. egyházi első predikátora fő tiszteletü Budai Esaiás urban. S ennyit tudatni, ugy véljük tán elég volna, sok mások nekrologjának közlése alkalmával; azonban a férfiú, kinek elhunytárul itten szomorú jelentésünket tesszük, méltó, hogy életrajzát kissé bővebben ismerje a haza, annyival is inkább; mert hogy a közhasznu ismeretek tára sem tön említést a derék tudósrul, oka, maga a köztiszteletet érdemlő férfiúnak szerénysége vala: a mennyiben többszöri fölszólitás után is, élete folyásárul, az illető szerkesztőséggel adatokat közleni vonakodott. — Mi — kik e sorokat irjuk — a boldogultnak — mig élete még olly igen elgyengült nem vala — saját szavai után tett jegyzékből terjesztjük a haza elébe e következő töredéket: — A férfiú — kirül jelen sorainkban már többször említést tevénk — született Peerben, Középszolnok megyében 1766 majus 7kén, megkereszteltetett majus 9kén Ésaiás napján, s ezen okon adatott neki ezen keresztnév. Tanulását szülötte földjén kezdé meg; majd syntaxista korától kezdve mind végiglen a debreczeni reform. colligumban öregbité, hol különösen ugyan csak e főiskolában tanult testvérbátyja néhai tiszt. Buday Ferencz szóváti predikátor — a magyar polgári Lexicon irója — vezérlete, s fölügyelete alatt a főiskola akkori közoktatóitul, P. Szathmáry István, Hatvani István, Varjas János, Sinay Miklós uraktul nyerte kiképeztetését. A felsőbb osztálybeli tudományok befejeztével, a verselés tanulóknak egy évig, majd az első évi felsőbb tudományokat hallgató ifjaknak ismét egy évig köztanitója, s egyszersmind a főiskola könyvtárának gondviselőjévé lön. Végre tanulói pályájában contrascribai és seniori tisztségre emeltetvén, ugyan ezen tisztségekkel egybeköttetve, néhai prof. Sinay Miklós helyett a történettan görög és latin ékesszólásban helyettes oktatóságot közdicséretel viselte. — Külországi főiskolákba 1792dik év tavaszán indult, még elindulása előtt tudtára adatván, az iskolai igazgatóság által, hogy a történet-tan görög és latin ékesszólás oktatóságára magát készitené. S illy czélbul Göttingában két évig, egyebek felett a hires Heynet a görög és latin ékesszólásban, — Spittlert, a történet-tanban, — Schlötzert a politikában és statistikában — Meiners-t az emberinem történeteiben hallgatta. Innét utját Hollandiának vevé, aholott is Daventriában prof. Csernákkal, ki előbb a debr. főiskolában seniorságot végezvén, Hollandiába ment, és itten Daventriában mint philosophia professora megtelepedett, s idővel a debreczeni ref. főiskolának, végrendeletében 3000 ezüst forintot hagyott vólt — ugy szintén Utrechtben a hires Rhunkeniussal bizodalmasabb ismeretségbe jöve. Majd angolhonba átmenvén, az oxfordi egyetemet látogatá meg, a holott is, egyebek között, barátságos viszonyokba lépett ama nevezetes Uri nevü magyar tudóssal, ki is épen ő általa küldé aztán meg a debreczeni ref. főiskolának — mint a mellyben különben is tanulását végezte vala — Pharus lingvae Hebraicae nevü munkáját ajándékba. Göttingába visszatérvén, a philoso-

phiában, doctori koszorút nyert, melly alkalommal irt egy értekezést De causis culturae tardius ad aquilonares, quam ad australes Europae regiones propagatae. — Haza jövén, 1794ben november 1sö napján professori hivatalában beiktattatott, a történet-tan, görög és latin ékes-szólás oktatása végett, mellyet 1811ben a hit-tudományi tanuló-szék el váltott fel és 1813ban tól a tiszai helv. vallástételt tartó egyházi kerület főjegyzőjévé választatott; 1817ben pedig a göttingai theologiai kartul doctori koszorúval tiszteltetett meg. A hittudományi oktatói hivatalt 1821 junius 8káig folytatá, a mikor is a debreczeni ref. egyházi első predikátorává, majd a következett 1822dik év augustus 9dik napján túl a tiszai egyház kerületi felügyelővé választatott el. — Tagja volt azon küldöttségnek, melly a magyar academia alaprajzának készitésével 1828ban felsőbb helyrül megbizatott. A magyar academia tiszteletbeli tagjának elválasztatott februarius 15kén 1831. Meghalt életének 76dik évében. — Számtalan általa kiadott jeles munkák között a közönséges historia: Magyarország historiája 3 darabban; Régi tudós világ historiája 1; Propaedeumeta Theologiae christianae egy darabban stb. emlékét örökitendik a tudomány kedvelő hazafiaknál. Ugy hisszük semmivel sem fejezhetjük be méltóbban a derék elhunytról tett felszólamlásunkat, mint azon siremlékkel, mellyet az üdvözöltnek, a mind magyar mind latin nyelvben egyiránt remek tollu Péczely ezekben készite:

Siste gradum viator, et quem mandatum hic terrae vides Esaiam Buday, lacrymis, et pulveris exigui dignare jactu. Patria illi Par; studiorum et ingenii adolescentibus annis nutrix Debreczen, maturescentibus literatissimi toto orbi populi, Germani, Hollandi et Angli praeceptores et magistri. — Functus Debrecini primum Professoris per 27 prope dein totos 20 annos V. D. ministri atque una ab anno 1822 Ecclesiarum H.C. Transtibiscanarum Superintendentis munere. Valetudine cum diu prosperrimâ usus esset et studio ac labore continenti extremo quadriennio penitus prostratâ, vita simul et morbo defunctus die 14-a julii A. R. S. 1841 aetatis 76. Si vita reddi immortalis virtutibus posset aeternum victurus, vel sic tamen, parte sui meliore tumulo superstes. Vir exemplum vitae ac eruditionis ut alterno pulcherrimo foedere scientiam pietate, pietatem scientia adjuvare intelligeres; doctis idem laboribus editis in lucem praeclarissimis ingenii foetibus, admirationem omnium, etiam exterorum et inter plurimos, domi forisque ultro ei delatos honores novissime locum, in academia erudit. hungarica perhonorificum promeritus. Quem talem virum praesidium ac dulce decus suum, dum 40 amplius annis conjunctissima incomparabili fide uxor, jam moestissima vidua Clara Ercsey, dum cognatorum ac necessariorum pia ac liberali amborum conjugum curâ, deficientibus prolibus, prolium instar educata pene infinita multitudo, dum sangvinis et munerum communione aut amicitiae vinculis juncti, dum curarum pars et socia Ecclesia Patria denique et politior omnis humanitas ereptum sibi lamentantur; doloris ac jacturae solatium habent unicum: quod tantum bonum tam diu tenere ipsis munere divino concessum —

⚓ Nográd jun. 29. Losonczon a tegnapi arató, cséplő s nyomtató részek megállapitására félszázados szokás szerinti gyülésünkben az őszi arató rész 13, a tavaszi 12, a nyomtató 14—13, a cséplő 12—13 részekben határoztatott el. Egyébiránt a rendek e szokást, az egyedárusság zsarnoksága tekintetébül, megszüntetni óhajtván, mindennemü árszábály eltörlése végett egy választmányt neveztek ki, melly jövő őszutói gyülésünkre kötelezteték beadni véleményét. —Schiff Móricz izraelita dolga iránt pedig Losoncz városának törvényekelleni szegülése miatt actio hangzott szét a teremben, azonban még is abban állapodtak meg a rendek: hogy a határra kihányt zsidó megyei hatalomnál fogva helyheztessék vissza.

⚓ Szekszárd jul. 5. Gyülésünkre a köz nemesség felette számosan sereglett össze s némi rendzavarásoktul méltán félheténk, azonban a csend nemtője örködött és a tán némellyekben hevülő indulatokat békésb lelkűek csilapitása féken tartá. A gyülés csendesen kezdődött és folytattatott. Először is a főispánynak a rendekhez irt levele olvastatott fel, mellyben Svastics Lajos főjegyző urnak hivataláruli lemondását jelentvén, helyébe Beretz Mihályt nevezé ki; a tisztelt hivatalnokot a rendek örömmel telt kebellel fogadták, örvendezvén felgyógyulásán, mivel betegség miatt ez elött hivatalárul lemondani kényteleniteték. Szó emeltetvén azonban arrul: hogy a főispány a volt főjegyző leköszönését a rendekkel nem tudatá és az uj kinevezést is a rendek befolyása nélkül tevé, a RR. előbb a legujabbau kinevezett főjegyzővel az esküt sürgették letétetni és e tárgy meghányásába csak ezután kivántak bocsátkozni. Az eskütétel meg is történvén, a rendek a főispány ebbeli hatalmát ususon nem pedig corpus jurisban alapitottnak ismervén, amannak változtatását szükségesnek vélték azon oknál fogva: mert a főjegyzőkre a megyék legszentebb érdéke bizatván, semmikép nem függhetnek egyes önkénytül. Egyébiránt azon okbul: hogy mivel az óvásnak csak ott van helye, hol jogsértés van; hazánkban pedig szokáson is szoknak alapulni a jogok és igy a szokás joggá erősülhet, annálfogvást az óvást a szokáson alapult jog ellen tenni nem lehet. E helyett inkább a RR fájdalmukat határzák kijelenteni és ezt jegyzőkönyvbe iktatni. —A megyei utak kijavitása is elhatároztatott. — A hus 10 krra szállittatott. — Egy alszolgabiró ellen bebizonyodott a botfenyitékkeli visszaélés, miokért a rendeknek egy része felfüggesztését kivánta, a másik rész ellenben ezt nagy büntetésnek tartván, elégségesnek mondá a közgyüléseni megfeddést; sokan pedig azt sürgették, hogy a szolgabirótul a fenyités hatalma ezutánra tagadtassék meg. De ez sem fogadtatott el, mivel a rendek elismerék, hogy a tisztviselők hatalmát sem nem korlátozhatják sem nem ruházhatnak rájuk többet; a határozat tehát az lön: hogy a visgálatok befejezteig az itélet halasztassék el. —m—

⚓ Sz. kir. Győr városban jul. 5 és 6kán történt meg a tisztújitás. Főbirává lett Steffanics József; polgármesterré Anvander Ferencz; kapitány Zánthó Mihály; tanácsbeliek: Szakács Mihály; Tomencsek Ferencz; Rába István; Beke August; Csaby József; Kövessy Ferencz; Lakatos János; Legény János; Hergeszell Ferencz; Karpf Sándor; főjegyző: Korbonics István; aljegyző Berzauter Lajos; actuarius Mendel István; főügyész Gulik János; népszónok Toscano József; Vurda Ferencz; kamarás Huber Antal; első ellenőr Czakó István; masod ellenőr Csillag József; számvevő Klimisch József; alapitványi pénztárnok Lengyel Ignácz; ellenőr Drengbeszer József; belvárosi fő hadnagy Bugli Pál; külvárosi hadnagy Stelczner György; szabadhegyi hadnagy Iker János; telekbiró Landher János; árvák atyja Szaváry József; ellenőr Ecker János; segéd Grószing János; főorvos Karpf Antal; seborvos Pachl József; holtest visgálók: belvárosban Lucasse Péter; a külvárosban Gran Amade; a majorokban és szabadhegyen Lencs József; mérnök Seidenschwarcz János; kövezet felügyelő Huntsek Antal.

Komárom megye (A barátságos urbéri kötések.) E megyében a Pesti Hirlap 52 és 57dik számai szerint következő kérdés forgott fen: „Valjon az urbéri államányok elkülönözése iránt a jobbágy és földesur között, megyei küldöttség közbejöttével, az urbéri per megkezdése előtt kötött barátságos egyesség esetében az elkülönözés, az 183⅙dik évi 10dik t. cz. 6dik szakaszában körülirt urbéri uton az uriszéken tárgyalandó-e? — avvagy az azon évi 6dik t. cz. 3dik szakaszában s a 8dik t. czikkben az urbéri kötésekre nézve felállitott szabály szerint csupán megyei törvényszéki tárgyalás alá veendő?“ — *Hazánk bölcsei a jobbágy és a földesur közti viszonyokat e század boldogitó szelleménél fogva olly kényeseknek ismerék, hogy a jobbágy moralis erejének a földesuré ellenébeni gyengébbsége miatt, szükségesnek találá: a megye küldöttsége előtt kötött barátságos egyezkedéseket a megyei törvényszék előtt vizsgálat alá vetni, innen pedig a nm. helytartó tanács eleibe is felterjeszteni. E fonalon indult ns Komárom megye is akkor, midőn a megye küldöttségének őrszemei előtt kötött illy egyezkedések megvisgálására — mellőzve perkezdete előtt az uriszék előtti tárgyaltatást —csupán a megyei törvényszék, ezután pedig a nm. helytartó tanács elibe való felterjesztést tartá elégségesnek. A nm. helytartó tanács azonban noha egy illy eljárást már egyszer helyeslett, egy másik hasonló esetet előbb az uriszéken tárgyaltatás alá vétetni parancsolt. A megye a k. intézvényt elfogadá ugyan; mindazáltal a dolog czen érdemében felirást határozott. Ha szabad nyilatkozni, mi a megye nézeteit igen helyeseljük, sőt azt mondjuk: hogy ha a barátságos egyezkedés csakugyan a megyei küldöttség őrszeme előtt történt, még a megyei törvényszék vizsgálata is felesleges; mert ha a kiküldöttség az egyezkedést a megye közgyülésének bemutatja, a nm. helytartó tanácshoz csak pro superflua cautela küldessék fel, ne quid damni res contribuentium patiatur. A századok óta sinlődő jobbágyok a legujabb törvények jótékonyságának minél előbbi élvezhetésére — mivel hozvák — csak ugyan felvannak jogositva. Mi által foghatják pedig legelőbb élvezhetni, mint barátságos egyezkedés által. Ha pedig a barátságos egyezkedésnek is, mellynek természete szerint legegyszerübbnek kell lennie, annyi féle nyugasztaló pontot tűzünk ki, ekkor alig fogja időre czélját érhetni a jobbágy, ki egyébiránt is minden tartóztató huzavonának ugy is ellensége, sőt az illy tekervényes utra téritett barátságos egyezkedést csupa parodiának véli, azaz ugy itél, hogy ő csak bolondnak tartatik. Hol a jobbágy és földesur barátságosan nyujtnak kezet, adjuk inkább rá áldásunkat; mert csak illy egyezkedés terem boldogitó gyömülcsöt és illyen egyezkedésnek örülnek az angyalok. Meggyőződés ennek alapja s rendithetlen bizodalom az ur és jobbágy között; és kár e felséges ölelkezésnek csak por szemnyi gátot is vetni. Barátságos egyezkedés és birói visgálat nem két ellenkező eszme-e? — Nincs ott barátság, hol biró itél és nem kell biró hol az emberi sziv barátságra kész. Hol biró itélt, gyanakodás férge emészti a különben csendes kedélyü embert, a nemkedvező itéletben örökké a részrehajlás ördögét vélvén lappangani. Félre tehát minden akadállyal; hadd szoritsa a terhes munka miatt durva kéz a kényelem puhitotta kezet; csak igy foghat az egyszerüség a fény mellett öszeolvadó szinezetben, egyik a másikat dicsőitve, állhatni; és örvendjünk, hogy mit a setét századok test és lelket sujtó bilincseken tartának, a barátság mennyei szelleme oldoz fel. — — Barátság ellen nincs törvény! csak a fondor allattomosság szülé ezt az emberiség körébe.

♁ Borsod. Miskolczon jun. 28. Megyénk törvényszéke elé egy még eddig hallatlan vétség lön feladva. A bécsi tűzkármentesitő-társaság egyik ügyviselője több izben hamisan jelenté fel a tűzkárpótlásokat, ugy hogy ollyanokért is felvette a tüzkárpótlást, kik kárt sem szenvedtek, másutt pedig a történt kárt többre tételé, mint igazán volt, és igy több illyesekkel kárositá a társaságot, csökkenté a hitelt és sérté végre nemzetünk becsületét. Két per már a törvényszék elött befejeztetett és a bűnös 4 évi börtönre itéleték. Kérdés támadt ez uttal: valjon a többi vétkek iránt is, kiállván rabságát, ismét különösen fogassék-e perbe és itéltessék el, vagy pedig a többi a még itélet nélküli perek is együtt vétessenek birói tárgyaltatás alá. Ennek eldöntése a többi perek elitéltetése alkalmára halasztatott. E tárgyat én nem látom homályosnak; mert a Plan. tab. 5. 9. sz. alatt a cumulata actio alatt csak lényegesen különböző eseteket ért, és csak illyeseket nem lehet egy kereset alá halmozni De egyébiránt is e törvény csak a polgári cselekvésekről, nem pedig bűntárgyakrul állhat. A vétkesnek minden tudva levő bűnlajstromát szemére kell a törvényszék elött lobbantani, hogy iszonyodjék maga magától és ezek szerint hozassék ilélet reá. Gyakorlatba hozni pedig vajmi bajos lenne azt: hogy egy vétkesnek 20 vagy 30 bűncselekvéseért husz vagy 30 per nyomassék nyakába. Elég halasztást szenved ugy is a vétkesek megbiráltatása jelenleg; mert évek futnak le, mig egy per lefolyhat, hátha e per sokasitás divatba jöhetne, aligha egy egy bűnösnek századokig nem kellene élnie, mig e világon minden bűneért lakolhatna. A raboskodók száma pedig annyira megnövekednék, hogy egy egy hatóság őket sem elzárni, sem ellátni képes nem volna s a közteher iszonyúkép szaporodnék. — Miskolcz városa királyi várossá készül lenni és e miatt e napokban egy királyi biztos érkezendik hozzánk.

△ Viszhang N. urnak Kecskemétre Szabadkárol, jul. 14. 1841. — Százados viharok nehezültek Arpád ivadéka fölött, s a boldogtalan előkor szörnyeinek pusztitó nyomai még ma se tűntek-el egészen. — Olvastátok emberek a ‚Világ' 55 sz. 218 l. julius 4rül a kecskeméti adatot..? végit is a boltokrul..? igen; olvastam én is, és merengtem sokáig a fertelmes satyrán! mert legnyomasztóbb insége a szegénynek, midőn a nélkül, hogy valakit csak gondolattal is megbántana, egy pöffeszkedő gőgöstül kigunyoltatik, akkor elkeseredve az élet terhei fölött, gyámoltalansága öntudatában elfordul a zsarnok emberiségtől, széttekint a világ történetein és látja, hogy mig sok más nemesen dobogó szivek az ügyefogyottak könyeit szárítni törekednek; addig a kecskeméti pseudo izgató erőszakosan örekedik kiragadni szájából nyomorú kenyerét egy társulatnak, mellynek egyedei a vészterhes időkben egyedüli vigasza volt e hánadatlan néptömegnek! Hej, hej uraim, kecskeméti uraim! nem igy beszéltünk 1644 évben, midőn esengve rimánykodtunk a most kigunyolt szerzet Galgóczon egybegyülekezett főnökeinek ismételve (febr. 28, és jun. 22) könyörögvén: „méltoztassanak esedezésünket, és szükségeinket engedő és kegyes füllel venni" — „mellyet, ha atyaságtok mindenkor ebbéli fogyatkozott állapotunkat megtekintvén, könyörületességre indittatván, magcselekszik, az ur isten is atyaságtokat megáldja érettünk, mi is pedig... test szerint is, az mig ez kés keresztenység él, mindenkor szolgálunk" a kérelem teljesitve lőn, és a nehéz idők sulya nem csüggeszté el a szerzetes atyákat munkálni az ur szőlőjében, viselték a nap terhét,és szolgálnak azóta feddhetlen készséggel a béke csendes ölében nyugovóknak is, de mint keserű megvetés tárgyai; mint tétetett, s tétetik elég az inség napjaiban tett igéretnek, miképen nyeri fáradsága jutalmát a munkás? szivre tett kézzel vallja meg az egész város! ime miután látja a szerzet, hogy az eddigi, noha characterét lealázó, de még is türelmesen viselt módon kenyerét megszerezni Kecskeméten többé lehetetlen: maga tesz lépéseket, hogy terhetekre ne legyen, és a szükkeblűség feljajdult ellenünk, s miben inas sem volt, mesterül oldja fel magát, bele vág a ‚canonicumba', mit tán nevéről sem ösmér; csudálom, hogy házunk, kaszálónk, erdőföldünk ellen még pör nem indittatott; hát ha még tudná N ur, hogy más helyeken, hol a fáradságot jobban tudjak méltánylani, még más és pedig felsőségi jóváhagyással megerősitett segéd forrásaink is vannak, nem volna-e kedve ezek ellen is kikelni? Ej ej közlő ur! bizony roszúl számolt szivével ama guny irásakor; s ki jogositotta fel ön egész haza előtt nevetségre kitenni egy országosan ápolt szerzetet? gáncsok vagyunk e boldogsága utjában? vagy terhe a nemzetnek? ön kezébe tettem e le eskümet, hogy annak megszegését akarja rám mázolni? e honnak én is gyermeke vagyok, Kecskemét az én bölcsőm, nincs e annyi jogom az életben, hogy a honnak használható napjaimat ha boldogul nem, legalább békén tengethessem; adjatok munkát én nekem, hogy megérdemeljem kenyeremet! Ugye: mig egy szerzetes idestova barangol élelme után pusztáitokon,üdvösebb munkát tehetne egy illy népes tanya vidéken oktatóképhivatalkodva, és cselédeitek barmaitokkal egy arányban nem állanának, mert bizony bizony mondom néktek, e pontban most sem állotok különben, mint állottatok 1644ben. Én azonban nem tudok várost egynél többet, hol szerzetem egyedei lenézetebb állapotban tengenének, mint épen szülőföldemen, mit ama gunylehellő iratka minden szava tanusit; ám lássa, ki Kecskemét fekvését ismeri, miképen ha kivánatos a kotlostyuk nyakszegése, az imént emelkedett boltok nem megkezdése e a mészárlási műtételnek? de nem tetszik közlő urnak, hogy a csibék a mi kertünkbe vonák magukat, tudjuk miért: nyilván önudvarában jobb helyen leendettek, hinc illae lacrymae! vagy a gyógyszertár, és városház közti téren nem hasonló csibék kelendnek ki? és nem lesznek ismét szinte csak a piacz torkában?! oh! oh! szerencsetlen idea: a piacz torkába épiteni! ugyan nem tudtátok kitolni haszontalan boljaitokat legalább is az ürgeváros szélire, hogy a piacz torkában gágározó kofáknak szabadabb tér nyilhatott, a templom falai között égbe emelkedő isten igéje közé gomolygatni torkuk szakadtáig visitó suttogásaikat! — De nem is az itt a bökkenő hanem: „Me heu, mendicantes monachi, és boltbirtokosok! — tűz van, tűz van! fussatok, huzzátok meg a vészharangot, egy lábig oda leszünk, a barátok valamiképen szerttettek egy falat kenyérre, pedig nekik böjtölni kell vegyétek el tőlök! huh — mendicantes monachi (engedelméből irkász ur, bővebb ismeretet szerezzen magának, mi monachusok nem vagyunk) valami csuda állatok, kiknek lényeges eszméjével a boltbirtok össze nem fér N. ur agyában! de ne féljen fiam uram! szüretkor egy okos se fog az esedező atyának mit se fülébe sugni, és pedig 32 okbul: 1) mert az okos tovább lát orránál; — a többit most nem, de N. ur kegyes felszólitására máskor elszámlálom, egyebiránt kiváncsi vagyok tudni, mire nézve van fölhozva épen a szüretkori borkoledálás? van szerencsém személyében Bachus jeles kurirját gyanitani, a gunyiratkát alkalmasint transfiguratiojában foganta, különben boltokrul szölőhegyekre (halljátok uraim! ti kik Kecskemét fekvését tudjátok: a homok buczkákban szőlő hegyek vannak) olly hirtelen átnem vándorolhatott, e transitio még Liszt zongorájának is becsületére válnék, de ha már itt vagyunk „nem kellene illy hőségben a csuklya alatt izzadozni" — no lám: szüretkor nagy hőség! emlékezem legalább itt Szabadkán julius 4kén ugyan csak hatalmas hőség volt, s hiszem Kecskeméten is; de hogy szüretkor hasonló leendjen kötve hiszem, én mint gyermek sokszor dideregtem oda haza szüretkor; igen is, de N. ur furfangos agyában julius 4kén az iszonyú hőségben már szüret volt, s látta lélekben mint jár koledálva az esedező atya széjjel a szölőhegyeken! bizony félek fiam uram rosz poëta lesz, mert ha télen találja meglepni az unalom, s költeményt ir, kaszásait majd szánon viteti tüstint Péter Pál után aratásra; — és az utálatos csuklya? dejsz erre büszkék vagyunk! lássa fiam uram, kegyetek világiak, uraim, asszonyaim! divat viszketeg mámoraitokban már ezt is kezditek majmolgatni, s az eredeti minta mienk... Szegedi. *)

Őr. „Jelenkor" legközelebbi számából értettük, hogy a biharmegyei évnegyedes közgyülés julius 14ikén (?) tartatván, a többek között elhatároztatott: hogy ő cs. kir. főherczegsége fenséges Nádorunknak tisztelkedendő köldöttséget nevezett ki, meghagyván egyszersmind a küldöttségnek, hogy az Erdélybe vezető ut helyreállitása végett a felemelt só árából kért segedelem megtagadtatása iránt ő fensége közbenjárását megnyerni ügyekezzék. Ezt „Jelenkor" szerint lehetetlen vala nemes Biharmegye küldöttségének teljesitnie, miután ő herczegsége utazásából, már mint jelenténk, julius 16kán délután megérkezett. Azonban etiam bene a mi junius 14ikérül elmaradt, helyrepótolhalni azt julius 14dikén is. Pesten a melegség rekkenő, és a hévmérő julius 16, 17, és 18dikán árnyékban 32 fokot mutatott, méltán veszélyes következésektől tarthatni az egészség állapotjára nézve.

Figyelmeztetés: Illy czimű munkám ‚Nézetek a Magyarnemzet miveltségi s technikai kifejlése tárgyában" elháritatván az akadályok már sajtó alá bocsátatott. — Az előfizetés (1 f. 20 kr. pengő) elfogadtatik még f. é. pesti augustusi vásárig Budán az egyetemi könyvnyomó intézet hivatalában, Pesten Eggenberger és Heckenast egyebütt minden hit. könyváros és azon t. cz. uraknál, kik előfizetési ivek birtokában vannak. Egerben a szerzőnél Öt példányra egy ingyen adatik. Az előfizetések beküldése Budára az egyetemi könyvnyomó intézet hivatalába, vagy Egerbe alulirthoz, vagy Pestre Eggenberger könyvárushoz intéztessék legkésőbb augustusi vásárig, mikorra a munka is elkészülend és azontul megkapható lesz minden könyvárus által 2 p. frtért. — Nemzetiség, népnevelés, iskolai rendszerünk javitása, mezőgazdasági és müipar kifejlése azon tárgyak, mellyek jelenben napirenden vannak. Minthogy tehát munkám az érdekleltek ügyében teendő országos intézkedéseket fejtegeti, és pedig — ha olly férfiak itélete után, kiknek neveikkel köztisztelet párosul, mondanom szabad — czélravezetőleg; ugy vélem kedves dolgot teszek ha arra a közügyek minden barátit figyelmeztetem, és

*) Noha lapjaink szükköre és kitüzött ösvénye nem mindenkor engedi a polemiat, kivált ha hosszú; mindazáltal azon kimondott elvünkhözi hü ragaszkodásunk bebizonyitását t. i. részrehajlatlanul elfogadni a lapjainkban megtámadott védelmét, e czikknek felvételével ezennel tanusitjuk; arra figyelmeztetvén egyuttal a vitatkozó feleket, hogy a nem szorosan közügybevágó tárgyakra nézve csak egy replicát fogadunk el, de az is rövid legyen.

Szerk.

különösen megjegyzem azt, hogy munkám minden vallás felekezetüekre nézve hason érdekkel bir: Egerben nyárhó 10kén. 1841. Joo János rajzolás tanitója. — E munkára az előfizetés gyügtögetésére a ‚Világ' szerkesztősége is felvan hatalmazva. — Hasonlókép meg vagyunk bizva e czimü munkára is: „Székelyhonrul Kőváry László" az előfizetés szedésére, ára vastag velinen 1fr. 30 kr; nyomtató velinen 1fr. pengő, A munka 200 lapnál több leend. — (Haladás.) Egy ifju ma julius 18kán egy vendéglőbe ebédre térvén be, legelső udvariságának tartá többek, sőt nők jelenlétében is, az asztalkendővel izzadó árczát és nyakát megtörülgetni, ezután pedig csizmáját vele leporozni.

Malocsay asszony leánynevelő intézetének tervezete Pesten. — Azon nevelési terv szerint, mellyet ezen intézet követ, az erény, értelem és test kiképzése van kitüzve. A szív és jellem tekintetében a nevendékek éber felvigyázás alatt állanak. Fő figyelem fordittatik a jó iránti szeretet és ájtatosság szivükbeni ébresztésére; a mi pedig a vallást illeti, e részben mindig a szülők akarata fog szabályul szolgálni. — Az igazgatóné elvei szerint őrizkedik az emlékező tehetségnek száraz nevezetekkeli fárasztásától; hanem azon törekedik, hogy nevendékei mindennek, mit tanulnak, szüntelen alkalmazásával, értelmöket és itéletöket gyakorolják. — Az élelem olly tápláló, minőt csak kivánhatni, s az egészég fentartására a legnagyobb gonddal ügyeltetik. — A tanitmányok fő tárgyai: hittudomány, irás, nyelvészet, irodalom, főkép nemzeti, számvetés, föld- és égrajz, történettan, mythologia, magyar, német, és franczia nyelv, nemkülönben minden hasznos és mulattató, női kézimunkák, mellyeknek tudása a szépnemnek érdekében áll. — Fizettetik évenként 600 váltó forint, és pedig évnegyedi részekben előlegezve. — Angol s olasz nyelv-, hangászat- és tánez-leczkék, úgy szinte a mosás külön fizetéssel járnak. — Közelebbről tudakozódhatni Malocsay asszonynál a Leopold külvárosi szarkautczában 31. szám alatt az első emeletben. —

## Külföld.

**Spanyolország.** (Seregküldés a baleari szigetekre. Kormányhatárzat a pápai beszéd ellen). Azon körülmény miszerint a spanyol kormány több csapat küldését szükségesnek látta a baleari szigetekre, hogy teljesen biztositsa Anglia megtámadása ellen, eléggé bizonyitja, hogy Anglia és Spanyolország közt növekszik a bizodalmatlanság. Alhucemasban a katonaság felzendült és mindenféle rakonczátlanságot elkövet.—A congressus választmánya a házassági fölmentésért Romába küldeni szokott pénzre nézve következő határozatot tette; 1, „Romába semmi szín alatt sem szabad pénzt küldeni, a másképcselekvők először a küldött öszveg húszszor, másodszor pedig negyvenszer annyi becsüjében marasztatnak el, s ezen felül az országbul száműzetnek. 2, A ki e törvény keletkezése óta külföldön nem az ország dolgában tartózkodik, sem évdijt, sem tartást nem húzhat az országtul. 3, Ha 40 nap alatt hazájába vissza nem tér elveszti évdiját vagy tartását.— A junius 29ki ülésben a pénzügyminiszter inditványozá, hogy a világi-papi és egyházi jószágok mint ezelőtt a kolostorokéi, nemzeti jószágnak nyilvánittassanak. — Krisztina gyámságát a tanács is megszüntnek tekinti.

**Nagybritannia.** Julius 8kán estve 264 tory volt megválasztva, whig pedig csak 216, s igy a toryknak eddigelé 48 többségek van Ezen többséget ugyan a hátralevő scot s irland választás tetemesen csökkenti, de a tory lapok még igy is 20 szó többségre számolnak. Igy hihetőleg a toryk jutandnak kormányra s Peel leend a miniszter elnök, de olly erős ellenzéssel kell küzdeniök, hogy a miatt bajos lesz akár kinek is kormányozni, mit az is bizonyit, hogy már előre parlament eloszlást rebesgetnek Peel által. A whigek e választásnál nagyon hanyagul viselték magokat, a toryk minden lehető erőt mozgásba hoztak, minden lehető eszközt használtak. Ezt bizonyitja Marrast Armandnak, a National egyik dolgozó társának tudósitása, ki szemtanuja volt a választásoknak. „A győzedelmes többség, igy ir ő, 10 évig szunnyadt; a whig jólélés és hatalom öliben ringván, azt hitte soha sem lesz vége uraságának, általányos közönyösség szállotta meg a haladási pártot. Ezen csappantság, melly legveszélyesb a nyavalyák közt, meggyengitette, fölemésztette azon erőt, melly egyesült munkálata olly ragyogó, olly erős volt. Ezen idő alatt azonban a meggyőzetett kisebb szám ismét össze szedte erejét. Nem csak Londonban, hanem egész Angliában szorosan vigyáztak a toryk a választók névjegyzékire, mit a whigek elhanyagoltak. Ezen kivül az előbbiek vesztegetést, fenyegetést, szóval minden törvényes és törvénytelen eszközt használtak, mit csak tehetségük és állásuk engedett. A Westminsterben az aristokratia legelső hölgyei bejárták a kereskedői boltokat, beszéltek a szatócsokkal és szatócsnőkkel. Peel huga egyike volt a legtüzesebb cselszövőknek. Egy angol ismerősöm ki buzgó reformer beszélte, hogy ezen hölgyek közül egy őt felkereste, és köztök következő beszéd támadt: „Igen am uram! a Wesztminsterben most lesz a választás, és reményiem ön Rous kapitányra szavaz " — „Szivesen tenném myladi! de nem ismerem." — „oh ő talpig becsületes ember." — „Lehet, de először most keres követséget, és ugy hiszem a westminsteri választók nem fognak ismeretlent választani." — „Mi abban bizonyosak vagyunk, és én számolok ön szavára."— „De ön jól tudja, hogy én nem vagyok conservativ." — „Mit tesz az, ön kereskedő; én önnél szoktam megrendelést tenni s azt önnek M. N-tül is szerzettem. Gondolja meg ön megakarja azt tartani." — „De asszonyom . . . !" „Szót sem többet! ha ön Evansra, vagy Leaderre szavaz, nyomban küldje ön ide meg az árjegyzéket, önt mindjárt kifizetik, de ön aztán semmit sem fog rólunk többet hallani." — A jegyzéken épen a kereskedő legjobb házai nevei állottak. Mit csinál hát a kereskedő? Nem szavaz. Délutáni három órakor midőn a szabadelmük dolga már rosszul állott, küldtek érte; megjelent, de hogy sem megrendelő házait el ne veszitse, sem meggyőződését fel ne áldozza, sem egyikhez sem másikhoz nem szavazott. Illy fogások által körülbelől 4000 választót tartóztattak el a toryk a választástul. — Dublinban O'Connell megválasztatott és mellette egy szabó is beszélt, igy kezdvén beszédét: „Én O'Connel Dániel barátom mellett vagyok. Bár szegény vagyok, de azért őt barátomnak nevezem, mert ő a szegények barátja. Én rabszolga voltam, O'Connell szabaddá tett; én irlandi vagyok, O'Connell repealer." Napier hajó-parancsnok megválasztatása után kijelenté, hogy jobban örül e győzedelemnek, mint valamennyinek mit valaha vizen vagy szárazon nyert. Ha a whigek kormányon maradnak, és a javitási inditvány átvitelénél álmosoknak mutatkoznak, olly douce violence-t vesz elő, mint midőn Sziriában a törököket az egyptomiak ellen vezette; ha pedig a toryk jutnak kormányra, kevés időt enged nekik gondolkozásra, és ha nem szabad elvek szerint igazgatnak, olly hamar megbukik kormányuk mint előállott." — Warwick városban véres verekedés volt a választásnál, ugy hogy a lázadási törvényt kelle fölolvasni s katonaságnak közbe lépni. Bathban szinte nagy verekedés volt. — Rotherhamban nagy szerencsétlenség történt. Nyárhó 5én délután egy kis hajót vizre bocsátottak; a rajta volt 150 személy mind egy oldalra ment és a hajó felfordult. Leggyorsabb segitség mellet is ezen szerencsétlenek nagyobb része elveszett. —Albert herczeg hozzá tartozóinak keményen megtiltotta, hogy a választásokban sem egyik, sem másik párt mellett részt ne vegyenek. — Keletindiában az europai tisztek nyilatkozata szerint lehetetlen a benszülötteket lovaskatonáknak használni, mert ugy soha sem állnak meg a tűzben, hanem elszaladnak.

**Franeziaország.** Nyárutó 20kán Nemours herczeg alatt Compiegneben nagy tábori gyakorlás leend, mivégre 19 ezer gyalog és pattantyus és 4500 lovas gyülend össze. A hirlapok fölszólitása Páris megerősitése ellen kissé megdöbbentette a kormányt, és most már arrul tanakodnak, mi tevők legyenek továbbad. — Mosthaganem körül a franeziák egy hatalmas arab sheiket fogtak el, ki 4000 lovast állithat ki; alattvalói már 1000 ökröt, 300 lovat igértek érte váltság fejében. — Nyárhó 7kén érkezett konstantinapolyi tudósitás szerint a szultán egészségi állapotja annyira roszabbult, hogy orvosainak kevés reménye van életéhez. A szultán szivvértolulásban (aneurisma) sinlik, mellybe gyakrabban halált húz maga után. Ha a szultán most megtalál halni a bonyolódás mondhatlanul nagyobb fog lenni, mint eddig volt. — Garnier Pagésnak a derék republicanusnak állitandó emlékére aláirást nyitottak meg a hirlapok. — Latour d'Auvergne első franczia gránátost Napoleon Plutarkh-emberének nevezte. Hir szerint több különböző véleményü követ egyesült az erősités valódi állásának kitudására, hogy láthassák mennyiben van igazuk a hirlapoknak.—Krisztina spanyol királyné Párisban magának egy palotát vett.

**Schweicz.** Tessin cantonban a kolostorok eltörléseért nehezteltők, több Piemontban fogadott favágokkal fölázadván, az igazgatás székvárosát Locarnot szándékozták megrohanni; de az előre értesitett kormány megsemmité törekvésüket; mert megtámadván jul. 1jén a maienthalbul gyülekező csoportokat, nem különben a Tenero hidnál és Biascanál összeseregletteket, közülök 10 maradt a csatatéren halva, többen pedig elfogattak, többek közt a bignescoi lelkész, valamint Morettiaz 1839-iki kormánynak ügyésze. Julius 2kán ismét heves csata volt; a lázadók 20 embert vesztettek, a kormány emberei közül pedig csak nehány lett sebes és pár holt. Julius 2káróli hirek szerint a tessini követség jelentését közlé a gyülésnek, mellyben a veszély adaték elő, azonban az is, hogy a rend és csend helyre van állitva; mert sikerülvén az első kitörés, a többiek meghunyászkodtak, és nagyobb részt visszahódoltak, vezéreiket pedig kiadták. Az austriai határhatóságok a lázadók elfogatásában szomszédi barátsággal segitettek. A tessini lázadóknak a mostani kormányt felforgatni; a régit vissza állitani; szövetséggyülési követőket vissza tartóztatni és a bellinzonai politikai foglyokat kiszabaditani vala czéljok. — A berni gyülésben, a midőn az aargaui zárda kérdés került napi rendre, Luzern a folyamodásokat kivánta fölolvastatni. A tanácskozás Aargau utasitásainak fejtegetésével kezdetett meg, melly azonban semmi ténylegeset sem pedig valami új érdeket nem foglalt magában. Zürich azt hozá javaslatba: hogy a f. év april 2kán határozat következtében az aargauiak szólitassanak fel: haladék nélkül kötelességeik teljesitésére és még julius hónapban a gyülésnek tudósitásaik beadására. Luzern is az aprilis 2kai határozat szoros teljesitése mellett nyilatkozott. Uri, Schwyz, Unterwalden s Zug legkiterjedtebb értelemben a kolostorok helyreállitását sürgették. Freiburg s Glarus Aargautul feltétlen engedelmességet kivántak; Solothurn ugyan ezt, de módositva. Basel városa az engedelmeskedési időhatárt utolsó juliusig akará kiterjesztetni. Basel-vidék követe ellenben kétségbe hozá e tárgyruli határozhatásra nézve a gyülés hatalmát. Schaffhausen Zürichkel fogott kezet. Az appenzeli 2 követ szokás szerint egymásnak mondott ellent. St. Gallen a vitatkozás befejezését kivánta bevárni. Ezek után a gyülés eloszlott.

**Egyveleg.** A bajor király a londoni kath. község papja tartására, és a kikergetett spanyol papok fösegéllésére ezer ezer forintot adott, és mind a kettőre nézve megengedi a pénzgyüjtést. — Hir szerint Kondurioti képezte a görög-újminiszterséget; Piscatory, Buchon történetiró Voutier ezr. régi görög barát, de la Borde gróf Lajos Fülep segéde Athenaeben vannak. — A kaukázi orosz tartományokban elkülönözték a polgári s katonai hatalmat egymástul és a czár legnagyobb megelégülésire a moszka kormányzási rendszert is bevitték.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt. Szerk.**

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. es Heckenast G.

59.

PESTEN — 1841.

# VILÁG

Szombaton — Julius 24kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések és halálozás. — Hazai képek (fenyitőjogi reform). — Viziszony. — Bereg megyei tisztujitás. — Veszprémi olvasó társaság. — Erdélyország: Kolosvármegyei gyülés. — Alsófejéri közgyülés (vége). — Őr: Eczet elültás Bács megyében. — Pestbudai énekiskola. — Egy falusi kisdedóvó intézet nellékei. Pozsonyi kid elszakasztása. — Dévényieknek új segedelem. — Fürdés és vizbefulás. — Vegyes biztossági rendőrség. — — Külföld. Nagybritannia: választási vesztegetés és eredmény. — Franeziaország. — Egyveleg. —

## Belföld.

A nm. magyar kir. udvari kamara a zólyomi kir. bányakamarai urodalomban megürült badini ideiglenes ispán hivatalra Schreiner József lipcsi bányakam. urodalmi ispánt helyezte át.

Vásonkeői gróf Zichy István, cs. kir. kamarás és belső titkos tanácsos, az orosz udvarnál volt austriai követnek atyja, Bécsben f. hó 1jén élte 84dik évében meghalálozott. H—k.

**Hazai képek.** (Fenyitőjogi reform.) Mondottuk multt számunkban, hogy az emberrel ugy miként őt az élet szinpadán forogni látjuk különnemű viszonyban talákoznnk. Az embert t.i. a) ugy látjuk mint tagját az emberiség nagy családjának, melyllyet mindenekfölött és elött közös erkölcsi hivatás öntudata és közös erkölcsi czélra törekvés fűz össze s mellynek a minden kérdésen és kétségen kivül helyezett erény főtörvénye. E tág és meghatározott mérték alá nem eshető erkölcsi viszonyból az ember b) egy szorosabb s meghatározottabb viszonyba lép és tagja lesz bizonyos megállapodott szabályok közt élő társaságnak, mellyben erkölcsi cselekvőség köre szükebbre van vonva, czélja biztosabban kijelelve és főtörvénynyé emelve szóval: az ember polgári társaságba lép, érdekei társaságaival azonosúlnak, kötelességei alakot, idomot nyernek; itt nem éri be az ember a puszta akarattal mint az erkölcsi világban, — hanem cselekvőségét bizonyos kell és határozza el, *miért viszont a polgári társaságnak hasonló tekintettel kell az egyesre és érdekeire lennie*, e viszony a polgári — vagy alkotmányos lét. Az ember *továbbá* c) viszonyban áll egy magasb szellemi világgal, mellyben minden jónak végtelen kútfejét látja, *mellynek* megfoghatása túl esik ugyan az ember értelmi láthatárán (mert hiszen a végtelenség soha sem fog emberi fogalom tárgyává lehetni), mellynek sejditéseit mindazáltal kiirthatlan mélyen viseljük lelkeinkben, s melly annál inkább szabhat kötelességeket az ember elébe, mivel nélkülé legmagasb érzeteinknek, szellemünk legfönségesb emelkedéseinek sincsen értelmök és mivel illy föld fölötti nyugpont nélkül minden szellemi törekvés csak egy hagymázos nyavalya lázas kitörése volna és az ész kénytelen volna a világrendet megtagadni, a pillanat szeszélyét világ kormányzóvá emelni és mindent puszta véletlen játékának vallani. E szellemi viszonyában is vannak hát az embernek kötelességei; itt is vannak törvények, mellyek mindazoknak szentül tartását és szeplőtlen tisztelését követlik tőle, mik őt e magasb szellemvilághoz kapcsolják és egy minden emberi fogalmat haladó tökélyű lénytől függésére emlékeztetik. E viszonyt vallásnak nevezzük, mellynek társasági symboluma az egyház. Vannak még az embernek d) ezerfelé ágazó kötelességei polgártársai iránt, mellyeket a polgári társaság törvényei róttak rá s mellyek leginkább az egyes polgár személye, becsülete -és vagyonbátorságára vonatkoznak — magánpolgári v. egyszerűn társas viszony Az ember végre e) szülő, férj, nő gyermek vagy rokon, s mint illyenek vannak kötelességei, mellyeket részint erkölcsi, részint polgári törvények szabtak elébe; ez a családi viszony, és épen ugy kiegészitő része az emberi létnek mint a fölebb emlitett viszonyok akármellyike; s a status, melly az embernek minden érdekeit (mennyire joggal, vagy nem? az most itt nincs kérdésben és a dologhoz sem tartozik) magáéivá tevé, melly az emlitett öt viszonyt a status polgárságí viszonyban — ugy szólva — egygyé olvasztotta egyszersmind kötelességül is vállalá a törvény és törvénytartás közötti súlegyent fentartani, és ha ez megzavartatik vagy csonkitatik, azt ismét helyre állitni és őrködni, hogy többé meg ne zavartathassék. És ezzel alkalmasint a bűntetőjog általános czélja is ki van mutatva.

Mivel pedig az emberi cselekvőséget mindig külső befolyások ébresztik, irányozzák, határozzák, érlelik tetté (mit senki sem fog kétségbe vonni): akármelly viszonyban követtessék el valami bűn, azon viszonyban kelle valaminek lappangani, minek visszás befolyásánál fogva a bűn el lőn követve és a viszonyban fenállani kellő súlegyen megcsonkitva. Bővebben fog ez kiviláglani, ha röviden megtekintjük a bűnök általános nemeit. Ötféle viszonyaiban tehát az ember ötfélekép vétkezhetik általában: a) Erkölcsi viszonyban, midőn sem a status sem a vallás, sem egyes polgártársainak jogai, sem családja ellen, nem vétkezik egyenesen: hanem vétkezik az erkölcs az emberiségnek ezen legfőbb érdeke ellen, melly nélkül aligha létezhetnének a többi viszonyok; melly nélkül jó törvény soha sem tartatott meg, rosz törvény soha sem javitatott és polgári társaság soha sem volt tartósan erős és boldog; b) polgári viszonyban, mikor az ember a status legfőbb érdekei ellen vétkezik, azon érdekek ellen, mellyek a status fenállhatását és pedig az adott körülmények közötti fenállhatását föltételezik (fölségsértés, hazaárulás, hűtlenség); c) vallási viszonyban; mikor az ember isten és a vallás iránti kötelességeit szegi meg (istentagadás, istenkáromlás, hamis eskü esküszegés és a vallásfertőzés és vallástalanság minden nemei); d) magánypolgári s társas viszonyban, mikor az ember polgártársa élet-becsület-vagy vagyonbátorsága ellen vétkezik (ölés, becstelenités, rablás lopás s a tb.); végre e) családi viszonyban mikor valaki a családi jogok és kötelességek ellen vétkezik (apa- anya- férj- nő- gyermek- vagy vérgyilkosság, vértagadás, vérfertőzés, kitagadás s a tb.). Ha e bűnöket szülőokaikkal együtt közelebb tekintjük, lehetetlen meg nem vallanunk, hogy az emberi bűnképességen feljül — melly sem több sem kevesb mint a közös emberi gyarlóság — minden viszonyban, mellyben bűn követtetik el, kell valaminek lappangani, mi a vétkező egyedben a bűnszándékot fölkelté és tetté érlelé. Miként már mondottuk, minden ember tetteinek fő sőt egyedüli rugója az önszeretet, a magávali egységre törekvés; és igy rejtezik minden bűnben valami, mi által — legalább a végbevitel pillanatában — tetsző alakban tűnik föl a vétkező előtt, önszeretetének hizeleg és e magávali egységre törekvést támogatni látszik, szóval: mi a bűn elötti állapotnál jobbnak láttatja a bűn utánit, és a tétel — állitni merjük — igen kevés esetekben szenved kivételt.

Viziszony. A Világ 57 számában olvassuk, hogy Pest városa kapitányi hivatala a kutya viziszony ellen a lakosság személyi bátorságát eszközlendő, rendeléseket tett, „hogy minden kutya, melly nyakkötő nélkül kóborol s éjjenkint gazda nélkül szétfutkos, összefogattassék, és hohér lakására vitessék. Ott 48 óráig életbe hagyatik ugyan s ez idő közt a tulajdonos 48kr. pengőért kutyáját kiváltathatja, de határ idő lefolyta után a befogott és ki nem váltott kutyák agyonveretnek.“ — Szép ez valóban, s dicső intézkedés, nem uj ugyan, mert ha jól emlékezünk 1820 évben illy intézkedés volt már Pestvárosában sőt sokkal szigoruabb szabály szerint, mert akkor a kóbor ebek nem ugy fogattattak össze, hanem kimélet nélkül a hohér suhanczok által nyakszirt ütettek, s a készen állott kocsikra hagyitattak fel olly dicséretes szorgalommal, hogy kivált heti vásárnapokon 2—3 óra alatt 2—3 kocsi döget szemlélénk: most ugyan ezen intézkedés nagy kedvezéssel alapitatott meg. *) A ki tudja mi a viziszony, hol annak eredeti termő honja; a ki tudja, hogy a politia hiánya miatt az ebtömeg hazánkban mennyire elszaporodott, az a jelen intézkedésben ama nagy kedvezést szükségtelennek feleslegesnek tartja, s méltán, mert a hol a szer felett megszaporodott ebtömeg által a személyes és közbátorság annyira veszélyeztetik, ott az a javallat áll fel, hogy az ebtömeg minden módon kevesitessék: nem látjuk tehát elég jóságát, mért illy nagy javallat fenállása mellett is a kóbor ebek csak összefogattaknak, ez a javallatott nem tölti be; mert ha az összefogdozott ebek ismét kiváltatnak, akkor a tömeg nem kevesedvén, ujra ott vagyunk, hol az intézkedés előtt voltunk. De nem látjuk okát annak is: hogy a kóbor ebeket mért mentheti meg a nyakkötő; hát a nyakkötővel futkosó ebek nem veszhetnek meg? nem lehetnek ezek is a személyes és közbátorság ellenségei szintugy mintha nyakkötő nélkül volnának? — közösen ellehet hinni, hogy a kalandor ebek vagy rosz természetüek vagy roszúl neveltettek, vagy a fonák táplálás miatt az éhségtől hajtatván, kénytelenek a házi körből kivágyni, s az útczai kóborlásra ereszkedni. Halál nekik! minthogy a köztapasztalat szerint épen ezek terjesztik a viziszonyt legnyilvánosabban: de sokszor megmaratott már az illy kósza kutya dühös ebtől! de sok ember lett már viziszonyos s áldozatja az igy megmart kósza kutyának! — Ha valahol bizonyosan Pesten kivántatik a legszorosb intézkedés, mert e főváros némelly helyein ott különösen hol a hétivásárokra érkező kocsik állanak, olly eb sokaságot látunk, hogy majd elesik bennük az ember. És ebből igen kitünt, hogy ama felséges 1820ki intézkedés felemésztetett; nem lehet tehát nem örülnünk, hogy az ebfogyasztás ismét létrehozatott, csak hogy ezuttal nem egyenesen, hanem közvet-

*) Legbiztosabb volna a kutyák gazdáira adót vetni, kivált azon kutyákra nézve, mellyek a beérkező szekerekkel jőnek a városba. Szerk.

ve. Ohajtanánk, hogy minél előbb országossá válnék; mert az ebek elszaporodása a viziszonyra nézve nem csak Pestvárosnak, hanem hazánk minden részeinek káros. De ugy óhajtanánk még is, hogy azon országos intézkedés hazánk egész ebtömegére kiterjeszkednék, s a viziszony gátlását nem felületes, hanem biztos alapra s maradandólag építené. Van nekünk is erre egy kész tervünk: Az ebekről óvrendi tekintetben czim alatt, ha tudnók, hogy tekintély nélkül nem ütődnék vissza, utána lennénk, hogy valahol rést találjunk neki a nyilvánosságra: az idő talán megsugandja a valót. Addig is alúlirt kinyilatkoztatja, hogy rémitő kóralak — a viziszony — gyógyászi figyelmét már egy pár évóta meghatotta, s tudományos merényül vette, egy nagy (42 ivre terjedő) munkát készitvén abból illy czim alatt: A viziszony elméleti s gyakorlati tekintetben, melly jelenleg letisztázva készen fekszik elötte, mellyel alulirt, elvégezvén dolgát az előfizetés alatt lévő marhadögöt tárgyazó munkájával, azonnal fellépni bátorkodik. E munkája gyakorlati részéről alúlirt olly nagy bizodalommal van, hogy ott, hol a munka készült, ugy merné ajánlani, hogy köz kivánatra önmagát dühös ebtöl megharaptatja, s nem fél, hogy viziszonyban vesz el. A munka gyakorlati része birja-e ezen szép erényt más éghajlat alatt, alu'irt szivvel lélekkel tudni akarja; azért Pest minden kórházainak t. cz. orvos előjáróit ezennel teljes bizodalommal felszólitja, hogy miután a jelen időjáratból könnyen jósolható, hogy nem sokára a viziszonyos esetek ember és ebek közt napirenden lesznek: szivesked jenek a marási, sőt kitört eseteket is alulirttal tudatni, s ez által alkalmat adni, hogy gyógymódjait a pesti éghajlat alatt is kisérlet alá vehesse, kinyilatkoztatván, hogy a viziszony ellenes szerei nála készen állanak annyira, hogy pillanat alatt kisérlet alá viheti. — Azonban a tudósitást csak ugy fogadhatja el, ha az adandó esetekben a kisérletet alul irt maga teheti meg; különben visszalép. Kinyilatkoztatja egyszersmind azt, hogy Pesten kivül semmi kivánatokat, és viziszony ellenes szerei körüli kérelmeket a könyv megjelenete elött el nem fogad, s ha elfogadja, csak ugy, ha az esetnél személyesen működhetik: ez conditio, sine qua non. Ennek egyenes oka nyilván kimondva az: hogy tapasztalat szerint a kisérletek nagyon könnyelmüleg tétetnek meg, és még is hamar kimondatik: nem ér semmit. — Pap Ignácz gyakorló gyógy- és szülészmester Pesten. lakása Ráczutcza 328. szám alatt.

Beregszáz, nyárelő 14kén 1841. Folyó hó 12kére ki tűzött tisztujitásunk — kivéve az ezt megelőző délutánt, a mikor pártjaink — fájdalom! — öszve verekedtek — kellő csenddel ment végbe s a kijeleltek közül Fűzeséry Gábor 761 szavazattal 756 ellen, és igy 5 szó többséggel első alispánynak elválasztatott. A szavazás két felé öszveirás szerint tartatván reggeli 8 órától délutáni 4ig tartott. — E nap többet nem tettünk. Más nap tisztújitásunkat nagyobb részt felkiáltással bevégeztük, illy renddel: másod alispány Uray Pál. — Főjegyző Román Ferencz. — Aljegyzők 1. Buday Sándor, 2. Galgóczi Pál. — Levéltárnok Póchy István. — Hadi főadószedő Rácz Péter, — házi: Gecsey Ferencz. — Alladószedők Péchy János, Nánásy Menyhért. — Számvevő Gulácsy István. — Főügyész Póchy Gáspár. — Alügyészek 1. Vass Antal, 2. Gozzó Ferencz. — Pertárnok Bornemissza Lajos. — Tiszahát-járási főbiró: Bay Ferencz. Al 1. Uszkay György; 2. Bőnyei László. Esküdtek: Kanizsai Ferencz, Dancs Menyhárt, Vass Sámuel. — Kaszonyi járás: főbiró Péchy Pál. Al. Szarka József. Esküdtek: Tarnóczy György, Landor József. — Felvidéki járás: főbiró Jobszty Ferencz. — Al 1. Komlósy Ferdinánd, 2. Dessewffy János. Esküdtek Gozzó János, Koszorus István, Tolvay István. — Munkácsi járás: főbiró Leszkay Ignácz, al: Bősz Károly. Esküdtek: Andrásy János, Éva László. — Középponti szolgabiró Ilosvay Ágoston. — Ma a tiszti kart magában foglaló jegyzőkönyv hitelesittetett, s némelly határozatok, — mellyek közül nevezetes a kis gyülések eltörlése — tétettek. — Szomszéd megyeink mint: Szabolcs, Ung, Ugocsa, Marmaros — min már mi hálá az égnek túl vagyunk, — a tisztújitás előkészületeivel bibelődnek, s mindenütt az hangzik: „Vivát' felelet: ‚a ki bort ád.' Fájdalom még nálunk bor tesz tisztviselőt és nem érdem; s köz népeinkbe borral öntik az elvet, nem neveléssel; itt tünik ki legjobban a népnevelés szüksége. —

⊖ Veszprém, julius 22kén. *) Századunk jelszava az „előbbre haladás" szellemi és anyagi tekintetben. A nemzet anyagi felvirulása föltételezi a szellemi müveltséget, az ész és szív kiképeztetése pedig a gyakorlati életre csak szorgalommal párositott, és csüggedést nem ismerő folytonos olvasás, és müveltekkeli gyakori érintkezés által eszközölhető. — Sok lévén hazánkban a tenni való, minthogy századok elmulasztásai pótlandók, gyakran küzködő érzelembe merülnek a teendők iránti kétkedés miatt azon legtisztább lelkületűek is, kikben tenni erő az agyban, és akarat honol a szivben, érezvén az egyes erő gyöngeségét a legmelegebben tervezett hazafiúi szent czél kivivhatása előtt legyőzendő akadályok ellenében. — Azonban korunk nagy eszméje, az egyesület eszméje' az erők összepontositása által nem hagyja már többé vissza esni a korszerű ügyet, és ha hasznos és czélszerű résztvevő pártfogásra talál a nemzetnél. Ezen édes remény táplálta azokat is, kik nálunk az olvasó társaság eszméjét megpendi ették, hogy lenne a társasági felekezeteknek — coteriák — egy gyülpontja, a honi és külföldi irodalom, és időszaki sajtó nevezetesb termékei — és érdekesb elmevirágainak raktára, és a nemzeti nyelv és nemzetiség terjesztésének, és a szépnemmeli megkedveltetésének eszköze; kik szinte már meggyőzetvék a felöl, hogy szeretni akarni a hont, és annak egyik legszentebb örökjét a nyelvet, és nemzetiséget megvetni, nem egyéb, mint elvenni a jót, és iránta háladatlannak lenni. Csak felszólalni kellett, és a felszólalás nem hangzott el pusztában, nemcsak a szilárd férfiú, hanem a szépnemi gyöngéd kebelében is viszhangra talált; üdvözlet azért nektek megyénk lelkes leányai, kik seraphkint köszönettel ápoljátok a lelkesedést, — mint a ‚kelet népe' lelkes irója mondja — szikrát gyujtatok ott is, hol az élet csak lappang még, tettleg megszégyenitők azokat, kik fenhangon hirdetik, hogy széles e világon egyedül a magyar nő az, kit nem érdekel a nemzeti fölvirulás. — Az egyesület alakitása végett megnyitott aláirási ivre följegyzett részvényes tagok még tavaszelő 15kén összejöttek előleges tanácskozás végett, és tekintetes Kopácsy József akkori másod alispán ur elnöksége alatt egy jeles választmányt biztak meg a tervezett olvasó társaság alapszabályainak kidolgozása végett, de elnök urnak, kit az egész megye örömmel és szeretettel birt, s fájdalommal veszitett el, más körre fordulván pályája, az összepontositott erő majd majd oszolni kezdett ismét, sokan az ügyet szebb időkre halasztani kivánták, mások kifogásokat kerestek, és a szellemben gyöngék gyanút is hintegettek; azonban a jó akaratuak, kik tiszta lélekkel járultak e szent ügy létrehozásához, tudván, hogy minden üdvös új vállolatoknál — mint Fáy a nagy emberbarát mondja — halasztást óhajt a félakarat, nehézséget, kifogást keres a nem akarat, rágalmat és gyanút hinteget a roszakarat, fontolgattak kétkedtek is, hogy győződjenek, meggyőződvén pedig munkára siettek, mert vesztésnek tekinték a jónak halasztását, ésigy lön, hogy főtiszt. Szalay Imre apát kanonok ur elnöksége alatt a választmány az alapszabályokat kidolgozta, s azok ugyan annak ideigleni elnöksége alattt tartatott alakulási naggyülésben megis alapitta tak. Az elnökség elvállalására Kun József másod alispán ur megkéretvén, nyárelő 3kárul jegyzett, és az egyesületi titoknokhoz intézett, böv és tárgyismereti jártassággal szerkesztett, és tiszta hazafiúi érzéstül áradozó becses levelében megtiszteltetésnek tekintvén a megválasztást, és engedve a közkivánatnak, kijelentette: hogy hivatalos állásánál fogva bokros gondjai közt is főczélja leend a benne helyezett bizodalomnak tehetsége szerint megfelelni. Választmányi elnöknek Cseresnyés István táblabiró ur választatott, ki is a másnap általa tartott választmányi ülésben közöröm közt el is foglalta elnöki székét. Az alapszabályok e napokban nyomda alá kerülnek és a megnyitó nagygyülési határozat következésében az aláirási határidő két hónapra meghosszabbitatván, alulirtnál augusztus végeig az aláirási iv nyitva áll, s ezentul az alapszabályok 5dik pontjához képest fog történni a tagok bevétele. — A társaság senkit nem akar atridesi reményekkel biztatni, annyit azonban mondhat, hogy szennyes magános érdekek, politikai vagy más felekezetesség szelleme által vezéreltetni soha nem fog, és hogy mindent, mi hatalmában álland, el fog követni, hogy a közvárakozásnak kellőleg megfelelhessen. Szabad legyen azon forró óhajtással végezni soraimat: vajha megyém szertehuzó fiai és leányai, — kik fájdalom, ugy állnak egymás ellenében, mint hajdan Roma és Alba a Horatiusok és Curiatiusok megküzdésekor egy nagy gondolatban, — e szent ügy iránti szeretet nagy gondolatjában minél előbb egyesülnének. Kolozsvári József, egyesületi titoknok m. k.

**Erdélyország** (Kolozsmegyei gyülés részletei. Folytatás.) Érdekes vita folyt az első ülésben a felett, hogy a megerősités alá tartozó hivatalokra minden vallásból a többséget nyerő vagy általában a többséget nyertek terjesztessenek fel vallásra tekintés nélkül, s a szózatolók kötelesek legyenek-e minden vallásból választani egyet? Az utolsót megpendité gróf W., pártolta H., Z. K., b. K. A. — — Nézetök szerint az 1791diki 12dik törv. cz. nem azt mondja, tria individua e quavis recepta religione, hanem „e receptis religionibus," ha tehát vallási tekintet szerint terjesztetnek fel a választottak, úgy a most is igen szoritó törvényt még

*) Nehogy a t. cz. olvasó társaság tagjai által hanyagságrul vádoltassam, magam igazolása végett megjegyzem: hogy ezen értesitést még jul. 7kén beküldöttem a Pesti Hirlap t. cz. szerkesztőjének, megkérvén egyszersmind magános levelek által a többi hirlapok szerkesztőségeit is, hogy közfigyelem gerjesztés- és az ügy tekintetéből sziveskedjenek lapjaikba át- és fölvenni, azonban tetszett a Pesti Hirlap érdemes szerkesztőjének, a nyilvánosság fölkent bajnokának a) mind eddig ki nem adni. K J

a) Vajmi nagyot hibázhatunk, ha egy szerkesztőt egy közlés elkéséséért — hol annyiféle közlemények, mint p. o. a „Pesti Hirlap" szerkesztőjénél összehalmozódnak — részrehajlónak vádolnók; mert magunkról tudjuk: hogy számtalanszor levelek bőségében az érkezés-chronologiája szerint vagyunk kénytelenek az adatokat közleni; és igy megvagyunk győződve, hogy e tárgyban mem mellőzési czél, hanem a sorszerinti kiemelendés vala oka az eddigeléi elmaradásnak. Egyébiránt e közleményt és bizodalmat iránt unk köszönettel vesszük. Szerk.

korlátolóbbá teszik, és feláldozzák a szabadválasztás eszméjéből kifolyó főelvet: a többség elvét, mellyhez mind az ország mind ezen megye állhatatosan ragaszkodott mindig. A törvény nyilván rendeli, hogy a választás essék per libera suffragia," valláshoz kötve választani pedig nem liberum suffragium. De hogy a törvény ezt nem is érthette, kitetszik abból, mert illy értelemben sok helyt kivihetlenné válnék, mert van olly megye, hol a négy bévett vallás közül mindenikből szoktak egyének kitűzetni (candidaltatni), itt tehát valamellyiknek sérelme történnék; vannak ollyak is, hol csak két vallás van, itt teljesithetlen, részint egyik vallásnak kedvezőbb lenne a másik felett ezen elv. A RR egyébiránt is a vallások egyenlősége iránti köteleztetésöknek eleget tesznek, midőn valmások szerint kitűzöttek közül választanak. — B. J. ugy vélé, hogy mivel a felterjesztés alá nem tartozó hivatalokra nézve mind a kitüzés mind a kinevezés a RRké, ezokból az utolsókra nézve csak egy személyre kell szózatolni, mert egy hivatalra csak egy egyén kell, ennek mind kitűzés mind kinevezése egyenesen a RRtől függ, melly jogukat csak úgy gyakorolhatjak szabadon, ha csak egyet választanak, különben a vallásonként többséget nyertek közül egynek kinevezésére valakit mást kellene szabadválasztási joguk feláldozásával megkérni. Ellenben a megerősitendő hivatalokra nézve a RR csak a kitűzés jogát gyakorolják, kinevezés ő felségeé, imvel pedig törvényeink a vallás egyenlőségen alapulnak, s ezt a gyakorlat annyira kiszélesitette, hogy minden vallás szeret a hivatalok bétöltésében is képviseltetni, ezért azt szoktuk kivánni ő felségétől, hogy kinevezési jogát gyakorolja tekintettel a vallásokra, de ezt nem teheti,ha mindenik vallásból a többséget nyertet nem láthatja. — B. K. D. azt tevé B. véleményéhez, hogy ott hol vallásra tekintettel kell lenni, a teljes szabad választás lehetetlen; e két öszveütköző köteleztetést tehát csak a B. véleménye szerint lehet bár közelitőleg teljesiteni. — G. A. és B. F. a fel nem terjesztendő hivatalokra is vallásonként kivánja a felterjesztést. A többség B-t pártolá. — A kitüzésre (candidatio) nézve az 1791. 12. t. cz. a RRnek kettős jogot ád: „suffragia sua denegandi," és candidationi contradicendi. — Ezt B. J. igy érté: Ha valamellyik kitűzött ellen kifogás tétetik, de a többség nem pártolja, a kitüzésből kivonni nem lehet, hanem fenmarad az ellenmondóknak joguk suffragia denegandi; ha pedig a többség ez ellenmondást pártolja, akkor „contradicendi jus" oknál fogva kivonatják a névsorból. Az ellenmondásnak általában okát adni nem szükség; elég ha a RR többsége nem akarja rá bizni dolgait. — Ezután egy olly tárgy került szőnyegre, melly nyilván mutatá; hogy a köztiszteletü főispányi helytartó ur a RR.részvevő bizodalmát olly nagy mértékben birja, mint megérdemli. Ő mlga jelenté, hogy értesitése szerint azon hir kezdett terjengeni, mintha Szebenben hongyülésen léte alatt valaki neve alatt gabonát gyüjtött volna részére, mivel azonban az idő rövidsége miatt a dolgot maga tisztán ki nem tudhatá, felszólita nyilatkozatra mindent, ki erről valamit tudna? A RR méltó boszankodással hallák, hogy lehet olly aljas és szemtelenül merész ember, ki ő mlga szennyetlen tisztaságának köztudaton létéről meg feledkezve elég alávaló lehetett illyesmit meg is gondolni, azért e hir eredetének kinyomozására biztosoknak b. Huszár Károly, Zeyk Károly, b. Kemény Domokos és Pataky József kineveztettek. — Hosszas vita volt még ezen ülés végén a felett, hogy a tisztségi jegyzőkönyv megvizsgálására kinevezett biztosság munkálatát felkelljen-e a tisztujitás elött venni vagy nem? B. J. mint azon biztosság elnöke kijelenté, hogy munkálatjokban semmi ollyas nincsen mi valamellyik tisztnek a kitüzésbőli kivonatását szükségkép maga után vonhatná, mindazáltal felolvasandónak látja a választás előtt, hogy a RR magok is győződhessenek meg erről. Ez elfogadtatván az igen nyomos munkálat felolvastatott, de tárgyalása felett ismét hosszas vita támadott, melly ez nap délutáni 4 óra utánig, s másnap is délig vonta ki az ülést; a határozat illy értelmü; a) a biztosság véleménye egyezőleg a tiszti jegyzőkönyv czélszerübb szerkesztése, s kezelés tökeletesitése végett egyezőleg az 1792ben törvényesen elfogadott 1772beli szabályozó rendelet hozassék gyakorlatba b) Minden olly kormányi rendelet, vagy más tárgy, melly valami szabályozást vagy közjogi kérdést foglalt magában ne tisztségen tárgyaltassék, hanem tétessék közgyülésre. c) A tudósitás több pontjai idő rövidségeért ezen egyes esetben, melly jövendőre sinormértékül nem szolgálhat, s annak kijelentése mellet, hogy a közgyülés számadó tiszteivel felelgetésekbe nem elegyedik, visszaadattak a kinevezve volt biztosságnak, miszerint az illetők felvilágositásait bevéve s a levéltári adatok megvizsgálására is felhatalmazottan a jövő közgyülésre tegyenek tudósitást. d) Azon választmány megbizatott a tisztségnek még meg nem vizsgált 2 év ótai jegyzőkönyveit megvizsgálni s tudósitást tenni. (Vége köv.) Erd.H.

(Alsófejéri közgyülés részletei. — Vége.) Nagy Enyed julius 1. Délután bevégeztetett a szavazás a begyült szózatok rendbeszedettek Ezen szózatolás eredménye jun. 26ki negyedik ülésben olvastatott fel; a szózatok többségit — mint már emlitettük — nyerte a zalathnai kerületbeli főbiróságra Boér Ferencz; alispánságra. Fosztó Menyhardt; k. pénztárnokságra: Kis Sámuel; a marosi kerületbeli főbiróságra Szalánczi Sámuel; alispánságra Miksa János; kir. pénztárnokságra: László János; kik a királyi megerősités leérkeztéig be is állitattak hivatalaikba, az új hivatalba lépettek hivatali esküt, az előbbeni hivatalaikban maradottak, az egyesületit tévén le. Ezen ülés folyta alatt adott be ismét gr. T. Á. egy ellenvéleményt, a tiszti béállitást illetőt, de nem pártolta senki, többen ellenben megczáfolták, nevezetesen Z. K. a gyülés szinére felhozatott országgyülési jegyzőkönyvekből világosan bebizonyitotta, miszerint az ellenvéleményü több elősorolt adatokat szerencsétlenül és tévedve használta. — A főjegyzői, első s második aljegyzői hivatalokra kijelöltek nevei felolvastatván, a szózatolás elkezdetett még az nap délután. Végre, a mai ülést, a megyei adózók terhei egyenlőbb és czélszerübb elosztását illető némelly előleges tanácskozások rekeszték be. Nem lehetett ugyan, az e tárgyban régebben kinevezett biztosság munkálata még be nem végzése miatt, véghatározatot tenni; de a mai tanácskozásban mutatkozott részvét élénksége nem engedi kétkednünk, miszerint az adózó nép terhei könnyebbülése, mint ezen ns megye Rendei csüggedhetetlen munkásságának s kitartó erőteljességének eredménye, hová hamarább minden emberbarátot megörvendeztetend.E tárgyról az előleges tanácskozások, jun. 28kán is folytattattak, és az élelmezésre nézve, most előre is határozattá lön, Sárpataki Zsigmondnak többféle visszaélések útját ketté vágó azon inditványa, miszerint az adóbeli forintokon felül lévő krajczárok mellőzésével, csak az egész forintok szàmához képest osztassék fel az adózó nép által adatni szokott széna és zabjárandóság. A negyedik ülésnapján kezdetett s tegnap végződött szavazásnak ma előterjesztett eredménye szerint szózattöbbséggel választattak főjegyzővé: Pogány Károly; első aljegyzővé: Pogány György, szolgabirói hivatalokra: Áron László, Benkő Elek, Bisztrai József, ifj. Farkas Sándor, Lukácsfi Ferencz, Pécsi Ferencz, Szalánczi István, Szegedi Sámuel, Tövissi Gergely, Tövissi Lőrincz, Jablonczai József, Vadadi László, Vas Zsigmond, és ezen második szavazás által választottak, királyi megerősitést nem kivánó hivatalaikba, rögtön be is állitattak, kivévén főjegyző Pogány Károlyt, ki e közgyülésen jelen nem lévén, a Rendek határozatából, ezen megye tiszti kara elött fog hivatalára feleskettetni. Ezen ötödik ülésben az is meghatároztatott, hogy a derék- és fiuszék birái is választassanak meg, melly választás még ez nap délután bévégeztetett ugyan, de eredménye, a közbejött innep miatt, csak junius 30kán ezen mostani közgyülés hatodik s utolsó ülésében olvastathatott fel. Derékszék biráivá lettek: Benedek József, id. Farkas Sán., Fikker Ján., Gál Sánd., Horváth Fer., b. ifj. Kemény István, Koncz Zsig. Sárpataki Zsig., Sáska Mih., Szoboszlai György, id. Zeyk Dániel, és Zudor Elek. Fiuszék biráivá: Adorján Elek, Benedek János, Borbereki Sándor, Csernátoni Antal, Dózsa György, Farkas Dániel, Fejérvári József, Kovács Elek, Kölönte Mihály, Pap Lajos, Patkos Mátyás, Teslár István, Vas Ferencz, és Veres Mihály. — E közgyülésen a szózatolók legnagyobb száma 365 volt, melly Alsó Fejérmegyéhez képest bizonyosan igen kicsiny szám. Mi lehet ennek oka? annak fejtegetése még most igen korán lenne.

Őr. Bács megyében az elharapódzott mesterséges eczetkészités veszedelmesnek jelentetvén, megvizsgáltatniása vegytanilag randeltetett meg minélelőbb, addig az illy nemü, bár kinél készitetni s használtatni eltiltatott. — A pestbudai énekiskolába (Pesten granatos utcza, 405 sz.a. Hoffman házban) f.é. jul. 32ig ismét nevendékek vétetnek fel. — Egy falusi kisdedovó intézet kellékei ezek: 1) Egy ház, melly a kisdedovó szerény lakása mellett egy ovóteremmel is birjon és ha költségek engedik mellette egy kisebbel. 2) Az ovó teremben annyi pad, mellyen a kisdedek elférjenek szorongás nélkül, egyik felül fiuk, másik felől a leányok. 3) Egy fekete iró tábla. 4) ABC táblák. 5) Egy számoló gép felfüzött golyókkal. 6) Egy asztal és szék a kisdedóvó számára. 7) Egy pár fogas a kisdedek öltönyeik és sapkáik felfüggesztésére. 8) Pala táblák a hány a kisded. 9) Különféle mértékek. 10) Különféle táblák, természettörténeti képek. Ezen butorok és szerek ára alig kerül 30—50 pftba. Némellyek a falu ácsa által is elkészittethetnek; többiek megszerezhetésére a pestbudai kisdedovó magyarországi egyesület választottsága szives segélyét ajánla, iránta értekezhetni Pesten Kacskovics Lajos egyesületi titoknok urnál uri utcza 454dik szám alatti Pyrker ház 1sö emeletében.

Pozsonban julius 15kén hajnalban 3 óra után az erős szél magas vizzel négy dereglyét szakasztott el a czukermandli partoktul és a hajóhid kilencz középső hajóit kinyomák helyekből. E hajók a dereglyékkel együtt, három hajómalmot is megsértvén Pozsonyon alul egy óranyira egy szigethez támaszkodtak. Irtóztató erőbe került a hajókat még aznap estvélig visszahúzni és csak igy lehetett a hajóhidat julius 17kei délutánig helyreállitani. — Beszélik mikép a Duna e napokban Pesten nehány estve fürdő ifjak közül ismét kettőt vett áldozatul lent a malmoknál. Felette nagy baj, hogy az illy ifjaknak lehetetlen parancsolni és maguk rohannak, szüleik sziveiken örök sebet ejtve, a szerencsétlenség örvényébe. Legtanácsosabb volna Pesten egy vegyes biztosság által a rendőrséget kezeltetni, mellynek hatalma minden személyre születés és rang válogatás nélkül legszigoruabban ki legyen terjesztve.

*

## Külföld.

**Nagybritannia.** (Választási vesztegetés és eredmény) Nyárhó 10kén már 305 választás volt meg, mellybül 236 whig a többi pedig tory és igy az utóbbiaknak eddig 69 többségök van. Marrast Armand a Nationalban köv. számlalja el egy várfalu választási költségét: cselédekre, kiket a polgármester és más tisztviselő a gyüléshely elkészitésére használtak, és névjegyzékek iróira 20,000 frank, nyomtatási költség, jelentések nagy betűkkel, hirlapi hirdetések 45,000 fr.; lobogó zászló, szalag 15,000 fr.; 12—20 csapszék kibérlése 40 napra, ser, rum, pálinka 70,000 frank; beirott táblák hordói legalább 100,—tizennégy napra 6000 fr; titkos választási ügyvivőkre 12,500 fr., mi még nem sok; zene kiáltozók három napra 2000 frank; szavazatok vásárlására (75,000—400,000) a legcsekélyebb somma 75,000 fr.; összesen 245,000 fr. E szerint mint látható Angliában roppant pénzben kerül egy követválasztás. Nálunk is volt már 100 ezres követválasztás! — Szinte Marrast Armand a Nationalban köv. ir a választások eredvényirül: „London jul. 9kén. Mint ön láthatja az alsó ház helyreállitása nem egy nap munkája Angliában. A munka nehez és hosszú; az ember türelmetlen, és örömest siettetné e dráma kifejlésit, melly itt az ipart és kereskedést megakasztja, egész Európát foglalkoztatja s a fontos diplomatai feladatok megfejtését késlelteti. Mindenik nap új váratlan választási eredményt hoz. A whigek vesztenek hol ezelőtt győztek. Morpeth lord West-Yorkshireben megbukott, a zivatar dühöng a miniszterium ellen és minden szél egy egy zöld levelet szakit el a whigek koszorujából, és egyegy gyöngygyel gazdagitja a toryk koronáját. A gyöngy alatt azon pénzt értem, mellybe a választás nekik kerül. De a toryk meg is rikácsolva kiáltozzák gyözödelmöket; kedvetlenség lépett az elöbbi lelkesülés helyibe. Ők 80 többséggel hizelegtek magoknak. A végtöbbség még nem bizonyos, de ha a még hátralevő skot és irlandi valasztások a whigek részire ütnek is kedvezőleg ki, még is bizonyos a toryk parlamenti többsége. E szerint 12 nap mulva alkalmasint hivatalosan halljuk a whig miniszterium visszalépését. Már Peel keszületeket is tesz az új miniszterium alakitására. Ezen szini változás azonban, bár millyen nagynak tessék is, csak kevés új játszót léptet szinpadra; azon régi alakok, kiket Europa 30 év óta ismer, és kiket a haladási szellem tolt háttérbe, lépend nek ujra föl. Hála istennek, hogy a tory pártnak csak régi fegyvere van meg! legalább ujat nem szerzett. Pánczéljok még azon helyen van átlyukasztva, mellvasukat rozsda az idő tisztes rozsdája emészti, tőrjökrül még sem száradt le az irlandiak vére, és 10 év óta a juliusi zendület következtiben vas keztyüjök alatt is érzik a demokratia szoritását. A toryk erősebbek voltak az ellenzési padon, mint majd a kormányon lesznek, és Londonban minden radical örül Peelnek kormányra jutásán. Peel különben arra nem sokat ad. A whigekkel volt utóbbi heves csatáiban ő inkább saját meggyőződését követte, mint pártja befolyását. Ő még esztendeig akart kegyelmezni a whigeknek, de barátjai türelmetlensége idő elött rohanásra kényszerité. Most a vár már övé, de soká az fog-e lenni? bajos volna rá felelni. Peel ereje jellemében, szellemi felsőségében és hosszú tapasztalásiban fekszik; gyöngye pedig: állásában. Peel, egy mértéket tartani nem tudó, oktalan hadseregnek mérséklett okos vezére. Neki kell látni a vakok, okosul tenni az ostabák, mértéket tartani a szenvedélyesek helyett. Nagyon csalatkozik ki azt hiszi, hogy az ugynevezett conservativ párt egy tömör, okitható, egy hitű, ugyazon czélra törekvő, ugyanazon áldozatra kész tömegbül áll. Koránsem! Ha a toryk neve legio, ugy az a legtarkább legidomtalanabb politikai csoportok egyike. Szakadás, elágazás a véleményekben, nagy különbözőség az eredetben és hagyományokban, lángoló gyülölség, halálos torzsonkodás, elraszitó érzelem, alap-ellentét az árnyéklatokban az mi most egygyé olvadni látszik: —ezt veszi az ember észre ezen tömörnek látszó pártnál ha közelebbrül vizsgálja. Mindendenféle nehézséggel kell Peelnek küzdeni, de a legnagyobb az melly pártja kebelében van, mellyet eddig a közös veszélytül való félelem összetartott, de a győzödelem megrengetheti, és elszéleszteti. Peelt most három nagy párttöredék követi vagy is inkább elüri mint vezéré, a nélkül, hogy őt szeretné, sőt inkább utálja, az első Buchingham herczeg és a földbirtokos aristokratia, 2dik az oxfordi puseyiták és a papi nemesség; 3dik Roden lord és az irlandi orangisták. — Dublinbul julius 7kérül igy ir egy tory: A conservativ párt dicső győzelme következtiben a névjegyzéknél a legélénkebb mozgás volt az utczán mindenütt a választóhely közeliben. Az ingerültséget még inkább nevelte azon tüzes beszéd melyet O'Connell rongyos hallgatóihoz tartott. Ezek hasztalan igyekeztek rongyos kabátjok alatt eldugni a botot. A rendőrséget megtámadták, és kétszer verték vissza. A katonaság közbelépett; a pórnép száma mind inkább növekszik. — A Times szerint a franczia hajóhad koválygása a földközi tengeren a spanyol kormánynak nem igen tetszik, mert nem felejté Lajos Fülep azon szavát, mit 6 évvel ezelőtt Montalivet grófnak mondott t. i. háború esetén Algirt nem tarthatni meg Mahon birtoka nélkül, azért e szigetre az 1823ban kölcsön adott 80 millión vagy meg kell vennünk, vagy erővel elvennünk. Tunisra is szemet vetett Francziaország, azért Anglia vigyázzon, hogy az is franczia birtok ne legyen. — Adenben növekszik a népesség, és az őrsereggel most 12,000 megy. Erősség épitéssel, utcsinálással foglalkoznak; 5 esztendő mulva Aden legnagyobb és leggazdagabb városa lesz Arabiának. Az arabok csendesen viselik magokat, és szállitnak élelmiszert a piaczra. Mint beszélik Abyssiniában Zela közelében szinte egy tengeri kikötőt vettek az angolok. — Hir szerint M. Ali a keleti ügyben tartott parliamenti beszédeket forditatja. — A Sandwich szigeteken több angol lap jelenik meg; egyiknek kiadója azt mondja: a nyomtatási hibákat nem távoztathatni el egészen, mert a betűszedők benszülöttek és angolul nem tudnak. — A Sun illy hasonlitást tesz az éjszakamerikai és angol választás között: „Ritka hét mulik el a nélkül, hogy a tory lapok a nyugoti nagy néphatalom erkölcsisége és szokásai ellen ne rikoltozzanak. Mi illy alkalommal az igazság és méltányosság ugy kivánván az ottani választásoknál uralkodó rendre figyelmeztettük olvasóinkat. A legközelebbi elnökválasztásnál, hol minden emberkorra jutott lakos szavazott, semmi zűrzavar, semmi verekedés nem háboritotta meg a nép nyugalmát. Választásunk még nem mult el; tizedrész szó nincs mint Amerikában, mégis Nottinghamban, Carlisleben, Wiganban stb, zűrzavar, verekedés volt és nyolcz ember vesztette életét. — Illy kiáltó példa mellett, javasoljuk a toryknak, ne tegyenek semmi hasonlitgatást, mert az nem kedvezőleg üt ki a monarkhia részire."

**Franczia ország.** Hir szerint Soult tábornok fia azért nem megy Bécsbe követségbe, mivel Metternich herczeg nem akarja megengedni, hogy a dalmatiai marquis czimet Bécsben viselje. — A fenyitő rendőrség a Nationál gérantját 100 frankra és a költség megtérítésére itélte, mivel egy czikkelyt nem akart a Nationalba felvenni. — Bayonneban sok carlosi pap és menekvő távozási parancsot kapott. — Saint-Aulaire grófot megválasztotta az akademia tagjának. — A Tems szerint Palmerston lord leendő kilépése a miniszteriumbol szertelen nagy örömet csinál a franczia udvarnál. — Toulouseban zavargás volt. — Pillotnak, ki prof. volt és a communistákhoz tartozik, törvényszék elött azt mondá az elnök: nem szégyenli ön itt a népeket és emberiséget nyelvére venni, ön ki négy évvel ez elött pap volt, és még is azóta azt irta, hogy az istenben való hit csak bolondnak való? Pillot-t e kérdés legkevésbbé sem zavará meg, hanem nyiltan kimondja, hogy ő az istenben való hitet csak mythosnak tartja, s már elötte sok reformator azt szinte megvetette. Hir szerint Russia 80 millió kölcsönt akar venni, még pedig az ezelötti lengyel királyság tartományai nevében, mivel előre látja, hogy a török birodalom felosztásakor Lengyelország egy részit Poroszországnak kell engednie és successio vadit cum onere. — El kell ismernünk, mond a France, hogy a képviselői rendszer classicus földje a választásban még mindig mesterünk lehet. Milly szegény és gyönge a mi választásunk az angol gyüléshelyekhez hasonlitva! Hol találjuk fel azon erős politikai szenvedelyt Franciaországban, melly csatornántul az öklözködésben, sárdobálásban, kőhajigálásban stb. és egyéb jellemző nyerseségben mutatkozik. De mégis van egy pont miben tanulhatnak tőlünk. Remülve olvassuk azon roppant összeget, mellyet egy angol kijelölt elköltt, hogy választását biztositsa, és azon roppant vesztegetést, melly szemeinkbe lealacsonyitja az embert stb. —Az algiri püspöknek, ki a foglyok kicserélését eszközlé, következő levelet irt Abd-El-Kader: „Urunknak és mesterünknek, a hivők emirjének Abd-El-Kader sultánnak részirül kit isten oltalmazzon, Antalhoz stb. Köszöntlek. Hatalmazottad és tolmácsod hozzám jött és kedvedért jól fogadtam. Meghatalmazottad ajándokot hozott nekem, mellyet küld él és én elfogadtam, mivel tőled van; mit nem tettem volna ha más valaki küldi. De te engem becsülsz, te engem jól ismersz, és barátom vagy. Én buzgón kérem az istent, hogy neked jó gondolatot adjon, hogy mindenben segitsen a mihez fogsz, és hogy mindig az üdvesség után vezéreljen. Kérded, örömest venném-e ha papot küldenél a franczia foglyokhoz ha jövendőben számuk szaporulna. Én e kegyes javaslatot örömest fogadom. és örömmel látom kit hozzám küldeni fogsz ha isten is ugy akarja. Ha neked akarmiféle kérésed volna is hozzám, tudd, hogy Sidi- Mohamed Ben-Allal khalifa fel van hatalmazva. Én teljesen bizom hozzád, és számolok igéretedre, hogy Mohamed-Ben-el-Mokhtert és másokat kik nálatok vannak visszaküldöd. Családjaik, gyermekeik igen várják őket és imádkoznak istennek, hogy ne tartsa messze a viszonlátás pillanatát. Oranban 4 ember maradt; szabadon bocsáttatásukra két okbul számolok: 1, mert nekem megigérted; 2, mert ismét alkalmad lesz jó és emberi cselekedetet gyakorlani. Köszöntlek."

**Egyveleg.** A hannoverai második kamra eloszlatása után egy vendégfogadóban összegyült és felirást határozott a német szövetség gyülésihez. — Sumatrai hir szerint Padang székvárosban lázadás ütött ki a hollandusok ellen, mi annál veszélyesb, mivel egy főnök is elpártolt tőlök, ki 20,000 embert vezethet csatára.—Hir szerint az europai kormánynál is viszhangra talál a keleti keresztények felszabaditása. — Syriában a törökök annyira garázdálkodnak, és olly nagy adót vetnek a népre, hogy még Ibrahim basát is vissza óhajtják.—Ali nehezen akarta elfogadni az új fermant, bár Rifaat bey mellékesen megirta neki, hogy a hatti sheriffet ne vegye betű szerint és a keresztények feltámadása veszéllyel fenyegeti a birodalmat, s Alinak a hivőkkel egyesülni kell, hogy a szultánt ki segithesse a sárbul; azért majd elvégzik egymás közt magokban a bajt. Ali mind erre sem sokat ügyelt, de azért hogy időt nyerjen mégis elfogadta a fermant.— Bécsben szaporodik a veszettkutyák száma, azért a melly kutya minden jegy nélkül bolyong, agyonüttetik.—Párisi hir szerint nem való, hogy a tanács Krisztina királyné gyámságát megszüntette volna. — Rifaat b. jun. 30án magához kivánta a három pátriárkhát és a főrabit és a jerusálemi kormányzóhoz bocsátott fermanbul, mellyben oltalom van igérve a vallásnak, mindeniknek egyegy példányt adott, és tudatá velök a szultán jó akaratát. — Luzernbül irják hogy midőn oda a tessini lázadás hire eljutott, sokan azt mondák: az még sem lehet, hogy az ur szolgája, kinek szentség forog kezében, vad, fegyveres csapatot buzditott volna lázadás és gyilkolásra És e még is igaz, olly igaz mint septemberben mondá egy pap Zürichben: isten nevében csak jöjjetek; és olly igaz, minthogy a kapucinus quardián vezetett Aargauban egy vérszomjazó lázongó csoportot. — A maltai rend a modenai herczegségben is állithat magának házat, és hihetőleg nem sokára szardiniában is hasonló kedvezést nyernek. Sokan azon nézetben vannak, hogy a rend egykor ollyan állitást veend magának, melly alapitása czéljaival megegyezik.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt. Szerk.**

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

60.

PESTEN Szerdán

# VILÁG

1841. Julius 27kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések és halálozás. — Hazai képek (Hazánk bajai). — Csongrád. — Esztergom. — Gömör. — Egy pár szó veszprémi ‚egy igazságbarát urnak. — Nyilatkozás Abaujból. — Őr: Szolgabirák szaporitása. — Pesti szemle. — Uj könyv a hebegésrül. — Szerkesztői újdonság. — A H. tanács intézvénye a megürült papi hivatalok ügyében. — Szerencsétlenség. — Dévényieknek új segedelem. — Egressy Gábor jutalom játéka. — Külföld. Nagybritannia. — Francziaország. — Németország. — Egyveleg. —

## Belföld.

Ő cs. s apost. kir. fölsége gróf Zichy Károly Vass megyei főispányi helyettesének hivataláról önkéntes lemondását legkegyelmesebben elfogadni, s egyszersmind eddigi szolgálata iránti legkegyelmesebb megelégedését kijelentetni méltóztatott. Priv. tud.

Ő cs. s apost. kir. fölsége Desseöffy Antalt, Temes megye első alispányát, az aradi váltótörvényszék elnökévé; — Mesznil Victor bárót, a magyar kir udv. Cancellária fogalmazó gyakornokát, ugyanazon kormányszék tiszteletbeli fogalmazójává kinevezni; — Paraszkay Lőrincz beszterczebánya-kerületi tartománybiztost „főtartomány-biztos" czímmel felruházni; — a windschachi királyi bánya-igazgatóságnál (Selmecz közelében) megürült első rendü rétegmesteri segéddé Lang Rudolf eddigi másodrendű rétegmesteri segédet, ennek helyébe Maczkó károly aknaelőljárót, harmadrendü rétegmesteri segéddé Thiery Vilmos főhutást, és ennek helyébe Saitz János selmeczi bánya-academiai tanitósegédet méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

A nm. magyar kir. udv. kamara a kebelbeli lajstromzó hivatalnál megürült másod-segédi tisztségre Lorencsovics Máté lajstromzót, helyébe Antal Sánd. irnokot, ennek helyébe meg Smith Mátyás-Károly járulnokot, ennek helyébe bedig Grobetty Nep. János fizetéstelen gyakornokot alkalmazá; továbbá Gaiszler György hatvani kir. sómázsamestert (saját kérelme következtében) hasonló rangban Bajára, valamint Podhajeczky János szigethi szálmestert szinte hasonló ranggal Bustyaházára helyezte át; ekkép a szigethi szálmesteri hivatalt megszüntette, ellenben Bocskóra két szálmestert nevezett ki, t. i. Preincsberger János szigethi sószállitási mázsálót és Merkl Antal vissói erdészhivatali szergondnokot (Material-Schaffer); ugyszinte a neustifti harminczad- és vámbeszedői hivatalra Krenosz Márton nádkuti harminczadost, helyébe Neissel János neudorfi utlevél vizsgálót, ennek helyébe pedig Mednyánszky Sándor soproni kir. harminczad-hivatali gyakornokot alkalmazá; nemkülönben a berdoveczi harminczadnál ellenőrködő tisztirnokot Rajakovics Gábort klangeczi harminczadossá mozditotta elő, és helyébe Illavszky Lajos ottoki utlevélvizsgálót, ennek helyébe meg Korotich Márton berdoveczi 30ad fölvigyázót, hidegkuti utvizsgálóvá Fleischhacker Ferdinand alhói 30ad fölvigyázót, radafalvi útvizsgálóvá pedig Thianich Mihály varasdi 30ad fölvigyázót nevezte ki. H—k.

(Halálozás). Faliczky Mihály a közöns. term. hist., házi és mezei gazdaság rendes professora julius 24kén meghalálozott és 26kán eltemettetett. Munkás élete a boldogultnak a hazáé vala. Béke hamvainak.

**Hazai képek.** (Hazánk bajai). Szent borzalommal közeledünk azon mérleghez, mellynek serpenyőiben az emberiség boldogsága és boldogtalansága ingadoz. Évezredek óta az első nem birhata tulsúllyal a másikán és aligha jutandhat lebillentő erőre. — A boldogság majd sehol sem honol emberek közt, s ha valahol megtelepedik, csak nehány bölcs körében élveztetik. Nagyobb számu családokban valamint nemzetekben a sokféle érdek nem enged a dolgoknak olly folyamat, hogy a boldogság érzete mindenfelé vagy egyéneinek legalább nagyobb részében elterjedve lehessen. Elérhető még is egy olly fok, mellyen egy egész nemzet azaz haza boldognak mondathatik. Ez azon szilárd állás, melly szerint egy egész nemzet a körülfekvő külföldtül tiszteltetve békes helyzetben áll, belcsende pedig valamint belszorgalma üdvös törvényei által biztositva van. Illy állásra minden nemzetnek törekednie kell. — Mint tudjuk: a nemzetek keletkezete többnyire hóditás, és egy egy nemzet elnyomott idegen népek szabadságán épité trónját ama vadabb századokban, midőn egyesek kebelében keletkezvén a dics- és hóditási-vágy, egész népcsapatokat feligaztva rohanták meg a gyengébb és békesb tartományok lakóit. Ezek ugyan elnyomatva több századokig hordozták a rablánczokat, de végre az idő összefolyatá a nép érdekeit a hóditók érdekeivel, és csekély kivétellel, a közérdekek és közjogok mindenkire kiterjesztettek. A hóditók nyelve szokásai a hóditottakéval vegyült és igy lőnek egy nemzetté. Igy lőn Francziaország, őslakosainak a romaival összekeveredése által, végre hatalmas nemzetté, melly mainap egy nyelvvel, egyféle szokásokkal, vallással a világ első rangu nemzetévé emelkedett. Illyen Anglia is, mellybe a mivelődés szellemét szinte a hatalmas romai nép oltá. Magyar őseink 108 családja is közel egy millió népességgel foglalá el a mai lakát, és az akkoron itt lakó népet, melly a romai iga alatt hervadott, meghóditá. A magyar nép az europai népek között mind szokásaira, mind vallására nézve egészen idegen elem vala s nem is hajthatott volna sudarakat, ha csak europai szokás és valláshoz simulva, első királyának bölcs rendelkezései rokonszenveket nem gerjesztnek szomszédaiban. Politikai tekintet is járult ahhoz: hogy a keleti népek ezen izmos harczfiait megszenvedjék; mert a divatozó keleti vándorlás ellen hatalmas falul szolgálhatott. Századokig küzdött csakugyan a magyar a keleti hóditók ellen és az ő bátorságán tört meg a mogol erő, de melly alatt ő majd csaknem áldozatul esék. Külérdekek szövődtek a magyaréval fentartásaért, hogy a visszautasitott mogol hatalom új erőre ne kaphasson. S igy lön hazánk szabaditva, de némelly sebei megmaradtak. — Valának ugyan a magyarnak fényszakai, mellyek közt Nagy Lajos és Mátyás kora napként ragyog elő. De árnyékoldalai számosabbak és miattok végpusztulását, noha hibás, de még is erős lélekkel védett alkotmányának köszönheté. Pedig ha nem könnyű is, de nem vala épen lehetetlen állását még biztosb talapra fektetni. Elhanyagolva lettek azonban azon módok, és ime ezen elhanyagolás lön forrása hazánk bajainak. Mondók, hogy más hóditó nemzetek a meghóditókkal egy testté váltak, mert máskép nagy nemzetté nem lehetének. Őseink nem igy tevének, hanem büszke lélekkel utasitának vissza mindent, mi a hazánkban lakozó hóditott népek felszabaditását igénylé. Ellenben saját nemzeti nyelvünk csökkentésével egy egészen idegen és holt nyelvet hoztak be, melly, ha nemzetünk föl nem ébred, elnyeli nyelvünket és tán magyar- deák zagyvalékká teszi. Tanusitják azt ama számos actiók, admonitiok, protestatiok, inhibitiok stb. stb., mellyek fele magyarositott latin szavakbul szerkesztvék. Eredetiségünket tehát nyelvünkre nézve felébredésünk után büszkék valánk feláldozni! és mivel ezek valánk, s nem akaránk más nyelvvel összeolvasztani keleti nyelvünket, állásunkat csak nehéziténk; mert büszkeségünk által sértetve érezvén magukat honunk különbféle ajku lakosi, bennünk ellenesseiket sőt zsarnokaikat látni képzelék, pedig azok lenni nem akarunk. — Ez vala az első egyenetlenség magva, mellyet utóbb vallási s politikai szétágozások is követtek. S igy állunk mi ma különféle nyelv, politikai és vallási nézetekre szakadozva, s épen pedig most állunk igy, midőn a nemzeti rokon érzelmeknek szoros kapcsolatra van szükségük, midőn a felhevült keblekben a forrongó vér az észhez vezető edényekbe csak azért ömlik, hogy hideg fontolgatásából kiragadja a tulságok és békétlenség mezejere. Feszültek a keblek egymás iránt, mindenik párt, mindenik felekezet, saját nézetét, nyelvét, vallását képzeli jogszerűnek, mindenik bilincsei levagdalásán reszelget és saját szárnyaira kelni törekszik. Védi a szláv nyelvét a magyar ellen, félti egyik vallás vallását a másik ellen, érdekek érdekek ellen emelkednek és az egészet, mellyben a szakadások mételye olly régen tenyész, mintegy rosz anyagokbul épült házat, romba omlasztani fenyegetik. Hatalmas szózatok kezdnek ugyan emelkedni a szétfutott juhok egy seregbe keritésére, noha némellyek a most három falkára oszlott nyájat két falkába téritni igyekeznek; de fájdalom! még sem egy a mi kettő. Miért hatalmas és nagy ősz Dunánk? azért, mert minden apróbb folyók benne egyesülni sietnek. — Nagy a baj uraim! — de e bajt számos visszaélések élesztik; nagy a baj, mert nem engedjük a maró férget a sebbül kivágni, és boszút kiáltunk azok ellen, kik sebeink okforrásaira mutatnak; nagy a baj, mert a beteg elmellőzi az orvosságot és inkább veszni kész, hogysem a közért saját érdekeibül engedjen. — — S mind e bajnak önmagunk vagyunk okai. — Egyesülés! csak ennek békitő szárnya alatt emelkedhetünk valaha azon polczra, hová jutandni minden nemzetnek teljes joga van. A tölgy parányi magvábul lesz óriássá s századokkal daczol; a romai nagy nemzetet egy kis maroknyi központositott lelki erő és szilárd akarat növeszté világ urává. S mi hálljunk-e el épen akkor, midőn a nagyság első csirái, t. i. nyelvünk szép kifejlése, nyilvánosság, jogok terjesztése kitörték a mag hártyáját? Az istenért csak most ne tiporjuk azt le, hadd erősüljön zöldelő tölgygyé, hogy utóbb az egész nemzetet terebélye alá fogadhassa.

♆ Csongrád megye jun. 21ikén tartott közgyülésében a nm. Helytartó tanácstul a másod alispányi hivatal felállithatása és a mezei rendőrségi szolgabirákra nézve tagadó válasz érkezvén ismét

felirás határoztatott. Szőnyegre került ezután egy panasz, miszerint a holdmezővásárhélyi ref. ekklészia elöljárósága befolyása nélkül egy család, megholt tagját, minden szertartás nélkül maga takáritotta el. Ezt azonban a járásbeli szolgabiró ur akkép fejtette meg, hogy az ekkleszia elöljáróinak egyike, az eltakaritásra felszólitva levén, a hátralevő ekklesziai tartozás miatt az eltakaritást megtagadá. E panasz megvizsgálása küldöttségre bizatott. Fájdalom, midőn a nyomorult szegény nép az anyagi tartozásért illy erkölcsi visszatorlást kényszerittetik érezni s pedig ollyantul, kinek naponta a felebaráti szeretet ömlik nyájas hangokkal szájából. Szinte érdekes vala: mikép a szegvári catholikus plebánus a holdmezővásárhelyi ref. lelkészt büntettetni kérte az 1647: 14 t. cz. értelmében, mint házasság akadályozót azért, hogy egy szegvári ref. legény önkényt adván reversalist, a holdmezővasárhelyi refor. lelkész, noha már egyszer a házasulandók kivalának általa hirdetve, a többi hirdetést megtagadá. Ellenkező eset is jelentett fel, mellyénl megforditva a catholicus egyház által tagadtatott meg az áldás; mind két tárgy vizsgálát alá vétetni rendeltetett. Szomorú dolog, hogy illy viszálkodások szaggatják hazapolgárink kebleit. Valjon mikor fog hazánkra az egyesülés béke angyala mosolyogni?! — tán soha! — és igy magunk fogjuk eszközleni romlásunkat, mellytül hazánk zagyva igények és érdekek mint tornyosuló ellenségek közepette méltán retteghet. —

Eszergom megye julius 6kán és 7kén tartott közgyülésében minden munkabér limitationak eltörlésére a jövő országgyülési követeinek utasitást fog adni. Szóba jött a bor acisa is, mellyet Esztergom városa az idegen borokra róni szokott mint mondja privilegiumánál fogva. Tudjuk, milly nyomasztóan hat termékeinkre a külországba vihetés vámok általi meggátlása s még is saját keblünkben törekszünk olly rendszert követni, melly egy város vagy egy egy birtokos egyénnek nyereséget, az egész hazának pedig ártalmat szerez. A mészárosok csalfaságaira felügyelő esküdtek is szorosb vigyázatra intettek. — Ha nem tudnók, hogy hol rejlik a baj egyenesen azt mondhatnók a mészárosoknak: quamdiu tandem abutere patientia nostra! — de mivel tudjuk, hallgatnunk kell, kitárni mindent nem lehet — nem szabad — mert mint szokás mondani: Viel wissen macht Kopfweh! — Herczeg Kopácsy József ur megyénk főispánya mellképének a megyeház nagy teremébeni fellálitása iránt tett inditvány köztetszéssel fogadtatott el.

Gömör megye julius 12. Közgyülésünk hoszasb vitatkózás után elhatárzá, hogy az arató rész limitatióját jövendőre ugy eszközlendi, hogy a földesur legyen korlátozva, és meghatározva a minimum, minél kevesebbet munkásinak nem adhat, de a munkás azért dolgozni nem köteleztetik. E határozatból kitünik ugyan, hogy a ns megye az adozónépet önkénytül igyekszik megóvni; azonban czélra ezen egy oldalu határozat alig vezethet; mert az arattató szorosan a minimumhoz ragaszkodva az alkudozást csak nehezítni fogja sőt ujabbi visszaélésekre fog utat nyitni; mert a munkás együgyüségén rendesen s mindenkor a hatalmasabb győzedelmeskedik. Legjobb volna szabad tetszésre hagyni mindkétfélnek, igy ugy hisszük a birtokos nem érezvén sértést a törvény egy oldalusága miatt, a szegény munkás iránt bizonyosan engedékenyebb és jutalmazóbb leend. Tudjuk az emberi természetbül, hogy a nyomás ellennyomást szül, kivált ha a korlátozás egy olly osztályra nehezül, mellynek kedélye eddigelé semmi erőszakoltatáshoz még szokva nem volt. De egyébiránt is a dolog allása épen felforditva állandna az elöbbi szokáshoz; mert elöbb a munkások önkénye vala korlát alá vetve, most pedig a munkáltatónak önkénye lenne bilincsre verve; ez minden esetre 2 extremum; már pedig egyik extremumról a másik extremumra közvetlen átmenni annyit tenne: hogy datur saltus in natura. — Megyénk a főpénztárnok jelentése következkezésében — miszerint a hadi adó befizetésekor a kir. cassáknál a szakadozott bankjegyekért az egész mennyiségbül levonás történik — a dolog orvoslása végett felirást határozott. E tárgy vitatásakor kifejtetett, hogy illy orvások csak ismét a szegény adozó vállára nehezülnének minden méltó ok nélkül; mert a bankjegyek országosan elfogadott pénznek elismerve nincsenek, e pénz csupán csak Bécs városa vállalata, az pedig egy nemzetnek nem szabhat önkényesen törvényt, s nem kötelezheti, hogy elkopott papirosáért ennyi vagy amannyi száztulit rójon nyakunkba. — Egy szomorú és szülői nevelés gaz példája forog jelenleg körünkben minden nyelven és méltán; mert a midőn egy atya gyermekét maga tanitja és izgatja lopásra, már itt az erény örök gyászba borult. Ezt tevé pedig nálunk egy apa, ki fiát egy boltkereskedőnél tanulásba adván, megtanitá mikép csalja és lopja meg gazdáját elmésebben, hogy a lopás észre ne vétessék. A fiu már 100 p. frtig lopott, apját már 60 forintokba részeltette is; azonban a gaztett kisülvén és ez alkalommal a roszra intő atyai levelek is feltaláltatván, a borzasztó vétkesek a fenyitő törvényszék elött állanak. Itt az apa érdemel legpéldásabb büntetést; hiszük is, hogy a törvény szigorúan fog lecsapni illy gaz apa fejére!

○ Egy pár szó veszprémi „egy igazság barát“ urnak mindenik világ piaczán. — Egy igazság barát ur! (értem a „Világ“ 57dik számában állót) ön bajnokká lett, de nem lovagi értelemben, ön igazságbajnokává lett, de nem Themis országában, — ön teremtővé lett, magának et compagnie egy különös igazságvilágot alkotván, mellynek trónján Nemesis ül. Igen; Egy igazságbarát ur, Nemesis az istenasszony, kit ön igazság istene képében imád, kinek ön kizárólag hódol, és kivel ön a veszprémi újonczállitásban vétkeseknek találtatandókat sujtatni kivánja, s kinek késelme önnek olly aggasztó, hogy elnyomhatlan boszúvágyai dühében kéntelen arrul a világ elött nyilatkozni, és fondor gyanujával megvesztegetésrül vádolni a vizsgálat végett kinevezett választmányt, mellynek tagjai pedig — ön szerint — jobbjaink közül választvák; tehát szokott e t. megye nem illyenekbül is választani? — Nemesis katonája! ez ismét ármány. De azon választmány fogja magát igazolni, tehát nem czáfolgatásul önnek soraira, mellyek csak a fondorkodás czéljainak áldozvák, hanem szerencsétlen agyában nőtt viszketeges mirigyeinek, — és annak, hogy az igazságnak milly fattyunövései is lehetnek, kimutatására emelek szót. Nemesis katonája! Egy igazság barát ur! Ön alakos reménye alatt, mellyet azon czikkben magát kecsegteti, a nyomozó választmányt utasitni akarja, hogy ama tisztviselőt — miért nem merte kimondani, hogy ama tisztviselő, főbiró? de ugy-e katona uram, mikor az ember nincs tisztában lelkével, egy tekintélyes nevet leirni egy kis remegésbe kerül, tehátama tisztviselőt valamikép érintetlen ne hagyja; mert azt mondja ön: K. E. urnak azt válaszolta: mi köze az urnak hozzá? t. i. a nagyvázsonyi esethez, s másodszor, mert azon kifogással: nem látszott K.E. urból, hogy ügyvéd, a vizsgálatot magárul elháritni akarta. Álljunk szemközt Egy igazságbarát ur, mondok egy pár szót. Az elsőre: A „Világ“ 35dik száma megmutatta, hogy méltó joggal kérdezhette ama tisztviselő a viszonyt, mert csakugyan nem is lehetett hozzá köze, én még ezt toldom hozzá: menjen el ön ama tisztviselő házához minden reggel, de uram minden reggel! és hallgassa ki az ott pezsgő panaszos legiot, meg fogja tapasztalni, hogy annak egy harmada rendesen olly igazságtalan követelő, s legyen bár szenvedélyes a türelemben, megvihatlan a kedélyben, ezen ügyfelesek kiforgatandják. — A másodikra: A társasélet viszonyaira soha nem méltó fondorkodásban kifogyhatlan, vad lelkét árulja Egy igazságbarát urnak ezen kifejezése, mellynek kifogási czímet adott. Emlékezzék ön; az aprilisi gyülésben, mellybül ezen szavakat előczibálja, ama tisztviselő a vizsgálatot nemcsak elháritni nem akarta, sőt azt kivánta, és saját személye ellen is kivánta, értsen meg Egy igazságbarát ur, s a j á t s z e m é l y e ellen is! — és emlékezzék, hogy e kivánatára ama tisztviselőnek a t. megye KK. és RRendei ama tisztviselőt t ö b b i z b e n egymás után megnyugtatták, hogy e vizsgálat szóval sem érdekelheti személyét, hanem csak a nagyvázsonyi elöljáróságot. E szerint tehát én viszont azt r e m é l e m, hogy a nyomozó választmány ama tisztviselőrül nem fog semmit mondani, és aza tisztviselő tisztában fog maradni, már ha falba veri is fejét bosszúdühében Egy igazságbarát ur. Egyébiránt K. E. ur nemis ugy ment ama tisztviselőhöz, mint ügyvéd, hanem mint „a legközelebb tartott országgyülésen édes hazánk emberszerető bölcsei által olly gondosan alkotott, s olly tiszta szándék szülte törvény iránti polgári kötelesség teljesitője,“ tehát mint fogadatlan ügyvéd, és hogy ez volt, kikiáltotta már ezen hirlap 35dik száma, mert a s z e g é n y a d ó z ó n é p egyik nyomorú — itt kivált főszerepü — egyénétül, nem n e h á n y, hanem 280 garast zsarolt, ellenére a fogadatlan ügyvéd rendes fizetésének. — — Ezekbül uraim, könnyen megfejthetitek, tinta folyt-e Nemesis katonájának tollábul, vagy epe? — — Egy igazságbarat ur! tudja-e mi az észjog? tudja-e mit tanit az a jó hir név jogárul (jus bonae existimationis)? ha igen: kövesse azt; ha nem: tanulja meg és tudja meg, hogy csak az lehet sértve, kinek becsülete van, és kinek ez van, annak joga van, mellynek mindenek általi megismerését viszonyosan követeli is. Errül lehetne commentárkodni, de azt szükség esetére tartom föl. *) Végre alásan bátorkodom kérdezni: ki tette önt a nyomozó választmány ellenőrévé? tán azt hiszi ön, hogy az újonczozási sérelmek orvoslása ön fecsegésének eredménye? No no! Emlékezzék ön, hogy a martiusi gyülésben, — és igy a nagyvázsonyi eset fölemlitésénél egy hónappal elöbb — e tárgyrul már heves viták folytak. — — De ám legyen, én megküzdök önnel et compagnie, de uraim csak felvont sisakkal, mert a Heraldika szerint ez a becsület jele, és csak az értelem mezején, hol az igazság virága tenyészik, mert bizonyitványt viszek orvostul, hogy engem ütni nem lehet. Irtam Pesten julius 24. 1841. Hegedüs József.

☒ Nyilatkozás. Mindenki, ki a f. év juniushó 18 és követett napjain folytatva tartott Abauj megyei közgyülésérül szóló tudósitást a hirlapokban olvasá, az ott előhozott adatok után itélve kény-

*) Errül jelen értekező a Pesti Hirlapot is felakarta világositni az azon lapban megjelentekre nézve; azonban czikkével szerencsés nem lehetett, a szerkesztő által előadott azon egyik oknál fogva, hogy egy gyanúba hozott tisztviselő az inquisitió után is lehet bünös, mert az inquirensekkel egy követ fujhat. — Hát a gyanú, mi gyanúba hozta, nem lehet gyanú? H J.

**) Országgyülési utasitása e megyének censura megszüntetést következve szabad sajtót sürgetett, és most maga keblében fogadna el inditvány egy még soha nem létezett megyei censura felállitására!? Alig hisszük ezt következetesen tehetni. Szerk.

elen azt hinni, hogy a megyei főügyvéd ur által f. év májushó 10ki gyülések folyama alatt a tanácskozási terembül azért utasittatott ki egy izraelita orvostudor, mivel a zöld asztalhoz ült. — Alulirt ki épen ezon kitiltott izraelita részint fentebbi alaptalan állitásnál, részint számosabb hozzá intézett kérdezősködéseknél fogva, de a nyilvánosság hitelességének séretlen föntartása tekintetébül is ezennel a-on ünnepélyesen tett nyilatkozásra inditiatott, mellynek következében a fentebbi állitást: hogy ő a zöld asztalhoz, asz-alnál (vagy bár hol is) ült volna, valótalannak tiszta költemény és koholmánynak minden tisztelettel nyilvánitja, mint ezt nevezett közgyülésben a mellette közel álló Horváth ügyvéd és Jene orvostudor urak is bizonyithatják; sokkal több szerénységgel birván alulirt, mintsem hogy ollyat valamit igényelen, mi őt semmikép jelen állásában nem illetheti. — Kassán julius-ó 22kén 1841. Róth Mátyás o. t.

**Őr.** Ő Fölsége a Saáros megyei kart az újabb mezeitörvények miatt, a foglalatosságok halmozottsabbsága tekintetébül hat alszolgabirói hivatallal, 150 ezüst forint évi dijjal: nem különben Heves megyében a tiszti ügyészi kart egy másod alügyészi hivatallal 150 évi dij mellett, és végre Varasd megyét szinte akkor két szolgabiróval méltóztatot legkegyelmesebben megszaporitani. — Csongrád megye hadi pénztárának 1840dik év végivel a restantiája 8,170 frt 42 krajczárra ment.

Pesti Szemle. — Illy nagy városban annyi különböző nép vegyület között mindég akad valami mi figyelmünket magára vonja. — E napokban Obrenovics Milos mulata itt, szerbia le köszönt fejedelme megszálva a b. Szina nagy hid utszábani házába, utját innen Bécs felé folytatandó, mint hirlik honunkba települhetése végett. — Annyi nép tolonga naponta a ház elött őt látandó, hogy ki nem tudá ott létét — a báró Szina házba ki tudjan minő csudát képzelt láthatni. Még a legelső divat uracsok se átallának óra negyedekig ott állani — abbul az átkozott henyélő osztálybol, ruhájokról ítélve legalább százezresek — de a német szinháznál még is négyen esznek meg egy 2 garasos dióst — s négyen fizetik in compagnie. — A város részéröl naprul napra több czélszerű javitások kezdenek foganatba jönni, ugy az üllői vámház elötti ut is eléri tökéletesbülését; akadhat megint valami lángész, melly ezt kárhoztatná a kovács és kerékgyártó mesteremberek iránti sympathiábul. — Nem tudom, nem lehetne-e a magyarutczai veszélyes lég kitisztitására is némi rendeléseket tenni; mert ez utczában déltájban végig menni valóban elég, hogy a legjobb étvágy is tenkre silányuljon; mint gyanitom ezen büdösségnek azon fekete szalag az oka, melly az utczán keresztül foly, moslék és más szennyek kiöntésébül támadván. — A német szinház ismét egy crisisen ment keresztül, kivánható, hogy e változási időszak állapotját jobbra forditsa. — A magyar szinház nem hallgatva senkire, folyvást untatja borzasztó szép régi darabjaival — a valóban béketűrő közönséget; de ezért büntetésül sokszor olly kevesen is vannak, hogy a földszinten még külön egy más darabot lehetne játszani. — A „Világ“ 56dik számában megrótt 4 fiatal, elismerve rosz szándékjokat, személyesen jelentek meg a vendéglősnél, és megvallva nevöket, és állásukat, őt binyossá tevék, tartozásaikat hova elöbb kifizetni. Lauka Gusztáv.

Uj könyv. A hebegésről. Értekezik orvos tudorrá létekor Kovács Sebesteny Endre. Pesten 1841 nyomt. Trattner — Károlyi. Tek. moisfalvai Gyurcsányi István és mélt. moisfalvai Gyurcsányi Gábor uraknak ajánlva. — Midőn dr. Kovács S. ur ezen (49 lapra terjedő) értekezésével kinyilt pályájába indul, a belátás és igazságos lelkületnek egy igen szép vonalát hagyja maga után, melly őt maradandólag sziveinkhez köti és ezen igen szép vonal az, hogy K. ur kiemelvén magát azon tiszti társai közül, kik a sebészi körtül magukat szorgosan kikülönitvén hol csak lehet, büszke talpuk nyomait ütik rá: Kovács ur doctor, pedig fiatal, de lelke teljes érettségre mutat, mert első kiindulta alkalmával már igen tudja hogy a csupán erőbeliség embere a szenvedő emberiség nagy tömegének biztos barátja nem lehet, vagy ha lehet, nem mindenkor és mindenütt, mert számosak az anyagiság bántalmai, mellyek a dynamiatól nem épülnek, vagy számtalanszor ugy, ha az erő müvészileg (mechanice) ápoltatik. Innen van kétségkivül, hogy K-ur nyomos tételeinek 3dik pontja alatt elvül kimondá; hogy az orvos-és sebésztan legszorosabb rokonyságban állnak egymással: ugy van Kovács ur, az ég adja, hogy szép szavai kebleket ihlessenek, s korszerű elvét minden tiszti társa kövesse; akkor a világ kaczaja megszünik, mert egyik a másikat nem falja. — Másik érdeme K. urnak az, hogy értekezése tárgyául nem csak sebészi illetőséget, hanem ollyat választott, melly a félszázados gyakorlati életnek is ujdonsági tanúl szolgál, mert a hebegés balbuties az emberiséggel egykorú bántalom, de csak 1841 évben sikerült a sebészségnek ellene érvényesen szegülhetni, és most még csak olly fiatal, hogy még eddig még csak a kóroda (clinicum) feladata. Erről K. ur igy szól: „A jelen orvosi világ érdemei s a tudomány haladásának nem csekély nyereségei közé számitandó, s minden orvos ügyfeleink figyelmét nagy mértékben megérdemli“ ugy van, és épen azért sajnáljuk kimondhatlanul, hogy jelen értekezésével ugy nem intézkedett, hogy árulás által megszerezhető lett volna, hogy ezen új tant többen is magokévá tehették volna, mit, ha nem késő, az értekező ur használó készségétül ezentul is szivesen veendjük. Pap Ignácz.

Szerkesztői ujdonság. A „Pesti Hirlap“ 58dik számában egy szerkesztői ujdonsággal lepeténk meg, miszerint Zsoldos Ignácz könyvének előfizetési jelentése, mellynek az eddigi divat szerint a hirlapokkal járó hirdetések között volna helye, az Értekezőbe soroztatott. Szeretnők tudni, Zsoldos Ignácz iránti különös kedvczésbül-e ezen újdonság, vagy szerkesztői haladásbul? — A második felett nagyon örülnénk, mint mindig, valahányszor a józan haladás szép nyomára bukkanunk; óhajtanánk is, hogy ezen újdonság szerkesztői haladás volna, mert az irodalom a nemzeté, mellyet minden tiszta lelkü hazafinak pártolni, emelni, s közérdeküvé tenni szent kötelessége, annyival is inkább, hogy alig ismerünk nemzetet, melly irodalmi haladásával több akadályait emlithetné, mint a magyar, mert már az, hogy a nyilvánoságra készülő tudományos merények hirdetésének költségét alig lehet meglábolni, és ezt talán senki jobban nem érezné, mint Zs.ur, mert kétkedünk, hogy ha ezen hosszacska jelentését minden hazai hirlapokban csak kétszer is hirdetné, 50—60 ezüst forinttal tudná-e eszközölni, 3—4 szóbul álló hasábsort 3—5—8 pengő krral fizetvén: nem akadálya-e ez az irodalmi haladásnak? nem szörnyü-e, mikor a munka nyomtatási költségének majd negyed részét nyeli el? nem volna-e kivánatos, hogy ezen újdonság valóban szerkesztői haladás legyen, és minden hirlapista ennek példáját kövesse: követhetné pedig mindenik, p. o. a Pesti Hirlap tovább is az Értekezőben; a Világ az Őrben; a Hirnök a Kis Futárban; az Athenaeum a Tárczában; a Nemzeti Ujság a Hasznos mulatságokban; a Közlemények a Literaturai lapokban, és végre a Jelenkor a Budapesti naplóban (szeretnénk most egy valaki szemébe tekinteni) stb. — A Világot s az Athenaeumot itt dicséretes emlitéssel kiemelni tisztünknek tartjuk, mert minden honi lapjaink között az irodalmi ügyeket, mint halljuk, legjobban becsülik, és mit avval bizonyitanak be, hogy a tudományos jelentéseknek beiktató dija soha sincs, miért méltánylat fejében szerencsés haladást kivánunk. A Pesti Hirlap szerkeztőségét pedig arra kérjük, hogy újdonsága váljék ezentul természetévé, és az irodalmi ügyek jelentését ezentul is mindig becses Értekezőjébe iktassa; de dij nélkül, és Péternek ugy mint Pálnak, s ennek legközelebbi haszna az, hogy egyéb collegák is a dicső tényt követn fogják, mi által a magyar irodalmi haladás egyik nagy visszatartó akadálya el lesz gördítve, és ezt is a Pesti Hirlap jelentőségének fogjuk tulajdonitani. L.

(A H. tanács intézvénye a megürült papi hivatalok ügyében.) A nm. H. tanács f. e. apr. 21ki üléséből Magyarország és a hozzá csatolt részek minden püspökeihez intézvényt küldött mellyben hivatkozván a f. é. február 16kán megállapitott szabályra, a megürült egyházi hivatalok kihirdetésére nézve ő fels. jóváhagyta szerint határozta: „hogy az olly megürült javadalmak (beneficiumok) mellyek a kamr. s politikai alapitványi jószágokban legfelsőbb k. adományozásra nézve a h. tanács m. kir. udv. kamra, udv. hadi tanács, bányász-kamara, sz. kir. városok s más közönségek kegyuraságuk (pártfogóságuk) alá tartoznak, mihelyt az illető egyházmegyei hivatalnak tudomására jutnak, az egyházmegyében haladék nélkül hirdettessenek ki, és azoknak, kik tekintetbe vevén milly tulajdonságokkal kell birniok a folyamodóknak, azon megürült javadalom elnyeréseért folyamodni akarnának, a hirdetés keltétül számitandó hat héti határidő adassék.“ —

Folyó hó 26ikán olly reménytelen szerencsétlenség történt az egyetemi utczában, mellynek látására jéghidegség futá az ember testét át. Ugyan is egy marhabőrökkel rakott kocsirul egy bőr leesvén, egy mellette elmenő kocsi lovai e zörejre és a bőrök látására megbőszülve ragadták el a kocsit és vakon rohanva egy terhes asszonyon keresztül a gr. Károlyi épület sarkánál zuzták össze a rudat és e kemény ütődésre rogytak a lovak össze, a mikor azonnal a földet vérözön önté el. A kocsis is meg lön sebesitve s mint mondják lábát zuzta össze; a terhes asszony eszmélet nélkül viteték a kórházba. Ez esetnek szemtanui valánk. — Nem ártana talán illy események megátlására olly szigorú parancs, miszerint az illy marha vagy lóbőrök ha a városon vitetnek, ponyvával takartassanak be, mert köztapasztalás bizonyitja, hogy minden ló az illy kocsi mellett hortyogva és fülhegyezve robbanik el s csak az ügyes marku kocsis ébersége mellőzi számtalanszor a szerencsétlenséget.

A Dévényiek a haimburgiaktul is kaptak 30 frtokat segitségül. — Időnk a rekkenő meleg után borusra változott. Az érkező hirek szomorútelyesek és jövő télre nézve aggodalmat ébresztők. A julius 18diki forró szél mindent leperkelt, számos videkeken a kukoricza szeméhez semmi remény nem levén, takarmánynak kaszáltattott le. Pesten a kenyér ára nem száll hanem emelkedik. A dinyeevés már innendonnau igen napi renden lesz, már számosb szekerek kezdik szállitgatni; mellyeket nagy csaport dinnyevágyu nép fog körül.

*

**Jövő szombaton julius 31kén 1841. Egressy Gábor ur javára bérszünettel adatni fog először: „Lázár a pásztor.“ Drama 4 felvonásban előjátékkal, irta Bouchardy. Francziábul Sarlay Ferencz a magyar tudós társaság költségén. Először adatott Párisban nov. 7kén 1840. — Költ Pesten julius 26kán 1841. Asztalos Károly országos igazgató választmányi titoknok.**

## Külföld.

**Nagybritannia.** Julius 14ig 622 választás történt meg, ugy hogy már csak 36 van hátra. A 622bul tory, 270 whig, és igy az elsőbbeknek 82 többségök van mi a toryk legmerészebb kivánságát is meghaladja. És hogy a toryk semmi pénzt, semmi ármányt nem kiméltek az is eléggé tanusitja, hogy O'Connell ki egész életét Irland felszabaditására szentelé, Dublinban megbukott, és Meath grófságban kénytelen magát megválasztatni A whigek hanyagságát nem lelket eléggé nem kárhoztatni; ők a győzödelem ölén feledék, hogy veszteni is lehet; feledék, hogy a hatalmat csak azon eszköz által tarthatni fel, mellyel az szereztetett. De sokan azzal vigasztalják magokat, hogy a toryk nem sokára meg fognak bukni, és utánok a radicálok jutnak kormányra. Ha az igy lenne, csak örülhetnénk a whig bukásának.—Marmaraszt Armand nyárhó 12rül következően ir ismét az angol választásrul: „Ha e földön valamelly ország a hagyományok és előitéletek országa, az Anglia; ha van ollyan ország hol a mult eszmékben és szokásokban magának tartós felmaradást szerzett, az is Anglia. Itt Angliában a szokás megtartja annak mumiáját, mi rég megszünt élni: a lény oda van, de hüvelykét némikép tisztelik; a középkor intézvényeit, kabátjait, parókait mindeniket évenkint újra kitisztitják; a test többé nincs meg, de annak árnyképit felöltöztetik és sétálni viszik. E kalmárnép semmit sem akar abbul elveszteni, a mit valaha birt. Hihetőleg ezen népösztön sugta az új nevet Peel fülébe, mellyet a javitási inditvány átvitele óta felvett. Ő kezdte meg, mint nem rég Tamwortban, mondá, a conservatismus új szakát. Peel olly kormányfiakat választ maga mellé, kik a földet nyugalmas világgal felvilágositják, a nélkül elhomályositnák vagy felgyújtanák. Tudjuk mint szoktak a miniszterek hivatalba léptökkor beszélni; tej és méz csorog ajkaikrul; szándékjok csudálatra meltó; rendszerök arannyal zománczozva; nincs semmi hasonló tervök nagyságához, jellemök szilárdságához; őket a haza hivja, és ők csak a hazának szentelik magokat; ők csendesen és boldogan ülnének az atyai házban, és csak fájdalommal cserélik föl a magányos élet nyugalmit a politika zivatarival; ők e mellett talám tönkre jutnak, de a kötelesség parancsol, Europa ő nálok nélkül el nem lehet; azért föl kell venni a terhet és elhatározottan igyekezni a tetőre, hol a zivatar dühöng. A toryknak 80 szótöbbségre van szükségök, először mert toryk, mivel a nép kivánsága, közép osztály érdeke, szóval a haladás szelleme ellen igazgatnak, másodszor mivel nagyobb erő kell ár ellenibe, mint viz mentiben úszni. A tory kormány tartós nem lehet Peel a közép rendbül van, és már ez elég ok, hogy az aristokratia bizodalmatlan legyen iránta. Buchingham herczeggel már is meghasonlott, pedig még kormányra sem jutott. A herczeg rögtön meg akará a whigeket támadni, és buktatni, Peel pedig a gabonatörvénnyel akar először tisztába jőni. Igy a tory kormány már magában hordja a halál magvát.

**Francziaország.** A julius 13ki londoni szerződés következő czikkelyekben öszpontosul: 1. czikk Ő fönsége a sultán kinyilatkoztatja, hogy szilárdul el van tökélve a régi szabályt mint birodalma változhatlanul fenálló elvét jövendőben is feltartani, mellynek erejénél fogva az idegen hatalmak hadi hajóinak mindig tiltva volt a dardanellák és Bosporus szorosiba beevezni, és hogy, mig csak a porta békében lesz, ő fönsége semmi idegen hajót nem bocsát az említett szorosba. És ő fönsége az austriai császár, francziák királya, anglia királynéja, a porosz király és az orosz czár részökrül kötelezik magokat a szultán ezen határozatát tekintetben tartani, és a fölebb kimondott elv szerint cselekedni. 2. czikk Az magában értetik, hogy mig a török birodalom régi szabályának sérthetetlensége a megelőző czikkely által föltartatik, a szultán mint ezelőtt fentartja magának azon jogot, hogy átmeneti fermant adjon a hadi lobogó alatt járó könnyü hajóknak, mellyek mint szokás a barátságos hatalmak követségei szolgálatára vannak. 3. czikk Ő fönsége a szultán fentartja magának, hogy e jelen szerződést minden hatalommal tudatja, mellyekkel a porta baráti viszonyban áll, és elfogadására meghivja. 4. czikk. E jelen szerződés Londonban erősittetik meg. és a megerősités után két hónap mulva, vagy ha lehet hamarabb is, kicseréltetik. Mellynek nagyobb hitelességére az illető meghatalmazottak aláirák és megpecsétlék. London julius 13kán 1841. — Toulouseban Humann pénzügyi intézkedése következtiben zavargás is volt, Mahul az ispány és Plougoulm főügyelő a várost elhagyta, s a nemzet őrség és katonaság a csendet helyre állitotta. — Némellyek e lázongást bujtogatásnak tulajdonitják. — Nyárhó 14kén a charivari aranyos nyomásban jelent meg a bastille lerontatása 52dik évünnepére (jul. 1789). A sok csipős észrevételek közt ez is áll: 1789ben lerontották a bastille-t, 1841ben baslille-ket épitnek, azaz Parist erősitik. — Hir szerint a juliusi ünnepen nagy katonai szemlét tartanak, és zászlókat osztogatnak az ujonan felállitott ezredeknek, de a nemzetőrség összehivásárul szó sincs. — A M. Herald tory lap szerint az új tory kormány felvilágositást kér Francziaországtul Algir elfoglalása iránt és azzal biztatja a torykat, hogy Anglia tengeri ereje olly nagy, hogy akármikor mihelyt akarja elfoglalja Algirt. National azt következteti, hogy a Herald szerint Angliának addig kell várnia, mig Francziaország Algirt zsiros zsákmánynyá nem változtatja. — A keleti keresztények fölszabaditására fölállitott választmányok átlátták, hogy Párisban középponti választmányt kell állitani, mellynek elnöke Chateaubriand leend. — Az emlékállitási düh elhatalmazása következtiben Metzben is emléket akartak állitani, de nem volt kinek; majd végre más nagy ember nemlétiben Faber tábornoknak határoztak emléket. ki XIV. Lajos alatt kitüntette magát. Az emlékkészitést nem ügyes kézre bizták, és a XIV. Lajos alatti tábornok helyett egy középkori lovagot kaptak, mint mi is a magyar Mátyás helyett egy romai imperatort kapunk, ha ugyan kapunk. — Az ellenzési, kivált pedig a legitimista hirlapok azt kivánják, hogy a kormány segitse a kretaiakat. — Az elemi oktatást terjesztő társaság nem rég tartotta Párisban 25dik évi ülését. Midőn ez 1836ban összeállott Párisban csak 37 elemi iskola volt 6000 növendékkel. Jelenleg van 109 iskola és 37 ezer iskolás, és ez eredményt nagyobb részint a társaság fáradozásinak köszönhetni. Francziaországban a juliusi zendület óta két millióval szaporodott az elem iskolák száma, és még mindig 5000 községben nincs iskola, és az elemi oktatás iránt is még mindig marad fel kivánni való. Sok helyen a ki legkevésb fizetést kér azt választják tanitónak, más helyeken pedig be kell várni az iskolákat, mert a kormánytul rendelt 180 frankért senki sem akar tanitó lenni. Ez okbul egyedül Bastiában kilencz iskola üres. — Bugeaud tábornok győzedelmét jelenti Mostagembül, de utoljára mégis kénytelenek megvallani, hogy csak egyetlen egy nemzetséget sem hóditott meg. Hol van hát azon eredmény, mellyet ez évi táborozástul olly fenhangon vártak. Bugeaud 100 ezer embert kivánt, azt megkapta; a 100 millió franknak sem sok hija. mégis mi a haszna? — Lamenais beteg, sokan javasolják neki, hogy folyamodjék kegyelemért, de ő készebb meghalni, mint azt tenni, mert kegyelmezésnek ott van helye, hol bün van. —Guizot szivébül örül a whig kormány megbukásán.

**Németország.** A freyburgi polgárok köszönő levelet irtak a karlsruhei kamarának, és tartalma kivonatban következően hangzik: „Komoly figyelemmel kisértük a kamarai tárgyalások sorait, és olvastuk milly tiszta buzgalommal védik, őrzik a nép képviselői alkotmányunkat. Lélekben egyesülünk minden badeni polgári, ha azon többször tett ünnepélyes nyilvánitást ismételjük, hogy mi alkotmányunkban drága gyöngyöt látunk, és azt a maradékra is épségben akarjuk átbocsátani. De az ismeretes kevés időre való elbocsátás vonogatásban mi is megtámadva látjuk az alkotmányt stb. Fogadja a kamara forró köszönetünket azon kérelemmel, hogy ezután is soha meg ne fáradjon az alkotmány épsége és tisztasága fentartásában. Freyburg junius 27kén 1841.“ A miniszterek szerint ezen fölszólitás nem alkotmány szerű, azt soha sem hagyhatni helybe, hogy a nép is bele szóljon a tanácskozásba. Ez ingerlő. Az ingerlés elve alkotmány elleni. De a derék Itzstein kijelenti, hogy ugy látszik a badeni kormánynak más nézete van, mint más országokban. Angliában a királyné és kormány a népre hivatkozik, hogy annak véleményét meghallja. A nép mindenütt az. A hol alkotmány van, mindenütt van joga bele szólni, hisz ő maga választja képviselőit. A kamara Itzstein nézetét tette magáévá. — A hannoverai második kamra tagjai közül azért nem felelnek a második kamarára kijött sok gunyiratra, mivel a sajtóügy nem áll ugy, hogy becsületesen felelni lehetne, s mivel olly alaptalan ragalom nem is érdemel feleletet. — Ruppenthal törvényszéki tanácsost ünnepélyesen fogadták Aachenben, ki asztal fölött következő beszédet tartott: „Ismerni kell intézvényeinket, hogy teljesen méltányolni tudjak. Reménylem, hogy az csak hamar egész Németország közös java leend. Elsők mi vagyunk, kik ezen jót élvezzük, és ez kötelességet szab előnkbe. Egyesüljünk nem csak azért hogy azt feltartsuk, hanem hogy jobbitsuk is. Semmi sem tökéletes, a mi előre nem megy, hátra marad.“ E beszédet nagy zajjal fogadák és Jungbluth dr. pohárköszöntve igy valaszolt: A nyilvánosság a jó és jog palladiuma! az már elhatott a rendi terembe, majd lehet a községi viszonyokba is. A nyilvánosság lelket, életet önt az emberek cselekedetibe! éljen! —

**Egyveleg.** Egy uj Orleansbul Hareba vitorlázott hajót embertelen, véresen és kirabolva találtak a tengeren, és ugy gyanitják, hogy ezt martalóczok követték el. — Machielli orvost mint beszélik az inquisitio szabadon bocsátotta. — Nessi ügyvéd, kit a lázadásért agyon lövetett a tessini tanács, halála előtt kijelenté, hogy őt csak azon sors éri, melly érte volna Lucinit, Franscionit és más szabadelmüeket, ha a lázadás sikerül. — A lipcsei egyetemben 903 diák volt az utóbbi fél esztendőben. — Saragossában a spanyol és franczia sütőlegények összeháborodtak és már verengezésre is került köztök a dolog. A hatóságnak erőszakhoz kelle folyamodnia, hogy mindennap elég kenyeret süssenek a lakosok számára. — A bajor király előtt egy tanácsos inditványba hozta a jezuita Bajorországba leendő bevitelét, és minden felülten várja, hogy ugyan nem vitetnek e be. — Az alkucemati lázadás a kamarában is fölkerült. A hadminiszter a granadai főkapitánynak meghagyta, hogy a legszigorúbb eszközöket használja. Némellyek azt rebesgetik, hogy az afrikai parton már több izben megujult lázadás idegen bujtogatás eredvénye. A kormány készebb a mórok kezire juttatni a várat, mintsem az elkövetett gazság és gyilkosság miatt bocsánatot adjon a lázadóknak. — Minden kolostor visszaállitásárul többé szó sincs, Aargau csak nehány kis apácza kolostort állit vissza. A közvéleményt igen a kolostorok ellen forditotta Ammann Sebestyén volt kapuczinus irta, ki a kapuczinusok és benediktinusok bűnös életét kiméletlenül felfedezte. — Triesti levél szerint véres verekedés volt a kretaiak és törökök közt, és az előbbiek vesztettek. A törökök ez alkalommal három falut gyújtottak fel, és a lakosokat kardra hányták. — A törököknek Belgrádban is eltiltotta a basa a fegyverviselést. — Az austriai új kölcsön 40 millióra fog menni. — Trebisondi hir szerint a vitéz cserkeszek három várat vettek el a moszkától. — A saragossai spanyolok még sem bocsáttattak szabadon. – Toledoban egy spanyolt elfogtak, mivel tagja volt a „kiterjesztő“ társaságnak.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt. Szerk.**

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két ívben jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

61.

PESTEN — Szombaton

# VILÁG

1841. — Julius 31kén.

TARTALOM. Belföld. Hazai képek (Fac me talem talis ero). — Szabolcsi gyülés. — Székesfehérmegyei gyülés. — Liptói gyülés — Debreczeni hirek,—Nyira megye és a magyar nyelv —Erdélyország: Kolosvármegyei gyülés.—Ör: Éji furcsa lopás. — Irodalmi mozgalom.—Figyelmeztetés. — Igazitás. — Külföld. Nagybritannia: választási zavarok, gyermekek sebesitése és agyonlövése stb. — Francziaországi nyugtalanságok Toulesében. — Egyveleg. —

## Belföld.

**Hazai képek.** (Fac me talem talis ero). Franklin a könyvnyomtató meghatározá utját a duló villanynak és kártékonyságát egy kád vizbe enyészteté el; befolyt az amerikai szabad alkotmány megalapitásába, üdvös törvényeket tervezett, népeket nevelt stb. és nevezz állást, mellyben ő ne joggal, ne következetesen mondhatná: fac me talem talis ero. — Merész állitás a most érintett elv, egy mindentudósággal határos, és még is mondom, hogy ha minden ember szivre észre illyennek születik, menj el — ha külvész fenyegeti a közjólétet — különbség nélkül bár melly szántóvetőhez és mint a kevély Roma egykor ruházd fel határtalan dictatorsággal, ő megszabaditand. De valljuk meg: a szoros értelemben vett lángész csak századokon ezredeken át tűnik fel egyszer bolygó csillagként, hogy nemzeteket keltsen fel szunyadásaikból s hogy századokra ezredekre hasson. És ez az oka leginkább, hogy az okosan rendezett társaság a kölcsönös garantia biztosság s minden lehető csalódások elkerülhetése tekintetéből megkivánja, hogy mindenki asztalos, varga, szabó, rézmives, müvész, sebész, orvos, ügyvéd, pap, sat. sat. tanulás és gyakorlat után állhasson ki, mint ez vagy amaz a világ szinpadjára. Igen is minden mesterséghez előkészület s tudomány kell. Mi ha nincs, a szükséges békét s rendet bábeli zavar váltandja fel. — És én ismerek még is több kevesebb kivétellel életet, hol az ős fac ne talem talis ero hivatalba helyhezi az egyént, hogy jövedelmem s a közbátorság felett őrködjék, s ez egyén a gazdatiszt és biró. — Köz panasz, hogy gazdálkodásunk még mindig csak bölcsőjében tesped; a paraszt patriarchalis körében, hozzáadás és elvétel nélkül adja át fiainak, unokáinak az általa is öröklött gazdasági mechanismust; nem olvas, mert nem is tud, de tán nem is igen van mit; empyrice nem öregbitheti ismereteit, mert a földesur inspectora azelött az uraság szakácsa, inasa levén, csak hűsége jutalmaul és mert kevesebb évi bérrel elégszik meg mint keszthely, óvár vagy a nem rég elszenderedett rohoncz nevendéke, nyerte e hivatalt azon édes remény fejében, hogy hiszen majd bele okul. — Ugyan szépen kérem forditsuk meg e dolgot s tegyük az inspectort szakácsunkká, elhiszem tapasztalandjuk az elsózott étkek, kozmás eledelek, megégetett rántások s felesleg elvesztegetett élelemszerek miatt, hogy minden majd bele okullás a mi tulajdon rovásunkra történik. Uraim! a hűség jutalmat érdemel; de jutalmazzunk ugy, hogy e nemes tett következését mi és a jutalmazott egyaránt élvezhessük, s ha érdemes a szolga, neveljük évibérét s ne rakjunk vállaira csupa jótékonyságbul szokatlan terheket, ha pedig kisebb fizetésrül van szó, tegyük az értelmesség, az ipar, a készültség eredményeit a látszólag kevesebb évi bérrel párhuzamos vonalba, s hogy a nem maga helyén alkalmazott ócsó szolga felette drága, tapasztalandjuk: mint szinte azt is, hogy alkalmas egyének által nem csak ön anyagi érdekünket öregbitettük, hanem iskolát állitánk a tudatlan jobbágyságnak, s meg lehet, hogy igen nagy körben mozditottuk elő az ipart, mindenesetre neveltük a nemzeti jólétet. — Illy, ha nem nagyobb figyelmet érdemel a biró. Ismerjük a vastag foliantokat, mellyekbe alkotmányunk kezdete óta nyolcz századokon át jegyezgette az elő-és jegyezgeti a mostani kor személyt és vagyont biztositó rendeleteit. Tudjuk hogy szent István törvényei óta a mai időkig az uralkodó szellem és egyéb körülmények szerint nevezetes változások keletkezvén, polgári szent könyvünk, az ugy nevezett corpus juris, hasonló egy tömkeleghez, mellybül ariadne fonala helyett hoszszas studium, érett itélet, tiszta okosság és tudományos ismeret vezethetnek ki. És e szövevényt hányszor bizzuk avatlanokra, hogy ők válagassák ki az igazgyöngyöket, s mondjanak igazságot árváknak, özvegyeknek, elhagyattaknak, üldözötteknek. Igazságot uraim és törvényszerűt, mellynek tisztának kell lennie mint a szeplőtlen ártatlanság s ellenmondhatlannak, mint a mathematicai 2—2=4nek. — És kérdem mi oka ennek? — Csekély véleményem szerint nem más, minthogy az őskor barátja régibb institutioját fentartatni igyekezvén, azon bal hiedelembül: mintha a biró — ki pedig csak organuma az igazságnak — és nem a törvény uralkodnék népek nemzetek felett, ha származatodat a hét kapitányok egyikeig szakadatlan lánczolatban fel nem vihetted, administrativus hivatalra nehezen érdemesitend. — Sokan vagyunk, kik a dominus jurisdictionist csak hirbül ismerhetjük, vagy mint még nem rég a jobbágy a hosszú fuvart csak öszvefogva gyakorolhatjuk; sokan vagyunk, kik egész birodalmunkat a határ térképén kisujjunkkal eltakarhatjuk; de azért megszületvén a hatodik örökös is, ünnepélyesen jelentjük ki cselédeinknek, hogy az ujonan szü'etett Lajos- Károly- Béla- Geiza fiunkat is 6 éves koráig ifjuurnak, ezentúl pedig tekintetes urnak s igy tovább kivánjuk czimeztetni. És igen is az urfi nő, nevekedik s körülte s iránta csupa szolgai tisztelet minden, s mert tanuló lovas, jó vadász, érdemeit geometrica proportioba tükrözvén maga elébe, ha praeparandialis iskoláin nagy nehezen keresztül búnatott— minek is több—30—40 ft. havi- pótlékpénz mellett katonává lesz béke idején; de mivel — mi igen termetzetes — a szigorúbb rendszer s fenyiték nemeshetvén inyjére az elpuhult urfinak s inkább parancsolni mint engedelmeskedni szokván, a legközelebb tartandó megyei tisztujitó szék hirére bizodalmasan kéri s kéreti meg egy s több urabátyjait, mikép a közelvérség tekintetébül ebbe s ebbe a járásba N.N. helyett szolgabiróságra segélni kegyeskednének. „Jól van édes uram öcsém, jó barátom uraatyja, részemrül mindent megteszek, hiszen, hogy philosophiát, mathesist, just, politiat, diplomatikát sat. sat. nem tanult, de nem is hallgatott, az semmi, majd bele jön lassan lassan idővel. — Ő hát szolgabiró, még pedig, mint hiszi, érdemes; mert szerinte hivatal az egyénnek s nem ez amannak szerzi az érdemet. De az ügyes bajos sóhajt, mert jogait vagy épen nem, vagy nem czélszerűleg igazolhatja. Az árva, özvegy nyög, mert az igazság administratiójában védelmet nem talál. A közigazgatás szenved, mert értelem hiányzik, melly a számtalanszor elögördülendő nehézségeket elháritja, és az ügyved tudván, miszerint pere-birája szinrül szinre soha sem látta a corpusjurist, hogy felfogott ügyét kedvezőleg végezhesse, meglehet: soha sem uralkodott fejedelmek alatti s tán a világ egy törvény codexében sem létező törvényeket idéz elő, és a lelkileg nem önállásu biró tudatlanságbul terror panicusbul itél!! damno et praejudicio gravibus admodum et manifestis. — Istennek hálá! korunkban több éberség, értelem, s elővigyázat őrködik a birói választásokban s eljárásokban, s ritkábbak a fac me talem esetek, de valljuk meg: még is nem példanélküliek.

☒ **Szabolcs** julius 22kén. — Főispányi elnökség alatt tegnap tartatott rendkivüli közgyülésben a szokott tisztelgő szónoklat után legelőször a n. m. magyar kir. helytartó tanács levele olvastatott, mellyben az eddigi szolgabirák számának négygyeli szaporithatásárul (150 p.frt fizetés mellett) értesittetnek a RR.; de mivel az esküdti hivatal szaporithatásárul a tisztelt helytartó tanács nem rendelkezik, ujolag megkéretett: hogy a szolgabirói hivatal mellé esküdtet is rendelni méltóztassék; mert ezen hivatalt esküdt nélkül nem is képzelhetni, mivel nemcsak a mezei rendőrségi ügyekben különösen, hanem átalában minden szolgabiró hivatalt illető esetekben fog biráskodni, azt pedig esküdttárs nélkül nem teheti; addig pedig mig a helytartó tanács k. rendelete megérkeznék, legközelebb tartandó tiszújitás alkalmával a főispán ő excellentiája által kinevezendő tiszteletbeli esküdtek közül fognak a RR. a négy szbiró mellé esküdttársat választani. Az adóhajtó biztosi hivatal megszüntetett. Ezuttal a tisztújitási rendszabályok olvastattak fel, melly alkalommal a szavazhatási jogrul szóló pontra vonatkozólag Nyiregyház városa érdemes polgármestere s megyei táblabiró inditványt tőn: miszerint Pest megye példájára Nyiregyháza közönsége követeinek is—a sokaság közül valaki „a honoratioroknak is“—adatnék szavazási jog. A RR. csendesen hallgatása után a n. mélt. főispán ur az inditvány határozattálételét nem helyeslé, csak törvényhozás utján látván azt kivihetőnek. Mi, ugy mond, a Pest megyei communitások szavazási jogát illeti: ezek azért szavaznak, mert régóta szokásában vannak, miszerint mind a megye gyülésére, mind a tisztválasztásra követeket küldenek, — de a honoratiorokra sem vétetett Pestmegye határozata foganatba, mert a legközelebbi tisztválasztáson egy honoratior sem szavazott. G. D. E. is azon véleményben volt: hogy egy megye körén és hatóságán kivül van, ha ezt teszi, a törvényhozó test jogát és az alkotmányt sérti. — — A honoratiorok ügye tehát nem talált meleg keblekre Szabolcsban és a sokaság közül valaki által felvetett gyenge szózat elhangzott a nélkül, hogy mellette csak egy szó is emelkednék; mellettem ifjút hallék, ki „nem kell-et“ kiálta, a többség pedig azt kiáltá: „maradjunk a régi szokás mellett.“ — — Tárgyalta közgyülés egy kegyetlenkedő csendbiztos elleni vádot is, de ezen ügyhöz is csak egy kis szünet után szóltak a RR. és a kegyetlen-

kedő kegyelmesen, ugy is legszelidebb módon határoztaték büntettetni, t. i. hivataláról önkéntes lemondása — mellyet különben is csak 14 napig viselhetett volna — elfogadtatott; tette, melly egy szónok által hivatalos buzgóságától elragadtatva történhetettnek állitaték, jegyzőkönyvileg rosszaltatott. A gyülés jelleme véleményem szerint átalános feszültség volt, mellynek okát a közelgő tisztújitásban kerestem és ennek tulajdonitom azt is, hogy a kinzó csendbiztos olly váratlanul szeliden büntettetett. Érdeket sérteni — nehogy pártja kevesedjék — senki sem akart. A tisztujitás határnapja jövő augusztus 5kére tétetett. A főispánt nem divatbul mondani szokott, hanem szivbül fakadó hangos ‚éljen' kisérte ki a terembül. Ki is ne tisztelné azt, ki a törvényt tiszteli, ki a RR. bár törvényes kivánatát olly sietve kész teljesiteni.

Ⓑ Székesfehérvár julius 25dikén 1841. Tegnap végződött közgyülésünk gyakran láthelye volt izgalmas jeleneteknek. Mindjárt az első napon szőnyegre került egy személyes ügy, melly azután még három izben élesztették föl. Más lapok kétségkivül szinte adni fogják ez eseményt; nem hallgatom el tehát én is. Türjük a nyilvánosságot ha volnának is esetek midőn azt nem szerethetjük. Ilylyen az a mirül szólandok. — M. L. ur lopásokrul, hamis kártyázásrul és ál-irat koholásrul vádoltaték V. ur által a mult közgyülésen. A vádpanasz az illető sz. biró által M. urral közöltetni rendelteték. Ez, mint a mostani gyülés folytában kitetszett, nem felelt semmit, hanem mindjárt a gyülés kezdetekor két inditványt hozott szőnyegre, t. i. hogy semmiféle tárgy ugyan azon gyülésen kétszer tárgyalás alá ne vétessék, hacsak ezt a gyülés önmagának egyenesen fön nem hagyja, és hogy jövendőre a Verb. 1 R. 9dik czime ellenére semmiféle criminalis vizsgálatok megyei kiküldetés nélkül egyszerű compulsorium mellett a szolgabirók által ne tétethessenek. Miután ezen inditványok, noha törvény és törvényes gyakorlat szerint különben is divatozók, ex superabundanti elfogadtattak; előterjeszté az inditványozó, mikép az ő ügyében ellenkező eljárások történtek, melly egyébiránt nem is közkereset alá tartozó, még kevesbbé szolgálhat pedig alapul arra, hogy e megyében némellyek ugy nyilatkozhassanak, mikép addig, mig ő magát az érintett vádaktól meg nem tisztitja, vele küldöttségekben együttmunkálkodni nem akarnak; s kérdezé utoljára, akarják e a KK. és RR. hogy a közmunkálatokban tovább is részt vegyen? Igen messzeterjedő s nem kevesbbé untató lenne azon vitatkozásokat részletesen leirni, melylyek e tárgyban keletkeztek s azon személyeskedési botrányokat, mellyek a nem igen nagy számu közönséget méltó keserűséggel töltötték el s bizonyságul, szomorú bizonyságul szolgáltak arra, mikép a szabadelműséget s a közboldogságot paizsul hordozó fél is képes önérdekeért a közegyetértést, szabadszólást és türelmet igázni akarni, s miszerint nem vált még nála is egészen meggyőződéssé azon elv, hogy becsületesség legjobb politica, leghatalmasb ostromszer és védeszköz. Igenis uraim! szenytelenség, mocsoktalanság az mi az embert legtovább s legbiztosabban tarthatja meg polgári és politikai pályáján, és kimélet és nagylelküség szerez barátokat ellenségeink között nem pedig boszú vagy visszatorlás. — Kecsegtet a remény, hogy a visszatorlás joga még a nemzetjogok tanábul is ki fog törültetni, mihelyt oda fejlődik az emberiség, hogy az extrema necessitas nemzetek között elő ne fordulhasson, mi sokkal könnyebben eszközölhető, mint magános polgárok közt. — Ezen töredékes eszmék, mellyeket e lapok olvasóinak fontoló figyelmébe ajánlok, vezérfonalul szolgálhatnak azon eseményekre nézve mik a mondott ügyben előfordultak, és miknek közlését más lapokbul merittetni kérem (p. o. a Pesti Hirlapbul) nehogy a tények előadásában egyik vagy másik részrül pártérdeküséggel vádoltathassam. Én csupán a vitázatok eredményét közlöm, mi szavazat utján, tiszti vizsgálat megrendelése lön. — Nevezetesb határozatok még ezek valának: Az aratórész szabályozása ez idén utolszor történt s jövendőrei eltörlesztése körlevelek által ki fog hirdettetni. — Az inditványok ezentul egy gyüléssel előbb teendők mintsem azok tárgyalás alá vétetnek, hacsak a gyülés az inditvány sürgetősége miatt azt nyomon fölveendőnek nem határozza. — A sz. Fehérvárott alakult „mérsékleti és káromkodáselleni egyesület"nek polgári uton leendő előmozditása s eziránt javaslatnak a népnevelés ügyében megbizott választmány által leendő kidolgozása. A főhg nádor megkéretése, hogy a jövő országgyülésig a követi táblára nézve is gondoskodjék gyorsirókrul. Fölirás, hogy a bank több pénzt bocsásson forgásba mivel az adó pénzszűke miatt be nem szedethetik. Azon inditvány, hogy a kőoszlopos akasztályok (bitók) lerontassanak, megbukott.

Ⓒ Liptó- Szent- Miklós. Folyó hó 12kén és más utána következő napjain tartatott Liptó- Szent- Miklóson évnegyedi közgyülés, mellynek következő az eredménye: 1sör olvastatott egy k. kir udvari rendelet, melly által a nagymgu udvari Cancellaria bizonyos megyebeli családot illető majoratus iránt, a dolognak addig maga épségében leendő tartása mellett, magát véleményképen értesitetni kérte. E tárgynak ez utoni vitatása mellett sajnosan kellett tapasztalni: hogy midőn eddig a köznemesség némelly megyékben csak a közalkotványunk, vagy más köz-polgári kérdéseinek tárgyaltatásában, nem ugyan értelmi, de csak ugy szólván physicus befolyást gyakorlott; most már ezen undoritó túlnyomoságával, a magány vagyon vagy személybeli biztosság körül forgó dolgok elintézésébe is avatkozik, s igy, ambár azt jelen esetről állitani nem akarjuk legnagyobb igazságtalanságokat is elkövetni képes. — Legforróbb óhajtásaink közé tartozik azon hazafiui kivánság, hogy bár csak valahára felhagynánk ezen korteskedésekkel, s e szegény atyánkfiait inkább értelmiségre, a jogtiszta fogalmára, és a törvény tiszteletére vezetnénk mintsem, hogy azokat illy alávaló eszközöknek használjuk, mert ha ez igy fog terjedni, meglátjuk majd, hogy a szép alkotmányunkkal egyidős képviseleti rendszer, undok anarchiává válik. 2or Megyés püspök Bélik József ő méltósága múlt évnegyedi gyülésben vegyes házasságok iránti végzés elvei ellen ünnepélyesen ellenmondott. — — Ezen ellenmondás körül kettős volt a vélemény, egy tudniillik az, melly törvényes többség által hozott határozat ellen magány egyének ellenmondásait, törvény hatósági testület méltoságával meg nem egyeztethetvén, azt ugy a mint jött vissza utasitatni akarta; másik azonban csak végzés által kivánta kimondatni azon elvet: hogy illy féle megye municipalis jogai ellen intézett ellenmondó nyilatkozatnak legkisebb érvényességét sem ismerhetvén el, azt az iratványok közé minden felelet nélkül kérte eltétetni, mi is határozatkép nyerte meg a többséget. 3szor Az ismert szathmári pontok megrostálására különös küldöttség neveztetett. — A többi tárgyak nem voltak közérdeküek.

⊖ Debreczen julius 19kén 1841. Faluzni valék, s ez okbúl nehány hét óta nem lakott szobámat olly boritva lelém porral, hogy szinte kételkedni kezdék, ha valjon nem büvölte e a nemes város más valami helyre bútoraimat!? — Azonban hadgyán! erről elég annyi, hogy mi ezen tájon két utazási szélsőségekkel: sár és porral vesződünk többnyire, s bár csak aztán kellemes ujságok lepnének meg bennünket igy haza jövetelünkor; de legelsőben is halálozások, azután keresztelők, meg lakodalom már mind megszokott tárgyak hirével unszolának, mig végre a városi események sorából következő hármas historiát tartok kiemelésre méltónak: 1) csak nehány nap előtt búcsút vett, s a helybeli zsibbadt kedélyt kissé fölrázni iparkodott jeles lovagművész társaság mutatványira olly igen zsúfolva tódúlt naponként a sokaság, hogy sokszor hely sem volt már a zártszékekben; s csak azon egyetlen mutatvány iránt maradt a közönség érdektelen, melly a kórház javára adatott! — Fásult sziv és romlott elme, kit az emberiség szerelme jó tettekre nem hevit! — 2) Egy vidéki helységbeli izraelita haszonbérlőnek 16 éves leánya már előbbi időkben szerelembe esvén atyjának szeszgyárában felügyelőséget viselő szilezitával, miután az atya ezen szövetségnek talán kedvetlenebb következésétől félve a legényt gyárától jó idejében eltávolitá, a viszony közöttök levelezés által szakadatlanúl folyt, mig végre egy hét előtt a leány — mint mondatik — három nővéreinek készitett ékitvények és ezüst készületekből jóformán fölszedvén. tehetős atyját s nagykiterjedésü izraelita családját törődés és bánatnak hagyva, a kapufélfától vett búcsút. — Illy körülmények közt nem tudott a keseredett atya czélszerűbbet tenni, mint a gyanú alatt határunkban éldegelő, s foglalkozó szilezität megcsipetni, s kérdőre vonatni, mi is szerencsésen megtörténvén kijött, hogy a leány kikeresztelkedés végett E—ben van és elhatározott akaratja nőül a szilezitához menni. 3) Artézi kutunk kész, s már a közönség használata alá lön bocsátva. — Mi izleltük a vizet; de megvalljuk igen kénköves szagáért, émelyitőnek találtuk. Ezen tapasztalatunkon azonban keveset épitvén, megkérdeztük ezen viznek egészségre hatása iránt orvosink egyikét, ki ugy nyilatkozott, hogy e viznek alkatrészei: kénkő, salétrom, és föveny lévén nagyobb részben ezek az egészségre egyaránt ártalmasak; s jóllehet ez értelemben adta a városi physicus ur is véleményét! még is a ns tanács vagy — nemes város ezen vélemény, és a kútfuratő Steller László javaslata ellenére, hihető költség kimélés tekintetéből, megelégedvén a szagos vizzel, jónak látta a furatást bevégeztetni, és a szivatyus kutat lefödetni. — Pedig urak! az incendiaria, auctionalis, nemonis vagy más cassák ide forditását is megérdemlené egy illy közönség egészségére ható intézet tökéletes létrehozása. — Egyébiránt hogy útamról is beszéljek valamit, ime toldásul egy negyedik historia is: Hegyalján jártamban, Tokayon jövén keresztül egy jó ismerőmtől hallám, hogy az ottani műkedvelő ifjuság, a helyben sátorfázo szinész csoport nőinek közbe alkalmazásuk mellett egy pár szinjátékot — Marinót és Moór Károlyt — adának a gyalogjárdák készitetési pénztár javára. Azonban mit tesz a mind szellemi, mind anyagi tekintetben élvező ifjuság? perse próbajátékokat gyakran kellvén tartani, s e mellett a lankasztó hőséget is ollykor amugy istenigazában szükség lévén hűsiteni; hordatja a bort és savanyú vizet cylinderek és láda számra, mig végre az italhoz étel is kivántatván, borjú vágatik és kenyér sütettik — mind contóra, végetlen végig, — s mikor aztán számadásra kerül a dolog, kijő, hogy a két játék jövedelmét, — mind a mellett hogy 30 ezüst krajczár volt egy személyre a bementi dij s a terem fuladásig tömve vala — minden contokat kifizetvén, még négy váltó ftal kell pótolniok! ez már valódi műélvezet!

D. L.

Nyitra julius 11kén Haladni korunk feladata. Fejtegetni ezt, özlésem körén tul esik: tanuja a honunkban is keletkezett sok alaitmány, melly reménydús jövőt igérnek a magyarnak. Szivénhordja ezt nemes megyénk is s még mások virág s képdus ertekezésekel terveznek arany hegyeket: ő ezeket tettel igyekezik bébizonyitani, tanusitja ez állitásomat e napokban tartandó tánczvigalma dolgozóház javára valóban dicső czél. — És lehet e magaszosb érzemény, mint a bűn sötét ösvényén baranglót, kiragadva a veszély karjaiból, mint munkás tagot ujra adhatni át a társaságnak; mi eddig börtönünkben aligha történhetett, sőt bizonyitja a szomorú napasztalás, hogy kiket tán akaratuk ellenére is e tátonyba sujta az alkalom, kikben tán lézengett még a jobbúlas csirája, gonoszabb egyénektől eltántoritva újolag lépnek e pályára átkaikkal elboritanják embertársaikat. Ez megyénkről. — Mi Nyitrát gyülései helyét illeti, ennek nemzetesedése érdekes vita tárgyává lett, mint a Hirnök és Nemzeti Ujság hasábjain olvasók. Taglalgatni kinek legyen haza, itt igen bajos; mert egy fél sem ment a részrehajlástól. De bintlenül nem hagyhatom Z..... ur polgárcasino felöli állitását, i. „hogy a vesszőből fa lesz, melly meghozandja gyümölcseit“ az ámbár még most a casino szerkezete, ujságai, könyvtára német: ővel még is magyarosodni fog. Furcsa egy kis állitás. Tán elfejté Z..... ur, hogy a vesszőből kóró is lehet, és hol akkor az hajtott gyümölcs; ha tehát a casino czélja volt: haladni; mért nem eté meg most már alapját, hol tudjuk, hogy minden tagja ha nem is eszél legalább ért magyarúl. Hasztalan volt felhozni például a nesi casinot, hisz társalgásban ott sem játszik fő szerepet mindig a agyar nyelv. Igy, ha nem történendik változás, a casino eltéveszté zélját. — A házai koldúlás itt megtiltatott; de nem az utczai, hol inden lépésnél faggattatik a sétáló: sőt, mi valóban a városi hatóságoknak meg is rovandó, vásárok alkalmával csapatonként horatják magokat piaczra, kiáltásaikkal nem csak alkalmatlankodandók, e csupasz testeikkel undort is okozandók. Helyes egy rendelet, elly a házai koldulást ugyan megszünteti, de nagyobb tért nyujt az tczai kéregetésekre, mellyek néha szemtelenséggé is fajulnak. — Főutczánkat is kezdik valahára kövekkel kirakni, bár a többieknek jutna e szerencse. — Most Héber társainkról. Bennök is kezd ébredni a nemzetisedés szikrája. Átlátjak ők, hogy a nyelv egyedül zheti össze a hon szülöttit. Köszönet a buzgó tanitónak! — ki, mint állók, számtalan előitéletek daczára, csak szünórait szentelheti e mes czélra. Bár hálátlanság is koszoruzandja tényét, el ne csüggedjen; vigasza leend öntudata, melly szende sugáraival megnyugtó s örömdús fényt árasztand élte alkonyára. — Időjáratunk igen ltozó. Kik az előtt esdénk nchány cseppért most annyira elöntenk esőkkel, hogy ezek miatt nem csak múlt vásárunk igen gyér ala, de az aratás is igen gátoltatik. Milly leend aratásunk, eddig ak jósolhatunk, mit szőlőinkről is mondhatni, sok ugyan nem lesz, e a kevés jó. — Éppen e pillanatban midőn levelemet végzem, allom, hogy L. polgár kötéllel végzé éltét, s pedig agg éltét, mi endes városunkra nagy benyomást tett. Oka e tényének nem datik.

B.....

**Erdélyország** (Koloszmegyei közgyülésről részletei). A választás további eredményei tizedbértárnok: Cserey Ferencz; levéltárnok: Istvánffy Sándor, iktató: szőkefalvi Nagy Sándr. Szolgabirák, felső ker. fejérdi jár: Graur Antal, gyalui: Rássy Károly, almási: Mohai Ádám, bácsi: Keczeli Károly, bikali: elei K. Pál, b. hunyadi: Gyarmathy Sándor; alsó ker.: n. nyulasi. jtai György, kolozsi: Biró Pál, palatkai: Retteghy László, mocsi: óth Sámuel, tekei: Dorgó László, örményesi: Mohay János. Adóztosok: fejérdi jár.: Teleki Károly, gyalui: Kabós Gergely, almá: Zámbó Dániel, bácsi: Tarcza Mihály, bikali Kiszely Domokos, hunyadi: Gracza György, n. nyulasi: Balogh Gergely, koloszi: öczi Nagy Sándor, palatkai Kászoni Ferencz, mocsi: Nagy Lász, tekei Benedek Áron, örményesi: Ajtai Farkas. Teki rakrbiztos: Albert István, bátosi: Kászoni Antal. Derékszékrák: Komis Lajos, Bonis Ferencz, Tunyoghy József, Kabós János, Szabó Ferencz, Kendeffy Károly, Sebestyén Gergely, K. Nagy, lek, Zsombori Elek, Zsombori András, Dorgó László, Retteghy iklós, Finszékbirák: ifj. Macskási Pál, Szigethy György, Biró Las, Szarvady Károly, Gelei Imre, Farkas Imre, Somlya Mihály. özügyész: Seres László, szegények ügyvéde: Hegedüs Sándor. álasztattak még kebelbeli számadás vizsgálók és terehosztók.. — vegyesházasság tárgyában felirat intéztetett ő felségéhez, elly körlevél mellett hazánk minden törvényhatóságinak megküldetett, mellyből e következőt emeljük ki:

Fenséges Császár és Apostoli Király legkegyelmesebb Urunk! A vegyes házassági ügy mint vallási korkérdés mulatos tünemény gyanánt tünik fel a politicai sebes fejlődések rmékeny századában Europa látkörén; s midőn az 6 évek előtt Némethonban a vallásszabaditás classicus földén megjelent, a kettős agyar nemzet figyelmét hivák fel e kérdés fejlődései Europa minden népei köztt leginkább, mert itt s a Némethonban létezik a vals felekezetek ama vegyülete, mellynél fogva az egyház a rom. hipolgárok társaséletére befolyást gyakorolhat; megnyugovást lelénk azonban azon erős hitben: mikép miud a két hazánk alaptörvényeinél fogva annak befogadására nem szolgálhat t rmékeny földül s ez ártalmas id gen növény nálunk, nem honosulhat. De menynyire megdöbbenénk azon szomoru hirre: midőn 1839dik év első felében a n. váradi püspök hazánk egy részére is kiterjedő pásztori leveléből azt láttuk: hogy a szomszéd testvérhon törvényei oltalmában lelt nyugalmából fölzavartatik, s épen azon időben fenyegeti veszély a vallási egyetértés szent kötelékeit, midőn a nemzet lelkes felszólalása után közeledni láttuk a boldog időt, mellyben vallás szabadságban velünk osztozva, vallási sérelmeik orvoslásával biztositva látandják a kölcsönös szeretet és egyetértés áldásait. sat. sat.

E.H.

---

**Őr.** Fő városunk Rácz utczájában 328dik sz. alatti háznál folyó hó 27dik és 28dik közötti éjen egy furcsa lopás történt: a nagy hévség miatt a keresztvasakkal jól ellátott utczai ablakok nyitva hagyattak, a szobában két nőszemély és egy férj első álomban méljen aludtak; a nyilt ablakon át égő gyujtó fácskák által az éji vendégek kikémlelték, mit lehetne a szobából kizsanzsirozni; a a nők ruhájit találták legelől, mellyeket horog segedelmével egymás után szerencsésen ki is szedegettek a nélkül, hogy a három alvó közül az éji kezelés e nemét valamellyik észrevette volna. Mikor a horogba már mitsem lehete akasztani az eszrevett mély álom pedig uj lelkesedést adott, a horog az egyik nő dunyhjába akasztatott; de a huzásra a nő még is felébredt, mit a Boskók észrevévén elillantak: ingeket, szoknyákat, női nagy nyakkendőket magukkal vivén.

P. I.

Irodalmi mozgalom. Egy névtelen hazafi keblét A keletnépe 1841 meghatván, ellenvéleményileg felszólal s mint halljuk, az ellenszó augustus 2kán a sajtó alul ki is kerülend, s minden könyvárusnál 40 pengő krért kapható lészen illy czim alatt: A keletnépe közt egy Ember 1841, miről annak idejében talán bővebben szólandunk.

P. I.

Figyelmeztetés. (A hónapok neveirül). — Hazai hirlapjainkat, a hazai történetekre nézve biztos kútfői állapotra emeltetni óhajtók elött, kivánatos dolog lévén: az események korának pontos meghatározása, méltó sajnálattal vehetni: a hivatalos közleményeknek, egy szóval minden történteknek idő határozat nélküli köztudatra bocsátatását; de még inkább azt: ha a történetek olly korjeleléssel közöltetnek, melly hibás állitásra vezet. Illyetén korjelelésnek látjuk az annyira elharapódzott évszakos hanevekkel megfontolatlanul, vagy tudatlanul élést, melly a haneveket ingadozókká, bizonytalanokká és a történet korára nézve az olvasókat kétkedőkké tette. — Hogy több példák felhozásával unalmat ne okozzak, csak a Bereg vármegyei legközelebb tartatott tisztujitó székről közöltetett tudósitást emlitem; ez a Jelenkor hirlapban a folyó julius 24kén költ 59ik számban a 236ik, és a Világ hirlapban a julius 24ki szinte 59dik számban a 234ik lapon olvasható, s korát az eseménynek sem abbul sem ebből pontban meghatározni nem lehet; amabban mondatik: „12kén reggel Perényi (Gábor) báró főispányi helyettes megnyitá a választó közgyülést..... Végre délután 3 óra után ..... kitetszett, hogy 5 szótöbbséggel Füzeséry Gábor 1ső alispán lett“ — emebben pedig iratik: „Beregszáz nyárhó 14kén. Folyó hó 12kére kitüzött tisztujitásunk .... kellő csenddel ment végbe s a kijeleltek közül Füzeséri Gábor 5 szótöbbséggel első alispánynak elválasztatott.“ — amabbul a történet hava teljességgel nem tudható, emebből pedig kétséges: mert nyárelő hava, Erdősy és Békésy javasló M—ki szerint, Sz.-Jakab havát jelelné ugyan, de ezen hót Vajda és társai nyárhónak nevezik, mint javaslák Szent-Iván havát: Sándor István, Varju Sándor és Terelmes M. B. neveztetni, tehát bizonytalan és kétséges: mellyik felekezethez tartozik, ki javaslatához szegődött a beregi közlő? — Erre figyelmeztetve tehát a hirlapok érdemes szerkesztőit, *) az lenne hozzájok hazafiúi kérésem: méltóztatnának a történetek korát kipuhatolni, s határozottan kitenni; méltóztatnának levelezőiket oda utasitani: hogy közleményeik korát, addig is: mig a hónapok magyar nevezetei felett országul intézkedendik a nemzet, a már megszokott, határozottabb értelmü, akár deák — bár nyelvünk tisztaságát fékező — akár pedig magyar, keletkezésének negyedik századát élő és folytonosan divatozó magyar hónap nevekkel jeleljék; vagy ha azok nem teszik, ők maguk igazitsák ki, a mi hazafiúi, és értelmesség terjesztői kötelességük is. — Költ Pesten az 1841dik esztendei Szent-Jakab hava 25dik napján Walther László.

Igazitás Legközelebbi lapunk 239dik oldal második hasábjának 16-ik sorában „haladásával, helyett olvasd haladásának“; nem különben a 17dik sorban a „mert“ után elmaradtak e következő szavak: „nem is emlitvén magában e nemzet visszavonulásában rejtező egyik nagy akadályt, elég már az“ sat. sat. — Sajnos, hogy

---

*) Minden zavarok elkerülése végett czélszerűbbnek tartjuk mi is mindaddig a hónapok latin neveit megtartani, mig valami ujat az egész haza általánosan elhatároz; mert különben a kifogyhatlan hibák és vitatkozásoknak vége alig vethetik.

Szerk

✱

legnagyobb igyekezettel sem lehetünk számtalanszor hibátlanok. — Ugyan e számunk első oldal második hasábjának alulról felfelé olvasva 8dik sorában e helyett: „hálljunk-e“ olvasd „haljunk-e“ stb.

## Külföld.

**Nagybritannia.** Jul. 17én 282 whig, 364 tory volt megválasztva, és igy a tory többség 82.—Több palota dáma már beküldé lemondását a királynéhoz.—O'Connell megbukását Dublinban köv. jelenték a toryk: „A demagogok és izgatók megverettek; a radicalok megverettek; a repealerek megverettek; separatistak megverettek; a papok mégverettek; a socinianusok megverettek; a kormány megverettetett; a szénhordók megverettek, és a szénhordók királya, a kormány ura és embere és a papok rabszolgája megveretett mint egy rosz béres ló.“ — Tipperaryban és több helyen véres verekedés volt a rendőrséggel; Banshaban egy embert agyon lőttek, kilenczet megsebesitettek; Hawickban a népet egy csapat lovasság elgázolta, és egy ember s egy ártatlan öreg veszélyes kardvágást kapott. A katonaság még az ablakon is szurkált s vagdalt be a karddal. A katonaság eltávozta után torlaszokat csináltak az utczákon, és ha vissza jőnek a katonák csakugyan puskalövéssel fogadják. A toryk illy vérengzéssel akarják megkezdeni kormányozásukat. — Egyik bathi hirlap szerint onnan, hogy életidjét be ne kelljen vallani, több hölgy eltávozott a nép felszámlálás elöl. Egy koros nyalka uracs az által menekült meg, hogy az összeirás alatt egy helyrül a másikra utazott. Az ezelötti számlálás 1831ben volt, és az óta sok bathi lány és legény egy évvel sem lett öregebb. — Edinburgban Macaulay megválasztásakor többek közt ezt is mondta: „Én roszalom a polgári hatalom minden oktalan beavatkozását az egyházi dolgokba. Isten őrizzen, hogy a lelkiösméreten erőszakot tegyek, de a papnak azért megmondanám: ha a tőlünk kikötött föltétek alatt nem akarod elfogadni a papságot, akkor keress magadnak más helyet. Például ha egy ezredes azt mondaná: én quäker vagyok, lelkiösméretem tiltja a hadakozást, azt mondanám neki: igen jó, tégy a szerint; de ha mind e mellett az ezredesi hópénzt húzni akarná azt mondanám neki: uram, távol legyen hogy kénszeritselek, de hadi szolgálatot nem akarsz tenni, akkor lépj nyugalomra stb. — Borrisban O'Connell igen dicséré a carlowi nők hazaszeretetét, s midőn két ember azért a toryk mellet akart szavazni, hogy árendájukat el ne veszitsék, mind kettő azt mondá, hogy készebb gyermekeivel koldulni a világba, mintsem olly emberrel együtt élni, ki olly gyalázatos tettet képes elkövetni. — Febr. 19kén egy angol hajó elfogott egy rabszolgakereskedést üző portugal brigget. A hajó belsejében egymáson keresztül kasul hevertek a szegény négerek, élő holttal egészséges beteggel. Sok közülök meg volt halva; sok himlővel elboritva, sok szemgyuladásban szenvedett, sok eleven csontvázhoz hasonlitott és lábán sem birt állani; a csecsecsemők anyjuk emlőjén csüggtek a nélkül hogy táplálékot kaphattak volna, és az a csuda, hogy ennyi ideig életben maradtak. A hajó levegője dögleletes volt és az a csudálatos, mint állhatta ki ember. A ragadmányt Riojaneiroba vittük. A brigg Bahiabul 510 négerrel indult el és 13 nap mulva már csak 375 volt közülök életben. Az angolok élelmi és orvosi szerrel bőven elláták a szegény négereket és most csak 200 él közülök, kiket Ujamsterdamba szállitanak. — Délaustraliai tudósitás szerint az ottani tisztviselők letartóztattak egy franczia hajót, és őrt küldtek fedelére, de a kapitány leszurta az őrt és elállott láb alól. Az angol hatóság hijába küldött gőzhajót utána.

Waterfordban az utczán egy csapat gyermek kiabálván: le a torykkal, bizonyos Morgan nevü gaz tory apró golyócskákkal az artatlan gyermekek közé lőtt, mire 11 közülök sebet kapott, egy pedig meghalt. Morgan tömlöczbe várja büntetését. A toryk állapotja nagyon kétségbe esett lehet, ha gyermekek ellen is pisztolyt használnak, hát ha majd férfiak lépnek soromp közé mit csinálnak azokkal.? — A M. Chronicle következő statistikai jegyzékét adja elő a választásoknak: angol és valisi városok és választó faluk, választottak 176 haladót, és 166 maradót vagy toryt; Scotia 27 haladót 20 toryt. — A haladók 36 padot nyertek, melly közül 1 a valisi, és 2 a scotiai grófságra esik; a toryk nyertek 36 padot, melly közül 19 az angol, 3 scot, és 1 az irlandi grófságra esik. Hir szerint Buchingham herczeg a hajóvezéri hivatal lordjává akarja magát kineveztetni. — Mint beszélik a parlamentet aug. 19kére hivják össze, de azután kevés időre elhalasztják, és csak aug. 26án vagy 30án ül össze. —A warwichi rendetlenkedésre állitólag az adott okot, hogy Dovor whig jelölt a szavazás után mindjárt nagy summa pénzért eladta helyét. A nép azért egy vendégfogadóban rárohant; D. először pisztollal és karddal védte magát, de aztán erőt vett rajta a sokaság, es rutul elverte. — Maltai hir szerint a tunisi angol consul midőn egy rabszolga a rajta elkövetett kegyetlenség miatt panaszkodnék, elment a beyhez és vele hosszas tanakodást tartván szerencsésen kivitte, hogy a bey a rabszolgaság eltörlésében megegyezett, rabszolgait azonnal szabadon bocsátotta, a rabszolgák ki- és bevételét birtokában megtiltotta, és alattvalóit példája követésére felszólitni igérte.—Wellington herczeget a királyné Woburnabbey mezei józágra hivta meg.—Legujabb tudósitás szerint jul. 25ig 274 whig és 357 tory volt megválasztva, s igy a toryk többsége eddig 83ra megy.

**Franczia ország.** A keleti keresztények felszabaditását munkáló választmány naponkint nagyobb jelentőségre kap, már Lyonban is alakult egy, Párisban pedig középponti választmány állitatott. Hogy ezen választmányok igen sokat kivihetnek, onnan is megtetszik, hogy tagjai mindenik pártból állanak, és minden lap szerkesztője munkás tagja a választmánynak. — Toulouseban a nyugtalanság komolyabb alakot öltött, azért méltó rá vissza tekinteni. Erre első okot Humann pénzügyi rendelete adott. A városi hatóság nem akarta a rendeletet végrehajtani, és Floret az ispán, egyetértésben lévén a hatósággal kénytelen volt hivatalárul lemondani, mivel meggyőződését nem tudta összhangzásba hozni a rendelettel. A kormány Mahult nevezte utódjának, kit már csak azért sem szeretheteti a nép, ki csak hamar összeütközésbe jövén a városi hatósággal, a maire letette hivatalát mi a népet nagyon felboszontotta. — Nyárhó 6kán teménytelen nép összegyült az ispányi palota körül, és mivel Mahul a hatóság kérésére nem akarta a nemzetőrséget összehivni, a katonaság alig birta vérontás nélkül a rendet helyreállitani. Más nap a zavargás nevekedett, és a katonaság fegyverét használván a nép ellen, 150 ember sebesült meg; később ismét megujult a nyugtalanság, a nép a marseillaise éneklése mellett a barmászintézet növendékit részire akarta vonni, de nem boldogult; majd ezen kiáltással: le Mahullal, lámpakaróra Mahullal az ispáni lakhoz nyomult. A zavargás már véres kitöréssel fenyegetőzött midőn Mahul össze hivta a nemzet őröket, a nép örömkiáltással fogadta. E zenebona alkalmával egy fiatal embert bayonettal agyon szúrtak, mi a népet még inkább felingerelte. A telegrafi sürgönyöket is lerontották, hogy a közlekedést Párissal megszakitsák. A nép szörnyen gyülöli a katonákat kivált a vadászokat, ugy hogy katonatiszt nemzetőr kisérete nélkül csak életveszélylyel járhat az utczákon. Mahul az ispán és Plougoulm jónak látták megszökni, és a nép átok és káromkodás közt mutatta ki a feletti örömét. Beszélik hogy a kormány vissza szándékozik huzni Humann rendszabályait.—Nyárhó 10kén Toulouseban négy pattantyús tisz az ott megjelenő Emancipation lap szerkesztő hivatalába ment és a legvadabb kifejezések közt tudatta a szerkesztővel, hogy ha máskor jobban nem nyilatkozik a katonaságrul majd jól eldorongozzák. Midőn a lap gérantja kijelenté, hogy a ki kardot hord, annak szégyen doronggal fenyegetőzni, hanem vijjon. Ő maga is katona volt valaha, azért egymásután mindnyájokat kihivja. A tisztecskéknek nem volt egészen helyén szivök, azért csak a dorongozás mellett maradtak. — Negrier tábornok egy arab főnököt elfogatott, mivel egy franczia csapatot el akart Abd-El-Kadernek adni. — Carles franczia hajó népét nem a tengeri rablók ölték meg, hanem mivel megrepedt és a viz nagyon ment bele, egy gőzös vette fel s szállitotta Charlestonban. — Cabrera Lyonba utazott. — egy angol lap állitása szerint a franczia kormány kevés idő mulva hajócsapatot küld Texas ellen. — Lafarge asszonyt gyémánt lopásért oct. 5kén állitják Tulleban törvényszék elibe.—Palmerston beszéde ellen, mellyet a választókhoz mondott és benne a francziák viseletét Algirban megrótta, nagyon kikelnek a franczia lapok. — Hogy a franczia kormány aláirta a julius 13ki szerződést, az a német hatalmak, kivált pedig Austria hathatós munkálatára történt, mert az által elegendő ellensulyt reménylnek adni Anglia és Russia mindinkább növekvő befolyásának a portára. — A Gazette szerint 48,000 franczia katona veszett már el Algirban, 4500 az arabok öltek meg, a többi pedig betegségben halt el.

**Egyveleg.** A hannoverai királyságban 1840ben 54,148 gyermek született, és 37,666 személy halt meg. — Maurokordatos Londonbul megérkezte után köv. pontokat terjesztett a király elibe: 1, a bajor kamra vissza küldését; 2, az országtanács hatáskörének kiterjesztését; 3, a miniszterek felelősségét; 4, a bajor tisztviselők visszaküldését; 5, az angol régibb kölcsön elismerését és a kamatfizetést; 6, a helyhatósági rendszer javitását; 7, alkotmány adást. — A spanyol tanács felhatalmazza a kormányt, hogy Fernandó Po és Annobon szigetét 60 ezer font sterlingért Angliának eladhassa, de e dolog még ellenzésre talál. — Ypernben egy kapitány házasságára nem adták a papi áldást mivel szabad kőmives; a belgiumi püspökök egymás közti szerződése szerint pedig a szabadkőmives társaság minden tagja egyházi átok alatt van. — A luxenburgiaknak a hollandi király alkotmányt igér. — Isabella királyné gyámjává Arguelles választatott. — Jones Edvárdot a kéményseprő fiut, ki egynehányszor Victoria királyné szobájába lopódzott, Australiába viszik. Azon somma, mellyet a francziák az argentini köztársaságtul követeltek és melly már megis állapitatott 163,000 spanyol tallérra megy. — Hatten püspök gyilkosát alólrul felfelé kerékbetörték, mi mindenütt kellemetlen érzést és bosszankodást gerjeszt. — Napoleon még élő testvérei József, Lajos és Jeromos jelenleg Genuában mulatnak. — Alhucemasi hir szerint a lázongók nem engednek ha a kormány bűnbocsánatot nem ad nekik.—A berlini törvényszék 6 hónapi fogságra itélte Spontini karmestert, de a király felmentette. — Egy hannoverai lap igy szól: milly engedékeny most a censura abbul is kitetszik, hogy egy poseni lengyel lap Garnier Pagés ismeretes franczia republicanus halálát fekete szélü gyászjelentésben tudatja olvasóival, és a megholtrul csudálatra méltót beszél. Szegény tatár? —Nápolyi hir szerint ott több fiatal ember összeesküdt, de gyermeki vigyázatlansággal vivén felfedeztetett, és három közülök halálra itéltetett. A tessini kormány kéri a főhelyet, hogy diplomaticai uton eszközölje a lombardi és szardiniai kormánytul az oda menekült bűnösök kiadását, és alattvalóik megbüntetését, kik a lázadásban részt vettek és ezen felül Ciapella pap kiadását. — D. Carlosnak már majd majd kicsinálják a conservativ udvarok a 200,000 franknyi évdijt. — Anconai hir szerint ismét elkezdték a politikai üldözéseket. Romában több elfogatás történt. — A modenai herczeg és szárdiniai király, az egyházi kiváltságokat ismét vissza állitották országaikban. — Napier parancsnok egy iratában szemrehányást tesz Alinak a kereskedés korlátozásáért és a szyr katonák visszatartóztatásáért. Napier czéloz arra is, hogy még egyszer könnyen megjelenhetik Alexandria előtt és akkor. — Nyárhó 14kén estve a rendőrség az Oberdeutsche Zeitung nyomtató intézetébe ment, hogy ollyat ne nyomjanak mit a censura meg nem enged. A rendőrség e tettét rosszalják a karlsruhei RR. — Locarnoi hir szerint a tessini zendülésben részt vett polgároknak, a kolomposok kivetelével bocsánatot adnak. —

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt.** **Szerk.**

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

62.

PESTEN — 1841.

# VILÁG

Szerdán — Augustus 4kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetés és halálozás. Hazai képek (A hirlapi nyilvánosság és még valami). — Zay-Ugróczban az agost. iskolák oktatatóinak gyülése. Felső magyarországi bányapolgárság. Zemplény megye jelenlegi állapotjárul. — Ör: Budapesti naplóirójának; hazai vendéglők; jegeső Pesten; Felszólitás a marhadögöt tárgyazó munka ügyében; Nyilvlevél; sorshuzás. — Külföld. Angolhon: Választmányi eredmények. Sir R. Peel jellem rajza. — Franciaország: Garnier Pagés emléke; Charles hajó legénysége; hajó műhelyek; görög választmány az emberiség elveiben; több helyeken nyugtalanság; okoskodás a toulousei eseményekrül; Darmés anyja; mostaganemi hirek; az orosztul egy visszatérő franczia stb. — Egyveleg. —

## Belföld.

Ő cs. s apost. kir. fölsége Bakos Imre verseczi sóbeszedőt legkegyelmesebben nyugalmazni méltóztatott.

Stelzner József pozsonyi kir. harminczadi áruvizsgáló julius 2kán meghalálozott. H—k.

**Hazai képek.** (A hirlapi névtelenségrül és még valami). — Idő óta hirlapjainkban a névtelenség mellett és ellene szózatok emelkednek, mellyek azonban a valóban nem érdektelen kérdést maiglan befejezőleg el nem döntvén e tárgyban csekély nézeteimet én is sietek nyiltan kijelenteni. Kérdést nem szenved: hogy némelly esetekben nyilt sisakkal fellépni igen bajos, mert fájdalom! vannak ollyan emberek, kik az egyenes kimondásért legdühösebb üldözőinkké válnak és gyakran nem érdemlett alacsony ármánykodásaikkal egy egész család szerencséjét koczkáztatják; de hát azért ollyan esetek, mellyek felfödözései olly visszaélések megszüntetésére szolgálhatnak alkalmul, mellyek vagy az egész társaságra vagy egyesekre nézve károsak, hallgatással mellőztessenek-e el? Nem, ez nem lehet, azoknak szükséges és kell napfényre jönniök, csak hogy az ollyen esetek közönségesitésében a szerkesztőnek vigyázónak kell lennie; ha a tudositást rendes levelezője közli-e, kinek, mint méltó joggal hinni lehet, fedhetlen jellemérül teljesen meg van győződve, kiadhatásában semmi nehézség, és ha e miatt a szerkesztőség megtámadtatik, bizonyos lehet benne: hogy rendes levelezője, kinek fő kötelessége egy vagy más hirlap hitelét holmi koholt rágalmi hirek közlésével soha nem koczkáztatni, minden sürgetése nélkül is győzelmet szerzendő fegyvereket szolgáltatand kezébe, sőt, ha a megtámadás olly egyedtül jő és nem névtelenül, kinek neve köztiszteletben áll, maga a tudósító bátran sisak nélkül fellép. Ha tehát, mint érintém, a szerkesztő bízik rendes levelezőjében, hasonló czikkeket bizvást kiadhat, ha nem, közölje bizalmatlanságát vele és szólitsa fel magán levelében (hirlapokbani nyilván felszólitás igen gyenge szerkesztői taktika) szükség esetiben nevének nyilvánithatására, ha ebben megegyezik, minden felelet terhe alól feloldva (elöttem igen gyáva az olly levelező, ki a felelet terhét a szerkesztő nyakára hengeriti), az esetet nincs többé ok, miért nem közönségesithetné. Ha a tudositást nem rendes levelezője közli, olly esetben a szerkesztő rendes levelezőjével közölje, ki ha a tudósitást valóban hitelesnek és lett ténynek vallandja, ezt is hasonlag csak ugy adja ki, ha az illető beküldő szükség esetiben nevének nyilvánithatását megigéri; és ha ezeket mellőzve, a szerkesztő névtelenül vagy álnév alatt hasonló visszaélési vagy más érdekes esetet közöl, a beküldő többé semmi felelet terhére nem szorittathatik, minden legkisebbért a szerkesztő felelős és ennek a beküldő megegyezése nélkül nincs joga a valódi név nyilvánitására, mit ha tesz a szerkesztő, felette szomorú eset és nagy félénkséget és kislelküséget árul el, kit a beküldő, ha lelkes, furcsán meg is számoltathat. — Egyébiránt ha bár angol, franczia és német politikai lapok politikai czikkeik nagyrészét névtelenül közlik, mind a mellett, nézetem szerint ohajtható volna, hogy minden beküldő — kivéve valami igen igen csiklandós esetet — (s ekkor a fentebbi mód követendő) czikkét a hirlapokban saját neve aláirásával közlené. Ne legyünk mindenben a külföld utánzói, mutassunk mi is egy tiszta és becsületes emberhez illő irányt, miszerint az általunk közlöttekért soha nem pirulva, azokat nevünk aláirásával tudassuk az olvasó közönséggel; hisz többé nem élünk már azon durva időkben, midőn az igazság fényre hozatala olly sok mindenféle nehézségekkel, akadályokkal s veszélyekkel vala összekötve s jaj volt annak, ki azt közönségesitni merészelte. — Fölvilágosodott századunkban, hol mindenki nevelt és tanultnak tartja magát, nem haragot, üldözést és boszút, de illő méltánylást és becsülést következetesen várhatunk az igazságok és lett tények nyiltani közléseért; mindazáltal ha valamiben visszaélni v. törvénytelenségeket elkövetni nem szégyenlünk, ne szégyeneljük azt se, ha tényeink nyilvánossá tétetnek, ne boszút, ne üldözést tüzzünk ki czélúl az igaz lelkü tudósitók ellen, hanem emberi gyarlóságszülte hibáinkat elismerve, szent szándékaikat méltányolva, az igaz utra jobbulva térjünk vissza. Ha ne tán találkoznék olly levelező, ki erkölcs, becsület és férfiasság félre tételével bár kit is rágalmazni vagy hamis hireket koholni elég vakmerő és illyetén közlések a szerkesztő éber vigyázósága mellett is lapjaiba becsúsznának, természetesen joga van a sértettnek a szerkesztőt beküldő nevének nyilvánitására felszólitni, és ha ez azt tenni vonakodnék, őt magát törvényes uton elégtételre vonni. Ez igen helyes és törvényes és igen különös, ha egyes személy vagy hatóság sérvét bármi más uton orvosoltatni kivánja, kivált ha az ellene irottakat ott, hol megtámadtatott, még meg sem czáfolta; ez, sem a szabadszólás, sem a sajtószabadság elveivel meg nem egyeztethető. Fájdalom! nálunk minden csak a papiron szép és üdvös hatást igérő; de tettleg kivitelében gáncsolva akadályoztatik. — — Nemzetünk a névtelen föladásokat országos sérelmei közé foglalá; csekély véleményem szerint minden politikai lapok névtelen czikkeit is ollyanoknak tekintem, azért ugyan a levelezők közül senkit példám utánzására nem szólitok fel, mert azt bölcs belátásukra és szabad akaratjukra bizván, ha nézetimet helyeseknek találandják, anélkül is cselekedendik; de részemről nyilvánitom: hogy f. év juliushó végétül kezdve ezentul minden beküldendő czikkeimet az illető hirlapokban egyedül saját nevem aláirásával fogom közleni; azon czikkek valóságaért pedig, mik alá elő nem látható okoknál fogva nevemet tán nem irhatom (mit ritkán, vagy tán soha sem hiszek előjöhetőnek), ha szükséges lesz, mindig fenirt mód szerint jót állandok; bár ezt mennél többen tennék, akkor bizonyosan az olvasó közönség megkiméltetnék a sok többnyire igen üres czáfolatok olvasásától. Rozgonyban, Kassa mellett julius havában 1841. — Klestinszky László.

Eddig levelezőnk. Mi nekünk hozzá nem sok mondani valónk van; mert szives levelezőink illyes nyilatkozatában egész készséggel egyezünk, egyedül csak azt jegyezzük meg, hogy ha mindannyi levelező nevét kijelentetni engedi, a közjó és a nyilvánosság kettőt ér el vele; először azt, hogy a saját név alatt közlött czikk valóságárul kevesb kétség támasztatván, előbb kap közhitelt sőt a megrótt cselekvőre is nagyobb hatásu leend; mert ha csak ugyan való a vétke, ovakodni fog makacsan ellenmondani, ne hogy tán több hasonló tetteirül is a lepel felemeltessék. Alattomos boszúnak ugyan gát nem tétethetik, azonban az illyennek a nyilvánosság utján ismét a szigorú közvélemény itelőszéke elött vétkedús sáppadt arcza fitittatnék ki és igy mindenkép az igazság fogna győzni. A második nyereség az: hogy a megnevezett irók czikkei a censura tollának sem érzik annyra szigorúságát, mint a névteleneké; mert bizonyos, hogy a névtelenek ellen felszólalók és elégtételt kivánok nyugtalankodásai miatt a censor is kénytelen számtalanszor kellemetlen labdacsokat nyelni. De ha a név ki van irva, reá kevesb felelet terh háromolván, sokszor a legjobb czikk csonkitatlanul jöhet az olvasó közönség elébe. Mi mindenesetre levelezőink önkényére bizzuk határozásaikat; mert azt is jól tudjuk: hogy ki igazat mond, betörik a feje; számtalanok pedig nem olly önállók, hogy jövendőbeli létök veszélyeztetése nélkül merhetnének nyilt sisakkal fellépni. De hisszük eljövendni azon időt, mikor bár ki is boszúlatlan mondandhatja ki az igazat; mert a magyarnak egyik dicső jelleme nem alattomoskodni; a magyar ellenségét soha sem hátulról, hanem szemközt szokja megtámadni és ha vétkesnek érzi magát, szerinyen hátravonul. Illy jellemekkel nincs mit hazánkban a nyilvánosságtul tartanunk. És kik nem illyenek, azok romlott szivüek és korcsmagyarok. A nyilvánosság üdvös gyümölcseket hozand reánk és bizonyosan hisszük sőt tudjuk: hogy a magyarnak markában soha sem fog olly borzasztó cselekvéseket előidézni, millyeket egyik nyugoti nép a tizennyolczadik század végén gyakorolt. **Szerk.**

(!) Az agost. hitvall. evangelikus oskolák oktatóinak Zay-Ugróczban f. év julius 20tól 27ig tartott gyülése. Az ifjuság — a népnevelés és általa a vallásosság, az erkölcsiség és az értelmiség üdvös fejlesztése az emberiség legszentebb ügye. Mind ezeknek leghatósb eszközlője pedig a korhaladásához aránylag szilárd alapokra gyökeresitendő oskolai rendszer alakitása, s igy azon ország a többiek sorában legszerencsésebb, melyben hasonló rendszer a tökéletesség elérhető legmagasabb fokához legközelebb áll. Ezen czáfolhatatlan s általában elismert igazságot okszerekkel bővebben fejtegetni és támogatni szükségtelen, minthogy szellemi tehetségeink szabad kiképezése, az értelmiség szabad fejlődése, a halhatlan észjogainak épségbeni fentartása azon alapúl. De hogy egy hasonló rendszer vagy egészen uj elvekre alapittathassék, vagy az egyes iskolák viszonyaihoz képest módosittathassék, szóval, hogy a köznevelés nagy ügyében kimeritőleg működhessék, szükséges: miszerint abban előlegesen és közvetlen részt vegyenek azok, kiket ezen ügy legközelebbről érdekel, azaz: azon jeles rendtagjai, melly szellemi jólétünknek s közvetve az anyaginak is fő eszközlője, s

minden mivelt statusban legnagyobb méltánylást s tekintetet érdemel t. i. a nép- az ifjuság lelkes oktatóinak rendje. — Mi már ezen fontos tárgynak gyakorlati kivihetelét illeti, ez vagy erre rendelt egyénre, vagy választmányra bizatik, és később vagy az illető iskolákkal, észrevételeik előadása végett közöltetik, vagy mi czélszerüebb, egy minden főiskolák és nehány másod rendü iskolai intézet képviselőibül álló gyülés szorgos taglalása alá bocsáttatik, s maga idején az ékép alkotott terv, birálat végett az egyházi kerületek, s végre a közgyülés eleibe terjesztetik, — s ha helybenhagyást nyer, létre is hozatik. — Ezen utolsó mód czélszerüségérül lévén a magyarhoni agost. hitv. Evangelikusok főfelügyelője is meggyőződve, a főtiszt. superintendens urakat mindenek előtt szivesen meghiván, az illető Főiskolák t.t. felügyelőségeit felszólitá, miszerint a Zay-Ugróczon f. év julius 20kán és következő napjain elnöklése alatt tartandó oktatói közgyülésre körükből több t. t. oktató urakat küldjenek ki a végett, hogy mély tudományáról s nagy tapasztalásárol nem csak honunk, hanem a külföld előtt is köztiszteletben álló nagys. Schedius Lajos ur, kir. tanácsnok és a pesti egyetemnél rendes oktató által készitett uj oskolai rendszer terve, tettleges létrehozásában a netalán fejlődő akadályok előlegesen elmellőztetvén—fő elveink fentartása mellett—az egyes iskolák viszonyaihoz illesztessék. — Az érintett felügyelőségek ezen felszólitásnak ismert lelkesedéssel megfelelvén, e következő urakat küldötték ki: a pozsoni lyceum részérül: Michnay András, Boleman István; Sopronbúl: Hetyésy László, Király József; Eperjesről: Munyay Ant. Lajos, Vandrák András, Kolbenheyer Móricz; Késmarkról: Benedicty János, Stenzel Hugo. Löcséről: Müller György Hlavacsek Mihály, Tomasek Pál; Selmeczről, Lichard Dániel, Cunczius Károly, t. t. oktató urakat. — Ezen igen tisztelt oktató urakon kivül a honunk közérdekei mellet buzgóan törekvő modori, miskolczi s nyiregyházi evang. gyülekezetek, az üdvös czél elősegitéséhez járúlni kivánván, részökrül e következő t. cz. urakat küldék ki: Modorból: Emres János egyházi felügyelő, Stúr Károly oktató; Nyiregyházárul Karlovszky Lajos orv. tanár, Tregjár Pál, s Balla Sámuel t. cz. urakat; Miskolczról: Némethy Pál oktató urat. — Főelvekül, mellyek szellemében törekedett működni a gyülés, szolgáltanak: az emberiség közérdekei, a keresztény evangelikus szellem, távol minden abrándozástól és szükkeblüségtöl. Az egyes részek méltánylásánál s elrendezésénél, s az élet v szonyaihozi alkalmaztatásánál a gyülés vezér elvei valának: az igaznak, az igazságosnak, egyetemességnek, kimeritőségnek, kivihetésnek vagy életbe hozhatásnak s reform. atyánkfiai által is elfogadhatásnak elvei. A mód és czél: nem csak oktatni hanem nevelni is, mert mig iskoláinkban csak az észbeli tehetségek miveltetése méltatik figyelemre, nem pedig hasonlólag a vallásosság, erkölcsiség, nemzetisedés, a jellemnek classicusok általi fejlesztése, a testnek kiképezése, — azoktól az egész nemzetre üdvös hatást nem lehet várni. Alapúl vétetett mint már feljebb is emlitém, n. Schedius Lajos ur kir. tanácsnok által szerkesztett s a tavali közgyülés által is helyeslett terv, a mennyiben az, a már azóta is haladt nemzeti fejlődésnek és egyes főiskoláink egymás közti viszonyainak, s az érintett elveknek megfelel: t. i. a tárgyaknál s a tudományi folyamatok osztályozásánál nagyobbára megtartatott. Bővittetett azonban a falusi iskolákat illető tervvel; a polgári iskolákat érdekelve pedig, egy mellőzhetlen felsöbb osztállyal a magyar nyelvnek minden osztályozatban oktatási nyelvvé emeltetésével; a testi gyakorlatoknak, az énkelésnek, rajzolásnak ajánlásával, a tanitási mód szabályaival; az iskolai fenyiték elveinek megalapitásával; az egész terv életbe hozhatása módját illető vezér eszmékkel, s az egész oktatói rend állását tárgyozó ohajtásokkal. Mi pedig a classikus, t. i. a latin s görög nyelveket illeti, ezeknek is megadatott a maguké, szemelőtt tartatván „miszerint különösen a latin nyelv, hogy az lehessen, minek lennie kell, s minek lenni más népeknél tapasztaljuk: tudások közönséges nyelve, tanultassék classicusokból — s a realiák azon nyelvben, melly az életben a közlés eszköze.“ — Mirül a gyülés javallatot tenni hatalma és hivatása fölöttinek tartotta (p. o. az iskolák külső kormányárul): az a rendszerből kimaradt, s az illető hatóságok s gyülések bölcs intézkedéseit várja. Ha ezen terv a nevezett helyeken vizshangra találna s elfogadást nyerne, nem sokára az ország szinének bemutathatnók iskoláink szerkezetének teljes képét. — Valjon az egybegyült lelkes férfiak kitűzött nagy czéljoknak, s a feszült várakozásnak teljesen megfeleltek-e? ezen kérdés fejtegetése a beküldő jogainak s erejének körén túl vág; ez a közgyülésnek, a hazának, s az időnek tisztje. Azonban szent kötelességének tartja a beküldő, az illető tiszt. oktató uraknak fáradatlan buzgoságukért, mellyel nagy feladatjok eszközlésében eljártak, öszinte bizodalmukért, mellyet iránta bebizonyitani szivesked-tenek, forró köszönetét az egész haza szine előtt nyilvánitni. Élete pillanatinak legszebbikéhez sorozandja a dicső körükben töltött órákat. — Bucsány, julius 29kén 1841. Gróf Zay Károly.

☒ Felső magyarororszagi bányapolgárság. Előttünk fekszik a felső magyarorszagi szomolnoki kerületi bányapolgárság 1840ki november 30ki s december 1 és 2kán Kassán tartatott közgyülésének jegyzőkönyve, mellyből, bár kissé elkésve, érdekesnek tartjuk némellyeket szives olvassóinkkal közleni. A felső magyarországi bánya polgárság, emlékezetet haladó idők óta fenálló egyesülete a bánya- birtokosok és mivelőknek, melly azonban leginkább csak az 1827ki év — Andrásy György gróf ur képviselővé választatása — óta kezde határozattabban kitűzött czélra, t. i. közhasznuságra munkálni. Az eddig kifejtett terv nélkül, ingadozva, jogatlanul tengett egyesület, szilárdabb alapokat kezde nyerni. Ugyan is ő Felsége az egyesületnek közgyülések tartását megengedni, alap szabályait megerősiteni méltóztatott, s 1834ben először gyültek a bányapolgárok, mint törvényesen alakult és biztositott egyesület össze. Az egyesületnek azóta határozott iránya a bányamivelés fentartása s lehető legnagyobb virágoztatása; statutumainak alap elve: a közhasznosság. De irányának követésében, kimondott alap elve életbeléptetésében nagy akadályul volt, hogy érczeit részint kincstári részint magányosak olvasztókemenczéiben volt kénytelen olvasztani. Éreztetett a szükség: köz-beváltást közolvasztást hozni életbe, de tőkepénz és hitel nélkül, fa szükségtül fenyegetve, s a legkülönfélébb nézetek mellett, mik e részben magában az egyesületben uralkodtak, ez kivihetlennek látszott. Azonban sikerült az egyesület részére hitelt s 330,000 pfrt 5tos kamatu tőkét szerezni, s ime már 2 bányapolgárságí huta s egy rézhámor forgótőkével s fával ellátva teszi pénzzé a bányapolgár érczeit, s évenként kedvezőbb sikert mutatván, hatalmasan mozditja elő a bányamivelési kedvet. Mind ezt nehány szilárd jellemü férfinak köszönheti az egyesület, kik a képviselő fáradozásait elősegitve, éles belátással energiát párositva, a magány érdek mellett vivó árományt erős akarattal győzték le. — De térjünk vissza a jegyzőkönyvhöz, mellynek főbb tárgyai ezek. — 1) A tisztválasztás. Miután az egyhangulag reá ruházott képviselői hivatalt Andrásy György gróf ur elfogadá, következő tisztviselő kar alakult, mellyhez az egyesületnek csak szerencsét kivánhatunk: alképviselő: Trangous Lajos; — ülnökök: Probstner András, Mariassy Mihály, Melczer Sámuel és Koczok József; — főjegyzők: Trangous József és Engel Sándor megerősittettek, Schneider Erneszt és Véber Károly tiszteletbeli jegyzőkhöz még Fest Imre neveztetett; — bányapolgári idősbiknek volt alképviselő Breuer Mihály*) köz felkiáltással választatott. — 2) Bányapolgári hutaigazgató Nadler Károly előterjeszté a Phoenix-és György-huta 4ik szakaszát tárgyazó jelentését, miszerint: a Phoenixhuta e szakaszban 62,623 mázsa 95 ft rézérczet váltott be, s $9^{65}/_{100}$ fontnyit közép tartalommal olvasztott, a kiállitott réz mennyiségből kir. bányaadóul 394 mz. $41^{1}/_{2}$ ftot adott, s 6243 mz. 60 fontnyi rezet, 300,285 frt 9 krért adott el, s igy 1 mz. réz középára 48 frt 5 krra rúg, a kezelésből 404 mz. 21 ft érczjárulék származott, és a rézhámor 3416 frtnyi $19^{1}/_{4}$ kr. nyereséget hajtott. — A györgyhutában 9058 mz. 89 fontnyi rézércz, 934 mz. 84 fontnyi réztartalommal, következőleg $10^{52}/_{100}$ fontnyi középtartalommal váltatott be, mi mellett a kezelésből 117 mz. 66 fontnyi érczjárulék származott, a készitett rézmennyiségből a kir. bányaadó 64 mz. 80 forttal adatott meg: 414 mz. réz 19,652 frton adatott el következőleg 47 frt 24 krnyi közép áron. — 3) Alképviselő ur inditványba hozá: hogy a bányapolgárság ipara bővitésében ne tartóztassa magát vissza szétváló érdekek által, s ne állapodjék meg a felállitott rézhámor hasznos sikere mellett, hanem közös vállalata további emelése, s rézkereskedésének előmozditása tekintetéből, épitsen még egy rézhengermüvet. — Az egyesület az inditványt elfogadván, mivel azt a szőnyegre hozott hengermű felállitása is megkivánná, a képviselő gróf urat, mellyről lemondott, a korlátlan meghatalmazás megtartására ujolag, s egyszersmind arra is megkérte, hogy ez uj mű létre hozását is magára vállalni méltóztassék; mit ő nagysága közörömre teljesite is.—4)A számadásnak a bányapolgári pénztár állapotjával összehasonlitására kiküldött választmány jelenté: hogy az eladott rézért még hátra levő tartozások tisztábahozására több héti munka sem vala elegendő, s hogy ez okból egy még kinyomozandó 17,264 frt $49^{1}/_{4}$ krnyi pénztári hiány mutatkozik. — E választmány megbizatik, hogy félbeszakasztott munkálatit bevégezze, minden segédeszközök megszerzésével a vagyonbeli állapotot tisztába hozza, s a végeredvényt terjessze elő az ülnöki testületnek. A bányapolgárság előjáróinak s különösen ülnöki testületének kötelességébe tétetik, hogy a pénztári számtartás eddigi rendszert megvisgálja, a pénztár helye, s a hutai s pénztári tisztviselőség közötti viszony körül netalán szükséges változtatásokat előlegesen elintézze, az ülnöki testület egyszersmind felhatalmaztatik, hogy felvállalt kötelességek netalán fenforgó elhanyaglása, vagy nyilvános ügyetlenség eseteiben az illy bányapolgári tisztviselőt a jövő közgyülésig hivatalától felfüggessze.**) Ez alkalommal meleg hálával ismeré el a bányapolgárság kir. számvivő tiszt Ott Károly urnak a számadási kimutatások szerkesztése s azoknak a pénztárrali összehasonlitása körül bizonyitott szives készségét. — (Vége köv.)

*) A bányapolgárság körül olly sok érdemeket szerzett férfiu az óta meghalálozott.

**) Történt a pénztárnokkal.

Zemplény — Nem lesz tán érdektelen olvasó közönség előtt, ha megyénk jelenlegi állapotárul, némi vázlatokat közlendek; mellyek egyszersmind felvilágositást adandnak a mult felett, és tán a jövőrül is. — Bár mindent lehetne megirni. — Országszerte ismeretes az 1839 november 14dikén tartott tisztujitószék, és az akkor történt zavarok. Az illy dolgok nálunk sokkal gyakoriabbak, hogy sem okát mindenki nem tudná. Vannak ugyan Börneként emberek, kik más fejével gondolkodnak, és az okot mindig ott keresik, hol nincs. — A katonai erővel lejött kir. biztos egyesek vallomására, 24 megyei tagot fenyitő-per alá vétetett, és ezek elitéltetésére maga nevezett ki egy törvényszéket. A külmegyeik beidéztetése el határoztatott; de el is halasztatott. — A fen nevezett törvényszék csak egyszer ült öszve s csak nehány tanut hitelesitett meg. Az óta megyénk örökös harcz szinhelye volt; miket a nyilvános ellenségeskedés a magányos életbe is atvitetett, páriákként kerülék egymást, a személyeskedés napirenden volt; — a közügy szenvedett; és a hajdan hires Zemplény gúny tárgyává lön. — Végre folytattatott a tisztválasztás, és 1840 augustus 4kén, az eddig elnyomott rész fényes diadalmat vivott ki; a kibéküles szelleme szállt közinkbe a dolgok jóra változtak. — 1841 május 10kén tartott közgyülések alkalmával L. G., ki szinte fenyitő-per alatt van, egy kérelmet nyujtott a megyéhez, magát valahára a rendes törvényszék által kérvén elitéltetni, a kérelem helybenhagyatott, ha t. i. a jövő gyülésekig semmi felsőbb válasz nem jövend. — De megjött, és már mindenki tudja tartalmát. A kir. biztos törvényszéke helybenhagyatik, a kimaradt, vagy változott tisztviselők helyett ujak neveztetnek és a külmegyeiek beidéztetni rendeltetnek. — Fognának-e a kinevezett egyedek elég lelkülettel birni a leköszönésre? Mert az illyes kitüntetés vajmi kapós szokott lenni. — Reménlem: hogy a megye olly szabályokhoz nyuland, miket egy hatóság méltósága megkiván; alkotmányos országban csak törvényszerüleg szabad parancsolni, a törvényeknek mindenki előtt sérthetetleneknek kell lenniök; csak ugy lehetne illy decretalis bíróságot elfogadni, ha a factum a megyéjé volna; de itt már határozat által ki mondatott, hogy az csak egyesek ténye; miért hát a rendes törvényszéket elmellőzni. E tárgy uraim országos dolog; mert municipalis rendszerünket életerében sérti. Gyülésünk élénksége ismét felébredend, és lelkes szomszédaink is tettleg vennének részt a vitázatokban. — Még egyet, különösség kedveért. — Határozásunk van, melly szerint minden küldöttséget a vármegye választ; mult gyülések alkalmával megérkezik a 12 szatmári pont; küldöttség határoztatik vélemény kidolgozás végett, — de vagy a tárgy csekélysége, vagy más valami miatt az elnök nevezé ki annak tagjait. — Ez hiba! — Általjános törvényeket, végzéseket hozunk de végre hajtatnak e azok, arra mit sem ügyelünk. Szalma tüz. — A Hirnök egyik számában közlött első alispányunk hire alaptalan; ő él! — alispánnak nem olly könnyü meghalni mint más embernek. — Mint hallik, a hir valóságaért nem kezeskedem, koholt halálának hirét szinte gyülés tárgyává akarják tenni — ó szólás szabadság! — E napokban volt szerencsénk gr. Vay Ábrahámot, mint a vizek szabályozására kiküldött kir. biztost megyénkben tisztelni; de e tárgyrul máskor többet, most csak venit, vidit, fecit. — Aratásunk igen silány. E pillanatban veszem azon hiteles hirt, hogy a Sz.M.és L.M. volt szolgabiró közti vita, melly már a Pesti Hirlapban nyilvánosan folyt, birói nyomozást vont magaután. A nyomozás L. több viszaéléseit hozta napfényre — De bár mint üssön ki a tárgy, megyénkre igen jó hatást szült. Nehány tisztviselőink használva a megye eddigi álmát, tudták azt használni; de most látván, hogy vannak felettök őrködők, ha tesznek is valamit, de nem olly borzasztókat mint hajdan, és a visszaélések ritkulnak. Egyébként corvus corvo. —

B. M.

Ör. „Budapestinapló"nak. — Lapjainkban L. ur által közlött szerkesztői ujdonság czikkü inditványért — nem alaptalannak ismertetvén el a Budapestinapló irójától — a Világ szerkesztősége pisla és igazságtalannak mondatik, mintha mi a „Jelenkor első politikai lap (???) érdem világát homályositni akárnánk. Mit értett L. ur midőn azt irá: „szeretnénk most egy valaki szemébe tekinteni" nem tudjuk; értette e „Jelenkor't vagy mit azt ő magyarázza meg, ha tetszik. Ha tehát e mentalis reservatiot a „Jelenkor' magára veszi, mi avval sem törődünk; mert „volenti non fit injuria a szerint qui semet excusat incusat. És igy, ha csak ugyan „Jelenkor't értett L. ur, véleményünk szerint már most a posteriori nem vétett; mert nyiltan kijelenti: „Jelenkor" hogy csak beküldött könyveket — ha bár tanár koszorú értekezések nem bánja ha 4—5 p. frint vagy tán drágábbak volnának is — fog budapesti naplójában — subintelligitur hogy az Értesitőben nem — pár sorral megemliteni a szerint, facio ut des. E nagylelküségért köszönet, mert vajmi nagy áldozat ez is, miután az Értesitőben vég veszélyeztetés nélkül nem eszközölhető; mert itt a hirdetések sorai röffel (vonalzólemezen vágott rovatok mutatják — vagy legalább egykor mutatták — a hirdetési dij mennyiségét) méretnek, és ezt mi saját tapasztalásunkbul mondhatjuk; mert vala szerencsénk igen számtalanszor öt évi szeskesztőségünk alatt feruláztatni, pedig mondhatjuk: fizess módra. De ez mind jó; mert tudjuk milly roppant 8 pengő krajczárba kerül egy lemez szerinti sor ki nyomatása(??). És igy nincs mit ellene szólanunk — leben und leben lassen!! — ; de van mit kaczagnunk azon epedő tekintetre, mellyel a Budapestinapló teremtője a szép hölgyek sugár szemöldei alul mosolygó szép szemekbe kancsalgat; mert ad vocem pisla higyje el hogy hakell szép szemekbe tekintenünk, szemünk szemen függend. Szerk.

Számtalanszor okoskodtunk azon: mi lehet oka, hogy hazánkban mindenki, a ki csak valami üzérkedésbe bocsátkozik, szabadon s önkénye szerint húzza, csalja, csigázza mind azokat, kik vele érintkezésbe jönek; okoskodásunk sikere mindenkor csak az lett: nincs rendőrségünk! Hazánkban általános a panasz, hogy roszak utaink: de roszabbak pióczáknál vendégfogadosaink és pinczéreink! — Nem csudáljuk ugyan, ha ritkán látogatott helyeken a vendéglős egy pár utason kénytelen megnyerni azt, mit uraságának árendában fizetni köteles; de midőn a nagy országutban és egy sz. kir. város szivében olly kegyetlen vendégfogadós zsarnokoskodik, ki három vendégtül egy öt negyed órára nyitott szobátul (folyó év majus 15kén), két adag borjuszelet és egy adag franczia-rostélyostul és három meszély bortul — a szobát 4 frtba, egy szál gyertyát 24 krba (sage Vierundzwanzig kr.) számitván — 8 forint 24 krajczár váltót mer vendégein húzni, valóban borzadnunk kell, és ezt mi, legszelidebben mondva, szemtelen tolvajságnak tartjuk. Szeretnéd tudni nyájas olvasó: hol történt? — megsugom: Székes-Fehérvárott, és azt tanácslom: hogy valahányszor azon utazol, távolrul kerüljed azon fekete Sast, melly a székes belváros falai között illy mélyen vagdalja kegyetlen körmeit az utazónak keserü munkával szerzett pengő életerébe. Higyjék meg uraim! a külföld az illyesekért is megró bennünket, pedig méltán; mert máskép találja azon közmondást: extra hungariam sat. — Széles e világon sehol nem olly drágák a vendégfogadók, mint hazánkban, pedig holmi jöttmentek élnek vissza azon szabadsággal, mellyre a magyar olly büszke, de mellyet kasamadinerok gyanuba ejtenek. — Segitsünk a dolgon; ügyeljünk mindenre, mi a nyilván életbe vág: fék és zabola az illy zsarnokokra!!! —

Jégeső Pesten. Augustus első napja váratlan tüneménnyel köszönte be hozzánk, mert ámbár a délelötti időfolyam kellemesnek mondható, de délután a fellegek sürübben kezdének torlódni, és már 6 óra után annyira, hogy a napnyugottul apróbb és nagyobb dörgésekkel felénk tartó fellegek komolyan intének, hogy a vasárnapi sétaóránkat halasszuk; a fellegek majd ritkultak, majd ismét összeterültek, mig végre $6^1/_2$ óra után szemzeni, azután esni kezde; mit legott olly jégzápor követett, hogy a nyugotra néző és szabadon álló ablakokat beveré, és azokban tetemes kárt tett. — A jégdarabok nagysága a legnagyobb mogyorót is túlhaladta, sőt galambtojás nagyságához lehet hasonlitni. Mintegy 2—3 perczig tartott. Ha valaha, bizonyosan augustus első napján imádkoztak az üvegesek legfoganatosabban a mindennapi kenyerükért, mert ezen jégzápor által dolguk annyira megszaporodott, hogy teljes bátorsággal kétkedni merünk, birnak-e annyi kész üveg darabbal, hogy a betört pesti ablakokat helyre állithatnák. A csatázó elemek megszüntével az idő is valamennyire kiderült; de rá következő éjjel ismét a sürüen ropogó menydörgések nyugtalaniták álmainkat. P. I.

Felszólitás a marhadögött tárgyazó munka ügyében. Miután a hirlapok legközelebbi számaiból tudjuk, hogy a marhadög ismét kiütött, s pusztitva terjeng, teljes iparral azon vagyunk, hogy az előfizetés alatt lévő „Szarvasmarha életkor és gyógytani tekintetben" czimü munkával a marhatartó gazdákat minél előbb megvigasztalhatnánk: azért egész bizodalommal megkérjük a t. cz. honfiakat, kiket előfizetési hirdetésünk megillett, s ennek következtében a közhasznú munkára előfizetőket gyüjtöttek, az augustusi pesti vásárra érkező biztos alkalmak által a pénzeket hozzánk beküldeni sziveskedjenek, s mi kifogjuk vinni, hogy a munkát t. cz. előfizetőinknek várakozáson felül minél hamarább készen kezeikhez szolgáltatjuk. — Eggenberger J. és Fia pesti könyvárusok.

Nyiltlevél. T. Szerkesztő ur! Világ czimü politikai hirlapja 60dik számában nevem aláirásával közlött veszprémi „Egy igazság barát" urnak szóló czikkemet különös kérésem és önnek különös igérete daczára olly csonkitásokkal olvastam (de errül nem tehet a szerkesztő, mert ... nem tehet, sapienti pauca; hogy pedig a szerkesztő csonkitani nem akart, azt a véletlenül benmaradt csillagrul is eszreveheti a közlő ur), hogy azt e hiannyal sajátomnak nem ismerhetem, E jegyzékemet lapjaiba iktatni kérvén, vagyok t. szerkesztő urnak alázatos szolgája Hegedüs József m. k.

Nagyhuzás Bécsben julius 29ikén. Pfaffenberg ugy nevezett Himmel jószágot vagy is kétszáz ezer frt. váltóban nyerte a 128920 számu sors; 137807 sors nyert készpénzben 20000 fr; 16796 ny. 15000 frt; 78263 ny. 10000 frt; 154134 ny. 8000 frt; 14266 nyert 6000 frtot; 34153 ny. 5000 frt; 77226 ny. 4000 frt; 87807 ny. 3000 frt; 136007 ny. 2500 frt; 79066 nyert 2800 sorsot és készpénzben 40000 frtot; 31310 nyert 2000 sorsot és 5000 frtot; 111640 ny. 1200 sorsot és 4000 frtot: 71820 ny. 800 sorsot

**és 3500 frtot; 7051 ny. 600 sorsot és 3000 frtot; 71464 ny. 400 sorsot és 2500 frtot; 111398 ny. 200 sorsot és 2000 frtot mind váltóban.**

## Külföld.

**Nagybritannia.** (Választási eredvények. Sir Robert Peel jellemrajza). Valasztó faluk Angliában és Walesban küldnek 176 whiget, 166 toryt; az ottani grófságok 22 whiget, 137 toryt; scotiai városok és grófságok 32 whiget, 22 toryt; irlandi városok és grófságok 60 whiget 43 toryt és igy 289 whiget, 368 toryt, öszvesen 657. — A M. Chronicle annak megmutatására, hogy szakadás van a toryk közt, közli a British Critic tory lap után Peel jellem rajzát: „Azon férfi ki e reményt önti belénk, az, kinek életén, egeszségén nyugszik pártja győzödelme; ki legkevésbbé elvont, legkevésbbé elméleti, legkevésbbé doctrinair minden mostani kormányfiak közt; kinek ütere az alsóház szavazatával ver, ki a pártok küzdésinek eredvényit az utolsó 25 vagy tán 50 év alatt is könyv nélkül tudja. Ő bár tiszteletre-, szeretetreméltó, szerepét még sem játsza több belátással, az elv nagyobb tisztelésével, mint a legutolsó párthiv a legalábbvaló vitáknál. Nem; a szellemi látkör kiterjedése nem függ a benne levő tárgyak nagyságától vagy kicsinységétül. Egy ember nagy lehet az utczaburkolás, utczavilágitás kérdésénél, nagy cselédei elött, nagy maga szemeiben ha magában van; de Sir Robert kicsiny dolgaira nézve, nyomorú és ügyefogyott hol százados alkotmányrul van szó, és fájdalommal, de meggyőződésünk szerint mondjuk, hogy ő nem hisz az örökös katholicus (angol) egyházban. Ő semmirül sem akar tudni az alsó házon kivül. Annak határzatai miket heves vita közt a király vagy a nép urasága alatt az erőszakosság vagy megvesztegetés napjaiban hoz, a lehető tiz, két, vagy egy szótöbbség, rá nézve a törvényhozás sérthetetlen szabályai és ezen kivül, van elve, nincs elve, arrul nemis álmodik. Az alsóház, az a csekélyszerü, megszentségtelenitett alsóház, melly olly rettentően kényszeritő, az Peelre nézve az egyedüli valóság, miden egyéb pedig árnyék és tünemény. Az alsóházzal ő egy test, egy lélek. Hijában keressz beszédeiben új zöldelő gondolatokat, magas fogalmakat, érzeményeket, mellyek minden szivhez szólnának, igazsággal ragyogó elveket, mély bizonyitó okokat, szilárd ünnepélyes nyilatkozatokon nyugvó elveket. Vagy ha ezek közül valamellyiknek nyomára akadunk, azt csak kivételnek tarthatjuk. Pályája kezdettül végig görbe vonalbul, kigázolási eszközbül áll. Sem ő maga, sem senki e világon nem mondhajta meg, mit fog holnap tenni, sőt azt sem tudnánk megmondani. mit tett már, a mit előre bizonyos czélra törekvéssel ugy akart volna. Mi azt teljesen hisszük, hogy egy kis felekezetben nincs olly pénzbeszedő, nincs olly csürcsavaró ügyvivő, nincs olly falusi biró s mindenes, ki hivatalát a kezelés által annyira lealacsonyitaná, mint Sir Robert Peel a nemes tudományokat és politikát. Ha a győzelmes ellenfelek országos dolgok körüli viseletének bővebb kifejezésére szoritják, mit nem beszél ő akkor! Mindig e van szájában: én és pártom...azon tagok kik politikám követésével szerencsésitének... midőn ő fölsége a miniszterelnökséget rám bizta . . . jónak láttam lemondásom beadni . . . parliamentem első ülésében . . . a hosszu harcz mit kiállottam . . . állásom nehézségei . . . családom eredete . . . gyermekkorom jelenetei . . . és igy tovább az önzés minden fokain keresztül. Törüljétek ki az első személyt Peel beszédjébül, és akkor kihúztátok belőle a veres fonalat; gondoljátok el pályajárul az ön személyrül való beszélgetést, akkor ő vitorla és árbocz nélküli hajó lesz. Itt megállapodunk, nem azért mintha kifogytunk volna, mert Peel önzése olly nagy, hogy az legkisebb tettét, legkisebb szavát is egészen áthatja, hanem mivel kegyetlenség egy emberrül igy beszélnünk, kinek még is jót kell kivánnunk. Mi őt szeretetre méltónak, jónak, sőt bizonyos pontig önhaszon nem kereső és magas érzelmünek is hisszük; barátjai állitják, hogy nyilvános életében, a sok harcz és megbántással teljes évben a roszaság, gyülölség, irigység vagy bosszú legkisebb szikráját sem mutatta. De ám ez még nem olly kisszerü magas érzelem, csak a büntetlen nyegleficzkó magas érzelme, nem pedig a kormányfié. — Vegyétek el Peeltül ama személyes hiúság szertelenségét melly alá én-jét szokta bujtatni, vegyétek el ama háromszázat — koránsem ama spartai háromszáz — „kik őt követésökkel szerencsésiték,“ bocsássátok szélnek ezen háromszáz nagyravágyó semmit: akkor tán még Sir Robert nemcsak becsületes ember, hanem még nagy polgár is lehet. De mint nekünk tetszik, ugy a mint ő most van, a legutolsó ember, ki kalmártársaságunkat a csereberélés szellemébül, az önkórság és pártbajokbul ki szabaditná, hogy a valódi tudomány és politika igaz ösvényére vigye.“ Hogy áll azon párt, ugy mond a M. Chronicle, mellynek egyik fő hangszere ennyire legyalázza vezérét? Peelt egyszerre követik is, vádolják is; ő megy a sokaság elött, e pedig kiabál utána: zsivány! fogdmeg! —

A tory kormány mint beszélik köv. személyekbül fog állani: kincstári első lord és pénzügy miniszter: Sir Robert Peel; tengerészi első lord: Buchingham herczeg; külügyi országtitoknok; Aberdeen gróf; irlandi lordhelytartó: Wharncliffe lord; belügyi országtitoknak: Goulburn; lordkanczellár: Sir Williám Follett; gyarmati országtitoknok: Stanley lord; miniszteri tanácselnök: Wellington herczeg; irlandi főtitoknok: Sir H. Hardinge; többi tisztviselők pedig, lordkamarás: Beaufort hg; fő udvarmester: Liverpool gr.; fő lovászmester: Jersey gr.; párisi követ: Lyndhurst l. — A főegyház Angliában gyakran tett panaszt törvényszék elött az utczán papolók ellen, mivel a legindulatosabban kikeltek a főegyház és püspökjei ellen. Most azonban a queensbenchi törvényszék elhatározta, hogy az utczákon prédikálni szabad, csakhogy az által a járáskelést ne akadályozzák. — Maltai hir szerint négy hadi hajó a szyr partokra vitorlázott, egy pedig Mahonba. Egy austriai hajó, melly Alexandriábul zarándokokkal Berbereiba vitorlázott, onnan Maltába dögvészesekkel érkezett meg. — Wood asztal felett azt mondá, hogy mihelyt Russel a gabona dolgát pendité meg, mindjárt el volt a kormány sorsa döntve. — Spencer lord nagy kormányfi, ki a földbirtokos aristokratiát jól ismeri, szinte azt mondá: hogy minden kormány, ha még olly erős is, mihelyt a gabnatörvénybe bocsátkozik, öngyilkosságot követ el magán. — A Globe jó arczot csinál a rosz játékhoz, és utóbbi számában azt mondja: „Dávid király felkelt és kenyeret evett midőn veszteségét többé el nem háritathatta. Mi is nyugodjunk meg azon, min nem lehet változtatni.“ — Az irlandi katholikusok ott lakó bibornokot kérnek Irland számára a pápától. — A Sun szerint Victoria királyné jelenteti a szultánnak, hogy azon ragyogó gyémánt rendviselését, mellyet Palmerston és Ponsonbynak kelet lecsendesitése körüli érdemiért adott, azoknak nem engedheti meg. — Irlandban sok rendetlenség történik a választás körül; a hidakat lerontják, utczákat lánczczal átkötik, az utakat felárkolják, hogy az ellenféli választók a szavazás helyére ne juthassanak. Tipperrary grófságban nagy verekedés volt. O'Connellt a nagy corki grófságban is megválasztották, mi némikép enyhiti dublini veszteségét.—Russel nyilatkozatot bocsátott választóihoz, mellyben többek közt azt is mondja, hogy egy miniszterium sem állhatván fel az alsó ház bizodalma nélkül, azért politikájok elakadását nyomban fogja követni a lemondás. — A toryk részirül a Carlton-Club nem kevesebb mint 750 ezer font sterlinget (9 millió forintot) adott választásra, egyesek pedig összesen még többet költöttek rá. Igy a toryknak többségök van, azon elv szerint, hogy csak azt mondhatja az ember igazán magáénak, minek árát megadta —

**Francziaország.** Garnier Pagés emlékére az első gyüjtés 1863 frankra megy, a második pedig 2516ra. — XIV Lajos hajó kapitánya is bizonyságot tett már, hogy Charles hajó legénységit ő vette fel. — A fianczia hajó mühelyek parancsot kaptak, hogy a munkát siettessék, és minden lehető hajót felkészitsenek. — Eynard felszólitotta a Journal des debats szerkesztőjét, hogy a görög választmány felállitására nézve az emberiség elveiben egyezzék meg vele, ezt a szerkesztő ugymond teszi, de nézete szerint inkább káros mint hasznos a választmány. — Telegrafi jelentés szerint Francziaországban több helyen nyugtalanság mutatkozik. Auchban egy párisi kiküldött, kit aztán elfogtak, több embert felláziott; az utczákon torlaszokat csináltak, de azokat a katonaság fegyver nélkül vette el tőlök. Cahorsban lázitó felszólitásokat raggattak éjjel ki, de siker nélkül. Montpellierben a katonaság elmenetele után csoportozott a nép, és a marseillaise éneklése mellet fel és alá járt az utczán.—Toulouseban sok katonaság van, és szerényen viszik a törvényszéki nyomozásokat. A kormánynak igen nagy szerencséje, hogy juliusban rosz idő volt és sok eső járt, melly Francziaországban legnagyobb ellensége minden zendülésnek. — A Journal des Debats a toulousei eseményekrül okoskodván következő jelentésteli szavakkal rekeszti be beszédét: „Francziaország nagy háboruba keveredhetik. Azon percz eljöhet, melly roppant áldozatot kiván az országtul. Istenért! mi nem szokhatunk a helybeli érdekeket a közönséges érdek alá rendelni. Ne rontsuk le az egyességet, melly paizsunk Europa ellen! Ne engedjük, hogy a helyhatósági szellem erőt vegyen a nemzetiség szellemén.“ — Lajos Fülep 300 frank tartáspénzt rendelt Darmés anyjának. — Hir szerint Duvalnak azon utasitást adta a kormány, hogy Toulouseban mindent szépszerivel igyekezzék elintézni — Egy mostaganemi magánylevél következő a legujabb táborozásrul: Az ellenség tüze kevés kárt tett bennünk, de a napé igen sokat, mert a rekkenő meleg Következtiben 4—500 beteget hoztunk vissza, és igen sok lovat elvesztettünk. Lovasságunk csak hamar gyalogolni lesz kénytelen, mert a lovak közt nagy halandóság uralkodik, mit részint a megerőtetésnek, részint a viztelenségnek tulajdonithatni. Algiri levél szerint pedig a sereg gazdag zsákmánynyal és 150 fogolylyal tért vissza Mostaganembe. — Egy franciától, ki orosz szolgálatban volt és honába visszatérvén franczia szolgálatba állt, a moszka czár minden vitézi rendet vissza kért. — A nagy hatalmak ugy vélekedvén, hogy már elintézték kelet sorsát, mihelyt az angol miniszteri fordulat megszünik, mindjárt a spanyol dolgok elintézéséhez fognak. — A belgák kedvet mutatnak a rebesgetett kereskedési egyesüléshez Francziaországgal, és ezt a franczia lapok is szorgatmazzák, mezt ha a német és hollandi határon a francziák vonnák a harmínczadi őrvonalt, és az egészen tőlök függne, ollybá lehetne tartani, mintha Belgium Francziaországhoz volna csatolva. — E kereskedési egyesülést illetőleg igy szól a National: Francziaországnak igen érdekében áll, hogy Belgiumot minden lehető módon magához csatolja. Akármit irnak is a londoni conferentia jegyzőkönyvébe Belgium semlegességérül — mégis Belgium marad azon csatamező, hol az europai perek eldöntetnek, mihelyt két vagy négy szem lehuny. Mi megvagyunk győződve, hogy Belgium akkor egy kengyelt nyom velünk, de ezen együttmunkálás minden esetre tettleg van nekünk biztositva, ha az ő ipari és kereskedési érdeke a mienkhez van csatolva. Jelenleg politikai szövetkezés lehetetlen; van-e hát jobb eszköz ez összeköttetésre mint a vámegyesület?

**Egyveleg.** A portugal kormány a rabszolga kereskedést akadályozandó rendeletet bocsátott ki, mellyben parancsolja, hogy minden olly portgal hajótul melly Afrika keleti vagy nyugoti pártjain olly kikötőbe megy, melly útlevelében meg nincs emlitve, biztositó pénzt vegyen, hogy egyenesen rendeltetési helyére igyekszik, és minden eltérésrül felelend. A biztositékot csak akkor kapja vissza, ha bebizonyitja, hogy kötelességét betöltötte. E parancs az angorai főkormányzónak küldetett, ki is foganatositását az illető hatóságok által eszközölni tartozik. — Az europai consulok kénytelenek voltak Hedsast elhagyni — A szultán felől némelyek azt mondják, hogy igen jó egészsége van, mások, hogy a hárembe járást nem soká viszi.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt.** **Szerk.**

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

63.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

Augustus 7kén.

TARTALOM. Belföld. Hazai képek (Kisgyülés). — Székesfehérmegye közgyülése. – Kassa városi tisztujitás.—Korpona. — Őr: Közvizsgálat. — Nyilvános köszönet. — Dobozy fia.— „Keletnépe közt egy ember“ birálata.—Szerdahelyi jutalomjátéka. — Külföld. Amerika: tengeri rablóhajó és alkotmánya. — Spanyolország: Krisztina óvása; az angolok iránti ingerültség nevekedik; az alhucemasi lázadók büntetése. — Nagybritannia: Russell lord nyilatkozványa választóihoz. — Francziaország: Toulousei dolgok. s:b.

## Belföld.

**Hazai képek.** (Kisgyülés). — A Pesti Hirlap 59 számában julius 12kén tartott beregmegyei tisztválasztó gyülés eredményei között azt is olvasók: mikint e nemes megye a kisgyüléseket megszüntetni jónak látá, és csupán azon egyszerű okból, hogy általa az alispáni önkény korlátoztassék. Midőn pedig Pest s több megyék a kisgyülések nem csak eltörlését nem kivánták, sőt rendszeresitését eszközlék, korszerűnek tartom felette nehány szavak elmondását. — Törvényeink gyüléstartást rendelnek mindenkor, valahányszor szükség és körülmény kivánják — s nagyon bölcsen! mert a municipalitas joga és kötelessége: az igazság gyors, és közvetlen kiszolgátatásárai ügyelet, a körülmény helyzet, és alkalmi szükségek rögtönös elintézése: szóval a polgárilét legmindennapibb körébe vágó intézkedések. Egyes panaszok, barátságos, vagy törvényes utoni megszüntetése, urbéri panaszok megvizsgálatása s előleges lépések megtétele — kivált ott — hol illyesek szegényebb sorsu közbirtokosság között történnek, és mind azon számtalan, de névvel alig és alig nevezhető, de fontos és életbe vágó tárgyak iránti rendelkezés körébe tartozván, mi csuda? ha nemes Bereg megyét sem véve ki — mellyről minapában Sz. J. urnak utópiai közleményét mosollyal olvasám — a rendes sőt kisgyülések daczára is a hosszú ‚scontro‘ csak pro notitia kerül a harmadik sucessor kezére, — mi csuda? ha gyakran megtörténik, hogy a szegény, megyei uriaskényelmü procedurával ismeretlen panaszos a tek. alispán, sz. biró vagy jegyző ur ajtaja előtt napokat tölt csupán a végett, hogy folyamodása mibenlétét meg tudhassa, s végre is a ‚majd‘ és ismét ‚majd‘ szóval utasittatik el. De mi befolyása mind ezekre a kisgyülésnek? hiszen ott van a rendes nagygyülés, rendelkezhetik! Ugy van, és pedig nagyobb joggal, mert mint tudjuk, kisgyülés végzései csak a következő nagygyülés hitelesitésétül függnek, de nem a gyors intézkedés jótékonyságát, mellyen pedig a törvény üdve feksz k. S ha Bihar megye példáját követve minden hatóság maga előtt tartaná azon mérleget, hogy valamig csak egyetlen egy tárgy van hátra, a gyülés el nem oszolhatik, am legyen! de tudok megyét, hol azon üdvtelen szokás divatoz, miszerint a gyülés utósó napján beadott folyamodás, csak a jövő gyülésen vétetik fel, s illykor mennyi hátramaradások követik a káros rendszert. — A kisgyülések, mint látók, az igazság gyorsabb kiszolgáltatásának mellékes eszközei lévén, károsak semmi tekintetben nem lehetnek; — azonban Bereg megye az alispáni önkény korlátozása tekintetébül látá azt szükségesnek eltörölni. Az istenért, engedjenek felkiáltani a „Keletnépe“ lelkes irójával, ne zavarjuk össze a szerepeket. Hatósági rendszerrel biró alkotmányos polgár nem pirul-e e szót emliteni? melly a gyávaság szülte illusiok lélekharangjakint kong még imitt amott a hazában, nem iszonyodik e ma legnagyobb polgáribűnnek a részvétlenségnek védpaizst melni e szóban, mellynek értelme, és hatása ott hol polgár megyőződését szabadon kimondhatja nincs; — hol e szót törvényhatóságilag kimondani nem lehet, mert végtelen következetü elvek és pedig olly elvek lépnek általa életbe, mellyeket törvény, és szokás szentesiteni nem foghatnak; mert e szó önkény, nem egyéb mint gyávaság és részvétlenség boritékja. A kisgyülések megszüntetése azért történik, mert csak kevés s az idő rövidsége miatt hirtelen összehivott egyének jelentésében tartatik; de kérdés: nem kell-e annak határnapját közhirré tenni? nincs-e joga mindannak, ki a nagygyülésben részt vehet megjelenni, és szót emelni? valóban ha gyüléseink nagyobb részét jellemzeni akarnók, ugy a kisgyülés eltörültetetlen; mert a gyérbuzgóság miatt minden gyülésünk kisgyülés, ha minden e szó értelmében vett kisgyülést elakarnánk pedig tölni, ugy alkalmasint semmi gyülésünk nem maradna. Nem tapasztalható-e ezen részvétlenség — mint Pesti Hirlap jelesül mondá — okszor a tulzásig akkor, midőn a polgári jólét két fő elve: a tulajon s vagyon szentsége jő kérdésbe, a sallangós beszédek elhanozta után, tanácsteremeink üresen maradnak. Valameddig a törényhatósági jogok biztossága, és garantiája egyesek törvényes belyásán alapul, önkényrül panaszolni nem lehet a nélkül, hogy a ád legsúlyosb terhe min-magunkat ne nyomjon. — És ha mind ezen kok nem állanának is, syllogismus antecedense következetlenségen van a consequenssel. A kisgyülés eltörlesztése által ugyan is gtöni intézkedést kivánó tárgyak elnöki rendelkezés alá jőnek, melly habár időközileg s közgyülésre felterjesztendő alakban történik is, tágabb kört nyit visszaélésekre; mert a megtörtént rendelkezés megváltoztatása a dolgot elöbbi stadiumába vissza nem teheti. De valamint illy rendelkezés, csupán a közgyülés helybenhagyása által törvényesittetik, ugy mint feljebb emlitém, a kisgyülési határozatok érvényessége is a közgyülés hitélesitésétül függvén, veszélyt annál kevesbé látok, minél többek befolyása által ellenőröztetik valamelly lépés. — A helyett tehát, hogy eltörlésök által, a közügyek folyama szükebb mederbe szorittassék, czélirányosb lenne annak rendszeresitése. Ezen rendszeresítés alapszabályit szerintem a tárgyak természete, fontossága több vagy kevesbé sürgetős volta határoznák meg. Minden közügyet illető kérdéseket, mellyek az alkotmány életerébe vágnak, utasitás készitést, statutumok hozatalát, közterhek elhatározását, s minden illy fontos kérdések eldöntését, kivételképen a közgyülés körébe hagyván fel, egyéb mellékes, s magánvisszonyokat érdeklő tárgyak, mint sürgetőleg végzendők, maradnának fel a kisgyülésre. — Eszmerokonság által itt van még helye egy fontos tárgyfelhozatalának. Tudják azok jól, kik a magányélet visszonyaival ismeretesek, miképen a közügyek iránti részvétlenséget többszer phisicai akadályok szülik. Messze van a megye széke, házi s gazdasági körülmények tartóztatják a legmelegebb keblűt is vissza: — ki utoljára e nélkülözést megszokván közönbös leend polgári jogainak legszentebb igényei iránt is. — Vagy megtörténik, hogy minden akadályok daczára megjelen, de a gyülés ideje rövid, a tárgy sok, mindenki, bár akarna, nem szólhat vagy nincs annyira képezve hogy jó gondolatát előadhassa s elfogultságból hallgat, s igy csak nehány egyén akaratának kifolyása leend az, melly iránt több oldalu nézetek kifejtésével, több eszme csere s elme zsurlodás nyujtott volna anyagot. Lelkes Fáynk a Pesti Hirlapban, s pestmegyei gyülésen tett inditványával, egy uj módot hozott létre, a fontosabb tanácskozási tárgyak érettebb és nyugodtabb megfontolására; — de megvallom: hogy nem látom általa azon hatást eszközölhetőnek, mellyet az értelem terjesztése megkiván. Utat kell nyitni önállásu gondolkozásra, ez által kél, támad és erősödik a részvét, ez által fejlődik az értelmesség, — mely a nyilvánosságot szereti. Erre nézve röviden áll csekély véleményem, hogy a kisgyülések rendszeresítése mellett tartassanak koronkint járási gyülések is, mellyeken a járásbeli szolgabiró ügyelne, és elnöklete alatt illendő renddel vétessenek tanácskozás alá minden olly tárgyak, mellyek azon járás viszonyait érdeklik, s az illy gyülések végzései azután javallat képen terjesztessenek közgyülés elébe. Ki van már mondva nálunk is, hogy a népnek iskola kell, — de ha szinte nevelés tekintetében azon ponton állanánk is hol a Német- vagy Poroszország áll, mind addig puszta holt betű maradand a legbuzgóbb igyekezet is, valameddig az ember elött az életnek ama nagy könyve, mellyben a polgári jogok gyakorlati tanja a fő és sziv lapjaira irva van, feltárva nincs.

N. L.

Sz. Fehérvármegye. Évnegyedes gyülésünk*) julius 19kén kezdetett meg, s azt követő napokon folytattatott t. Sárközy Kázmér 1ső alispánunk elnöklete alatt. — Bár jelen gyülésünk ideje a legnagyobb munka időre esik is: a szőnyegre kerülendő tárgyak fontossága számos tagokat gyüjte öszve. — A gyülés első reggelén nevezett alispán ur fontos beszéddel köszöntvén a rendeket, felszólitá, hogy az előfordulandó tárgyakban az igazság elveinél fogva a köztanácskozást előmozditani méltóztassanak. — Ezután Madarász László ur terjeszté elő azon inditványát: hogy azon tárgyak, mellyek egy közgyülésen már felvétettek s iránt határozat tétetett, ugyanazon gyülésben többé tanácskozás tárgyai ne lehessenek ha csak a felvételi számnál, annak felvételit, a rendek előre elnem határozák. Melly inditványra határoztatott: hogy ha valamelly tárgy a közgyülésen elővetetvén, arról további jelentés előmutatása rendeltetett, az ujabbi jelentés bémutatása és tanácskozás alá vétele csak a jövő közgyülésen történjék; kivévén ha a gyülés alatti felvételét megrendelné. — Ezt ismét követte M. L. ur azon inditványa: hogy a megyei tiszstviselők criminalis esetekben megyei kiküldetés nélkül, egyes parancsolatok következésiben, tanúvallatást ne tehessenek. — Melly tárgy-

*) Fejérmegyei legközelebbi gyülésérül már közlénk egy levelezőnk levelét; azonban e levélnek közlésébül az ottani események némelly bővebb felvilágositást nyerendhetnek. Szerk.

ban mivel a megyének épen illyen alaku statutuma létezne, ez itt csak megjegyeztetett. A nevezett inditványokra — mint látszik — azon kedvetlen körülmény és személyeskedés nyujta alkalmat, hogy midőn azon egyed, kit M. L. ur lopással vádolt, a magát igazoló feleletét a mult közgyülésre beadta, felelete melle négy rendbeli tanúk hiteles vallomását — kik M. L. urnak hasonnemű ifjabb kori tetteit bizonyitják — az okból csatolta, hogy a kk és rr. abból általláthassák, millyen hibákban legyen az, ki őt vádolta, s mivel az igazoló feleletben több illetlen kifejezések voltak iktatva, a vádlottnak visszaadatott, hogy azt illő módon készitve adja be, mellyet az teljesitvén, ugyan azon gyülés végén — midőn már M. L. ur s barátjai jelen nem voltak — be is adott. — A feljebb emlitett két inditvány után több rendbeli személyekedések és sértő kifejezések következtek, mellyek a közhasznú tanácskozásra szánt időből kevés hiján három napot le loptak*). Szóba hozta M. L. ur: mint vádlott vehet e a választmányi s küldöttségi ülésekben részt? — Különféle szellemű vitatkozások után a rr. többsége a 1ae 9us értelmiben kijelenté, hogy még a vád törvényesen be nem bizonyittatik s M. L. ur biróiképen el nem marasztaltatik, addig őt büntetni nem lehet, ez okért a köz tanácskozásokban megjelenését is gátolni épen nem akarják, mellyre gr. Z. Ö. kijelenté, hogy ő mind ezeket elismeri, mindazonáltal, ugy látja, hogy a szerénység kivánja; hogy mielőtt valaki mint tanácskozásitag lépne föl, magát az illy terhes gyanúból kitisztitaná. Majd a nemes adózás tárgyábani választmány, melly Fiáth Ferencz 2dik alispán ur inditványát: hogy t. i. „itt e az idő, hogy a nemesek adó alá vonattassanak" czél és korszerűnek látta, — de melly tárgy további visgálata ismét ezen választmányra bizatott — jelenté, hogy a tagok öszve nem jöhetése miatt az inditvány a k'ánat szerint meg nem rostáltathatott; mellyre nézve az erről való kimeritő jelentés a jövő nagygyülésre adatni rendeltetett, melly gyülésre a ns. megye minden nemesei — mivel őket illető dolog forog fen — körlevéllel öszvehivandók. E határozat véleményem szerint azt teszi, hogy az inditvány meghalt, vagy legalább elaludt. — A kisdedóvóintézet tárgyában munkálkodó küldöttség elnöke F. F. ur jelenté: hogy mind addig, mig az intézet terve el nem készült segedelempénzt az intézetre nem gyüjthet, mivel mindenki szeretné tudni, miképen alakuland az intézet, s a segedelempénz mire adatik, mellyet a rendek magok is jónak látván, a tervnek minél előbb leendő elkészitése elhatároztatott, s lehet reménylni, hogy e czélszerű intézet, a megye lelkes rendei gondoskodása által, rövid idő mulva csak ugyan létre jövend. Gr. Z. E. javaslá Fáynk több megyék által elfogadott azon tervét, melly szerint a mostani nevezetesebb inditványok csak jövő közgyülésen vétessenek tanácskozás alá. Ennek némellyek azon okból voltak ellene, mivel egy sereg behozott nemességgel a kerdéses inditványt nem az ész hanem az erő által kiki meg buktathatja vagy határozattá teheti; a többség ellenben figyelembe vévén azt: hogy az inditványnak jó vagy helytelen voltát további gondolkozás és fontolgatás által jobban által láthatni, a javaslat némi módositással elfogadtatott. — Az arató rész még ez évben a tavalyi szerint szabatott ki, azon megjegyzéssel, hogy ezután annak meghatározásába a megye többé avatkozni nem fog. — A jegyzőkönyv felolvastatásakor M. L. ur azon észrevetéle, hogy gr. Z. E. urnak a jegyzőkönyvbe iktatott „cs. kir. kamarás" czime kimaradjon — hosszas vitára adott alkalmat, midőn gr. Z. Ö. ur M. L. urhoz intézett beszédét Cicero ezen szavaival kezdé: Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra": s nyiltan kimondá, hogy annak, ki komiszlopás vétkével vádoltatik, a megye gyülésen föllépni, zsarnokoskodni szemtelenség, mellyért S. L. ur a gr..t ezen ki ejtéséért törvényes vád alá vétetni kérte. Szinte S. E. ur ellen is M. J. urhoz intézett azon nyilatkozatáért, hogy illy esetben szemtelenség testvérnek testvért védeni és másokat vádolni, szemtelenség illy gyalázatos gyanú alatt lévőt pártfőnökének mondani, R.I. által törvényes vád kéretett. — Igen hosszú vitatkozás után azonban, a rr. többsége kivánatára a törvényes vád csak ugyan elmaradt. — Több uradalmak ügyészei panaszképen terjeszték elő: hogy némelly uradalmak 4—5 sőt 8,000 holddal is többre vannak téve, mint a mennyi valóságos kiterjedésük, az országgyülési költségekből is azokra a rendesnél sokkal több rovatott, ennélfogva a rájuk vetett fizetést megváltoztatni kérték. Mellyre a törvény értelmében határoztatott, hogy azon uradalmak, mellyek magukat szerfelett terhelve érzik, miután földabroszukat a küldöttségnek bemutatják, orvoslást nyerendnek. — De kérdem, hogy is lehetne illy esetben igazságos fizetési kulcsot készitени, mikor hazánkban a birtok öszveirása, s a földabrosz előmutatása a nemesség előtt igen a nemszeretem dolgok közé tartozik s a küldöttség bár mint igyekezzék is a fizetési kulcsot tökéletesen készitени, mindig lesz, ki azt aránytalannak és igazságtalannak mondandja. — Salamon Lajos ur előterjeszté azon örvendetes hirt, hogy Sz. Fejérváron egy ferenczi szerzetesnek szerencsésen sükerült józan társulatot alakitani s kérte a rendeket, hogy mivel a tapasztalás bizonyitja, hogy a botot a részegség és káromkodás ellenóvó szernek tekinteni nem lehet, a köznép között pedig a bor és pályinkaivás annyira elterjedt, hogy a szemmel látható rosz következéseket mindenki láthatja és tapasztalhatja, ezen társulatot figyelemmel tartani s minden vallásbeli lelkész által terjesztetni méltóztassanak. A rr. ezen inditványt örömmel fogadák s a mennyiben a népnevélését tárgyazza, pártfogolni határozák, s a józantársulatok létrehozásának eszközlését a népnevelés tárgyában munkálkodó küldöttségnek kötelességévé tették; a küldöttség tagjáva nevezvén az emlitett Ferenczi atyját is. — Cs. K. főügyész jelenté, hogy a benyujtott irományokbol kitetszik hogy M. L. ur által vádolt V. F. urat semmi új vád nem terheli, s errül főispán ő excellentiája tudósitatni, és a már e tárgyban hozott megyei határozat épségben hagyatni rendeltetett. Ugyan ekkor felolvastattak M. L. ur ellen a V. F. által benyujtott tanúvallatások is, és kérdésbe jött: valjon a vádlottat bünösnek kell e tekinteni? E tárgyban több felé mentek a vélemények; — több jeles szónoklat és vitatkozás után S. P. szolgabiró kiküldetett, hogy a dolgot megvizsgálván, a mind két részrüli tanúkat kihallgassa s jelentését a jövő közgyülésre adja be. — Erős B. tb. ur előterjeszté, hogy miután Kosaras Péter őrmester a Pesti Hirlapban a pesti és óbudai zsidóság által gyilkosnak, dühöngőnek czimeztetik, jónak látná, ha t. nemes Pest megye mégegyszer megkéretnék az iránt, hogy mind a volt szolgabiró Setét Károly ur mind a kiküldöttség által tett törvényes vizsgálat eredményét megküldeni méltóztatnék, mivel — u.m. Kosaras Péter — vagy bűnös vagy ártatlan; ha bűnös, lakoljon; ha ártatlan, becsülete állittassék helyre; melly inditványt a rr. is jónak látván, Pestmegye megkéretni rendeltetett. — Ezeket a megyék levelei, intézvények felolvasása s a kérő levelek felvétele követé — és a gyülés bevégeztetett.

✠ Kassán, julius 19. 20 és 21kén ment véghez a sz. kir. város tisztujitása Petrovay István kincstári tanácsos stb. mint kir. biztos ur elnöksége alatt. Első nap az üresen volt választó polgárok helyébe szavazati többséggel nyilt ajtóknál megválasztattak: Lencz József, Pongrácz Sebestyén, Poma János, Demszky János, Éder Ferencz h. ü., Hreblay Antal, Vörös Vincze h. ü., Hagen Károly, Kloczko János polgárnoknak ujolag elválasztatván, köszönetét német nyelven nyilvánitá. — Község tollnoka lett: Krucsay Ignácz h. ü. — Választás előtt a kir. biztos ur a bel és kül tanácscsal a székes templomba ment szentlélek segitség hivásul, a vérnélküli áldozatot, helybeli lelkész, kanonok és apát König János a mindenek urának mutatá be. — Második nap ismét nyilt ajtóknál tanácsnokokká választattak: Baranyay István h. ü., Tomka Miklós, Ujházy Lajos. Ezután a helyettesitve levő tisztviselők újolag többnyire mind elválasztattak és az uj választások által megürült választó polgárok helyébe választattak: Pap József, Török Sámuel h. ü., Kolbay Mátyás, Huber Mihály. Ennek végzetével a jegyzőihivatal zárt ajtóknál elválasztatott, és csak hiteles hallomás után irhatom, hogy a jegyzői hivatal akép alakult, főjegyző: Rimanóczy Ferencz, aljegyzők: 1. Gönczy Gábor h. ü., 2. Várjon Gábor h. ü. — — Harmadik nap a főbiró, polgármester és kapitány elválasztása megint zárt ajtóknál történt, min annál inkább mindenki csudálkozott, hogy sok városokban már ennekelőtte is, mielőtt az olly kivánatos nyilvánosság valahára valóság kezdett volna lenni, csak a község tagjai zárt, a többi tisztviselők pedig mind és kivált a három fő nyilt ajtóknál a legnagyobb nyilvánossággal szoktak választatni. — — Wirkner Károly közszeretet tiszteletben álló tanácsnok, volt derék polgármester, a közönség átaljános sajnálkozására mind a főbirói, mind polgármesteri hivatalrai kijelölést megköszönvén, érdemekben öszült volt főbiró Fedák János nevezetes szótöbbséggel ujolag elválasztatott. Polgármester lett: Farkas Sándor; kapitány: Goczigh József, ki elválasztását ugyan leköszönvén azt csak hamar, nagy nehezen egy szóra elvállalta. Ezután tiszteletbeli jegyzőnek és ügyvédeknek többen kineveztettek, Nagy Pál pedig tiszteletbeli főügyészszé óvás mellett(?) neveztetett ki, mellynek végével és az eskük letétele után a kir. biztos a bel- és kültanácscsal a székestemplomba sietett, hol főtisztelendő König János üdvözlő jeles magyar beszédet tarta az újolag elválasztott főbiróhoz, kit a község a templombul haza kisérvén, itt annak nevében Krucsay Ignácz tollnok által, német nyelvenköszöntetett. — 21kén Wirkner Károly és Demeczky Lajos urak a közrészvét, szeretet, tisztelet bizonyságaul és valódi érdemeik elismeréseül szövétnekes éji zenével tiszteltettek meg; éljenek a derék polgárok és lelkes hazafiak! vesszen az önkény, átok nemzeti nyelvünk ellenségeire! — A jegyzőkönyv f. h. 26án meg fog hitelesitetni reméllem; de várni is lehet, hogy eredvénye az illetők által közzététessék hirlapjainkban, hisz hála az égnek, többé nem élünk azon időkben, hol a legtisztább igazságnak, vagy történt tényeknek nyiltani közlése haragot, üldözést s ellenpártot szült, illően mindenki kimondhatja, sőt kötelessége kimondani egyes véleményét, hasonlókat köz tudomásra juttatni, mellyek gyakran a visszaéléseknek csirájában elfojtására vagy bizonyosan jövendőbeni gátlására szolgálhatnak. Ideje már valahára a szabadság szép szavát és a nyilvánosság üdvös eredvényeit nem csak szó-

*) Uraim! Dicső dolog a nyilvánosság, de, hogy megye gyüléseink a bosszú és kicsapongó indulatoskodások mezeje legyen, ebben az illy tulságoskodókkal tartani hazánk iránti véteknek tartjuk. Szerk.

al, de tettel is élvezni csak semmi személyes sértés, semmi félremagyarázások, elértések, és minden a maga rendin van és a nagy él: a nyilvánosság jóval sikeresb munkálódása elkerülhetetlen üdös következmény. Evvel az igazságnak, evvel a nyilvánosságnak rtoztam és mind ezeket hallgatással elmellőzni fő vétkemnek tarttam volna. Haladjunk! haladjunk! már valahára uraim, a nyilvánosag többé nálunk se legyen gyülölt vendég, hisz a 19dik században ünk. — Izraelita Adler József ékszerárus boltja, jóllehet már másodzor is annak felnyithatására felsőbb helyrül engedelem érkezett s bár a h. tanács intézvénye sikeresitését azonnal parancsolja, a városi s tanács által mai napig sem nyittatott-fel. A Sz. Lászlói gyapjuvásár alján véve a közvárakozásnak meg nem felelt. — A péterpáli herlani anczvigalmak igen népesek és fényesek valának, fürdő vendég nagy számmal. — Rozgonyban Kassa mellett, az ottani földesuraság Eszvétébül még tavaly keletkezett és ez idén rendbe hozott lövészintézetben f. h. 22kén első lövészet tartatott, erről bővebben jövő evelemben. — Két három nap óta többnyire mindig esik és a levelő igen hives annyira, hogy tegnap egy helyen levén, a kandalóra rakott tűz igazán beillett. Mint hallani: szepeszségen a jégeső nagy árokat tett. Kassán julius 25kén 1841. Klestinszky László.

Felső magyarorországi bányapolgárság. (Vége) 5) A bányapolgári olvasztás évenként nem csekély famennyiséget emésztvén fel, addig is, még a fa czélszerű szénné-égetésében, a facsusztató müvek (Riestenban) épitésében s. a. t. ügyes munkások képeztethetnének, bányapolgári ösztöndijasoknak kötelességébe fog tétetni, hogy Selmeczen tartózkodásuk ideje alatt, az erdészettani leczkékre is endesen eljárván, arról szóló bizonyságleveleiket mutassák be — 6) Miután a nagymlgú kir. kincstár részéről, egy e bányakerületben Felállitandó főbányászokat (Hutmann) képző iskola már tárgyaltatásba vétetett, s előrelátható, hogy ezen a felső magyarországi bányamivelésre felette hasznos befolyású intézetbe bányapolgári nevendékek is be fognának vétetni: bányapolgárság e kormányhatósági tárgyaltatások eredményét bevárni határozta, a képviselő gróf ur pedig egy bányapolgári főbányász-iskolára 2,000 pengő forintot ajánlani sziveskedett, fentartván magának az ezen summa miképeni használása iránti rendelkezést. — 7) Trangous Lajos alképviselő ur, mint a kerületi bányatérkép iránt kiküldött választmány elnöke elenti: hogy az inditványozott bányatérkép elkészitéséhez, mindenek előtt vidékünk pontos tájfekvési térképét tartván szükségesnek e választmány, képviselő gróf ur közbenjárására, a nmlgú bécsi tábornagyi karnál levő, vidékünk térképeinek e végre szolgáló formábani lemásoltatása megengedtetett, s azok mustrarajzai is beküldettek; — jelenti továbbá, hogy miután a térképeknek — a gölniczi kerületet ábrázoló — egyik szakasza *) a bányapolgárság birtokába jutott, Cornidesz Lajos bányamérnök ur, a gölniczi szakasz bányatérképét dicséretes szorgalommal, s az érczerek irányvonalainak (Streichungs Linie) s lapályozati szögleteinek (Verflächungs-Winkel) kijelelésével, s némelly magosságok különbségeinek feljegyzéseivel elkészitette. A választmány javalá, hogy a bányapolgári bányamérnök által, az előmutatott minta szerint, lassanként a többi szakaszok is kiégészitessenek, a magasságok időről időre felmérései — vagy magányos az illető birtokos urak által közöltetni kért térképek szerint feljegyeztessenek, az elkészitett térképek pedig, k ö z ö n s é g e s használatra kőre metszettessenek. Ezen előadás folytában az ülnöki testület megbizatott, hogy bányatérképeket e kerület bányamivelését előmozditó sokoldalú hasznuk tekintetéből készitesse, s azután, ha csak szakaszonként is a b á n y a p o l g á r s á g h a s z n á l a t á r a **) kőre metszettesse. Probstner András ülnök urnak azon nyilatkozata, miszerint a maga térképeit használatul közölni kész, köszönettel fogadtatott. — 8) Hogy az ez iránt nyilatkozott élénk kivánság kielégitessék, s a nemzeti nyelv méltósága iránti hódolatból; más részt a bányapolgári ügyek iránti részvét s érdek átalános neveltetése czéljából: a jegyzőkönyv fordittatni, s hasábonként némets magyar nyelven 500 példányban k i n y o m a t n i rendeltetik.***)

Korpona julius 19kén Az al- magyarországi főkamara gróf Svaiczer Gábor ur városunkba királyi biztosúl legfelsőbb helyről kirendeltetése a helytartótanács utján tudatúl adatván, lakosink által folyvásti édes remény és szakadatlan óhajtás érzelmi közt elérkezése részint azért, mert a tisztikar megújitásának szorgalmazásitól közel két évek elteltek, részint pedig az egymásra halmozott több tisztviselők hanyagsági bevádoltatása következtében fellobbant tudvágyból, éber figyelemmel és forró kiváncsisséggal váratott. — Teljesült is csak hamar e részbeni óhajtásuk, mert a kir. biztos kiküldetését teljesitendő nyárhó 18kán az elibe kiment egyenruhás polgárság kiséretében megjelent, s szives tisztelkedéseket elfogadván a belső tanácscsal tartott előértekezés alkalmával, más napra kitűzött tisztújitás megnyitására reggeli 7 órát kijelelé. — Azonban a tisztválasztási kir. megbizatását csak 10 óra tájban kezdé meg. Ekkor néhány fontos szavaival magas küldetése czélját terjesztvén elő, kir. megbizatását törvényesitendő decretum helyett, a helytartótanácsnak kir. biztost minden tisztelet s engedelmességgel fogadtatni rendelő intézvénye felolvastatott, — s a választott polgárság kiegészitetvén, a szószólói, egy tanácsnoki, kapitányi, és főbirói üres volt hivatalok szavazás útján betöltettek. — Őszintén megvalljuk, hogy a közjó érdeke leginkább óhajt azoknak adni szavazatot, kik a tudomány és erényizletes gyümölcsivel a város zajos viszályait bizton vezérleni birják, — kik saját érdekeit a közérdekével szemközt utolsónak tekintik! Másnap reggel a királyi biztos határunkon keresztül készülőben lévő országutat szemlére méltatá, s annakutána a városházába visszatérvén, a városipénz — s levéltárt megvizsgálá, — délutáni órákban pedig körünkből eltávozott a magas vendég. — Helybeli lakosság számos panaszival a kir. biztos elibe — ámbár ez alkalommal épen csak a tisztujitás végetti eljöttét nyilván kijelenté — de különösen három egyed abbeli esedezménnyel járúlt, hogy közelebbről a városi hatóság által befogadott lakhatási joggal felruházott balassa-gyarmathi izraelita Felsenburg József szeszgyárlónak e városbani bejövetelét meggátolni méltóztassék. — — Hogy a legujabb törvény előtt Korponán nem laktak a zsidók, az való — de kérdjük: mellyik törvény által fosztattak meg attól? vagy micsoda bányai intézetek állhatnának annak ellent? — — Minden törvénytelen szokás és rendelet pedig a legujabb törvény által eltörültetvén, bizton reményljük, hogy e részben legközelebb hozott törvény holtan nem maradand, és annak megtapodására jogérzetü kebel nem hajlik. Az előléptetések által ürességhe jött hivatalokat tisztujitást követő ülésben a város tanács kipótolván, következő tisztikar alakult: főbiró: Plachi Samu: tanácsnokok File András, Szalamin János, Pajor János egyszersmind főjegyző, Mikulássy András egyszersmind Kapitány, Aman Bódog egyszersmind pèrtárnok, aljegyző Niklós Fortunát, főügyész Tablicz Samu, szószóló Libertiny Lajos, — pénztárnok; Philadelphy Mihály és Bruneth István. Libertiny Rudolf.

---

*) Az óta megérkeztek a többiek is 52 darabban, és igy e részrül ez igen érdekes vállalat akadályai elháritvák.

**) Nagyon sajnáljuk, hogy nem fogadtatott el a választmány javaslata, melly e bánya térképét közönséges használatra inditványozta kőre metszetni. Talán e határozat még illy értelemben módositható? mi azt legalább nagyon óhajtanók, és hálával fogadnánk a tisztelt egyesülettül, ha bizonyos számu példányt magyar nyelven bocsátana közre, ez által nem nagy költség különbséggel tetemes szolgálatot tenne a nemzetiségnek, és tán a bányászat s az ide tartozó tudományok studiumának is.

***) Az egyesület pecsétje törvényes alakulása óta magyar köriratu.

---

**Ör.** A Pesti Hirlap 62 számából méljen illetődve olvasánk t. Dobozy Antal urnak fia elvesztén keserveit, kinek nyomába semmikép sem akadhat. A fiu 19éves nyulánk szőke, fejének bal részén szilva forma többi hajánál fehérebb folt vala látható. Itt Pesten első évi jurista volt. Eltünésérül nem tudni egyebet, minthogy julius 10kén délelőtt atyjának minden panasz és komolyság nélkül irván levelet, estve felé pedig Budára Hraskó krisztina városi káplán urnál $8\frac{1}{2}$ mulatván, attól érzékenyen bucsuzott el, az óta sehol sem találtatik. Felhivatik tehát minden emberbarát, ha valamit tudna felőle, tudassa azt a szerkesztőségekkel vagy pedig siessen t. Borsod vármegyéhez hirt adni.

Ujkönyv. Beimel József betüivel megjelent: A k e l e t n é p e közt egy ember 1841. Ára 40kr. ezüstben. — Ajánlatára igy szólunk: „Rémitő eset — de talán — magyarúl szólva „kőmives" — a legszebb nem is olly — vagy tudod is már barátom — azon magas Altány, — a népek hiedelmében — igen — ő volt az első — és hiven elbukott. — De négy izmos a tömegből — furcsa ideál — szalma ágy — Vállakon döczögve — de megjegyezd azt is — a magas kapun keresztül — el — igenis — ugy-e rémitőség — és ez mind tőlünk nem igen messze — olvastad? — hanem ezt máskor — vadmén —: kutyabőr — ostoba liba — — —. Ha a keletrajz bogara ezen mekegő magyarismust megfejti, ugy A k e l e t n é p e k ö z t e g y e m b e r t is szorúl szóra meg fogja fejteni Budán —of—.

Nyilvános köszönet. Méltóságos csömöri gróf Zay Károly urnak, Zay-Ugrócz örökösének stb. mint a magyarhoni ágostai hitval. evangelikus gyülekezetek s oskolák felügyelőjének meghivására a honunkban létező ágostai evang. felsőbb oskolák kiküldött oktatói a zay ugroczi várban öszegyülekezvén, a most tisztelt gróf s méltósága elnöksége alatt, a folyó évi julius 20kán és következő napjain a fő oskoláinkba behozandó egyforma tudományos rendszerrül, nemzeti nyelvünknek, mint közönséges oktatási nyelvnek alsó és felsőbb oskoláinkba minél előbb eszközlendő behozásáról czélirányos oktatásról és egyéb az oskolai életbe vágó kérdésekről folytonosan tanácskoztak. Melly alkalommal hálás érzéssel megemlittetvén németujvári gróf Batthyáni Kazmér ő méltósága azon kitünő nagylelkűsége, melly szerint a legközelebb mult oskolai évben minden honi fő oskoláinkat magyar föld és égtekével megajándékozni kegyeskedett, a jelen volt oktatók egyhangulag határozták, hogy ezen nagyszerű ajándékért a tisztelt gróf ő méltóságának alázatos köszönetök a hirlapok utján mély tisztelettel nyilvánitassék. Költ Zay-Ugróczon julius 26kán 1841. Király József mk. mint a gyülés jegyzője.

✲

## Külföld.

**Amerika.** Amerikai hirlapok szerint a mexicoi tengeröbölben a Mississippi torkolatánál egy tengeri rabló hajót tartóztattak le, mellynek lobogóján kék mezőben fejér halálfő és halálcsont volt. Találtak a hajón egy irott szerződést is, melly e martalóczoknak alkotmányul szolgált és köv. szavakkal kezdődik: „Mi alólirtak, a természet fijai szint olly joggal birunk annak javait élvezni, mint minden más ember e világon, ki aszszonytul született. Annak jótéteményétül megfosztatván azok csalárdsága által, kik fölöslegesen birják azon javakat, mellyek mindenek számára voltak rendelve, érezzük magunkat az egész világ ellen óvást tenni, és azt ismét elvenni, a mi jogszerűleg minket illet. E naptul fogva az egész világnak háborút üzenünk, és kötelezzük magunkat, hogy az emberekkel ugy bánunk mint velünk bánnának, ha kezökbe jutnánk, azaz kegyelem nélkül. Ma alkotmányt csinálunk személyes sinórmértékünkre, mivel tudjuk, hogy közös javunkra fog szolgálni. Szövetségünk vérrel van megpecsételve, és egyedül vér mossa el mind annak bűnét, ki törvényünk ellen cselekszik. Bizonyos halál mind annak fejére, a ki a harczban gyávaságot, hanyagságot vagy elégületlenséget mutat, másokat arra ösztönöz vagy kegyelmet kér.“ — Ezután következnek a czikkelyek, mellyek a legénység és kapitány kölcsönös jogait határozzák meg: hetet a rablók közül elfogtak, de vezérök elillant. —

**Spanyolország.** Krisztina királyné óvást tett a cortes azon határzata ellen, miszerint gyámsága gyermekei felett megszüntetett. — A papok tartása dolgában hozott törvényt a congressus megerősitette, és a tanács elibe terjesztette. E törvénynek az a czélja, hogy a papok bizonyos mennyiségü pénzt kapjanak a statustól, hogy attul annál inkább függők legyenek. — Az angolok iránti ingerültséget még inkább neveli azon esemény, hogy Algesirasban egy angol csempészhajó megtámadta a parti őrséget és még a száraz földön is kergette és nehányat közülök megsebesitett. Barcellonaban és Malagaban szinte garázdálkodnak a csempészek, azonban mind e mellett is növekszik az angol befolyás a kormányra. — Arguelles midőn gyámmá megválasztatott azon kérdést tevé: maradhat-e ö ezentul követ és elnök? mire igen lön a felelet. — Barcellonában ismét zavargás történt. A főkapitány jelentette, hogy tiltott portékákat fog eladni, mire a városhatóság a munkások felszólitása következtiben megkeresté a kapitányt, hogy várna az eladással addig, mig a kormánytul válasz érkezik, ki midőn várni nem akarna, a munkások felszedték az utczaburkolatot, torlaszokat csináltak, és azon utczát, hol az eladásnak kellett volna történni, egészen elrekesztették és igy gátolták meg az eladást. —

Az alhucemasi lázadók már megkapták büntetésöket. Midőn a fékezésökre küldött csapat megérkezett, már akkor az őrség meg volt egymás közt hasonlva. A bünösöket mind Malagaba szállitották, és ott sokat agyon lőttek közülök. — Arguelles mint a királyné gyámja 3000 hely felett rendelkezhetik, és sok követ, ki őt ezelőtt spartainak tartotta, most hizeleg elötte. Kettős helyezeténél fogva mint gyámnak és congressusi elnöknek olly rendkivüli befolyása van Arguellesnek, hogy már az Espartero féltékenységét is fölkeltette. Hogy a királyi növendékre jobban felvigyázhasson, Arguelles a palotába szándékozik lakását tenni, mit Espartero megint nem fog jó szemmel nézni. — Ceutaból több angol ügyvivőt elkergettek, mivel a katonák közt pénzt osztogattak ki, hogy elcsábithassák. Ceutára rég fáj az angol foga. — Krisztina királyné Párisban kézcsókolásra bocsátá az előbbkellő spanyolokat és ez által mintegy daczolni akar a kormánnyal; de Madridban föl sem veszik az illy silány demonstratiót. — Az angol csempészek több több garázdaságot követnek el a spanyol partokon, s mind inkább növekszik az angolok ellen a gyülölség.

**Nagybritannia.** (Russel lord nyilatkozványa választóihoz). — Russel lord nyilatkozványa, mellyet választóihoz bocsátott, és melly a lelépendő miniszterium törekvésit, s a dolgok jelen állását igazán és férfias hangon fölfedezi, következően hangzik: „Uraim! szives köszönet önöknek megválasztásomért. Ezt már rég megtettem volna, ha azon utat nem kivántam volna önöknek megkönnyitni, mellyet a választások állása nekem kötelességemül tett. Midőn a mult év első havában olly végzet hozatott, melly a kormány iránti bizodalom fogyatkozását kijelentette, mindjárt nyilvánitottam azon szándékomat, hogy a felemelt adó fedezésire, pótlékadót hozok inditványba, az elfogadtatván, ez esztendőben számba vettük a bevételt és kiadást, és ugy találtuk, hogy ez új adó nem elégséges a hijány fedezésére. Mi azon véleményben voltunk, hogy a nemzet becsülete és bátorsága tekintetébül sem a tengeri sem a szárazföldi erőt nem kevesithetjük. De kereskedési vámjaink gondosb vizsgálása után azon határzatra jutottunk, hogy a tilalom eltörlések, és korlátozás kisebbités által lehetséges leend a kincstárt ismét megtölteni és egyszersmind a dolgozó osztálynak könnyebb élelemkeresést szerezni. Ezen szabályok közül az elsőbbek nagyobb szabadságot adtak volna gyarmati kereskedésünknek. A husvét elötti vitatkozás alkalmával kimondtam, hogy a kormány el van tökélve azon elvet azon kereskedési politikánkra alkalmazni és már javaslatai is vannak készen, hogy nézeteit életbe léptesse. Ezen nyilatkozatot illetőleg azt állitották, hogy kereskedési és pénzügyi terveink azért koholtattak, mivel egy záradéknál az irlandi módositási inditványban veszitettünk. Erősségeinket nehéz volt megczáfolni, inditóokaink iránt könnyü volt bizodalmatlankodni, és azok, kik az okokat nem birták felfedezni, elég szorgalmatosak voltak lettdolgokat föltalálgatni. Mások azt mondták, hogy illy ingó levén a többség az alsóházban, nem kellett volna olly roppant fontosságu szabályokat szőnyegre hoznunk. Ha azonban a bevételi hijánnyal visszalépünk, és fedezésére szert nem mutatunk, azon emberek nagyobb joggal vethetik szemünkre, hogy azon nehezségektül, miket magunk okoztunk, visszarettentünk, és utódinkra nép-szerütlen vagy kivihetlen feladatot hagytunk terhül. Ezzel ellenkezőleg kötelességünknek tartottuk az alsóház elé olly tervet terjeszteni, mellyet mi hasznosnak hittünk; itt csatát vesztvén, javasoltuk ő felségének, hogy hivatkozzék a népre. Mihelyt az új parliament összeül, tüstént világos s eldöntő itéletet kérünk javaslott politikánkrul. Ennek eredményét most könnyü ellátni. Az angol városok- és választó falukban kis többségünk van. — A scot nagyobb és kisebb városokban elhatározó többséget nyertünk. Az irlandi városok és megyékben szinte a mostani miniszterium politikája mellett nyilatkozott a többség. A scot megyékben a másik párté a többség és az angol megyékben tulnyomó többség van ellenünk. Mivel semmiféle miniszterium nem állhat fel az alsóház bizodalma nélkül politikánk elakasztását nyomon lemondásunk követi. — E megváltozott állásban meg nem egyeznek a polgári kötelességekrül való fogalmimmal az új kormányt daczoló ellenzéssel gyötreni, vagy a koronától azon eszközöket megtagadni, mellyekre szüksége van, hogy kinn az ország jó hirét, benn a nyugalmat feltartsa. De ha a vallási, polgári és kereskedési szabadság nagy elvei kérdésbe jőnek, akkor azon elveket szilárdul és rendületlenül épségben kell feltartani. Akár mellyik párt legyen is kormányon, ezen elvek a társaság haladásával olly elválhatatlanul össze vannak kötve, hogy az ország azokat meg fogja vizsgálni. E meggyőződésre engem a korábbi győződelmek ébresztettek. Kormányon nem voltunk mikor kényszerittettük ellenfeleinket azon különbség eltörlésére melly a politikai hivatalokat kizárókká tette és a vallásos esküt megszentségtelenitette. Kormányon nem voltunk, mikor kénszeritettük elleninket, hogy még a romai katholikusokat is vegyék ki azon jogtalan állapotbul, mellyet az alkotmány fentartására és az egyházi biztosságra kerülhetlennek tartottak. Kormányon levén kényszeritettük őket, kik Manchester, Leeds és Birminghamban nem akartak parliament ülést adni, még kiterjedtebb javitási rendszabályhoz megegyezésöket adni. Kormányon levén nyertük meg a parliament megerősitését a rabszolgaság eltörlésére gyarmatainkban. Kormányon levén semmitettük meg a kiváltságok egyedárusságát helyhatósági testületinkben. Kormányon levén vettük munkába az egyenlő polgári kiváltság elvét a protestansok és katholikusok közt, mi által az irlandi nép őszinte indulatát biztositottuk a koronának. Ezen szabályok közül egyik sem nyerte meg elleneink nagy tömegének szivbeli jóváhagyását; majd mindenik ellen hevesen hosszasan küzdöttek. De az igazság győzött és ismét győzni fog. Ismét kormányra jutván ők elfogják rendszabályainkat fogadni, s az ész szavának hódolni; ha máskép tesznek, le kell a hatalomrul mondaniok, és a kereskedési egyedárusságot azon sors éri, melly érte a vallásbeli türedelmetlenséget s a politikai kizárást. Ezen czél elérésére azonban éberség és egyesség kell. Bizván rendszabályink igazságában, egy mulékony csatavesztés által, legkevésbbé sem fogunk megrendülni a kitürésben. stb. Russel julius 19kén 1841. *E nyilatkozványbul, mellyet az egész miniszteriuménak tekinthetni. kitetszik a whig kormány emberi érzelme, és ebbül át fogják látni olvasóink, milly roppant akadállyal kell a tory kormánynak küzdenie, ha csakugyan nem akar hódolni a nép kivánságának és humanitas elveinek.* — Az angol hajó mühelyekben nagy munkásság uralkodik. Julius 20kán bocsátották vizre „the Growler“ 1500 tonnás hadigőzöst, nehány nappal pedig az előtt „the Devastation“t. Mind kettő első rendü hajó.— A belga király londoni utjának czélja volt a belga határszéli várak lerontatása, ezt Lajos Fülep ösztönzésébül tevé Leopold király, de Palmerston kereken megtagadta. — Russel lord megválasztatása után a cityben emlékpénzt vertek, mellynek egyik oldalán Russel képe áll ezen körülirással: „a becsületes lord J. Russell parliamenti tag.“ másikon pedig: „szabad kereskedés. Per mare, per terram.“

**Franczia ország.** Toulouseban semmi zavargás nem volt Mahul eltávozta óta, hanem 17kén majd verekedésre került a dolog. A vadász és pattantyús csapat altisztjei lakomát adtak a Montaubanbul érkezett osztály altisztjeinek. Asztal után a mint egy 80 személybül álló társaság a kávéházba ment és bortul felhevülve a marseillaise-t énekelte, hanem az „aux armes citoyens“ helyibe ezt tette: „à bas les Toulousains“ mit piszszegetés és füryölés, végre kőhajgálás követett, és ha nehány főtiszt ott nincs, és a nemzetőrség jókor oda nem érkezik, vérengezésre kerül a dolog. — A Montpellierbül Toulouseba menő katonaságot a marseillaise éneklése közben e szavakkal kiséré a nép: „ne lőjjetek a népre, ne lőjjetek testvéritekre.“ — Bocher az ideigleni ispány Toulouseban azon észrevételre, hogy a főhiba az volt, hogy Mahul nem tudott megegyezni a helyhatósági igazgatósággal, igy válaszolt: mint is egyezhetnék meg az ember olly helyhatósággal mellynek feje hitvány ujságmázoló, ki lapjában a kormányt és annak képviselőjit mindennap revolutionalis elkeseréltséggel gunyolja. Arzacnak pedig a helyhatósági tanács elnökének, ezt mondá: „Ejh! uram, ön hirlapot ad ki. No, a hatóság majd azon hirlapbul csináltat töltéstokot, és azon töltéssel lövet önre. Én nem fogok ugy tenni mint Mahul, ki lóra ült és sz. Michel táb. mellett lovagolt. Én a csoport előtt megyek, és magam tüzeltetek.“ E beszédet hatalmas káromkodás követé, és Bocher többször az asztalra és kardjára csapott. — Hervi Fonfréde publicista julius 22kén Bordeauxban meghalt. — Azon csempész, ki a Cabreratul rá bizott pénzt elsikkasztotta, a perpignani törvényszék itélete következtiben 50,000 frankot vissza tartozik Cabrera családjának adni. — Mahul magaviseleti számodása és igazolása röviden ide megy ki: „Nincs igaza ki azt mondja, hogy én késlekedtem a lázadók vérit ontani, Pillanatig sem feledém, hogy az az én jogom és kötelességem volt. A dologban annyi igaz, mikép magam olly állapotba tettem, hogy lehetetlen volt erőszakot használnom.—Hir szerint az algíri lakosok leveletirtak Lajos Fülepnek, mellyben előszámlálják a franczia mivelődés jótékonyságát, mellyben a meghóditás által részesültek, és mint durva barbárok, kik saját javokat nem tudják, kérik Lajos Fülepet, kimélné meg ezen jótékonyságtul. —

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt.**

**Szerk.**

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

64.

PESTEN — 1841.

# VILÁG

Szerdán — Augustus 11kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések; primási adományzás: és halálozás. — Hazai képek (Szellemi életünk jelenben). — Miskolcz. — Kecskemét. — Ör. Nyilatkozás a „Kelet népe közt egy ember“ iránt – A magyar orvosok és természetvizsgálók második nagygyülése ügyében.—Budapesti naglónak. — Természettudományi társulat gyülés határnapja. — Szerdahelyi jutalomjátéka. — Külföld. Nagybritannia: O'Connell beszéde. — Kretai kormány nyilatkozása Europa kormányihoz. Egyveleg.

## Belföld.

Ő cs. s ap. kir. Felsége Hadáry Antal m. kir. udv. cancellariai galmazót egész évpénzzeli nyugalmaztatása alkalmával egyszerssnd „király udv. tanácsos czimmel;“ — Takács Sándor Győr mei fősz.-birót a dunántuli ker. számfeletti fizetéses ülnökévé; — ank Józsefet, a pesti helybeli katonaság főkari orvosát (Stabsrzt), magya országi igazgató tábori főkari orvossá, melly hivatal „cs. kir. tanácsos“ czim van összekötve, méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Főméltóságu Kopácsy József herczeg-primás báró Szörényi egszakadása következtében a verebély-szengyörgyi egyházneme- székekhez tartozó sunyoghatári egy egész telket Motesiczky Pál . kir kamarásnak adományozá; hova ez e napokban be is vezettetik.

Mihálik Vincze a bácsi kamarai urodalmakban plavnai erdészszt jul. 7kén meghalálozott. H—k

**Hazai képek.** (Szellemi életünk jelenben). Van a magyar szellemiség térén egy látvány, fontos ünnepi érdekü zajlongó, ellyet a jelen év hozott magával; virágzásig érlelt gyümölcsét a vendő titkos kebele rejti. Birunk egy erőt, önállót, hatalmast, melly emzeti életünk kerekét évek óta hajtja vegyes szerencsével ugyan, országos figyelmet vivott ki még is, mert egtöbben azt hitték, hogy ak igy s nem máskép közelithető a czél, melly egy későn ébredt emzetet a nagy nemzetek közelébe segitheti. A képletek, mellyek en önálló erőbül fejlének, nagyok ugyan s feltünők, de nagyok a párok is hova az egyes erő képessége még nem hathata s az ott deg állással tenyésző ingoványok magára emelkedve szétterült galikkal a nemzet önkint fakadó csemetéire vészes árnyolatot vetek; de a feltünők között feltünő volt az is, hogy az önálló erő az összes polgári állás különitő közfalait képessége szemt nem bontogátá, hanem erősb talpazatra szoritá szétfubb fokozatokat vetvén közbe, hogy ember és ember között rökös térbeli jellem uralkodjék, hogy a nagyobbnak ne egyesen, hanem lefelé kelljen tekinteni, ha embertársát látni akarja. — Ezen önálló, hatalmas erő mellé egy másik fakadt, szinte önálló hatalmas de egészen ellenkező természetü, melly miután nyomos ításai ellenszegült különösb viszonyok önkint lesimultak, nagysában felemelkedett s 1841ik év hajnalán, mint a felháborodott Aetna magyar láthatár kellőbb felületére tört, hol maig is szent buzgommal munkás a haza nagy dolgait számlálja elferdült vagy elferített érdekeit egyengeti; a károsan czatázó nemzeti gőgöket alázza; elavult merényeket ujaká, az ujakat nagyokká a nagyokat állandókká az állandókat hazaivá örökíti, a tespedés oltárait szétrombolja; azok helyett a haladását emeli, ékesiti; a mosatlan kezek taadó terményeit gyomnak tekinti, s mint illyent a haza drága töményével nem füstöli körül; mint illyent a hazai virágok közé nem lteti; a magasra emelkedett ingoványok szétterült galjait nyirbálja, szorgosan nyesegeti, hogy a nemzet fakadó csemetéi a vészes rnyolat alúl felszabadulva, az érlelő nap leható sugáraiban részthessenek; a nemesb erőket egymáshoz közeliti, hogy lássák mi él előbb a pontot, mellyre teremtvék. — Az erő nagy hátása szikbe ütődött, azokat zajosb merengésbe hozá megihleté az első agy erőt is, meg a vis zahatásig, miáltal a kéterő összekocczant, az összekocczanás egy nagy politicai életet készül létre hozni és z a látvány melly a magyar szellemiség térén olly nagyon szétterült, gyedüli, minden szemek ide függesztvék, feszült kebellel várván, nit szülend e szilárd kocczanat. — Örvendjünk jó magyarok! kedres jelenet ez politicai életünkre; mert ritka erők kocczanának ösze, ollyanok, mellyek politicai életünk százados kopárjait örökké viruló sempervivumokkal rendezhetik el: azt kellene,csak tudnók,érvényesen ohajtanunk: hogy e két nagy természeti erő koczodásasoká igen soká tartson! de félek, nagyon félek, hogy előbb mintsem feszült várakozásunk illő fejleménnyel jutalmaztatnék, a túlnyomó sebességgel kocczanó erők visszarugamlanak, vissza — s talán czéltalanul, mert a természetnek örökös rendje, hogy minden erőbeli fol am egy bizonyos pontig fokozat szerint emelkedhetik; de túl rajta ugyanazon szellemben nem hághat, hanem ellenkező álladalomba dülemlik: félek lelkes magyarok! hogy e ritka kocczanatban sem teend a hiv természet kivételt: küzdenek a kitűzött pályatéren s talán huzamost, s midőn a magasság végpontját elérik,visszadülemlenek ezek is s halotti csend boritja el a pályatért, hol előbb ezer meg ezer szemek remény és kétség között merengének. — Voltak már hazánkban több heves kocczanatok, látánk már bő jóslatú erősurlódásokat, feszült kebellel kisérénk a felütött tábort; nemde elenyészének azok? el igen is s mint felzúdult keblünk igazságos követeléseit kielégitheték vala, csend, mély álom uralkodik ott, hol elöbb nemzeteket vélénk két erőben csatázni: nem eleven mássai-e ezek a most fe torult zörrenet fejleményének? De félek azért is, hogy ez a jó magyar nemzet, mellynek parányiságom is egy kis polgári lánczszeme, az ujdonságon egy kevesé kapkodó; mert szereti, de hamar meg is unja, mert hamar eltelik, s ha eltelt szeret feledni, várjuk a jövendőtül. Az elő tünemények a kocczanat czéljának igényeit kétes fordulattal jellemzi , mert az ujjon fakadott erő mint tényleges organum, az időserőt mocczanatlag sem háborgatván, a vállalat hosszú sikain önállólag haladott, haladott korszerüleg; a sikon mi jót, és ismeretlen é czszálokat talált, felszedegeté, és képzett tolmácsolattal a talalmányok igényeit kimutatá, és a nemzet birtokába vezeté. Az idősb erőnek ez nem tetszett, a tényt bünheszté, ugy mondják azért, hogy az ifjabb erő müvei amazt illeték vala: ime a kocczanat oka: jól van ez? —hiszen végtelen romok hevernek még szétterülve a haza elhagyatott sikján, mellyek nagy mestereket kivánnak s ha azok közül néhányat diszlő virulatba alakit össze az egyik, marad még elég hátra, mik az erősb vállára valók csak, s a ténylőnek igaz érdemet adnak.De az értelmi szakadástól védjen bennünket a gondos ég; mert ez a tömült villány, melly a nemzet öt érzékeinek organumait rángásba hozza,vészes képleteket idéz elő,mellyek a távolithatatlan részek jogos állásait folytonosan nyomják, megvékonyitják, s végre szétszakitják, oda igy az anyagi folytonosság, halálos ömlény által záratnak be a nemzet szemei. A történetek évkönyvei siralmas példát adnak erre, legsiralmasabbat a 16dik századból, az értelmi szakadás volt ama nagy átoknak alapoka, de elmult hála a gondos égnek! az összefogó értelmiség, a szaporodott erők az elkeseredett nemzetet az életiség uj hajnalára emelék, hol több még ugyan a hiány, több a keserü, mint mennyit a kor követelései megbirnának; de épen általatok nagy erők! várandó a harmat, melly a lekanyult hazai növények bágyjadt tonusát visszaszerzendi: csak vigyázzunk,hogy szépen czimzett iparunk recidivát ne szüljön, mert ez idült kórpangást hoz, melly hamar az élet gyökerébe vág. — Egyesüljünk! az álló kor jelszava ez s az igy összefutott erők tulajdona a haza ingadozó oszlopit olly állásra segitni, hogy a mi parányiságunk is valahára europa láttengelyébe essék. Pap Ignácz.

⚓ Miskolcz, julius 27kén. Megyei életünkről ön lapjaiban tett értesitéseim folytában, jelenleg városunkról nehány szót. — Hirlapjaink, egy időtül óta, külön szinü és hangu czikkekkel annyira telvék, hogy az olvasó, bár örülve a munkásságra feszitett erőnek, a lapok tartalmasságának s haladási időmérőnk ezen emelkedési pontjának, kénytelen a csak mágany kis bajokat érdeklőket mellőzve, a belbecsűbbek után nyulni.Jelen soraim napi bajaink közül azokat emelendik ki, mellyek az általok közvetitett köz jó- vagy roszért közérdekűek, és igy egy nagyobb közönség figyelmét is igénylők. A gyakorlati élet mezején minden nagy és üdvös csak egyesek összitett erejöknek köszönik létöket; és hol egyesek elágazott erővel külön czélokra törnek: ott az ember természete — az egyesülésre törekedés — tagadtatik meg, a számolásbul a közjó felejtetik ki, s gyakran a nagy czélokra kicsin erők hasztalan pazarlása után a jelennel jövőnk veszett el. Illy nézetek és nagy Széchenyink „Egyesüljünk!“ szózata füzé össze egy tized elött megyénk és városunk polgárait; és midőn később, ugy neveze t nemzeti casinói egyesületünk“ kebelébül a kaszt szellem forintra forintot gyüjtő és alapszabályaiban szép irányú „polgári egyesületünket“ — különválva — idézé elő: ujon alakult nemzeti casinónk, hason nézetekbül indulva, polgári egyesületünket legközelebb egyesülésre hivta fel. Mielött azonban a felszólitás sikerérül szólanék, a két egyesületrül egy pár szót. Nemzeti casinónk eddigi életérül sokat szólhatnék, sed de mortuis aut nihil aut bene; most újon alakulván, egy új jövőnek, — és ha tisztelt derék elnöke győzve az előállandó bajokon, buzgóságában nem csügged, ugy biztosan mondhatjuk: egy szép jövőnek is néz elibe. — Polgári egyesületünk alapszabályaiban egy szegény „mesteremberek özvegyeit biztositó nyugpénz intézet“ felállitását tűzé ki, és több éven keresztül is eddig még kevés sikerrel; és megengednek a tisztelt tagok, ha állitani bátorkodom, hogy egyesülésükkor kitűzött irányukat feledve, vagy nem értve erejöket excentrice

csak, hogy a tisztelt egyesület városunk csinosbitására és sok hasznos intézetek előidézésére olly sokat tehetne, milly keveset tesz. — Azonban legközelebb, egy vasárnapi iskola fölállitásán igyekszik, s mint hallom, a helybeli n. e. görög tanitó ingyen tanitásra ajánlkozó fölszólitása következtében, az alapterv kidolgozására választmány küldetett ki, mellynek sikerérül teendő értesitésünkkel tán többet is szó andunk ez egyesületrül, most még haladásának azon részét emlitvén csak meg, mellynél fogva, a hirlapok mellett a tudománytárt és a t. t. évkönyveit hozatja meg, mik minden jelességök mellett is a polgártársaktul, — hogy ne mondjam értetlennek — mint életviszonyainkra nem alkalmazhatók, olvasatlanul elrakatnak, nyerve mégis belölök egy tanulságot: jövőben olly munkákat is szerezni, mellyek tartalmoknál fogva a kereskedővel és mesteremberrel szorosabban érintkezők, majd a létesitendő vasárnapi iskola szükséges könyvtárának is alkalmas alapját teendik. Bár honunk több városiban létező illy egyesületek, értve hivatásukat, értve a kort és érezve a szükséget: vasárnapi iskolák fölállitásán, és a polgárok boldogságával közvetlen viszonyban álló intézetek létrehozásán igyekeznének! bár most, midőn egy nagy jövő sejtésében az „egyesülés" hazánk életelve lett, nem különválva, hanem kart karba fűzve tartanának a nagy czélnak — a haladásnak. — Igy fájdalommal nézzük Szeged három egyesületét, és fájdalommal közlöm helybeli casinónk a polgári egyesületet egyesülésre fölszólitása eredményét. A tisztelt polgártársak ugyan is, egy két „bölcs és népszerűskődő" ur mystificatiója folytában, több józan hangok lezugása mellett, a tiszta szándék megett alacsony czélt rejleni gondolván, vagy, hogy gyanusitani ne látszassam, a felszólitásban (nem tudom miként) kifejtett nagyszerű tárgyat felfogni nem birva, fillérkedő nézeteknek áldozák fel az ügyet; és arrul kezdének tanácskozni: valjon, a nem bevételért könyörgő, hanem az egybeolvadásra testvérkezeket nyujtó, casinói tagokat egyenkint fogadják-e be, vagy en corps? Hej uraim! tudok egy mesét, szépet és mulatságost, de nem mondhatom el, mert nevetni itt helyén nincs. — Ha az ismételes vádjátul nem félnék, elmondanám, mit a P. Hirlap borsodi levelezője az 57ik számban mondott; mert ime igy czáfolja meg a tény az álbölcselkedést, igy látjuk azon osztályt, melly a kiváltságosak szükkebliségében keres gátot a haladásra, csigaként hidegen visszavonulva igazolni az állitást, hogy némelly társulatok „egyesület" czime csak gúny, csak parodia. — Pedig isten segélyével itt lenne a kor, mellyben férfias eltökéléssel és az eszmélő ész hatalmával kibontakozunk kárhozatos előitéleteinkbül és az ép lélek s tisztult kebel tiszta erejével a közhaza boldogitása nagy munkájában részt venni akarjunk: — Legyen szabad jövőben is a „pure democraticus" (?) szellemü egyesület lépései felett ellenőrködnünk, és ez alkalommal kimutatnunk azon hasznokat, mik az egyesülés által nálunk és hazánk több városiban is létesitendők lehetnének. Miskolcz több honi — de fővárosunkhoz hasonlag is — sétatérrel nem bir, és annak tulajdonitható tán, hogy hely hijányában, hol egymással közelebb és fesztelenebbül érintkezhetnénk: ha nem is zárt, de magány körökben mulatunk, és együtt nem surlódhatva ismeretlen és hidegen állunk egymás ellenében. A két casinó egyesitett ereje azonban, több év s több ezer ajak kivánatát létesiteni akaró, ha nem is a mult évi Hasznos Mulatságok 45dik számában tervezett helyen es módon, sétatért létesitve, városunk lakosit egymáshoz közelebb vihette volna. — Állandó szinészetünk sincs! s mit tehet összitett erő és akarat — példa Győr. — És itt alkalmat veszek szinészetünkről nehány szót szólani s főkép azoknak, kiknél az akarat a tehetséggel párosúl. Mint emlitém, nálunk az állandó szinészet a jámbor óhajtások egyike. És nem kétkedem, hogy az is leend, mig el nem ismerjük a nagy igazságot, a nagy érdekeket, a nemzeti szinház eszméjéhez kötötteket, mig részvétünk nem nagyobbul, és szinházban nem csak időtöltést keresők, hanem tanulni is akarók nem megyünk. De legyünk őszinték! Állandó szinészetrül csak álmodhatni ott, hol annyi az elfogult, és hol a müvésznek annyi előitélettel kell küzdenie. — Én csak a két casino egyesülésétül várhattam mindent, főkép szinészetünkre nézve, melly megyei gyámkodás alatt nem virágzik. Igen, csak az egyesült akarattul vártam, hogy Miskolcznak állandó szinészete lesz. Eszméljünk uraim, törekedjünk öngondolkozásra vergődni: — egyesüljünk! és bár mit szóljanak a Pythiák, pártoljuk a szinészetet, és ha nem a hozzá forrt nagyszerű eszmékért, legalább önmulatságainkért.

Önnek „Akárki" aláirású levelezője a 56dik számban némelly jellemző ismertetést közöl a helybeli cath. iskolákrul. Fájdalom! igazat mond. Általában iskoláinkban Jósika Nándori malachiásával még mindig fő elv a nevelésben: „a gyermekbül vessző képez embert." De istenem milly embert! Várhatunk-e embert a szó nemesb értelmében a gyermekbül, kinek egy élénk tekintetét, egy ártatlan mosolyát a rettegett „professor" flectas vagy decumbas parancsa követ? kereshetünk-e majd a férfiuvá virulandó ifjuban önbizodalmat és lelki ruganyosságot, ha naponkint hallja állitatni, hogy ő „asinus, luridus és nebulo" és a száz meg száz czimet, melylyet a professori atyai szeretet és gyengédség feltalált? — Tapasztalásbul szólok: legjobb tanitónak tartatik az, ki legkeményebb, kinek mosolyát növendékei egy éven át egyszer sem látták, ki hideg mint czellája és kihez félelemmel és nem szeretettel közeledik a gyermek. De tekintsünk az iskola falai közé s kisérjünk egy két tanitási leczkét figyelemmel. A gyermek csak szótagonkint fejébe vert leczkéjét megtanulja, és azt gépileg a fölibe rendelt tanuló társnak (u. m. Schedatornak) elmondván: ez rajzónnal jegyzi hibáit, és ha társának ellensége sokat jegyezhet, mert a kelepelő gyermeket csak megakasztván, ez a következő szót elfelejti, és a csak szavakat és nem értelmet tanult deákocska leveretten áll társ ellensége előtt és középre térdel, mert neve után kis n (nihil) vagy m (male) iratott a hatalmas schedátor által. Megjelenik a tanitó és a következő perczben nyirvessző vagy korbács alatt ordit a gyermek, és ha még egészen megnem aláztatott s vonakodik tisztelt csókkal illetni a kezet, melly őt lealacsonyitá, a játék ismét kezdődik és ez mind addig, mig ugy mondott: engedelmességre nem szokik. De elég legyen. Lelkem olly jelenetek irásán elborúl, tiszteletreméltó kivételkint emlékezve tisztelendő Csűdör helybeli tanitó urtól és a pesti k. szerzet iskoláirul. Az ember élete igen gyakran kicsinségek által határoztatik el Különösen pedig a gyermeki és ifjúi kor érdemel figyelmet, mivel itt feszitetnek a titkos rúgok, mellyek egész életünkön által tetteink forrásaiként tekinthetők" mond Vajda, és igaza van. Mert nem találkoztunk-e már az életben emberekkel, kiknél vállalkozási szellem, szilárd akarat, önállás és véghezviteli erő hijányzik? és ha lelkökbe egy mély pillanatot vetettünk, nem kell e önkénytlen felmerülni a gondolatnak, hogy mind ez egy ferde nevelésnek maradványa? — Hisszük-e, hogy a gyermek, ki vesszö alatt nőtt fel, kibe meggyőződést és akaratot korbácscsal vertünk, szilárd önálló férfiúvá lehessen? Nem félünk-e, hogy olly sokszor megalázva, végre a nemesb indulat, az önbecsülés ég ki kebelébül? És e rendszer, a vad- multnak ezen vad maradványa még most is él, mert hinni elég rosszak vagyunk, hogy vesszö és korbács nélkül nincs üdvösség! Vesszö és korbács kereng a szegény gyermek feje fölött, ez függ a templom ajtaján. — Templomba menék, és a szent hely küszöbén, egy béna öreggel találkozom, ki kétágú korbácsát emelve le a templom ajtajárul mérges szemekkel parancsol csendet és imádkozást a két sorban ülő koldusoknak, korbácsát sceptrumkint szoritva markába. „Ki kelmed'? kérdém. „A koldusbiró vagyok uram!" felelé az öreg. Alig tehetém, hogy ne nevessek. „És mit akar e korbácscsal?" folytatám. „Megfenyitni azon lármázókat" mond némi rátartisággal. Már uraim! hiában korbács nélkül nincs üdvösség! tanitó vagy bár koldúsbiró legyen is, korbács nélkül nincs tekintély, nincs üdvösség. — Szándékban van a megye kebelében egy jótékony asszonyi egyesületet létesitni. Mint a kidolgozott és kinyomtatott alapterv mutatja, az alap tőke az 5000 forintot meghaladja s létesitése még mindig némi akadályok elháritásától függ. Quousque tandem? Vajha azon széplelkü hölgyek, kik illy szent czélra törekedve, társulattá alakulni kivánnak, a keserv és nyomor könyeit leszáritani mentül előbb igyekeznének. Vajha már léteznék ez egyesület! — Még a helybeli lóhösök, az országszerte nyelvök és tettökkel scandalizáló bruderek kihágásaikrul, és a diósgyöri garderobe kiváltság — és előjogokrul kellene szólanom, de ezekrül tán máskor.

Ⓘ Kecskemétről julius 20kán. — Első kilépésem az irodalmi mezőn darázsfészket bolygatott fel, — tollharczba kevert, s átlátszhatlan anyagból gyártott N. köpenyemek köszönhetem: hogy telbőszült s körülem dongó darazsak, jelesül a herék, testemet kiösmerhetlen hústömeggé nem csipdezhetik, — s hogy a sikra minden kihivás, minden igaz ok nélkül, kilépe t tollhős, személyemről el nem mondhatja „nosco te mi....." De bár mikép légyen a dolog, én vissza nem riadok a pályáról, mellyre — mint névtelent — dicsvágy nem léptethetett; sőt mindenkor hiven közlendem az eredeti forrásból meritett eseményeket, mellyek lelkiösmeretlenek szenyes gunyhóikban gyártatnak, s felfogom nyitni a homályhoz szokott szemeket, mellyek hamisság szőtte szőnyegen áthatni még felette gyengék. — A világ 55dik számában megjelent kecskemétröli közlésem — mint előre gondolhatám — nagy zajt ütött városunkban; — voltak párt lói ép' úgy mint roszalói, mikép hallomásból tudom; mert a teremben, hol vitatkozásra méltaták a közlést, nem igen szokom megjelenni. — Repesett lelkem örömében azon derék korszellemü férfiak nyilatkozásán, miszerint többet kell vala a napfényre hoznom; — sajnálkoztam ellenben azon emberkék fölött, kik ma is a lefolyt századok sötétjében szeretnék lebarangolni éltek folyamát, — kik megszokott styljekben (mikép érdemes uraktól tudom) — leszamarázák, leostobázák, az érdeklett közlés iróját: „Ha okosabbat nem tud irni, czáfolatokat minek ir" szólt érintettem egyike. — Ugyan ugy e? és miröl parancsolná ön hogy irjak, melly inyére lenne? — Helyeselné e ha a historiai jelességü vatterlói ütközet hőseiről emlékezném, kiknek egyike a világ hirü Napoleont rókalyukba szalasztá? — Irjak-e életphilosophiát? vagy leirjam Pharaó vésztjósló ökreihez hasonló gulyáinkat; — Hát, egy orrlyukán tüzet lehelő mén telivérüségét, hibátlanságát magasztaljam e? — Talán legtanulmányo abb volna ön számára aestheticat irnom? — De nem, czéltalan munka volna ez is, a midőn a casinonak, hol, ön is részvényes, — könyvtára, — gondolom birni fog olly jeles munkákkal

ellyekből a tanulni akaró okulhatna. — Hasznosabb dolgot remény-
k elkövetni — bár árva fejemet nem hagyandja is amollyan pusz-
i modorú istendicsérétektől menten — ha a nyilvánosság vérte
att csüggedhetlenül küzdendek. — Önöktől pedig leszamarazó,
ostobázó uraimék ezennel örökre búcsút veszek azon erős hittel,
gy: „Schlechte Früchte sind es nicht, woran die Wespen nagen. —
ost még szót emelni a Nemzeti Ujság 56 számában fentebb érin-
tt közlésem válaszára, — becsület érzésem parancsolja. — Elöt-
m feltárva a pokolerőmű, tömve mérgezett gyilkokkal, s élesre
nt sarlókkal: hogy felnyitáskor, jól kiszámitott szurás és szabda-
s következtében rögtön szörnyet haljak. Felkiáltó és kérdésjelek
z érintettem fegyv rek, mellyekkel az egész czáfolat bőven ellát-
atott. — Az igen bölcs czáfoló ur ezek által elég bölcsen az olva-
ó közönségre bizza azon mázsás gondolatjai fölfedezését, mellye-
t az ügy melletti túlbuzgósága miatt elésorolni képtelen. De lás-
k magát a zagyvalék modorú irat s az abbani személyeskedés né-
elly nyomósabb helyeit. A czáfolat elején ezeket olvassuk: „Ez alá —
i. közlésem alá, — egy N. betüt látok függesztve, mi hihetőleg a
özlő nevére, vagy névtelenségére mutat stb. — Ej; ej; édes cz.
, tán nem földi lény szól önből, hogy olly pontosan eltalálta N.
etüm hivatását, — száz forintot (ha volna) garasra tennék: hogy
z mindennapi ember ki nem találá, pedig a nyomos fölfedezés, még
övetkeztetést is von a cz. ur személyére, — mikép olvastuk. Le-
bb a gyilok és sarló szurás szabdalásai után *Εὕρηκα*-t kiált bol-
og önérzetében cz. ur „ime itt a corpus delicti.“ Ott biz az uram,
sak jól meg markolja; mert sikamlós, tömve lett dolgokkal; de zse-
ébe ne dugja; mert amugy póriasan mondva onnét kirína, s vaj-
i nehéz pedig az igazat magfojtani. — A corpus delicti után kö-
etkezik: „én részemről se orvos, se sebész nem vagyok, boncz
ésem sincs.“ Hogy nem orvos, ha nem emliti is, elhisszük, különben
em keresztelné a bon zolási műtételt „portékának;“ egyébiránt,
inthogy ön sebész sem, szolgálnék én bonczkéssel, sőt bonczolás-
oz is segédkezet nyújtanék, kimutatandó a legegészségesebb tetem-
él még számtalan, puszta szemmel, nem mindenki által könnyen lát-
ató ép tagokat, például, hogy a nemestanács, az érdeklett boltok
pitésére kiadott eng delmének, a választott polgárság (bizonyosan
örvényes okoknál fogva) eleitől ellene szegült; — hogy a t. szer-
etes atyák előrelátólag addig sarkalák a dolog kivihetését, mig a
özelgő városi tisztujitás, ég tudja milly szellemű férfiakat ültetend
k rmányra. stb. De menjünk tovább hol cz. ur igy szól: „különben
edig, ha a közlő ur kivánja, egyenetlen elveinek, egy m s szem-
ontból indulva taglalására és megmutatására, kész vagyok sikra
llani!!“ És gondolja ön, elszánt bajtársam, hogy ha pegazusomrúl
kerülne engemet letaszitani nemtelen fegyverével, fömet a homok
gy ölében bezúznám? korantsem. — A bukottnak legfeljebb is
záját tömhetné be egy időre homokkal. — Különben pedig kény-
len megvallom, a kihivást sem értem kellőleg: — sikra akar e lép-
i ellenem jövőre, — vagy czáfja alsóbb sorai, már sikoni küzdé-
e? — Az elsőre — számot vetvén lelkemmel — készen vagyok, ha
edig az-utóbbit érti, ugy mielőtt fegyvert ragadnék — igazság
llen nemtelen harczot harczoló — arczra terült; mert először:
sak egy pontban czáfolhatja a sokszor emlitettem közlés igazta-
anságát; — másodszor pedig dictato i hangjának igénylését cum
oc signo akarja kivivni: „annál kevésbé a vallás szolgá-
t,“ — t. i. gunnyal illetni szabad. Helyesen, — itt kezet fogok
nnel — Hőkeblü tisztelője, s ha kell védője vagyok én a lelki
tyáknak, s gonosz jellemű embernek tartom, ki felebarátját gúny-
yal ill tni elég vakmerő, de kicsiny lelkü az, ki borzad, bár kiáltal
lkövetett visszaáléseket is felfedezni, melly részben gondolnám, a
elkiatyáknak sincs szabadalmok, sem tekinteti felsőségek. Annál ér-
ékenyebben veszem tehát, hogy az izzado ást emlitőleg, sérte-
i még csak álomban sem akaró, igen természetes kifejezésem gúny-
ak mondatik, miután valóban minden ember önnön, és n m szom-
zédja köntöse alatt kénytelen izzado ni. — Rossz katona pedig
z, ki szégyenli egyenruháját. — Hogy pórias szenvedélyüek vagyunk,
ájdalom, kiviláglik a czáfoló lelkületébül, melly a lett dolgot mysti-
icálni akarja a közönség előtt, még pedig — jól megjegyezzük —
személyem le lacsonyitása nélkül. — Hogy épen személyemrül szó
ék, emlékeznem kell cz. ur követésre méltó logicájáról is. — Azt
mondja t. i. czáfja elején: „de ez nem tartozik ide a személlyel
semmi dolgom.“ stb. — mégis személyemet egész irata folytában
amugy póriasan ledorongolja, — sőt megis akar zuhanyoztatni. És
miért nem a corpus delictit, hanem annak iróját? hiszem a
személlyel semmi dolga. — Világos ebből, hogy a túlérett fogal-
mú, kifejlődött itélő tü, vagy jó érzésü s nem pórias szenvedélyü
Férfiak is, ollykor megbotlanak. De hogy a t. olvasó közönség bé-
ketürését probára ne tégyem, a t. szerkesztőség szivességével pe-
dig vissza ne éljek, — szabad legyen záradékul csak még egy két
szót emelni Cz. ur azon önhittségére, miszerint kéránsem üdvöz-
lendi azon idézett szavakkal a kéregető szerzetes atyát egy okos
is, mellyeket tőlem inkább várhatna, hanem örömest osztandja min-
denki vagyonát felebarátjával. — Igen is, — emberi segély nélkül
a nyomor lesodró örvényétül rettegő felebarátjával; de nem ám, ha
a felebarátnak elélhetésre elegendő forrás nyilik. S gondolja ön' hogy a köznép tán lelkében örvend a boltoknak, hogy a templomok tövébe tétettek? — s hiszi, hogy mi közép rendüek nem tudjuk, miképen a szerzeteseknek törvényszerüleg, tilos polgári jussal élni, fekvő fundusokat birni? — Csak mámoros agyú embernek közömbös e dolog, s ollyannak, kivel nem nagy munka elhitetni, hogy az emberi nem eldődei legfeljebb is páviánok lehettek. Ad vocem „zuhanyoztatás“ pedig kegyes engedelmével oda nyilatkozom, hogy égető napjainkban, kedves meghűsités tekintetéből épen nem v nakodnám azt elfogadni, ha az a hirre kapott ráczfürdő szomszédságomban volna. Egyébiránt önnek édes felkiáltó és kérdésjel ur, hatásosb volna a zuhanyoztatás; mert epés kifakadásai, mellyek oldalán nagy adagban r ntottak ki, — lemosatást várnak. N—incsnév.

**Ür. Nyilatkozás.** *) Barátaim és nem barátaim közül sokan azt gyanitják, hogy a Keletnépe közt egy ember hyeroglyphicus köntö e tollamból folyt légyen, azon egyszerü okból, mivel Beimel nyomdaintézetében foglalkozom. Minél fogva bizonyitom és vallom e következőket: — 1sör Az érintett munkára nem volt egyéb befolyásom, mint hogy az első nyomatott iven a sok vala-t számüztem: 2szor Elolvasván belőle némi dirib darabokat, utilevelet adtam egypár szembeötlő nyelvtani botránynak, egyébiránt pedig azt tartám felőle: üres hordó üres hang. Épen ezért: — 3szor intettem a szerzőt: mutasson legalább nagylelküséget, és adja egy huszasért remekmüvét; de rá nem birhattam, mert alkalmasint nem mondhatja még: „Nem bánom zsebeim telvék.“ —4szer Javaslám Beimel urral együtt a szerzőnek: tenné ki nevét, mivel nem illik névtelenség leplébe burkolni; de ő jobbnak tartotta, bogárrá sanzirozni magát. — 5ször Nagyon jol érzem magamat mint ember; nincs tehát kedvem, bogárrá aljasulni. Végre — 6szor Bajt szerzett ugyan nekem a bogár; de még sem nevezem meg, mert ugy sem nyomandja reá pecsétét a halhatlanság osztogatója. — Költ Pesten august. 10kén. Dr. Zima János.

A magyar orvosok, és természet viszgálók Pesten tartandó 2dik nagygyülése ügyében. Már ugyan szerencsénk volt Magyar, és Erdélyország orvosit, és természetvizsgálóit jövő september 6dik és következő napjain Pesten tartandó nagy gyülésünkre hirlapilag meghivni s arra kérni, hogy a tisztelt részt venni kivánó tagot. September 3—4 és 5—kén délelötti 10 órától 1—ig, délután pedig 3—tól 6—ig az uj világutczában lévő Orvosikar épülete egyik földszini teremében szükséges beiratás és veendő napirend végett magokat elöttünk személyesen megalázni sziveskedjenek. — Gondolván mindazáltal, hogy előbbi hirdetésünket mindenki tisztelt társaink közül nem olvasta, szükségesnek tartottuk fönjegyzett határidőnket hirlapjainkba ezennel ujra beiktatni még pedig azon hivatalos kéréssel, hogy a gyüléseken szólani kivánó mindentag beiratáskor egy különös lapra azt is feljegyezni ne terheltessék: melly tárgyról s szabad tetszése szerint minő nyelven kivánand értekezni, hogy e végre a szükséges rendelések előre megtétethessenek, oda terjed még végre hivatalos kérelmünk, méltóztassanak tisztelt természetvizsgáló és orvostársaink mennél nagyobb számmal megjelenni s a terjedelmes természettudományok mezőin fáradhatatlan munkásság és kisérletek által szerzett mennél több gyümölcseiket hazánk oltárára betenni; — de részünkről nem is kételkedünk, hogy haladó nemzetünk tudományos fiai minden igyekezetüket arra forditandják, hogy zsenge csemeténk erős gyökereket vervén a haza javára állandóan virágozhasson, és gyümölcsözhessen is! — Mi bennünket illet fő köteleségünknek tartandjuk, hogy a nagy érdemü megjelenendő orvos — természet vizsgálói közönségnek mind a tudomány, mind a kényelem és mulatság tekintetében erőnkhöz tehetségünkhöz képest segéd kezeket nyujtani képesek lehessünk. Pesten augustus 4kén 1841 Kubinyi Ágoston alelnök. Flór Ferencz titoknok.

A budapestinaplónak egyszeri mondására is elhisszük, hogy serfőző gyomraik a paprikást és borsost megemészteni nemképesek; mert bizonyosan ugy járnának mint hazánkban Péter remete keresztes hada a magyar ételtül járt. Szerk.

☞ Tudósitás: Csütörtökön september 2kán délutáni 5 órakor közgyülést tartand a Természettudományi társulat (Aldunasoron, Staffenberger ház, 2dik emelet) mellyre minden ügybarát ezennel meghivatik. E közgyülést aug. 24. kisgyülés előzendi meg, mellyre a tagok szinte hivatalosak. — Vajda Péter társulatijegyző Pest. aug. 10 1841.

Jövő Szombaton augustus 14kén Szerdahelyi József ur javára bérszünettel először adatik: „Porticinéma“ hősi opera 5 felvonásban. Scribe után forditotta Szilágyi Pál. — Muzsikáját szerzé Auber. — Az uj disztményeket festette Engert szinházi diszitő. Az előforduló tánczokat betanitotta s rendezi Hasenhut balletmester. Az uj öltözetek Podhraczky József ruhatárnok ügyelete alatt készültek. — Asztalos Károly országos-igazgató választmányi-titoknok.

---

*) Megkéretnek a többi szerkesztő urak is, e nyilatkozást lapjaikba iktatni.

## Külföld.

**Nagybritannia.** (O'Connell beszéde). O'Connell tiszteletére Cork városban fényes vendégséget adtak, és következően beszélt: „Életemben soha sem volt hoszabban beszélni kedvem mint most. Mint az öreg Dogberry (ostoba hajdú Shakespeare „Sok zaj semmiért" czimü játékában) mondhatta. Ha olly unalmas volnék mint a király, kegyelmetekhez fordulnék (kaczaj). Ugy hiszem nincs közöttünk ollyan, ki nyakát nyugottan hajtaná a britt zsarnokság járma alá (zaj: ‚nincs, nincs!'). Bizonyosan nincs! mert mit is kerespe az itt? Azért gyültünk össze feleim! hogy beszéljünk fenhangon gondolkozzunk jelen politikai állapotunkról, és azon rettentőn ünnepélyes fordulatról, melly elött Irland áll. Ti azt hiszem megálljatok a sarat. Mióta történet van, van-e olly ország e világon, melly másnak igazságtalanságától annyit szenvedett volna, mint Irland a szomszéd Angliától? (‚egy sincs! egy sincs!') Ugy van, egy nép sem szenvedett annyit s olly erősen, és bár ezt már sokszor mondtam, lángbetüvel szeretném minden ember lelkébe irni. Két ország a kölcsönös érdek által szorosan össze van csatolva; az egyik szeretettel, hűséggel viseltetik a másikhoz, a másik jutalom fejében olly bajt akar szerezni e testvér szigetnek, minőt csak ördögi képzelő ereje kigondolhat (‚halljuk'). Igy bánt Anglia Irlanddal az egyesülés szerencsétlen napja óta. Ragadmány, kobzás, gyilkosság, mindenféle iszonyatosság ostorozta Irlandot a szent György csatornán tulról. Kérdek minden nemzetet, mellyik nép története olly inség, fájdalom és szenvedés teli, az egy Lengyelt kivéve, mint Irlandé, szegény hazánké? (nagy megindulás). Ez igaz, vigye minden e fájdalmas, de becses és nagy jövendőjü kincset honába, mondja el nejének, barátinak, testvérinek, imádkozza reggeli estveli imádság gyanánt gyermeki előtt, mig azok velünk nem kiáltnak, mig az ifjú férfiuvá nem virul, és hazája legyaláztatásán szent haraggal lángol és ég, mig az öreggé levő férfi minden más gondolatot és igyekezetet elhagy ez egyért: megszabaditása a hazának, eltörlése a britt önkényeskedésnek, a törvény békés utján ugyan, de szilárd, változhatatlan elhatározottsággal (zaj). De azt mondhatná valaki, Anglia nem fog többé eddigi erőszakos utján haladni, mivel valami következése is lehetne, Anglia sokkal okosabb, mintsem meg ne változtatná viseletét Irland iránt. De kérdem, mi kinézésünk van most? mit várhatunk most? (egy a hallgatók közül: ‚kegyetlenséget'). Igen kegyetlenséget, semmi mást csak kegyetlenséget. Ellenségeink ugy ülnek az új parliamentben, mint 22:137hez. Lapjaik az irlandi népet „gaz csőcseléknek" nevezik . . . Isten legyen irgalmas azoknak, kik Irlandbul parliamentbe mennek, és nem repealerek! Pedig sokan mennek ollyanok, de kitünő elmebeli tehetséggel birnak. De mit használ minden elmebeli tehetségök az angol alsóházban? Az annyit tesz, mint a példabeszéd szerint a malom követ tánczoltatni. Ki azt tenné, még okosan cselekednék össze hasonlitva azzal, ki most angliától, és az angol parliamenttül más uton igazságot várna Irland számára, mint a két országközti törvényhozó unio elválása által. Repeal, repeal az utolsó eszköz, a mi vasmacskánk. Tekintsetek azon méltatlanság és igazságtalanság halmazára, mellyet ama szászoktul szenvedtünk; az mephisi gőzü olla putridát, megülepitett dögvészt képez. Irland siralmas hangon kiáltott a sérelmek orvoslásáért, és a szász még nehezebb lánczokat rakott rá (‚halljuk'). Nézzétek azon testületi javitás nyomorú árnyékát, mellyet nekünk adtak! Nem egy ez Anglia kiáltó, szemszuró bűnei közül az irlandi nép ellen? . . . Midőn legutoljára beszéltem hozzátok azt mondottam, hogy a lordok háza gyülölségével kell küzdenünk; most a dolog megváltozott, most a lordok házát az alsóház bástyázza körül, melly az angol nép legroszabb szenvedélyinek megszemélyesitését és megtestesülését foglalja magában. Legnagyobb kinzás az, mellyben a szegény áldozattul az utolsó reménysugárt is elveszik. A gonosz ellenség a vizen tul gondolta ki e kinzást számunkra; ők ezt irták Irland partjára: itt nincs remény! E felirással, mellyet az olasz költő a pokol kapujára irt, bélyegezte meg a toryk többsége Irlandot. De ne essetek kétségbe, mert ha bajotokat nem orvosolják is, ha törvényhozástokat Londonban roszaknak mondhatjátok is, mégis marad vigasztalás: a rosz törvényhozás javitására — találjátok ki mit igérnek? szint ollyan rosz igazságszolgáltatást (‚halljuk'). Kik lesznek biráitok? tory pártiak, szükkeblü, vakbuzgó emberek. Igen, majd ezek ülnek a padon, hermelinbe, tiszta, ártatlan fehér hermelinbe öltözve, és szelid bárányábrázattal mondnak itéletet vagyontok, életetek felett, és a farkasbőrt a hermelin vagy veres bársony köpönyeg alá dugják el Oh én a világon mindent el birok tűrni, csak az ollyan birót, ki azért akaszt mivel gyülöl, és azért zsiványkodik, mivel vakbuzgó. De tán orvoslást találtok a sheriffeknél, például a szegény Deeblenél, a corki sheriffnél (nevetés) . . Egy gentleman kérdezett Tippereriban egy földmivelő embert: „kié ott az a szép ház?" ‚Foote ezredesé.' „Millyen ember az?" ‚Roszabb az ördögnél is.' „Hát ama ház kié ott?" ‚Pepper ezredesé.' „Hát az millyen ember?" ‚Még Foote ezredesnél is roszabb.' Igy jártok majd ti is a sheriffekkel . . . Talán a pártvezérek igazságosak fognak lenni? Adja isten hogy csalatkozzam! Nem Peel volt az kinek kormány utáni törekvését mi irlandiak kijátszottuk? Peel kinek büszkeségét megaláztuk, elfeledné azt s nem állna boszút rajtunk? Nem Peel volt az, ki Irlandot fegyveres orangista pórnéppel megtöltötte, melly véreteket ohajtotta? Nem Peel volt az, ki az alsó házban azt mondotta: az orangisták csak egy hibát követtek el éjszakon; szertelen őszinték voltak (keserű kaczaj). Stanleytül semmi jót ne várjatok. . . . Mert gyülölnek minket az angolok? honnan származik dühök? Peel és Stanley mernek addig háborut inditni Francziaország ellen, mig a hitéhez olly hű, olly erkölcsös, erényes, erőteli irlandi nép mostani állapotjában, mostani érzelmivel hátok megett áll? Hallja meg az egész világ, hallja meg a moskaui czár: az ő, az ő játéka az, mit a toryk játszanak. (Helyeslés). John Bull minden esetre a gabnatörvénynyel bolonddá hagyta magát tenni, az ő fülét tele fecsegték a toryk. John Bull ránk nézve két alkatrészbül áll: nemzeti idegenkedésbül, és a minden ördögök legutálatosabbikábul: felekezeti vakbuzgóságbul. Innen van az angol nép nagyobb részének gyülölsége Irland ellen . . Nem csak gyülölség és vakbuzgóság, hanem vesztegetés, ráijesztés is dolgoztak Angliában. Repeal! Repeal! ez hangzek az ország egyik szegletétül a másikig. Még illy ingerültséget nem lattam Irlandban. Férfi és ifju, fiu és leány, minden forrásban, lángban van. Carlowban egy asszonyt agyon lőttek a pártoskodó kutyák, Waterfordban egy orangista gazember pisztolylyal lött a kis gyermekek közé. Ti is ezt várhatjátok tőlök; tudjátok milly veszélyben forogtok? Nem féltek? (menydörögve: ‚nem'). De azért a félelemnek ne adjatok lealacsonyitó nevet. Ők engem katuskának neveznek. Adta volna isten, hogy mindig katuska lettem volna! (O'Connell 1825ben párviadalban agyon lötte ellenfelét és megfogadta, hogy soha többé senkivel sem megy ki). Barátim, nincs olly zendülés, melly egy csep vért megérdemelne; de oltalmaznia lehet és kell is az embernek jogát. Gondoljátok meg csak: semmit sem óhajtnak ellenségink annyira, minthogy igazságos, ingerültségünk túl ragadjon bennünket az alkotmány és törvény korlátain. Oh kerüljétek azért az istenért! a lázadást és mindenféle csendzavarást; mert az által csak ellenségeinket erősitjük. Durate et vosmet rebus servate secundis, melly irlandi nyelven ennyit tesz: várjatok mig jó szél fú (tetszés és nevetés). Távol legyen azért minden titkos társaság, minden törvényelleni eskü, minden zenebona, megtámadása a tulajdonnak. Semmi olylyant a mi túl fekszik a törvényes vitatkozás határain! készüljetek és egyesitsétek hadi erőtöket. A toryk kevélyek levén parliamenti többségökre egész erőjöket ütközetbe viszik, de én megvetem azt. Ne ringassa magát senki azon áltatásban, hogy a mostani kormány megmaradhat; mielőtt hat hét elmulnék, meg fog bukni, és csak Irland emelheti ismét hatalomra repeal kiáltásával. Nyiltan, őszintén megmondom állástokat, mint a régi kor hadvezérei sergöknek kétséges ütközet elött. Illy ütközet vár rátok. Rettenjetek vissza, akkor eltipornak, mint azt megis érdemlitek! Engedjetek, higyetek ellenségeiteknek (‚soha'). Nem, ti soha nem fogtok engedni. Rajta polgártársim! Corkban minden egyházmegye vizsgálja meg repealerjeit és nevezzen ki felügyelőket. Hagyjátok azon csúszómászó, gyáva, czudar kath. teremtményeket, kik egy kis hivatalért gyalázatosan eladják magokat, és hálát adnak istennek, hogy olly hazájok van, mellyet ellehet árulni. Milly sokszor mondák a szabadelmü protestansok: milly nyulszivüek lehetnek a katholikusok, hogy már régen fel nem lázadtak. Jut eszembe, hogy egy becsületes scot azt mondta; jó hogy Irlandban nem születtem, mert már hat évvel ezelött felakasztottak volna (nevetés). Én azt mondám neki: felakasztáson senki sem kap, és egy élő izgató, többet használ hazájának, mint egy temető holt izgató (tetszés) . . . Peel és Stanley vezetik az előrendet, a toryk csordája dühös orditással nyomul utánok. Irlandnak csak egy reménysége van, ez a — repeal." — O'Connel e beszédét zajos tetszéssel fogadák, és a John Bull hirlap azon megjegyzést tevé, hogy Peelnek első kormányi dolga legyen O'Connell szájára lakatot vetni, különben Irlandot legszigorúbb részrehajlatlanság mellett sem igazgathatni. — Victoria királyné Bedford herczeget Russell lord testvérét mezei jószágán meglátogata, azután pedig Cowper grófot, Melbourne rokonát, mit a tory lapok nagyon orrolnak.

**Kreta.** A kretai kormány hathatós nyilatkozatot bocsátott Europa kormányihoz s népéhez, melly kijelenti, hogy midőn az europai consulok kárhoztatták a kretaiak feltámadását, akkor nem kormányának érzelmét fejezték ki; mert hogy gondolkozhatnék ugy az angol kormány, melly az 1688ki zendület gyermeke, mikor is elüzte a stuartokat, kik szerencsétlenek voltak inkább, mint büntetésre méltók. Anglia, a szabadság classicus földje nem kárhoztathatja a kretaiakat. Russia a keleti keresztények védelmezője; Franczia ország a juliusi zendület gyermeke; Austria világszerte ismeretes humanitásárul és vallásosságárul; Görögország nem rég szabadult ki a török járom alul, azért egyik sem kárhoztathatja a kretaiak cselekedetét és ők mindnyájan készebbek meghalni, mint tovább is török járom alatt maradni. — Tahir basa irtózatós kegyetlenséget követ el a kretaiakon, a mi falu hatalmába esik, korra, nemre való tekintet nélkül mindent kardra hányat, olajfákat, szőlőtőket elpusztitja, fákat kivágatja, szóval nagyobb barbárságot gondolni sem lehet. A kretaiaknak csak fegyverök nincs, mert ha az volna, rég elkergetik Tahirt. Azonban nehány hajót már szereztek magoknak, és mihelyt a tengeren kezökbe ejthetik a hatalmat, akkor a szárazon is ők lesznek hatalmasbak, mint az utolsó görög háború bizonyitja, és aztán következik a szabadság.

**Egyveleg.** Egy kir. rendelet következtiben Svédországban el van törülve a botozás. — A hannoverai király nyilatkozatában igéri, hogy minden alkotmányba ütköző tett, és kivált következtválasztási ármánykodás ellen hathatósan féllép, és az illyenek ellen nyomozást, elfogatást parancsol. — Az utóbbi tiz év alatt Pompeji, Herculanum és Stabiö körüli ásások eredménye minden müvész örömére nem sokára pompás munkában meg fog jelenni. — Az alsó canadai franczia lakosság elégületlensége fenyegetőbb kezd lenni. Hamburgi hir szerint az austriai hajók dunai kikötőkbül Galaczig az ottani föld termésével szabadon mehetnek minden angol kikötőkbe, és csak annyi vámot fizetnek, mint az angol hajók. — Alexandriában nagy megdöbbenést okozott azon hir, hogy a szövetségesek fel akarnák egymás közt osztani a török birodalmat, és mint mondják Ali fija leginkább azért ment, hogy e felől értekezzenek, és ha lehet az europai hatalmak befolyását csökkentse. — Az utolsó évnegyedi angol status jövedelme a tavalit ezen évnegyedhez hasonlitva 289.348 font sterlinggel kevesebb. A miniszteriális lapok e hijányt a kereskedés korlátozásának tulajdonitják.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt.** **Szerk.**

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

65.

PESTEN — Szombaton

# VILÁG

1841. — Augustus 14kén.

TARTALOM. Belföld. Előléptetések; — Hazai képek (Népnevelés és még valami). — Szabolcsmegyei tiszujitás. — Vasmegyei gyülés. — Veszprémből H. I. urnak egy igazságbarát. — Ör. Zalai vásár hirdetés. — Szegedinek Szabadkára Kecskemétről. — Pesti szemle. — Orvosi értekezés. — Kérelem levelezőinkhez. — Irodalmi ujdonság. — Könyvhirdetés. — Külföld. Spanyolország. — Nagybrittania. — Franciaország. — Egyveleg.

## Belföld.

A nagy-méltóságú magyar királyi helytartótanács keblebeli számvevő hivatalában néhai Vavra Ferencz halálával megürült számvevői-tisztségre Sebessy János volt számjegyzőt; — számgyzővé Magussy Péter volt járulnokot; — járulnokká Kuna Athanáz volt dijas gyakornokot; — dijas gyakornokká pedig Dercsik Antal volt dijtalan gyakornokot méltó tatott kegyeben kinevezni. (Priv. tud.)

**Hazai képek.** (Népnevelés és még valami).—A népnevelés eszméje mióta némelly szabadelmű hirlapjaink által szőnyegre hozatott, az azokban megjelenő igen érdekes czikkelyek ellehetetlen hogy el nem fogult honfi kebelben visszhangra, igazoláshra ne találtak volna. A korszerű kérdésnek: miképen kelljen e nagy eszmét — tekintve a később sarjadék boldogitását is — legüdvösebben életbe hozni? itt ott igen megközelitve érinték lelkes honpolgárok már üterét s alúlirott, az irás publicánusakint, nem meri szemeit felemelni a hatalmas szózatok ellenében, jelenközlését inkább ezek közé óhajtván soroltatni: mellyek ez ügyben lett dolgokat, káros visszaéléseket terjesztenek ollykor a nagy közönség elé; — mellyek, mint gyom buján emelkednek a csemete fölé, hogy ezt mielőtt még a jóltevő nap sugárait élvezhetné, gonoszúl elölje — Elmondaték már e tárgyban miszerint néptanitókat kell neveltetnünk, hogy *lélekismeretességeikre s ügyességökre ezerek lelki-testi* müveltetését *bizhassuk, s magam sem foghatok kezet azon félszeg né*etekkel, *mellyek szerint négy legfeljebb öt iskolát végzett egyén* ez is habár éven át csak egyszer birt legyen képességgel sugó tán leczkéjét elnyögdécselni, rectorságra elég jónak szavaztatik. — Ismertünk rectort — nem épen az előkorban — ki franczia ábórúban egész káplárságig rugtatott, letelvén katonaságnál szeretődött ideje, falusi notarius lett, melly hivatalból később valami móron kimaradván, rectorrá lön. S gondolja tisztelt olvasóm, a harczdzette bajnok béke idején nem vala képes a közönség bec ülését, szeretetét kivivni? — sőt inkább igenis: 100 bankó forint évdij mellett leghangosabb torokkal kántált, s oskoláját legjobb rendben tartá, — igenis; mert ha megdördült a szó harczias gégéjén, haláltusát üzdött a szegény oskolás gyermek. — „Az volt ám az ember — mondatik maiglan, ollyan kéne sok, versenyt kapált velünk a szőlőegyen, s nem restelt bekoczogatni az ablak alatt mentiben, hogy bérre, vagy vacsorára megjelenend; de mai rectoraink egészen rat játszanak, a karimás kalap s magyar nadrág már számüzvék köreikből, s ez még csak hagyján; de oskoláikban vesszőt sem tarnak már csupa kényelemből; pedig hej! — a gyermeket bot nélkül vamire vinni, felette nehéz!“ Az alsó néposztály illyetén fogalma néptanitórul és iskolárul csak nehezíti az ügyet, s bátran állithatom ma em ritkák a fönebbi események: hivatalaiktól megfoszott gazdasági irnokok, ispánok s más kétes állásu egyének, balsorsokkal végső küzdéseikben önmegelégedéssel kiáltanak fel: „ott ez vagy amaz a rectoria, ha máskép nem lehet, ugy is jó! s kiviszi tervét. — Hallottunk méltányos szózatokat az oskolatanitók évdijaik javitásáról, hogy ne kénytessenek alacsony kézimunkával szaporitgatni kenyerüket; mert, szóljunk igazat, 150 váltó forint (néhol tán kevesebb is) fixum s ahhoz irányzott mellékek, csakugyan nem üdvözithetik ám az ép, egészséges gyomrú embert, jelesül, ha még egy csomó sucessor is rimánkodik kenyérért. Mit tehet illykor okosabbat kesereedett szivü rector uram, minthogy felköltükkor, éh ég felejtés tekintetéből, ismét alvást javal sápult gyermekeinek? s mi különös ha illykor a tanitáshoz nélkülözhetlen nyugodt lélkismeret hiányából ferde irányú oktatással kinozza tanitványáit, s jelszava: „dorgálás és vessző.“ Mi pedig nem sietünk a sajgó sebet orvosolni, hanem szomorú sorsok javitásaért esdő lelkesebb tanitóinkat is elég méltatlanúl a hangyákhoz utaljuk, kiknek nincsen igazgatójuk, mégis megszerzik nyárban eledelöket. — Uraim! szálljunk magunkba, válaszuk meg igazán tanitóinkat tudományosságokra nézve is, — minden mellékes tekintet, részrehajlás küszöböltessék ki választó körenkből; — tegyük érdemes tanitóinkat — kik az egész nemzedék lelki testi őrjei — jobb állapotba, s az elvetett mag bő aratással jutalmazandja üdvös munkálatunkat. Meg is van győződve jelen sorok irója, hogy a kor kivánataihoz képest e részben sem fogunk hátramaradni, s az ujabb nemzedék méltó jogon követelhetendi néptanitójától: hogy hivatási körében lélekismeretesen eljárjon s ahhoz élve halva hiv maradjon. De hátra van még egy más az elöbbihez hasonsulyú körülmény: tanitóink nem becsülése jelesül azok által, kik bizonyos hatósági kört minden ellenőrség nélkül képzelnek a már önsorsuk által is eléggé ostoroztattak fölött gyakorolhatni. Oskolatanitóink általjában véve lenézett néposztály az ecclesiákban s hol akadunk legtöbbnyire a megrovást érdemlő rosznak eredeti forrására? — Tiszteletes uraimék (kivévén a kiveendő ujabbkor szülöttjeit s a korszellemben haladó aggastyánokat, kik elött magam is fejet hajtok)! ne képzeljék magokat olly iránytalan túlnyomósággal bíróknak rectoraik fölött, hogy „sic volo, sic jubeo“ zsarnoki parancs szelleme undokítsa irántoki magok viseletét! — E eszkedjetek le ollykor magasságtok érzetében az elnyomatott rend érdemeseihez, és ők hálával üdvözlendik hivatalatoknál fogva szent személyeteket; mert ezáltal mentve érzendik magokat az ecclesia némelly agyarkodó tagjai méltatlan üldözéseitől, jól tudván, hogy „a capite foetet piscis.“

A helybeli ágostai evangelicusok elemi iskolája növendékeinek próbatétele múlt hónapban csekély számu közönség elött ment végbe. — Isten tudja, miért van az ugy, hogy inkább hajlunk más akármi jelenetet szemlélni, mint közös probatételeinket? Ha egy kötélentánczoló, egy testidomzatából ezerféle ficzamitások által, trücsköt békát alakit, vagy ha a deres kihúzatik s a szerencsétlen áldozat nolle velle reá nyujtódzik, százankint tömeglenek a köztérre; — mig exameneinken alig jelenik meg nehány az előjárok közül, azok is — talán — hogy meg ne rovassanak. — A feljebb emlite tem próbatételen, két ifju lelkész, a tápio-szelei és czeglédi, becses jelenlétekkel tisztelék meg a gyülekezetet s szent hivatalaikhoz illő béketüréssel s kitartással minden feljegyzett tudományokból, annak ellenére, hogy helybeli lelkés ünk őket türelmetlenül (mi közel nyolczvan éveinek tulajdonitható) és minduntalan a „már tovább mehetnénk“ közbeszólásával akadályozá, szigorú vizsgálatot tevének. — A vizsgálatról általános észrevétel m: hogy az oskolás gyermekek, érdemes tanitójok által intézett minden kérdésekre rögtön és pontosan feleltek, a mennyiben tanulásul kitűzött tudományaikat éven át könyvnélkül betűszerint hibátlanúl megtanúlták: — felakadtak azonban többször, ha a lelkiatyák tőnek életbevágó kérdéseket, szokva nem lévén lelkierejök után szólani. — Szokjanak el valahára oskolatanitóink ettől a szerencsétlen magoltatástól, hiszen szégyenükre már gépet is hallánk beszélni, azaz ész nélkül szókat elmondani. — Dicséretünkre legyen azonban mondva: tót szó nem hangzott le ágostai protestans ajkainkról egész vizsgálat alatt. „Kecskemét és tót szó“! hallok nemellyeket felkiáltani. — Igenis uraim, — bár mi fogalmatok legyen Kecskemétről, annak evang. ágostai lakosai közt nem fehér holló a szláv-nyelv, — ámbár mind jó beszél is magyarúl. — Csak valljuk meg szégyenünkre: még az 1841iki ünnepnapjainkon, nem elégelve a lefolyt évek hosszú sorát, szentszékről hangzott le a hirdetés, miszerint tót nyelven is föladatik az ur szentvacsorája, s elaggott lelkészünk H. J. ur még pünkösd más napján is tótul adá föl az ur vacsoráját ollyan népnek, kik közül nincs egy is, hogy magyarúl ne tudna. „H. J. és Kecskeméten“! kiált fel ismét egy lelkes hitszónok hőkeblü védője hitsorsosinak. — Igenis, buzgó lelkiatya! H. J. ur még is körünkben munkálja a rákmenetelt, annak ellenére, hogy múlt őszi superintendentiális vizsgálatkor ünnepélyesen elismeré a szenthivatal viselhetésébeni agg-ságból eredő gyengeségét, s igéré, hogy ez évi tavaszkor vagy nyugalomba lépend, vagy segédlelkészt veend maga mellé, mellyhez az ecclesia is segédkezeket igért nyújtani. — Szent a hitszónok szava, ha meg is tartatik! — Tisztelt lelki atyák, kiket a közbecsülés és tisztelet ecclesiák kormányzására érdemesitett, legyetek ollyanok mint a nap, melly életosztó sugárait szét lövelvén, azzal elárasztja a legtávolabb határszélek zugait is, hogy azok lakóit ép ugy, mint a közelállókat fölélessze, — boldogitsa, s felfedezi a világosságot nem türhető roszat, hogy sötét odujába riassza. — Kecskeméten, juniusban 1841. Gömöry Fridrik h. ügyvéd.

△ Szabolcs, augustus 7kén. A tegnap és tegnapelött tartatott tisztujitáson következő tisztikar alakult: első alispán lett 604 szótöbbséggel Zoltán János (Jármy Imre 1170, Zoltán János 1774 szavazatot nyert); 2dik Elek Mihály. Főjegyző: Erős Lajos; aljegyzők: Bay Ferencz, Kis Mihály; főügyvéd: Somosy Ignácz; alügyvédek: Pethő Sámuel, Kelemen Gábor, Uray Tamás; hadi főpénztárnok: Kállay Miklós, házi főpénztárnok: Mikecz Ferencz; orvosok:

Posony János, Konstantin Mihály.— Kisvárdai járásban: főszolgabiró: Jármy József; alszolgabirák: Irényi István, Péczely Pál, Füzeséry Lőrincz; esküdtek: Kastal István, Becske Lajos, Király József; aladószedő: Kovách Ferencz; csendbiztos: Farkas Károly.— Nádudvari járásban főszolgabiró: Leszkay Ferencz; alszolgabirák: Jánky András, Gencsy Lajos, Nagy István; esküdtek: Vályi Károly, Sz.-Miklósy Ferencz, Pap Antal; aladószedő: Rásó Lajos; csendbiztos: Szakácsy Mihály. — Dadai járásban főszolgabiró: Zoltán Mihály; alszolgabirák: Dézsy István, Bónis Kár ly, Kállay Ubul; esküdtek: Mezősy Tamás, Nyitray Sámuel, Vay Geiza; aladószedő: Sepsy István; csendbiztos: Laskay Péter. — Bátori járásban főszolgabiró: Péchy László; alszolgabirák: Fejér József, Szabó Albert, Kauzsay Károly; esküdtek: Szilcz Ferencz, Baksay István, Szegedy Pál; aladószedő: Ujlaky István; csendbiztos: Apagyi József. — Magtár biztosok: Kövér Miklós, Homonkay János; levéltárnok: Ferenczy Lajos; pertárnok: Diószegy Károly; várnagy: Molnár Gergely. —Az egész tisztujitást a legszebb rend, józanság az ellenvéleményüek iránti kölcsönös türelem jellemzé, s ezt tulajdonithatni a tisztujitási rendszabályok megtartásának (a menynyiben gyakorlatban lehetett), a rakonczátlankodó vezérek nemlétének, de leginkább főispán párthoz nem csatlakozásának, ki talán még a tulságig is részrehajlatlan volt; mert még a legalsóbb hivatalt is szótöbbséggel döntette el, ha csak kissé kétesnek látta is a felkiáltásbul kivehető nagyobb számot. A választástul függő hivatalok ekép betöltetvén, a tiszteletbeliek kinevezése másnapra halasztatván, hangos ‚éljen' kiáltás közt hagyá el a deszka sátort fő ispánunk. Kiáltsa tehát, a ‚Világ' is a magyar világnak; éljen az utánzásra méltó derék főispán!!

□ Vasmegye. Augustus 2kán évnegyedi közgyülésre számosan gyültek öszve a rendek; az első alispány a gyülés megnyitása után azonnal előadá: miképen már közel két hónapja, hogy eltelt a törvényes három év, mellyre őt közbizodalom a közigazgatás hatalmába helyhezé; s minthogy részint családi viszonyai, főkép politicai elve a hivatal további viselését nem engedik, a rendeket felirással a főispányi székbétöltését a tisztujitás hamarábbi megtartása végett sürgetni. — — A Rendek, ebben a tárgyban tett több rendbeli inditványok kölcsönös megvitatása közben, a tisztikar iránti teljes megelégedésüket kijelenték, azonban a törvény szigorú megtartatását e tekintetben is mélyen sziveken viselvén, azon hozzá adással, hogy a feliráshoz egyszersmind a t sztujitásnak el nem halasztható határideje t. i. october eleje hozzá csatoltassék, aképen az alispány inditványát elfogadák. Herczeg Batthyáni Fülöphöz a megye örökös főispányához is egy kérelmet íntézendőnek véltek, miszerint jövendőben e fényes hivatalt tettlegesen is viselni méltóztatnék. Érzékeny fájdalommal vevék a rende a helytartó tanácsnak az annyira szükséges mezei-birák iránti tagadó válaszát s minthogy a tisztikar szaporitását a közigazgatás tetemes hátramaradása nélkül nélkülözni nem lehet: — a folyamodás ujonan az adatok bővebb előte jesztésével hat biró ugyan annyi eskütt iránt megrendeltetett. — Felolvastatott tovább a cancellariának egy világos örökösödési osztályban hozott itéletet megsemmisitő parancsa a bíróság nem illetősége miatt: a tárgy hosszú vitákra nyujta alkalmat; — a rendek egy része igy okoskodott, hogy az illynemü parancs kiadása a legfensőbb felügyelési hatalom kétségtelen jogaihoz tartozik; hogy az 183$^{2}/_{6}$14dik törvény czikk, midőn a választmány itéletével meg nem elégedő félt a törvény rendes utjára utasitja, csak a per érdemét érti s a jelen esetre, hol a judicatus forog kérdésben nem alkalmázható; — — a rendek más része azonban előadván, hogy a felügyelési hatalom, csak a törvények értelmében gyakorolható; már pedig az itélet meg semmisitői hatalomnak a törvényeinkben nem hogy csak semmi nyoma nincs: sőt a feljebb emlitett törvény czikk általánosan szólván, a meg nem elégedő félnek a törvény rendes utján kivül minden más menedéket elzár és miután ugyan ezen törvény a per formája és érdeme közt különbséget nem tesz, a fent emlitett okoskodásra csak azt lehet mondani: ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. — A rendek többsége, ne hogy a birói eljárás az illy parancsok által jövendőben is gátoltassék, felirást határza, miszerint ezen gyakorlatot el nem ismeri. — Sz. M. inditványozá, hogy jövendőben a törvényszéki birák, kik eddig az alispány kinevezésétől függ enek, a megye közönsége által választassanak, az inditvány köztetszéssel elfogadtatott, választatási idejök valamint szükséges számuk s más ebbe az érdembe egybe vágó körülmények iránt a tervezet a tisztujitás mu kálatiban foglalkozó választmányra bizatván. — Szőnyegre került a kisgyüléseknek megszüntetése is, minthogy azonban a négy évnegyedi gyülés nem elégsége- a tárgyalandók tárgyalására, végzéssé lön, hogy az évnegyedi gyüléseken kivül 5 vagy 6 héttel időnkint reájuk következő törvényszékek kezdetén is közgyülés tartassék, fenmaradván rendkivüli esetekben az alispánynak összehivási joga. Előkerült a felváltótörvényszéknek egy átküldő levele, melly iránt minthogy parancs formában volt szerkeztve, felirás rendeltetett a végett, hogy ő fensége a felváltó-törvényszéket a törvényszabta formák megtartására utasitsa. — Végre felolvastatott a tisztujitási választmány munkálata; és miután a honoratioroknak való választási jog megadása megvitattatott volna, azon végzéssel: hogy mindazok, kik a nemesi terhe viseléséhez járulnak, megyei bíróság alatt vannak, szavazattal a tisz ujitásban birjanak, a választmány munkálata egész terjedelmében elfogadtatott.

Veszprém julius 30kán. Midőn a „Világ' 57dik számában álló czikkecskét iránk, azt csak azért tettük, hogy a t. cz. olvasó közönséget tudósitsuk, miképen a hirlapoknak a „Veszprémi ujjonczozás" tárgyábani hosszas hallgatása korán sem a dolog bevégzésének, mint inkább rendes vizsgálatutjáni tárgyaltatásának következése; és mert ez volt csak czélunk; távoztatni akartunk minden olly erősb kifejezéseket, mellyekkel a dolgot érdeme szerint fűszerezhettük volna; s mert nem lakik kebelünkben e tárgyban más szenvedély, mint a nyomatott szegény adózók sorsa feletti sajnálkozás érzete; nem lettek szavaink guny szavakká (minővé, ha tollunk epébe mártottuk volna, mint mondatik, könnyen lehetének); nem bántottunk személyeket, mert erősb meggyőzödésünk, hol dologrul lehet szó, nem bibelődni személyekkel; nem neveztünk főbirót, vagy akárkit mást, mert nem akartunk ollyasmit irni, mi az igazsággal ha nem ellenkezik is, de a dolgoknak különös fekvésénél fogva gyenge erővel be nem bizonyitható, és mivel mind ezt nem tevénk, mivel csupán a tagadhatatlan igazságu lett dolgokat beszéltük el, nem reménylettünk ellenünk felszólalást, nem ollyant, minőt a „Világ 60dik számában olvasni lehete. De valamint földi pályákon sokszor, igen sokszor megtörténik, hogy az mit nem reménylünk daczunkra történik — megjelent a 60dik számban durva kifejezésektől, rend, logika nélküli szavaktól áradozó czikkely, mellyre felelni — minthogy alacsonságokkal vesződni nem akarunk — feleslegesnek tartanók, ha abban ollyas valami nem volna, mi reánk azon gyanút hozná, mintha mi az 57dik számu czikkelyünkben a „vizsgálódó választmányt megvesztegetésekről vádoltuk volna. Uram! ha lakik kebelében egy csepp becsületérzés (min kételkedni nem akarunk), ha nem csupa „parancs" után cselekszik, hanem azt, mit gondol, és leginkább azt mit ir, agyában elébb meg is szokta rostálni, tegye szivére a kezét s megolvasva az idézett lapon foglaltakat, pir nélkül mondja el: van e ollyas valami azon czikkelyben, vagy lehet e a szó-csavarás legszorosabb értelmében is *abból ollyasmit következtetni?* Tanuljon H. J. ur *elébb olvasni, azután lépjen sorompóba*, ne durva kifejezésekkel (*mert ezen fegyverrel mi vivni nem tudunk*), hanem mint követelni látszik hideg ész fegyverével önállólag, bujtogatás, parancs nélkül; támadjon meg tényeket, általunk megtörténteknek állitott factumokat s ne nyuljon személyeskedés fegyveréhez, melly csak gyávák kezébe illik: akkoron igen is nyilt sisakkal fogunk ellenébe lépni és erős reménnyel reményljük, nem leend reánk nézve egy perczig is kétes a viadal, miénk a győzelem, mert fegyverünk „igazságfegyvere;' mert állitásaink tagadhatatlan lett dolgokon alapulók.—Addig azonban megengedend H.J. ur és mindenki, kinek nevében felszólalni sietett, ha sisakunkról a rostélyt fel nem emeljük; mert illy fegyverekkel támadó ellenséggel a sorompóba kilépni „a becsület tiltja." — És minthogy nem szándékunk a közönséges hirlapokat, mellyeknek hasábjai szentebb czélok elérésére szentelvék, hasonló kifakadások szinhelyévé tenni, bár mit mondjon is nemtelen fegyverü ellenünk. ha szavai még gúnyosabbak, ha kifakadásai még vastagabbak leendenek is, mert ismerjük az irót, hallgatni fogunk, ügyünket a részrehajlatlan olvasó itélete alá terjesztvén. Egy igazságbarát.

Ór. Ő cs. kir. fölsége Somogy megyében kebelezett Zala helységében évenkint négyszer u. m. april 5kén; majus 25; augustus 27; és october 4kén tartandó ors ágos vásárokra legfel őbb k. engedelmet ada.

Szegedinek Szabadkára Kecskemétről aug. 7kén 1841. Százados viharok nehezültek Árpád ivadéka fölé, és midőn hinnők, hogy a sötétség embereit az előhaladás aranyszárnyai repesik körül, sír lelkem a sujtoló valóság tudatán, miszerint ma is — mint az önkény jellemzette századokban — vannak emberkék, kik előtt az igazat kimondani bűn, és az igazmondót megkövezni, kegyeskedés. — Emberek, azaz el nem fogult, részreh jlatlan emberek a „Világ" 55 számában kecskemetröli közlésemet fertelmes satyrának nem fogják keresztelni; mert az abban megnevezett csuklya — me'ly a lacrymákat okozá — kegyetek egyenruhája s nem gúny tárgya, különben a világiak divat viszketeg mámorában nem majmolgatnák; a szőlőhegyekeni koledálás pedig lett dolog, s az is nem mai sem tegnapi. — Bizonyossá is tehetem Sz. urat, hogy személyemet anathemázó iratára — mellyben a Nemzeti hirlapban ellenem szinte e modorban ki kikelt névtelenül, ki a dologra magára szinte semmit czáfolólag nem mondhat, a lealacsonyitó kifejezésekben mintha becsülete forogna kérdésben, vitézesen vetekedik s győz — épen semmit sem válaszolnék, ha itt ott, aljas okoskodással az olvasó közönség előtt nevetségessé nem gúnyol s agyamat, körül-belül, fára kipeczkelt czinke fogóhoz nem hasonlitja. — Válaszolok tehát, hogy ne mondassam hallgatással helyeselni Sz. uram „Világ" 58dik számábani fekete mázolásait; — válaszolok minden kitérések, czikornya és sallangok nélkül, kizárolag csak a dologra. Tetszik Sz.

urnak a kecskemétieket háladatlan néptömegnek nevezni az egyeten ugynevezett, pseudo izgató büne miatt. Hálátlan néptömeg! és miért? hát nem e néptömeg méltányló keresztényi szeretetének tulajdonitják e maiglan az atyák, hogy békés falaik között—nagy részt kegyes adakozásokbol — becsületesen és kényelmesen élelmezhetik magokat?— Miért hányja szemére — ismét csak a pseudo izgató büne miatt — kecskemetieknek az 1644iki vész terhes idő et? Szabadalmúl akarja e használni az akkori veszendő népség esedezéseit, igéreteit? És kihozá kérdésbe az általam is méljen tisztelt szerzet egyénei munkálodásait, fáradalmait? — Ki volna vakmerő nem óhajtani, hogy a szerzetes atyák számára e honban források nyitatnának, mellyek eszközlenék a lealacsonyitó kenyér keresetekkeli felhagyást? A méltatlan ráfogás ellen. miszerint én az országosan ápolt szerzetet hazám elött nevetségessé tettem volna, ünnepélyesen óvást teszek s a bérmálással, ajánlom óvatosabban bánjék Sz. ur. És kiakarja kegyedre mázolni esküje megszegését, mellyet elég okos vagyok hinni, hogy egyedül isten kezébe tartozott letenni? Kegyeskedik Sz. ur a kecskemétieket általában vádolni, hogy cselédjeik barmaikhoz hasónlók. — Alázatos véleményem szerint földész gazdák cselédeket, minőket nyomorú nevelő-intézeteink teremtettek, kénytelenek megfogadni, még pedig nem azon czéllal, hogy majd privát orákat adjanak naponkint nekiek a megkivánt tó tudományokból. Ki itt a hibás? a földész gazdák bizonyosan nem. Kérdi Sz. ur „az imént emelkedett boltok nem megkezdése e a mészárlasi mütételnek?“ — felelet, nem; mert hogy a szerzetes atyáknak boltok épülnek, azért a r. cath. sz. ecclesia elég okos, hogy körül belöl 3000v ftot jövedelmező boltjait kegyed bölcs számitása szerint, leverettesse. „Nyilván ön udvarában jobb helyen leendettek“ t i. a boltok — igy epéskedik Sz. ur. — Meglehet, mert az én házam a temetőben árenda nélkül hever, s udvarán majdan egy fa keresztnél egyéb nem igen fog diszelghetni. Nem emlékezem reá, hogy én vagy az általam idézett K. cs. D. állitá vala, miszerint a városház és gyógyszertár közti téren kellene a boltokat épiteni. Az ürge város szélin pedig ép olly szerencsétlen gondolat volna azokat épiteni, mint isten háza ajtaiba. Hogy monachusok-e önök, vagy sem, taglalni nem akarom, nem azért mivel még inas sem vagyok a *tudományok mezején* (mellyen kicsinségem érzetében mesternek nem is ismerem magamat; de vándor éveim után, a literatorok s minden bölcsek czéhébe, mellyben Sz. uram már akkor emeritus atyamester is leendhet, felvétetésért rimánkodni el nem mulasztandom), hanem; mert nem hirlapi értekezések közé való. — Sz. ur még Bachus kurirjának is gyanitgat, — csak átkozott gonosz helyzet az a gyanakodási, — engemet Prisznitz leghőbb jobbágyát Bachus kurirjának nevezni, engem, ki még Sz. uram egészségeért se koczantanék poharat, ha csak nem friss vizzel töltetnék meg. Miattam Tokay szőlőhegyei is k. buczkákká törpülhetnének „Halljátok uraim! a homok buczkákban szőlőhegyek vannak!“ Ej, ej, uram Sz. uram, hát kecskeméti ember létére máskint is hallotta a kecskeméti szőlőskerteket nevezni? A nép nyelvén emberéletet haladó időktöl, ugy hangzik s ki önnön füleinek nem hinne, ám tekintse meg adás-vevést magában foglaló városi protocollumainkat, s olvasni fogja hellyel hellyel: öreghegy, máriahegy, uj-hegy stb. Illy ferde elnevezések minden városban hallhatók. Kaczajt csap végtére Sz. ur azon állitásomon, hogy szüretkor izzadozni mondám köntöse alatt a koledálót; pedig az nincs máskép, — tegyen csak próbát járja el szőlős kertjeinket szüretkor, s keserű tapasztalásán okulandhat. Egyébiránt de lana caprina nem szokom vitázni, juniusban jártam én már havat hegyek közt; de ugyan ott, értem novembert is, mellyben meleg napon sütkéreztem. — S ezzel bevégzem védiratomat azon nyilatkozással, hogy bár fülemig hassanak időszakonkint Sz. s hasonszellemü uraim papirból összehajtogatott puska durranásai (mellytöl csak gyermek retten vissza), — én hallgatni fogok, s jó istenem adta időmet hasznosabb foglalkozásokra forditom! N.—

**P e s t i s z e m l e.** Ismét valami, e jó s rosz történetekkel dús városban, mi megérdemli, hogy nyilvános uton megrovassék. — A széna piaczon a botránkoztató események e nagy szinterén — egy aszszonyság görögdinnyét vásárolt egy szekérrül, jónak látta azonban belőle egy négy szeg darabkát kimetszeni, és megnézni érett lenne-e? miután annak jóságárul látványilag meggyőződött, kifizette; — alig haladt azonban nehány lépést, megis kostolá, nagyra termett inyének azonban nem tetszvén, miután belsejét jól elcsúfitotta, vissza vivé az eladónak. — Ez azonban elfogadni vonakodott, erre rögtön mintegy lesbül ott termett egy úriember, kinek midőn hatalmas szózatára sem hallgatva a pór, még feleselni talált, egy hatalmas poffal jutalmaztatott, miután még az uracs nehány dinnyét szekerérül magával vitt — büntetés fejében. Nem akarnók hinni mintha ez uracs azok sorába tartozott legyen, kiket e néven nevezünk: ‚Rendőr,‘ különben kénytelenitetünk nyilvánitni, hogy az illy igazságos rendőrök mellet és felett, kivánható egy másikok őrködése. — A magyar szinházban a mult héten egy nap a második emeletbe mentem, szerencsés levék egy a nemzeti szinház éneklő kar felkent szüzecskéje mellé juthatni; a jámbor elejinte feszengni kezde ülőhelyén, ezt különös jó kedvének tulajdonitva nem szólék semmit, később hangosan kezde fecsegni, és nevetgélni, — már ezt nem csak én, de szomszédim is megsokalván, megszólitám: viseltetnék kissé nagyobb kimélettel a hallgatók iránt; — erre a jó lélek felém fordult és olly szemeket csinált hogy férfi létemre szinte megijedék; — e nem elég, ő e hatalmas Tableaux-t ez epiloggal végzé: ‚ha nem tetszik az urnak a lármám, menjen a földszinre, e hely a nemzeti szinházban ugy is számunkra készült; — én nem tudtam haragudjam vagy nevessek e gorombaságán, és talán elhallgaték, de a kis harpia valamelly — rendkivüli — rendesvouson kölcsönzött simasággal csak folytatá monologját, erre aztán magam is jónak gondolám picziny fülecskéibe valamit sugni, mire tökéletesen eloszlott nagy kedve és elhallgatott, mit mondana a jó leány, ha most őt megnevezve illy kérdést tennék elibe: ‚be tudná-e bizonyitni fennebbi mondolatát‘? — Lauka G.

**O r v o s i é r t e k e z é s.** — „A K u r u z s o k“ orvos rendészeti tekintetben. Irta F r o m m P á l orvos tudorrálétekor. — Ajánlva van gr. Z i c h i I s t v á n urnak ts. Veszprémmegye főispánjának. — Az értekezés kor-és népszerü, s kivánatos, hogy a derék szerző eszközölje, miszerint munkája a köznép kezeibe is eljuthasson. — Jeligeül gr. S z é c h e n y i legújabb munkájából „A KELET NÉPE“ ime fölséges mondatot választá: „A gyógytanban, — valamint az országlásban, az észnek szabad működni, a szivnek ellenben, jóra, nemesre gerjesztésen kivűl még mocczanni sem.“ — Szerző értekezésében előadja a k u r u z s o l á s o k a i t köznépnél, felsőbb rendüeknél, továbh előadja azon módokat, miként kellene a kuruzsolást kiirtani, röviden érinti az állatok kuruzsolását, húgy jóslókat, deléjezőket (magnesezőket), végül nehány adatot hoz föl a kuruzsolás rosz következésiről. — Szerző a munka terjedelméhez képést valósen kimeritőleg adja elő saját nézeteit. — Különösen édes honunkra vonatkozólag az ügy szeretetétől ihlett kebellel fájdalmasan emliti miként honunkban a kuruzsolás napról napra jobban terjed; a többek közt emigy vélekedik és igen helyesen: „ha orvosaink az országtól fizettetnének, minden kurúzsolásnak vége lenne. — Sokat tesz a kuruzsolás terjedésére az orvosoknak két félre orvosok és sebészek elkülönzése; az orvosi rendészet (politia) teljes hiánya. Hát a phisicusok mik? Hatalmuk semmi, számuk nevetséges. Biharmegyében, ha járására fölakarna vigyázni, kénytelen volna mindig utazni és ekkor felkopna álla, a 300 frt. fizetés mellett“ stb. — Ki kel, és méltán, a tudatlan sebészek kontárkodása ellen is s ez okból kivánja, hogy a sebészi osztály ne különöztessék el, hanem a kettő egy lenne. És egyik tételében azt mondja, hogy csak azokat kellene az orvos sebészi tudományok tanúlására bocsátani, kik philosophiát végeztek. — Valóban nem is volna ennél kivánatosb, mert meg kell vallani, a nélkül hogy sérteni akarnánk, a sebészi tudományok tanulására olly egyének is ráadjak magokat, kik jól olvasni is alig tudnak, diákul pedig épen semmit sem, mi a vények irásában elkerülhetlen szükség. — Ezen értekezés elolvasta után azon óhajtás támadt keblünkben: vajha minden orvosnövendék, ki a szigorákat — rigorosa — kiállotta, az orvosi rendészet köréből választana magának tárgyat, mellyről értekezni akar; és ne egyes kórokat, miket könyvekből iminnen amonnan összeszedhetni. — Ezt pedig azon egyszerü okból kivánnók, mert csak igy adhatna mindenki eredeti eszméket, s igy bizonyitná be hogy gondolkodó fő. — Sz. igy tön, — kinek értekezéséből, hogy minél többen olvashassák a közérdekü tárgyat, a ‚H a z a i k é p e k‘ szerintem közölhetnének némellyeket. — Végül azon óhajtásunkat fejezzük ki, váljék a gondolkozni szerető szerzőbül disze irodalmunknak. T.... —

**K é r e l e m t. cz. l e v e l e z ő i n k h e z.** Lapjaink második félévi számaiban gyakorlatilag kivántuk bebizonyitani, hogy lapjaink iránti czélszerü készségeket mennyire becsüljük, híven s boszontó pangás nélkül gyorsan közöltük a becses küldeményeket, mellyeket a közügy czéljaira üdvös hatásuaknak ismerénk, és az illy szellemüek is ezentul is méltó sorsukra számolhatnak; mert továbbra is szilárdúl ragaszkodunk kitüzött elvünkhöz, minél fogva lapjainkat a nyilványosság leghivebb orgánumává kivánjuk tenni, hogy megszünjék ama hangos panasz is, miszerint a közérdekü küldemények károsan veszteglenek. De fájdalommal vagyunk kénytelenek megvallani, hogy minden iparunk mellett is kitüzött elvünkhöz nem mindig lehetünk hivek, mert olly küldeményeket is kapunk, mellyeket a rosz irás miatt nem olvashatván, itélet s használat tárgyaivá nem vehe ünk, illyenek a többek között a junius 30kán és augustus 3kán Szarvasrúl hozzánk érkezett küldemények is, mellyeket ugyan ezen okbúl visszautasitani kénytelenitetünk. Hogy illy bajos helyezetben, s legyőzhetlen okok mellett ne tartassunk tehát elvünkkel ellenkezőknek, teljes bizodalommal felszólitjuk ezennel minden t. cz. levelezőinket, méltóztassanak becses küldeményeiket t i s z t á n, s o l v a s h a t ó l a g hozzánk küldeni, s csak igy várhatják, hogy a kitüzött elv szerint a Világ nyilvánosság leghivebb organuma leend. Szerk.

**I r o d a l m i u j d o n s á g.** Szinmütár kiadja Nagy Ignácz. XXII. füzete megjelent. Tartalma: „Ármány és szerelem“ szomorújáték 5 felvonásban; S c h i l l e r után németbül forditá S z e n v e y. — Tudományos müveltség, kiváló nemzetiség, ügyesség, ipar, izlés azok, mellyek Nagy Ignácz urat a kor figyelmébe ajánlják, és ugy látszik, jól talált eszközeivel nem messze ő már a czélhoz, melly ünnepélyes

*

türelmeit illőleg jutalmazandja. Különitve e 22dik füzetet ajánljak: Schiller és Szenvey nevek; a gyönyörü külsöny, correctség, dús éldelet. — Ára 40 krajczár pengőben. P. I.

Könyvhirdetés. „Ügyvédek“ ‚korszerű tervezet ezeknek ügyében‘ ifj. Palugyay Imrétül. — E hó végével okvetetlen elhagyandja a sajtót, előfizetési ára s mintegy 10—12 ivnyi bekötött könyvnek 1 frt 12 kr. e. p, megjelenése után 2 p. frton fog árultatni. —

(Közvisgálat). — Julius 21kén Pesten nagy dolog történt, t. i. Diplomatika, Genealogia és Heraldika — öszvekapcsolva előadott tudományokbuli közvizsgálat. Nevetitek uraim, hogy ezt nagy dolognak mondom, elhiszem; én szomorgok nevetésteken, s fájdalmam oka, hogy heten, szám szerint 7. voltunk csak, kik azon tudományokból közvizsgálatot állottunk ki; pedig uraim előadójának neve Horváth István, melly név megérdemelheté vala, hogy számos hallgatókkal tiszteltessék meg. Kérdezzétek, miért virágzik e tudomány olly csekély körben? egy szóval megfejtem: mert hazánkat méltányolni nem tudjuk. A katonai lábra alapitott hazában a kereskedői szellem túlsulyra kapott, mellynek azonban üdvös hatásait észrevehetőleg, mondhatnám fogcsikorgatólag tapasztalják jelenleg sok hitelezők, sok különféle vállalatok részvényesei, kiknek erszényeik épen aszkórba feküsznek. — Diplomatika nélkül uraim nem tudjátok, hogy azon kis képek, mellyeken gondolataitokat irásban kifejezitek, mellyeket betüknek nevezünk, mikép teremtek mikép képződtek; — diplomatika nélkül nem tudjátok emberi fajotok miveltségi fejlődését, haladását, melly historián alapul, s a historia mi egyéb, öszvefüzött diplomák sora; és különösen mikép nélkülözhet ügyvéd diplomatikát, midőn a jogtudomány szive a diplomatika? e nagy mese. Ifjak! k k pályatársim vagytok, s leendetek, ajánlom a tudományt, tanuljátok megismerni a bölcsőt, melly ringat. Pesten julius 26. 1841. Hegedüs József.

Fejesvölgyi Társalkodó 62dik száma alatt. „A sebészet állapotját honunkban“ ismerteti s valóban részvétet gerjesztő leg. Ugy látszik azonban, hogy Fej svölgyi nem az ujabb iskola növendéke, mert iratában a régibb eskü-formárúl beszél s talán nem is tudja, hogy az uj iskola szellemével a régi esküforma is változást szenvedett s már 1837dik év óta a kiinduló sebészek uj nyomatásu eskülevéllel bocsátatnak el, miszerint csak terhesebb esetekben kényszeritetnek orvos doctorhoz folyamodni. Minden egyes hivatalnoknak a törvényes eskü a törvényes paizsa, védelme; a ujiskolabeli sebészt is ez védi s igy talán képesek leendünk azt is kimutatni, hogy nem csak a sebés i rendben vannak salakok hanem egyébütt is s minden testületben még abban is, melly legnagyobb joggal s általánosan tudósságot követel. De F. urank, azt tanácslom még is, minden illetlenséget türjön jelenjeg. Tudjuk, hogy felette nehéz a türés mikor a sértés méltatlan s az életet támogató mindennapi sorsba vág; fájdalmas állásában más módot ajánlanék t. i. a nyilvánosságot; — ki vele a csudatényekkel azért is haddlássa a publicum a nevelést, logicát, s tudományosságot mellyekkel sebész felett egy doctor különködik, s mért nagyobb egy doctor a sebésznél. — G.

## Külföld.

**Spanyolország.** Jul. 18. Barcellonában, mikorra a lázadás kiütendő vala, a zavargók Balmes mérsékpárti ügyvéd testét, kit tavaly az nap gyilkoltak meg, ki akarták a sirbul ásni, a piaczon megégetni, és hamvát szélnek bocsátani. A katonaság erőteli föllépte eleit vevé minden rakonczátlankodásnak. De most a hadsereg közt kezd az ingerültség terjedni, és az azt kezdi hinni, hogy az ország kincsét egyedül a királyi őrezredek emésztik fel, és szükségesnek látja maga jóvoltaért azok eltöröltetését. A testőrség, melly 6 gyalog és 4 lovas ezredből áll, fel akarja szerkezetét kiváltságival együtt tartani, és mivel az egész pattantyusság, és a lovasság harmad része, pártján van, az összeütközés rettenetes lehetne.— Espartero megtiltotta Krisztina királyné névnapja megtartását, de azért azt a kir. testőrség tisztikara megünnepelte.—Arguelles a tanács előtt tette le a gyámsági esküt, és a két királyi növendéknek tüstént megtiltotta a közvetlen levelezést anyjával. — A hatósági elnök következő felszólitást bocsátott julius 16kán a barcelloniakhoz: „A spanyol szabadság ellenségi még nem hagytak fel azon reménynyel, hogy a polgárháborút a félszigeten ujra ki lobbanthatják. A Franciaországban tartózkodó carlosi szökevények igyekeznek megzavarni a rendet, és elvakultokban Cataloniát akarják a villongás piaczává választani. A legujabb események városunkban és Sabadelben is mind azon carlosi junta müve, melly Toulouseban összeült. A bizonyos, hogy a pártütő junta nagy mennyiségü pénzt kap Olaszországbul, mellyet aztán e tartományba küld, hogy Barcellonában s a cataloniai gyári munkások közt lázadást támaszszon. A pártosok főczélja a regens és az alkotmányos kormány megbuktatása. (OB.WZ.)

**Nagybritannia.** Victoria királynét Bedford herczeg a legnagyobb fénynyel fogadta mezei jószágán, és a királyné a várkerti séta közben egy pillanatig sem távozott Melbourne lord karjárul és ugy tetszett, mintha egy atya vezette volna leányát karon. Ezen bizodalmas társalkodása a királynénak eléggé mutatja érzelmit a toryk ellen. A toryk közül egyedül csak Wellington herczeg volt jelen. —

O'Connelltül egy magas rendü hölgysajátkezeirását kérte, hogy több nagy ember kézirat-gyüjteményiben a moszka czárnak azt is megküldhesse. O'Connell titoknokával megtagadó választ iratott, és a legkeményebb kifejezéseket sem kimélte. Előhozza benne Lengyelországot és Siberiát, előhoz nehány nevet a romai czászárok történetébül, előhozza a részrehajlatlanul itélő utóvilágot és e szavakkal zárja be: „ezen okokbul O'Connell ur minden személyes tisztelete mellett is, asszonyságod kivánságát, bár milly csekély legyen is, nem teljesitheti, mivel a becsület és lelkismeret tiltja neki ez esetben ..... legkisebb udvariságot is mu atni.“ (OB.WZ.)

**Franczia ország.** Garnier-Pagés helyébe Ledru-Rollin választatott meg követnek, ki tüzes beszédében kijelenté, hogy ő a legszélső baloldalhoz tartozik. — A különféle pártokrul igy nyilatkozik: „A doctrinär csapat bizonyos csinált legitimitason kérődzik, mellyet sem a nép, sem a régi hagyomány nem szentesite, apró cseprő koholmányon rágódik, melly sem nem isteni, sem nem népjog, mellyet csak egyesek hasznára találtak fel. Thiers és pártja a juliusi zendülésben csak uralkodó családválasztást lát, vagy szerződött alkotmányt az engedett helyett, az 1815ki szerződésben felbomolhatatlanságot, és a nép szolgálatában lépcsőt a hatalomra, mellyet azonnal széttörnek, mihelyt tetőre jutottak. Barrot és az övei csak árnyéklati e pártnak, kevésbbé romlottak; illedelmesb tartásuak, és a szabadelműség fényözönétül övezvék, de épen olly kevéssé gondolnak a néppel, mellynek hangosb szavától rettegnek, és azért azt a választási jog kiterjesztése által akarnák elfojtani. A legitimisták a nép beszédét és elveit mesterkélik, mellyet olly soká nyomtak, de ezek mindent csak azért tesznek, hogy a hatalmat ismét kezökre keritsék, és szép beszédeik nagyon rútul elferditik szájokat. Szóval neki minden párt elélemült és elaggott. — Legelső feladatának tekinti az adó megvizsgálását, Szint olly fontos a díjazás kérdése roppant aránytalansága, miszerint a fiatal lány 6 sous keres napjában munkája által, a gyönge gyermek korán erejét meghaladó munka által kény elen kenyeret keresni, mellyet szülei nem szerezhetnek neki. A kamrátul nem vár egyebet, mint reményszikrát, melly a válasz felirásban mutatkozik, és mellyben több bók van a kormány számára. A keleti kérdés előtte Franciaország legyalázása; Páris megerősitése a szabadság megtámadása. Mi őt illeti, igeri: hogy elődei nyomdokát, millyenek Sieyes, Carnot, Constant, Lafayette, Cormenin, Garnier-Pagés mindig hiven követi. — Ledrii-Rollin ezen beszédét a radikálok nyilatkozványának tartják. — A National ellene mond a Journal des Debats azon vádjának mintha a republicanusok megtagadnák a juliusi zendületet, mert az háboruizenet volt a külföld ellen, óvás az 1815diki szerződés ellen, elégtétel Watterlooért, és nem uj jogkérelem. — A Francziák Abd-El-Káder követét elfogtak, és nála két nagy fontosságu levelet találtak, az egyik felszólitás az arabokhoz, a másik bizodalmas nyilatkozat Milud Ben Arashoz, ki három évvel ezelőtt követ volt Párisban. Az előbbiben büszkén, bátran biztatva és keleti virágokkal szól az arabokhoz, igyekszik nemzeti büszkeségöket, gyülölségöket ébreszteni. győzedelemmel biztatja és a francziák romlásával. A második levélben már nem a vezér szól, hanem a kormányfi, megismeri a veszélyt, melly felette függ, és a francziák tulnyomó hatalmát; kivált Máshara elfoglalását tartja magára nézve nagy csapásnak, minek következtében vagy a pusztába kell vonulnia, vagy Marokkóba menekülnie. Fő gondja, ugy mond, az arabokat nem harczba vinni a francziák ellen, hanem eltávolitni tőlök; ha a francziák csupán magokra lesznek szorulva, akkor vége lesz uraságoknak. — Garnier-Pagés emlékére a harmadik közlés szerint 3358 frank gyült be. (OB.WZ.)

Az ellenzési lapok hevesen kikelnek a toulousei helyhatósági tanács és nemzetőrség feloszlatása ellen, a nemzetőrség ugy mond már több városban el van törülve, és a kormány oda törekszik, hogy annak számát mind inkább kevesitse, mivel a juliusi zendület az alkotmány megtartasa feletti őrködést a nemzeti őrségre bizta, Arzac is a helyhatósági tanács volt elnöke hatalmas óvást tett lapjában ennek s a nemzetőrségnek feloszlatása ellen; de olly nyomosan senki sem nyilatkozott e dologban, mint a Gazette du bas Languedoc. (OB.WZ.)

**Egyveleg.** Poroszországban némelly papok panaszkodtak azért a hadminiszternek, hogy a lakosok vasárnap tartanak fegyvergyakorlást és azt a vasárnap megszentségtelenitésének nevezték. Mire a hadminiszter köv. válaszolt: „A haza oltalmára szolgáló honvédi (Landwer) gyakorlatot semmikép sem lehet vasárnap megszentségtelenitésének nevezni; az ollyan szent, mint maga a vallás. De az isteni tisztelet óráji mindet. esetre szabadok maradnak, a vasárnap többi részit pedig a honvédő, a haza szolgálatára tartozik fordítni. — Mehemed Ali befolyása naponkint öregbül a portánál, részint az ajándékozgatás, részint azon félelem miatt hogy az europai hatalmak fel akarják magok közt osztani a birodalmat, miért is mindenkép egyességre törekszenek, és azt hiszik, hogy Egyiptommal egyesülten egész Europának megfelelhetnek, a nélkül pedig mind ketten romlásra jutnak. — Mint beszélik Kreta sik része meghódolt már a sultánnak. — Párisban ez év első feleben született 10 ezer gyermek házasságbul, természetes született 4735; 12,660 ember meghalt, 4400 házasodás történt és halottházba 150 halott tétetett.

**☞ E folyó félévre lapjainkbul még folyvást teljes számmal szolgálhatunk, de a megrendeléseket kérjük minél előbb megtétetni. Reményljük: hogy eddigi kegyes pártfogóink igyekezetünket méltányolva, továbbra is részvéttel maradandnak intézetünk iránt. Szerk.**

Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Szerkesztő tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

66.

PESTEN — Szerdán

# VILÁG

1841. — Augustus 18kán.

TARTALOM. A tulajdonos bemutatja az uj szerkesztőt; a szerkesztő nyilatkozása. — Nagyvárad, biharmegyei gyülés. — Pécsi casinó. — Őr Megfejtő és vedszava a keletnépe bogarának. — Székesfehérvári fogadós. — Vakok intézetére adakozások. — Külföld. A szerkesztőség uj iránya. — Austria: Bécs. — Triest: kereskedési crisis. — Nagybritannia: Peel; Russell; O'Connel.—Francziaország: a párisiak unják a toulousi ügyeket. Az algieri mórok irata Lajos Fülephez. — Oláhországi zavargásnak vég vettetett. — Fertálévi hirdetés.

Ugy hiszem, a közügy iránti részvétnek tettlegesen zálogát adni; midőn lapjaim szerkesztésének kormányát Jablanczy Ignácz urra ruházom, kit törvény, béke s haladás felőli fogalmairul legkedvezőbben ismerni szerencsém van. Midőn őt a nagy közönségnek ezennel bemutatom, intézetem további kegyes pártolásaért esedezem. — Borsos Márton, kiadó tulajdonos.

„Midőn a tulajdonos ur e nyilatkozása következtében szerkesztéshez fogok, olly meggyőződésben teszem azt: hogy a nap tömérdek szükségei között alig van egyegy sürgetőbb, mint olly időszaki lap, melly a nemzet életének hű tükre legyen. Melly közzé tegye öröm és bánatnak hűség s törvényességnek, bajnak, hiánynak minden érzetét, mellyet a nemzet szivében egy hangrezgésre találni köz, magas és szent érdekek jogositanak. — Melly szabad tért nyisson az észnek, értelemnek, jóakaratnak, hogy szükkeblüséget, mint elbizakodást egyiránt kerülve, vak előszeretet, vak előgyülölség nélkül higgadt kebellel és ama mérséklettel és illedelemmel, melly a jó szándék és igazság bélyege, megvitassák és előkészitsék a napnak nagy kérdéseit, mikben a honnak jövendője rejtezik.“

Illy szükség hivta fel a Pesti Hirlap szerkesztőjét; ő pedig örömre hivta fel kebleinket, örömre, melly őszinte nyiltsággal kezességet hitt a nyilván adott szóban. Azonban a szükség áll ma is hol 1841 elején állott. Nincs időszaki lapunk, melly hű tükre legyen a nemzet életének, melly közre tegye öröm, bánat, hűség és törvényesség minden érzetét. — Melly képviselje a törvényesség és béke korának *vidám reményeit*. Melly folytassa az 1840dik évi országgyülés folytán magasztas *erővel kivivott frigyben* egyesiteni a soká közkárral szertehuzott kezeket és sziveket. *Illy lap* helyett, minőt értelmes hazafi kezekbül egyedül várni lehete, mit nyertünk a magasigérő Pesti Hirlapban? — Egy lapot, melly „meg nem mondani a mit megmondunk, sejditni a mit gondolunk“ közre vall, l. 49. sz. első hasáb; melly e nemzet vagyonosb részének fülébe menydörögni ösztönt érez, és tenné is azt, ha az irott és nem irott sorok ezer bajai a gondolat röptét porba nem vernék; l. 49. sz. 2dik hasáb — melly a békében, baráti szeretetben és *legjobb nemzetiségi* indulásban egymás mellett élő nemzetségeket *késelésig* terjedő gyülölségre lobbantja; — l. szerb. ellenségeink; — melly a nemzet szent nevét saját vélemény osztosinak gyönge csapatjára ruházza l. 44. szám: melly önháta, és az egyes fölszólalások háta mögé suly gyanánt a százezreket állitja: melly korunkat mint jajgatások, nyomor, felsikajtások és szennyek, háborgások, részvétlenség, tespedés és örök korholás korát adandja át a maradéknak; — korunkat, melly a törvényhozás könyveibül mint békének, frigynek, szilárd törvényességnek, jóakaratnak és jó indulatnak kora tünik elő, s melly a hazatestet és hazalelket óriási mértékben gyarapulva adandja át a nyomában keletkező maradéknak; — és végtére melly a helyett, hogy hiv tükrét adná a nemzet életének, pártvágyak és pártremények tárháza lett. — Ezt nyertük tehát a Pesti Hirlapban, melly bámulandó önhittséggel saját elveit napfényvilágnak nevezi l. 32. sz. — és igy cselekedvén maga után vonja az ifjuságot, mellyből a nemzet jövendője lesz. Meg is felel ez hiven a példának, melly himalaji magasságban mint feljött nap elötte fényömledez. Azt hiszi az ifjuság, hogy a liberaliskodás minden visszaélést, minden jellemhiányt kiszépit; polgári s hazai erények minden hiányát elannyira kipótolja, hogy csak liberalis legyen valaki, azonnal szent és tiszteletes bármit beszélhessenek a szegletek, és bár mit rejtsenek a fátyol titkai. — Végre azt hiszi az ifjuság, hogy a liberalismus jobb, mint a nevelés, illendőség, gyöngédség és müveltség minden élvezménye, és hogy egy harsogó ‚éljen‘ jutalmazóbb, mint az életnek bármi drága s tisztes elérménye. — Ellenben azt hiszi az ifjuság illy példa nyomán, hogy a törvényesség, mellyet liberalismus nem ékesit, beszennyezi a legtisztább, a legjótékonyabb kezeket; levonja az értelem, tudomány, müveltség, méltóság és buzgó hazafiság érdemeit, és tündököljék bár egy honfi a legsugárzóbb érdemekkel, ő még is tiszteletet, sőt kalapemelést sem érdemel, mert — nem liberal s! — Azt hiszi az ifjuság: minden haladás a liberalismusból ered: és azt magától elvitatni nem engedi. — Mind ezen hiedelem egy igen káros előitélet, károsb, mint bár mellyik azok közül, miket a Pesti Hirlap olly igen siet irtani. — Mind ezen hiedelem egy nem érdemelt rágalom, mellyen segiteni kell.

Ez egész állapoton nem segithet semmi más, mint maga az időszaki sajtó: de ez sem segithet másképmint szilárd, tiszta lelkü, nyilvános fellépés által, melly a meggyőződés szép buzgalmából veszi indulását. — Nyilt homlokon nyilt vélemény; nem rejtett czélok, nem titkos eszközök, hanem törvény és becsület szóban és tettben, és a veszélyezett közérdek szeretése. —

Fontos időszak hazánkra nézve a mostani; bölcs belátásu férfiak a korszaki sajtó vett irányából a nemzet romlását rettegik. — Nem szükkeblü ingatag elvü aggok, hanem a nemzet férfiai a szó legnemesb értelmében. Illy időszakban fellépni; minden a közrevetett magvat vizsgálatba venni; minden mozgalmat s cselekvényt a nemzet javának mérlegéhez vezetni, s ott megfontolni: ugy hiszem, a józan elővigyázat eszméjébül önként eredő kötelessége minden hazafipolgárnak, ki keblére tapintva ott erőt és hivatást, vagy mikép a Pesti Hirlap mondani szereti „istent“ érez. — E szent kötelesség érzetében lépek én fel az egész haza szine elött. Bemutatom csekély erőmet, forditsa azt hasznára a szeretett haza; bár volna szavam erős, millyen a villanyos felhőé hogy benne a féltett nemzetiség biztosságát találná mind azok ellen, kikről a haza bölcsei állitják, hogy a nemzet romlását előkészitik. — És, erőm csekélységéhez képest megadódva bár, tudatom mégis önérezve azt önökkel, kikről nem tudjuk mit akarnak, hogy minden hirlap erők középpontja: és indulva kérdés fölötti igéretén ama szilárd elvü s tiszta keblü hazafiaknak — kik egymás közt e szent ügyhöz szavaikat és kezeiket adák — bátran azt is mondom, hogy e hirlap, mellynek szerkesztési kormányát ma nyilvánosan átveszem, képes erők középpontja leend megfelelni mindennek: mi nem az alkotmány, törvény és törvényes rend álláspontjából indul. —

Azért hazámfiai szálljon kebeleinkbe lázas félelem helyett vidám éberség — jelleme a harczos magyarnak. — Megáldotta isten korunkat törvényszerető jóakaratu kormánnyal, megáldotta isten nemzetünket jó indulattal; ime a haza bölcsei vigyáznak, segitsük őket. — Igaz, hogy a fordulás pontján állunk; de a fordulás pontja épen vidámság pontja annak, ki reménnyel és reményét nem jégre, nem homok hegyre épiti. — Az izgott inak, a feszülés, jajveszéklés, rohanás azokat illetik, kik tagatlan fantazmákat akarnak honositni, s szellemeket kergetnek: elég bajuk is van szegényeknek hiában. Mi szilárd törvényszerető kormányunk iránt bizalommal: alkotmányu khoz törvényhez és békéhez hő ragaszkodással; minden irány felé kiterjesztett éberséggel; ügyünk tiszta forrásához illő arczderűvel: nyujtsunk kezet a jól szándékolt haladásnak is, a szenvedő emberiségnek is, de másét ne kivánjuk és magunkét el ne hanyagoljuk. Igy lesz honunkon isten áldása, melly gyéren nyugszik a béke üres földön; hol egy hithideg káromkodó csapat akar gazdálkodni, mellyet le kell rivallanunk. A fordulás szakában állunk igaz. De ez ránk nézve csak kedvező körülmény lehet: Hiszen béke a sark, mellyen korunk fordul. A világ eddig nem vala nagyon kénykedvező: — ime a VILÁG megfordul szerkesztő kezeim alatt; és hogy nem roszra fordul; azért kezeskedik egész pályám, melly apró megbánásokat kivéve — mert hisz ember vagyok — szerény békes tiszta haladásban érintett olly pontokat, hol az emberiség hála könyeit in natura fakadni szerencsés láthatám. — Azonban arra, hogy e kis VILÁG megfordulása, egy nagyobb világrész javára viszonyolhasson: az én magán erőm nem lesz elegendő. Az én VILÁGOM köre szük: csak keblem nem szük, melly ha megbirta eddig az indignatiot, melly a sok korholás, önhitség és bitorlások nyomain olly bő mértékben serkedett, megbirandja bizonyára a hazaszeretet munkás érzetét is, melly nem őrjöngő lázas indulat: hanem egy erőtelyes szelid édes érzemény. Világom köre terjedni fog, terjedni fog a haszon is, mellyet általa hazánkra terjeszteni, legszentebb szándékunk: ha a nemzet bölcsei s erősei fogják ápolni igyekezetemet. Ezeket

— — — Queis arte benigna
El meliore luto finxit praecordia Titan

hivom én fel példámmal. — Nem egyedül én kérem őket; a haza nemtője anyai szerény alakban esdekli őket és munkára szólitja őket; és ajánlja ügyét e hazának, melly boldogulását minnyájunk józan összemunkálásából várhatja.

* Nagy Várad julius 31én rendkivüli közgyülésre sereglettek össze Biharmegye rendei. Alkalmat nyujta a n. m. m. k. helytartótanács levele, melly szerint a megyénkben tanyázó dzsidás ezred évi fegyvergyakorlatai, századok-és osztályakkint ugyan a megyében, az ezredes és brigádás összevonulás k pedig Nyiregyházán, szomszéd Szabolcsmegye kebelében, fognak tartatni: miről olly utasitással értesittetnek a rendek, hogy a szükséges elhelyezés, és

termékek kiszolgáltatásárul gondoskodjanak. — 1840dik évi országgyülésnek szebb czélai között, királyi propositiók sorába emelve, álla a katona-élelmezési ügy elintézése. Jól esett hinnünk, hogy nyugalom adatik a szegény nép zaklatott fejének. Látjuk vala őt, kinek tulajdont birható joga csak egy éves csecsemő, egy század aggságán túl pénzzel és vérrel egyedül adózni a honvédelem oltárán. S e tehernek tán legsúlyosbika a katonaélelmezés. Egy rozzant kunyhót, mellyen keresztül zúg az éjszaki szél, s a háztüz füste — ha t. i. urbéri fáizásból telik — ez eszterha nyiladékain lel utat a szabadba: ezt a négy falat, melly a nép fiát, család és bal sorsával együtt befogadja, és vékony szalma ágyát kénytelen ő megosztani egy idegennel, kijő és megy és beszél nem ismert hangokon, s kénytelen félteni töredék vagyonát, és családi titkait, s félteni, s néha késő félelemmel, nőjét és gyermekeit sőt eltanulni gyakran egy két éghajlat bűneit; míg szük ólábul saját barma isten ege alá köttetik, hogy helye legyen a „csaták nemes állatának.“ Avvagy messze földre kell elszállitnia gabnáját, és takarmányát s kap érette árt nem mint a termék valódi értéke, de mint a regulamentaris becs kiszabva van; s nem legritkább történet, miszerint az ki ma illy értelemben eladó volt, rövid időn kétszeresen pótolja ezen árt, hogy ugyan annyi gabonát vehessen, mellyből mindennapi kenyere teljék. „És az országgyülés elmult, s vigasztalásunkra csak az lehet, hogy az ügy elintézésére ismét remény marada. Hiszen multunk bús emlékezetü, jelenünk küzdés kora, de reményekkel mi kelletén túl is áldva vagyunk. — S tovább gondolánk. Rég óta nézői vagyunk: mi tömérdek költségbe kerül Europának a „fegyveres béke.“ Ez egy állópont a politika hévmérőjén, mellyet sem a kis Thiers sem a doctrinaire Guizot atmosphaerái, sem a brittanniai vagy pétervári antipolusok nem változtatnak. Kormánytárczák egy kézből másba forganak, s minden változik, csak a hadi budget nem, ezt kevesbiteni szintugy irtódzik Palmerston, mint többiteni Wellington. És a fegyveres béke épen áll, bár gyakorta egy kis moschus-sal kell is fentartani; s egy dicső nép már olly tökélyre vitte, hogy csupa békeszeretetből erőséggel gyengiti fővárosát. Mi pedig együgyű nézők nem foghatjuk fel mi haszon van-e feszes állapotban? s tán a békét is megunjuk ha illy drágán jő, és illy harczias öltözetben. A status- kiadások naponta sokasodnak, a hitelezések forrásai mindinkább apadnak, vámok s adók születnek és emelkednek és mégis, mik a nemzet beléletét alkotják, közhasznu intézeteket, vasutakat, csatornákat, iskolákat alig látunk azokból létre jőni, és mind ama roppant költséget a „fegyveres béke“ emészti fel. Hová vezetend ez? hol az alexanderi kard, melly a csomót megoldja? Sokkal lentebb állunk mintsem birálnók a magas szempontot, honnan e dolgok intéztetnek, de ha had és béke közt ez normalis helyzet, ugy el kell hinnünk, hogy az örök béke az emberiségnek legszebb álmai, de csak álmai közé tartozik. — Eszméinket itt szétüzé a fentebbi levél iránti tanácskozás, megnyitva elsőalispán Beöthy Ödön által, akkora számu gyülekezetben, mellyre bajosan illett volna az ős formula: „örvendek, hogy illy szép számmal egybejöttenek.“ Senki nem vala a rendek körében, ki szivén nem hordaná az adózónép sorsát, melly most idő és törvénykönyv szerint valóban szegény. Aratása sok helyen nem adá meg a mit magul elvetett: szénája kevésb marhái szükségénél, burgonyája és tengerije, mellyben még élt egy kis reménye már hasonló szomorú eredményt mutat: szóval a jövendő, melly megyénkre várakozik, csak aggodalmas, és elővigyázatot kiván. Csaknem elviselhetetlen teher nyomná tehát adózóinkat, ha nem kimélve a sebeket, miket idő viszontagságai ütöttek rajtok, kényszeritnők őket, ön termékeiket hosszú mérföldeken túl Nyiregyházára szállitani. Mult évben, midőn ugyancsak Nyiregyházán tartattak az összevonulások, a szükséges termékek ott helyben vásároltatván be, ezen költség lön azután az illetőkre kivetve: és a deperdita néhány ezer forintot tett. Ezt ismételni tilt a nyomor közelsége. Mire nézve elsőalispánunk véleménye elfogadtatván, közakarattal végzéssé alakult. E szerint sajnálják a rendek, hogy illy nagyszerü tárgyban olly későn értesittetnek, midőn már az idő rövidsége is az intézkedést neheziti; mindazáltal teljesiteni készek levén, a mi tőlök telik, a megyénkben szállásoló dzsidás ezred századok és osztályokkint való egybejöveteleire mind a helyeket kitüzik, mind egyéb kellékeket kiszolgáltatni fognak, minthogy különben is ezeket a megye keblében ellátni tartoznának. De az ezredes és brigádás összevonulást, a nagyitást nem kivánó, s nyilván mutatkozó közszükség tekintetéből, vagy kérik elhalasztatni, miként már 1834ben történt s most a világbéke jótékonyságában szintugy eszközölhető: vagy egész tisztelettel nyilvánitaniok kell, miképen ha kérelmük megtagadtatnék, a lehetetlent megtenni, s Nyiregyházára termékeket szállitani nem fognak, annyival inkább mert élelmezésre a megyén kivül nem kötelezettek. Egyszersmind járulnak a n. m. m. k. helytartó tanácshoz, méltóztassék megyénk állapotát figyelembe venni, s az itt levő katonaság egy részét, mellyet tavasznál tovább tartani nem képesek, boldogabb vidékre áthelyezni.

Volt még egy közérdekü tárgy: levéltárnok Jakab Mihály jelenté, hogy segéde minap a vásári passusokat, miután a számjegyet vörös tintával rájok irta, távoztakor az asztal fiókba rejtvén, később azokban egy ivnyi hiányt vett észre, melly többé sehol sem találtatott. Nem lehete azért mást gondolni, mint hogy azok ellopattak, és ellopattak pedig azon rab által, ki fizetéses cseléd hiányában a hivatalszobát takaritani szokta és oda járatos. Vizsgálat tétetett. — És napfényre jött miképen a gyanú helyes vala; napfényre jött még több is, miképen a szobatisztitó foglyok e bűnt már régóta gyakorol ák, eddig azért ki nem tudatva, mert, olly példányokat oroztanak, mellyek bélyeg és folyószám nélkül levén a nyomtatvány-kötegekbül sejtetlenül kivétethettek, és odább adattak. E kilopás pedig történt, vagy a szoba tisztitásakor, vagy a levéltárnok távolétében, tolvaj — és idegen kulcsok segedelmével. — A rendek ijedezve hallák ez eseményt. Ime itt a példa, mennyire hiányos a mi börtön rendszerünk, melly új bűnökre képes csábitani azt, ki épen most vétkeiért lakol; itt a példa, milly ferde a köz-administratioban minden fukarság, melly filléreket számlál, s inkább elhanyagol, mint költ. Emlékezetbe jött továbbá, hogy a levéltár is, e megbecsülhetetlen közkincs, melly szinte őr nélkül szükölködik, nagyobb figyelmet érdemel. S igy a levéltárnoki hivatalszoba tisztitásra, nem illy visszaélésre kész bűnfiának, hanem más egyednek ideiglen leendő alkalmazása az első alispán gondjaira bizatott; a n. m. m. k. helytartótanács pedig megkéretett, hogy mivel a tömlöczök körüli őrök, az idő óta, mellyben azok száma szaporittatott, a 300ról 700ra nevekedett rabok melletti felvigyázatra is elégtelenek, s ezenkivül a levéltárhoz, a megyeház másik kapujához szinte őrök, és a levéltárnok mellé biztos cseléd kivántatnak, — ez esetet tekinteni, s a megyei hajduk számát tizenkettővel többiteni méltóztassék. — Némimagános ügyek után, a jegyzőkönyv még e napon hitelesittetett, é sa gyülésnek vége lön.

✠ Pécs julius 10kén. — Az évenkint nyaranta adatni szokott cassinoi tánczmulatságokban im ez kéthavi tapasztalásunk: a nemzeti, melly két évvel ezelőtt vált el a polgáritól, nevének és rendeltetésének tökélyesen megfelel. Nem csak a vállalatokban, például a vele öszvekötött selyemtenyésztésben, hanem e tánczmulatságban is jelszavul választá a „nemzetisedés előhaladását“, és tagjai e szent munkában olly fáradatlanok, hogy reménylnünk lehet egy két év mulva a magyar nyelv a nők ajkain is általánosságot nyerend. — Az első estvét méltán czimezhetjük örömünnepnek; a nemzetileg diszitett terem, és a magyar szó mindünneni csengése által elbájolva mennyben képzelők magunkat, s a zene megdördültével mi zajos tapsra gerjedénk, mert nemzeti táncczal kezdék meg a jogász ifjak, s nem egyedül, de velök szépeink koszorúi b. W. M. és b. K. T. kisasszonyok is. Üdv nekik nyelvünk és nemzetisedésünkhezi ragaszkodásukért, ezer üdv, hogy példával mennek elő, s tettleg czáfolják meg némelly kisasszonyainknak azon véleményét, mintha a nőnemnek szégyenére válnék magyar tánczot járni! s igy töltők a tavaszt és a nyarat, és mi, bár J. ur a „Jelenkor 60dik számában iszonyú tánczkórsággal vádol, jövőre is kérni fogjuk a casinoi lelkes tagjait, hogy meg ne szüntessék e tánczmulatságokat, mert hazánk ügyét kerüljön az bár F. ur kikényszerített izzadásába, mindenütt és mindenben szeretjük előmozditani! — A polgári azonban egészen ellentéte az előbbinek, tagjai a németesedés ügyében mindent elkövetnek, mit eléggé bizonyit a meghivásbani személy válogatás; és a férfiak példáját hiven látszanak követni a nők is, és kiket a polgári casino küszöbén látunk belépni, azokban már eleve sejdithetünk egy kis ártatlan idegenkedést nemzetisedésünk iránt; — és mit is tehetnek ők a gyengék! férjeik ugy kivánják, és illyesmiért a házi kör boldogságát feldúlni aligha lenne érdemes. — Édes urak! ha ez kegyeteknél a haza szebb reményeinek ápolása, szépen kérjük, hagyjanak fel ápolásokkal, s ne késleltessenek minket üdvös intézkedéseinkben, fáradozásaik ugy sem gyümölcsözendhetnek! Fekete L.

Ür. Megfejtő*) s védszó függelékül „A kelet népe közt egy ember“ czimü röpirathoz. — I will repair the damage what my blear allegóry has caused. (Author) Ábrándkép. Bévezetési czikk, mellyben az örökvalóság nem henyélve pipázva, mint mi magyarok, hanem mindenható munkásságához képest a sorsot örök időkre alkotá — melly általános sorskönyv titkaiba később a magyaroknak is adaték bekukkanhatni (lap 12), kik megpillant kétes jövőjöktől panicus félelembe esve csak annyit olvashatának: „Keletnépe közt egy ember“ 1841dikben tünend fel, kinek e keletnép hatalmas mozgásbani tételétől többen boldogitó haladást, többen végső romlást sejtenek. Láttak még félelmükben törve kiirva „ezer nyolczszász“ s igy kétkedve sopánkodnak milly későbbi számok döntendik el szövevényes állapotjokat. — Nagy vállalat. Zavart állapotjuk elrendezésére, s kétes jövőjök biztositására gyülést tartanak (lap 5), mellyben a szalmatüz okozta „éljen“ kiáltások közt minden inditvány „more patrio“ megbukik (lap 8). — Nem bánom, zsebeim telvék. Már mi remény sincs a vállalat kiviteléhez; midőn egy valaki, mint t. i. szokás csupa nemzeti lelkesedéstől ihletten, részvény utján javallja annak sikeritését; — azonban fölegpangó czélja zsebei dagasztása; mert a zsebek megnehezülése után csak hamar szájukba fagy az inditványozóknak a magy r lelkesedés. — Tán való. Való s történetileg bizonyos, miszerint gyakrabban némellyek magokban fensőbb működésre elegendő erőt, s hivatást gyanitva, a néptömegből kimagasodnak, annak boldogságára vagy romlására. —

gy e n a g y ő? ollykor hir, név, rang, vagy erény által magasodik ; népboldogitást harsog szava s azért a nép (raj) nagynak csu-lja őt körülte hajlong; pedig többnyire illy nagynak a hirtől elka tott hevessége, vagy rögtönzése a nép ártalmára van. — K ö s z ö- t. Illy nagy jutalma gyakran u. m. czélja elérése, nemzete virult-ga, vagy az általa hajházott „éljen" harsogása, — gyakrabban kes elszántsága, vagy megbicsakolt makacssága éltét koczkáz-tja. — A v a d m é n. Például Napoleon túlzó hir vágya, hevessé-, melly neki a „ne tovább"at kimondani tiltá s megbukását esz-özlé. — E g y e m b e r. Intő szózat ahhoz, kit a sors arra határoz, gy dönt, vagy épit; valamint tanács szó a népnek, kik illy embert mint abadságunk letéteményesét tisztelik, miszerint vakon senkinek ne gyjenek; mivel kiki magához áll legközelebb. — K u t y a b ő r. So-an kivivák a kutyabőrön irt kiváltság példányát, s ezek szabadsá-k letéteményesét védőjöknek tekintenék, milliók haladást sóhaj-nak, mert kiváltságoktól megszükített polgári viszonyinkban terhes egszoritást szenvednek: — azért egy országos kutyabőrön általános agyar szabadságot kifejtő. „Jozan haladási irományt" lehetne tán üd-ősen kiadatnunk. C s a k l a s s a n. Ezen érintett mód egyedül üdvhozó aladási út, pénzhiányban sorvadó szegény hazánkra; mert a többi ezer állalatok, valókép pénzszükségünk miatt, vagy meg uknak, vagy hi-nyosak leendnek. — Azért szabad-telyes alkotmányt minden ma-yarnak! ez pénzbe nem kerül, enni sem kér, — s millió szabad éz, kivivandja annak rendében, s idejében a többi már megpendi-ett számos inditványokat. — S z é p h a i g a z. Külfény s pompa is riti anélkül is pénzetlen zsebünket, — igy míg országgyülési kö-etink minden órában, éjfélt is hozzá számitva, kétszász pengő fo-intba kerülnek s üres szóvitákban ezen drága órák eltelnek, addig z egy két kivivott vállalat, később pénzhiány végett sikeretlen ma-ad. — K é p z ő e r ő. A képző tehetség, ha kinek jó helyén van, zörnyeket varázsolhat elő; némellyiknél, hogy ő most tömlöczben an mivel szobájába zárkozik a közjóért; másoknál; hogy csak ő gyedül a haza istene; sőt lehet ollyan is, kit zavart allapot, feliz-atott képző-ereje a második emeletből leugrás által sorsán javita-i sürget; — de hol is találhatnók határát a szabad képző-erőnek? zerencse, hogy a képzelet nem valóság! Noha ellenkezőleg némel-yiknél, mint teszem: ki vörös orrát fehérnek képzeli (Európában) z lenne üdvös szerencse, ha valóság volna a képzelet. — O s t o- a m i n t l i b a. Ezen czikkben felhozott példázgatással erősen hi-szem, hogy bár ki is, ki „kelet népe" munkájának czélzásával csak evessé is megismerkedett, könnyen megbarátkozhatik. — D i s z i j ö v e t. Különös tünemény leendne, párvonalban láthatni azon agy embereket, kik fáradhatlan elszánással menték, vagy mentik azájukat az enyészet örvényes mélyétől. — Ezen haza-mentő ca-itol umi libákkal azért tartok, ne valamelly lelkes festőnek ez alkalom okul szolgáljon olly kép készitésére, melly a romai ludak s több más nagy emberek sors könyveből diszkijöveteleket ábrá-olja. — A f ü r d ő k h a s z n o s a k. Ki itt mesével okulni nem tud, annak csekély világul csak anynyit sughatok, hogy az ész nem tilt-a, s a tapasztalás igazolja: miszerint lehet egy személy császár is, király is, sőt tán igy van is; s akkor lehet vagy van császári kirá-yi udvar is. — Sokan ezen két melléknevet összekapcsolni szere-tik; mások ellenben ezt kevessé röstellik; — sokan mind kettőt egyben személyesitve tisztelik s igy lehet császári királyi fürdőnk is; és mindkettőnek egy bérlője is; — de ezen kivül lehet sőt van más fürdő is, és ezt az előbbeniektől megkülönböztetés kedviért nemzetinek nevezhetjük. — A zsebbetegségen kivül az atyafiság, rang, háladatosság, becsület s egyéb más ok, ebbe vagy amabba járni határoz. — Sokan bizonyos hasznukért, s számos képzelt bajok orvoslásaért ebben, vagy amabban is a propos ha szükség megfürdenek. — I t t m a g y a r o k l a k n á n a k? Ezen czikkhez csak azon forró óhajomat ragasztom: engedje az ég, hogy sem szük alkotmányunkból kiküszöböltek ellenséges indulatoknál, — sem idegen nyelvüek többségüknél fogva, — szóval sem bel — sem külföldi kétes czélzásból csudálva többé ne mondhassa: „Itt magyarok laknának?" — M á s k á r á n t a n u l a z o k o s. Ha ezen bölcs közmondat szerint ezer szövevényü állapotunk kétes jelenéből okos nemzethez illőleg kibontakozni ohajtunk; ugy tárjuk fel honi történetink azon gyászos sorait, mellyekben irva van: mikép a magyar ön magát véres viszálkodása s földnépe nyomasztásával e zavart örvénybe sujtotta. — Lássa kültörténetek azon sorait; mellyekben ir va van: milly kinosan estek ők át, illy hason bajuk n; — igy történendik csak hazánknak minden ingadozás nélküli átvarázslata egy elkopott félig meddig feudalis, félig meddig alkotmányos szövevényből emberhez illő minden álfényből kitisztult képviseleti, rendszerre" (gr. Széchenyi István). — O s z t o z n i s z é p. Minthogy osztozni szép is jó is; azért nagyon hajló a világ alkalomkor magát illy szép s könnyű keresetmódba hivatlan is beavatni; s ha elég gyáva, vagy gyenge valaki öntulajdonát okkal móddal védni, sokszor azon, a tulajdonos szivtelen mellőztével mások kényök kedvök szerint oszto-znak; mi áll egyedekről, az állhat — a történet szavai szerint — nemzetekről is; s mi itt a jelenkorunkban első ellenpéldául szolgálna, mivel láthatjuk hogy egy roskadt birodalom fentartására öt hi-vatlan is baráti kezeket nyujtana, itt mondom nagyon csalódhatnánk ha e példában bizakodva, mások barátságába üdvünket rejtenénk — s az álbarátság gyökokát megfejteni járatlanok volnánk. — É n v o l n é k a z e l s ő. Noha nehéz a váltózékony élők elsőbbségén vitatkozni; mégis ha határozásunkat a versenygők már lepergett időpontjokig kivánjuk csak kiterjeszteni, nem nehéz feladatban kell fejem megtörni; mert ha azon főbb esetet föltételezem is: hogy a tanitvány tanitóját már felülhaladta; nem de még akkor is a főérdem a tanitónak jutna, kit ön érdemin kivül tanitványi érdemi hasonkép dicsőitnek; s igy tanitó s tanitványi viszálkodásokkor csak annyit mondhatok „Béke ti köztetek" (lap 64) s okosan nem egyebet mert igy harsogtathatom a „keletnép" ének — „Ebredjetek! mert már egyesülve haladunk." (lap 68). Engedelmet t. olvasók, hogy itt amott mesésen szólottam, hiszen mi „keleti népraj vagyunk s a keletnek sajátságához tartozik, hogy mesékben oktat, mesékben tanul." (Kossuth Lajos). Engedelmet t. olvasó, hogy a képzelet világ végtelenségébe néha elmerültem; hiszen ebben is távul voltam csak képzeletileg is valaki becsületét sérteni; mert szivem mélyébe rejtettem s ott hiven táplálom azon szent franczia mondatot: „Est-il un mort plus cruelle, que survivre à l' honneur" (J. J. Rousseau)

Pesten augustus 10. 1841. Keletrajból egy bogár.

Ime másodszor is itt a bogár. Bizalmával lapjainkat tisztelé meg, s megfejtő s védő függeléket irt. A szerkesztő enged a bizalomnak csupán azon egy okból, hogy talán e függelék vethet egy kis világot ama szerencsétlen könyvbe, mellyért velem annyian kivetettnek vélik a két huszast. — E bogár után mutatta magát a Pesther Tageblattban egy fulánk is, melly mindenben hasonló a bogárhoz, mellynek ő fulánkja. — Bár e szent ügytől procul essetis profani! — Ez a fulánk ugy nyilatkozik, mintha korunk várna valami prófétát vagy messiást, hogy bizonyos arczokról le vonja az általakarót. — Ez egészen ferde felfogása állapotunknak. Az a bizonyos arcz, melly álképet visel, kimondja nyiltan, ime én álképet viselek, s én vagyok, ki azt viselem szükség — én! Itt semmi prophétára. Itt haza ügyről, modorról, s ha majd birálat alatt fekvő munkám közre jő: elvről is lesz a vitály. — Nehezebb ügy mindenesetre, sem hogy ahhoz bogarak és fulánkok haszonnal szólhassanak.

S z é k e s f e h é r v á r r ó l. Sider János fogadós a V i l á g 62. számában Budapesti-szemle és jégeső czimek alatt ellene kiadott vádat, rágalomnak nyilvánitja, és kezeskedik vendéglőjének becsülete s rendtartása mellett. — Maga a beküldött czáfolat tele olly kifejezésekkel, minők ezentúl s o h a e lap tartalmába fogadtatni nem fognak. Béke uraim, béke országban, megyében, városban, faluban, vendéglőben, házban s kebelben mindenhol és mindenütt a boldogulás feltétele. — Hány krajczárral zsarolt többet egy pinczér Fejérvárott? ha valakinek illy kérdés végett politicus lapra le z szüksége: tessék szerencséjét egy másik hirlapnál talángatni: ott meglehet kapnak az illyenen. E lapok szerkesztősége hasonló panaszt a helybeli hatóság köréhez tartozónak hiszi: a megkeresett hatóság elégtételt adni s rendet eszközölni tartozik is, fog is. Szerk.

Azon adományok, mellyek a pesti vakok intézet, pénztárába 1841ki julius hónapban befolytak az intézetház épitésére pengőpénzben: Exc. Klobusitzky Péter, kalotsai Ersek, az intézetház épitésére 200 fr. Káptalan Vácz városa lakosai, Birbrauer Károly, Binó ur által 15 —. N. Eötvös József ur kir. tanácsos 10 —. T. Egressy kir. ügyvéd 5 —. T. Hubay József 5 —. T. Hollósy József 2 —. T. Daruváry Ferencz 5 —. T. Fluck Eduard 5 —. T. Melczer István 5 —. T. Fésüs György 2 —. T. Bene Károly 5 —. T. Gombos Bertalan 5 —. N. Eötvös Kolb Maria asszony 10 —. T. Károlyi Sindonia kisaszony 5 —. T. Károlyi Lajos, Sándor, és Siga 1 —. T. Helmeczy Te éz asszony 5 —. T. Trattner Erzsébet asszony 2 —. T. Horváth Ilona 5 —. N. Németh Eötvös Maria 10 —. T. Nemeshegyi Juli asszony 10 —. T. Kasselik Erzsébet asszony 2 —. T. Legnicz Amalia asszony 5 —. T. Wagner Aloysia asszony 5 —. T. Molnár Márton Czeglédi főbiró 50 —. Herczeg Kopácsy József p. t. az Ország Primása 200 —. F. T. Győri Káptalan 100 —. T. Kis János Sz. kereszti plebános hagyománya 4 —. T. Simonsky Mihály polyai plébános hagyománya 2 —. A Kassai püspök megyében beszedettek 28 fr. $1^{1}/_{16}$. F. F. Fölföldy Péter v. archiadonus legátuma 20 —. F. F. Horváth Gábor veszprémi seminarium Praefectus ur legatuma 2 —. T. Stenglics József Bándti plébános legátuma 3 —. F. T. Schnuphagen György Kanonok ur legátuma 40 —. T. Mikusi Dávid Zsitóiplébános 5 —. N. báró Balassáné az intézetház épitésére 2 —. N. Majerfy Antonia asszony az intézetház épitésére 2 frt pengő p. — Misbach Alajos ur 10,000 téglát. Láttam Dubraviczky.

## Külföld.

Helyén látjuk a szerkesztőség új irányával, a V i l á g n a k ugyszólván egész megfordultával, külföld tekintetében is egy pár szót tenni. —

A VILÁG tehát — már czíménél fogva sem maradhat e tekintetben az eddigi ösvényen; ennek tágulnia kell, és kiterjednie mind arra; mit a világ bármelly része, politicai, tudományi és müvészeti szempont alatt érdekest, tanulásra, követésre érdemest felmutathat. — Midőn azonban e szándékunkat kijelentenők, nyilván megvalljuk azt is; alkotmányos országban, minő hazánk, szoros kötelességünknek hisszük legfőbb figyel-

*

münket Europa alkotmányos országaira forditni; ezek után pedig azon bizodalmak — és tartományokra, mellyek, status- és világpoliticai tekintetben minket magyarokat legközelebbről érdekelhetnek. Amazokra igen természetesen azért, mert hol kifejtve áll a képviselői alkotmányrendszer, hasznos, tanácsos, sőt szükséges, hogy azok lapjai közéletét min polgártársaink elébe tükrözzük; és pedig saját, igazi valódi színében és figyelmeztetőleg tükrözzük elékbe, hogy lássák: mi szép, mi jó, mi hasznos, mi boldogitó, vagy ellenkezőleg: mi rút, mi rosz, mi káros, mi boldogtalanitó van ott? — Azon alkotmányos országokban, hol az alkotmányos rendszer még kifejtve, vagy legalább szilárd alapokra állitva nincsen, közlendőknek hisszük a közélet munkásságát leginkább azért, hogy lássák és tudják: mihez kelljen alkalmaznunk magunkat, kivált most, midőn a haladási pályán levén, arról van szó: miként tisztitsuk ki nyolczszázados alkotmányunk rendszerét régi rozsdáiból a nélkül, hogy azt alapjaiban megingadoztatnók, vagy épen romba döntenők! — Egyéb birodalmak — és tartományokra pedig annyiban szükséges figyelmeznünk, a mennyiben szellemi érdekeinkkel — mellyeket a fen emlitett tűkör mutatand meg — szoros, elválhatlan kapcsolatban hisszük anyagi szükségeinket, mellyek ma — midőn koronás királyunk valóban atyai kegye és lelkismeretsége mellett, kormányunk törvényes utoni állása minden valódi hazafiúi kebelt megnyugtathat — inkább, mint valaha nyomulnak az előtérbe; mind e mellet azonban, itt sem fogjuk feledni a szellemit, kivált nemzetiségünk érdekében, mert elvünk: inkább nem lenni, mint magyar nem lenni; és igy mindig nyitva lesznek szemeink a nemzet e fő kincse felett.

Csekély erőnk tudatában, bizalmasan kérjük ki itt is ama honfiaink buzgó pártolását, kik előtt az érintett ügy szinte mint előttünk szent levén, a külföldi eseményeket, éber szemekkel kisérik, gazdagitsák lapjaink e részét becses közléseikkel. — E kérelmet pedig azért intézzük hozzájok, mert nem akarnók puszta, gyakran magokban érdektelen tényekkel betölteni lapjaink hasábjait; hanem inkább alkalmaztatva hely- és körülményeinkhez elmondani azt, mi ránk illik: habár különben az elmondattak magokban csekélyebb, vagy épen mi érdekkel sem birnának. Mi a külföldi politikai eseményeket világ-történetnek tartjuk; és valamint nem csak a régi századok történeteiből merithetünk tanuságot és tapasztalati kincset a jelen és jövőre; ugy mi hasznát sem hisszük a korunkbeli világesemények meztelen közlésének, hacsak azok — legalább gyakrabban — pragmaticai s philosophiailag min körülményeinkre alkalmazottan feldolgozva nem állittatnak az olvasók elébe. — S minthogy épen politicai jelen állásunkban szegényebbek vagyunk, sem hogy külföldön olly levelezőket birhatnánk, kik a mi érdekeinket ismerve, külföldi eseményeknek a mondottuk szellemi feldolgozásra alkalmasok és készek volnának, min csekély erők tudatában honfitársainkat vagyunk bátrak felkérni, szivesked jenek illynemű jegyzeteikkel igyekezetünket, szent szándékunkat elősegitni: közléseikre nézve azon egyet kérjük csak mindenkor szem előtt tartatni, hogy elvünk a békés, törvényes haladás levén, szivesen veendő czikkeikben azt soha ne feledjék.

---

**Ausztria.** Bécs aug. 7én. A lókivitel tilalma ismét megszüntetett. — A nagybritanniai követ Beauvale lord, Csehországbul váratlanul ide megérkezett.

Triest, augustus 4én. Nálunk folytonosan tart a kereskedési crisis, mit jelen esetben közvetlenül ugyan a bécsi bank újabb, üdvösebb rendszere, néhány ottani nagy-kereskedő-ház bukása, többek ingadozása idéze elő; de megvalljuk itteni kereskedőink mód nélküli pazarfénye már évek óta készite elő. Az amerikai bankok 1838bani bukása, üdvös például és ovakodásul szolgálhatottt volna kereskedőinknek; de ők, inkább, mint mások megszokván vagyonuk veszélyeztetését, az amerikai fergeteg elvonulta után, örvendtek a derült égnek, s folytaták előbbi pazarfényüzésüket. Hallatlan tőkéket ruháztak házak épitésébe, pompás villaikba, herczegi butoraikba, lovaik- és kocsisaikba, s mit igy ügyeik pontos folytatásából elvontak, nem ütheti fel a mérsékeltebb nyereség. Mint másutt, ugy nálunk is voltak házak, kik 30 ezer frtnyi tőke mellett, 20 ezer frtot is költöttek évenkint háztartásra, mulatozásra stb.; és egy különösen, melly a napokban jutott csőd alá, évenkint — és ezt könyvei mutatják — csak havannai czigarókért 1,200 e. frtot adott ki. Illy körülmények közt nem kell megütköznünk azon ingadozáson, melly itt uralkodik: mert hol mások ezerjei eresztetnek — a szó legszorosb értelmében — füstbe, ott nem tarthatunk számot szilárd ügyvitelre. Egy itteni jogásztól hallottam, hogy betáblázási jegyzőkönyv szerint a triesti házakra s villákra 15 millió e.ft. van betáblázva, melly mennyiség, ha vesszük, mennyire ürité ki a franczia elfoglalás Triest köz- és magán-pénztárait, mennyire megrázá piaczunkat az amerikai bankok fizetésteleneége, valóban nem csekély!

**Spanyolország.** Esparterot pradobani megjelnésekor a nép épen nem fogadá olly lelkesedéssel, mint a spanyol-napoleon tán remélé. — Azon ellenmondásban, mellyet Krisztina királyné Arguelles urnak leánya gyámatyjává lett választása iránt a kormánynak külde, az augsb. köz. újság egyik párisi levelezőjeként Lajos Fülöpnek — mint állittaték — semmi befolyása sem volt Az ellenmondás Krisztina királyné spanyol tanácsosai munkája, kik közt kivált Zea-Bermundez épen nem szorul franczia jogászok- és plublicistákra, hogy illy emlékiratot készithessen.—

A franczia lapok, és különösen a ‚National,‘ nem szűnnek meg olajat önteni azon tűzre, mellyet az angol kereskedésnek a spanyol tengerparti őrhajókkali csatácskája gerjesztett. E lap figyelmezteti s inti a spanyolokat, ne nézzék közönyösen, vagy épen meghunyászkodva azon szemtelenségeket, miket az angolok a spanyol partokon egy idő óta gyakorolnak; eszökbe juttatja az ó-castiliai becsületet; az angol nemzet kereskedési szellemét, melly nyereségül kész a népek nedüjét azok egész ellankadásaig kifacsarni; az angolok tetteiből élet-halál-kérdést tesz, és Britanniát Spanyolország régi idők ótai rosz szellemének nevezi, melly annak kezéből a tengeri királypálczát kiragadá, s miután lábait és karjait eltöré, most nyakára akar hágni, hogy azt ipar- és kereskedési uralkodása alá vesse.

**Nagybritannia.** A parliament feloszlatása utáni követválasztásoknál a toryk — mint tudjuk — jelentőséges többséget nyertek: mi világosan mutatja, hogy a választók nagyobb száma csak a tory-szellembeni roformok barátja, a mostani whig kormány férfiak tehát kénytelenek lesznek tárczáikat a toryknak átengedni; soká fog-e azonban a toryk uralkodása tartani? sokan kétségesnek tartják. A parliament I. Russel lord jul. 31ki körlevele szerint folyó augustus 19kére van összehiva, s igy az angol miniszterium, még ez évben és tán még e hónapban minden bizonynyal változni fog; ha csak a whigek az újon választott parliamentnek rájok nézve a multnál aligha kedvezőbb bizalmi szavazatát sem tartván elégségesnek arra, hogy a kormányról lelépjenek, azt másodszor is föl nem oszlatják, melly másodszori feloszlatásra a M Chronicle egyik levelezője a koronát feljogositottnak állitja. A toryk azonban, és különösen Peel R. ur, azon hiedelemben, hogy miniszteri elnöksége már közel van, Schaw-Lefevre urat, az eddigi parliament alsóházi szónokát biztositá, hogy a minőségbeni újabb megválasztatását gyámolitani fogja; Peel e lépését azonban a buckinghami (szilárd, mozdulatlan conservativ) fractio neki igen rosz néven vevé. Nevezetes a lamworrthi ebédnél tartott Peel féle beszédnek azon része, hol a t. baronet brit-állodalom és egyház institutiói régi alapjának továbbá is szilárd fentartásáról s korszerű újitásoknak, minden aggodalom nélküli eszközléséről emlékezik; ez nyilván arra mutat, hogy a toryknak Peel fractioja szinte hajlandó a kor haladtával a körülmények változtával szükségessé vagy legalább kivánatossá lett újitásokra, s különösen a gabnatörvények enyhitésére, mi kivált a gyári munkások tekintetében valódi jótétemény leendne. — Legközelebb adandjuk rövid vázlatát az itt emlitett gabnatörvényeknek, mellyek hihetőleg a parliament legközelebbi üléseiben szinte szőnyegre kerülendnek.

Valamint Russell I. lord és Peel R. ur, ugy O'Connel is közre bocsátá már a közelgő parliamenti csatát illető manifestumát, mellynek ő e czimét adá: „az irlandi nép sérelmei és jogainak előadása;“ s mellyet ezen állitással kezd: soha egy ország másik ellen olly méltatlanságot és olly igaztalan elnyomást nem gyakorlott, mint Anglia Irland ellen; majd felszólitja az irlandiakat, küldenének felirásokat a királynehoz, mellyben sorsuk javulása iránti reménytelenségöket békésen és alkotmányszerűleg fejeznék ki; végül emliti, hogy az irlandbani nyomasztó állapot egy conservativ kormánynak sokkal több dolgot fog adni ma, mint valaha.

**Franczíaország.** Paris, augustus 5kén. A mai ‚Moniteur‘ kimerítőleg adja mind azt, mi a toulousi új maire beiktatásánál történt, megakarván mutatni, hogy a leköszönt helyhatóság (municipalité) annál kevésbé vala feljogositva a külsőségek elmulasztása miatt a középponti hatalomnak ellenmondani, mennél inkább képes vala a proclamatio a helybeli közigazgatóságnak törvényes átalakitása iránt minden kétséget megszüntetni. — A párisiak azonban már únni kezdik a toulousi ügyeket, és nem igen köszönik meg a hirlapoknak azok hosszadalmas elbeszélését s az azok fölötti eszmélkedéseket. Legnagyobb figyelmet gerjeszt itt jelenen az angersi fölebbvitelszéknek a cabinet megbizásából Ledru-Collin — az ujon választott mansi követ — elleni biráskodása, követválasztási beszéde miatt, melly nehány nap óta a National- és Feuille de cambray-ban egész terjedelmében közzé tétetett; sokan kik Ledru-Collint ismerik, megütköztek e beszéden; sok baloldali követek azt mód nélkül indulatosnak vallották, mellyhez hasonlóra Garnier-Pagésnál sem akadhatni.

Az algieri mórok egy Lajos Fülöphezi iratukban felszámlálják a ‚franczia polgáritás eddigi jótéteményeit,‘ követelik a már 8 év óta elmaradó kárpótlásokat, több romná tett utaikért: panaszkodnak, hogy a franczia polgáritási munkájoknál a bakót derekasan fáradoztatják, s ellenmondanak a számtalan elfoglalási határozatoknak. Mesterembereink elszegényedtek, kereskedésünk megsemmitetett — mondják levelükben — s mi csak az által élünk, hogy saját husunkat esszük, és saját vérünket isszuk. Hasonlitunk a sóhoz, melly vizbe vettetett Elfoglaljátok azok javait, kiknek az alattatoki életet lehetlenné tevétek, hanem a javak legott ellenyésznek. Több városaink, és falvaink romok lettek, stb.“ — Ez valóban gyönyörű polgáritás! Ezek-e tehát eredményei, ezek-e gyümölcsei ama szép tanoknak, mellyek emberegyenlőség felett tartattak és tartatnak, és mellyeket százezer nyugalmas polgár vére mocskita meg! Tettek, uraim tettek! A szó könnyű, de csak tettek tehetik boldoggá az emberiséget, szóljatok kevesebbet félisteni müveltségtekről, polgárítottságtokról, de ne álljatok tettben az afrikai feketék mögött!

**Oláhország.** Az österr. Beob. szerint, Braila a mult julius végén zavargásoknak volt szinhelye, mellyeket körülbelől száz csavargó, kik közt a városba gyült bolgárok idézének elő; e háborgások főczélja ragadozás és lopás vala, utóbb azonban politicai szint akartak rá mázolni. — A valachkormány rendszabályainak sükerült ezen bünös háborgásoknak véget vetni, s a pillanatra megzavart békét és csendet e vidéken teljesen helyreállitani.

---

☞ **Jövő octoberrel kezdődő fertályévre előfizetést nyitunk 2 frt 30 krral p. p.; kérettetnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. — Juliustól kezdődött félévre első számtól még folyvást 4 frt 48 kr. dijért szolgálhatunk.**

Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

67.

PESTEN — 1841.

# VILÁG

Szombaton — Augustus 21kén.

TARTALOM. Belföld: Előléptetések. Közügy: ‚Keletnépe nyugoton Fáy Andrástul. Borsodigyülés papi jószágok és a honoratiorokrul. Darvasi levél az emberi szívtelenségrül. Debreczenből czáfolat. Ór Katholicismus és prot. ismertetése. Egy német könyv a magyarnyelv mellett. Vakok intézet éventes próbatét határ ideje. Eder Luiza jutalom játéka. Külföld. Spanyolország: Krisztina óvása a pártszellem keze közé kerül; Spanyolország szomorú helyzete. Nagybritannia: ünnepélyes lakomák; a követválasztásoknak vége; a párlok készülése a parliamenthez. Franczia ország: Ledru-Collin iránti valótlan hir. Laffarge nemore-jai stb. Hannovera. Oroszország. Törökország.

## Belföld.

Ő cs. kir. apostoli felsége agteleki Bujanovics Ernesztet a . . m. helyt. t. eddigi tiszteletbeli titoknokát; szentimrei Károlyi László a n. m. udv. m. cancelláriánál tiszteletbeli fogalmazót; — Imási Németszeghy Benedeket, a n. m. helyt. t. iktatóját; és ókateleki Kende Jánost a nm. helyt. t. eddig fogalmazóját: helytartósági valós. titoknokká kegyel. kinevezni méltóztatott. (Priv. tud.)

**Közügy.** — Megjelent ‚Keletnépe nyugoton' Fáy Andrástól; ismét egy szózat a Keletnépe s Pesti Hirlap között fenforgó ügyben. Egy igen jeles szózat tiszta megfontoló kebelből. — E munkácska azaléti teendőink körét és a szerepek felosztását igyekszik elhatározni: kitűzvén mi illesse a könyvek, hirlapok, és országgyülés mezejét. E jeles munkácska békét hirdet, minden betűje békét és rendszeretést lehel. Magok elvei önkényt a biráló ész hatalma alá mimulnak és mintegy mondani látszanak: nem győzni, hanem használni akarunk. — Én ez elemet örömmel üdvözlöm harczunk mezején, sok hajlandó szívet fog elhatározni békes érzelmekre, sőt békére, mellynek hirdetése, és lehetőleg kieszközlése is e lapoknak nyilt homlokra tűzött czélja. Azonban az érdekek felriasztása, és ezek közt a közérdekeké is már igen messze ment. Minket is, kik meg akarók fontolni haladásunk utjait, eszközeit és czélját, karon ragadott a hő-dülő ifjuság, megrángatott, megbántotta kebelünkben a hazafiság szent érzetét, mellyet forrón tisztelve tudtunk ott lakozni. — A hazaárulón, hypocritán, tespedőn, czudaron keresztül minden nevezettel össze galáditott. Szende volt közöttünk, ki illy bánás irányában csak fájdalmat érezett: az erősebbek készen állnak egy hatalmas körre terjedt indignatióval, mellynek én korszerű nyelvet keresek, hogy azt méltó erőben kifejezzem, s e lapjaim által is képviseljem. Mert ön kebelem is hű volt, minő lehete: és hazámért kicsiben ki is gyakorolt buzgalmam megérdemelt nevét lenézve bitorolták. Nem kell ez állapotot hazánk diagnosisában félre tenni; nem kell azt nem tudni. — A nemzet hatalmasai — szellemi értéki és polgári befolyás értelmében illyenek — és a legnagyobb józan rész, tehát az intelligentia többsége osztja azt én velem. — Mi igen is békülni fogunk; óhajtjuk, hogy a nemzet minden egyénei béküljenek; és fogjuk is a békét lehetőleg előmozditani: de meg vagyok győződve, hogy addig nem sikerül a nemzet békéje, mig az indignatio, ki nem fejezte magát; és mig az intelligentia s értéki erő előtt az indulatok le nem hunyászkodtak. Ez meg fog történni: bizonyosnak hiszem; és ha minden psychologiai és hasonszenvi gyógyelvek nem csalnak, állitom is. Már a közéletben igy van ez: — a fiatalság tűzzel neki rohan valami cselekvésnek, melly a tapasztalt nevelő erejéhez olly könnyű; neki rohan, erősködik, minden oldalt megtalángat; és ha látja hogy mire sem megy, el jön a nevelőhöz és maga kéri a cselekvés titkát. — Nézzen bár szerte valaki minden liberalis erősködések 16 éves folyamára, tegyen pártvonalt megye és megye között például a nem liberalis Bács és a liberalis Bihar között; és vonja ki mi volt egyikben csupán az uralkodó béke és törvényesség eredménye a népre, nemzetiségre és institutiókra: mi van ezen eredményeken felül a liberalis megyékben elérve mint eredmény ismét a népre, nemzetiségre és institutiókra: — a mi fölös eredményt azután tisztán a liberalismusnak lehessen tulajdonithatni? — Ér-e ez annyit, mennyi az évekig élvezett béke érzelmét az ellentányéron légbe emelje? Urak, alig ha negatióban nem lesztek. — Vagy hasonlitsunk össze országokat p. o. Austriát és Magyarországot: hajlandó a hasonlitás után a megfontoló lélek Corneille szép verseit elszavalni:

Et se liberté, qui lui semble si chère
N' est pour Rome qu'un bien imaginaire
Plus nuisible qu' utile, et qui n'aproche pas
De celui qu'un bon prince apporte a ses etats.
Cinna Act. 1.

És az a szabadság, melly nekik olly drága,
Romának nem egyéb, mint képzet virága:
Többet árt mint használ, és közel sem ér ahhoz,
Amit egy jó király birodalmára hoz.

Azonban, mentsen az ég, hogy alkotmányos szabadságunk védszárnyai alól szabad elmém kivágyjék: mondani csak azt akarom, hogy itt is nagatióban állanátok. — Ezek után én bátran állitom, hogy száz meg száz inditványtok nem egyéb, mint gyermekes talángatása nem értett cselekvés eszközeinek és oldalainak; — és hogy ezekkel ugy kell járnotok, mikép a gyermek jár nem értve kezdett cselekvésével: — azaz meg fogtok az intelligentia és értéki erő előtt hunyászkodni; és az intelligentia s értéki erő fogandja fel ügyeiteket. — S e lesz a béke. — De mikor? csak erről van a szó, mert a gyermek minden oldalt megtalángat: és egy oldal van még e hazában, már ez sem egészen érintetlen: — a tömeg. Ne ringassuk magunkat jámbor bizalomba; a gyermeket ez eszköz mozgatásától lerivallani: — ez a mi első teendőnk. — S ha majd a szónak „Föld," melly szón kivül — és erre igen vigyázzunk — a tömeg mást nem ért, és mellette e másiknak „szabad" ajkon pöngetésétől elszokik; ha elkezd tanácsot venni az intelligentiától és néha föveget is emel egy sokat értő s tehető egyén előtt; akkor nyujtsunk kezet a gyermeknek és karunkra öltve őt, tettleg hirdessük a béke korszerű szavát. Mi már megkezdtük a békülést. De a békülésnek is vannak stadiumai. Első stadium az invectivák, a szemrehányások, második a közelités, harmadik a cselekvés. — Már az invectivák stadiumát megkezdtük. Lesz elég, de legyen is. — Kiki legközelebb éri házi életét, vegye bár onnan a példát: mikép szokott végződni a soká tartott szivelfordulás. — Azért csak napfényre az indignatió szózatával: lapjaink hasábjai nyitvák, és én fogom azokat erőmhöz képest emelni, mig eljön a közelités, azután a cselekvés órája: — holott majd baráti kezeinkbe lesz szoritva nem egy Paulusnak keze, ki voltidőben dühöngő Saulus vala. Mi tartozik az invectivákból hirlap körébe, azt meghatározni kissé bajos. — De itt is józanság, s a gyógyelvnek és gyógyadagnak tiszta ismerése túl viendnek a baj tömkelegén. — Ennyit kivántam, mint a fen tárgyúl tűzött munkácska olvasásánál lelkembe tolakodó eszméket, jelenleg felhozni. — A könyv maga világos, tiszta, nyugott, beszédet szerény alakkal párosit és azt minden olvasóinknak bátran ajánlom.

‡ **Borsod.** Miskolcz, julius 14kén. — Évnegyedes közgyülésünk e hó 9kén nyittaték meg, mellynek eddigi munkálatát kö leni sietünk. 1ső napon vagy mint említém e hó 9kén a szokatlan nagy egybe sereglett RR. először a múlt közgyülésünkből kiküldetett választmány által kidolgozott körlevelet olvastatá föl, melly a papi javaknak a nevelés alapjául országgyülésileg leendő fordittatására szólitja föl a testvér megyéket. Mi is általában helybe hagyatott.*) Ezt követik az országosan ismert szathmári pontok, mellyek közzül az országgyülés utasitásokkal foglalkozó választmányunk ötöt terjesztett általa már megvizsgáltan jelen gyülésünk tanácskozása alá. — Első helyen áll mint tudjuk e pontok között az ősiségnek eltörlesztése. — Vagynak még honunkban nehányak, kik tisztelettel hajtják meg fejöket törvénykönyvünk e százados éltü törzsöke előtt, bátran elmondhatjuk azonban, hogy neki napja már leszállott, s élte végperczében vonaglik. Első nap gyülésünkben védelmére egyetlen szózat sem emelkedék, s kidöntetése egyértelműleg meghatároztaték: ollyatén renddel, hogy mindenek előtt legkártékonyabb sarjai a majoratus és senioratus metszettessenek le, s csak ennek megtörténtével mérethessék magára a törzsökre a halálos csapás. Nagyobb vitára nyujtott alkalmat a zálog kérdése. — Sokan Szathmár megyével egy értelemben ezt is mint az aviticitas egyik sarjadékát kivánták eltörölni, különösen elnem hitethetvén magokkal, hogy míg e czim létezik, a hosszas perlekedéseknek valaha vége szakasztathassék. Kifejtetett azonban az ellenvéleményüek által, hogy valamint ez ideig a zálogos csupán az aviticitásról reá tapadott salakok és czafrangok tevék nyomasztóvá, ugy ezeknek eltörlésével nem lesz az más tulajdonú: mint bármelly más kettős köteleztetésü szerződés természeti egyszerű alakjában. De mitsem nyomhat azon nehézség sem a zálog ellen, melly ennek a közipar akadályazásából vonatik, mert hiszen — ez ellenvetés érdemét mellőzve — nem lesz-e min-

*) Szomorú eredmény! Sirjában felnevet Szvatopluk, ha értesül a felől: hogy magyarországon már a „meumhoz" hozzá nyult az elnyomók ivadéka. Nevet, más valaki, látván, hogy magyarországon, e kis antemuralén, már hála istennek szépen oszlik a fenyegetve szilárdult egyesség. — Csak előre urak! még ez sem protasis a azon jól ismert és tagadott syllogismusnak? Még ez sem veres fonal? Ébren legyetek vagyonosok! Azt mondja a Pesti Hirlap, és neki hiszek, hogy az igazságos elvek túl mennek a specialitásokon. Ime egyik specialitása a meumnak, van több is, van min túl menni; — és nála igazságoselv a „szabadelműség!" — Szerk.

dig? vagy eltöröltethetik-e a haszonbéri szerződés is, melly anglia példájára hasonló feltételek alatt s a zálogra országgyülésileg megszabandó éveken is túlterjesztethetik? — Egyébiránt hosszas s egy egész napot kihúzott vitatkozások apróbb részleteit itt elnem számithatván, elég legyen annyit mondanom, hogy megyénk minden zálog ellen felhordott okokat, s nehézségeket sokkal csekélyebb érdekűeknek tekinte, hogy sem miattok a szerződési szabadságot ekkint korlátolni czélszerűnek látná. Ugyan azért, azt ezentúl is fenkivánja hagyatni, — ugy mindazáltal, hogy 16éveken tùl egyszerre ne terjesztethessék; s felnemmondás esetében ez időn túl az elidősülésnek helye legyen. — Még az ősiségre vonatkozólag kimondja megyénk előre, hogy annak majdan eltörlésével kinyilandó korlátlan rendelkezési jog mellett a fijut az apai végrendelet önkénye ellen némileg ótalmazni kivánja s ezt annak idejében felállitandó elvek szerint; most különösen csak azt jegyezvén föl, hogy a végrendeleti örökösöknek a végrendelő által eleve helyettes semmi esetben se neveztethessék. Ez eredménye : yülésünk első napjának; a 2dik napon tanácskozás alá került a szathmári 2dik pont t. i. a nemzeti hitel árt tárgyazó. Itt már nehány szózatok emelkedtek az aviticitas érdekében, mellynek eltörlését némellyek a bank felállitásától kivánták feltételezni, a nagy számu közönség azonban bár szintén ohajtja e két tárgyat kapcsolatban tárgyaltatni, s követeinek meghagyja, hogy együtt és egyszerre igyekezzenek kivivni, mindazáltal azon esetre ha biztos reménye ellenére a nemzeti hiteltár létre nem hozathatnék is, az ősiség eltö lésében megnyugszik. — A 3dik napon előkerült az érintett pontok 3dika, melly a kényszeritett örök megváltásról szól. E pontot megyénk általánosan pártolja s követeit ez uttal csupán oda utasitja, hogy ennek módja kidolgozása végett az országgyülésen választmányt szorgalmazzanak. a 4dik p. — melly a nemteleneknek szabad birhatási jogot kiván adatni; hasonlóúl általánosan, s feltétlenül pártoltaték. — Az 5dik pontra nézve, melly a nemteleneknek hivatalokra alkalmazásáról szól, megyénk a választmány javallata mellet maradott, mikint ezek az alispáni, szolgabirói, és esküdti hivatalokon kivül minden más egyéb hivatalokra alkalmaz'athassanak.

És e pontnál egyik táblabiránk által emlékezetbe hozatván; hogy miután elég szomorú példák állnak elöttünk: mikint szoktak a tanác kozó teremek a választásokat megelőző időszakokban gyakran a szenvedélyek s párt érdekek szinhelyévé fajúlni, midőn ez esetben a rendesen előlállni szokott fontos érdekü rendelkezések épen a leghiggatabb tanácskozásokat olly méltán igénylik — s minthogy e rendelkezések egyik leglényegesb, s gyakran épen a párt érdekek miatt legkényesb kérdése a honoratiorok szavazhatási joga körül szokott forogni, e jogokat a jelen alkalommal inditványozá elhatároztatni. Mi is közértelműleg elfogadtatván, kimondatott, hogy mi után e jogok terjesztésének hazánk törvényei határozottan ellent nem állnak, s hogy épen a kérdésben forgó osztályra lehető ruháztatásuk t épen nem ellenzik a későbbi törvények szelleméből, — melly őket az adózások alól fölmenti, a nemesi birák közvetlen biráskodása alá helyezi, s a törvényes szokásból, melly minden nemesi terhekben a nemesekkel egyiránt részelteti — világosan kitetszvén: eziránt a megyének — mint non contra sed praeter legem — statutumokat alkotni telyes jogában áll. És ez elveknek nyomán mind azok kik közvetlenül a megye birósága és nemesi terhek alatt állanak; nevezetesen pedig minden diplomaticusok u. m. ügyvédek, orvostanárok térmérők, sebészek, gyógyszeresek, tudományos akadémiák mindennemü tagjai, felső s alsó oskolák tanitói, igazgatói törvényesen bevett vallások lelki pásztorai, ezeknek helyettesei segédi, városok, helységek jegyzői falusi oskolák elemi oktatói, az uradalmak és földesurak gazdasági tisztjei egyedül azon feltétel alatt: ha magyarúl beszélnek, ezután a megyei tiszt-követválasztásoknál szavazati jogokkal ruháztatnak föl. És az e fölött vitatkozásoknál egy magasb nemzeti érdek szellemi árja ömölvén el a tanácskozási tömegen, megérkezni látta az időt, hogy ez osztályoknak értelmesb része egyszer valahára már nagyobb jogba is; a közvetlen igazgatás, vagy is közgyülés-tanácskozhatás jogába is részeltessék; és igy minden jogaink e legszebbike, s legfontosbika ugyancsak a fentebbi elvek nyomán az itt előszámlált osztályokra — a három utólsóbbaknak, mint az értelmesség alantabb fokán állóknak, kivételével — egyiránt kiterjesztetek s ennyit most a szathmári pontokról 4dik napon egri érsek folyamodására költ s a vegyes házasságok ügyében hozott határozatunk f lfüggesztését parancsoló felsőbb intézvény ellen a helytartótanács utján ő felségéhez felirás határoztatott, melly alkalommal megemlitetvén, hogy miután magokból az e tárgyban kibocsátott pásztori körlevelekből, valamint mindszenti plebánus Thassy Miklósnak múlt közgyülésünkön tett nyilatkozatából, de magának érsek ő exciájának kérdéses folyamodásából is — mellyben e tárgyban fenálló határozatinkat törvény elleninek nyilatkoztatja — világosan kitetszenék, hogy a vegyesházasságok megyénkbeni ákadályozásának legfőbb forrása tőle ered, e tekintetből megkeresztetni s egyszersmind megintetni rendeltetett, hogy a további akadályozással hagyjon fel, különben alispánunk, perben fogatása iránt, határozatink értelmében rendelkezzék. Előkerült még e napon a helytartótanácsnak azon k. intézvénye, melly szerint 4 szólgabirónak rendszeresitése megengedtetik, megyénk több rokon megyékkel egyértelműleg ősi alkotmányunk óta fenálló törvényeinkkel s törvényes gyakorlatinkkal öszve egyeztethetőnek nem látván, hogy szolgabirók esküdtek nélkül bármelly törvénykezési eljárást is gyakorolhassanak: a n. m. helytartótanácsot megkerestetni rendeli, hogy e szolgabirákhoz ugyan annyi esküdteknek rendszerité-ét is engedje meg. Minthogy pedig e szólgabirák most ujonan rendszerittetnek, a helyettesitésnek helye nem láttaték; s ugyanazért a n. főispáni helytartó megkéretni határoztaték, hogy e szolgabirákra, vagyha körülményei engedendik — csak nehány hónap lévén már hátra a 3 évi időszakból — egész tisztikarra nézve a választást tartsa meg. — Gyülésünk 5dik napján magányos ügyekkel foglalkozánk. — A 6dik napon megyénk tisztviselői karának egyik legérdemesb tagja Nagy Gedeon főszolgabiránk hivatalát letevé. Közbánatra adott ez alkalmat, mert benne megyénk tisztviselői koszorújának egyik legszebb virágát, a szolgabirói kar pedig fejét s mondhatni egyetlen támaszát veszté el. Csaknem két óráig tartó a szívnek húrjain ömledező közügyi s baráti meleg szózatok sem valának képesek őt kitüzött szándékától elmozditani. S igy a RR kénytelenek valának lemondását elfogadni s azon reményben keresni némi kárpotlást, hogy eddig olly fényesen kitüntetett tehetségit s szilárd jellemü közremunkálatit tábla'irói diszes állásában sem fogja a megyétől megtagadni; — mit ő öröm s hálatelyesen igért meg, megüresült helye közelgő tiszt választasunkig már nem fog betölteni. Vajha e helyre szívünk kedveltjét megyénk s e honnak nagy reményü gyermekét Szemere Bertalanunkat megnyerhetnők! ki jelenleg a hon távol vidékein utazván, hozzá a legforróbb szeretet szárnyain küldjük ohajtásinkat. — Ennyit gyülésünkről. Most már nehány szót azon ritka müéleményről, mellyben ugyancsak gyülési napjaink f. h. 9kén és 12kén casinónk derék elnöke a mulatságokban szegény városunkat részesité. 9kén cassinónk termében bál adatott, mellőzve a temérdek lámpáktól fénylakká varázsolt kert, s az utak végein meglepőleg felállitott átvilágitások — többek közt Széchenyink arcz képe — részletes leirását s a rendezők buzgóságának elismerését, csak azon szellemet érintem, melly a bál felett ömlött el. Távol minden udvari feszeszségtől bélyege a barátságos háziasság volt s bátran állithatom, hogy derék elnökünk czélja társaságokban surlódás által az egymáshoz közelebb simulás, s assimilatio részszerint eléretett részszerint eléretik, ha a képzelt olymp nehány junói a föld fiját megjelenésükkel szerencsésitik. Bál után, mellyben magyar körtáncz kétszer járatott s mellyből az elégedett közönség egy kellemdus est emlékét vivé magával, derék elnökünk a megyei fiatalság által zenével tiszteltetek meg. — Ezt követé 12kén a közjóért fáradhatatlan casinói elnök rendezése alatt mükedvelők által megyénk teremében adott hangászat s szavalási estély. Mulatság alig gyüjte valaha nagyobb és fényesebb közönséget teremeinkbe, mint a jelen, s ha a süker s egy közönség méltánylata elég jutalmat nem nyújtana a szépért s jóért lángoló kebelnek, hálát mondanék itt a derék férfiúnak, ki mint polgár s mint ember mindnyájunk tiszteletét birja. Az estélyt Vörösmarty árvizi hajósa nyitá meg, szavalva városunk egyik szép leánya Kozma Emilia kisasszony által, ki azon kényes helyzet ellenére is, melly az első fellépéssel jár, meghatóan, és kedvesen adá elő hazánk nagy fiának tettét és keserveit. Alig hangzottak el a jeles szavalatot kisérő zajos tapsaink, midőn azok ismét feléledtek, honunk egyik legjelesb bajnoka Fáy András j les fiát üdvözlők. Fáy, Liszt F. hexameronát játszá; s mint avatlan müvész, játékáról csak annyit szólok: hogy azon erő, pontosság és báj, melly felette elömlött, az ifjú müvészben az istennő egyik felkentjét sejtették velünk. — Ő még egyszer lépett a zongorához, és „ne sirj lányka" czímü magyar dalra ön szerzett fantáziáját játszá el. Azért-e, mert ujjai alatt a sziv hangjai fakadtak fel, vagy, mert lelkünkben nemzeti érzelmeket keltett fel, a közönség a müvészszel együtt érzett; és a terem, hol kinalt kebelhez hasonlita, mellyben nincs nesz, és nincs szenvedély, hol viharként riadt föl, és élteté a derék atya derék fiát; ki közkivánatra még Rákóczy indulóját eljátszani is szives volt. Csak dicsérettel szólhatunk megyénk művész leánya Vilt Johanka kisasszonyról is ki ez u tal egy áriát németül, és egy dalt olaszul zongora kisérettel, mellyen müvészileg játszik, énekelt s zajos tapssal üdvözölteték; s igy Borzaga ur a gordonka (violoncello) nagy mestere. Kétkedtünk, Borz ga ur remek játékát, vagy azon lágy hangokat csudáljuk-e inkább, mellyeket hangszeréből olly mester leg idéz elő. Vörösmarty „hűségét" Hegedüs Luiza kisasszony szavalá, s azt olly hűséggel, és olly természetesen, hogy jobban kivánni alig lehete. — Végül nagy költőnk fellengéseiben merész és remek költeményét „Liszt Ferenczhez" Orbán Miklós ur szavalá és a közönség a képzet gondolat szárnyain a költő láng lelkével a nemzet multja és jövőjébe merülve lelkesülten élteté a szavalót és a költőt, és árpád nemzetét. Az estélyt tánczvigalom zárá be, melly után az ügyért működő urak és hölgyek, ugy szinte derék elnökünk is éji zenével tiszteltettek meg. Tiszta jövedelme ez estélynek 500 váltó forint; mellyet a derék mükedvelők közakarattal a kisdedóvó intézet javára szenteltek. Köszönet e nemeskeblüeknek, tartsák meg nyert

koszorúikat ez este emlékeül, és zálogául tiszteletünknek. Mi hiven őrizendjük azon kellemes érzést, melly magát kebeleinkbe fészkelé, s emléküket.

**Darvas** julius 29kén. Tout comme chez nous. Vannak köröttünk emberek, szivtelenebbek a kőnél, vérszopóbbak a nadálynál, kik nem várva be, hogy a kárvallott adózó összekapargatott tavaszi termékét betakarithassa, s mit se figyelve az őket, elébb szelid barátságos, majd komolyabb hangon is rendtartásra szólító esedezett józan intésére, — gulyákkal, nyájakkal, csapat lovakkal járatják; hányatják, dúlatják széltiben az egész vetéses határt. — Hát a csőszök — kérditek talán — ezek a rendőri törvények érzelmében állitott és fölesketett csőszök mire valók? Arra, édes barátim! hogy szegény adózó társuk nehány libáját amugy könnyelműség verjék és lődözzék le; a hatalmas gazdag birtokos marhája mellett pedig — habár annak mindegyik szarván egy kéve búza lógg is — a megtört eskü miatt ugyan kissé hallhatóbban dobogó kebellel, de minden behajtási merészlet nélkül kullogjanak tovább.*) De hogyan, és miért!? Csak ugy, és csupán azon egyszerű okért édes barátim! mert ha a csősz esküjéhez hiven, kötelességét szorosan teljesitené: könnyen megtörténnék, hogy a beparancsoló földesur, őt négy szem közt kegyetlenül megczibálná, irgalmatlanul fölpofozná, szűrét, ingét nyakából kiszaggatva, v rbe is keverné. **) De már e szörnyűség volna haladásunk, müvelődésünk jelen szakában, és talán nagyitva is van a dolog?! — mintha hallanám ezen, és más ehhez hasonló fölkiáltásokat. — És még is barátim, higyjétek el nekem — mert ha csakugyan nem hinnétek, bebizonyithatom — ez nem példanélküli, sőt napirenden levő módja nálunk az igazság kiszolgáltatásának; még pedig olly ember által, kinek neve megyénkbeli érdemkoszorus férfiak tisztes sorában áll, és kinek mind e mellett is nevérül azért nem rántjuk le ez uttal a hallgatás leplét, mivel több, általunk mélyen tisztelt egyéneket, az ő miattai pirulás kellemetlenségeitül kimélni akarunk. Szivesen kérjük azonban őt, és a vele rokon érzelmű kényurakat, adjanak már helyt valahára sziveikben szelidebb érzelmeknek, hódoljanak a józanon haladó kor igazságos kivánatának, figyeljenek az illedelem, méltányosság, osztó igazság, emberiség szent szavára, ne nézzék csupán ön-, hanem minden másoknak hasznokat is, keressék abban miben legbizonyosabban feltalálhatják édes örömüket, ha t. i. körültök minél többeket szerencsésebbé s boldogokká tettenek. — Különben, ha e kimélő szíves kérés óhajtott czélját nem érendi: bátran mondjuk ki, miképen mi az ily olyen jó urakat, rövid időn, a nyilvánosság alá adandjuk ki: hadd is merje saját embereit a jelenkor, hadd tud a most, midőn társalgási s egyéb körökben minden ajkon józan haladás, szabadelműség peng, mellyik az igaz, mellyik a hamis arany. — Sz. J. ***)

**Debreczen** Aug. 11. Czáfolatául annak, mi a Világ 61dik számában a debreczeni piaczon fúrt artezi kút vizének mineműségéről, és a további fúratással történt felhagyás okáról mondatik ide ⁄. rekesztjük az illető küldöttségnek, melly a városi főtiszti orvos elnöksége alatt szak embereiből öszve alkotva e tárgyban munkálkodott, a városi igazgatósághoz beadott jelentését, mellyre ez abbeli határozatát épité, hogy a már elért bizonyos, és a város lakosaira eddig is megbecsülhetetlen eredmény, bizonytalanért fel ne áldoztassék. — Épen nem a költség kimélés tekintete vezérlette tehát a városi hatóságot a ra, hogy e helyen a további dolgoztatással felhagyjon — bár olly vállalatnál, melly az előbbi nem sikerült próbatételekkel együtt 4000 pengő forintnál többe került, ez is nem megvetendő figyelmet érdemel; — hanem a feljebb előadott okon kivül az a nehézség is, miszerint a munkát vezető kútmester kijelenté, hogy a fövény réteg miatt, mellyre a 32 ölnyi mélységen talált, a facsövel lejebb menni, ha csak az egészet koczkáztatni nem akarja, lehetetlen; mivel félő, hogy a cső erején túl használt nyomás azt meg fogja repeszteni. Igaz ugyan, hogy hátra volt próbát tenni va csövek további leeresztésével, mellyek a facső belső világába lettek volna bocsátandók, de itt ismét az az észrevétel adta magát elő, hogy akkor a siker bizonytalansága mellett a facsőbe harminczkét ölig lebocsátandó vascső-bélés a haszonra nézve egészszen elveszne; mi minden esetre tevőleges hasznot fog adni, ha másik kútfurással, különböző részében a városnak — mi csakugyan el is határoztatott — egyedül vascsövekkel tétetik próba; hol azután ha a mostani mélységen eléretik is az amott mutatkozott viz forrás, azt elhagyva, a furás t vább folytattathatik, mig vagy tiszta ivó viz szökellik fel a mélységből, vagy a kivih tés tehetetlensége elő áll, mire elég példák vagynak; és akkor vajmi nagybecsű lesz a piacz középen fúrott, és már ideiglenesen felkészitett kút, melly, bár nem első rendü, de még is az ivásra alkalmatos vizet, kiapadhatatlan bővségben szolgáltat, melly már azóta is, mióta a küldöttség feljebb érdeklett jelentését beadta, szembetünőleg javulván, büdösköves szagát nehány óráig a külső levegőn állva elveszti; és v le sok ezeren nem szükségből, hanem azért mert valósággal jó izűnek találjuk, élünk, és élnek.

Megbocsáthatatlan tehát az a könnyelműség, mellyel a D. L. betük alatt ismeretes debreczeni levelező, a névtelenség biztos paizsa által fedeztetve e városi hatóságot nem csak a Világban, hanem más hazai hirlapokban is, hol egy hol más óldalról gyanúsitani törekszik, holott, ha már annyira bántja az irás viszketege, hogy hosszas távolléte után haza érkezvén, kényszeritve érzé magát tollat ragadni, és debreczeni ujságokkal szolgálni a közönségnek — mi magában még köszönetet érdemel, miért kimélte a fáradságot a dolog fekv sének nem csak mende nondából, hanem hiteles kútfőből végire járni? mit ha teendett, bizonyosan elmarad a költség kimélési vád el az utasitás olly pénztárra, melly e városnál nem létezik. De ez a következése a névtelen fellépéseknek! izgatás tartózkodás nélkül, rágalom büntetés nélkül gyanusitása minden fenállónak és a legjobb igyekezeteknek, minek háttérében rendszerint az ismeretes o t e s t o i d e l a q u e j e m' y p l a c e lappang, vagy is tudatása annak, hogy ha a felszólaló ebben a helyzetben lehetne, majd másképen menné nek a dolgok. Ne gondolja azonban a debreczeni levelező, hogy a világosságnak ellenségi volnánk, s azok közül valók, kik a Pesti Hirlap megjegyzése szerint a nyilvánosság ujjainak első illetésére már feljajdulnak, — nem — sőt mi idvezeljük azt, mint hazánk szebb jövendőjének derülő hajnalát, mint nemzetünk nagykoruságának egyik örvendetes jelenségét; s áldjuk atyáskodó kormányunkat, hogy minket e drága kinccsel megajándékozott; mert ugyan mellyik egyűgyű kárhoztatná a tűzet azért, hogy a gyermekek és gyujtogatók vele vissza élnek? Csak annyira terjed annakokáért szerény ohajtásunk, hogy a nyilvánosság ürügye alatt, a rágalomnak tárt kapu ne nyittassék, mi a dolgok mostani állásában elkerülhetetlen, ha a hirlap iró csak akkor fedezi fel a rágalom czikk szerzőjét, mikor neki tetszik. Azt mondják ugyan némelly hirlap szerkesztőségeink, hogy illy esetben a felelőséget magokra vállalni készek; — de kérdjük: nem merő guny e ott a felelősség emlegetése, hol a legotrombább rágalomnak, melly akár egy személy, akár egész testület ellen elszóratik, fennálló törvényeink szerint nem több mint 100. frt. a büntetése? és ennek is a nyertes fél nehány esztendei költséges perlekedés után csak egy harmadát kaphatja meg. Látni való tahát, hogy itt törvénykönyvünkben hiány van, mit kipótolni a jövő törvényhozás dolga leend; mert nyomtatásbeli szabadság sajtótörvény nélkül, a társaságnak legnagyobb ostorává válhatik. Addig is pedig, mig e meg lenne, hogy a méltatlanul rágalmazó más büntetés hiányában, legalább a maga meztelenségében adattassék át a közönség megvetésének, a méltányosság parancsolja, hogy a hirlap szerkesztők az effele czikkek iróit felfedezzék; mire egy méltatlanul sértett hazai hatóság becsületének érdekében a „Világ“ szerkesztő hivatala jelen esetben is felszólittatik. Vámosy Károly.

⁄. Alól irtak a piacz közepén artezi módra furt kút-vizének megvizsgálására ki lévén küldetve, miután vegytani (chemiai) vizsgálat utján ugy jött ki, hogy annak alkotó részei az ivó jó vizhez ugyan nagyon közelitvén, a másodrendü vizek közé soroztath tik; ezenkivül benne a szappan felolvadva habzik, és a főzelékek jól megfőnek; mivel minda onáltal ize öszve húzó, szaga kevéssé büdösköves — de a mi szabad levegőn állva elenyészik — és igy ivó viznek nem egészen alkalmas, ugy vélekedünk több példákból itélve, és a kútmestert is kihallgatva, hogy a föld mélyében peshedt és a facsőnek is izét, szagát magába vett viz, a folytonos kihúzással, és a külső szabad levegő érintésével a nevezett kellemetlen tulajdnoktól megszabadulván, lassanként könnyen ihatóvá válhatik. — Ezek szerint, ne hogy a további munkás furás által a már feltalált reménytelyes vizet vagy elveszitsük, vagy talán más roszabbal kénytelenittessünk felcserélni: jónak látná a küldöttség, a további furást elhagyatván, a czélhoz némileg vezető és a nép bizodalmát valamennyire kielégitő szükséges készületekkel ellátni. Szükségesnek látná ezenkivül azt is, hogy mivel egy belső kút ugy sem elégithetné ki az egész város népét, más alkalmas helyen furatnék még egy kút, hol meglévén már egy, huzamosabb, merészebb, és talán sikeresebb próbát lehetne a fánál többe nem kerülő vascsövekkel tétetni. — Debreczenben Majus 25kén 1841. Zilahy Sámuel mk. Bacsó Bálint mk. Csécsi Imre mk. Kerekes Ferencz mk.*)

**Őr.** Az ő cs. k. főherczegségének honunk fenséges Nádorának legkegyelmesebb védpártolása alatt létező vakok pesti Intézete igazgatósága által ezennel közhirré bocsátatik, hogy az intézetbeli

*) Ez a vád — valjon jöhet-e rá czáfolat — tulajdonképen a végrehajtó bíróságra háramlik. Az illy csőszt mi felelőssé tudnók tenni; és ha nem találnók benne az illető szilárdságot, merőben elmozditnók kenyerétől. — A törvény holt betűje ott nyer életet és erőt a végrehajtásnál: ehhez erős akarat kell: — azaz kell akarat, és erő azt kivezetni; erő, melly egyedül a törvényt tartsa szemében, és melly sem kegyes sem emberi érzelmek által nem hagyja vissza vonatni a kart, mellyet nyugalmas bátorsággal az igazság parancsol kinyujtani. — Itt az emberiség érzelme nincs helyén; annyit tesz az itt: én százaktól tartom inkább hárulva a törvény jótékonyságát, m nt ez egyet megszomoritsam. Szerk.

**) Ha a hatóság példáját adandja, vagy ha csak ugy is néz ki, hogy példáját fogná adni szigorú ótalomnak, ez eredmény nem következhetik, ez csak a csősz üres félelme. Szerk.

***) Köszönjük ezen tisztelt levelezőnk bizalmát e rövid de mélyen nézető tudósitásaért. Szerk.

*) Minden hasonló czáfolat egyegy ujabb oklevél és ujabb tanusi ás arra, hogy a nyilvánosságnak a megkezdett modorbani kezelése

*

növendékek éventes (järliche) próbatétök f. h. 28án szombaton reggeli 9—12 órákban, Pesten a megyeház nagy teremében fogtartatni. Mellynéli megjelenésre minden emberbarát mély alázattal hivatalos.—A testgyakorlati vizsgálat ugyan az napon délutáni 5 órakor leend a gr.Beleznay féle kertben,közel a nemzeti szinházhoz a kerepesi uton.—Uj könyv: „Katholicismus és Protestantismus“ első füzete irta ponori Thewrewk József, már megjelent 9 finom velinen legcsinosb kiadásban; belső tartalmául e két kérdést tüzé ki: lehet e van e egyedül idvezitő Ekklesia? — Ha lehet és van, hol van? mellyik az? A második füzet még ez évben mintegy 14 ivon fog megjelenni, ennek progámját az első füzet végen olvashatni; főczélja a vegyesházasságokrul irni. — Egy német röpirat fekszik elöttünk: Blicke auf Ungarns Zustände von Standpuncte der ungarischen Sprache von Stephan Prelick; harmadfél iv. A munka a magyar nyelv mellett buzogva van irva.

A nemzeti szinházban jövő hétfőn aug. 23kán. Éder Luiza kisasszony javára bérszünettel adatik: Beatrice di Tenda, vagy az ursinoi kastély. Nagy opera 2 felvonásban. Irta Romani Felix, forditotta Jakab István. Muzsikáját szerzette Bellini. — Urbany kisasszony mükedvelő a jutalmazandó iránti szivességből a czimszerepben lesz szerencsés föllépni. Pest aug. 18kán. Asztalos Károly országos-igazgató-választmányi-titoknok.

## Külföld.

**Spanyolország.** Augustus 7diki tudósitások szerint, a párt szellem Madridban hatalmában kerité Krisztinának Arguelles, mint leánya gyámatyja elleni óvását, csakhogy ürügyül használhassa érdekeiben és czéljaiban. A kormány ezen oklevelet még nem tevé közzé, de a ‚Gazetta‘ nem sokára adni fogja a kormányválaszszal együtt. A congressusba julius 31kén hosszú vitára adott alkalmat, mellyet Gonzales Brayo azon általános helyesléssel fogadott nyilatkozata zára be: miképen czélja és szándéka minden követnek az, hogy illy fontos kérdésekben semmi meghasonlás se legyen az országot és kormányt képviselő férfiak közt, — Egyébiránt a congressuson kivül is szándékoztak Arguelles elleni zavarokat okozni; sőt még a katonaság elégületlenségét is iparkodnak táplálni, ellenséges hangulatba hozván azt a néppel; vannak, kik az őrtestet ingerlik, hogy a nem sokára bekövetkezendő rendszeritésének ellene szegüljön; szóval Spanyolország a legszomorúbb helyzetben van mind egyre: belől saját erejöket emésztik fel polgárai; kivülről tekintete nincs, és legjobb esetben is csak szánatik, de e szánalom bajait nem orvosolja! a közgazdagság minden forrásai elapadtak, csak még bányáira támaszkodik: földmivelése és müipara felsegitésére újabb időkben társaságok alakultak, mellyek közt kivált a madridi nevezetes, melly különösen a gyárok emelését tüzé ki fő czélul; tagjai közt sok ‚mérsékelt jelességek nevei foglaltatnak, kik a csak politikával vesződő Exaltados- és Progressistákat mint minden más közczélu vállalatokban, ugy szinte a literatura mezején megelőzik. Tán mi is készek vagyunk megindulni ez ország sorsán? Ám gondoljunk min állapotunkra, mint vagyunk mi politicával bibelődő honfiainkkal, ők a legtüzesb vitázók, mit tesznek müiparunk emelésére?!

**Nagybritannia.** Augustus 5én. Portsmouthban Stopford Robert tiszteletére ünnepélyes lakoma adatott; mellyet mi leginkább azon tekintetből akaránk megemliteni, hogy az ez alkalommal számosan összegyült politikai szinü vendégek beszédibül minden pártokrai vonatkozás kimaradt; és hogy lássuk, mikint az angolok, hol kivált most, a politicai pártok emberei olly élesen állnak egymással szemközt, együtt magasztalják a hazafiúi tetteket, mellyek agg-Britannia dicsőségét emelik, a tory Stopford ban, a radical Napier, és a whig Codrington. — Mi kicsinyesek az angol politicai pártokhoz mérve, a mi politicai véleményszineink; mint nem tudjuk magunk is sokszor: mik vagyunk, mit hiszünk? és még is tegyen csak köztünk egyik vagy másik, ki nem amollyan ‚liberalis‘, szépet és hasznosat a hon javára, fogjuk-e — minden pártoskodást félre téve — méltányolni tettét? .... Majd lesz időnk még e tárgyról — kivált belföldünkben — bővebben és gyakrabban nyilatkozni.

A követválasztásoknak, lakomáknak, szavalásoknak vége, és a pártok már most a parliamenti csatához készülnek; mellynek programmját a ‚Sun‘ főbb vonásokban igy adja: aug. 19kén a ház összeül, és hihetőleg Schaw-Lefebvre-t szónokának választandja; a ház tagjainak felesketése jó formán eltartand hétfőn délutánig, kedden a trónbeszéd kerülend tanácsozás alá, melly a hét végeig fog tartani; a torytöbbség szavazatával a whig kormányt nyeregből kivetendi, és I.Russell ur ekkor nehány napig időz, hogy a körülményektől kivánt tanácsát a királynéval közölhesse, aug. 31kén leköszön; a ház ekkor egy hétig felfüggesztendi üléseit, mi alatt Peel R. ur új cabinetot alakitand, és september 7kén ezt a háznak bejelentendi; majd követválasztások rendeltetnek, mert az uj minisztereknek mint alsóházi tagoknak magokat új választás alá kell vetniök, a választásuk alatt a ház zárva marad, és csak majd sept. 20án kezdi meg ismét üléseit, de akkor is, hogy a szokott elhalasztást meg határozza; Peel R. ur pedig kitüzi majd az időt, mellyben a nemzet ügyei parliamenti tanácskozás alá kerülendnek; e fontos időhatár pedig — a mint a conservativ főnök terveivel tisztába jövend — vagy novemberbe, vagy tán januarba fog esni. — A lapok vitái folyvást tartanak: a whig lapok rövid uralkodást jósolnak a tory kormánynak; és a toryk átlátva állásuk leendő nehézségét, azt a volt whig kormány hanyagságának tulajdonitják; mivel azonban látják, hogy javitásokra csakugyan szükség leend, s azok nélkül maradásuk a kormányon alig lehetne, Peel R. és társai javitásokról is beszélnek; egyébiránt a toryk közötti szakadás,ha Schaw-Lefebvre csakugyan alsóházi szónok maradand, majdnem bizonyos; mert sokan közülök alig fogják tűrni, hogy olly házban, mellynek többsége torykból áll, egy whig-radical szónokoskodjék.

**Franczia ország.** A Journal des Debats szerint, nem valósul meg azon hir, miszerint az angersi törvényszék, a kormány parancsára fogta volna perbe Ledru-Collint követválasztási beszédeért; sőt inkább ön sugallatából tevé azt, magas hivatásának tudalmában: minél fogva a kormány nem is köteles ezen per iránt nyilatkozni. — Hasonló értelemben, és egész bizonyossággal adja elő ez ügyet a ‚Moniteur‘ is.

Laffarge asszony ‚memoire‘jai sajtó alatt vannak. A könyv első ivei csinosan és mesterileg, és nem kevesebb gonoszsággal irvák. Laffarge asszony tolla sok jó nevet fog porba vonni.*)—Augustus 1én hozott a montpellieri törvényszék itéletet Ratti ismeretes pénzcsikarási merészlete felett.A vádlott Ratti felmentetett, három társai pedig, és nevezetesen Fozzoli, 15 évi kényszeritett munkára; Numa Raymondi és Brozzi pedig 10 és 9 évi becstelenitő fogságra itéltettek.

**Hannovera.** A feloszlatott hannoverai követkamra többségének a német szövetséghez beadott ‚alázatos előterjesztménye‘ a szövetséggyüléstől visszavettetett. — A németországi hirlapok még egyre hosszasan vitatkoznak a folyó évi junius 30ki feloszlatott hannoverai követkamra többségének viselete felett; sokan vétkül tulajdonitják a követeknek, hogy az 1833ki alaptörvények jogos meg- vagy meg nem állása feletti vitatkozásokra ismét vissza tértek, és igy az 1837ki mezőre léptek ott, hol az 1840ki alkotmányos zászlója alatt gyültek együvé; és hogy illy sükeretlen eszméleti kérdések miatt az ország közvetlen anyagi érdekeit és szükségeit elhanyagolták. Mi, kik szinte forogtunk alkotmányos kérdésekben, nem vagyunk, nem lehetünk e jó urakkal — kivált a poroszokkal — egy értelemben; mi az 1833iki alaptörvények kérdését életkérdésnek tartjuk; és alkotmányos nemzetnek előbb lennie kell, szilárdul állnia kell, hogy anyagi érdekei után sükeresebben láthasson.

**Oroszország.** Ugy látszik Russia pénzügyi állapotja sem jobb mint Anglia,Franciaország s Austria.Ott nem adócsökkentésrül,hanem kölcsönrül vagy adófelemelésről van szó.Igy egy ukáz a bélyegadót emeli fölebb,parancsolván, hogy a közép és magasb rendü, mint szinte bizonyos rangu személyekhez is csak bélyegzett papiroson lehet folyamodást irni, és igy a bélyegadó még egyszer annyira van emelve; a miért ezelött 30 ezüst kopeket kellett fizetni, most kell 60at. A külföldiek is ezelött a tartózkodási jegyért 15 ezüst kopeket fizettek, most fizetnek 2 ezüst rubelt.

Van okunk örvendeni, ha alkotmányos jelen helyzetünket meggondolva, szét nézünk a világon, mellyen politikai és belső kivált szellemi állásunkat tekintve, alig van mit irigyelnünk Europa bármelly tartománya lakosainak. — Az orosz czárné németországban utaztában — ottani hirlapok szerint — olly kisérettel vonult át e tartományokon, hogy minden mérföld 50, és Dresdából Leipzigig — a vaspályáni három órai utazása — 600 tallérába került! — Ha ezen iszonyú költségeket a felséges austriai ház gazdaságosságával összevetjük, nem kel-e egy titkos vigasztaló szózat szíveinkben, hogy a szeretett népek szorgalmának gyümölcse nem hányatik ki olly hasztalanul külföldieknek pazarfényből.

**Törökországi határszélek.** Mig a földközi tenger szigetein és partjain a béke helyre állásáról a legmegnyugtatóbb tudósitások érkeznek; az alatt a Duna mentében egyik zavargás a másikat éri. — Mult számunkban a brailai nyugtalanságokról értesitők olvasóinkat, most tudatjuk, hogy Gallaczban is, augustus 1ről kelt hirek szerint, már egy idő óta némi titkos forrongás vétetik észre, mellynek oka és czélja azonban még nem tudatik. A havasalföldi kormány, az ez iránt tett jelentések következtében, már tett rendeléseket; és jelesen Jassiból egy hetman küldetett korlátlan hatalommal Gallaczba, hogy a rajak- és idegenekkel, kik a közcsendet fenyegetnék, egészen kénye és kedveszerint bánhassék.

---

nem egyéb, mint hazarészek és egyesek nyugalmának az egészre nézve haszontalan háboritása. Az olvasó közönség azokban élvezetet bizonyosan nem talál; de ha van is valaki, azokban élvezetet találó, mit ér élvezete, mikor válik az élvezetté? —Vagy jön reá czáfolat vagy nem jő. — Az első esetben mit ér élvezete, ha le kell mondani hiedelméről: a másodikban mit ér élvezete, ha folyton kell czáfolat elébe néznie, és talán minden hirlapokat fürkésznie a várható czáfolat miatt. — Mi ösmerjük a nyilvánosság becsét: de a hirlapok becsét is ösmerjük és erre nézve előre megemlitvén itt, hogy oda nem minden apróság p. o. pinczér számadása való: majd egy egészen kimeritő czikket adandunk. Szerk.

*) Egyébiránt M.Laffarge pere 7én bevégeztetett,melly napon ugyan az itélet is kihirdettetett A törvényszék a kérdéses gyémántoknak a vádlott általi gonosz elidegenitését bebizonyitottnak ismerte, és azt — miután élethosszáig tartó kényszeritett munkára levén már itélve, más büntetést rá nem szabhatott — a Leataud ur és asszony által elölegezendő perköltségek megtéritésébe, és a gyémántok előadásába marasztalta el.

---

☞ **Jövő octoberrel kezdődő fertályévre előfizetést nyitunk 2 frt 30 krral p. p.; kérettetnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. — Juliustól kezdődött félévre első számtól még folyvást 4 frt 48 kr. dijért szolgálhatunk.**

Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen még. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

68.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szerdán Augustus 25kén.

TARTALOM. Belföld: A honfiakhoz. — Inquisitio vagy is magyar Torquemada. — Hont megye haladása. — Pesti Hirlap szerkesztőségének czáfolatul. — Ór. Figyelmeztetés a marha száj- és lábfájásra. Bonus interdum dormitat Homerus. Nyilt levél a Tageblatthoz. Felszólitás levelezőinkhez. Ausztria. — Külföld. Északamerika. Nagybritanniai: Ranmer nyilatkozása a gabnatörvényrül. Francziaország: Adóügy Humann financzi rendszabályai előadása.

## Belföld.

A két főváros népessége kereszténi buzgalommal, és nemzeti szent érzelmekkel ünnepelte szent István napját. Kopácsy József Országunk Herczeg Primása személyesen vezette az ünnepélyes menetet. A nap tiszta derüje tért engedvén e század tiszteletü szertartásoknak, Pest népességének nagy része jelen lenni szerencsés lehetett.

Honfitársaim! Önökre és rám fontos időszak ez. Fontos önökre, mert folyton elapok hasábjaiban, de más helyen is meglesznek támadva némelly szentségeik, miket huzamos időig ott viselének, hol legszentebb érzésük honosul: — sziveikben. Fontos rám, mert én is ott vagyok a megtámadók sorában. — Valjon lesz-e kebleikben elég erő, s nyugalom felfogni a haza szent érdekét minden előitélet daczára: valjon lesz-e kebleikben erő és nyugalom áldozatul hozni lemondásukat, ha ezt a közügy kivánandja!

Földi legszebb áldás a béke. Mi szük körön teng ez most a föld fölületén, ám tekintsenek szét. Harczban a nagy China; kiveri őt Anglia, falai közül, hogy mérge számára — ó emberiség! — jelenben vásárpiaczot hóditson áldás lepte partokon, de jövőben saját romlására száz millió polgárított szorgalmas nemzedéket neveljen. — Keletindiában egyik nemzedék a másik után kezdi vissza ohajtani és követelni nemzeti jogait, és egyiket a másik után sujtja porba e hatalmas emberbarát! hogy minnyáját kikincsezhesse saját éhes müvesei javára. — Africa kebelét folyton dúlja és üriti egy irtóztató pénzkeresés mód s épen az, melly a szabad americai statusok gyarmatait rabszolgákkal — ó szép szavak! — gazdagitja. — Abd-El-Kader a puszták arszlánya a szabadság és nem eti jogok apostolai ellen hős nemzedékével csak kelet rajban lelhető lelkesüléssel védi a földet, mellyben ősei nyugosznak, és melly keleti rajnak mindig olly drága, mint nekünk a miénk. — Algier vérével irja e drága tanitást, melly óriási betükkel irva a lengyel nemzet sirkövén, hogy az emberiség és nemzeti jogok hirdetése Francziaország és talán más nép ajkán is mindig csak üres hang vala. Mehemed Ali egyet sohajt e tanitáshoz és dús hazája romjairól nézi a jövendőt, melly elnyelésre tárja a nemzet nagy sirját. — A Duna legalsóbb partjai lázadásban. Gallia szinte kész lerázni Páris igáját; kebelében szép milliók sora aggódva nyögi azon tanok árát, miknek eredményét ma sem látja; nyögi, milliárdokra halmosult status adósságban; aggódva nyögi a fegyveres béke áldozatait, mikből sem haszon, sem remény, sem menekvésre kilátás. — Felhozzam-e Spanyolhont, melly elverte törvényes és szerződött kormányzónéját, hogy székébe harczéhes zsarnokot ültessen? — Közepén illy állapotnak édes hazánk van áldva századokig nélkülözött békével: és itthon — nehány vágyató a nemzet szemeit ama drága csillámokkal elfoglalja; szivét — ama drága álkincsek után sovárogtatja: és nem hagyja ünnepelnünk a kort, mellyben hazánk haladására kormány és nemzet kezet fogtak. — Hanem nekünk, kik szépen tisztulunk harczos századok pusztulás nyomaibul; népességben, föld értékben, értelmességben, nemzetisedésben, müvészetben, becsületben, közre forditott gondolkozásban, törvények javitásában, példátlan előlépéssel haladunk; és kik illy eredmények öntudatában, és a fejlődő nemzedék dús sarjaiból szépen igérkező reményben fáradozásaink között örömnek és vigasztalásnak élvezhetnők érzelmeit: nekünk, illyeneknek, a szemete tolják örökké szemeinkbe; és nehány a nagy városok förtelmeiben elveszett kóborok halálán gyászba vonják a nemzetbéke sátorát. — Mondják meg honosim: nincs-e méltó okunk megtámadni őket!?

És önök közt, hányan vannak, kik hő-dülve szaladnak a kocsi után, mellyről azt sem tudják, hova szándékozik. Nyissák meg szemeiket átaljában, és sziveiket az igazság elfogadására. Hazánkban vannak megyék, hol jelenleg 10—20 talán 200 aristocrata — nemesség — képviseli és tartja fen a magyarságot, és mi hisszük, hogy józan összehatás és békés türelem mellett e nehány magyar lesz a kovász, melly az egész tekenő lisztet kovásszá neveli. És önök mit müvelnek? Önök gyorsan kezelik az ásót, mellyet oktalan vagy fondor kéz nyujta kezeikbe; és segitik elzavarni a békét, melly a kelés és átalakulás feltétele. — Hallották őket, kik szabad földet akarnak adni a jobbágynak kényszerített drága megváltságért: és az urbért el akarják törleni? — Ó! e szó szabad' átrezgett önök épvérü mellein, és az áldozatra készek nemes szíveik. Miért nem is fogunk mi e szent czélra önökkel kezet, ó mi tespedők! sohajt emberséges kebleik. Adjanak nekünk időt honosim a nehéz megfontolásra, mert mi megfontolás emberei vagyunk Tudni akarjuk mi azt is, mi rejlik a jövendő fátyolában olly mélyen elburkolva, s tapogatunk inkább, sem hogy az orra végén már kékséget látó miopssal azt valljuk: itt az ég, csak bele kell lépni; s miként ő tovább lépve árokba bukik mi is bukjunk vele. — M akarjuk tudni, valjon az urbér-terheivel együtt akarják-e önök az urbér hasznos korlátjait leverni. Akarjuk tudni, szabad lesz-e szabad földet szabadon vásárolni p. o. dynastának saját jobbágyi telkeit, kereskedőnek minden egy faluban eladható telket: s illy szabadság által nem fogják-e önök még a megváltság sulyát érező, és szüktermés által meglepe t népnek földjeit egyes szerencsés kupeczek kezeibe játszani, hogy azután, ő, a megváltott pór, kétharmadát kösse árendául még robot napok mellett is — mikre szerződni fog, csak élhessen — az uj birtokosnak, zon saját földjétől, mellyet drágán megváltott, mellyen önök most boldogságduló átok gyanánt tekintik a kilenczedet. — Mi akarjuk elöbb tudni és megfontolni, valjon nem olly intézetre akarják-e önök a szegény jobbágyot kecsegtető név alatt csábitan, melly Irlandban elve s alapja a jól ismert árenda nyomornak, melly mellett a földura széleskedik, a föld haszonbérlőjének gyermeke pedig herva torzsát rág gőzölgő szemeten. — Igy és illyen és hasonló szempontokból akarunk mi megfontolni minden elvet; és midőn nézeteink szerint valamellyikben a haza boldogulásának zálogát találtuk: akkor önök után és velök fogunk lépni a czélfelé, akarásukat akarásunkkal gyarapitandjuk mindig és mindenütt a törvény és becsület szent nevében: sőt elő fogunk lépni saját inditványainkkal is, ha azokat mi terjeszthetjük elő valamelly, éber figyelmöket elkerülő, állapotban. — — Én már látom, hogy önök közt sokan, kikben az önhittség még nincs petrificálva, kezdik emelni kezeiket, mondván: én gondolkozni akarok, és ezentul megvizsgálom az arany érjelét (probe) mielött higyjek a sárga fénynek, mi külsején csil ámlik. — Csak előre nemes kebel! jó földbe esett a mag, gyümölcsöt fog teremni; és a gyümölcs nem kábitó maszlag lesz; hanem érett tápláló áldozat a haza szent oltárára. — Az üres nyugalom ideje lefolyott; nem leendhet ezentul csak nyugalmasan mondani „haladjunk:“ és ez üres szóért tüstént marokkal zsebelni a dicsőség néma zsákjait. A haza lép önök elébe, és ő kérdezi „hova?“ És mi is talán sokan lépendünk vezéreik elébe kérdezni; „hova?“ kérdezni a megtámadás élénk szózatával. — És önök mit cselekesznek honosim? — Három mód van számukra: vagy leülnek a nehéz megfontolás aszstalához; — vagy meghunyászkodnak az intelligentia előtt; — vagy folytatva tanulatlan hadarásznak az értelmesek utjában. — Önöké a választás: az én megtámadásom sulya önök közül ama hadarászokat illetendi, kiknek addig is béke s honvéri szeretet. — Ti pedig a megfontolás nehéz asztalánál soha ne feledjétek: hogy a haza szeretet, nem örjöngő lázas indulat; hanem egy erőteljes szelid, édes érzemény. — Ime honosim e nehány eszmét áldozatul hozom önöknek ez ünnepélyes találkozás reggelén; áldoza ul, mert könyvet fölöttök könnyen irhaték, és vehetém a százakat belőle talán méltóbb joggal mint vette a bogár. — Most tehát egy kissé dologhoz. Isten önökkel!

⊙ Pest augustus 21kén. **Inquisitio.** — Azt gondolva, kedves olvasó, hogy itt e szörnyűséges czím alatt a spanyolországbani máglyák szívsújtó lélekrázó történetét adandjuk; valóban csalódol; nekünk van mivel bajlódnunk minhazánk jelenével: hagyjuk a múltakat, kivált a spanyol inquisitiót nyugodni: „die Klage, sie vecket die Todten nicht auf mond a költő; s nekünk az élőkkel legyen dolgunk. Ha széttekintesz e hazában, mondsza, nem látsz-e nálunk is némi inquisitio forma dolgot? Nézz Pestre, ott ma széke a magyar publico-politicai inquisitiónak! ott ül a magyar torquemada, onnan jönek vallató s kárhoztató, ‚auto-da-fé'i!... Szomorú, szívfájlaló dolog, ha az ember meggondolja a világ forgását! de épen nem csodálatos, ha meggondoljuk az emberi természetet. Van nekünk magyaroknak egy igen helyes példabeszédünk, melly e szóval végződik: ‚csip' de mi az egészet nem akarjuk de ir-

ni, mert nem a legaestheticaibb kifejezés; ezen példabeszéd — véleményünk szerint — igen jól illik a mi körülményeinkre. Hatalmasan csipked bennünket, s különösen megyehatóságainkat Torquemadánk, kit épen azon hatóságok egykori túlbuzgó hazafisága emeltki semmiből a közvélemény fénykoszorús polczára, azon szék- r , hol az most a u t o-d a f é i t küldözi egykori felmagasztalóinak. Mi nem akarunk gyanusitani, mi tényeket érdeklünk, mellyek a Pesti Hirlap ekkorig megjelent több számaiban ‚S z e r k.' aláirással mindenki által szemmel láthatók. Olvassuk ott a ‚k i s e b b k é n y u r a s á g o k a t' derekasan megróva, több megyéket ‚m a g o k i g a z o l á s á r a' a hirlapi inquisitio előtt felszólitva; sok derék hazafit, torquemadai büszkeséggel ‚megcsipegetve s pelengérre állitva, mind ezt, mint tényt hozzuk fel, s ki szavainknak nem hisz, nézze át a Pesti Hirlap — kivált első félévi — számait, s aztán mondja, hogy nem szólunk igazat!

Nyilvánosság? Igen hazafiak! nyilvánosság: ez s csak ez gyógyitja meg bajainkat; mert ha tudjuk: hol és minő a baj? tudandjuk vagy megtanulandjuk csak hamar: minő ir, minő gyógyszer fog rá illeni, hatni legsikeresebben; de a nyilvánossággal is élni kell tudni; mert a halyogbetegnek, ha szemei szerencsésen kigyógyittattak, nem tanácsos, sőt veszedelmes rögtön a déli napfényre lépni nyitott szemekkel! A nyilvánossággal is, mint minden szenttel vissza lehet élni; azért jöjön a bajok fölfedezése — kivált ha helybeliek, s z ország közérdekére semmi vagy csekély befolyással vannak csak — kellő úton, és azoktól, kiket közvetlenül illetnek, kiket legközelebbről érdekelnek; de nem amollyan torquemadai hangon, mint azt például a P. H. 50dik számában ns. Hontmegyére vonatkozólag látjuk. Egy megyét hi fel itt a ‚S z e r k.' adjon számot egy színleges hajdújáról, ki állitólag a várnagynál sz kácskodott? S valjon, ki teszi ezen vakmerő felhivást? a Pesti Hirlap szerkesztője? S valjon ki hatalmazott fel valaha egy hirlapszerkesztőt arra, hogy akár egyes családok akár egyes megyék — kivált régi és már meg is orvosolt — házi ügyeibe, bajaiba bele szóljon? Mi is szeretjük s gyakorolandjuk is a nyilvánosságot, de a mennyire azt illőnek, jelen helyzetünkben czélirányosnak találandjuk, s bár kezünk, homlokunk, lelkünk, szivünk és szándokunk tiszta, mindig kellő szerénységgel, nem feledve soha, mivel tartozunk egyesek s hatóságok házi csöndének, tekintélyének. Tudjuk mi jól, hogy az illyeket nyilvánosság örve, a haza közboldogsága, a szegény adozónép iránti szánakozás ürügye alatt hozhatni fel; tudjuk, hogy vannak — s fájdalom hogy vannak! — kik az illy a u t o-d a f é-knek örvendenek; s az inquisitiot hatalmasan megtapsolják és zajosan éljeneztetik, nem is gondolva arra, nem is törődve azzal; mit s mennyit ártanak, kivált tudatlanabbak előtt a jó ügynek azon tisztelet s kegyeletek csökkentésével, mikkel közhatóságoknak minden polgár tartozik? És hátha aztán valakinek — például nekünk — szinte eszünkbe jutnának némi dolgocskák, mellyeket évek fátyola takargat, s mi szinte vallató kérdéseket intéznénk bizonyos nagy szemöldü hirlapszerkesztő urhoz s kérdéseinktől az annyira nyelven hordott hazafiui hőérzelmek kényesője is valamicskével alább szállana! — De mi ezt nem tesszük, s pedig nem azért, nehogy azon bizonyos urnak martyr koszorúja fénysugarait még inkább neveljük, ki hogy hazafiui kinjai hatalmát nagyitsa, a hirlapszerkesztői kinokat s gyötrelmeket is olly szánalomger jesztőleg tudta már eddig is felhor ani közönsége előtt! Mert valóban igenigen furcsán vagyunk mi a mi szeretett .l i b e r a l s' polgártársainkkal: nincs alacsonság, nincs gyávaság, melly ha a liberalismus sugármázos öltönyével bétakartatik, annak némi túlvilági fényt nem kölcsönözne, nincs bármi csekély fáradság, melly magának ha liberalis urtól jő, a hon boldogsága oszlopát fentartó herculesi erőkedést nem tulajdonitana! Egy liberalisnak szabad nálunk orzani, szabad nemesi kezeivel irgalom nélkül ütlegelni, csalni egyest mint közönséget, szabad zsarnokoskodni stb; s ezt nem csak nyugottan nézi az ugy nevezett ‚liberalis csoport', sőt ráboritja érthetetlen liberalismusa köpenyét, mellyet h ő k e b l ü h a z a f i s á g n a k' nevez, s ez, mellynek amollyan választóvizereje van, kimossa-habár csak szemfényvesztőileg a szennyet fejérig, — s azon kivül még fényt is kölcsönöz az érintett erényekre!... Mi azonban a hiú szavalatokat valódi hazafiságnak sohasem tartván, sohasem tarthatván, nem irigyeljük azoknak a népszerűség dicsőségét, kik, ha ‚polgári' kebleikbe szállanak, találnak ott, mi felköltse az e m b e r b e n azon irgalmatlan vádakat, mellyek a legkinzóbb a u t o-d a-f é-kkel is fölérnek; ha pedig annyira jutottak, hogy nem képesek magokba szállani, vagy magokba szállva, vád nem kel lelkeikben, akkor elhisszük, könnyű magas szemöldökkel tekinteni be mások sötét barlangjába — bagolyként, melly szinte éjjel lát legerősebben, s azért egykor a bölcseség madarának hirdettetett; — de mind a mellett is csak halálmadárnak hiszi azt a mai VILÁG.*)

**Hont** aug. 1sőjén. — Mennyire haladott Hont megye egynehány évek alatt, eléggé láthatja mindenki, ki tudja politicai állását, isméri közgyülései menetét és szellemét és a kinek tudománya van szellemivelésre jórendelt casinojáról, a számos s igen nevezetes könyvekkel ellátott olvasó társaságárul, továbba a máris elég hatást mutató s dicső czélu gazdasági egyesületéről, régiség gyüjteményéről, stb. haladás, ez, igen haladás, pedig mint szellemi - anyagi tekintetben; s mind ez csak egynehány termékeny év gyümölcse, de bár csak előbb indult volna e pályán Hont megye s most bizonyosan már nem lenne tény, melly igazságért vagy visszaélés eltörlesztéseért esengne, mert vannak ám még uraim itt is esetek, mellyek ugyan csekélyebbek.*)

Hontnak nevezetesebben kissebbednek adóbéli hátramaradásai egynehány évek óta, utjai igen javulnak, jelesen ez évben annyi jó ut készittetett s olly pontossággal mennyi rég nem, hidjai mind a legjobb karba hozatvák, kivévén még a munka alatt levőket; — nem de egyenlőn megelégedve halad a jouton a szegény paraszt az urral együtt, áldva Hont czélszerű intézkedéseit, kivált midőn tudja, hogy a jó elrendezés által milly csekély áldozatjába került az adózónak a számos helyrehozott jó ut. A fenyitő rendszer körül szinte tétetnek javitások, nevezetesen az eddigi s nemis börtönhöz hasonlitó egypár lyuk helyébe uj czélszerű börtönök épitéséhez tétetnek előkészületek, reményljük a foglyok napi foglalatoságok iránt is tétetik majd valami czélszerü intézvény s nem fognak azok függni egészen a várnagytól. **)

⊖ **A Pesti Hirlap tisztelt szerkesztőségének. C z á f o l a t ú l** ***) A Pesti Hirlap 60dik számában, annak székes-fehérvári M. R. levelezője tudósitásából következetlenség hárul reám, mintha a f. évi. martiusi közgyülésben tett, s a RRtől el is fogadott inditványom nem volna össze-egyeztethető a jul usi közgyülésben M — sz. L. ur elleni nyilatkozatommal? Mit akkor szóltam és javasoltam: t. i. szükségtelen, hogy a megye alispánja, mikor gyülést hirdet, magát mint kamarás irja alá; mert nem a kamarás, hanem alispán szokta hazánkban a gyüléseket hirdetni; — továbbá: hogy a választmányi tagok megnevezése betűsor szerint az okból történjék, mert a jegyzőnek bajos tudni, ki öregebb táblábiró, ki tanácsos, vagy kamarás; és szerencsétlen hazánkban még a rang érdeke elég arra, hogy egy megyei tag, ki maga elébe egy alábbi czímfokozatut, vagy ifjabb tisztviselőt a választmányi lajstromon irva látott, a választmány munkálódásából kimaradjon, s ez által csak a közügy szenvedne: ezt s ezeket igy éreztem én a juliusi gyülésben is, s igy — érzem és vallom azt maiglan is. M. L. ur elleni nyilatkozatom pedig nem volt semmi összefüggésben martiusi inditványommal; ebben t. i. elvet fejeztem ki, egy közhatóság nevében akarván, az olly kicsinyes haszontalan, gyakran boldogtalan következményü czímezéseket megszüntetni; amabban pedig nyilvános sértegető személyeskedést akartam illő korlátok — a socialis visz nyos jogok és követelések korlátai közé — szórittatni, szemére lobbantv n M — sz L. urnak azt, hogy ő mind a mellett, hogy öcsémtől a kamarás sőt grófi czimet megtagadja, mégis valahányszor beszédében M — y L. neve előfordul e jámbor urnak kamarás czímzetét egész kebl ben égő buzgalommal és lelkesedéssel hangoztatja! — Egyébiránt a Pesti Hirlap illető levelezőjével polemiába ereszkedni azon okból sem fogok, mert a becsületről nekem gyöngéd fogalmaim vannak, ő pedig ezen gyöngéd fogalmakat ugyanazon gyülésben, mellyről tudósitást tett, rosz gyomorhoz hasonlitá, melly semmi ‚v a s t a g é t e l t' meg nem bir; — és én nekem kedvező eszméim vannak a magyarhoz — véleményem szerint — annyira illő lovagszellemről, mellyet ő ugyanazon alkalommal bizonyos országgyülési hősöcskék szája után négylábu gyilkos szellemnek neveze. — Pesten augustus 10d.kén 1841. Gróf Zichy Ödön.

## Őr.

**F i g y e l m e z t e t é s.** Hazánk sok vidékeiről folyvást tudósittatunk, hogy a marha száj és lábfájásban döglik, nem csak orvosi jeles forrásaink, hanem saját tapasztalásaim is tanúsitják, hogy a Helleborus Albus e betegséget meggyógyitja. A Helleborus Albust, melly sokszor talán a szegény elvesző marha lábainál terem, pálinkában áztatni, s ezen pálinkából fél pohár tiszta vizre tiz cseppet éhgyomor a a marha szájjába tölteni: számos barmot megtart a status gazdaságnak. A ki Pestet közel éri a nagy kristóf gyógyszertárában készen kapja ez orvosságot. Egy huszas ára tinctura fortis Helleb. alb egy meszely pálinkára töltve s jól felrázva, a megirt mód mellett egész helység marháját megorvosolhatja. Szerk.

---

*) Az illy czikkek beirása, s ugy hiszem egyrészről olvasása is a szerkesztői kinok közé tartozik. Fájlalva teljesitem azt, a mi e kettőből engem illet. De ki kell hallgatnunk az intelligentia nyilatkozását, mielőtt mások önmagunk, elveink, sőt ügyünk fölött is ítéletet elfogadjunk. Egy szózat ez is a P. H. moderáról, melly szózaton én a fátyolt kettőztetném inkább, sem hogy azt róla levonjam; de olvasván nem titkolhatom, azt éreztem, hogy bizonyos önhitségek számára a farsang elmult, és ime jön a k o r m a g a s hivatlan hozza hamvát mondván: memento homo quia pulvis es. Szerk.

*) Honban szilárd a tisztviselőit becsület. — Ez minden csekélységeket megorvosol. Szerk.

**) Olly megyében, mellynek RRről ennyi szépet lehet felhozni, egy magahelyén tett újjmutatás a leghasznosb és legczélszerűbb gyógyszer. A nyilvánosság egy hatalmas drasticum, melly ha idején kivül alkalmaztatik, gyógyit ugyan, de más szükségtelen foganatot is hoz elő. Szerk.

***) E czikk hozzánk a közlés kivánása mellett azon megjegyzéssel küldetett, hogy ugyan ez a P. H.-hoz aug. 16án beküldve volt. Szerk.

Δ Bonus interdum dormitat Homerus. Annál kevésbé veszi talán ősz néven Jelenkor bajtársunk, ha reá alkalmazzuk Horácz régi mondatát, mivel a mint mindjárt látni fogjuk, most az egyszer a leg jobb társaságban szundikál. Szólunk 65dik számának a „Budapesti napló ban foglalt egy állitásárul. Az vitattatik ott, hogy illik-e a „Hirlap nak védiratát magyar és német nyelven adni ki egyszerre, ha hogy a „keletnépe nem forditatnék németre, és ugy döntetik el, hogy nem. Ehhez nekünk semmi szavunk, de tovább megy az értekező s erős meggyőződésének mondja, hogy „az erőszakos lefordítás nem igen kisebb vétség az anonymitásnál.“ Ha az iró ezt ugy érti, hogy az anonymitás csak igen ritkán, s csak bizonyos körülmények között vétség, különben pedig teljességgel nem az, az erőszakos lefordítás pedig még ennél is kisebb bűn, ugy tökéletes igazsága van. De itt az erőszakos lefordítás kitétel ellen kell óvást tennünk, mert „erőszak“ csak ott van, hol jog“ létez, melly ellen az erőszak intézve; „erőszakos lefordítás“ tehát csak ugy létezhetne, ha volna a szerzőknek joguk munkáik más nyelvre fordítását megengedni vagy eltiltani. Erre a „napló“ igen-nel felel, s véleményét gróf Széchenyi István szavaival igazolja, ki magyarjátékszinről irt röpiratában elmondja miként munkájának németre fordításától egy ajálkozót eltiltott s egyszersmind int minden mást, hagyja fel a forditással, s e kivánságának teljesitését annál biztosabban várja, minthogy nem reményli, hogy ebbéli sajátjához kötött igazát valaki is kérdésbe vehetné vagy venni akarná.“ A felidézett hely mettőt mutat, elsőt azt, hogy gróf Széchenyi a „napló“ irójával a kérdésre nézve egyetért: egyszersmind tanusága a tiszteletnek, mellyben a nemes gróf honfiai előtt áll, kik tőle ollyakra is kérnek engedelmet, miket a grőf meg nem tagadhat, kijelentett kivánságira pedig szivesen hajlanak. Maga a kérdés azonban ezek által eldöntve során sincs s mi egész alázattal ugy vélekedünk, hogy ez esetben gróf Széchenyi és a napló egyiránt tévutakon járnak. Nézetünk köetkezőkön alapszik. Europának több országaiban léteznek törvények az irói sajátról; a forditásokra kiterjesztve az sehol sincs. Köszönettel veendjük, ha a napló az ellenkezőre példát tud felhozni. De nem is szokás irók közt a forditásra engedelmet kérni, mi legalább sohasem hallottuk, hogy p. o. Göthe engedelmet adott volna Faust-nak angolra történt többrendbeli forditására, vagy hogy Sir Walter Scott regényeit az ő engedelmével forditották volna Európának csak nem minden nyelveire. Sőt még az semigen hihető előttünk, hogy Bulwer és Scribe, kiknek színműveit N. I. ur magyarra forditá, erre előlegesen engedelmet adtak légyen, mi nélkül pedig vélek a forditás, mihelyt áll az, hogy a szerzőnek a forditást eltiltani joga lett volna. Koránt sincs azonban nyomos okok nélkül, sem a törvény némasága e pont felett, sem az, hogy a törvény hiányát a gyakorlat nem pótolja. Az irói sajátjog megállapitásánál t. i. közvetlen az iróra nézve a „ratio legis“ az iró anyagi hasznán sarkallik; a közönségre nézve közvetve ama tekinteten, nehogy az irók elszigényedve elaljasodjanak, s meggyőződésük sáfárjaiból kibérelhető eszközökké váljanak. Ezen saját-jog tehát nem terjesztethetik tovább mint ezt a kimondott nézetek szorosan megkivánják; azontul az eszmék és ismeretek olcsó és széles terjesztése nyeri vissza kellő tekintetét. Ebből következik hogy az irói sajátjog határa ott van, hol az általa használt eszköznek, t. i. a nyelvnek, vagy ha (mint p. o. Bertuch képes könyve): több nyelven adta ki egyszerre munkáját nyelveknek, mellyeken irt, határai állanak. Ezen szellemi láthatáron túl jogai megszünnek; megvan felelve mind annak mivel a törvényhozás az irónak tartozott s kezdődik az, mit a közönség és a világ méltán követelhet: a közrebocsátott eszmék és ismeretekhez szabadon juthatás; valami „eminens dominium“-ról, melly az irónak, munkájára nézve, annak a maga által választott határok közötti legnagyobb használatán kivül még más valami jogot adnak, szó ugy sem lehetvén. Magyar nyelven irt könyv a magyar közönség számára van irva, a német forditás egészen más t. i. a nénetül olvasók közönséghez szól és igy hacsak a szerző maga nem készit, vagy készittet német forditást, legkisebb joga sincs akadályozni a német közönséget attól, hogy magának a magyar könyv felül német nyelven tudományt szerezzen. — Hogy ez igy van, onnan is világos, mivel az eredeti munkák szerzői a más által kiadott forditásból jövedelmet seholsem követelnek, s nem is követelhetnek; holott még is, ha hogy azon értelemben vétethetnék az irói saját jog mint azt a „napló“ akarja, ugy az nem állhatna csupán az engedésben vagy eltiltásban, s szükségkép a forditási jövedelem legalább valamelly részére kiterjedne. Meglehet, hogy a szerzők némelly munkáik forditását nem szivesen látják, vagy hogy némelly kérdéseket családi ügynek szeretnek nézni; de mellőzve azt, hogy még ezen utolsó szempontból is kevés jó magyar munka van, mellyet nem volna hasznos németre forditani, az illyenek mindenesetre csak jámbor óhajtások, mellyekre a forditni akaró egyedek lehetnek is nem is figyelemmel: a jog kérdésével semmi közük. — Már csak ezen kevés észrevételekből is láthatja a „napló“ irója, hogy „ha olly munkát sikerülne irnia, melly a forditásra méltónak tartatnék“ s azután ő annak leforditását (azon együgyütől, ki arra engedelmet kérne) megtagadná, s a munka még is leforditatnék, nem csupán „jó jógát a törvények utján kiküzdenie nem sikerülne“ sem Magyarországon, hol az irói sajátjog törvény ótalma alatt még nem áll, sem bár miféle esküttszék előtt a világon de még „a sajtó utján közreteendő, komoly ellenmondó óvással“ sem fogna nagy erköl si hatást tenni ama nagy közönségre, melly tanúja volt miként Sir Walter Scott, és Lord Byron, Chateaubriand és Madame Stäel, Schiller és Göthe remek müveiket engedelem kérés és adás nélkül még életükben idegen nyelvekre leforditva látták, sazon sem felnem háborodtak, sem „komoly ellenmondást“ nyilvánitni szükségesnek nem tartottak. X.Y.Z.

Nyilt levél a Tageblatthoz. Tisztes Veterán Collegám! Köszönöm önnek, hogy szerkesztőm nevét annyi kimélettel illetni méltóztatik sze te hires hasábjaiban. Ön azt hiszi a pozsonyi levelek irója az én ujoncz szerkesztőm: — csalatkozik. Én tudom ki irta a levelet, de önnek nem mondom meg, mert ön kibeszélős természetü. Szerkesztőm munkája czimét elnem tagadja, mert homlokon lesz neve: de kéri önt, hogy könyvczimének forditását a szerint javitsa, hogy a czikkek nem közlegénynek czikkei, hanem magok közlegények. Még egy hibás véleménye is van önnek, azt hiszi ön, hogy az én szerkesztőm ön oroszlányát megrontani kivánja. — Képtelenség volna illy iszonyú merény! nem kedves veterán collegám, arra az én szerkesztőm nem akar törekedni, csak azt akarja eszközölni, hogy a haza használja fel czéljaira ön oroszlánya erejét; ne pedig ön oroszlánya használja fel saját czéljaira a haza erejét; mert ugy látszik ösztönt érezünk! a 49 számában. — Isten áldja meg önt, tisztelje sógorát nevemmel, a ki vagyok szives collegája Világ s. k.

Felszólitás levelezőinkhez. T. cz. levelezőinket illő tisztelettel felszólitjuk, és kérjük mindazokat, kik dolgozataik s hiradásaik közlése végett lapjainkat keresni szíveskednek: hogy a ennyire saját véleményük lenne általunk közlendő, azt lapunk szelleméhez alkalmazva fogalmazzák. Mert lapunk nem csatatér, hanem egy önálló véleménynek orgánja: melly vélemény szinte a nemzeti lobogót viseli: de fehér csikján béke, törvény és megfontolt haladás vannak irva. — Jelenleg kötelességnek érezzük ugyan még az elöbbi szellemben érkező levelek tartalmát közleni: azonban észrevételeink már is önszinüek. — A nyilvánosságot illetőleg egész saját czikket fogunk adni később ha körünk tágul: addig is megjegyezzük, hogy valamint a közre nézve káros szokásokat megrostálni; az elnyomott igazságot támogatni, káros előitéleteket irtani lapunk segéd eszközül készen áll: — ugy ovakodni fogunk minden érzelgő jajveszéklésektől; s az örök gyalázás és korholás té ét ugy tekintjük, mint vásár szélén vagy búcsú meneten földre teritett kóldusok fekélyes tagjainak szivbántó fitogtattását. Annak pedig, ki minden csekély éggel s nb. mások csekélységeivel tüstént hirlaphoz szalad, s a hirlapnak is, melly rajta mohón kap ollyan hálát szavazunk: minűt érdemel egy pletyka hordó, ki a békes szomszédok nyugalmán örökké nyálaskodik: s kitől, nincs faluban, nincs házakban béke bárha erkölcsi javitásnak forrásából induljon is hivatlan cselekvése. Igyekezni fogunk mihelyt lehet lapjaink térét nagyobbitani. Adná az ég, hogy ez évben bevégezhetnők a megkezdett invectivákat. Ezeket kivéve: jelszavunk mindig és mindenhol béke; mert béke egyedül boldogulásunk feltétele. Szerk.

**Ausztria.** Ő fölségök a király és királyné folyó hó 17én a schönbruni cs. kir palotát elhagyván, Gräczbe utaztak.

## Külföld.

**Északamerikai egyesült statusok.** A mult julius 19kén terjedő new-yorki tudósitások szerint, M'Leod perében az elébbi birói eljáráson kivül mi sem történt; az utolsó birói határozat pedig — mellyhez képest az utikai legfelsőbb törvényszék M'Leodnak szabadon bocsátását megtagadta — a hirlapokban több részről helytelennek állittatott. Igy többek közt a new-yorki ‚Commerce‘ kimondja, miképen az emlitett határozatot a közvélemény nem gyámolitja, mert az egyenesen ellenkezik az alkotmány azon czikkelyével, melly a külországi viszonyokat, és mindazt, mi azokba vágna a fő- vagy középponti kormányra bizza. Ha az uticai főtörvényszék határozata által felállitott tan érvényes volna, akkor a nemzet saját sorsa felett többé nem ellenőrködhetnék, hanem a 26. frigyesült statusok mindegyike által háboruba keveredhetnék

**Spanyolország** — A hamburgi Correspondent szerint új congressus van szóban, melly jövő septemberben Berlinben volna artandó; tárgyai: a spanyol ügyekelrendetzése és Izabella királynénak Don Carlos legöregebb fiávali házassága. — Az orosz czár ezen időtájban szinte Berlinben fogna lenni. (?) — Mi alig hiszszük, hogy e hir megvalósulna, bár mint óhajtanók is, hogy Spanyolország hosszú nyomorából kigyógyitassék. De ha congressus tartatnék is ügyében, kétkedünk valjon a jegyzőkönyvi tollvonások képesek leendnek-e ugy megnyugtatni az andalusiai forró vért, a castiliai büszkeséget, a baskok nyakasságát, hogy a csend, a béke tökéletesen helyre álljon? A spanyolok, tudjuk, irtóznek minden külső befolyástól; azon kivül, emlékeznek még az europai hatalmak arra is, mi csekély sükere lett a veronai congressusnak!

**Nagybritannia.** Raumer Fridrich legközelebb megjelent munkájában az angol gabnatörvényről ezeket mondja: „A mértekletes és állandó adó számtalan okoknál fogva a változékony vámrendszernél becsesebb. Lehetővé teszi a beszállitást, a csalfa árszöktetést pedig szükségtelenné, csökkenti az árt, a gabnakereskedést szilárd állásu kereskedők

*

kezeikbe rakja, a kivitel tilalomtóli aggodalmat megsemmiti, a pénzvásárt semmikép nem akadályozza, és a szűktermés legrendkivülibb esetében a bölcs törvényhozóknak könnyü orvoslásmódot nyujt; azt tevén még hozzá: „az egyes óvó szózatok daczára mégis folyvást a különbféle pártfelekezetek igen is sokat reménylnek és igen is tulzók félelmükben; mert az angol gabnatörvény változása sem tetemesen nem ócsitandja meg a kenyeret, sem a földmivest meg nem rontja, sem a szárazföldnek temetlen hasznot nem hozand, sem az angol műkészitményü kelmék kivitelét, vagy a status pénztár bevételét rendkivül nem emelendi, sem a napszámbér tetemes csökkenését, vagy emelkedését nem eszközlendi.“ Egyszersmind minden lépésnek nagyobb és távoliabb következményeire is újjal mutat, melly „a szabadkereskedés czéljához közelebb vezet, melly a kereskedést a mesterséges gyámnokság kuszált szövevényeibül kivezeti és a dolgokat természetes folyásába visszahelyezi, a midőn majd mind azon panasz és ellenkezés megszünendnek, mellyek angliát mesterkélt állásánál fogva renditik.“ — Egy cheltenhámi hirlap oda nyilatkozék, hogy feladata a conservativ kormánynak, Irlandot, melly legyőzetve, de soha meghóditva nem volt, saját üdvösségeért a protestantismus „szelid igája“ alá hozni. A recipe ez: küldessék egy nagy sereg oda, hogy minden békében lenni kényte'enitessék. Azután minden pap fogassék össze és valamennyi deportáltatván, halálbüntetés a fejökre, ha többé ott magokat mutatni mernék. Mindenki pedig, ki egy papnak szállást ad, vagy lappangtatja, hasonlókép számüzessék. A számüzötteknek azonban egy távoli gyarmatban földek adassanak, jó őrszem alatt tartatván. Ezt nevezik Irland vérnélküli meghóditásának, mellyel a torykormány-férfijainak épen olly kevés dolguk van, mint Russell I. lordnak. Cheltenhamban azonban igen sok aggszűz lakik, kik lelküdvességökre nem tudnak jobbat tenni, mint a katholikusokat gyülölni és ezekért valamint saját épületességükért is lön ezen esztelenség irva és nyomatva.

A buza-aratás miatti aggodalom az egész országban napról napra növekszik. A londoni nyerészkedők (Speculanten) a gabnát mindenfelé összevásárolni törekesznek. (Hamb. Corresp.)

**Francziaország.** Augustus 4kén a városi börzén délutáni 3 óra tájban az a hir terjedt el, hogy Toulouseban új zavargások ütöttek ki, és hogy a város ostromállapotba tétetett. (Hamb. Correp.)

A ‚Commerce‘ hatalmas leczkét tart a ‚Journal des Debats‘nak azon czikkeért, mellyben a franczia- angol szövetség ügyében újra kezdett apostolkodni; többek közt igy szól: „a Journal des Debats ismét Anglia barátja lön; Palmerston fenyegetései tökéletesen kigyógyiták ama kevélységből, mellyet a londoni kötés átelleniben egy pillanatig szinlett. Guizot ur, kellő megaláztatás után, az europai tanácsba ismét fölvétetett, és Anglia kegyeskedett nekünk megbocsátni azt, hogy bennünket megbántott, és hogy Egyptus és Syriábani befolyásunk helyébe a magáét állitá. A Journal des Debats hazafiságának illy sok jótetemény felett érzékenynek kelle lennie; sietett adóját leróni, s a legdicsőbb, legpompásabb panegyricussal tisztelé meg agg-Angliát.“

Adóügy. Miután Guizot az 1840iki juliusi négyesszövetséghez járulván, a keleti kérdést érdeklő jegyzőkönyvet 1841. julius 13kán a franczia kormány részéről a tudva levő záradékokkal elfogadta, Europa békéje minden további bomlás ellen biztositva lön; és Francziaország ez által visszalépve az europai hatalmak békitő rendszerére, külföldre nézve szinte nyugalmat várhatott. Azonban míg Guizot kivülről a béke fentartására törekedett, Humann ur financzi(ez uttal egyedül fiscusi) magokban fölötte igazságos és jótékony, de a formákra nézve hibás rendszabályai által a tartományok nagy részét forrongásba hozta. Az 1838diki julius 14diki törvény II. czikk általános összeirást parancsola, melly a kamara által minden tizedik évben teljesitendő köz-adó felosztásának alapjául szolgáljon. Több évek óta hallatszottak panaszok az adónak aránytalan felosztása miatt, és épen taval — előbb sem mint Humann ur a finanzminiszteri tárczát átvevé — huszonkét tartományi (departement) tanács tett óvást az iránt, adónak arányosabb, és annál fogva igazságosabb felosztását sürgetve. Humann ur, hogy a bajon segitsen, új nép- és vagyonösszeirást rendelt, és a királyi parancs a tartományi tanácsokhoz szétküldetett. E kir. parancs többek közt igy hangzik: „elkerülhetlenül szükséges olly szabályokhoz nyulni, mellyek a fiskus jövedelmét annyira szaporitják, a mennyire annak szüksége, s mennyit kivánnia joga van.“ Minden további bonczolgatás nélkül kitűnik e szavakból, hogy Humann ur nem jól fejezte ki magát; mert a fiscus ‚ordonance‘ által, nem kivánhat annyit, a mennyire szüksége van; mert ha ez állna, akkor a Charta 15. s 40. §§sai illy ‚ordonance‘ által paralysáltatnának; és nem volna szükség arra, hogy azt a kamarák évenkint újra szavaznák; hanem — mint mondám — Humann ur hibás kifejezéssel élt, és a helyett, hogy kimondotta volna a rendelet szükségét, törvényességét és emberiségi szellemét, csak a fiscus hasznát tűntete ki, és igy e forma által zavarokra adott okot, mellyek napról napra növekednek, és távol attól, hogy a kedélyeknek jelen ingerültségében, mellyet viszonos szemrehányások, óvások és zendülési vádak ma már magas fokra emeltek, egy hamar a csendesség helyreállíttathatnék, attól lehet tartani, hogy ezen a tartományokban eddig nem tapasztalt ellenszegülés a középponti hatalom ellenében a legszomorúbb következményeket huzandja maga után. A toulousi eseményeket már ismerik olvasóink, és azóta mondhatjuk, hogy Toulousenak ellenzési példáját követék: Tours, Aix, Moissae, Scurre, Dijon, Caën, Nevers és Livourne; és jelesen Toursban és Neversben annyira mentek a lakosok, hogy a fiscus tiszteinek megtilták a házaikba lépést; Livourneban pedig a maire, David, megvonta a humanni rendszabály végrehajtásától tiszti segélyét. Majdnem megfoghatatlan, honan jöhet ezen ellenszegülés, olly rendszabály ellen, mellyet — mint láttuk — a törvény parancsol, és mellyet 1840ben huszonkét tartomány sürgetett? ha nem tudnók, mennyit tesznek alkotmányos országokban a formák elleni hibák a felsőbb hatalom részéről! E hiba eszközlé t. i. hogy a nép, melly az adó igazságosb kivethetésének kulcsát ohajtá és várá, azon ismét hibás hiedelemre jutott, mintha ezen személy- és vagyon-összeirás azért történnék, hogy az egyes polgárok a szerint adóztassanak meg; midőn czélja csak az volt, hogy a lehető legarányosabb adókivetés kulcsa a különböző tartományokra nézve, kéznél legyen!

Azonban, hogy lássuk, mennyire alaptalan az egyes helyhatóságok e tekintetbeni ellenszegülése a közepponti hatalomnak, vessünk csak egy futó pillanatot az adónak Francziaországbani kezelésére. — E kezelés magában igen egyszerű: a) a kamarák meghatározzák évenkint a telekadót (l' impot foncier), és felosztják azt a különböző tartományok között; b) a tartománytanácsok felosztják az egész tartományokra eső összletet az egyes kerületek (arrondissemens) között; c) a kerületi tanácsok ismét az egész kerületet illető adómennyiséget az egyes helységek között; d) a helyhatóságok végre a rájok szabott összletet az egyes polgárokra. Ez utolsó esetben az 1832idi aprilis 21dik törvény 17. és 27. czikkei a — királyi adó tiszteknek szenvedőleges részvétet engedve — teljes hatalommali eljárást tulajdonitnak a helyhatóságnak; midőn a három első esetbeni munkálatokhoz az 1838iki julius 14dik t. II. cz. a királyi adószedő-tisztek hozzájárultát szükségessé teszi; ugy, hogy a kormánynak mi gondjának sem kellene lenni arra, mennyire terheltetik az egyes polgár, mások könnyitésével; mert a kir. kincstár a helységre kivetett adót mindenesetre megkapja, és mert a helyhatóság könnyithet ugyan egyeseken, de a kivetett összletet tartozik megadni, s igy az egész helység adójából egy sous-t sem huzhat le. — Miután tehát a telekadó, az 1830diki Charta 41 §sa szerint évről évre ajánltatik, önkint következik, hogy évenkint e kettős munkálatnak kell megtörténni; 1) az adó felosztásnak, hogy a minden egyesre eső mennyiség meghatároztassék; és 2) a személy- és vagyon-összeirásnak (census), melly az összes adókivetésnél alapul szolgáljon; amazt a helyhatóságok teljesitik, emezt a kir. adótisztek végezik. Miután azonban a kir. adószedők és ellenőrök a helyhatósági felosztókat munkálatukban kisérhetik, és a főadókönyv szerkezésében közösen működhetnek; a helyhatósági adófelosztóknak a kir. tisztekre bizott összeirásba elegyedniök nem szabad: világos, hogy a törvényben hézag van, mert mindenképen czélirányosabb volna, hogy a helyhatósági kiküldöttek vegyenek tettleges részt az összeirásban, kik a hely és lakosok vagyon-állapotját jobban ismerik; minthogy a kir. adószedők kisérjék a helyhatósági adófelosztókat, kik bár miként járjanak is el ebbeli tisztökben, munkájok a kir. kincstár jövedelmére nézve káros befolyással nem lehet. A törvény ezen hiányos rendelet nek következménye lön, hogy a tartományokbani adótisztek a középponti hivatalok őrködhetésétől messze esvén, majd fölötte szigorún, majd ismét egész kényelemmel jártak el összeirói tisztökben; és sok helyütt, munkakiméletből, a helyhatósági adófelosztás anyakönyveit vevék összeirások alapjául, mellyek azonban az önzés e századában annak átkos bélyegét viselik: a helyhatósági adófelosztók t. i. közönségesen a vagyonosb polgárok közül választatnak, és hogy ezek atyjokfiait, isn erőiket, komáikat a lehetőségig kimélik, az egészen természetes: melly gonosz kimélésből aztán ismét természetesen az következik, hogy a vagyonosabbakról levont teher, a szegényebbeket nyomja, kiknek birtoka minden levonás nélkül jegyeztetik be a főadókönyvbe. Sokan azt gondolják — mint nálunk is — hogy az által, ha a helységek, kerületek és tartomány lakosai vagyonát felében irják össze, az által a kir. kincstár jövedelmeit csökkentik? és nem gondolják meg, hogy az adóösszlet országosan ajánltatván meg, a kincstár a megajánlott mennyiséget mindenesetre megkapja; s hogy ezen önzés fonák következménye csak a többi polgárok, és különösen azok sorsát neheziti, kik vagy magok elég lelkismeretesek voltak egész vagyonukat kijegyeztetni, vagy nem volt az adófelosztók közt komájok, ismerősök, kik rajtok mások kárával segitni akartak volna. —

Ezen igazságtalan, kivált a szegényebb dolgozó osztályra nézve nyomasztó rendetlenségeken akarván Humann ur segitni, czélja, mint mondók, az volt, hogy aranyt hozand az adókivetésben, s a kényelmes kir. ellenőröket hivataluk pontos teljesitésére kényszeritse. Ez azonban épen a vagyonosabbaknak, kik a helyhatósági tisztségekben vannak, épen nem tetszett, és ürügyül a kir. parancs hibás kifejezését véve, óvást tesznek, ellenszegülnek a középponti hatalomnak, melly — mint mondják — ezen helyhatósági munkálatokba is elegyedni, s igy elvégre a centralisatio rendszerét olly tökéletesen bevégzendi, hogy azoknak minden életere megszűnjön.

Igy áll jelenen az adóügy Francziaországban, mellyet a középponti hirlapok, sőt csodálatunkra, még a néppártiak is — mellyek abban a nép javát, és az egyenlőség elvét láthatnák czélúl kitűzetve — a kormány ellenében ótalmukba vettek. A dolog valóban fontos, mert ezen tartományi lázongások symptomái egy új gondolkodás-módnak, melly a túlvitt központosulástóli idegenkedésben nyilvánitja magát. Pest aug. 21én 1841.

☞ **Jövő octoberrel kezdődő fertályévre előfizetést nyitunk 2 frt 30 krral p. p.; kérettetnek minp azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. — Juliustól kezdődött félévre első számtól még folyvást 4 frt 48 kr. dijért szolgálhatunk.**

Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

69.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szombaton Augustus 28kán.

TARTALOM. Belföld: Közügy. Megtérés és megváltás, az urbérről. — Zempleni gyülés. — Hon. — Őr Két beszéd. — Külföld: Nagybritannia: Gabnaügy. — Oroszország: selyemfonás ujmódja. — Schweicz: mindemüti feszültség a kolostori ügyekre nézeve. —

## Belföld.

**Közügy. Megtérés és megváltás.** A minap az egyik whig minister Lord Morpeth megbukván Yorkshireben a követválasztásnál búcsuzó beszédet tartott, melly a tory lapokkal azt mondatá, hogy ebből a Lord Morpethből valaha még igen derék conservativ ember lend. Nekünk hasonló jutott eszünkbe, mikor „Hirlap“ bajtársunkban (67dik szám:) azon észrevételek közt, mellyekkel gróf Sztáray Albert ismeretes nyilatkozatát kiséri, e vallomást olvastuk: „hogy midőn 1836ban az apró „dézma kárpotlás nélkül eltöröltetett, a földesurakon igazságtalanság történt.“ Be kár hogy az 183⅚ országgyülési tudósitások irója nem igy gondolkozott! neki akkor szokása volt a megbukott liberalis elvek felől szívreható sopánkodásokkal tudósitni olvasóit, ha hogy az apró dézma kárpótlás nélküli eltörlését igazságtalanságnak tartja, lehet e csak feltenni is, hogy azt szó nélkül hagyta volna? — ezt azonban nem feladásunk tovább vizsgálni; mieux tard que jamais, sajátjog tisztelete olly szent alapja a polgári társaságnak és minden törvényhozói igazságnak, hogy azt, ki e tan egyházának hivei közé, bár mi későn is megtér, mindig jó szívvel fogadandjuk. S valóban gróf Sztáray, kinek javaslatát közelebbrül részletesen fogjuk szemlélni, már csak azért is köszönetet érdemel a hazától, hogy a Hirlapnak e nevezetes nyilatkozatra rést nyitott. Igen jó tudni, hogy mindazok, kik közügyekkel bajlódnak s a közvélemény mozgalmait vezetik, képviselik vagy módositják, bizonyos főpontokra nézve egyetértenek. Igy azután ezek az alapelvek, mint többé kérdésbe nem vehetők, túlmaradnak a vitatás körén, ez szükebbre szoritkozik, s az által, hogy az alkalmazás körül forog inkább, gyakorlat és haszon tekintetében bizonyosan csak nyer.

De nem csak a közönség, a Hirlap is köszönettel tartozik Sztáraynak, mert sikerült neki tervét a maga részére igen ügyesen használni; alkalmat vesz belőle mutogatni, miként bármi történjék a nemesség részérül a földnépének megkönnyebbitésére, azért az urbéri tartozások megváltását elkerülhetni még sem fogja. Mi e tekintetben felhiva érezzük magunkat e túlnyomó fontosságu tárgyra nézve nehány előleges észrevételt intézni olvasóinkhoz.

Nem czélunk az általános kötelező urbéri megváltás kérdését igazság és haszon szempontjaiból vizsgálat alá venni. Ezt más korra halasztva, okoskodás kedveért most az egyszer feltesszük, hogy mind hasznos mind igazságos. Ezt a nevet azonban bizonyosan csak ugy érdemli, ha az urbéri adózások mostani birtokosai teljes és valóságos kárpótlást kapnak, olly kárpótlást, melly nemcsak számszerint pap roson és eszméileg megfelel a megváltott munka tőkéjének, de a jószág tulajdonosát practice is olly helyzetbe teszi, hogy gazdaságát eredményesen folytathassa. Minden olly megváltási terv, melly ezen igényeknek teljesen meg nem felel, jogilag rablás, a nemzeti gazdaságra nézve pedig iszonyú veszteség lenne: mert tagadhatatlan igaz, hogy ha az a munka, mellyet most a nép urbéri tartozás formájában földesurának gyümölcsözőleg tesz, más béres munka által ennek részére nem pótoltatik, tekintve a köznép három negyedrészének erkölcsi s szorgalmi állapotját, a nemzeti általános előállitás több esztendőkön keresztül tetemesen alább száland.

Ezen előzmények szempontjából nézvén a kérdést, mi annak állása a közvélemény s gondolat csere irányában?

Egy részről felkapta az agitatio szárnyaira jelszavul emez eszmét: szabad föld. Az urbéri adózással terhelt föld prima mali labes, kútfeje minden rosznak, örök szegénység és nyomoruság oka, türhetetlen nyomasztó állapot; — a szabad föld ellenben alpha-ja és omegája minden biztos haladásnak, panacaea, melly minden sebet meggyógyit, paradicsom, melly tüstént meggazdagitja birtokosát, kiapadhatatlan forrása minden jónak. Ezt kell tehát erőnekerejével minden áron rögtön és egyszerre kivivni.

Más részről közönségesen el van ismerve, hogy a nép általjában véve magát ön pénzén egyszerre megváltani teljesen képtelen. Innen a szükség más megváltási tervekhez folyamodni.

De ezek a más tervek hogy állanak? nem csak tisztában nincsenek, sőt inkább sürü homály fekszik rajtuk s nagy kérdés, hogy van e közöttük, a mennyiben eddig közretétettek, csak egy is kivihető. Példaul Tetétleni és Berenczei terve azon a feltéten alapszik a) hogy az urbéri tartozások tőkéje 90 milliom p. pénzben; b) hogy az urbéri munka egyszerre megszünjék; c) hogy 90 millió bankjegy egyszerre tétetik forgásba, melly az egyik terv szerint harminez év lefolyta alatt fogna amortisáltatni, a másik szerint tizennyolcz évig forogna köz kézen amortisatio nélkül, s azután fogna egyszerre az az alatt begyült pénzekből elenyésztetni. A többi tervek is mind ezen tengelyek (rögtöni megszüntetés, papiros kibocsátás) körül forognak. — Már most legyünk egy perczig ön eszméink iránt azon bizalmatlansággal, mellyet szerénység és a dolog fontossága követelnek; tegyük fel, ismét csak okoskodás kedveért: 1) hogy e tervekben a tőke alacsonyan van kivetve, a mi, tekintve a megváltandó telkek számát, felette valószinű, s hogy igy 90millió bankjegynél több lenne kibocsátandó; 2) hogy már csak 90 milliónyi, arany ezüst hypothecát szükségképen nélkülöző és igy nem minden órán felváltható bankjegy is egyszerre kiárasztva Magyarországra a pénz-becsnek olly iránytalan felszökését fogná eszközleni, mellynek egy roppant financialis crisis lenne a következése. — a mi ismét nem valószinű de kézzelfogható igazság; s nincs-e igazunk az mondani; hogy mind ezen tervek már az alapra nézve gyökeresen hibásak?

S nem vétkezünk talán ha azt mondjuk: hogy minden ollyan terv, általános kötelező megváltás dolgában, melly nem épül részletes fizetéseken a jobbágy részérül s ezekhez irányzott részletes megszüntetésén az urbéri tartozásoknak, hanem az urbéri munka egyszerrei rö tönös megszüntetését, egy roppant papiros pénz tömeg egyszerrei kibocsátását és a tőke pénznek későbbi lefaragását veszi czélba, leggyengébb nevezettel chimera, világosabban szólva pedig a földesurak és egyrészben az ország megrontására vezérlő javallat. — Igy állván ezek, micsoda szinben jelen meg a józan biró előtt a szabad föld mellett munkába vett élénk agitatio? — Olly tárgy agitáltatik, olly dolog ajánltatik a népnek, a rögtönösség által feltételezve, mint mindenen tüstént segitő, melly rögtön épen nem történhetik. Fejébe veretik, hogy ne nyugodjék mig rögtönös megváltás nem határoztatik, mikor még is ez a lépés, birtokosok vé romlása nélkül lehetetlen. Ingerek támasztatnak, remények ébresztetnek, szenvedélyek izgattatnak fel olly valamire nézve, melly ebben a formában nem valósulhat, ma holnap olly ingerültséggé összeforrandók, melly még a törvényhozás irányában is kényszeritő erővel fogna szerzői által használtatni.

Megváltás dolgában a nyilvánosság organumainak politicai feladása az volna, azokat kik most a törvényhozásban részt vesznek s kiktől a tartozások megváltandók lésznek, meggyőzni arrul, hogy a megváltás nem csak üdvözletes lenne a népre nézve, de a birtokosok kára nélkül is kivihető. Most egészen más történik. Merő kivihetetlen, vagy is a földesurakr nézve végképen kárhozatos tervek készülnek és ajánltatnak, ellenben a népnek minden kitelhető módon prédikáltatik, hogy rögtöni megváltás nélkül nincs üdvesség; végre az a tömeg, mellyet a megváltás közvetlen nem érdekel s a megyei gyüléseken akár mire használni szokássá vált, a legfonákabb tervek kivivására fordittatik.

Nem szép előkészületek-e ezek olly irányt s erőt adni a tömegek vélekedésének, mellynek azután a törvényhozás ellent ne állhasson? S nem szép látvány volna-e maholnap a magyar földesurakat 100 millió magyar assignákkal ellátva szemlélni, kik azután tiz ezer fr. bankjegyen vásárlanának egy pár béres ökröt s maholnap talán mag helyett bankjegyeket vetnének-el földjeikbe? Meglehet, hogy tiz tizenöt évmulva ismét eléállna a mostani agitátorok egyike s elmondaná a nagy mea culpá-t, őszintén megvallaná hogy midőn 1843ban a törvényhozás ez urbéri tartozások fejében 90 millió papiros jegyet nyújtott által nagy udvariassággal a földesuraknak, rajtuk nagy igazságtalanság történt. Ez igen érdekes jelenet fogna lenni, de felette tökéletlen kárpótlás azokra nézve, kik sajátjukat e vesztették. Egy szó annyi mint száz: azon érdemes urak, kik a szabad föld, a rögtönös kényszeritő megváltás mellett élesen agitálnak, elébb hogy sem kivihető és igazságos terv csak messziről is mutatkoznék, a sajátsági jogoknak annál veszedelmesebb ellenségei, mivel magukat barátjainak szinlik. Hunc tu Romane caveto. X.Y.Z.

☉ Előttünk fekszik a „Pesti Hirlap“ 67dik száma. — Bár mit mondott legyen is nagy Széchenyink a Pesti Hirlap modoráról és tactikájáról; ez valósággal nem mindennapi. — A Kelet népét“ ugy hozta amaz, mint egy botot, mellyel bizonyos elvek, irá-

nyok, közvélemény stb. lennének főbe ütendők; ime a Pesti Hirlap megragadja e botot, és mankót készit belőle inszakadó népszerűségének. Nemde uraim, nem fényes politika ez? — A felhivott szám gróf Sztáray Albert ő méltóságának *) Századunk 66dik számában nyilvánitott elvei s haladási rendszere fölött elmélkedik. — Mi is olvastuk e rendszert, ez elveket, és mi kettős örömmel idvezeljük a nemes grófot a hirlapvitály — journalistika — mezején. Kettőssel: mert gondolkozásának szempontjait a tiszta hazaszeretet táraiból v e t t e k n e k, és igy hatalmas kezeit kezeinkkel egyesülteknek tekinthetjük. A 67dik szám magát védőleg jelenünkről emlékezvén, ezt eléggé nyugottnak és higgadtnak véli, és állitja arra, hogy egyesek bal és hibás iránya miatt jövendője ne legyen veszélyezve. Szép nyugalom, szép higgadtság! Hazában élünk, mellyben a tömeget erővel huzzák, hogy pillantson be a vágyak országába: hogy kóstolja meg a vágyató italt, mellynek eredménye szomj — soha nem enyhithető!. — Hazában élünk, hol a népszerűség főnöke magas székéből a vagyonosok fülébe menydörög. l. 49. sz. Egy hazában élünk előküszöbén olly kornak, melly többséget készit, bizonyos igazságos elvek számára, mellyeknek az a természetök, hogy túl mennek a specialitásokon. l. 32. sz. Egy hazában élünk, hol a fülbe menydörgések nyomosbitására a nemzet fogékony indulata invitáltatik. l. 49. szám. Hol az osztály-érdekek már élre állitva, a vallásos, és véleményi türelem számkiüzve, a „meum" megilletve, a javitások, elvkérdések és részben maga a törvényadás rohanó, indulatos, tanulatlan csoportokra bizva. Hol a hivatalválasztások pártvélemény után, és vérengezve folynak: hol forró vérü ifjuság tapasztalatlan kézzel ragadta meg a befolyás pálczáját, és elveiben ép olly türelmetlen, mint maga az inquisitiók ideálja. — Valóban nyugott és higgadt állapot! Tessék kinek tetszik, én a nemes grófhoz adom csekély szavamat. és ezennel bátor vagyok őt felhívni, egyitse nagyobb hatássükerűbb erejét csekély enyémmel a zavarások magvának nem csak ismerésére, hanem irtására is. — Igaz, hogy a P. H. utóbbi számai nem csak higgadtak, hanem egy kevéssé ‚plus quam' higgadtak. De egy részről a tények folyton állanak: a tanácskozások termeiben liberalis indulat osztja az éljent, liberalis indulat osztja a pisszet; — az ellenvélemény nem türetik: s a' hazaérdek — a közügy — háttérban áll a pártérdek és pártügy mögött; más részről pedig — a hirlap a nézve — mélyen alussza kebleinkben kő álmát az agyonvert hitel, és higyje annak szerkesztője, hogy honfi kebelnek faj a hely, mellyen aluszik: — mert tudnia kell, hogy azt nem egynehány higgadt szám; de még a sz. Gábor trombitája sem képes többé felébreszteni. —

Most nehány szót a felhivott szám tárgyának érdeméhez. — Az urbéri viszonyok kérdése mindig s örökké szőnyegen; nem akarom kérdésbe hozni e ténynek politicáját, nem feszegetni, valjon nem volna-e czélszerűbb jelenleg legalább minden erőnket olly tárgyak felé összpontositani, mik a javitás kitűzött pályáján még egészen érintetlen hevernek; és feledni a nem et örök életében olly parányi időrészt, minő egy pár év, csupán a megfontolás és eszmék kidolgozása kedveért. Nem vagyok irigy, hogy a jobbágy boldogulását vissza toljam a jövendők háttérébe; de tudom ugy is, hogy ha az elv ma készen áll a fejedelemtől szentesitve, s annak minden előzményei nemzeti bank, stb. stb. mind készek is, még is háttérben áll a gyümölcs, és azt mi kóstolni valóban nem fogjuk. Hozzá szoktunk már hazai állapotunkról mindig ócsárolva szólni; e modort Széchenyi inditotta meg, mikor szükségét vélte; nevelték azt a P. H. örökös korholásai; s e modor ugy vérünkké vált, hogy most már szinte jóltévőnk leend, ki egy kevés önbizalmat és önérzést fog tudni önteni kebleinkbe. — Ezen állapot feltételezi a másikat, azt t.i., hogy egy jobb jövendő után sovárgunk, s alig várjuk a napot mikor olly kor érje viradását, mellyben mi elégültek leszünk. Minden inditványt, minek egy kis kecsegtető oldala látszik, felragad az ifujság vérmes remények szárnyaira, mondván: „csak azt, csak azt és boldogok leszünk:" Az inditvány létesül, év jár le év nyomán, és ott vagyunk a hol voltunk; és ha van eredmény, az mind kivül van a létesitett inditványok — vagy mikép a P. H. mondani szereti a testté vált ige — határán. — Csak szabad a'lás-vevés, csak kisajátitás, csak váltójog, csak magyar academia, csak magyar szinház és mindjárt lesz dús nép, vasut, hitel, kereskedés, pénz, nemzetiség azaz additis ad endis: — boldogság? Ime, van minden, csak boldogság nincs, és a hol haladás van is, ennek forrása kivül van ez intézményeken. Az emberiség egy tagban képzelve: óriási mammut, mellynek csak három ösztöne nyugalom, élet s üdvösség; három szava: átok, hála, és adj, maga a megtestesült önzés, melly mindent elvesz semmit sem ad. Minél alább megy le az emberiség osztályzata a nemzet, az intelligentia, a család és egyén eszméinek lajtorjáján: annál inkább szelidül és simul a kép a szivhez; annál jobban könnyiti a hála és köszönet megérdemlését, azaz létesitését positiv boldogságnak — a köszönő részéről. Minden a nemzetre s annál inkább az emberiségre hasznot hozandó intézet lassan szüli eredményeit. — Azért ujolag ismételem, hogy ha a szabad megváltás elve már mint törvény szentesitve feküdnék asztalomon s készek volnának minden előzményei p. o. nemzeti bank stb., még sem táplálnék semmi vérmes reményeket valami bizonyos s még általam is láthatandó boldogságról, melly még eddig semmi testté vált ige nyomában nem csirázott. —

Azt állitja a 67dik szám, hogy szabad föld eszméje ezen világ erővel ható igények közé tartozik, mellyeknek legbizonyosb jövendőjök van. — Hányezer éve már mióta ez igen parányi eredmény elérésére szakadatlanul hat ama mindenható erő a világ ereje? és mutassa meg a P. H. szerkesztője egy szerény igény elérésére, mit létesitett az a mindenható világerő annyi év alatt? Effectus enim est in ratione virium et temporis. Et vires sunt in ratione effectus et temporis. Ez kérdésre a lehetséges felelet. Angliában, Irlandban, Amerikában e szabad föld eszméje igen össze vág azon eszmével, mellyet hálunk — nem sok év előtt — szabadhajtásnak nevezett a gazdasági szólamnál, és mellyet a törvényhozás gondossága 1836ban megszüntetett. Azaz: a föld egész területét megvette nehány ember, s birtokának haszonvételét önkényes urbér, ugy nevezett árenda mellett a népnek átenged; — melly árenda sokszor annyiból rosszabb a rabszolgaságnál, mert a rabszolga ismeri biztositott jövendőjét, az irlandi árendás pedig minden évben remeg, hogy ha nyomorban fáradt tagjai a munkát nem győzik, utczára veri őt a földúra; és mert a rabszolga gyermekei táplálékról nem kénytelenek gondoskodni, a mi az illy sápadt, h szonbérlőt sokszor dühig keseriti, sokszor le álázza a baromiságig. — Baden, Würtemberg és Poroszország szép példával állnak előttünk. Ifjú mind kettőben a földszabadság, és azt igen kellővé teszi ama körülmény, hogy ez országok különben is igen szük határai közt, alig létez dynasta, hanem azokban egy polgáritott közép osztály honol: — és még is, már félre nem ismerhető e két országban is a szabad föld jövendője. — Hiszen csak még itt is sokfelé osztozik népes család, amott egy másikat a véletlenség sujt le; ez adós, amaz kereskedésből csalatva reményel, eladó föld mindig van. És a vagyonosb rész felszedi a földeket. És mit tesz a földtelen tömeg? Szolgál ha lehet, ha nem lehet százankint csoportozik, és honában még jó áron eladott földjének értékével együtt Americába költözik olcsóbb és több földet vásárolandó. — Americába? Americába, vagy egy m á s i k o r s z á g b a, h o l u r b é r l é t e z, mellyet H u n n i á n a k nevez keblünkben a méltó szerelem. — Ha ki B a d e n n e k gyönyöreit saját szemeivel látta s elbájolva sohajtott: „s z a b a d f ö l d! s i l l y e n l e s z e s z t e i s h a z á m!" annak én ámultában szerettem volna erős marokkal érinteni vállát és azt mondani: szorgalom barátom! és illyen lesz ön hazája. Jártak önök hunnia vidékein, mellyeket badeni kiköltözők müvelnek? Ha jártak, fölösleg minden szózatom: oklevelezhetem önöknek, hogy illyen badeni ivadék 50 azaz ötven váltó forintot fizet e g y láncz trágyás földért p. o. Zomborban haszonbért; és oklevelezem önöknek, hogy illyen badeni ivadék ama szerencsétlen kilenczed alatt levő jobbágyi teleknek feléért 14,000 azaz tizennégyezer v. forintot megad p. o. Torzsán Bács vármegyében. — És gondolják önök, hogy a mult 1840ik évi országyülés után jön csak egy is készpénzével váltságot kinálni? — Illy csekély sikerrel, de én azt mondom illy csekély akarattal hat ama rémitő világerő; ugy hogy az effectus proportióját cum ratione virium et temporis igy lehet feltenni: Világerő producál két kis orszagban szabadföldet 6000 év alatt: hát millyen lehet a kérdéses erő? — vagy mennyi év alatt terjed hatása valamenyi országokra? — sőt még többet mondok: ennyi irtóztató kárral hat amaz eszme, mellyet korkivánás, idő ohajtás, század ohajtás, világerővel ható igény nevekkel ruházzák fel önök, kiknek a század, idő, kor, világ és nemzet eszméje nincs különválva saját világot átölelő forró vágyakkal, sohajtásokkal népesitett kebleiktől. — A ki a szabadföld és urbér hiány következményeit szemmel látni akarja, nem kell annak Badenbe s Irlandba utazni. Üljön kocsira, vagy menjen gyalog egy széles határú szabad kir. város kebelébe; s lakjék ott évekig. — Én például Szabadka városát hozom fel, mint tapasztalásaimhoz legközelebb állót. Apró földoszták közepén szerény fejér házak állanak, ‚szállás' nevük: majd jön egy óriási területű abrosz körülárkolva, egy gazdagabb polgár birtoka. Nem árok az barátaim, nem merev földárok, hanem egy iszonyú boa, melly láthatlanul előre nyomúl, és utjában a szerény fejér házak földre terülnek. — Év halad év után, a csepp, melly a nyugati hegy ormáról a fekete tengerig és bele hömpölygött, nem jön többé vissza, hogy a szerény fáradt vándor szomját enyhitse. — Én azt mondom, uraim, ha az urbér hasznos korlátait az urbér terheivel együtt lerombolni ohajtják: — köszönöm a néposztály jövendőjének nevében a kinált engedményt, ingyen sem fogadom el; mert nyomán látom az irlandi népnyomort, Anglia haszonbérlőinek ingatag állását: miszerint minden haszonbéri évek multával remegnie kell, hogy föld és kenyér nélkül marad. Azért áldás törvényhozóinknak az urbéri korlátok fenállása mellett nyujtott lehetségért; majd ha látják, hogy a nép valódi ohajtása magának tért vivott, kik? — unokáinknak gyermekei, akkor áldjátok meg előre a bizonyos sikert. Most minden szóban, melly e tárgyért ajkaikról lerebben egy szükséges szó veszett el, mit más helyen haszonnal alkalmazandottak. — Vagy ugy értik önök a szabadföld szabadságát, hogy azt adni, venni,

*) Meglátják uraim, a P. H. még igen jó conservativ lesz. —

gni, osztani nem szabad? — Hogy azt egynek szabad vemásnak nem? — Magyarázzák meg kérem önök a nemzetnek, hogy sük önöket. — Uraim, szeressük a földet, melly hazánknak tes- tegyük inkább házi törvényeinkké annak tisztitását, szépitését, zdjük ott, hol abban minket senki sem akadályozhat. Tegyük polri szégyennek megtani a nélkül, hogy az ember egy fát éltében et vala, s 16 év mulva, mennyi már az egészen eredménytelen lialismus fölött elforgott, egy kis szorgalomra ingerlő paradicsom z hazánk a méltán hálás maradék számára. — Ne mondják nem et; csak ama lelkesedést kell forditni reá, mellyet egy liberalis övezér választára forditnak: és a lelkes példa nyomán szelid átás és hasznos cselekvés fog keletkezni.

A 67. szám 3dik hasábja nevezetes fordulást visel a vagyonos tály megnyugtatására: azt állitja ott a tudós szerkesztő: hogy a kisebb materialis engedély, melly a földesurtól egyetlen egy palatni földet, egyetlen egy kalasz életet, vagy egyetlen fillér adózást kárpótlás nélkül elveszen, valóságos jogtaság; és én őszintén kimondom, hogy midőn 1836ban az ő dézma kárpótlás nélkül eltöröltetett, a földesurakon igaztalanság történt.“ Meglátják uraim a tekintetes szerkesztő ól még jó conservativ lesz: és önök kik, mindenben példáját kölik, velem együtt verjük mi is melleinkre a mea culpát az éljeért, miket az apró dézma eltörlésekor önök, s még akkor én is hatalmasan kirivallottunk. —

**Zemplén** augustus 21kén. Feszült figyelemmel várt megi közgyülésünk folyó hó 17kén vette kezdetét, ez is gyüléseink n néhányihoz tartozék, mellyekről előre szoktuk mondogatni nagy ülés lesz, szép gyülés lesz Ujhelyben. Az időközben tartatott kisülés jegyzőkönyveinek meghiteltetése után, Lehoczky Menyhért zolgabiró felszólalván, kérte a rendeket, hogy minden egyéb tárnk előtt azon saját folyamodását — mellyben ő Szemere Miklós llabiró által a Pesti Hirlapban méltatlanul megsértett becsülete oslásáért eseng — lennének kegyesek tárgyaltatás alá vétetni. e kortesei orditották olvastassék fel.“ — Némelly táblabirák ánták volna, hogy a többször emlitett folyamodás, csak a kir. pacsolatok után mint ezt az eddigi megyei szokás tartotta, olvassék fel; — és az ebből keletkezett vitatkozások miatt két óráig tó lárma és tusakodás után mondhatta ki csak az elnök a folyahás felolvasá át elhatározó többségi végzést. — Ekkor hallott mplén megye közönsége egy ollyan stylben irt kérelem levelet felastatni, mellyről elmondhatjuk, hogy azt Lehoczky főbiró a felinült boszú pennájával irhatá.— Emlitést tesz benne egy Zemplén gyében létező Jakobinus pártról, melly az előhaladás és igazság nt szine alatt, minden lépteit a megye és haza köz csendének orgatására, az egyesek becsülete szétdulására s a tisztviselők gkivántató tekintete ledöntésére irányozgatja. Vádakat ad fel bennek részint tisztviselő társai, — részint ezelőtt szolgált de már 20 s b évek óta nyugalomban élő tisztviselő eldődei ellen. — Igazak lesznek e ezen vádak, megmutatja az idő. A megye Kazinczy sod alispánunk elnöksége alatt, mind a Szemere, mind a Lehoczurak vádjaik szoros vizsgálatára számos tagokból álló küldöttséget nevezett. De egyszersmind jegyzőkönyvbe tételét azt is, hogy ajtották volna a rendek, ha Szemere Miklós táblabiró vádjait vizsgálat és orvoslás végett, előbb a megye eleibe nem a Pesti Hirban terjesztette volna fel: — mint szintén Lehoczky főbiró is fomodványát nem most mintegy boszúállástól ihletve, hanem a közjavára iránt való buzgalomból nyujtotta volna be. Ezután hasontartalmu fyamodása olvastatott fel Dobos János alszolgabirónak Vályi Las ellen, ki őt szinte a Pesti Hirlapban méltatlanul rágalmazván, enek megvizsgálására kiküldöttséget kér; — melly ki is rendelte- t, — ha bár némellyek a Pesti Hirlap nevezett levelezőjét tüsnt közkereset alá akarták rekesztetni. — Olvastatott továbbá a fels. ncelláriának, — a megyének még 1839ik évi tisztujitó-széken törnt zavarok miatt fenyitőperbe fogott 32 egyed pereik megüntetéseért tett lázatos felirásra kelt tagadó válasza s mellyben néhai Tajnay János kir. biztos által a vádlottak elitélésére közvetőlegesen kinevezett törvényszéki birákat állandóknak lenni megösiti. — A megye rendei még egy felirást határoztak. — E hám tárgy elfogván az időt s a törvénykezések napjai bekövetkezén, nehány apróbb tárgyak elvégzése után a megye rendei a gyüst sept. 5dik napjára által tették.*) Közli — Mezősy László.

**Hont** jun. 27kén. Matuska József felsőrakonczai ev. lelkész által ma, egy általa tartandó selyemt nyészeti vizsgálatra megva levén, a megyei törvényes bizonysággal és a honti fiók gazdagi-egyesület küldöttségével a hely szinén a templomban számos ép és vendégek előtt tartatott vizsgálaton megjelentem. Azonban, ki tudná leirhatni, mint gyönyörködött szivünk e vizsgálat és ünnepély alatt? Ggyenge koru ifjakat és leánykákat hallottunk hevenyében válaszolni mindennemü, az érintett lelkész ur által népszerü és igen czélirányos stylban készült selyemtenyésztési-tanból adott kérdésekre, ellenvetésekre stb. Szelid bánásmódjával elhiteté népével ez érdemes lelkész, hogy ők csupán eperfa müvelésből, melly minden természetes csapásnak daczol, évenkinti hat héti játék-munka által kifizethetik adójukat! És valjon nem szép és igaz eszme-e ez uraim!? — A kis egyesület történeti rajzából értők, hogy annak pénzalapjául egyik földesurok, a már általunk közügy iránti vonzódásánál fogva többször magasztalt Coburg herczeg 3 évre egymásután évenkint 200 vfrtot volt kegyes ajánlani. — A vizsgálat után selyembogarainak hajlékába s eperfa-iskoláiba vezete minket a fáradhatlan buzgalmu néptanitó. Az utóbbiakban három három kurta év alatt semmiből tizezernél több eperfát találtunk! Végre következett az eperfát szorgalmasan ültető, vagy bogarakat ápoló lakosok és tanitványok közti jutalmaknak (szentirási, bibliai, olvasó könyveknek és pántlikáknak) ünnepélyes kiosztása, mihez a jelenvolt küldöttség az illető két helység szorgalmas mestereinek számára némi pénzbeli jutalmat csatolt. Befejezé az egészet a népnek és ifjuságnak adott tánez és zene. — Mi válnék adózó népünkből csak évtized után, ha ha ánk minden lelkésze vasárnaponkint valamire oktatná népét, ugy mint Matuska József ur? Megfoghatlan, mennyire menne elő a népnevelés rövid idő alatt, ha az illető lelkész urak egy hét alatt csak egyszer minden vasárnap délutánjának alvással, kártyázással vagy unalommal eltöltött órái csak egyikét szentelnék az őket evéssel, ivással, ruházattal és mindennel tartó szegény nép müvel sére. Hisz pénzalap sem kellene mindenhol, s a „vasárnapi oskolák“ változnának t j-, helyzet-, s körülményekhez képest. Egyik lelkész a selyemről; 2dik a méhekről, szarvasmarháról, vagy bármilly ágáról a gazdaságnak; 3dik magyar nyelvről; 4dik gyógyszerekről, babonakiirtásról; 5dik Edvi Illés Pál néptanitó könyvéből, tartana előadásokat, leczkéket, magyarázatokat. Az ban legyünk igazságosak mi világiak! Igaz hogy a lelkészek szavaihoz még jobban vonzódik a néptömeg, s nekik illyesmit tenni tán erkölcsi kötelességök is volna de hol ők nem teszik, miért nem tesszük mi? mit várunk mindig más segélyre? Legyünk Basedowok, Salzmannok, Howardok, Matthewek, ha nem észben, legalább akaratban tettben. S vajha tiz millió szegénynek anyagi és szellemi érdeke e sorok által viszhangra találna, a viszhang szándékot s a szándék kivitelt varázsolna elő: hazánk minden helységiben ingyen vasárnapi oskolát. (M. és J.)*)

**Ör.**

△ **Két Beszéd** Hajdan Athenében a philosophusok az utczákon tanitottak; mi magyarok hasonló élvezetet köszönhetünk az esti zenéknek. Ma hólnap a politikai elvek s az ország tudomány valóságos iskoláivá válandanak. Lehet e hálátlanság nélkül bensőleg nem örvendni, ha estve, utczán szurok fáklyák s muzsika szó közt ollyakat hall, tanul az ember, mint mi a napokban Pesten hallani szerencsések valánk? „A törvény és nyilvánosság egyik oraculuma“ ki nem ismerne e pompás körülirásban az ujságirókra, s ki volna elég balga visszaemlékezni, hogy az oraculumok már a legrégibb időkben embertársaik mystificalása körül milly sikeresen fáradoztak? S lehet-e meg nem indulni, mikor az időszaki sajtó eme hőse szivrehatólag elszavalja „átok szállta meg a magyart, mert az soha össze nem tart,“ — a minek nem tagadható bizonysága az, hogy az egy hirlapban közretett eszméket nem minden ember helyesli, s vannak, kik máskép gondolkoznak, a vélemény surlódás és eszme csere törvényeivel ellenkezőleg, s azoknak helyre nem hozható vég veszedelmére. S nem fekszik e egy igen sok jelentésü vallomás abban, mikor a kérdé es oraculum különös örömét nyilvánitja, hogy „megtiszteltetése azoktul ered, kik a jövendőt képviselik t.i. az ifjuságtól? — melly őszinte elismerése annak, hogy saját eszméit s elveit korszerűeknek maga sem tartja! különben, ha nem hibázunk, nem a minden újat hévvel felkapó, lelkesedéssel üző ifjuság, hanem az érettkorú s elméjü férfiak javallását kellene keresnie. Az ifjuság azt szokta sürgetni, a mi még nem s néha azt, mi s o h a n e m lehet; az érett kor feladása: ak rni a mi kivihető s korszerü, s a mi m o s t lehet; s

*) Becses levelezőnknek e tudósitást szíves tisztelettel köszönvén, nem mulaszthatom el az észrevételt tenni; hogy azon higgadt állapot, mellyben a P. H. 67. száma hazánk jelenét lenni hiszi s állitja, nem csak itt a középponti helyen, de a megyékben sem létez. Hogy ezen állapot nyugtatására a P. H.-tól valóban egy pár szinte pompás szinekkel ki czifrázott m e a c u l p a igen igen korszerü volna De erre hajlandósága nehezen lesz a népszerüség főnökének, kit a fáklyazenés ifjuság a „nyilvánosság s t ö r v é n y egyik oraculumának“ nevez; mert ha megnyugtatásra volna hajlama, midőn a fáklya zenések szónokától e szavakat hallá: „élünk — — — a világ tökélyesedés eszme harczainak korában, mellynek geniusa nemzetünk elébe dobá már az általános politicai forradalmak kesztyüjét;“ — midőn mondom e szavakat hallá, nem hagyandotta azokat épen felelet nélkül, különben igen erőtelyes replicájában. Mi felvesszük a kesztyüt uraim! de csak itt a pennaharcz mezőn. Ha a félvilág őrjöngött: Magyarország jobban ismeri érdekeit mint utána őrjöngjön. Ebben ismerem nemzetemet, mint erőteljes ép organismust, mert a hasonló elveket, s elv embereit, mint kóranyagot, egy kis szenvedés után; de már is kezdi kiizzadni. Szerk.

*) A szabadelműség kétféle: tett és szó szabadelműség, nálunk az első nem csak divatban nincs, hanem annak apostolai sincsenek olly hirben és tiszteletben mint a liberalis szóvitézek. Nálunk több dicsősége van annak, ki a népnevelésről és a népboldogitásárul pompás beszédet tart, mint annak, ki a népet valósággal nevelte és boldogitotta. — Ez korunk anomáliája, s abból egyedül magyarázható hogy forró vérü ifjuság beszél is, osztja is a babérokat. Szerk.

*

ha igaz, hogy kilencz tizede a minapi fáklyásoknak csak tíz esztendő mulva is mosolyogva fog vissza nézni az időre, mikor Lajos napját megelőző estvén egy kis political ovátióban részesült, s elveknek tapsolt, mellyek későbbi meggyőződésével merőben harczolnak, olly tökéletesen igaz-e az, hogy „az ifjuság a jövendőt képviseli?“ — De ugyan ki kivánhat ezen utczai rhetorikától szigoru igazságot? Vannak helyek, hova főkép az illik, a mit a francziák igy neveznek: „des grands mots,“ n a g y s z a v a k; a mi még nem teszi azt: n a g y i g a z s á g o k. Éljen tehát az új Cynosarge! X.Y.Z.

## Külföld.

**Nagybritannia.** G a b n a ü g y. Igértük lapjaink 66ik számában hogy az angol gabnatörvények rövid vázlatát legközelebb adni fogjuk; im egy becses levelezőnk megtisztelt bennünket ez ügyet illető irataival, s minket azon kedvező helyzetbe tőn, hogy igéretünket már is teljesithetjük. — P e s t, aug. 25én. Az angol gabnatörvényekről szólani jelenen nem csak azért látszik korszerűnek, mivel azok kétségkivül nem sokára parliament elébe kerülnek, s igy a ‚Világ‘ t. olvasói emlékében felfrisittetnek; hanem azon tekintetből is, hogy az idei szűktermés, mint nalunk, ugy Angliában is hatóságok figyelmét szinte, mint egyes polgarokét a legnagyobb mértékben megérdemli. — Angliaban a gabnatörvények által 1360 óta, midőn III. Eduard határozata altal a gabonát csak különös királyi engedély mellett volt szabad kivinni Calais- s Gascogneba, 1815ig a bevitel majd magasb, majd csekelyebb vam mellett meg vala engedve; ezen évben mindazonáltal egy parliamenti törvény (Corn-bill) által határoztatott, hogy a gabnabevitel csak akkor engedtessék meg, midőn a buzának ‚qnarter-‘e 80 schillingre; a rozsé 53, árpaé 40, s a zabé 26 schillingre emelkednék; és a mint a gabna ára a bevitel mellett növekednék, vagy alább szállna, a szerint változnék a bevitelivám is, míg ez 73 schillingnyi, s azt meghaladó gabnaar mellett 1 schillingre szállna alá; mi különben épen annyit tesz: ha Angliában bő aratás van, gabnat bevinni tilalmas; ellenkező esetben a bevitel — változó árhoz szabott — vám mellett szabad. E törvény azóta sokszor fordult meg a parliament előtt. kivált 1822-ben, és ismét 1828ban, lényegére ugyan nem, de szenvedett még is változást annyiban, hogy a legmagasb piaczi ár, mellyben a beviteli szabadság köttetett, a buzánál 62, árpánál 33 schillingre stb. határoztatott, azonban, ugy hiszem, közel az idő, hogy e részben lényeges orvoslás történjek; azokat egyszerre eltörölni teljes lehetetlen ugyan; mert annyira összeszövődtek azok a földbirtokosok haszonbérlők, gyártulajdonok és kereskedők érdekével, hogy rögtön eltörlésök a legnagyobb zavarokba fogná az országot keverni: hanem minél elébbi enyhitésök majdnem a nap első szükségei közé tartozik. Különösen tetszhetik Angliának ezen status gazdasági politicája; mert midőn más országokban közönségesen a gabnakivitel tilalmaztatik, itt annak bevitele tilos: azaz tilos annyiban, hogy a bevitt mennyiséget — mig a piaczi ár a törvénytől meghatarozott fokot el nem éri — benn az országban eladni nem szabad, hanem kénytelenek a kereskedők netán bevitt gabnájokat addig, mig azt vagy az országból ismét ki nem szállitják, vagy a bekövetkezett magas ár miatt belföldi piaczra nem vihetik, ‚királyi zár alá tétetni. Emlékezünk még az 1838 és 1839ik chartista-zavarokra, mellyek nagy részint a gabnatörvények és golyózás szülötteinek valának tekintendők, s jelenen, ha hathatós orvoslás nem történik, tartani lehet azok megujitásától. Ide mutat a lancashirei földbirtokosok és haszonbérlők aggodalma is, kik — mint a ‚Standard‘ból értjük — csak ugyan szándékoztak a körülfekvő gyárvárosok munkásaitól féltökben egy század mezei őrsereget saját bátorságukra felállitani, s abban Egerton F. urnak és fiának is szántak tisztséget. — Ezen beviteli tilalom ugyan is, melly főleg a nagyobb földbirtokosok kedveért jött létre — hogy t: i. haszonbéri jövedelmök érezhetőleg ne csökkenjen — a menynyire czélirányos a mezei gazdaság ez ágának emelésére, annyira nyomasztó a gyári munkásokra, és szinte nem felette kedvező a sajátképeni földmüvelő osztályra, vagy is a kisebb haszonbérlőkre nézve; kiknek épen nem válnék kárára, annak eltörlése, míg a gyári munkásoknak szembetünő könynyitésére fogna szolgálni. Ott, hol a népesség olly nagy, hol a kenyéremésztő nép a gyárvárosokban olly sűrű mint Angliában, ezen tilalmi politia homlokegyenest ellenkezik a mesterségűző osztály érdekével, melly legközelebb s mulhatatlanul kivánja meg, hogy ezen mellőzhetlen és kipótolhatlan első szükségi czikk a lehető legolcsóbb áron szereztethessék meg; mi jelenen a földmüvelésnek hova további tökéletesitésével Europa legtöbb országaiban valóságos isten aldása. A gabnabevitel jelenen Angliában is szabad már, és a szükséges mennyiséget, csupán buzában, egy millió quarterre teszik, sőt azt jövendölik, hogy ha augustus hónap második felében is olly mostoha leend az időjárás, mint volt julius végén, s e hónap elején, Anglia gabnaszüksége 2 millió quarterre is fel fog menni; ára folyvást emelkedik. Olvassuk a legközelebbi lapokban, mint iparkodtak a gabnatőzsérek minden az országban található gabnát összevásárolni, s már külföldi buza is szép mennyiségben áll készen ‚királyi zár‘ alatt, azt azonban egyre vonakodnak a kereskedő tulajdonosok piaczra bocsátani; mert a folytonos esőzés, melly Angliát az aratási napokban meglátogatá, a termett kevés mennyiség minőségét is is fölötte csökkenté, s igy a gabna árát egyre feljebb szökteti, mellyhez még a gabnakupeczek ármánykodásai is járulnak, kik nyereségvágyukban azt jövendölgetik, hogy ‚királyi zár‘ alatt levő emlitett gabnajokat a legkisebb (1 schilling) beviteli vám mellett szabaditandják fel piaczi árulásra.

A gabnávali ezen állapot előre rosz hatással fog lenni a pénzügyre is, mert illy nagy, külföldi gabnamennyiségért legalább is 3—5 millió sterling fog kelleni; s a londoni bank jelenen körülbelől csak 5 millió készpénzzel bir; s pedig a franczia bankróli kölcsön kapha ásra — mi két éve történt — most alig számithatand a londoni bank.

Emlitettem főlebb, hogy Anglia gabnatörvénye egészen ellentétben áll más tartományok statusgazdasági politikájával, minél fogva ezekben a kivitel szokott a körülményekhez képest megtiltatni. Tán helyén lesz ezen két — véleményem szerint egyképen fonák — rendszerre nézve eszméimet röviden kifejteni. A statusgazdaságnál — mint általában minden első szükségbeli czikkekre. ugy különösen a gabonára nézve is — legjobb, mert legczélirányosb elve az, hogy a gabnakereskedésnek — ki- s bevitelt értem — a lehetőségig szabad tér nyittassék. — Tapasztalás mutatta, hogy mind azon rendszabályok, mellyekkel a kormányok a gabonakereskedés felett mintegy gyámkodni, és igy minden élelemszükséget, éhséget eltávolitani iparkodtak, nemcsak szükségtelenek, hanem károsak is lőnek. Azt hivék t. i. sokan, hogy a drágaság elháritására vagy megszüntetésére szükséges a gabnát, a mennyire csak lehet, az országban megtartani, s a lehetőségig olcsó árra szállitani; miután pedig különféle módokat is használtak; s ha csakugyan drágaság állott be, első gondjok volt a gabnavitelt megtiltani; de ezen rendszabály is csalékony eszméleteken alapult, s épen annak ellenkezőjét idézé elé, mit általa azok, kik azt tevék. elakarának távolitani: mert mi a drágaság elháritására nézve teendő rendszabályokat illeti, azok homlokegyenest ellenkeznek a termesztő érdekével; az ugyan is eredményök, hogy a földmivelő osztály nem képes felvergődni azon vállalkozási szellemre és tőkeerőre, melly szükséges volna arra, hogy földjeből lehető legnagyobb s legjobb termést nyerhessen; s a kiviteli tilalom egészen szükségtelen, mert míg a belföld szüksége fedezve nincs, addig külföldre a nélkül sem történnek tetemes szállitasok, s minden esetre rosz politika, a termesztő elől az utat elzárni, hogy a fölösleget kivihesse. s azon nyerhessen; illy tilalom csak a nemzeti erőt, a közjövedelmet és termesztést csökkenti, megzavarja a kereskedést; a gabnaár t. i. természetes állásánál lejebb erőltetik, s a belföldi lakosság pazar emésztéshez szoktattatik; szóval: a nép minden hasonló tilalom ellenére is soká nem tudja a veszélyt, melly fenyegeti, míg elvégre csak önmaga kezd még is magáról legsükeresebben gondoskodni. A rögtöni tilalom, az egyszerre megrendelendő gabnazár csak rettegésbe hozza a népet, s gyorsan felrugtatja mind a gabna utáni kérdezősködést, mind annak árát is, s azokat, kiknek magtáraiban nagyobb mennyiségü gabna fekszik, arra birja hogy gabnájokat visszatartóztatják, s igy annak árát mesterségesen emelik; az illy tilalmak által tehát a gabna ára csak drágábbá tétetik, a veszély, melly fenyegete. siettetik, s lényegében öregbitte ik. Annálfogva *őrizkedjék a törvényhozás* terhes megszoritások által a földmüvelésre szánandó *tőkéket* attól viszszavonni: mert *vannak példák arra, hogy olly tartományokban. mellyekben semmi tilalom nem létezett.* olcsóbb volt a gabna, mint a körülfekvő tartományokban, hol gabnazár rendeltetett; igy történt ez különösen N e u w i e d herczegségben 1770/1ben.

Hogy tehát Angliára visszatérjünk, látjuk mikép ott, mióta a gabnatörvények letre jöttek, ha csak különös jó terméssel nem áldja meg isten a mezőket, évről évre sulyosbodik a szegényebb osztály helyzete, s kivált a gyárvárasokban majdnem folytonos éhséggel küszködnek a munkások; s ez igen természetes: mert csak akkor kaphat mérsékelt áron kenyeret, midőn benn az országban bő termés vala; miután t. i. a bevitel csak akkor szabad, ha a piaczi ár a törvényileg kitűzött árt meghaladja, s a kivitelvám azon mértékben csökken, mellyben a már szabadon bevihető gabona ára magasbra száll; önkint következik, hogy a bevitel sem csökkentheti a gabna árát addig, mig vagy egészen el nem boríttatik az ország külföldi gabnával, vagy a belföldi termek bősége nem kényszeriti azt vissza, nem mondom természetes, hanem legalább törvényes árán, mi mindig csak hosszabb idő multaval lehetséges; és igy a szegényebb kézmüves osztály mindig soká kénytelen mesterséges drágasággal küzdeni, míg a tilalom által a terjedtebb földek és uradalmak birtokosainak haszonbére növekedik! — Az angolok — londoni levelek szerint — jelenen azt hiszik, hogy nalunk ez idén különös jó termés volt, s a buza nagyon olcsó, bár ne csalódnának hiedelmökben!

Uraim, itt — kivévén a majoratusokat — ‚szabad‘ földbirtok van, mert birhata ki vehet; de mi haszna abból a szegényebb haszonbérlőnek, mi a gyári munkásoknak, kik — mint láttuk — majdnem évenkint drágasággal, éhséggel küzdenek? Irlandot nem akarjuk emliteni, hiszen annak nyomorúságát, minden szabad földbirtok mellett is, tudják tán a ‚V i l á g‘ olvasói! Van Angliában törvényelötti egyenlőség is, s tán erre is hozandunk nem sokára egy szép példat.

**Oroszország.** Graf Henrik nevü, Mühlhausenből származó kereskedő, Pétervárott egy selyemfonó tulajdonosa, uj módot talált fel, mellynelfogva a selymet egyetlenegy munkával (operation) fonallá lehet fonni. —

**Schweicz.** Bern augustus 8kán. Mi egy igen jelentőleges krisis előestvéjén, vagy egy fontos dolog legizetlenebb kimeneteléném, minőt csak gondolni lehet, állunk. Az első azonban valószinübb. Számos vidékről tetemes feszültséget hirlenek, melly a kolostori ügyek tárgyaltatására nezve nem marad hatástalan, s melly feszültség a gyülés helyébül is különféle módokon nagyittatik.

**☞ Jövő octoberrel kezdődő fertályévre előfizetést nyitunk 2 frt 30 krral p. p.; kérettetnek minp azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. — Juliustól kezdődött félévre első számtól még folyvást 4 frt 48 kr. dijért szolgálhatunk.**

Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja L a n d e r e r L. és H e c k e n a s t G.

70.

PESTEN — Szerdán

# VILÁG

1841. — September 1sőjén.

TARTALOM. Belföld: Kinevezések — Pest; közgyülés és adóügy. — Poszony. — Fehérvármegye. — Figyelmeztetés a „Világ“ uj szerkesztőjéhez. — — Őr: Hires utazók. — Legjobb modor és taktika. — Örvendetes hir. — Meghivás az iparegyesület közgyülésére. — Nemzeti szinhazi hirdetmény. — Igazitás. — — Külföld: Nagybritannia. — Francziaország. — Poroszország. Törökország. —

## Belföld.

A nm. magyar kir. udv. Kamara a középponti számvivő hivatalnál Mihálovics Antalnak számtanácsnokká lett kineveztetése által megürült utolsó számtisztségre Blauwert Gáspár eddigi számvizsgyzőt (ingrossistát) s az ekképen és Schlegel Antal halála által megürült számjegyzői tisztségekre Molterer Antal és Szártory Rudolf eddigi járulnokokat, ezeknek helyébe Czigler Alajos és Forty László számvivőségi fizetéses gyarnokokat, ezeknek helyébe viszont Vörös Józsefet és Rózsahegyi, Istvánt ugyanazon számvivőségnél fizetéses gyakornokokká nevezte ki.

H—k.

**Pest** augustus 31én 1841. ⊙ Közgyülés és adóügy.— Pest megye közgyülése ma kezdődék.—Megvallom, avatatlan minden gyülési előzményekben olly hiedelemmel közeliték a tanácsteremhez, hogy ott ismét, mikép történni szokás, elébb az egész emberiség ügye fog tárgyaltatni, azután más megyéké, s ugy végre jutand egy pár morzsa az elfáradt erőből magának a megye érdekének. Most ez egyszer felkiálthatok a Pesti Hirlap 20dik számával: „Tévedtünk hála istennek.“ Pestmegye Rendei a közgyülés folyamát saját ügyeik intézésén kezdették: kezdették az ügyek ügyén adózók érdekén, s az adózók érdekének egyik legfontosb ágán a tárbizositáson. — És a RR. szellemét tiszta ügyszeretet jellemezte; nem amaz éljenkórság — — mellyet a beszőtt és az ügyhöz nem tartozó tirádákról, és izgató szavalásokról olly könnyen megismersz. Csak egyes szózat *emlegette* a jól ismert közfalak lerombolását; melly falak állásában találom én, és találnak ügyfeleim a nemzetiség általános elterjedésének feltételét, lehetségét, reményét. Midőn e sorokat irom, távol van tőlem minden dicsérni akarás; megyei hatóság irányában egy neme ez is a nagyoskodásnak: és csak a benyomást irom le, mellyet saját belsőmre tön e tapasztalvány, mit más haza embere, velem együtt, természetesnek találandott: de mit én, ki más modort divatozni láttam és hallottam, nem kivalék képes vidám remények előérzete nélkül szemlélni. —

Nem kevéssé függ hazánkban sok jóakarat és nemes szív kezdeményének gyér sükerülése attól, hogy az egyes erők mindig nagyobb sőt legnagyobb körre akarnak hatni. — A ki képes volna boldogitani egy embert, egy családot, az ezt nem cselekszi, ő falut várost akar boldogitani; a ki falut, várost, egész járást képes volna boldogitani, annak eszméi vármegyén, országon fellengeznek; és hány van, ki erejével megyéjének s megyéje népének lehetne boldogitója s országon, világon, emberiségen fárasztja rosz haszonnal az erőt; és hány van, ki országra, világra, emberiségre, rosz haszonnal erölködik tolni az áldást, melly után az ő köre eped és melly könyüket törölhete, nyomornak vethete véget, hálás arczok venző derüjével szépitheté emlékezése perczeit s a mi ennél is kéjlelőbb, szép hazarésznek gyarapodó jólétére fordithatná szemeit mondván: — ez az én müvem. —

Ugy de mit tegyen a tág kebel, mit tegyen az oriási szellem, melly izmos karokkal képes átölelni egy egész világot? — Tanulon. — Oriási tagjai összetörpülnek a tudomány magassága s mélysége előtt: és ha össze nem törpülnek, ugy azok nem szellem karjai, hanem a felfuvalkodott képzelődés nevetséges szarvai.

Visszatérve tárgyam kitüzött fonalára, Pestmegye RReinek az adóügy fölötti tanácskozásra alkalmat nyujta Belgrády János volt adószedőnek hivtelensége: ki 13000 frtnyi pénzsikkasztás miatt a megye börtönében ül. — Ő a csempészkedésnek uj modorát találta el, az ugy nevezett kiskönyvnek meghamisitását, melly modor mellett a megye őrködését még talán sok évig kijátszandotta, ha nem a nemezis büntető karjai megyei hivatalából ki nem marasztják. E megye gondos RR czélszerüleg mind a fenyitő pör, mind a tárhiány pótlása, mind az adótár biztositása iránt rendelkeztek. — Ez többi kérdés, — az adótár biztositásának tárgyalása alkalmával szóba jött az adó-rendszer, mellyről egy ezüst csengésü mosolygó száj azt állitá, hogy az az egész országban gyökeresen rosz. Nem czáfolás végett, bár én csak ott szólhatok hol szólni jogom van, t. i. ott: hanem közügy iránti tartozó részvétből tapasztalás után mondom, hogy Magyarországban itt ott jó adó-rendszer nem csak létez; de létezni fog majd minden megyében is, mellynek rendei az emberiségről közelebb saját embereikre vissza vonják szemeiket. Nem függ ez mástól mint egy rövid határozattól, és annak pontos végrehajtásától, a mit a megye főnöke saját fáradásának feláldozásával ösztönözhet ott, hol talán még a tisztviselői szónak szentségét, a becsület iránti gyöngéd fogalmakat rosz gyomornak tartják vagy, hol az adózó érdekének fonák felfogása mellett a hasznosnak vélt hazugságot — e tárgyalásban bevett szó: — nemesnek találják.

E tárgy felett ugyan pompás czikket lehetne össze czifrázni; de a dolog érdeme mindenesetre csak abban fogna állani, hogy a legjobb adórendszer az, melly a szegény adózón könnyit, és mi mellett az adót eröltetés nélkül be lehet hajtani. — Illyen rendszernek kulcsa az egyszerü realis conscriptio, s egy szerény, portával ugyan csak terhelt, megyének számos modorok megkisértése után nyert tapasztalásaiból mondhatom, hogy ez a kulcs, az egyedül czélszerü. Sokan tudják, de én is igen nagy fontosságot teszek az ifjuság tudására, és köztök az ifjabbak talán nem tudják, mi az a denegata, és mi annak természete s eredménye. — Ki megy a szolgabiró vagy akárki egy faluba, kérdezi: hány tehene, hány ökre van a falu népének összesen, vagy egyenkint, és a mennyit bevallanak annyit, vagy talán jószivből még kevesebbet ir; azt a mi a faluban bizonyosan létez, és a mi összeirásba nem jön, ugy nevezik denegata. — Két okbul szokták a megyék az összeirást ekkép végezni, vagy azért, hogy az adózón segitsenek, vagy azért, hogy va óságos birtok álladalmuk nem tudatván, kevesebb portát kapjanak. — Az első nézet fonák: mert a legszegényebb adózó, kinek feje, 1/4 telke, két barma, el nem tagadhat semmit ezekből; a kimélés tehát azon jobbágyokra esik, kik 50 birkából bevallanak tizet, 12 ökörből négyet, sőt csak kettőt; és e kimélés sulyja ama szegényre esik, ki alig képes tengetni szomorú családját. — A másik nézet valóban nem nemes: — nem illik a napfény emberiség a közszellem korához. — Már ha az egyeneslelküség elve felállittatik az összeirásban, az eredmény egyszerre látható; az adó ama jobbágyokra esik, kik vagyonnal birnak, és kik eröltetés nélkül fizetni képesek: a szegény pedig könnyitve, és tetemesen könnyitve érzi terheit. — E nézetek nem ujak, maga a Pesti Hirlap olly szépen festé azokat, hogy festése után gazdag eredményt kelle várnom. Azonban a pompás dictio elhangzott, tárgya nem korszellem, nem időohajtás, nem századohajtas, nem korkivánás, nem joguralom, nem népjog, nem szabad ág és egyformaság; létesitése csak ezreket boldogit közelben; mi ez egy bőkebelnek! — Határozatot e kis ügynek uraim, a határozatnak bár millyen létesitést, azaz bár millyen összeirást, az összeirásnak superrevisiot s a superrevisionak helyszinre utazni kész főispányt, a főispánynak tartozó kegyeletet. Mind e mellett pedig becsületet, hogy a biztatott adózó beváltva lássa a tisztviselő szavát, és ne megcsalatva nézze a becsületes a hazugság diadalát. — És illyen a megyei hatóság méltóságához illő egyszerü összehatás; szolgabiró részéről pedig a helységek biráira forditott szilárdság egy év alatt létesitendik azon rendszert, mellyet én eszközölve már láttam egy szerény tetteit alig emlitő, de hatalmas megyében, és melly százezrek néma ohajtására hozza fel a teljesülés arany reggelét. — Az iparágak terheléséről más alkalomra tartom fel szólásomat.—

⊡ **Pozsony** aug. 25én. M gyénk évnegyedes közgyülését 23án kezdé s ma folytatólagosan tartja s be is végzendi, mivel a jegyzőkönyv hitelesitését jövő közgyülésre hagyta. Első napon leirások, rendeletek s körlevelek olvastattak fel. 1) A fm. kir. cancellariának egy rendelete olvastatott fel, melly szerint egy szóbeli pernek birtokon belöli megvizsgáltatását rendeli; mi el is fogadtatott. 2) Pest vármegyének a műegyetemet inditványozó körlevele fölolvastatván, az országgyülési utasitásokat készitő választmány körébe utasittatott. 3) Ugyan Pestmegyének a külföldre s az ausztriai tartományokba adandó utleveleknek magyar, és milly nyelv divatozott, hová az utas készül, azon nyelveni kiadását sürgető körlevele s elsőbbre nézve a fm. m. cancelláriának megkeresése e tárgyban a t. karok és rendek által nem pártoltatott. A külföldre nézve a fm. cancellaria által kiadandó magyar utlevelek anyyival inkább időelőttieknek találtattak, mivel a fm. cancellaria még belföldön sem levelez magyarul; az ausztriai tartományokra nézve pedig leginkább a viszonyosság tartatott szem előtt, mellyel az örökös tartományok Magyarország iránt ez ügyben vannak. 4) Nyitra megyének a koldulás megszüntetését tárgyazó körlevelére nézve a megyei koldusokra hatá-

roztatott, hogy a koldusok járásonkint tartassanak és pedig csak azok jogositvák a koldulásra, kik az illető kerületi egyházi hatóságtól bizonyitványt mutatnak elő. 5) A népnevelés és magyar nyelv terjesztésében munkálkodó biztosság tudósitást adott be munkálatairól, mellyekben mindenek elött elősorolja azon előleges kivántatóságokat, mik a terv kidolgozását feltételezik. A tudósitást annak idejében közlendjük. 6) A marhahus ára 16 krról 14krra szállitatott királyi városokban. H—k.

**Fehérvármegyének** junius 30károl költ helytartótanácsi k. leirata által három új szolgabirónak — esküdt nélkül — 150 ftnyi évdijjal való választása megengedtetik. Ennek következésiben főispánunk gr. Cziráky Antal ő exciája, julius 18kán Bécsből költ levelében értesiti a RRket, hogy ámbár a tisztviselők időközbeni kinevezése főispáni jogai közé tartozik, mindazáltal mivel az emlitett szolgabirói hivatalok egészen ujak, — azokat a RR. szabad választása által szokott tisztujitási uton fogja betölteni, mihelyt ezen hivatalokra alkalmatos egyedek lesznek nála bejelentve, a választási határidőt azonnal tudatni fogja a rendekkel.

**Figyelmezetés a Világ új szerkesztőjéhez.**

Politikai átalakulásunk jelen időszakában jeles röpiratokat vagyunk, jó részben leszünk szerencsések olvashatni. — A Pesti Hirlap elleni harcz a „Kelet népével" megkezdetett s örvendenünk kellett, midön rövid időn mellette, ellene több rendü szózatok emelkedését mint bizonyost remélhetők; örvendenünk, mert a harcz ez uttal nem kevesebb mint a radical reform mellett, vagy ellen folytatandó, annyi mindenesetre bizonyos, hogy a vitából csalhaalan haszon fog a hazára háromolni, mit maga a kérdés idéz leő. — Honunknak mindenki által bizonyosan megismert két feltünő nevezetességü elméjü fiai szállottak sikra akarom hinni csupán az ügyért — ez olly érdekességet szerzett az ügynek, minőt az olvasó világ szemlélgetéséből indulva, még honunkban politikai vitalkozás távulról sem szült; a két zászlós férfiun kivül többen szállottak térre, s ha más honnan nem, onnan is kétségkivüli a tárgy érdekessége, hogy még a „keletnépe közt egy ember" munkájában is van egy pár elevenen találó szó természetesen nem 40 kr. áru; — már erősen megkellett győződnünk, „hogy hazánkban a veszélyes ingerültséget nem terjesztik, kik a józan haladás békes ösvényén törvényeink számos hiányait pótolni s az előitéletek zsibbasztó lánczait lerázni, a szunnyadó nemzeti erőt munkásságra ébreszteni, kifejlődésre vezetni törekednek" (Deák) és miután mondom erről megkellett győződni, azon agyrémmel akkor állanak némelly egyesek elő, pedig ugy vélem, ki helyeztünkkel s a történtekkel ismerős, tudni fogja, hogy épen azért, mert már „kormány és nemzet meggyőződtek arról, hogy erejöket a törvény s igazság ösvényén egyesitve szebb jövendőt derithetnek" (Deák), a javitás és haladás eszméjének mindenütti hódolása miatt honunkban mindenki erős reményeket táplálván üdvös reformok iránt, épen azért felettébb sokkal békesebb szellemű az egész hon, mint akár az 1712iki, akár az 1825ki, akár az 1836 és 37ki időszakok alatt. — A tömegben elejétől sokkal több következetesség volt mint sem egyéni számolásokra okot adhatott volna! Azonban honunkban az uralkodó ház iránt egész szerü csatlakodás létez, melly történeti nevezetességü; hányszor feledé vagy tulajdonképen készakarva mellőzé a magyar fejedelmének szükségében az alkalmat, sérelmei orvoslását kissé erősebben sürgetni s legkisebb késedelem nélkül vérét ontá ott, hol az uralkodó ház ügye forgott kérdésben? — Illy elvek folytában midőn olly gyanuval terhelék a Pesti Hirlapot, melly másutt milly rettenetes, nálunk olly nevetséges, vette a Világot át az uj szerkesztő. Még két számot láttunk ugyan tőle, de már első után itélve tisztán kivehető volt, hogy elhatározottan kész harczba elegyedni a Pesti Hirlappal. — A tényt nem fejtegetem, csak tisztán mondom ki véleményemet, hogy ennek mint a középes párt képviselesének öszinte örültem; nem mintha Kossuth Lajos elveinek tisztasága *) felöl csak legkisebb kétség volna is bennem, nem mintha csak gondolat töredékkel is másutt kivánnám az utat fürkészni, melly a magyart sirba korántsem döntve a szabatos mértékü haladás utján nemzeti érdekek szempontjából véve czélhoz vezethetné: hanem azon okból, mert — ha szabad ezen különböztetéssel élnem — a radical párton kivül a középest is igen szeretném képviselve látni (mellékesen legyen szabad emlitenem: csak azt tartom itt középesnek, ki az elveket hasonlóul hiszi, és vallja, csupán csak a kiviteli módban különbözik), örültem már azért is, mert erre egyedül a Világot hittem a kalmasnak; a Hirnököt nem, mert, ő rendszerem szerint sokkal hátrább áll a centrumnál; a Nemzeti ujjságot nem, mert ez a Hirnöknél is hátrább van: a Jelenkort nem, mert azon szerencsétlen eszme gyökerült meg benne, hogy sem hideg sem meleg, melly — ezuttal bővebben ki nem terjeszkedve — hirlapi irodalomban bizonnyal legszerencsétlenebb vezér eszme. — Azonban még csak ma került ki sajtó alól második czikkje a Világ uj szerkesztőjének s már hinni kezdem, hogy fájdalmamra a középes párt nem lesz képviselve. 16 éves liberalis erősködésekről, megye és megye közötti abból származó párvonalu institutiokról beszél, felhozá a liberalis Bihart Bácshoz hasonlitva, s bizonyosan 2 Fridrik porosz királyra emlékezve alkalmazza e megyékre a verset, mellyeket páratlan szívjóságu és humanitásu fejedelemről, és egy anarchiában tengődő névvel constitutionális országról mondhatni, s kérdést teszen fel: mit mutathatni elő az erőködést táplált megyékben? — Ez új neme a gyanusitgatásnak, ezt felvilágitva talán többet lehet eltávoztatni; mennyiben Bihart ismerem, ez maga egyetlen adott a mult országgyülésen utasitást követeinek mind a kényszeritett örökmegváltás mind a népképviselés iránt, pedig miután hisszük, hogy a lesz a legjobb urbér, mikor nem lesz urbér: lehetlen egyszersmind átnem látnunk, hogy jelen viszonyu megváltások utján mig a világ világ lesz örökké lesznek urbéres földjeink; vagy tán azt kivánja Bihar ellen felhozni a szerkesztő, hogy a nemességnek öt éves fizetetlen adója van hátra? Ezt tory ministerium *) okozta s Bihar rendei Beöthy Ödön alispánuktól ezeknek bizonyos behajtásáról már birják a szót, mellyet ő beváltani bizonyosan elnem mulasztand. S általában vizsgálja meg a szerkesztő a mult országgyülés történetét, valjon nem Bihar volt-e, melly követeinek a „liberalis erősködésnek" csak ugyan megis felelt utasitásait adá. Arra kérem tehát szerkesztő urat, hogy ha állitásait légből kikapottaknak — egy irányt adó hirlap eszméjével ellenkezően — és bizonyitattaknak látni nem kivánja, czélzásait nagyobb bizonyossággal válassza meg, s majd akkoron megnyerendi, hogy rajtam kivül sok mások, kiknek egyébiránt nem igen van szándékok a középeskedőkhöz számitatni, figyelemmel fogják kisérni tanuságosnak lenni kellő vitáit két jeles hirlapnak.

Pest aug. 22kén 1841. —n—

*) Kossuth Lajos elveiben nincs egység, annál kevésbé tisztaság. Hasonlitsa össze a czikkely irója a P. H. 1ső és 32dik számait, mindkettőben a népjog, vagy kor, vagy igazságos elv, vagy szabadelmüség, — mert ezer alakban mindenütt és mindig ugyanazon egy prothens bujkál — posituráját és győződjön meg saját szemeivel. Szerk.

## Őr.

△ **Hires utazók Pesten.** Gőzöseink szerte hordják ősz Dunánk hátán a vendégeket s ez idén ugy látszik főkép franczia notabilitások választák hazánkat kalandjaik mezejének. A napokban fordult meg köztünk Sauzet ur a franczia követi kamara tagja, s több évek óta elnöke. Az utolsó franczia forradalom kitörése előtt Lyonban ügyvédkedett, s ott nyerte meg pártfogását Chantelauze urnak, ki 1830ban a szerencsétlen X Károly szerencsétlen ministere lett egyike azoknak kik a juliusi Ordonance-okat aláirták később megszöktek, elfogattak, és perbeidéztettek. — E veszélyes idő pontban a megbukott minister visszaemlékezék egykori kedveltjére, felhivatá Párisba Sauzet urat s általa védelmezteté magát a pairek kamarája előtt. Fényes és szivreható vala a beszéd, s ha nem képes is megmenteni a vádlottat a fogságtól, mellyet a Hámi várban kiszenvedett; de elegendő a szónok jövőjének alapját megvetni. Kevés évekkel később Sauzet ur követté választatott; egyikében az egymást felváltott ministeriumokban öt vagy hat hónapig mint igazság ministere figurázott és mióta a franczia követi kamara az elmés de csipős Dupin ur elnöki élességeit megúnta ő emeltetett helyébe és a tanácskozásokat higgadt részre hajlatlansággal vezérli. — Más két vendég mahónap érkezendik innen Constantinápolyba utazandó mr. Emile Girardin s neje az ismeretes Delphine Gay. Emez leány korában verseket költött s szavalt Corinnaként, később élet hű, szeszély teljes regényeket irt, jelenleg férjét segiti ujságirói pályáján. A lap, mellynek szerkesztője, „La Presse" szigorún conversativ irányú s a maga nemében kérdésen kivül a legjobban szerkezett lap Párisban. Mikor taval illyenkor Thiers ur a harcz trombitáját megfújta s az időszaki sajtó egyéb organu-

*) Hát a tory miniszterium alatt Biharban aludt a többség? De nem, ezt nem tette, hanem emberiségről gondolkozott, s elfeledte saját embereit, mikép mondani szokás: a sok fa miatt nem látta az erdőt, itt megforditva, az erdő miatt nem látta a sok fát. — Öt éves fizetetlen adó inség és nyomor a hatodikra! E szónál ösztönt érzünk kebelünkben, hatalmas ösztönt mennydörögni: de nem a vagyonosak, hanem a liberalismus fülébe, és ujra kérni e czikk igen szorgalmas gondolkozásu iróját, menjen Bácsba, álljon a kender kazalok előtt dús falvak belsejébe, nézze a lassan de bizonyosan magyarosodó népességet, az adó rendszert, az eperfák százezreit, az ügyek összevágó kezelését, a vallási békét, és több illyen apróságokat. — Igaz, igaz, de hisz ennek nem a béke az oka, hanem a liberalismus jótékony eredményei oda is leszivárogtak. — Aki ebben vigasztalást talál, ám tegye: én hitét nem bolygatom. — Ami a liberalis szót illeti, s azon ellentétet, mellyben hirlapunk e nevezettel áll, e végett kénytelen vagyok vizsgálat alatt levő könyvemre utasitani. — Itt csak anyit emlitek, hogy én megfontolás embere vagyok, és valamint szerző ur a liberalis szóban quintessenczét látszik találni minden jónak; úgy én abban quintessenczét találom honunk nem mindenütt orvosolt nyomorának. Igy kerül a két ellenkező azon egy forrásból: p. o. az igazság guzsalyáról, miképa P. H. s a Világ ugyanazon egy műhelyben nyomatnak. — És még is, van reményem, hogy ha e tiszta szellem, melly e sorokon olly hiven visszaadja a fenékre kristályodott szineket, leül a megfontolás nehéz asztalához, eszméi több oldaluságban és nézpontokban gazdagulnak: azt fogja ő is mondani liberaliskodásáról: — fuit. — Szerk.

maival még a különben olly józanon számoló Journal des Débats-t s magával ragadta, az egy Presse-nek volt elég bátorsága a közmgerültség ellenébe fellépni, a ministeriumnak botlásait szemére lobantani s az az óta felfogott és szerencsésen keresztül vitt béke rendszert pártolni. Ez a hirlapivitály nem tevé barátokká a két régi vágytárat: egymáshoz közelfekvő lakásaik két ellenséges táborhoz hasonlítának, mellyből nyil golyó s a rontószerek minden neme epigramma s sarkasmus alakjában, sürün és szakadatlan repült a másikba. Jelenleg mintha egymást üznék: Thiers ur is utazni ment feleségével, s a két pár a Rajna mentében több hélyütt találkozott. Később Thiers ur Berlinnek került, Girardin pedig egyenesen Bécsnek jött, s nincs mit félni, hogy városunkban a keresett élvezet helyett ismét egymásra akadjanak: mert egyébiránt nem valószinütlen, hogy Thiers ur, kit e napokban várnak Bécsbe Pestre is leránduland. Honfiai közül sokan nem tudják feledni, hogy 1835ben az ugynevezett septemberi törvények által ő béklyózta le a sajtót s az esküttszéket, legujabban pedig Párist egy nagy Bastille-á ő csinálta. Mások elött az lehetne vétke, hogy az 1sső martiusi minister mivel Memed Alinak Syriából elég nem jutott, lángba akarta boritni egész Europát, ujra kezdeni a huszonöt éves küzdést, mellynek 1815 véget vetett, felforgatni a kötéseket, miken az europai status quo alapszik s igy elrabolni tőlünk magyaroktól is azt, mire haladásink s lifejlődésink érdekében mindenek felett van sszükségünk: a béke malasztjait. Most jobb csak azt tudnunk, hogy Coloniában maga a oroszrendőrség menté meg Thiers urat a czélba vett macska muzsikától: Berlinben pedig a király ön sztalánál látta. Igy fog vele benni a magyar vendégszeretet is, Thiers urban a nagy történet rót, a hatalmas szónokot s a szeretetreméltó embert és utazót fogja idvözleni.

X.Y.Z.

**A legjobb modor és taktika;** Sietek a t. Szerkesztő séggel tudatni egy esetet, melly N. városban B. és G. urak közt történt s könnyen komoly következést vonhatott volna maga után az eset ez: B. ur G. ur elött állitá: hogy a müvészet iránt Budapest lakosai nagy tisztelettel viseltetnek, avatottjait kellőleg méltányolni s tudják: — ellenben G. ur erősité: hogy alig lesz város, hol a művész kitünőbb részvétlenséggel fogadtatik, mint Budapesten. E felett a nevezett urak közt heves vita támadt, s a kedélyek annyira elbőszültek, hogy B. ur G. urat párviadalra kihivá. Ettől a kihivás elfogadtatván mindketten barátaikhoz sietnek, őket segédekül megkérendők. Másnap reggel B. G. urak segédeikkel a párviadal helyén megjelennek. A segédek a dolgot barátságos uton elintézni ohajtván, M. ur G. ur segédje eként szólala fel: G. barátom a legjobb hiedemben vádolá a budapesti közönséget müvészet iránti részvétlenségről, mert a Pesti Hirlap 45dik számában Sivori Camillo hangversenyét illetőleg ezeket közli: „Sivori Camillo, egedüvirtuóz — — annyira elbájolá a — „müvészeti izlésünk szélyenére legyen mondva — " feltünő kis számú hallgatóságot, — mi estiek természetesen nem vagyunk szokva illy szerény föllépésekhez; mi, kik Miss Baba s a Beduinok előadásira seregesen tódultunk a müvészet templomába, s már végtelen sokat képzelünk magunkról, ha Devrien Emilt egyszer amugy ujságvágyból megnézzük (mert a megfogásról szó sincsen) s müvészet forró pártolóinak karunk tartatni, ha a casinói hangversenyeket párszor az évben nem látogatjuk. Valóban nem minden ok nélkül vonakodik a halódi müvész Pestre jöni, mert „alig lesz város, hogy kitünőbb részvétlenséggel fogadtatik mint itt" — — Uraim és asszonyaim! ne hagyjuk őt, az idegent, azon keserü érzéssel elválni tőlünk, hogy nekünk nincs müvészi izlésünk, hogy csak olly emberek (?) szánthathatnak nálunk részvétre, kiket bérlett zsoldosaik stentori dicsszövekkel ajánlottak nehány zugolylapjainkban (?) — legyünk méltányosak a szerény müvészek iránt, és ne ragadtassunk el charlatánok által! *)

Alig végzé M. ur e felolvasást, tüstint P. ur B. ur segédje — sebéből kihúzván ugyana on Pesti Hirlap 59dik 63dik számait ezt mondá: „uraim! e számokban ugyanazon iró ismét ezeket ira fővárosaink közönségéről: — — „Ez alkalommal kötelességünk emliteni, hogy mind a Dunapartnál, mind az éji zenénél, hol a tisztelt vendég fogadására tömérdek nép csoportosult öszve, a legpélásabb rend uralkodék, mi által a „„budapesti közönség ujra (!?!) ebizonyitá, hogy valamint a müvészet iránt legnagyobb tisztelettel viseltetik, ugy annak avatottjait — — méltányolni és becsülni tud." — — a 65. számában pedig ezek olvashatók: „— —" a páholyok és zártszékek nagyobb része a 2dik előadásra is előlegezve van: legszebb s legfényesb jele annak, hogy a budapesti közönség valamint hőpártolója a müvészetnek, ugy a szenvedő emberiség iránt meleg részvéttel viseltetik.

Ezen felolvasásokra eleinte bámultan tátott szájjal néztek ezen urak egymásra, de csak hamar hangos kaczajra fakadtak e mirifica nmegczáfolás következtében, mert mi mellesleg megjegyzendő — B. s G. urak soha Budapesten nem voltak, és annak közönségéről hozott itéletökben egyedül a pesti ujdonságok adatai után indultak — s történetesen az egyik a 45. a másik pedig egyedül az 59. és 63. számot olvasta. E tréfás jelenet következtében kibékülvén az illető felek, utjokat hazafelé vették, — utközben M. ur a P. Hirlap fennebb idézett 59 számát forgatván, felkiált: hijába kaczagtunk a p. ujdonságok irójának mirifica következetlenségén, vagy önmegczáfolásán, rajtunk a sor őt ezért megkövetni; mert ime itt akadok Puky Miklós urnak nyilt levelére, mellyben bebizonyittatik: hogy ns Heves megyében egy vezérczikkecske a gyülések tartásának engesztelőbb fordulatát s a játékosságnak adott halálos döfését előidézte." — Ha itt a hirlapi megrovás — „recipe" csudálatosan gyógyulást eszközlött, épen nem valószinütlen, sőt igen is bizonyos — mint 2×2 4, — hogy a pesti ujdonságok irójának 45. szá bani keserü recipéje a pesti közönségen illy hirtelen reformot elővarázsolni képes volt, — s Uraim! minthogy itt nem kevésbről van szó, mint arról, hogy Budapestnek müvészetet s annak avatottjait nem becsülő nem tisztelő közönségéből junius 5től julius 24ig azaz; hét hét alatt! müvészetméltányló s tisztelő közönség vált; nem lehet e roppant javuláson ez óriási haladáson — mellyet bizonyosan ismét a p. Hirlap megrovásának köszönhetni, hálásan nem örvendeni, és a p. Hirlap ebbeli fényes s ragyogó érdemének méltánylását a közönség elibe nem juttatni, annálinkább — és erre jól vigyázzunk uraim! —, mert az uj donságok szerény irója ezen körülményről egészen hallgat, noha neki, épen az idézett 59. számbeli vezérczikkben, hol a játékosság megszünése iránti csekély érdem ön hizelgőleg kiemeltetik — legjobb alkalma lett volna — egy füst alatt — mindjárt e szép diadalát is megérinteni! —

Erre mindnyájan egy szívvel lélekkel felkiáltának: „pótoljuk tehát mi ezen hiányt, iktassuk az esetet körülményeivel együtt a honi hirlapokba, éljen a szerénység, éljen az igazság, éljen a pesti ujdonságok irójának modorja, taktikája, — melly illy fényes adatok után bizonyosan a legjobb. éljen a nyilvánosság, súrlódás!..... tehát: ki napfényre uraim! for ever!!! (Társal.)

**Örvendetes hir.** Az erdélyi Hétilap czimü brassai német ujságban N. Szebenből közlött bécsi hiteles tudósitás szerint, Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége méltóztatott kegyelmesen az ohajtott erdélyi országgyülés helyévé szabad királyi város Koloszvárt, napjává közelebbi november 14ét rendelni, fels. személyét viselő királyi biztossá pedig, egy sok érdemekkel tündöklő, azért köz tiszteletben álló erdély főrangu hazafit kinevezni.

**Meghivás az iparegyesület közgyülésére.** — Az iparegyesületi ideigleni választmány tudatja a nagy érdemü közönséggel, hogy jövő szombaton, september 4kén egyesületi közgyül s fog a megyeház kis teremében tartatni, mellyre mind a netatalán helyben aláirni szándékozó urak ezennel meghivatnak. Pesten aug. 29. 1841. Vajda Péter titoknok.

**Nemzeti szinházi hirdetmény.** Hétfön september 6kán Fáncsy Lajos javára: bérszünettel elöször adatik: „Kegyencz" Eredeti szomorújáték 5 felvonásban irta gróf Teleky László. Zenéjét készitette Erkel Ferencz, nemzeti szinházi első karmester. Táncz- és csoportozatokat betanitotta Hasenhut nemzeti szinh. balétmester. Az uj diszitményeket festette Engert József nemzeti szinh: diszitő. Pest aug. 26kán 1841. — Asztalos Károly országos-igazgató-választmányi- titoknok.

**Igazitás.** A „Világ" 69dik számában. első lap, második hasáb, e szavak helyett: ‚a pénzbecsnek olly iránytalan felszökését' olvasd: ‚a pénzbecsnek olly csökkenését s az áraknak olly aránytalan felszökését.' Ugyanott: 277dik lap második hasáb, alulról felfelé az Ör-ben 2dik sor: e szavak után; soha nem lehet szurd közbe: „az öregek gyakran azt ajánlani a mi többé nem lehet."

## Külföld.

**Nagybritannia.** Azok kedveért, kik minden hazai intézeteinket csak ócsárolni, gúnyolni tudják, nem lesz érdektelen Anglia gyárvárosainak népességét, és e népesség erkölcsi s polgári helyzetét angol forrás után (Examiner) közölni. A legujabb nép-összeirásnál kitünt, hogy Nagybritannia négy legnagyobb gyár- és kereskedő-városában a népesség következőleg szaporodott: Manchesterben volt 1801ben 94,753 lélek, és most van: 308,893. — Liverpoolban ugyan azon évben volt: 77,653, és jelenen van: 293,963 lélek. — Birminghamban és Glasgowban a népesség 1801 óta 78,250nel szaporodott; s ott jelenen: 182,698, emebben: 280,676 lélek lakik. Hasonló aránylagos nép-szaporodás történt minden egyéb gyárvárosokban is; „fájdalom! — teszi ezen adatokhoz a fent idézett hirlap — a számmal nem gyarapult egyszersmind a lakosság ‚minősége' is, hanem annál inkább növekedett a nyomor, a szegénység és erkölcstelenség. A ki látta Manchesterben, Birminghamban és Sheffieldsben ama számtalan éhségtől elkinzott, elfonnyasztott sápadt emberarczokat, s aggalom nyomta alakokat, ki látja azon ‚élelem-iszonyt' és minden hajnal ujra keltével tapasztalja azon ujra kezdett erőködést, mellyel e nyomoru emberek napi élelmöket megszerezni iparkodnak, borús pillantaiban kisértetbe jő, az annyira magasztalt, és az emberi bölcseség ‚nem tovább'jának hirlelt müipar felett, mint egy szükségessé vált rosz felett busulni inkább, semmint azt föltétlenül magasztalni. Borzadásra készíti az emberbarátot ha látja: miként becsültetik többre ezen pénzvilágban az

*) B. ur ekkor felkiált: de legyünk egyszersmind „méltányos" „szerény" ujdonság irók is, főként, midőn fővárosaink roppant közönségéről szólunk, s el ne „ragadtassunk" szenvedély vagy pártoskodás által!

ember-tőke a pénztőkénél? miként lesznek a mozgonyok közt mozgonyokká emberek, kik testtel lélekkel birnak, mint mi, kik szintugy lélekszivörömre teremtvék, mint mi? mint lesznek nyomoru proletariusokká egyedül azért, hogy nehány szerencsekedvenczeket gazdagokká, esetlen ostobákká s felfuvalkodottakká tegyenek. Valóban, míg követeink a négerekről olly gyönyörűen declamalnak, jobb volna ezen nyomorról gondoskodnának, mi szemök elött áll: hiszen a négernek legalább van szabad fris levegője, van bizonyos kenyere: még az angol nép sok ezreit a gyárok cloacabűzét szija üres tüdeje- és gyomrába; gondoskodjatok már egyszer komolyan az anyaországi fejér-rabszolgák sorsának javitásáról!... Ezt, ha angol nem mondana, tán nem is hinnők? uram istenem, miért nem küldhetjük mi oda ama ‚hőkeblü népbarátok' egy falkáját, hogy látnák: mi nagy a különbség a magyar paraszt rabszolgasága, s az angol gyári munkások aranyszabadsága között! Uram isten, ha csak nálunk a ‚liberalis' kényurak ezen valódi zsarnokai parasztjainknak, ne hirdetnének szabadságot! Kitől függ, hogy szolgáltassatok igazságot az adózónak, nemde tőletek? hiszen a kormány védi azt elnyomástok ellen, s ti, kik földesura által elnyomni nem engeditek, elnyomjátok magatok, ő most a ti rabszolgátok! Félre a czifra beszédekkel, tegyétek szivetekre kezeiteket, s vonjátok ki onnan bátor karokkal az igazságot, s hirdessétek ezt tiszta, mezitelen szavakkal, majd meglátjátok hol van a magyar paraszt bajának legnagyobb bibéje! Adjuk meg valahára mindenkinek a mi övé; korholjuk mi rosz, hanem ne ócsároljunk mindent, de mindent a mit magunknál látunk; higyjétek ‚Eldoradoja' az agg Británniában is csak a gazdagnak van, általános édent pedig csak lázos fők képesek a földön teremteni. Lám ott százezrenként mozog a nép mozgonyai mellett, naponta több órányi munkában, s munkája után — be sokszor koplal rongyos, dolga után is éhező magzataival; mig azonban nálunk a paraszt tán kinyujtózva hever, hasát napnak forditva, s ki ellen zugolódjék ha koplalnia kell? ha csak termését a jég el nem verte, zápor el nem mosta, vagy üszög meg nem ütötte, bizony csak egyedül magában kereshetné okát koplalásának! Valóság uraim, már egyszer valóság! ideje volna, hogy a czifra theoriánkon túl menve, a dolgok practicus oldalát néznék meg önök, mellyet megvilágitani mi szoros hazafiúi kötelességünkké tettünk, s azzal csekély tehetségünkhez képest fogunk is szolgálni.

A parliament augustus 19kén csakugyan megnyittatott; az alsóház tagjai délutáni 2 óra tájban mind két oldalról számosan jelentek meg, úgy, hogy a nagyobb jelentőségű nevek közül csak igen kevés hiányzott. Russell és Peel Robert urak majdnem egyszerre léptek a terembe, s a két ellen szivesen rázá meg egymás kezeit. A ház szónokává Shaw Lefevre ur csakugyan közakarattal megválasztatott. Ime az angol politikai pártok emberei millyen szép példával állnak elöttünk! Az érdemet minden politicai szín egyképen méltányolja; s mindenik felejti személyes érdeket, hol a közjó forog fenn. — Ugyan hányan tennék meg a mi liberalisaink közül, hogy olly közel nagy csata küszöbén, szivesen szoritná, s rázná meg kezét egy conservativnek? —

Mondják, hogy a felsőházban a trónbeszédrei felelctet gróf Spenzer (elöbb lord Althorp) inditványozandja, Clanricarde marquis pedig támogatandja. — A királyné az egyesült birodalmakban uj paireket nevezett ki. Wellington herczeg pedig, ki augustus 13kán mezeilakából — Walmer Castleból — a városba visszaérkezett, e nemes paireket aug. 23kára Apsley-Houseba egy fényes banketra hivá meg. — Birmingham vidékén a munkások közt nyugtalanságok törtek ki. A hilstoni szenesek, a munkadij felemeltetése végett csoportosan Dudley felé vonulának, sorsosaikat egyesülésre birandók. Birminghambul egy század lovasság érkezett hirtelen. — Aug. 12kén Brunel, Isambard Hawes parliamenti tag és nehány urak kiséretében ment legelőször a themse-tunnel egész hosszán végig Rotherhidetül Wappingig, vagy is a déli parttól az északihoz át, hol őket az összegyült munkások ‚hurra' kiáltással fogadák. Nehány hónap mulva az átjárás a gyalogoknak meg fog nyitathatni.

**Francziaország.** Bordeauxban augustus 12ről 13kára éjjel a helyhatósági határozat következésében az adó iránt nyugtalanságok törtek ki. Több pontokon csoportosult a nép, s nehány helyhatósági tagokat házaik elött, macskazenével köszönték és fenyegetődztek, sőt néhol az ablakokat is bedobálták. A tömeg csak a fegyveres erő jelentével oszlott szét. Augustus 13ka estvéjén megujultak a rendzavarások. A hirlapi polemia ujabb tárgyak hijányában a régi csatatéren zajong, hol az oppositioi lapok az adókérdését hánytorgatják; a ministeriumi sajtó ellenben nagyobbrészt azon helyek előszámlálásával foglalkozik, mellyeken ezen inditvány szerencsésen keresztül ment. Az oppositió is számlálhatna ellentételül szinte annyi helyet, vagy tán többet is, mert illy helyzetben a legcsekélyebb helynek is ide számitása fontos szaporitása az oppositioi karnak, sőt a párisi helyhatóságnak a mult hónap közepéről határozata is e végre lesz felhozandó stb. Igen természetes tehát, hogy a miniszter körirata az oppositiónál nem találand kegyelemre.

A ‚Charivari' tréfa ábrázolatinak egy különrovata van e czímmel: ‚a rettenetes fiúk' — les enfans teribles —; ezek közt a legujabb kép igen korszerű. Egy pénzváltóhoz egy ügybarátja jő látogatásképen. A háziur kis fija a csak kevéssé feltárt ajtó nyilásán kinézve mondja: „papát nem láthatni; ő fizetéseit készül felfüggeszteni." Az ügybarát erre szörnyű hoszszú képet csinál. — Nálunk tán még más szinte igen korszerű képecskéket lehetne adni a közönség mulatságaul. Majd megkisértjük annak idejében.

Paris, augustus 13kán. A temps egyik czikkében az aratásról, melly jelenleg felette nagy aggodalmat gerjeszt mindenfelé nem hiszi, hogy ez évi eredmények olly szerencsétlenek legyenek, mint 1816ikban valának; mert a légmértéklet, mit igen helyesen jegyez meg, általában magasb volt, egyszersmind pedig tanácsolja: hogy a kormány a miniszteri lapokban az aratás iránti bizodalomszóval gerjesztése helyett inkább tegyen rendeléseket elégleges gabna készletet más tartományokbul be szerezni. — A pénzügyi miniszter, mint mondják, ujabb utasitásokat adand az adó tárgyában a praefectusoknak. Az adó eddigi állapotban fog megtartatni; azonban azon igen fontos concessio járuland hozzá, hogy t. i. a városokba be- és kivándoroltak a közönséges adó-lajstromokba nem vetetendnek fel.

**Poroszország.** Köln aug. 5kén. Magán tudósitások szerint Romából a romai udvar és porosz kormány, Brühl gróf által Berlinbül előmutatott és az érsekségi kérdésben végső kiegyenlitésre sikeres módokat javasló leveleknél fogva, a nélkül, hogy, vagy a katholika anyaszentegyház, vagy az ország érdekei és jogai csorbulást szenvednének, legjobb egyetértésben vannak; minélfogva e szomorú ügy csak hamar legbiztosabban és minden részről kielégitőleg lenne elintézhetendő, ha a főleg sérelmet szenvedett Drost érsek némi engedélyre birathatnék és mind az egyház fejének, mind a királynak elfogadható ajánlataihoz kezét nyujtaná. Mihez azonban Münsternbül Romába érkezett tudositásoknál fogva igen kevés a remény, ha csak a praelatus lelkében és határzatiban teljes fordulás nem történendik, mit pedig ismeretes szilárdsága és következetességétül alig várhatni. Mikép lehessen pedig az érsek egyetértése nélkül ez ügyön segiteni, erről itélni a jövendő feladata. Jelenleg csak annyi bizonyos, hogy ez ügy eligazitását a pápa és a kormány legjobb akarata mellett sem reménylhetni még.

**Törökország.** Konstantinápoly julius 28kán. Az egyiptomi kormányzó fia, Said bey és Sami bey folyó hó 20kán kiléptek a veszteglésbül és Balta-Limában Mussa basa pénzügyi miniszter nyári lakába szálltak meg, melly a szultán parancsábul itt létük alatt tartózkodásuk helyeül tüzeték ki. Első látogatásukat a portánál julius 24kén tevék, és a szultánnál audiencziára bocsáttattak, hol biztositva lönek, mikép Mehemed Ali évenkinti adója jövendőre 60,000 erszényre (3 millió ezüst pénz) szállittatott le. Tegnap reggel a magas portánál a nagyvezérhez intézett következő hati scherif hirdettetett ki: „Hű vezérem! Tudod, legfontosb tárgyak közül, mellyek főleg szivemen feküsznek, egyike az, hogy a birodalom uj rendelményei kellőleg kezeltessenek és kivánatom szerint végrehajtassanak. Törekszem is szakadatlanul e tárgyra minden császári szorgalmam és figyelmemet forditani. Hasonlókép tartozzék az is, ki a nagyvezéri méltósággal feldiszitve van, és mint illyen szerencsélteték akaratomnak korlátlan végrehajtója lenni, hivatalához képest minden kormánytisztviselőkre pontosan őrködni. És mivel én császári bizalmamat benned helyezém, ki már régtül e fontos hivatalt viseled, elhatározott akaratom, hogy te ezután személyesen szorgalmadat és figyelmedet magas portám mindenféle ügyeire, valamint arra is irányozd, mikép teljesitik a status tisztek kötelességeiket és felelnek meg állásuknak; legyen gondod, hogy a fontos kérdések a birodalom miniszteireivel együtt vétessenek teljesedésbe; végre igyekezzél a foglalatosságokon könnyiteni, és sürgető szükségleteik iránt alattvalóimnak, kik isteni gondviseléstül zálogul bizatvák reám, a megkivántató előkészületeket tenni. Ugyan azért buzgalmad és engedelmességednél fogva a fen emlitett tárgyakra, mellyek nekem szivemen feküsznek, forditandod minden ügyekezetedet. Engedje a mindenható áldását és isteni segélyét arra áradni, ki igazszivüség és valódi buzgalommal törekszik, hogy magas portám ügyei jól vezéreltessenek!" —

Konstantinápoly, augustus 4kén. Reschid basa nem örömest megy követül Párisba, és hirlik, hogy Rifaat basa menend helyette, ő pedig a külügyi miniszteriumot veendi át; e kedvező körülmény halasztatja vele utazását is Risa basa bukására várakozván. Mert mióta Risa basa kormányozza kirekesztőleg az országos ügyeket, azóta ellenségei is igen szaporodnak. Jelesen az öregek felekezete fenyegeti őt. S jólehet sikerült neki Said basát, az emlitett felekezet képviselőjét, a fővárosbul eltávolitni; mindazáltal a terhes felhők el nem vonulának feje felül, sőt a valide szultánnéban leghatalmasb és félelmesb ellenére talált. — A szultán halála óta kezde e nő az ország ügyeibe avatkozni, és ügynökei által a török-egyiptusi kérdésekben, Mehemed Ali ügyének pártfogolónéja lépett fel. Reschid basa e pillanatban validehez igyekszik közeledni. — A Scutarri alatt táborozó sereg közt messze ágazó összeesküvés fedezteték fel; mellynek czélja vala éjjel rögtön fegyvert ragadni, az őröket megrohanni, és erőszakkal haza menni; de Reschid basa nemkülönben osztálytábornok és a táborvezér okossága és bátorsága által, mielött kitörhetett, a lázadók fejei megfogattattak, és a legbünösebbek 500 pálczaütésre itéltetvén, alatta nagyobb részt meghaltak. — Tegnapi sürgöny azt a hirt hozá, hogy Francziaország a dardanellai kötésre nézve a többi europai nagy hatalmakkal kezet fogott. A közönségre e hir igen tetemes és igen kedves benyomást tön. Pontois gróf viszonyai és állása tehát a többi hatalmak képviselői iránt kedvezővé alakult. A candiai ügy is hozzá járult e kedvező állás kieszközlésére. — A szmyrnai borzasztó tűz (jul. 29kén) egy virágzó kereskedői város nagyobb részét tevé hamuvá. Az épületekben tett kár 5—6 millióra számittatik, a kelmékben és egyéb vagyonokbanit pedig még meg nem határozhatni.

☞ **Jövő octoberrel kezdődő fertályévre előfizetést nyitunk 2 frt 30 krral p. p.; kérettetnek minp azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. — Juliustól kezdődött félévre első számtól még folyvást 4 frt 48 kr. dijért szolgálhatunk.**

Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

71.

PESTEN — Szombaton

# VILÁG

1841. — September 4kén.

TARTALOM. — Magyarország. Kinevezések — Közügy — Záborsky könyve — Szüktermés miatti gondoskodás. — Felvilágositás. Poszony. — Őr: Vácz (Oroszlány és sógorság). — Nyilt levél a „Pesther Tageblatthoz.“ — Figyelmeztetés: arczfestő. — Austria. — Spanyolország: Bel- es külviszonyok. — Nagybritannia. — Francziaország. —

## Magyarország.

Ő cs. s apost. kir. Felsége báró Bornemisza János erdélyi kormányszéki tiszteletb. titoknokot és gróf Teleky Miklóst az erdélyi kir. Itélő-Tábla válóságos ülnökeivé; Gál Jánost és Baranyai Györgyöt, ezen Itélő-Tábla eddigi tiszteletb. ülnökeit, — valamint Szalántszi József Küküllő-megyei főjegyzőt és Nagy Samu maros-széki al-királybirót ugyanazon kir. Itélő-Tábla számfeletti ülnökeivé méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Ő cs. s kir. Felsége Offner Leopold duna-vecsei kir. sóbeszedőt és Nikl Ferencz nagy-mihály kir. sómázsálót legkegyelmesebben nyugalmazni méltóztatott.

A nm. magyar kir. udv. Kamara a duna-vecsei megürült kir. sóbeszedői hivatalra Lakics György ugyanott ellenőrködő sómázsamestert s helyébe Raszkó Ferencz bocskoi kir. sótisztirnokot, a mehádiai sóhivatalnál megürült sómázsamesteri hivatalra Lincz Károly ugyanottani mázsálót s helyébe báró Tronmüller Ferencz ő orsovai kir. 30ad felügyelőt a nagymihályi kir. sóhivatalnál megürült mázsáló hivatalra Konrád János ugyanottani sópajtaőrt s helyébe Góth József tokaji kir. sótisztségi gyakornokot, homonnai sópajtaőr-hivatalra a nyugalomban élt Dragoner Mihály sószámvevőt alkalmazá; továbbá Trux László sugataghi kir. sóaknai tisztartót hasonló rangban Rónaszékre helyezte át; báró Geramb Ferencz rónaszéki k. számvivőt Szlatinára s Geyer Károly szlatinai k. számvivőt Sugataghra kir. sóakna-tiszttartókká, valamint Braun József önkintes gyakornokot sugataghi sóakna-tisztségi fizetéses gyakornokká mozditá elő; végre a lubochnai kam. pénztárnoki megürült hivatalra Grillusz Alajos hradeki kam. pénztárellenőrt alkalmazá. H—k.

A nm. magyar kir. helytartó tanács almási Némethszeghi Benedek helytartótanácsi igazgatónak ő felsége által helytartósági titoknokká legkegyelmesebben lett kineveztetése által megürült igazgatói tisztségre gyarmathai Sándor Lajos helytartósági fogalmazót; — nemkülönben ennek, ugy pokateleki Kende János szinte helytartó tanácsi fogalmazónak ugyan csak ő felsége által helytartó tanácsi titoknokká legkegyelmesebben kinevezettnek helyébe dedinai Burian Károlyt és Szerada Rudolphot helytartó tanácsi fizetéses fogalmazókká, — s ez utóbbiak helyébe Jászay Mihály és Kardos János fizetéstelen gyakornokokat nevezé ki. Priv.tud.

**Közügy.** — ⊙ Záborszky Alajos irt egy munkát e czim alatt: a Pesti Hirlap elleni gyanusitások és haladás. — Köszönet a szorgalmas irónak: nem azért, mintha valami tényleges eredményt jósolhatnánk müvéből, hanem azért, mert nem csak mélyen hagyott ismét nézni a szabadelműség tágkebelébe: de roppant példáját is állitja elönkbe annak, hogy a szabadelműség felkentjei magok soha még arról nem gondolkoztak, valjon van-e annak értelme, a mit beszélnek? — Ime a tudós szerző 38dik lapon azt állitja: „hogy a jog és igazság uralmában gyökerezik minden földi minden polgári boldogság.“ — És ez állitás körül forog könyvének nevezetesb része. Maga az állitás igen szép, szép épület szépkövekből. Jog, igazság, uralom, földi s polgári boldogság. — Uraim mi kell egyéb, itt az ég, csak bele kell lépnünk. — Ugy ugy, — de mi is csak a jog? mi az igazság? mi a jog s igazság*) uralma? — Lássuk ehhez képest a tudós szerző állitását valami más határozottabb nyelven. Latinul p: o. igy lehetne: in dominio juris et justitiae fundatur omnis civilis felicitas; vel in dominio juris et recti fundatur omnis civilis felicitas; vel in dominatione juris et justitiae fundatur omnis civilis felicitas. Milly ártatlan eszmék ezek! ha a jog nem egyéb, mint elve törvényből folyó mások iránti kötelességének: — és ha a justitia nem egyéb mint elve törvényből eredő saját másokiránti kötelességeimnek. Maga az illy joguralom, dominium juris, valóban gyökere minden földi boldogságnak; de d vatozik szerte minden polgáritott ország kebelében p. o. Poroszországban s Ausztriában dicső fénnyel, ugy hogy az illy joguralomnak még az alkotmány sem létadó feltétele: nem hogy, mikép a szerző állitja, a népek azt erőszakkal és visszaélésekkel mint elveszett kincset fognák bizonyosan visszaszerezni. De ha az uralom szóval nem a dominium, hanem a dominatio értelmét akarná kifejezni, s az emlitett állitás igy volna: in dominatione juris et justitiae fundatur cuncta terrestris et civilis felicitas: még akkor is bátran mondhatnók, hogy jus et justitia dominálhatnak szerte minden polgáritott ország kebelében p. o. Ausztriában vagy Poroszhonban is, ugy hogy illyen dominatiónak még az alkotmány sem létadó feltétele, nem hogy miatta népek erőszakos visszaszerzendését s fájdalom és vérnyomokat kelljen emlegetni: — mikép ezt a tudós szerző ur cselekszi. — Illy uralom jog és igazság uralma uralkodnék p. o. valamelly országban, ha a törvények szigorún minden ember által megtartatnának; ha az esküdt vagy bár miféle végrehajtó biró törvényszerü akaratjára a leghatalmasbbak is ügyelnének, ha a csősz nem kullogna el egyik marhája mellett, midőn kárban látja, ha a megpofozott megrángatott csősz találna hivatalos eljárásában szigorú ótalmat s mind illyenek, volna bár a különben fennálló országlási elv conservatio. Ellenben illy uralom jog és igazság uralma nem uralkodik ott, hol a szem mindig más zsebébe sovárog, hol a meumot csipkedik, hol a kárban levő marha mellett az esküdt és csősz intései sükeretlen elkullognak, a törvények végrehajtást nem találnak; bár ha különben a fennálló országlási elv a legspecialitástalanabb „liberté“ és a legszabadabb „egalité“ volna is az egész világon. — De talán a jog és igazság uralma dominationem juris et recti fejezi ki? — No ez még jobb az elsőnél ha rectum az, quod legibns moralibus convenit; — mert igy ennek uraskodtatása végett csak állandóan a becsület elébe tárva kell tartani szűz vagy megtért kebleinket, s ennyivel többül az egész előbbi állapot.

Lehet hogy a tudós szerző felhivott állitását igy érti: hogy az általjános jog vagy emberi jog, a természet-törvény uralmában gyökerezik minden földi és polgári boldogság. — Higyje tudós szerző ur, én igen szeretnék boldog lenni; s ha valahogy találhatnánk a boldogság gyöke éből: — ám lássuk. — Menjünk le a természetben az emberi legelső törvényig: szeresd magad, őrözd magad. — Jaj uram de a vadállat erősb mint magam mikép őrözzem magam: — itt a 2dik törvény: társulj. — Társultam uram és étekül magamnak magas fáról szedtem gesztenyét, kié az? — Tied. — Enyém? — Igen de szomszédom bántja! — ne engedd, van jogod megőrözni sajátodat. — Ugy e tudós szerző ur a természet két első törvenye után: szeresd magad és társulj, mingyárt első szó az „enyém“ és első jog „őrözni sajátomat.“ És mihelyt e szó fennáll „enyém,“ azonnal vége az általános jognak, azonnal kezdődik a magán jog. Már pedig a szó enyim fennáll a társulat kezdeténél, tehát az általános jog is megszünik a társulat kezdeténél. — E szerint embertársulatban nincs általános jog, tehát embertársulatban nincs általános joguralom. A joguralom tehát, ha a társulatban képzelt természettörvény gyökeréig megyünk is le, e szónál: suum cuique megállapodik. — Igen felel ön, de a természet minden embernek jogot adott sajáthoz, meumhoz, és még is hányan vannak saját nélkül meum nélkül. — Igen, felelek én, a természet tette ezt, de jogot adott minden kinek nyert meumjával tetszése szerint élni, azt elélni, azt feltétel nélkül vagy feltétellel másra ruházni, magát a sajátból a meumból kisajátitani. És ez önkisajátitás történt eddig s történni fog ezentúl is, ha szinte minden másokról lassan egyesekre derivált meumot visszaadunk is az általános tágkeblü elosztás utján az ember egyénekre; vagy ha azt az ember egyének, ugy mikép a tudós szerző ur jósolja, erőszakosan és visszaélésekkel visszaszerzendik is. — De én mindig vagyonról szólok, ellenveti ön, és nem elvjogokról. Igen, felelek én, mert minden társulati elvjogok vagyon birtokhoz vannak kötve. Vagy hallotta ön valaha, hogy a kocsmák rongyhősei, s a koldusok szavazással birnak helységbiró választásánál? Illyenek pedig vannak, és ezek a joguralom összletéből legtöbbet nélkülöznek: illyenek minden osztozás után pár év mulva keletkeznek; az az a joguralomból pár év mulva ismét kiesnek, ugy hogy ha csakugyan fennáll az elv, hogy a joguralomból kiesett emberek erőszak utján vesztett jogaikat vissza-szerezhetik, hasonló restek és korhelek számára minden pár év mulva uj osztozás uj forradalom volna szükséges? ugy de felel ön: nemzet és nemzetosztályok más nézet alá jönnek. — Én pedig azt felelem, hogy a nemzet egyénekből áll, hogy az osztályoknak is van meumja, hogy fő társulati törvény a suum cuique, hogy minden erőszak és vissza-

*) Én e szóval igazság a veritast fejezem ki. Nálam justitia ig-as-ság, veritas igaz-ság, realitas valóság, reell való, entitas lényiség, existentia lét, létiség. — Lehet, csalódom, nyelvtudósok itéljék meg, itéletökre örömest hallgatok.

élés kivül esik az igazság uralmán, mellyről maga a tudós szerző állitja, hogy gyökere minden földi és polgári boldogságnak.

De talán csak én vezetgetem a tudós szerző urat az általános jog mezejére, ő maga talán igy kiván értetni, hogy in dominatione juris scripti et justitiae legalis fundatur cuncta felicitas. — Oh nem! Ő maga a tudós szerző 37 s 38. lapon azt irja, hogy „a jog s igazság uralma az emberiségnek az anya természettől nyert birtoka.“ —Hogy a társaságnak főczélja nem a személy és vagyon bátorság hanem a joguralom.“ — „Hogy a vagyon bátorság elvével nemzetek országlások vissza éltenek már annyira, hogy erőszak rabolta vagyont századokon tul ótalmazni tudták *) stb. A melly szempontokon keresztül vezetem az általános jogot, és az általános joguralmat; és a melly okokból állitom, hogy általános jog és általános joguralom emberi társulatban nem létez nem létezhet: ugyanazon szempontokból és ugyanazon okokból állitom, hogy általános igazság és általjános igazságuralom létezhet és létezni fog is örökké. De ez igazságnak alapja a suum cuique és nem visszaélések, nem vérnyomok.

A tudós szerzőnek azon állitása „hogy az emberi társaságok czélja nem a személy és vagyon bátorság: hanem joguralom“ ott midőn gyanuról, és jó kiemelt gyanusitásokrúl van szó, megrovást érdemel. Én nem akarok olly országban élni, hol a sajátképen szerzett jogoknak erőszakos elvesztése retteghető; nem, nem akarok olly országban élni, hol az elsajátitott jogok vérnyomon visszaszerezhetők: én megvallom inkább ragaszkodom a személy és vagyonbátorsághoz általános joguralom hiányában: mint általános joguralomhoz személy és vagyon bátorság hiányában. — Állitja ugyan a tudós szerző 38 lap: hogy a jog és igazság uralmában gyökerezik a személy és vagyon bátorság, hogy ezek áldásai amannak stb. De már itt az irott jog eszméje keveredett véleményéhez s ezen állitását valamint minden saját állitásait és annak is, kit gyanusitgatások ellen véd s kivel magát egy elvhez vallja, állitásait előre s örökre gyanusá tette a 35 lapon felhozott azon állitása: „hogy másokkali társas egyesületben egyedi önkény és hatalom csak bitorolva létezhet; mert a tudós szerző ur e helyen az önkénnyel és a hatalommal ellentétben adja a joguralmat, melly állitása szerint „az emberiségnek az anya természettől nyert birtoka; mialatt egyedi hatalom társulatban bitorlás nélkül is létezhet p. o. a gazdának szegődött cselédjére nézve. — Bár önök uraim érthető szóval, s becsületes polgársággal napfényre jönnének a czifra s fenyegető szófegyverek háta mögül; mert látni akarunk—látni!!! Önök szólitnak örökké napfényre bennünket: — Ime itt vagyunk! a mi akaratunk s beszédünk egyiránt nyilt es tiszta, törvény, béke, becsület s megfontolt haladás: hát önök mit akarnak? — Mit? korszellemet, időohajtást, korkivánást, joguralmat, század ohajtást, haladást a korszellemével, haladást a század ohajtásához képest s ezer illyen „elhatározott“ értelmü! szépségeket, miknek értelme alá, ha önök jól mélyen benéznek, fel kell a józan megfontolással kiáltaniok! Polgárok s hazafi társaim 16 éve, hogy csépelünk s ma látjuk, sogy szalmát csépelünk: —

⊡ Minden oldalról, hazánknak számos megyéiből, a külföld számos országaiból rosz aratást hirdetnek; — tudósitásaink, miket ez értelemben a gabnaöntő Bácsból legközelebb vettünk, szinte igen komolyitók. E körülmény a legnagyobb gondosságot azon okból érdemli, mert az inség, mi az átalános rosz aratásból bizonyosan bekövetkezik, csak tavasz felé szokta mutatni azon képet, mellyet én e helyett rajzolni nem akarok, de melly már csak az egy szó által is elég élénk, hogy az inség képe. — Adózóink jelenleg olly állapotban vannak, mellyben a nemesség, különösen a hatóságok az ő gyámjaik. Az adózó nép megszokta, saját sorsáért nem tenni semmit, mert pénz és termés hiányában, nem is tudja mit tegyen. Ha pénze volna, életet vásárolna; ha termése volna, vigadna; ha egyik sincs, mit tegyen: várja az órát, mellyben virrad, mint az ég madara, ha van eszik, ha nincs kér, ha nem adnak sóvárog, ha végig nem kap, hallgat, és meghal. — Én igen ifjú voltam, mikor az 1816ik évi szűk termés következményei hazánk térein a népet olly igen zaklatták: De emlékezem jól a képekre s a leggyöngébb hiv leirás hiressé tehetné tollamat mind azok előtt, kik illyesmit nem láttak. — Azonban én hirességre nem vágyom; s nem is hiszem, hogy valami korszerű ügyet olly igen hiresen kelljen kipompázni, hogy hetedhét országra szóljon: mert az illy kipompázásnak legfelebb is az a következménye, hogy egy később czikkben bámulásunkat kell azután ismét kipompáznunk a felett, hogy 1sö pompás czikkünknek nem volt semmi hatása: — confer P. H. 32 és 45dik szám — ellenben azt hiszem, hogy a magyar nemzet keblében bár egyszerü, de nemes szívhez nemesen szóló gondolat, — bár mikép kurholjon is a 45. szám középsö hasábja — soha sem vesztette el hatását, midőn valódi hazaszükség végett ejtette ki azt ajkain a legcsekélyebb hon polgár. — Én nem vagyok olly magas álláspontón, mellyből megtudjam itélni, van-e valódi hazaszükség, és ollyan szükség, melly rendkivüli rendszabályokat feltételez; millyen hasonló esetben p. o. nemesi segedelmezés — subsidium — a domesticának rendkivül nagy csökkentése — rendkivüli kölcsönök, miken a szükölködő megye jó eleve, még jó utakon magát s adózóit elegendő gabna-mennyiséggel a talán bővebben áldott vidékekről ellátathassa; akadályozása annak, hogy a gabona fölösleget termettebb vidékeken uzsorás kupeczek össze szedjék; gabona árszabás ésnemde uraim megyei igazgatáshoz, gondos előrelátáshoz és nemes kebelhez is illő eljárás: mert az ember-ismeretnek tanjai azt mondják, hogy épen az illy köznyomor ideje az, mikor azok a pislogó rosz emberek meggazdagodnak. — És végtére politialis rendszabályok a rablások meggátolására, miket a hatóságnak előre látni és nem későn boszulni kötelessége. — Anglia tudósitásai a termés értelmében szinte szomorúk. Én nem szeretek gondolni sem azokra a gyárhelyeken hemzsegő százezrekre, azokra a bőtermés éveiben is örökké éhező művesekre. — De hogy a kereskedési viszonyok megnyitása után, ide hozzánk is el fog terjedni hatalmas sterlingjeik sugár csomója, azt gyanitom. — Ha intézetem nem volna illy igen ifjú, ha levelezőim az ország minden megyéiben városaiban és hatóságaiban ugy el volnának terjedve, miképen azt terjedve lenni ohajtom, s reménylem és mikép azzal a Pesti Hirlap szerkesztője már dicsekedhetik: ugy én régen azt irtam volna levelezőimnek: — Uraim! szünjenek engem örökös korszellemeikkel és korkivánataikkal és század ohajtásaikkal untatni; irják meg inkább: tudja-e a megye hitelesen és hivatalosan, valjon elég-e gabonája; lesz-e a jobbágynak mit vetni; és ha nem elég, és ha nem lesz mit vetni, honnan és miképen akarják önök megyéjöket biztositani. Mert igy csak Pestről és fölületesen nézve azt kell gondolnunk, hogy némelly megyékben mind az időohajtás, mind a korkivánás, mind a századohajtás: kenyér; és irnék egy pompás czikket, s megmosnám „tehetetlen indolentiánkat, vállalkozási szellem hiányát tespedési eredményeinek sáska seregével, szalmatüzü természetünket, mellyet egy madár orráról lefecscsent cseppecske is elolthatna, nemzetünk sujtásosságát, ezt a garas-zsugorgató, de holmi másra tallérokat pazarló hazafiságot, és a vagyonosak füleikbe épen ugy s azon okból bele menydörögnénk, mint a minő okokból a czéhek fülébe mendörögtünk“ lásd 49. szám és egy másik sz.; és felbuzditanám a megyéket, tegyenek inditványokat és szükséges felirásokat Fejedelmi urunkhoz; kinek atyáskodó érzelmeiről én meg vagyok győződve. — Vagy ha szinte szét terjedett jobb tudománya nyomán biztatóbbak lehetnek szavai a P. H. szerkesztőjének, tisztelettel kérjük nyugtasson meg bennünket, hogy nyugodtan tehessük invectiváinkat a hirlapos órákban és azokon kivül nyugodtan élhessük a béke örömeit. —

Gondos összetartás és egység a rendeletekben mind nyomorúságtól mind a kupeczek zsarnokságától, mind a csempészektől, mind a rablásoktól megóv. A mennyire csekély köröm terjed, azt kell hinnem, hogy ez állitásom való. Vannak megyék, mellyekben a termés nagyobb mint a szükség; Lengyelország és Galicia jól termettek; Erdélynek nagyobb része nem áll roszúl. Azért csak lásson minden hatóság férfias lélekkel gabona összeiráshoz és rendelkezésekhez, és a megóvott nép áldást rebegve, fog simulni jó gyámjaihoz, kik éltét, földjét megóvták és gyermékeik jövendőjét biztositották. — Igaz hogy az 1817dik évi gyámkodás után egy kevéssé nehéz lesz bizalmat gerjeszteni a sokaság szivében: de hála istennek annyira nem vagyunk s azóta is ugy hiszem mindenütt szilárdult a tiszviselői becsület. — Erre gondos figyelmet forditunk, nyilvánosság fényére hozandjuk a kitünő erényt — de jaj annak, ki pogány kézzel az inség asztaláról bár csak egy morzsát is lezsarol. Az igazság karjain kivül a mi szemünk is utól éri őt s gondunk lesz rá, hogy nevét méltó tisztelettel emlitse az itélő maradék.

**Felvilágositás.** Előbbi számunkban az a kis glossa, melly Kossuth Lajos elveiben ez egységet tagadja, és melly a P. H. 1sö

*) A „Pesti Hirlap“ szerkesztője a 42dik igen nevezetes számban azt mondja: „alkalmazzuk uraim a nagy mértéket kisebb körülményekre, legyen nekünk honunk az egész világ s mindenkinek a maga megyéje legyen Irlandunk.“ — Különös, hogy ezek az emberiség s joguralom hősei kiejtik szerelmökbül a hazát. Keblök tág, tágabb hogysem azt az édes haza egyszerű munkás szerelme kitöltené. Én szükkeblü azt állitanám e helyt: ‚legyen nekünk hazánk Hunnia, és mindenkinek a maga megyéje legyen egy kisebb, de szinte szeretett hazája. — S mit állit Záborszky? ő plane rosszalja, hogy fegyverrel szerzett jobb hazánkat századokon tul ótalmazni tudtuk. — Nem veszik-e észre uraim, hogy darab idő óta a vágyató urak terveikből mindig és mindenütt Szvatopluk szelleme szaglik elő? — A várnegyék termeibe szeretnék a népet betolni, mellynek többsége nem magyar; az átalakulás feltételén a béken egyre rágnak; — és szép köpenyeg alatt le akarnak vezetni az átalános igazsághoz, ahhoz, hogy fegyverjoggal szerzett hazánkat önkényt vissza adjuk Szvatopluk ivadékainak. — Én nem akarom hogy ne legyünk jobbak a természetnél, melly romlásra és ujanszületésre alakitotta örök törvényeit; nem akarom kifejteni, hogy a conservatio, nemzetre örökélet, az emberiségre rövid élet: de a birtokjogra nézve a praescriptio szentségét ha nem természettörvényének, de béke s biztosság törvényének tartom, s ollyannak legalább, melly a hitelnek, szorgalomnak s más illy apró! — országboldogitó elveknek alapja. — Különben a tudós szerző itt csillagozott állitásai olylyanok, hogy már azok képesek lettek volna a veres fonal gyanuját keblünkben felkölteni: ha ezt a Pesti Hirlap merényes állitásai nem tevék vala. —

32 számaiban a liberalismus posituráinak összehasonlitására utal, ok kérdezésre adott alkalmat. — Mi ezt örömest felvilágositnk. Az 1sö szám 2dik hasábjában ezeket olvasom: a törvény, melly kkint született, mindenek elött j o g s z e r ü leend, mert hiú bölcseség az, mellyet a j o g tekintete nem vezet, de a j o g s z e r ü s é g határai közt követni fogja a j ó z a n p o l i t i k a sugallásait és binyosan nem felejtendi, hogy a századokon át emelkedett o r s z á g p ü l e t roppant boltjainak árnyékában millió élet, m i l l i ó é r d e k nyugoszik, melly az i g a z s á g mellett g y ö n g é d f i g y e l m e t s k i m é l e t e t is követel. Itt a conservatio megjelenik mint j o g, o g s z e r ü s é g, o r s z á g é p ü l e t, igazság: a liberalismus pedig megjelenik mint milliók érdeke, melly a conservatio árnyékában gyöngéd figyelmet és kiméletet követel. — Illyen a mi liberalismusunk, ha e megfertöztetett szóval még valami józan eszmét kilehet ejezni. — A 32dik szám hasábjában a conservatio megjelenik mint anyolfal, mint lámpás oltogató, korszellem kergető lény: — a liberalismus pedig megjelenik mint fejünkre nött gondolat, mint kor, ellynek kegyelem nem kell, melly j o g o t és igazságot követel; — mint igazságos elv, melly tul megy speciálitásokon, melly békót em szenved stb. — Ez azonban nem ellenmondás, hanem j ó z a n haladás!! — De még is mindenesetre nem elv-egység. — Csak ilyen lépésekkel előre! haladunk! Szerk.

**Pozsony**, aug. 28. Elébbi számunkban Poszony megye közgyüléséről egy közlemény foglaltatik, mellyben a fm. m. cancellától egy szóbeli pernek birtokonbelöli megvizsgáltatásának megrendelése mondatik. Ez állitást következőleg kérjük megigazittatni. fm. m. cancelleria a megitélt fél folyamodására bizonyos szóbeli pernek a végrehajtás előleges felfüggesztése mellett hozzá lendő feküldését rendelé r e i n t e r e a i n t e g r e s e r v a t a. „Mire tekintve főbiró ur K.-nak nyilatkozását a perrel együtt beadván, ez a tisztelt legfőbb helynek felküldetett, többnyire a szóbeli sommás eljárást elhatározó 1836ik évi 20dik t.- czikknek módositása a jövő országgyülésre küldendő követeknek utasitásul adatni elrendeltetett.“ — Pest megyének az ausztriai tartományokba adandó utleveleket illető körlevelére s Pozsony megyének e tárgybani határozatára nézve minden félreértések elkerülése végett megjegyzendő, hogy Pozsony megye már több évek óta utleveleit eredetileg magyar nyelven adja s a *diákot* hozzá mellékelve; a viszonyosság tekintete hát annyiban áll, mennyiben az *ausztria* örökös tartományok is utleveleiket eredeti anyanyelvök mellett szinte diákul is adják fortitásban. H—k.

## Ör.

**Vácz** augustus 30dikán. (O r o s z l á n é s s ó g o r s á g). mint a ‚VILÁG‘ megfordult, feltettem magamban, hogy én is hozzája állok, mint sok mások e városkában, kiknek a hirlapi zsarnokság nincs inyökre, kik azt mondják, hogy ők a despotiát felülről nem szeretik ugyan, de alúlról teljességgel kinem állhatják, sőt e második formában mint sokkal veszedelmesebbet, a társasági rendre s közboldogságra teljes szivükből gyülölik s mivel látták, hogy a megfordult VILÁG — jó lehet külseje meg kóránsem igér annyit mint az ‚i n q u i s i t i o‘ jegyzőkönyvek lapjai — haladni szinte kész de kissé okosabban vagy legalább megfontolva; s mivel remélik, hogy ezen csonka évnegyed után a VILÁG tán gyarapodni fog, elhatározták magokat, hogy vele tartanak, s engem a ki szinte illy érzelemben vagyok megbiztak, hogy irnék ollykor valamit e kis városkából, a nagyba, mi eljuthatna a VILÁGba. Én igen szívesen megedve a megbizásnak ime máris tollat fogtam, s csak a tisztelt szerkesztőségtől függ tudósitásaim folytatása. Ne várjon szivderesztő, vérfagylaló, agyvelőrázó szónoklatokat, azokkal bíz én nem irok, menydörögni sem igen tudok, mint a garabonczás diákok, vagy szentgellérti boszorkányok, kiknek pedig hisz a nagy sokaság s ez nagy kár a VILÁGra nézve; mert jó ám sárkányra vagy nyirseprűre ülve levegőben repkedni, nyárgalózni, fergeteget támasztani, s ségesővel fenyegetni a szép nyugalmas téreket s vért önteni tej helyett a tehenek tölgyébe! oh, ha a VILÁG szerkestősége birna illy varfángos mesterségekkel, mik a művészetek közé is beillenének, s mik olly képesek az embereket orruknál fogva vezetni, bizony venné neki hasznát; mert hiába, uram, szerkesztő uram, az emberek még ma is szeretik a csodásat, a rendkivülit!

Már beakartam tudósitásomat rekeszteni, midőn eszembe jutott az ‚o r o s z l á n é s s ó g o r a‘ s ezeket nem akarám szó nélkül hagyni. — Lássa tiszt. Szerkesztő ur! milly gyönyörű fogás az, a ‚P e s t i H i r l a p még nem is emlité, hogy ön VILÁGa okosabb irányt vett s pedig nem emlité csupa hazafiságból, mellyet nem nehéz kilalálni, 1sz ör.) ugyan is azért, hogy több ezer előfizetői meg ne mondják, hogy új világ lett belőle s 2szor,) hogy anyagot ne szolgáljon neki a vitázásra, melly érdekessé tegye; s pedig aligha nem volt ám eddig is nehány olly labdacs a világban, mit az oroszlán is, csak nagy nehezen tudott lenyelni. Azonban ez igazi jó hazafiság, az tágkeblűség a mint az egy oroszlánhoz csak illhetik. — A’propos! azt nem is tudja tán a Világ minő oroszlán és sógorságról akarnam szólani? Röviden elmondom. A külföldi ugy nevezett nagyvilágban lionoknak szokják mondani a rövid napok hősöcskéit a ‚salonok‘ban a piperés ‚dandy‘k legjelesebbjeit; s már a müvész s különösen a zenevilágban is termettek illy nemes állatok; igy lévén a dolog nálunk is, kik annyira szeretjük a külföldet majmolni, ‚lion‘nak kellett születnie! Illy állapotban a Pesti Hirlap sógora az a n t i n a t i o n a l i s p i l l a n g ó, kieresztetvén nem régiben az athenaeumi üvegharang alúl, felrepült a Sz. Gellérhegyre és szövetségre lépve az ottani boszorkányok őrjével — mi kis városiak, magaként itt, ‚bakternak‘ nevezнök — s nem tudni miként miképtsem, s aligha nem jó borravalóval ráveszi azt, hogy sógorát, a Pesti Hirlapot, onnan a magasról ‚oroszlán‘nak kiáltsa ki! Megtörtént, van oroszlánunk a hirlapi téren vagy inkább rengetegben, s az antinationalis pillangó örül, hogy oroszlán sógora lett, az oroszlán sógor pedig, kinek mi sok szerencsét kivánunk a sóg rsághoz, nem is nagyon protestál ám a szép atyafiság ellen! Azonban, ha rosz néven nem veszi a tiszt. Szerkesztő ur! figyelmeztetni volnék bátor az egyre közönségét, hogy jóllehet az antinationalis pillangó ártalmas alig lehet, ovakodnunk illik az o oszlántól; mert bár minden természet-buvárok nagy- és nemeslelkünek festik is azt, még is vannak pillanatai, mellyekben éhezik, s akkor körüljár orditva, keresvén kit emészszen fel? — A boszorkányőrreli szövetséget is nagyobb fontosságu dolognok veszszük mi, kis városiak, mint tán a pestiek, kiknek untig a bajok igazi nagy dolgokkal, millyek például: a fővárosi ujdonságok leggyakrabban: mi t. i. azt hisszük, hogy azon ‚fergeteg,‘ mellyről a boszorkányőr első tudósitásában emlékezett, némi jelentőséggel bír, a boszorkány ismeri őrzötteit: velük bizodalmasabb lábon áll, s megtudta, hogy fergeteg van készülőben, mikor majd az oroszlán orditozni fog; és akkor uraim! kinek teste és vére van, vigyázzon magára: mert az oroszlánban is, ösztön van! és azért kegyed helyesen cselekedett, hogy magát a ‚k é t s o g o r‘ szivességébe ajánlotta. Még egy más állat is van, mellyet már a mese az oroszlán szolgálatjába állitott — trombitásnak; s melly szinte megszokta érezni és hirdetni az esőt, a fergeteget; s ez a sógor szinte érez illy ösztönt, mint azt lapja 206 számában meg is mutatta, hol tisztjét már derekasan meg is kezdte.*) Nem tudom mi lesz a vége ezen szép sógorságnak? azonban az az ő dolguk, majd ők eligazitják azt. — Ujságot irhatnék eleget, de attól tartok, hogy mások megczáfolnák azokat. Egyet azonban — minthogy megczáfolhatatlan — még is közlök. A napokban a visegrádi döledékek közt Hollós Mátyás fekete vitézei igenigen károgó gyülést tartottak, mellyben a sok száz harsogón megéljenezett inditvány közül végre az az egy elfogadtatott, hogy miután a népszerű eszmékből — mivel azok rendre koptattatnak — a ‚h ő d ü l ő k‘ ma holnap kifogyhatnának; neveztessék egy választmány, melly levelezésbe téve magát keleti és nyugoti indiával, a jóreményfoki hősökkel, sőt a s c a n d i n a v i a i (!) alkotmány reformerekkel is és a hold lakóival tervet dolgozzék ki, mint lehetne az év napjára egy egy népszerű, azaz igen igen tündöklő sújtásos és paszomántos eszmével fellépniök bizonyos mennydörgő és trombitáló sógoroknak; hogy a szurokfáklyák világa és füstje az oroszlánt, a szurok jó szaga pedig annak kedves sógorát a hires esőtérző trombitást még hosszú időre üdvezitse? A választmány munkalatairól és ezek eredményéről, ha a bizonyost meghallom, tudósitásomat majd beküldöm a VILÁGnak. K. L.

**Nyiltlevél a P e s t h e r T a g e b l a t t h o z.** Kedves Veterán Collegám! Ön ismét hibásan vélekedik felőlem, midőn azt hiszi, hogy az én ujoncz szerkesztőm v e z é r akar lenni, „egy hatalmas párt fölött.“ — Azt én neki ugyancsak szigorún megtiltanám. Hirlapnak nem hivatása, annál kevésbé szerkesztőnek, a vezérkedés. — Legyen a hirlap organ, legyen gyülhelye bizonyos irányban működni akaró erőknek, ha választása irányadás; legyen hű tükre a kornak, ha irányt adni nem szándoka. Szerkesztőm könyvének czimét hibásan fordità ön, nem közczikkek azok, hanem közlegény czikkek. — Ezt igazitsa meg ön. Egyébiránt tisztelje sógorát nevemmel: én szokott indulattal vagyok szives collegája. Világ.

---

*) Örömmel fogom venni ha e czikk szives beküldője munkáival ezentul is megtisztel: de nem lehet nem figyelmeztetnem őt s barátimat, hogy irataim dicsőségét illető megtámadás ellen védelmet irniok valóságos erővesztés. — Az én dicsőségem és nevem dicsősége sem létben, sem czélban nincsenek. Én közlegény vagyok, leszek és akarok maradni még akkor is, mikor hála az igazság istenének, nevem körül olly erők összege egyesül, mellyek már is utat ástak a mindig mosolygó, de irásaiban mennydörögni szerető vezér tolláig. — Ami az itt érdekelt s megrovott czikkely irójat illeti: soha még czikkely iró olly könnyü s egyszerű kelepczébe nem esett, millyenben ez a szegény! — De én őt közre csuffá tenni nem fogom; ha netalán meg akar győződni saját szemeivel, alázza meg magát szük hajlékomban, hol őt vendégi jog várja keleti legtisztább értelemben. — Végezetül azoknak, kik a fennforgó körülményeket combinálni nem akarják, röviden ide irom. Hogy a ‚Pesther Tageblatt,‘ a Pesti Hirlap szerkesztőjét oroszlánnak, engem kesselőnek, lapjaimat egérnek nevezte. Hogy a P. Hirlapnak és Tageblattnak közös egy tulajdonosuk van, hogy e két lap egymást, mindkettő érdemelve, dicsérgeti, azért az irodalmi világban sógor névvel vannak megtisztelve: innen az oroszlán és a sógorság. Szerk.

*

**Egy magyar születésü academicus fesztész itt Pesten rövid tartózkodása ideje alatt a magyar mükedvelő t. cz. közönség elött arczfestésben igen illő dijért, biztositva a hasonlóságot, ajánlja szolgálatját. Értekezhetni iránta a Világ kiadó hivatalánál.**

### Austria.

Grăczi tudósitások szerint, a cs. és király ő felségének, rövid betegeskedése augustus 23kán már teljesen megszünt ugyan, szobáit azonban e napon még sem hagyhatá el, hogy részt vehetett volna azon nemzeti ünnepélyben, mellyet Stájer Rendjei Liebenau várban, a Mura kies partjain készitének a felséges uralkodó pár mulatására. Ő felsége azonban a császárné, mint kegyteljes anyja minden alattvalóinak, megtisztelé magas jelenlétével e népünnepet, mellynek általános vigalmát csak az hagyá kiegészitlenül, hogy abban a nép-atyja részt nem vehetett.

**Spanyolország.** (Pest augustus 27kén.) Bel- és külviszonyok — Nincs tán a világon nemzet, melly egy publicistafigyelmét inkább megérdemlené, mint a Spanyol; nincs nemzet, mellynek sorsát jobban lehetne sajnálni, mint a Spanyolét! — Spanyolország jelen állapotja nyomorú; és különös, ha vissza megyünk a történet vonalán e nyomor kút fejére, azt a félsziget legdicsőbb korából látjuk szivárogni, és első, ki e pandora szelenczéhez kulcsot nyujtott, Ximenes volt. 1492ben győzte meg Ferdinand a mórokat teljesen, ezen évben vette viszsza tőlök Granadát és ezzel az egész félszigetet; ezen évben nyiltak meg Colombo előtt a távol nyugatnak sejtett titkai; de a kincs, mellyel egy 700 éven túl nyomott ország megszabaditása; mellyel America felfedezése kinálkozott, csak arra szolgált, hogy a későbbi ivadéknak nyomort hagyjon salakként az igaz gyöngy eltünte után! Ezen időszakba esik az inquisitio felállitása. — V. Károly és II. Filep alatt folytatta harczait az aristocratia a polgárság és földmivelő osztály egymás ellen; ama vészes harczokat, mellyeknek magvait Ximenes vetette el; midőn vas kezekkel forgatván kormánypálczáját, a királyság anyagi érdekei növelése végett, az ellenszegülő grandok és papság elnyomására a polgársághoz és néphez folyamodott; mert jóllehet Padilla eleste után győzött ismét, a nemesség nem fojthatá el soha csiráját a Ximenes féle magvaknak a népben és polgárokban, mellyek az utolsó félszázadban felvirágozva, köznyomort és inséget hoztak a Cid dicső hazájára! A móroktól vissza vett téreken hübéri rendszer terjedett; de a városi helyhatóságok jogai tiszteltettek egész szabad szellemökben; Ximenes e rendet megzavará, s midőn a nagyok birtokait a korona javára elszedé, kifosztott uraik ellen a polgárokat ingerlé, küzdésbe tevé a szabadságot a tekintéllyel, a helyett, hogy e kettőt párositani iparkodott volna! Cadiz a gyönyörű népes tengeri város, Sevilla szeszélyes dalaival, Granada alhambrájával majdnem sirrá lettek; Andalusia kies völgyei kopár lapályokká, a Duero zománczos partjai lakatlan, müveletlen térekké lönek; s ha a kincseket, mellyeket a számüzött zsidók magokkal vittenek, visszahozák is részben az americai gályák Mexico és Peru bányáiból; nem hozák, nem hozhaták vissza a műipart, mellyet az arabok magokkal vittenek; nem a tudományokat, nem a földet müvelő, a mesterségeket ápoló kezeket; nem soha a polgári békét, mellyet ugyanazon Ximenes, a királyi trón körül a közveszély napjaiban olly szépen egyesült nemesség, papság és polgárság közül örökre számüzött! Sehol sem végződött be olly tökéletesen a nemesség legyőzése, mint Spanyolországban. Angliában, Franczia- és Németországban szinte hosszasan tartott a küszködés a királyság és e három elem között, de mindenütt fentartá magát a királyság, s a nemesség átengedve némelly szabaditékait a népnek, fentartotta fényét, és befolyását a tartományok igazgatásába; még Franczia országban sem irhatá ki azt a mult századi dühös democratia annyira, mint Spanyolországban! — Egyedül Spanyolország az, hol a király tekintéllyel együtt eltünt a grandok hatalma is; s ha Padilla halála által a helyhatósági junták megszüntettek is, nem feledé a nép egykori szabadságait, mint nem feledé a vitéz Cidnak kalandjait; s kifosztva hazája termekei, s müveinek birtokából, kifosztva az amerikai bányák kincseiből, egyre tovább és tovább haladott a nyomor utján; míg majd bekövetkezvén a franczia zendülés, áttört ez a Pyrenaeusokon, és felüté véres lobogóját a gyönyörű, de elhagyott téreken, hol V. Fülöp az ország hajdani alkotmányát felfüggesztve alattvalói elnyomatásán s elszegényitésén olly nagy, de szomorú sükerrel dolgozott! hol a folytonos bel- és külnyomás alatt a nemzet hajdani szelleme, és lelke tova költözött s benne csak a viszályok csirája élt. III. Károly sokat tön országa boldogitására, de jó ügyekezeteit a franczia köztársaság, melly fiának IV. Károlynak 1793ban hadat üzent, s két évvel utóbb a csatatáért spanyol földre vitte át, megérlelni nem engedé; 1808ban Napoleon uj alkotmányt adva a spanyoloknak, testvérét Józsefet ülteté a spanyol trónra, de mellyről még azon évben kelle távoznia; s 1812ben az igazgatóság, melly VII Ferdinand számára a trónt fentartá, új korszerűbb alkotmányt ada a nemzetnek, de mellyet az 1814ben visszatért király megsemmitvén, azon korban, midőn a spanyolnak vallásosbuzgalmát, melly Ferdinand és Izabella korában azt halhatatlan tettekre ösztönzé, ugyanazon inquisitio már elölé! Az europai hatalmak tanácsai, intései siker nélkül maradtak, a nép nyomora azonban nőttön nőtt, s Mina és Porlier után rendre ütöttek ki az összeesküvések; mellyek elfojtattak ugyan mészárlás által, de gyökerestül ki nem irtathattak, míg végre 1820ban az Amerikába szállitandó katonaság Leonban (egy Cadiz előtt fekvő szigetben) az 1812diki alkotmányt kikiáltotta. — E zendülést VII. Ferdinand csak ugy csillapitá le, hogy ugyan azon évben az 1812iki alkotmányra egy rendkivüli junta előtt megesküdött. A béke azonban soká nem tartott; már 1821ben két hatalmas párt keletkezett: a democratáké és apostolistáké, új zavargásba, s az ugynevezett újitási háborúba hozák az országot, mellyet sem a veronai Congressus, sem a franczia közbejárás nem tudtak megszüntetni, s melly szinte maig vonul keresztül Spanyolország legujabb történetiben. A folytonos kegyetlenkedés, melly VII. Ferdinand kormányzását bélyegzi, annyira felzaklatá ez országot, hogy ha a gondviselés maga nem segit rajta, miután külső befolyástól minden párt egyképen idegen, alig van remény a békének helyreállitásához. De hogy végig menjünk a zavarokon, megjegyezzük még, miképen az apostolisták vagy is absolutistákon és alkotmányosokon kivül, egy harmadik jött létre a királypárt, s egy negyedik az anarchistáké; az elsők már 1826ban Don Carlost akarák bátyja VII. Ferdinand helyébe királynak, s miután magoknak mindinkább összetömegesiték, és Ferdinandra nézve fenyegetőbb helyzetet vőnek; a király 1829ben Mária Christina napolyi herczegnővel negyedszer házasságra lépvén, ettől nemzendő lánygyermekei javára, a Salica trónöröklési törvényt, melly a spanyol trónul a nőágat kizárá, eltörlé, s negyed ágyból nemzett idősb leányát Mária Izabellát 1830ban austriai herczegnő czimmel trónörökösnek hirdetteté. Az összeesküvés V. Károly részére készen volt, melly Ferdinand és neje életére tört; merénye azonban nem sikerült; mert felfedeztetvén, főnökei megbüntettek, de közülök különösen az ismeretes Cyrillo is rövid idő mulva szabadon bocsáttatott. Ferdinand 1833dikiseptemberben meghalván, Izabella nevében anyja Christina vette át a kormányzást Zea miniszter elnöksége mellett. Don Carlos azonban a Salica törvény Ferdinand általi önkényes eltörlésének ellene mondván, eleinte Portugalba ment; de 1834ben már Spanyolországban volt, s megveté alapját a polgárháborúnak, melly — mint tudjuk — öt évig dúlt a félszigeten. Bevégeztével azonban korán sem álla helyre a béke; nem! Spanyolországra ránehezedett a sors vas keze; az americai mészárlások, az inquisitio áldozatai, a vallási türelmetlenség martalékai nincsenek még megengesztelődve; már Chrisztina is eltávolitva a trontól, nem élvezheti örömeit azon uralkodásnak, mellyet a szokás által szentesitett családtörvények megtörésével remélt leánya által elérhetni; a vittorai herczeg viszi a kormány-pálczát, és mellette a pedant, érzéstelen Arguelles a gyámságot az ifjú királyné és testvére felett. A pártok egyre forrongnak, most a ‚moderados'ok és ‚progressistá'k együtt igyekeznek a zavarokat táplálni, és mind ezek között küzd nyomorával a nép, mellyet 1829 óta természeti tünemények, szükség és háború egyképen sanyargat. — Spanyolország helyzetének e rövid vázlatából itélve, valjon reménylhető-e, hogy a hirlelt berlini congressusnak, melly annak békét eszközlene, helye, s ha igy, sükere is lehessen? A spanyolnak, mióta a mórokat legyőzé, és akkori újjászületésében a hatalmas Ximenes által tévútakra vezettetve, lelke nemesb hajlama, a zsarnoksággali örökös küzdésben a fejetlenség szeretetére silányult, alig van már ösztöne a törvényes szabadságra; s jaj a nemzetnek, ha egyedül elődei nagyságában dölfösködve, nem iparkodik összefüzni a széttört társasági lánczszemeket, mellyek törvény és békéből alkotva, az egyedül boldogító rendet képezik életében

**Nagybritannia.** A valódi toryknak — mint előre is látható volt — nincs inyökre Schaw-Lefevre megválasztása az alsóház szónokává. Egyébiránt abban, hogy a bekövetkezendő tory miniszterség összealakitását — bármint idegenkedjék is a királyné Peel urtól — csak és egyedül ez lészen képes eszközleni, a legmakacsabb toryk is megegyeznek; mert látják, hogy csak ő azon férfiú, ki e párt szélsőségeit összefüzni képes. Ő felhagyott a ‚nemmozdulással'; s tammworthi beszédében elég nyiltan kifejezte, hogy a változott körülményekhez képest szükséges ujitások nélkül Angliát kormányozni nem lehet; elve azonban az ujitások mezején s létesitése körül úgy működni, hogy azok által az ország alkotmánya, s vallásos törvényei meg ne ingadoztassanak. — A gabonatörvényekre nézve a jeles Times megvallja, hogy kivált a változó árszabás (sliding scale) nem czélszerű, s hogy ő azt soha sem is állitotta! mind a mellett conservativ-párt érdeke kötelességévé teszi, e kérdés fejtegetését ovakodva s hamarkodó szenvedélyesség nélkül folytatni. Nekünk is igy kellene tennünk a ‚szabad' föld kérdésével; azonban higgadni kezdenek a nézetek, és reménylhető, hogy a véleményt surlódásban a fellengző tervek egynémellye megbukván, e szép szóval, melly gyakorlatban ‚teljesen' kivihetlen, nemde addig felhagyand a magyar ‚liberalis' sajtó?

**Francziaország.** Paris, augustus 24kén. — A Courier français szerint a kamarák megnyitása, november végéről, az év utolsó napjaira tétetett át, s a követek december 20—25kére fognak összehivatni. — Az adóügy folyvást foglalatoskodtatja a sajtót, és a dolog maga alig halad, azonban a kormány el van tökélve: rendszabásait létesiteni. Varennesben az uj összeirás alkalmával 60 — hatvan! — házat találtak a tisztek, mellyek 20 év óta nem voltak adó alatt! Im, minő szép denegata, uraim! A francziák is tudnak ám ahhoz, ez igazán ‚szabad' föld: hanem a status, az majd megköszöni.

---

**☞ Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az uj iránytól kezdve uj évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

---

Világ' politikai, tudományos, müvészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

72.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szerdán

September 8kán.

TARTALOM. — Magyarország. — Közügy: törvényhozás, és megyei hatóság viszonyai. — Pest megyei közgyülés. — Nógrád megye közgyülés. — — Ör Budapesti hirek: az iparegyesület első közgyüléséről; — a magyar tudós társaság közülése. stb. — Nyilatkozás, a magyarok emléke ügyében. — Báró Eötvös József és Kossuth Lajos ügyeik megjelentek. — Konti Károly jutalomjátéka. — — Külföld. Éjszakamerikai egyesült statusok: Republikánus hitről. — Németország.

## Magyarország.

**Közügy.** △ Törvényhozás, és megyei hatóság viszonyai. Mikor ez előtt több hónappal a honoratiorok szavazatának kérdése egy megyében először megpendülve, csak hamar tulságos határozatot szült, azzal hizelgénk magunknak, hogy meghiggadván az a szempillantási lelkesedés, mellyből az inditvány s a végzés eredtek, a rögtönözött mozgalom épen olly szaporán mint támadt, ismét lecsillapuland. Jogositának e reményre a hidegség, mellyel az eszme kezdetben itt ott fogadtatott, több hasonló esetekbeni tapasztalás, a népszerű tanácskozások természete s ama nemzeti jellem, melly, mikor egyszer a tévedések körét megfutotta, visszatér a józanság törvényeihez; de főleg az a látvány, hogy maga a megye, hol a végzés keletkezett, csak hamar ingadozni kezde, s ön lépésének alapjait kivételek által meggyengité. Történt azonban később, a mi gyakran sorsa a népszerű eszméknek, több megyékben nagyobb viszhangra talált, mint talán magok meginditói képzelték, érkeznek a hirek, hogy Borsod, jóformán bővitve, csak iként magáévá tevé az inditványt; a még népesebb Biharban pedig, már a tisztválasztás is a szerint történt. Illy állásában a dolognak, kötelezvék a nyilvánosság organumai nem mellőzni tovább a fontos kérdést, de szavukat jog, törvény és józan politika mellett felemelni. — Legyen bár mi nevezetes a dolog törvényes oldalról, mi azt még is főleg politikai tekintetben tartjuk a leg túlnyomóbb fontosságúnak; mert egy politikai theoria fekszik a lépés alatt, melly ha szabadon kifejlik, és az alkalmazásban tovább terjed, alkotmányunkat lényegesen megváltoztatja.

És valóban, bíznak-e lépésük törvényességéhez magok az egyedek, kik azt inditványozták? tudták-e s jóformán próbálták-e egyhangzásba hozni a tervet az 1723: 58 azon rendeletével, melly vármegye gyüléseken szavazat dolgában a törvényt és a gyakorlatot parancsolja megtartatni? igyekeztek-e a fenálló gyakorlatban vetni meg az inditvány talpkövét, s a czélba vett rendelkezést ehez kapcsolni? vagy nem inkább általjános törvényhozási tekinteteken s elveken épült az inditvány, úgy mint a határozat? nem a nemesi terhek közössége, nem a biró választási elv lőnek-e feltéve főalapokúl? — S épen ez az, a mi a lépés jelentőségét meggyőződésünk szerint véghetetlenül emeli, mert nem az tűzetett ki czélúl, magyarázni a fenálló törvényt s gyakorlatot, melly magyarázatban minden megtévedést elkerülni lehetetlen, de az: új gyakorlatot állitani fel, általjános törvényhozói tekintetekre épültet, s a megyei hatóság részére eddig nem ismert jogokat kivivni. S ismételjük: ez az, a mi roppant fontosságot ád a végzésnek s hazánk jövő sorsára nézve eldöntő erejüvé tenné a szellemet, mellyből az kisirázott, ha hogy a józan megfontolás azt ismét kellő korátjai közé vissza nem utasitná. Ugy van polgártársak! az inditvány s a végzés egyik legmérgesebb termény ama terepély fán, mellyet mi bizvást a divatos tévtanok fájának nevezünk. Az ág pedig, mellyen az éretlen gyümölcs függ, nem egyéb, mint azon eszmezavar, melly számos főben a törvényhozási és megyei hatáskör kölcsönös korlátai iránt uralkodik.

Mindenek előtt, és hogy szavaink, és irányunk félre ne magyaráztassék, nyiltan kimondjuk meggyőződésünket, magának a szavazati kérdésnek lényege felett; mennyiben az t.i. a törvényhozó test előtt forogna fel.

Mi készek vagyunk az alkotmányos politikai jogok jóvoltában részesiteni, vagyon, értelmesség és erkölcsiség javalta kezességek mellett, azokat, kik e kincsből máig kizárvák. Tovább megyünk: meggyőződésünk az: hogy egész Europában mi vagyunk az az ország, hol egy illyen lépés, ha a kellő mértékben történik, legkevesebb veszélyel vagyon összekötve; mert nálunk nem új gyakorlatokat s köztanácskozási formákat kell feltalálni a neophyták számára: de bevenni őket a századok óta készen álló formáknak sánczaiba, régi megrögzött szokások közibe, mellyek, Angliát talán kivéve, a valóságos életbe sehol annyira belé nem szövődtek, mint minálunk; s épen ezért, mi nem valami meg sem pillantható távolságba úzni, ad graecas calendas utasítni akarjuk a dolgot, hanem hajlandók vagyunk, lehető első alkalommal tanácskozni a tárgy felett. Előre kimondjuk azonban az egyetlen egy feltételt, mellyhez megegyezésünk kötve lészen; ez a feltétel abban áll: részletes és hathatós törvény által szabályozni köztanácskozási és választási állapotjainkat s biztositni azok tisztaságát; — nem mintha lehetséges volna e tárgy körül minden visszaélést mellőzni; hanem hogy megkisértessék e körben is az, a mi lehetséges, hogy a rendetlenség ne a szabályt, de a kivételt képezze, s a szükséges fenyitéket el ne kerülje. Mig ez nem történik, ellene vagyunk a szavazati jog bár melly kiterjesztésének, s azt semmi becsünek tartjuk az országra, ugy mint az illető felekre nézve. Nem nyerhet a közügy az által, ha a mostani rendetlenség chaosába vármegyeként egy pár száz új szavazat belé sodortatik; nem lehet üdvös az új választókra nézve a divatozó zavar mirigyével érintésbe jőni s annak habzásai között, siker és befolyás nélkül elveszni. Mi a szavazat-jog terjesztése által a nemzeti értelmesség és vagyon egy tetemes részét akarjuk belehúzni az alkotmány s nemzetiség érdekébe; rendnek és szabadságnak új kezességet adni általuk, nem pedig egy dudvával többet ültetni a nemzeti visszaélések kertjébe. — Ezt előre bocsátva egy perczig sem tartózkodunk kimondani, hogy meggyőződésünk szerint, minden lehető merények közt nincs veszélyesebb, mint az illy természetü kérdéseket megyei határozatok által tettleg eldönteni.

Mindenek előtt: hol születünk? hol vagyunk? micsoda az a politikai forma, melly alatt élünk? — Ugy tudom, egyiránt távol állunk a korlátlan kényuraságtól, s a foederativa respublicától. Formánk ellentéte mind kettőnek: alkotmányos monarchia. Ennek egyik alap eszméje: a törvényhozási jognak közössége a fejedelem s nemzet közt. És igy mellőzve minden egyebet, mellőzve hogy egy megye még nem a statusok táblája, s hogy a főrendi táblát egyes tagjai a megyei gyüléseken nem képviselik; — szorítom magamat egy ellenvetésre s azt kérdem tőletek nyiltan s világosan: honnan veszitek magatoknak a jogot, fejedelmeteket a törvényhozás hasonfelét, törvényhozó kérdésekrei befolyásából tettleg kitagadni, s azokat megyeileg, országgyülésen kivül, koronás fejedelmeteknek kirekesztésével önhatalmatokkal eldönteni? mit fogtok mondhatni, ha más kérdésekre nézve a fejedelem törvénytelen példátokat követve, ugyan ezt teendi, s törvényhozói kérdésekben egy oldalúlag elhatározand? fogtok-e egy betüt is szólhatni ellene, ki csak az általatok megtört ösvényen járand? — Vagy talán, azt fogjátok állitni: hogy ez nem törvényhozói kérdés? — A ki a tisztválasztásban résztvesz, nem lehet azt követválasztásból kirekeszteni; a ki a követet választja, az annak utasitásához is járúl; a ki résztvesz utasitás adásban, a törvényhozásra foly be. Ez vas következetesség. Ez alúl senki sem szabadulhat; lássátok Borsod példáját. És ez a kérdés, melly a törvényhozásrai befolyást foglalja magában, szerintetek nem törvényhozói kérdés! egy kis ártatlan végzés, még nem is statutum; mert a törvény a fejedelemtől helyben nem hagyott statutumokat erőtleneknek mondja, ti pedig felterjesztést sehol sem határoztatok! — Az 1790: 67 országos küldöttségre bizza a megyék elrendezését, a jelentést országgyülésre adatni parancsolja; az 1825, és 1830iki törvények e rendelést megújitják, és igy maga a törvényhozás törvényhozói feladássá canonisálja a megyék elrendezését, melly in ultima analysi a választók testületén alapszik, és ti épen ezt az alapot probáljátok megyeileg egyszerű végzés által felforgatni.

Ha itt a dolog természete, ha itt a józan okosság, a kézzel fogható igazság még nem szólnak elég hatalmasan, ugy felesleges minden szóbeszéd. — Ha illyeket határozhat a megye, mi az, a mit nem határozhat, és micsoda feladása marad akkor a törvényhozásnak? — törvény kellett a mezei rendőrségre, törvény a fuvarosok viszonyainak elrendezésére, és ti az alkotmány alapját, a szavazati jogot, megyeileg változtatjátok. Ha ezt tehetitek, miért nem törölhetnétek el megyeileg az ősiséget? miért nem vethetnétek ki a háziadót a nemességre? Bizony mondom, gondotok van reá, nélkülözhetőkké tenni a költséges országgyüléseket, s igy mikor az alkotmány alapjának szélesitéséről szóltok: a nemzeti erők központosulásának szükségét ássátok alá a közvelekedésben. — És még tovább: ha Pestnek, Borsodnak, Biharnak szabad volt szavazati joggal felruházni a sebészt, az iskolamestert, a gazdatisztet; nem épen ugy szabad-e Bácsnak, Mármarosnak, Trencsinnek e jogot falusi birákra, boltosokra, fogadósokra kiterjeszteni? — Azt mondjátok: azok a nemesi terhekben részt-

vesznek, ezek nem; igen, de a nemesi terheket ki veti-ki? ki határoz irántuk? ki ment fel alólük? ismét: t i magatok. Ha ama nagy kérdésre nézve szabad volt nektek új gyakorlatot alapitni, miért nem lenne ugyan az szabad másoknak a kisebb kérdésben? — Ki áll érte jót, hogy ha egyszer a törvényhozásnak kiegyenlitő befolyása nélkülöztetik illy kérdésekre nézve, a legfonákabb határozatok egyes megyékben nem történnek? és ha v á l a s z t á s i jogot adhattok: miért nem nyújhatnátok v á l a s z t h a t á s i qualificatiót? — De azután azon száz meg száz árnyékálatú határozatok mellett, mik ezen az uton készülendnek, hova lészen a megyei követi kar egysége az országgyülésen? mi lesz erkölcsi jelentősége egy ollyan karnak, mellynek m i n d e n t a g j a más meg más zagyva elemeknek lészen kifolyása?

És mikor azután igy tetszéstek szerint a jogokat kiosztogattátok, kiterjesztettétek, korlátoztátok, megmaradt-e maga épségében a törvényhozásnak szükséges erkölcsi szabadsága? fog-e feladásának megfelelve, meggyőződése szerint müködhetni, s tehetni azt a mit legüdvösebbnek talál? tehetségében fog-e állani elvenni az engedményeket ollyanoktól, kiket ti azokban, talán oktalanúl, részesitettetek? Tinektek ugy látszik Éjszakamerika vagyon fejetekben. Ott igenis a foederatio actája által némelly és épen a legfontosabb tárgyak az egyes statusokra vannak bízva, és kivéve a középponti törvényhozás befolyása alúl. Illyen p. o. a rabszolgaság kérdése, melly felett a congressusnak határozni nem szabad, nehogy a rabszolgát tartó, kisebbséget képező statusok a másik rész által leszavaztassanak. De ti itt elfelejtitek a legfontosabb különbségeket. Az első különbség az: hogy Amerika respublica, hol az eredeti pactum conventumok foglalják magukban kivétel gyanánt e feltételeket; mi pedig Monarchiában élünk, hol az alaptörvények törvényhozást a fejedelem hozzájárulása nélkül nem ismernek; itt a status és törvényhozás egysége a fő eszme, annak megtartása a főfeladás; itt nem lehet félni, hogy egy megyei érdek a másikat elnyomja az országgyülésen, mert ott van egy neutralis kiegyenlitő hatalom, a korona, mellynek hatóságát Amerikában a praesidens vetója felette gyarlón pótolja. Itt az 1791 : 12 világosan a királynak és az országosan öszvesereglett rendeknek adja meg a törvényhozói jogot; s igy nálunk a törvényhozói hatalom és feladás eszméjénél fogva, mennél fontosabb valamelly kérdés, és minél inkább érdekli az alkotmány lényegét, annyival inkább és épen azért tartozik elhatározása a törvényhozás körébe. A ti cselekvéstek által öszve van t é v e s z t v e az alkotmányos Monarchia eszméje a foederalismus eszméjével, s ha szándéktok nagyobb kiterjedésben sikerülne: abban elébb utóbb a monarchia s a polgári álladalom egységének kellene elveszni. — Érezzük mi, hogy népszerűtlen eszméket fejtegetünk, mert természeténél fogva csak az lehet népszerű, a mi az e g y e s e k hiúságának tömjényez; mi teszi pedig ezt inkább, mint ollyan elv, melly minden megyéből országgyülést, minden megyei szónokból törvényhozót csinál. Ámde nekünk az a hivatás jutott, keserű igazságokat mondani, vera pro gratis dicere; és igy még néhány szót elébb, hogy sem e czikkünket befejeznénk.

A megyék municipalis jogaik alkotmányunk alapját, nemzetiségünk kezességét teszik annyira: hogy mig megyei szerkezetünk megmarad, érjen bár bennünket akármi csapás, alkotmányunkat mindig ismét visszaszerezhetjük. Ezer más tekinteteket mellőzve, ez az egy ok elég arra, hogy minden magyar országfi ezen kincsnek megörzését tegye politikai credó-jának első ágazatjává. — De a módra nézve, mellyel megyei autonomiánkat kezelni kell, lényeges különbség forog fen a mult idő és a jelenkor feladása között. A mig állásunk tisztán veszteglő vala, s nem gondolkozhatánk másrúl, mint megmenteni alkotmányunk alapjait, s megótalmazni nemzetiségünket minden megtámadás ellen; a nemzeti politika kivánta, a megyék autonomiajának tettleg a legszélesebb magyarázatot adni. Mennél erősebb volt a védelmező eszköz, annál jobb a hazára; mert csak hasznot hajthatott, kárt soha sem. De egészen máskép áll a dolog azóta, hogy neki indultunk az átalakulásnak, s országyülés és megyék kilépve a defensivus rendszerből, cselekvőleg lépnek fel. Most, mikor ezer új eszme fut által a velőkön, mikor inditvány váltja fel az inditványt, mikor óraként a legkülönbözőbb tervek fejledeznek, tanácsos-e a megyék autonomiájának mind inkább szélesb magyarázatot adni, s őket tettleg új meg új jogok gyakorlatába léptetni? Közjogi törvényeink nem lévén és nem lehetvén tilalmazók, ha a megyei hatáskörnek sinormértékeül nem az előforduló kérdések természetét, és alkotmányos alaptörvenyeinket vesszük; hanem például igy okoskodunk nem: ád a honorátioroknak szavazatot a törvény, de nem tiltja a megyéknek, hogy ők adhassanak, — ugy magában világos, hogy alig van v a l a m i az ideák országában, mit a megyei hatóság körébe nem h u z h a t n á n k: világos, hogy állván ezen elv, a hajlamnál fogva, melly minden testületet saját jogai tagitására ösztönöz, nem sokára minden társasági hatalmak ö s z v e s é g e a megyékben lesz központosulva, a miből ismét az uralkodó újitási viszketeg mellett csak a l e g t a r k á b b zavar, a legellenkezőbb próbatétek, a közigazgatás és törvényhozás rendes müködésének lehetetlensége fog szükségkép következni.

Ehez járúl egy más tekintet, mellyet erkölcsi állásunk általános jelleméből meritünk. — Mikor valamelly országban egy makacs aristocratia féltékenyen őrzi elszigetelt állását, merőben ellenszegül minden javitásnak, gátol minden előmenetelt, igazait a nemzeti tespedés örökitésére használja; vagy pedig a kormány visszaél az alkotmány formáival, hogy annak szellemét elfojtsa, akkor igenis megfogható a nemzet elkeseredése, megfogható, ha békétlenség szállja meg az elméket, mellyek azután, azt, mit jónak hisznek, igaznak ismernek, minden gátoló formák daczára kivivni törekednek. De lelkismeretesen szólva, igy áll-e nálunk a dolog? szól-e lépéstek mellett ez az erkölcsi igazolás, hátráltatunk-e illy szükkeblüleg előmeneteleinkben? — ugy tartom elég szabadon mozgunk a kifejlés ösvényén, s más részről magát az ügyet tekintve: nem mutatkoznak-e haladásunk dolgában egészen ellenkező jelenetek? nem azt vesszük-e észre, hogy a legjobb akaratból, de mivel heveskedtünk, mivel csak nem mindent pártkérdéssé csináltunk s a népszerüség vagy népszerűtlenség mezejére vittünk, még a kétkedve nyilatkozó ellenvetést is lelármáztuk, sorsunkká vált igen s o k f o n t o s kérdést elhamarkodni? — Az urbéri szabad adás vevés 1833ban hévmérője vala a liberalismusnak, ma azt mondjuk, hogy elhasznált eszme; az apró dézmát eltörlöttük, s ma bevalljuk, hogy a lépés igazságtalan vala; váltótörvényeket alkottunk, s im látjuk, hogy azok hitel intézetek nélkül súlyositják a pénz-crisiseket, de magukra hitelt még nem szereznek. Vagy mi kisérjük igen felületes szemmel az idő jeleit, vagy pedig igaz, hogy sokaknak fejében hajnallik már a gondolat, mikép szövevényes viszonyainkban jövőre több körüllátással kell előmenni, több oldalrúl megvitatni a kérdéseket, minél több embert kihallgatni, s nem elnémitani minden ellenvetést azzal, hogy már előre depopulárisáljuk. Érezni kezdjük, hogy n i n c s v e s z é l y e s e b t a n á c s a d ó t ö r v é n y h o z á s é s o r s z á g o s d o l g o k k ö r ü l, m i n t a l e l k e s e d é s é s e n t h u s i a s m u s. Visszaemlékezünk Tágen esetére, és pirulunk; szóval csak önmagunktól függ a m e g f o n t o l á s jótékonyabb epochájába általlépni.

Illy időpontpotban, a közgondolkozás ezen most fejledező üdvös irányának ellenében, mikor a józan haladás biztositva, a gondolatlan ujitásnak kártékonysága sejditve vagyon, lehet-e nem kárhoztatni azoknak békétlenségét, kik az eszméket ugy a hogy megszülettek, maguk meztelen idomtalanságukban, rögtön, salakjaiból ki nem tisztulva, általakarják szállitni a status életébe? kik statariumot üznek törvényhozás dolgában, s ámbár a jövő képviselőinek szerepét igényli, még is mindent már ma akarnak elvégezni, mintha nem csak jövő, de még a holnapi nap sem létezne. Pedig mostani állásunkban nincsen olly jó, nincsen olly üdvös eszme, melly megérdemlené, hogy kedveért az alkotmányos korlátok megszegessenek.

Mi tehát bátran ismételjük, a lépés, melly történt, törvénybe s alkotmányos elveinkbe ütközik, ellenkezik a józan politikával, nélkülöz m i n d e n e r k ö l c s i igazolást. — Őrizzük hű és szeplőtelen kezekkel megyéink helyhatósági igazait, de épen azért, mert azoknak határait fenyitő törvények ki nem péczézték, emlékezzünk meg, hogy atyáink bölcsesége a nemzeti öntudatra, az unokák józanságára, igazgatási formánk, és alaptörvényeink természetének okos méltánylására, főleg pedig status férfiaink tapintatára bizta azoknak kitüzését: bizta a pietásra, mellyel a törvényhozói hatalom jogaiban tulajdon nemzeti méltóságunkat tartozunk tisztelni. X.Y.Z.

**Pest** september 6kán. ⊙ A megyei közgyülés folytában Fáy András köztiszteletü hazánkfia előterjeszté jólismert, s a P. H. 43. sz. a szerkesztő távollétekor felvett inditványát, miszerint alapszabálylyá tenni ohajtaná, „— n e m v e n n i r ö g t ö n s e m m i o l l y i n d i t v á n y t, j a v a s l a t o t, m e l l y h o n é s m e g y e d o l g a i b a n b á r m i r e f o r m o t v a g y l é t e s i t e n d ő u j t e r v e t f o g l a l m a g á b a n, a z o n k ö z g y ü l é s e n v i t a t á s é s h a t á r o z a t a l á, m e l l y e n a z b á r k i á l t a l m e g p e n d i t t e t i k.“ — Ez inditványt Pestmegye el nem fogadta, részint, mivel ép a leggyökeresb változtatásokat magokban foglalható kérdésekre nézve (például orsz. gyülés alatt) az elhalasztás nem eszközölhető; részint mivel a demarcationalis vonalt, melly elhatározza, minő inditványt lehet mindjárt fölvenni, minőnek kell halasztatnia, olly szabatosan kijelelni lehetetlen, hogy minden egyes kérdésnél a vonalon kivülre vagy belőlre tartozás vitatás tárgyává ne válhatnék; a mi aztán természetesen mindig a többség értelmében dőlne el; s igy egy részről a kitűzött czélt nem eszközölhetné, más részről a rosz értelemben vett pártosságnak még mintegy ösztönt adna, de az elnöknek is, ki magát a statussal ellentétbe hozni akarná, olly erőt játszhatna kezére, melly a tanácskozások életfejleményére gátlólag hathatna. — A RR. tehát nem csak nem szükségesnek, de sőt veszedelmesnek látták eltérni az eddigi szokástól, miszerint különben is a fontosabb inditványok rendesen küldöttségek által szoktak előkészittetni.

Minthogy az inditványban én a megfontolás elvét feltalálom: megvallom, különösnek találtam, hogy azt Pest megye magától olly könnyen elhárithatá; hogy Pest megye olly könnyen tettleg kimondhatá, hogy kebelében a megfontolás elvét még korszerűnek nem találja. — Nem akarok itt közbevetve ez inditvány érde-

mébe ereszkedni: az magában véleményem szerint, a mostan divatozó kortes határozás mellett gyökere lehet jónak, gyökere lehet rosznak. Attól függne csak, fogunk-e a jövő gyülésre cortest hozni; vagy nem hozunk, midőn t. i. a kitűzött tárgy vitatkozás alá bocsáttatik? És ha elhalasztanánk is a vitatkozást, a most divatozó cortes rendszer mellett a kérdés mindig csak az lenne: valjon ha a nemzet bölcsei fáradalmasan felkeresték az inditvány jó és rosz oldalait; ők fogják-e még is a meggyőződés tiszta sugalma után az ügyet okokkal eldönteni? a haza, a nemzet érdeke, a közjó tekintete lesznek-e a hozandó határozat alapjai? — vagy pedig pártszellem, személyérdek, bor és dőzsölés osztogatnának „testet az igének;“ és millyen testet? hasonlót a forráshoz, mellyből léte kifolyt; hasonlót azon borzas mámoros főhöz, melly rá bőgte „a legyen“ szavát.

Nem tagadható, hogy az inditvány, ugy, mint állott, nyomos észrevételekre adhata okot, főkép az országgyülések folyama alatt adni szokott útasításokra nézve. De hát nem lehetett volna, elfogadva magát az elvet, alkalmazás és részletek iránt bővebben tanácskozni és a szükseges módositásokkal megállapitni? Mert, hogy maga az a czélzat: a fennálló törvény, vagy közigazgatási gyakorlat módositását szándékló és igy természetöknél fogva nem sürgető inditványokra nézve a rögtönzés és szüntelen ingadozás veszélyjei ellen kezességeket találni, csak helybehagyást érdemel, mind addig erősen hinni fogjuk, mig valaki meg nem mutatja, hogy a tanácskozó testületek annál üdvösebb eredményeket igérnek, minél inkább hasonlitnak a loco-motivekhez. — Midőn a Pest megyei RR. azt adják okul, hogy a demarcationalis vonalt, melly elhatározza, minő inditványt lehet mindjárt felvenni, minőnek kell halasztatnia, szabatosan kijelelni lehetetlen, elhatározni nehéz: akkor azt mutatják, hogy nincs ön magok iránt bizalmuk, nincs még bennök az önigazgatás s elleme, a mi az emberegyénben a gyermeki kor elmultát bélyegzi. — Minden szabálynak, minden törvénynek meg van az ő saját casuisticája, kifogás mindenütt van és lesz: és hogy kifogás végett az egész jó szabályt mellőzni kelljen, ezt törvényhozásunk még eddig elvül nem vette. — Midőn más okul az vételték, hogy a határozat ezen inditvány felett ugy is haszontalan lenne, mert egyik gyülés a másiknak végzetét változtathatja, s igy végezhet a felett is, hogy az inditvány az előbbi gyülés határozatának e lenére is mindjárt tanácskozásba vetessék: — akkor ismét azt mutatjuk, hogy nincs önmagunk iránt bizalmunk, hogy nincs még bennünk szelleme az önigazgatásnak, a megfontolni és érett itélet után határozni akarásnak; azt mutatjuk, hogy megyei municipalis rendszerünknek alapja ingatag, lába beteg, de azt még csak orvosolni sem akarjuk. — Az a szabály az angol parliamentben, hogy háromszor olvastassék el a bill előbb, hogysem törvénnyé váljék, nem épül törvényen, és nincs más garantiája, mint az, mellyet a törvényhozás bölcseségében talál. Törvényhatóságok kebelében sem szorúl az illy rendelkezés másféle kezességre, mihelyt azt a vezérek akarják: de ha ők magok láttatják előre az illy határozat megtörésének lehetőségét, ha nem akarunk birni elegendő szilárdsággal az illy határt hiven meg is őrzeni, akkor aztán beszéljünk valamivel kevesebbet az erkölcsi erőrül és ne mondjuk: hogy józan haladás az, a mit sürgetünk. Illy üdvös eszméket egyszerűn félrevetni, annyit tesz, mint száműzni köztanácskozásokból a megfontolás elvét, mellyet én olly korszerűnek találok, hogy készebb volnék inkább a sürgető természetű tárgyak megfontolása végett egy állandó választmányt kinevezve látni: mint olly határozatban részt venni: miszeriut a megfontolás nem szükségesnek sőt veszedelmesnek állittatik.

***Nógrád, aug. 29. Folyó évi augustus 23kán s folytatva B. Gyarmat mvárosában tartatott közgyülésünk alkalmával az időközben tartatott kisebb gyülés jegyzőkönyvei meghitelesitése után 1) némelly hivataloknak, mint szükségfelettieknek megszüntetése inditványoztatván, uti főigazgatói hivatalunk, egy mérnöki hivatalra, mellynek utaink rendezése fő s egyedüli kötelességében álland, általváltoztatása, ugy szinte főbiztosi hivatalnak is a jövő tisztépitő széktől megszüntetése s helyébe egy al-levéltárnoki s másod-számvevői hivataloknak alakitása rendeltetett. — 2) Megyénkben igen szapora rendőri biráskodás különben alig méltányolható szorgalmu járásbeli sz. biráinkat többször folyamodók kérelmei eszközlésében képtelenekké tévén, minthogy a nm. H. Tan. kedvező választ nem nyerheténk, ujolag egy nyomos felirás határoztatott. — 3) Szeretett első alispánunk jobb létre szenderülte által az előülői hivatal megürülvén, főispány ur ő exc. tisztujitószék tartására megkéretett. — 2) Megyénk négy járása részéről az idei gabona s egyéb termékek állapotjáról beadott tudósításból azt tapasztalván, hogy a megyénkben szállásoló katonaságnak a kivántakkal ellátása adozónk felszámithatlan kára nélkül nem történhetvén, a H. Tanács legalább egy század katonaságnak más állomásra általtétele végett megkéretett. — 5) Szőnyegre kerülvén az 1832/6 XXI. törv. czikknek mind ekkorig sikeretlensége. Ő cs. apost. kir. Felsége jobbágyi alázattal megkéretett, hogy, miután a nemzeti jólét az alkotott törvényeknek alkalmasuk korában foganasitásan alapulnak, hű magyarjai forró kivánatához képest a felhivott törvénynek abban emlitett Kraszna, Közép-Szolnok s Zaránd megyék és Kővár vidékének rögtöni visszakapcsolásával foganasitását, s közvetve, trón s hű nemzete boldogulásának öregbülését kegyelmesen eszközölni méltóztassék. — 6) Gömör megyének az egyházi személyektől a főispányságoknak s minden egyéb világi hivataloknak elválasztását tárgyazó felszólitása folytában a rendek arról lévén meggyőződve, hogy az egyházi hivataloknak főispányságokkal vagy egyéb világi hivatalokkali ellátása, de általában minden hivatalok örökitése, vagy több méltóságnak akár egyházi akár világi egyesszemélyekbe öszpontositása, azonkivül hogy a polgári irányok ingadozását következtetné, az 1222diki 15dik és 1498diki 57dik törvényczikkekkel világos ellentétben állana, nehogy ezen fenálló szokás nem alkalmazás által erősbüljön, mindezeknek s az országos munkálatokra költ határozatoknak figyelembe vétele mellett az országgyülési utasitások állandóul munkálódó kütdöttséghez ez érdemben szerkezendő utasitás tekintetéből utasitattott. — 7) Végre ns Csanád megyének abbeli inditványa, miszerint mindazon törvényeknek és különösen az 1557: 13. s 1567: 26. törv. czikk, mellyeken az esztergomi érsekségnek a kir. Itélő Táblához birák nevezési joga alapul, eltörültetnék, mint idő előtti még, s mi e jelen korszak vallásos állásában némi viszontorlásként tekintethetnék, egy protestans tbiró inditványára el nem fogadtatván, egyszerűleg tudomásul vétetett. — 8) Jövő fixumaink s törvénykezéseink határnapja sz. andrás hava 15re, évnegyedes közgyülésünk azon hó 22re, a rováslás pedig évnegyedes közgyülésünk karácsonhava 4 napjára határoztatott.

## Ör.

**Budapesti hirek.** Sept. 4én délutáni 4½ órakor tartotta az iparegyesületi társaság 1ső közgyülését a megyeház kisebb teremében. A társaság magát Luka Sándor elnöklete alatt némi vitázás után, kelljen e ezt már tennie vagy még nem alakúltnak nyilatkoztatá. Hoszabb s csaknem eldönthetlenséggel fenyegető vitatkozásokra ada alkalmat azon kérdés: valjon megalapitsa e már most végképen feladata czélját az egyesület, — vagy halassza e továbbra? azon t. cz. aláirok tekintetéből, kik még eddig nem tudatnak, hanem csak a szétküldözött ivek visszakerülendése után fognak megtudatni, s kik talán szinte akarának még részt venni a társaság czélját s irányát illető határozatiban. Hallottunk sok komoly de sok, bölcs szinben feltünő nevetséges okoskodást is és észrevételeket.. Arra pedig, hogy az, ha már most, midőn még olly kevesen vagyunk, bizonyos körben munkálni kezdünk, sok másokat édesgetni társulatunkba, mivel látván, a kevés mennyit tesz, több erő összesüléséből még többet fognak remélhetni, — erre azt kell megjegyeznünk. hogy ismerni kell a magyart. Van t. i. sok ollyan, ki látván, hogy bizonyos czélra bizonyos számmal összegyültek az erők s munkálkodnak, épen e körülmény által hiszi magát fölmentve a hozzájárulástol, mert hiszen ugymond ugy is már elegen vannak. Nagyobb fontosságu a segélyezők összecsődítésére a meghatározott Mi. Az az, hogy elhatározottan tudva legyen mit akar tulajdonkép ez vagy amaz egyesület? Határozattá lőn, hogy maradjon meg az ideiglen fölvett „iparegyesületi“ czim, melly egyszersmind a munkásság irányát kijelenti, ugymint, melly nem csupán műiparra szoritkozik, minthogy az „ipar“nak elég terjedelmes köre van, de még sem olly határozatlan átalánosságokban szétszaguldozó, mint a „hasznos ismereteket terjesztés“ föltételezhetné. S legközelebb mig a pénzerő többet tenni engedend, a mesterségeket üző polgárosztályra törekvendik hatni az egyesület. Ennek bővebb kidolgozására meghagyaték az eddigi választmány némelly tagokkal u. m. Nyáry Pál, Szentkirályi, Bloch Móricz s a vidékiek közül Péczely s Zsoldos Ignácz által szaporitatván. Jelesen e tekintetben figyelmeztetni kivánjuk a munkáló választmányt: határoztassék meg e hatáskör, a netaláni kedvezések vagy a tagokra háromló haszon, mert tudunk olly embereket különösen a vidéken pedig ollyakat, kikről föl lehetne tenni, hogy a közönségesnél magasabbra fejlett bennük a közügyek felfogása; tudunk ollyakat, kik mindjárt azt kérdezik „mi hasznom lesz belőle?“ Illyes bármi csekély kedvezményre kilátás tán hathatósban szólitná fel pártolásra az embereket, mint bármi nagyszerű „kilátások felállitása s reméltetése a messze távolban, a kétes jövendőben. — Határoztatott, hogy az örökös alapitványból netán származandó bármi kedvezmények az alapitónak utodira át nem ruháztatnak, pénztárnokúl, Antal Mihály ur kéretett meg továbbá is. Itt meg kell jegyeznünk, hogy talán nem volna felesleges nem ugyan bizodalom hiányából a fáradhatlan s fedhetlen becsületességü tisztelt ur iránt, hanem a rendtartás s illy esetekbon szokásos s megkivántató megnyugtatására a közönségnek még valami közhitelben álló s elégséges garantiával biró egyedet adni melléje a pénztár kezelésére, mert itt hol már a bejött 13iven 15,000 pengő forintnyi tőke van a még künn levő 300 iv, tudja isten mekkora summákat hozand. A megnyugtatás nagy segéde az adakozásnak.

September 5kén tartaték a Tudós társaság közülése délelőtti 10 órától egyig a megyeház nagyobb teremében. Hallgatóság nagy számmal jelent meg s a karzaton számos hölgyek diszes koszorúja is vala szemlélhető, mint legszebb tanusága a hölgyeinkben föléb-

*

redt részvétnek nem csak honi ügyeink iránt általában, hanem különösen hazai tudományosságunk haladása iránt is. A n.m. elnök oldala mellett sok szépet és nagyot tett főurak foglalának helyett s aszónoki asztalhoz legközelebb ültek az e napon szólandó s olvasandó tudós tag urak. — Az ülést az elnök életteljes mély önérzetü beszéde ujitá meg, mit a titoknok dr. Schedel Ferencz előadása a társaság 184⅞ki munkálatairól követe. Nem lehet szerencsét nem kivánunk és nem örvendenünk a társaság mindinkább fejlő munkásságán, melly ugy látszik, évről évre gyarapszik, s mikép az idő haladása hozza magával s a társaság szlárdulása kivánja is, nem csak a munkálatok számát, hanem tartalmasságát, korszerűségét, tárgybeli többoldaluságát is tekintve, gyarapszik. Köszönet egyszersmind a titoknok férfias előadásának, melly a szerénytelen feldicsérés, s a bujdokló felüle tességtől egyiránt távol tartá magát. — Ezután Pulszky Ferencz rendes tag (ki már most tiszteleti tagnak választaték) a régi műemlékek befolyásáról az új müvészetre olvasott. Átvitt bennünk a tudós szerző a keletkező müvészet zsenge korszakaiba, Egyptom s Göröghon csarnokiba, s a tökélyre fejlett müvészét fénytemplomiba régibb s ujabb időkben. Ellebegtek elöttünk a görög, olasz s német nagy szellemek. Az ujabb müvészetet érdeklőleg szólt egy ügyes fordulattal a műegyesületekről s szokásos szerkezetők elég légtelenségéről a müvészet magasabb szempontjait tekintve. Ezer kár, hogy az olvasás maga, a hang fel s leszállásának helytelen elosztása által elvéteték: különben bizonyára még inkább éldelhetők az előadást, s éldelhettük volna azt is, mi i y elveszett. — Következett emlékbeszéd Kossovich Károly r. tag felett Zsoldos Ignácz rendes tagtól. A rajz eleven volt, hogy magunk elött véltük látni a férfiút munkásságában s szelid érzetek szóltak a szívhez. — Kiss Károly rendes tag olvasott a franczia köztársaság hadi szerencséje okairól. Az igen érdekes előadásból kivilághlott, hogy szerinte ezen okok nem annyira a köztársaság hadi erényeiben mint inkább az eurapai coalitio bal fogásaiban keresendők. — Emlékbeszéd Budai Ézsaiás tiszt. tag felett mondatott Péczely József rendes tagtól. E beszédet olly élet hű festői erő olly szívreható szívből induló ömledések bélyegzik, az előadáson olly erőteljes kifejezés hellyel közzel tüzes ihlet ömlött el, hogy hallhatását méltán számithatjuk-e nap éldeletei közé. — Ezek után felolvasá Szalay László a társaság különbféle jelentéseit, — u. m. az 1840ki nagy jutalmat illetőleg, mellyet Horváth Mihály (ki most rendes taggá is választaték a történeti osztályban) „Ipar és kereskedés története“ nyertel. Az 1839ki törvénytudományi pályamunka dijára Szemere Bertalan érdemesitetett. Az 1841 dráma jutalmat senkinek sem lehete oda itélni. — Feladattak egy történetirási s egy mathesisi pályakérdés miknek határnapjok martius 20kán 1843. — Az elnök az ülést rövid beszéddel berekeszté: — Látván ezen közülésnek örvendetes eredményeit, nekünk csak ezon óhajtásunk van, hogy a társaság magában mind inkább egygyé olvadván, külrehatásában is szilárduljon, s nem annyira a párt, mint a munkásság embereit igyekezzék kebelébe vonni. — Elnem hallgatjuk, hogy ez ülés folytában, midőn az 1840ki jelesebb munkák soroztattak elő, nagyon kitetszett mikép ifjaink annyira hozzá szoktak az éljenezésekhez ebbeli szüntelen volt gyakorlataik következtében, hogy még a holtakat u.m. Kölcseyt s Bezerédy Amáliát is megéljenezték, melly körülmény némi kis botrányos kaczajokra nyujta alkalmat.

**Nyilatkozás a magyarok emléke ügyében.** — Minél hálásabb szívvel tapasztaltuk, hogy felséges urunk királyunk törvényszerető haladásunkat tettleg akaró kormánya tágitott a sajtó bilincsein, és a nyilvánosságnak szabadabb tért engedett; annál fájdalmasabb érzésekkel tapasztaltuk, mikép ezen becses engedménnyel némellyek koholt rágalmak terjesztésére visszaéltek; és legfájdalmasabb reánk nézve az, hogy illyen koholmány által a mi hazafi legtisztábbszándékunk is gyanusittatott. — A mennyire ezen gyanusitásokat a Jelenkor 49dik száma S. J. uradalmi ügyvéd és titoknok aláirás mellett felvette, aláirt S. J. pedig 51dik számbani felszólitásunkra sem nyilvánitá nevét: mi ráforditott fáradsággal felfedeztük, hogy a kérdéses koholmányok irója Gózon Daniel, kit mi illy vétkes tetteért Pest megye törvényszéke elébe állitottunk, és k t Pest megye rendei később e két fővárosból kitiltottak. — A S. T. közönség megnyugtatására pedig felszólitjuk mindazokat, kiket munkánk: A magyarok emléke érdekel és saját szemeikkel meggyőződni kivánnak, hogy 2dik 3dik 4dik darabjából ezen müvünknek szinte 80 iv készen fekszik, az lakásunkon mindenki által látható. Mi e munkának igért darabjait egyszerre adandjuk. Végre miután az első kötet már kész, azért részvényeseinket felhivjuk, hogy 3 hónapok eltelése alatt példányaikat tőlünk elvitetni szíveskedjenek, mivel további megtartásokrúl nem kezeskedhetünk. Költ Pesten sz. Mihály hava 2kán 1841. A szerző és kiadó. — Lakik Rettek-utczában 1245 sz. szent Mihálynap után Diófa-utczai piaczon 281. sz.

☞ Ezelött nehány napokkal báró Eötvös József röpirata, múlt szombaton pedig Kossuth Lajos felelete gróf Széchenyi Istvánhoz megjelenvén, a Keletnépe“ támasztotta vitály első stádiuma befejezettnek tekintethetik. Szükségesnek tartjuk tehát lapunk részéről a szempont iránt, mellyből e pennaharczot és a körébe belehúzott kérdéseket tekintjük, bővebben nyilatkozni, — s e hivatást X.Y.Z. dolgozó társunk fogja több egymást követő czikkekben teljesitni. Szerk.

Szombaton september 11kén 1841. Konti Károly ur énekes és rendező javára bérszünettel adatik: „Belizár“ opera első felvonása, „Borgia Lucretia“ opera 2dik felvonása, és „Bájital“ opera második felvonása Donizettitől. — Carl Henriette k. a. porosz kir udv. kamara énekesnő Belizárba: Antonina, Borgia Lucretiaba: a czímszerepben, és Bájitalba: Adina szerepében a jutalmazandó iránti szivességből utoljára mint vendég lesz szerencsés föllépni. — Asztalos Károly országos-igazgató-választmányi-titoknok.

## Külföld.

**Északamerikai egyesült statusok.** Republicanus hitel. A newyorki Morning Herald igen érdekes hirt közöl az északamerikai pénz állapotok felől. „Tetemes kereskedési és ipari fordulás áll elöttünk. A bank és bankrott bill a senatusban elfogadvák. Az új vám tariffa szintugy, most a képviselő kamara elébe jőnek E törvények már egyenként is fontosak, együt véve egy roppant, következéseiben elláthatlan rendszert képeznek. Ime egy összeállitás: A kölcsön bill behoz 12 millió dollárt. — A bevételi bill neveli az évenkinti taksákat 8 millió dollárral. A bank bill teremt 30 millió dollárt. A bankrott bill elenyészt 350 millió dollárnyi adósságot. Sokan hiszik, hogy az elnök a bank és kölcsön billt meg nem erősiti, melly esetben az egész mostani kabinet megbukik.“ — Éljen a köztársaság pénzügyi politikája! 350 millió dollár adósságot egy törvény által megszüntetni, ugyan akkor 12 millió dollár új adósságot mint bevételt hozni fel, egy harmadik törvény által pedig 30 millió dollárt teremteni, — ez ollyan egy remek politika, melly alkalmasint csak a Yankeiktől telik ki. — De lépjünk csak Jonathan nyomába, teremtsünk 200 millió örök megváltási vagy hypothecaljunk 150 millió bankjegyet a 10 esztendő leforgása alatt begyűlő háziadóra, s majd meglátjuk, hogy annak idejében a bank-ruptcy bill se fog elmaradni.

**Németország.** Majna melletti Frankfurt városának törvényhozó gyülekezetének jegyzőkönyvébül érdekesnek s reánk nézve igen korszerűnek tartjuk dr. Stiebelnek a fenyitő rendszer iránti nézeteiből — melylyet e tudós férfiú a törvényügyi megbizottságban nyilvani a — a következőket közölni: „ő (Dr Stiebel) csak azon rendszert tartja czélszerűnek, melly a javitást nem csupán elnyomás és elbátortalanitás, hanem kifejtés, remény és erősités által ügyekezik elérni. Kell egy segély egyletnek létezni, melly nélkül a javitás lehetetlen. A vallatás alatti foglyok egymástól elválasztva, s a lehető szabadságban legyenek. A magános elzárás, minden rosz oldalai daczára is több, közelebbről meghatározott esetekben szükséges. A férfiaknak nemberektőli, az öregeknek fiataloktóli elválasztása, a ragálytóli megőrzés miatt szükséges. Éjelenkint minden kamarácskában csak egy legyen. A sajátlag javitó-rendszer alá vett foglyok nappal együtt dolgozzanak, az erkölcsileg vallási és műipari tanitásokban közösen részesitessenek, míg a dogmaticai hittanokban oktatást a kamrában kapnának. A foglyok több osztályokon különböztessenek; s börtönbeni magaviseletéhez, törvény alá való simulásához képest a fogoly egy osztályból a másikba tétethetvén, büntetése vagy enyhithethetik, vagy nagyittatik. *) Legyen jutalom, vagy büntetés szabva a fogolyra s keresetének egy része szabad rendelkezésre bizatván, a másik rész a segélyegyletnek adassék őrizet és kezelés végett. — A törvények határozzák meg előre: milly körülmények közt lehessen helye a megkegyelmezésnek, és mikor a büntetés részbeni elengedésének? de ugy, hogy — A börpanoptikai terv szerint épitessék, felvigyázás inkább a dolgozó teremekre legyen irányozva, mint egyes kamrákra. —

*) Tisztelt s t. hazánkfia Szemere Bertalan legujabban megjelent — Balla Károly büntetőjogi munkáját illető-birálatában, e rendszerhez azért nem hajlik, mert — ugymond — akkor igen sok esetben az őr kényére bizatnék a birótól kiszabott büntetésnek enyhitése, vagy nagyitása; és mi e pontban vele egy értelemben vagyunk, mert még akkor is, ha dr. Stiebel szerint a törvény előre meghatározná az enyhités vagy nagyitás fokait, magának a rabnak viselete feletti itélet mindig a börtönőrre bizatnék, s igy a törvény alkalmazása annak önkényétől föltételeztetnék.

☞ **Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

Világ“ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. „Ismertető“ gazdasági társlapjával minden héten két két ívben jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy L.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

73.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

September 11kén.

TARTALOM. — Magyarország. Kinevezések. — Névtelenségről — Pest megyei közgyülés folytatása. — Heves megyei közgyülés. — Beregh vármegyei közgyülés. — — Őr. Csaba: töredék észrevételek politikai irodalmunk ujdonságairól. — A magyar borismertető egyesület közgyülése. — — Külföld. Éjszakamerikai egyesült statusok. — Spanyolország. — Nagybritannia: trón beszéd. stb. stb. — Francziaország. —

## Magyarország.

Ő cs. s apost. kir. Felsége méltóztatott Fazekas Andrást a Jász-Kun kerületnek volt nádori alkapitányát, magyar kir. udvarnoki rangra legkegyelmesebben emelni.

A cs. kir. pénz- és bánya-kamara a Bozsabányán f. évi aug. 10kén felállitott kir. bánya- és huta-igazgatói, egyszersmind bányatörvényszék-helye tesi hivatalra Szakmáry Sámuel oláhlaposbányai bánya- és hutamestert alkalmazá.

A nm. magyar kir. udv. Kamara a pecskai kamarai megürült számtartó-hivatalra Richter Ferencz ugyanottani tiszttartó hivatali ellenőrt alkalmazá.

Gaudi Antal, tölgyesi harminczad-ellenőr Erdélyben, ugyanottani harminczadossá neveztetett ki.

Egressy Lajos kir. ügy-igazgatósági fiskális august. 23kán meghalálozott.

△ **Névtelenség.** Több collegáink kezdenek csipkedni a lapunkbani sok csillag, kereszt, három- és négyszeg s mas hieroglyphák miatt; több oldalról kérdeztetünk, hogy kik rejteznek alattuk, s hogy miért üzzük ezt a bujkálási rendszert? Mi sietünk e kétséget tiszt ünk szerint megoldani: talán sikerül e tárgykörüli nézetünket megizeltetni a méltányos közönséggel. E sorok irója szivesen jár el e felvilágositó hivatásban, mert maga részére nem követeli a névtelenség kedvezéseit; köz tanácskozási termekben is egy azon elveket pártolja, miket e lap hasábjain, s azokért felelni kész; fel is hatalmazta a szerkeztői hivatalt, nevét minden tudakozónak nyiltan kimondani; ha tehát hű marad most még az X.Y.Z.-hez, azt csak azért teszi, hogy dolgozó társaitól e tekintetben is magát elkülönözni ne látszassék. — Most a dologra.

Nálunk Magyarországban jelenleg a politikai eszmék igy állanak egymás ellenében: népszerű és nem népszerű eszmék. Ez a népszerűség vagy népszerűtlenség teljességgel nem mértéke az eszmék helyes, vagy helytelen voltának; mert a történetek évkönyvei bizonyitják: hogy ugyan azon népeknél, ugyanazon körülményekben a legkülönbözőbb eszmék, vélemények, s politikai rendszerek voltak felvaltva népszerűk és népszerűtlenek, az igazság pedig ugyan azon körülmények közt csak egy lehet. Jelenleg Magyarországban népszerű az a politikai iskola, mellyet katexochen a mozgalom pártjának lehet nevezni: népszerűtlen az, melly e mozgalmat mérsékleni, a törvényes formákhoz kötni, bizonyos elveket tiszteletben tartani, s haladásunkat a rögtönzés veszélyeitől megőrizni ohajtja.

S mikor ezt a második részt népszerűtlennek nevezzük, ismét csak e régi szabálynak hódolunk; verba valent usu; mert erős hitünk az, mi szerint, ha lenne mód Magyarországban külső befolyások, erkölcsi terrorismus, taps és piszegés, felhevülés és zajongás elmellőzésével mindazoknak vélekedésérül értesülni, kiket törvény, koruk, vagy értelmességük erre jogositanak, még ma is a roppant nagy többség ezen országban elhatározottan a mozgalom mérséklését fogná akarni, és igy ez a vélekedés volna a népszerű. De, hogy a dolgok mostani állapotjában, a hatásnál fogva, mellyet magának a megyei gyüléseken az ifjuság s a lármázó csoportok szereztek, tekintve a bánásmódot, melly azokból az idősbeket lassanként elüzte, vagy elnémitotta, tekintve általjában a megtámadó pártnak nagyobb mozgékonyságát közélet és irodalom mezején, kifogyhatatlan bőbeszédüségét, azt a nagyobb mohóságot, mellyel politikai tárgyakon kap, s azokat üzi, a szájasabb lármázóbb rész a mozgalmi párthoz tartozik, azt egy általjában nem tagadjuk; s igy ebben az értelemben igaz az: hogy most legalább ezen pártnak helybenhagyása tekintethetik a népszerűség hévmérőjének. Ezen nincs mit csudálkozni: mikor valahol az újitás pályájára lépett a nemzet, kezdetben főleg, mindig könnyebben nyer népszerűséget az az iskola, melly a lelkesedéshez szól, búzdit, bátorit, a távolban egy csábitó czélt mutat, hiúságunknak s szenvedélyinknek hizelg; emberi igazakat, joguralmat, s általjános szabadságot emleget: mint az a másik, melly botlásainkra figyelmezet, megfontolást javasol, óvakodik minden elragadtatástól s azt hiszi, hogy a fennálló érdekek, s szövevényes viszonyok gondos méltánylása sokkal többet nyom a törvényhozás nehéz munkájában, mint azon általjános igazságok, mellyeket in thesi senki sem tagad, de minden ember másfélekép alkalmaz. Ehez járul: hogy a megtámadók, a dolog természeténél fogva, serényebbek, tüzesebbek, buzgóbbak; mint azok, kik politikai hitüknél és állásuknál fogva védelemre szóritkoznak. Tíz nyughatatlan ember egy népes faluban képes nagy lármát követni-el, és elhitetni másokkal, hogy ott nagy békétlenség uralkodik: a mig az egész többi népség csak néman pártolja a fenálló rendet, s azért számba sem vétetik.

Illy értelemben s ezen megszoritással engedve által a mozgalom pártjának a népszerűség babérját; ugy tartjuk senki sem tagadhatja, hogy mikor illy körülmények közt a nyilvánosság egyik organuma, a mozgalom mérséklését, a tévtanok helyreigazitását tűzte ki magának czélul: természetes, hogy eleintén legalább népszerűségre számot nem tarthat; s hogy azok, kik abban részt venni, és gondolkozásaik eredményét letenni kivánják, ha ez csak nevük aláirásával történhetik, számos kedvetlenségnek teszik ki magukat. Nem mindenkinek van kedve, háznépét, öcsét, és fiait, tisztjeit és cselédjeit, talán még nejét és leányait is maga ellen felzúdítni csak azért, mert általjános politikai kérdésekre nézve velük nem egyformán gondolkozik, és a „Világ" nem pedig a „Pesti Hirlap" számára ir. Mellőzve a külső háborút, már maga ez a bellum intestinum is igen kedvetlen portéka. Nekünk pedig elveink, és a vitatás sokoldalusága érdekében kell kivánni, hogy az illy férfiak el ne hallgassanak. — Innen van, hogy a szerkesztés kettős köszönettel veszi az olly közlést, hol a név nyilvánitása meg van engedve: de más részről nem rekeszthetí ki az olly dolgozatokat, a mellyeknek szerzői megneveztetni nem akarnak. Az illy rendszer ellen panaszkodni legkeveseb joguk van azoknak, kiknek viselete és politikája idézte elő az állapot t, melly az illy rendelkezést szükségessé tette. Nem a mérséklés pártja rendszeresitette a tapsokat és lepisszegetéseket országos ülésekben, kerületekben, és megyei gyülésekben; nem ő hizelg szüntelen az ifjuság önhitségének; nem ő hozta be az élességet a köztanácskozásokban. — Taktikátok ellen más taktika kell. — Egyébiránt sokszor kimondottátok: hogy nem az, ki mond valamit; hanem az, hogy mit mond határozza el a mondottnak becsét; s igy, ha valóban baráti vagytok a vélekedések szabad kifejlésének: nem tesz nektek különbséget akár van aláirva a czikk, akár nincs.

Ismerem ellenvetéseiteket: „gyáva az, ki meggyőződéseit kimondani s érte minden veszélyt elszenvedni nem kész" . . . . . „non ardor civium prava jubentium" . . . . . „si fractus illabatur orbis" . . . s több effélék. Ezek itt phrasisok, főleg a ti ajkaitokon, kik még legizetlenebb beszédeitekért is zajongó helybehagyást arattok. Kapjatok csak egy két macska-muzsikát, pisszegjenek-le benneteket jó formán vagy háromszor, inditványoztassék czikkeitek részére egy kis autodafé; s ha még akkor is igy fogtok beszélni, akkor azután térdet fejet hajtok; de addig engedjétek meg hogy vélekedésemnél maradjak. — — Magában értetődik, hogy csak az értekező, vagy tényeket közlő czikkekre szoritottuk e szabályokat. A ki visszaéléseket fedez fel, a ki valakit vádol, az legyen ura szavának, habár a közönség érdekében szólalt is fel; nevezze meg magát, vagy hatalmazzon fel szükség esetében megnevezésére, vagy tegye hiteles oklevelek birtokába a szerkesztőséget; hogy ez a közlött tényért felelhessen; különben czikkjeinek helyt nem adhatunk. — Ugy sem szándékunk mende-mondák tárává tenni ujságunkat; napfényre hozni minden megfricskázott pinczért szemtelen fiakkert, álnok fürdőst, csintalan csizmadia fit. Minden mély tiszteletünk mellett a nyilvánosság iránt, illy dolgok felől azt tartjuk Napoleonnal: Il faut laver son linge sale en famille — a szennyest oda haza kell megmosni. — A sok visszahuzást épen ugy gyülöljük, mint a visszavonást; és ebben bizonyosan egyetért velünk ama hires collegánk, kinek mély hálával tartozik minden újságiró, mert gyakorlati leczkékben tanított meg, miként nem kell szerkezni újságot. —

S ez mind az, a mit e részben mondani ohajtánk. — Junius leveleinek szerzője még ma sem tudatik, azért becsükből nem vesztének; az angol lapok telvék érdekes közlésekkel mellyeket Verax, Philaretes, Timon, és más illyen képzeleti lények irnak alá. A mi ott a nyilvánosság hazájában szabad: nekünk egészen kivételes jelenlegi körülményeinkben tiltva bizonyosan nem lehet. X.Y.Z.

**Pest megyei gyülés folytatása.** ⊙ 1. Inditvány tétetvén az iránt, hogy a tudós társaságnak alapszabályai, mikről e helyt nem épen kedvező vala a nyilatkozás, országgyülés elébe terjesztessenek: miután Fáy András nyilatkozata szerint, ugyanezt maga

a tudós társaság is azon okból kivánja, mert az alapszabályokon változtatni ohajt, s ez a tudós társaság hatalmában nincs: az inditvány helyesnek találtatott. — 2. Madarász László ellen, régi vétkei miatt Fehér megye tiszti vizsgálatot rendelt; és a tanukvallatásának, mennyire ezek más megyében laknának, eszközlését első alispányára bizta. Ettől Pest megye alispánya levelet vön; kis gyülésileg Pest megye fel is hatalmazta alispányát tanuvallatás tételre. —Most e kis gyülési végzet fére tétetett, és Fehér megyéhez alispánya levele vissza utasittatott. — Csupa formalitas miatt! — E tény alatt szembeszökő az inditó elv, de még szembeszökőbb a „Pesti Hirlap“ panaszos beszéde a 72dik számban. Itt panaszolja a P. H. a kutatásnak törvény által is tiltott azon nemét, melly általánosan neki rohan valaki életének, s felturja annak minden napját, ha valjon nem sikerül-e valami vétket kikutatnia? s ezt olly cselekvénynek nevezi a P.H., melly a polgári élet socialis viszonyait össze szaggatással fenyegeti. — És valóban igaza ván: a mi bámulatunk is csak onnan jő, mert épen azon kutatás a Pest megyei gyülések folyama alatt divatozó elv gyanánt több esetekben szinte közbámulásunkra circulál. — A liberalis urak a czéhek eltörlését mozgatják: —mi is majd megfontoljuk mit leszünk e kérdésre nézve teendők: —meg van bizva a P. H. szerkesztője, hogy a czéhbeliek visszaéléseikről adatokat kutasson, és a tudós szerkesztő több eseteket kikutatott; de az illető kikutatottak nem akarják neveiket ide adni, hanem a tudós szerkesztő tud egy péket, ki kész nevét is ide adni: és ezen kikutatottnak kedveért határoztatott, hogy azt a nem vádlottat, hanem kikutatottat szükséges panasztél végett a tudós szerkesztő ur főszolgabiró elébe állitsa. Nem akarom az átalános kutatás elfogadott inditványát emliteni; —nem a vasuti panasz tárgyában a panaszkodó által elmellőzött, s a megyei elölülő másod alispány által az elnöki székből kért részleteket felhozni; ezek bennem a kutatás rendszerének gyanitását ott helyben már felköltötték; mielőtt a Pestl Hirlap szavai kifolytak volna a létadó tollból. — Ugyde itt czéhek és felsőbbségek ellen kutatunk: amott pedig egy jeles liberalis ur ellen, és ez nagy különbség! — 3. A vontatók ügyében egy jeles hazafi rendelést kiván arra, hogy ha tisztviselő, lovakat rendelt, és őt a kirendelt jobbágy hasztalan várta, várakozásaért kapjon nyugtatványt. — Az inditvány választmányhoz utasittatott.

✠ **Heves** aug. 21én. — Megkért ön, hogy irjak valamit Hevesből, és pedig irjak tekintettel az eredményekre, mik az új törvényekből és az itteni liberaliskodásból e megye javára viszonyoltak. — Legyen, kivánása jó czélból ered, én is jó czélból irok: de most csak új törvények eredményéről közlök egy pár adatot; a másik forrásból azért halasztom a meritést; mert: infandum — — — jubes renovare dolorem. — Azon törvények, mellyeknek tárgya a nép; mutatnak ugyan eredményeket: de valjon jók-e azok? — E kérdésre a legjobb szándékú „igen“ is hajótörést szenved a nép tudatlanságának szirt-merőségén. — X-falu jobbágysága kéré földesurától az elkülönözést. Az ur javaslá nekik, néznék meg előbb mint lesz máshol, és ha jónak látandják, jöjjenek akkor és kérjék és megfog nekik adatni, de ők nem hittek az ur szavának, perelni menének és pereltek, most megvan kivánságuk és átkozzák az órát, mellyben perüket megindták és nem egyébért csak azért, mert ők gyermekek, nem láttak szemeik elkülönözött jobbágytelket egy darabban eszes és szorgalmatos földész kezében, nem hallotttak tanitást, mint kelljen földet müvelni, hogy egy hold száz forintot hozzon, mint kell takarmányt vetni, marhát istállón tartani, hogy a marha jobb legyen, és több trágyát adjon, ő nem tudja, hogy felényi de jól tartott marha többet dolgozik, mint most roszúl táplált gabancsai: nem tud a 2dik termékről, nem tudja, hogy gyümölcsfát ültetni hesznos; nem tud a selyemről; nem tud a méhről, szóval nemtud semmit, csak azt tudja roszúl, mit apja is roszul tudott. Apja öt macska lovat, hat ökröt tartott; midőn kifogá, mezőre vivé, ha nem volt fű és az ur életét nem étetheté, saját rétjére hajtá nem gondolva, hogy tél is van, de nem feledte azt is megtanulni, hogy többen össze fogjanak, és az uri egyeskerülőt verjék le ha máskép zabba, tisztabúzába nem ereszt, és mert nem tud többet mint a mit apja roszúl tudott, látja a tért, melly neki urbérről kijeleltetett, kétségbe van esve, mert az egész határt, nem bitangolhatja.

Tudom hogy az uraság szívesen és nagyon akará, hogy minden jobbágy egész illetőségét elkülönözve egytagba vegye, de ő nem hitt az uri-szónak, nemtlátá hogy ez üdvös; három nyomásban, hat hat darabba vevé szántóföldjét, mondván, ha egyiket jég veri, meg marad a másik, legelőjét jobbágytársaival közösségbe a közösség átkába hagyá, itt tehát már vetett legelő soha nem lesz, a legelés közösre maradván; a szántásvetésben javitás soha nem lesz, szánandó szegény emberek, tudatlanság rabjai! Lelkészek és mások, kiket illet, tanitsátok a népet*). E szóra tanitsátok, magasztos tisztelettel üdvözlöm Ludas helysége birtokos asszonyát, ki a ludasi iskolára, Detk és Vámos-Györk birtokosait, kik szinte a helyekbeli iskolákra tíz tíz hold szántóföldet egy tagban ki adatának, Vámos-Györk birtokosait, kik féltelki, Detk birtokosait, kik fertálytelki illetőséget egy tagban elkülönözve a helységükbeli jegyzői hivatalnak ajánlának meg. — Vajha most az összesitések idő-szakában minden helység hasonló szerencsében részesülne.

⏀ **Beregszász** augustus 23tól 28dikig közgyülés. Évnegyedes közgyülésünk a legközelebbi közgyülés határozata következtében az ugy nevezett — nálunk is két héti — fixumok előtt nyárutó 23án kezdődék. A kisgyülések eltörlése még többitette a közgyülés különben is tömérdek tárgyait. E szerint — tisztelt elnökünknek némelly beszélők iránti bámulatos türelme is hozzá járulván — a közgyülés még sok tárgyak bevégzetlen maradása mellett is az egész hetet elfoglalá, sept. 10kén azonban ugyan csak a mult közgyülés végzete következtében folytatandó. — Főbb határozatai jelen közgyülésünknek: a kisgyülések helyreállitása a Világ által felhordott és több más inditó okok miatt. Gömör megyének két barátságos levele egyik a világi hatalommal biró egyházi személyektől a polgári dolgokbai befolyást elvétetni, másik pedig azt sürgeti, miszerint az ujonan keletkezett áldás megtagadásának mint vallási sérelemnek orvosoltatására megyénk is segédkezet nyujtson. Az erő, mellyel e tárgy a kedélyek fölzaklatására hatott mindig fiatal erejében, mindig érdekhatalmasan*) jelenik meg tanács termeinkben. Megyénk e sérelmet is fájdalmas részvéttel pártolá. Szük s szennyes tömlöczünk telve rabokkal; főügyészünk inditványa következtében, ki rabjainknak fris levegő nyerhetése tekintetéből magánosoknak teendő munkára is a város köriben kibocsátatni javaslá, határoztatott: miszerint nem magánosoknak, de az első alispány által elintézendő közmunkára rabjaink kibocsátandók legyenek. Az országgyülési utasitás készitése végett előlegesen választmány neveztetett. — A nyirnek Bereggeli érdekdus összeköttetését tárgyazó naményi hid pótolhatlan veszteséggel járó halasztgatása kifárasztván végre a rendek türelmét, elhatározák ugyan a nevezett hid létesitését meginditott részvényes társulat legközelebbi hatalmas föllépést igérő gyülését, ellenkező esetre azonban tiszt. első alispányunk 200 frt pengővel megkezdvén előre is az ajánlást, nehézséget nem ismerő elszánással igéri, a közerővel fölépitendni elhatározott *hidi munkálat* vezérletét. — Demind ezek és *több mások felett tündöklik* augustus 28dik napján létesült *közgyülési határozatunk*. — Meleg részvéttel *advan elő első alispánunk az őszi és tavaszi termék*, gyümölcs, és széna *rendkivüli szükségéből* szegény népünkre várakozó nyomort, visszahiván közgyülés emlékébe az 1817iki szükségi eseményeket, aug. 27kén délutáni 5 órára elnöklete alatt tartandó magán tanácskozásra hivá meg a jelen volt rendek közül mind azokat, kiknek megjelenni kedvök tartandja. Ezen tanácskozás (augustus 28kán tartatott) közgyülésileg is elfogadott határozata lön az, miszerint ő felsége jobbágyi alázattal megkérendő, hogy a már ő felsége által is kegyelmesen helybenhagyott több helyekeni tisza-átvágások az adózók élelem kereshetési módok nyujtása tekintetéből még ez idén létesitessenek, az adózó népet terhelő bizonyos mennyiségü adósság kegyelmesen elengedtessék. — De tettleg is fölakarván lépni, a rendek a nemesi pénztár 5 vagy 6 ezerre menő tőkéjéből tüstint gabona vétele, és szükség esetiben tavasszal ennek a vásárlott áron egyedül az adózóknak kiosztása elhatároztatott. Meleg emberbarát első alispánunk e czélra dijnélküli készségét igéré a szomszéd megyéknél, gazdagabb gabna termesztő megyék dusabb egyedeit meglátogatni s velök közgyülés helybenhagyásától fölfüggesztendő alkura lépni, egy táblabiránk hasonló dicséretes feltételek alatt igéré szomszéd Gallicziának tüsténti meglátogatását, jövő közgyülésünkre tudositását beadandó. b.———n.

## Ór.

✠ **Csaba** aug. 21kén. Töredék észrevételek politikai irodalmi ujdonságainkról... „a nevetségest igen is szabad, ha nem felesleg, azzá tenni sőt én azt ki is szoktam nevetni untig.“ Záborszky Alajos Pesti Hirlap 554.l. — Nem szándékom Záborszky ur a Pesti Hirlap elleni gyanusitások és haladás“ czimű röpiratának biralatába ereszkedni, minthogy e részben a Budapesti napló érdemes irojától megelőztettem; hanem akarom csak ezen könyvecske nehány sorainak kiemelése által előtüntetni azon veres fonalat, miáltal Z. ur ép akkor, midőn a Pesti Hirlap elleni gyanusitásokat megczáfolni törekedik, — vigyázatlanságból — vagy mit én tudom miből — a Pesti Hirla-

*) Dicső hivatás a lelkészé, ki e hivatást kereszténi és hazafi lélekkel felfogta és kigyakorolja, áldást vet a népre és dicsőséget arat ön magára. A tisztelet és népszerűség tömjénére vágytok? legyetek atyjai a népnek. — Mi könnyű a nép tiszteletét megnyerni, ki ezzel ugy is félutra jő lelkésze elébe; ki azt ettől csak fájdalmasan tagadja meg ha megtagadni kényszerül. Apostoli szerénység, apostoli munkásság a nép között: ez ad tekintélyt és nem a testnek positurája vagy literatori koszorúcska: és népboldogsága hála könyüje, áldása, ez ékesiti nem csak a tisztes főt, hanem a tiarát is, melly fölötte ragyog. A papságra fényes jövendő vár, ha eszközeit félre nem ismeri. Szerk.

*) Pedig higyje a tisztelt beküldő ur, nincs rajta semmi ollyan különös országos érdek. — Egy lelkész megtagadta Gömörben post partum az áldást, — ollyan közveszély, ollyan közérdek-e ez, hogy miatta egész országban fel kell a kedélyeket zaklatni? A kedélyek felzaklatása mindig közbaj és nagyobb rosz mint egyes embernek különben is eredménytelen kihágása. Szerk.

oot gyanusitja legjobban, s a gyanusitások abc-jét legalább is neinány betükkel szaporitja meg. — Azt mondja ugyan is Z. ur a 6 és 7. l. „Én ugyan nem tartozom azoknak sorába kik akár gyülésezen akár társalgási körökben csak azért beszélnek, hogy köztetszést nyerhessenek, sőt inkább igen szeretem, (!) ha gyakran szavaimat dörgés követi, mert hajlandó vagyok ezen dörgést mondott igazsagaim villámainak tulajdonitani. — Ki a jelenlek, azaz: a status quis-nek vadássza tetszését, azt a jövendő átka ogja követni; azért mint mondám, nem is szeretném, ha beszédeinet mindig kedvtelő mosolylyal fogadnák hallgatóim, mert azoknak — kikről s kikért többnyire szólani szoktam, s kik illykor jelen em lehetnek — vérkönyüikbe kerülne ezen tetszvágyom; nem fogom tehát soha, mint sokan, mielött szólnék, vagy irnék, arra használni a politikai vélemények légmértékét, hogy azon hideg vagy meleghez méricskéljem diluált adagokban szavaimat, mellyet a halgatóságban tapasztalni lehet:“ stb. ....

E sorokból látjuk, hogy a szerzőnek beszédei társalgási körökben és gyüléseken ritkán szoktak aratni szerencsét; mi a szerzőn valószinüleg nemes Somogy megyében történik meg, mint azt legközelebbről önmaga a Pesti Hirlap 554. l. igen naiv ként vallja meg: „inditványaim egyike szerencsésen meg is bukott — mi sokszor megtörténik rajtam!“ *) — — mondám nemes Somogy megyében — azon megyében mellyről a Pesti Hirlap — mint legcompetensebb biró — „nyiltan az egész ország elött szerényen kimondja, mikép több évek óta van szerencséje annak közéletét tisztelő távolságból figyelmes szemmel kiserni, de nem tud megyét az egész országban, — nem egyetlen egyet sem, mellyet nagyobb részvét minden közügy iránt s több s szivesb áldozati készség jellemzene!“... s itt e diszes megyében szoktak szerencsésen és sokszor megbukni Z. ur inditványai! és mi a dologban legkülönösb, hogy Z. ur azon nemcsak örvend, hanem még csak nem is szeretné, ha beszédeit taps vagy tetszés követné, azaz: ha inditványai elfogadtatnának!.... de gustibus non est disputandum.... de már a szerzőnek gustusa olly bizarre, miszerint arról egész joggal elmondhatni: „man mus nicht von allem haben“.... Hát az ország azon sok megyéiben, mellyek a Pesti Hirlap Classificatiójában eminensek közt nincsenek — vagy azon társalgási körökben mellyeket a Pesti Hirlap levelezőinek egyik leggenialisabbika „unalom börtöneinek“ bélyegzett, — oh! vajmi kellemesen — csömörig éldelhetné a szerző megbukási gustusát! — — Ez ugyan magában nem volna nagy baj ha egyszersmind e röpiratban is nem tapasz alnók azon gögös dictátori hangot, melly a Pesti Hirlap legtöbb czikkeit is jellemzi, mintha bizony Z.ur és aPesti Hirlap lennének a közvélemények, korszellemnek a nemzet az egész nemzet közakarátának leghivebb s egyedülitolmácsai, miáltal a dolog már komolyabb alakot vesz magára, mert mind ezek ismét illy gyanusitásokra szolgálván anyagot: a jó ügynek sokat ártanak: Z. ur nem akar józan s törvényes uton haladni, mert lám ő a megyei gyülésekeni többséggel mit sem gondol, holott itt készülnek a hozandó törvények alapjai: — az országgyülési utasitások, — s Z. ur még szereti, ha itt minoritásban marad, — tehát kikkel akarják kivívni a czélúl kitüzött haladást? — tán azokkal kikről s kikért többnyire szólani szokott Z. ur, de a gyüléseken jelen sem lehetnek? tehát azokkal akarják a reformot kivini, kiknek törvényhozásunkban befolyásuk nincsen?**). Azokkal, kik sem de facto sem józanilag véve nemzeti közakaratot, nemzeti közvéleményt nem képeznek de nem is képezhetnek, mert azt a nemzet birtokosai, miveltjei s a törvényhozásban befolyással biró egyedek képezhetik csak? ... Vagy miután imezek többségénél kifejlődött közakarattal közvéleménnyel mit sem törődik, ugy látszik, mintha nem akarna egyebet mint izgatni, zavart rendetlenséget előhozni, — mert az illy taktikának valószinű következése csak az, hogy a status quo vagy épen nem, vagy pedig csak sok akadályokkal fogna megváltoztathatni, — minthogy az, kinek valódi szándokában van a józan reform, inkább iparkodik magának ép azoknál többséget szerezni, kik nélkül jelenleg törvényes uton nem haladhatunk követve tisztelt Deákunk s társainak példáját, kinek bizonyára illy ábrándozások, ssz ónoklatos hősködésekkel a mult országgyülésen nem sikerült volna többséget a haladási felekezetnek szerezni jól tudván, hogy a haladási felekezetek több árnyéklatainak összpontositása nélkül többségre nem számolhatott volna, — ezen bölcs taktika nélkül a mult országgyülés alig szülte volna azon üdvös resultatumot mellyről!! Z. ur is a 31 l. elmélkedik.

Ezeknek előhordása után kötelességemnek tartom nyilvanitani, miszerint én mind ezen czélzatokat Z. urról feltenni nem akarom, az ő czéljai bizonyosan nemesek lehetnek, hanem én neki csak nehány gyanusitásokkal — mint gyanusitások szorgalmas gyüjtőjének — szolgálni s őt egyszersmind arra figyelmeztetni akartam, hogy többnyire mind az, mit ő s társai közakaratról, közvéleményről declamál, csak illusiójában létez, és nem valóságban! — s hogy ennélfogva czélszerű volna ha a szerző tán még is egy kissé méricskélné szavait a gyüléseken, (?) nehogy azok siker nélkül elhangozzanak hanem inkább a haladási egész felekezetnek sikert s a jelen nem lehető sokaknak hasznot hozzanak, — különben ez antitetszvágya — e szerencsétlen passiója — alkalmasint azoknak vérkönyüibe fogna kerülni — kiken mindnyájan könnyitni akarunk — es kik ha politikai ujabb irodalmainkkal megismerkedhetnének, kétségkül vérkönyes szemmekkel felsohajtanának: „Mack tábornok jó szíve daczára veszté ugyan csatáit de megverettetésén legalább nem örvendett; — azonban Z. urat jó szíve már annyira elragadá — s ez a philantropiának legmagasb foka — miszerint a mellett, hogy csátáit veszti, még ellenfele győzelmének örvend is, — illy jó szívü jóakaróktól mentsen minket a jó is en, mert illy jóakarók mellett csak isten segíthet rajtunk! illy jó akarók mellett alig fogunk jóravaló áldozó csütörtökre annál kevesbé egy husvét vasárnapra szert tehetni!“ — Berekesztésül a szerző előszavának végsoraira, miszerint „végre nem tudja, hogy nem tudja valjon az emberek erejöknél fogva gyengék e inkább vagy gyengeségöknél fogva erősek“ csak annyit tudok mondani: hogy nemzetünk haladási felekezete gyengeségénél fogva még korántsem olly erős, hogy jelszaváúl a Pesti Hirlap legszerencsétlenebb tapintattal közrebocsátott legszenvedélyesb szavait hirdethesse: „velők s általuk ha nekik tetszik, nélkülök sőt ellenők, ha kell“ illy büszke mondat legkevesbé illik olly parányi gyenge s szegény feletkezetkéhez, mint a millyen fájdalom! még jelenleg haladási felekezetünk. Majd elfelejtém érinteni, hogy n. városunkban is azt hiszik: hogy Z. ur röpiratának kibocsájtása elött a „keletnépé-t kéjelmesen elolvasta, mivel Z. ur arról „Várdán“ többet tudott s jobban volt informálva mint a Pesten lakó mindig legjobban értesitett „a Pesti ujdonságok irója, ki gr. Széchényi ezen munkájának megjelenése elött két nappal! azaz akkor midőn már az bekötés végett könyvkötőknél volt! — annak még czimét sem találá el! buona sera signori miei! ezen gyanusitást azonban én alaptalannak tartom, miután a törvény két tanunak, qui omni exceptione majores et disinteressati sunt, tökéletes hitelt ád.

A magyar borismertető egyesületnek f. é. juniusi össze jövetelekor határozott közgyülése sept. 1jén megtartatván, az előre kitüzött feloszlatási tárgy tanácskozásba vétetett s érett megfontolás után végképen kimondatott — a folyó társasági év leforgásával az egyesület feloszlása; mihezképest ne terheltessék minden t. cz. részvényes 1842ki józsefnapi vásárkor még netalán egyesületipinczében leendő borairól rendelkezni. Visszatekintve az egyesület multjára: ámbár állása — az emberek egyediségében gyökerezett s egyéb nehézségeket nem emlitve — az által is tetemesen súlyosbúlt, hogy keletkezte óta egyetlen jó boresztendő sem volt; mégis, félretéve a túlszerénységet, a közgyülés minden elbizottságtól menten vélte kimondhatni mikép, az egyesület feladását megoldotta. Ugyanis 5 évi fennállása eredményei közé számitható annak bizonyos tudása, miszerint tökéletes minőségü asztali s csemegeborok jó áron eladhatók; némelly eddig ismeretlen borokat nemcsak a közönséggel, de magával a termesztővel is az egyesület ismertetett meg, s meggyőzött bennünket, mikép hazánkban a borkezelés, a pinczeismeretek általánosan igen csekélyek s igy azoknak terjesztése szükségeink közé tartozik. Mint előre lehetett várni, hogy az egyesület feloszolván minden nyom nélkül el nem enyészik, ugy valóban már a gyülés folytában is mutatkoztak egy megváltoztatott alakban keletkezendő ujabb egyesületnek csirái, kiketez, az eddigi t.cz. részvényesek vagy más hazafiak közül, érdekelne, azoknak kivánságukra, Appiano József ur (7) Pesten Almásy ház, bővebb tudósitással szolgáland. — Megvizsgáltatván a pénztár állapotja, ugy találtatott, hogy ha mindenki még hátralevő részvénytartozását lefizeti — a min a becsületesség elvénél fogva kételkedni nem szabad — minden társasági költségek fedezése után még mintegy 1000 pengőfrt fog felmaradni, melly summát a közgyülés közakarattal a nemzeti szőlőiskolának, mint mellynek feladasa közel rokon ezen egyesület czéljaival, kamatozandó tökéül ajánlotta-fel, s annál biztosabban reményli, hogy részvényeit be nem fizetett minden t.cz. részvényes sietni fog tartozását leróni, a mire ezennel illőleg fel is szólittatik, mert ez által nemcsak lekötött szavát váltja-be, de egyszersmind egy hazai közhasznu vállalatot mozditand-elő.

## Külföld.

**Északamerikai egyesült statusok.** A new-yorki hirek angliárul augustus 9kéig szólnak csak. A waschingtoni képviseleti háznál egy fiscalisbank felállitását tárgyazó javaslat 31 szótöbbséggel fogadtatottt el. A missisipi völgyben egy rabszolgai összeesküvés elnyomásáról szóló korábbi hir valósul. Az északkeleti kérdéses határszélek felé katonai erő nyomul.

New-york, augustus 16ig terjedő tudósitások szerint, a bankbillre nézve (72. szám) a Congressusban augustus 20kára váratott az elnök „veto-“ját meghozandó izenet.

**Spanyolország.** Paris, augustus 30kán. — A spanyol cortes ülés, mint tudva van, 24kén végeztetett be, a gyülés már több nappal előbb végzé dolgait, csak a tanács foglalkozék még egyszer a törvények-

*) Szép compliment valóban!

**) S itt a „sine nobis-“t — mint veres fonalt látják·

kel. A papi jószágok eladását tárgyazó törvény aug. 26kán 48 szavazattal 28 ellen, a guadarramai csatorna készitése pedig 64 vokssal 12 ellen fogadtatott el. — A Fernando-Pó és Annobon szigetekről lemondást Gonzalez miniszterelnök nyilatkozatánál fogva a kormány vissza vonta, mi mind künn, mind a cortesben igen jó benyomást tön.

**Nagybritannia.** London, augustus 24kén. A parliament ünnepélyes megnyitása ő felsége által az e végre kinevezett lord-biztosok, ugymint: lordcancellár, Normanby marquis, Clarendon gróf. Duncannon lord és Errol gróf urak által ma délután történt meg.— Miután ezen öt biztos a trón mellett helyet foglala, az alsóházat a czeremoniamester fekete pálczájával hivá meg a sorompó elé. E ház számos tagjai jelenének meg: miután a lordcancellár, ő felsége jelen nem létében mint erre megbizott, következő trónbeszédet olvasa fel: „Mylordok és Uraim! Parancsolva van nekünk ő felsége által, önöknek jelenteni, hogy ő felsége az utolsó parliament eloszlatása után leggyorsabb alkalmat vön önök tanácsához és segedelméhez fordulni. Ő felségéhez a külhatalmaktól folyvást azon biztositó ohajtások érkeznek, ő felségével a barátságos viszonyokat fentartani. Elégtételt érez magában ő felsége, önökkel közleni, hogy azon czélok, mellyek miatt az 1840dik julius 15diki szerződés ő felsége, az austriai császár, poroszkiraly, oroszczár és a törökzultán közt kötteték, tökéletesen el vannak érve, és ő felségének igen örvendetes, nyilvánithatni, hogy azon jelentkező szakadás, mellyet azon szerződés következésében kezelt szabályok a szerződő felek és Francziaország közt okoztak, most már megszűnt — Biztosan hiszi ő felsége, hogy a fő hatalmak összhangzása minden ügyek felett, mellyek Europa nagy érdekeit tárgyazzák, legbiztosabb kezességet nyujtand a béke fentartására. — Ő felsége örvend, önöknek jelenthetni, hogy a perzsa csapatok Ghorianból kitakarodása következtében, ő felsége a perzsa udvarnali követének Teheranbai visszamenését megparancsolá. — Ő felsége sajnálja, hogy Chinában meghatalmazottja és a chinai kormány közt a dolgok még kivánt véget nem értek, és hogy szükséges lett a hadi erőt, mellyet ő felsége a chinai vizekre küldött, erőteljesen fellépteti; azonban ő felsége még mindig remél, hogy a chinai császár azon követelések jogosságát elismerendi, mellyeket meghatalmazottjai által ő felsége tenni parancsolt. — Ő felsége ön magának kiván szerencsét, önöknek jelenthetni, hogy azon czivakodások, mellyek Spanyol és Portugalia közt egy az 1830ban a Douroni hajókázás szabályozása iránt kötött szerződés végrehajtása miatt keletkeztek, ő felsége közbenjárása által mind a két fél becsületére barátságosan intéztetének el.—Azon adósság, mellyel az felső canadai törvényhozó testület a közmunkákért magát megterhelé, komoly akadálya a további előhaladhatásoknak, mellyek pedig az egyesült tartományok jóllétére lényegesek. — Ő felsége a főkormányzót felhatalmazá, e tárgyról a tanács- és a canadai közgyüléshez tudósitást adni Ő felsége önöknek elő fogja terjesztetni az illető irományokat és olly bizalommal viseltetik, hogy önök olly tárgyakra, mellyek Canada jóllétét és a birodalom erejét olly lényegesen érintik, komoly figyelmet forditandnak —

Alsóházbeli uraim! Biztosithatjuk önöket, hogy ő felsége teljes bizodalommal támaszkodik önök loyalitására és buzgalmára az alkalmatos közhivatalnokokróli előgondoskodás, valamint a legközelebbi parlament által megadott pénzeknek további alkalmazása miatt.

Mylordok és Uraim! Még az is parancsolva van, önöknek tudtára adni, hogy azon rendkivüli kiadások, mellyeket a canadai, chinai és középtengereni események okozának, és mellyeket terjedelmes birtokaink megvédésére a megfelelő fegyveres erőnek tartása megkivánt, szükségessé tevék a jövedelmek szaporitó eszközeit tekintetbe vonni. Igen lelkén fekszik ő felségének, hogy ez ollykép történjék, melly népét legkevesbbé terhelendje, és ő felsége érett megfontolás után ugy vélekedik, hogy illy körülmények közt legczélszerűbben forditandják figyelmöket a kültermékeken fekvő vámok átnézésére. Megfontolandó lenne, valjon egy némelly e vámok közül, mennyiségére nézve nem csekély-e, mivel a kincstárnak hasznot nem hoz, a kereskedésre nézve pedig terhes. Vizsgálják meg tovább önök, valjon a védelmi elv, mellyen más illy vámok alapszanak, nem olly kiterjedésben jött e alkalmazásba, melly az ország jövedelme és nép érdekeire nézve egyaránt káros lehetne.

Kivánja ő felsége, hogy önök vegyék azon törvényeket is fontolás alá, mellyek a gabnakereskedést szabályozzák. Önök dolga lesz arról határozni, valjon e törvények a beszállitásban a természetes ingadozást nem roszabbitják-e, valjon nem gátolják-e a kereskedést, nem okoznak-e a pénzdolgában zavarokat, és hatásuk által a közönség nagy tömegének kényelmét nem kevesitik-e és szükségeit nem szaporitják-e. — Ő felsége legbensőbb érzelemmel viseltetik azon jobbágyai iránt, kik jelenleg foglalkozástalanságuk miatt szükséget és fogyatkozást szenvedni kénytelenek, ugyan azért forró imádsága, hogy minden önök tanácskozásait bölcseség vezérelje és önök szeretett népének jólléte eszközölve legyen.“

A felsőházban augustus 27kén a lordok által benyujtott adressre adott ő felsége feleletе olvastatott fel; melly igy hangzik: „Örvendek látni, hogy a lordok háza azon kérdések fontosságát, mellyekre figyelmöket vezetém, a kereskedés és az országjövedelem, kiválkép pedig a gabnatörvényekre nézve, felfogá Örömmel látom, hogy önök, az ösvény választásánál a legtanácsosabbikra térvén, vezér kiványaik: népem érdekeinek szolgálni és jóllétét előmozditani. Ohajtok mindenkor parliamentem tanácsára hallgatni; a többi önök adressében érintett fontos kérdéseket pedig tüstént fontolás alá venni “

London, augustus 29kén. A ház két pártvezérei az egész kül- és bel-politika mezejére kibocsátkozának. Sir Robert Peel magát világosan béke miniszterének hirdeté, és mellette igen barátságos szavakat ejtett mind Francziaországra nézve Fülöp Lajos és Guizot kormányzásukat tárgyazólag, mind pedig Németország mellett „azon felséges Németország (that magnificent country Germany)“ mondá „mellyben, noha különböző tartományokra van osztva, most Hamburgtól Tyrolig, Berlintül a régi birodalom déli határáig, egy hatalmas nemzeti lelek emeli erős szárnyait, melly, ha a birodalmat ellenség fenyegetné, mint 1813ban, fenségének önérzetében emelné fel magát és a rohanócskákat megsemmitené“ (halljuk, halljuk!). Reggel három óra felé a szavazás következett; a miniszteri adress terv mellett: 269, ellene vagyis Stuart Wortley bizodalmatlanság javaslata mellett: 360 szavazott. Az egyik ház 630 (a szonokot is ide értve) tagjai között a miniszterség kilenczvennégygyel maradt kisebbségben. — A Globe aug. 28káról azt irja: „Ma délután egy cabinet tanács üllt ösze; mi vala tárgya tanácskozásának, az titok nem maradhat. Ebben a mód és idő határoztaték el az ő felségének átnyujtandó adressre nézve; hasonlókép a többi rendelkezések tétettek meg, mellyek az utolsó éjjeli szavazást tevék szükségessé.“

Vellington herczeg, egyébkori roszalásai ellenére, nem győzte Melbourne lordot eléggé dieserni azért, hogy az ifju királynénál az iskolamesteri hivatalt vállalá át és ő felségét az ország alkotmányára tanitja. Ellenben roszala a nemes lord minden demagogi törekvést, minél fogvást a tömeg az aristokratia ellen felingereltetik. A gabnatörvények, véleménye szerint, habár hibás nézetekből támadtak és védettek is, nem önzés müvei és sem vallást sem erkölcsiséget nem sértettek.

A trónbeszéd felett az alsóházi vitatkozásokat O'Connell, R. Peel és I. Russell beszédeik rekeszték be; az eredményt tudjuk; s hogy a szavazatoknál a tory többség nagyobb lön, mint a választási adatok után számithatni lehetett, onnan eredt, hogy a whigek közül, előre tudva azok eredményét, nem jelentek meg a vitázatkor. O'Connell csipős beszédében kiemelé a whig kormány által a nemzetre árasztott jótéteményeket; Peel Robert nyugalmas beszédében erős szemrehányásokat tön az irlandi izgatónak kifakadásiért, felhordva következetlenségeit, mellyekbe a whig kormány dicsérete által keveredett. Békét lehelő szózata első részből, mellyben Guizotnak Lisieur-ben tett beszédéről is dicsérettel emlékezett.*) ki emeljük a következőket: „tiz évig — kevés megszakasztással — ültem az oppositio részén átellenben ezen tisztelt urakkal (whigekkel). Iparkodtam az ellenzést szabadelmüleg személyes ellenkedés nelkül vezetni, s azért most sem akarok más utra tévedni. Minden párt győzelem feletti örömrivalgás helyén kivül fogna lenni küszöbén ama nagy kérdéseknek, mellyek tanácskozásul elénkbe terjesztettek, stb.

**Francziaország.** A franczia lapok, jelesen a *Debats* és *National* az angol trónbeszédről nyilatkoznak. Az első azt *mondja*: „Mi roszszallanánk Victoria királyné azon *modorát, mikép előjogait veszi gyakorlatba, ha az ösztönszerű rokonérzet azon bátorság és allhatatosság iránt, mellyet kezdettől végzetig a legvőzött párt sorsa mellett nyilvánitott, visszа nem tartóztatna. Ha nem volnánk annyira meggyőződve az angol alkotmánygépének lanyhaságárul, ez alkalommal szakadástul lehetne tartani, mert a hurok rendkivül felhuzvák. A miniszteriumnak szózata, mint előre képzelni lehete, bátor vala, mert máskép nem is szólhatott. S miután az új parliament összeüléseig a kormányon maradt, igazoló körülményről kellvén gondoskodnia, azon ó és a mult gyülés alkalmával már felhasznált szójárást: „hadd beszélhesse ki magát“ választá Négy hónapok előtt 34 voks kisebbséggel nem voná magát vissza, mert „ki akará magát beszélni;“ és daczára a háznak megmaradt a kormányon, mert „ki akará magát beszélni,“ ő rendezé az új választásokat, hogy „ki beszélhesse magát,“ és ma a parliament előtt jelent meg, hogy „ki beszélhesse magát;“ ne vegye azonban rosz néven, ha mi szerény kétségeskedésünkkel alig hihetjük, hogy „ki beszélhetné magát.“ Mit is remelhet olly határozott ellenszellemű parliamenttül, melly tőle határzatlanságában már megtagadott mindent. Hisszük, hogy a miniszterek e nehezségeket nem mellőzték figyelmök elől el, de tovább mentek mint sem megfordulniok lehetett volna: jelesen szokáselleni hosszú uralkodások nem engedett későn történendő visszalépést. E miatt valának tehát kénytelenek támadólag fellépni; mert a lordcancellár beszédje a többséget ünnepélyes megtámadásnál nem egyéb, s egy dacznál a győzelmes ellenében. Illy körülményeknél fogva a kormány az alkotmányos elvekhez visszás helyzetben áll, a királynét a többséggel hozá egyenes ellentétbe, és ollyakat mondat a kiralynéval, mellyeknek elutasitása előre is bizonyos. Sir Robert Peel bizonyosan nem adandja a kivánt nyilatkozatokat és Stanley lordnak heves kitörése elegendő lesz a vitatkozást megszüntetni és a szavazást előidézni. Az angol parliament a trónbeszéd több czikkeire tagadólag felel, egyedül csak azon czikk hoz tiszteletet a dicsérőre és dicsértre egyaránt, melly Francziaországot az europai kormányok családjába visszalépteti.“

*) Mi csak egyet irigylünk a Pesti Hirlapnak: párizsi (?) levelezőjét, és a ‚galambpostát,‘ mellyel Párisban augustus ‚végével‘ költ tudósitásai, september első napjaiban Pesten sajtó alá juthatnak (72. szám). E levelező, szépen hangzó üres szavak szövedékének mondja Guizot itt érintett beszédét; Peel R. e levelezőhez valóban iskolába járhatna, ez majd megtanitná: mit kell tartania az illy beszédekről? E nevezetes(!)párisi (?) levélre, ha helyünk lesz, még vissza térünk.

**☞ Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

74.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szerdán

September 15kén.

TARTALOM — Magyarország. Kinevezések. — Közügy: Bank és közboldogság. — Veres fonal. — A helvetiai vallástétel tartók évi gyülése. — Ők Pesti hirek: gőzmalom; országut csinálás, stb. — Abresch jutalomjátéka. — Laborfalvi Róza jutalomjátéka. — Austria. — Spanyolország. — Nagybritannia. — Francziaország. —

## Magyarország.

Ő felsége a császárné s királyné gr. Szapáry Máriát szül. Ürgkh grófnőt palotadámájáván nevezni méltóztatott.

Ő cs. kir. apost. felsége f. évi május 15dik költ kegyelmes eziratával legfelsőbb megelégülése jeléül m. kir. helytartói tanácsos Lovász András urat kitüntetett érdemei elismeréseül Sz. István kir. jeles rende kis keresztével legkegyelmesebben feldiszitni méltóztatott. Ő cs. kir. Felsége Eötvös József Tárnok Mestert mind hivataláról mind a Sáros megyei főispányságtól kegyelmesen felmenteni méltóztatott. (Östr.Beob.)

**Közügy.** Bank és közboldogság — Tőlünk vagyan senki sem kérdezte, mondott-e Bulwer még több mint is életében, mint a földhöz bilincselt óriásról; azonban mi is tudunk egyet idézni, épen azon Bulwertől, melly a ‚földi éden' utáni óhóvágyat ábrázolja, s ez a következő. Chosphor, az öreg chaldaeai családfő halálát közelgni érezvén, magához hivatá egyetlen fiát Arasmanest; megáldá azt s mondá: fiam én bejártam a föld nagy részét és tanultam, és tapasztalásokat gyüjtöttem; de csak aggott koromban fedezhetém fel a helyet, melly ment minden földi nyomortól, én nem juthaték el bele, mert gyengült inaim nem birák meg az elroncsolt testet zarándoklásában, használd te titkomat s a te szerencsés életed reményében elégülten szállok le siromba. A megilletődött fiú esengve kérdé atyját: ki lesz vezérem azon boldog földre? Az öreg pedig szóla, ‚keletre' és ‚keletre' mutatott; arra van az éden: jutalma minden fáradalomnak; és meghalt, és atyjaihoz temettetett. Arasmanes nem sokára bucsút vön barátitól, és megindult a paradicsom kapuit fölkeresni; sok kies, sok sivatag földön sok szép városok és falluk, sok jó és gonosz emberek s népek közt ment keresztül, mig végre egy nép közt vezérré választatván, hatalmas sereggel indult ostromára az édennek. Visszaveretett s megújitá az ostromot, hadai szétverettek, s csak kevesded magáival szabadult meg, miután az édent eltakaró vastag éjsötéten keresztül egy pillanatot vethetett az éden gyönyörébe! Eredménytelen kisérlete után, trónra jutott, de ő boldogtalanabb volt, mint az előtt, olthatatlan szomj szállá meg keblét s csak éden után sohajtozott. Tünődései közben egy bölcs jelenteté magát, ki hatalmán kivülinek állitá őt édenbe juttathatni; hanem, hogy múltja kéjeiben gyönyörködhessék, egy tükröt adottt neki, melly vissza idézné a mult bájos képeit; de midőn a bölcs rálehelt a tükörre, vissza idézé az egyszersmind az ifjúság hiú reményeit, kába ábrándjait, és a férfikor fáradalmait, rettegéseit; és ő darabokra zúzá a varázstükröt s csak éden után sovárgott, ennek birtokáért unszolá a bölcset, s ez elvégre szóla: még egy kisérletet tehetsz, de én nem segithetlek abban; hanem ha majd megváltam e világtól, jövend egy más, elvezet oda. S midőn Arasmanes megérté, hogy az édenbe kalaúzalandó nem jöhet el, még a böles megnem hal, óhajtva várá annak halálát, s ugy tekinté a bölcset mint ellenét, mint egy hatalmas gátfalat, melly közte és az éden közt emelkedik. A bölcs egy éjjel halva találtatott: Arasmanes megfojtatá azt. S im másnap megjelent egy némber, kiről a bölcs emlékezett s ki kalauzúl ajánlkozék Arasmanesnek édenhezi útjában. A némber ocsmány volt és undok, hogy vele még édenbe sem kivánkozott Arasmanes; másnap, midőn megjelent, hogy útra keljenek s őt erőtetni akará, Arasmanes vonakodék, és az undok boszorkány mellébe vágá hosszú körmeit; s a seb, mellyet okoza, gyógyithatatlan lőn; és Arasmanes nem hivé többé, hogy volna éden a földön és sebe fájt; találkozott pedig egy orvos, ki igéré s fogadá meggyógyitását csak szálna aranyos csólnakába, áldoznék myrhát és tömjényt Athron vizének. És Arasmanes hitt szavainak és vizre szállott orvosával, ki kormányozá a sajkát s a nép a partról nézi a távozókat, a folyó pedig mindinkább áradni látszott; és az orvos átváltozott azon ocsmány kalauzra, ki Arasmanest megsebesité és szikár karjaiba ölelve őt, eltünt az éjfátyolától fedett titkok mögé s vég rikoltása volt: „soha!" és a parton álló sokaság? az ma is ott áll még, ha vissza nem tért lakába, okulva, Arasmanes vesztén.

Mi keleti raj vagyunk, s ránk nem épen roszúl illenek a parabolák: a mondottban hű képe fekszik a mi jelen állapotunknak. A természet ösztöne bennünk Chosphor, melly közboldogság utáni sovárgással tölti el kebleinket ma inkább mint valaha; Arasmanes: vágygyal teli kebleink; az éden őrizö lényekkeli harcz küzdéseink azokkal, kik a sötétben mondják rejleni boldogságunkat, a bölcs azok jóakaró szózata, kik kimondják, hogy lehetetlent akarunk, de ezeknek nem hiszünk, sőt üldözzük őket; eljövend a charlatánkalaúz, karjaiba vetjük magunkat, mert örömest hisszük, hogy módot nyujtand vágyaink sebe gyógyitására; indulunk az utra ‚vele' és általa' sőt tömjényezünk neki; s ő oda ragad honnan nincsen többé szabadulás...! Okosak, kik parton maradnak, s mások vesztét látva haza térnek. — De hagyjuk a meséket. — Szabad föld hangozik mindenütt s ha ez meglesz, azután boldogok leszünk; csak bank és bank jegyek s azután lesz pénzünk, megváltják földeinket és üdvezülni fogunk? Nem; még van ‚tíz' pont s ha mind a 12 törvénynyé lesz, aztán édenné válik Hunnia! Előttünk fekszik ns. Borsod megye országgyülési utasitást készitő választmányának az ismeretes szathmári 12 pontok 3dikára adott véleményes javaslata, melly szórúl szóra igy hangzik: 3adik pont. Az urbéri tartozások kényszeritett megváltásának eszközéül az urbéri birtokra alapuló bankjegyek szolgáljanak, és ezek a jobbágyok által évenkint fizetendő közadóból részenként rovassanak le. — Miután az urbéri törvények hozatalával a földesur és jobbágyok között létezett viszonyok megállapittattak, a törvényhozás azon elvet is kimondotta, hogy a jobbágyok minden földesuri tartozásaikat örökösen megválthatják; továbbá miután a tapasztalás azt tanúsitja, hogy mint a külföldön, ugy hazánkban is létező s magokat a földesuri hatóságoktól megváltott községek sorsa s állapota naponként jávúl és virágzóbb helyzetre emeltetik, kétséget sem szenvedhet: hogy az ipar, szorgalom s a belső kereskedés felelevenitését valamint a nemzetnek ebből származó vagyonosságát, jóllétét s erkölcsi jellemének javulását is csak akkor lehet egész kiterjedésben reményleni, ha az urbéri javak a földesuri adózások és tartozások terhe alól felmentethetnek; minthogy azonban az engedőleges megváltást részszerint azért, mert mind a két fél megegyezése hozzájárulásától függesztetik fel; részszerint azért, mert ha a megváltás egyenként történik, gazdasági rendszeröket sem a földesurak, sem a jobbágyok biztosan elnem intézhetik, czélszerű nem lehet; szükségesnek véli a küldöttség azon elvnek megállapitását, hogy a földesurak kármentesitése eszközlésével az urbéri birtokok kötelezőlegi megváltása az egész országra nézve annyival inkább mondattassék ki, mivel már a megye közönsége is 1839. évi Szentandrás hava 11kén tartott közgyülésében az országgyülési követ urak részére adott utasitásban magát az elvet (a törvényhozás által el nem fogadottat)*) azon különbséggel jelelé ki; hogy a megváltás az urbériföldek egy része visszaadásával történjék meg**); egyébiránt mi módon szereztessék össze az erre szükséges pénz alap? s annak kezelése mi módon intéztessék el? valamint ezen elv eszméleti és gyakorlati részleteinek előterjesztése czélszerűen akkor adatik elő, midőn ezen nemzeti közohajtás a törvényhozás által elfogadtatván? ezen tárgy bővebb tanácskozás! alá vétethetik.

Ime látjátok mennyi boldogság vár e hazára, ha az urbéri birtokok kötelezőlegi megváltása elvül megállapitatik! ipar a nemzet vagyonossága, jólléte, erkölcsi jelleme javulása stb.stb. mind ez megleend. Hanem bár az a külföldre hivatkozás kevésbbé volna általános, s a honi példák inkább mindennapiabbak mint sem tapasztaljuk! — Mi legalább nem akarnók, hogy a kényszeritett megváltás elve mellett a szabad föld rendre uzsorás, többnyire nem magyar, kupeczek és zsidók kezére kerüljön. Külföldre hivatkozunk? im előttünk Anglia. Az I Károly alatti zendülés alkalmával, midőn ugy látszék, mintha az angol aristocratia eltünt volna a politikai szinhelyről, a zajló democraták, kik lenyakazának egy királyt és kikiálták az

*) S ugy hisszük, igen is bölcsen tette a törvényhozás, hogy el nem fogadta a kényszeritő elvet; mert mit használnának ma a ‚mea culpa-'k, midőn látjuk: milly kevéssé vagyunk még tisztában ma is — két, harmadfél év után — a ‚miképen-'nel? A beküldő.

**) Mi ugyan olly véleményben vagyunk, hogy annyi lévén a teendő, az országgyülés nem fog mindig urbérrel foglalkozni. A Pesti Hirlap kezd ingadozni javaslataiban. Ő a kényszeritett általános megváltást javasolja s erősen hiszi, hogy az előbb utóbb meg fog történni. 70dik szám; s ugyan ott a dézma a váltság fejében a földnek egy részét, a szokás különféleségéhez képest talán hetedét, a jobbágytól elvétetni javasolja. — Ha a szabad váltság olly bizonyosan megtörténik; kár volna a jobbágytól egy talpalatnyi földet elvenni: a jobbágynak ugy is, tegyen bár kérdést a tudós szerkesztő, mindennél drágább a föld! Szerk.

egyenlőséget, békével hagyák a szinte hűbéri alakba öntött földet, mellyhez az enyészőfélbeni aristocratia ereje kötve volt; s ha ezt nem tevék is, a föld angolok kezében fogott maradni: mert a normán és saxon népek akkoriban már köz hazaként tekinték Nagybritanniát; s a különbség csak az leendett, hogy a hon földje egy hatalmas angol kezéből, egy szegényebb angoléba jutott. Nálunk ez még most nem igy van; sőt a szabadföld eszméjével jelenen elválhatlanul függ össze azon szomorú eszme, hogy mi jelenen csak nemzetiségünk rovására szabadithatjuk fel urbérés földjeinket! — A mi pedig a borsodi választmány javaslatában legmeglepőbb s egyszersmind legszomoritóbb is az, hogy mindenek a kényszeritett megváltás elve kivántatik a ‚törvényhozás által elfogadtatni', s maga a megváltás elve eszméleti és gyakorlati részletekben csak akkor fog majd előterjesztetni, ha az elvet a törvényhozás már elfogadta; annak módjáról majd csak azután akarnak a rendek tanácskozni, ha az elv, a törvényhozás által elfogadtatott. Igazi törökigazság: előbb vegyük el másét, s aztán majd meglássuk mit és miként tadjunk érette? — Már mi akkor inkább a Pesti Hirlap örökváltságróli nézeteihez volnánk hajlandók járulni; bár ez is csak ugy járdál egy idő óta a főkérdés körül, mint macska a tejes csésze körül; azonban ugy látszik ő még is előbb akar a ‚miként'ről s ‚menny i'ről gondolkozni, mintsem a kényszerités elve törvényhozásilag elfogadtatnék, s véleménye — ha jól fogtuk fel — az, hogy a kilenczed megváltása földben történjék, ha hogy előitéletek nem állnának ellent különben pénzzel, vagy szemben de még is bizonyos évek alatt átalánosan eszközöltessék.

Ime itt három módját látjuk a kilenczed megváltásának a földet, szemet, és pénzt; az elsőt a földnépe rosz néven vehetné, a második kevéssé különbözik a mai módtól. A harmadik örökös pénz szükségünk mellett Bank vagy Bankok nélkül szinte lehetetlen, lássuk tehát ezt. *)

A magyar nemzeti banknak — vagy mint Borsod lelkes rendei nevezék, hiteltárnak — hogy földbirtokosainkra nézve is némi haszna legyen, kétségkivül jegy (Zettel) és hypotheka banknak kell lennie; az az ollyannak, melly czédulákat tegyen forgásba, pénzt kölcsönözzen ingatlanokra is. Már mellőzve azt, hogy még közel állunk azon multhoz, mellyben a papirpénztőli idegenkedés olly kor- és népszerű eszme volt; a bank felállitása olly könnyen fog-e menni mint sokan hinni készek? olly könnyen-e még akkor is, ha azon nehézséget, mellyet Tréfort ur hirlapi harmadik észrevételében felhozott, mint könnyen elhárithatandót tesszük fel? jóllehet az, az összes monarchia tekintetében épen nem könnyű feladat. De mi föltesszük, hogy a nemzeti bank áll, s jegyei forgásban vannak: miként fog használni a földbirtokosoknak? bizonyosan nem másként, mintha ingatlanokra is kölcsönöz, de hogy ezt saját létezésénél fogva tehesse, szükséges, hogy az 1840. XXI t. cz. 20 §sa szerint a rendes földkönyvek az egész országban létesüljenek, mert még ez meg nem lesz, addig a bank nem hitelezhet, erre pedig idő kell; el kell készíteni a földet mellybe vetni akarunk, mert különben ugy járunk, mint váltótörvényeinkkel, mellyek meggyőzhettek minden elfogulatlant eddig is, hogy a hátulsó ajtókoni kinem bujhatás a rögtön végrehajtás elől még nem elég hitel-emelésre. — Továbbá elfogadván Fogarassy t. hazánkfia azon véleményét, hogy például a létesitendő bank 10millió ezüst — aranyforintnyi készpénz vagy rúd mellett 30 millionyi jegyeket bocsásson ki, gondoskodnunk kellene arról, honnan kerül ki nemzeti bankunk számára ennyi ezüst s aranyrúd vagy készpénz? föl tehetjük-e hogy Magyarországban ennyi aranyat s ezüstöt a bank alapjául előállithatunk, s a bank pinczéjébe rakhatunk mert, ennek ott kell lennie; föltehetjük-e, hogy külföldiek segitendnek ezen alap pótlásában? s ha tennék is, valjon tanácsos volna-e azt nekik megengedni, mi 1822 a scócziai banknak megtiltatott. A bécsi bankra, kivált jelenen teljességgel nem számolhatunk, kevesebb alap tökével pedig, ha megkezdjük is bankunkat, nem nagy lesz a nyereség kivált örökváltság tekintetében. Igaz, hogy a bankoknak ha biztos jól kiszámitott alapra épitvék eredményök áldáshozó; de igaz másrészről az is, hogy a fonák bank, s finánc — működések által legnagyobb zavar és nyomorba juthat az ország. Mi annyival boldogabbak vagyunk, hogy mások kárán okulhatunk ha akarunk, de azért illő, hogy necsak a bankok szép oldalaival ismértessük meg a közönséget, melly vérmes reményében aztán abban higyje a közboldogság tetőpontját, hogy ‚nemzeti bankunk' van! s hogy a nélkül nincs üdvösség. Ennek is alap és pedig hogy tartós, áldáshozó legyen, erős alap kell; jóllehet a bajorbank még hűbéri és hivségre bizott javakra is (Lehens-und Fideicomissgüter) kölcsönöz pénzeket (48. §). Mi részünkről igen készek vagyunk az ügy fontosságához képest megfontolási elvünkhez hiven eziránt felvilágositásokat nyujtani, csak azt az egyet nem tudjuk magunkkal elhitetni, hogy a bank, minden bajainkon s ‚rögtön' segitendne, mert a kevés jó sikerű bankok mellett, igen sok szomorú példa fekszik előttünk, s közülök nem sokára egypárral szolgálunk is M—N.

⊙ **Veres fonal.** E szó közöttünk a kelet népe után honossá lesz; szelid szó, egyszerű hieroglyph rút eszmét rajzoló a nélkül, hogy a gondolkozó lélek őrjöngő tömeg rohamát, e cselekvés borzalmait és kinjainak képét az emlékezet felvillanó szikrájánál látni kényszerüljön. — E szót a Pesti Hirlap 45dik száma dobta közünkbe; azt az ő ugynevezett modora létre segitette, és Széchenyink őrködő figyelme felkarolta, hogy vele minket is megajándékozzon. — E szó szájról szájra megy, becsúszott elmékbe és szivekbe, szorgalmas vizsgálók testet találnak ez ige alatt; és legyen bár ez valóság, legyen alapos gyanú, legyen féltékeny hazaszeretésnek ábránd vázolata; az, a mi sziveinkbe s lelkeinkbe igy becsúszott, az onnan kiröpülni nem képes tünde szárnyakon. — Borzasztó vád! Én, ha szivem mélyen hasonló miatt a kisbiró őszinte szavában nem találnék vigasztalást; ha az életnek, a bűnös lélekben is felfeltünő, jobb perczeiben hallanám a kárhoztató ész és kárhoztató szív tiltó tanácsait, és konok akaratom nem birná meghajtani gőgös nyakát; akkor kitépetném testemből kezeimet, hogy ne emelhessem a fáklyát békes ház fölé, azt és szomszédjait hamuvá perzselendő. — Sulyos vád. Megvallom, nagy feladás hazáját hiven szerető férfiúnak e vád irányában élni, működni; még nagyobb felad s derengő arcz alatt viselni az öntudatot, ha a vádnak van alapja. — Ismerem az emberi lelket, ismerem a hazaszeretet actióját, ismerem az állapotot a vádolt minden lehetséges lelkületéhez képest, ismerem a tények s szavak sorát, miket e vádnak előkell hoznia minden lehetséges jellem irányában. Ajánlom drammaticusainknak fogják fel e csekély ujjmutatást, és politicai drámánkban a most leforgó episodot, annak tényeit és szavait, tegyék megfontolás tárgyává, s itéljenek azokból a játszók jellemére. — Nyuljanak azután saját sziveikhez, és fontolják meg azt is, mit cselekednének és mikép szólnának ők hasonló állapotban hivek a jellemhez, mi bennök él. — Nemde ez egyet mindnyájan tennék, hogy szóban és tettben megnyugtatnák az aggódó anyát, édes hazájokat: nemde nem adnának folytonos táplálékot a százakban s ezrekben támadó gyanúnak; — nemde tettök, szavaik, müveik, irataik homlokán viselnék a tiszta szándok őszinte jegyeit; és feledve minden hiúságot, minden önzést, ez egyre volna forditva figyelmök, hogy barátaik részvéti szenvedését rövidítsék, elleneik fondorságát felvilágositsák, s egyben megnyugtassák az aggódó anyát, hazájokat. — Mérjük e szabályokhoz, miket a hivség és a drama, természet ujjával irt törvényei szentesittettek, a Pesti Hirlap szérkesztőjének bánását. — Mit cselekszik ő? — mi érzésekre, mi szavakra nyom könyvében sulyt? hol a vád érzetének actiója? hol a hazaszeretetnek actiója? mellyhez a szerkesztő kebelében bántó kezekkel nyul a sulyos vád. — Mikor kebleink szentségéhez nyulnak, felriadunk, érzéssé válik testünk egész tömege, érzéssé egész teste a szónak melly sziveinkből kfoly, és betűinkből tűz hévvel kiált az érzés a beirt papiroson. — Remekét látjuk ennek Kossuth Lajos könyvében ott, hol a kelet népe a tudós szerző szenvedéseit megillette, ugy hogy e hely szavai kétséget nem hagynak elménkben arra nézve, hogy e szenvedésekben a tudós szerző kebele szentségeit találja. *) — Ez ujjmutatáshoz képest drama iróink könnyen feltalálhatják, mik voltak saját személyén kivül még a tudós szerző keblének szentségei, csak keressék fel könyvében a hasonló helyeket. — Én csak tetteit vizsgálom: s e kérdésre ügyelek, mit tesz ő a sulyosan vádolt, az aggódó anya szeretett hazánk, megnyugtatására? Mit tesz? — Igaz, hogy vezérczikkei higgadtabbak: itt-ott csupán nem szünik magát és saját gyönge csapatját nemzetnek nevezni — l. 72ik sz. 2dik hasáb —; itt-ott előtűnik még a régi hang, de gyöngén, mint csendes tő szinén felpattanó buborék, mint kebel mélyéből az akarat figyelme ellen kilopódzó sohajtás. — De ez csak a vezérczikk. — Jól mondá ő maga, a Pesti Hirlap 45dik igen nevezetes számában: „Igy a hirlapok. A nemzeti élet proteusi változatainak caleidoscopjai előnkbe tálalják a különszerűség zagyva tömegét, mellynek egységi kapcsa nem a programma szavaiban áll, hanem a szellemben, melly sejditlenül ömlik el minden betűn, mit a meggyőződés ereje, tollát szivmelegébe mártva, irt vala." — És jól mondja egy másik bölcs, „hogy bár mit irjon az ember, ön magát is irja." — Ez elvekből indulva nézze bár és vizsgálja valaki a Pesti Hirlap külföldjét, és annak kivált Franczia országról irt czikkelyeit, és keresse a szellemet mi „sejditlenül betűin leng," és keresse a zagyva tömegnek egységi kapcsát, és itélje el minőségét azon magvaknak, miket Franczia országból kö-

**) Bank iránt a szerkesztőség saját nézeteit exprofesso ki fogja fejteni. — Magához az elvhez ki fog szólni a gátlani akarás szempontjából? ki nem szeretne bankot? Ha azt valami gátolni fogja: ugy az nem lesz egyéb mint szegénységünk és — és — de hallgatok. Szerk.

*) A lap, melly Kossuth Lajos feleletében e tárgyat viseli, ugy van szerkesztetve, mintha könyvét csak saját hivei olvasnák. Ha a tudós szerző vigyáz azon körülményre, hogy szenvedéseiben sokan a béke riasztásért, a mit ő maga izgatásnak nevez, a nemesis kezét ismerik: ugy ő bizonnyal szerényebben ir vala mind a szívről, mind a velőről, mind arról, kinek szavaira felelt, s kinek tisztelői ez éles nyilat bizonyosan a felelet irójára vissza pattantják: mert uram Széchenyi neve nem szivmelegébe mártott tollal: hanem tettekkel van irva Magyarország földjébe, folyóiba, könyvtáraiba: s igy méltán a szivekbe is. Illy hazafiról, ha vétene is egyes ellenünk, ezért sok érdemeit nem feledve, mindig tisztelettel érez a kebel és itél a velő.

linkbe, olvasóinak ezreibe vetni igyekszik: — és alapitson véleményt. — Most a vád után, sőt a legközelebb kijövő lapokban! Europának mai időszaka olly történet dús. És mit ad a Pesti Hirlap külföldje? A legveresebb fonalu franczia lapokból kiszedi a legveresebb fonalu elveket, és azok tárává teszi lapját, s a mit a belföldi cikkekből megkopogtatott ujjai kitörülnek, csábitóbb alakban tömi ezt a külföldi hasábokba. — Ezek tények uraim, világosan önmagokért szóló tények, s egyrészt olly számban is álló tények, hol az unió kérdése szivmelegébe mártott tollal tárgyaltatik. Miért e szent tárgyú ügyhöz ama gyanusitó körülmény! Én protestans hazámfiai közt igen forró hazafiakat ismerek, kik e megfontoláshoz bizonyosan nem tagadják meg a roszalást, mit én nem tudok nem érezni. Kényelenek legyünk-e gyanúsitani itt is, hol szívből örvendeni olly hajlandók volnánk? Fájdalmasan vettük észre felvillanását e gondolatunknak, mellyet mi örök némaságba vissza parancsoltunk: szoláljon észrevételünk tanuságul arra, valjon országos ügyekben nem káros-e vezérkedése olly polgárnak, kinek bánása iránt a nemzetek nagyrésze soha többé bizalommal nem fog viseltetni. — Bővebb értesités végett olvasóinkat külföldünk soraihoz utasitjuk, hol dolgozótársunk megjegyzéseit igen korszerűknek hisszük.

△ **A helvetiai vallástétel tartók évi gyülésében.** — Különbféle dolgok kerültek tárgyalás alá, mellyeknek legérdekesb pontjait ezennel közöljük olvasóinkkal. Az ülés megnyitásakor gr. Teleky József mint legidősb főgondnok, de azért is, mivel a felekezet teljes bizodalmát birja, ennek közmegegyezéséből elfoglalta az elnöki széket. Ezután a tisztántúli superintendens azt inditványozá, hogy valamint minden más egyházi gyülekezetnél, itt is részesüljön az egyházi tagok közül valaki az elnökségben, s oda volt irányozva véleménye, hogy ezen megtiszteltetés mindenkor a hivatal szerint legidősb superintendesre háruljon; azonban ezen inditvány a dunamelléki superintendentia részéről jelen volt világi követek által annyira ellenéztetett, hogy e tárgy mielőtt végképen eldöntetnék, a superintendentiákra utasittatott, a jövő conventben ismét szőnyegre kerüljön. — Küldöttség jött az Evangelikusok részéről, melly gr. Zay elnöklete s Josephi szónoklata alatt meghozá azoknak levelét, melly által a reformatusok az uniora szólitatnak fel; s erre vezető első lépésül az kéretik, hogy az Evangelicusok példájára ezek is küldöttséget nevezzenek az övékkel közre munkálandót, s ezen vegyes küldöttség elnökletére gr. Teleky J. kéretik meg. — Ezen inditvány in thesi elfogadtatott, s az unio ellen szó nem emelkedett azt roszaló vagy gáncsaló. Voltak azonban, kik ez uttal további lépést tenni e dologban nem kivántak, s azt ohajták, hogy várassanak be az e tárgyban a jövő convent elébe terjesztendő superintendentialis utasitások, s ugy vélekedtek, hogy azalatt is lehetne, magát a tárgyat bövebben nem érintve, arra használni az időt: hogy a czélba vett nagy terv sikeres kivitele, annak idejében, az előzmények s kölcsönös meghányatás által tetemesen könnyitetve, annál kedvezőbb kifejlést nyerjen. A többség azonban azt végezé, hogy neveztessék ki egy conventualis deputatio, melly egyetértve s közremunkálva az Evangelikusokéval, szabadon, minden eröltetés nélkül, kerülve minden dogmaticus és disciplinaris kérdéseket, készitsen ugyan egy egyesülési tervet, mellynek azonban ne legyen semmi kötelező ereje, s melly ha elkészülendett közöltessék az illető nyolcz superintendentiákkal, hogy azoknak iránti véleménye tekintetbe vétethessék. — Gróf Teleky engedvén a Lutheranusok hitfelekezete által is pártolt közös kérésnek, elfogadá a vegyes küldöttségbeli elnökséget, s miután segéd elnökségre a reformatusok conventje gróf Zayt kérte volna meg, ez is elfogadá a közbizodalmon alapuló megtiszteltetést. E határozat iránt másnap irásban foglalt üzenet vala készitendő, hogy egy küldöttség által az Evangelikusokkal közöltessék. — Másnap azon kérdés támadván, hogy kelljen e az országgyülés által ő felsége elébe fölterjesztett vallásbeli törvénynek országgyülés kivüli helybenhagyását sürgetni, az eldöntő felelet nemleges volt. — Továbbá a vegyes házasságok ügyében ő felsége ujolag megkéretni határoztatott, hogy az 1790. 26. törv. czikk gyakorlatát, ugy mikép az a püspöki körlevelek előtt létezett, helyre állitni méltóztassék.

## Ör.

**Pesti hirek.** A pesti gőzmalom hétfőn e hó 13án kezdendi meg munkásságát, de ekkor még néhány napig zárva fog tartatni, hogy, mikép az igazgató mondá, a még nem egészen beletanult gépkezelők némi gyakorlati biztosságot nyerjenek mielőtt köznézetre megnyittatnék. Az épület nagyszerű, de nagyszerűbb még belseje, az erőmüvek bámulatos roppantsága és tömörsége. Az épület belől négy emeletre van osztályozva. Alul van az óriási gőzerőmű-, tömérdek tűzkatlanával, mellynek egyetlen egy mintegy két öl átmérőjü kereke hozandja mozgásba minden őrlő, tisztitó, daráló s finomitó gépezeteket egészen fel a negyedik osztályzatig. A szita cylinderek részint selyem szövetből, részint sodronyból vannak és amazok a finom liszt, ezek a korpa számára. A terhek fölemelése leeresztésére egy sajátszerü készületü széles szijakon járó, s keréken forgó deszka van, mellyet tetszés szerint azon emeletben lehet megállapitni, mellyben akarják. A vasból öntött tömör-kerekek, mellyeknek számos öle nyúló, s csaknem lábnyi átmérőjü, az egyes gépekkel kapcsolatban lévő tengelyeik vannak, részint vas- részint fafogakkal vannak ellátva, hogy a fogak egymásba mélyedésekor a kellemetlen csikorgás elkerültessék, s mind Schweiczban öntettek. E kerekek a felsőbb osztályzatokban mindig kisebbek. Az egész mint mondják, nagy könnyüséggel fog hajtatni. Az igazgató schweiczi, mint szinte némelly segédei is. Részletesben róla szólani csak akkor lehetend, midőn az forgásban s munkásságban lesz, mellynek meglepősége bizonyosan sok nézőt s látogatót csaland ki, mi annál kellemesebb éldeletet igér: minthogy az igazgató igen nyájas ember, és segédei, mint tapasztalók, szolgálatra kész magyarázók. Az odajutás is kellemesb, mint ezelőtt néhány hónappal; mert az újépület tulsó sarkától kezdve egész a töltésig, hol még ezelőtt olly tömérdek mélységü homok volt, hogy e tavaszon egy a gőzmalomba vitetendő roppant vas katlannal terhelt szekér kerekei egy óránál tovább mozdithatlanul elsülyedve állának, — most kaviccsal van felhordva az út. Az ujépületnek ezen sarkától kezdve pedig be a város felé kövezik az utat. — Az utak s utczák kikövezésére nézve városunk egyátalán nagyszerű lépéseket tesz. A hatvani kaputól egész a zsidópiaczig a széles országút szép kövezete, melly az ott elvonult töltés magasságára emeltetett, csaknem kész már, s még ez idén elkészül végképen s esztendőre folytatása vétetik czélba a vácziuton, s muzeum felé egész a szénapiaczig, ugy hogy e nagy feladást három év mulva feloldandottnak lehet reményleni.

☞ Minthogy más lapokban de saját lapjainkban is többször említés volt téve illy czimü munkámról. A meg fontolás elve nem liberalis könyv, első füzet közlegény czikkek, kötelességemnek érzem a t. cz. közönséggel tudatni, hogy e munkám általam el nem háritható okok miatt megjelenni nem fog. Szerk.

Jövő pénteken sept. 17kén 1841. Abresch ur bécsi cs. kir. udvari karinthiai kapu melleti dalszinházi tenorista javára bérfolyamban adatik: „Portici néma“ hősi opera 5 felvonásban Scribe után forditotta Szilágyi Pál. Muzsikáját szerzé Auber, mellyben a jutalmazandó **Massaniello** szerepében lesz szerencsés föllépni. Pest september 14kén 1841. Asztalos Károly országos-igazgató választmányi-titoknok.

Jövő hétfőn sept. 20kán 1841 Laborfalvy Róza k. a. javára bérszünettel először adatik: „Selyemáros czimü vigjáték 5 felvonásban Scribe után forditotta Dobrossy a magyar tudós társaság költségén. Pest september 13kán 1841. — Asztalos Károly országos igazgató-választmányi-titoknok.

### Austria.

Felséges urunk és fels. hitvese Ischlbe utaztokban folyó september 2kán Weyerbe érkeztek; hol meghálván. másnap Kremsmünsterig haladtak, a kivánható legjobb egészségben. A nép mindenütt kitörő örömmel fogadja a felséges utazó párt. (Öst. Beob.

**Spanyolország.** Némelly franczia hirlapok azon közlései, mintha az Ebro-vonalon őrsereg fogott volna felallittatni, melly a Navarrában netán kiütendő zendülés elnyomására minden pillanatban készen legyen, egészen alaptalanok. A navarraiak szabadságait (fueros) illető cortesha-tározat, mellyet a királyné már aláirt, és melly ki is hirdettetett, jól lehet némi változásokat tön a fueros-okban, egészen a navarrai hatóságok egyetértésével jött létre; és e rendszabályt az egész tartomány már rég ohajtotta. Ugy látszik, hogy a többi három baszk-tartományok szabadságai módositása- és megállapitásáról is komolyan gondolkozik a kormány: legalább a tartományok ez ügybeni megbizottjai jelenen Madridban vannak. —

**Nagybritannia.** Peel Robert urnak a trónbeszédre adandó válaszjavitás (amendement) ügyében tartott beszédét sokkal érdekesebbnek hisszük, semhogy annak némelly helyeit közleni elmulaszthatnók. Beszédje eleje — mint már előbbi (73dik) számunkban emlitőnk — O'Connell csipős szavainak volt hatalmas visszhangja; és miután előadá, mint vezeté eddig az ellenzést nyiltan és szabad szellemüleg; előbb mintsem a ‚bizalmatlansági‘ záradék motivátiójára átmenne, igy folytatá szavait: „Engedjék önök, mindenek előtt a trónbeszéd, s az általelleni (miniszteri) válasz két három pontjait röviden érintenem. — Örömünket fejezzük ki a felett, hogy azon időleges megszakadás, mellyet az 1840diki julius 15dik kötés teljesitése végetti rendszabályok, a szerződő hatalmak és Francziaország közt okoztak, jelenen megszűntek.“ Uraim! senki sem örvendhet szivből inkább mint én annak, hogy Francziaország, becsületével összhangzólag, ismét belépett Europa fejedelmi nagy tanácsába. (Halljuk!) Reménylem azonban, hogy ezen isméti egyesülés, nem lesz csupán alakszerinti, hanem helyreállitandja Anglia és Gallia közt azon szives jó egyetértést is, melly Europa bátorsága, békéje és nyugalmára nézve olly lényeges (halljuk, halljuk! a ház mind két részről). Mit nem régiben egy olly jeles és magas állasu, egy e névre olly érdemes statusférfi mint Guizot ur, nem a franczia követkamrában, hanem egy közgyülekezet alkalmával e tekintetben nyilvánitott, legbensőbb megelégüléssel olvastam; *)“ stb. Majd átmegy a fegyveres béke szükségtelen és káros voltára, s igy folytatja: „Nem regényes eszme, ha mondom, hogy ha valamelly nemzet bátorságát hadkészületeitől várja, segédforrasai pazarlásának védelmezhetési eszközeire gyengitőleg kell hatnia . . . . Nem arról van szó, mellyik hatalom gyakoroljon e vagy amaz udvarra nagyobb befolyast? a kérdés az: valjon nem az-e Europa minden állományai érdeke, hogy hadkészületei azon csökkentésében egyesüljön, melly jelen nagyságában inkább háború — mint békeállapottal van arányban? . . . A huszonöt éves béke, terjedtebb kereskedési közlekedések, új összeköttе-

*) Guizot ur érintett lisieuxi beszéde kivonatát alább adandjuk.

*

tések és új érdekek nagy, igen nagy változást szültenek. — Tekintsenek önök például Francziaországra. Valjon Európának mellyik országa — hol mégis ép emberész honol — kivánna illy nemzetet megfosztva látni azon tekintélytől, melly azt az europai népcsaládban joggal illeti? (halljuk). Sokan hajlandók hinni, hogy a régi ugynevezett nemzeti gyülölség Francziaország ellen Angliában még mindig megvagyon, s hogy az egész erejével újra felébredett. Ez valódi tévedés (általános ‚halljuk'!). Kérdezném meg száz angol közül kilenczvenkilenczet: mi e tekintetben véleménye? s bizonyosan ugy találnók, miképen a brittnép nem ohajt égyebet, minthogy Francziaország szabad képviseleti rendszerét megszilárditsa; ugy találnók, hogy Anglia nem táplál féltékeny érzelmeket Francziaország szerencsés pályázása iránt a tudomány, müvészet, iralom, ipar és kereskedés ösvényein (halljuk!). Erősen megvagyok győződve, hogy ha Francziaországot a külföld igazságtalan megtámadással fenyegetné, bátorságát nem csak ezredei számában találna, hanem inkább része hazafiui érzésében, melly egy férfi gyanánt fogna felkelni, hogy a megtámadás veszélyét a hazától eltávolitsa. Hasonlót mondhatni ama fenséges Németországról is, hol — jól lehet különbféle állományokra van is felosztva — most Hamburgtól Tyrolig, Berlintől a hajdani birodalom déli határáig egy hatalmas nemzeti szellem mozgatja erős szárnyait; melly, fenyegetné csak ellenséges berohanás ez országot, egész teljben és fenségben fogna felkelni, s fogná a benyomulókat megsemmiteni (halljuk, halljuk!). Ezek a fő védfegyverek külmegtámadás ellen, ezek legmagasztosabb kezesei a béke fentartásának!" stb. S miután a lefegyverzésről még hosszabban szól vala, a külpoliticáróli elmélkedések után áttér ama kérdésekre, mellyek az ellenzéki válaszjavitást szülék; s e közben a gabnatörvényeket illetőleg ugy nyilatkozék, miszerint ő nem hiszi, hogy a jelen kereskedési ingadozásokat, s az ezekkel együtt járó szorult állapotot a gabnatörvények okozták volna, és szavait igy végzé: „Mindenek előtt nem helyeselhetem a (miniszteri) választ, mert ha tenném, helyeselném az által a miniszterség financztervét is. Továbbá nem egyezhetem meg abban, mert ez által b zalmamat fejezném ki olly kormány iránt, melly azt nem birja. Sok mindenfélét beszéltek azon ösvényről, mellyet követni fognék, ha a mostani miniszterek visszalépte után hatalomra jutnék; én azonban nyugodtan és aggály nélkül tekintek a történendők menetére. Ha nem jutand kezemre a hatalom, nem fogok panaszra fakadni. De ha elfogadhatónak fogok találtatni, s a hatalom rám ruháztatik, teljes erőmmel azon leszek, hogy azt nyiltan, egyenesen és alkotmányszerüleg gyakoroljam (hosszas tetszetnyilvánitás). Azt mondák, a rám ruházandó hatalom gyakorlatában kénytelen fognék lenni váltig olly véleményeket ótalmazni s nyilvánitani, mellyekben személyes meggyőződésemnél fogva nem osztozom. Hanem azon szempontnál fogva, mellyel én a status hatalmat, a vele járó kötelességet, az általa kivánt áldozatokat tekintem, nem volnék képes annak elfogadása által becstelenséggel és szennyel tetézni azon nehézségeket, mellyek olly magas állást környeznek (hangos tetszés). Kérdeztetém: Valjon szövetkezném-e olly párttal, mellyről — igazsággal-e? nem tudom — azt mondják, hogy romai catholicus polgártársai érzéseit mélyen megsértette, midőn egy választási jelentésre gúnypecsétet nyomott. E kérdésre nyiltan s egyenesen felelek: nincs egy catholicus e házban, nincs egy is ez országban, ki a vallási érzés illy megsértését inkább sajnálná; fájdalmasabban érzené, mint én. S ha a hatalom birtokát azért követelném, ha azt azon föltétel alatt birnám, hogy illy tetteket serkentsek, illy érzéseket tápláljak, tizszerte nagyobb örömmel mondanék le a kormányhatalomról, mint minővel azt elfogadám (halljuk!). „Uraim! ha a miniszterséget elfogadom, nem fogom azt fondorlatok által megtartani. Nem tartandom meg méltatlan engedmények által olly férfiak iránt, kiknek elvei enyéimmel ellenkeznek." (Hangos halljuk! a tory padokról) ..... „Csak saját nézeteim fentartásával fogom azt megtartani, s tüstint leteendem, mihellyt kénytelen leszek meggyőződni arról, hogy abban a parliament s népbizalma által nem gyámolittatom." — Peel R. e beszédét a megelégülés hosszan tartó nyilatkozata követé. Utána l. Russell J. szólott; beszédében — ránk illőleg — legérdekesebb a következő hely: „a radicalok szemére veték a whig kormánynak, hogy nem a reform törvény szellemében működött. Hanem ők sokkal messzebb akarák vinni a reformot, mint vinnünk szándékunk vala; azt kivánják ők, hogy lelkismeretünk és becsületes elveink ellen cselekedjünk (tetszés). Illy szellemü reformerekkel mi nem járhatunk egy uton, mint nem szinte a torykkal sem." stb. — Többnyire védte a whig kormány kül- es belpolitikáját: és különösen a gabnatörvényeket illőleg Peel Robert urra intézett czélzatával tetszésre s kaczajra fakasztá a házat. A mint beszédét végzé, következett a szavazat, mellynél — mint tudjuk — 91 szótöbséggel *) győzvén a toryk, Melbourne mniszteriuma lelépésre kényszeritteteti. Peel Robert augustus 30kán Windsorba kocsizott a királyné meghivása következtében, kitől teljes hatalmat nyert az új miniszterium alakitására.

A Times és Standard megegyezőleg következő névsorát adják az új cabinettagoknak: Peel ur, a kincstár első lordja; Wellington herczeg, hivatal nélküli cabinettag; Wharncliffe lord, a titkos tanács elnöke; Lyndhurst l., főcancellár lord; Buckingham herczeg, nagypecsét-őr; Goulburn ur, financzminiszter; Graham J ur, belügyek statustitoknoka; Stanley lord, gyarmatminiszter; Aberdeen gróf, külügyek statustitoknoka; Haddington gróf, az admirálság első lordja; Ripon gróf, kereskedés minisztere; Ellenborough lord, az indiai ellenőr-hivatal elnöke. A cabinetben nem ülő miniszterek: Follett; Lowther; Hardinge hadminiszter, (e hivatallal eddigelé közönségesen cabinetbeni ülés is volt összekötve); Knatchbull; Gladstone. — Irlandi kormány: Grey gróf; Elliot lord, irlandi főtitoknok. A Standard második kiadásában jelenti, hogy Peel Robert ur a fönebbi miniszter- névsort ő felsége a királyné elébe terjesztette, s hogy ez azt egészen jóváhagyta.

*) Előbbi (73) számunkban sajtóhiba a 94.

**Francziaország.** Utolsó (72) számunkban emlékeztünk Guizot-nak Lisieuxben tartott beszédéről*), mellyből kiemeljük itt a következőket: „Emlékeznek önök — szóla Guizot lisieuxi vendéglőihez — külföldeli tavali állásunkra: Francziaország módnélkül nyugtalan és háborgó vala, mint Europa is. Mind két részről nagy volt a bizalmatlanság, nagy az elkeserültség ugy, hogy minden egy zendülési háborúra mutatott. És mégis sehol sem volt jogszerű inditó ok háborúra, semmi nagy nemzetérdek, melly azt parancsolta, vagy csak tanácsolta volna is; a nép nálunk szintolly kevéssé kivánta azt, mint külföldön Francziaország, nem akarta a háborút, Europa sem akarta azt, és még is kikerülhetlen kitöréssel fenyegetett. Olly nehéz volt a valódi népszellemet, a valódi nemzetérdeket a fölüleges szenvedélyek tömegéből kiösmerni. S mint szabadultunk meg e veszélyes helyzetből? A király, előjogainál fogva, cabinetét megváltoztatá, a Charta tartalmának loyalis teljesitésével a háború s béke iránti nagy kérdést a kamarák elébe terjesztette, oda azon kérdést, mellyet ő hatalma szellemében s határai közt részéről már eldöntött. A kamarák előtt a cabinet magát a legrészletesebb vitályzat alá bocsátá elannyira, hogy több mélyenható férfiak az olly messze vitt nyilvánosságot alig tudák a kormányzástan elveivel megegyeztetni ..... Az ország minden érdeke megfontoltatott, megkiméltetett; az előbbi cabinet rendszabályai részint elmellőztettek, részint elfogadtattak, s a fegyveres béke s ideigleni elszigetelés politikája megállapittatott, melly egyedül lehete czéliránnyos, s mellynek bölcseségét elvégre mindenki elismeré, habár annak csak rövid élet és szerencsétlen kimenetelt jósoltak is. Hanem e politika tartós volt, és szerencsés lön. Francziaország elszigeteltsége megszünt, de csak azután, midőn elég soká tartott, hogy mindenütt olly viszonyos értesülés utáni vágyot gezjesszen, melly országunk becsületének megfelelő feltételeken alapulna. Benhelyzetünk még nehezebb vala: a tavali események nagy terhet hoztak reánk, melly a bevétel és kiadás közti súlyegyent megzavará. Ennek helyreállitása lön legközelebbi feladásunk; mert a hitelrendszer hatalmas eszköz ugyan, de azt csak rendkivüli mulékony esetekben szabad használni. Mit tön tehát illy nehéz körülményekben a fiananczminiszterium? olly rendszabályra tökélte el magát, mellyet törvényeink rég előrelátának s megállapitának; *mellynek czelja* kettős: az adónak adózók közötti egyarányos *kivetése, biztositása*, és a törvényhozás számára a szükséges *felvilágositásoknak jövendőrei* megszerzése. *Bizonyára mi sem lehetett igazságosabb, a jogosság elveivel megegyezőbb, a jó financzigazgatás szükségeinek megfelelőbb mint e rendszabály. Mind e mellett is* — nem köztetek, uraim, nem a társaság felvilágosultabb emberei közt — de igen a kevésbbé okos csoportokban érzékeny aggodalom támadott ..... S mint álla szembe a kormány e kellemetlen jelenetekkel? Egyszerűen, a törvény szilárd, de mérsékelt teljesitésével; a hatalmában levő módok erőteljes, de türelmes kifejtésével s majd a legkimeritőbb s állhatatosabb felvilágitással; hogy a nép előitéleteit oktatva eloszlassa." Itt áttérve arra, mi történik ez ügyre nézve egész Francziaországban, igy fejezé be beszédét: „Nem titkolhatni el, hogy korunk iránya az, miszerint a nagy nyilvános hatalom egyiket, a monarchiait, a királyság és kormány — a monarchia e két elemének — megingadoztatása által meggyöngitse .... De őrizkedjünk a kormány áldásteli erejét gyöngiteni, egy jogát se illessük; sőt minden okosnak kötelessége és érdeke azt védeni, s ellenséges irányok átellenében tekintetét fentartani. Önök mindnyájan, uraim, kik rendet akarnak családaikban, rendet városaikban, rendet a statusban, ne feledjék, hogy ezen jók egymástól elválaszthatlanok, s hogy azok egyedül önöktül függenek. — Midőn 1830ban jogainkat kivivtuk, megigértük Francziaországnak s a világnak, hogy egy szabályos, szilárd, de egyszersmind szabad kormánynak vetjük meg alapját. Engedjék igéretünket teljesiteni, s ne ijedjünk vissza a fáradságtól, melly annak létesitésével össze van kötve. Ezen árért a siker bizonyos, s mi meggyőzzük a többi akadályokat, mint tizenegy év óta el tudtuk távolitani azon sok gátokat, mellyek fenyegettek."

*) Előbbi (73) lapunkban érintettük szinte röviden a Pesti Hirlap egy nevezetes (!) levelét Párisból (?). E levél uraim! valóban nevezetes azon szellem miatt, melly annak fekete sorain, s a fekete sorok közötti ‚fejér' sorokon lebeg; mert megmondja: ‚mint kell meg nem mondani némelly dolgokat, mellyeket megmondani akarunk' Nem mesterségünk gyanúsigatni; de ki e levelet olvassa, meggyőződhetik mint van az a leganarchiaibb franczia lapok czondráiból *gonosz* mesterséggel összeférczelve, hogy a királyságot, kormányt s általában a fenálló törvényt és rendszert olvasóival megutáltassa. Uraim polgártársak, vigyázzatok! itt már csakugyan ‚veszedelmes taktika' — avvagy ha jobban tetszik ‚modor' — mutatkozik; s ki a nyugalmat, törvényt, rendszert s az ősi alkotmányt becsben tartja; ki hazáját, nemzetiségét szereti, örködjék e drága kincsek felett, mint az, jó polgárnak kötelessége, mert bizony bizony mondom nektek, itt a bujakéj mellé az ördög is oda van festve!!

☞ **Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

‚Világ' politikai, tudományos, müvészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

75.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

September 18kán.

TARTALOM: — Magyarország. Közügy: unio. — Indignatiók vidékekről. — Heves megyei közgyülés. — Esztergam megyei közgyülés. — Őr. Pesti htrek. — Laborfalvi Róza jutalomjátéka. — Korszellem. — Austria. — Északmerikai egyesült statusok. — Nagybritannia. — Schweiz. — Németország. — Oroszország. — Olaszország. —

## Magyarország.

**Közügy.** □ Unio. — Ez ügyet a Pesti Hirlap azon fontossággal tárgyálja, mellyel egy meleg kebel nagy és kedves eszmét felkarol. Korszerű lesz e tárgyhoz nehány szó tőlünk is, kik bizonyos távolságból higgadt kebellel elfogulatlan világos szemekkel nézzük a hajót melly horgonyait felszedte, vitorláit felvonta, hogy a kedvezőn fuvaló szélben a kitűzött rév felé vegye indulását. — Egyesüljetek atyánkfiai és legyen áldott a haza, mellynek ti is tagjai vagytok, — egyeségtek által is. Hiszem, hinni akarom, hogy sziveitekben tiszta szándok él s kezeitekben jól van letéve az édesanya bizalma, hazátoké. Hiszem, hinni akarom, hogy lelkeiteket nem a kornyelve szózatának csengése" hivja egyesülni, mert a kornyelve kétélü nyelv, ennek csengése két értelmü csengés, hanem egy szentebb hivó hang szól a lélek mélyéről akarástokhoz. Kicsoda az a kor? és mi köze hozzá a haza czéljának és mi köze hozzá „a szent rendeltetésnek, melynek az idők viszontagságain keresztül meg kell felelnetek." — A ti rendeltetéstek mint valláshivőké erkölcsiség és örök boldogság: a ti rendeltetéstek mint polgároké honvédelem és polgári erények. Ha vallásos kebleitekben, mellynek rejtekeit csak ti magatok ismeritek, azt érzitek, hogy az örök boldogság, hogy a vallásos és polgári erények gyakorolhatása vallástok ágazatain, vagy a cultus külsőségein, vagy az egyházi igazgatás szabályain változtatást tesznek szükségessé: ugy létesitsétek a változtatást, mert azt rendeltetéstök hajtja, mert változtatás nélkül egyesülni nem fogtok. — Mi irigység és aggódás nélkül fogjuk nézni egyesüléstek, mert hazánkfiai véreink vagytok, és az elnyomás korait sokkal jobban kárhoztatjuk, sem hogy gyöngébbségteknek örülnénk, vagy egyesüléstekben félékenyen néznénk visszaélések elmulható gyönyöreire. Minthogy pedig magunkat a megfontolás elvéhez valljuk, megfontoltuk czéljaitokat és eszközeiteket, megfontoltuk a haza czéljait és szükségeit, s ezen megfontolásnak eredménye hozzátok egyesülés főnökei egy komoly szó, egy szíves intés a hazaszeretet nevében. — Mielőtt hozzá fognátok sikert igérhető utakon az egyesités nagy munkájához, gondoljátok meg a mit a P. H. 73. sz. 3' hasábja mond: hogy hitvallástok egyházi beligazgatása szorosan és kitünőleg néphatalom; — gondoljátok meg, hogy ha ez nem volna is, a vallás lélek-kincse, az örökboldogság lélek-jog, és hogy mindenember egyéniségétül függ azon feltételek ismerése, mikhez ő örök boldogságának lehetségét köti; gondoljátok meg, hogy illy kényes állapotban a „közvélemény" szó csak szigorú és valóságos tudás nem pedig mikép a P. H. szokta, — szójárás és saját magán vélemény után kimondható; — gondoljátok meg, hogy a közvélemény még mi keveset tud egyesüléstek okairól, s hogy ha a szeretlenségnek itt-ott mutatkozó káros képét fogjátok a nép elébe rajzolni, hajlandóbb lesz ez a szeretetlenségről lemondani, mint változást látni a formákban mikhez örök boldogságának eszméjét mind ekkorig kötötte. — Nem szükség emlitenem a népizgatás veszélyes oldalait, be is fejezném már soraimat, vagy talán el sem is kezdettem volna azokat, ha én az unio eszközlése dolgából ujszakadástól nem félnék e hazában, melly az első eredeti szakadást, a protestantismus születését s nevekedését drága vérével fizette és soká kinlódva sinlette. — Számos ok foly össze ez eszmét sürgető. — Nincsenek-e a protestans felekezetnek egyes buzgó lelkészei, nincsenek-e községek ecclézsiák, kik mitsem tudnak más felekezet iránti gyülölségről; kik békében s nyugalomban élvezik a vallásos érzelmek szelid gyönyörét; kik illy helyzetben tanjaikon, vallásos szokásaikon s az egyházi beligazgatáson változtatásra semmi okot, s igy nem ismert dolgok létesitésére semmi hajlandóságot nem érezvén a régiben fognak ma adni? — Nincsenek e a protestans felekezetnek buzgó lelkészei és közönségei kik látván, hogy a felekezetek közötti szeretetlenség olly káros és valóságos hazabaj, ezen tőlük függő körülményen igyekezendnek inkább változtatni, s azt mondandják: ime atyánkfiai saját főnökeink is mondják, magunk is átátjuk, hogy a vallás miatti gyülölség nem kereszténhez illő érzemény, jöjjetek tegyük le a gyülölséget sziveinkből, és ismerjük meg saját véreinket honfi és embertársainkat, menjenek bár azok ez vagy amaz egyházba és bár mi tan vagy mód szerint imádják is azt, kitől minnyájan egyarányban vesszük a napot, az esőt és a természetnek minden áldásait. — És igy szólván uniót létesitendnek: olly uniót, melly mellett a nagy káros ok megszünik, a legszebb az egyedül üdvözitő uniót a szívek unióját, a szeretet unióját? — Nincsenek-e ismét a protestans ugy mint minden más vallásos felekezetnek lelkészei és közönségei kikben minden más buzgalom hátrább áll a vallásos buzgalomnál, és kik már is erőszakolva érzik magokat az által, hogy érettök és felölök többség határoz, olly dologban, melylyet semmi többség, semmi hatalom nem ér el a befolyás kezeivel, mellyet a nyelvkihuzás elnem némit, melly az emberből ki nem folya földre ömlött vérrel. Valjon nem fogják e ezek mondani: mi megmaradunk a régiben s a többségnek fölöttünk nem lesz hatalma? — És végtére nem lehetnek e ollyanok is, kikben e mozgatások felköltik a nem mélyen szunyadó pártérzelmet s azt felelik: mi nem akarunk!? Ez elemek nem a casuistica mezejéről vannak zavarás végett összeválogatva; — ez elemek az ember és népismerés tapasztalásaiból vannak összeállitva, létezhetnek, sőt támadhatnak a szerencsésen czélhoz vitt unio után is. — Ugy, hogy az iránti aggodalmunk, miképen a létesitni szándékolt unio dolgából szakadás, s két felekezetből három t. i. ágostai, helvét, s uniált vallású felekezet fog támadni, nem csak nem lehetetlen, sőt erkölcsi lélektani s történeti bizonyitványok által tökéletesen igazolható. Én tudom, hogy a gondos főnökök elméje már régen benézett a mélységbe, mellynek szélén az unio pompás épületét emelni szándékoznak: — mi a forró reményekhez csak azért kivánunk kölcsönözni egy kevés hűtő szelet, hogy a nem várt eredmény senkit lepjen meg vigyázat-hiányban. Ránk nézve mindegy, mindegy a catholicus egyházra nézve is, melly egyháznak szellemét ismerjük, ő most is eltévedt fiainak nézi a protestansokat s érettök istenhez imádkozik: — az egyház szellemében nincs tehát a gyülölség oka, nincs eleme az unio akadályozásának, ez egyházra nézve a két protestans felekezet közt semmi különbség. Az országra nézve is mindegy — az országra nézve nincs különbség a két felekezet között; egy törvény biztositja szabadságukat, egy törvény foglalja jogaikat, nincs abból egyik is kizárva, nincs egyik is üldözve. A törvényhozásnak is mindegy, ezt józan emberi fogalmak dicsősége bélyegzi, melly fogalmak között első a vallás türelem. — Országos állástokra nézve is mindegy: törvényes igasság nyom itt a mérlegben: uralkodásra nem vágytok s az irigység szine nem bélyegzi dicső cselekvéstek homlokát. A megyékre nézve is mindegy, mert a nép, melly leginkább az unio subjectumát teszi, csak objectiv viszonyban áll a megyei igazgatáshoz, a nemesség moralis állapotját pedig az unio se meg nem rontja, se meg nem orvosolja. — Azért ha vallásos kebleitekben, mellynek rejtekeit csak ti magatok ismeritek, azt érzitek, hogy az örök boldogság vagy a vallásos és polgári erények gyakorolhatása vallástok ágazatain, vagy a cultus külsőségein, vagy az egyházi igazgatás szabályain változtatást tesznek szükségessé: ugy egyesüljetek, és legyen áldott e hon egyesüléstek által is. — A haza szüksége, érdeke többet kiván ennél, többe a kereszténység eszméje, többet az emberiség. — E magasabb kivánat uniótokkal is összefér és nélküle is lehetséges. Nem kell erre választmány, melly a módot s eszközt fontolgassa és kötelező vagy nem kötelező szabályokat alkosson. E magasabb kivánatnak szabályait isten irta minden egyki szivébe e czim alá: szeretet. — Én nektek e szót kihimezhetném, ki aranyozhatnám, van himem, van aranyom a frigy és szeretet számára csak mondjátok: hogy cselekvésem korszerű. De csak emeljétek ti szavaitokat dicsőséggel és fényben: én utánatok cselekszem és igy névtelen, hogy minden dicsőség a tietek, minden haszon egyedül a hazáé legyen. Legyetek buzgók, leszünk mi is és olly munkát fogunk bevégezni, mellynek a természet örül: a béke s szeretet munkáját.

**Indignátiok vidékekről.** *) Ismét Pesti Hirlap és ismét szabad föld, és ismét kényszeritett megváltás! Mi lesz ebből a birtoknak örökös fenyegetéséből? — Megállj, le a sarukkal, a hely mellyhez közelítesz szent! És ne kétkedjünk, a szent hely, hova isten nem ereszté Mózest: a „meum." E körül forog örökké bűnös lábakkal a P. H. vezérczikkje; és mivel szokása tenni nélkülünk ha kell nem késem kiáltani: le a sarukkal! A meumról azt mondja a törvény: libere uti frui, szabadon használni szabadon élvezni és a

*) A tisztelt beküld" meg fog bocsátani, hogy czikkelye egy részét nem közöljük. Mi ugyan egészen osztjuk tartalmának érdemét: azonban a hol a közügy kára nélkül lehet, örömest használjuk a „motos componere fluctus." Szerk.

Pesti Hirlap azt mondja kényszeritve kell megtörténni az örök váltságnak. — A hol kényszerités van, ott nincs szabad használás nincs szabad élvezés. — Hogy tetszenék valjon a vezérczikk irójának ha valaki igy szólitaná meg: — köpenyegedből gyermekemnek kitelik egy mellény is,akarom add ide ez egy mellénynek valót köpenyegedből. — És itt neked akarni nem szabad; akarok én,fognak akarni mások; elégedj meg azzal, mit ez idegen akarat vetend köpenyeged darabjáért. — Vagyon és szemé yes biztosság nélkül nincs üdvösség a földön: ott pedig hol most a dézmát most a földet veszik el kényszeritve,a vagyon-biztosság nem honos.A törököt szerencsétlennek mondtuk, és méltán, mert vagyona minden perczben akaratja ellenére másé lehetett: a töröknél már másképen van, mi sülyedjünk e hát azon átkos szerencsétlenségbe, hogy vagyonunk fölött kényszeritést szenvedjünk? — Én a váltságnak barátja vagyok; de a kényszeritést gyülölöm, utálom. Én a váltságnak barátja vagyok de csak a dolog természetes folyása szerint: adja kiki, a mint veszik. A kényszerités lépcsőit ismerem: előbb elveszik igazságtalanúl a kis dézmát, azután a nagy dézmát s végtére a földet. — Igaz, hogy nem akarják ingyen. — De mi önöknek nem hiszünk. — Papirospénzt akarnak csinálni 30 milliót — 10 millió értékü alapon: szép alap!; szép pénz! — Mi ismerjük a franczia forradalom nótáját; ezek is assignátákon vásároltak mindent, és mi lett a vége? az, hogy az assignáta senkinek sem kellett; ezer s több frank értékü assignatáért adtak egy pár czipőt. — Illy pénzzel akarják ők megváltani földeinket! — — — Ti a megváltságnál becsárról beszéltek? — Láttátok-e a legutóbbi portalis összeirást? mi szép kis takarék-pénztár keletkezett volna a pénzből mibe az került. Én láttam, és e képtől elfordulok: bizon mondom nektek egy vármegye dézmáját meglehet váltani a pénzen, mellybe kerülne a telkek megbecsülése. És ki becsülne? ti magatok? azt ugyan köszönjük mi is, köszöni a nép is, mi nektek sehol sem hiszünk. — Ti szabadon akarjátok a telkek osztását behozni, és fel akarjátok szabaditani a zsidónépet: szabadföld, — szüktermés; — szép három szomszéd, nem kell soká keresni ki lesz az ur és ki a földönfutó. — Olvastátok Irlandban az árenda-nyomort; hallottátok Francziaországban a szabadföld állapotját Pulszky Ferencztől? Francziaország is ott van már a szélén a mélységnek, mert annyira fel van osztva földje, hogy már kertnek sem lehet az apró darabokat használni: mi következik erre? — az árenda-nyomor: mert majd lesz pénzes ember, ki az apró földeket lassan össze szedi, s a földetlen népnek kiadja azt önkényes árendába.

Nem bölcsebb e a mi törvényünk, hogy $^1/_4$ teleknél apróbbra osztani nem szabad az urbéri földet; és hogy egy gazdának nem szabad többet venni négy teleknél. — Itt van czél adva a szorgalomnak, és gondoskodva van a végső elsilányulásról; és ti elakarjátok rontani üdvös törvényünket. — Hát a dézma váltságra millyen módot ajánlatok? A föld kilenczedik vagy hetedik részét a jobbágytól elvenni s az uraságnak adni.*) Majd ohajtja egyrészről a jobbágy földeit elvetetni — más részről tudja e a vezérczikk irója, hogy az uraságnak nem csak a termés kilenczed része jár: hanem azt a jobbágy veti, munkálja, aratja, behordja, ezek is sajátjai az uraságnak s ezekért az uraságnak mit ajánl a vezérczikk irója? — semmit. — Kevés nappal ezelőtt mondotta ugyan ő, hogy a földesurtól egy kalászt nem vesz el kárpótlás nélkül: s ime a magasan hirdetett „Igazság!“ illyen a ti igazságtok! s még is arra csábitatok, hogy mi bennetek bizzunk, ti vezettek el a boldogsághoz — — — — Ismerünk benneteket, azért csak menjetek nélkülünk mi majd keresünk törvényesebb s igazságosabb társaságot. 14.

**Eger** september 13kán. — Évek óta nem voltak Heves megye teremében a zöld asztal mellett annyi üres székek, mint ma közgyülés kezdetén, nem volt ki üljön rájok. — Hallván a kitüzött tárgyat, kebelem örömmel tele volt, eljött, mondám, a béke ideje, az emberiség ideje Hevesbe, mert szegény ember sorsa felett folyt a tanácskozás, s eredménye lön: kérettessék meg ő felsége, hogy egy század katona helyeztessék el termékenyebb megyébe.“ Eljuta a Világ szava Heves megyébe; a fenyegető éhség elháritására, én nem tudom miféle megyei pénztárban kilencz ezer ezüst forint hevert kamat nélkül régóta, ezen heverő 9000 p. frton gabona vétetni rendeltetik, s midőn arról volna szó, ki vegye s mint kezeltessék? szók hallatnak „hólnap, hólnap“ és a rendelkezés elhalasztatott. Ekkor H.L. előadván, hogy már negyedik éve tisztválasztás nem volt, inditványt tesz, kérettessék meg a főispány, hogy tisztujitó széket tartson, — — — és ha nem tartana kérettessék meg a felség, hogy nevezzen főispányi helyettest. — Gróf K. pártolá az inditvány szellemét, de modora ellen szavazott, mondván: nem lehet a főispányt tisztválasztásra megkérni, mert midőn helyettest kapott, eltiltatott a főispány hivatala gyakorlásától, de ugymond: ő felségét sem lehet főispányi helyettes nevezésére megkérni, mert a főispányi helyettesek törvényelleni hivatalosok, ő oda módositotta az inditványt: kérettessék meg ő felsége, találjon módot, hogy Heves megye rendei tisztválasztási jogukat gyakorolhassák.Több szónokok ugy nyilatkoztak az inditvány körül, hogy tisztválasztást elhatározni a főispányi joghoz tartozik. Hevesnek van valóságos és főispányi hivatalával most is élő főispánya, mert — mondák — a főispány kérte a helyettest, a helyettes meghalt ez idő óta nádor ő fensége s a dicasteriumok a főispánnyal hivatalból, mint Heves megye kormányzójával leveleznek, a főispány több üres hivatalokat betöltött, a nélkül, hogy ezen hivatalos kinevezések érvényességéről a megye rendei eddig csak egy szóval is nyilatkoztak volna; ez okon sürgeték, hogy a főispány kérettessék meg tisztujitás tartásra. S. L. a restauratio kérdését Eolus barlangjának nevezé,mellyből pártszelek dühöngnek, és mondá, hogy hanyagság volt a főispány kinevezéseit szó nélkül hagyni, de ugy mond, ezen kinevezések mindig gyülés végén olvastattak fel, és a főispányt csak czimmel mondván főispánynak, oda szavazott, hogy ő felsége kérettessék meg tartasson Hevesben tisztujitást. — B. J. azt kérdezé: érvényes-e a jegyzőnek, kit a főispány kinevezett, aláirása, és miután azt érvényesnek mondák, kérdésén kivülinek állitá, hogy Hevesben főispány van, és hogy azt nem lehet elmellőzni. — — P. M. állitá, hogy a főispány Eolus barlangjából a siroccot is kieresztette, hogy mindent elszárasszon, nem lehet, mondá tovább, a főispányt kormányra meghivni, ne hogy ismét páris almáját közünkbe vesse. Ekkor nagy zúgás lett, és N. F. felszólitá a megyei fiscust, tegye fel P. M ellen, mint főispány-rágalmazó ellen, az actiót. A főügyész el smeré, hogy a főispány valóságos fungens főispány, de actiónak helyét részéről nem látá, mert szólni szabad; azonban, ha a rendek elhatározandják az actiót, ő kötelességét teljesitendi. Cs. és F. állottak mind ketten, szólani kivántak s F. nem akart szót engedni maga előtt, Cs. mondá legitimálja magát F. ur, hogy joga van előbb szólni, ugy szót enged; s szóhoz jövén, Cs. sajnálkozott Heves megye szétágazásán, és hogy e miatt a dolgok Hevesben nem mennek: a főispány elmellőzésével kivánt a fejedelemhez folyamodni tisztválasztás tartásaért. K. kanonok fájdalommal megemlité az 1833diki három napot és három éjet, megpanaszlá, hogy 1833ban a nagyobb rész a megyei teremből kirekeszteték, de mondá: e felett a biró pálczát tört, vessünk rá fátyolt, s szavazott a főispány megkérésére; és többen e szerint szavazának.Gr.K.szólott: —iszonyu zaj— C.hevesen szól a *grófhoz*; a *gróf* azt mondja neki: „az ur azt gondolja, *hogy A. faragó béresével beszél*“ és *folytatja*: „*olly egyed, kormányra nem hivathatik.* — Nagy zugás. iszonyu nagyzugás. —A. E. megismeri, hogy a főispány a törvényt megsértette, a mennyiben a három év lefolytával tisztujitó széket nem tartott; de ugy mond a RR.is elszunnyadtak, nem sürgetvén a törvény betöltését s szavazott, hogy záros határidő alatt kérettessék ki a főispány válasza a tisztválasztásra nézve; mit ha tenni elmulaszt, kérettessék meg azután a felség, — helyes, helyes! — egy szónok mondá, hogy József császár eltörölte az egyházi hivatalt — éljen, éljen! — P.P. kétségbe van, valjon van-e Hevesnek főispánya, és állitá. A főispány sem világi, sem egyházi hivatalát nem teljesitette, — nagy zúgás — rettentő zúgás — S. kéri P. P. mint főispánysértőt 100 frtban elmarasztatni.P. kér ellene actiót. A kedélyek az ingerültség tetején vannak, a zugásban szót nem érteni. P.P. ismétli szavait, de alig értheté valaki a zajban. F. kanonok sajnosan veszi a procedurát és pártszellemi keseritésnek nevezi; a szónokok ki nem hallgattatnak, F. kanonok kéri magát kihallgattatni és a jó rend tekintetéből is a főispányhoz megy kérni a tisztválasztás elrendelését. Egy óra, — és forr az ingerültség, és fáj a jobb kebelnek, e temérdek elégetett idő. Felolvastatik a decretum, mellyben néhai Gombos administratornak kineveztetett, áll az egész status, látni haragos arczokat, Cs. fejedelme szavára támaszkodva állitja, nincs Hevesben főispány. B. a főispány ellenieknek azt mondja: prokátorosan mondják a decretumról, hogy mivel administrator tétetett Hevesben, nincs főispány; ellenök prokátorosan állitja, hogy csak Gombost kérte a főispány administratornak, mivel az meghalt, vissza esett rá a hatalom. K. kanonok megvitatni kivánja S. kérelmét P. P. főispány sértegetése miatt. — Egy fortély kettőre, az elnök másodalispány voksokat látszik irni; szólnak öten, szólnak tizen, szólnak húszan, mind egyszerre, szólittatik a fiscus rendszerzésre a főispány mellettiek által, Gy.szólna, mondják a főispány ellenieknek, nem ismerjük, szót kap, következetlenséggel vádolja a főispány ellenieket, a jobb oldalt P. Pt. rágalmai miatt fenyittetni kivánja. P. P. felelni akar, a jobb oldal csillapitja, elhallgat, voks sürgettetik, zajosan sürgettetik; A.E. szót kér, — voks, voks. — ir az elnök valamit, — voks, voks, — Z. azt mondván: „Sanior pars decidat“ — iszonyú lárma van — nem hallani a beszédeket. G. K. quia ex praerogativa nemo plus habet quam alter, — votum, votum. — Most az elnökön van a sor, a baloldal nem akart voksot; a szólók számából sürgeti a kimondást: a jobb oldal voksot sürget, ember hátán ember emelkedett, az elnök azt mondja: már elfelejtette, már nem tudja a szólók többségét, vagy voks kell, vagy kezdjük újra, jobboldal voks, voks, egy szó, álljunk kétfelé; elnök álljanak kétfelé. A jobb oldalnak nem tetszik — voks, voks — a baloldal sürgeti a decisumot a szólásokból. Az elnök talán kimondaná; gr. K. azt mondja, az elnök már mondá, hogy nem tudja a szólók többségét — voks, voks, — elnök, már kimondám, álljanak

*) A jobbágy nem fogja adni földjét, mert 1ször ugarban dézma nélkül használja egy harmadát; 2szor aratás után mind három részt legelteti s kedvező időben kaszálja is. Szerk.

kétfelé, ne kényszeritsenek, hogy a mit decisumúl kimondtam, vissza huzzam. Többen elmennek a teremből. Ő nem azért van, ugy mond, az elnök, hogy csak voksot írjon, de azért is, hogy a tanácskozást vezesse, a tanácskozást központositsa. Z. minek, ugymond, minek a küdöket ezentul rontani, tegye fel az elnök a kérdést, minden tárgyról, s igen, s nem legyen a felelet, s voksoljunk. Elnök sürgeti a két felé menést, indulnak kétfelé, kétfelé mennek, azt mondá az elnök: ki nem voks adható menjen ki a teremből; és mondá a fő fiskusnak, számlálja fel a voksokat egyik és másik oldalon is. A fő-fiscus azt mondá: a gyüléseknek palam publice kell tartatni. onnan nem kell kireszteni a nem nemes urakat, és ha votum kell, tehát neveztessék deputatio. Elnök deputatiot nevez, voksolnak, kik főispántól kivának tisztválasztást 63an, kik a fejedelemtől kivánnak rendelményt főispány elmellőzésével 50en voltak, s igy 13 szótöbbségben maradtak — két fertály volt háromra, hogy ez eredmény megszületett. A mi kovetkező napokon történt, tudandja a Világ. —Ö—*)

**Esztergam** vármegye augustus 16kán tartott közgyülése. — A jelentések álom tengerében uszánk mintegy két óráig már midőn nemes B. B. megyei politikai szinpadunk egyik ujabb tüne, ménye B. J. ügyvéd s több másoktól támogattatva a nép képviseleti érdést hozá szőnyegre. Lelkesen rajzolá e felekezet a pórnép álmát honunk zsenge éveitől a jelenig, élénk ecsettel adá elő mindazon szenvedéseket s vereséget, mellyet ez osztály édes anyjától a hontúl eddig szenvedett, valamint ama villogó alkotmányos örömszikrákat is, mellyek malasztdus fényüket reá áraszták, s ugy vélé; század legujabb engedményei után itt volna végre az idő, hogy a nép megyei teremekben is testületökből választandó követeik által képviseltessék, a minek kivivását országgyülésileg kivánná eszközöltetni. E magában dicső eszme ellen nagy többség nyilatkozék, mivel a müveletlen tömeget észtani kormányzásra léptetni czélszerü nevelés nélkül igen veszélyesnek tartá, s **nemishelytelenül**, mert ha a nép ön magát képviselné, akkor azon alkotmányos szép szabadság, mellynek háromszinü zászlóját Árpád s eleink az unghi ezőkön feltüzék, s helyhatósági rendszerünk, mellynek nyolcz szánad fentartása olly sok keservbe került, azonnal sirba szállana. Milly veszélyes a neveletlen nép kezébe hatalmat s közügyekbei befolyást adni, eléggé megmutatá az 1789iki franczia forradalom. Midőn elég volt a békes polgárt az utczán éltétől megfosztani vagy a vérpadra vezetni azért, mert főbbrendü vala. *Álljon itt egy franczia szabadelmü férfiúnak fiához irt végrendelete tanuságul, mennyire bánhatja meg a legszabadabb gondolkozásu világpolgár is a nép iránt táplált előelőtti túlforró ragaszkodását: „Ha ismét azon őseimtől öröklött országocska birtokaba jutandasz, mellytől a forradalom által megsztattam, tulajdon kezeiddel szánts; csak ugy lelhedet fel a boldogságot. A nép nem érdemli meg, hogy az ember érette feláldozza magát, mert háladatlan. Tegnap érzelemdusaknak, ma már a legrazságosabb férfiak vérét látám szomjazni franczia honfiait. Emertársainkon, ha szenvednek segitnünk kell; de egy erkölcstelen épet a szabadság karaiba vezetni akarni, melly az istent káromola legképtelenebb balgatagság. E pórnép épen olly kevéssé érett sztani kormányra, mint a nápolyi lazaroni vagy amerikai vadember. melj házadban oltárt a szabadságnak; légy becsületes ember, müeld a földet, melly táplál, s foglalkozzál néha tudományokkal, melek istenhez emelnek. Fiam! ez egész tanitásom, fogadd atyád vöngéd ölelését!" — Ezek szavai a vérpadra lépő polgárnak. rany igazság, mellynek valóságát Göröghon s Róma ó s ujkor, egyánt tanusitják. **Honunkban a népa közügyekbe csakhalom szóval folyhatnabe je'en** müvelődési állásánál fogva, ert a tanácskozások folyamát felfogni nem képes: nemzeti rokon enyre pedig felszabaditását épiteni, mert szép alkotmányunk iránt deg s annak üdvös árnyait élvezni képtelen, nem lehet. Ha szelmi s anyagi kifejlődése előtt követek által képviseltetnék a nép, jmi csekély befolyással birna a közügyekre nézve; valamint azon országokban, hol a nép már tettlegesen képviseltetik, hasonló az et; **néhány pénztőszér, földbirtokos és ügyvéd. óval a népközt támadt pénz- és ész-aristocrasmus az, melly illyenkor a nép nevében a közügyek-**

*) „Ezek tehát és illyenek eredményei azon dicső szellemnek, melly 16 év óta üzi hazánk földjéről a béke szellemét; — ezek sugárai azon fáklyának, mellynek parancsolni nem lehet, hogy a terem e vagy ama szegletében hintse fény sugárai egész csomóját: — ezek tehát előizletek ama jobb korból, mellyet a P. H. 32dik száma jósol, hogy eljövend, és mellyért az eszmék ereje és a kor maga kezeskedik: — és végtére, ez ama higgadt állapot, mellyet a P. H. olly fennen magasztal, és létezni hirdet hazánkban! s ez a P. H. által megkorholt Hevesben! — l. hazaveszély — világos például, hogy az eszmék ereje s a kor maga, és a liberalis szóvezérek, és a P. H. eszméi képesek olly szellemet felhivni, mellyek tisztán antisocialis irányúak: de e szellemet vissza korholni nyugalmába nem képesek. A P. H. 32ik számától én kérdezem: az illy idő-égetők és béke riasztók idézői-e a korszellemnek, vagy idézettjei? Ha az első: ugy sok csábot érezünk a korszellemben a haza boldogulás, Messiását' elismerni! ha a második: ugy szép ideát nyerünk a korszellemről: ex fructibus enim cognoscetis eos — Csak nélkülünk, uraim! — illyen társasággal mi nem haladhatunk. Szerk.

**nél befolyást viki magának. S valljon nálunk mint látná el utasitással követeit a köznép? — Aristocratiai jellemü országban, millyen honunk, igen ovakodva kell annak támoszlopaihoz nyulnunk, bár jávitni vágyó akarattal is. Azon szép előrehaladás, melly az 1825diki országgyülés óta a jelenig örvendeztet bennünket s a legédesb reménnyel kecsegtet a jövőre is, egyedül a magyar aristocratia által hozatott s hozathatott csak létre; s ha továbbá is haladni akarunk, szükséges ez aristo ratiai testületet — a nélkül hogy a tömegnek kést adnánk kezébe, mellyel mind magát, mind az alkotmányt tetemesen sértené, s talán örökre el is szenderitené — szükséges, mondom, ez aristocratiai testületet viruló épségben fentart ni, mert a melly pontban megingattatik, ugy az alkotmánynak gyász ravatalt emelünk, mellyhez ez ős anyát siratni járhatunk! — Una dies utramque feriet ruinam. — A felekezetek kifejtvén viszonyos nézeteiket, a népképviselés többség által időelőttinek ismertetett el, s csak akkorra ohajtatott létesitetni, midőn e dicső czélra nevelés által a tömeg alkalmassá képeztetik. Mire nézve első alispány elnöksége alatt fényes küldöttség nevezteték, melly a népnevelés és a városok elrendezése s ujjászületése feletti országgyülésre adandó utasitás érdemében hathatósan munkálódjék**

**Ör.**

**Pesti hirek.** — Konthi ur javára 72dik számunkban országos-igazgató-választmányi-titoknok aláirással hirdetett szinészeti előadás sept. 13kán történt. — Carl Henriette e napon magát utólszor hallatá. — A müvésznőnek számosak még tisztelői, kik a nem egészen kedvező idő daczára is eljöttek a szinházat, és a jutalmazandó dalszinész tárczáját sziveskedve betölteni. — Szó van a felöl: mi jó volna a nagy művésznőt drága pénzért szinházunkhoz fogadni, azért felöle mi is szivesen elmondjuk csekély tudásunk öszvegét. — Az emberi korhoz képest különböző a hatás, mit egy énekesnő a közönségre tenni képes. Az ifjúkor csak kellemet bir, hangja szivre hat egyedül, a lélek benne erőt keres, erőt nélkülöz. Ó be kellemes dal, kar hogy nincs benne erő, nincs hatalom, igy szólunk. Jön az érettkor erő társul a kellemhez, ez a tökély kora. De a tökély kora sem örökös, lassan a kellem elrepül, és elhagyva marad a nagy erő a hatalom. — Ó be erős hatalmas dal, kár hogy nincs benne kellem igy sohajtunk. — Egy lépés még s jön a szomorú lemondáskora; boldog ki meg ismerte a közelitőt, s nem várta be a szánalom elnézését; és hogy szinpadon lepje őt az ősz, melly a bab érág levelei földre hullatja. Ezek a halálet stádiumai. Hallottam én évek előtt Carl Henriette dalát: egy hatalmas ezüst húr rezgése volt az, mellyből már itt-ott a selyem szálkák kibontakoztak. — Ma az ezüst lepergett e hatalmas hurról s bár mi erősek legyenek is hangjai, azok a szívhez többé nem szólnak — Taps volt elég mit a nagy müvésznő előadása valóban meg is érdemlett: — s megérdemli ugyanaz folyton, hogy a nagy müvésznő emléke köztünk kedves maradjon. S**

**Jövő hétfőn sept. 20kán 1841 Laborfalvy Róza k. a. javára bérszünettel először adatik: „Selyemáros czimü vigjáték 5 felvonásban Scribe után forditotta Dobrossy a magyar tudós társaság költségén. Pest september 13kán 1841. — Asztalos Károly országos igazgató-választmányi-titoknok.**

**Korszellem.***) — Kassán, september elsején 1841.

**1.**

A tiszta korszellem honunkban.

Emberiség-szeretet, türelem, meg nemzeti dísz-vágy,
Elpirulás vegyület lenni, s maradni salak.
Csatló szellem-irany, több ösztönek a tanulásra,
Kivánat közösebb s jobb nevelések után.
Rosszat feltakaró, üdvöst bevezetni törekvő
Nyilvánság, ugy nyelv penna hegyén valamint.
Ésszel meg szivvel nem czimmel akarni ragyogni,
És kül-jel nélkül tudni becsülni magad'.
Ujdont és hasznost törekedni találni eszünkkel
A haza és az okult emberiségnek ügyén,
Szép gyönyörű magvak; nagy nemzeti boldog erényre,
Hogyha csirájokban fogja mivelni üdő,
Nem sok víz soha is vizenyíteni, sem tűz'
Olly heves és aszaló lángja kigyújtni gyökük.

**2.**

A ferde korszellem.

Pénz-szomj, kéj-szeretet, taps-vágy, sok könyvi okosság,
Szüntleni megszakadás közt együletre sohaj,
És mégis mindig akkép pártunkat imádni,
Minha kivüle csupán ördögi lenne lelő,
S mink kirekesztőleg volnánk csak szívre meg észre
Emberi kép-formán angyali szellem alatt.
Hajlam szolgailag külföldi intézetet egyre
Fürge majomképpen fogni fel oktalanul.
Már rég és most is haladó mas nemzetet üzvén
Szökve hamar, tüsténi érni akarni utól
Tisztelt Felsőbbet le lehúzni, alázni, ügyekszet,
Alsót ellenben tolni magosra ipar.
Boldogot is nyomosan buzgás közt egyre siratni,
Hogy majd mint mi magunk éljen elégületlen.!
Ekképpen Jelenén, multán pityeregve felette,
Üzni ravasz lassú köny-teli lázogatást,

*) A tisztelt beküldő ur kivánsága szerint e czikk szórul szóra és betűről betűre van közölve. Szerk.

Sőt ész-gőg s dölyf közt a vaksikat arra dagasztni,
Hogy fejök' értte hiján, szívöket ússza epe.
Gúny mellett rosszat szigorún bírálni, de jobbat
S tartósabbat rikán tenni helyébe tudás.
Szülni sok indítványt, s nem mindig ért'ni: mikép s milly
Tejjel kellene föltartani életöket?
Hon mindig ajakon, jó czély, rossz eszköz, irányzat,
Fosztani Pált, nyerjen hogy vagyonából Ödön.
Fennálló törvényt, mert nincs kedvünkre, tiporni
Szerzeni újt, s ezt megszegni, facsarni, hamar.
Szólani vég nélkül mikoron kén temi, s keresni,
Ekkor azonnal száz és ezer új akadalyt.
Koldúlás folyvást, szintúgy mindenkor igéret,
És ha mit a jobb kéz ir, a bal adni tunya.
Kedv- kényként nyersen mindent mondhatni, vagy írni,
Am de csak ugy mint fönt engedik, avvagy alant.
Bunkóval gáncsost egyszerre akarni legyőzni,
S így nem tartólag csalni ki bizton a Jót.
Korbácsot deresen gyülölni, de papíron az ostort
Pattogtatni, s a jót is vele sujtani le.
Osz hajon űzni kaczajt. becsmérleni pelyhes ajakkal
Kor, meghiggadt vér — adta tapasztalatot.
Drága szabadságot pénzzel, csákánnyal a szívbe
Választáskor beoltani lárma között.
Többnyire illyeken a kor' szelleme lelke minálunk
Föntebb szárnyalván, lenten alapra talált.
Igy a magyar mer már, haladás bő langja hevében,
Koszmopolita gyanánt, válni filantroposzá.

*Gróf Deseuffy József.*

## Austria.

Ő felsége a császár és király felséges, hitvesével f. sept. 5ikén estve a kivánható legjobb egészségben Ischlbe érkezett.

**Északamerikai egyesült statusok.** Mult augustus 10én az Erie tavan, hason nevü gőzhajó, melly Buffalóból Chicaloba indúlt, meggyuladván, a hajó ugyan a lángok, a rajta volt körülbelől 200. utas pedig, 27 kivéve, a hullámok martaléka lön. A tüzet-americai tudósitások szerint — néhány utazó fesztésnek szalmával körülfont üvegekben magokkal vitt terpentin és fénymáza meggyuladása okozta, az üvegek t. i. a fedlezeten épen a katlan fölé állittatván szétpattantak, s gyulékony tartalmuk lángot fogván, azt az épen újon firnaszolt hajó fedlezetével villámsebesen közölte.

**Nagybritannia.** Az augsb. köz. újság f. hó 9kén 252 számában az újonan alakult torycabinet tagjai biographiáját adja a legfőbb vonásokban. Helyén látjuk olvasóinkat Peel Robert uréval, mint a jelen torykormány elnökeével megismertetni. Peel Robert, baronet Peel Robert tamworthi gazdag ‚gyapotszövőnek' legidősb fia, született Tamworthban 1788ban februar 5kén, jelenen tehát 53½ éves; 1820ban lépett házasságra Floyd general leányával, Julia kisasszonnyal, melly házasságából több felnőtt magzatai vannak. 1818tól 1829ig az oxfordi egyetemet (mellynek növendéke) képviselé a parliamentben, e helyét azonban, mivel 1820ban a catholicusok emancipatiójára szavazott, elvesztette; ezután Westbury részéről választatott meg, s 1830 óta Tamworthot képviseli. Előbb egy ideig Irland főtitoknoka; 1822ben a belügyi status titoknokságot vette át; e hivatalt 1827ben letevén, 1828ban Wellington miniszteriumában ismét elvállalta. Mint belügyminiszter nagy érdemeket szerze magának az angol jogászat s különösen a büntető törvények körüli javitások által. 1834diki decembertől 1835diki aprilisig miniszterelnök és a kincstár cancellára volt; jelenen leginkább azért nem vállalá magára e hivatalt, mert miután Aberdeen gróf külügyminister, a felső házban ülend, Peel ur gyakrabban lesz kénytelen az alsóházban külügyek iránti felvilágositásokkal szolgálni a követeknek, s igy őt e tekintetben is nagy munka várja. — Az alsóház több tagjai — minthogy az ülések a nélkül is tán jövő october 1ig elfognak halasztatni — már is elhagyák Londont, és a szegény foglyok (mint trefásan jegyzi meg egy londoni levelező) derekasan érzik, hogy a parliament september 1jén, melly napon a fogolyvadászat kezdődik, nem tartott ülést. A parliament elhalasztása azért szükséges, hogy azon választókerületek, mellyek előbbeni képviselőiket, a mennyire ezek az új cabinet tagjaivá lőnek, elvesztették, újabban követet választszanak; illy alkalommal többnyire a cabinettagok újra meg szoktak választatni.

**Schweicz.** Zürich augustus 29kén. — A radicalismus már 14 nap óta veszélyes rémként kisértget Legfőbb erejét a zürichi kantonra látszik forditani, hogy minél előbb Schweicz politicai állását megváltoztatván, saját elvei szerint reformálhassa. S noha jól tudja, mikép ez a fenálló rend megzavarása nélkül lehetetlen, még sem borzad e gondolattul. — Egyébiránt a radicalismusi erőfejlést nagyobb részt vak lármának és szappanbuboréknak tarthatni. Kezdetben a hirlapok élénk szavakkal tüzeltek. A Republicaner s a tömeg számára irt Landbothe hirlapok ez egyszer nem csupa gyanusitások és csekély lázitásoknál maradtak. A vallási törekvések elleni gunyolódásaikkal rögtön felhagytak. S már most csak az van hátra: vallási gyülöléget ébreszteni, a vallási czivódás emlékezetét újra felmelegitni, és a catholicismus ellen a reformatusok szenvedélyeit felingerelni. Innen származnak ama dühös declamatiok a reformatus egyház veszélyéről olly emberek szájából, kik két évvel ezelőtt, mint reformatus egyház ellenségei, a zürchi nép ellen nyilatkoztak. Valóban a radicalismus jellemes bélyege: az egyház tiszta tanait megvetni; de kivánesian ragadja meg a serleget, ha belőle a tiszta bor a vallás eczetébe merült. Hol a hirlapok elégtelenek valának, röpiratok, nyugtalanságot és zavarokat gerjesztők hintettek a tömeg közé. Azt gondolná az ember, hogy ha a liberalisok czéljukat, a democratiat, elérnék, békében maradnak; korántsem, nem kell hinni: ők tovább is nyugtalankodnak. — Hej milly szánandó egy nemzet az, mellyet néhány egyénei aljas vágyakodása pártokra szaggat. Pedig napfénynél világosabb, hogy épen az illy egyének, kiknek a korszellemhezi ragaszkodás-bájhangja ömlik ajkaikról, legkevesbé szeretik hazájukat. Ezek csak zavarban szerctnének halászni és a békes politikai állás fordulásával magokat olly pólczra helyezni, honnan zsarnoki hangon döröghessék le a lealázattakra boszujokat. Vigyázz hazám, a kecsegtető zőld leveles alatt viperák sziszegnek! — A Zürich melletti gyülekezet aug. 29kén tartatott. Némellyek a jelenvoltakat tíz- mások pedig huszezerre teszik. A zürichi tanácshoz adressek határoztattak, hogy a kolostorok iránt az aargaui engedvényekkel a nemzet elégedjék meg.

**Németország.** Egy frankfurti szózat hatalmas ovást tesz némelly absolutistai theoriák ellen, mellyek Hannoverát illetőleg a berlini politicai esti lap (Abendblatt) újabbi számaiban adattak. Valóban ezen theoriák irójának, a mennyiben az érintett szózatban felhozatnak, furcsa fogalmai vannak a képviselői alkotmányról. Egyébiránt illy fegyverek, nézetünk szerint, csak használni fognák a jó ügynek, mert azon publicistát, ki ‚jogelleni' állpotnak mond minden ‚törvényszerű' képviselői alkotmányt, csak sajnálnunk lehet. Nem is vesződünk mi szegénnyel; de feltett szándékunk olvasóinkat a hannoverai dolgokkal annak idejében bövebben megismertetni.

**Oroszország.** Leipzigi hirek szerint, két ottani kereskedő az orosz kormannyal szerződésre lépett, mellynek erejénél fogva arra kötelezék magokat, hogy szent Pétervárát kevés évek alatt Moszkvával vasut által kötik össze! Az orosz vállalkozók követelései olly nagyok valának, hogy a kormány jutányosabbnak tartá külföldiekkel lépni alkura. Berlini tudósitások szerint, azonban ezen alku angol részvénytársasággal köttetett, s már czári helybenhagyást is nyert. — Uraim, polgártársak! Oroszhonban csatornák, vasutak, kikötők; és nálunk — semmi, vagy csak parányi!? Igaza lehetett a derék Cato-nak midőn monda: „timeo, ne divitiae magis nos ceperint, quam non ipsas;" de mi ugy hiszszük, hogy az orosz gazdagsága által csak nyerhet; midőn mi „szabadságunk mellett" és „szabadság utáni vágyunk" közben napról napra csak jobban elszegényedünk? — Ha nem csalódunk, Angliában (melly mégis képviselői alkotmányrendszerre nézve leginkább szolgalhat például) a ‚közvagyonosság' és ‚közszabadszág' karöltve haladtak: de ott az alkotmányos formák és elvek miatti küzdelmek közt sem igen feszegették a ‚birtok:' hanem iparkodott mindenki mivelni, gyarapitni a magáét. Mi, ugy rémlik előttünk a nagy sietésben, mindenféle haladásban, közvagyonosság, és közszabadság utáni lelkendezőleges kapkodásban utoljára is csak szegény és csak félig szabad magyarok maradunk. Valóban ugy látszik, a XVIdik század vallásos, s a XVIIdik század ‚joguralmas,' — ‚jogkövetelő' szomorú emlékezetű szelleme szállotta meg haladóink nagy részét; s midőn az egész világ halad ipara, kereskedése s közlekedését gyarapitásában, mi — félig meddig anathemát mondva hitelitörvényeinkre is (l. P. Hirlap 70. szám) — kétségkivül sokaknak fontos, de valódi nemzeti boldogságra nem vezető hiu politikai ábrándokkkal vesztegetjük a drága jó időt! Az orosz azalatt ‚mindenképen' mozog ‚mindenképen' halad; borkereskedésünket éjszakra, jóformán semmivé tette Varsónál; Odessájával, s most már Taganrogjával is, derekas sebet vágott keletdéli kereskedésünkön; s egyszer csak azt veszük majd észre, hogy Szulinánál a Duna torkolatja — megrekedt; vasutaival körülfont, s mi aztán megehetjük itthon gabnánkat, megihatjuk borunkat, és gyapjainkért veendhetünk — daróczot, félig szabad, egészen meztlen tagjaink fedezésére, és felkiálthatunk Moelibaeussal: „extra Hungariam non est vita!" Uraim, hazafiak! értsék meg önök valahára a kor valódi kivánatát, és midőn alkotmányos szabadságunk — ha csak magunk nem iparkodunk azt anarchiai, pietástalan szellemünkkel alázni — épen áll, igyekezzünk elvonni magunkat némelly magokban, az igaz, paradicsomi álmaktól — de mégis csakugyan álmaktól, mellyeket egy ember meggyőződése, milly hatalmas legyen is különben jelenen szózata, soha sem lesz képes létesiteni, — s kezdjünk anyagi jólétünkkel is kissé többet s tetleg foglalatoskodni. ‚Action, action!' mond Byron egy silány drámafaragónak; és mi azt mondjuk: tegyünk többet, theoriázzunk kevesebbet és bizonyosan messzebbre jutunk!

**Olaszország.** Roma augustus 21én. Ő szentsége a pápa tegnap hagyá el városunkat, utját Assisi-, Orvieto- s Lorettoba stb. megkezdendő; mind a mellett is, hogy korán indult, tömérdek ünnepi ruhába öltözött nép gyült össze a Porta del popolo (népkapu) előtti nagy piaczon, kiket ő szentsége megálda. A pápa igen jó szinben, és derült volt, és a tervezett s már most megkezdett utazás ő szentsége egészségére reménylhetőleg a legjobb befolyással leend. — A Marseilleben megjelenő ‚Semaphore' september 2diki száma szerint, Pellico Silvio (az ismeretes költő es statusfogoly) mult augustus végén meghalt; e hirt gróf Porro, Pellico barátjának levele közle; de még nem egészen hiteles.

---

**☞ Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

---

‚Világ' politikai, tudományos, müvészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — most egyetemi — és aranyhimző utcza 410lik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

76.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szerdán

September 22kén.

TARTALOM: — Magyarország: Kinevezések. — ‚Pesti Hirlap és keletnepe közti vitály.‘ — Hevesi gyülés folytatása. — Hont megyei gyülés. — Erdély: Kolozsvarott országgyülés. — Ör. Pesti hirek: Ujonan épült izraelita kórház zárkő letételéről. — Nemzeti szinészet. — Eszrevétel. — Szentpéteri Zsigmond jutalomjáteka. — Külföld. Svédország és Norvegia. — Spanyolország. — Nagybritannia. — Francziaország. — Helvetia. — Oroszország. —

## Magyar- és Erdélyország.

Ő cs s apost. kir. Felsége következő megyei főispányokat méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. Győr megyében Marich Dávid tornai főispányt; Tornában Komáromi István abauji főispányhelyettest; Abaujban gr. Károlyi Lajos cs. kir. kamarást; Thuróczban Révay György bárót; Békésben gr. Károlyi György csongrádi főispányhelyettest; Bácsban Rudics József ugyanottani főispányhelyettest; Verőczében Siskovics József zempéni főispányhelyettest; Csongrádban főispányhelyettessé Aczél Antal békési főispányhelyettest; Árvában főispányhelyettessé Marczibányi Antalt; Hevesben szinte főispányhelyettessé Almásy Gedeon ugyanezen megyei első alispányt — ez utóbbi egyszersmind „kir. tanácsos“ czimmel ruháztatván fel.

Ő cs. s apost. kir. Felsége Gombos Bertalan kir. ügyigazgatósági tiszteletb. fiskálist valóságossá méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Ő cs. kir. apost. Felsége Sombory Imrét, a kir. Itélőtábla ülnökét, a tisztántuli ker. Tábla elnökévé kinevezni, egyszersmind udvari tanácsos czimmel feldisziteni legkegyelmesebben méltóztatott.

A nm. magyar. kir. udv. Kamára Pöschl Józsefet, királymezei erdő- és számtartó-hivatali ellenőrt, ugyanottani erdőmesterré és számtartóva alkalmazá.

Primás ő herczegsége Zahoránszky Vilmost tardoskeddi egy negyedrész érseki udvartelek, valamint Sorecz Istvánt és Paxy Ádámot, Józseféle Verebély mvárosi fél udvartelek örökös birhatásában megerősiteni: nemkülönben Prileszi Prileszky István gr. Illézházy István m gszakadása következtében, három nyolczadrésznyi Vajka mezővárosi érseki udvartelekkel örökösen megajándékozni méltóztatott. H—k.

### Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály,

*négy czikkben.*

(Pesti Hirlap januártól mostanig. — Keletnépe 1841 irta gróf Széchenyi István. — A keletnépe közt egy ember. 1841 — Keletnépe nyugoton, Táy Andrástól — Pesti Hirlap elleni gyanúsitások és haladás, irta Záborszky Alajos. — Keletnépe és Pesti Hirlap, irta b. Eötvös József. — Felelet gróf Széchenyi Istvánnak, Kossúth Lajostól).

### I.

Milly vakmerő igéretet tön a Világ szerkesztősége, midőn neremben jelenté, hogy a Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály dolgában lapunk részéről szólni fogok, azt én most érzem, mikor eszmémet rendbeszedve tollhoz nyúlok, egy két hirlap czikk keskeny határai közt véleményt mondani olly nagyszerű és terjedékeny kérdésekről, mellyek már eddig is egy egész kis irodalom lapjait eltöltötték. Egy palaczk borszeszt dióhajba szórítni a legjobb akarattal sem letséges. — Nincs is egyéb hátra, mint a főkérdést e sorokban minden mástól elszigetelni; s több más tárgy körül, melly a vitatás körébe szövődött, de ahhoz szorosan nem tartozik, egyenként csakem aphorismai alakban tenni észrevételt. — A vitatás ezen főtárgya nekünk e kérdésben tünik fel: „micsoda elvek szerint lehet jelen körülményeink közt e hazában a közvéleményt legüdvösebben vezetni; s mi e részben az időszaki sajtó, s egyes főnökök feladása?“ —A nevezett munkák viszonyainak vizsgálatában tehát, ezen állásontból f gnak kifolyni elméleteink, s elnem kerülhető kérdések után hhoz mindig ismét visszatérni.

Politikai munkák jellemét, s erkölcsi jelentőségét bizonyos időontban legjobban elhatározza az általjános benyomás, mellyet az lmékben hátrahagynak. Igy van az a Keletnépével. Számos olvasói özött hányan emlékeznek vissza az autobiographiára, melly b. Eötvös zép szavai szerint, annál inkább vala mellőzhető, mert fővonásai a emzet szivében a hála betüjivel vannak bevésve? ki tudja még a nit a gróf házi- és hadi-adóról mond? —ki beszél az inditványozott Vallhalláról? — mind ezek már most kevés hetek multával feledve annak. De arra az egész ország emlékezik, az még ma is hangoan kong a fülekben, azt a benyomást lelkében mindenki megőrzötte: ogy egy nagy hazafi, hogy gróf Széchenyi István, veszélyt, nagy s fenyegető veszélyt látott a Pesti Hirlapban; hogy ő, kit a nemzet ddig haladásai egyik legmerészebb zászlósának hitt, felriadt a Pesti Hirlap működésén, s félretéve minden egyéb tekintetet, reá kiáltott a nemzetre: „vigyázz, őrizkedj, itten kár és vész környezi létedet.“ Feljajdulás a legőszintébb hazafi kebel fenekéről; aggodalomteli intés a tiszta öntudatában bizakodó nemzethez; ez az a jellem, ez az a jelentőség, mellyet a Keletnépének a közvélemény s minden olvasók benső érzése elejétől fogva adott; keveset figyelve, mikép a felriadás kitörései kiméllőbbek, az intés szavai kevésbé keserük is lehettek volna. E szinben kell méltánylani a Keletnépét, ha igazságosak akarunk lenni, mint egy nagy magyar aggodalmainak öszinte kifejezését; nem mint önállású munkát, nem mint politikai elvek és rendszer kézi könyvét.

S ámbár Kossúth Lajos jobbnak tartá a könyvet főleg ez utóbbi szempontból szeldelni; de a Pesti Hirlap szerkesztője mást tett, ő reá a felriadott aggodalom szavai hatottak, s ezt mindenki érzi, ha a Hirlap ujabb számait tartalom és hangulatra nézve a Keletnépét megelőzőkkel összehasonlítja.

Már most a Keletnépe ezen általjános karaktere irányában, hogy állanak a reá következett röpiratok, ismét csak általjános jellemüket tekintve? — „A keletnépe közt egy ember“ éretlen s értetlen dongás; — Fáy röpirata engesztelő tiszta szándékú szózat; — Záborszky értekezése, megjóslása annak, mit gróf Széchenyi István a Hirlap ellen közretenni fog, s előleges, de nem elégséges czáfolat; — báró Eötvös könyve gyönyörű replika a perben, szoros értelembeni védelem, mutogatása, hogy a roppant vádak, kellőleg bebizonyitva nincsenek; — végre Kossúth Lajos felelete, visszatorlás, élet és keserű kritikája a Keletnépének, mint önállásu munkának, s kiméletlen bonczolgatása gróf Széchenyi István politikai pályájának. — Ez véleményünk szerint a viszony, mellyben a munkák egymás ellenében állanak.

Kétséget nem szenved, mikép első tekintetre senki sem látszék az országban, helyzete s megfutott pályájánál fogva kevésbé jogositva a hir ap ellen fellépni, mint épen gróf Széchenyi. — „A nemes gróf az — igy szólhata talán egy némelly — ki első munkájának megjelente óta az élénk izgatást ez országban leghathatósabban szóval és irásban üzte; ki példával ment elő a fenálló rendszernek éles megtámadásában; ki polgártársait észhez s indulathoz intézett eszközökkel egy egész évtizeden keresztül állandó ingerültségben tartotta. A nemes gróf volt az, ki mindenütt és mindenben a nyilvánosságot predikálta; ha tehát most a felmelegült atmosphaerában olly növények is teremnek, miket a gróf sem nem reménylt, sem nem helyesel, azt ugyan a nemes gróf sajnálhatja; de nincs joga rajta csudálkozni, mert ennek szükségképen bekellett következni. Miután olly nagy becset tulajdonita a nyilvánosságnak, nehéz megfogni: mikép most nehány habár hibás eszme közretételét olly nagy veszélyek forrásának tartja. Helyesen mondja ugyan: hogy élesebb izgatásai ezelőtt tíz esztendővel, nem ujságban, hanem könyvben történtek; s hogy akkor szükséges volt az izgatás; s hogy az élesség könyvben nem olly veszedelmes mint ujságban: de más részről az is figyelmet érdemel, mikép a Hitel óta tizenegy esztendővel korosodtunk, s hogy most szabad vitatások dolgában, megindulás nélkül birunk meg ollyakat, miket ezelőtt csak nehány esztendőkkel is veszély nélkül alig lehete kimondani e hazában. — Ezekkel kapcsolatban van egy más gyengéje a nemes gróf állásának. Ő elvállalja az elveket, miknek a Hirlap hódol; helyesli az irányt mellyet követ; s igy kénytelen minden különbséget önmaga s a Hirlap közt ennek modor-és taktika-beli hiányaira visszavezetni. Vádjai azonban súlyosak, nagyok, s abban központosulnak: hogy a Hirlapi modor és taktika sirba döntik a magyart és a nemzetet. Ám de illy szük alapon, egy vékony deszkaszál élén, komoly s nagyszerű harczot folytatni nem lehet.“ Igy sokan a nagy közönségben; s a Keletnépe több helyei tanúsitják: hogy a szerző előtt ezen ellenvetések titkok nem valának. — S épen azért hisszük mi: hogy gróf Széchenyi soha erősebb meggyőződésnek nem engedelmeskedett, soha nem irt inkább lelkének mélyéből; mint mikor a Keletnépét szerzette. — Nem csak sejté de bizonyosan tudta, hogy a nagy tömeg a tettek mélyében fekvő inditó okait nem vizsgálva, következetlenséggel fogja vádolni; s hogy a Hirlap szerkesztője mindent elkövetend a Keletnépét a gróf régi munkáival ellenkezésbe hozni. Mikor tehát a gr. magát illy gáncsoknak kitette, s e viharos térre kiszállván, illy fenyegető veszélyek daczára, aggodalmainak szót és testet adott; meggyőződésünk szerint a tiszta hazafiságnak nagyobb zálogát tette le: mint

mind azokban, miket tőle eddigi pályáján csak a legrútabb hálátlanság fogna eltagadhatni.

Itt akaratunk ellen fájdalmas gondolatok szállanak meg. Van e nagyobb szerencsétlenség status emberre nézve, mint hajlam, szabad választás, vagy körülmények által nyújtott olly helyzet, mellyben agitatio utján alulról felfelé vala kénytelen változtatási eszméinek sikerét eszközleni? — Hogy ezeknek csak csekély részét is kivihesse, hogy a felsőbbséget engedélyekre késztethesse, kénytelen izgatáshoz nyúlni, a fenálló rend ellen kikelni; vágyakat ébreszteni; szenvedélyt, lelkesedést, jó és rosz indulatokat a maga érdekébe belehúzni. — De a különbség végetlen az anyagi és a szellemi világ közt: amabban tudományos szabatossággal lehet kiszámolni az erők hatását, mellyeket használunk; — a gőzmozgonyban bizonyos mennyiségü kőszénnek s víznek, egy bizonyos tudva lévő hatás felel meg; — a mag, mellyet őszkor elvetünk, tavaszkor kél-ki; — de a hol eszmék és indulatok forognak fen: ott illy tudományos bizonyosság túlfekszik a gyarló ember láthatárán. Innen van, hogy a felhevülés, mellyet az agitator ébresztett, más irányt vehet, tovább terjedhet, mint kezdője akarta. Az eszmék, mellyeket a messze jövő számára hányt el szaporán kicsirázhatnak, más tisztátlan elemek keveredhetnek hozzájok a vegytani atyafiságok törvénye szerint; s mint az orvosi tudományban a consensus által: ugy a szellemi téren is olly szenvedélyek fejlődhetnek ki a társasági testben, mellyekről a megindító nem is álmodott. Nincs az a bölcs ki a politikában a biztossági szelepet (Sicherheits Wentill) már feltalálta volna. Az agitátorok tehát csak hamar elsodorva látják magokat az ideák által, mellyeket ébresztettek, felemésztve tanitványaiktól mint Amerikában a vadaknál, hol a fiúk szüleiket agyon verik. Én mindig inkább sajnáltam, hogy sem kárhoztatám az agitatorokat. Hibáik nem személyes sajátuk: de sajátos átkai a szerepnek, mellyet elvállaltak; un vice de position; kinjaik azonban és szenvedéseik valóságosak, s annál keserűbbek, minél tisztább szándokkal léptek fel pályájukra. Csak az tagadja meg életének vezér csillagát, az helyesel minden túlzást, az engedi magát a nép kábultsága által mindenhová ragadtatni, ki ön hiúságán túl más czélt nem ismer: az illyen elvtelen lidércz nem téveszt czélt, mig a tömeg által imádtatik, — de a becsületes agitator, ki bona fide, a törvényesség korlátai közt fekvő czélt tüzé ki magának, elébb utóbb meg fog akarni állapodni; nem hogy minden további részletes kifejlést gátoljon: de mivel szükségesnek tart egy bizonyos határozott kört, s álláspontot, *mellyből minden egyéb kiágazzék.* — Juthat-e neki mélyebb fájdalom, mint átugorva látni ezt a kört; látni, miként szerte száguldoznak saját csoportjai, s magát a mozgalom háta megett találni, mellyet megindított.

S ha talán ma illy szinben tünteti fel Kossúth Lajos másoknak állását, ne hizelgjen magának szebb jövendővel; szükségkép elfog következni reá nézve is, ugy mint minden agitatorra, az időpont: mikor fejére nő a gondolat, — fejére az indulatok, mellyeket ébresztett; s mikor fagyosan forduland el tőle a sokaság, melly most tömjénez: ha csak..... de ezt fel nem tesszük; mert Kossúth Lajost is a becsületes agitatorok közé szeretjük számitni. —

És az agitatori hivatás gyakorlatában nincs hiba, melly magát hamarább és keserűbben megboszúlná, mint a pietásnak hiánya az idősebbek, a multnak hagyományai, emberei, s intézetei iránt. Az erős lelkü férfiúnak azon öntudatja, melly nem engedi kétkedni: hogy személyében új évkor kezdődik, hogy elötte csak balgák és tudatlanok léteztek s büszkén ignorálva a historiát, ön tetteiben szemléli a nemzeti dicsőség elindulási pontját; nemtelen keblekben hideg individualismussá fajul, métely gyanánt terjed emberről emberre, okosnak és oktalannak egyiránt lészen birtokává; s szövetkezvén legaljasabb indulataikkal, csak hamar magunk ellen fordúl, s leront minden oltárt, kivevén azt: mellyre önmagát emeli fel az ön szeretetét. Épen most melly különös müve tünik fel a politikai Nemesisnek! ez elött tiz esztendővel a Hitelt kimélő mérsékléssel, csak szeliden szuttyongatva birálta a „Taglalatban" egy férfiú, kinek hü lelkét, tiszta hazafiságát s üdvös czélzatait kétségbe senki sem vonja; de a szerző sértve érzé magát, s egy mérges könyvvel felelt, mellyben taglalóját a legkeserűbb gunnyal tetézte A legázoltnak akkor még zsenge korú három fia egy kurta röpiratban utasitá vissza a nyilakat; a nagy hazafinak még az igazságtalan ellenségben is őszintén hódolva. A röpirat talán épen azért, mert az illedelem higgadt hangulatán vala szerkezve, hatás nélkül elhangzott. És most tiz esztendő elfolyta után épen a Világ az a tárház, mellyben egy ifjabb iró a legerősebb fegyvereket találja szerzője ellen: felleli lapjaiban, milly keserűséggel válaszola gróf Széchenyi a kimélő kritikára; miként állitá rágalomnak czélzatai tisztaságának kétségbehozását, homályos szavainak félreértését; s a gróf akkori szavaiból a védelem leghatalmasb eszközeit készíti. Távol van tőlünk Kossúth Lajos ezen vagdalkozó polemiáját helyeselni. Mi ugyan elejétől fogva sajnáltuk, hogy gróf Széchenyi olly sok epét öntött a Keletnépébe, s nyiltan roszaljuk: hogy még a szenvedéseket sem kimélé, mellyekben mindig van valami tiszteletes. Gyengédtelenség szemére lobbantani valakinek a szomorú orákat, miket négy falak közt töltött; s eltagadni a szenvedéstől még azt is, hogy szenvedés volt. Mi tehát igen tudjuk fel-

fogni a keserűséget, melly Kossúth Lajos kezét feletetében vezérlé, és személyes helyzetében mentjük azt; de ha hazáját valóban olly melegen szereti, a mint azt mondja: — állása szebb és magasabb lett volna: ha hogy azon érzeményeknek hódol, mellyeknek hiányát olly sokaknál, az imént emliténk; s a haza nagy emberében magát a hazát s nemzetet tiszteli. Olly számosak-e nagy embe eink, hogy a keveseket, kik a mindennapiság parányi köréből kiemelkedtek, a közügy vesztesége nélkül, a porba lehúzni lehessen? — S fogunk-e nyerni, ha a képszobrokat, mik olly gyéren állanak sziveink pantheonjában, egymásután ledöntögetjük, s nagyobbak leszünk, mikor kevés félisteneink elhallgattak? Meglehet, sok áldozatot hozott már Kossúth Lajos elveinek; de a haza s a nemzet közérdekeitől megtagadta azt az egyet, melly minden másnál nagyobb: ön szeretetének feláldozását.

S ez légyen elég bévezető észrevétel gyanánt: menjünk most a kérdés velejére. X.Y.Z.

⁂ **Hevesi gyülés** folytatása. — Levelezőnk törvény és rendszerető kebelhez illő érzések nyilatkozása közt folytatja Hevesből tudósitásait. Mélyen érzi ő, a mit a józanok Hevesben fájlalva érzettek, hogy a nemességnek fejenként szavazása tanácskozási kérdésnek elhatározására példa s gyakorlatképen felallitatott; s ez által megnyittaték ama szomorú kilátás: hogy a megyei ügyek tengeréből alig nehány csepp nyerend végező határozást; és hogy ezen nehány határozás lehető esetekben az egri jó pinczéknél találhatja eredetének első okát. — A gyülés másodnapján voltak emberbarátok, kik az adózó iránti gondoskodás reményével jöttek a terembe, annál is inkább, mert az előbbi napi végzés által e napra volt a gondoskodás kérdése halasztva. — Ezen emberbarátok reménye elkárhozott; mert a mai napra halasztott teendő, az adózók felőli gondoskodás, a teendők sorában alussza örök-álmát. — E gyülésnapon három jeles megyei tag lemondott: u. m. Berecz Ferencz első alügyész; Sütő János alszolgabiró — és Lipcsey második alügyész. — A következő közgyülés folyó évi october 25kére a törvényszék pedig november 29re határoztatott. — A gyülés harmadnapján elintéztetvén egy hatalomkar iránti kérdés: inditvány tétetett; valjon érvényes-e a gyülés, mellyen fizetéses tisztiügyész nincs jelen: nem volt ki nem állitotta volna, hogy érvényes. Hosszú vita után jegyzőkönyvileg mindenkorra kimondatott, hogy *érvényes a gyülés.* ha tiszteletbeli ügyész van is jelen. — *E három nap elmultával bevégeztetett a gyülés, és mi egy sohajt hoztunk ki a teremből*: kérdező sohajt, mikor szánja meg már az ég e hányatott szegény megyét! Ha gyüléseink három napig tartanak: ugy, bárha minden hónapban lesz is gyülés, soha ügyeink tárgyalva nem lesznek! Hány döre elpazarolja gyermeke szája elől az ősi vagyont! panasz van, de nem jő rá a sor, száz és ezer a panaszos: de nem nyerheti a végzés vigasztalását! — Ő —. Eddig levelezőnk. Mi kérjük szivesen mind azokat, még ifjainkat is, kik megyei igazgatásról magoknak és másoknak képesek ideált rajzolni, szóljanak öszintén, jól van-e ez igy? szóljanak öszintén, milly hálával tartozik a megye és a haza azoknak, kik illy szellemet hoznak be, és il y állapotot létesitenek? Mi a korszellemet nyomrul nyomra kisérjük az egész hazában: és már is kezdjük sejteni, hogy ez csak azért vala szerencsés ennyire háboritani áldáshozó békességünket; mert lármás barátjai által csak a diadal kürtölteték szép szinekben: mialatt a valóságos állapot az ország köztudomására nem juthatott. — Mennyi ártalmára van szinházunk gazdasági állapotjának a korszellem, azt csak az képzelheti, ki szivesked ik gondosan eljárni a szinházba, s a liberalis ifjúságot szemmel tartani: hasonképe ez a megyékbeni állapotnak. Jók a mi intezeteink, de azoknak egy része a kezelők becsületére van bazirozva. Szép a megyei szabad tanácskozás; — de ha e szabadság annyit tesz, hogy minden közgyülési számra (ad numeros) — ezer, három ezer, hat ezer tanulatlan és részben ittas ember fog szavazni: ugy jobb megyei rendszerünknél minden más. — Szép a szólás szabadsága, de ha e szabadság annyit tesz, hogy 3 napi lármával 3 napi gyülést végzéstelenné tehet egy összebeszélt őrjöngő kis csapat: ugy legjobb hazafi lesz az, ki a jövő országgyülésen politia rendszert inditványoz, és a megelőző időben e rendszer mellett agitál. — Ők népszeretésről beszélnek és emberiségről. — Nem veszik-e észre olvasóink, mit jelent az, hogy az adózó inségéről akartak Heves megye lelkes RRei tanácskozni, hogy ezen tanácskozást a liberalisok „holnap, holnap szóval elriasztották; s hogy ezen holnap, maig sem virradott, s a jó ég tudja mikor fog virradni. — Szeretnek ők mindent, a mi éljent hoz, és lármát okoz; szeretik magokat és lármájokat, saját feszetlen szétszórt positurájokat, egy szóval önmagokat, és mást semmit. — Csak az ismeri őket jól, ki hazáját szeretvén, ennek érdekeit belátta, cselekedni kész volna, s épen azokban találja az akadályt, kik hazafiságról s polgári erényekről olly sokat beszélnek. — Nem korholás ez uraim, ez bánatos szivnek kiömlése, panasz ez, és hü tükre a kornak, mellyet bizonyos eszmék idéztek ránk, és melly fejeinkre nőni készült már ha korán nem ébredünk, s meg nem ismerjük csirájában a kártékony növényt. — E sorok irója hiszi, s kér másokat is, figyelmezzenek csak, valjon e magasztos eszméknek nem fáj-e a napfény

ilága? — Én azt hiszem, csak abban áll ez eszméknek egész letök: hogy még szép szavak köpenye alatt illő homályban ejthetik lelkületök gyógyithatlan hibáit: — napfényre velök, és eghalnak.

—⊙—

☒ **Selmecz** september 12kén 1841. — Valódi örömet gerjesze benünk annak megtudása hogy a „VILÁG czimű politikai hirap, kivetkezve satellesi másodrendű szerepéből, a megfontolva haadási, hazánkra nézve egyedül czélszerű, irányt vevén fel, önálón kiván ezentúl munkálni. Ez annyival kedvesebb, minél türhetlebb vala a Pesti Hirlapnak a magyar journalistica mezején bitorolt gyedárusága, néha nevetségig dölyfös hangja, mellytől többi colleái, ugy látszik, szinte elijedtek, s lapjaikat többet-kevesebbet utáa formálgatván, felvett s igért irányuktól (tán em is akarva) anyira eltértek, mikép a „Világ“ 66ik számának megjelenéseig, honi olitikai tudósitásokra nézve, a Pesti Hirlap mellék-és segédlapjaiak tekinthetők egyedül; mert egyes csipkedések, burkolva félemmel adott néhány észrevételek, a rájok tukmált főirány ellenében gyelembe sem jöhetnek. Positivus nyereség tehát minden — alulról p ugy mint felülről — független embernek az, hogy van már egy magyar hirlap, melly a hazánkban jelenen olly igen felkapott, zajongva arázdálkodó és csupán ez által győzedelmeskedő minoritásnak tarőzkodás nélkül megmondja: mi jó mi rosz; s egy osztálynak leend rganuma, melly minden alsóbb és felsőbb befolyásoktól menten, ősi lkotmányunkat tisztelve, az idő kivánatához képest megfontolva avitgatni s módositni nem csak nem idegen, sőt törekszik is; de a evegőben hadarászók rögtönzéseiből keletkezendő „bizonytalanért, századok által szentesített „bizonyost meggondolatlanúl oda vetni em akarja. Azonban hogy a változott „Világ feladásának kellőn megfeleljen, őrizkednie kell, hogy midőn egy részről a túlságokat oszalja, azok hőseit érdemökhez képest folyvást és minden tartózodás nélkül — de a lehetségig illedelemmel — meg rója; a máik minden haladást roszaló, minden szándékolt javitásokat, csupán zért, mert újak, mellőző tulságba ne essék: helyeselje a jót, ha bár Pesti Hirlapból vagy a Privorszky-kávéházból jőne is; tegye szrevételeit — illedelem korláti közt — még az auctoritások ellen s, és törekedjék az irányul kitűzött „fontolva haladást nem csak ondogatni, de az idő, és eszme surlódások által megérlelt javitáokat tettleg — azaz lapjai által kinálgatva — fejtegetni.

Illy hiedelemben szivesen ajánlom csekély közremunkálásomat bban, hogy e vidékről, részint megyei, részint városi s egyéb közletből tudósitásokat közlendek, mellyek kecsegtető külfényű szerezettel ugyan nem birandanak, de annál inkább és annyira igazak eendenek, hogy ha, többi tudósitói is csak szigorú vizsgálattal, és bból eredt meggyőződésöket ugy, mint én fogják beküldeni, a más apokban történni szokott visszahúzás ön „Világában soha elő nem fordulandó. — Megkezdem tehát igéretemet Hont vármegyének legközelebb mult közgyüléséről tudósitásommal; hogy azonban a közönség az e megyéről itt, valamint más lapokban is olvasható küön nemű tudósitásokat voltakép megérthesse, és Hontnak gyülésről gyülésre, sőt napról napra szokott rögtöni változásait magyarázni udja, ide irom annak — felfogásom szerinti — 1841diki állását.

Hontban — mint más megyékben is többnyire — két párt van: de itt azon különbséggel, hogy mind a kettő oppositiónak tartja és nevezi magát. Az egyik mindent rögtön akar, a kormány legjobb szándékát is ellenzi, mindent megrohanással, személyes sértegetésekkel törekszik kivivni s álmélkodásra méltó vakmerőséggel szól mindenről; a másik halkkal, de az idő kivánatához mérsékelve haladni s javitgatni kész és igyekszik is; sérelmeket nem lát, nem keres ott, hol nincsenek, törvénytelenségek ellen azonban mindig felszólal, de valóban haladni kivánó kormányunkat tiszteli. Áll az első heves ifjakból, kik közül többen (mert vannak dicső kivételek), noha csak hirlapokból, de mégis jobban tudják: mi történt az angol házakban (kivált az angol népgyüléseken mondott szilaj beszédek, kedvencz émlegetéseik), a franczia kamarákban, mint saját megyéjökben csak egy par év előtt is; amazok alkotmányi kérdéseiről nem ugyan alaposan, de színleg beszélnek folyton folyvást, mig azonban a fiscalis egy appellátát pörbe igtatni: az esküdt vagy szolgabiró egy utilevelet, *) vagy rövidke tudósitást, jegyző egy kisérő felirást szerkeszteni hiba nélkül nem tudnak; s midőn egyik inditvány után a másikat, és minden újitásokat pártolnak, végzést végzésre halmozva hozni törekszenek, mint kiküldött tag vagy tisztviselő azokat teljesiteni sem idejök, sem akaratjok, sem képességök. A midőn azonban a dolgok ez oldalát kimondtam, az igazságnak tartozom megemliteni azt is: mikép ezek, valamint átaljában az egész tisztviselőség is, tiszta kezű, és minden zsarolásoktól ment,

*) Példányul ide irok egy illy szerkezetet: „Uti levél, mellynek következtében, kéretik mindenki, a kit illett Gebler Józsefet és Tóth Józsefett Honth vármegye pandurjait, mint jelen soraim előmutatóinak, Vácz várossába, az eránti eljárásokba, mellynél fogva oda küldetik, két oláhczigányok, kikre egy e napokba elkövetett rablásgyanuja háromlott, lehetséges elfogatásuk végett — ezen vármegye pandurjainak segéd kezeket nyujtani ne terheltessenek. — Köll Tompán mart. 28kán 1841. N. N. t. nemes Hont vármegye szolgabirája.

ugy, hogy az egész ország előtt merem állitani, miképen tudományom szerint nincs megye, nincs hatóság, mellyben kevesebb viszszaélések volnának e tekintetben mint épen Hont megyé en. — Igaz ugyan, hogy a rögtönző párthoz csatlakozott nehány régi bűnös is, azon reményben, hogy e hangosabb párt nem fogja olly szigorún fenyiteni, mint különben várhatná; hanem ezen — a számadásokban különben nagy mesterek — ez uttal roszul számolnak, s midőn az ifjakat elámitni törekszenek, magok csalódnak: mert ha e régi bűnösökre — mint cortes-keritőkre — többé szükség nem lesz, remélem, sőt hiszem: minden tekintet nélkül fognak általok is szigorún megbiráltatni. Ezen heves párt; mellyet a körülmények bonyolódása által mintegy akaratlanul besodrott elnök-alispány negative pártol — noha nagy minoristásban van, még is a más rész ellenében majd mindig győzödelmeskedett, mert ezek korosabb, kiszolgált tisztviselők családos házi atyák, s birtokos földmüvelők levén, kik a közügyek iránt részint indolentiával viseltetnek, reszint mint ollyanok már viszonyaik s koruknál fogva félénkebbek, a hevesebb vitákba elegyedni nem mernek; s ha néha teszi is valamellyik, az ellenfél által kiméletlenül lerivaltatik, s ezeknél fogva legfeljebb két nap múlva haza mennek, és ekkor kezdődik az ifjak kény-és egyedurasága s tart a gyülés végeig, ugy mondám: győzedelmeskedett; mivel most bukik is már néha; sőt első napokban majd mindig, mert észrevévén a korosabb kból álló fél, hogy a gyülésekbeni megtámadások és sértegetések által eszközleni szokott végzéseket csak hasonló fegyverekkel lehet megakadályozni *) (mit a tapasztalás más megyében is bizonyitott, hol az egyik fél gyüléseken kikelésekkel megnem elégedve már verni is kezdett, s bizonyosan folytatta volna ebbeli demonstratioit, ha az ellenfél vissza nem verette volna: és ime következése lett? — csendes gyülés! ), a visszatorlás fegyverét kezdé használni, s mint utóbbi gyüléseken tapasztalni lehetett, nem épen süker nélkül: mivel az első két nap folyvást többsége szokott lenni; mi azonban utolsó napokban, a fenebb megjegyzettem okoknál fogva leolvad, s igy történik, hogy a megye szellemében egység nincs. De mind ezek még türhetők volnának, ha politikai elvkülönbség okozná, — mert hiszen tisztelet minden ember véleményének! — de a nagy többségnél korán sem az, hanem — igen kevesek kivételével — részint hiúság, hires embernek tartatni; *(Szép hiresség! Szerk.)* legnagyobb részt pedig a közelgő tisztujitási pártoskodás eredménye. Igen sok ember akar itt szolgálni, nem azt tekinti tehát: mi jobb? hanem mellyik párt leend valószinűleg győztes? s tüstint ahhoz csatlakozik. Innen van, hogy sokan alattomban mind a két párttal tartanak; némellyek ahhoz képest, mint a pártot erősebbnek vagy gyöngébbnek gondolják, változnak; minek ismét következése, hogy azt: valjon a jövő tisztújitáskor mellyik rész leend győztes? előre valószinűleg még csak gondolni sem lehet: mert a higgadtabb vérüek valóságos többségét az ellenfélnek vakmerősége által kifejteni szokott cselekvősége kétségbe hozhatja. Már most a f.é. aug. 30kán kezdett s utána következett napokon folytatott közgyülésről.

Elnök alispány ur az időközben tartatott kisgyülések jegyzőkönyvei hitelesitését kezdetvén meg, egy tag által inditványoztatott, hogy miután a múlt közgyülésen a törvényszéki táblabirák választása ez időre rendeltetett, mindenek előtt az történjék meg: azonban épen azok, kik a választást a multkor megrendelték, látván, hogy kevesebben vannak, s remélvén, hogy az ellenfél szokása szerint majd eloszlik, a kisgyülések jegyzőkönyveinek hitelesitését sürgették, és utól is érték; de rájok nézve süker nélkül: mert a törvényszéki táblabirák választására még mindig elég korán jött a sor annyiban, hogy az azt ellenző fél el nem oszlott, s igy nagy többséggel határoztatott, hogy ez uttal még az előbbi szokás mellett maradván, jövendőre nézve annak miképeni lehetsége, s a megyérei alkalmazásának kidolgozása, valamint az arról szóló tudósitásnak beadása is, választ ányra bizassék. — Ezután felolvastatott főispány ő excellentiájának levele, mellyben rendszerinti esküdtnek Thuránszky Károly: tiszteletbeli aljegyzőknek pedig: Paczolay János és Sántha Ignácz neveztetvén ki, ezek hivatalbeli esküjöket is letevék. — Ezt követte azon biztosságnak tudósitása, melly egy ellenséges indulatból felbizgatott vád következtében, csupa pártérdekből vala kiküldve a végett, hogy B. P. által állitólag kocsisán elkövetett nagyobbszerü verés, és annak folytában történt halál iránt vizsgálódjék. A beadott biztossági tudósitásbul kisült: nem csak, hogy B. P. tökéletesen ártatlan, de féligmeddig az is kiviláglott, miképen, ha bizonyos ellenpárti főbb tisztviselő a vádló asszonyt

*) Még senki sem gyüjtötte össze a korszellem characteristicájának egyes vonásait. Erőszak, tolakodás, szemtelenség, a legközönségesbek, és legbizonyosbak. Jó érzésü ember elszomorodik, midőn hasonló eszközökhöz kell nyulnia, keblét meggyalázva érzi a tett után. — De ha nincs más mód! mit tegyünk? le kell őket rivallanunk és szólnunk kell. Szólniok kell a haza embereinek: mert a mező, mellyről lepisszegtek, a haza mezeje; és a csata mellyet a gyalázókra hagytunk, a haza csatája. Óvé a szeretetté, melly boldogságát és békéjét minnyájunk összemunkálásából várhatja.

Szerk.

*

fel nem bizgatja, még csak panaszkodnia sem jutott vala soha eszébe. Ime igy van az embernek becsülete pártoskodás által veszélyeztetve! — Főispány ő excellentiája a tisztválasztás megtartására újabban megkéretett. — Csanád vármegyének az esztergami érsekek által gyakorlott királyitáblai ülnökök kineveztetése iránti jog eltörlesztését inditványozó körlevele tudomásul vétetett. — Gömörnek a vegyes házasságoknáli avatás megtagadásából eredt újabbi sérelme; **) és Szathmárnak az erdélyi részek iránti kivánata ő felségéhez intézendő felirással pártoltatni rendeltetett. — Egyik t. b. javaslatára elfogadtatott, hogy az elnök a felveendő nevezetesebb tárgyakat a gyülés megnyitásakor kiszemelés végett adja elő. — Ezek azok, mik a számtalan egyéb tárgyak közül nevezetesebbeknek látszottak. Berekesztem tudósitásomat azon megjegyzéssel, hogy e közgyüléseket — nemcsak nehányaknak pártdüh szülte egymás elleni kitöréseik, de különben is a külső illedelmet, a hely szentségét és méltóságát sértő némelly jelenetek is — undokiták; s mi legsajnosabb, minden oda látszik mutatni, hogy Hontnak e részben még csak jövendője sincs! — U. I. Még egvet, mi érdemére nézve semmi nyomosságú, de mivel jellemző, elmondom. Midőn a Pesti Hirlap tudósitója egykor felszólittatott a honti gyülésben: mondaná meg, kik azok, kik a Hirlapban általa megrótt magtári visszaélést elkövették? az innen keletkezett kellemetlen vitatásoknak az vete véget, hogy egy tag a hirlapi dolgokat nem a gyülés elibe valóknak állitá; és ime most épen azon tag, a gyülés 4dik napján, a Pesti Hirlapot kezében tartva, szót tett az iránt: miképen mert légyen V. L. főbiro a Pesti Hirlap 69dik számában a megye lythographiája eladásáról (?) szólani? És e végett (mivel azon a stadiumon volt a gyülés, midőn a korosabb tagok már eltávoztak, tehát a kény- és egyeduraság stadiumában) V. L—t többen megtámadták, s végzéssé lön? — Sokat mernék tenni kevésre, hogy senki sem találná ki! és igy meg mondom — végzéssé lön (ha csak a majd egy pár hét mulva történendő jegyzőkönyvi hitelesités alkalmával el nem hagyatik): „Hogy irni a hirlapokba szabad ugyan; de ha tisztviselő tesz tudósitást, hivatala czimét nevéhez tenni tilos!!! Éljen az irásbeli szabadság. A.B.C.

(**Kolozsvártt** országgyülés). Rég várt örvendetes tudósitással szolgálhatunk, most már hivatalos kútfőből. Tegnap september 6kán olvastaték fel a nmlgu kir. főkormány teljes ülésében ő Felségének, legkegyelmesebb fejedelmünknek atyai rendelete mellynél fogva idei november 15kére Kolozsvárra országgyülést, méltóztatott hirdetni. Ő Felsége magas személyét képvilesendő kir. biztosnak ezen országgyülésre egy nagyérdemü **hazánkfia** branyicskai mlgos báró **Jósika János** ur ő felsége kegyéből nyugalomra lépett főkormányi elnök status titkos tanácsos, kir. kamarás, s Leopold nagy keresztes vitéze, ő nmlga neveztetett ki. E fényes meghivatásának annyival mélyebben örvendünk, mivel ez tudunkra második példa, hogy Erdély országgyülésére polgári helyzetü magyar és hazafi kir. biztos küldetett. Erdély egy olly fontos időszak előtt áll most, mil yen nemzetnek és országoknak ritkán szokott részökbe jutni. A kor önként kiszabta előnkbe a teendőket, kifejlett közvélemény erősiti lépteinket, ha kivánatinak megfelelőleg haladunk az óriási munka nagy nehézségei reánk nézve Magyarország kifáradatlan hazafisága által megkönnyitvék, mindenek felett kormányon olly kegyes fejedelem ül, ki a nemzet jólléte előmozditása iránti félre ismerhetlen szándékának már Magyarországra nézve épen a mi munkálatainkat igénylő kérdésekben dicső jeleit adta. Meglehetünk győződve, hogy Erdély lelkes Rendei e kedvező, e ritka szerencsés helyzetet nem fogják használatlanul elszalasztani. Megvagyunk győződve, hogy a hon javát egyiránt elümozditni kivánó hazafiak és kormány méltán várható egyetértéssel fognak kezet, hogy ezen országgyülést Erdély évkönyveiben időszakivá (epochalissá) tegyék,

Kir. biztos b. **Jósika** János ur ő exciája ma délutáni 3 órakor tartá fővárosunkba ünepélyes bejöttét a főkorm.szék, vár. tanács és választott polgári közönség tisztelkedése s ágyudurrogások közt.

**Kolozsvár.** Itt közöljük a fels. kir. Kormányszéknek a különböző törvényhatóságokhoz idei sept. 6-ról intézett és már valósággal szétküldözött rendeletét az erdélyi országgyülésnek novemb. 15re ide Kolozsvárra egybehivásáról, Ő cs. és apost. kir. Felsége aug. 29k költ kegyelmes kir. leiratának következéseül.

9505. 1841.

Sacrae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis Magni Principis Transsylvaniae, et Siculorum Comitis, Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine.

Salutem et Gratiae Caesareo Regiae incrementum! Méltóztatott Felséges Urunk a közelebb mult aug. 29ről 3903. udvari szám alatt ezen királyi kormányszékhez intézett kegyelmes királyi leiratánál fogva, e Nagy Fejedelemség, s hozzá kapcsolt részek törvényei és szabadságai sértetlenül megtartására czélzó őszinte szándékának, s ennek jólléte és boldogsága előmozditása — s állandósitására folyvást törekedő atyai akaratjának bővebb bizonyságául ezen Erdély Nagy Fejedelemség, és hozzá kapcsolt részek három nemzetből álló nemes Rendeinek, ezen szabad királyi Koloszvár városában, szokott módon tartandó közönséges gyülését, e folyó 1841dik évi nov. 15dik napjára kihirdettetni parancsolni, s ezen Országgyülésére az ő Felsége személyét viselő teljes hatalmu királyi biztossá branyitskai báró **Józsika** János cs. kir. kamarás, valóságos belső tanácsos, és a Felséges Leopold Császár jeles rendje nagy keresztes vitéze ő Excellencziáját kinevezni.

Melly országgyülésen, minden más tanácskozási tárgyak előtt parancsolja ő Felsége, hogy legelőbb is a néhai gr. Kornis János ur Excellencziája halálával üresség be jött királyi kormányzói hivatalra, az ország nemes Rendeit törvény szerint illető választási jogánál fogva az 1791beli 20ik törvényczikkely értelmében választás vite séghez, és az legfelsőbb kegyelmes kinevezés végett késedelem nélkül terjesztessék ő Felsége eleibe; második tárgya lészen ezen országgyülésének, az üresség be jött királyi kormányszéki tanácsosi, és itélőmesteri hivatalokra a törvények rendszabása szerint hasonlólag választani, és azt kinevezés végett haladék nélkül ő Felsége eleibe terjeszteni, végre harmadik tárgya lészen hogy a hódolati hitletételéről a közelebbi országgyülésén szerkeztetett, s legfelsőbb helybenhagyás végett ő Felsége eleibe felterjesztett törvényjavaslat, s más tárgyakbeli alázatos felterjesztésekre költ kegyelmes királyi leiratok szokott módon kihirdettessenek és az érdeklett hódolati hitről szóló czikkely a törvények sorába igtattatván, a tisztelt kegyelmes királyi leiratok közül az, melly az országos rendszeres biztosságok kinevezése tárgyában ő Felségéhez tett alázatos felterjesztésre érkezett, illő serénységgel, mások felett tárgyaltassék

Meghagyatik azért N.N. hogy a fenn irt napon, és helyen kinyitandó o szággyülésre, articularis büntetés alatt, maga kebelébő az 1791ki 11dik törvény czikkely értelme szerint választandó arra alkalmas követei által megjelenni el ne mulassa. In reliquo altefata Sua Majestas Sacratissima benigne propensa manet. E Regio Magni Principatus Franssylvaniae Gubernio. Claudiopoli die 6ta septembris 1841. *M. és J.*

## Ör.

***Pesti hirek.*** *Tegnap tétetett le* helybeli izraelita közönség *újonan épült kórházában a zárkő, ő fensége országunk tisztelve szeretett Nádora által; a legfőbb politikai, törvényszéki és kincstári, mint nem különben a megyei s vár si hatóságok és katonai test főbb tisztviselői, s számos minden rendü s vallásu nézőség jelenlétében. Ő fenségét az új kórház előtt az izraelita közönség választottsága hangos éljenekkel fogadá, mellyeket a közel levő utczákat ellepő nép harsányan viszhangoztatott; az épület pitvarába érkezőt az izraelita közönség papja fogadta, s miután a kő letétetett, ugyanaz köszönté kevés de szívreható szavakkal. Majd a kórház felső emeletbeni teremeit tekinté meg Ő fensége, s magas megelégedését fejezé ki az épület belső s igen czélszerű szerkezetével. Hild épitészünk igazgatá a munkát. — Láttuk mi is e csinos épületet tágas udvarával; s megvalljuk nem lehete czélszerűbb választás az épület helyére nézve, mint itt: s szabad tiszta légnek, melly bizonyára nem utolsó orvosszere a kórtestnek, nincs hiával ez intézet. Szí ből kivánunk erőt és akaratot a derék izraelita közönségnek több hason emberszerető intézetek létesitéséhez, s hálánkat fejezzük ki a szenvedő emberiség — s különösen szükölködő hitsorsosaik nevében ezen diszes intézet létesitéséért; csak egyet kivánva, hogy ezután necsak az éljenek jőjenek magyar szív és szájból hason ünnepélyk r, hanem az üdvözlő beszédeknek is — legalább egy része!! Soha se feledjék, hogy magyarokká lenniök nyelvben is — szent kötelességeik egyike.*

**Nemzeti színészet** Őszelő 4kén **Joob** dalnok jutalmául Báléj czimű daljáték adatott a nemzeti szinpadon, mellyben **Felbér Mária** lépett fel. — 5én Peleske notarius, mellyet nem sokára Budán német forditásban adandnak elő az ottani szinészek. — Fáncsy Lajos jutalmául „Kegyencz" szomorújáték 5 felvonásban irta gróf **Teleki László**. A hozzá szükséges zenét szerzé **Erkel Ferencs** ezen ujdonság azon szini tünemények közé tartozik, mellyekről egylátás után kimeritő itéletet hozni alig lehetséges. Nem annyira a cselekvény fonala maga, mint okainak titkos szálai olly szétágazók s egymásba bonyolódottak, hogy szövedékeit egyszerre s világosan áttekinteni bajos. Miért ez alkalommal inkább általánosan mint részletesen szólandunk a müről. Örvendetes dolog midőn főbb rangu személyeket látunk föllépni a literatura mezején (mi egyébiránt már ma, hála az előitéletek perczenkinti enyésztének, nem olly nagy ritkaság), — s olly mezőn, mellyen magokat nem csak a müveltebb **olvasó** közönség, hsnem a kevesbé müvelt **nem olvasó** nézőség itéletének, azaz, tetszése vagy nem tetszése nyilvánitásának, mit minden szini iró eltürni kénytelen, kitetszik. Mert ez, bármi csekélynek láttassék is, egy hatalmas lépés a nemzet életében a személyi és tekinteti viszonyok kölcsönös s méltányos tolerantiájára. Azért

---

**) Mi ugyan magát a factumot országos sérelemnek nem tartjuk, de azt, mint hitünkben nem gyökerező szeretetlenséget, mint semmi erkölcsi ok által nem igazolható kedély ingerlést, nyiltan roszaljuk s hisszük, hogy az illető főpásztor által, mint egyes kihágás orvosoltatni fog. — Szerk.

int,hogy a karzat legcsekélyebb nézőjének is van joga illy esetben véleménye kimondására, mi is elkülönözve minden egyéb tekintetet — (minthogy a literáturában semmi féle polgári állásból származható felsőbbséget nem ismerünk s ismerni nem akarunk) a művet csak mint művet, a szerzőt csak mint szerzőt mutatjuk be a tisztelt közönségnek. — E színmű egy nagyszerű kép a római birodalom hanyatlási korszakából, a romlottság, elfajolás elkorcsulás, a nemzeti haldoklás képe, — s szívrázkodtató rajza annak: mikép üti el gyönge s gyáva uralkodó alatt kigyófejét a lappangó ármány, mikép játszanak egy lelkismeretlen kegyencz cselszövényei egy nemzet boldogságával, míg mindent, fejdelmet s népet hazafit s orságot lábai alá sodorja ördögi tervei bosszúforraló számolásainak diadalában, legocsmányabb önzésének alkatja trónját. Ez véleményünk szerint, e színmű történeti tanusága. S e tekintetben jelen ű mély philosophiai, erőteljes s lélekreható. — Drámaságát tekintve, a darab folyama biztos, szilárd következetes és költői erejű, — ít a nagy közönség csak azért leginkább nem bir magáévá tenni, ivel a terjedelmes cselekvény kissé széles kifonása az előadásban rasztóvá lesz, ugy hogy az átmenetek, mellyek a főbb pontokat gybekapcsolják, s mintegy lassan készülő előzményei s előkészüei a hathatós jeleneteknek,kevesebb érdekkel birván okoskodói természetüknél fogva a képzelésre mint az elmélkedésre, az igazgatást szerető kedélyeket hidegen hagyják, s ez által eleve gyengitik bármilly váratlan s meglepő jelenetek hathatóságát. Biztos, szilárd, övetkezetes e színmű folyama, mert minden egy pont körül csoporzódik, egy pontból sugároznak ki, s abba futnak ismét vissza az gyes cselekvények s történetek; mert mihelyt a cselekvény élére llt a darab hőse, Oetron Maxim, minden bár véletlenül felbukó, zéljával rokon, utjába vágó, köréhez hajló eseményt olly ügyesen ud magához rántani, hatalmának alávetni, magáévá tenni, s azonitni nagy terve munkájával: hogy menthetlenül el kell azt sodornia történet kerekének, mellynek tengelyfejét ő tartja kezében. Mert em abban áll csak a drámai elv önállósága, hogy a hős mindent aga teremtsen maga körül czéljainak sikeresitésére, hanem, mielyt urává kezdé tenni magát a történetnek, mindent feltudja használni a végczélra. Költői erejü e mű, mert tagadhatlan benne a fejés emelkedése, melly mindig nagyobb, sulyosb és szörnyebb eseményekben jelenkezik, mig végre dagadozó tengerárrá növekszik a ajok sokasága, melly egy egész népet nyomorult töredék gyanánt ajtson az ármánykodónak gúnymosolya elébe, készet arra, hogy azt i romlását sietteté, megmentő isten gyanánt imádja, s balga örömijongásokkal dicsőitse. De nem igy áll a dolog technikai s moralis ldalait tekintve. Miről más alkalommal többet. Most csak annyit, ogy némely jelenetek fárasztón hosszúra vannak nyújtva, mint éldául az 5dik felvonásban Julia, Petron Maxim nejének haldoklása, miről el lehet mondani. hogy szegényt a szerző nem méreggel i meg, hanem végső tusájában a sok szóval agyon kinozza. — Tagadhatlan ugyan, hogy e jelenetnek is hatásosnak kelle lenni, ha áncsy több lélekkel játszik épen ezen elhatározó perczekben. Azonban, a szinen, betűszerint, csaknem félóráig haldokoltatni valakit, mégis kissé sok. — Moralis tekintetben a mű épen ki nem állhatta a szigorú vizsgálatot, akár nagyban, akár kicsiben. Mert micsoda dramai igasság az, hogy azon alávaló cselszövő, nejét oda áldozza Caesar kéjeinek, ki a nép hősét megöleti, ki a népet csak gombának tekinti, mellyet el lehet kényszerint tiportatni, s tiprani,ki Caesar nejét Eudoxiát álnok hitegetéssel gyöngeségében czéljaira használja, őt mint becstelent kiteendő a nép gunyának, ki bosszudühében hideg vérrel megöli Caesart nője s fia halálának oka,hogy ez czélját minden baj, minden akadály minden rosz következés nélkül elérje, törekedett a császárságra. Mert csakugyan ez a czél, s nem a Caesaroni boszú, ki által családját megbecstelenitve vélé; ezen bosszú csak eszköz. Az hogy épen akkor, midőn összeármánykodott dicsőségében osztakozni akarna, ugy nevezett szeretett nőjével,hogy akkor veszti őt el, ez nem elég bünhödés olly emberre nézve, kiről még meggyőződtünk, hogy nincs szive; még kevésbé fia halála hathat reá hüntetőleg, mert őt soha sem láttuk mint szerető atyát. S Julia, a szegény Julia az ártatlan oda áldoztatott ugy vész el minden vigasz nélkül, melly enyhületet adna. Maxim felfedezése, hogy őt császárnévá akarta tenni, nyomorú kárpótlás azért, mi rajta történt, mit szenvedett, s miért hallnia kell. Máskor részletesben. — A gyáva Caesar szerepét Egressy Gábor helyesen adá. —

Folyó hó 20kán Laborfalvi Róza javára adatott: „A selyemárus“vjk. 5 fvban Scribe-től. — Nem szólni a szinházi mutatványokról nem czélunk; debirálatot adni azokról nem a mi hivatásunk, mert ha az volna, megsugnók Koller ezredesnek (Bartha), tanulja meg már valahára szerepét: Ranczanrók pedig (Egressy), Krisztina (Laborfalvi R.), Erich (Lendvay), Birkenstaff Illés (Szentpétery), és Janról (László), elmondanók, hogy — kivált Ranczan és Jan — jelesen játszottak. — Mi csak azt akarjuk hirül adni tiszt. Olvasóinknak, hogy a darab négy első felvonása nagy hatással volt a nézőségre: udvari cselszövény, mellyel egyik udvar s kormánypárt iparkodik megbuktatni a másikat, szolgál alapúl az egésznek; s a darab hőse Birkenstaff Illés (Szentpétery), mint kinek dőre nagyra vágytán fordúl meg az egész leggyönyörűbb. legmulattatóbb torzképe a szóhősöknek a szájjal mindent tehető „népvezér“nek, kit a „közvélemény“ két nap alatt felkaról hatalmas szózatával s fáklyás zenével tisztel meg jó vacsora fejében — és el is hagy, ha legénye (Jan) a hajósokban nem készit „közvéleményt“ 24,000 tallér kiosztásával! Valóban igen tanúlságos egy darab a felizgatott népre nézve, melly láthatja miként teszi le vak szenvedélyében sorsát a legügyetlenebb kezekbe, mellyek a legjobb szándék mellett sem képesek az elhatározó pillanatban segitni magokon s a népen melly őket vakságában isteníti!

Jövő hétfőn sept. 27kén 1841. Szentpétery Sigmond ur javára bérszünettel először adatik. „Korona és kard“ Eredeti szomorújáték 5 felvonásban irta Szigligeti. Pest sept. 19kén 1841. Asztalos Károly országos-igazgató-választmányi-titoknok.

Észrevétel. A Pesti Hirlap 75dik számában a Pestmegyei gyülés tárgyai közül a többi kiemeltek között felhozatik a czéhek ügye is, melly ügy iránt már lapjaink 74dik száma is tön jelenést. A Pesti Hirlap szerkesztője ez ügyet előadván az igazság arczára elöbb a mistificatio csészéjéből ken fejér s piros mázat; azután álarczot s ugy végre fátyolt tesz reá,hogy azt ugyan senki meg ne ismerje. — Ez az ő modora. A dolog röviden abban áll, a mit mi már az idézett helyen előadtunk: és amit több szóval ismét előadhatunk. Felvétetvén t.i.a P.H-ban panasz s szóba vetetvén a czéhek viszszaélései: Kossúth Lajos táblabiró felkelt, és ollyan mosolygásokkal, lehallkitott szóval s ollyan hajlongásokkal és mézes mázas himezéssel, minővel az emberek akkor élnek, midőn saját szavukra s bánásukra a kisbirónak egy kis megjegyzése van, előadta, hogy megbizásban eljárt, adatokat gyűtött, czéhbeliek visszaéléseikről, sokat, százat kétszázat, de — ezek az — urak nem akarják neveiket ide adni, mert — (gondolom a házi békét nem akarják megzavarni czéljaink kedveért: hátha még tudnák, hogy szivességöket kiváltságuk eltörlésére akarjuk felhasználni;) hanem ismer bizonyos G. nevü péket ez kész nevét is ide adni. — És ezen G. nevü pék iránt magasb felszólitásra igéretet tön a tudós szónok, hogy őt az itt kérdéses panasz megvizsgálásával megbizott főszolgabiró „elébe fogja állitani.“ Tőlem ugyan sok értelmes ember kérdezte, hogy ugyan mit akar a tudós szónok és véleményének emberei a főváros illetőségének közepében hasonló helyhatósági viszonyok rendezésével? de szegény ujoncz nem mondhattam egyebet mint azt, hogy ők jobban tudják mint mi minyájan. — Mert sem én sem kérdezőim nem voltunk országszerte hiresek! — Van azonban e kis történetnek egy, rám nézve igen kedves, oldala: az t. i. hogy e történet egészen a divatos eszme fáklyavilágos teremből kijött piperkőcz; és még is saját szineit szégyenli: hanem elbúvik a törvényesség egyszerü köpenyege alá. — Csak előre uraim! audete sapere, s ha ez által t. i. a sapere által, elvesztitek is a liberalis éljeneket: — itt vannak erős kezeink, ezeknek őszinte szoritása, s a közjónak bizonyos előmozditása ki fogják pótolni ama csillogó gyermekjáték veszteségét, mellynek ma már csak gyermek örül. — Akkor nem lesz szükségtek bujkálásra; s a napfényre hivás nem válik gunnyá ajkaitokon, mellyek kétségtelen vonzalmaitokat kirebegni nem merik.

## Külföld.

**Svédország és Norvegia.** Norvegia — mint t. olvasóink tudni fogják — a Kielben 1814diki januar 11kén kötött frigynél fogva jutott Svédország koronája alá; de a norvég nemzet, melly Dániával 434 évig összekötött honát független országgá kivánta emelni, csak azon év october 4kén hódolt meg a Svéd királynak: miután ez függetlenségét elismerte, s megesküdött, hogy az országot az országgyülés (Storthing) által tervezett s 1814iki majus 31kén elfogadott alkotvány szerint, egy Christianiában lakó helytartó által fogja kormányozni. Ezen alkotvány főbb pontjai: 1) Norvegiában uralkodó vallás az evangelica, s csak evangelicusok képesek statustisztségeket viselni: *) 2) a törvény előtt minden Norvég egyenlő; 3) a sajtó szabad; s 4) az országnak saját bankja, pénze és kereskedési lobogója van, s csak saját adósságait köteles fizetni; 5) kormányforma: korlatolt monarchia; a királynál van a végrehajtó, és ezzel a béke-, had- s kegyelmezési hatalom; a törvényhozás megosztva a király és Storthing (országgyülés) között, melly utóbbi minden harmad évben, február első hetében; s a király parancsára, rendkivüli esetekben, máskor is összeül; tagjai három évre választatnak; a választási rendszer következő: választó lehet minden polgár, ki 25dik évét elérte, 5 évig az országban lakott, vagy ott tartózkodik,300 tallérnyi értékü ingatlant bir, s a nemzetnek hűséget esküdött; követül pedig választathatik minden választói joggal biró polgár, ha 30dik évét elérte, és 10 évig az országban lakott. Maga a választás következőleg van szabályozva: 50 választói joggal biró polgár, és száz hasonló joggal biró paraszt, választ egy választót; 3—6 illy választott választó, választ egy követet; 7—10 hasonló választott választó kettőt; s 11—14 olly választó 3 követet; négy storthingi követ a legnagyobb szám minden helységre nézve, és egy város sem küldhet többet. — Az utolsó storthing 1839ben tartatott, s igy jövő 1842diki februarban ismét összeülend: a követválasztások már elkezdődtek, s tán még 2—3 hónapig is eltartanak. A választások legtöbbnyire csendesen, és sok helyütt a templomokban mennek véghez; jelenen a választásokra nézve leglényegesebb kérdés az: valjon több vagy kevesebb paraszt fog-

*) Melly pont a democratiai monarchia szabadelmüségének és tágkebliségének szép tanúsága!

e választatni, mint közönségesen? Egyik főbb feladása leend az 1842iki Storthingnak a büntetőtörvény, mellynek javaslatát az 1839iki Storthing már elfogadá, de mellyet a király még nem erősite meg. — Midőn Norvégia Dániától elszakasztatván Svédországhoz kapcsoltatott, az unio-ra nézve több vitályos kérdések adták elő magokat, mellyek elintézésére a két ország részéről vegyes küldöttség (Unionscomité) neveztetett; ennek elhalt tagjai helyett legujabban, Norvegia részéről mások neveztetvén, a küldöttség kiegészittetett, és mint christianiai levelek hirlik, munkálatait f. évi october 1én megkezdendi. „Statusférfiainknak száma—mond egyike e levelezőknek — olly csekély, hogy ha csak az országgyülést legjobb erejétől megfosztani nem akarjuk, alig találkoznak emberek, kikre az ország fontos érdekei bizassanak. Ezen hiány részben onnan ered, hogy a diplomaticai pálya legképesebb férfiaink elött is zárva látszik lenni, ugy hogy a parliamenti élet egyedül az, mi gyakorlatos politicusainkat képezheti stb.“ Norvegiában, democratiai szellemű szép alkotványa mellett is, hiányzik a municipalis rendszer, melly valamint a képtelenségig erőtetendő centralisationak leghatályosabb ellenszere, ugy más részről az alkotványos szabadságnak leghatalmasabb támasza. Vajha mi azt kellőleg méltányolni, s maga szeplőtelenségében megőrizni tudnók, s ne adnánk okot olly kifakadásokra, minőket a P. Hirlap (17 és 74dik) számaiban olvashatunk, s mikre nézve e lap hazafiúi szózatát mi csak méltányolni tudjuk.

**Nagybritannia.** Az angolok fölötte szeretnék Ausztriával s általában Európával is elhitetni, hogy az ausztriai birodalom iparkészitményei nem levén elegendők lakosai szükségeinek fedezésére, termesztményei illő kicserélése végett műipargazdag országgal és jelesen Angliával szövetkezése elkerülhetlen, és annálfogva a beviteli vámot műkészitményekre nézve mérsékelnie, a kivitelit pedig a termesztményekre nézve könnyitnie kellene. E tekintetben érdekes vitatkozások folytak az augsb. köz. újság f. évi 142. 143 és 211dik számaiban, mellyek következtében a ‚Morning Post‘ nem régiben a ‚British és Foreign Rewiew‘ után igy okoskodik: „hogy Ausztria gyárai, a mint azok hivatalos tabellákban felszámitvák, a 30 milliónyi népesség szükségeit kielégitni nem képesek, bizonyitja a birodalom (leggazdagabb) tartományainak ismeretes szegénysége Magyarországban a parasztok, sőt nemesek is, kik jószágokat birnak, mellyek őket Europa nyugatán gazdag földbirtokosok soraba fognák emelni, júhbundában és bocskorban járnak; stb.“ Azonban nagyobb súlyt látszik a Morning P. tulajdonitani azon politicai tekintetnek, melly szerint Ausztriának Angliávali szorosabb kereskedési összeköttetése, ez utóbbit nagyobb függetlenségbe helyezné Oroszországtól. Innen van aztán, hogy Magyarországunk rendkivüli termékenységét ismét dicséri, és gabnáján kivül dohányát, kenderét és borát is, mint megannyi kivitel-czikkeket, megemliti, mellyek szerint viszonyos nyereséggel fognának az ádriai tengeren keresztül Angliába szállittatni.*) Az ilir (?) aczélt jobbnak mondja, mint a legjobb svéd vasat, s hogy e jeles czikknek kivitele olly csekély, azt egyedül annak tulajdonitja, mert e durva anyag mázsájára 4 fnyi kivitelvám van szabva. Végül azon nézetet, miszerint Magyarország gazdag termékeit sokkal nagyobb nyereséggel cserélendhetné ki külföldi terjedtebb kereskedésben mint a birodalom többi tartományai gyármüveivel, következő két okkal iparkodik megalapitani: 1) az ausztriai gyártó tartományok magok is inkább bővelkednek durva termékekkel, semhogy azokat nagyobb mennyiségben Magyarországból venni kénytelenek volnának; 2) mert olly ország, melly a bel-adásvevést külön tartományai közt akadály nélkül engedi folytattatni, addig ugy sem vergődhetik nagyobb jelentésü külföldi kereskedésre, mig minden belszükség a legtermészetesb uton ki nem elégittetett. — Egyébiránt mind azon okok, mellyeket az angol sajtó Ausztriának Angliával szorosebb kereskedési összeköttetése szükségének megmutatatására felhoz, hason erővel alkalmazhatók ezen hatalmas birodalomnak Németországgali vámszövetkezésére is.

A ‚National‘ Peel R. beszédében (l. 73dik szám) nagy hézagot lát, „A jelen két legnevezetesebb kérdését — mond e lap — készakarva fel ledte el megemlitni az új miniszterelnök. Egy szót sem szólt keletről egy szót sem Spanyolországról. Mindenesetre feltünő, hogy a tiszt. barot net gyönyörü béke theoriajában épen azon két országot, melly háborúb, keverheti Európát, érintetlenül hagyá.“ — A ‚National-‘nak e tekintetben csekély belátásunk szerint, nincs igaza. Szólott, s pedig bőven szólot. Peel Francziaországnak isméti beléptéről Europa fejedelmi nagy tanácsába, az 1840diki julius 15dik szövetség aláirása által. s igy miután ez egyedül keletet illeté, szólott Peel keletről is, s az ottani ügyeket — ha nem csalódunk—az emlitett lépés által jelenleg bevégzetteknek tekinéSpanyolországról hallgat, mert arról a trónbeszéd sem emlékezik; és ennek Douro-ni hajókázást illető szavai, nézetünk szerint, nem voltak olly fontosak, hogy Peel urnak Spanyolország belügyei iránti nézeteit bővebben kifejteni kellett volna.

**Francziaország.** A franczia ellenzéki lapok Humann ur rendszabályait illetőleg a Pesti Hirlap sorsára jutottak; a fölötti bújokban tudniillik és dühökben, hogy a tartománytanácsok az emlitett financzi rendszabályokat egyhangulag elfogadták, önmagokat hatalmasan meghazudtolják. Legfurcsábban járt a Courrier français melly azt állitá, hogy a kormány hazudott, midőn az Eure-Loire tartományról hirdeté, miszerint annak tanácsa az összeirási rendszabályt egyhangulag fogadta vol el; mert Genet, Fraysnaye és Franchet urak ellene szavaztak. E tarmány praefectusa azonban megczáfolja a Courrier ezen állitását, kijelevén, hogy Genet ur jelenen utaz, Fraysne ur betegsége miatt nem vehetrészt a tanácskozásban, és Franchet ur már több hónapok elött megha Illy visszahuzások — teszi hozzá egy külföldi lap — igen természetes nem nagyon emelik az ellenzéki lapok becsületessége iránt már külön ben is megingadoztatott közhitelt; — 's mi azt hisszük, olvasóink comme tárra nem szorulnak?! Az adóügyet Humann ur rendszabalyai után, m gunk is fontosnak mondottuk. (l. Vilag 68. sz.): de koránsem tartjuk m olly veszedelmesnek, mint fönebb érintett collegánk (l. P.H.72. sz.) olv sóival elhitetni szeretné; hanem csak ugy van az, midőn az emb minden áron — hogy is mondjuk leggyöngedebben? — csiklándozó ü ságokkal akar kedveskedni publicumanak.

Páris september 13kán délutáni 3 órakor. A belügyminiszter az a só rajnai praefectushoz; „Épen most süttetett egy pisztoly a királyi he czegekre, a mint azok a 17dik könnyü gyalog ezred elött Párisba lépte tek. A lövés senkit sem talált. A gondviselés megőrizé a király fiait. gyilkos fogva van.“ — Valamenni tartományi tanács kijelenté az össz irási kérdésben véleményét; és mind a 86 közül tán tiz sincs ellene a m niszteri rendszabálynak.

**Helveczia.** Az aargaui kolostor-kérdésnek még mindig nincs v ge: ez ügy Zürich cantonban nagy viszhangra talált; hol, és jeles Schwamedingen (egy Zürichtől nem messze fekvő falu) mellett mu augustus 29kén nagy népgyülekezet tartatott, mellynek számát 20—4 ezerre teszik a helvecziai levelezők. A gyülés reményen felül zajtalan végződött; határozata következőkben öszpontosúl: 1) a gyülés megk retni rendeli Zürich canton nagy tanácsát, hogy a szövetségi gyülés levő követének adja utasitásúl, miszerint Aargaunak, kolostorait illet leg hozott határozatát gyamolitsa, különben pedig e canton belügyeit keveredni ovakodjek; 2) a gyüles hirül adandja Aargau nagy tanács nak, hogy a 25,000 zürichi nép, fenforgó ügye iránt a leghőbb részvét van; 3) felirást teend az első pont alatti értelemben a szövetségi gyülé hez; végül 4) két első határozatának teljesitését a gyülést összehivott el járóságra bizza, és annak egyszersmind azt is meghagyja, hogy az aa gaui kolostor-kérdés folyamatára ugy vigyázzon, mint a zürichi nép s ját ügyére. — A szövetség-gyülés üléseit jövő october 25éig elhalaszt

Luzerni hirlapok Freiburgban forralt zendülési merényekről eml keznek: „Nálunk is akart a radicalismus hatalmas csint elkövetni—mon a közlés — szándéka csak az volt, hogy a kormányt s a dolgok jelen p litiai rendszerét felforgassa, és a freiburgi népet nehány hirszomj szabadsághősök járma alá vesse. A gonosz vezérek vagy inkább csab tók czélja volt, a radical gyülevésznép egy falkájával, mellyet fájdalom mint másutt, ugy nálunk is könnyü kecsegtető reményekkel és pénzgonosz merényekre széditeni, Freiburg városát meglepve megrohanni, é abba ideigleni népkormányt helyzeni; azonban sükerült a kormánynak gonosz szándékot felfedezni, s czélirányos rendelkezései által a zendülés kitörése elött elfojtani. “Ha e hir egészen bizonyos volna, akkor lenne mi ‚gondolkoznánk‘ — ‚gondolkoznatok‘ — ‚gondolkoznának!‘ — de mi után az még további megerősitésre vár, elmélkedéseinket e tények fölött akkorra halasztjuk, midőn azok valósága kétségtelen leend.

**Oroszország.** Hogy a Cserkeszek s egyéb nepek közötti közlekedés megakadályozására új ürügyöt nyerjen az oroszkormány, minden „külföldi“ lőpornak a kaukazusi tartományokba leendő bevitelét a perzsiai és törökországi határszéleken keresztül, mint szinte a fekete tenger felől is szorosan megtiltotta. — Lengyelország határáról mult augustus 31kén jövő tudósitások szerint az orosz czár ő felsége f. hó első napjaiban Varsóba váratott; az mindazáltal bizonytalan volt, valjon a szileziai porosz nagy hadgyakorlatokhoz ki fog-e rándulni? Jól értesitettek azonban azt állitják, hogy a lovak számára már minden állomáson megrendeltettek, s a czárt a porosz határokon egy ezredes várja. Meglehet, hogy Miklós czár felséges sógorával a keleti ügyek iránt személyesen akar értekezni; mert ezek, mint jelenen a dolog áll, könnyen egész Oroszország figyelmét magokra vonandják, miért is a czár, ha Liegniczbe menne is, ott csak kevés ideig fogna mulatni, mert a déli sereget fogja megtekinteni. E sereg — melly hatalmas erőre növekedett — mindegyre mozdulatlanul áll, nyilván azért, hogy némi megtörténhetőkre, mellyek épen nem látszanak messze lenni, keszen legyen; tudjuk ugyan is, hogy Abd-ul-Medschid egészségi állapotja, konstantinápolyi legujabb hirek szerint, folyvást aggasztó. Igaz, hogy a Dardanellak kérdése (a julius 13diki londoni szerződésnél fogva) valamennyi europai hatalom elintézésére bizatott; mind e mellett is azonban a szultán halala új crisist fogna szülhetni. S ez oka, hogy a nagy orosz déli sereg, bár milly nehéz és költséges is annak élelmezése, állását el nem hagyja; s ez oka, hogy Anglia és Franczia-ország olly jelentőséges hajóhadat összpontositnak a földközi tengeren.— Ügyekezzenek bár a nagy hatalmak egyes megrázkodások elnyomására egymással kezet fogni; mind ez azonban még nem biztosit arról, hogy hamajd Abd-ul-Medschid halalával a láng a birodalom minden pontjain egy szerre kicsapand, ezen égést is elolthatandják. Miután minket a kelet két — elötünk legalább — igen fontos tekintetből érdekel, hazafiúi kötelességnek hisszük olvasóinkat azokra, mik keleten történnek gyakrabban figyelmeztetni, s innen magyarázzák, ha e themára többször visszatérünk.

*) Birjuk egy érdemes levelezönk igéretét, mellynél fogva e tekintetben kellő felvilágositással szolgálhatanduuk olvasóinknak.

☞ **Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két iven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti—most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy L.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

77.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

September 25kén.

TARTALOM. Kinevezések. -- A p. hirlap és keletnépe közti vitály II. — Megtérés és adó. — Nyitra, Ugocsa, Komárom, Eger. — Austria. — Francziaország. — Spanyolország. — Nagybritannia. — Anglia. — Belgium. — Schveicz. — Syria.

## Magyarország.

A nm. magyar kir. udv. Kamara gróf Lichtenberg Zsigmond fuccini kam. erdőmestert saját kérelmére hasonló rangban Dorosz-lóra helyezte át; továbbá a nagybecskereki kir. sóhivatalnál megürült sópajtaőri tisztségre Szedlacsek János helybeli ideiglenes sószámvivőt, ennek helyébe pedig Kokics János ugyanottani pajtaszolgát (Freireiter) alkalmazá. — Legfelsőbb engedelemnél fogva az orsovai kir. harminczad-hivatalnál legközelebb másod-irnoki hivatal állitatott fel 250 frt. év- s 90 frt. szállás pénzzel ellátva. — Arnold Adolf tárkányi sómázsamester augustus 8-kán meghalálozott.

Ő cs. kir. ap. Felsége méltoztatott jobbaházi Dőry vérségnek Tolnamegyében fekvő Te el helységét mezővárossá emelni, egyszersmind vásári szabadítékkal felruházni, miszerint ott évenkint háromszor, u. m. sz. Veronika, szent Háromság és szent Tekla utáni hétfőn és kedden országos, minden csütörtökön pedig héti vásárok tartathassanak.

## Δ Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály.

### II.

Ujabban megjegyezzük: hogy most nem a Keletnépének tudományos becse, vagy gr. Széchenyi eddigi pályája forog szóban a nemzet elött; de azon főkérdés: hiú volt e az aggodalom, melly a nemes grófot a Hirlap ellen felriasztá, s merő rémképek mellyeken igy megindult? — Senki sincs jogositva máskép lépni fel, s gr. Széchenyit a nemzet fenyitő széke elébe idézni, s végig menvén polgári pályáján, minden legkisebb botlásrul, — mert kimarad ment minden hibától, — a fátyolt lerántani; sőt azt tartjuk, hogy e perben, mellyet a hálátlanság inditna az érdem ellen, gróf Széchenyi azt fogná mondhatni biráinak, a mit Socrates mondott az athenaei Demosnak, mikor megkérdezteték, mit érdemle: „azt érdemlem, ugy mond, hogy a nemzet költségén tartassam ki éltem fogytáig a pritaneumban.“ — Az tehát elhatározandó, valjon a vád, mellyet gr. Széchenyi a Pesti Hirlap ellen támasztott, igazolva van-e ennek tartalma s hangulata által? — És ez nem függ sem attól, hogy a gr. maga bebizonyitotta-e kellőleg állitásait, mert nem lehetetlen, hogy a gr. nem a legerősebb bizonyságokat választotta légyen; — sem attól, hogy Kossúth Lajos észrevételei a Keletnépe egyes részei felett, helyesek-e vagy nem; mert, a mint már mondám, ez a Keletnépének, mint önállású munkának, kritikájához tartozik; a nemzet elött pedig a Pesti Hirlap vagyon most szóban. — Vessünk mi is egy pillantást ennek eredetére.

A múlt országgyülés végével egy bizonyos kölcsönös jó akarat szállá meg a különböző vélemények képviselőit. Sok hónapos küzdések után bámulva látták magukat a népszerűség emberei igen közel állani az addigi ellenpárt egyes tagjaihoz; a képzelt ellenségben barátra találtak; látták, hogy az is azon munkál, mit ön keblük sohajt: a kibékülésen, a bizalom helyre állitásán. És egyszerre nagyobb vonzódást érzettek ezekhez, mint sok mások iránt, kik még akkor is új táplálékot adának az ingerültségnek. A szent ügyekezet megérdemlé és megnyeré a gondviselés pártolását, s igy sikerült néhány becsületes embernek homályban és fény nélkül nagy nehezen helyre hozni a bizodalmat, mit mások nagy robajjal és csillogva megrontottak. Alig volt a kibékülés biztosítva, s ime érezni kezdék többen, mikép, nehogy az ismét félreértések által megbomoljon, a közvélemény müködésének országgyülés után tért kell nyitni; főleg azért is, hogy minden oldalról megvitatva jöjjenek a kérdések az országgyülés elébe. Mi magunk ugy vélekedénk: hogy egy havi folyóirat e czélnak legjobban fogna megfelelni, a haladás fontos kérdéseit alaposan lehetvén abban megvitatni; s az illy közlések olly olvasói körre tarthatván számot, melly elött az illy vitatások bizvást, minden rosz következés nélkül folyhatnak. E véleményünk akkor sok mások elött is helybenhagyást nyert; és mi maig is sajnáljuk, hogy az eszme, közbe jött akadályok miatt, nem valósult. Mikor külföldről hazatérvén a Hirlap megszületését hallottuk: nem adánk helyet várakozásoknak, miknek, mióta időszaki sajtó létez, soha Hirlap még meg nem felelt; — sőt megértvén a szerkesztő nevét, egy szempillantásig sem kétkedénk a lap iránya, s hatás módja felöl. Ismertük az iskolát, mellynek a szerkesztő tanitványa; a tanokat, miknek apostola; épen azt, sem többet, sem kevesebbet nem reméltünk tőle, mint a mit azóta tapasztalánk. Az első öt szám, mellyet egyszerre olvasánk Bécsben, megerősite vélekedésünkben. Nem roszalhatánk, hogy kormányunk czélzatai tisztaságának öntudatában, a sajtónak illy tág, eddig nálunk járatlan tért nyitott, s a nemzet egészségét olly lábon lenni gondolta, hogy megbirja az experimentumot; de az időszaki sajtó természetéhez képest már akkor szükségesnek tartánk, hogy a Hirlap ellenében más ujság is álljon ki a sikra. Nem is kétlénk hogy ez elébb utóbb megtörténendik. Most a „Világ“-nak jutott a szerep, s hogy mi annak illy módoni fellépését dolgozatinkkal elősegitjük, már maga bizonysága; miként veszélyt láttunk terjedni, melly ellen antidotum, és pedig sürgető antidotum szükséges.

Ezekhezképest nyiltan kimondjuk, és röviden akarjuk megmutatni, hogy az a rosz, mellyet a Keletnépe a Pesti Hirlapban lát, nem képzelet, nem rémkép. A szükségesnél sötétebb volt igenis e szinezet, mellyben gr. Széchenyi vádait kifejezé; az erősségek, miket elé-hozott czáfolást engednek; hibás a mező, melly a megtámadásrá választatott; a vész, mellyel fenyeget, korán sem áll olly közel, mint azt jósolja, s az orvosság talán egyszerűbb, mint sejdíti: de maga a vád, — igy vagyunk meggyőződve, — a fő dologban igazságos, sa kártékony hatás, melly bépanaszoltatott, nem hiú félelem, de szomorú valóság. És ez vélekedésünk szerint, néhány egyszerű észrevételből kiviláglik.

Minden politikai munkában, de főleg ujságban, melly naponként hat, kétféle irányt kell megkülönböztetni: elsőt azt, melly a lap homlokára van irva, melly czégérül kifüggesztve pompás phrasisokban, csillogó declamatiókban mutatkozik. Ez a lapnak bévallott iránya, but avoué, ostensible. A másik irány az a szellem, melly az egész lap szerkezetén által fut a pompásan felállitott elveknek alkalmazásában, a tárgyak megválasztásában, sokszor egy szó, egy epitheton hazsnálásában rejtezik. — Ez a lap valóságos iránya, but veritable; a lap ez által, és csak ez által hat, és bir jelentőséggel. Erkölcsi méltánylásában ez a második irány a gondolkozó ember elött minden, az első semmi. Gutta cavat lapidem: az időről időre kimondott elvek, szép és nagy phrasisok elhangzanak, elfelejtetnek; de a mód miszerint az elvek alkalmaztatnak; a szin, mellyben az iró az adatokat feltünteti; a sokszor parányi észrevételek, mikkel kiséri; egy helybehagyó vagy gáncsoló szó, mellyet egy csekély adat után oda vet, naponként hatnak az olvasó lelkére, bele szövik magokat eszméinek kifejlésébe, elébb utóbb befolyást gyakorolnak gondolkozás módjára. Ebben fekszik az időszaki sajtó egész jelentősége; ez teszi üdv, vagy vész eszközévé. Ez teszi: hogy vannak hirlapok, mellyek egészen más módon hatnak, mint a hogy programmajok s ostensibilis elveik szerint hatniok kellene. A Gazette de france minden lapjában a legszélesebb szabadság eszméit prédikálja; s ki nem tudja, hogy iránya s hatása egészen más. Az illyen benső irányt világosan, forma szerint bebizonyitani igen nehéz; s mi szivesen elismerjük, hogy e tekintetben a Keletnépe plena próbá-t nem teljesitett; hogy a szabálynak: „asserenti incumbit proba“ megnem felelt. A két védirat, de főkép b. Eötvösé győzelmesen kivívja, hogy a Keletnépében foglalt kemény vádakat, annak szerzője részletesen be nem bizonyitotta. B. Eötvös keresztül megy minden egyes vádponton; felteszi, hogy a szerző a legerősebb próbákat választá, taglalja, analysálja azokat, s igen logice mondja: ha még ezek sem bizonyitják be a vádat; ugy, hol a bizonyitás? A mi tisztelt barátunk lelke tisztaságában nem akarja látni a bevallott és a valóságos irányok közti különbséget: és igy mi vagyunk kénytelenek azt a közönség elött kifejteni.

Mikor valaki „törvényszerű haladást“ tűz ki Hirlapi zászlójára, és még is búzdit, dicsér mindenhatóságot, melly törvényes korlátaiból kilép; mikor a sajátság tiszteletét hirdeti, s a szabadföld eszméje mellett olly módon agitál, melly ha viszhangot lel, minden józan rendelkezést lehetetlenné teend megváltás dolgában; mikor a kormány iránti bizalmat ajánlja, és naponként tévtanokat terjeszt; a megyéket ollyakra szólitja fel szünet nélkül, mik mellett a kormány törvényes hatása teljesen elenyésznék; mikor a különböző társasági osztályok közti közelitést mondja czéljának, és minden egyes szenvedőt ugy állit elő, mint a socialis rendszer áldozatát: mikor józan haladást emleget, s tettleg az ifjuságnak mint testületnek, mint társasági hatalomnak énekli naponként apotheosisát, s a tömegek ri-

valgásait nevezi-el közvéleménynek:*) akkor higyje el nekünk a mi igen tisztelt barátunk, hogy az illy irány alatt a nyiltan kimondott szép czélokon kivül még más valami is fekszik; hogy az irott sorok közt láthatatlan betükben állmás valami, a mit sok becsületes ember érez: de csak kevesen tudnak önmaguknak megmagyarázni. És ez az, mit mi a Pesti Hirlapban kárhoztatunk. Meglehet, hogy az illy ujságiró maga magát is elvakitja, s csalódásokban él a hatás felett, mellyet működése szükségkép gyakorol; de ez tökéletesen egyre megy; nem Kossúth Lajosról, de ujságáról van itt a szó; nem a kebel titkos érzeteiről,**) de ujsága naponkénti hatásáról. A politika sanyarú mezején a jóért s roszért, mellyet közvetve vagy közvetlen, akarva eszközlünk, egyiránt vagyunk felelősek.

Igen sokban igaza lehet, és igaza is van Kossúth Lajosnak, főkép ha ugy tekintetik munkája, mint a Keletnépének kritikája, a nélkül, hogy a Pesti Hirlap irányai igazolva lennének. Igaz, hogy a magyar nemzet öreg is, ifjú is egyszerre nem lehet, hanem hogy vagy egynek vagy másiknak kell lennie. Igaz hogy 1825ben mikor gr. Széchenyi legelőször fellépett, nem a rothadás szaga vonzotta őt a nemzethez: hanem inkább varázs erővel az a szellem ragadta meg, melly jelesen nemzetiség ügyében az akkori országgyülésen annyi energiával lépett fel; — igaz, hogy ezen szellem befolyása alatt gyümölcsöztek azután az ország javára mind azon eszmék, mellyek gr. Széchenyiben már rég óta felhalmozva voltak, s csak egy illető szikrára vártak, hogy fellobbanjanak; igaz, hogy ezen eszmék kifejtése a nemzet fogékonysága nélkül hatásra számot nem tarthatott volna; és hogy a rendszeres munkák megyekénti felvételekor találtak legszélesebb mezőt alkalmazásra és működésre, s akkor szövetkeztek a nemzet gyakorlati élete kérdéseivel, s a megyei elementtommal; igaz, hogy gr. Széchenyi könyvein kivül főkép, maga alkotta intézetek által akart hatni, s a megyei életet, formákat és befolyást kellőleg nem méltánylotta, magát abba bele illeszteni nem tudta, s hogy főleg innen eredt lépcsőnkénti elszigetelése a mozgalomtól, melly szükségképen e mezőn üzte legélénkebb hatását; igaz még az is, hogy nemzetek nem hasonlitnak olly beteghez kinek egy orvos recipején kivül üdvössége nem lehet; mind ezek igazak lehetnek: és még helyt állhatnak mind azon aggodalmak, miket a Pesti Hirlap sokakban támasztott. Mert ezen aggodalmak nem függnek gr. Széchenyi okoskodásainak helyes vagy helytelen voltától: hanem tisztán magának a Hirlapnak működésén, hatásán, elnem tagadható irányain, — mint mi azokat feljebb röviden kifejténk, — alapszanak. S ezen aggodalmakat mibennünk legalább Kossúth Lajos el nem oszlatta.

Igy vagyunk azokkal is, miket Kossúth Lajos a népszerűség vadászásának gyanúja ellen felhoz. Emliti itt azt a sok keserű szemrehányást, mellyel lapjában megyéket és egyedeket illetett. Ez igaz, és mi még is azt állitjuk: hogy a Hirlap hizelg a szenvedélyeknek. Mert mikor egykét egyes visszaélést megró, nagyban ámitgat, az ifjúságot, mikor olly szerepet tulajdonit neki, melly nem az övé; a megyéket, mikor olly feladást tűz elejükbe, melly hatóságukat meghaladja. Az illy hizelgés százszorta veszedelmesebb, és annál kártékonyabb, mivel a nemesebb indulatokhoz intézi szavait, az öntudathoz, a hazafisághoz; s mivel ezen nemes érzésekkel vissza él, — l' enfer est pavé de bonnes intentions, — nincs veszélyesebb neme a tévelygésnek, mint az melly tiszta érzéseken épül, s ezekből vesz erőt a szilárdságra. A ki igy kicsinen gáncsol, de nagyszerűn csábit: az tizszeresen nyeri vissza e második úton azt, a mit az elsőn elvesztett; sanyarú képü Cató színében jelenik meg, mikor nem egyéb egy csábitó Szirennél.

Kossúth Lajos szerint az $18^{39}/_{40}$ országyülésen a karzatok viselete nem igazolta azt a félelmet: hogy ma holnap a franczia convent jelenetei fognak megújulni. Én ellenkezőt hiszek: kezdetnek minden esetre sok is volt a mi történt. Szerezze meg magának Kossúth ur a beszédet, mellyet Deák Ferencz a kerületben 1839iki junius 22kén a hallgatósághoz tartott, fájdalom minden siker nélkül; mert hasonló jelenetek azután is kerületekben és országos üléseekben többször megújultak, valahányszor reájok szükség volt. Az illyeket tisztán kárhoztatni kell: vétek minden mentő szó; mert jó oldala a dolognak semmi esetre sincs; és ha nagyitva adatnak is elő veszélyei, nem árt: csak hasson az előadás. Főkép pedig tiszte ez azoknak, kik rendszerint éljeneztetnek a hallgatóság által, és igy azzal bizonyos erkölcsi solidaritásban állanak. — Reájuk nézve — mint hasonlithatatlan Deákunk tökéletesen érezte, — becsületbeli kötelesség mindent elkövetni, hogy illyenek ne történjenek. A franczia forradalom kezdetében sem hoztak pisztolyt és gyilkot zsebeikben hallgatók az ülésekbe: később felhevülve az indulatok, ez mindennapi kennyérré vált; a kezdet nem volt más, mint a hallgatóságnak összezavarása a gyülekezés tagjaival, s a befolyás, melly annak engedtetett. És mi megvagyunk győződve, hogy ez a kétdolog valamint már magában rosz: ugy a körülményekhez képest minden lehető rosznak lehet és legyen kútfeje; itten a becsületes ember feladása: principiis obsta, nem pedig legyezni az ocsmány visszaélést, és igy elhitetni a közönséggel: hogy itt valami nevetséges félelem, valami igen üdvös dolog ellen agyarkodik; s igy a már magában is nehéz feladást még nehezitenem.

Győzelmi érzelemmel hirdettetik: hogy már nyólcz hónapja létezik a Hirlap, és még sem tört ki a forradalom; sőt inkább mind jobban higgadnak a köztanácskozások. Mi már kimondottuk: hogy szineket, mellyekkel gr. Széchenyi a Hirlap következéseit festé, a kellőnél sötétebbeknek tartjuk; de abból nem következik, hogy a félelem a felhőkbül van lekapva. Sehol a világon nem követte közvetlen a forradalom, a forradalmi eszméknek nyilvánitását; és még minden forradalmak in ultima analysi az eszmékben gyökereznek, mert az ige tetté válik, s a mi a velőkben gyökeret ver, elébb utóbb keresztül bocsátva a szenvedélyeken, átmegy a cselekedetekbe. Ez teszi a tévtanokat veszélyesekké; s nincs jósló, nincs számoló világon, ki a kitörési időpontot előre megmondhatná: csakhogy véleked ésünk szerint a tévtanok ellen szabad vitatás országában van egy erős fegyver: azokkal ellenben ugyan azon a téren a puszta igazságot szembe állitni. Az olly magasztalt higgadtság a közgyülésekben részint reactio, részint onnan ered: hogy a mozgalom felekezete módot talált benne, a másik részt elnémitani; és mindenellenző nélkül látván magát, kénytelen nyugodt lenni, ha csak önmagával nem akar harczra kelni. Ez a higgadtság nem egyéb; mint a harcznak lehetetlensége.

És igy, mi meg vagyunk győződve, hogy azok a tévtanok a népgyülésekről, megyei mindenhatóságról, miket a Hirlap ritka állhatatossággal terjeszt; az a szenvedelmes modor, mellyben főkép az elöt hónapokban minden egyes szenvedés felett rimánkodott; az a rosz szokás, melly szerint a közvélemény tisztes nevét reá ruházza minden alkalommal a zajongás és éretlenség elemeire: *az a buzgalom, melly a sajátsági jogoknak világosan ártalmas terveket pártol* és terjeszt, nem csak nem üdvösek: *hanem positive és tagadhatatlanul károsak*, a szilárd, hathatós ellenműködést tesznek szükségessé.

Menjünk most által némelly más a vitályba belehuzott kérdések vizsgálatára. — X.Y.Z.

□ **Megtérés és adó.** — Lapjaink 69dik számában egyik tisztelt dolgozó társunk a megtérés czimét jó sikerrel megnyitá; örvendve folytatjuk mi azt, ismét gróf Sztáraynak köszönve, hogy a Hirlapnak ismét egy üdvös nyilatkozásra rést nyitott. — Azt vallja a P. H. 76dik számban, hogy az ő szabadelműsége — (mindig a többes számban beszél önmagáról) — ekkorig a jövendőnek alaktalan képletein kóválygott legtöbbnyire, s mig igy van, ‚szabadelműnek lenni olcsó dicsőség.' — Fontos szó uraim, fontos vallomás, csak előre igy audete sapere; s ha ez által, t. i. a sapere által, elvesztitek is a liberalis éljeneket; itt vannak erős kezeink, ezeknek őszinte szoritása, s a közjónak bizonyos előmozditása ki fogják pótolni ama csillogó gyermekjáték veszteségét, mellynek ma már csak gyermek örül. A P. H. a szabadelműséghez vallja magát s igy osztja fel az ember korait: „az ifjú remél, a férfi cselekszik, az ősz pihen. — És igy osztja ki az emberi kor jutalmait: „bimbófüzért a bájremény korának, munkavihart a férfi vas karjának, az őszült kornak mák-koszorút.' — Mi a megfontolt haladás elvéhez valljuk magunkat és igy osztjuk fel az ember korait: ifjú tanúl, a férfi tanúl és cselekszik, az ősz tanácsol, cselekszik, és pihen. És igy osztjuk ki az emberi kor jutalmait: dicséret a ifjúnak, siker a férfiúnak, hála annak ki jótettei közt megőszül, hála, és bizonyos kegyelet. — Jaj nektek szabadelmüek ha ifjaitok reménésse töltik a drága időt; ha férfiaitoknak munkavihar kell, s nem elég a békés közrehatás: ugy ha megöregszetek, nem is kaphattok egyebet a jutalmazó nemzet kezeiből, mint egy mák-koszorút, melly annyit jelent: aludjatok. Tanulásra ifiak, tettre férfiúk, s ne a kor kétszinü lelke vonjon benneteket, hanem inditson a haza munkás szerelme: — szokjatok békes közrehatáshoz, igy fogjátok elérni az őszkor jutalmát; a haza hálaját: melly diszesb minden mák-koszorúnál. — Nekünk szabadelműség nem kell, mi az? nem tudjuk, mi annak elve, nem tudjuk mi szándéka, czélja, akaratja? nem tudjuk: — e czifra szó helyébe mi a haza egyszerű szavát irtuk és a haladás egyszerű eszméjét ültettük: ugyanazért nem is félünk, hogy tiszta, az igazság mérlegében fontolt ezéljaink nem létesülnek. A magyar nemzet szivét a történet még nem találta nemtelennek, nem találta elméjét restnek az igazság belátására, nem találta akaratját szomorúnak, mikor érdekeiből áldoznia kellett. — Nem hiányzott magyarban a lelkesedés századok lefolyásán akkor sem, mikor a szabadelműség szava sem volt nyelvtárában. Nincs nálam Feszlerem, hogy felhivni tudjam aranyszavait, mikből én ez eszmét, mint századok történetének kivonatát, tanultam. Ő e lelkesedést „einen mächtigen Aufschwung

*) Napfényre, uraim! csak napfényre, napfény megorvosolja minden bajaitokat. Szerk.

**) Valósággal kár, hogy e titkos érzelmek kifejezésében a P. H. szerkesztőjét a körülmények akadályozták. Azt mondja ő a 49 számban: „minő kin asztalhoz ülni, hogy kinok közt kimesterkélje, miként kell saját gondolatának szárnyát metszeni, vérét elszini; miként kell megnem mondani amit megmondunk, és sejdittetni, a mit gondolunk, mig szavunk csak amugy hasonlit fogalmainkhoz, mint lucus a non lucendo." — Mulatságos lett volna olvasni ama roppant fogalmakat miknek, illy silány árnyéka Széchenyit könyvirásra, a nemzet nagy részét aggodalomra izgatta. Szerk.

des Geistes" nevezi, s azt állítja, hogy ez Magyarországban még mind ekkorig többet tön, mint minden kiszámolás; s én azt mondom fog tenni ezentul is: ha e két szót: „haza és alkotmány" a nemzetlélekben ki nem cserélitek, belőle szabadelmüség miatt ki nem irtjátok; — ha rá nem tukmáljátok a kalmár-szellemet fösvénységből, kincsszomjból; — ha népeiből városi gyári sepredéket nem igyekeztek nevelni: egy szóval, ha a nemzet dicső és nagylelkületét nem fogjátok megrontani kitüzött utjaitokon. —

Adórendszerünk egyszerü; törvényhozás utjára készülünk: törvényhozási nézeteknek van helye. — Az tehát ránk nézve semleges: valjon ki lehet-e valahogyan a történet s törvény könyvekből facsarni, hogy a nemesség adót fizetett. Nálunk a gyakorlat sokkal hatalmasabb, sem hogy a tiszteletes antiquitas képes legyen annak ott praejudicálni: hol egy kevés érdek is szól leggyöngébb oldalaink: a tárcza mellett. — Tisztes őszfejek, kiknél mi gyakran kérünk tanácsot, mondák nekünk, hogy az armalisták még 1804ben is viselték a házi-adó terheit, s hogy csak az 1805dik evi fegyverfogás alkalmával mentette fel őket törvényes szabály. — Előttünk a törvényes szabály mindig szent, ugyanazért, ha a tárgy törvényhozás utjára kerül, mikép akarjuk, hogy kerüljön: semmi más nézeteket nem fogunk alapul elismerhetni, mint az igasság, méltányosság és hazaérdek alapját. — Hálátlan az a nemes ősei iránt, ki azt állitja, hogy az 1715 : 8. a földesur- és jobbágyközti viszonyokba legkisebb változást sem hozott, s hogy a földesur jövedelmeiből még csak egy csirkét sem veszitett, és hogy csalódáson épül ama jó hitü vélemény, melly a közterhek tőkéjét 1715ben a földbirtok egy rész feláldozásával örök időkre lerovottnak hiszi. Az 1715dik év előtti jobbágyi viszonyok állapotjának maradványaiból láttam én, láthatott a P. H. szerkesztője is ha látni akart, mutatványokat. E jobbágyi viszony állapotjának szabadhajtás volt a neve: s annyit jelentett e sanyarú szó, hogy a földesur jobbágyát, annak nejét s gyermekeit, akkor és annyiszor hajtotta munkára, hosszú s határozatlan hosszú fuvarokra, a mikor, és a mennyiszer neki tetszett, és gondja volt a szigorú gazdasági tisztnek reá, hogy ha a jobbágy családjának életben tengetésére nélkülözhetlen munkáját amugy kapkodva végezhette, hogy se ő, se családja, se barma ne heverjen. — Mialatt maga a jobbágyi állomány mennyisége uri kénytől függött: uri kénytől függött a jobbágynak maradása vagy elüzése, annak vármunkákra ellenségelébe hajtatása. — Senki se dicsekedjék azzal, hogy a földesur gazdasága jobbágy szám után becsülteték: mert e becsültetés igen hasonló vala ama most is divatozó szolásmódhoz: p. o. hat ökrös gazda. — Hála az 1715 évi rendeknek, kik a jobbágyság egyrésze biztos állásának alapját letették: hála az $183^2/_6$s 1840 évi rendeknek, kik a jobbágy állapotjának biztositását dicsőségesen bevégezték. Mi valamint a régi állapotnak rosz oldalait a régi történet és régi törvények miatt behozatni nem engednők: ugy a jobbágyi állapotnak most ismét nagylelküleg s igasságosan nyujtandó kedvezést sem fogjuk, más mint törvényhozási nézetek s a közérdek alapján megkezdeni. — Ennyit az előzményékről.

⊕ **Nyitra** september 15kén. — Évnegyedi közgyülésünket Besznák Alajos tiszti ügyvéd nyitá meg egy ékes beszéddel, mellyel az elhunyt Kossovics Károlynak parentált, olly hatással, hogy azt a közönség egyhangulag jegyzőkönyvbe igtattatni rendelé. Valóban kinehány év előtti gyüléseinket, a mellyben még a latin nyelv uralkodott, a mostaniakkal egybe veti, csodálkozandik haladásokon. Sir emléke körül tett némellyek inditványát a nemes megye elfogadá, aláirást rendelve. Ezután felolvastatott a kegyes kir. leirat, mellynél fogva a sobotisti és rohoi lelkészek ellen az 1632iki törv. cz. elmarasztalás felfüggesztetik és a per a n. m. magyar kir. cancelláriához felküldetni rendeltetik. Ezen királyi leirat kétfelé oszlatá a rendek véleményét. Egyik rész a perbeli irományokat hiteles másolatban, másik pedig, nehogy a nemes megye némi bizodalmatlanság jelét adja ő felsége és a kormány iránt, azokat eredetiben átküldetni ohajtotta; győzött mindazonáltal az előbbeni rész véleménye, melly határozattá is vált. Kelecsényi Pál kerületbeli esküdt meghalálozásával megürült helyre K. J. és S. J. folyamodásukat beadván, Krácson J. szavazás utján csakugyan a jelenlevők többségét megnyeré, s főispányunk ő excellentiájának ajánlólag felterjesztetett. Balogh János t. biró azon inditványa, hogy a törvényszéki ülnökök titkos szavazással és pedig számmal 24-en az egész nemesség által az egész nemességből különbség nélkül választassanak; azonkivül, hogy a törvényszékek ezentúl nem zárt, mint divatban volt, hanem nyilt ajtókkal tartassanak, maga az igazság kiszolgáltatása fogalma ezt megkivánván, köztetszéssel fogadtatott el. Ma választathatási jogunkról mindazáltal az ügyészi tisztviselő, és uradalmi jog igazgató urak önként lamondottak; hogyha pedig csakugyan valamelly ügyész s a t. urban a jeles többség helyezné bizalmát, és ő az ülnöki tisztet elfogadná, azon egy évre előbbeni ügyészi stb. hivatalát folytatni megszünik. Választási határnap jövőre mindig a decemberi gyülés első napja van kitüzve; s e végzés járásonkint közhirré tétetni rendeltetett. Végre sok magány érdekü tárgyak után az ujonczok besorozása körül történt hibák, s leginkább némelly tisztviselők által elkövetett visszaélések iránt a küldöttség beadta jelentését, melly nagy zajnak s személyeskedéseknek szolgált alkalmúl; valóban, ha a liberalismus térén ugy haladandunk, nem sokára kűzd homokká teendjük gyülési termeinket. De e tárgyról, mivel befejezve nincs, mászor bővebben *)

☹ **Ugocsa** Nagyszőlős september 13kán. — A „tisztválasztási pártérdek" — mi eddig kis megyénkben számüzve vala — nálunk is fájdalom! mindennapivá lön; s alig van tény, mellynek e faju előzménye ne lett légyen. — Folyó hó 6kán kezdetett évnegyedes közgyülésünk — a mikorra hirdetve volt a csőd, megürült orvos, és seborvosi állomásainkra. — A történtek tanusiták, mennyire haladtunk a pártoskodásban; ugyan is: a kitüzött napra számosan gyültek össze a Rendek, orvosokat választandók az ide sereglett jeles egyének közül; s mi történt?! „első rendkivüli orvos választás;" mert korteskedve, 288 szavazattal, — mi nálunk tisztujitási számnak is be illenék — választattak orvosok, s pedig nem a legjelesebbek! A napot ezzel veszténk el. — Gyülésünk többi napjainak tárgyai, részszerint a n. m. helytartó tanács körlevelei, részszerint számos törvényhatóságok levelei valának, mellyek közül megemlitendők:**) Gömör vármegyei, a vegyes házasságban megtagadott avatási áldás tárgyában, mit rokon kebellel fogadtak a Rendek, s hason fölirást határozának. — Ugyan e megye — utasitásul feljegyzendőnek — szólitja fel a Rendeket, hogy két hivatalt egy személy ne viselhessen; ez már nálunk megtörténvén, tudományul vétetett. — A Hajdu kerület levele a r. catholicus egyházi könyveik magyarra forditását tárgyazá; mi utasitásul feljegyeztetett. Ez alkalommal szőnyegre került, hogy a görög catholicusok ünnepeik áttétele ismét országgyülésileg pendittessék meg; — melly szintén az utasitási pontok közé soroztatott. — Egyébiránt reményljük, hogy tisztujitásunkon hat hét mulva átesünk, s vele a pártérdekek is megszünnek; adja az ég! mert ha igy tart sokáig; ugy csupa pártérdekből közügyeink tökéletesen fenakadnak. Ujhelyi Farkas.

① **Komárom** vármegyének september elsején tartott kisgyülésében felolvastatott méltóságos főispán ur levele, mellynek egyik pontjában a nemzeti muzeum felállitására és Jankovics gyüjtemény megszerzésére 1836dik esztendei országgyülésen tett ajánlatnak e megyében még hátra lévő részét beszedetni szorgalmazza, — mi is a számvevő küldöttségnek — legközelebbi közgyülésre teendő jelentés végett, figyelmére bizatott. — Nógrád vármegye értesitése arról, hogy a losonczi reformált iskolába egy catholicus ifju tanulónak be nem vételék; szinte Pest vármegyének a magyar nyelven kiszolgáltatandó utilevelek iránt, a n. m. helytartó tanácshoz és ő felségéhez tett felirásai — hasonlóul Trencsin vármegyének az egyházi személyek által viselni szokott világi főbb hivatalok iránt hozott végzése — valamint Csanádnak, az esztergomi érsek által, két birónak a királyi táblához kinevezését jogositó törvényeknek, a jövő országgyülésen inditványozandó eltörlesztésökre, előleges felszólitása — october 4kén tartandó közgyülésen lesznek tanácskozás alá veendők, addig is tudomásul vétettek. —

❁ **Eger** september 18kán. Mai délelötti 11 órakor érkezett meg patriarcha egri érsek örökös főispány ur ő nagy méltósága a hofgasteini fürdőből, hová egészsége fentartása végett majd minden esztendőben utazni szokott, harang zugások, taraczk durrogások, az egyenruhás polgárok diszes tisztelkedése és muzsika zengés között, residentiája előretében megjelent káptalanja részéről Rajner Károly felszentelt püspök s nagy-prépost, a város részéről pedig a város főbirája Rózsa Károly, diszes és különösen azon örömet, hogy isten ő sz. felsége ő nagy méltóságát kitünő egészségben és szerencsésen haza vezérlette, kifejező érzékeny szónoklataik mellett fogadtatott; kegyesen fogadá a páratlan szelidségü, emberi, s a közjó szeretetében és munkálásában teljes örömet és megelégedést lelő főpásztor a számos néppel körül vett üdvözlőket s tisztelkedőket; s nyájas leereszkedéssel köszönte meg visszaérkeztén kifejezett örömrészvétöket. — Vajha méltólag tudná visszonozni Eger ezen kegyes földesura bőségesen bebizonyittott atyai szeretetét, vajha tudná becsülni embert boldogitani teremtett hajlamát, kétségkivül több sikerre számolhatna, mint hasznot vett százados pöreiből, s remélhet nyugtalanságaiból. — Egerben és vidéke sok helyein a szüret f. hó 16kán már részint megkezdetett, részint 20kán fog kezdetni, az egri hegyek közül azonban most még csak azok szedetnek, mellyek augustusi jégcsapás után veszni tértek, a nevezetesebb hegyeken mint: Eged, Sikhegy, Czegléd, Almagyar stb. folyó hó 23kán fog meginditatni; ha az idő folyvást kedvezni fog, a jó formán teppedésnek indult szőlő-gerezdek az 1834iki termést minő-

*) Legszivesebben veendjük levelezőinktől, ha a megyei szellemnek erkölcsi állapotját lehető leghivebb szinekkel rajzolják, a megyék s megyei gyülések erkölcsi állapotja az egyoldalu hirlap által, melly különben minden apróságokat napfényre kergetett, meglehetősen el van palástolva. Pedig uraim látni akarunk, látni!! s itt az idő, hogy tisztán lássunk. — Példák már vannak lapjainkban, mi azoktól igen jó hatást reménylünk. Szerk.

**) Bár a tisztelt beküldő ur egy pár szóval értesitette volna olvasóinkat a felől: valjon evidentiában van-e nemes megyéje az adózó népet máshol fenyegető inség életfontosságu ügye iránt. Ez létkérdés, uraim! Mi szivünkön viseljük a nép javát: önök, kik azt szájon is viselik, beszéljenek a népért: mi pedig cselekedjünk. Szerk.

*

ségben haladva, az 1811ikit megközelitik, s nemes bort igérnek, a csapást kikerült hegyek mennyiségben is elégedésig vigasztalnak.

☞ A Pestmegye pártfogása alatt álló hazai első takarékpénztár-egyesületnek ez évi közgyülése jövő october 31dik napján délelőtt 9 órakor fog tekintetes Pest vármegye nagy termében tartatni, mellyre minden t.cz. részvényes urak és asszonyságok ezennel tisztelettel meghivatnak. Költ Pesten september 24kén 1841. Szalay József mk. titoknok.

## Austria.

Bécs, september 21kén. Ő felsége a császár és király felséges nejével, Stájerországba és felső Ausztriába tett útból Nagy-Mária-Czellen keresztül f. hó 20kán a schönbrunni cs. kir. mulató kastélyba a kivánható legjobb egészségben megérkezett.

Ő cs. kir. apostoli felsége az ausztrai nemzeti bank szabaditékát, melly f. 1841iki december végével eltelendett, f. évi junius elsején kelt legfelsőbb határozatával ujabb 25 évre alapszabályai olly módositásival méltóztatott kiterjeszteni, hogy ezentul választmányi tag csak az lehessen, ki száz bank részvénnyel bir; s hogy a választmány által kijelelendő 36 egyénből, a 12 bankigazgatót a kormány fogja kinevezni, s végül, hogy azon előlegezések, mellyeket a bank statuskötelezvényekre teend, előbb bankvizsgálat alá jöjjenek, s az azok feletti tanácskozásokban a kormány részéről nevezendő cs. kir. biztos is részt vegyen. A bank igazgatóság legközelebbi rendkivüli gyülése folyó évi october 2kán fog tartatni. —

**Francziaország.** Már az alkalommal, midőn az adóügyet emlitettem (68. sz.), fontosnak mondottam azon irányt, mellyet az ekkoráig majdnem egészen tehetetlen municipiumok vettek; azóta a sajtó kimerité e tárgyat, s jóllehet mahónap nemcsak a hirlapok, de magok a municipiumok is túl esnek a dolog velején, a népszámitáson, nem fog egy hamar elenyészni azon szellem, mellyet a Humanni rendszabály felkölte, s melly a képtelenségig vitt központositás ellenében támadott. A tartozmányi gyülések, mellyek ekkorig alig adák jelét életöknek, a kormány tette által, melly rendszabálya kivitelében rájok támaszkodott, s mire ők tevőleg léptek fel, jelentőséget nyertenek; s jóllehet most 86 között (körülbelől tizet kivéve) majdnem mindnyájan a kormány mellett nyilatkoztak, jöhet idő, s lehetnek körülmények, midőn ellene szegülendnek. Ez maradandó eredménye leend az 1841diki népszámitásnak a helytartóságoknál, mellyek a középponti hatalom ellenében igényeikről, saját házi ügyeik igazgatóságába tettleg befolyhatni, nem egy könnyen fognak lemondani. Csodálnunk kellene, mint lehetett Francziaországban — még korunkban is — a centralisatiót annyira vinni, hogy a tartományi hatóságok, minden autonomiájokból kivetköztetve, egyszerü — mondhatni akarat nélküli — mozgonyokká váljanak és mérő eszközökké legyenek a középponti hatalom kezében, ha nem tudnók, mint szoritá vas markába a nyugtalan nemzet szellemének minden porczikáját Napoleon. Ennek műve volt ezen túl üzött centralisatio, ezen termeszetelleni állapota a helyhatóságoknak olly országban, mellynek alkotmányos képviselői rendszere annyira ki van fejtve, s ahhoz, hogy valaki e tekintetbeni változást jövendöljön, nem kelle különös jóslótehetség; mert előre is látható volt, hogy mit Napoleon vas keze képes volt összetartani, az, ha gyengébb kezekbe kerülend, szét fog oszlani; a restauratio után még nem lehetett bomlását észrevenni: mert az ember, szokás rabja lévén, csak lassanként érzi magában kifejleni az erőt, mellyel kényelmét a szokástól szültet, legyőzze, s magát helyzetváltoztatásra elszánja, mi mindenkor megzavarja kegyelmét; hanem a juliusi zendülés óta, melly a helyzeteket a tróntól le egész a municipiumokig megingatá, az 1831diki martius 21kén kihirdetett municipalis törvényt szülé — ezek is kezdtek mozogni, s a tartományi tanácsba jutás már keresettebb, nehezebb lön. — Jött Humann s a tartományokat ‚votum-'ra szólitotta fel, és ezek votumot adván, érezik pontosságukat egy ügyben —s erezni fogják majd többekben is. A macskazene, mellyel a népszámitás ellenzői Bazasban a praefectust megtisztelék, figyelmet is alig érdemel, s a Clermont-ferrandi zendülési felhivások, s az ezekre következett zavargások könnyen elnyomattak: hanem a moralis erő, mellynek kifejtésére az adóügy alkalmat szolgáltatott, nem lesz olly tünékeny hatásu, mint tán sokan vélik; én attól tartok, hogy a népzendülés eddigi majdnem egyetlen focusa (Paris) ez által végtelen mellék gyúpontokat nyert, — de fájdalom, a nélkül, hogy a gyúlékony anyag is megoszlás által csökkent volna; s a kormány lassankint azon helyzetbe jutand, hogy ezentul már nem csak a kamaráknak szorúl többségére, hanem koronkint küzdenie kell majd a helyhatóságokkal is. — Mig Francziaországban a municipiumok mintegy erőtetve kezdenek fejledezni, és életjelt adni, nálunk az alatt a municipiumi élet, mint gyenge gyomrú test erős tagjai, mellyekben a vér forrva buzog, majd nem lázas állapotig fajul, melly a középponti hatalmat minden erejéből kivetkeztetni törekedik; ugy hogy nálunk épen ellene divatoz annak, mi e tekintetben Francziaországban látható. Hogy ezen mindkét állapot abnormis állapot, kétséget nem szenved; ott a túlfeszitett centralisatio, nálunk a korlátlan autonomia, később korább zavarba hozandják a statusépület kerekeit, mozgonyait, — s miután a közéletbeni crisis miudenkor s mindenkép veszedelmes, kivánatos volna, hogy annak távoztatására minden erejökből iparkodnának — nem csak a sajtó, melly ott hol a szenvedélyeknek nem kedvez, csekély hatásu—hanem azok is, kiknek kezeiben a helyhatósági hatalom nagy része habár időlegesen is letéve van.

**Spanyolország.** Párisi september 7ről költ tudósitás szerint a saragossai érsekmegye darocai káptalan tagjai, lelkészei, és birtokos papjai, kiváltkép pedig a feloszlatott kolostori szerzetesek, számra 110— a szentszék és a spanyolkormány közt fenálló viszályok miatt julius 25én költ nyilatkozást nyújtottak be a kormánynak, mellyben azt mondják: hogy ők, világi ügyekben, Izabella királynénak és kiskorúsága alatt a kormányzónak egész örömmel engedelmeskedendnek; a lelkiügyeket illetőleg azonban, a catholicai egység erejénél fogva, csupán csak ő szentsége a római pápa, mint az egyház látható feje által elfogadott rendelményeknek hódolandnak, és csak ezeket tartandják érvényeseknek; minélfogva minden illyesekbe történendő világi beavatkozást gyülöletes bitorlásnak tekintendnek, mint azt mindenkor tevék. A világi hatalom és pápa lelki hatalma, isteni rendelés által a magok körére szorittatva, tehetik az erkölcsi világ ama polusait, mellyek békét, nyugalmat, dicsőséget, boldogságot hozandhatnak a nemzetekre, s biztositandhatják az egyház függetlenségét és jogai sérthetlenségét. Ez az ő meggyőződésök, mellynélfogva saját lelkisméretök, és az igaz hitűek megnyugtatása, valamint szoros romai catholica ortodoxusi nézeteik, és a legfőbb pásztor iránti hódolatuk tanusitása végett szükségesnek tartották e nyilatkozást: nem félve a számüzés keserü sorsától. — Megjegyzendő, hogy e felszólalás már fogalmazva vala, mielőtt a kormány nyilatkozó-manifestuma a pápa allocutiojára megjelent volna.

**Nagybritannia.** London september 4kén. Az új miniszterek tegnap (3kán) igtatattak be Claremont palotában hivatalaikba; a titkos tanács a királyné személyes elnöksége alatt igen számosan gyülekezett össze. A conservativ kormány tagjait — mint a M Herald mondja — királyi parancsnoknéjok a legszivesb bizodalom minden jeleivel fogadá, és mindeniket kézcsókolásra bocsátá. — September 6kán mind a két ház összegyült. A felsőházban Brougham lord elöbbi helyével átellenben, tőközelében t. i. az oppositió padnak, mellyet az elöbbi miniszterek foglalának el, választá ülését. Sutherland herczeggel, szórakozása miatt, egy kis tévedés történt, melly általános derültséget idézett elő; ő t. i. a miniszteri oldalra ült, és tévedését csak a körüllevők közelebbi megtekintése után vevé észre. Wharncliff lord barátságosan nyujtá neki kezét, de ő magassága nem hagyván magát elcsábitatni, az oppositio sorához sietett át. Az igazság-kiszolgáltatási törvényjavaslat választmányra bizatva, minden lényeges észrevétel nélkül ment keresztül. — Az alsóház megnyitásánál a miniszteri padok türhetően telve, az oppositioiak ellenben csaknem üresek valának.

**Anglia.** A Standard a jelen torytöbbségnek hosszú életet jósol: mert a jövő szakadásnak semmi jele sem mutatkozik. A gabnatörvény miatt nem aggódik. Hát a szegény-törvény? — Ugy hiszi, hogy senkinek sem lesz kedve a szegény törvény megszüntetése által a szegény sorsuak ügyeit rendetlenségbe hozni, kik annak már hozatásával ellenkeztek; ellenben megforditva alig fog egy conservativ is találkozni, ki a részletes megkisértést hibásnak ne tartaná és azért a módositáshoz kezét nyujtaná. A reform bill előtt felette nehéz vala a pártfelekezetek moralis erejét meghatározni, mivel a rottenborougiak minden számlálást kétségessé és azonkivül a népválasztás általános eredményét lehetetlenné tevék, s a választók lelkességét minden bizonnyal meggátolák. Most azonban az alsó házban a conservativ többség teljesen népszerű, és pedig nem a kormány befolyásával, hanem épen ellene lön választva, és a nép határozott akaratát 360 többséggel jelenti ki, és igy minden ellenmondás nélkül a leghatalmasabb és rendithetlenebb pártot képezi, melly a britt alsó házban valaha megjelent. Majd egy sem találkozik a 360 közül, ki a conservativ elvek fentartásában annyira túlságos lenne, mint választói; azonban egy sem lép tovább, s mindenik egy vonalon tartózkodik és azért össze kell valamennyinek tartani, mi legbiztosabb jele e párt állandóságának. —

**Belgium.** Brüssel sept. 7kén. A franczia kormánnyal a vámok iránti egyezkedések megkezdettek és igen sokat várnak itt tőle. — A franczia kormány annyira hajlandónak mutatkozék, hogy kormányunk szükségesnek itélte a biztosnak megparancsolni: ‚miképen minden esetre egy vámvonalnak állnia kell.' Ez által lennének elháritva azon habozások, mellyek minden vámegyesülés ellen támadhatnak és már támadtak is. Ha Belgium csupán csak vámszerződést kötend, és bensejében minden illy kérdések iránt ugyan azon önhatóságát (autonomia) tartandja fel, mellyet eddigelé mint független hatalom gyakorlott, a közönséges politica álláspontjáról néki sehonnan sem tétethetik ellenvetés. Mindazáltal nem csekélyebb valóság az, hogy az illy elhatározott közelitése e két tartománynak, tetemes és viszonyos érintkezési könnyitések által, Belgiumot mindinkább a franczia politicába huzandja, és a Francziaország iránt viseltető kölcsönös barátságot elkerülhetetlen szükséggé teendi; mert igy az itteni ipar összvete, melly a közéletre olly nagy befolyást gyakorol, ezen irányban elhatározottabb leend, és ezen alapon kirekesztőbbleg képezendi ki magát.

**Schweicz.** Az országgyülést september 8kán az elnök e következő szavakal oszlatá szét: „Uraim! A rendes 1841diki gyülés tárgyai a 25dik czikken kivül mind bevégeztettek. Az elnökség az urak hazatérésükhöz szerencsés utat kiván. Térjenek ismét a jövő borhonapban olly utasitásokkal vissza, mellyek az aargaui kolostorok ügyét nem a visszalépés, hanem előhaladás érdemében határozzák el." A gyülés october 25kére lön elhatározva.

**Syria.** Nyomoruságos e tartomány helyzete a török kormány alatt. Az ottani basa a legközelebbi háborús zsarolások által sinlődő libanoniaktól 20.000 font sterlingnyi summát követel. Tudván pedig, hogy alig lesz képes azt behajtani, édes szavakkal hitegeti a népet, hogy hűségökért a harczban a szultán parancsára vannak és lesznek illy gyengéden kormányozva! E követeléseket pedig a törökök épen olly időben teszik, midőn a syriaiak kedélye ingadoz, s midőn franczia, orosz és egyptomi kiküldöttek csoportosan kalandoznak szét s a népet a törökiga lerázására izgatják. Szint illy roszul bánik Damascusban Nedschid basa a keresztényekkel. Megtiltá nekik a fehér öltönyök viseletét, és annyira kinzá és nyomá őket, hogy Ibrahim távozta miatt, noha ez is zsarnokoskodott rajtok, szomorkodnak. Általános ingerültséget kelle szükségkép az illy elnyomásnak okoznia. A nép mindenütt készül lázadni; mert látják, hogy a basa nem kormányozni, hanem rabolni jött közükbe.

‚Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti—most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

78.

PESTEN — Szerdán

# VILÁG

1841. — September 29kén.

TARTALOM. Magyarország: Kinevezések. — A Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály III. — Adó. — Heves megyei közgyülés. — Zombor. — Komárom. — Bereghből tudósitások. — Magyarpartvidék. — Őr Autobiographia. — Egy kis biztositó szelep K. ur dagályos fujtatójára. — Javitások. — — Külföld: Francziaország: Belviszonyok. — Északamerikai egyesült statusok. — Nagybritannia. — Lengyelország. —

## Magyarország.

Ő cs. s apost. kir. Felsége Péchy Emanuel grófot Zemplén megye főispányi helytórtójává méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. —

Ő cs. s apost. kir. Felsége a fiumei hajózás-iskola igazgatójává Gerliczy Henrik fiumei kormányszéki első ülnököt méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

A nm. magyar kir. udv. kamara a béla-bányai kir. bányakamarai megürült erdész hivatalra Szajbély József beszterczei kir. bányakamarai erdészt, a hatvani kir. sóbeszedői megürült hivatalra Ottmayer József mánkácsi sóbeszedőt, helyébe Lieb Mihály ungvári kir. sóbeszedőt; Ungvárott kir. sóbeszedővé Fritz Károly elenőrködő mázsamestert, helyébe Andrássy Károly mázsamestert, annek helyébe pedig Kovács Antalt, továbbá ugyancsak Ungvárott kir. sómázsálóvá Huntzer József munkácsi sópajtaőrt, helyébe pedig Czollner Károly sóvári sótiszti gyakornokot; végre, Schnitzer Józsefnek Tárkányba lett áthelyezése következtében, munkácsi kir. sómázsamesterré Batta Mihály pesti kir. sómázsálót és helyébe Brunner Antal sótiszti gyakornokot alkalmazá. — Legfelsőbb kegyelemnél fogva Schnirch Antal soproni kir. só- és harminczad beszedő nyugalmaztatott. H—k.

### Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály.

III.

A vitályba bele húzott idegen kérdések közt, legtöbb helyt foglal el az ész és szív czimű vitatkozás, elmult időkből ide ismét felidézve. Mi a kérdést igen egyszerűnek s régen eldöntöttnek tartjuk. Az ész feladása polgári társaságokban magasabb erkölcsi érzet sugallásai alatt kitüzni a czélt; az észtől kell tanácsot kérni, ismét amaz érzet ellenőrsége mellett, a módokra nézve, mellyek által ezen czél elérethetik; de az ész által tanácsolt módok közt a szívhez szólás is találhat helyet, a mi főkép igaz ott, hol rábeszélésről van szó, hol erkölcsi emelcsők által akarunk valamit eszközleni. — Ezt még magában vétkül tulajdonitni hirlapirónak nem lehet; az agitatoroknak tulajdonképeni hivatása, és vétekké csak akkor válik (mint b. Eötvös helyesen mondja) mikor rosz szenvedélyekhez, az irigységhez, a másiké utáni vágyhoz, stb. történik a felszólitás; vagy pedig az iró, az értelmet megcsalva, a nemes érzemények melegségével tévtanok részére visszaél. Hogy volna nemzet, melly tisztán a szív által vezéreltetnék politikájában, vagy pedig ollyan, melly csupán a hidegen felszámoló ész parancsait követné, bebizonyitatni nem fog; csak annyi igaz, hogy azon nemzetek, mellyeknek jellemét általában nagyobb higgadtság képzi, józanabban viszik ügyeiket, mint azok, kik, mint p. o. a francziák, szüntelen mozgékonyságban, minden órán más szenvedély által engedik magukat akaratjuk ellen is vezéreltetni; — de ez csak azt bizonyitja, hogy a nemzeti jellem befolyását nem lehet száműzni politica mezején; hogy attól a vezérek magok sem szabadok, és azt a módok megválasztásában méltánylani mindenkép kénytelenek. A mennyiben tehát tőlünk függ, a nemzeti gondolkozás és érzésmódnak kifejlésére hatni, igyekeznünk kell, hogy abban a józan felszámolás kapjon felsőséget. De amaz elv; hogy az ész útmutatását kövessük politika dolgában, még nem országlási rendszer: hanem nélkülözhetlen feltétele minden csak tűrhetőleg haszonvehető országlási rendszernek, épen ugy volt elve Péter czárnak, mint Washingtonnak, 2dik Fridriknek, mint lord John Russellnek. — És igy nem az a hibája vélekedésünk szerint a Pesti Hirlapnak, hogy néha a szívhez és indulatokhoz szól; mert ez néha, hahogy hatni akarunk, publicumunk természetéhez képest szükséges is lehet; hanem azt kárhoztatjuk benne, hogy elébb ugyan megtéveszti az elméket, s ugy azután a veszedelmes tévedés részére az indulatok gerjedelmeit használja.

Hasonlókép nem szándékunk hosszan vetekedni b. Eötvös és Kossúth Lajossal a jog és kegyelem szavak és eszmék s e tétel felett: hogy a kor jogot követel nem kegyelmet. — A dolognak valóságos állása ugy is nyiltan fekszik előttünk. Minden kormánynak, minden törvényhozásnak szent kötelessége a kezelésre bizott nemzet boldogságát eszközleni. Tiszte tehát ez a magyar kormánynak is, tiszte a magyar törvényhozásnak, tiszte azoknak, kik a fennálló rendszernél fogva ezen törvényhozásnak részesei; de a módokra nézve, mellyek szerint ez a feladás megfejtendő, a törvényhozás teljesen szabad és független. Tiszte p. o. a törvényhozásnak a földnép jólétét lehetőleg előmozditni: de azt senkinek sincs joga követelni, hogy ez az adó bár melly nemének elvállalása által történjék. Tiszte, a nemzet erkölcsi javairól gondoskodni: de annak tőle kell függni, ha akar-e p. o. ollyakat is részesiteni politikai jogokban, kik azokbul eddigelé kizárattak; mert hogy e czélt máskép is el lehet érni, számtalan példák bizonyitják. Hogy a több különböző módok közül, mik átalános czéljára vezetnek, mellyiket akarja választani, annak önmagától kell függeni; neki pedig ezen választásban a józan politika, a méltányosság, s a körülményeknek józan megfontolása által kell vezéreltetni. „No pressure from without“ nem türni kivülről jövő kényszeritést, maximája minden józan status embernek. Ha az ellenkező theoria állittatik fel, ha egy bizonyos átalános jogszerűség vétetik alapúl, akkor vége van minden positivumnak, akkor lépésről lépésre, okoskodásrul okoskodásra az átalános szavazati jog, (suffrage universel) és a lex agraria küszöbére jutunk; bitorlás minden, a mi ezeknek körén kivül fekszik.

Mikor tehát a kérdés ugy tétetik fel: jog és kegyelem, s az mondatik: hogy jogot követel akor, és nem kegyelmet, akkor az egész tárgy fonákul van felfogva. A kor nem követel és nem követelhet egyebet, mint a politikailag czélszerűt, méltányost, üdvöst: a törvényhozás pedig maga rendeltetésénél fogva a czélszerűt, a méltányost, az üdvöst megadni tartozik. A jog és kegyelem fogalmai egyiránt maguk helyén kivül állanak itt. Az elsőnek megemlitése szükségkép reactiót szül azoknál, kiktől az engedmények de facto függnek, s fonák irányt ád azoknak, kiknek számára az engedmények követeltetnek; a kegyelem felhozása, gyülöletessé teszi azokat, kiktől az engedmények váratnak, s a tömeg lelkében a leláztatás keserű érzetét ébreszti. Igy állitni fel a kérdést, annyit tesz, mint egymás ellenségeivé tenni azokat, kiket egymással szerettetni kell; mert ha jogról van a szó, ha joga van a népnek követelni, hogy a nemesség a házi vagy hadi adót elvállalja, vagy hogy egyenes részvétet engedjen a népnek a nemzeti képviseletben; ugy ez a jog épen ugy létezett 1800ban, mint 1820ban; és 1820ban ugy, mint 1840ben; sőt mivel inkább vissza megyünk a múltba, annál inkább létezett, mert mikor még semmi engedély nem vala adva; a jogszerűtlenség még nagyobb volt; igy hát minden elmulasztott szempillantás jogtalan állapot, s a népnek nem csak követelésre, de megtámadásra van joga: az pedig, ki megtámadtatik, nem transigálni fog, de ellentállni. Nem okos barátja tehát hazájának az a magyar, ki a vagyonos aristokratiát mikor az alkotmányos jogainak mezején áll, nem hogy megnyerni akarná javitások és halagadások részére, nem hogy méltánylaná a mit az már eddig tett, mint további lépések előpostáját: de ezeket fejére parancsolja; mert ez által a különben lehető békés kifejlés helyett, viharokat idéz elő, mellyeknek végeredményét senki előre nem láthatja.

A divergentiák feletti vitát sem látjuk, — ugy a mint áll, és miután napirendi főkérdések gyanánt kevés kivétellel, minden oldalról, ugyan azok elismervék, — felette lényegesnek. — A büntető jog körébe tartozó javitások megemlitését s ajánlását a Hirlapnak vétkül nem tulajdonitjuk: az országgyülés tűzte ki a tárgyat napirendre és igy természetes vala a dolog felett nyilatkozni. Mátyás szobra iránt b. Eötvössel tartunk; gróf Széchenyi irányában csak azt jegyezzük meg: hogy ez épen ugy divergentia, mint a Wallhalla, mellyben, ha mostani mozgékonyságunkat megtartjuk, csak azért fognának a képszobrok felállitatni: hogy minden tiz esztendőben egyszer újakkal cseréltessenek fel. A népnevelést, s azzal kapcsolatban álló igyekezeteket a mi illeti, azt tartjuk: hogy itt a Keletnépének tisztelt szerzője, — feltéve mindig, hogy csak tiszta lelkü működéseket értünk e téren is, — merőben tévedt. B. Eötvös e részben egészen véleményünket fejezte ki, s mi azt gondoljuk, hogy e dolog nemcsak idején van: de már el is késett, főképen azért, mert ha mindjárt holnap lépnénk is fel ezen pályára, világos, hogy működéseink csak több évek után fognák gyümölcseiket megteremni, és a másik mozgalmat, melly jogok osztogatását czélozza, nem csak meg nem haladnánk, de hihetőleg utól sem érnénk. Azt mondani, hogy a dolog nem csupán tőlünk függ, hanem mástól is t.i. a kormánytul, talán nem erős ellenvetés; mert ez sok más tárgyakra nézve is ugy van, miket a Keletnépe szerzője mégis napirendre emel (p. o. ősiség, bank); s valóban minden lehető gyanusitásai kö-

zött a kormánynak, nincs méltatlanabb mint az, hogy népnevelés dolgában üdvös intézkedéseket hátrálni fogna. E gyanút az örökös tartományokban e tárgy körül történtek már régen és tettleg megczáfolták. —

Nem az, véleményünk szerint, közöttünk a baj, hogy több dolgok penditetnek meg egyszerre, s a hirlapokban többfélék ajánltatnak; mert az első az egyesek különböző hivatása szerint a jelen perczben máskép nem lehet; a másik pedig a hirlapi működés természetében fekszik. Maga a gróf is, szeder-egylet, gőzmalom és kikötő hely körül foglalkozik, és jól teszi; divergentiának csak az nevezi ezt, ki e vállalatoknak a gróf általános terveiveli összeköttetését nem látja, s nem ismeri a grófnak egyik legdrágább tulajdonát: azon ösztönszerű tapintatot, melly vállalatira nézve kilencz esetben tíz közt a czélszerűség, és siker biztos kezessége. Mások a nevelési rendszerrel kapcsolatban álló egyes tárgyakat sürgetnek; egy más tégla a nemzet nagyság épületében. Mind ezek egyes próbatételek, mellyekből ugy is csak az marad fen; mi az idő kemény próbáját megállja. Jobb volna az igaz, el nem darabolni erőnket, és központosulni nehány fő feladások körül; de ezen központosulás ismét csak következése a sok oldalu discussiónak nem előzménye.

Ezen fő feladások közt első helyütt áll ezentul is közös értelemmel n e m z e t i s é g ü n k. A szent ügy mellett nincs mit szólnom; el van mondva minden, mit szívem mélyében érzek és hiszek. Csak azon féltékenység aggaszt némileg, mellyet e tárgy körül némelly tisztelt hazámfiai mutatnak hol nyugot, hol észak felé. — Az elsőre nézve: az a kormány, melly évről évre új engedményeket tesz magyar nyelv dolgában, s ezután mégis megőrzené keblében a gondolatot: belőlünk németeket csinálni, olly oktalan volna, mint az az ember, ki egy árkon akar átugrani, de azt naponkint mélyebbre és szélesebbre ássa. Üzzük el tehát kebleinkből e méltatlan gondolatot. A másikra nézve egy szerény észrevételt ajánlok honfiaim figyelmébe: a szláv nép, és egy más éjszakibb faj, századok óta véres harczokat folytatnak egymás ellen, őket a legmélyebb gyülölség, vallásbeli különbség, százados bosszúk emlékei választják el egymástól. Innen van, hogy Európában igen sok gondolkozó ember a szlávismust nem csak nem tartja az északi torrens szövetségesének, sőt inkább ugy nézi, mint hatalmas gátot annak ellenében; értődik: mint erkölcs hatalmat, nem mint politikai combinatiot. Légyen ez bár hibás nézet, nem volna-e legalább szükséges elöbb, hogy sem nagy lárma történjék a tárgy körül, s ollyanok identificál tassanak; miknek egymáshoz semmi közük, — a dolog velejére menni, és megvizsgálni, ha az a mozgalom, mellynek e részben tanúji vagyunk, más e, mint egy részben analogiája annak, mit önmagunk nemzetisége körül teszünk: más részről reactio azok ellen, mik részünkről egyes túlbuzgók nyilatkozásai szerint szándékoltatni látszattak? — Nagy aggodalmak fognának enyhülni, ha szorosb vizsgálat után a dolog igy találtatnék, s az sülne ki: hogy itt is csak ön magunk okos mérsékletétől függ a feltámadt vihart lecsilapitni; főkép miután mindenki egyet érte a nemes gróffal a tervre nézve, melly szerint a nemzetiségi és alkotmányi szárnyat felváltva manoeuvriroztatni akarja.

Hogy közlekedési eszközök rendszere, mellyel a házi adó kérdése is összefügg, és hitel intézetek állanak a legközelebbi napi renden, ez iránt nincs talán nagy kétség. Ide tartozik az ősiség módositása, mennyiben hitel intézetek lehetőségét feltételezi. Ez utolsóra nézve van egy észrevételünk gróf Széchenyi iranyában. A nemes gróf az illy kérdéseket nem akarja a Corpus Juris tömkelegébe vissza vinni. — Ez más szavakkal annyit tesz, mint mellőzni törvény körüli újitások közül a historiai bázist; mi még ismét annyi, mint forradalmilag újitni. Nincs itt közép út. Magány jog tárgyában nem lehet üdvösen változtatni, ha nem tudjuk világosan, hogy mi az a mi létez; de hogy ez tisztán álljon elöttünk, vissza kell menni a tömkelegbe. Ha ezt elmulasztjuk, lehetetlen kimélni a fenálló érdekeket, lehetetlen a láncz utolsó gyürüjébe fűzni a következő láncszemet. A törvénykönyv idomtalansága nem mentség a törvényt módositni akaróra nézve. Másutt egyetlen egy király uralkodása alatt több törvény hozatott, mint a mennyi egész törvénykönyvünk; p. o. Angliában 3dik György alatt a statute book négy annyi, mint a mi egész Corpus Jurisunk. A prophanus ott is tömkelegnek tartja a magányjogot; de azért a parliamentum nem egy penna-vonással törli el a fenálló rendszert: hanem megjáratja legügyesebb törvénytudói által a tömkeleget, és részletes, minden érdekeket kimélő törvényjavallatokat készittet általuk. Igy kell annak történni mindenütt; hol az alkotmány historiai alapokon nyugszik, és a hol máskép történt, az forradalom müve, vagy előfutója volt. Az újitás hékétlenségét ha valahol, ugy a magány jog körében kell mérsékleni tudni; sehol se veszedelmesebb a részletekben járatlan általánosság. —

Egy utolsó czikkben próbáljuk meg össze summázni az igenleges s nemleges hasznot, melly a nemzetre a vitályból háromlott. X.Y.Z.

**Adó.** — Elöbbi számunkban kifejtettem nézeteinket az alap iránt, mellyen mi — törvényhozás utján — az adó kérdésének tárgyalását megkezdve látni óhajtjuk, és mellyen azt, ha kivánatos eredményt akarunk elérni, tárgyalnunk lehet és kell. Érintettem röviden, hogy az 1805iki 1. által minden régibb szokás és szabály végkép el van törölve; hogy mi a törvény szabályát mindenkor tiszetljük és tiszteltetni kivánjuk; hogy e szerint az adó kérdését, — ha abban a törvényhozás, az adózó terhének könnyitése végett, változást hajlandó volna behozni, — nem más alapon tárgyalhatandja, mint törvényhozási alapon: az igazság, méltányosság, és haza-érdek alapjain. — Mert bár mennyi régibb törvényeket hozzunk is fel; bár miképp állitsuk is, hogy házi adót nem fizetett a jobbágyság akkor, mikor még házi adó nem volt: ellenünk fogják az 1805: 1sö t. czikkely egyenes szabályát gördíteni, s a harmincz és több éves gyakorlatot, melly azon törvényczikkelynek tiszta magyarázatát megőrizte. — Midőn ezt igy felállitom, nem akarom bántani a P. Hirlap e tárgybani számainak fáradását, mikben a B a l i t é l e t e k s z e r z ő j e által bővebben felhordott adatokat nagyobb olvasó körre vezeti, és saját emlékeinkben felfrissiti: sőt ajánlom azokat a positivitas barátainak, kik ez ügyért itt-ott talán olly körökben agitálnak, mellyekben ezen adatokra „quasi ad hominem" szükség vagyon. — Nekünk, midőn törvényhozási nézetek alapján indulunk, mielött véleményünket nyilvánitsuk, némelly nézpontokat kell felállitanunk, mellyekből megfontolni és elitélni lehessen: mi az, amit ez ügy elintézésében az igazság, méltányosság és haza érdek ohajtanak? — Át kell tekintenünk az egész tért, mellyet ez ügy köre elfoglal; átlekintésünk után tisztába kell hoznunk a dolog helyzetének rajzát, hogy helyes fogalmakon épitve, helyes legyen az épület, és ne nevethesse ki annak logicáját — „az élet!" — Mindenek elött nyiltan és bátran állitom, hogy e részben a nemességnek eddigi bánásmódjával meg lehet a haza-polgár elégedve. — A nemesség, midőn egyenes házi adót 1805dik év óta nem fizetett, fáradalmaival, sőt készpénzzel is lerótta a tartozásnak egy olly részét, melly reá az igazságos és méltányos arányban a folyó háziadóból aligha fog jutni: ugy, hogy a magyar nemességnek ismert nagylelküsége, és bőkezűsége ez értelemben a legtisztább dicséretet valóban megérdemli. Ki a hazaföldjét szereti, s fel tudja fogni becsét a hazaföld instructiójának, széttekint és látja: ez is nemes pénzből, amaz is nemes erszényből, ismét amaz papi kezekből vette létokát: az bizonyára kibékül azon eszmével, hogy a nemesség egyenes uton házi adót nem fizetett. — A nemesség kötelessége és hivatása e haza nemzetisége s földje iránt le van róva *vérrel és pénzzel. Mi*, ha most változás *fog történni az adó ügyében, s a nemesség* egyenes uton átveszi a házi adó rovatainak egyes oszlopait: — valamint az elismerés legméltóbb szavaira nem késendünk fakadni; ugy sajnos előérzettel fogunk aggódni a szép reményekért, mellyeket a haza földinstructiójának gyarapodásáról olly szívesen fogalmaztunk. — Mert házi adó és nemesi ajánlatok, — két teher, mikre én együtt szavazni annál kevesebbé fogok, mert a nemesi rend között is naponként szaporodik azok száma, kiket majd „misera contribuens nobilitas"-nak nevezhetünk: kiben megvannak még a nemes érzelmek, s szégyenel a foszlányhoz nyulni, melly kipótolandja elkopott ruháját. — Nehéz pálya a megfontolás pályája. — Mi könnyü volna nekem tarka szinekben festeni csillogó jövendőt, s mint csábképet állitani a kész festeményt Világom hasábjaiba, ha szabadelmű volnék! Hasonlitana Világom meleg tavaszhoz, mellyben virágok nyilnak; — és most hasonlit Világom a tavaszi szellőhöz, melly hűs fuvalommal inti a fák bimbóját, hogy rohanva ne nyiljanak; mert lehet, hogy dér esik kétes reggelen, a szép virágok szíve elfagy, és soha sem lesz belőlök gyümölcs.

Mielött e soraimat bezárjam, nem lehet nem roszalnom a P. H. 77dik számábani azon kifejezést, miszerint fenálló törvények „corpus juris avas obscuritásainak" neveztetnek. — Valjon mi teszi az 1608: post cor. 1sö törvényczikket, mire itt czéloztatik „avassá" és obscurussá? és mi teszi az 1608: ante cor. 1sö törvényczikket olly ép s egészséges törvénnyé? a mi „liquidi debiti" czikkjeink száznál több évekkel régibbek. Ez a tiszteletlenség törvényeink iránt, melly annyira közös kezd lenni, egy igen mély gyökerű bajnak kórjele, mellyre én, csakhogy elmuljon, kész volnék igen hatalmas drasticumot alkalmazni. — Nyiltan roszalom továbbá ugyan azon számában a P. Hirlapnak azon nem tiszta fonalu alapot, mellyre ugyan ott a királyi városak országgyülési állásának kérdését vezetni javasolja: „az életre, a korra, mellynek jövendője van, s az önérzetre, melly akarni tud." — Nem hihetvén, hogy a városak elfogadják e lázasztó tanokat, azt tudom, bogy ha azokkal éltek volna s élnének, mi lett volna s mi lenne sükere bánásmódjuknak. Nekünk valahára tisztába kellene már jönnünk a szabadelmüség száraz czifra szótömegével. Én szeretném tudni, mit értenek a P. H. olvasói, midőn azt olvassák, hogy a városok országgyülési állásának kérdését az életre, a korra, az önérzetre, melly akarni tud, kellene támasztani? — Mi az az élet, mi az a kor? hol és miből ismerem én meg azt a kort, mellyre e kérdésben sükerrel támaszkodni lehetne? Benne vagyok-e én is csekély Világommal, benne vannak-e vélemény társaim a korban? A többség teszi-e a kort, vagy a kisebbség, vagy mind kettő keverve, vagy mind a kettőn kivül valami önálló eszme az a kor? — És ismét mit keres országgyülésen az önérzés akarása, és akarni tudása: — lehet ott más akarás is mint kö-

vetek s atasitások többségének, s a törvényhozó hatalmak öszhangzó szavának akarása? A városak nagy része meg fogja köszönni a kinált mezőt — mert én meghagyom a P. H. egész alapját: „az életet a kort, az önérzet akarni tudását," sőt még oda engedem a mi alapunkat is az igazságot, a méltányosságot, és a haza érdekét, csak vigye ő ki az 1608: 1. mellőzésével, hogy p. o. Korpona városa személyes szavazatot nyerjen, vagy csak széket is az országgyülési asztalnál? — s igy érezhet az 50 közül legalább 42. — Én a Pesti Hirlap 77dik számából egy új elvét tanultam a törvényhozás módjának, csak az életre, a korra: és az önérzetre, melly akarni tud, kell támaszkodni; ez a legegyszerűbb módja a törvényhozásnak; ehez képest mi szégyenelhetjük magunkat, alapunkért, melly törvényt, igazságot, méltányosságot, hazaérdeket, táblák- s kormányegyességet, formalitásokat, s más illy „avas obscuritásokat" emleget. — Ex ungve leonem!

♔ **Heves.** Folyó hó 13kán Papszász József másod alispányunk előlülése alatt szép számmal, cortesek nélkül gyültek egybe a RR. és sokan örömmel léptünk be, mert kit ne lepne meg ott az örömérzet, hol értelmes férfiak tanácskoznak s okok győznek! — Nehány kisebb tekintetű tárgyak elintézése után t.biró H. L. inditványozá, hogy miután következő novemberben négy éve leendene már a volt tisztujitásnak, kérnék meg a K. és R. megyénk örökös főispánját, hogy a tisztválasztásra megkivántató korszerű rendszabályok meghatározása végett minél előbb közgyülést, annakutána pedig tisztujitást tartani méltóztassék. — Az inditvány azon oldalát, hogy tisztválasztás kérettessék, mindnyájan pártolák, de mivel gr. K. M. azon kivánságát nyilvánitá, hogy a tartozandó tisztujitás végett ne az örökös főispány, hanem ő felsége koronás fejedelmünk kérettessék meg, a KK. és RR. véleménye ez érdemben kétfelé ágazott. Voltak, kik fent érdeklettel a főispányt mellőzve ő felségét kivánták megkéretni, leginkább pedig ezen okokból: mert ő excellentiája a főispány akkor, midőn helyettest kért, hivatalát végkép letevé, — mert ő excellentiája már nem főispány, mivel midőn helyettest kapott, ő felsége által hivatalától egészen és örökre megfosztatott, — s mert mivel mind ez ideig tisztujitásra napot nem rendelt, jele, hogy nem akar tartani, — és ezen véleményüek között találkoztak ollyanok is, kik a főispány személyét rágalmazni rendenkivülinek nem tartották; mit noha a KK. és RR. nagyobb része illetlennek és sérelemnek tartott és sokan actiot is — az olly divatba lévő és még is ritkán foganatba menő szavat — kiáltozták, (hihetőleg, mivel az elnökösködő alispány szelid türedelmet mutatott, a főügyész pedig mind ezeket, mint előadásából látszott, nem kárhoztatta) az actiot elmellőzték. — Ellenben, kik az egri érsek ő excellentiáját mint megyénk örökös főispányát kivánták tisztujitás tartása végett megkérni, előhozák, hogy ő felsége decretumában „petito deferri" szavakkal élvén, főispányunkat hivatalától nem fosztá meg, hanem csak kérelmének engedett; hogy főispányunk helyettese elhunyta óta, több tisztviselőket nevezett és helyettesitett is, és mind ezeket a KK. és RR. minden legkisebb észrevétel nélkül nem csak elfogadták, hanem utólsó alkalommal egy szolgabirói hivatalra választás végett három tagot a főispánynak felis terjesztettek, — hogy ő excellentiájához a kir. helytartó tanács és maga országunk fenséges nádora is mint Heves megye főispányához több leveleket intézett, — hogy azon esetre, ha főispányunk megfosztatott volna hivatalától, törvényeink nem helyettesnek, hanem főispánynak kellett volna helyébe neveztetni. Ezek és több illyen okoknál fogva következetesnek akarván lenni a KK. és RR. oda hajlottak, hogy a tisztujitás tartása végett ő felsége csak akkor kérettessék meg, ha azt főispányunk meg nem tartaná. Azonban noha a szónokok többsége a főispányt kivánta megkéretni, mivel nehányan voksolva szólamlottak fel, az elnök jegyzékét annyira megzavarák: hogy — nyilatkozata szerint — ki nem tudta mondani, hol legyen a többség; azért kétfelé állitá a két pártot, s mivel ugy látszott, mintha ezen mértékkel akarná megmérni a többség hollétét, erre nagy zaj következett, mire az elnök ugy nyilatkozott, hogy egyik részt a főügyész, másikat pedig maga olvasandja meg; de erre a zaj még jobban növekedett, mivel illy nemű voksolás (bátor sokat próbáltunk) még eddig Hevesben hallatlan volt. Végre a voksok összeszedésére küldöttség rendeltetett, — melly alkalommal, hogy tisztújitás tartása végett ne ő felsége, hanem először a főispány ő excellentiája kérettessék meg, 50 ellen 63an szavaztak.

Másnap a mult napon hozott végzések jegyzőkönyvének meghitelesitése után felvétetett t. első alügyésznek B. F. irásban foglalt fo'yamodása, mellyben házi környülállásai miatt, hivatalától magát felmentetni kérte. Ezen hivatalát leköszönő ügyészünk megkéretett, hogy a már ugy is küszöb előtt álló tisztválasztásig maradna; s mivel előadá, hogy hivatala leköszönésinek egyik oka az ő felsége által választott s f. hó 16kán végrehaj ással foglalatoskodandó bíróságba történt kinevezése, melly minthogy sok ideig tarthat, házi dolgaiban nagy hátramaradást és kárt szenvedne, a KK. és RR. méltányolván a folyamodónak érdemeit, az érdeklett végrehajtáshoz helyébe második alügyészt L. J. nevezék ki, s e kint az érdeklett 1ső alügyészt hivatala további folytatására felszóliták; de mivel semmi tekintetbe nem akará azt tovább folytatni, leköszönése elfogadtatott — Ennekutána felolvastatott S. J. szolgabirónak azon kérelme mellyet már a főispányhoz is benyujtottnak előadott, hogy t. i. miután atyja meghalálozott, s neki mint öregebb testvérnek több teendő kötelességei volnának, mellyek miatt a megyéből huzamos időre elutaznia kellene, és igy hivatalt több ideig pontosan, vagy épen sehogy sem viselhetné, nehogy kerületének kárára legyen, hivatalát a KK. és RR. kezeikbe köszönettel le tenni kénytelen. Ezen kérelmét a K. és R. sok okoknál fogva, különösen mint ügyes tisztviselőnek, soká ellenzették, de miután kérelmét több izben sürgeté, végre a KK. és RR. teljesiték. Mig ezek igy történtek, az alatt a fent érdeklett második alügyész L. J. is ugy vevé észre, mintha az ő házibajai is megsokasodtak volna, és ennélfogva ő is hivatalától végkép leendő feloldoztatását kérte. Mit a KK. és RR. el is fogadtak, az érintett végrehajtó bírósághoz pedig M. T. tiszteletbeli alügyészt nevezék ki. —

Harmadik napon elutazván a főügyész, és igy rendszerinti t. ügyész jelen nem lévén, t. biró S.J. megkérte a KK. és RR., hogy miután más alkalommal némellyek azért is kétségbe hoztak egy közgyülés érvényességét, mert az csak tiszteletbeli ügyész jelenlétében tartatott, — tehát határoztatnék el: ha valjon tiszteletbeli tiszti ügyész jelenlétében tartatott közgyülés érvényes-e vagy sem? — Mire, mivel közgyülésre törvényszerint t. ügyész nem kivántatik, s annak jelenléte adandó alkalommmal csak az actio feltételére volna szükséges, illyetén megbizásra pedig a tiszteletbeli tiszti ügyész is, ki szinte hit mellett szolgál, elegendő volna, — a határozat az lön: hogy a csupán tiszteletbeli tiszti ügyész jelenlétében tartatott és tartandó közgyülések is érvényesek, — és ezen végzés a jegyzőkönyvbe is beiktattatott. — Ezek után még több határozatok és végzések hozattatván, a legközelebb tartandó gyülésre pedig october 25dik napja tétetvén, a gyülésnek vége lett. F. I.

♔ **Zombor.** Méltóságos Almási Rudics József megyénk szeretve tisztelt főispánja, a hazai törvények és ősi intézvényekhezi szoros hiv ragaszkodásánál fogva, a közelgő tisztujitásnak tartását, Bács-Bodrogh megye nemes közönségéhez intézett hivatalos levele által szőnyegre hozván, az érdeklett tisztujitásban részt veendő megyei nemességnek mimódoni összeirása tárgyában zsinórmértékül szolgálandó elvek kidolgozására folyó évi september 20dik napján nyitott közgyülésünkből egy választmány rendeltetett; melly működése eredvényeiről készitett munkáját még e közgyülés lefolyása alatt bemutatván, ennek nyomán a többiek között határoztatott: hogy a romai catholica kisebb rendű papság példájára (a hova magok a káplánok is értetődnek) a görög nem egyesült, valamint az ágostai és helvecziai vallást követő lelkészekre, mint törvény emlitette anyaszentegyházak, és illetőleg templomok igazgatóira a szavazhatási jog kiterjesztessék. — Ennél fogva az imént nevezett lelkészeken felül ágostai vallást követő bányavárosi, ugy nem különben helvecziai Dunán inneni superintendentia egy külön külön szavazattal birand. — A bán perekbe fogott nemes személyek a tisztválasztási jog gyakorlatából egészen kizáratnak. —

Ő méltóságának a fentisztelt főispány urnak azért: hogy a tisztikarnak, az ősi alkotmánnyal egykorú szabadválasztási jog gyakorlatára a közelgő tisztujitás tartása által a megyei Rendeknek örvendetes alkalmat nyujtani méltóztatott, köszönő levél iratni rendeltetett. — Szives áldás követi e derék főkormányzónak ebbeli törvényszerű lépteit. Nikolits Izidór.

☒ **Komárom.** Az 1840iki 3dik t. czikkelyben kinevezett országos biztosságnak a törvényhatóságokban létező katonai szállásolásra szánt épületek mineműségöket és használhatásukat vizsgáló — választmánya, — a hadi karral egyet értőleg, Nádor ő cs. kir fő herczegsége augustus 9kén intézett rendelkezése folytában, — nagy méltóságu kaposmérei Mérey Sándor ur, tartománybeli biztosság főigazgatoja elnökletével f. september hó 15kén munkálódását a dunántuli kerületben megkezdvén, 19kén Komáromba megérkezett, s 20kán másod alispány, gesztei s tatai járásbeli főbirák, városi kapitány és megyei főmérnök urak kiséretében, a városbeli főbb épületek, különösen az épülő vár erősség megtekintésök után, másod alispány urnál, magyar szivességű ebédlés végeztével, mig az emlitett járásokban levő hasonnemű épületek szemléletökre is tovább indult: — a választmány tagjai: t. pribéri Jankovics László ur Verőcze megyei; t Bárczay Mihály ur Abauj megyei és t. Baur György ur Sz.-Fehérvár városi volt követek, — a hadi rendből pedig: cs. kir. főherczeg Károly, dzsidás ezred, alezredese Vyss Ferencz ur; cs. kir. főherczeg János, dragonos ezred kapitánya gróf Eszterházy László ur s a hadi mérnöki fő hivatal kapitánya Geissler János ur.

**Bereghből** september 17kén. Megyei népünk az országutak készitésénél, kijavitásánál, évenkint kétszer — tavaszszal és őszszel — előforduló közmunkák teljesitésével foglalkozik jelenleg. — Beregh Rendei folytonos figyelmének egyik főtárgyát a Tisza rendkivüli árjai feltartóztatására szolgáló töltések, — másikát jó utak készitésére, s a már készek jó karban tartása teszi. — A tiszatöltések körüli munkák, a közerő nagy részét időnként felemésztvén, csak a mi ezekről fen marad, forditható az utakra. — Innen van az,

*

hogy a fő vonalokon, 15—16 mértföldnyi távolban már kész útaink jobbak is lehetnének. — Azonban, ha a régibb időkre, midőn a megye lapályosabb részein, minden lépten, a feneketlen sárba való elsülyedés veszélyének valánk kitéve — vissza emlékezünk; — és ha meggondoljuk, hogy most 3—4 óra alatt, könnyen hátra hagyhatni azon földközt, mellyen hajdan pár napig kellett az utazás viszontagságaival küzdenünk; — édes örömmel kell megvallanunk, hogy utaink sokat javultak, — hogy ezeken bár gőzösek nem repülhetnek, — de lassan, csakugyan haladhatunk.— És e lassu de biztos haladás nem jobb-e? akár az életerőt hervasztó tespedésnél, akár a nyaktörő ugrásnál, melly a mellett nem is czélra vezető? — Mondják: a nép szava isten szava; — e pedig arra int: „lassan siess, tovább érsz.“

**Magyarpartvidék.** — Fiume sept. 16dik Éjszakamerikából visszatérvén megbetegedtem s egyedül ez oka, hogy az itteni műmalomról s egyéb viszonyainkról elébb nem irhaték. — A műmalom épitése erősen halad, s reménylem, hogy jövő januárban megkezdendjük benne az őrlést; s akkor Magyarország méltán fog kérkedhetni, hogy a legszebb lisztmalom az egész ausztriai birodalomban,határai közt van, és a mennyiben a gépelyészek (maschinisten) és molnárok Amerikából hozattak, nem is kétkedem, hogy a magyar liszt kevés hónapok alatt, ismeretes lesz déli Amerikában s bármilly más lisztnél is többre fog becsületni.*) Higyje el ön, hogy elérve e szép czélt, boldognak fogom érzeni magamat: nem csak azon kis hiúság miatt, hogy mit annyian lehetlennek tartottak, végtelen akadályok daczára kivivtam; hanem mert az ipar egy új ágát hoztam be a kedves hazába. Előbb semmint Amerikába utaztam volna, tervemet a Sziszek és Károlyváros közt épitendő vasútra nézve néhány itteni s triesti kereskedőkkel közöltem, s mult augustus 31d. tartották az annak létesitését eszközölni ohajtó társak ülésöket, mellynek határozatánál fogva a terv — az illető kormányszékek utján — ő felsége elibe fog terjesztetni, s választmány is neveztetett (de Aruck, Conte S. Fermo, Medanich és Mattessich urak tagjai), melly a szabadalom kieszközlése végett Bécsbe ránduland. Ha ezen vasut létre jöhet, s ha jó ég kedvez életemnek **), és pártfogást nyerendek, biztat a remény, hogy megérem meg az időt, mellyben a mi szép országunk a nagy kereskedési vállalkozatokban tettleges részt veend. Mit Angliában és Északamerikában láttam, meggyőzött arról, hogy nekünk a föld legszebb részét és helyét juttatá az ég, s hogy mi csak a vállalkozási szellemnek vagyunk hiával; ha ez egyszer megszállna bennünket, sebesen fogna jólétünk haladni, azon különös szép ajándékát birván édes hazánk a természetnek, hogy nagy részben sík és ott is, hol hegyek- és halmokkal változik a tér, e halmok és hegyek többnyire föld és homokkövek, ugy hogy könnyű munkával és kevés költséggel lehetne mindenfelé utakat mérni. ***) — Mihelyt munkába fog az emlitett sziszeki vasut vétetni, tervezni fogom, hogy az a Batthyányi grófok brodi †) uradalmáig vitessék; s ha e tervem is létesülhetne, kimondhatlanul sokat nyernénk a triesti piacz felett s reménylhetnők, hogy e behozatali kereskedést — legalább egy részben — a magyar partvidékre vonhatandjuk; s ki tudja, nem fog-e még messze tengereken tengeni a mi szép magyar lobogónk: mert meg vagyok győződve, hogy a kormánynak magának is érdekében van Magyarország kereskedésének emelése; ha más tekintetből nem is, legalább az oknál fogva, hogy felszabaduljunk azon egy millió frtnyi adótol, mellyet Oroszországnak gabonájáért évenkint fizetünk, ††) s hol van aztán a gyapjú drága terméke, melly most Hamburgon keresztül vitetik Angliába? ez, mint szinte az ország minden egyéb termestményei is, ha gyors közlekedési módjaink volnának, a magyar partvidéken át sokkal jutányosabban szállittathatnának külföldre; akkor növekednék Fiume, és Magyarország áthatva az ipar szellemétől, segitve külföldi tőkepénzesektől, gyorsan haladandna jólétében, mint haladtak az éjszakamerikai egyesült statusok tartományai. — Matkovich G. —

## Őr.

(**Autobiographia**) „Difficile est satyram non scribere“ „tu l' as voulu“ A Pesti Hirlap érd. szerkesztője hol csak lehet — önszemélyéről ír s ezt teszi ott és akkor is, midőn az önmagáról emlékezetek a tárgygyal, mellybe szövetnek, szoros kapcsolatban ninnek: — igy például akadunk a Pesti Hirlapban fölös parentesicskékre, mellyekben a t. szerkesztő a nehéz próbát kiállott szilárd jellemét, — a minden viharoknak daczoló viszontagságok edzette szikla keblét, tántorithatlan függetlenségét áruba soha nem bocsátoti és szívmelegébe mártott tollát emlegeti. — Gyakran kerül szőnyegre némi kis variátiokkal, hogy a t. szerkesztő munkának, szenvedésnek, kinoknak sőt legnagyobb kinoknak embere, — sokszor hozatnak elő az idők, mellyekben feje fölött nagy zivatarok — fekete fellegek húzódtak össze s vállain megnehezültek,*) — de érdekesnek vélte a t. szerkesztő értesíteni a közönséget háziviszonyairól is, miszerint tudjuk: hogy a t: szerkesztő urnak 150. darab jukocskái vannak — hogy éjjel nem alszik **) — hogy esőben, sárban gyalog — porban kocsin jár — hogy 38. éves, ágostai vallású, zempléni születésü s feleséges — hogy ki szeretett s ki tisztelve szeretett barátja, hogy a zempléni földet à la Julius Caesar (?) majd megcsókolta, hogy bódító főfájásokban szenvedett, hogy sírt, hogy szomorú — beteg vagy gyönkélkedő volt, — confiteálja: hogy ifjú korában a drága időt elhanyagolta — sokat kártyázott s t. e. f. — Miből latjuk, hogy érdektelent tálal közönség elibe kedves önszemélyéről az, ki „parányisága érzetében“ magát — s ezt jól jegyezzük meg — „sulytalan porszemnek a leggyengébbek egyikének“ nevezi, s autobiographiát! lobbant szemére annak kit enmaga is „a magyarok legnagyobbikának — az erősek legerősbikének“ annyiszor hirdet és vall! — A P. H. szerkesztőjének azonban e nagy honfi bokros érdemeire homályt vetni soha nem sükerülend, — nem — az ellene felhozott méltatlan gyanusitások bármilly sürű emlegetésével sem! ⸸

Egy kis biztositó szelep (ventil) K. ur dagályos fujtatójára. (l. Hirlap 43 sz. 461 old.) Vannak kik nagyra születtek, s érzék már csaknem csöcsömös korukban felséges hivatásukat, merészen neki rugaszkodván füstölgő kerekekkel ama dicső pályának, mellyre őket nemtőjök, vagy is a sors, mintegy kénytelen ragadja; ezek — mint hősök, bölcsek, müvészek, szónokok, reformerek stb. — Még bukásukban is ragyognak.

Vannak ismét mások (ez nem ujság: mert voltak illyesek mindenkor a világ minden részeiben, de leginkább lázas időszakokban s forralmas nemzeteknél), kik szinte ollyas miknek *hiszik magokat*, egyéb tulajdonok hiányával *repedésig püffesztik tüdőjöket*, hogy azt *másokkal is elhitessék, folyvást tátva-tátván az „os magna sonaturum“-ot erőnek erejével* — ha néha más rovására is, — nagyoknak, nevezeteseknek, fontosoknak, s a kor dicső bajnokinak tartatni törekesznek. — Merény, furcsaság, ámitás, szabadszólás, szabad sajtó; s rokon szenvü barátok magasztos segedelmével, — a tömeg hajlaminak, szenvedélyinek hizelgve, tömjénezve — a sokaságra hatni,erőt hőditani s uj nemü közhatalmat bitorlani tolakodnak. Ők a haza, a közjó,az emberiség, az átalános boldogság, szabadság, egyenlőség,miveltség, ipar, jólét, dicsőség stb.testi-lelki mozgás, javak s mézdús áldások szószólóivá, oraculumivá, profétáivá, daliaivá, sőt alkotóivá bélyegzik. és szentelik ön drágalátos személyöket s ezen gyönyörü szivárvány mögött dictátori s való zsarnoki szerepet öltenek;***) és meg kell vallani, hogy jól értik, s igen ügyesen üzik mesterségüket: belösztöni tapintással fürgén kiszemelik,s irgalmatlanúl megtámadják cselből is, nyilván is ellenfeleiket. Ők, — a liberalismus hirdetői s követelői — elleneseiken elszánt s engesztelhetlen üldözést gyakorolnak; minden gonoszt azokra róván minden üdvöst önmagoknak tulajdonitanak. Szerényt, féket, kimélést nem ismervén,hogy szavuk s tolluk élénkebb, hatósabb†) a szelidebb józanokénál, kétséget nem szenved:mert pártjok mellett áll az ujság bája††), sokaság vágyja, s a szilajság mirigye.†††)

Ez okból némelly országokban a hatalmasok őket kézre keritve, bizonyos czélokra használhatóknak vélték; de többnyire csalatkoztak: mert ők mindenek elött önző hatalom vadászok s majd minden állónak természetes ellenségei. Azonban bővebb jellemzésök a czéltól messze vezetne.

Ezektől igen is el kell különözni ama szives s minden jó ügyért lángba boruló hév keblü urakat: kik minden hasznost, szépet és dicsőt fölkapván, azt buzgón ajánlani, a honfiakat adakozásra áldozatokra ösztönözni, minden jó reményü intézetek s vállalatok kivite-

---

*) Igen lekötelezne levelezőnk ha ezen érdekes épitvényről részletesebben értesitne bennünket. Szerk.

**) Mit mi szivből ohajtunk illy munkás, fáradhatlan s bátor vállalkozási lelki férfiúnak. Szerk.

***) Mérni ugyan lehetne de késziteni nem épen olly könnyű minden irányban, mint érd. levezőnk hiszi; de ő mint kereskedő szól s tudjuk hol pénz és akarat van ott minden könnyű; de csak ott, hol „pénz van — és „akarat!“ Szerk.

†) Zágráb vármegyében a Kulpa partján, körülbelöl 12 mföldnyire Károlyvárostól, s 6ra Fiumétől, a Gyulahavasok egy gyönyörü völgyében. Szerk.

††) Az érdemes beküldő ur itt kétségkivül azon pénzt érti, melly az ausztriai kikötőkből a fekete tengeri révekbe küldetik gabnáért melly Fiumében s Triesztben olcsóbb, mint a banáti termék. Szerk.

*) Illyesek a sürü önfelfrissitések által becsükből sokat vesztenek — bizony bizony mondom nektek, hogy már néha eszünkbe jutának egy német szindarabnak eme ismeretes szavai: ich war zwei Jahre in Paris!

**) A dunajegének ez idén éji 11. óra tájbani elindulását sürü robajos lövöldözések hirdették, ezeket a P.H. t. szerkesztője nyájas collegájával reggeli 2. órakor hallotta csak — jele:hogy azon éjjel mindketten a merveille jól aludtak.

***) Libertas et speciosa nomina praetexuntur, necquisquam alienum servitium et dominationem sibi concupivit, ut non eadem ista vocabula usurparet. (Tac. H. IV 73). — †) Nimii verbis lingvae feroces (T. H. I. 35) — ††) Multi odio praesentium. et cupidine mutationis (T.Anno III. 44).— †††) Apud quos verba plurimum valent, bonaque ac mala non sua natura sed vocibus seditiosorum aestimantur. (T. H. IV 73).

lére szónoklati tehetségükkel az egyes erők s vállak összszitését sürgetni, tehetősb egyedeket serkentgetni meg nem szünnek. Ezen igyekezet valóban igen díszes s dicséretes, és talán még csak azt az egyet volna tanácsos ezen jó uraknak fülökbe súgni: hogy ebben is túlzástól őrizkedjenek, s a sűrű végnélküli követeléssel a parancsoló hanggal, amaz inkább bosszontó, mint serkentő szemrehányásokkal, feddésekkel, keserű panaszokkal — ha bár tüstént nagy halmokra nem garmadáltatnak is az áldozatok, s azonnal minden ohajtásuk egyszerre szájuk ize szerint nem sikerül is — alábbhagyjanak. Mert a szerfölötti igények és dölyfös megtámadások a jó ügynek többet ártanak, mintsem használhatnak.

Sokan ugyan is közülök ama görög óbölcsnek különben üdvös leczkéjét: „kiki tartozik a tudományok s mesterségek gyarapitásában részt venni — kinek arra való esze van, észszel; kinek ezt a mennyeiek megtagadták, de különben Plutus kedvenczei, ennek kincseivel," — nagy hévvel utánozván azt jogilag ekép szeretik minden alkalommal használni: Neked isten pénzt adott — habár magad is iparkodtál egy kicsinyt — adj pénzt; nekem jutott éles nyelv s hangos torok, azért napestig rikitom midás füledbe sparancsolom, mi tévő légy mikép s mennyit áldozz: scilicet mindenkor a haza szent oltárán a honért, a nemzetért s kiket alatta értek, s igy némileg hiremért, nevemért, dicső álmaimért, derék gyámoltjaimért, s nagy érdemü barátimért, kik aztán számos új intézeteinkben a közügy mellett — illő jutalomért — fáradozandanak. — „Keblem," ugy mond „vágyak izzó tüzétől hevül, a hon virágzását ohajtom, hatalmas szavakkal birok; im látod, hogy parancsnokká születtem, általam lelkesülnöd kell: azaz szabályaim s ötléseim alá fogékonyan görnyedned. — Te birsz a haza javaiból ön, vagy apád érdeme s fáradsága után, mindegy — mennydörgős kötelességed „az örök igazság isten szava legszentebb köteleinél fogva," hogy áldozz! pedig gondnokságom, sáfárságom alatt, ott és úgy, hol és mikép én jónak találom. Elég neked — anyagi lény — hogy adhatsz, minthogy van miből: ez nem is érdem csak szerencse, dicséretre sem méltó; hanem ha kényemnek, tetszésemnek vakon hódolsz és gyorsan engedelmeskedel. Dicsőség annak, ki alkalmat nyujt, terveket teremt, jóra, szépre s dicsőre hathatósan int, ösztönöz. Ha egészen kiürül is új meg új terveimmel és számtalan aláirási ivekkel pénzes szekrényed, ne busulj, sőt adj hálát az istennek: mert igy a jogszerű egyenlőség, a polgári egyensúly, minden erőszakos forradalom s radical-cura nélkül köztünk legszebb csenddel helyre áll, többé aztán lázadási rablásoktól s emberjog követelésektől tartanod nem kell. Azért ne panaszkodj, ne töprenkedj, neked vizsgálódnod, az adakozások eredményeiről meggyőződést keresned s okoskodnod nem szükség, nem szabad; az az én gondom. Nekem baj, nekem fáj, ha terveimnek fele sem érhetik s a nagy ügygyel-bajjal kicsikart áldozatok malasztit nem szedhetem, nem oszthatom; te buzgalmimnak térdet fejet hajtva még abrándaim után is lelkesedj, ha gyalázatot s fejedre átkot vonni nem akarsz. Rettegj! ha legkisebben zsugorkodol, feljajdulok s legnagyobb joggal hű honfitársaimmal az egész haza nevében ellened föllépek: jaj neked! jaj a hazának! boldogtalan te! boldogtalan haza, melly nemzet! — nyomorult nemzet, mellynek nagyjai a szép s lelkes felszólításokra sarkantyuzásokra nem melegülnek, nem lelkesednek! Ime én és lelkes barátim dicső hivatásunknak serényen megfelelünk: mi folyvást inditványozunk, s mintegy versenyt futva minden gyüléseken, s gyülekezeteken szebbnél-szebb javallásokkal eléállunk s ellátva gyönyörű mondalmakkal, az tartja magát legszerencsésb, legbúzgóbb hazafinak, ki legtermékenyebb az új tervek, javitások, reformok s intézetek kikoholásában, vagy küllapok utáni majmolásában. De mi haszna? ha ti pénzes uraink, dús nagyjainak, és ti számos infrascriptus birtokosok unatkoztok, s gyalázatosan hátra maradoztok! — Mi bizonyára mind azon dicsőt, nagyot, mit más dús nemzetek kedvezőbb körülményekben századokon át, lassan lassan s állandóan létre hoztak, szegény, pénztelen, elhanyaglott, mostoha körülményü honunkban egy pár év alatt elővarázsolnók, csak annyi csengő-pengő pénzzel mint szavakkal birnánk. Azonban „csak akarat kell uraim, egyedül egy erős akarat!" (l. az idézett Hirlapot) — de, melly a Mátrát a Kárpáton túllökje: s igérem, minden meglesz."

Hiszem már is szinte pezsgenek sok szép csirázó s virágzó intézeteink, nagyszerű vállalataink: Népnevelés, átalános kisded óvás, vakok-süketnémák táplálása, oktatása, az utczán kóborló párkolduskok eltiltása, tömlöczök, börtönök ékitése; javitó-dolog — játék- (vagy is nemzeti szin), szegény-, árva-, lelencz-, s kitudja miféle házak; selyem s állat tenyésztő-, ló-, és birka nemesitő, lovagló-agarászó, vízivó, hangászó, olvasó, gyorsiró, bajvivó, gymnastikai, jótékony nőnemü, tűz-, víz-, s jég kármentő, mértékletesitő, takaréki, ipar-, gazdasági, müvészeti, casinoi, lóversenyi egyesületek; dicskardok s tollak osztása; Kisfaludy, Kölcsey, Mátyás Király, B.B.B. és Z. stb. élő vagy holt szobraik s képeik; Museum, Pyrker- s Eszterházy képtermek, Ludoviceum, ev. ref. pesti egyetem, váczi tébolyház (morotrophium), gőzmalmok, tisza-dunai s egyéb csatornák, lánczhidak, vasutak, Kl. ur csuda gépe stb. stb. Vajon mind ezek nem szentnél-szentebb tárgyai-e az adakozásnak?"

Minden kétség kivül, sőt bizvást elmondhatni, hogy csak egy elfajult fukar önzet nem járul mind ezen és hasonló vállalatokhoz tehetsége szerint, mennél inkább szent igazság amaz idézet is: „Integra respublica facile res privatas salvas praestat." Mert hiszem, csak létesüljenek egyszer mind ama félig meddig fölebb előszámlált házak, bizonyára mindenki ügyefogyott valamellyikben illő menedékhelyet találand, s igy „salva res est." — Azért adja a jó isten, hogy adakozó hazánkfiai buzgalmukban szinte ugy meg ne csökkenjenek, mint lelkes szónokaink buzditó lélekzetökben; s bár kedvök és erszényök lankadást fonnyadást soha ne szenvedhessen. Adja hazánk istene, hogy tehetősbeink némi idétlen, már csak ez okból is sikeretlen nógatások, s néha igen is kiméletlen unszolások, ráfogások, éles hangú felszólitások, pattogó szemrehányások, és Brennusi (noha most még csak tolluk nem pedig kardjoknak mérlegbe vetésével) dölyfös követelésektől meg ne undorodjanak s csömört kapván, a sűrű áldozatoktól vissza ne rettenjenek!

K. ur illyesmitől semmit sem tartván, az idézett lapban ujolag keserves panaszokra fakad Kl. urnak dús reményekkel kecsegtető betüszedő és osztó gépelye mellett. „Nehéz dolog — ugy mond bevezetésül — hazánkban müvészről s müvészetről irni;" azonban ezen állitását önmaga tettleg tüstént megczáfolja, miután e kitüzött tárgyról értekezvén pegasusát a költészet ábránd szárnyain — igaz, hogy tüskén bokron keresztül-kasul több sűrű hasábokon átnyargaltatja, s végre azt vallja: hogy még igen sok mondani valója volna. — Ugyan is mi lehetne az korunkban, miről, kivált ha büvösbájos álmainknak is helyt adunk, nehéz volna, pedig igen is sokat irni? Hiszen, Archimedes müveitől kezdve, ki még a világot is tengelyéből — bizonyos feltételek alatt — kirudalni fogadá, amaz óriási léggolyóig, melly villámsebes postakint fogja földtekénk, körület és tán a holddal is eszközleni közösülésünket, nincs még elég tágas tér a művészet csodáiról ezer és egy arabs bájéjeket könnyen irhatni?

De engedjen meg K. ur, — tiszta lélekkel és jó szándékból jegyzem meg, — hogy talán épen ama szabad fékű ábrándok okozzák, ha csak gyan — mint ő állitja — „nálunk a művészek" (talán cs k a kalandorok) eszelősöknek tartatnak, s ollykor koldusok is." — Ez természetes: mert jól tudja K. ur, hogy az ábrándok, ha ideigleni lelkesedést bár, de való anyagi élelmet nem nyujtanak; pedig hijában mindnyájan, akar elly lelkes de mindennapi tapasztalásként, csakugyan anyagi állatocskák is vagynak, és igy testi eledelre (Verköstigung, subsistenz, havipénz stb. l. Hirn. 38. szám 4dik h.) jólétre, gazdagodásra sőt kényelemre — ujabb elvek szerint is — nagy igénnyel számot tartunk, mire ismét valódi ipar, s nem csupa phantasia szülte speculatio segithet; annak pedig lelke nem a költészi hév, hanem szigorú, nem légvárakra, hanem bizonyos és rendithetlen alapokra állitott számolás, az a komoly, hétköznapi egyszeregy.

E mellett pedig, elhiheti K. ur, vannak nem csak édes honunkban, de más példás mustra országokban is „szabók, vargák, kocsigyártók és ékszerárusok, kik házakat birnak, vagy épitenek," hol mindazáltal az új és hasznos, de csak hasznos találmányok, s gépelyek alkotói sem sinlődnek, kivéve talán azokat, kik önmagok és mások könnyű hitökkel könnyelmüen játszanak, s kik még a szines szappan buborék után is gyönyörre lelkesednek. Találtatnak t.i. mindenütt olly férfiak, kik ésszel tudománnyal, tapasztalással és egyszersmind pénzzel is és jószándékkal ellátva, tisztát a salaktól, valót a puszta tüneménytől, hasznost a tündérképtől, állandót buboréktól, dicsőt bolygó tűz vagy szemfényvesztő lidércz fénytől megkülönböztetni, s a jót segédkarokkal ölelve buzgó és hathatós pártfogásra méltatni tudják. (Vége következik).

☞ Javitások: Világunk 77. számába becsúszott következő sajtóhibákat következőleg kérünk kiigazittatni: első oldal, 2 szelet, 11 sor alúlról: mindenhatóság helyett olv. minden hatóság — 312. l. 1. szel. Francziaország alatti czikkben: 7. sorban: tartozmány h. olv. tartomány; 30 sorban: kegyelmét olv. kényelmét. — 2 szel. Anglia fölösleges.

## Külföld.

**Francziaország.** (Belviszonyok). Pest september 26kán. A municipiumi kérdés, mellyről előbbi közlésemben szólottam, fontos ugyan Francziaország jövőjére; de most jelenéről is bővebben illik szólanunk. 1789 óta alig van nyugtalanabb ország — az egy Spanyolt tán kivéve — mint épen Francziaország; sehol annyi politikai párt, mint Francziaországban: s e pártok elvei sehol annyira nem különbözők egymástól, mint itt: mert nem csupán az alkotvány reformjai körül forognak azok, de a nemzet socialis lételét, a status bátorságát is feszegetik. Itt tulzó republicanus, republicanus, bonapartista, legitimista és új dynasticus létez és mindezekhez legújabban a communisták járultak, kik még a republicát is csak ugy akarják, ha abban minden közös lenne! És ott, hol ennyi a status alapját feszegető párt, kormányozni valóban nem könnyű! Hát ha meggondoljuk, hogy még azok között is, kik a monarchiának, s jelesen az új dynastiának barátjai, vannak külön elvűek, kiket személyes érdekeik más meg másfelé vonnak; és képzeljük mind ezen pártokhoz a szabadsajtót, és azt, hogy e pártok majd mindegyikének külön orgánja van, alig fogunk csodálkozhatni, ha a franczia nép heves

természeténél fogva, évről évre újabb és újabb zendülési és királygyilkolási merényekről olvasunk tudósításokat. Legújabban — mint már említém — a Clermont-ferrandi lázadás foglalatoskodtatá a franczia hirlapokat; s még ez el sem nyomatott, midőn ismét a királyi herczegek élete elleni gyalázatos merény gerjeszte boszus figyelmet. Amarra a népösszeirás szolgált ürügyül; de vannak, kik erősen hiszik, hogy Páris nyújtott neki táplálékot; miután azonban kétséget nem szenved, hogy az auvergne-i nép már az első franczia forradalom alkalmával tettlegesen lépett fel, s mindig különös hajlamot mutatott a democratiára, sigy a népfelség miatti lázadásra, elég volt maga magának a legújabbi zavarokra is, egyébiránt igen hihető, hogy az ország olly sok részében (Paris, Mâcon, Chauriat stb.) majd nem egyszerre történt rendetlenségek, mind meg annyi symptomái azon általános lázállapotnak, melly az első forradalom óta az egész országon elhatalmazott, és mellyet Napoleon elnyomott ugyan, de gyökeresen soha ki nem gyógyithatott; és mi erősen hisszük, hogy Napoleon után egyedül Lajos-Fülöp az, ki e nyavalya erőteljesebb kitörését csodálandó elszántsága-, türelme- s mély és finom kormányzói tapintatával visszatartóztatja! Valóban ha csak az utolsó 11 évek történetén keresztül pillantunk, alig van mit irigylenünk a franczióknak; mert világügyekbei befolyásukat — azon kivül, hogy állhatatlanságuk azt is igen kétessé és veszélyessé tudja tenni s többszer már tevé is a többi nagy hatalmak átellenében — igen drágán fizetik meg polgárai, kiknek személyes s vagyonbátorságuk, nem ugyan fölülről, de annál gonoszabbul áll alólról. Volt alkalmunk egy tehetős marsellei kereskedővel beszélni hazája ügyeiről. Ezen jó ur, ki franczia természetét hevességére néz ve szintolly kevéssé tudta és akarta megtagadni, mint egyéb honfiai, kész örömmel vált volna meg Marseilletől s Franczia országtól; „mert — ugy mond — mit ér az nekem, hogy a törvény biztositja személyemet, vagyonomat; mit az, hogy egyenlővé tesz az első paire személyével törvény előtt, ha örök nyugtalanságban kell lefeküdnöm, s szűntelen arról aggódnom: nem romboljàk-e le házamat mától holnapig a lázangók, és nem vet-e a zendülők golyója véget életemnek, midőn ellenök, mint a nemzeti őrség tagja, a rend helyreállitása végett fegyverrel lépek a piaczra?“ — A királyi herczegek elleni gyalázatos merényt, majd minden szinü franczia lap egyképen roszalja. A ‚National‘ azonban védi Pappart-t *), mondván: nem Aumale herczegre irányzá a lövést, hanem a 17dik sorezred egyik tisztjére, kivel — midőn ezen ezredben szolgált — baja volt, és már akkor feltevé, hogy alkalma esvén, magát megboszúlandja. A királyi parancs (ordonnance) azonban, melly Pappart-t a pairek itélőszéke elébe rendeli állittatni, még sem talál általános helyeslést: mert sokan nem látnak a királyi herczegek élete utáni törekvésben statusbátorsága elleni bűnt; s igy inkább a jury által szerették volna őt eliéltetni; s főleg az ellenzéki lapok nyilatkoznak illy értelemben: hanem látszik, hogy csakugyan ellenzéki viszketegből teszik azt; mert az 1830. Charta 28dik §ában olvassuk: „A paire-kamra itél a felségsértési bűnökben, és az álladalom bátorsága elleni merényekben, mellyek egy törvény által fognak meghatároztatni;“ s a büntető törvénykönyv II. osztályában, mellynek czime: „az álladalom benső bátorsága elleni bűnökről,“ a 86dik pont a király vagy királyi család tagjainak élete elleni merényt csak annyiban különbözteti meg, hogy az elsőre atyagyilkosi, a másodikra pedig halálbüntetést szab; s az illető királyi parancsban épen ezen törvények idézvék. — Ezen újabb események elvonák némileg a franczia sajtó figyelmét Nagybritanniától, sőt még azon heves vitától is, mellyek a nevezetes septemberi törvényeket illetőleg e hónap elején, mintegy emlékünnepül, kezdődtek. E törvények értelmében t. i. a kormány nehány hirlapot törvényszék elébe idéztetett, s hamis hireik visszahuzására kényszeritett. E vitályok, mellyeket a ‚Journal des Debats‘ az emlitett törvények mellett, a ‚Courier‘ és ‚National‘ ellenében küzdött, szinte az elkeseredettségig mentek; s miután a béke külföldre nézve biztosittatott, tán még tovább is fogtak volna tartani, ha csak az érintett szomorú belesetek s egymást érő zavarok más térre nem vezetik vala a küzdőket. Valóban érdekes, hogy még egy angol lap is (a Morn. Chronicle)— jóllehet a franczia ellenzéki lapoknak külpolitikát illető hangulatát roszalja — a Temps lefoglalását, és a ‚Journal des Debats-‘nak a septemberi törvények mellett irt replikáit, nem helyesli; s olly nézetet fejez ki: mintha a jelen franczia kormány is à la Polignac a sajtószabadság korlátozásáról gondolkodnék. Ha valaha, ugy jelenleg Spanyol- és Franczia országban láthatni legvilágosabb jelét annak, hogy hol a törvény betűje nem szent a nép előtt, hol a nemzet szilárd erkölcsösségében nincs elég biztossága a felsőbbség tiszteletének, ott a szabadsajtó átok, melly felülről le a legutolsó kunyhóba is zavart hoz, és örök nyugtalanságot, és képes minden társas viszonyokat felbontani. Tartok tőle, hogy ez a két emlitett országban, mindig inkább és inkább be fog bizonyodni; bár mint barátja a szabad sajtónak, inkább szeretnék tényeket látni mindenütt, mellyek annak üdvösségét tanusitanák.

**Északamerikai egyesült statusok.** New Yorkból augustus 21dikén indulva, folyó hó 12kéig estve érkezett a postahajó Liverpoolba azon rég várt fontos hirrel: hogy Tyler elnök a nemzeti bank felállitását inditványozó törvényjavaslathoz ‚veto‘ját függeszté. A whig párt dühösségbe jövén e miatt, az augustus 17diki bankerottbillt is félreveté, másnap azonban meggondolván magát, megjavitá voksát, s igy a bankerottbill, noha 110 gyenge többséggel, 106 ellen, keresztül ment. Mint látszik az ellenzők száma csak azért illy nagy, mivel a bankot szükség esetében fizetni nem képesnek akarák nyilvánitani, de ezt az e pillanatban uralkodó whig-párt, melly a bankokat kegyeli, megtagadá. — Az elnök vetóját vivő követség főbb pontjai következők: Tyler ur sajnálkozik, hogy a congressus többségével nem lehet egy értelemben; de miután meggyőződése épen ellenkező, lelkismerete ellenére nem tehet máskép. „A congressus hatalma,“ mint mondja „olly nemzeti bank alapitására, melly a egész egyesületet átkarolná, kormányunk keletkezte óta folyvást vita tárgya volt. Ezt illetőleg több jeles észtehetséggel, erkölcs- és hazaszeretettel tündöklő férfiak különböző és ellenkező véleményben valának. — Egyik elnök megegyezését a másik ellenszegülése követé, de a nép több izben hol ellene, holl mellette nyilatkozott, s még folyvást ingerült az ország ezen el nem határozott kérdés miatt Részemről elégnek tartom azt nyilvánitni, hogy én mindenkor e jog illetősége ellen szavaztam. Ez utolsó 25 év alatt, minden alkalommal, tartózkodás nélkül szegültem ellene; ez én születéshelyem törvényhozó testületében tevém, de tettem az unió képviselői házában is. Minél fogva átláthatja a tanács és az ország, hogy én egy illy rendszabályhoz sanctiomat nem adhatom, hacsak minden becsületes ember általi becsültetésemről, a nép bizalmáról, saját öntudatomról s minden erkölcsi és vallási tekintetekről, mellyek nélkül sem kormány, sem nép boldog nem lehet, lemondani nem akarok, s valóban olly vétket követnék el, mellyel lelkismeretemet a világ minden kincseért sem akarom terhelni, s ha tenném, minden erényes embertől gúnyt és megvetést érdemlenék.“ Ellenben hajlandónak mutatkozik olly bank felállitásához járulni, mellynek hatalmában lenne váltói ügyködései végett fiók egyesületeket állithatni és jegyeit készpénz gyanánt kiadhatni. A követség e szavakkal végződik: „Én e billben, mellynélfogva a congressus olly egyesült statusbank alapitására adjon jogot, melly a különböző tartományokban disconto- és depositen-commanditokat, megegyezésökkel vagy a nélkül állithasson, olly elvet látok, mellynek eddiggelé én mindenkor ellene szegültem és mellyhez sanctiomat sohasem is adandhatom. Ugyan azért, nem is bocsátkozva egyéb fontolgatásokba, visszaadom azt a háznak, mellynek eredetét köszöni, határozata elleni jelen nyilatkozatommal együtt.“

**Nagybritannia.** London september 13kán. Sir R. Peel Tamworthban ismét megválasztatott: Acland ur ugyan ellenei lármája közt harmadfél óráig tartó beszédet mondott a gabnatörvények ellen, Peel barátjai és követői által azonban egész tisztelettel elmellőztetett—. Dorchesterben Sir J. Graham, Exterben Sir W. Follett választattak meg minden ellenzés nélkül. Bowring dr. september 9kén egy gabnatörvény elleni szövetség alakitását eszközlendő Londoni gyülekezetben beszédet mondott, mellyben mindenek előtt szerencsét kiván az országnak, hogy e felette fontos tárgyra nézve a nyilvános részvét végre ébredezni kezd. Hiába beszéltünk, hiába iparkodtunk már régtől óta, megmutatni. hogy a becsületes mesterembernek ez országban nincs joga a világ vásárjaitt meglátogatni, termékeit, mint munkája díját, haza hozni, de mit használt? — Az angol törvényeket századok óta az egyedárusok hozták, és a hatalom-, a vallás- és polgári-jogok egyedárusságai alkották, miszerint igen természetes, hogy a törvényeknek is illyeneknek kell lenniök Mondja tovább: saját szemeivel annyi nyomorúságot látott már, hogy annak még csak emléke is bússá teszi őt. Azt tartják, hogy nagy szerencsétlensége egy nemzetnek a másiktól függni; azonban véleménye szerint ő a nemzetek viszonyos és különös érintkezését az emberi boldogság legbőségesebb forrásának tartja. Nézzen csak körül a legaljasabb ember, tapasztalni fogja, hogy szükségeire és kényelmére egész Europa, Afrika és Amerika adózik. Fog látni vidékeket, mellyeknek lakosai földjei termékeit fel nem emésztik, aztán ollyakat, hol a műszorgalom teremti a földmivelő szükségeit. — Franczia országban is az adónak fele a telkeken fekszik. Rendithetlen meggyőződése tehát, hogy a gabnatörvények eltörlése a földmivelőnek hasznára fogna lenni. stb. stb.— E beszéd, valamint több illy tartalmuak is, igen nagy tetszést nyertek. — Tartattak azonban másutt is illy gabnatörvény elleni gyülekezetek. Manchesterben a mayor 600 aláirással ellátott folyamodásban kerestetett meg egy illy gyülekezet tarthatására, hol egy parliamenthez nyujtandó folyamodás fogalmazása fogna tanácskozás alá vétetni, mellyben az a kérelem is foglaltatnék, hogy a parliament addig el ne oszoljék, mig a gabnatörvény kérdése végkép el nem határoztatnék.

London, september 14kén. Peel, Follett, Graham és hihetőleg e pillanatban valamennyi miniszter és miniszteri hivatalt viselők megválasztása iránt semmi kétség. Acland nem is üzé tovább Peelleli concurrentiáját, minthogy a választási ünnepnél egy beszédet tarta és magát kijelelteté. A választók mindazáltal szemtelenségnek tekinték, hogy egy szegény ördög, ki hogy hetenkint nehány font sterlingre tehessen szert, át kalandozza az országot, és oktatásokat tart a gabnatörvények ellen, s ki ha tán egy pár fonttal többet kapna, még mellettök is szólna, a gazdag Peellel, egy hatalmas párt fejével és Anglia első miniszterével szemközt merészlett sorompóba lépni; le is lármázták végre egészen, és alig emelték nehányan mellette kezöket.

**Lengyelország.** Varsó september 10kén. Tegnap érkezett ő felsége a czár harangzugás és a nép örömrivalgási közt városunkba, s a Lozinki palotában szállott le. Estve a város pompásan ki vala világitva.

*) A Siecle szerint a gonosztevő neve nem Pappart, hanem: Quènisset.

☞ **Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jövő octoberrel kezdendő fertályévre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek; méltóztassanak rendeléseiket idején értésünkre adni, hogy mi is idején tehessük intézkedéseinket. —**

‚Világ‘ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚Ismertető‘ gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti—most egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

79.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

October 2kán.

Világ' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. Ismertető gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni barátok piaczán a Kecskeméti — mos egyetemi — és aranyhimző utcza 410dik számalatti sarokház 2dik emeletében, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

**Tartalom**. Magyarország. Kinevezések. Halálozások. — A Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály IV. — Adó. — Abauj-megyei közgyülés. — Szabolcs megyei közgyülés. — Ő r. Egy kis biztositó szelep K. ur dalyos fujtatójára (folytatás). — Váczi levél. — Pesti hirek. — Külföld: Nagyaritannia. — Francziaország. — Olaszország: Milano — Roma Németország.

## Magyarország.

A nm. magyar kir. udv. Kamara az iglói kir. bányamesteri és bányatörvényszék-helyettesi megürült hivatalra Luchkovicz Ferencz ugyanottani bányatörvényszék-helyettességi jegyzőt a pozsonyi kir. harminczadnál megürült első áruvizsgálói hivatalra Petz János másod-áruvizsgálót s helyébe Reymann Mihály sopronyi áruvizsgálót alkalmazá, ez utóbbinak helyébe pedig Sopronyban Gschwentner Antal zimonyi áruvizsgálót helyezte át, ennek helyébe viszont Zimonyban Gauter György ugyanottani raktárnokot, valamint ennek helyébe Grandauer János poszonyi harminczad-tisztségi gyakornokot mozditá elő; avégre homolicz i utlevélvizsgálói megürült hivatalra Georgievich György uj palánkai harminczadi körlovagot alkalmazá. H—k.

Halálozás. Herczeg Grassalkovich Antal september 29kén éggeli 10¾ órakor Gödöllön meyhalálozott.

Fő méltóságú gróf Schönborn-Buchheim Ferencz Fülep, a Bayor királyi szent Huhert,és a máltai jeles rendek vitéze, — a franczia becsület-legio keresztese, cs. kir al-ezredes, kamarás, és valóságos belső titkos tanácsos, az ausztriai főherczegség örökös főesztalnokja, és t. nemes Bereg vármegye örökös főispánya, folyó évi augustus 18kán életének 73dik évében, Maidlingben Felsőausztriában, boldogabb életre szenderült. — Kinek is — lelki nyugalmáért, september 23kán a munkácsi romai-catholika anyaszentegyházban engesztelő áldozatok mutattak be az egek urának. — E gyász ünnepet jelenlétekkel diszesitették: a megyei másod alispán több tisztviselőkkel és táblabirákkal, — a munkácsi vár-parancsnok, az itteni katonai tisztikarral, nem különben számos uradalmi tisztek, és a helybeli római-egyházi közönség nagy számmal egybe sereglett tagjai. — Az elhunytat nemes kebléről, és az emberiséget általlelő felebaráti szeletetéről jellemzi végintézetének azon pontja, melly szerint halála után, az élet terheivel leginkább küzdő szogény robbágyai között bizonyos summa készpénz, és gabnamennyiséget, részesen munkácsi és szent-miklósi uradalmaiban száz ezüst forintokat és száz köböl tengerit rendelt kiosztani. — Békén nyugodjanak hamvai, miként áldott leend emléke!

### Pesti Hirlap és Keletnépe közti vitály.

IV.

A Keletnépe körüli vitály vég pontján az a kérdés tolja magát az olvasóra: hogy a haza s a közügy mit és mennyit tekinthetnek magukra nézve a csatázás végeredményének? szedhetnek-e valami üdvös gyümölcsöt illy terjedékeny vitatás mezején? láthatják-e abban hazai dolgaink forduló pontját? adódott-e elő egy vagy más részről olly terv vagy formula, melly szövevénycs viszonyainkban minket, tapogatókat, Ariadne biztos fonala gyanánt vezethetne? vagy van-e legalább néhány eszme tisztába hozva? vagy kiegyenlitve a nézeteményi különbség legalább egy részben, p. o. a teendők sorára nézve? — A feleet csak a legutolsó kérdésre lehet örvendetes. Igen is tisztába van hozva, vagy is inkább már ez előtt is alkalmazott kicsinált igazság vala: a) hogy anyagi előmenetelünknek szellemi alapon kell épülni; b) hogy nemzetiségünk ezentúl is minden más érdek felett uralkodik, s a más nyelvüekre nem erőszak, de alkotmány érdekébe behuzás által terjesztendő; c) hogy ezeknek nyomán a teendők sorában népnevelés, közlekedési módok rendszeresitése, hitel-intézetek, s az ősiség azon módositásai, mellyek azokat feltételezik, állanak napi renden; d) hogy a legközelebb megvitatandó tárgyak: házi adó és a megváltási kérdés, maga minden szövevényes viszonyaiban. S ha bár őszintén megvallva tudtunkra vezek számos hazafi kebelben már régen igy tüntek fel: még is nagy nyereségnek tartjuk, ha hogy e nézetek és e sorozat a vitálybeli gondolat-csere által nagyobb közönséget és szélesebb helyeslést szerettek magoknak.

Tökéletlenebb a nyert eredmény a működési rendszerre nézve, mellynek utján előidézendő volna az, mit kivánatosnak mindenki elismer. Itt a különbség nem csupán az irány és modor körül forog, melly az időszaki sajtó mezején követendő: de magát a munkáló gépely organismusát, a dolgozó erők benső mechanismusát érdekli. Gr. Széchenyi István és Kossúth Lajos e tekintetben két különböző iskola tanait képviselik. Közelebbi taglalatot érdemel tehát a dolog, főleg. mert még az sem lehetetlen: hogy a két iskola theoriáji egyiránt hézagosak.

Gróf Széchenyi a módokra nézve, mellyek által czéljait létesiteni igyekezett, eleitől fogva, mindenkor a központosítás embere volt. Nem azon kormányzati központositást értem itt, melly a helyhatósági jogoknak tetemes részét elnyeli; de egy más nemét a központositásnak, melly a nemes gr. cselekvéseit tulajdonilag jellemzi. Ezen a gróf eszméleti világában már régen fris életet folytató gépelyben, ha én jól veszem fel a dolgot, anyagi középpont: az állóhidban összeforrt, vasutak és vizcsatornák által a legtávolabb pontokkal összekötött, dúsgazdag, bájossá varázsolt Budapest; szellemi középpont: maga a tisztelt gróf és rokonszenvü barátjai: eszközök: a nemes gróf iratai s a helybeli egyletek s intézetek; hatáskör: országgyülésen kivül a vélemények előkészitése s a magasabb társasági élet magyarositása; országgyülésen a főrendi tábla alkotmányszerü oppositiója. Mi volna könnyebb, mint az igy organisált gépelyt mindig szem alatt tartani, a katlan alatt hol erősen, hol gyengébben tüzelni, szigorú taktika szerint előmenni és szoros tudományilag játszani a sakk partie-t! Az illy gépely szabatos működésétől reményli a nemeslelkü gróf, hogy mind azt, mit ohajt, s azon egymásutánnal, mellyet ohajt, éppen azon időpontban, mellyre azt hő keble ohajtja, pontosan s keresiteni fogná mig végre Magyarország „a mostani elkopott félig meddig fedalis, félig meddig alkotmányos szövevényből emberhez illő képviseleti rendszerre átvarázsoltatnék."

Nem kevésbé barátja a központositásnak Kossúth Lajos. Politikai vallásának általányos talpköve a vármegye. A megyei élet sajátságaival senki nála jobban nem ismeretes, behatott annak minden ágazataiba, nincs előtte titka a szövevényes fonalaknak, szivvérébe vette fel az institutio életnedvét, s a megyei élet fontosságát soha senki lelkesebben fel nem fogta, remekebbül nem ábrázolta. A megyei hatóságon kivül még csak egy más hatalmat ismer s ez: a sajtó-utjáni nyilvánosság. E rendszerben tehát a fő vonások: sajtó. mélly magvitatja a kérdéseket; megyék, mellyek azokat határozattá változtatják; országgyülés, melly e nyomon törvénythoz. És megvan, a mint emlitém, ezek mellett Kossúth Lajosnak is a gyakorlati munkálatra nézve a maga központositási eszméje. Középponti hirlap, melly az eszméket közre teszi; középponti megye, mely azokat végzéssé emeli, a többi megyékkel felszólitólag tudatja, s ezeknek visszatetszö lépéseit indignatióval fogadja; — két vagy három középponti ember a középponti ujság és megye kormányán, — középponti állandó hallgatóság, melly a középponti városban minden nemü gyülekezetet különbség nélkül környez és lármázva igazgat, másnap közvélemény képében, mint vox populi vox Dei az egész országban kitrombitálandó; ez a mi csekély abstractióink szerint Kossúth Lajos gyakorlati nézete a nálunk kivánatos országlásról. E rendszerben mozgató erő: a középponti újság és megye, kifolyási csatornák: a megyék; öszvefolyási pont: az országgyülés; ellenőrködő hatalom: a nyilvánosság.

Ime két külön neme a működő gépelyeknek, két külön országlási terv, melly csak abban hasonlít, hogy mindkettő központositáson épül. De hát ha mindegyikből ki volna felejtve a legszükségesebb karika; hát ha egyes fogyatkozásaik mellett a két tervnek egyike orvosolhatatlan eredeti bűnben is sinylődnék?

Gróf Széchenyi rendszerének egyik fővétke az, mit már Kossúth Lajos is kiemelt: a törvényhatóságok befolyása nincs benne kellőleg méltányolva. Alkotmányunk természeténél s politikai állásunknál fogva gyenge alapon nyugszik nálunk mind az, mi sarkpontját nem a megyékben találja, vagy szerkesztökbe magát bele nem illeszthetí. Innen van, hogy azon cselekvési rendszer, mellyet gróf Széchenyi darab ideig az akkori körülményekhez képest igen sikeresen üzött veszteni kezde hathatóságából azon órától fogva, mikor a mozgalom szintéreivé a megyék lettek, a tisztelt gróf pedig gravitatiói pontját azokba általtenni elmulasztá. A nemzetet en petit co-

mitė sokáig vezérleni nem lehet ott, hol 52 megye nyilvános életet üz s következőleg az ideák mozgalmának legnagyobb részét magá ba felveszi.

Másik hibája gróf Széchenyi rendszerének némileg közös Kossúth Lajoséval; mert valamint Kossúth Lajos gyakorlati rendszerében ki vannak felejtve a törvényes főhatalom szükséges jogai a megyék irányában: ugy gróf Széchenyinél is felette homályos annak hivatása. A különbség az, hogy gr. Széchenyi rendszere csak a közvélemény vezetésére szorítkozik s a közigazgatást alkotmányos helyzetében hagyja; Kossúth theoriája ellenben a főhatalom szerepét kivétel nélkül mindenben a benevolus spectator szerepére kárhoztatja: a közigazgatásba és törvényhozásba vág, azt absorbeálja, és nem más mint valóságos foederalismus. Szinte a túlságig ki van fejtve ezen theoriában a megye eszméje, de homályban hagyva korlátai a törvényhozás és korona irányában. Hogy a polgári társaságban egy törvényes főhatalomnak kell szükségkép létezni, melly rendet tartson, a törvény végrehajtására felügyeljen, egyest és testületet hatáskörükhez kössön, a túlhágókat oda visszautasítsa, az érdekeikben megsértett egyéneket a törvényhatóságok visszaélései ellen ótalmazza; és hogy ezen főhatalomnak a törvények által kitűzött téren kényszeritő erővel kell törvényesen felruházva lenni egyesekre és megyékre nézve: máskülönben minden képzelhető előmenetel kezesség nélkül marad, — a törvények végrehajtása nem biztosíttathatik s a magány érdekek ótalmat nem lelhetnek; ezen ABC-jéről a statustudománynak, Kossúth Lajos terjedékeny lapjaiban még soha egy sort nem olvastam, egy világos eszmét nem találtam. Naponként sértve szemléli az egyesek érdekeit, elhanyagolva a törvényt, szaporodva a visszaéléseket, s eszébe még nem jutott: hogy ez nem lehet máskép, mig jót vagy rosszat valósítni egyiránt nehéz marad a főhatalomnak. Látja, hogy a főhatalom a vesztéglés idejében sem birt a törvényhatóságokkal; és az átalakulás évkorában akarja nevelni a megyék hatáskörét! — Nem érzi, hogy minél kisebb a hajlam több hatalmat ruházni törvények által a fejdelemre a megyei hatóság irányában: annál inkább kell erkölcsi hozzájárulással könnyíteni azon jogok gyakorlatát, mellyekkel alkotmányszerűleg bír. A fejedelem megesküszik leges observare et observari facere; kérdem, mikép teljesitheti esküjét a most divatozó theoriák mellett egy törvénytszegő megye ellenében? — Naponként tovább kivántok menni a jogok terjesztésiben: ámde ellensúlyt ezen lépéseknek szorosabb rend és fenyiték által adni nem akartok. Haladtok újitási pályátokon; lebontjátok a közfalakat, egyes hurkokon oldotok, kisikamlotok egy két gyürűzet szorongásaiból; s nem veszitek észre, hogy ezen működés, hacsak új kezességek a rendnek nem adatnak, ha csak új kapcsok nem lépnek a társasági szövedékbe, nem haladás, hanem csak desorganisatio szomorú munkája, szomorú előfutója egy siralmas tabula rasa-nak. — Rendszertekben hibázik minden tiszta fogalom, nem csupán a korona szükséges hatásáról a monarchiában: de általjában minden bár mi néven nevezendő főhatalom természetes és szükséges hivatásáról. Ideáltok azon köztársasági kormányzat, melly épen most Mac Leod ügyében kárhoztatja a szövetség egyik statusának (New York) tettét: de bevallja, hogy nincs hatalmában segiteni, s igy az alkotmány hijányánál fogva kénytelen a köztársaság békéjét s jövendőjét egyes tévelygők viszketegeinek alárendelni; pedig nem volna nehéz megmutatni, hogy még azon köztársasági elnöknek is több valóságos hatalma van, mint a mennyi, theoriáitok szerint, a magyar monarchiában a főhatalomnak jutna. Ott nem létezett s nem létezend soha a minden rendszerek legrosszabbika: egy központi újság, megye és hallgatóság által vezérlett foederatio. — Néha néha feljajdultok, mikor magány érdekeitek megsértetvék megyei határozatok által; csudálkoztok, hogy nem segít rajtatok tüstint és hathatósan a kormány s elfelejtitek, hogy száz hasonló esetben, mikor t. i. nem rólatok volt szó s ti az elv mellett küzdöttetek, a kormányminden törvényes hatását eltagadtátok. Néha néha felfohászkodtok energicus, a mozgást vezető, a zavart fékező kormány után, elfelejtve, hogy hol egyszer a kormányzati mozgony elakasztása állandó gyakorlattá vált, ott a főhatalom az örökös harczban, mellyre kárhoztatva van, elébb utóbb ellankad, s a tehetetlenség által, mellynek ölében tengődik, végkép elgyengül. — Illy körülmények közt számüzve az van, a mi kivánatos: a törvényszerű energia s csak ezen alternativa marad: erőtlenség vagy erőszak.

Néhány igen szép sorokat idéz fel Kossúth Lajos a közigazgatási visszaélések mikénti orvosolhatásáról. A névtelen igen szép tollú szerző csak egyet tud: nyilvánosságot. Igy tiszt. barátunk b. Eötvös igy Kossúth Lajos, ki ehez még a közszellem kifejtését és a kötelesség érzetét teszi. Ezek mind gyönyörű szép elemek a szabad institutiókban: de nem kell hivatásuk felett megtévedni. Fénykör igenis a nyilvánosság, felvilágositó kutfő a megyei és központi hatalom részére; legyen ellenőrje mindkettőnek, találja benne életnedvét a köz szellem, viruljon belőle a kötelesség érzete; de mind ezek csak segitő s nem el határozó erők; mert nem mindig olly sok oldalú a nyilvánosság, mint hiszitek; csapásai ellen a szokás eltompít, és minden esetre, ha felfedezéseit cselekvés nem követheti, ha az igét tetté csinálni nem szabad: áradozand szóban és irásban, deg polgári társaság nagy haszna nélkül fog feloszlani.

Ezeknél fogva mondom én, hogy bár mellyik a két rendszer közül kapja meg az elsőséget, mig a kifejtett tárgyban közöttünk az ideák meg nem tisztulnak, mig a nemzet ön törvényeinek szigorúbb biztositását nem követeli, mig által nem látja, hogy ez a főhatalom kényszeritő ereje nélkül törvény-végrehajtás dolgában lehetetlen, és igy a közértelem a bajon nem segit: mind addig ügyeink kifejlésében tetemes hézag fog éreztetni; sok üdvös fog ugyan véggeztetni ország- és megyei gyüléseken: de három negyed része egyes jók és nemesek iparkodásainak daczára, siker nélkül elhinetni parlag mezőn, az érdekek kezesség nélkül lenni a visszaélések ellen, s az anyagi jólét kifejlése, mellyet mindenek felett rend és biztosság feltételez, csak igen lassan haladhatni; mig végre közvélemény a papiroson maradó előmeneti rendszertől elfordulandnálunk maga a közjózanság van felhíva az ön-kormányzat kinövéseinek kártékonyságát mérsékleni.

És ez az mit én országos embereink figyelmébe ajánlok; ezaz, mi a köz értelmesség növekedésétől várok, s ezért szeretem a nyilt vitatást, ezért szállottam ki az ujságirói térre: mert erősen hiszem, hogy a nemzet egészséges és erőteljes intelligentiáji, mihelyt egyszer a mostani divatos tévtanokból kiemelkednek s elfogúltlan szemlfélendik viszonyainkat, a legszükségesebb szükséget érezni fogják; érezni fogják, hogy minden lehető haladásink közt legsürgetőbb a jó rendnek haladása, mint szövetségese nem ellentéte a szabadságnak; mert a jók szabadságát pártolja a kevésbé jók próbatéteinek ellenében.

Addig is, mig a minden oldalú vitatás e kérdés felett világát elönti s mig nemzetem ezen igazságokkal közelebb megbarátkozik szabad legyen nekem is elmondani: micsoda taktikát ohajtok én közügyeinkben a nemzet emberei részéről. Szokássá vált, hogy mindegyikünknek meglegyen a magáé; elmondom tehát én is, mi az a modor, irány, vagy taktika, mellyet véleményem szerint statusférfiainknak, megyei szónokinknak, s a sajtónak, szóval: a nemzeti erők és szellem minden egyes képviselőinek, szóban, irásban, működésben jelen állásunkhoz képest követniök kell, ha hogy hazánkat valósággal boldogítni akarják.

A kormány irányában: viseletök, minden szó, egész magoktartása által a kormánynak azon *meggyőződést szerezni*: miképp a szerencsét, *egy hatalmas statusnak lenni alkotó része*, érdeme szerint méltányoljuk, hogy következőleg Magyarország kifejlése, gazdagodása, nemzetisedése által az egész monarchia cohaesióját gyengitni soha nem fogjuk; és hogy nemzetiségünk kifejlése nemcsak nem készület a kormány ellen, hanem inkább a nemzeti indivitualitas olly szilárdulása, melly új és hatalmas elem a közös erők summájában.

Hallgatni a monarchia külön részei heterogeneitásáról; mert ha alkotmányunk tiszteletben tartatik a kormány által, más tartományok szerkezetére semmi gondunk; —

Nem beszélni sakk játékról; mert sakk nem gondolható ellenpárt nélkül s azzal végződik: sakk és matt a királynak; mi pedig a hű magyarnak nem szándéka; —

Nem hirdetni a kormányról, hogy németekké akar tenni, a mi nem igaz; vagy ellensége a népnevelésnek, a mi méltatlan gyanusitás.

Megyei körben: élni megyei hatóságunk szép igazaival, életet adni a meghozott törvénynek, salakjaiból kitisztítani a közigazgatást, engedelmeskedve végrehajtani a törvényszerű felsőbb parancsokat, gondosan előkészitni a kötelező utasitások és törvény anyagait: nem pedig a közigazgatást botrányos zavarban hagyni, törvényhozási kérdéseket tettleg eldönteni, a fenálló törvényeket elelhanyagolni, s az ujak alkotásában a legfontosabb elveket egy rövid felszólalással, és vivát-tal eldönteni; opponálni, midőn a kormány törvényt sért: de segítni, mikor jót akar, vagy a törvényt eszközli; s nem állitni fel folyvást olly elveket, mik mellett minden hathatós kormányzás lehetetlen;

Minmagunk elibe szabni józan határt, megyei hatóságunk dolgában;

Számkivetni közgyüléseinkből a pisszegést és zajongást, s nem rendszeresitni azt; el nem ijeszteni élesség és gúny által a máskép vélekedőket: de mellőzni minden befolyását azoknak, kiket arra sem törvény sem szokás nem igazol. —

A sajtó mezején: nem felszólitani a megyéket, hogy túl menjenek határaikon: hanem figyelmeztetni a hibára, mikor túl mennek; —

Az ifjuság nemes érzelmeit búzditni, tanulásra s cselekvésre felhíni: de nem elhitetni vele, hogy mint testület, társasági hatalmat képez; —

Nem agitálni olly módon, melly túl vág a kitüzött czélon: hanem higgadt vitatás alá venni egyetemben az újitások elveit s részleteit, nem pedig szenvedélyesen hirdetni olly elvekzt, miknek kivihetősége még rejtély;

A jogok mostani birtokosait figyelmeztetni a változott körülményekre, az idők szükségeire s a politikai méltányosságra: a földnépét pedig emlékeztetni az igen sokra, mi érette rövid évek óta tör-

tént; s a mi a jó akaratnak tettlegesebb bizonysága, minden szóbeszédnél; —

Központosulni, a mennyire lehet, 3—4 főtárgy körül, melly a legközelebb jövőnek legyen feladása s ezeknek alapos megfontolására forditni egész eszméleti erőnket.

A más nyelvüeknek ismételve kimondani s tettel bebizonyitani, hogy nem denationalisálni akarjuk őket: hanem csak módot nyujtani, miszerint a megmagyarosodott hivatali és közélet jóvoltiban kivétel nélkül részesülhessenek és igy tettleg osztozhassanak az alkotmány áldásaiban.

A külön vallásbeli felekezetüekre nézve: a catholikus Clerus törvényes állását tisztelni, az evangelikusok érdekét a törvényhozás által kitüzött pályán tovább is pártolni, nem pedig a pap jószágok iránti agitátióra használni a vegyes házassági kérdést. —

Általjában köz és magányélet mezején: jotékonyságot üzni, s szeliden és példával, de nem parancsolólag szólitni fel másokat; —

Tisztelni kevés nagy férfiainkat, bár milly politikai szintviseljenek, s azokban min magunkat; nem pedig a sárba lehúzni a kevés tekintélyt, melly köztünk még létezik.

És én bizonyos vagyok, hogy ha ezen taktikát a közéletben próbául csak a jövő országgyülésig a nemzet bizalmát biró férfiak magokévá tennék s állandón követnék: a kölcsönös bizodalom lábán fognánk állni kormányunkkal mindjárt az országgyülés elején; meg lennének nyugtatva a gazdagok, lecsilapitva a szegények, enyhülve a Clerus, szeiditve a más nyelvüek reactiója, s haladásunk ösvényén a historiai básison s a törvényes formák mellett élénken mozogva de veszély és bukás nélkül fognánk haladhatni. Mert ezen taktika a hazafiság, a becsület, a józan okosság taktikája; vagy is inkább nem taktika: hanem magaa hazafiság, a becsület, a józan okosság. És az illyennek sikere van, — sikerének lennie kell, különben az örökösigasságot és a józanság hatalmát kellene eltagadnunk. X.Y.Z.

E czikkel tisztelt szerzője a Keletnépe s Pesti Hirlap közti vitály felett értekezni megszünik. A szerkesztőség programmjának legtöbbször kétségbe vont szavait látja e czikkek közölhetése által is beváltva: nyilt homlokon nyilt vélemény, nem rejtett czélok, nem titkos eszközök, hanem kimondott szó és kiállitott cselekvény; — s törvény és becsület szóban és tettben. — Az illy elvekhez minőket e czikk visel, nem is illenék más nyelv, mint a nyiltság cordialis nyelve. Az illy elvek helyén vannak a legtisztább, a legszentebb oltáron. Lehetnek hiányosak: de forrásuk tiszta, látszik a folyamról, melly ebből kicsergedez. Mi máskép áll a dolog a napfény embereivel! — Ők még egyre bujkálnak száz értelmü czifra fenyegető szóhimek alatt. Kor, élet, korlelke, korszelleme századohajtás, időohajtás, korkivánás, joguralom, szabadelműség, kornyelvcsengés. stb. Vagy kivánnak olvasóink egész szerkezetet összehasonlitani? azzal is szolgálhatunk: ime a legujabb, a 77dik szám vezérczikkjének kezdete: „kevés politikai axioma van ugyan(de, még is van),mellyel az életnek bonyolódásai felegész a tühegyig vas következetességben lépést tarthatnának a nélkül, hogy képtelenségek álljanak elő; midőn szélsőségekre kerül a dolog, az „események hatalma“ (die Macht der Ereignisse), melly a statusélet szükségeitől postulált fejleményt minden ellenzés letarolásával (miről jó volna bizonyos embereknek meg nem felejtkezniök) mindenhatóan létre hozza, túl e postulatum határán temperatorkép tűnik elő, s az élet ki neveti a logicát, mint Jupiter s Venus a szép Danae aranytalan őrét nevették.“ — Fessétek ki uraim ez érthetetlen képvázat: fessetek — felfogásunk szerint — szélsőséget, letarolt ellenzéseket, mindenhatóan létrehozott fejleményt, s ezen fejlemény határán túl még két alakot: az események hatalmát és az életet. Az események hatalma ott álljon mint letaroló s létrehozó győztes, de már temperatori az élet pedig ott álljon, mikép a logicát kineveti. Szegény logica! hasonló is vagy te a szép Danae aranytalan őréhez. Igen de hogyan fessük mind ezeket, hiszen ezeknek sem testök sem lelkök? Nincs bíz azoknak barátim, nem is lesz soha; de már még is csak fessétek a P. Hirlap kedveért. — Ugy hiszem, uraim, itt a becsületes polgáriság és hazafiság cordialis tiszta nyelve áll szemközt czifra himekben rejtező alaktalan rémekkel, mik közül alig ismerhető egyéb, mint a kevély fenyegetés réme.

□ **Adó.** — Az ‚adó‘ kérdésnek első elemei ime kezdenek előtünni a nyilvános lapokban. A Pesti Hirlap harmadik számában fejtegeti már az alapot, min szavazata, mellyet a jövő lapban igér, épülni fog. — Én sejtem e szavazatot, azért is, mert nyiltan vallja a 78dik szám vezérczikkjének végső része, hogy a czikk iróját rokon szenvei a néphez vonzák. — Mi, kiket rokonszenveink a nemzethez és házához vonzanak — mellyben a nép is benvan — egy kissé nehezebben leszünk készek véleményünkkel: mert a népen könnyiteni komoly szándékunk; de e könnyités által a nemzetet s hazát annál kevésbé szeretnők érdekében rövidíteni: minél bizonyosabb, hogy a nép az adott áldozatot megemészti, midőn a haza s nemzetiség minden adott fillért kamatra tesz a maradék számára. — Én igazságot keresek a Pesti Hirlapban is: ugyanazért nézzünk végig alapjának vonalain, s ha jót találunk és bizonyost, fogadjuk el azt és használjuk fel azt. Először is szemrehányása volna a 78. számu vezérczikknek a multak miatt, de ezt kegyesen elengedi. — Hagyjuk ezt uraim! voltak a magyar parasztság multjában sanyaru időszakok. A hóditás és győzelem következményeit ki nem ismeri? — Ur, kit az események hatalma soha gyöngének nem talált a pórság ellenében, kiemelte a meghóditott s vakon engedő népet a jogtalanság nyomorából, maga mellé ültette, hogy legyen első ő utána; a házi adót, az igazgatás terhét és költségét századokig maga viselte; saját érdekeinek egy részét a parasztnak ingyen oda adta: mialatt vérzett a haza földjének őrzésére és gazdagitására. Ez ur jelenleg is a kezeib n létező hatalmat a legjobb akarat nyilatkozásai közt, szelid emberiséget lehelő törvények alkotására használja: — és szemrehányás! Lehet-e illy osztályrul állitani, hogy az idő tanácsát érteni „kezdi,“ ha csak az nem áll, hogy az idő = Pesti Hirlap, s az idő tanácsa = szerkesztő ur tanácsa; — mert akkor igazán el lehet mondani, hogy az idő tanácsait érteni!! kezdjük; — de — e tanácsokban nem nagyon épületes czélokat „kezdünk“ ismerni. —

„Igen is“ igy szól a 78dik szám első hasábja „érteni kezdi, és a melly nemzet ezt érti, érteni fogja, hogy midőn az áldozatigénylő külső bajok lenyugtával, gondjait egészen a socialis javitásokra, s általok saját javára fordithatja, mindenek előtt igazságosnak kell lennie, s mint illyennek saját jóléte előmozditásának dicsőségét öntehetségében keresnie“ — E szavakat a 78. sz. szerzője becsületes lélekből irta ki. Bár ő, s kik véleményében osztoznak, gyakorlatban is felállitanák e dicső tanok példáját, saját tetteik nyomán. A Pesti Hirlap szerkesztőjének butoros biliárdos csarnokai, pusztácskája, juhai vannak, ezek birtokai, sajátjai: én mind ezek hiányában szegény vagyok, s még szegényebbek azok, kik munkálásom szerény gyümölcseit élvezik: — igazságosak leszünk-e, ha mi igy szólunk ő hozzá: — Uram, szerkesztő uram, te ugyan törvényesen atyád vagy szorgolmad után huzamos idő óta birod a juhocskákat s a butoros biliárdos csarnokokat: de légy igazságos, ime mi is emberek vagyunk mint te: osztozzál velünk.‘ — Én jog és jog közt, positivum és positivum közt, törvényes és törvényes állapot között különbséget nem ismerek; s valamint azt mondom önnek, ha saját juhocskájit s butorait másokkal arány szerint felosztja, hogy generosus volt: — ugy a nemesi rend hasonló bánását szinte nem ragadhatom le a nemeslelküség dicsőséges mezejéről, hogy azt az igénylések (ugy hiszem, Ansprüche) vámszedői udvarába hideg ‚muszájjal‘ behajtsam. — Ha tehát a nemesség a házi adónak egy részét magára vállalja, az elvet magát a nemeslelküség fogja kimondani, s csak azután léphet fel az igasság és máltányosság, hogy az arány kidolgozásához tarthassa tiszta világú szövétnekét.

A 78 sz.: Továbbá kiszámitván irigylendő adataiból, hogy a pesti megyei háziadó jelenleg tizszer több mint volt 1740ben, igy folytatja: „Kérdés ugyan: nem szaporodott-e népesség s pénzmennyiség, s nem emelkedett-e a keresetmód még nagyobb arányban, mint a közterhek? — s e kérdésre határzottan „nem-“mel felel. És utóbbi soraiban ismét azt állitja, hogy Pestben 1740hez képest a szaporodás aránya 90 : 8. — A miből világos, hogy a „nem“ helyében egy őszinte „igent“ jobb lett volna vallani; mert ez arány szerint Pest népessége tizenegy és egy negyedszer szaporodott. — A ki nem csábitani, hanem őszinte jó lélekkel meggyőződni akar, vessen csak egy pillantást a fekvő birtok becsének arányára 1740ben és most. — Beszélik, hogy Békes megyét a budai melegvíz-malomért cserébe adta a kamara. Magam is tudok helységet, hol a földnek láncza mult század végén egy pengő tallér volt; ma már ötvenszer annyit ad értte a szorgalmas földész. Önök azt hiszik, ott van keresetmód, hol sok napszám van. — Eljő honunkra is egykor mint szomorú, s a béke eredményeinek baloldalai közé tartozó, fatum, a napszámok kora! ó boldog kor, ó izgatás aranykora! Lesz ekkor szabadság és koplalás, népjog és népnyomor, adóegyenlőség és szegényadó, népnevelés és néptudatlanság. Lesz joguralom és sepredékuralom! Sokszor ha végig eszmélek hazám jövendőjén, s azon gondolkozom: miképen lehetne e kort minél messzebb tolni a jövendő háttérébe; s azt látom, mikép erőködnek mások ugyanazt előre húzni egész a küszöbig, mellyen a jelen átlép a jövőbe; illyenkor szánom önöket, hogy illy korán születtek, hogy férfikoruk elmulik s o'connelli vénájok használatlan kiszárad. — Mert uraim! még csak a joguralom kora ám az izgatás kora, s azt tudnunk kell, hogy midőn béke kedveért mindent feláldozunk, még csak akkor tettük le a békétlenség gyökerét a legbujább földbe.

Azt állitja továbbad a 78 sz: hogy, ha megfontoljuk a közbátorlét, a politialis rend igényeit, a fejlődő korral fejleni szokott uj szükségeket, meg kell győződnünk, hogy a költségek tetőpontjokat még nem érték el. — Én ha olly hatalmas nemtő volnék, minőkről a mese emlékezik, varázsbotommal ütnék egy puszta szigetre, rábűvölném a magyar föld alakját s körülményeit, és ez ábrándhazának kormányát a magasztos szerkesztő kezeibe nyugtatnám, s csak akkor ébresztenem fel, midőn jól beszítta a tanuságot, hogy a halkan fejlődő kor, halkan fejlődő szükségeit meggyőzi; s hogy az erőtetve fejlesztett kor aránylag fejlődött szükségeinek viselése alatt le-

*

rogygyan.— Én mintha látnám a fejlődő kort, melly ez ábrándhazában „1sö Lajos-kor“ nevet viselne.—Keresztbe épülne az országon két vasut, mind kincstári költségen; isten őrízz ingyen munkától, egy pár csatorna is mérettetnék, s ásatnék a két folyam között, ország költségén épülne négy hid a Dunán, négy a Tiszán, napszámosak raknák a jó utakat faluról falura, minden telkek megváltatnának kényszeritett áron, politialis rendszer hozatnék-be, minden falu fizet ne rendezett tanácsot, intézetek épittetnének s dotáltatnának: minden megyében legalább 100,000 szavazattal választatnék a megye almérnöke s porkolábja, minden faluban épittetnék egy iskola, Pesten nagy reformált collegium s ez mind háziadó alapjan: ezeken kivül minden kiváltságok és szabadalmak eltörültetnének, a katonaság kiirtatnék — jaj volna nektek szegény egyházfiak, jaj neked szegény ország, melly egy év alatt pénztelen, békételen, védetlen rohannál gyalázatos sirodba! — Mert ezek uraim mind a fejlődő kor szükségei, — s mind következményei azon dicső rendszernek, melly „minden ellenzéseket (contrapondium) letarol. — Körünk szükléte nem engedi, hogy a czikket tovább taglaljam: de már ezekből is látszik, mennyi igazság és mennyi boldogság-elem fekszik a P. H. 78 számábani adó-alapokban. Megvárjuk a véleményt, a rendszert magát. Lapjaink szinte ex professo fognak az adó ügyéhez szólni s e provinciát X.Y.Z dolgozó társunk sziveskedett elvállalni.

☞ N. Kálló, september 22kén. Szabolcs megye f. évi augustus 30dik s több napjain folytatva tartatott közgyülésének eredményei következők: tárgyalás alá jövén a fő mlgu m. udv. kanczelláriának f. e junius 17kéről $^{8395}/_{775}$dik sz.a. költ azon k. parancsa, melly szerint Balog Benedek és Szabó Sándor büntetteiket tárgyazó perben hozott törvényszéki itéletek, — ki nem tetszvén: vajjon az intő itéletek az alpereseknek valódi tudomásukra jutottak-e? a pör további tárgyaltatás végett felnyittatván, visszaküldetett, és mennyiben a megye Rendei ezen s több hason-elvü parancsok következésiben már rendelkeztek ugyan a felől, hogy a közrendü nemesek el en folyó büntető perekben hozandó intő itéletek magoknak az alpereseknek az illető szolgabirák által juttassanak tudomásukra; — mindazáltal meggyőződvén, hogy a jelen gyakorlat a perek sebesebb folyamatát háttráltatván, a büntető igazság kiszolgáltatásával ellenkezik, azon esetre, ha talán a legközelebbi országgyülésen a büntető törvények feletti rendszeres munkálattól bevégzése nem eszközöltetnék, követeiknek adandó utasitásul eleve feljegyzik: hogy a fenérintett czélszerütlen gyakorlat megszüntetését eszközölni igyekezzenek, — jelenleg pedig lehetőségig gyorsitani kivánván a büntető perek folyamatát, pótlólag elhatározák: hogy ezentul a bünperekben hozandó intő itéletek kihirdetéséről, az illető szolgabirák a m. alispáni hivatalhoz jelentést tenni, — a jegyzői hivatal pedig tisztában tarthatás és a netalán kimaradható jelentések szorgalmazhatása tekintetéből, minden törvényszék végeztivel, a m. alispáni hivatalnak kiadandó lajstromot készitени; a tisztiügyészi hivatal pedig, az illy kihirdetésekről szóló jelentéseket a perhez csatolni kötelеztetnek; melly határozat az illető tisztviselőknek kiadatott. — A megye részéről hasznosnak, sőt szükségesnek elismert Dobi-töltés elkészittetése inditványoztatván, a mennyiben ezen üdvös czélra több megyei közbirtokostul tetemes ajánlásokat reménylhetni, a járásbeli főszolgabiró megbizatott: hogy az ezen töltés által leginkább érdekelt birtokosokat megkeresvén, kötelező erővel birandó ajánlások tételére szólitsa fel; illy tartalmú felszólitásokra a többi fősz.biró is megbizatván. Továbbá meglévén a RRdek győződve, hogy a jó utak egyik s talán legfőbb előmozditója a müveltségnek, vagyonosságnak és mindennek, mi a nemzeti jólétet teszi, — ez okbul annak jó karbai helyeztetésére komoly figyelmét kiterjeszteni kivánván, hogy e szép czélzatok létesülést nyerhessenek, egy uti pénztárnak, az adófizető nép terheltetése nélkül alakitásáról gondoskodni szükségesnek találta, melly egyedül a megyei nemességnek vagyonához mérsékelt arányban ideigleni teher elvállalásával lészen alakitandó; e tehernek a nemesi jogok sérelme nélkül milly módoni elosztása, s az alapitandó pénztár kezelése iránt adandó javaslat-készités, az utak és vizek szabályozására kirendelt küldöttségre bizatott, s ennek egyuttal kötelessége e javaslatot pártoló okok kifejtésével, egy a nemességhez intézendő felszólitást készitени, számos nyomtatott példányban köztök majdan kiosztandót; a kidolgozott javaslat jövő évben a februári közgyülésen olly móddal fog tanácskozás alá vétetni a megállapitandó terhek viselése iránt: hogy azon gyülés határozata minden részben teljes erőre emeltetik, — annálfogva ezen közgyülésnek illy alakbani közhirré tétele a 4 főszolgabiró által, — a megyében nem lakó nagyobb birtokosak az első alispán által, kisebb birtokosak pedig az illető 4 fősz.biró által levélben tudósittatni rendeltettek. — Gróf Festetics Leonak, mint a kisdedovó intézet elnökének, azon felszólító levele következtiben, hogy ezen általok alakitott intézet a megye Rendeitől is pártoltassék; megismerék a Rendek, hogy ezen az emberiségre legjótékonyabban ható intézetnek kellő szaporittatását leginkább az eszmének ismeretlensége gátolja, a felszólitást méltányolva, egy kisdedovó intézetet közköltségen Nyiregyháza városában felállitatni elhatározták, — a terv s foganatositási javaslat készitésére, a szükséges költségek beszerzésére, ugyszinte a népnevelés iránti munkálat elkészitésére is küldöttség neveztetett; kimeritő munkálatáról a jövő évi januári közgyülésre jelentést teendő. — A gazdasági egyesület által megküldött aláirási iv, a 4 főszolgabirónak előfizetőket szerzés végett kiadatott s a mezei naptárnak kelendőséget eszközleni is kötelességökül tétetett. — Csanád megye azon felszólitására: hogy a mészárszéki jognak, mint melly a hazára s a szegény adózó népre nézve olly igen káros, a legközelebb országgyülésen eltörültetése követeink által is pártoltassék; ezen inditványt a Rendek, — noha az adózók sorsát mindig szivöken viselik, s azok terhein könnyiteni, polgári jogaikat terjeszteni emberi s hazafiúi kötelességöknek ismerik; mind a mellett a tudósitó megyének az adózók hazánkbani helyzetes sötét szinekkel tett festését, a felhozott jog elnem törlése mellett is, eredetinek nem találják, — el nem fogadhaták. — Gömör megye azon levelének tárgyalása: miszerint az egyházi főszemélyek polgári hivatalokat ne viselhessenek, az országgyülési utasitások készitésében munkálkodó küldöttségnek adatott ki. — A számvevőszék jelentéséből kitetszvén: hogy Ferenczy Ignácz kisvárdai aladószedő 2871 frt $39^{5}/_{10}$ kr. p. pénzben elmarasztatott s a megbukott aladószedő iránt a törvény értelmében megtevé a birói munkálkodást és foganatositásáról is rendelkezett, a megye részéről nem maradt egyéb fen, mint a pénztár csalárd kezelőjét büntető perbe vonatni, melly ellene el is rendeltetett; minthogy pedig a pénztárrai közvetett felelőséggel azok is tartoznak, kiknek a felügyelés kötelességökben fekszik, küldöttség neveztetett ki annak szigorú megvizsgálására, vajjon mind azok, mik a pénztárak bátorságositására felsőbb rendeletek s megyei határozatok által intézve vannak, teljesittettek-é? vajjon valamelly tisztviselőnek ezen már, mint állittatik, több év óta palástolt s növekedett pénztárhijány tudomására nem volt-e — vagy épen a megbukottnak a hijányeltitkolásra nem nyujtott-e segédkezet? — a küldöttség munkálkodásáról jelentése a legközelebbi évnegyedes közgyülésre váratik. — A marhahús fontja f. év oct. 1sö napjától 9 krról városokban 8ra, falukon pedig 8 krról 7ik szállitatott. — A jövő évnegyedes közgyülés határideje f. évi november 29kére határoztatott olly móddal: hogy az első héten közgyülés, a második héten s ezt felváltón polgári s rabokat itélő törvényszékek, s a harmadik hét három utolsó napjain ismét közgyülések fognak tartatni. F. L.

## Külföld.

**Nagybritannia.** ☞ Pest, september 28kán — Az alsóháznak miniszteriumba lépett tagjai újra megválasztatván, a parliament folyó hó 16kán ismét összeült; s miután Peel R s a korona egyéb tisztviselőji követeskösöket letették, felkelt az új cabinet elnöke s előadá a tárgyakat, miket az a parliament berekesztése előtt elibe kiván terjeszteni, s ezek közt különösen a szegényi-törvényt, melly, hacsak új parliamenti határozat által megnem erősittetik, f. évi december 31kén megszünend. —Lord Russell (ki Peel előbbi helyét foglalá el az ellenzéki padokon) a más napi (september 17kei) ülésben erős beszédet tartott az új cabinet késedelmezési rendszere miatt, minélfogva az a gabonatörvényeket, mellyek javitása által, szerinte, a nép nyomasztó helyzete tetemesen enyhittethetnék, a parliament jövő évi üléseire halasztja; hanem Peel erre igen helyesen jegyzé meg, hogy ha az új ministerium ellenében e vád nyomhatna valamit, sokkal inkább terhelné az a volt whigcabinetet, melly öt év alatt ez ügyben semmit sem tevén, végvonaglásiban akart azon segiteni; hogy pedig ezen ügy nem olly sürgetős, kitetszik a nép véleményéből, mellyre a wighek parliament-feloszlatás által hivatkoztak, s melly, midőn a gabnatörvények iránti whig rendszabályokat választasával nem helyesle, nyilván kimondá, hogy a dolog nem épen olly sietős, melly néhány hónapnyi halasztást nem szenvedhetne. — A külpolitikát illetőleg mind a két statusférfi kifejezte beszédében, mennyire kivánatos a franczia udvarrali jó egyetértés fentartása, és hatalmasan kikelt az Aumale herczeg élete elleni, méltó haragot gerjesztő, utálatos merény ellen, kellőn magasztalva Lajos-Fülöp magas szellemü viseletét. *) Mac Leod ügyére nézve mély aggodalmát fejezé ki a miniszterelnök; s miután kinyilatkoztatá: mennyire érdekében van mind Angliának, mind az éjszakamerikai egyes statusoknak, hogy közöttük a beke fentartassék, e nevezetes szavakat függeszté e tárgyat illető nyilatkozatához: „de egyszersmind kötelességének tartja a kormány semmi olly engedményeket, mellyek az ország becsületére homályt vonhatnának, nem adni“ — Említém fölebb, hogy az új cabinet tagjai ismét megválasztattak alsóházi követeknek, mi Angliában szabályszerü dolog, s abban sem az ellenpárt férfiai, sem senki más meg nem ütközik; nálunk azonban ez nem lenne úgy, s ez igen természetes; mert képviselői alkotvány-rendszerünk korán sincs úgy kifejtve; a különböző pártok koránsem állanak elvre és irányra olly tisztán, olly szilárdan egymástól elkülönözve és olly tökéletesen rendszeritve, mint Angliában, melly utóbbit kivált közügyeink folyamatára nézve én valóságos csapásnak tudom tartani: mert kirekeszti lehetőségét a törvényes rendszabályok minden oldalróli megvilágitásának és kifejtésének. — Mi azon szerencsétlen balvéleménynyel vagyunk mind mainapig, hogy a nemliberalisok, kik minden létezőt egyszerre s rögtön felforgatni nem akarnak, rosz hazafiak, s igy szólni sem igen hagyjuk őket, és azt hisszük, hogy mit egy résznek végtelen megéljenezése s a másiknak lerivalása közt határoztunk, az, mint közvéleményen épült rendszabály, magában hordja a tökély minden magvait, s a nemzet jövő boldogságának és nagyságának csiráit! Egyébiránt ezt csak azért hozám fel leginkább, hogy lord Graham mostani belügyminiszter azon beszédének, mellyet ujabbi megválasztatása alkalmával dorchesteri választóihoz tartott, némelly helyeire visszatérjek. Graham 1830ban Melbourne miniszteriuma tagja volt; később abból kilépvén a torykhoz közeledett, s most Peel elnöksége alatt

a belügyi tárczát fogadta el. E vélemény-változtatás iránt említett válasz-tási beszédében nyilatkozott, s világosan kimondá, hogy hajdani collegái-nak O'Connelleli szövetkezése birta őt egyedül azoktóli visszavonulására, miután tanácsára, hogy az irlandi agitator veszedelmes befolyását gátolni igyekezzenek, nem hajoltak. S ime, Grahamot tiszteltetni látjuk a torykt-ól, tiszteltetni a whigektől, kiktől — nyelvünkön szólva — elpártolt! Wajjon, hasonló sorsa lett volna-e nálunk is? Alig hiszem. Ujabb időkben egy nagy hazánkfia, kit radical reformereink közé számithatunk, szót emelt némi „veszedelmes modor“ ellen; és ime „a közvélemény-től felkarolt megtámadott“ hirdeté: „hála istennek! ellenzőm nem támadta meg elveimet, sőt magokéinak vallván azokat, nem cserélt elveket; ha ezt tevé, sajnálni fogtam volna őt, ön magáért, mert népszerűsége (köz tisztelet) oda lett volna!“ S pedig ha elvet cserélt volna is, azt bizonyára nem tevé alávaló érdek-, s nem más okból, mint hogy azokat, mellyektől távozottt, nem látá üdvöseknek a közjó előmozditására; — és politicus apostata fogott lenni, minl nálunk azok, kik az ugynezett liberalismust elhagyják, közönségesen neveztetni szoktak! Ha illy dolgokat láttok vagy hallatok, hazám ‚gondolkodó ifjai,‘ jusson eszetekbe Graham, az egykori whig, vagyis angol szabadelmű miniszter, ki jelenen Peel cabinetében Buckingham herczeg és Knatchbull ultratoryk társaságában fogadta el a belügyi tárczát; — és jusson eszetekbe a nagy Pitt, kit atyja, a hires Chatam, whiggé nevelt, s ki 21 éves korában szinte mint whigpárti követ ült és szólt az alsóházban, s ki három évvel később előkébe lőn egy 20 évig tartott tory-miniszteriumnak! s pedig annál inkább emlékezzetek meg, hogy nálunk — mint már föntebb is mondám — sem politicai pártok elvei olly olly szorosan elkülönözve nincsenek, sem azonnal, kik hődülők lenni, s igy minden rendet, minden létezőt felforgatni nem akarnak, tespedő, rosz hazafiaknak — miután ma már mindnyájan haladni akarunk s haladunk is — nem nevezhetitek; gondoljátok meg, hogy az ifjú kor, melly — miként Hirlap collegánk nem régen mondá — nálunk ekkorig csakugyan többnyire a ‚remény kora‘ volt; de hála nemzetünk jobb geniuszának, s ifjaink nemes hajlamának, ma már tanulás kezd válni, minden lelkesebb nemzetnél igen hajlandó az ugy nevezett liberalis eszmék elfogadására; de ha a remény csábképeit, az igért arany-hegyeket, a cselekvő férfi korban, hol a valóság egész szárazságában kezd mutatkozni, s a tiszta honszeretet nem csillogó szavakban, hanem alkotmányszerű tettekben tükröződik elibe — szép álmakul megismerve, azoktól szilárd férfi kebellel búcsút vesz, és a liberalismus szimboló rendszere helyett, a megfontolt javitás pályájára lép, és törvényt s rendet s igy békét ohajt: ne szidalmazzátok őt árulónak! bizonnyal abban szereti ő honát, mint azok, kik a békét, melly annak boldogságát kulhatlanul feltételezi, csak nyelvüken ismeik, s csak ábránditokat tesithessék, folytonos izgásban tartják hiveiket, s majdnem — mondhatnók — a tömeget is! — Mozognak Angliában a gabnatörvények eleni szövetkezettek, és mozognak a chartisták is; de ezekről jövő alkalommal. —

Az angol hirlapok általában legnagyobb roszalásukat fejezik ki d'Aumale herczeg elleni merényre nézve. A Herald azt mondja: „Páris ismét lealacsonyitá magát Europa előtt egy politikai eszelős merénye által, ki a socialis rendszerre és nyilvános szabadságra nézve egyaránt veszélyes eszméktől elcsábittatva, egy királyi herczeget akart megcsilkolni. E baromi tett ismét bizonyitja, hogy a köz nyugalom ellenségei ismét készek Franeziaországot a forradalom örvényébe sujtani; de bizonyitja még azt is, milly elégtelen befolyásu itt az erény és politikai érzékelés Angliában az illy titkos társaságok, mellyeknek kebléből származnak az illy királyelleni megtámadások, egy hónapig sem tartanának, őket a közvélemény maga semmitné meg, s minden osztály egyetálne az illy szörnyetegek kiirtásában.“ — Milly boldog ország, melly így szólhat! S mi büszkén teszszük a Herald szavaihoz, hogy Anglia e tekintben Hunniát nem múlja felül. — Ide iktatjuk a Times elmélkedését is: „Azon meggondolatlan közönyösség, mellyel élet életért áldoztatik, annak elérése végett, mit a gondviselés olly állhatatosan megtagad, nem felötlő tünemény. A költész e szavainak: „Halhatatlan, míg müvét be nem végzi“ valósága még soha sem bizonyult be annyira, mint Lajos Fülöpön. S mind e mellett kétséget nem szenved, hogy a nyilvános szellem nemcsak Párisban, hanem egész Franeziaországban is nyavalyő, s pedig felette nyavalgó. Azon veszélyes emberosztály tudásfája, mellyet nem rég angol földre is át akarának ültetni; a vallástalanság tudásfája Volney és Voltaire hazájában felvirult és nagyra nőtt. Nem csoda, és nem megoldhatlan e problema. Mert tanitsunk csak egy csoport angol gyermeket olvasni, és lássuk el őket gazdagon a la Weekly Dispatch és new moral World-féle olvasmányokkal, akkor valóban azon csodálkozhatnánk, ha felénél nem több rohanna az akasztófa vagy fenyitőház utjára. Már pedig az egész franczia olvasó közönség ugóta Voltaire és társai iratait élvezi. Az igy táplált nép tehát istentelenné lesz, melly uralkodójának csak nyughatatlanságot okoz. Alig van ma Europában jelenleg olly nyilvános jellem, melly állásánál és kényes helyzeténél fogva vonzalmunkat annyira megérdemelné, mint Lajos Fülöp. Bár milly gáncs legyen is viseletével 1830 óta összefüzve, kétséget nem szenved: hogy kormányzásának hét utolsó éveiben jó akaratottes

*) Lásd ez iránt a . . . . után felhozott alábbi értekezést.

rendkivüli ügyességet, éles tapintatot és mély belátást fejtett ki. Még folyvást tart harcza azon hajthatlan és veszélyes paripával, mellynek vadságát alig zabolázhatni; lelépése pedig nemcsak magára és mind azokra, kik hozzá közel állanak, hanem országa minden becses institutioira is káros lenne. S vajjon hol mind ennek orvosszere, hol vége e szüntelen rettegésnek? Felelet: Csak az és ott, ha a nyavalya kiismertetik és ellene kellő szer alkalmaztatik. E crisisbe felvilágosodás, de vallás-nélküli felvilágosodás hozá a franczia nemzetet. A gondolat, a felvilágosodást száműzni, igen csak e gondolat is egy buta agyában foganzhatnék meg, de sohasem fog az álladalom békére szert tenni, míg e felvilágosodás vallásosság által életet nem nyerend, s az által nem kalaúzoltatik. Jelenen a felvilágosodás erőt ad ugyan, de ez erő egy vad állaté, s nem észszel biró emberé.“ — A Globe a Times ez okoskodására felelőleg, midőn szinte utálatát fejezné ki a gyalázatos merény ellen; okát annak, hogy Franeziaországban illyeknek még ma is feltünnek, nem a Voltaire s Volneyféle olvasmányoknak, hanem az ott divatozó katonai rendszernek tulajdonítja. — Nem hagyhatjuk emlitetlenül a Morn. Chronicle nyilatkozatát sem, melly a következő fontos szavakon kezdődik: „Gyilkos merény egy fiatal királyi hg. ellen, azon pillanatban, midőn az, ártatlanul minden ember s párt bántalmában, anyja karjai közé megtér, olly szörnyű tett, mellyel csak az 1792ki irtózatos tévedések versenyezhetnek. Reméltük, hogy a királygyilkolás, az europai polgárosodás e dögvésze, megszünt már; azonban él a franczia társaság beljében egy rosz elem, mellyet a legcsekélyebb politicai mozgalom forrongásba tesz és túlömlésre kényszerit sat.“

**Franeziaország.** Sept. 21ig terjedő hirek szerint, Párisban a zavargások, a clermont-ferrandi lázongás óta gyakrabban megujúltak, s még 20d. is megjelentek a háborgó munkások a Boulevardon, kik közül többen el is fogattak; komoly szint azonban, úgy látszik, nem öltének: mert az összetolúlt népcsoportok a katonaság megjelentére, minden ellenállás nélkül ismét elszéledtek. A Revue de Paris szerint e lázongások nem aggasztók ugyan, s inkább a párisi nép ismért kandiságának, mint titkos társulatok merényeinek tulajdoníthatók; de még is olly természetüek, hogy azok figyelmét, kiknek a város és ország békéjét fentartani kötelességök, egész joggal igénylik. A Journ. des Dèbats mindanáltal szomoritóbbnak hiszi az ország állapotját, s folytatja a septemberi törvények szükségének megmutatására czélzó czikkeit, mellyekben fő védokul a külhatalmak féltékenységét s nyugtalan őrszemeskedését, s az országban létező pártok végtelen viszályait hozza fel. — A National sept. 20diki száma lefoglaltatott; hasonló sors érte a Gazette de France; a Journ. de l'Eure, és a Courrier de la Moselle czimü hirlapokat. A National sept. 21d. hosszú czikkben mutatja meg, hogy e gyakran ismételt lefoglalás a megelőző vizsgálatnál is gonoszabb. — Lafarge asszony ‚Memoire'jai 2. köt. csakugyán megjelentek; a National és Gazette de Tribunaux boszonkodással beszélnek felőlök. — A paire-kamara sept. 21d. összeült; tagjai számosan jelentek meg. A cancellár felolvasá a sept. 15d. (tán 13diki) összehivó parancsot. Pappart-Quenisset-nek czimborái még mindeddig nem fedeztettek fel; a merénye fölötti itélet — mint hirlik — még sept. végén, vagy octob. elején ki fog hirdettetni, minthogy a vizsgálódások minden nehézség nélkül fognak bevégeztethetni. — Követül ő felsége az ausztriai császár és magyar s cseh király udvarához, St. Aulaire úr helyébe, ki mint rendkivüli követ Londonba menend. sept. 9ki kir. parancsnál fogva, gróf Flahault neveztetett. — Nagy figyelmet gerjeszt a politicai világban jelenen Fonfrède Henrik politicai végrendelete, mellyet legközelebb egész terjedelmében adni fogunk.

**Olaszország.** Firenze. Sept. 15d. kezdődtek az olasz természetvizsgálók ülései; reggeli 11 órakor gyültek össze az akkorig megjelent tudósok, számra körülbelöl 600, a S. Croce tágas szentegyházban, melly különösen azért választatott e czélra, mivel benne nyugosznak hamvai, vagy láthatók emlékoszlopai azon nagy férfiaknak, kik Firenze művészeti történeteiben első nagyságu csillagokkint tündökölnek; illyenek: Galilei, Michel Angelo, Dante, Alfieri, Macchiavelli. Az itt tartatott isteni szolgálat után átmentek a tudós férfiak a Palazzo vecchio-ba, hol az ötszázak teremében itteni első közgyülésökre egyesültek. Az ülésen megjelent a nherczeg nejével, s családja egy részével. Conino Rudolf markgróf nyitá meg az ülést beszédével; miután Tártini titoknok több academiák részvétet s szerencsekivánatot tanúsító leveleit, mint szinte több tudósnak válaszait olvasá fel.

Milano. Mint nem egészen hiteles hírt közlők lapjaink 75. számában a marseillei Semaphore után, Pellico Silvio halálát; az emlitett franczia lap most szerencsésnek vallja magát, hogy e hírt, Milanoból érkezett levélnél fogva, hamisnak nyilvánithatja.

Róma. Sept. 13d. A pápa utazását illető tudósitások szerint, ő Szentsége mindenütt a legtisztább szivből fakadó tisztelet és ragaszkodás jeleivel fogadtatik. — Sept. 12d. érkezett három évi távolléte után a héthalmú városba mint második szülőhelyére Thorwaldsen a legjobb egészségben; fogadására minden nemzetből számos müvész ment elibe a tisztelt aggastyánnak egész La Storta-ig.

**Németország.** Stuttgart. Egy sept. 15d. költ kir. parancs a würtembergi Rendeket f oct. 23dikára hivja meg rendes gyülekezetre.

# VÖR.

**Vácz**, september 27kén. — Párisban a Palais-Royal kávéháza, az ugynevezett Café-Valois megbukott. — Közlöm e hirt egy német lap után, — nem mintha egy kávéház megbukását europai fontosságu történetnek tartanám, hanem mert e kávéházzal hasznos emlékezetek társitvák. — Nem sokára Richelieu kora után már létezvén, az első franczia forradalomban kitünő szerepet játszott a Café-Valois, gyülhelyül szolgálván a royalistáknak, s mintegy fő fókául a novellairóknak, mióta t. i. Melta orvostanár oda menekült. Melta orvost követé a szellemdús Journac de S. Marc, ki a septemberi gyilkolások történeteiből 36 órai végvonaglásiról ismeretes. Egyébiránt a Café-Valois szokott vendégei közé még több hires emberek is tartozának, mint: Rivarol, Champcenez, Pelleio a journalista, gróf Lauragais, stb. A 18dik Brumaire után gyülhelyévé lön az a visszatért kiköltözötteknek, és a Condé-hadsereg maradványinak. A császárság alatt támaszhelye volt St-Germain külvárosnak a Bonaparte elleni oppositio által, s ez időtül fogva megbukásaig szakadatlanul gyülpontja maradt a palais-royali királypártiaknak. — Nekünk ugyan ne adja az ég, hogy legyenek kávéházaink, mellyekkel hasonló emlékek társuljanak; azonban lesznek tán, mellyekről, ha megbuknának, szinte lehetne fontos (!)

eseményeket beszélni az utókornak; mint például azt, hogy azokban kovácsoltatik egy neme a „közvélemény"nek, mellyet aztán bizonyos vezérurak „nemzet akaratának" szeretnek nevezgetni; meg azt, hogy az abban készitett kávétól e, vagy ama magas rangú hölgy, szobaleányával együtt gyomorgörcsöt kapva elájult stb.; mit ‚Hirlap' collegánk (l. 77. sz. Ujdonságok) az utókornak „hisztoriai kutfő" gyanánt szolgálandó hasábjaiba (Felelet gr. Sz. I-nak 65. l.) már is beiktatott. K. L.

Egy kis biztositó szelep (ventil) K. ur dagályos fujtatójára. (l. Hirlap 43 sz. 461 old.) (Folyt. s vége). — Távol legyen, hogy valaki hitelét csökkenteni, és szép igyekezetében utját vágni szándékom volna; de engedje meg K. ur őszinte kérdésemet: vajjon mire épiti azon „mindenki előtt kimutatható igazságot: hogy Kl. ur szedőgépe 5, osztója pedig 10 ember munkáját végzi"? Ez olly könnyen kimutathatónak állitott igazság után maga K. ur kutatott-e szilárd elfogulatlan lélekkel? Kl. ur calculusaival szorosan vizsgálólag csak vagy néhány óraig is foglalkozott-e? — Feltevén mindenek előtt, hogy ő a könyvnyomó intézetek jelen állapotjába, müvészeti s ipari lényegébe, minden apróbb és nagyobb, kül- s belviszonyaiba, ugy mint az ezekhez megkivántató, nem fölületes, hanem gyökeres előismeréteibe be van avatva; és nemcsak egyes és egyszerű betűk rakását, vagyis a gép csövein lesikamlását, a lapok, hasábok, sorok és szavak kellő fölosztását, s a jegyek és nyugvó üregek stb. helyezését, de még ama végnélküli kényes, észszel és nem géppel kezelhető fogásokat, mellyek a könyvmüvészetnél olly nyomosak, és épen olly változékonyak, mint magok a gondolatok; ugy ama géppeli munkában minden pillanatban előfordulható, de géppel semmiképen ki nem javitható s legtöbb időveszteséggel járó, sőt könnyen (például: ha csak egy betű felakadása miatt is helytelenül esnek a jegyek, elosztások s üregek) az egész munkát sarba ejtő hibákat is biztos és pontos számolásba venni tudja. Hát ezeken felül a mechanikának eszméleti s gyakorlati szabályait aránylag, comparative a használt idő, tőke s eredményekre nézve Kl. ur gépében alkalmazni kisértette-e? vágy az eredmények összegét kitagogatni és mérlegre vetni tudja-e? Nehogy, — bocsánat! de mivel korunkban olly sok a merőn-merő meghitt és dictatorként eldöntő szavalás, ki kell őszintén mondani — : coecus de colore. — Ha olly fen szóval olly nagy igénynyel lép föl valaki, bár legjobb barátjának találmánya mellett is, mellyre ezerek kivántatnak, sőt már áldoztattak is, ugy vélem, hogy álmat nem hüvelyezhet.

Igaz, hogy liberalis divatiróink, nagy fejtörés nélkül is, csalhatlanoknak vélik magokat, s ha ki tüstént s egészen véleményükhez nem esküszik, sőt még — akármi ártatlan — észrevételt is tenni bátorkodik, az minden ok-adás, vagy józan felelet helyett egy irgalmatlan anathemát várhat és rövid uton leforráztatik, a tudatlanság, gyávaság, roszakarat, talán haza- s emberiség-árulás bélyegével megróva a közbosszúnak (à la Lynch) átadatik, s ez egy oldalról a mai irodalomnak szabadelvű humanus taktikája: hiszen még az adakozók választmánya s ennek titkárja sem kiméltetik; s midőn ez annak véleményét, határozatát, s a részvényesek előtti felelőséges mentségét kötelességből egyszerűleg nyilvánitja, prókátorkodásról csipős gúnynyal vádoltatik; noha azért, ha nincs is a jelentés K. urnak szája izére, talán még olly igen sem prókátoroskodott a titkár, mint önmaga K. ur már több izben barátjaért. De lássa a választmány s titkárja, mit vétett jelentésével K. ur ellen, vagy is a közügy s nemzet ellen, miért olly fanyar feddést érdemle: ez semmi gondom s velök semmi közöm; de legyen még is nekem — hazánk egyik legcsekélyebb közemberének — szabad kérdeznem: vajjon hiszi-e K. ur komolyan, mit némi mulattató hirlapok után — mellyek az elefántot is kötlen tánczoltatják, — Youngnak Kliegel forma gépére már is előlegesen elköltött 60,000 forintjáról emlit? —

Tudom, hogy külországokban hol a nagy tőkék könnyen kerülnek s nagy kamatot nem követelnek, néha puszta dicsőségből is pártoltatnak némi vállalatok, s valamint hajdan voltak az önkénynek pyramisai, függőkertjei, mausoleumai, a tömegeknek bábel-tornyaik stb. ugy a mai egyesületeknek is vannak dicső tunneljeik; — de az is bizonyos, hogy ma már, mielőtt egyes részvényesek, vagy egész társaságok valami ábránd-csáboktul elszédíttessenek, a költségek, eredmények s remélhető haszonvételek eleve valószinűleg kipuhatoltatnak, s ámbár mind e mellett is néha amollyan párisi asphalt- s alchimista-féle egyesületek is szerződhetnek kis időre s publicumnak a csalatkozottak rovására emelt nagy kaczajára; de csak ugyan csalhatatlan igazság marad az iparvilágban: hogy tömérdek költséggel parányi hasznot csigázni nagy bohóság!

Ugy de Kl. ur gépe roppant hasznot igér: t. i. a nyilvánosság végtelen növekodését s varázs gyorsaságát!, e felséges czélra pedig méltán követelhetni honunkban is tetemes költségeket. — Kl. ur tehát majd illy 60,000 frtos gépeket helyez minden országos megyei s társalgási termeink szögleteibe, mellyek végnélküli, örökös vitáinkat (gyakran de lana caprina) „a polgári áldásoknak legtermékenyebb magasztos harmatját testesitendik, és a hathatós gőz hozzájárultával, legfölebb egy óra mulva, ezernyi ezer példányokban a világ minden részeire szétszórandják." — No ez már magában olly felséges s olly elragadtatásig gyönyörű kép K. urtól, hogy azon vérmes kérésre fakaszt: sziveskedjék bájos álmát egészíteni és még ollyas Fáber-nemű gumi-elasticumos szóló-gépet festeni hozzá, melly ollyanoknak, — kik vagy sürgös munka miatt, vagy kényelmes pamlagokon andalogva az olvasásra rá nem érnek, vagy a már is alig győzött sok olvasástól irtózva, szemeik világát kimélik, — ama számtalan, már szépen velin papirra lenyomott roppant ékes beszédeket, s majd költészi szellemben istenitő (apotheosi), majd bizodalmas humorban nyájaskodó (H. l. 46.) gyönyörű vezérczikkeket eléolvassa. Sőt talán még viszont azok helyett is, kiknek tüdejök már vásott, vagy egyéb organumjok a szónoklásra hibás és alkalmatlan, az otthon jól kifőzött, s hathatós phrasisekkel felékitett beszédeket kellemes hangon kinyomtaás végett declamalja. — Bizvást remélhetni, hogy ezen gépre többen még adakozóbbak lesendenek. — — Abra-kadabra! — melly kimondhatlan bájos kilátás ez! megfoghatlan varázs haladás! — Rajta, ti álmélkodási munkás szapora papirgyárok! alakitsatok át minmagunkat is mindenestül papirossá, miután szükségkép még sirbani szemfedeleink is nyomtatott papirrá váljanak, és mezitelenségünk Adám atyánkéra lapu, vagy fügefalevelekkel fedezendjük! — —

De félre minden enyelgéssel a komoly ügyben. — Bizony jó mondá K. ur, hogy még sok mondanivaló van e dologban; azonban még csak egyet. — Ismerek én egy férfiut szerény s itéleteibe tartózkodó jellemmel, ki istávol — jól tudom, — távol minden mellék nezetektől, távol minden becsmérlő viszketegtől, de távolaz elfogultrózsaszinü üvegétől is — szint olly hévvel mint akárki, a jó, szép és dicső iránt lelkesedni s buzogni tud, s különösen ezen kérdéses ügyet — korán beavatva lévén — szorosabb viszonyoktól is ösztönöztetve forrón karolta, és Kl. ur calculusait próbakőre vehette, sőt — mint tudva van — szakisméretei szerint huzamosb ideig fontolgatta is. Hallottam magam is tőle Kl. ur igyekezetét s természeti talentumát méltó dicsérettel magasztaltatni, s gépét pártolásra buzgón ajánlani. — Tudta ő, hogy e'féle találmányi próba nem új; tudja, hogy ma már akármiő eszmének kiviteléről kétségbe esni gyávaság; tudnia kell, miő eredményeket lehet ezen bokros szerkezetű géptől, amaz emberkezeket s észt mellőzhetlen műipar-ágban várni. Tőle szeretném én kitudni, hogy, miután a sikerülés olly igen érdekébe vágott, miért vonná magát visszza minden egyenes részvételtől? — Alig csalatkozom, ha azt következtetem, hogy őt is amaz igen prosai egy szeregy szállitá le a remények magas polczáról. — Nem hiszem ugyan, hogy a gépely némi tekintetbeni lésithetésér ölkételkednék, de annálinkább kedvező eredményiről, közhasználhatásáról, s általa a működési gyarapitásról. Ajánlgatja még is pártolását, talán mert elhiteti magával, hogy ha hatalmasbaink, kiknél egy pár forint számba sem vétetik, csekély áldozataikkal a gép elkészitését eszközlendik, az egyedül csak mint curiosum is, talán nagyobb dísszel állandna hatna a museumokban, mint akár Kempelen schak- és szóló-gépes akár többféle örökké álló Perpetuo-mobilék. — Adja isten hogy ő e tárgyban szükebb keblü s ügyetlenebb calculista legyen mint hiszem; én pedig csalatkozóbb jósló mind az ő érzelmeinek megfejtésében, mind a gép és a fenhejázó s kiméletlen felszólitások és követelések eredményeire nézve, mintsem magammal elhitethetem! — Cs. K. Antal tb.

Factio me sibi non, non conjuratio junxit;
Judicium de me studui praestare bonorum:
Deliquisse nihil unquam, laudem esse putavi.
Ira procul, spes vana procul, procul anxia cura.
(Auson).

---

☞ **Juliustól kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Jelen october kezdődött évnegyedre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p. kéretnek mind azok, kik intézet ünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek, méltóztassanak rendeléseiket értésünkre adni, hogy mi is tehessük intézkedéseinket. —**

☞ Az „Ismertető" mai száma közbejött akadályok végétt meg nem jelenhetett, e hiányt jövő számunkkal pótolandjuk.

---

Tulajdonos **Borsos**. Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

80.

PESTEN

Szerdán

# VILÁG

1841.

October 6kán.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával minden héten két két íven jelen meg. — Előfizethetni Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint, félévre 4 frt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

**Tartalom.** Magyarország és Erdély: Kinevezések. — Közügy (Szózatok Erdélyhez). — Halogatók és nem halogatók. — Bihari közgyülés. — Abauj megyei közgyülés. — Szív és ész. — Külföld: Éjszakamerika (népvadság). — Nagybritannia: Peel inditványa az alsóházban; Crawford inditványa; gabnatörvények elleni izgatások). Franeziaország. (Fonfréde politikai végrendelete). — Poroszország. — Ór: Banküg. — Egy kis per nagy dologért

## Magyarország és Erdély.

Ő cs. s apost. kir. Felsége *Scitovszky* János pécsi püspököt „cs. kir. titkos tanácsos" czimmel méltoztatott legkegyelmesebben felruházni.

Ő cs. s apost. kir. Felsége *Szutter* Ferencz porosolói sóbeszedőt szolnokivá s thordai *Zákos* Alajos cs. kir. udv. közöns. kamarai irnokot poroszlói sóbdszedővé méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Ő cs. kir. apost. Felsége f. évi julius 24kén költ legfelsőbb határozatával: zagrábi kanonok és varasdi főesperes *Hochreiter Izidórt* de Berucio; zágrábi kanonok és urpoczi főesperes *Vukovics Mátét* Drusma vagyis Dusma: végül segédkanonok és püspöki korlát-igazgató *Király Jánost* a b. szüzről nevezett uhodi czimzetes apátságokkal legkegyelmesebben felruházni méltóztatott.

**Közügy.** ⊙ *Szózatok Erdélyhez.* Körünk terjed; Erdély egyes megyéiben levelezőink lesznek; az országgyülés munkálkodásiról terjedelmesen és híven fogunk tudósittatni. Jóval előbb még is, mint rendszeresen hozzá szólanánk Erdély ügyei s dolgaihoz, közretesszük nézpontjainkat azon viszonyra nézve, mellyben magunkat, mint Magyarország polgárait s a közvélemény egyik orgánjának kezelőit, Erdély irányában állani hiszszük. — Mielőttünk is tisztán áll a hiedelem, hogy a két testvér haza egyesülése lehetséges: és hogy ez egyesülésből mindkét félre kölcsönös haszon és dicsőség háromolhatik. — Kár, hogy nálunk minden még az elméletben legüdvösebb tény is, csak föltétel alatt termi meg várt gyümölcseit; kár, hogy e föltétel miatt soha, még a legszentebb magvak korszerű s kedvező jóslatú elvetése sem jogosít fel — nem mondom fényes, de csak — legegyszerűbb reményekre is: különben szép és vidám kort festenék e sorokban; kort, melly az egyesülés nyomában fogna serkenni, az épség, erő és nagyság korát! — Mikor fog e szenvedő állapot Magyarországban megszünni? azt legmerészebb reményeink sem képesek jósolni. Munkára van ugyan téve kezünk; fáradunk a nyugtalan túlhangos elem lerivalásában; az oppositio hatalmasan emeli fejét; — de országéletben nehéz a megidült kor gyógyitása, hosszúk az utófájdalmak, kétes minden jóslat a lehető sikerről; igy az egyik rész. — Erdély, a másik egyesülendő rész saját jobb reményinek, jobb korának áll küszöbén. — Azon kormány uralkodik fölötte, melly Magyarország elibe nyitotta a törvényesség, a bizodalom és béke édenének ajtait, melly szelleme szárnyairól leoldotta a szoritó kötelékeket. Ugyan e kormány — látszik tetteiből — nyújtja most Erdélynek a bizodalom jobbját, s teljes reményünk van, hogy a törvényesség pályáját fogja elibe terjeszteni s rajta szilárd erős lélekkel járuland el s maradand meg. — Mindkét haza elibe tehát a törvényesség közös czélja van állitva s minél szilárdabb lélekkel fog ehez a nemzet tö bsége itt mint ott ragaszkodni: annál több és több akadálya mult el a két haza egyesülésének, annál több és szélesebb körü a kölcsönös vonzalmak eleme. —

Nekünk tehát, kik a két nemzet egyesülését elérni, vagy bár hatalmasan elősegitni szeretnők, mindenek előtt arra kell törekednünk, hogy a törvényes állapot létesitésében munkáló erőt gyámolitsuk. És ime az egyik viszony, mellyben mi Erdélyország irányában állunk; és mellyből magyarázható, ha szorgalmasak leszünk mindazok felfogásában, mik magát Erdélyt a törvényességtől s az egyesülés czéljának elérhetésétől eltávolithatnák.

A másik viszony abban áll, hogy honaink testvérek, hogy vérek vagyunk, hogy a közös nyelv és közös hajlamoknál fogva is vonzatunk egymás szokásait s tény-okait beszíni, s igy mi két nemzet egymásnak kölcsönösen erkölcsi javára, vagy kárára lehetünk. Illy állapotban minden közrevetett magvat megvizsgálni, minden cselekvényt a haza érdekének mérlegéhez vonni s ott megfontolni, valamint nekünk Erdélyre nézve is szoros hazafiui tisztünk: ugy ohajtjuk, bár volna Erdélynek is megfontoló orgánja, melly a magyarhoni szerencsétlen liberalismus czifra szóhimes gyáraiból átszállitott magvakat, ott helyben, a józan ész, a törvények s hazaérdek rostájára venné s nyiltan kimutatná, mi azokban szemét, mi kábitó dudvamag, mi tápláló tiszta szem a nemzet javára? Illy közrehatás milly jókor jönne Erdélyre nézve, hol az oppositio épen szélin áll bevégezni pályáját; midőn a törvényszerűség kora kinálkozva előall, mert uraim az oppositiónak tárgyvesztett s tény-éhes tagjaiból keletkezik a fonák liberalismus, mellynek elve: siettetni a végczélt végczélon túl is haladni; — pedig végczélon túl — halál! — Nekik unalmas az egyszerű haladás, minő például az emberéleté, hogy kisdedből gyermek, ebből ifjú, ifjúból férfiú s agg legyen; minő például a természeté, hol magból csira, ebből fű, fűből virág és gyümölcs teremjen. Hasonlók ők Phoedrus asszonyához, ki a hajlékába szállott istenségtől anyai oktalan szeretettel azt ohajtotta: ‚bárcsak kisdedének hamar megnőne bajusza.' Mert mikép ez anya megijedt, teljesülve látván ohajtását a csecsemő tejes szája fölött: ugy ijednének meg a mi szabadelmüink is, ha rögtön ohajtásaik egymásután teljesülnének. — Erdélyt, midőn a törvényesség korát eléré, józan fejek összehatása megmenthetné a vágyatás fenyegető ragályától, megmenthetné sok üres erőködéstől, minőknek mi 16 év óta szakadatlanúl tanúi vagyunk: megmenthetné a nélkül, hogy azokból más eredményt látnánk, mint gyökeres rendetlenséget e megyékben, hol azok legszabadabban, legbújábban kifejlettek! — Szeretném én erdélyi véreinknek a tapasztalás tiszta világú fáklyáját meggyújtani; szétvezetni őket e hazában s megmutatni a béke szellemének áldásait, miket az egyszerű vágyatlan szorgalom részletes közrehatással a nemzeti gazdagsághoz halmozott; szeretném megmutatni a hibákat, mikbe a magyar publicisták hanyatlottak, s miktől Erdélyt mintanúságunk után megőrizni lehetne. Ez mind kötelessége volna egy megfontoló orgánnak Erdélyben. — De miután Erdélyben illyen nincs: vajjon tegyük-e mi? — Igen is, megteszszük; biztatja akarásunkat java egy szép országnak, mellynek hegyeihez testvéri kebellel vonzatunk. —

Fő hiba, mellybe magyar reformereink, boldogitóink estek, az, hogy közelök mindegyik a legnagyobb körre akar hatni. Ki egyént, családot boldogithatna, az egész falút, várost kiván boldogitani; ki falút, várost tudna boldogitani, az vármegye, ország fölibe terjeszti ótalma szárnyait; s az, ki megyéjének s országának egyes hasznos szolgálatokat tehetne, egész emberiséget ölel fáradozó karjaival. És mivel lehúnyt milliók közül csak igen kevés halandó volt képes illy nagy testre hatni: imez emberiség-boldogitók is tehetetlenek; egy örökös vágyban sovárognak, keresve és kivülről várva a lehetlen czél nem ismert eszközeit. — Másik nagy hiba boldogitóinkban az, hogy kitüzték a haladás zászlóját, haladnak is a haladás egyes pontjairól vitatkoznak: de a haladás czélját ki nem tüzték, azt meg nem vitatták. Igy buktak a szerencsétlen gyárrendszerre, melly után olly hődülve epednek, s mellynek jelen állapotunkban, mikor még van föld s nem szabad abból a parasztot végkép kivásárolni, első eredménye az lenne, hogy országunkat a külföld söpredékével (minden esetre nem magyarokkal) teli népesitené. És épen ez a telinépesités azon nevetséges, sőt mondhatom siralmas bajusz, mellyet olly hőn ohajtanak minden vendég-istenségtől a csecsemő műipar orra alá; ez azon végczél, mellyen túl a nemzet, az egyedül dicső, méltán félhet, hogy a nép által elnyeletik, vagy ezzel együtt magát felmorzsolja. — A harmadik nagy hiba az, hogy boldogitóink te veik minden barázdáját, a nemzet és hazaérdek feledésével a nép felé irányozták. Ki hazáját és nemzetét szereti, az, valamint saját érdekeiből kész áldozni annak oltárára: ugy a népet is kész áldozatra vezetni, fájjon bár az áldozat önmagának, fájjon a népnek; — mert a nép minden áldozatot, minden adományt felemészt; a nemzet és haza pedig kamatra teszik az utólsó fillért a maradék számára. — Ezt példa világositja fel: öt milliót adtam a népnek, ő fölemészti, pillanatnyi enyhülése lesz; — szinházat épitettem öt millióért a nemzetnek: ez által a nemzetiséget, emberisméret tudományát terjesztettem, ez nagy jellempéldányokat állit az ifju elibe, hogy azokat követhesse s im hatása maradandó! Igy tettem a hazával is, ha például a hazalélek müvelésére proeparandiát alapitottam öt millió forintomon. — A negyedik nagy hiba az, hogy az izgatás korában a boldogitók czélszerűnek találták a haza institutióit, s részben törvényeit is, ugy összegyalázni, hogy azokat most már általában nem tiszteljük. — Ezen állapot föltételezi azon másika, hogy egy jobb jövendő után sovárgunk s alig várjuk a napot, mellyel olly kor érje viradását, mellyben mi elégültek leszünk? — Minden inditványt, mellynek egy kis kecsegtető oldala látszik, felragad ifju népünk vérmes remények szárnyaira, mondván: ‚csak ezt, csak ezt, és boldogok leszünk!' Az inditvány létesül: év jár le év nyomán, ott vagyunk, hol voltunk, s ha van is eredmény, kivül van az a létesitett inditványok határán:

— és ismét új vágy ébred a nem teljesült remények nyomában. — Az ötödik fő baj nem hazai forrásból ered: maradványa ez a nagyhirű franczia propogandának, melly által egy czifra szótömeg dobaték a nemzetek közé. E czifra szavak annál bizonyosabban vágyódtatják a lelket nem ismert czélok után: minél kevésbbé köthetni hozzájok fogalmat, mig azonban a könnyüség ingerével simulnak a képzelődő tehetség repülő szárnyaihoz. ‚Kor, század, élet, időohajtás, századohajtás, korkivánat, az idő lelke, a kor nyelvének csengése világerővel ható igény, korszellem, élet, fejlemény, a korkérdéseknek a századohajtáshoz képesti eldöntése,' stb. stb. mind ezek egyenkint ép olly könnyen érthetőknek látszanak, mint milly nehezen képes a gondolkozó lélek fogalmat kötni hozzájok. — Vegyük például e szót: ‚századohajtás;' — Mi a század? száz év lefolyása? Egy ohajtása van a századnak? — és ha ez teljesedik, nincs többé ohajtása? mindenütt, és minden nemzetre, és a nemzetnek minden emberére nézve egy-e a század ohajtása? Vagy az egész világ századának ohajtása, a magyar század ohajtásával nem ellenkezhetik? Nincs minden nemzetnek külön százada? s egyiknek ohajtása másikéval nem ütközhetik össze? — Ki által, hol és mikép nyilatkozik a század? és mi az a csalhatatlan ismérv (criterion), miről én megismerem, hogy ezen ohajtás a valóságos század valódi ohajtása, és nem valami furfangos agynak koholmánya? Hát a századohajtás ellenében szabad-e érdekeinket megfontolni? .vagy az is mindegy érdekeink és század ohajtása? A századohajtás talán minden ember ohajtása? kell annak teljesedni, mit minden ember ohajt p. o. ha pénzt ohajt? — Ha az emberi tudományos lélek gondolatában átnézi az egész világot, Indiának, Chinának száz meg száz millió emberein, Ázsián, Afrikán, Európán keresztül hazánkig a divateszmék körét: bámulva tapasztalja, milly szük ez, és milly kevéssé érdemlik a világerővelhatás hirét. Angliában a felforgató korszelleme a nemzet többsége által leveretve; Franciaországban a forradalmi korszellem a nemzet többsége által legyőzetve; a Rajnáninnen ugyanazon szellemi a német nemzet által megvetve s kigúnyoltatva; csak a mi municipiumainkban rontják a rendet a franczia propagandának világhires tanai, mellyek ifjaink elméjében 16 évig áskálódtak a nemzet jövendője biztosságán! — Erdélyt jó fejek összehatása megőrizheti e drága iskolának végigjárásától: ha a czifra szótömeg helyett, mellyet ez iskolában hallana, a haza egyszerű,munkás szeretetét viselendi inditóelvül; s megismerendi, hogy a magyarnak csak törvényeiben van élet s boldogulás, s hogy törvényeinek a nemzetiség és haza érdekeihez mért javitása az, miről józanul foltenni lehet, hogy jelen körülményei ohajtják. Szerk.

‚Megáldott az ég békével; meg törvényszerető jóakaratú kormánynyal,' országgyülésteket Kolozsvárra visszahozta,ki saját fiatokat nevezte biztossá,s czekben zálogát adta törvényes és bizalomteljes szándékának.Ezek a kor, az idő a század rajzának egyes vonásai reátok nézve. Vajha mi, kik e rajzvonásokra a történet szinezetét irandjuk: ne adhassunk a maradéknak más képet, mint ezt: „Erdély RR. szerették hazájokat, annak érdekeit átlátták, s tetteiket bölcseség vezette és dicsőség koronázta!" —

(Halogatók és nem halogatók). Erdélyi Hiradó collegánk 27dik számában, b. Szolnok megyéből az ottani elsietett követválasztás tárgyában a nem halogatási ügy egy barátjának hozzá intézett levelét, illy észrevétellel kiséri: „Ennyit a levél. Mi minket illet, szivünkből örvendünk, midőn egy férfiát állithatunk a tiszt. közönség elibe a nem-halogató fajból, mellyet a két haza olly gyéren terem, hogy alig gondolok e fajt nálunk honosnak." Nekünk arra, hogy a ‚két haza' gyéren termi a nem-halogató faj férfiait, saját honunkra nézve, egy kis megjegyzésünk van, mellyet ha tiszt. collega urunk a fönebbi Szózatokat olvasandja, előre is könnyen kitalálhat. Ne busúljon t. collega ur, az erdőkön inneni veszteglés fölött egy cseppet se; bizonyossá tehetjük Önt, hogy: mi minket illet, többnyire ellenkező hibában sinylünk, s eddig is sok fonákot, üdvtelent, károst leginkább csak azért mutathatunk fel ujabb institutióinkban, mert igen is nagy száma nálunk a nem-halogatóknak, kik nyakra főre rohanni szeretnek! Ugy hiszszük, a bölcseség első feltétele: megfontólni a tettet előre; s igy, kivált országos dolgokban, mellyek nem egyket napi életre számitvák mint gombák, hanem jövő nemzedékek érdekeit határozzák el, néhakorban egy kis elhalasztás, midőn kivált nem azon okból ered, mintha tenni nem akarnánk (mert az iránt, hogy ‚tenni' mindnyájan készek vagyunk, erdélyi collegánkat bizonyossá tehetjük), hanem mert tenni jót és jól akarunk, épen nem valami káros portéka. — Ha franczia s egyéb nyugati lapok nyilvános beléletünk szellemét nem épen ismerik részletesen s viszás hireket közölnek felőlünk, mosolygunk; de ha szomszéd testvéreink épen ellenkezőjét hirdetik annak, mi az egész haza felett eláradott, akkor mit tegyünk? .... busuljunk!

⊖ **Bihar megyéből.** Folyó hó 23án tartatott közgyülésünk történetét mondom el. Gondoljátok-e, én nem leszek párt embere, mert tudósitó vagyok, a tudósitó pedig történetiró? Barátim! nézzétek bár a fénykörös Hirlapot: avagy abban tudósitót, ki párt embere nem volna, találtok-e? S én lépjek fel jobb amazoknál? én fia egy megyének, mellyről első alispánja az idéztem közgyülésen kimondá, s nagyszámu, hatalmas szónoklatu felekezet kivivá, hogy e megye két pártra szakadt, jobb és bal oldalra; melly egymással ellenséges állásu pártok között a békülés lehetetlen; mások pedig, kik a pártoskodást alkotványunk szellemében nem türhetőnek, és véleményszabadság s különbség mellett is egyedül a Rendek egységét vitaták törvényes állásunak, kisebbségben maradának. De én szólok, és ti— itéljetek.

A főorvosi hivatalt 1825dik évben főispánunk azon világos megjegyzéssel,hogy a kinevezési jog sajáta, a Rendek felkiáltásának meghallása után ugyan, de a kinevezés kifejezését nyiltan megemlítve, tölté be; s mi akkor engedők azt jegyzőkönyvünkbe menni; mi ellenovással nem élénk, sőt már ez előtt, most is hivatalában lévő másod-orvosunknak a főispáni hivatal általi kineveztetését minden megjegyzés nélkül eltürők. Főispáni helyettesünk 1840ben,az időközben megürült főorvosi hivatal betöltésében gyakorlatba vevé a megye jegyzőkönyvében letett s a Rendek által akkor kétségbe nem vont kinevezési jogot; de mi már ekkor a kinevező főispáni helyettes távollétében, a kinevezett egyént ovással fogadók el, s e részben tiszujitásra tartók fel e hivatal végképeni betöltését; azonban a kinevezett egyént hivatalába bocsátók s fizetését elrendelők. Mostani helyettesünk elsőbb gondjaivá tette a tisztujitást; melly alkalommal a fenálló gyakorlat szerint, minden conventionalistát s azok közt az érdeklett megyei orvost is, az előznökeitől nyert hivatalaikban megerősitette; mi pedig a választást ekkor már kizárólag sajátunknak követelve, az egyént ugyan a főorvos kötelességei teljesitésére megbizók, de további fizetését megtagadók. Vettük azután a nmlságu Helytartótanácsnak intézvényét: melly által a megyei orvos kinevezése kérdését illető adatok fölterjesztésére, és addig is, mig e kérdés felsőbb helyen eldöntetnék, a főispáni helyettes által hivatalában megerősitett orvos fizetésének kiadására utasittattunk. — Mi tehát, midőn már megértettük, hogy a kinevezés kérdése az illető biró előtt fog tárgyaltatni, egy részről nem késtünk a Helytartótanács elibe követelt jogunk igazolására szolgáló adatokat fölterjeszteni, más részről siettünk az elitélést megelőzni s magunknak tettlegesen igazságot szolgáltatni; mi egy lépéssel ismét tovább menénk; mi elitéltük: hogy a kinevezési jog miénk s ennek elitélésében helyes és helytelen adatokra s minden egyéb ötletekre csupán az utóbbi gyakorlatra — s jegyzőkönyvünk szavaira nem — figyelmezénk; — az orvosi hivatalt üresnek nyilvánitók, s ekkép abból a már egyszer általunk is abba beeresztett egyént kizárók, e hivatalra csődületet hirdeténk.

Megjelent a csődület napja, s még előbb városunkban főispán helyettesünk; ki azonnal a megyei elnökletet kezeibe vevé s jelenléte alatt a hivatalos levelezéseket magához vitetni rendelé. Nehezen türte ezt elsőalispánunk,s a helyettes kormányzása alatt ön nagyságát veszélyeztetve vélvén, kétségbe vonta helyettesünknek jogát: a megyei levelezések felnyitása s elnöki bélyegzése iránt; s azt állitva, hogy a levelek a megyék helyetteseihez nem volnának intézve, e kérdésnek gyülés általi eldöntését hánytorgatta; helyettesünk azonban jogábani tettleges zavartatását nem engedve, a levelezéseket magához rendelte. — De jertek barátim gyülésünkbe!

Helyettesünk inte: gazdálkodnánk az idővel s a bevett rendet a tárgyak felvételére nézve követnők. De alispánink az általok fölvett rendszert követve, utóbbi gyülésünk óta vitt sáfárkodásaikról egyenesen a Rendeknek számot adának, s itt hivatali szorgalmukat s buzgó eljárásukat, az előbbi tisztikar hanyagságával általános ellentétbe hozva kiemelték. Ez a mult kormányzás embereinek észrevételekre, a jelen férfiainak s ifjainak kifakadásokra, a helyettes személye elleni kltörésekre, — jóllehet illy tárgyakra a megyei statutumban napi rend nincsen — majd egy egyén ellen, ki a mult kormányzás embereitől azt, hogy az igazságot akarnák, általjában megtagadá, széksértési keresetnek az elnök-helyettes általi elrendelésére, innét az elnöki jog feszegetésére stb. stb.mezőt nyitott, mellyen több szónok a helyettes személyes sértegetésében nyelvészeti jártasságát ügyesen kitünteté. — Nem záródott be, sőt tágasbult e mező; nem homályosodott, sőt jobban tündöklött ez ügyesség a scontro felolvasásával, midőn a helyettes a megyének ő felsége által megerősitett s igy a Rendek által egyoldalúlag nem változtatható statutumai rendszeréhez képest előlegesen a felsőbb rendeleteket kivánná tárgyaltatni. Ugyan is az orvosi hivatal iránt rendelt csődület mai határnapján első alispánunk a hozzá benyujtott folyamodásokat a Rendekhez intézett előadása mellett a ház asztalára*) letevé s a választást inditványozá. Többen a Rendek közül, mellőzve a választási jog kérdését, a választást meg sem történhetőnek vitaták csak a miatt is, mert ez tisztviselői uton a megye nemességének meg sem hirdettetett; mások a megyei orvos hivatalát nem alkotmányinak, hanem kormány által; nem is sajátilag a nemes személyek, hanem az adózó népért felállitottnak, és igy a választási törvények körébe nem húzhatónak, hanem inkább kormányi intézés alá tartozónak, minden esetre a kérdésbe vont jog iránti versenygést a Rendek mint csak követelő fél által el nem intézhetőnek, s mint már épen legfelsőbb bíróság előtt levőt onnét elintézendőnek tarták, s a közbejött kormányszéki rendelet ellenére, a felterjesztés határin túl menni tettleges cselekvési módhoz fogni sem czél-, sem jogszerűnek nem itélék; a helyettes elnök e vitatások eredményére nyugalmasan figyelmezvén. Azonban ellenvéleményü Rendeink a jog iránti kér-

*) Maholnap Anglia parliamentje lesz látható szerte megyeinkben. S aztán mondjátok, hogy nem haladunk. Szerk.

dést már mellőzőleg, a csendesen figyelmező s még nem is szólott helyettes ellen szórák nyilaikat, s a szavazatokat megkezdve tettlegesen a választásba menni kezdének; mire helyettesünk idejét látá nyilatkozni: miszerint a választás felett végzést nem fog kijelenthetni, miután a végzés épen a főispáni hivatal joga feletti ítéletet foglalná magában, melly jognak elitélése a Rendek tárgyalása alá nem vonatható, hanem egyenesen ő felsége birósága alá tartozó és igy e részben a megyének birói tárgyalása s végzése világosan érvénytelen, milly biráskodásnak illetőségét ő mint elnök végzésképen maga felett kijelenteni nem köteles. — Mire első alispánunk előbb a conversálást inditványozván majd a felség elibe a helyettes ellen nyujtandó s elmozditását kérő felterjesztést emlitvén meg az elnök nyilvánitá: miszerint az efele történhető végzést mint nem jogai felett itélő határozatot, hanem ellene teendő panasz körül járót, kimondani kötelességének fogná ismérni. — Mi azonban e mezőre le nem szállánk, hanem most már a helyettes ellen egész seregünk, szónokaink, journalistáink (mint némelly hiveit első alispánunk nevezé) kitörének. Mi mennydörgénk az elnöki omnipotentia s imperium megtöréséről; mi sírba szállánk és a holtak árnyékát felbolygatók; mi a journalista-szónoknak status-bölcseségét dicsérők; mi ifjainkat magasztalók, hogy nyakunkra nőttek s a nem-félénkeket izgatók, hogy fejünkre álljanak; mi kimondók, hogy jelen időszakban sem kir. biztosoktól, sem a mostani kormány-férfiaktól nem tartunk; mi kimondók, hogy soha semmi praesidiumot nem türhettünk; mi mások botor fogásait, bűneit, rosz szándékát előtükrözők, saját bölcseségünket hazafiúi s egyéb erényeinket s érdemeinket elszavalók, és mi értők mit beszéltünk, és mi eltökélők főispáni helyettesünket nem kimélni, személyes sértésekkel halmozni; eltökélők sem vele, sem egymás között kinem békülni, személyes neheztelésünknek a köz dolgok elővitelét alárendelni, stb. Már most előáll egykét nem párt embere, s bennünket valóban pártokra oszt; egyikünket a helyetteshezi ragaszkodása, másikunkat az elleni személyes gyülölsége s ellenséges indulata miatt; amazoknak, hogy a helyettessel békében lenni kivánnak, szemeikre veti; ezekről, hogy a helyettest untalan gáncsolni megtörni, lealázni, s illy bánásmóddal a kormányt a helyettes elmozditására kényszeriteni törekesznek, nyilván kimondja; és mi értjük mit beszélünk, és e két szinezet közül egyiket minden esetre titkolózás nélkül elvállaljuk. —

A helyettes pedig, miután őt hivatalos joga feletti biráskodásunk illetőségének, s ennek folytában hozandó itéleti határozásunknak kimondására a csak tőlünk telhető bántásokkal erőtetni meg nem szünénk, a kormányszéki rendeletet tettlegesen megelőzni indulánk, s tanácskozási rendszerünkre nézve felsőbb befolyással megállapitott statutumunkat minmagunk eltörülni akaránk, minmagunk által pártosnak nyilvánitott gyülésünket eloszlatá, és bármi — netalán hivatalos jogaira nézve teendő — határozatainkat előre érvénytelenneknek nyilvánitá. — —

Eddig levelezőnk. Ki e sorokat olvassa, s érzi a rend becsét, és tudja, mennyire van minden boldogulás feltételezve a belbékétől: az, ha őt e szép és nagy provincia, mint roppant erőteljes hazarész érdekli, sohajtva fogja kérdezni: vajjon lesz-e Bihar valaha boldog? — Legyenek gond nélkül, uraim; igen is, Bihar boldog lesz, de boldogulásának csak akkor virrad fel hajnala, ha e kóranyagot, mint ép erőteljes organismus sajátereűleg kiizzadta. Ez uraim a divatos liberalismus, mellynek elve: addig trombitálni, mig Jeriko falai összeomlanak; — ez ama dicső rendszer, az ellenzések vagy ellensúlyok (contrapondium) letarolásának rendszere! — Mi áldjuk a gondviselést, melly az igazmondás bátorságához kezeinkbe erőt s nyilvánosság utján befolyást jutatott: lesz gondunk az igy haladó Biharra! — Egymás bölcseségét magasztalgatjátok? — s nem hallottátok soha, hogy a bölcs nyomában lép a REND, mert rendet alkotni, ez feladása a bölcseségnek, az oktalanság pedig zavart és rendetlenséget létesit. — Válasszatok.

**Abaujból.** Rozgony september 25kén. Kassán f. hó 16, 17 s 18kán folytatva tartatott közgyülés érdeklőbb eredvényei a jegyzőkönyvi kivonat szerint imezek: 1) Mult hó 27kén a főispánhelyettes ő mlga által megyei előterjesztés következtiben a fűzéri járásban megürült alszolgabirói hivatalra eddigi aladószedő Kelcz Vincze kineveztetvén, ezen megürült aladószedői hivatalra öt folyamodó közül, azon járásbeli főesküdt Kelcz Eduárd 12 évi szolgálata tekintetéből is első helyre jelöltetett; s a főispánhelyettes urnak a Rendek által különösen ajánltatott: azonban a főispánhelyettes (már tornai főispán) honn nem léte miatt még maig a kinevezés meg nem történhetett. 2) A megye Rdei Thurócz megyének felszólitó barátságos leveléhez csatolt azon határzatra nézve, hogy a főispáni méltóság az egyházitól különválasztassék, s egyházi személyben polg. s egyh. hivatal ne egyesitessék, már közgyülésileg rendelkezvén, és a jövő országgyülésre küldendő követeinek illő utasitást adni elhatározván, mivel azonban a főispánhelyettesnek törvényben semmi nyoma nem találtatik, ennélfogvást a megye Rendei Thurócz megye fentebbi határozatának azon részét, mellyszerint az egyházi méltóságok főispáni czimeiket megtartva a hivatal foglalatosságit s kötelességeit más polgári személy helyetteskép viselje, nem pártolhatván, erről Thurócz megye értesittetni rendeltetett. 3) Csanád megye a primás hg kir. táblai ülnököket nevező joga iránti levele, ambár az utolsó kinevezésben semmi sérelmet nem találnak megyénk Rendei, mégis hogy a kérdés bővebb tanácskozás által jobban kifejlődjék, az országgyülési tárgyak megvizsgálására kiküldött választmányhoz utasittatott, adandó javaslat végett. 4) Zemplény megye felszólitása következtiben a borkereskedésre s asszúszőlőkezelésre nézve az e tárgyban kiküldött választmány által beadott vélemény köv. pontjai váltak határozattá u. m.: a ‚hegyaljai' nevezet alá foglalt városok- s helységekbe senkinek semmi szin alatt más nem hegyaljai nevezetű vidéki helyekről aszút soha, borokat pedig februarius 2dik napjaig elkobzás terhe alatt bevinni szabad ne légyen; a fuvarosokra nézve is, kik talán bort vagy aszúszőlőt vagy éptermesztést behozni, vagy a hegyaljai részekbe is zsidóknak aszúszőlőt szállitani merészkednének, 12 pengő frt büntetés szabassék, mellyet az illető szolgabiró az áthágókon annyiszor mennyiszer megvegyen; e pénzbirság a megye házi pénztárába tétessék le; a fen kitett határidő elmultával akárhonnan és akárkinek is a vidéki borok bevitele, erre nyerendő engedelem nélkül, csak azért is megengedhető: mivel már ekkor a borok tökéletesen megtisztulván s minemüségök a vásárlóktól könnyen kitudható s igy a hegyaljaitól különválasztható lévén, ez által a hegyaljai borok hitelessége épen nem veszélyeztetik, sőt a kinekkinek tulajdona felett nem korlátozott szabad rendelkezés és bánásmód által a fejlődő kereskedési ipar gyarapittatik. 6) Az aszúszőlő megvételétől, ugy szinte az aszúszőlő becsinálásától, a vásárlott termésnek elvesztése alatt, minden olly zsidó, ki sem tulajdonosi sem haszonbérlési joggal szőlőt nem bir, általányosan tiltassék el; mindazáltal azoknak, kik akár tulajdonosi, akár haszonbérlési joggal szőlőket birnak, minden kivétel és megszorítás nélkül, — csakhogy mind a bor, mind az aszúszőlő ne vidéki, hanem valóságos hegyaljai legyen, — az aszú-bor-csinálás, a hegyaljai borkereskedés előmozditása s a köznép boldogulása tekintetéből is minden korlátozás nélkül engedtessék meg stb. 6) Húsárszabás: marhahús fontja Kassán 10 kr., állomási helyeken s mezővárosokban 9 kr., falukon 8 kr.; borjuhús fontja Kassán 11 kr., más helyeken 10 kr., falukon 9 kr.; juhhús fontja Kassán 9 kr., más helyeken 8 kr., falukon 7 kr. váltóban. 7) Jövő közgyülés kezdődik folyó évi november 15kén; törvénykezés és büntető törvényszék azon hó 22kén, polgári t.-szék pedig 29kén. — A katonai élelmezés és szállásolás tárgyában munkálkodó országos választmány küldöttsége Kassára f. hó 23kán érkezett meg. — Időnk jó; már derünk is volt, de a láz még folyvást uralkodik. K. L.

**Szív és ész.** *) Szent-Mihályi, Szabolcsban, september 14kén 184¹. — Egészen megörül az ember szive, mikor ezen ész századjában kivált hazánkban, valamelly olly esetet is emlithet, melly gyönged érzelmet tántet fel.

Az Ida vizétől neveztetett gr. Csákyak birtokában Nagy-Idán Abaujban hajdan a czigányok hősisége és meggondolatlansága hires helyén történt ez.

Ott sem szoktanak el még a helységhez közel vagy épen magában a helységben gyakorlott kender-áztatástól. A járásbeli főbiró ugyan több izben eltiltá, de hasztalanúl. A büzhödt egészségtelen levegő beszivása s terjesztése kisebb tekintetbe vétetett a nagyidai hölgyektül, mint a mezővárostul messzibb gyakorlandó kender-áztatás alkalmatlansága. A megye főbirája tehát a falusi birót pontosabb végrehajtásra szorítani kényteleniteték, de ennek sem volt sikere. A falusi biró szónoklata, a szolgabiró fenyegetőzése more patrio elhangzottak. A hölgyek mosolyogtak, a falu birája fejét csóválta integetései közben; a mezőváros liberálisai pedig azt gondolták s érzették magokban, be kell szini a dögleletes levegőt, miglen jobb nevelés- és javitóházak létesülése hazánkban jobb s tisztább levegőt terjeszt mindenben s mindenfelé. A falu birája ugyan egy két asszonyt néhány órára elzáratott, de ezek örültek a munkától menekvésen leányaik pedig folytatgaták nem messzire házaiktól a kender-áztatgatást. Ez igy folyt egy darab ideig, miglen a szolgabirónakkötelességeül tevé hivatala, a megyei orvos, több rendbeli panasza következtében, béketürését félbenszakasztani s a falusi birót lehuzatni. Ez kiállván büntetését hasonlóval fenyegeté azon gazdákat, kik a papucs kormány alól nem szabadulhatván nem lesznek képesek feleségöknek parancsolni.

Már most azt gondolta volna az ember, hogy nem fognak többé kendert az Ida folyójában ott, hol eddig, áztatgatni. De koránsem. Ugy marad a mindent mint volt. A falusi biró tehát a vétkes és makacs hölgyeket deresre fektetni rendelé. Ezek akkor sírni, rimán-

*) A szerkesztőség s hiszem velünk együtt igen sok honpolgár örvendve látja, a koszorús veterán, a tiszteli tudós s nagyhazafi munkás életének folyton feltünő jelenségeit. Kevés magyarnak jutott szerencse s áldás munkás pályán annyi tisztasággal és erővel, mennyivel tiszteletünk e tárgya közrehatott és olly erő- s remény- dús sarjakat adni s nevelni a hazának, minőket mi a tisztelt ősz magzataiban örvendve tisztelünk. — A névben, mellyet visel, e hazának reménye van: adja az ég, hogy teljesüljön! Szerk.

*

odnik, kezeiket fejök felett összkulcsolni, s férjeiket s gazdáikat felingerleni kezdék, de ezek okosabbak józaneszüebbek, s kivált feleség-szeretők lévén, asszonyaik helyett a büntetés- kiállásra ajánlák magokat. E házi szeretet hatott a hölgyekre, nem különben a falusi biróra, ki a bünös nőknek férjeikért, ezeknek feleségeikért megkegyelmezett s azóta a kendert messzibbre a mezővárostól áztatják Nagy-Idán.

Mondja hát még valaki, hogy soha sem játszik üdvös szerepet a szív az emberi társaságban, és hogy ez ollykor a maga helyén mint proxima causa, nem üdvösebb sikerü a puszta észnél, fenyegetésnél, tömlöcznél és botnál?! E köz-emberek lovagi és házi érzékenységök szelleme több becsületére válik a mostani korszellemnek, mint azon pár-viadalok, mellyek nagyobb ranguaknál nem ön —hanem mások felesége szeretetéből— még ollykor divatoznak. A házi feleség-szeretet, a jó erkölcsök a status boldogságának alapja és kiegészíti, a költő szerencsés abrándjait vagy inkább alapul szolgál Húgo Viktor szívteljes ohajtásának:

Pierre a pierre, en songeant aux croyances èteintes,
Sous la societè qui tremble a tous les vents,
Le penseur reconstruit ces deux colonnes saintes:
Le respect des vieillards, et l' amour des enfants.
(Követ kőhöz téve mélázván sok eltünt
Hitről, minden széltől rezgő együletben,
Két erős oszlopot rakni a bölcs nem szünt
Aggok tiszteltében s mágzati kegyletben.)

Gr. Desewffy Jóse.f

## Külföld.

**Èszakamerikai egyesült statusok.** Pest october 1jen. — Uraim, polgártársak! egy szép, tanulságdús esetet közlünk önökkel Mississippi tájairól a népszabadság, népfelség, a szabadföld magasztalt honából, melly tanúsítja, hogy ott sincs tökéletes elizioni boldogság, s hogy az emberek ott is csak emberek, sőt hogy képesek nememberekké, vérszopó állatokká fajúlni; hogy ott éppen nem nagyon biztos a polgárélet és vagyon. Figyeljetek, uraim! A vidéket, hol a fehér folyó a Mississipplbe ömlik, évek óta már zsebelők s hamispénz-csinálók látogaták,kik ebbeli mesterségöket különösen néhány szigetkén üzék. A Mississippi folyam partjain lakók feltevék a szegény legények ezen iparágát a köz igazgatás minden befolyása nélkül megszüntetni, és sükerült nekik azok közől mintegy hatvant vagy hetvent elfogni; múlt aug. 3án egy hajóra rakák a foglyokat s lakatlan vidékekre vivék, ott minden további teketória nélkül részint agyon lövék, részint vízbe fojták azokat. Hanem e rögtön ítélet még nem volt elég; lehajóztak a faluba, hol a boldogtalanok laktanak s ott házaikat elhamvasztáK. „Családjaikat — teszi hozzá a Times, mellyből e tényt közöljük — különben nem bánták, hanem ‚c s a k' arra kényszeriték, hogy hazájokból távozzanak el' (azaz: rövidebben szólva: számüzék) No már most lássátok édes hazámfiai, minő szép igazság-kiszolgáltatás ez a szabadság honában, teljes belbéke ölén! Kiváncsiak vagyunk tudni: vajjon Hirlap-collegánk, ki olly szívesen nyitja meg hasábjait a monarchiai kormányformák botlásainak, gyöngéinek, habár többnyire csak koholt hirek után is, adand-e helyet e szív-görnyesztő eseménynekazokban?*)De kövesse ebbeli modorát s taktikáját, ha tetszése tartja, nem bánjuk; mi bízva honosink józan itéletében s értelmességében erősen hiszszük, hogy nem leend képes a monarchiai formákat velök meggyülöltetni. — Mi megengedjük, hogy a zsebelők bűnösök voltak; de kérdjük: nem borzad-e vissza minden jobb-érzésü kebel és okosabb velő illy égbekiáltó erőszakos önkénytől, melly még Törökhonban is alig képzelhető, alkodványos monarchiai országban pedig — belbéke idején és normális allapotban — bizonyára hallatlan! Koránsem azért emeljük ki ezen előttünk menthetetlen úndok tettet, hogy megutáltassuk a népszabadságot; o nem! hanem hogy lássátok, milly bizonytalan alapnn nyugszik a személy s vagyonbátorség, a teljes egyenlőség honában ; hogy lássák némelly ábrándozók, hogy földön nincsen paradicsom! O szeretjük mi is, higyétek, a törvényes szabadságot, magyar vérünkbe oltá azt a jó ég, s mint őseink, ugy mi is érzünk erőt annak birtokáért életet és vagyont feláldozni; de tartunk némi — hála az égnek ma már szünni kezdő — tanoktól és modoroktól, mellyek egykor — tán felforgatva alkotványos rendszerünket, — fejetlenségre vezethetnének; mert ki áll jót a jövendőrül, mellynek rosz magvai a jelenben vettetnek el? A XIXdik század magasztalt felvilágodottsága egy mgában épen olly gyenge s csekély garantiája nálunk a vagyon- és személybátorságnak, mint Francziaországban vagy Mississippipartjain! — Emlékezünk még többek közt a philadelphiai szomorú eseményekre is,midőn 1838ban majus 16án a szép „Pensylvania-hall" leromboltatott a szabadság ama hőseitől; kik az egyesült statusokban mint antiabolitionisták (rabszolgaság-eltörlésztéselleniek) ismeretesek! Azt mondja egy magyar példabeszéd: „nem mind arany a mi fénylik" S mi ehhez nem teszünk commentárt.

*) Hirlap cellegánk a szomorú tényt 79dik számában megemlité, s igy megszünteté tiszt. munkatárusnk ebbeli aggodalmát. Szerk.

**Nagybritannia.** Sir Robert Peel az alsóház september 17diki ülésében lord J. Russell nek a gabnatörvény iránt többek között ezeket felelé: „Ugy gondolom, hogy miután tiz évig nem ülék a miniszteriumban, józanul nem kivánhatni tőlem, hogy miniszterségem első tizennégy napja alatt olly szabályt terjeszszek a ház tárgyalása alá,melly minden eddigi kereskedési törvényeket halomra döntene. És ha csakugyan szememre lobbantatik. hogy e változást én nem az első hónapban hozom fel, mit mondjunk az előbbi kormányról, melly öt évig birván a hatalmat, csak 1841diki majusban tudott e kérdésre nézve megegyezni? Ha igazán meg vagyok győződve, hogy a gabnatörvények az országnak elviselhetlen károkat okoznak, hogy a kereskedés jelen rosz állapotja s a munkás osztály szenvedései e törvényeknek tulajdonithatók, milly nagy a ti felelőségtek, hogy ti már öt évvel ez előtt orvoslást nem javasoltatok? És, ha ti illy érzelemmel viseltettetek, miért nem forditottátok a ház figyelmét az 1840diki trónbeszédben e tárgyra? Miért kelle e kérdést addig hátra tartani, míg a néphezi hivatkozástokban 80 szavazattal maradtatok kisebbségben? Most hozzátok javaslatba a gabnatörvények változtatását, mint eszközt az állodalom jövedelme szaporitására; e javaslatotok: a gabnatörvényt tekintetbe vonni, nem ingadozó és általános ajánlat, s nem lehet egyéb, mint hogy minden quarter idegen gabnától 8 shilling dij fogadtassék el. Annyi bizonyos, hogy ez vala korábbi szándéktok; vajjon megmaradtok-e a mellett ezután is, vagy nem? Ha pedig azt mondjátok, hogy ama 8 shillinghez nem kötitek magatokat, s e szerint czélszerüséget kétségbe vonjátok, milly nagy a ti szerénységtek: midőn ti engem hivtok fel az iránti nyilatkozásra: minő szabályok inditványozására volnék kész! Ha pedig ti erre azt felelnétek: e tárgy megfontolására még mindig tárva az út, s egy új parliament új nézetű lehet, épen ez által igazolandjátok tartózkodásomat mind addig, mig szabályaimnak állandóságát adni képes leszek." Itt átmenve az ország financialis állapotjának kimutatására, szavait igy végzé: „Miután a nemes lord minden ellenzés nélkül elismeri, hogy ama nehézségeken, mellyek Irland részéről tornyosultak ellenem, győzödelmeskedém ,hiszi-e, hogy egyéb belpolikai kérdésekre nézve kötelességemet teljesithetni nem fogom? Bizonyossá tehetem, hogy szándékom a nyilvános kötelesség érzete szerint cselekedni, és a parliament elibe olly inditványokat terjeszteni, mellyek saját meggyőződésem eredményei. A sürgető körülmények és hazám iránti kötelességem érzete inditának engem e fáradalmas feladás elfogadására. Nem is adhatott nekem erre más egyéb bátorságot, mint a remény: hazámnak szolgálhatni és becsületes hirnevet szerezhetni. Vajjon hihető-e, hogy magamat illy naponkénti fáradozásokra elhatároztam volna, a nélkül, hogy szabad lett volna a nyilvános közjólétet előmozditó rendszabályokat a parliament előtt inditványoznom? E szabadságot igénylem, uram, számomra; én állásomat nem alapitom szolgai függésre, melly engem mások véleményeinek tenne eszközévé; mert mihelyt e szabadság tőlem megtagadtatnék, nyilván és szabadon kimondom, hogy senki iránt, kik mostani állásomra felsegitettek, sem tartandom magamot lekötelezettnek. Szabadon mint a szelek, tartom fen magamnak a jogot: sulyos terhemet azon pillanatban letenni, mellyben hivatalomat nem a nép megelégedése és saját lelkismeretem helybenhagyása szerint kezelhetem." (Hosszú és tartós tetszés a miniszteri részről). — Szóltak Peel után l. Palmerston, volt whig külügyminister s Cobden radical követ; s mielőtt az alsóház választmányi üléssé vált, H.S. Crawford ur még egyszer inditványozá, hogy a kormány a nép rosz állapotja enyhitésére még ez évben tegyen orvosló lépéseket. Peel ur azonban azt válaszolá: noha ő benne a nép szerencsétlen helyzetének és sorsának rajzolása fájdalmat gerjeszt, mindazáltal nem táplálhat olly csalfa reményeket, hogy a parliament itt azonnal segithetni fogna. Az inditvány 136 szavazattal 22 ellen keresztül esett. Ezután a ház választmányi biztossággá alakult, hol a helybenhagyott összleteket Sir G. Clerk terjeszté elő egymás után, melly alkalommal Hume helyét William ur vevé át, és rostálgatá egyenkint. — Herald szerint azt mondják, hogy a jelen gyülések három hét mulva be fognak végeztetni. A gabnatörvények elleni izgatások folyvást tártanak; Londonban, Newmill és Walsallban voltak hasonló szellemű gyülekezetek, mellyekben kérelem határoztaték nyujtatni a királynéhoz.— Brightonben mintegy két ezer tagból álló hasonló gyülekezet határozott folyamodást a párliamenthez, a választói jog kiterjesztése és a szavazatnak golyókkal eszközlése végett. —

**Francziaország.** Lapunk legközelebb mult sz.ban tett igéretünk szerint, ime közöljük a Bordeauxban nem rég meghalálozott Fonfrède Henrik hátrahagyott nyomos és jelentőségteljes politikai végrendeletét vagy nyilatkozatát, melly egész terjedelmében igy hangzik: A Restauratio alatt neveltetésem, helyzetem s társasági viszonyaim, összeköttetve tapasztalatlanságommal, olly álláspontra helyeztek engem, honnan könnyü vala észrevennem a restaurált monarchiának hibáit s veszélyeit, ámde azon jótéteményeket s felszámithatlan hasznokat, mellyek viszont e restaurált monarchiából áradoztak, lehetetlen vala méltányolnom. Ugyan azon személyes helyzetemnél fogvást könnyen észrevehetém a liberalismus hasznait s fényes oldalait, de viszont lehetetlen volt e liberalismus theoriájinak üresség ét s ama hiresztelt statusférfiak botlásit s személyes nagyravágyásukat átlátnom. Én tehát mind két pártnak csak egyik oldalát láttam, s igy tökéletlen politicus valék. Ámbár igazságos kivántam lenni, mert őszinte és haszonkeresetlen valék, még is részrehajlással itéltem, mivel a kérdésnek mind két oldalát nem láttam világosan A tapasztalást, mellynek hijával voltam, a juliusi revolutio szerzé nekem meg. A chartának, mellyért küzdöttünk, demokratziai szellemben történt megujitása egyszerre láttatá velem, milly csalódásoknak s milly férfiaknak voltam bábjátékjok. Én csak hamar meggyőződtem a liberalis tanok negativ oldaláról, midőn azokat alkalmazni kezdék; én bensőleg meggyőződtem a monarchiai intézvények végtelen jóságáról azon káros hatás által, mellyet belpolitikánk minden részeiben, s azon lealacsonyitás által, mellyet külviszonyainkban ezen monarchiai intézvények elhalása szült. — Most, midőn részrehajlás nélkül mindegyik helyzet hasznait s ártalmait mérhetém, meglepetésig tisztán láttam, hogy a monarchia minden mellőzhetlen hibáji mellett még százszorta jobb volt mint a liberalismus képzelt tökélyeivel, és én meggyőződésből lettem monarchista; s felszólitom ezennel a legmerészebb rágalmazót, állitsa

hogy én érdekből lettem azzá. Én mind két uralkodásról, mellyek egymásra következtek, bizvást mondhatom: nec beneficio, nec injuria cogniti. Makacs függetlenségi szellemem folyvást megőrzött mind a kegynyerés mind a kegyvesztéstől. — — Valóban revolutziora van szükség, melly a királyságot lerombolja, hogy átláthassuk, mi egy monarchia, s hogy pontosan megtudhassuk, mennyivel érdemel az elsőséget minden más kormányzási rendszer fölött. Mig a monarchia fennáll, addig csak annak kis bajai s fogyatkozásai láthatók és szöknek mindenütt szembe A király gyöngeségei, a miniszterek tévedései, a kegyenczek előjogai, a részenkinti igaztalanságok, miket a társaság bizonyos osztályai szenvedni kénytelenek, mind ez szembe ötlő, mind ez egy élénk és könnyű kritikának kése ala jut. Közlelkek mind ezen dolgokat könnyen észre veszik ugyan, de a status nagy gépelyeit, miket a monarchia egyszerűn s csupán létezése által, s csupán természetes behatásával tart nagy és hatalmas összhangzásban — ezeket csak túlnyomó értelmű és tapasztalt emberszellemek látják. Ők értik egyedül, hogy az egész politikai gépműnek békés egyensúlya. tróntul kezdve a legparanyíbb faluig, egész nemzetben a tartós jóknak mérhetetlen bőségét szüli, s szüli különösen a bátorság, jólét s nyugalmas munkásság által, mellyek mindenkinek sajátlagos körében biztosittatnak. A monarchia a társasági testre nézve az, mi az emberi testre nézve az élet-elem és egészség. Mi élvezzük azt, a nélkül, hogy számolnánk róla. Az ember annak jótékonyságát csak akkor ismeri el, ha az valamikép megzavartatik. Igen, még egy rosz királylyal is – föltevén hogy nem dühös és vérszopó zsarnok, mi a dolgok jelen állapotjában többé nem lehetséges — még egy rosz királylyal is, mondom, a monarchia már az által, hogy a nagy status-gépmű az ő hatását, egységét, az ő bizonyos és szakadatlan vezetékét megtartja, a társasági testben még mindíg százszor több jót mint rosszat áraszt Ellenben nyomjuk el a monarchiát, semmitsük meg a királyságot, döntsük-le a társaság főoszlopát: s a status egész gépmüve szétdűl, a zavar nő, mindenütt rendbomlás mutatkozik, a tulajdon veszélyeztetve van, a kereskedés tönknek indul s a papiroson levő legszebb politicai tények daczára is a társaság megrémül s végromláshoz közelit. A monarchiai intézvények ereje rendkivül nagy és üdvhozó; sokszor egy maga elégséges, hogy még a királyok hibáiból is hasznot húzzon s őket kényszeritse együttmunkálni a status nagyságára és diszlésére. Azon két király. kik a harmadik dynasztiában mint emberek legtöbb gánsra mutatkoztak méltóknak, kétségkivül XI. és XIII. Lajos; az egyik ritka példája volt a képmutatás-, önzés- és kegyetlenségnek; a másik tehetetlen, akaratnélküli és halálan, ő főminisztere egyik első udvaronczának nyomorú szerepét játszotta. S ime! az elsőnek uralkodása alatt történt Francziaország minden erejének öszpontositása; s a másiké alatt megalaztatása azon hatalmaknak, mellyeket vágytársainak tekinte Francziaország; továbbá ugyanennek dicső túlnyomósága a következett uralkodás alatt. Az itt emlitett ket király idejében leve Francziaország még csak Francziaországgá. — A választott-kormányzás kárai ellenben olly nagyok, hogy számtalan sikerdús módokat használ, mellyek ugyanazt a legrutabb csalódáshoz s egy általanyos erővesztéshez segitik. Ugyanazért ha a királyságtól a kormányzást elveszszük s ezt egy választó gyülekezetnek adjuk át, akkor nem sokat segit a dolgon, legyen ezen gyülekezetben talentum, hazafiság vagy akar lángész. Ez mind eltékozoltatik s megsemmisül a rendetlenségben s az alkalmazás lehetetlenségében; miután az a bátorság és nagyság néhány villámait szórta a közviszontagságok közepett, a kormányzó gyülés képtelen lesz, mihelyt arra kerül, hogy szabályosan, rend szerint, gyorsan s elszántsággal munkáljon. barmi, még a legcsekélyebb várakozasnak is megfelelni. A statusnak azután egy azon időben szenvednie kellend a fiatalság vakmerősége s az aggkor gyöngesége által, mellyek csudálatos módon elkerülhetlen végromlására egyesülnek. Ez volt az, mit én a Restauratio alatt nem tudtam; ez az, mire engem a juliusi forradalom tanitott. Ezért tartoztam én a szabadelmű oppositióhoz: azért vagyok most testtel s lélekkel monarchista; és mivel őszinte vagyok, tehát nézetemmel beszédem is változott. Egyéb nincs mit nyilatkoztassak; tanuljátok ezt, és üdvet hozand."

**Poroszország.** Egy kölni levelező az augsb. köz ujságban következő érdekes hirt közöl: „Biztos forras után jelenthetjük, hogy az egyházi ügyekbeni szétágazások valahárai kiegyenlitésére nagy a remény. Az Allg. Zeit- ban egy vesztfáli levelező által közlött azon hír t i, mellynélfogva az eichstädti püspök és kölni érsek összejövetelekor a két főpap között a legnagyobb egyetértés uralkodott való. A föltételek, mellylyekre az eichstädti püspök fel vala hatalmazva, ollyanok valának, hogy ha az érsek azok mellett nyilatkoznék, a dolog mindkét részről kielégitőleg leendne befejezve. Az érsek elfogadá azokat. Az alkudozás alapjául az érsek legottani visszatérése és egy segéd kinevezése szolgála.

# ŐR.

**Bank-ügy.** A ,Világ' 74 és 75dik számaiban banktervemre némi észrevételek tétettek, azon világos kijelentésekkel, hogy még több is fog következni Mind ekkorig várakoztam, de most, nehogy némelly avatatlanok az ócsárlásra szemügyet kapjanak, a többi észrevételt el nem várva, hanem ezekre teendő válaszomat magamnak fentartva, ezennel közlöm ellenjegyzeteimet.

A 74dik számban M—N. betűk alatt igen jeles tárgy-ismerettel készült észrevételekre találok. Reám nézve igen örvendetes jelenet, mert illyen férfiakkal igen könnyü értekezni Lássuk.

„A bank miként fog — ugymond — használni a földbirtokosoknak? bizonyosan nem másképen, mint ha ingatlanokra is kölcsönöz(ez vala fő tervem), de hogy azt tehesse, szükséges, hogy rendes földkönyvek az egész országban létesüljenek."

Véleményemmel épen a bank fogja ezen földkönyveket létesitni, mert mellyik földbirtokos nem fog annak létesitésén (a melly magában véve semmi különös nehézséggel nem jár)teljes erővel munkalkodni, midőn tudja, hogy illy földkönyv mellett, szükségéhez képest, könnyen kap pénzt és olcsó pénzt (4 procentre).

„Honnan kerül ki nemzeti bankunk számára 10 millió ezüst-arany forintnyi készpénz vagy rúd?"

Ha kikerülne, igen jó volna, az igaz; de ha ki nem kerülne is, némi egyesség mellett, mint másszor is emlitettem, a bécsi bank jegyeit is használhatnók, sőt kell is használnunk. Ez bankunknak legkisebb kárára vagy veszélyeztetésére sem volna; mert hiszen, a bécsi bank részvevőji, a kormánynak szigorú felügyelése alatt szinte azon vannak, hogy bankjok a legbiztosabb alapokon nyugodjék, s hitelét teljesen fentartsák, különben nyereségre számot ők sem tarthatnanak, és igy jegyeiket a magyar bank teljes biztossággal elfogadhatná, kivált bizonyos meghatározott számig.

„Külföldiek segitendnek-e ezen alap pótlásában."

Részemről nem ohajtanám. Sok más bankoknál is szabály, hogy külföldiek részvényesek nem lehetnek. Mas részről tagadhatlan, hogy ha biztos nyereséget igérne s nyujtana bankunk, a külföldi pénz százféle úton is befolyna abba, ha az alap maximuma meg nincs határozva. Ezért tettem én a magán-aláirást csupán öt millió forintra, s ezért tettem annak további alapjául a házi adótárt, és némileg a hazában levő alapitványokat, hogy ezek s az ország maga szedje a nyereséget, ne idegenek.

„Fonák bank- s financz-működések által legnagyobb zavar- és nyomorba juthat az ország."

Tökéletesen igaz. De hiszen kezünkben van azt ugy szabályozni, mint akarjuk. Azért állitottam fel példaképen némelly főbb szabályokat, hogy lássuk, miképen állhatnak meg azok, s örülök, hogy illy értő mint M—N. szinte figyelmébe vevé azokat, csak elfogulatlan és gondos összehasonlitást kérek, reménylem, miszerint azok épen a mások tapasztalásaira épitett hazai körülményekhez alkalmazvák.

„Csak azt az egyet nem tudjuk magunkkal elhitetni, hogy a bank minden bajainkon s ‚rögtön' segitene"

Ki merne illyest állitani? Egy negyed vagy épen fél század kell arra, hogy bank mellett is rendbe hozzuk anyagi (s ezzel összeköttetésben némelly szellemi)érdekeinket; de bank nélkül, merem állitani, soha. A váltótörvény és bank egymás mellett legnagyobb emelcsői a nemzeti gazdagságnak (föltévén, a mi önként értetik, hogy azok mellett más czélirányos törvényekkel is fogunk birni); bank nélkül a váltótörvény adósainkat mind tönkre juttatja, az ipart s termesztést elöli, mert tőlök a pénzt mind elvonja, és csak uzsorára forditja; bank pedig váltótörvény nélkül teljes lehetetlen. Bölcs törvényhozásunk (mellyben természet szerint Felséges urunk is értendő) ez utóbbit már létesitette, mulhatlanul kell ezt a másiknak is. még pedig minél előbb követnie. Hogy minden bajunkon a bank segithetne, csak dőre vallja, de hogy jelen körülményeinkben erre csaknem legnagyobb szükségünk van, azt bátran vitatom *)

A 75dik számban egy valaki 14.szám alatt szinte szól valamit banktervemről, de már ez nem ért a tárgyhoz; e mellett egész értekezése teli szenvedelyességgel.

„Papirospenzt akartok — ugy mond—csinálni; 30 milliót — 10 millió értékü alapon: szép alap! szép pénz! — Mi ismerjük a franczia forradalom nótaját; ezek is assignatákon vásároltak mindent. és mi lett a vége? az, hogy az assignata senkinek sem kellett; ezer s több frank értekü assignataért adtak egy pár czipőt. — Illy pénzzel akarják ők megváltani földeinket!"

Nem ismerik biz önök, 14. urak! a franczia forradalom nótáját, különben nem beszélnének róla, midőn az én tervemet akarják megczáfolni. Az assignaták értéke s elfogadasa parancsolva volt, az én tervem szerinti bank jegyeinek elvételére semmi magános személy nem kényszeríttethetik, az assignatáknak alapjok alig volt, s beválthatlanok voltak, a magyar bank a beváltást, a szabalyok értelmeben mindenkor nemcsak teheti, hanem azt tenni köteleztetik is.

Sokat beszélnek némellyek az urbéri megváltás kényszerithetésevagy nem-kényszerithetéséről; a kilenczednek természetbeni kiadhatásavagy ki-nem-adhatásáról, a házi adónak (talan legfölebb is csak egy részének) a nemesség általi fizetéséről; — mind ennek, s többeknek is (még az ősiséget is ide számitva) a tervezettem magyarbankra csekély, vagy épen semmi befolyasa nem lesz. A bank és szabályai fognak tudni a körülményekhez alkalmazkodni. A banknak csak hiteltörvényekre van szüksége, s ezekkel—hála bölcs kormanyunknak s törvényhozásunk többi részének!—mar birunk. Legyünk józanok, ragadjuk meg ezeknek felszámlalhatlanul jótékony hatását egy jegybank alakitása által; különben azok épen az ellenkezőt eszközlendik, mit tőlök varunk; s vagy nevetségesekké teendjük magunkat egesz világ előtt azoknak eltörlesztése által, vagy azok mellett bank nélkül a haza polgárainak egy részét tönkre juttatandjuk.**)

Fogarasi

*) A ki nekem nem hiszen, olvassa el ezeket Büschből (Abhandlung von den Banken): „In der That möchten einige (deutsche) Länder, in welchen das baare Geld rar, die Zinsen hoch sind, und der Wucherer freies Spiel hat an einer wohl eingerichteten und vernünftig eingeschränkten Zettelbank das beste Mittel zum inneren Wohlstande, und zur Aufnahme der Landes-Oeconomie finden. Doch müssten auch die Obrigkeit oder die Landstände für sichere Creditgesetze sorgen." Minden betű aranyat érdemel körülményinkben, csak megérteni tudnók! Bár röpiratkám, — mellyet, hogy minél olcsóbban adhasson a könyváros, ingyen adék neki által, s melly nem csupa terv, hanem a bankok, s különösen jegybankok működéseivel igen könnyű előadással megismertet — minél többek által olvastatnék, kivált nagyobb földbirtokosaink által. — F.

**) Köszönetünket a fáradhatlan munkásságu irónak e válaszáért. Nekünk szinte egyik fő ohajtásunk a nemzeti gazdagság gyarapitása, s igy létesitése is mind azon eszközöknek, mellyekkel e szent czél elérethetik, s ezek közé számitjuk egy banknak minélelőbbi fölállitását. De épen az-

Pest, oct. 4 (Egy kis per nagy dologért!) Az Athenaeum és Pesti Hirlap egy ‚kissé' összecsörrentek, de, mint látszik, politicus collegánk capacitál atván, jobbot nyujtott, s a házi csend ismét helyreállt; tehát se baj! Szegény Schodelné, hogy már hazafitlansággal vádoltatik, ki távolbani működéseidről e hazában emlékezik! Igaz, nagy a te bünöd, nagy! de junoi harag legyen é ez a miénk, melly sírodig üldözzön? — Hanem elmondjuk t. olvasóinknak röviden a per érdemét, s aztán itéljen. Schodelné, mint tudjuk, a mult nyáron Angliában énekelt, s bár nem világhirű tapsokkal, de mégis úgy, hogy diszére fogott volna válni a Magyarnak, ha tán tudatta volna a művésznő, hogy ő ‚magyar'! Egy levelet tehát, melly Schodelné angliábani debütirozásáról dicsérőleg emlékezik, a P. H. 74. szban közlött volt. Ez kivánatos koncz vala az Athenaeumnak, s kapott is rajta; és felfrisítvén Schodelné nemzetsértési büneit, sorait azzal végzé, hogy a P. H. szerkesztősége hazafiságáról némileg kétségeskedni bátorkodnék, ha .... No de semmi; a P. H. szerkesztősége — mint mondók — kezet nyujt s elismeri, hogy Schodelnét a nemzeti színházhoz előbbi nagy fizetéseért, de még ingyen is visszafogadni körülbelül annyi leendne, mint — hazafiúlanságot követni el! s igy szent a békesség! — — Megegyez a két athleta abban, hogy Schodelné derék énekesnő! Ha ez igaz, uraim, akkor föltéve, hogy Schodelné visszajönni s a pisszegőket (s ezt ne feledjük, uraim, a pisszegőket, és nem a nemzetet, mert a hazát illető tette máskor és más vala; de bár minő volt egyik is, másik is, azt minden esetre tagadjuk, hogy a ‚nemzetet' s ‚hazát', melly elérhetlen fenségben áll egy énekesnő felett, ez meggondolatlan szini beszédével s tettével megsérthetné!) a színpadról, honnan azokat megsértette, megkövetni kész volna, vajjon akkor sem fogadnátok vissza őt? Olly lovagiatlan lovagok tudnátok-e lenni, ti, tősgyökeres sarjadéki a nagylelkü magyar ősöknek, kik valódi haza- s nemzetsértést is megtudának, s pedig számtalanszor, bocsátani? O nem! Ne mystificáljátok magatokat, jó szivetek rovására! tán ti volnátok elsők, kik békülésre jobbot nyujtanak egy ‚elkényeztetett', de jeles művésznőnek. Egyébiránt pedig higyétek derék athleták, valóban kár olly nagyon idegenkednetek Schodelnétől. Ha jő s kötelességének a multra nézve eleget tesz, illendő fizetést követel, és női szeszélyeit a szinházi szabályoknak minden, jesuiticus reserváták' nélkül alájaveti, azok pedig rajta szigorún teljesíttetnek, miért fosztanók meg a publicumot (ezt uraim, mit nem mi ketten hárman teszünk) a művésznő éneke élvezhetésétől? Ne legyen asszonyi (junoi) természetünk: magyarok s keresztények vagyunk, s legyen vége valahára már a különben nem épen méltatlan haragnak! — Miben mi a P. H. szerkesztőségével egyet nem érthetünk, mindenek előtt az, hogy Schodelné müvészi dicsőségének, mellyet tán külföldön arat, épen olly kevéssé van okunk örülhetni, mint Markoénak, Lisztének, vagy nem sokára tán Filtschének; mert higyétek uraim, ezek a mi müvészeink, — ha még is azoknak mondhatjuk őket, — kivált a két klavirvirtuóz, kik, tudtunkra legalább, csak azt sem tudják megmondani magyarul, hogy magyarok — épen olly kevéssé tudatják külföldön, hogy véreink, mint milly hangosan kürtöli sok szemfényvesztő közöttünk, hogy franczia, vagy angol, vagy olasz, s at.; müvészeink ekkorig a Lajtán átlépve nem is gondolkodtak tán arról, hogy magyarok? s igy, ha Liszt kardot nem kap — tán még ma sem magyar a külföldön, vagy tán igy sem az? Tudja e a külföld, hogy Ungher s Elsler k. aa. magyarok? Tehát mit nyertetek vele, hogy illy müvészek dicsőséget aratnak? dicsőséget, mellyben a haza szent neve nem osztozik, mellyből nem süt a nemzetre egy sugárka sem! — A másik a nemzeti színház dolga. Lehet, hogy ügye helyrehozhatlanul veszve van; de azért jobb semminél; s miután megvan, tán minden esetre több hazafiság van abban, ha a szegény gyámoltalan, sérves testű gyermeket spártai módra sziklaörvénybe nem hajítjuk, hanem sinylődésében segítjük s tehetségünkhez képest ápoljuk: mint ha egy szeszélyes asszonyt még távolban is lovagiatlan szemrehányásokkal illetünk? —

Egy másik színházi ‚repositionalis' perről, ha mibenlétéről majd bővebben értesíttetünk, szinte fogunk referálni t. olvasóinknak. Ez valóban — ha csak tán az „Ujdonságok" rovatába nem való, mit mi felőle majdnem egész hitelességü kutfőből merítettünk — meglássák önök, igen furcsa lesz. A viszonyos replicákat, ha szerét tehetjük, közölni fogjuk, habár csak egy kis kaczagásul is. Publicola.

**Igazitások.** „Világ"unk legközelebb mult számában csúszott több lényeges és értelemzavaró nyomtatási hiba közül a következőket emeljük ki: Magyarország alatt az első hasáb. 10. sorban: ‚a végre' helyett olv. ‚végre a'; a 16. sorb. ‚Huhert' h. olv. ‚Hubert;' 23. sorb. ‚mutattak' h. olv. ‚mutattattak'; 29. sorb. ‚szeleletéről' h. szeretetéről; 31. sorb. ‚készpénz, h. ‚készpénzt;' a második hasáb. 29. sorb. ‚fogná míg' h. ‚fogná, míg'; 41. sorb. olv. ‚megvitatja'; ugyanezen has. 6. sor. alulról ‚szerkesztökbe' h olv. ‚szerkezetökbe'; a 4dik hasáb. 1 sor. ‚deg' h. olv. ‚de a'; 22. sorb. ‚szemfélendik' h. olv. ‚szemlélendik'; az 5dik has. 13. sorb. ‚pap' h. ‚papi'; 26. sorb. ‚szeidítve' h. olv. ‚szeliditve'; 28. sorb. alulról ‚ki neveti' h. olv. ‚kineveti'; 22. sorb. ‚temperatori' h. olv. ‚temperator'; 6dik has. 32. sorb. olv. ‚szorgalmad'; a 7dik hasáb. 4. sorb. olv. ‚méretnék'; a 8dik hasáb 34. sorb. ‚7dik' h. olv. ‚7re'; a 9dik hasáb alatti *) a 8dik hasáb végére tartozik.

ért, mivel — mint a t. értekező ur is elismeri — M. N. munkatársunk azon észrevétele, hogy, fonák bank- s financz-működések legnagyobb zavarba s nyomorba hozzák az országot,' való: elvünkhöz hiven, szeretjük megfontolni az alapok, szabályokat s módokat, mellyekre és mellyek által a kérdéses banknak fölállitását legczélirányosabban eszközölhetnők. A vitatás pontjait egyébiránt emlitett M. N. munkatársunk és 14. levelezőnk szives figyelmökbe ajánlani bátorkodunk. Szerk.

# Hirlö.

(1)

## A pesti Hengermalom.

A pesti József-hengermalom igazgatósága részéről közhirré tétetik: hogy e malom teljes működésbe tétetett, s a benne készitendő lisztnek részletes árulása végett magán a hengermalmi épületen kivül Budapesten különféle boltok választattak, mellyekben következő lisztnemek szabott áron kaphatok:

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | A | Asztali dara | — — — | váltó pénzb. | 20 | frt. | — | 100 font. |
| | B | Finom dara | — — — | „ „ | — | „ | — | „ |
| Nro. | 0 | Királyliszt | — — — — | „ „ | 16 | „ | — | „ |
| „ | 1 | Elsőrendbeli montliszt | — | „ „ | 14 | „ | — | „ |
| „ | 2 | Másod rendbeli montliszt | — | „ „ | 10 | „ | — | „ |
| „ | 3 | Zsemleliszt | — — — | „ „ | 9 | „ | — | „ |
| „ | 4 | Alábbvaló liszt | — — — | „ „ | 7¼ | | — | „ |
| „ | 5 | Kenyérliszt | — — — | „ „ | — | „ | — | „ |
| „ | 6 | Sörtéskorpa (finomkorpa) | | „ „ | — | „ | — | „ |
| „ | 7 | Lókorpa (középrendű korpa) | | „ „ | 2¼ | „ | pr | 60 font |
| „ | 8 | Marhakorpa (öreg korpa) | — | „ „ | — | „ | — | „ |
| „ | 9 | Malompor | — — — — | „ „ | — | „ | — | „ |
| „ | 10 | Tyúkszem | — — — — | „ „ | — | „ | — | „ |

### Utasitás

**A hengermalmi-liszttel miképeni bánáshoz.**

Ezen liszthez, minthogy tökéletesen száraz búzából készittetik, szokottnál nagyobb mennyiségű viz vegyitendő, tésztája tovább gyúrandó, a kelés ál al jó érlelésbe hozandó, s a kemencze a melegség följebb fokára viendő. A megkivánható nagyobb munka s fütés a süteménynek bő fizetése által dúsan megjutalmaztatik. Ezen liszt minden föld és homokrészektől ment, s száraz, sőt mindenkor hideg egyenlő légmérsékletü őrlésnél fogva, czélszerű gond mellett esztendőkig épségben megtartható. — (3)

(1)

## Hirdetés.

A nagy méltóságu magyar kir. udvari Kincstár rendelése következésében Marmarosból, s különösen Szigethrül Szolnokra 1842. 1843. és 1844. esztendőkben 10.000 mázsával eszközlendő só-szállitás tárgyában csupán irásbeli ajánlatok utján folyó évi novemb. 16. árcsökkentés hirdetik, mellyre nézve az illető vállalkozók irásbeli ajánlataiknak 5 procentum bánatpénzzel akár készpénzben, akár status-papirosokban azoknak börzei értékök szerint a kikiáltási bértül számitva, melly 31⁶/₁₆ minden mázsától határoztatik, ellátva a kir. kincstári elnökleti hivatalban az érintett nap legfeljebb reggeli 10 óráig leendő beküldésére felszólitatnak.

Az egyéb árcsökkentési és szerződési feltételek a kir. kincstári számvevői hivatalnál, valamint a marmarosi kincstári igazgatóságnál és a szolnoki kir. hivatalnál megtudhatók. Budán oct. 1sö napján 1841. (3)

(1)

A nagy-méltóságú kir. m. udvari Kamara rendeléséből ezennel közhirré tétetik, hogy nemes Szatmár vármegyében keblezett Udvari helységben levő, a kir. fiskust illető egy curialis, és három jobbágytelekből, ugy nemkülönben több szántó-, és kaszáló-földekből álló fiskalis jószágok 1842diki aprilis 24től kezdve három egymás után következő évekre, 252 pengő forintnak kikiáltandó ára mellett, a hely szinén folyó évi november 8kán tartandó árverés utján haszonbérbe kiadatni fognak. — (3)

(1) Alulirottak illő tisztelettel jelentjük: miszerint n. t. t. Szilasy János pesti professor ur e czimü munkájára:

## A lelki pásztorság tudománya,

melly már sajtó alatt vagyon, és három kötetben mintegy 75–80 iven csinos nyomtatással, velin papiroson az egyetemi könyvnyomtatóban fog megjelenni, öt pengő forinttal az előzetést elfogadjuk. Tíz fizetett példányra egy ingyen adatik. Az előfizetés az első kötet megjelentével, mi még a folyó évben teljesülend, meg fog szünni.

Ugyanazon szerző két kötetü ezen munkája:

## A Nevelés tudománya

*Két pengő forinton* nálunk megszerezhető.

Költ Pesten october 4kén 1841.

*Eggenberger József és fia s. k.*
pesti könyvárnsok. (3)

**☞ Juliussal kezdődött félévre már teljes számú példányokkal nem szolgálhatunk. — A 66dik számtól, vagyis az új iránytól kezdve új évig az előfizetési dij házhoz küldve 3 forint 30 kr.; postán 4 frt 18 krajczár pengő pénzben. — Octoberrel kezdődött évnegyedre az előfizetés 2 frt 30 kr. p. p.; Kéretnek mind azok, kik intézetünket előfizetéseikkel pártolni kegyeskednek, méltóztassanak rendeléseiket értésünkre adni, hogy mi is tehessük intézkedéseinket. —**

Tulajdonos **Borsos.** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

94.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szerdán

November 24kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

**Tartalom.** Magyarország. Megtiszteltetés, kinevezések. — Nyilatkozat és igazolás. — Pestmegyei közgyülés folytatása. — Tudósítás Veszprém megye közgyüléséről. — Komárom megyei kisgyülés tárgyai — Ausztria. (bécsi viszonyok), — Nagybritannia: (Viktoria királyné koronaherczeget szült. Londonban az új lordmayori lakoma; hajóhadi toborzások; protestansok áttérése a rom. kath. vallásra stb.) — Franczia ország. (Guizot hajlandónak mutatkozik a választási reformra. — Külhatalmak leendő conferentiája a spanyol ügyekben stb.) — Németország. (Karolina a bajor özvegy királyné halála. stb.) — Belgium. — Elegy közlések. — Ő r. Budapesti hirek. — Nemzeti szinház. — Magtári javaslat. — Zemplényi levél folytatása.

## Magyarország.

Ő cs. s ap. kir. Felsége Hardegg Ignácz gróthoz udv. haditanácsa elnökéhez s lovassági tábornokhoz Schönbrunnból october 10kén 1841. intézett sajátkezű irata szerint a Benczur nevét viselő magyar gyalog ezred első tulajdonosává a porosz királyi herczeget nevezé ki; másodtulajdonosává pedig Benczur József altáborvezért méltóztatott rendelni.

A fiumei k. kormányszék a Buccariban Steffan Lajosnak portoréi kikötői kapitánynyá lett legf. k. kineveztetése által megürült egészségi küldöttségre (Deputato Sanitario) Tomsich Péter kebelbeli korlátgyakornokot alkalmazá.

**Nyilatkozat és igazolás.** — Miket minap a megyék állásáról a ‚Világ'ban irtam, a P. Hirlapot terjedelmes viszonzásra hítták fel; sőt gondja volt a szerkesztőnek, vála szában olly erős bástyákat állítani elömbe, hogy csak tőlem függne, minden önvédelmet egészen mellőzni. Állitása szerint előbb hg. Eszterházy Pál, később gr. Széchenyi István és Deák Ferencz, utoljára lord Stanley mögé bújtam, ugy hogy valóságos aes triplex környezi mellemet. É n e szivességért őszinte köszönetemet nyilvánítom; de nekem, megvallom, lényegesb védelem kell, mint ezen képzelt előfalak; azért nem tarthatom magamat felmentve a védelem szükségétől, s előre bocsánatot kérek az olvasótól, hahogy a megtámadás sokfélesége és terjedelme engem is hoszasb igazolásra kényszerít, mint szeretném. Ohajtom, hogy az olvasó az unalomért, mellyet csatázásaink neki okoznak, az ügyek és helyzetek világosságra-hozásában leljen némi kárpótlást.

A P. Hirlap kérdéses czikkei három különböző elemből vegyitvék. Az első elem: képek, phrasisok, s dologra nem tartozó idézések. Illyen a tátongó mélység szélén megindult part, a halálveritékes desperatio görcsös ereje, a porbaborult sereghez lóhátrul szóló feudalis grand Seigneur, a fudge, God damm, peu de choses, 2dik Fridrik postakocsisa, és sok efélék, mikben elég volt a tisztelt olvasóknak egyszer gyönyörködniök. Csak egy egészen talpra-esett állítást találtam ezek közt: t.i hogy a P. Hirlap szerkesztőjére nem mosolygott a humor istene. Ohajtottam vala követni a viszonyosság törvényeit, és jó ideig törtem fejem, hogy abból néhány képet s phrasist kisajtoljak; de sajnosan kell bevallanom, hogy igyekezetem nem sikerült, s im átengedem az elsőséget a P. Hirlap szerkesztőjének, kit egész tisztelettel arra kérek csak, olvasson el bizonyos fejezetet Benthamben a törvényhozás körébeni álokoskodás-módokról, — ott találandja phrásisai s metaphorái halálos ítéletét.

A másik elem a kérdéses czikkekben éles személyeskedésekből áll. Tisztelem a vélemények és vitatás szabadságát, elfogadom azt minden szükséges következésivel; tudom, hogy azok közt keserűknek is kell lenni, s igy teljességgel nincs okom panaszkodni a P. Hirlap élességei ellen; azt azonban tagadnom kell, hogy érdeklett czikkemben bárkit is becstelenítni kivántam volna. Megnevezetem igen is több egyént, összehasonlitám őket más-országi politikai egyénekkel, és pedig ollyakkal, kik ott a magok nemében kitünő szerepeket játszanak; jellemeztem polgári állásukat, fellépési modorukat, s mind ezt tennem kelle, hogy világosságba jöjön az eszme, mellyet olvasóimmal felfogatni akartam. De a megnevezett személyek erkölcsiségét nem gyanúsítám, sem jó hiszemük iránt kétséget nem ébresztek, és igy — ugy tartom — nem tévesztém el a véleményharczok mezején ama szükséges határvonalt: nem támadni meg az embereket véleményeik és tetteik miatt, de megtámadni őket véleményeikben és cselekvéseikben. A legjobb fők, a legerényesb emberek üzhetnek közügyek körében olly valamit, mit a más véleményüek a hazára nézve károsnak s veszélyesnek tartanak, s ha ezt imezeknek világosan kimondani tiltva lenne, ugy vége volna minden érdekes vita lehetőségének a politikában. A személyességek fogalma egészen más, s hogy azok iránt mikép gondolkozom, azt a ‚Világ' szerkesztőségéhez irt soraimban nyiltan kimondottam. — Ismétlem tehát, hogy állitásaim által senkit másban, mint politikai capicitásában érdekelni nem kivántam; s e nyilatkozatot annál bátrabban teszem, mivel szavaimnak mindíg ura vagyok, és igy mikor sérteni akarok, azokat módosítni nem szándékom, nem szokásom.

E szavaim szolgáljanak egyszersmind feleletül a kérdéses egyik egyén nyilatkozására, s az e nembeu talán még hátralevő nyilatkozásokra. Ha figyelmesen megnézik czikkemet, látni fogják, miszerint azt mondám: „Madarász L., Somogyi A, Mezőssy L. és Puky M. s a magyar radicalismus commis voyageurei," és igy őket a commis voyageuröktől világosan megkülönböztettem. E tekintetben tehát még csak az a mondanivalóm van, mikép állásomat mint ember és polgár tisztábbnak tudom e hazában, hogysem az által csorbulhatna, ha e jelen esetben megsérteni szándéklott becsületem sugallásait a szabad vitatás érdekének alá rendelem.

A harmadik elem áll, vagy állania kellene okoskodásból s erősségekből. Ezen részét a hirlapi czikkeknek a nagy halmazból sok bajjal kikerestem, s igyekezni fogok tőlem kitelhetőleg azt megczáfolni.

Bocsásson meg a P. Hirlap szerkesztője; de nekem úgy látszik, hogy a köztünk fenforgó valóságos kérdésről még csak nem is szólt. Igyekezett-é megmutatni csak egy szóval is, hogy azok, miket a megyék általános helyzetéről mondottam, alaptalanok; hogy nem létezik azon tulzó párt, mellyet említettem: hogy hibázom, midőn a birtokosaknak reactioját ezen párt tulzásainak tulajdonítom s kimondom a szükséget, hogy a vezéri szerep más kezekre bizassék? Ezt a P. Hirlap nem vitatja, nem taglalja; pedig nem lehetett nem látnia, hogy politikailag csak ezen kérdés vala közöttünk. — Jobbnak látta, vádakat támasztani ellenem; s e vádak abban állnak, hogy én mondásim által a nemzet és kormány közti bizodalmat megrázni törekedtem, a nemzet gyávaságára épitettem botor számolásomat, hogy a szegény de sok nemest, a gazdag de igen kevés nagy urakkal ellenséges irányba helyeztem. E vádak alatt egy főeszme fekszik, alapja egyszersmind a P. Hirlap okoskodásinak. Ezen eszme parodiája annak, mit egy nagy franczia király ezelőtt másfél századdal mondott magárul e szavakban: „a status én vagyok." A P. Hirlap igy szól: „a nemzet én vagyok, én t. i. a P. Hirlap, és az én pártom." Ha ez nem volna az alapeszme, mikép függnének összsze a vádak, miket hallok, — az állitásokkal, mikkel felléptem? Ha a P. Hirlap pártja nem a nemzet, úgy a túlzó párt létének kiemelése, politikájának jellemzése, s utalás más vezérekre, legyenek bár ezek alaptalan állitások, nem csökkenthetné a kormánynak bizodalmát a nemzethez, s nem bizonyítna a nemzet gyávaságára épitett számitást. Világos tehát, hogy ezen identificatio a P. Hirlap okoskodásiban: az alapeszme. Én ezen eszmének hosszas kiforgatásával bajlódni nem fogok. Egy általános gondolatöszvegben legyen inkább előterjesztve minapi nézeteim bővebb kifejtése, s a felhozott vádakra a felelet; ezekből mellékesen a P. Hirlap kérkedésének valóságos értéke is kitünendik.

Magyar honunk sem nem egyetlen, sem nem első ország Európában, melly a mult századok elavult formáiból kivergődni, s az idő s körülmények kellékeivel magát öszhangzásba tenni törekvék. Az átalakulásnak e processusán földrészünk több országa már átment. Ott áll előttünk két nagy birodalom, mindkettőben megtörtént az átalakulás külön módon s külön eredvényekkel. Az egyikben, keresztül minden reformon, híven megőrzötte a nemzeti bölcseség, igazgató fő elv gyanánt, a fekvő birtok szentségét s befolyását, (mellynek semmi köze a pénzaristocratiához) s ezen megtartó elv mellett, azon ország a polgári szabadság s anyagi jólét, hatalom s dicsőség hallatlan fokára emelkedett. Külviszonyait nagyszerű traditiók után nagyszerűen viszi, a világnak külön részeiben több emberen uralkodik, mint a régi Róma; szerencsésen át él megrázó crisiseket, folyton s biztosan fejlődik s gyarapodik, s a bámuló emberiségnek a rend és szabadság szövetségét lélekemelő látványban mutatja. A súlyerő (Schwerkraft), melly ezen országban a mozgony egyes ré-

szeinek minden oscillátiói után, az egyensúlyt mindíg ismét helyreállítja, s a mérleget a kényuraság s democratia felé billenéstől egyiránt megóvja, nem egyéb, mint a fekvő birtoknak túlnyomó befolyása. — A másik országban a véres forradalom épen ezen elvet forgatta fel, és felforgatta úgy, hogy a vele összekötött megtartó befolyást többé hosszas törekvések után sem állithatni helyre. És ezen ország egy crisisből másikba esik, egy túlságot másikkal cserél fel, és aratott légyen bármennyi dicsőséget a harczok, tudományok s müvészetek mezején, nyugpontját a rend és szabadság közt feltalálni nem tudja; mert hibázik a szükséges súlyerő, s szüntelen küzdésekben, belharczokban vonaglik. A rejtély megfejtése főleg a nagy birtok nemléteztében s az ahhoz kapcsolt befolyások hiányában fekszik, nem talán a mathematikusok és Nagy Károly vélekedése szerint, de bátran merem mondani, a canalis két oldalán lakó minden status-ember meggyőződése szerint pártkülönbség nélkül. Megtörtént tehát már, és pedig nagyban történt meg az experimentum a modor iránt, mellyben az úgynevezett átakakulásoknak történniök lehet és kell. Rám nézve legalább eldöntő a kettős experimentum, én a tényeknél okosabb lenni nem tudok, én más kárán szeretek okulni. Politikai hitvallásommá vált tehát, hogy az alkotmányos monarchiának szilárd alapja, le és felfelé, csak ott van, hol a birtok sértetlen marad, hol a birtok befolyása képezi a szükséges mozgókerekek és értelmi elemek közt az elhatárzó súlyerőt: meggyőződtem, hogy a monarchie entourée d' institutions republicaines (respublikai intézvényekkel körzött monarchia), kivált alkotmányos népnél, nevetséges chimera, s hogy az átalakulás csak úgy ad üdvös síkert, ha ama szellembe nem ütközik s ez elvet fel nem forgatja. Ezen sulyerő, mikép a tapasztalás mutatja, nemcsak nem ellene, sőt kezese az értelmi kifejlésnek s polgári szabadságnak, transigál minden haladással, de született ellensége minden anyagi s erkölcsi erőszaknak. Mikor ez mutatkozik, electricus ütés fut végig idegein, apathiájából felébred, s a vezérséget, mellyet nyugodt időkben féltékenység nélkül lát más kezekben, magához visszaveszi, mig a megrohanók visszautasítva, s a normalis állapot helyreállitva nincs. A birtok ezen sajátságai teszik azt a rend főkezességeül a polgári társaságban, s annak minden más elv felett biztositó jellemet adnak.

Ezen igazságokat Magyarországra is alkalmazván, ügyeinket nevezetes fordulási ponton látom. Mert mit kell látnom? — látom a birtokosokat hajlandóknak: hallgatni a méltányosság szavára; látom készeknek: anyagilag segiteni a népen s erkölcsileg emelni, egy politikailag még éretlen s önérdekeivel ismeretlen tömeget. Más részről látok másokat a kiváltságos osztályból, de birtok nélkül, kik a birtokosok s a nép közé állnak, az örökjog mellett szavokat emelik, s nem közbenjárólag, de parancsolva, s néha fenyegetve akarják kicsikarni a birtokosoktól azt, mire a hajlandóság már tettekben mutatkozott. S ez egyének nem csupán az adózó népnek kedvező engedményekre terjesztik ujitásikat, de más tekintetben nyugtalanító lépéseket is intéznek a birtokosok ellen Vizsgálva e felekezet alkotórészeit, látom, hogy kevés veszteni, sok nyernivalója van; látom, hogy fellépése, hangulata, inditványai a birtokosokat, és pedig méltán, nyugtalanítja; és tovább vizsgálva megyéink állását és elemeit — meggyőződöm, hogy ezen félelem nem alaptalan hogy ezen reactió természetes, s hogy mindaddig, míg az adózó nép részére követelt engedményeket azok sürgetik egy kézzel, kik a másikkal a birtok befolyása ellen dolgoznak, a birtokos rész nyugtalansága megszüntetve nem leend.

Ugyanis a kérdéses megyei elemeket így osztályozhatni: a) Földesurak, legyenek aztán akár moralis testek, akár egyedek, herczeg Batthyánytól és gróf Zaytól, Czindery Lászlótól és Lónyay Gábortól a falusi nemes emberig, mihelyt birtoka után tisztességesen elélhet; b) a nemességnek azon része, melly vagy egészen birtoktalan, vagy birtoka olly csekély (puszta rész, curia, szőlő, mezővárosi házhely, stb.), hogy hivatala s más kereset után kell élnie: ügyvédek, táblabirák, fiskálisok, s a megyei tisztviselő karnak $^3/_4$ része. c) A szoros értelemben vett ifjúság. d) A kis nemesség, egy részben urbéri telken, nagyobbrészben önföldjén vagy curiáján telepedve.

Már most tekintve, hogy ezen elemek szabályszerinti működése mi körül forog, azt fogjuk találni: a negyedik osztály — fájdalom! — venalis dummodo emtorem invenerit, tisztujitáskor és követválasztásra jelenik meg, rendes részt a köztanácskozásokban nem vesz. Az első osztály emberei gyéren s többnyire kisebbségben vannak a gyüléseken. A harmadik osztály tüze és élénksége által tetemes, merőben a népszerű eszméknek kedvező, befolyást vivott ki magának. Végre a második osztály tagjai teszik a tanácskozási testület többségét, s elhatározó szerepök van a közdolgokban.

Ha még tovább megyünk s a kijelelt osztályok viszonyait érdek s meggyőződés tekintetében az engedményi és haladási kérdések irányában analisáljuk, azt fogjuk találni mindenekelőtt, hogy a egyedik osztály, (mellynek 100,000et haladó háznépéből, az országos conscriptio szerint csak 4170 lakik jobbágy-telken s ezterheket legalább állitólag viseli) mint különben is szegény, terhek elvállalásának — a pillanatnyi lelkesedést kivéve — annálkevésbbé lehet rendes barátja, mivel rá politikai eszmék és theoriák még teljességgel nem hatnak, és így az úgynevezett haladási elvek embereit terhek elvállalásában cserben hagyja, mihelyt eszébe jutand valakinek, őt igaz érdekei fölött felvilágositni. Az első osztály, mivel kezében az erő, méltán viseli az engedményekből háramló terhet, csaknem egészben, mert azok utóljára is mindíg pénz kérdésére reducálhatók. Hevesben p. o. az $18^{32}/_{36}$ országgyülési 22,500 forintra ment költségekből a birtoktalan temérdek nemesség csak 261 frtot fizetett. — Arad vármegyében a mult országgyülésről háramlott 18,033 frtra rúgó nemesi terhekből a birtoktalan nemesség csak 1415 frtot; Fejérben 14,991 frntból bizonyosan 500 frton alul fizet.

A második osztály a terhek elvállalásánál s engedmények adásában keveset áldozik és méltán, mert nincs miből: keveset némileg azért is, mert valamint más megyei ügyekben, úgy a terhek elosztásában is elhatározó befolyást gyakorol. De ezen keveset is visszanyeri, mert a közigazgatásnak minden jótékonysága, napidíjak, fizetések, a megyei hatóságnak minden uj kiterjesztése, (legelő-elkülönzés, nemesi birtok összeirása) minden újra alkotott hivatal (mezei rendőrség), ezen osztálynak gyümölcsöznek. A szegénynek fillére igen szépen hangzik az evangeliumban, de a földi financziában vannak olly kis mennyiségek, miket senki sem érez, a ki egyszer kaputos, legkevésbbé akkor, midőn a tízszeres megtérités, úgy mint itt, előre kiszámolható.

Egészen fonák tehát azon állitás, hogy az engedményi kérdésekben a birtokosak osztályának érdeke ellentétben van a kis nemességével, valamint az sem helyes állítás, hogy a második osztály tagjai hason idomban fognának a birtokosokkal az elvállalandó terhekben osztozni. A dolog nem így, hanem fordítva imígy áll: a kis nemesség érdeke ugyanaz, mi a birtokosé, s a birtokost nem jó ingerleni, hogy ezt vele megértesse; továbbá, hogy terhek elvállalásánál — a potiori fit denominatio — az első, t. i. a birtokosak osztálya csupán fizet, de be semmit nem vesz; a második osztály pedig többet vesz be, mint fizet; — miszerint p. o a házi-adó elvállalása után a különbség mostanhoz képest az volna, hogy annak egy részét, mit a második osztály most az adózó néptől kap, akkor majd a birtokosak zsebéből kapná.

A dolgok ezen állásában mi volna a felek természetes szerepe és feladása teher-elvállalási kérdésekben? fekszik-é a dolog természetében, hogy az efféle indítványok épen a második osztálytól jöjjenek legsürübben s legmérgesebb formákban? Helyes-é, hogy ezen osztály emberei, kiknek legkevesebb bensö viszonyuk van a néppel, annak képében lépjenek fel? s mikor ugyanezen egyedek teher-elvállalási inditványikhoz a birtokosok elleni epés kitöréseket s az eddigi engedményeknek kigúnyolását kapcsolják, minden érdeket, melly nem övék, elavult érdeknek neveznek: csudálhatni-é, hogy a méltányos engedmények sorsát is veszélyeztetik? S ugyan van-é a világon üresebb phrasis, mint azon állítás, hogy egyre megyen: kitől jő valamelly indítvány, mihelyt jó? egyre megy-é p.o. elfogadni az aviticitás eltörlését akkor, midőn az illy tisztán indítványoztatik, vagy akkor, ha előre kimondatik, hogy szándék a majoratusokat is megszüntetni? — s egyre megy-é a házi-adóba bele egyezni, mikor annak átvétele biztosítékok mellett javasoltatik, vagy amaz egyéntől fogadni el, ki előre kimondja, hegy ezen elvállalásban nem lát mást, mint alkalmat a megyei kiadásoknak 32,000 frttal megszaporitására? Szép dolgok a phrásisok, de az igazságot nem pótolják.

Már most mindezekből az következik-é, hogy én a második osztályt erősen fizettetni, befolyását megszüntetni, vagy inditványozási jogát megszorítni akarnám? Egyik sem juthatna eszembe. Az első nem: mert a hol nincs ott ne keress; a másik nem: mert ezen osztály az, mellyen tárgyismerésénél, szokásinál s helyzeténél fogva a megyei közigazgatás szükségkép megfordúl, s így sem lehetségesnek, sem kivánatosnak nem tartom, hogy ez valaha kezeiből kivétessék. Nem a harmadik: mert alkotmányos jogokat megszorítani nem lehet; csak azt mondom, hogy a jogok mellett kötelességek is vannak, s illyen bizonyos esetekben a discretiói kötelesség. Ez azt hozza magával, hogy p. o. én, ki ns. Pest megyében a magyar játékszini ajánlathoz, helyt. tanácsnoki fizetésem után 2 frt 44 kr. p. p. adózom, ha majd a házi-adó átvételének kérdése előfordul, ámbár abból napidíjt valaha alig huzandok, gr. Ráday Gedeont, vagy Patay Józsefet parancsoló, vagy fenyegető hangon az átvételre ne igen integessem. És van még ezen kivül egy hazafiúi kötelesség is, melly minden jó polgárt a józan haladásnak érdekében arra int, hogy teher-elvállalási tervekhez egyazon időben más, saját-jogot rontó, vagy a birtok befolyása ellen irányzott terveket ne kössön, hacsak e gyanús társaság által az elfogadható tervek sorsát is compromittálni nem akarja.

Azt kérdem már most ezen előzmények után: igaz-é, hogy mi napi felszólalásom által a gazdag de kevés nagy urakat, a szegény de sok nemesek érdekivel ellentétbe állítottam?; — igaz-é, hogy a nemzet gyávaságára építém botorúl számításomat, mikor azon kivánságot fejeztem ki, hogy a haladási s főleg az engedményi indít-

ványok kezelése más egyénekre ruháztassék által, mink kik azt most ůzni kezdik? Vagy nem sokkal inkább a haza s a józan haladás érdekében fekszik, hogy ezen ohajtásom valósuljon? — S nem világos-é egyszersmind márcsak ezekből is, hogy a P. Hirlap pártja a nemzettel nem egy, hanem csupán a második és harmadik osztály egy fractióját foglalja magában, és hogy ennélfogva még nem crimen laesae nationis, azt egy kissé szigorún megróni? — E megrovást pedig a haza érdekében czél- s korszerűnek tartottam, mert láttam, hogy bizonyos emberek feladásukról és szerepükről naponkint mindinkább megfelejtkeznek, hangulatban s tettben ollyakat ůzve, mik a haladás ügyét szükségkép hátravetik. Külviszonyainkat s helyhatósági viszonyainkat tekintve, kettősen szükséges, hogy a birtok az alkotmány súlyereje maradjon; az átalakulásnak e szellem ellen vétnie nem szabad: de illy eredvény nem eszközöltethetik azok által, kik minden tetteikben, szavaikban merőben ellenkező szellemet s irányt árulnak el, kik azon elv ellen, mellynek szellemében kell történni az átalakulásnak, valóban dühös antipathiát mutatnak. Tudtam én, hogy az egyes tervek közt, miket felhozék, ollyanok is vannak, miket a Hirlap nem helyesel: de nem is a P.Hírlapról magáról szóltam, hanem róla és pártjáról együtt; állitásom czélzata nagyobb és terjedékenyebb volt, mert egy egészben akarám bizonyos czélzatok összeségét az olvasók elibe állitani s erre tökéletesen jogosítva valék: mer a pártok egy bizonyos solidaritas alatt állnak, s mivel ebből veszik erejöket, s mivel a rokonérzetűek nagy számára hivatkoznak, mikor jelentőségüket bebizonyítni akarják, szükséges, hogy ennek kedvetlen következéseit is fogadják el. Ha valamelly párt azzal védhetné magát, hogy egyik tagja egy, másik más eszmét nem fogadott el, úgy soha és semmiért sem lennének felelősek. A ‚P. Hirlap' pártja alatt azokat értem, kiket e lap mindíg dicsér, sokszor pártol, gyakran legyezget, soha nem hibáztat. — A helyzeteket akartam világosságra hozni s ebben czélom, úgy látom, sikerült. Azok, kikhez szólék, azok, kiknek azt mondottam: tinmagatok s hazátok érdeke, e haza kifejlésének s haladásának java követeli tőletek, hogy a vezéri szerep az átalakulás epochájában ne maradjon azoknál, kik azt sokáig bitorlották: expergiscimini aliquando, et capessite rempublicam; vegyétek kezeitekbe a dolgok kormányát: nem elakasztani a haladást, de eltávolítni magatoktól minden erőtetést s eltalálni a túlzás és hátralépés közt a közép utat; mikor, mondom, így szóltam, e szavaim meg fognak értetni e hazában. Érteni fogják polgártársaim azt is, hogy mikor én gr.Széchenyi István és Deák Ferencz tisztelt neveiket idéztem, — e férfiak neveit, kiktől véleményben olly sokszor különböztem s fogok is valószínűen különbözni — koránsem ennézetimet hátuk mögé dugni, hanem csak annyit akartam mondani, hogy őket oppositio dolgában az alkotmányos oppositio mezején, haladásunk dolgában az alkotmány formáihoz kötött haladás térein látom, — olly téreken tehát, mellyeken velök közremunkálni kész vagyok: míg más részről a P. Hirlap pártjától e tulajdonokat megtagadtam. És eljő az idő, mikor ama különböző árnyéklatoknak minden férfiai kezet fognak a radicalisok ellen épen ugy, mint Angliában, ámbár ezt a Pesti Hirlap szerkesztője — ujságiró létére — csudálatos naïvsággal ignorálni látszik, lord Stanley és lord John Russel számos év óta mindíg együtt szavaznak, s ezentúl is bizonyosan együtt szavazandnak, valahányszor radicál-inditványok fordúlnak elő. És nemcsak nem szándékom megosztani a tábort, mellynek a P. Hirlap vezére; sőt azt ohajtom, hogy annak egyes részei mennél jobban összeforrjanak, hogy így azok, kik ellenkező elveknek hódulnak, ovassanak minden lehető eszme-zavartól; és hogy világosan kitűnjék a P. Hirlap pártja, s az alkotmányos oppositio közti határvonal Már Napoleon elmondotta: „Semmi sem ad annyi bátorságot, semmi nem világosítja fel úgy az eszméket, mint ha az ellenség terveit s helyzetét jól ismerjük." *)

Nyilatkozásom végére hagytam a P Hirlap azon vádját; mintha én a kormány ápoló kezei alatt behegedt sebeket akarnám ujra felszaggatni Eltalálta a P Hirlap, hogy ezen húr az, mi lelkemben legkeserűbben fogna rezegni, ha megpendítésére okot adtam volna, de feledé, hogy e részben viszontorlási fegyverek az én kezemben is vannak. Nem kivánok velök élni, csak azt jegyzem meg, hogy ha csekély személyemnek van valami kevés érdeme a politika mezején, az épen abban áll, hogy a mások által, bárha tiszta szándékkal is, megrontott bizodalom helyreállásához csekély erőmmel én is járultam. Én épen nem csudálom, hogy a békéltetés szerepe a P. Hirlap szerkesztője előtt is kedvet talált, és hogy a szeretet és bizodalom magvát akarná hintegetni; szivesen üdvözlendem őt e nemes pályán, de szerepet azért teljességgel nem cserélek, s kénytelen vagyok őszintén megjegyezni, hogy a P Hirlap szerkesztője, ki igen értett hozzá „luctantes ventos, tempestatesque sonoras" bocsátani a hazára, a sokkal kopottabb, ‚motos componere fluctus'-t, még nem igen szerencsésen kezeli; a mit ugyan, ha a tényeknek önvéleménye felett némi becset tulajdonít, gr. Széchenyi Istvánnali összeütközése után maga sem tagadand. Nála még mindig: ‚medio de fonte leporum surgit amari aliquid, et sub ipsis floribus angit' Ha azonban csakugyan hozzánk akar szegődni a P. Hirlap szerkesztője, addig is, míg az uj szerephe jobban beletanul, vegye tőlem, mint e mezőn régibb practicustól, azon tanácsot, hogy az, ki a kölcsönös szeretet és bizodalom magvait akarja hinteni, nem mondhatja, hogy ő férfiasan szólni, s ha kell tenni fog; mert ezen tevés e helyen igen rendes ellentét; még kevésbbé szabad pedig neki a béke-apostolnak, a fejérmegyei adófizető nemeseket, a most még törvényesen nem adózó nemes társaik ellen izgatni, legkevésbbé tanácsos pedig igen sűrűn idézni a Daguerréotyp iróját, mert igy a ‚par nobile fratrum' vajmi könnyen észbe ötlik; különben akadhatna ollyan is, ki a béke és szeretet magvainak illyen hintegetését konkoly-vetésnek keresztelné. De hogy enigazolásomra visszatérjek: hihető-é az, már csak önszereteti szempontból is, hogy én azon bizodalmat, mellynek helyreállitásában fáradoztam, negédesen lerontani igyekezzem? S nincs é e részben annyi jogom, mint bárkinek másnak, a tökéletes bona fides föltevését követelni? Egyébiránt teljességgel nem engedhetem meg, hogy ezen igen komoly kérdés az érzelgés mezejére vitessék át Azon kibékülést, melly az országgyülés végén megkészült, meleg kebellel üdvözlém; de azért nem voltam már akkor is elég ujoncz a politikában, hogy higyem, miszerint azzal minden élesebb surlódásnak, minden keményebb összecsapásnak, — egyedek pártok és érdekek közt — örökre eleje van véve. *) Olvassa végig a P Hirlap szerkesztője a főrendi naplóban azon beszédemet, mellyre már két izben hivatkozott, s látni fogja, hogy én már akkor előresejdítém a legroszabb eseteket is, s kimondám többi közt a béke-fentartás feltételéül azt, hogy a közvélemények igazgatása bölcs és tiszta kezekben fog maradni e hazában S midőn most ezen föltétel teljesen mellőztetik, midőn haladásnak kereszteltetik az, mi jogrontás, midőn olly egyedek vezérkednek, kik meggyőződésem szerint elegendő kezességet a hazának nem nyujtanak, midőn municipiumok mindenhatóságának eszméje formális tudományos theoriává alakittatik, midőn fenálló érdekek ellen naponkint élénkebb s keserűbb fenyegetőzések történnek, egész osztályra nézve a lenni vagy nem lenni említtetik, s nyiltan kimondatik az ohajtás — mint enfüleimmel csak kevés nap előtt hallám — hogy nagy birtokosoktól a megyéket az úr isten szabadítsa meg —: akkor én bizodalomrontó vagyok, akkor én a kölcsönös szeretet örömvirágát téptem ki, mi által? — mert szót adtam az üdvös visszahatásnak, melly illy törekvések ellen mutatkozik, s naponkint erősebben mutatkozni fog; mert azon aggódom, nehogy ezen reactio retrograd iránynyá fajuljon, s a salakokkal együtt a tiszta érczet is magától eltaszítsa; békerontó vagyok, mert a győzelemittas felekezetet, a diadal órájában is emlékeztetem arra, mit tőle méltányosság s hazaszeretet kiván, és mert kimondom, hogy a nemzeti mozgalmak vezérszerepét nyugodtan látom az alkotmányos oppositio biztos s köztiszteletű főnökeinek kezeiben? Illy körülmények közt méltányos-é, igazságos-é rám fogni, hogy hazám szentbékéjét gyilkos kezekkel fojtogatom? mintha bizony én idéztem volna elő ezen állapotot; mintha én volnék mestere az agitatiónak, melly üzetik; mintha én tettem volna a nemzetet elsőbb figyelmessé a veszélyre, mellyben forog; mintha valami titkot fedeztem volna fel, midőn egy túlzó pártnak létéléről beszéltem. A diagnosist gyakorló orvos nem atyja a betegségnek. Azoknak, kik mindíg szabad sajtót, vitatási korlátlan szabadságot, örökös, mindent orvosló napfényt emlegetnek, felette roszúl áll, párt-érdekeikre nézve, a máskép vélekedőktől nem tudom micsoda kimélést követelni, s szórul szóra azon okokat hozni fel e kivánat mellett, mikkel a boldogult Gentz a megelőző könyvvizsgálatot, csakhogy sokkal jobban, védelmezte; felette roszúl áll nekik — mondom — csudálkozni, ha azok, kiken olly sokáig paczkáztak, utoljára feljajdulnak, s nem hasonlítnak azon sváb herczeghez, ki mindenét átengedte a jövevényeknek, ‚um mit dem Feinde keine Verdriesslichkeiten zu haben.' Csanád megye a mészárszékijogot kárpótlás nélkül eltörleni kivánja, Borsod megye a papi jószágokat akarja eltulajdonítni: de nekünk ne legyen szabad kimondani, hogy ez a sajátjog sértése; mert ez a szent békét megzavarhatná, s azt képzelhetné a kormány, vagy más valaki, hogy a sajátsági jog ellen irányok léteznek ez országban! Más szavakkal: legyen nyilvánosság mindenre, csak nem egy bizonyos párt igyekezeteinek jellemzésére nézve, s az egész világ tartozzék hazafi fénymázt kenni terveire, hogy azoknak valódi jellemét senki ne láthassa. Gyönyörű politika — ezen párt számára, de az ne kivántassék hogy ebben a mindent elsimítni akaró maneuvre-ben a pártot az én csekély tollam is elősegítse. Nem szabad senkire irányokat tolni, mellyek nem övéi: de a ki pártharczok mezején a szóknak hisz, és nem az összefüggő cselekvések szellemét látja,

*) Rien ne donne plus de courage et n' eclaircit plus les idées, que de bien connaitre les plans et la position de notre ennemi.

*) Dans le premier enivrement d' un succès on se figure que tout est aisé, on espére satisfaire toutes les exigences, toutes les humeurs on croit que la superiorité des lumiéres et la sagesse des esprits s monteront des obstacles sans nombre, mais au bout de quelques m lapratique vient démentir la thèorie. Chateaubrian

a phrasisokat tényeknek veszi, a tényeket nem méltányolja; a ki nem tudja, hogy fenszóval alkotmányrontást párt hirdetni soha nem fog, ki azt hiszi, hogy behúnyt szemmel legbiztosabb járni a világon, az menjen, álljon be minélelőbb szárazdajkának; de a közdolgoknak hagyjon békét, mert különben egy szép reggel azt fogja észrevenni, hogy kezét lábát megkötötték.

Egyébiránt mind ezen álokoskodás alatt egy még gyökeresebb tévedés fekszik. A kormányról nem tehetni föl, hogy nem tudja a kérdéses pártnak igazi jellemét, cselekvésit, eljárását. Ez azonban koránsem elegendő ok a bizodalom megbomlására: mert egy alkotmányos ország kormányának tudnia kell, hogy a szabad vélekedések mezején mindenféle pártnak kell és lehet lenni. Nem is akadhat fel ezen; csak akkor csökkenne a bizodalom, ha ezen párt egyedárusságának magát a nemzet alávetné. És valóban, a melly mértékben növekednék ezen párt hatalma, ugyanazon arányban fogna a kormány bizodalma alászállni a nemzethez, és fordítva: azon arányban növekedni a bizodalom, mellyben e párt ereje alábbszálland. Ezen utolsó eredvényt pedig semmi sem mozdíthatja inkább elő, mint világos többszöri elmondása annak, hogy e párt mit csinál, mit akar, hova viszen? Mióta ezen párt egyes emberei a sajátsági jog megtámadását indítványozák a nélkül, hogy a főnökök szükségesnek tartanák az ünnepélyes ellenmondást; mióta világosan törvényhozói körbe tartozó kérdéseket megyeileg tettleg kettévág: átlépett meggyőződésem szerint a rubikonon, áthágta a határt, mellyen az alkotmányos oppositionak áthágnia nem szabad, s kötelessége minden hazafinak ezt minél többször s minél hangosabban kimondani.

Ismerem az állás töviseit, miknek kitéve vagyok, midőn az itt kimondott nézetek organumává tettem magamat. Jobbrul s balrul, mögöttem s előttem hallom zúgni a szörnyű szót, hogy ‚kormányember' vagyok. Én pedig egyenesen kimondom. hogy igenis ‚kormányember' vagyok. Vagyok pedig kormány embere a szónak azon értelmében, hogy kárhoztatok minden működést, minden elvet, mellyek törvényes és hathatós kormányzást lehetlenítnek; mert meggyőződésem szerint hathatós, és nem nominalis kormányra van szüksége a nemzeteknek, hogy boldogúljanak, statusemberekre, és nem prokátorokra, hogy nagyok és erősek legyenek. De mindenek előtt és felett magyar vagyok, fia ezen szeretett hazának; minden egyébnél fontosabb előttem ezen országnak boldogsága és érdekeinek, nemzetiség s alkotmány alapján kifejlése. Hitem az, hogy minden, mi ezen országban jobb kormányzati rendszer érdekében még szükséges, a természetes uton el fog éretni: részint az anyagi érdekek kifejlése által, melly érezhetőbbekké teendi a helyhatósági visszaéléseket, s egy magasabb ellenőrség szükségeit: részint az értelmesség előmenetelétől, mert hiszen — nem lehetséges — hogy a magyar vállakon álló egészséges fők előbb-utóbb túl ne adjanak amaz, egész Europából kicsapott tévtanokon, mik most a bölcseség culminatiója gyanánt üdvezeltetnek. Ezen uton reménylem én azon fentebb érintett eredményt, melly majd egy jobb korban párosodni fog a haladás, kifejlés és józan szabadság minden nemével. És ha volnának bár hol is olly ármányosak, kiknek szemében e haza békés kifejlése szálka, kik gyülölik nemzetiségünket, kik boszankodva látják, mikép jó uton valánk e házában rendet és szabadságot, jólétet s nemzetiséget, szellemi erőt s anyagi boldogságot öszhangzatba hozni; a kik örömmel látnák, hogy ezen lassú de biztos működés, ezen üdves közremunkálása a nézeteikben elágzó de tiszta szándékban összeforrt hazafiaknak, megbomoljon, ha — mondom — volnának illy ellenségei a hazának, azoknak annál hathatósb szövetségese a P. Hirlap pártja, mert hinni akarom, hogy nem tudja, mit cselekszik. —Gr. Dessewffy Aurél.

**Pestmegyei közgyülés.** (folytatás) 11) Főjegyző Nyáry Pál inditványa következtében kinevezett választmánynak a bűnvádi eljárást tárgyazó munkálata tanácskozás alá vétetvén, hosszas érdekes vitatás után, következő nevezetesb határozatok keletkeztek: a) a büntető törvényszék a polgáritól személyzetére nézve is elkülönöztessék; b) a büntető törvényszék táblabiráji választatni fognak, s az minden héten legalább egyszer összeülend; c) olly esetekben, mellyek rövid uton szoktak elitéltetni, s három évi fogságnál kisebb büntetést huznak magok után, a vádlott szabadon választandó védelmezője őt élő szóval védelmezze; melly végre d) a Pest megyei törvényszék nyilvános lészen, s egy terem e czélból a közönség számára fog alkalmaztatni. Az itélethozás külön teremben történik. 12) Beadván vélekedését a bal-vasut tárgyában kiküldött választmány, a fontos tárgy létesitése végett felirás és körlevél határoztatott.

**Veszprém**, november 8.—F. hónap 2án kezdődött évnegyedes közgyülésünk. Ugyanekkor 1) bemutatta elnöklő első-alispán ur azon szerződést, melly a megyei adózók által eddig természetben kiszolgáltatott termékek s kiszolgáltatandó kenyér portióknak árcsökkentési után haszonbérbe lett adasára nézve A. S., St. V. és L. J. szállitókkal köttetett, mellynek erejénél fogva a nevezett szállitók, egyében minden állapodási helyeken szállásoló, nemkülönben az tazó katonaságnak, és a megyei katonák számára megkivántató szénát (8 fontos részletét, 3 fontnyi szalmával együtt értve) $8^{10}/_{16}$ a zabnak részletét $8^{1}/_{16}$, a kenyérét pedig 3 pengő krért, saját költségükön az illető helyekre szállitva, kiszolgáltatni, magokat egymásért jótállva kötelezték, azon jelentéssel, hogy a megbizó megyei végzésben, csupán a termesztvények, s így csak a széna és zab érdekeltetvén, kivánják-é a K. K. és R. R. e szerződést, melly jóváhagyás reménye alatt a kenyérre is kiterjesztetett, elfogadni, ide értvén a rabok számára kiszolgáltatandó kenyér-adagokat is. — E szerződés, miután ugyan a tavali piaczi árhoz képest, mellyszerint a zab $7^{1}/_{8}$, a kenyér $3^{5}/_{8}$, a széna pedig $10^{2}/_{8}$ krba került beszámítás utján a házi pénztárnak, jutányosbnak, s az adózókra nézve hasznosbnak találtatott, próbatétel végett egész kiterjedésében helybenhagyatott; teljesedésbe vételével pedig a jelentő első-alispán ur olly utasitással bizatott meg, hogy ezt a rabok számára megkivántató kenyérre is terjeszsze ki. Ezen megyei adózókra aránylag kivetendő öszvegnek viselésével, valamint a toborzás-pénz fizetésével is, a jobbágytelken lakó nemesek közül csupán azok terheltetnek, kik a jobbágytelkek használatába az 1836dik t. cz. kihirdetése után léptek, s ennek figyelemben tartása a járásb. fő- s al-szolgabiráknak s a számvevői hivatalnak meghagyatott; így a szállitók által kiszolgáltatandó termesztvények tárgyában előfordulható nehézségek elintézése is járásb. fő- s al-szolgabiró urakra bizatott; a fő felvigyázás pedig másod-alispán urat illeti. 2) Bemutatta azon választmány jelentését, melly az ujonan épitendő megyeház érdemében kineveztetvén, legujabban a börtönöknek külön leendő épitése tárgyában vélemény-adásra utasíttatott; — a K. K. és R.R. a börtönöknek, a megye ugynevezett szedreskerti telkén, hol idővel?! a megyeház is épülhet, leendő épitését elhatározák, s első-alispán ur oda utasíttatott, hogy a megállapított terv szerint kivántató költségek előleges felszámitását, az eddig illy közterhek alá összeirt nemesekre s azokra, kiket a törvény e nevezet alatt ért, kivettetvén ugy, hogy mindenekelőtt fejszámra $^{1}/_{5}$ rész osztassék ki, a többi pedig a birtokra vettessék; s ezen aránylagos kivetést az illető földesuraságokkal s nemes helységekkel közölje, s azokat ezen öszvegnek önkéntes ajánlatkép minélelőbb, ha mindjárt több részben is leendő megadására buzditó levelében hathatósan szólitsa föl, hogy a kivetésre szükség ne is legyen; — Steiner épitőmester által készitett terv elfogadtatván, azonban a fuvarozások az adózó néptől viselendését a K.K. és R.R. méltányosnak tartván, e tekintetből a benyújtott épitési tervezetet a nm. Helytartótanácshoz felterjeszteni rendelék; s ezen épitésnek és szükséges munkáknak — árcsökkentés mellett leendő vezetésével, s e végetti szükséges lépések megtételével az ezen ügyben is, mint más köztárgyakban, buzgó lelkesüléssel foglalatoskodott s bölcs tárgyismerettel biró gróf Zichy Ödön bizatván meg, az ezen megbizást a K.K. és R.R. örömére el is fogadta, sőt eddigi részvétét tettleges áldozattal is kivánván bővitni a börtönök épitésére ezer pengő forintott ajánlott, s ezt testvérje gr. Zichy Edmund 200 p. frttal nevelvén, e szép ajánlatok ‚éljen' kiáltással fogadtattak; másod-alispán ur pedig a szedreskertre dülő kerteknek megszerzésére utasíttatott. 3) Felolvastatott Nógrád megye levele, mellyben sérelemkép adja elő, hogy a helv. vallású losonczi iskola-kormány a r. kath. ifjakat iskolájokba venni vonakodék; e tárgy, a mult országgyülésen már vitatkozás alatt lévén, s iránta a két táblánál történt megállapodás után, ő Felségéhez törvényjavaslat s fölirás is terjesztetvén, a jövő országgyülési utasítások közé jegyeztetni rendeltetett, olly formán, hogy ha e tárgyban k. kir. leirat az országgyülésre annak idejében nem érkeznék, a küldendő követek annak kiadatását a megye részéről is sürgessék. 4) Csanád megyének, az 1557: 13. 1567: 26. t. cz. eltörlesztését inditványozó határzata, melly ellen jog. törvény s józan politika egyaránt szavokat emelik, sem a factumra, sem az elvre nézve nem pártoltatott; sőt igen ohajtották volna e megye K.K. és R.R., hogy Csanád megye ezen megkereséstől kimélt volna meg bennünket, minthogy a feljajdulásra Kopácsy Józsefnek, köztisztetletben volt másod-alispánunknak a kir. táblához lett kineveztetése adott alkalmat, kit mi örömmel és szeretettel birtunk, és fájdalommal vesztettünk el. 5) Szinte Csanád megyének a széki jog-eltörlesztése tárgyában küldött levele az országgyülési utasításokat készitő választmánynak adatott ki, s egyszersmind Csanád megye értesíttetni fog, hogy az e megyei adózók olly szomoritó s mondhatni borzasztó helyzetben, mint azok sorsa a fölszólitásban élénkül föstetett, csakugyan nincsenek. 6) Fejér megyének az országgyülési naplóra nézve tett inditványa közpártolást nyert. 8) A nm. m. királyi Helyt. tanács azon k. intézvénye, mellyben legfels. rendelet következtében a felől értesít, hogy a cs. kir. örökös tartományok minden törvényhatósága a magyar törvényhatóságokkal, és viszont, ezentul deák nyelven tartoznak levelezni, miután a megye mindennemü külső törvényhatóságokkal csak a Helyt tanács utján áll levelezésben, s ezzel pedig tovább is csak magyarul fogná folytatni, tudomásul vétetett. 8) Turócz megyének a püspököket főispáni méltóságtól megfosztatni inditványozó határzata az országgyül. utasitásokat készitő választmánynak adatott ki.. 9) Nádor ő fensége levelében a nemzeti szinházra országosa

ajánlott összegből e megyére kivetett mennyiségnek minélelőbbi lefizetését sürgetvén, első alispán ur oda utasittatott, hogy az eddig befizetett mennyiséget, az illető pénztárnok által a sóháznál halasztás nélkül lefizettetvén, a nyerendő nyugtatvány bemutatásával jelentést tegyen. 10) A helv. vall. követő dunántuli superintendentia hivatalos levelében, a pápai főlskola tanuló ifjusága ellen f. é. augustusban használt fegyveres rendőrségnek eljárását, s különösen a megbizatásokkal állitólag visszaélt fegyveres polgárok által elkövetett vérontást vizsgálat után a megye által itélet alá vétetni kérvén: miután ezen eset már törvényszéki tárgyalás alá vétetett, s a további vizsgálat is megrendeltetett, ennek minélelőbb leendő teljesitésére, Szakonyi Lajos főbiró ur, kinek e tárgyban eddigi igazságos és törvényes eljárását néhány részrehajló gáncsolni elég szerénytelen volt, ettől leendő fölmentetését kérvén, Hunkár Sándor szolgabiró esküttársával kiküldetett; a további rendelkezés pedig a törvényekhez képest eljárandó törvényszék decretalis bíróságára bizatott. Ám jöjjön ezen tárgyis, ha ugy tetszik, a Collegium kimélése tekintetéből szokott elsimitási proceduránk alá! de ismerjük meg, hogy Szakonyi L. főbiró ur nem t ö b b e t, hanem talán k e v e s e b b e t tett a collegium kiméléséből, mint tennie kell vala; azonban várjuk az uj vizsgálat eredményét; mi is elfogjuk mondani: ime itt vannak a factumok, tagadjátok a factumokat!!! 11) Beregmegyének a hónapok uj elnevezését tárgyazó levele viszhangra nem talált; valóban nem tudjuk, szánjunk-e olly megyét, melly eféle apróságokkal egész komolysággal foglalkozik, vagy irigyeljük boldogságát, hogy azokkal foglalkozhatik. 12) Borsodmegye inditványa, minthogy az, a maga épségében fentartatni kellő egyházi törvényes birtok sérthetlenségének megcsorbitásával volna egyedül eszközölhető egyátaljában nem pártoltatott; mennyire azonban a népnevelés korszerü eszméje általánosan érintetik benne, ennek szükségét a KK. és RR. már előbb e tárgyban hozott végzések, s követi utasitásokhoz képest is elismervén, s azt törvényes uton minél előbb előmozditani ohajtván, az országgyülési utasitásokat készitő választmányra bizatott olly terv készitése, melly szerint a népnevelés elősegélése köztehernek tekintetvén, s igy az ahoz megkivántató segédforrások összealakitására mindenki járulni tartozván, az abból háramló jótékonyság is valláskülönbség nélkül a haza minden lakosira egyaránt kiterjesztessék, a t ö r v é n y e s b i r t o k n a k, é s m i n d e n v a l l á s b e l i f e l e k e z e t e k a l a p i t v á n y a i n a k m a g a é p s é g é b e n f e n t a r t á s a mellett B. Ambrózy Lajos mult országgyüléskor a fórendi tábla egyik ülésében azt mondotta: „öröm érzet lepi meg keblemet, mert látom, hogy midőn jelen időben más nemzeteknél vallástárgyában az ingerültség nagy, akkor hazánkban a szeretet ünnepli legjobb ünnepét, akkor a cath. fél kel föl a protestantismus mellett", illy örömteljes érzet fogta el enkeblemet is, látván, hogy a birtok szentségének, az egyházi javak sérthetlenségének védelmére kitünő capacitással biró egyéneink közől Zs. I., Cs I. a protestantismus kebeléből emelék szavokat; csak S. G. beszéde zavarta meg kissé örömömet, ki a sz. atyákat, és sz. irást csak nem akarja a tanácskozási teremen kivül hagyni, s hajoknál fogva hurczolja a zöld asztal mellé; de ne felejtse a tisztelt ur, hogy veszélyes a vallások feletti vitatkozásba mélyebben avatkozni, mint azt a polgári állomány közérdeke megkivánja; ne felejtse, hogy azon kölcsönös tisztelet, mellyel egymásnak nem irott, de elidegenithetlen jogai iránt viseltetni tartozunk, tiszteletet követel egymásnak nemcsak vallásos m e g g y ő z ő d é s e, hanem a b b ó l f o l y ó c s e l e k v é n y e i iránt is; ne tegyük guny és tiszteletlenség tárgyává a kegyeleteket, mi, kik a népet nevelni akarjuk. 13) Sz I. főbiró jelenté, hogy P.M. külsővati pléb., Pecz Imre evangelicusnak Kis Anna cath. személlyeli házasságra lépését akadályoztatta, egyszersmind az ev ang. vallásbelieket sértő kifejezésekkel illette; — ezen esetnek az illető lelkész meghallgatásával leendő megvizsgálása, s a sikerről teendő jelentés-adás első alispán urra bizatott; mi pedig a sértő kifejezéseket illeti, a vád megvizsgálása, s az elégtét kiszolgáltatása végett az egyházi hatóság megkeresetni rendeltetett, azon megjegyzéssel, hogy a sikerről okvetlen tudositsa a megyét. 14) Az ujonczállitáskor elkövetett visszaélések megvizsgálására kiküldött választmány, munkálkodásáról vezetett jegyzőkönyvét folytatólag bemutatván, a visszaéléseknek ezen halmaza törvényszéken fog tárgyaltatni.

**Komárom**, novemb. 11. 1841. F. hó 2kán tartott közgyülésen felolvastatott nádor ő cs. kir. fönsége felszólitása, miszerint a nemzeti szinházra 1840. 45 t czikkbeli ajánlatból a megye illetőségének lefizetését kivánja; mellyre azon alázatos válasz lön határozva, hogy octob. 4én tartott közgyülésből, már eddig beszedett s 6000 pengő ftot haladó összveg elküldetett, a hátralévőnek pedig minélelőbbi behajtása főszolgabiró uraknak meghagyatott; egyszersmind pedig a fenséges főherczeg magyar nyelven levelezésre kéretett; — továbbá e felszólitás, valamint Borsod levele a papi jószágok jövedelmeinek szabályozása iránt; és Trencsénynek egy hadi szolgálatban lévő ifjúnak előléptetése végett, Csorics tábornokhoz intézett kérése, s annak azon válasza, hogy e megye vele német vagy tót nyelven levelezzen, a jövő 1842 évi januar. 10én kezdendő közgyülésen lesznek bővebb tárgyalás végett fölveendők. — A mlgos főispánnak f. hó 15diki név ünnepére, a RRk hazafi örömüket kifejező levéllel tisztelkedni elhatározták. — A házi volt főpénztárnoknak, ellene october 15én csődület megnyitását rendelő törvényszékhez — a számvevő küldöttség elmarasztalása iránt benyujtott két rendbeli nyilatkozása, a gyülés elibe terjesztetvén, innen további megvizsgálás végett ugyancsak a számvevő küldöttséghez lőn utasitva, azonkivül a n. mlgu Helytartótanács megkéretni határoztatott, hogy az illető penztárnok minden számadásit 1842 évi jan. 26áig mint a csődper fölvétele napjáig megvizsgálni s észrevételeit elküldeni s ekép a megye egész követelésének a perbe iktathatását eszközölni méltóztassék. — Ugyan f. hó 2kán a helybeli casino közgyülést tartván, a részvényesek évenkint 10 pengő forint befizetésre magokat három évig kötelezték, egyszersmind a pénztár erejéhez képesti könyvtárnak már szerzésével olvasó társasággá is alakulni kivántak, mire nézve az alapszabályok készitését választmányra bizák. —

## Ausztria.

**Bécs**, novemb. 8án 1841. Ama számos viszony, mellyek az ausztriai monarchia fővárosát a magyar hazával összekapcsolják; valamint az, hogy Bécs a német nemzeti jellem egyik részletét az igénytelen kedélyt lakosai charakterében, szokásiban, szellemi s anyagi életében képviseli, az itteni hireknek némellyikor talán olly érdeket nyujthat, melly azok megjelenését a „Világ" hasábjaiban igazolhassa! — Mi a társas élet köreit illeti, ezek is később szoktak mint bárhol másutt alakulni; és ha az idegen még a téli vigalmak idején is olly körök hiányát érzi, mellyekben a különbféle társasági, müvészeti vagy tudományos érdekek egyesülhetnének; a mostani időszakban, hol a falusi élet kellemei még az itteni családok nagy részét a várostól távul tartják, ezek egyáltalában nem léteznek. — A diplomatia főnökei, az ujonan kinevezett követek még eddig meg nem érkeztek, bár néhány hete már, hogy ő hgsége a statuskanczellár külföldi utazásából visszatért, hol, mint azt a legkülönbözőbb árnyéklatu jelentések egyhangulag hirdetik, mindenütt legőszintébb részvéttel s tisztelettel fogadtatott, mint azon politikai elvnek — a békefentartásnak — koszorús hőse, mellynek szükségét Europa minden nemzete, de leginkább Németország anyagi előmenetelekért fáradozó népei olly mélyen éreznek, s mellynek mindent — kivéve a nemzeti becsületet — föláldozni készek. Hogy a herczeg, eseménydús politikai életének tapasztalásitól vezéreltetve, — egyrészt a korszellem ezen igényletét fölfogván, másrészt a nemzeti becsületérzés kivánatit is méltányolván sem a felhevült szenvedélyeknek a béke szent érdekét, sem a béke érdekének a nemzeti függetlenség jelentősebb, külföldi dictaturát követelő s gőgöt nem türő kivánatit föl nem áldozta, hogy igy a pártokon fölülállván a mármár fenyegető veszélyt, gyáva engedélyek nélkül, elkerülni tudta, ezáltal nyerte meg ujabban a német nemzet sympathiáit; ez fejti ki azon enthusiasmus okait is, mellynek számos és ismételt bizonyitványait nyujtá utazása. E férfias öntudat és méltányosság szelleme biztos kezességül szolgál, hogy a kölni ügy végképeni elintézése, mellyet biztos kútfőből jelenthetek, minden pártnál az érdemlett méltánylást megnyerendi; és nem mellőzhetem el ez alkalommal kijelenteni azon őszinte kivánatot, hogy ezen eredménydús eset hazánkra is némi hatással legyen, és mint a porosz kormány szerencsétlen lépései a vegyes házasságok kényes kérdését nálunk is visszahatólag ébresztették, annak kibékülést eszközlő ujabb határzatai hazánkban is a vallásos ingerültséget csilapitván, tisztább fogalmakat terjesszenek azon alapok iránt, mellyeken e kérdés végképeni elintézése egyedül remélhető. — A béke naprulnapra növekedő megerősültével az itteni kereskedői világban is lassanként helyre kezd állani azon bizodalom, mellyet taval a fenyegető háború s az ennek következtében szükségesekké vált financziai határzatok olly erősen megrendítettek. Igaz, hogy a készpénz hiánya még igen érezhető, hogy az iparvállalatok részvényei p. o előbbi virágzó állásukat eddig még vissza nem nyerhették; de lehet-é ez másképen, miután majd egy év lefolyta alatt minden hónap uj meg uj commercialis szerencsétlenség hirét hozta, s a nyár elején némelly előbbkelő váltóházak rögtöni megbukása a lassanként helyreálló bizodalmat ujonan és kétszeres erővel megrenditette. Ama számos ok, mellyek már évek óta ez eseményeket előkészíték, a nagy közönség előtt ismeretlen vala; az itteni kereskedői világ látszatos gazdagsága a valóban létezőnek varázsszinébe burkolt; és még azok is, kik előtt a roppant vállalatoknak gyakran kelletinél szükebb alapja titok nem vala, elfeledkezvén arról, hogy itt is mint mindenben csak lassú fejlődés nyujt biztos eredményeket, s hogy alaptalan hitelen emelkedő kereskedés megbukása anyagát lényegében hordozza, hódoltak a tetsző látványnak, s légváraik romlását mély illetődéssel vagy titkos elkeserüléssel vévén, gáncsoló és bizodalmatlanságot szóró fölszólalásikat a valóban károsítottaknak pan szival vegyitették. — Nem csoda tehát, ha e viszonyok hatás

jelenleg érezhető; nem csoda, ha azon többször felhozott kérdést: nem lehetett volna é a kereskedési szédelgések fokonkinti megszoritása által a történt szerencsétlenségeket nagyrészben elkerülni, vagy legalább azok hatását enyhíteni? a legtevőlegesb adatok s okoskodások ellenében is, még sokszor halljuk; biztató jelenet ellenben, hogy a kereskedés lassankint előbbi állásába visszatér, és naprulnapra azon remény növekszik, hogy e szomoru idők eseményei jövendőben tanulságos tapasztalásul szolgálandnak.

**Nagybritannia.** Viktoria királyné angol f. hónap 8kán 10 óra s 48 perczkor délelőtt szerencsésen egy szép, egészséges fimagzatot szült, a kis koronaherczeg Walesi hg. czimet fog viselni. Az angol nép öröme e szerencsés esemény fölött leirhatlan.

A londoni lordmayor-választás ritka ünnepélylyel ment végbez; nov. 9kén a Guildhallban tartatott meg a szokásos nagy lordmayori lakoma, mellyen Wellington hgen kívül valamennyi minister, számos polgári és katonai hivatalnok és sok tagja a diplomatai karnak jelen voltak s az idegen vendégek közül Corsin hg is. Sürű áldomásozás történt a walesi hg s a királyné egészségére, továbbá a hadsereg és hajóhad jólétére s a t. A hajóhadra intézett toastot a „rule Britannia" ének kisérte.

Jövő évre a város-hatósági választások bevégezvék. Mind a két párt, conservativek és liberalisok, magokénak hiszik a diadalt, — mi azt tanusitja, hogy jóformán egyenlő erőre oszlottak. — O' Connellnek dublini lormayorrá választatását a Standard a legnagyobb csufságnak nevezi, melly az egyesült ország protestantismusán történhetett.

A Naval and Military Gazette arról tudósít, hogy a hajóhadi toborzások élénken folytattatnak; mindünnen özönlik a szolgálat-keresők sokasága, „Ocean" sorhajó Sheernessnél egészen felkészült. Minden hajó, mind honn, mind künn teljesszámú legénységet kap. Azután valószinűleg hadi mozgalmat teendünk, — vagy legalább készen tartandjuk magunkat rá, hogy az éjszakamerikaiak minden függőben levő kérdés kiegyenlítésére kényszerítessenek, s csak azután reménylhetni a hajóhadnak békelábra szállítatását.

Sudbury-hallban Adelheid özv. királyné sulyos beteg s a Globe szerint kevés remény van életéhez.

**Francziaország.** Páris, nov. 9, A Conrrier francais 6000, a Constitutionnell 5000, a Presse csak 2000re teszi a hadi szolgálatból elbocsátandókat. — Azt állítják, mond a Charivari, hogy a hatósági lovas őrség ¼del szaporíttatik. A hatósági katonaság ellenkező arányban növekszik a lefegyverzés mellett. — A Courrier francais igy okoskodik: Guizot úr mindig ellene volt bármi mérsékelt választási reformnak is, ha tehát most ez ügyben enged, elveinek ebbeli feláldozása csak onnan magyarázható, hogy meg akará menteni veszélyeztetett helyzetét. Ha módosíthatá a cabinetet politikájának módosítása nélkül, minden reformtervet elvetett volna. De mivel Dufaure és Passy urak nem akarák föltétlenül elfogadni az october 20kai örökséget, talán megegyezett a választási lajstromhoz csatoltatandó 18,000 esküdt elfogadásában, mit közöttök és közte felállítandó hid gyanánt tekinte. Az oppositio úgy veend e reformot Guizot kezeiből, mikép az amnestiát elfogadá Molé kezeiből. Minden esetre az oppositionak egy moralis győzelme ez. De ez visszanem fogja tartóztatni a baloldalt, a követ-státushivatalnokok, a septembe törvények által védett viszszaélések és kihágások, a spanyolhon irán gyáva politika, és a személyes kormányzás rendszere elleni kikelésb

Páris, nov. 7. Mondják, hogy az öt hatalmasságnak a spanyol gyekbeni conferentiája itt fogna tartatni. Ez, ha valósul, a franczi ministeriumnak spanyolhon ellenében követett magatartását tekintv nem volna kis jelentőségű.

A franczia követkamara a Journ. de Debats szerint dec. 27kén jövend össze.

**Németország.** Karolina Friderika, özvegy bajor királyn f. évi nov. 13kán meghalálozott élte 66dik évében. Az ausztriai udva ennek következtében nov. 18kától nov. 29keig tartandó gyászt viselen

**Belgium.** Brüssel, nov. 7kén. Ujabb elfogatások nem történtek az ismert összeesküvés ügyében, — sőt némelly személyek, s többi közt három a hollandi határon elfogatott hölgy is, szabadságba helyeztettek. A nyomozások és vallatások folynak; az egész ország hangulata csöndes. Még mindig tart azon merész gyanú, hogy ezen ügy Hollandia részéről nógattatott, s némelly lapokban úgy nyilatkoztak a tárgyban, hogy Hollandiától szükséges czáfolat váratik. A nép azonban ott is mint itt, határzottan a merény ellen nyilatkozik.

**Vegyes hirek.** A National, septemb. 15dikei egyik czikkelyeért törvényszék elibe idéztetett. — A pairkamara küldöttsége nov 13d. ült össze Luxemburgban s a septemberi merény miatti vádlottak közől 15 — 20. személyt szabadon bocsátott. A Quenisset-t illető bün perben f. hó 15d. kezdendette meg üléseit. — Laffarge assz. per miután a semmitőtv.szék ügyvéde folyamodását félrevetette a gyémánt orzás kérdésében, teljesen bevégeztetett, s ő a clermont-oisei börtönből fog áttétetni, hol rá 860 (!) társnéja várakozik; divatos ruháit szürke daróczposztóval fogja felcserélni, s tinta és papir helyett a ház szabályszerű munkaszereivel fog elláttatni, s igy legalább börtön-memoires-ait fogja megmenteni a közönséget (?) — — A canterburyi érsek a statustanács megbizása következtében, a királynét s fiát illető imaformát elkészitette. — Novemb. 10d. Portsmouthba parancs érkezett 12. hadihajónak vitorlakészen tartására, közöttük 4 fregáta van, mindegyik 50 ágyuval. — —

# ÖR.

**Budapesti hirek.** Pest nov. 22én. Negyed napja borzasztó évre halasztatik, mint sem hogy víg lakodalom nélkül tartassék meg, és ezen halasztás több fohászkodást okoz a házigazdának, mint vőlegényfiának, mivel annak a családban egy dolgozó személy hibázik, mi nélfogvást helyesen nevezik feleségeiket, gyermekiket cselédnek. Minemellett lakodalmaknál nagyobb a pazarlás húsban, borban, mint gabnában, mert a mi szüntelen fő táplálék, azt nem szokás mohón kapni midőn egyebekben bővelkedhetni, és igy a nép lakodalmai a gabna általános fogyasztásában annál kevesebb különbséget tesznek, mert a vendégek honn bizonyosan több gabnát fogyasztanának kenyérben, mintsem a vendégség alkalmakor megevett rétesben: azért nem irigylem, sőt örülök a nép mulatságin, és franczia IV. Henrikkel ohajtanám, hogy minden hetenként egy sült tyukot, vagy egyéb húst ehessék. De meggyőződésem, hogy ez csupa concessiók, örökmegváltás, sanmesség által felvállalandó adófizetés által el nem érettik és ha a földesurak mindenöket oda adnák, még sem lenne a nép állapotja általánosan boldogabb, mielőtt t. i. az jobban dolgozni, iparkodni tanul, mellyet annál kevésbbé teend, minél több concessiót nyer hozzájárulása nélkül: ha pedig a nép nevelés nem annyira tudományra mint szorgalom s ipargerjesztésre hat, úgy minden concessio nélkül vagyonosabb lesz. Találhatni honunk minden részeiben jó és rosz, bő csekély földbirtok mellett egyeseket, sőt egész községeket, mellyek lakosai gazdagok, és jobban birják magokat, mint boldogabb helyzetszomszédaik, sőt többnyire rosz földön több vagyonosabb ember szokott lenni, mint termékekkel bővelkedő földbirtokosak közt. E különbséget okozza a szorgalom, mellyre a kénytelenség tanította. Azért véleked sem szerint nem kell a népet a kormány és nemesség elleni gyülölségre nem philosophicus eszmékre tanítani, nem olly perspectivát mutatni mellyet soha el nem érhető, de még is ohajtozást gerjeszt; melly hasztalan ingerlés a sorsával előbb megelégült szerencsétlent megelégületlenné s nyughatatlanná teszi, — mert még a leggazdagabb, legszerencsésebb sem juthat Utopiába! — hanem arra kell oktatni, mikép szerezhet jobben állapotjában szorgalom s ipar által sorsához képest kényelmes helyzetet, és hogy nyomorult állapotjának oka nem az urak zsarnokságában, hanem ön tunyaságában rejtezik.

A pálinkafőzés tilalma is előadatik az érintett czikkben, mint ollyan, melly gabna szükében hasznos; sajnosan olvastam, hogy némelly megyék ezt meg is határozták! — Egyes személynél nem szeretem, de egy törvényhatóság méltóságával épen összve nem egyeztethetem: olyasmit rendelni, melly törvény elleni, vagy felesleges. E javaslat pedig mindkettőnek sorába tartozik: törvény elleni, mert mindaddig míg szabad a nemesnek vagyonával tetszése szerint bánnia, neki a pálinkafőzést sem tilthatni meg, ha csak hirtelen a lae 9us el nem töröltetik melly minden liberalismus mellett is néhány akadályra találna; — felesleges, mert ha az úrnak meg nem tilthatni, nehéz megtiltani haszonbérlőjének is, mert ez annak jogával gyakorolja, s igy a tilalom ismét köznépre esik és ujolag pártját kell fogni a Hirlap szerkesztősége ellenében! — Továbbá állitom, hogy a rendelés egyáltaljában felesleg, mert ha kevés a gabona, akkor nagy ára van, ezt pedig a bor és pálinka olcsósága mellett senki sem fogja veszteségre kiégetni, ha pedig a gabnának ára annyira leszáll, hogy a pálinkafőzés hasznot hajt, akkor nincs

szükség — quod erat demonstrandum. — Részemrül tisztelvén s védelmezvén minden ipari és szorgalmi szabadságot, és nem annyira némelly képzelt, sok által nem is ismert, új jogokban, mint a szabadakarat utáni szabad mozgalomban helyezvén, ennek akadályoztatására vagy korlátozására vezető javaslathoz soha sem járulok; törvényelleni rendelkezéshez pedig még kevésbbé. A P. Hirlap javaslatának többi pontja tanácsképpen jó, és ha nem sikerülnének is, az intés semmi esetben nem árt.

Mennyiben a jellemi szükség fedezésére a Pesti Hirlapban előadott javaslatokban meg nem egyezhetem, annyiban kezet fogok a jövendő szükség elleni biztosításban takarékmagtárok által olly formán, hogy ne legyen, mire a henyeség támaszkodhassék, azért ne alamizsnán alapuljon, hanem legyen a takarékosság szekrénye. Errül sok év óta gondolkozván, eszméimet egy megye elfogadta, sőt hasznukat s czélirányosságjokat meg is ismerte, de különféle tekintetekbül nem rendelés, hanem tanácskép hirdettetett ki, — ezen egy szóban álló különbségnek következménye volt, hogy sikeretlen elhangzott, — mert gyakran az embereket a jónak, hasznosnak ismert dologhoz kényszeríteni kell, különben a hanyagság legyőzi a gyenge szándékot, — pedig javaslatomnak feltételezett eredménye a köznépet örökre az éhségtül megmentené, sőt azoknak, kik azt egészen elfogadják, az adófizetésre is annyi tőkét biztosítana, hogy olly helység lakosai egy fillér-hozzáfizetés nélkül, több év mulva az adófizetéstül egészen vagy nagy részben mentesülnének: egyéb nem kivántatván, mint évenkint néhány napi szorgalmas munka, mellynél földmivelőink sokkal többet elhenyélnek, vagy léha dolgozás miatt elvesztegetnek!!—

Egyetértek a Pesti Hirlap szerkesztőjével abban, hogy e honnak nagy része áldásdús föld; midőn csapástul megőrzik az Istenek; van annyi gabnánk, hogy olcsósága miatt becsét veszti, és ekkor mindenkép pazaroltatik; azért ha szük termés következik, kész az inség. Ezen hiányon segíthetni, ha a népnevelésnek egyik osztályában a gabnávali takarékosság, és kivált a kenyérsütés taníttatnék, mellyhez a parasztasszonyok sok megyében nem értenek. Ezen s az idézett czikkben előadott egyéb pazarlások nagy oka a silányabb termésre következő szükségnek, mivel a földnépe közül kevesen vannak, kik akármilly bő termésbül jövőre valamit megtartanak, azért a helységekben magtárok felállítása legczélszerűbb, a gabnaszükség elhárítására. Abban is egyetértek, hogy ez intézet nem alamizsnaképállíttassék fel, hanem a ki hasznát veendi járuljon is hozzá, és azért a javaslat azon pontjához sem hajolhatok, hogy a magtár első alapításánál a földesurak nagylelkűsége segítsen, nem mintha általjában a bőkezűséget korlátozni kívánnám, de mivel a Pesti Hirlap figyelmeztetett, hogy vigyázni kell a következményekre. Az adó és több vezérczikk, valamint Széchenyi István grófnak feleletül irt könyvében elég világosan tapasztalhatni, miképszereti a P. Hirlap szerkesztője, és vele több rokon érzetűek a nemesség általi áldozatos nagylelkűséget kötelességgé átváltoztatni, — vagy azt korszellemmel való fenyegetéssel kivini, — és minden nagylelkű ajánlatot, vagy tehervállalást csak jogszerű igazságnak nevezni, melly semmi hálaadást, vagy megismerést nem érdemel. — Az országgyülési költségek felvállalásában a nemességnek semmi nagylelkűségét, hanem csak az eddigi igazságtalanságbul némi visszalépését látja, megmutatni igyekezvén, hogy a nemesség nemcsak ezzel, de az egész háziadó viselésével tartozik, mellyet alkalmasint folytatólag a királyi adónak a nemességre rovatása követend: — pedig en értelmem szerint minden igazságos, mit a törvény rendel, különben a törvényes igazságtalanságok végét nem érjük. — Illy helyzetben szükségesnek tartom, hogy a földesurak a magtárok alapításánál javasolt bőkezűségtől ovakodjanak; mert a mint először az országgyülési költségeket csak azon egy, rendkivüli esetben vállalták fel az ország Rendei, olly megjegyzéssel, hogy abból jövendőre semmi következtetés ne vonathassék, még is a követk. országgyülés ugyanezt tevé, s most már kötelességnek állíttatik: éppen olly könnyen megtörténhetik, hogy midőn a földesurak által nagylelkűleg megállapított magtárok szükség-esetben kiüríttettek, az uj alapítás már nem nagylelkűségtül váratik, hanem kötelességül követeltetnek. Ennélfogva javaslatom oda czéloz, hogy ne legyen, mire a henyeség támaszkodhassék, hanem legyen a takarékosság szekrénye; ne röstelkedjék a nép évenkint néhány napi munkát arra fordítni, és bizonyosan lesz minden iparkodó helységnek néhány év mulva annyi gabnája, mennyi azt a szükség félelmétől megmentheti.

Mindenekelőtt a vermeket czéliránytaloknak tartom, ha t. i. bármi másféle magtárra szert tehetni, mert itt biztosításrul van a szó, ez által nemcsak a gabna megszerzése, hanem annak ép megtartása, s a romlástul és lopástuli megmentése is értetik, mellyet vermek által nem érhetni el. Az egér, vagy patkánytul fúrt lyukakon beszivároghat a víz s épen az, a ki hozzá őrül van rendelve, maga lophat gabonát, a nélkül hogy észrevétessék mindaddig, mig a szükség elő nem áll, s a segélyt örömmel váró lakosok elromlott gabnát, vagy üres vermet találnak! — melly annál könnyebben megtörténhető, mivel a vermekben vizsgálódni s azt reinventálni lehetetlen, és ha a gondviselő többször változik, nem tudhatni, mellyik alatt történt a hiba, és kit kelljen felelőségre vonni! — Legalkalmasbak erre a gabnacsövek (tubi fagottiani) akár légkizárólag legyenek, akár több sorokba keresztülmenő légvonó csatornák által — minők Mezőhegyesen már sok év óta sikerrel használtatnak — a forgatás megkönnyitése mellett minden elromlástul s egyéb veszélytül ment marada gabna; de hol ezt meg nem tehetni, ott egy a helység nagyságához mérséklett magtárt kőbül, válogbul, vertföldbül épiteni, nem erejét felülmuló dolog; de az illyen minden esetre biztos helyen, s a tűz ellen a benlévő gabnával együtt biztosítva legyen. József császárnak egy parancsára Temes és Torontál megyék minden helysége rendes magtárt épitett; miért nem történhetnek ez jelenleg hazánk többi részeiben is?

Meglévén a magtár, ezt megis kell tölteni, de mivel földmivelőink a gabnával takarékosan bánni nem tudnak, sok helyen még a legbővebb termés sem elég a házi szükségre, — a házas zselléreknek rendesen földjök nem lévén, gabnájok nem is terem, — pedig ezek is szintúgy éheznek inség idején, mint a telkes gazdák, mert a rendes gabna-keresetmód akkor elmarad, és szegénységök miatt nem is segithetnek magukon úgy, mint ezek: azért olly módot kell keresni, melly mindenütt gyakorolható, mindegyiknek használjon, s a jövendő szükségtüli megmentésre önmaga által termesztett gabnának évenkénti beadásával folytonos szükséget ne okozzon. Temes, Torontál vármegyében ezt lehetett eszközleni, mivel ott az igen bő termésü föld mellett, minden gazda néhány mérőt nélkülözhet, de nem úgy hazánk többi részeiben, s a hol talán megtehetnék a telkes gazdák, a házas zsellérek még is kizárva maradnának.

Sok helységnek van különös szántóföldje, egy vagy több telket bir, vagy a hol ez nem léteznék, haszonbérbe vehetni. Bár milly eset légyen, javaslatom szerint, annyi földet kell a helységnek mivelésre szerezni, hogy 6 — 8 év alatt a megkivántató s alább megmagyarázandó őszigabna-mennyiség megteremhessen. Ezen földeket szorgalommal mivelvén, időszakonkint megtrágyázván, a termett s tökéletesen megtisztított őszigabna a magtárba tétetik. Olly helyen, hol a helységnek bizonyos földje nincsen, helyeslem — de csupán ez esetben — a földesur nagylelkűségét felszólítni, hogy bizonyos mennyiségű földet, p. o. minden 10 házra egy holdat, e végre föltételesen, vagy minden föltétel nélkül adjon; — vagy urbéri rendezés esetében vállaljon a helység e végre több vagy kevesebb urbéri telket, mellynek tartozásit az egész helység viselje, minden hasznát pedig ez intézetre fordítsa, — vagy legelő-elkülönzési esetben a szükséges mennyiségű földet e végre hasítsa ki és használja, melly nagy kiterjedésü legelőknél különbséget alig teend.

A hol semmikép földet mivelésre nem kaphatni, vagy ez elég nem lenne, vagy a helység az adófizetésre is tőkét gyüjteni akar, vállaljon évenkint bizonyos mennyiségű aratást, nyomtatást vagy cséplést, s a nyert részt fordítsa ez intézetre. Alig lesz olly helység, melly ezek közől egyet sem használhat, és ha találkoznak is, ezek száma olly kevés leend, hogy csupán kivételt képeznek a szabály alul; és még ezeknek is, azon negativ hasznuk lesz, hogy ha a nagy többség nem éhezik, a gabna ára mértékentül nem hág, s ők is könnyebben szerezhetik meg élelmiket.

De nem elég a gabonát csak megszerezni, hanem legnagyobb érdek fekszik annak szoros és czélszerű kezelésében, és miután számtalan tapasztalás bizonyítja, milly hibásan s roszlelkűen kezeltetnek s pazéroltatnak, többnyire a községek jövedelmei, országos vagy megyei végzés által határoztatnék meg a kezelési és ellenőrségi rendszer. Mindenek előtt számittassék ki a gabonamennyiség, melly a lakosokat a kenyérszükségtől megóhatja. Vélekedésem szerint vezérfonalul nem ház, nem telek, hanem lélek, vagy inkább gyomor-számot vehetni, mert a feljebb mondottak szerint ohajtanám, hogy szükség-esetben nem csak a gazdagabb lakosok, hanem szegénye is részesüljön a közmunka által gyüjtött takarékból. A személyszám öszveirása után a szükséges gabnamennyiséget kell meghatározni, melly politicus számolás szerint átmérőleg — öreget s gyermeket öszvevéve — hét pozsonyi mérőt tészen egyénkint egész évre; de miután a föltételezett szükség egész éven ált nem tart; s valami kevés még is terem, s a tavalirul is marad, és ha őszi gabona nem termett is: tavaszi gabona, burgonya, répa, zöldség, gyümölcs sokat pótol; sokan hússal, szalonnával s egyébbel tápláltatnak, — általánosan 4, legfeljebb 5 p. mérőt egy egyénre számolni elégnek tartom. E modorral könnyen megtudhatni a helység szükségének pótlására kivántató búza vagy rozsmennyiséget. Midőn szükség-esetben a gabona személyszámra kiosztatik, igazságos hogy annak megszerzésire szinte mindenki egyformán dolgozzék; azért a munkáról rendes jegyzőkönyv vezettessék, a vonómarhávali munka irányban bevétessék, és ha a munka egyformán minden személyre ki nem osztathatik, a hiány másik évben pótoltassék ki. Bár elérhetnők parasztinknál, hogy a közmunkát ne tartanák henyélési alkalomnak; vajha meg lehetne őket győzni arrul, hogy a ki rosz s henye munkája által polgártársait meg akarja csalni, önmagát csalja meg! — Ezen meggyőződés sok millió napszámot megkímélne hazánkban!

A termés, aratás, cséplés, vagy bármi módon szerzett gabona tökéletesen megtisztítva ellenőrség mellett a magtárba rakassék; hol csövekben nem tartatik, forgattassék meg szorgalmasan, s egy vagyonával kezeskedhető becsületes lakosnak — habár az előljárók között nincs is, — számadása és felelősége alá adassék. Az ellenőrség, és számadásvizsgálat legnagyobb gondoskodást érdemelvén semmi esetben a jegyzőre nem bizathatik, mert ez szokta a helység számadásait készitni, ritkán van annyi értéke, hogy kezeskedhessék, s a községek megcsalatása jobbadán ezek által, vagy segítségökkel történendik: azért az ellenőrség a lakosok közől választott egyénen kívül, az uraságra vagy tisztjére és lelkipásztorra bizandó, azon megjegyzéssel, hogy e három egyén együtt teljesítse, melly annálinkább lehetséges (ha más helységben laknának is), mivel rendesen a régi gabnának inventatiója csak aratás előtt, aratás után az ujnak bemérése, és az ónak kicserélése kivánja jelenlétöket, rendkivüli esetek pedig ritkán szoktak előfordulni.

Midőn a gabonát légkizáró helyen nem tarthatni, az ó gabna aratás után ujért a lakosoktól kicserélendő, hogy meg ne zsizsikesedjék, magában értetvén, hogy csak tökéletesen kitisztított gabona vétethetik el. A hol a takarék-magtár számára buzaföld van, igen hasznos lenne, ezt különös aczélos, nehéz, jó buzával elvetni, szorgalommal meggyomlálni s tisztítani, s a lakosoknak magbuzául kicserélni, melly minden különös költség nélkül általjában jó, tiszta gabonanemet hozand a lakosok közé, és hogy az illyen több táperővel bir, mint más szemetes mag, megmutatni felesleges. Illy mag megérdemli, hogy cserében valamivel több vétessék, mint adatik.

Előrebocsátván, hogy e takarék nem a henyélés-előmozditásra, hanem valóni inség-elkerülésre szolgáljon, természetes hogy az esetek előre meghatározandók, mikor legyen a kiosztásnak helye? E végre minden helyt egy község illy takarékintézetet felállítni kíván, folyamodjék a vármegyéhez egy kiküldetendő választmányért, melly maga mellé vévén a földesurat vagy képviselő tisztjét és a lelkipásztort, kihallgatja a lakosokat a közönséges termés-mennyiségrül, s ezen tapasztalások szerint meghatározza a zsinórmértékül szolgáló középszerű termést, p. o. helységben egy holdon: 10 p mérő buza vagy rozs. Ezen kulcsnak

dása után határoztassék meg az eset, mellyben a feljebb érdeklett járandóság — minden személyre 4 — 5 pozs. mérő — fele vagy egésze kiosztassék. Javaslatom szerint akkor lesz ad — ha a közönséges termésnek felénél kevesebb terem, p.o. Xben minden holdon 5 pozs. mérőnél kevesebb, — helye annak, hogy a járandóságnak fele kiosztassék; ha egy negyednél kevesebb a termés, p. o. Xben 2 ½ pozs. mérőn alul, az egész járandóság kiosztassék. Megjegyezvén, hogy a rosszul mivelő, tunya gazdák földjeinek termése, soha zsinórmértékül ne vétessék, és hogy ha vízáradás, jégverés vagy egyéb természeti csapás csak egy részét a vetésnek tenné semmivé, s ez annyi különbséget tenne, hogy a termés kevesebb felénél, a takarékbul fele járandóság osztassék ki azok között, kik megkárosultak, a csapástul ment többi gazda mi sem követelhetvén; de az illy megkárositottak sem kaphatják soha az egész járandóságot, bárha egy szemet sem arattak volna, mert ez egyes helybeli kár, és a gabonaszükség általános nem lévén a hiányzót könnyebben pótolhatják, elég pótlékul szolgálván fele járandóság.

Ezen határozott rendszabás előre kidolgoztatván, annak alkalmazását nem bizhatni egyedül a helységre, hanem az eset előfordultakor véleményem szerint a községnek a vármegyéhez intézendő folyamodásában kívánságát ki kell jelenteni, mellyre kiküldöttség nevezessék, melly a földesurral és lelkipásztorral együtt a termést megvizsgalja, és meghatározza, van é esete az elosztásnak felében, vagy egészen, vagy sem; körülményes, és okokkal támogatott jelentést a vármegyére adjon be, hogy ha a végzéssel meg nem elégedett község oda folyamodik, a nagy gyülés meghatározhassa a küldöttség rendelésének megmaradását, vagy azt megmásithassa.

A gabona mindaddig gyüjtessék a magtárba — ha a kiosztás szüksége időközben elő nem áll — míg a feljebb irottak szerint az egész járandóság összve nem jő, a többi — folyvást gyüjtendő — legnagyobb áron adassék el, sőt ha a körülmények később az ár növekedésére reményt nyujtanak, tartassék fel addig, azért az eladás meghatározásába az uraság és lelkipásztor is megegyezzenek. A bejött pénz biztos helyre, törvényes kamatra adassék. Ezen tőkéhez csatoltassék minden egyéb jövedelme ezen földeknek, u. m. a szalma, polyva, rostaalja; úgy szinte egyéb őszi és tavaszi termésnek ára, hahogy a búza és rozs vetéseket másfelékkel kell változtatni. A melly község jövendőjéről még jobban kiván gondoskodni, törekedjék több földet elvethetni, — több aratást, nyomtatást vállalni, több fuvarozást tenni, és minden ezekből nyerendő pénzt a tőkéhez csatolni, sőt a közjövedelmeket, úgy mint borárulást, helység malmát, réjeit s egyéb bár mit szoros gazdalkodás és számadás alá vételni, és minden pazarlás megszüntetvén a költségen felül megmaradandó pénz a tőkéhez csatoltassék, melly a járandó kamatokkal is neveltessék, míg annyira szaporodik, hogy az előre tett határozat szerint az adó felének, vagy egésznek megfizetésére elegendő a kamat. Számtalan község illy formán gyüjtött s különféle felvallalt munkábul bevett pénzbül nagy és szép templomokat épített; e szent czélra önmegszorításuk nélkül ezereket gyüjthetnek, miért nem lehetne ezt inségelkerülésre, s az adófizetés megkönnyítésének reménykedveért tenni?

Ezen gabona-és pénztakarék az egész község tulajdona, mellyhez előadandó esetben rendezett használatán kívül senkinek joga nincs; azért ha valaki lakását máshová helyezi, házát eladja, vagy meghal, bár mennyi része legyen a takarék gyüjtésben, felőle mitsem rendelkezhetik, és azt senkire bár minő szín és név alatt nem ruházhatja; mert csak az jogosittatik a haszonvételre, a ki szükség esetben mint rendes, megtelepedett lakos a helységben tartózkodik, különbséget nem tevén akár 1, akár 30 évtül fogva lakik ott, és dolgozik hozzá. De más részről ezen takarék-gabona, és pénz úgy tekintessék, mint egyéb szent czélra tett alapitványok, mellyet sem egyes, sem az egész község adóssága fejében elfoglalni, birói zálog vagy executio alá venni, annál kevésbbé adó vagy bár mi néven nevezendő teher alá vonható vagyonnak tekinteni ne lehessen.

Ebből áll tervem, és ámbár előre meggyőződöm, hogy sokan — fájdalom! — a közönséges hanyagság és restség miatt azt nem követendik, ha használ ul megis győződnek: még is reményiem, hogy az elvetett mag nem mindenütt hull sziklára vagy vad bokrok közé, hanem valamelly része jó földbe is kerül, és gyümölcsöt hozand, mellynek tapasztalása többeket utánzásra ingerlend; de ehez szükséges az izgatás, melly népünknél a megrögzött hanyagságon erőt vegyen; ehez nem értek, s azokra bizom, kik az adózó nép boldogitását csüggetlen izgatások irányaúl veszik, s ezzel talán több anyagi hasznot teendnek, mint folytonos concessiók sürgetésével; részemrül emberi s hazafi erzelmimnek eleget teszek, midőn eszméimet köz megbirálás alá terjesztem: a követés nem az én dolgom, hanem örülni fogok, ha hasznat latom, és ohajtom hogy a követésre felbuzdítás végett minden eset hirlapjainkban közhirré tétetnék.

Czindery László.

☩ **Zemplényből** novemb. 3kán. (Folytatás). Ezt követte ismét bizonyos tárgy, — egy tárgy, mellyre a P. H. 33ik számában egy álnév alatti közlés szolgáltatott anyagot: s bárha ez által a később magát megnevező közlő, és hirlapszerkesztő a közönségre néz e, felvéve de meg nem engedve, jót tenni kivántak is, a szándék, mennyiben képzeletök szerint jó lehetett, ismét utját téveszté, mert ez által a már létezett meghasonlásnak csak hathatósb és kedvezőbb táplalék nyujtatván, minden esetre a képzelt jó eredmény a bekövetkezett káros hatás irányában úgy állhatott, mint 1 : 10. — Körülményesebben a történetet elmesélni nem kivánván, azokat, kik magoknak e dolog felől bővebb tudomást szerezni akarnának, a P. H. 33, s a századunk 66 számai olvasására utaljuk, itt csak annyit jegyezvén meg: hogy midőn egy, részint jegyzői, részint birói hivatalok viselésében 10 évet töltött egyén ellen sem szolgálati huzamosb ideje alatt, sem annak megszünte után legkisebb visszaelést mutató panasz sem fordult elő, akkor illy egyén ellen minden meghallgatás nélkül — még pedig egész általánosságban — ellyakat, minőket a 33ik számban olvastunk, véleményünk szerint szenvedély nélkül nem irhatni s ekkor az egyébiránt jó akarat becséből már csak azért is veszt, mert ártani kivánó szándékkal idéztetik elő; közbeszólva, megjegyeztetni kérjük: hogy mi ezeket nem a vádlott egyén mentségére hozzuk fel, — ha csak ugyan vétkesnek fog találtatni, vi selje bűne érdemlett súlyát, — de csupán s egyedül az eljárási mód fonakságát roszaljuk. — Azonban tetemesb ennél az illető szerkesztőnek hibája; mert minden esetre őt illeti annak gondos megvalasztása, mi légyen hirlap-általi közöltetésre alkalmas és mi nem; — és ez, mi a jelen esetben a P. H. szerkesztőségét annálinkább terheli, minél hitelesebben tudatik: hogy a szóban forgó czikket beküldő egyén a t. cz. szerkesztőt kisérő soraiban barátságosan arra szólitá fel: miszerint bölcs itélete szerint birálná meg: vajjon személyt sértő czikk ujságban adathatik-e az olvasó közönségnek? — Ez leitdolog.

Az illy vádakkal tetézett egyén tehát önmaga ellen az állitólagos visszaéléseket nyomozandó küldöttség kirendeltetését kérvén, s a vád visszatorlásaúl (habár épen most eléggé helytelenül) ismét mások ellen több előadott visszaélést hasonlag nyomoztatni kivánván; már az e körül forgó tárgyalás sem vala követésreméltó, azon kivül, hogy az augusztusi és septemberi kisgyüléseknek mintegy ötödrészét a visszanem pótolható időre nézve elnyelé. A küldöttség végre öszveszerkesztetett de mivel némelly tagjai ellen kifogás történt, ez, mint illyes, a már kitüzött határnapon munkálkodni nem akart addig, míg az ellene felhozott észrevételek iránt, a gyülés újabb határozatot nem hozand. E felett tanácskozmadt már octob. 1jén a vita, s miután a másod-alispán e küldöttség elnökletétől az előhordott okoknál fogva fölmentetett, e munkalat vezérlete a kiküldés sorában következő gr. V. W. tbiróra bizatott az e részben fenálló s hosszas gyakorlat által szentesített szokás szerint, hogy így ezpen át nem látjuk, mit tudott a P. H. levelezője e felett annyira csudalkozni, ha egyébiránt mellőzzük is azt: hogy az érdekelt tbiró grófnak közügyek iránti buzgósága a megyei KK és RRdek figyelmét már eddig sem kerülé el. Ezt követte a nyomozásra rendelendő összeülés helye (?) fölött támasztott kérdés, s ez mindkét részről olly annyira vitattatott, vajjon t. i. az egyik fél által szorgalmazott Dobra vagy Varannó, a másik rész által pedig kivánt Ujhely városa, jelöltessék-e ki nyomozás helyéül? hogy az elnök 1ső alispán a felhevült indulatokat méltéklendő, előbb javaslat gyanánt egy harmadik helyet, Homonna városát kivánta megallapitatni; de mivel az Újhelyt szorgalmazóknak nagyobb számmal mindunalan sürgetése Újhelyiől elállani nem akart, ez végre a többség Újhely mellett ki is mondatott. — Azonban az elégületlen kisebb rész nőttennövekedő ingerültséggel nyugtalankodva, s az Ujhelyt kivánók is ehhez ragaszkodni meg nem szünve, illy helyzetben határozat további kifejezésében az elnök gatoltatván, habár az indulatok illy felhevülése közben a gyülés closzlatásának méltán helye volna volna, tekintve mindazáltal ennek következesit, a közjót, egyszersmint azt is: hogy a dolog lényeges érdemére az összeüles helye épen ne tartoznék, ujabban is elnökileg Homonna városát jelelé ki a czelba vett munkálkodás helyéül, s e napon a reggeli 9 órakor kezdődött ülést est 6 ½ órakor eloszlatta. Másnap a jegyzőkönyv hitelesitése szintén élénkebb vitatások közben folytatott, s a határozas érdeme a fentebbiek szerint maradván meg, e tárgyban pótlólag még az határoztatott el: hogy ezen küldöttség költségei a lemarasztalandó fél által annak idején visszatérítendők legyenek.

Már kérdem: a P. H. 33ik számának ennyi kárt okozó czikk nem tartozik-é azok sorába, mellyekről a Kelet Népé-re adott Felelet 97ik lapján tett saját vallomása szerint, egyes szavakat, szóalkatokat sőt czikkeket önmaga is rosszal (t. i. a szerkesztő), és sok czikk fölvételét részint csak a körülmények (?) szentségtelen kényszeritésével, részint a hosszas fontolgatásra időt nem engedő 24 órai rögtönzés kénytelenségével menthet, hogy így Zemplény mostani állását, egyedül az improvisatio ezen kedvelt lapjának tulajdonitja annál inkább, minél bizonyosabb az: hogy a kérdésben forgó s álnév alatt vádló czikk, különben már mint illyes sem lévén közlésre alkalmas, ha ujságokban nem közöltetik, elérni ohajtott következése minden esetre jobb, vagy kártalanabb leendett volna. S ez oka, hogy a Pesti Hirlapban e gyüles folyamatjáról tett közlemény szerint halmozva maradtak az iromanyok a zöld asztalon, — ez, és nem egyéb, s így ennek is ki oka? nemde qui est causa causae, est causa causati!! Figyelmezzünk hát legalább jövendőre mi, kik érdemes olvasóink számára irunk, arra: mit — mikor és mi ként? irunk; ti pedig szerkesztő urak, hogysem illy positiv szolgálatot tegyetek a hazának, inkább a nevezetes emlekü Hirlapi ‚Polemia' szerint örökös negatióban vesztegeljetek.

Végre figyelmet érdemel meg a megyebeli zsidóság esedezése, leg felsőbb helyről érkezett s az octoberi 2ai gyülesben előfordult k. k. paranesolat; a zsidók t. i. sérelmül vettek azt: hogy Zemplény őket az aszú vételétől és borcsinálástól és így a vidéki bor behozatalától is — a tulajdonosokat és szőlő-bérlőket ide nem értve — elháltvan, e már előbb kelt határozat megmásitásaért esedeztek; mirenézve a kivánt jelentés felküldése ugyan elrendeltetett, de a ‚re interea integre servata' olly értelemben veendőnek nyilatkoztatott: hogy az 1834ki határozat szerint szabadon vehetik a zsidók az aszúborokat, és illyeket csinálhatnak is, de nem hegyaljai borok behozatala továbbá is szorosan tilos maradand. s habár mi véleményünkkel e határozás elvéhez nem járulhatunk, állitani még sem mernők: hogy ezen megyei végzés az 1840ki 29. t. cz. rendeletébe ütközik, midőn az országos figyelemre méltatott hegyaljai borkereskedés gyarapodásának elhávoztatni, Zemplény százados szokásához és törvényes kötelességéhez tartozik; más részről pedig az érintett czik. 2ik §a szerint a kereskedés ott merített gyakorlatától, a sokszor érdekelt végzés által a zsidók épen meg nem fosztatnak, a mennyiben annak további folytatásától tiltatnak csak el, mellynek gyakorlatában eddig is legfeljebb kivétel gyanánt valának; — mind a mellett azonban ohajtanók: hogy Zemplény e részbeni üdvös czélja elérését jövendőre más móddal igyekeznék foganatosítni.

S. S. S.

Tulajdonos **Borsos**, Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja **Landerer L. és Heckenast G.**

95.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

November 27kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

**Tartalom.** Magyarország és Erdély. Kinevezések, megtiszteltetés. — Közügy (Megyei hatóság és törvényhozási jogok fenyitő eljárás körében) — Tudósítások: Borsod, Ung, Szabocs és Zala megyék közgyüléseiről. — Az erdélyi országgyülés megnyittatott. — Magyarpartvidék. — Külföld. Spanyolország: (Espartero-é vagy Krisztina? a baszkok kiváltságai eltörlesztetnek. Zurbano kegyetlenkedései stb.) — Nagybritannia: (a chartistafőnök izgatói pályáján; protestansok áttérése a rom. kath. vallásra; a dublini lordmayor templomba menete stb.) — Franczia ország: (statusfoglyokkali rosz bánás; vaspálya tervezetek; Quenisset pörének folyama stb. — Schweicz. — Vegyeshirek. — Őr: Nógrád megye helyzete. — Még egy szó a fejérvári oct gyülésről, felelet s felvilágosítás gyanánt a Pesti Hirlap 91dik számu vezérczikkére. — Az Erdélyi Hiradónak. —

## Magyarország és Erdély.

Ő cs. s ap. kir. Felsége Szalay Ágoston m. kir. udv. kanczelláriai fizetéses gyakornokot számfeletti, s Almásy Vincze ugyanottani fogalm. gyakornokot tisztbl. fegalmazókká méltóztatott legkegyelmebben kinevezni

Ő cs s ap. kir. Felsége Appel József pesti választott polgárt kisebb arany érdempénzzel szalagostul méltóztatott legkegyelmesebben feldiszesitni.

Ő cs. s apost. kir Felsége Sütő József győri káptalanbeli őrkanonokot zámi v. námi czimzetes apáttá méltóztatott legkegyelmesebben hinevezni. (Hirnök.)

A n. mlgú m. kir. udv. Kamara a lipcsi bányakamrai uradalomban megürült ispánságra Lipták András beszterczebányai ispánt helyezte át, s ennek kelyébe Weiterschütz József kamrai gazdasági gyakornokot alkalmazta.

△ **Közügy. Megyei hatóság és törvényhozási jogok fenyitő eljárás körében.** — Vannak pillanatok a nemzeti kifejlések évszakaiban, mellyekben bizonyos kedvencz és népszerű eszmék olly varázs erővel ragadják a sokaságot magokhoz, hogy ez az akadályo at, mik a gondolat s a valósulhatás közt olly gyakran fekszenek az emberi viszonyokban, számbavenni egyáltaljában idegenkedik, s túlbuzgalmában, törikszakad, minden áron azt, mit hő-melegen felfogott, tettdologgá csinálni törekszik. Neme a békétlenségnek, melly egyes emberekben s néptömegekben természetes és menthető; mert hol az akarat és gondolat kitöréseit formák nem fékezik, ott az emberi szív a képzeletről a tettre rögtön átugrik Kevésbbé menthető a dolog erkölcsi testületeknél, mellyek kellőleg létszerítvék, s a rögtönzés veszélyi ellen formák által biztosítvák; legkevésbbé helybenhagyhatók pedig illy jelenetek, ha egy alkotmányos és municipalis rendszerrel ellátott országban a törvényhatóságok, és igy épen azon hatalom részéről fordulnak elő, melly a törvényt feladásánál fogva tudni, végrehajtani, s minden lehető önkény ellen kezesitni tartozik.

E sorok irója már ezelőtt több hónappal a ‚Világ' 72dik számában a honoratioroknak megyeileg adott szavazati jogról értekezve, vőn magának alkalmat figyelmeztetni polgártársit a megyei s törvényhozási hatóság korlátira, s a veszélyekre, mellyek a hazát várják, hahogy ezen újitó, változtató, módosító évkorban e korlátok szentül meg nem őriztetnek. Nem volt olly szerencsés a sajtói vitatások térén, nézeteinek alapos czáfolatával, vagy csak méltánylásával is találkozni. És ime, ugyancsak e nemben egy új s nagy fontosságú lépés történt ns. Pest megye részéről, azon legujabb végzés által, mellyben a büntető eljárás körül a szóbeli védelemnek teljes nyilvánossággal összekötött behozása tettleg elrendeltetni határoztatott Az eseményt sok hőkeblű hazafi örömmel fogja talán üdvözleni: mert valósítása egy eszmének, mellyet több szabad ország polgári institutiója gyémántjának tekint; mert számtalan forró reménynek s buzgó ohajtásoknak megfelel. És mi magunk is, ha egyszer majd a törvényhozás útján fogjuk ez eredményeket megnyerni: akkor azokat szívesen üdvezlendjük, meggyőződve, hogy e kincseket a haza atyjai csak kellő meggondolás után, és részletesen szabályozva fogják benyújtani a hazának: de a dolog jelen állásában komoly aggodalmak által van elfojtva keblünkben minden öröm, mert a történt lépésben új s életbe-vágó megrontását látjuk azon elválasztó vonalnak, mellyet feljebb megemlíténk.

Érdekes jelenet, hogy míg egy részről a tervezett és elfogadott újitás pártolói annak messzeható következésit dús ecsettel festik, másrészről ugyancsak ők az egész rendelkezést csak úgy, mint lényegtelen módosítást, s a jelen állapot némi rendszerítését adják elő: ott az újitásnak népszerűséget szerzendők, imitt bebizonyítandók, hogy az a megyei körbe tartozik. — Mikép áll tulajdonképen a dolog, legjobban kitetszendik a jelen állopot s az elfogadott újitás vázlatának összehasonlitásából. Jegyezzük meg, hogy itt a nemtelenekről s olly bűnök iránti úgynevezett sommás eljárásról van szó, mellyek három esztendei fogságnál kisebb büntetést húznak magok után. Illy nemű eljárásokban jelenleg a vádlottnak pártfogója nincs; az eljárás úgy történik, hogy az ügyvédi hivatal előterjeszti a történet leirását, azután a tanúk vallomásikat, s ezeknek meghitelesítése után maga a rab törvényszék elibe állittatik, kikérdeztetik, — figyelemmel a tanúk vallásaira, — s az általa előadottak értelmében vallomása meghitelesíttetvén, s a vádlottat terhelő és könnyitő körülmények az előadó ügyész által előterjesztetvén, a törvényszék, azoknak megfontolása után, itéletet hoz. Mind ez, a föleskedett ifjúság jelenlétében történik. Az új határozat szerint a vádlott szabadon választana magának ügyvédet, s mind a vádló tisztiügyvéd, mind a pártfogónak szóbeli meghallgatásuk után, mondatnék itélet. Történnék az eljárás tökéletes nyilvánossággal — e végett különösen elkészített teremben; csupán a szeméremsértő tárgyak lévén e szabály alól kivéve. Itéletmondás végett a birák különzárt terembe vonulnak.

Első tekintetre világos, hogy e két eljárási módot azon mély örvény választja, melly a két ellentétben álló rendszer: egyrészrül irott és nem nyilvános eljárás, más részrül szóbeli és nyilvános eljárás között fekszik. Jelenleg az előadó tisztiügyész figyelmeztető észrevételeit kis-számu hallgatóság előtt szóbeli védelemnek nem nevezhetni: az elfogadott új rendszerben a másképp alakított terem, felszólítás a nagy közönséghez, hogy megjelenjék, az ügyvédhez, hogy szónoklati tehetségét gyakorolja. Mi köze ennek a nyilvánosság azon nemével, melly néhány megyében p. o. Nógrádban és Pozsonyban létezik? És ha megengednők is, hogy régi szokásokat megyeileg föleleventni, figyelem nélkül a később századok hosszas és változatlan gyakorlatára, szabad legyen — a mi pedig ezen históriai alkotmányú országban, hol úgyszólván minden század körülményeihez képest más jellemet visel, veszély nélkül nincs — ki fogja ezen itt megirt rendszert formáira, hatóságára, jelentőségére nézve a közhelyeken igazságot szolgáltató Mátyás király eljárásával összehasonlítani? Legyen áldott a nagy király emléke, de elfelejtették megirni róla a historiagraphok, vajjon végig hallgatta-é az ügyvédet, mikor az a nép szenvedélyéhez szólt, annak indulatait izgatta, vagy a fennálló rend ellen mérgesen kikelt?

Már csak ezekből is kézzelfogható, hogy a behozott újitás formáira s jelentőségére nézve, mind az eddigi helybeni gyakorlattól, mind más megyék példányától, mind végre a régi csak homályosan ismeretes eljárástól erősen különbözik, és igy nem régi gyakorlat föleleventése, nem más megyék utánzása, nem rendszeritése a helybeli eddigi eljárásnak: hanem tisztán s világosan változtatása a fennálló gyakorlatnak, és pedig változtatása épen azon lényeges alkotórészeiben, mellyek a különféle rendszer között a megkülönböztető vonalt képezik.

Mi igen könnyüvé tennők dolgunkat, ha ezen határozat ellen érdemileg akarnánk kikelni. Különböző országokban különfélék történtek a fenyitési eljárásra nézve; időről időre lényeges változtatásokon mentek által a rendszerek: a mint a miveltség halad és fejlik, közelednek a nemzetek a nyilvánosság elvéhez. Poroszországban épen most van a tárgy alapos és kimerítő tanácskozás alatt, de azon dicsőség: t.i. a fennálló rendszert egy 28 lapos röpirat következtében *) öt hat órai választmányi működés, és mindössze hét óráig tartott közgyülési tanácskozás után, leglényegesb ágazatiban gyökeresen megváltoztatni: nemes Pest vármegyének vala fentartva. Milly szigorú itéletet mondanánk az absolut király fölött, ki alattvalóinak legfontosabb érdekeit igy kezelné! — A illy hallatlan törvényhozói rögtönzés a legjobb institutiókat megfosztja azon föltétektől, mellyek jótékonyságát biztosítják s lehető kártékonyságitól megóvnak. Igy p. o. a jelen esetben jogosítva van

*) Inditvány a megyei bünvádi eljárás lehető javitása iránt, Nyár Pál főjegyzőtől Pesten 1841. Ez szolgált alapul a választmán nácskozásának.

a törvényszék a magát illetlenül viselő hallgatóságot zabolázni: de van-é módokrul gondoskodva, hogy e jog végre is hajtathassék? Nem ébresztenek-é méltó aggodalmat az országgyülési kerületek eseményei? vagy ha p. o. az ügyvéd a hallgatóságot a biró vagy törvény ellen ingerli, lesz-é joga a törvényszéknek őt rendre utasítani? és sok más illy fogyatkozás, mellyek az egész próbatét sikerét könnyen veszélyeztethetik. Mi azonban nem e kútfőből meritjük fő ellenvetésünket a lépés ellen: hanem veszszük azt átalános elveinkből a megyei hatóság és törvényhozói hatalom viszonyai és korláti felől.

Az 1790: 12. t. cz. egyáltalában tiltja a törvénykezés formáinak (forma judiciorum) változtatását; s ámbár ezen tilalom csak a királyi hatalomra nézve van kimondva, alkotmányos elveknél fogva bizonyosan fennáll a megyék irányában is, és pedig közjogi elveink szerint törvény által megállapított törvénykezési formáinkra nézve épen úgy, mint azokra nézve, mellyeket az 1790: 12 t. cz. gyakorlatban talált. Épen igy törvényhozói feladássá jellemzi a dolgot véghetetlen fontossága, melly azt már csak azért is, mint talán leglényegesb kérdést az eszmék ezen körében a törvényhozás hatóságától elvonni nem engedi, ha csak azt nem állítná valaki, hogy e tárgy igazgató s fő elveit megyeileg határozhatni el, s csak a részletek kidolgozását kell hagyni a törvényhozásra, melly 1790, 1825. és 1840ben és igy már harmad-ízben nevezvén ki országos küldöttséget a fenyitő törvénykönyv kidolgozására, e tette által világosan kimondotta, hogy e fontos ügyet önhatáskörébe tartozónak véli. Külső országok példája hasonlólag minden kérdésen túl emeli a felfogott kérdések törvényhozói természetét, s mikor olly sok más csekélyebb érdekű tárgy iránt törvény által rendelkeztünk az utolsó országgyüléseken, lehet-é legnagyobb következetlenség nélkül a törvényhozói hatóságtól olly kérdéseket elvonni, mellyek a törvénytudomány egyik legfontosabb osztályában elhatárzó elv gyanánt uralkodnak?

De talán nem is épen szükséges a dolog törvényhozási természetét komolyan vitatni azon vallomások után, miket az indítvány pártolójától a mult pesti gyülésen hallani alkalmunk volt. Nekünk mindíg illy működésnek legsötétebb árnyék-oldala gyanánt az tünt fel, hogy az illy bizonyos népszerű eszméknek megyeileg hozott áldozatok a törvényhozás szükséges függetlenségét tettleg korlátozzák: mivel, ha később a történt lépés káros voltáról értelmileg meggyőződik is, a törvényhozó test erkölcsi lehetetlenségben látja magát azt megsemmisíteni, kivált mikor népszerű eszmék forognak kérdésben. S ime vallomást hallánk az indítvány egyik legjelesb pártolójától, hogy valóban kisebb volna ezen tettleges újitási ösztön a megyékben, hahogy a főrendi táblán egy sereg nagy ur nem ülne, s még más akadályok nem lennének, szóval: bizonyos eszméknek törvényhozási uton létrehozatásuk biztosan remélhető volna. Igy tehát tulajdonkép nem létezik itt semmi különbség a theoriában: magok az újitók is belátják a dolog való természetét, de bizalmatlanságban sínylenek a törvényhozás iránt, és igy jobban szeretik előre tettleg keresztül vágni a legfontosabb kérdéseket, s ez neveztetik aztán irányt adni a törvényhozásnak, eltalálni a törvényhozás akaratját, s ezt épen azon időpontban, midőn a törvényhozás a haladás pályájára elhatárzottan fellépett, s készülőben van épen ezen fen-forgó kérdésről rendelkezni. — Egy más, ragyogó-elméjű szónok könnyen megfoghatónak állitá, hogy olly egyének, kik helyzetüknél vagy születésüknél fogva kitünő befolyásra számolnak a törvényhozásban, mindent ennek körébe akarjanak húzni: „ámde, ugymond, mi a mi sorsunk, szegény nemeseké, kiknek részére alig mosolyg azon remény, hogy valaha személyes részt vehessünk a tövényhozásban.“ — Mintha a követi pálya nem volna nyitva minden nemesnek; mintha léteznék egész Európában szélesebb hatáskör egyes polgár részére, mint millyet hazánkban a megyei szerkezet s a kötelező utasítások gyakorlata minden egyes nemesnek nyujt; mintha szabad lenne a leglényegesb kérdést — a különböző hatalmak viszonyinak kérdését, a személyes hiúság sugallásának alárendelni! Ki a törvényes korlátokat lerombolja, vagy az azokróli fogalmakat elcsavarja, mert személyes nézeteinek utjában állnak, az az individualismus és önhittség tanácsára hallgat; a boni civis officium abban áll, hogy mérsékelni tudjuk békétlenségünket, s nézeteinknek sikerét bármilly buzgón ohajtjuk is, soha máskép, mint törvényes uton, kiviní ne iparkodjunk. Van bizonyos nemzeti öntudat, melly itt a határvonalt félre nem ismerhetőleg kimutatja. S mihelyt olly okadásokhoz kell folyamodni az újitás pártolóinak, mint itt történt, s illy módon palástolni igyekezeteiket, el van árulva, hogy e határvonalt önmagok is igen jól érezték.

Megemlíttetett a gyülésben, s nem árt talán e lapokon ezen eszmét fölelevenítni, hogy rövid idő óta már egy harmadik stádiumban látjuk a hazafiság és liberalismus fogalmait. Még 1825ben liberalis és hazafi nevet viselt akárki, ha kormánynak opponált, volt légyen egyébiránt esküt ellensége mind annak, mit jelenleg alkotmányos kifejlésnek s haladásnak nevezünk. Később a haladás emberének neve nem tagadtatott meg többé azoktól, kik a kormány jo[illegible] alkalmazták s pártolták, ha egyébiránt czélszerű javitások s engedmények emberei voltak; értetik a törvényhozás utján. S ime most egy harmadik év-kor viradt ránk; két táborra vagyunk oszolva: az egyikben állók nem ellenzenek semmi haladást, de azt a törvényhozás utján kivánják létrehozni; a másiknak emberei tettleg megyei körben döntenek el minden fontos kérdést, állitólag, hogy irányt adjanak a törvényhozásnak s annak akaratját eltalálják: valóságban, hogy annak kezeit megkössék. A két árnyéklat közől a népszerűség, mint mindíg, úgy itt is, ahoz szít, melly tulzóbb s erőszakosb. — Eddigelé csak a közigazgatási központosítástól féltünk: a legujabb iskolának féltékenysége a törvényhozási központosítás ellen van irányozva. Fogja-é e jelenetet valaki úgy magyarázhatni, hogy illyen irányok mindíg hű kifolyásai az élet szükségeinek: hogy következőleg 1825ben az opponens, habár nem akart is haladni, azért vala népszerű, mert akkor a kormány elleni oppositio vala mindenek felett szükséges; később a haladás emberei, hahár kormányférfiak voltak is, azért nem valának népszerűtlenek, mert akkor haladás volt a legsürgetőbb életszükség; s elvégre jelenleg azért népszerű a municipiumok mindenhatóságának theoriája, mivel annak szüksége a legújabb eseményekből fejlődött ki? — De ezen magyarázat ellenkezik a valósággal, mert hiszen épen akkor tűnik fel ezen új tan, mikor a törvényhozás legkészebbnek mutatkozik az idő kivánatira hallgatni, holott még is, ha e magyarázat állna, a megyei hatalom terjesztése ezen irányának nem most, hanem akkor kellett volna erednie, midőn kormány s törvényhozás haladásról teljességgel nem gondolkoztak. Az igazság tehát másutt, és jelesen abban fekszik, hogy egy bizonyos eszméleti atmosphaerában élünk, bizonyos eszméket magunkba rögtön felveszünk, s újitási ösztönünket polgári erénynyel mérsékelni nem tudván, azokat tüstint létesítni akarjuk, gyakran, mint például e jelen esetben a nélkül, hogy a törvényhozás útján a sikert csak egyszer is megkisértettük volna.

A kérdéses határozatok ns. Pest megyében folyó hónap 19 és 20dik napjain történtek. A felnyitó törvénykönyv s rendszer elkészítésével megbizott országos küldöttség holnapra, nov. 28kára, van ide Pestre összehíva. Ama koszorú, mellyet e választmány tagjaiban a Rendek szabad választás útján a legjelesb honfiakból fontak, különös hálára lehet az indítvány pártolóinak lekötelezve, hogy a roppant feladás legfontosabb s legnagyobb gondot követelő csomóját sommás uton előre kettévágták; s igy az országos választmányt munkája legnehezebb részétől megmentették.*) X.Y.Z.

**Borsodbul.** Miskólcz, novemb. 11kén. A mai közgyülésre jeles számmal egybesereglett RR. első-alispánunk által üdvözöltetvén, füispáni helyettesünknek a teremben felbontott levelei vétettek először is tanácskozásba, mellyek egyikében, mult augusztusi tisztválasztást sürgető határozatunkra hivatkozólag a tisztújitószéktartást — a téli időjárás kellemetlen körülményei miatt — jövő tavaszkor megtartandónak igéri — ekkor fogván új rendőri szolgabiráink is választatni, melly pontban a RR. megnyugodtak. Másik része főispáni helyettesünk levelének az egri járásbeli főszolgabirói hivatalnak helyettesítés utjáni betöltését illette; s e részben úgy s akkép nyilatkozván, hogy azon hivatalt, ha a RRnek tetszik, tisztválasztásig is, úgy azonban hogy több helyettesítés kikerültessék, helyettesítés utján betölteni hajlandó; — melly elvet a KK. és RR. elfogadva ezen főbirói díszes hivatalra egyes akarattal, a haza előtt is szilárd jelleméről s tisztaszándéku haladási szelleméről isméretes Szemere Bertalant jelölék ki; — s bár voltak ollyanok, kik elragadtatva a fennevezett igen tisztelt egyén iránti buzgóságtól, egyedül akarák őt ajánlani: a RR. azonban törvényes szempontból indulva ki a fentebbi hivatalra még Szalay Antal, Majthényi György és Zsubich Lőrincz t.birákat is ajánlólag főispáni helyettesünknek felterjesztetni elhatározák. Főisp. helyettesünk levelének berekesztő azon része, mellyben a Rdket arra szólítja fel, hogy azokat, kiket törvény s régi szokás szavazattal ruházott fel, iratnák össze — egy különben igen jeles és előkelő tisztviselőnknek alkalmat nyújtott, mult augusztusi gyülésünkben kifejtett nézeteit — a honoratiorok szavazata iránt — akkép módosítani, hogy azoknak nem megyeileg, hanem csak törvényhozás utján kiván adni szavazati jogot; sőt, midőn ez ellenkező kijelentései czáfolólag szemére lobbantattak, azt állitá, hogy augusztusban igy nyilatkozék — s mi bámulánk s nem tudtuk e változékonyságot egyébnek tulajdonítni, mint tisztválasztó-székünk közelgetésének! A RR. azonban ez ügyben elébbi határozataik mellett ezuttal megmaradtak, s ezt tudomás végett főisp. helyettesünknek megküldetni rendelék; szolgabiráinknak meghagyák: a nemességnek, de egyszersmind a honoratioroknak is külön összeirását, jövő közgyülésünkre benyújtandót. Másik levelében főispáni helyettesünk, Telegdy Pál és Szűcs Miklóst tiszteletbeli jegyzőkül — ifj. Szűcs Sámuel, Vadnay Barna, Miskólczy Abrahám és Kassay Pált tiszteletbeli tiszti-ügyvédekül nevezte ki. — Szomszéd Abauj és Heves vármegyék meghivása kö-

*) November 25kén még a gyülés folyama alatt érkezett a megyéhez a n. m. m. kir. Helytartótanács intézménye, melly a hozott végzés iránt kimerítő tudósitást kiván, s további utasításig a végrehajtást felfüggesztetni rendeli. A többség a tudósítást megtenni, de a végzést végrehajtani elhatározta.

vetkeztében, főispánjok és főispáni helyettesük ünnepélyes beiktatásukra, tisztelkedő küldöttségek neveztettek ki. — Mivel pedig jelen gyülésünk a még hátralévő szathmári pontok megvitatása s tanácskozásba vétele végett is vala eleve kitűzve, azon pontoknak 6kára küldöttségünk javaslata felolvastatván, minthogy ezen igen érdekes tárgy — egész adó-rendszerünk megváltoztatása s ezzel összeköttetésben levő házi-adó kérdése bővebbi vitatkozást kivánt, —e kérdések vég elhatározása más napra halasztatott.

Azonban novemb. 12kén nemcsak a megye tanácsos egyéneivel, hanem úgynevezett kortesekkel is teli volt tanácskozási teremünk, s mi azt hivők, hogy nemes társinkat a kitűzött fontos kérdés iránti érdek hozá be; azonban fájdalom! csalatkoztunk! ők behozatának — még pedig, mi Borsodban eddig hallatlan vala, tegnapi végzésünket felforgatandók. S még nem is nyitá meg elnökünk a gyülést, már hangos zajjal a „Palóczy" név kiáltása tölté be a termet. — Csend lett, s elnökünk előadá, mikép gyanítja ugyan akaratukat a mai napra számosabban egybesereglett RRnek s várakozásra szólitólag arra kéri: hallgattassék meg előbb a tegnapi jegyzőkönyv, ezután lehetvén kinek-kinek nyilatkozni s előterjesztést tenni; s olvastaték a jegyzőkönyv, melly a tegnap történteket híven előadva közhelyeslést nyert. — Ismét lárma s kiáltás — csend, s egyes tagok zajjal félbenszakasztott nyilatkozásai roszalák e tanácskozási módot; — az elnök kibékitő szellemben nyilatkozék az iránt: soroztatnék Palóczy Tamás alszolgabiró is, az ajánlandók közé. — (Ezt számos cortes ‚éljen', mások roszaló felkiáltása kisérte) — Ismét egyes nyilatkozatok roszaló szellemben s magának P. T. nak is felszólitás következtében illyforma nyilatkozata: „lealacsonyítás, hogy alsz.biró létére, fősz.birónak nem ajánltatott, ezt nehéz tűrnie, s igy kéri a RRt, soroztatnék ő is az ajánlottak közzé — öntudata nem vádolván olly tettel, miért e gyalázatot megérdemelné, miért is ezennel felszólít egész szerénységgel egyeseket úgy mint egészt, mondják szemébe, mit tett, mi büntetést érdemel e." — (Cortesei ‚éljen't kiáltának, más részről zúgás) ismét czáfolatok egyes egyének részéről, ingerültséggel párositva, — szerénységnek nem akarván hinni azt, ha valaki a RRknek rá nézve bár nem kedvező határozatát tömegi erő használatával felforgatni igyekszik, és szólának többen, ezek között a szolgabirónak köztiszteletü atyja! bár ne szólt volna — de szólott, még pedig az ingerültséget nevelve, azt állitván, hogy elmellőzött fia s ennek collegája pelengérre tétettek ki, s igy nem csuda — mert actio reactiot szül; ha illy módhoz nyult, t. i. cortesekhez. — Lárma, zúgás, éljen-nel vegyitve valának hallhatók, míg ismét némellyek szóhoz jutván, nyilatkozataikban roszalták az érdekeltek felszólalását; — s voltak, kik azt szemtelenségnek is nevezék (Személyeskedések napi renden, actio! kiáltás, felkaczagások s nevetés taps-vegyületében). Végre szóhoz jutván elnökünk kijelenté: hogy veszekedő társaságnak elnöke nem leend — s kérdé a RRket, ha igy foly tovább is a tanácskozás, lehet-é azt törvényes gyülésnek nevezni? s kérte a RRket, személyeskedésekkel hagynának fel, csak a fenforgó ügyet tárgyalják", melly elnöki jelentéshez szóló tagaink némileg alkalmazkodván ezen zajos és lármás gyülésünk délutáni egy órakor, behozott kortesek kiáltozásai ellen, — mi úgy hiszszük, ritka példa hazánkban — a szónokok majdmajd egyhangú megegyeztével aként rekesztetett be, hogy a tegnapi napon történt kijelöléshez semmi módositás nem járuland. Melly végzés kijelentése után P. T. alsz.biránk azon okbul, minthogy e végzés által a RR. bizodalmát személye iránt csökkenni látja, hivatalát a RR kezeibe letette, mi is elfogadtatván a megürült alsz.biróságra felkiáltás utján ifj. Szepessy Ferencz, Kandó Ferencz és Szabó Ignácz főispáni helyettesünknek, sebes postán irandó levélben, ajánltatni rendeltettek; Paulikovics László egri járásb. alszolgabiró ismert ügyességére bizván a járásbeli minden dolgoknak ideiglenes elintézését. Ezek után zajos gyülésünk eloszlott. —

November 13kán tegnapi jegyzőkönyvünk meghitelesítése után, mai jegyzőkönyvünkben Paulikovics László alszolgabiránk hivatalos eljárásiban pontosságaért, különösen pedig utaink jó karban tartása körül kitüntetett buzgalmáért méltó dicsérettel említtetni határoztatott. — Választmányunknak a szathmári pontok iránti véleménye ismét felolvastatván, azoknak 6dik pontjára — legnagyobb mérséklettel s a tárgyhoz illő komolysággal tartott tanácskozás s minden oldalruli jeles észrevételek s okok kifejtése, azon majdnem egyhangú határozatot szülte, miszerint jövő országgyülésre küldendő követeinknek utasitásul adassék: hogy egy egészen új adózásirendszer kidolgozására országos választmányt, még pedig szabadon választottat, kiküldeni igyekezzenek, melly választmány a fejedelem és nemzet közt egy kötendő újabb szerződést hozzon javaslatba, mellyben mind a fejedelem részéről adandó engedmények, mind a nemzet részéről elvállalandó terhek — mikben a nemesség is a néppel birtokaránylag részt vegyen, világosan tétessenek ki, s abban azoknak megtartása iránti biatosíték is kifejtve legyen; — s ezen tervezett szerződés a törvényhatóságokkal közöltetvén, azok annak el- vagy nem fogadását akkor nyilván s világos utasításokkal kinyilatkoztathassák — mi ha el nem érethetnék, ezen nemvárt esetre követeink jelentsék ki, hogy nemességünk a házi-adó terheiben s költségei viselésében birtokarány s országgyülésen kidolgozando kulcs szerint részesülni kiván, melly közhelyeslést nyert határozat után még némelly betáblázások történvén a tegnapitól egészen különböző szellemü mai gyülésünk eloszlott. Jelen gyülésünk folytatásáról más alkalommal; most röviden még csak arrul, hogy ma nov. 15kén sebes postán érkezett főispáni helyettesünk levele felbontatván, abban derék Szemere Bertalanunkat egri járásbeli fősz.-birónak kineveztetni örömmel értettük, ki a birói esküt azonnal gyülésünkben le is tette L

Mint nevezetesb tárgyat kell még e gyülésről megemliteni: egri érsek ő excellentiájának leveleit. Mi mult gyülésünkből ő exclját az 1647: t. cz. értelmében megintetni rendeltük alispánunk által: hogy a vegyesházassági ügyben kiadott rendeletet vonja viszsza. Ő exclja jelen levelében akkint válaszol, mint a t. t. egyházi rend e tárgyra nézve már többször nyilatkozott. Most lett volna tehát helye az actio fölötti határozatnak, azonban a vitatkozások közben bámulva vettük észre: hegy épen a főszolgabiróságra erőködő egyén, borsod-megyei tisztviselő létére Eger városában adta ki az admonitoriát, s igy azt még egyszer ujabban kell megtétetnünk. Több testvér-megyei körlevél is érkezett e gyülésünkre, mellyeket tárgyalás végett az országgyülési utasításokkal foglalkozó választmányunknak adtunk ki. De Beregh megyének a hónapoknak az év szakaitól származtatott nevezete iránt tett javaslatai nem pártolhatók. Különösen azért nem, mert e nevezeteket hosszú időkre számolható tökélylyel bíróknak el nem ismerhetjük; de azért sem: mert a Beregh megye által czélba vett egyformaságot csak országgyülésileg reméljük kieszközölhetni *), a szathmári még hátralévő 6 pontot máskorra halasztók. Gyülésünk folytatni fog december 20kán.

**Unghvár** nov. 9. 1841. Tisztválasztás óta f. évi oct. 11kén s köv. napjain tartatott évnegyedes közgyülés első volt, mellyben a szép számmal összesereglett RRnek, s az imént választott tiszti karnak, a köz- s egyakarattal választott első alispán elnöklött; — öröm vala nézni, mint közeledtek egymáshoz a tisztválasztás által különvált barátok, s feledve minden kölcsönös bántalmikat, mint békültek ki a zajló elmék, s mint győzött magány érdekeken a közérdek, s a haza szent ügye! — A gyülést scontroval nyitá meg az uj elnök, mi eddig ugyan nálunk szokatlan volt, de hasznos és szükséges. — Valamint egyébkor a tisztujitások után, ugy most sem hijányzott többféle inditvány. — Ugyan is e gyülés a rovatos összeirások beadására s megrostálására, a közadó járásonkinti kivetésére, s a megyei házi szükségek előleges megalapitására lévén kitűzve, ez mindenféle javaslat előterjesztésére bő anyagul szolgált. Igy p. o. örökös panasz lévén: hogy a rovatos összeirásokban tapasztalt járásonkénti aránytalanságok miatt, — miken a megye csak önkényes rá- vagy lerovások által szokott segiteni, — némelly járás súlyosabban terheltetnék a másiknál, — hogy jövőre a járások közti arány jobban eszközöltethessék, több tagból álló választmány (minden járásból egy tag neveztetvén) küldetett ki, a jövő évre szolgáló egyenlő összeirást, az egész megyében készitendő. — Kivánatos ugyan, hogy e közérdekü tárgy siker nélkül ne maradjon **), azonban illy választmány már korábbi években is küldetett ki. — Napidijak nincsenek rendelve! — Ugy szinte az idei nyomasztóbb takarmány-szükség miatt javasoltatott: hogy a jelen katonai évre, a fő- és két alispáni huszároktól (mivel lovat ugy sem tartanak) vonassék el a lóportio; sokan kivánták még: hogy a 8 sz.biró is, kiknek eddig kétkét hajdujok volt, elégülne meg jövőben mindegyik egy hajdúval; — miből élénk vita keletkezett: mert voltak ollyanok is, kik a hajdút mindcn tisztviselőtül el akarák venni. Voltak kik a hajdúkat ugyan megtartani, de az egyenruhát egyszerübbé tétetni, s kivált a sok zsinort megkiméltetni kivánták. Hosszas vita után végzéssé lön: hogy a fő s másod-alispáni huszároktól, a megye további rendeléseig vétessék el a lóportio, az első alispáni huszár köteles legyen lovat tartani; a sz biráknál pe-

*) Hogy kivált hivatalos nyelvünk némelly határozatlanságinak véget vetni üdves lenne. mi is kezdjük hinni, ámbár más részről illyenekben törvényt szabni, s a jobbnak utját bevágni, igen bajos. Ha készül hivatalos-nyelvi szótár, a munkáló választmányban a tudós társaság tagjainak országos követekkel, főkormányszéki egyénekkel s ügyvédekkel kellene egyesülni. — Szerk.

**) Ungh megye lelkes Rendei, ha szerencsések lesznek a realis összeirást, mellyről 70dik számú lapunkban emlékeztünk, létesitni, bizonyosan örömmel tapasztalandják, hogy a népnyomornak összvegében nagy sokszorozó az az ugy nevezett denegata. Azonban egy igen hatalmas megye tapasztalásaiból, szemtanú állithatom, mikép ez olly munka, mellyet a főispánnak és tisztikarnak lelkes, és évekentul sem hanyatló buzgalma létesithet, és folyton tarthat létben. Összeirás, probatica, superrevisio, a főispán szeme, becsület-fogalom és minden kell hozzá, még sem hibáznak kisérletek, még sem hiányoznak kibuvások: és a népet semmi sem kedvetleniti el annyira, mint ez a garaskodás, melly még is egészben ezrekre rúg. — Ez a realis összeirás, valóságos népbaráti eszme, mert ez gyonra viszi az adót, a mi eddig nép-nyomoron nehézkedi! tárgyról még lesz alkalmam szólni. — Szerk.

dig ezentul csak egy egy hajdú hagyatván, e helyett a börtön melletti hajdúk száma négygyel szaporittassék. — Ezen magában ugyan jó, de nem mindenre alkalmazható gazdálkodási rendszer, kitüntetett több más inditványban is, jelesen „hogy a polg. t.széki táblabiráknak járó napi-dijak fizetésétől, s a pertárnak fa- s gyertyabeli szükségei ellátásától a házi pénztár megkiméltetvén, az illy s ehez hasonló egyéb költségeket, vagy a nemesi pénztár, vagy pedig megszabandó taksák szerint, magok a perlekedők viseljék, a t.birák pedig becsületből s dijtalanúl alkalmaztassanak a törv.székekre. — Mivel azonban, — kivált ez utóbbi, — megyénkben már nem első inditvány lévén, sőt egy időben már határozatba is vétetvén tapasztaltatott: hogy a dijnélkül kinevezett t.birák törv.székeken vagy épen nem, vagy csak kevés időre jelentek meg; a nemesi pénztár pedig, mint nem is létező, mindaddig, míg a törvény ezt különösen nem rendelné, e czélra nem fordítható; s végre a perlekedőkre kivetendő taksa, már azért sem gyakoroltatható: mert ha a megyei bíróság azt megitélné, ez a feljebbvitel utján, törvény nem léteztében a k. curiát még sem kötelezné: ezen s más előhozott nézeteknél fogva tehát ez inditvány is megbukott. — Hasonló bukást szenvedett azon inditvány is, mi szerint némellyek a t.széki t.bíráknak elnök általi kineveztethetését kétségbe hozván, ezen kinevezést az 1613ik évi 24. t.czikk nyomán, az eddig divatozott szokás ellenére mindig egy évre titkos szavazat utján, a megye RRire akarak átruházni; az elnök kijelenté: miszerint ő meggyőződve lévén: hogy az inditvány nem személye iránti bizalmatlanságból ered, tulajdon személyére nézve örömest kész ezen jogtól, melly ugy is sok kellemetlenséggel lenne összekötve, elállani, s a többség akaratának hódolni, kéri miudazonáltal a Rendeket, találnának olly módot, melly ne hasonlítson restaurátióhoz — ámbár tehát a t.székek jelen szerkezete általában rosznak találtatott, a többség mindazáltal a titkos választást, mint nyilvánosságon alapult közigazsággal összenemférhetőt — nem pártolhatván, a közválasztásnak pedig korteskedő következésitől tartván, oda hajlott, miszerint addig, míg e részben maga az országgyülés állandó t.székeket (mint reménlhetni nem sokára) behozand, az eddigi szokás olly módositással tartassék meg: hogy a t.birákat az elnök, közgyülés első napján, minden t.székre nevezze ki, s ekkor a nagyobb számmal egybegyült RRk lehető észrevételeiket adhassák elő. — Ezelőtt néhány évvel elhatároztatván: hogy az ügyvédek, perbeni érdekek tekintetéből, polg. t.székre t.birói minőségben ne alkalmaztassanak, —most jónak látták a Rdek, ezen az ügyvédi kart mintegy bélyegző határozatot is eltörülni, s mivel a birónak törvénytudónak kell lenni, az érdekek pedig még közelebb érdekelhetik a biráskodásra képes főnököket, mintsem ügyvédeket, megengedték: hogy ezentúl olly perek megbirálására, mellyekben nem állanak s nem érdekeltetnek, ezek is alkalmaztathassanak. — Az elnök alispán azon jelentésére: „hogy sok katona ujoncz haza bocsájtatik, kiknek itthon semmi élelemmódjok nincs, s e miatt, kivált a jelen szük évben a közbátorság is veszélyeztetve lenne" — eziránt felirásban a Helyt.tanács megkéretni határoztatott: eszközölné ki a hadi kormánynál, miszerint csak ollyanok bocsátassanak haza, kik hiteles bizonyitvány szerint itthon elélhetnek, az elbocsátottak közül pedig azok, kik élelemmóddal nem birnak, hivassanak vissza. — A m. k. H.tanács k. intézvényei közől kettő a megye Rendei által el nem fogadtatván, ez illő tisztelettel a H.tanácsnak megiratni rendeltetett; — az első bizonyos sótolvajok ellen, kik mint fuvarosok a szállitott sóbul valamit ellopván, e miatt rögtön a sótisztség által, az elorzott sónak természetben visszavett egész mennyiségén felül, még bizonyos pénzbeli birságban is lemarasztaltattak, s később ezen tett a fenyitő t. széknek bejelentetvén, általa ezen tolvajságért megfenyíttettek, a rajtok megvett summa pedig, — minthogy e bánásmód egyedül a h r mincz-adókra lenne alkalmazható — nekik visszaitéltetvén, vissza is szolgáltatott; mi miatt a sóstisztség felsőbb helyen panaszt tévén, az e tárgyban hozott s emlitett pénzbeli büntetést rendelő kincstári itélet végrehajtása már másod izben rendeltetett; — de azon oknál fogva: hogy a törvényszék birói eljárása a Helyt tanács birálata alá nem tartoznék, a felhivott intézvény el nem fogadtatott. — A 2ik intézvényben bizonyos zsidó, mint volt türelmi adószedő ellen, a megbukott summa erejeig birói foglalás rendeltetik; miután azonban az emlitett zsidó, azonnal megbukta után lemarasztaltatott, s még a pénzbeli marasztalásokrul hozott ujabb törvény előtt, a birói foglalást kiállotta, az elfoglalt javak pedig akkori becsü szerint a kir. kincstárnak átadattak, s általa több évig birattak, s később elpusztulva azokat a kir. kincstár már most sokkal kisebb értékben elfogadni, s e végett további foglalást megrendeltetni akarna, — ezen kivánat tehát, s arra keletkezett intézvény törvényesnek nem találtatván, a Helyt. tanácsnak megiratni rendeltetett: hogy az ujabb foglalásnak törvényes alapja nem lévén, a megye azt nem eszközölheti, s a kir. kincstárt, ha a birói eljárásban sérelmét találja, a törvényes utra igazittatni kéri. — Szomszéd Bereg megyének abéli [illegible]yólitása, miszerint a hónapok: tavasz, nyár, ősz, tél-elő és [illegible]havaknak, minden hivatalos levelezésben neveztessenek" — [illegible] pártolásra nem igen talált, s csupán tudomásul vétetvén a levél, a közvélemény oda ütött ki: hogy a jó magától is ragad, s illyekben az erőszakoltatás inkább káros lehet, mint hasznos; czélja pedig minden nyelvnek az: hogy értsük egymást. 15.

**N. Kálló**, oct. hava 12kén. Szabolcsmegye Rendei f. hó 8ik s köv. napokban rendkiv. közgyülést tartának, s a felvett tárgyak közt leginkább ezek igénylik közretételőket: a m. k. H.tanács f. é. sept 11kéről 32047ik sz. alatt kiadott intézvényében tudatja a megyével, hogy ns Kis Tisza Mihálynak, s több felperesnek M Pócson 1½ urbéri teleknek, az urbéri terhek alóli fölmentése iránt lefolyt pőre következtében a belső teleknek adótuli felmentése ő Felsége által legkegyelmesebben megengedtetett; — a külső illetményekre azonban, az 1ső rész 40ik czimje kiterjeszthető nem lévén azok az adó alapjához visszacsatoltatni és benépesíttetni rendeltetnek; — ezen intézvényt, mint törvényes felsőbb ellátás utján hozott birói itéletet, a biráskodott uriszékhez utasiták a Rendek; mennyiben pedig az 1ső Rész 40ik czimjének a szerinti magyarázatában, hogy az adótóli fölmentetés egyedül a belső telekre értessék, Megyénk RRdei a legközelebb országgyülésre adott követi utasitásukban kifejtett okoknál soha meg nem nyugodtak, sőt azt azon felhivott törvényczikk lelkével merőben ellenkezőnek itélvén, — ezen intézményt, mint törvénysérelmet a követk. országgyülésen orvoslandót, ezennel feljegyezni, egyszersmind pedig ő felségét alázatos felirásban megkérni szükségesnek látták, hogy addig is, mig az országgyülés e tárgyban határozólag intézkedhetnék, a törvénynek a megye által sérelmesnek ismert e szerinti magyarázatától elállni kegyelmesen méltóztassék, — továbbá a k. H tanácsnak f. é. sept. 21kéről 35079ik sz. a. azon intézménye, mellyben a feljebbvitt váló, s egyéb polgári pöröknek eredetileg a kir. táblához áttétele, s az illető feleknek ügyészi pártfogással ellátatása a perbeli irományokkal együtt, egyszersmind a feljebbvivő felek szegénységéről szóló hiteles bizonyitvány is felküldetni legfelsőbb helyen határoztatván, a megyének a bizonyitvány nélkülezhetését tárgyazó felirása, az ő Felsége egyenes határozatával merőben ellenkezvén, a megye Rendei amannak megtartására utasittatnak; — tiszti ügyészeink ez intézményben közlött rendelet megtartására, mindnyájan figyelmeztettek — ugyancsak a nm. H tanács intézményében megiratván: hogy mivel a mezei rendőrség felállitásárul szóló 1840ik évi 9ik törv. czikk által, a megyebeli esküdtek foglalatosságai semmikép nem szaporodtak, az ezen megyében négy ujabb sz.birónak rendszeritése pedig ezen törvényben alapulna — a megye RRnek f. é. julius hava 21kéről a négy eskütti hivatal felállitását kérő folyamodásuk nem pártoltathatik. — A mezei rendőrségnek e megyében is legczélszerübb s pontosabb vitele, minden külön választás nélkül, a sz.birói hivatalok köréhez kapcsoltatván, ujonan rendszeritett szolgabiráink is, minden birói s e hivatal fentosságával járó törv. munkálatok teljesitésében már tettleg beavatottak lévén, a melléjök törvény s gyakorlatilag birótársul kivántató eskütti hivatal felállitása szükségét a megye Rendei ujabban is átlátva, nem kétkednek a fő mlgu udv. kanczelláriához felirással járulni az iránt: hogy az illy módon létesült sz.birói hivataloktól nélkülözhetlen eskütti hivatalokat is rendszeresiteni méltóztassék, s ez alkalommal felhozatván: hogy a már rendszeritett szolgabirák mellett állandóul munkálkodó tiszteletbeli esküdtek, addig is, míg a fent érintett felirási uton nekik egész fizetési járandóság eszközöltethetnék, a hivatalkodásban mulhatlan megkivántató iróeszközökkel láttatnának el, — részükre a rendes eskütti hivatalokat illető iróeszközök nyugtatvány melletti kiadatása határoztatott. — Kállay Miklós hadi-, Mikecz Ferencz házi főadószedők előadván, hogy bár hivatalaiknak megfelelni, s a Rendek bennök helyezett bizodalmát megérdemleni főigyekezetök volt, de miután a legközelebb mult közgyülésen a megye, egy aladószedőnek megbukása következtében, rájok nézve is, olly terhes határozatot hozott: miszerint bizonyos summáig vagy biztositékot, vagy kezességet állitsanak, — ezennel nyilatkoztatják: hogy ha ezen határozat reájok alkalmaztatni kivántatik, viselt hivatalaikat tovább folytatni nem kivánják, — a megye Rendei sajnálva vették e két egyénnek, dicséretes szorgalommal s pontossággal folytatott, közbizodalommal ajándékozott hivatalaikróli lemondását, de miután az adózó nép biztositására hozott jótékony határozatot egyes személyek tekintetéből megváltoztathatónak nem látták, ezen föltétel alatt tett lemondásokat elfogadni kénytelenek voltak s a megürült hivatalok betöltése idejeig a lemondott főadószedők a pénztár kezelésére bizattak meg. — A megyében létező katonai laktanyák, mi módon, s kevesebb költséggel czélszerübben lehető elrendezése tárgyában foglalkodó küldöttség jelentése olvastatván, miszerint az e tárgyban munkálkodó orsz választmány által utmutatásul közlött táblázatokban feltett kérdésekre felelőleg, a megyében létező minden katonai szállásul szolgáló, s évenkint a házi pénztárnak tetemes kárával javitgatott épületeknek nagyságukat, szerkezetöket, s mi állapotban létöket pontosan összeirták, — a megküldött táblázat egyik rovatában, az észrevételek kérdésére tett feleletiben a küldöttségnek olvasható: hogy lévén ezen törvényhatóságnak N Kálló m.városában most megyegyülési- és fogházakul szolgáló 1500 □

ölnyi téren fekvő, nagyszerü, erős, kisebbnagyobb mellékletivel ellátott épülete, és még a városon létező, most a megye egyik főorvosának lakot adó s kerttel biró szinte alkalmas háza, melly épületeknek, irányos kiigazitásukkal, és jól számolt elrendezésükkel, N.Kálló városa, a táblázatban kijelelt kivántatóságoknak, minden tekintetben megfelelő hely lévén, egy osztály lovas katonaságot kellőleg befogadható laktanyává változtathatnék, — a megye gyüléshelye pedig Nagyháza szabadalmazott városba, mint sok tekintetben ohajthatóbb helyre tétethetnék által. — Részvéttel fogadták a Rendek a felolvasott, s már több év óta, csak időre várt javaslat ezer akadálylyal küzdött teljesülhetését; — eljöttnek látták a régjóslott időt, mellyben katonai állandó laktanyák felállitása által, adózó népére naponta nehezült teher könyitése körüli számtalan tanácskozásinak sikert igérhet; — a megye gyülésházának és tömlöczének Nagyháza városába áttételét pedig olly fontos, és kedvező következményünek tekinték a Rendek, hogy öszvehangzó akarattal még akkor is, ha a kiigazitandó épületek, csak egy század lovas katonaságnak adhatnának is kényelmes szállást, a javaslatot elfogadni nem kétkedtek, — a másik századnak állandó tanyát Nagyházán eszközlendők, melly czélnak elérésére a küldöttségi munkálatok, a katonai szállások tárgyában foglalkodó országos választmánynak, első alispán által azon kérelemmel határoztattak felküldetni, hogy a megyének ez üdves, és régi ohajtását a királyi kincstárnál előmozditani méltóztassék. E közakarattal hozott határozat közben, a Kállay család jelen volt rendes ügyvédje Matyasovszky Menyhért előadá: hogyha a szóban forgott megyeháza, a nevezett család által, csak e czélra adott helylyel, más még eleve el nem láthatott használatra fordittatnék, a családnak netalán lehető észrevétele kihallgatására a Rendek figyelemmel lenni méltóztassanak, — a megye Rendei tulajdonuk feletti szabad intézkedésükhöz a Kállay-család kihallgatását szükségtelennek látták. — Ns Zemplény megyének azon tudósitó levelére, mellyben az idegen tzoroknak Hegyaljára bevitelét eltiltottnak lenni nyilvánitja, — megyénk azon szives kérését intézte a megkereső megyéhez: hogy ezen határozatától, mint melly a kereskedést, s a saját vagyon szabad használatát igen gátolja, álljon el; — ns Borsod megyének, a papi jószágok felesleg jövedelmeinek, közhasznu intézetekre leendő forditása tárgyában irt levele — az országgyülési utasitásokat készitő küldöttséghez utasittatott — F. L.

**Zala-Egerszeg**, november 12kén. — Zala megyéről ritkán olvasunk hirlapjainkban, holott közérdekü tárgyak itt sem hiányzanak. Igy p. o. f. hónap 8kán tartatott évnegyedes közgyülésünk folytában a nmlgú kir. Helyt. tanácstól egy válasz-irat, (1sö rendelet a föladó-levél közlése nélkül végzést nem nyervén) került szőnyegre, mellyben a szombathelyi megyés püspöknek aziránti föltérlesztése, hogy egy az atyja reversalisa ellenére ágostai vallásban nevelt fiu a r. catholika egyházhoz visszautasittassék — azon ujabb rendelettel közöltetett, hogy a megintések után is a romai anyaszentegyházhoz visszatérni vonakodó egyed vezér-okok adására szólittassék. — D.F: annak megtudása végett, vajjon az ifjú az ágostai vallásban továbbis megmaradni akar-é? egy választmány kiküldetését nem ellenzi; ez a helybeli r. cath. plébánost kimenetele időhatáráról tudósithatja, ki is a megyés püspököt értesitheti, s ha tetszeni fog, a püspök más egyházi tagot is kirendelhet; de hogy az ifjú vezér-okok adására szólittassék, és hogy a püspök a RR. által e tárgy tekintetében megkerestessék, fölöslegnek tartja, vegyes választmány lévén az, ha mindkét vallásbeli tagok a RR. közől neveztetnek. — H. K.: az eddigi gyakorlathoz alkalmazva vegyes választmányt és a plebánoson kivül más egyházi tagot is kivánt ahoz csatoltatni; a vezérokokat kitanulni, hogy ezek ő Felségének is följelentethessenek — ezt az 1791: 26. t. czikk szavai: „ne temere transitus fiant — és singuli casus Suae Matti referendi" parancsolják — és miután a reversalisokat többé törvényteleneknek nem mondhatni, mellyekről az országgyülésnek mind két táblája törvényjavaslatokban sanctio alá terjesztették, hogy a multra a reversalisok csak úgy lesznek felbonthatók, ha ebben a házas személyek mindketten megegyeznek, — ezen országos végzésnek fölibe tenni egyes törvényhatóságok általános kifejezését, hogy a reversálisok törvényellenek, nem lehet stb. — Cs. L.: a már eddig is ágostai vallásban nevelt egyén, ha eddigi vallásában maradni akar, valakmerő áttérőnek nem neveztethetvén, a t. czikk felhozott szavait de alkalmazhatóknak nem tartja. Pl: főesperes t b. a gyakorlatot, mellynek számtalan esetben hasonló, vagy nagyobb hatása is van a törvényeknél, fentartatni, és a reversalis elleni neveltetés okait is vizsgáltatni kivánta. — D.F.: a reversalisoknak törvénytelenségét azzal mutatta, hogy arrul a törvényben említés nincs; hogy Zala Rdei a reversalisokat mindig törvényteleneknek nyilatkoztatták; ha egy szer, úgymond, a törvény sanctionálva lesz, mit szivből ohajt, akkor örömest elfogadja, de a két tábla határozata addig erőnélküli; különben Erdély, Galitzia, Lod. rég Magyarországhoz volnának visszakapcsolva, a só olcsóbb, stb. — A többség D. F. értelmében határozott kiküldetést. — Érdekes lön egy más tárgy ama kérdés fölött: megmaradjon-é továbbra is a megyének néhai azon belkormányzási határozata, melly szerint pásztoroknak lovakat tartani, elkobzási büntetés alatt tiltatik. — Kitünő volt D. A. és D. F. egymást forrón szerető testvéreket, e kitünő, méltó tiszteletben, szeretetben, a haza boldogságát szomjazó lelkes hazafiakat, és tudományos férfiakat ellenkező véleményök mellett versenyzésben látni; D. A. szerint a törvényhatóság jogositva van mindenkitől minden alkalmat elzárni s tilalmassá tenni azt, mi a békés polgárok személy- s vagyon-bátorságát s nyugalmát veszélyezteti; a pásztorokat keresik a gonosztevők, elsőbb kényszeritik vagy társakul lenni, vagy nemakarva is lovak által tovább- s rablás végett szállitásra; ezt gyakori tapasztalás bizonyitja stb., azért az előbbi végzést megtartatni kivánta. D. F: az ez ellen előbb szólott H. K. t.birót pártolva, a tulajdon szentségének megsértése nélkül egy szükséges hasznos néposztályra, mint a pásztorok, előre kárhozatot mondani, büntetést határozni, s meghallgatás nélkül ártatlant, vétkest egyformán fenyiteni természetjog elleni végzés, stb.; az elnök-alispán azokat, kik maradjon-t kiáltának, jelenté többségnek. — — D. F. ez alkalommal jelentvén, hogy a büntető rendszer-javitást tervező orsz. választmány folyó h. 28kán kezdendi üléseit, mint ennek tagja a megyei gyámi választmányi elnökségről, úgy azon bir6ságnak is tagja lévén, melly az 1647iki 14dik t. czikk teljesitésére nevezve van, e tisztéről is lemondott. — D. F. visszaérkezéseig e hivatalok terhei Oszterhueber József t. birónak jutottak. — A n.mlgú Helyt. tanács a megyei vérhatalmu urodalmak büntető-székeit oda rendelte utasittatni, hogy a törvényszabta évnegyedes testi büntetéseknél a törvényt, a sulyosabb fenyitést kivánó eseteknél pedig a Curia által gyakorlatban lévő testi-büntetések mérlegét tartsák zsinórmértékül; — hoszabb tárgyaltatás után a Helytartótanács rendelete elfogadtatott. — Borsod és Csanád megyéknek tudvalévő közlései a követi utasitást tervező választmánynak véleményadás végett fognak kiadatni. — Közép-Szolnok megyének „Isten tartsa a Hazát" végződő levele, mellyel D. F.nek táblabirói tiszteltetést adott, közhangú éljenekkel fogadtatott. O. L.

Erdélyi Hiradó szerint az országgyülés Kolozsvártt november 16kán kir. biztos b. Jósika János ur által a közöröm zajongó nyilatkozásai között megnyittatott. Részletesben jövő számunkban.

**Magyar partvidék**. Fiume, nov. 19. Mint tengeri szélcsendünknek a septemberi éjnapegyenlőséggel, úgy helyhatósági politikai életünkének a mult hó 25kén megkezdett kapitányi gyülésünkkel vége szakadt. Kormányzó kapitány úr ő méltósága, magyarhoni jószágain töltött néhány hónapi távolléte után oct. 16d. estve hozzánk megérkezvén, megérkeztekor ugyan az itt tanyázó gyalogezred zenekarától fáklyás zenével, következő estve pedig a szinházi páholyoknak, tulajdonosaik által történt fényes kivilágitásával tiszteltetett meg. Miután az utazás fáradalmait némileg kipihente, magas hivatala munkáihoz fogott. A mult octob. 25d. tartott kapitányi gyülés azonban, mellyet az előbbi jegyzőkönyveinek hitelesitésén kivül M. I. és C. J. patricius tanácsosoknak a kapitányi tanácsba történt visszahelyeztetése egészite ki, egyéb ügyek tárgyalásával nem foglalkozhatott: mert a kormányzókapitány azt 12½ órakor, gyöngélkedő egészsége tekintetéből, következő napokra halasztotta. A visszahelyeztetés azon okbul történt, mivel az érdeklett urak a kormányzó távolléte alatt panaszra okot nem adtak, azonban, hogy annak legfelsőbb rendelet következtében kelle történnie, a visszahelyeztetésről kiadott jegyzőkönyvi kivonatban nem tétetik említés, minek kihagyását némellyek annál kevésbbé tudják helyeselni, mennél hajlandóbbak a kihagyásban egy részről a fens. kormány igazságszeretetének elleplezését látni; más részről pedig kénytelenek azt hinni, mintha a nevezett patricius urak, még az érintett legf. határozat után is, mintegy rendőri felvigyázat alatt állottak volna; mi pedig, valamint a legfelsőbb határozattal, úgy az alkotványos ország törvényei alatt álló ezen férfiak tekintetével sem egyezhetik össze. — A visszahelyezés munkája azonbani még nincs teljesen befejezve: mert C. J. tiszteletbeli kapitány ügyész minőségébe, melly hivatalától szinte fel függesztetett, egyúttal vissza nem helyeztetett; bizunk azonban a mlságos kormányzókapitány azon szavaiban, mellyekkel octob. 25ki tanácsunkat megnyitá, s e bizalmunk közben erősen reméljük, hogy C. J. úr. tiszti ügyészi hivatalába is minél elébb visszahelyeztetvén, ezáltal azon kölcsönös bizodalom, melly elnök s hatósági testület közt a leghatalmasb kapocs, s melly a közjólétnek legszilárdabb kezessége, ismét rendithetlen alapra fog állittatni. A f. hónap 5kén folytatva tartott kapitányi gyülés nevezetesebb tárgyai közé tartoznak a) Politei Józsefnek kapitányi pénztárnokká lett kineveztetése s fölesketése. Előbbi megszökött, de ismét kézrekerült pénztárnokunk (B. B.) vallatása közel a befejezéshez, sugy hiszszük, fenyitő pere is nem sokára megkezdetik; — b) tárgyaltatott egy vegyes megbizottságnak, a honunkbeli Ájtatos szerzet atyáinak a helybeli gymnasium tanitóivá leendő alkalmazását illető javaslata; mellynek főbb pontjai következők: 1) az Ájtatos atyáknak jelenen egyedül a helybeli gymnasium adassék át, s a szerzet minden tagjaért, melly tanító, — illetőleg igazgatóul Fiumébe küldetnék, a kapitányság kezelése alatti tanulmányi pénzekből évenként 400 p. forint fizettessék; 2) a szerzet jelenen csak az üres tanitószékeket foglalja el; 3) a mostani gymnasiumi tanitók részére — ha különben arra alkalmasok volnának, — fenmarad a lépcsőnkénti előléptetés joga; 4) a kapitányság saját költségén tartozik elkészittetni s felbútoroztatni a szerzet 13 tagja számára (mert ennyire volna szükség, ha majd philosophiai osztályok is rendszerittetnének) megkivántató lakszobákat, mint általában az egész házat is. E javaslat az említett t. szerzetnek itt levő t. provincialisa közbejöttével szerkesztetett, s a kapitányi tanács által, a főt provinciális úrnak később a kapitánysághoz érkezett némelly pótlólag nyilatkozásához képest, következő módositásokkal fogadtatott el: rendszeritessék legott a jövő iskolai év kezdetével a philosophiai ta-

mányok osztálya is; b) a jelenleg üres gymnasiumi tanítószékeket foglalják el a szerzet tagjai olly formán, hogy a mostani tanítók saját tanítószékeikben megmaradván, rájok nézve további előléptetésről szó ne legyen; *) c) igázgatóvá neveztessék legott egy szerzetbeli tag, s a mostani időleges igazgató ajánltassék ő Felségének a helybeli üres kanonokságra, 150 p. frt. személyes pótlékfizetéssel a városi pénztárból; d) a város adja a szerzetnek az eddigi általa kezelt tanulmányi tőkéket, olly feltétellel, hogy a 13. szerzetbeli tagnak 400 p. frtban kitűzött évenkénti fizetését, a mennyiben az a tanulmányi alapból ki nem telnék, a városi penztár fedezni köteleztessék. Átalános az ohajtás, hogy e terv, mellynek a tanítási rendszerjavításnak magas és szent czélján túl még magasb és szentebb czélja is van — a nemzetiség hováhamarabb teljesedjék! — Majd mint bizonyos dolgot hírlik, hogy V. B. kapitánybirónk, ezen, a közhivatalok viselésében megőszült férfiú, hivatalától viszszalép, s helyette rendes kapitányi ügyészünk B. J. fogná, mint helyettes kap. biró a városkerületi tanács elnökségét vinni. — Kisdedovó intézetünket ő mlsága a kormányzóné, férjéveli visszatérte után meglátogatván, annak kisdedeitől egy fris bokréta átnyujtásával üdvözöltetett; az intézet javára f. h. 3kán a városi színházban Scribe elhírült vigjátéka: ‚A pohárvíz' adatott. Kívánjuk mi tiszta szívből, hogy ezen zsenge intézet gyarapodjék, de úgy, hogy gyarapulása által egy másik szinte emberiség tekintetében fenséges intézetnek jövedelmei ne csonkúljanak: s azért ohajtjuk, hogy a városi kórház javára évenként adatni szokott színi mutatvány, a mondott előadás által ne tekintessék kipótoltnak, hanem hogy még ezen évszak folytában az érintett kórház javára is adassék egy színi mutatvány. — Néhány nap óta tengerünkön hatalmasan dühöng a délkeleti szél (sciro), az eco általa okozott tengerzajlás következtében 16d. egy franczia három árboczos hajó (nave), mellynek nagy része dohánynyal már meg volt terhelve; s tegnak (18d.) egy chioggai pielego, melly Zengből egy itteni kereskedőház számára buzát hozott, az úgynevezett „erősség" mellett partra vettetett (gestrandet); a hajósnép és teher azonban megmentetett.

*) Ez iránt, a mennyiben t tanító urak valamellyikének az úgymondott senioratushoz, vagy proseniorátushoz szerzett joga volna, hiedelmünk szerint, érvényesen nem intézkedhetett a kapitányitanács, melly bemutatási joggal bir ugyan, de a tanitókat ő Felsége nevezvén ki, az illy szerzett előbbléphetési jogától egy tanitót sem foszthat meg. Szerk.

## Külföld.

**Spanyolország.** ✲ Espartero-e, vagy Krisztina? *) Esparteróban minden esetre katonai dictator mutatkozik csak, s hogy katonai dictatura nem képes állandó békét szerezni, olly nemzetnek, melly alkotványos szabadság utáni vágytól annyira át van hatva, mint a spanyol, azt a legújabb tények bizonyítják. De azon szerfeletti kegyetlenség sem védhető, mellyel a spanyol kormányzó a madridi merény főnökeit büntettetni engedi; Diego Leon és Quiroga y Frias generálok halála, s kivált az utolsóé, mit az őt vádló kormányügyész sem kért, s a birák is csak egy szótöbbséggel mondtak ki fejére, nyilván mutatja: lehet-é alkotványos nemzet tagja rokonszenvvel a terrorista Espartero iránt vagy sem? Nekünk, s talán bármelly honfitársunknak is egészen mindegy: Krisztina kormányozza-é vagy Espartero Spanyolországot? De az nem lehet mindegy a jobb érzésüeknek, hogy a dictator véres boszúval nyomja el a leginkább ellene intézett merényt, s hogy zsaroltatni engedi a szegény baszkokat? de nem lehet mindegy más részről az sem: mint öldöklik egymást fiai a nemzetnek, melly alkotványos monarchiai formáiért hét éven át véres harczokat küzdött, s most, midőn szabadságát kiküzdöttnek hitte, magát a katonai hatalom által egyre nyomatva érzi. — Volt idő, midön talán Espartero iránt is rokonszenvet érzénk; — s ez akkor volt, midőn őt az alkotványos szabadságért harczoló hadak előtt láttuk, ellenében az absolutismusnak, mellynek nem épen szilárdlelkü hőse Don Carlosban mutatkozott; s ha VII. Ferdinánd végrendeletét, mellyel leányának hagyá a Carlost illető trónt, mentnek találtuk, az csak azon részvétnek volt eredménye, mellyel képviseleti alkotványos monarchiai formákhoz vonzódunk, mellyeknek, hatán Don Carlos nem is, de emberei, kik környezék, csak ugyan nem voltak baráti! — Espartero, már akár azért kegyetlenkedik most, hogy a progressistáknak kedvezzen, akár hogy a kormánypálczát saját kezeiben megerősitse, vélemenyünk szerint rokonszenvre nálunk nem igen számolhat; Krisztinát, hacsak ugyan tudtával történtek volna a pamplonai s madridi legujabb események, még mint anyát sem tudnók mentegetni annál kevésbbé pártolni: mert egy nyugalom után sovárgó nemzetet zendülésre ingereltetni, szinte nem olly tett, mellyet anyai gyöngéd szeretet és még kevésbbé hatalom utáni vágy által igazolni vagy épen magasztalni lehessen.

A baszkok fueros-ai megszüntek. Espartero, az éjszaki tartományokbani utaztaközben tett egyéb szelíd s alkotmányszerű rendszabályait azzal tetézte, hogy a baszkok kiváltságos törvényeit egy toll húzással eltörülte! „Engedjék önök ezt magoknak mondatni." így végzi a „diadal herczege" parancsát, melylyel mult oct. 29d. az érintett fueros-okat eltörölve, a három baszktartomány (Alava, Guipuzcoa és Biscaya) százados helyhatósági alaptörvényeit, ősi szokásait megsemmítve, azokat Spanyolország többi tartományival mind közigazgatási, mind hely- s törvényhatósági tekintetben egészen hasonlólábra állította. — Nem akarom én taglalgatni azon indítóokokat, mellyek a madridi kormányt s a vitoriai herczeget ezen rendszabályok választására birták? ez hozzánk nem is tartozik. Majd minden pártszinű franczia lap — miután őket e dolog közelebbrül érdekli — bő anyagot nyert ez által hasábjai betöltésére, s a hangulat, melylyel e tárgyban felszólalnak inkább v. kevésbbé roszaló. — Sem a kelletinél jobban erőtetett központosításnak, sem a végrehajtó hatalom gyöngítésének barátja lenni nem tudván; bár látja is egy részről, hogy e rendszabály, valamint az egész spanyol monarchia, úgy szinte magok a baszktartományok érdekében is a legüdvösb következményeket idézhetendi elő, ha t. i. a kormányna sükerülni fog annak czélszerüége felől a baszkokat felvilágositni, megnyerni, s eszközlésében kellő smérséklettel eljárni; igaznak hiszszük más részről azt is, hogy jelen esetben — nem is említve az emberi ösztönt, melly kivált a nép tömegénél olly erősen szit a megrögzött szokásokhoz — mintegy megtorlás és boszúállás gyanánt tünvén fel ezen rendszabály, félő: hogy a népnek azon részét is elidegenitse a madridi kormánytól, melly O'Donnell merénye közben ahhoz híven ragaszkodott. Egyébiránt is, általános népjog-tekintetből véve e dolgot, egy egész népnek alkotványos törvényeit, szokásait — a nelkül, hogy az annak viszonos egyezkedéseknél fogva birtokában lévő nép csak meg is kérdeztetnék — illy rögtön megsemmiteni, olly menthetlen jogtalanság, minőt csak katonai dictatura képes elkövetni, s minőt Napoleonban, ki illyesmit könnyen tehetett, sem tudunk helyeselni, s melly Esparterohoz még sokkal kevésbé illhetik. — „A kiváltságok kora — mondá nemrég egy lelkes követ bádeni kamarában — hovatovább múlni kezd." Meg lehet; bár a tapasztalás nem épen látszik is igazolni mondását: mert a születési kiváltságok helyébe majd mindenütt a pénz által szerzetteket látjuk állani; de, ha igaz volna is mondása, egyes polgárokat illethet az inkább, mint egész népeket, kik egymás közt nincsenek azon függésben, mellyben azok egy státus polgárai saját törvényeikre nézve állanak; s mi, mint mész egyes polgárok kiváltságos jogait sem hisszük egy hatalomszóval igazságosan eltörleszthetőknek: úgy még kevésbbé mernénk védőjiként föllépni Espartero ezen tettének, melly nyilvánosan ellenkezik a bergarai kötésnek a baszkok kiváltságait illető pontjaival, s melly csak legyőzött, megigázott népek átellenében volna némileg menthető. — A franczia lapok azonban, úgy látszik, nem annyira Spanyolország s a baszktartományok érdekében roszalják-e rendszabályokat, mint inkább saját honukéban, kereskedési összeköttetés t. i. ezen rendszabályok által tetemesen fog változni rájok nézve: mivel a spanyol vámok a baszktartományok déli széleiről, hol azok ezen egyesítés által megmegszünendnek, egészen az éjszaki határvonalokra fognak áttétetni, s ez által a kereskedési közösülés Franciaország és Biscaya s Guipuzcoa közt csak nehezülni fog. — Még az is nagy alkotmányszeretetre mutat Esparteroban, hogy Krisztina királynénak a cortes által szavazott évdíja kifizetését felfüggesztette, mert bizonyosan megmutatva nem lévén, hogy Krisztinának az újabb spanyol zendülésben csakugyan valóságos része volt, milly joggal függeszthető fel a kormányzó— képviseleti alkotványos országban — az ország ebeli törvényének erejét? Lehetetlen olly férfiú iránt, ki így hatalmaskodik, s így tör keresztül emberiségen s fenálló törvényeken, rokonszenvet érezni. Az angol hírlapok Esparterora nézve itéleteikben megoszolvák: a whigek magasztalják őt, míg a torylapok kormányától elmozdíttatását bizonyosnak állítják; amazok bölcseségét s mérsékletteget dicsérik; imezek tőle minden katonai talentomot s státustudományt megtagadnak. Valenciában a legújabban történt néplázongás alkalmakor az egykori morellai katonakormányzó Pedro del Rio, kit a nép „kegyetlen" melléknévvel ruháza fel, a fellázadt nép kivánatára agyonlövetett.

Bayonnei s egyéb tudósítások szerint: Leguina pártos, Zurbano parancsára kivégeztetett. — Pezuela osztálynokvezér, mint az oct. 7ki madridi mozgalom egyik főnöke Portugáliába menekült, —

*) A magyar sajtó hivatását külföld tekintetében a ‚Világ' egyik munkatársa minap Lajos-Fülöpöt illetőleg, igen alaposan kifejtvén; de maga a szerkesztőség is azon szempontokat, mellyekből a külföldi politikára nézve a magyar időszaki sajtónak kiindulnia kell (l. 66. sz.) kitüzvén; eléggé megmutatta, miként s mennyiben lehet s kell rokon- vagy ellenszenvet nyilvánítnia kültartományok státusférfiai, azok elvei, tettei, nyilatkozásai, vagy általában a külföldön uralkodó politikai hangulat iránt; s itt engedje meg a Világ bármellyik collegája, ha ollykor tán — nem maradva a külföldi lapok szolgai fordításánál — a tények felől — igen természetesen külföldi lapok, de egyszersmind a népeknek is történeteikből tanúlt jelleme után — csekély, és szabályul soha senkire fel nem erőtetendő véleményt, egyik vagy másik státusférfi iránti rokon- vagy ellenszenvet — melly ismét igen természetesen életrajzaikból s külföldi hírlapok által közlött tetteikből fogott egyedül származhatni — bátorkodunk nyilványítni. Hogy a vélemény ollykor hibás is lehet, ez a emberi gyarlóságon túl, a dolog természetében is fekhetik: mert hinnünk kell, mit külföldi tudósítások mondanak, a nélkül, hogy saját szemeinkkel láthatnók, saját füleinkkel halhatnók azokat, mikről szólandunk. Fő szempont, mellyből a külföldi eseményeket közlenünk kell, kétségkivül a szeretett hon; ennek érdekében kell azokat leginkább felhoznunk: de midőn ollyakat közlünk, mik tán csupán egyedi politikai hitünket tükrözhetik vissza, akkor, úgy hiszszük, szabad mint rokon- vagy ellenszenvünkhez képest mutatni be az olvasóknak Esparterot és Krisztinát; Guizot-t és Thiers-t, Peel-t, vagy Melbourne-t, sat.? — Hogy a magyar publicisták okoskodásai külföldi politikáról, külföldet tekintve egészen szélbe szállnak, az mi előttünk szint úgy tudva van, mint a Világ pozsonyi collegájának igen t. levelezője előtt; de hogy a belföldre nézve bir, vagy legalább bírhat némi sükerrel az illy rokon- vagy ellenszenv- nyilvánítás, azt erősen hiszszük; mert a magyar ifjúság nagy része már nemcsak olvasni, de gondolkozni is szeret, s ha figyelmeztetik azokra, mik külföldön történnek, ollyképen, hogy necsak száraz tényeket s neveket olvasson magyar lapjainkban, bizonyosan üdvös hatásu! Ám tegye azt minden magyar hírlap úgy, mint neki legjobbnak tetszik, miként azt czéljával s kitüzött irányával legmegegyezőbbnek hiszi, sőt czáfolja meg, ha mit a Világ hibásan állítana; de azt, hogy saját elveihez ragaszkodva dolgozza fel a külföldi híreket, szinte engedje meg neki, valamint azt is, milly források után adja külföldi tudósításait; mert, hogy némellyeknek a Presse, Charivari vagy National; s a csatornán túl a Times, Atlas, vagy M. Chronicle tetszik jobban, az e lapok elveit nem tekintve, leginkább izlés dolga! Irigyelhetni azon magyar hirlapokat, mellyek külföldet tárgyazó eredeti kutfőkkel dicsekhetnek; de ha illyeknek csakugyan birtokában vannak — mint a Világ pozsonyi collegájának levelezéséből gyaníthatni, hogy az valóban ollyak birtokában van, — annál nagyobb vétkök, hogy e szép mezőt, a hon javára nem figyelve, parlagon hevertetik s talán némi méltánylást érdemel a Világ, hogy szükebb köréhez képest [illegible] tetben legalább annyit tesz, mennyit bővebb segédforrások birtokában tesznek többi hazai hirlapjaink. — —

**Nagybritannia.** Bronterre O'Brien, az ismeretes chartista főnök, ki 18 hónapi fogsága után a lancasteri várból szabadon bocsáttatott, f. novemb. 8kán egy a londoni „Kron and Ankertavern"ben tiszteletére tartatott chartista-gyülekezetben többek közt következőleg nyilatkozott: „bocsásson meg neki az érd. gyülekezet, ha a közügyet (a chartismusét) nem fogja méltólag képviselhetni; mert ingerült s fölötte gyönge: mivel börtönbüli kibocsátása óta lefolyt 45. nap alatt már 41. nyilvános gyülekezetben jelent meg, s mindegyikben, közép-számmal véve, három óra-folyásig beszélt. Örvend egyébiránt, hogy a chartismus igyekezeteiben nem lanyhúlt, hanem azon nyers erőveli dicsekvés és hatalmaskodásrai támaszkodás nélkül, mellyel 1838ban föllépe, halad czélja felé. Mi őt illeti, részéről nyilvánítja, hogy árulást soha sem hirdetett, magát mindig ovatosan fejezte ki, s habár máskép gondolkozott is, magát örökké a törvény köpenyébe burkolta, s épen azért üldözte őt, mint veszedelmes embert, a kormány". Méltó szavak és illők a chartismus ezen fáradhatlan ‚commis-voyageur'-je szájába! — A koronaherczeg születése következtében ő felsége a királyné mindazoknak, kik politikai vétségek miatt foglyoskodnak, amnestiát kiván adni, s e kegyelem azokra is ki fog terjesztetni, kik más bünökért vannak fogságban, s kik itteni jóviseletők által ezen kir. kegyelemre magokat érdemesekké tevék. — Az angol sajtót jelenen a német vámrendszer foglalatoskodtatja leginkább, mellynek terjedésében Nagybritannia műiparára nézve minden pártszinű lap tetemes veszélyt lát. A M. Chronicle többek közt f. nov. 13diki bevezető czikkében, e thema feletti okoskodásait imigyen végzi: „midőn John Bull látja, hogy a ló eloroztatott, akkor nem mulasztja el az istálló bezárásáról gondolkodni;" hanem „a veszélyutáni okosbulás nem épen hibája John Bullnak" jegyzi meg egy német lap.

Novemb. 7én Dublin uj polgármestere O'Connell Dániel sok nép kiséretében a Marlborough-streetben fekvő városi katholikus székegyházba ment, ott misét hallgatandó. Mielőtt belépne a templomba, letevé hivatali díszöltönyét, mivel a törvény egy záradéka kemény büntetés alatt tiltja a katholikus templomokbai menetelt státus vagy polgári hivatal díszjeleivel. A lordmayor ujdonúj hivatalkocsija izléstelen pompáskodó falusi kocsihoz hasonlónak mondatik. Szolgái ruházata zöld és fehér.

A Globe helyesnek találná, ha — mikép hajdan e czím „walesi herczeg" azért választaték, hogy a Wallisba visszaszorított régi brittek megengeszteltessenek, most a koronaherczeget „irlandi herczeg" czimmel ruháznák fel, hogy örök barátságnak kötelékévé válnék Anglia és Irland között.

Novemb. 11kén összegyültek pro forma a parliamentházak, s a gyülés ujabban decemb. 21kéig halasztatott. Ezen szavak kihagyása: „A parliament akkor sürgető és fontos ügyek elintézésére fog összegyülni" — azt bizonyítja, hogy december havában ujlag hat hétre fog elhalasztatni.

**Franczíaország.** Darab idő óta panaszkodnak az oppositioi lapok a Mont Saint Michelben tartott status-foglyokkali rosz bánásmód felett. Mad. Carles, a halálra itélt de a királytól megkegyelmezett Barbes nővére most ujabban panaszkodik e tárgyban, s több párisi ügyvédektől (kik közt Odillon Barrot és Berryer) véleményt nyert ki, melly helyén lenni nyilatkoztatja a fogház-igazgató elleni bünvádat a büntetések kényszerinti megkeményítése miatt. A Journal des Débats egyetért azon elvben, mikép senki nincs jogositva a biró által kimondott büntetést keményíteni; mindenek előtt azonban szükséges bebizonyítni, hogy e vád valóságos tényeken alapul. — Továbbá, ha csakugyan igaz, hogy a toulousei hirlapok szerkesztőji gyalog s bilincsben vitettek az itélőszék elibe, még a lopás és méregkeverésről vádolt Lafarge aszszony posta-kocsiban hozaték rendeltetési helyére, ez igen nagy igazságtalanság volna; mert e szerkesztők eddigelé csak vádlottak, s nem szabad őket eleve gonosztevőkként büntetni. A hatóság joga a vádlottak iránt abban áll, hogy biztosítsa magát személyökrül; ez szint úgy megtörténhetnék kocsiban is.

Nem rég Soult marsal meglátogatá a Saint Germain régi várában létező katonai fogházat. Ennek rendszere közös dolgozásban áll, de hallgatással s éjjeli elkülönzéssel van egybekötve. Tíz éve áll fen ez intézet, s czéljának megfelelt: a foglyok erkölcsössége javul, s elbocsátatva munkához szokottak, s értenek is valami kézművet.

A tervezett vaspályák összveges kiterjedése mintegy 400 franczia mérföldre tétetik. A vonalok Párisból Lille felé Calaisba, Parisból Strassburgba, Párisból Marseillebe s Párisból Bordeauxba fognak vezettetni. Az e czélra kölcsön felveendő 300 millió alig lesz elégséges. Teste úr középlettel akarja összhangzásba hozni az abból származandó esetlenségeket, ha vagy a kormány egyedül, vagy a kereskedői társulatok egyedül vállalnák fel a vasutak építését. E végre javasolja, hogy a pályákra szükséges föld megvásárlásának költségei három részre osztassanak. Az első harmadot viseljék a községek, mellyek földein átmegy a vasut, a második harmadrészt a megye, mellyben a kérdéses községek feküsznek; a harmadik harmadot fizesse a status. Ez által elháríttatnék azon megyék panasza, mellyek nem kapnak vasutakat, hogy t. i. ollyasmit fizetnek, mit nem élveznek. Teste úr javaslata szerint a mérnöki s építészeti költségeket a status, a vasak és mozgonykocsik s egyéb gépek megszerzését pedig az illetett kereskedő társulatok fedezzék; minek következtében a haszon-gyümölcsözést egy ideig e társulatok birják, ezután pedig örökre a pályák a status tulajdonai legyenek.

Lafarge asszony azon hiradást, hogy a központi aszszonyi fogházba Montpellierbe fog vitetni, eleinte nyugodtan vevé, de csak hamar olly igen megrázkodott, hogy orvosért kelle küldeni. Három lovas postakocsiban ment el szolgálójával és két poroszlóval. Feketébe volt öltözve s köpenybe burkolva. Védnökétől bucsúzva, ennek kezét megszorítá s ezeket mondá: Én még is diadalmaskodni fogok az istentelenek ellen, kik egy szegény ártatlan asszony elitéltetését okozták. Eljő a nap, mellyen mindenki előtt ki fog világolni ártatlanságom, bakóim rémülésére. Az összegyült néptömeg csöndesen viselé magát. Lafarge már átadá a könyvnyomónak emlékirományai harmadik és utólsó kötetét.

Páris, nov. 14én. A Quenisset pör procedurája aligha december előtt bevégezhető. Igen sok tanu van meghíva, sokkal több, mint más hasonló esetekben. Csaknem minden dolgozó néposztályból valók. — Quénisset megmarad vallomásai mellett, s azokat a pair-udvar előtt ismételni fogja. A miniszterium nagy benyomást vár a pörbeni főszerepvivő ezen nyilvános föllépésetől. — Mindenből az sül ki, hogy a pisztoly lövés az orleansi herczegre volt irányozva. Quénisset szegény, s ingerültsége a fogságban is folyvást tartott. Élénken mutatkozott a gyülölség közte és azok közt, kiket társaiul vádol. Ezek folyvást tagadnak mindent s azt állítják, hogy Quénisset az ő rovásokra magát érdekessé akarja tenni.

**Schweiz.** Zürich, nov. 15én. Az országgyülés bevégzése semmi ingerültséget nem okozott: mert senki részére nem hajlott a diadal, s mindegyiknek maradt fenn némi reménye. Nem is valószinű, hogy ezen ügy miatt még népmozgalmak is támadjanak Schweizban; e dolognak éle idővel eltompúl, s már mind két részrül többnyire eleget tettek a hatóságok a népség kivánatinak. Most két új tárgy von magára figyelmet; egyik az, hogy ismét tervbe hozaték egy waldstättei püspökség alapitása; másik, a genfi alkotmányi forralom. Ezen köztársulat, melly azelőtt gyakori viharoknak volt kitéve, a restauratio óta okos kormánynyal birt, melly meg tudá őrizni a belső rendet annyi szomszéd forradalom mellett, s főleg személyes méltóság, minden müveltségi igény betöltése, s országgyülésekeni liberalis magatartás által. Most azonban a községi kérdésekben, s zárda-vitályban neki erősült opposicio annyira túlnövé ezt, s a polgárság hangulata olly fenyegetőnek látszik, hogy a kormány reformok utjára tért. A kivánságok közt egyik legfontosabb az új választási rendszer.

**Vegyes hirek.** A pairkamara nov. 16. ismét összeült; s a Quenisset-féle bűnpert illető irományok felolvasását bevégezte; a megbizottság 17kén folytatandotta tanácskozásait a felett: vajjon a még 17. vádlott közől kiket és hányat bocsásson el? Dupoty, a Journal de Peuple hirlap szerkesztőjéről általánosan hiszik, hogy szabadon fog bocsátatni. — A német hirlapok szinte telvék a német vámrendszert illető czikkekkel, melly — kivált Luxemburg tekintetében éles vitákra szolgáltatott anyagot. A németalföldi király t. i. enhgségnek a német vámszövetséghezi csatoltatása végett két éven át alkudozott, s felhatalmazottja által az egyezkedést, mellyet a szövetség részéről a berlini kabinet vezetett, már alá is iratta, s miután ez megtörtént, az egyezkedést megerősíteni nem akarta, azt adván okul, hogy az luxemburgi alattvalóira nézve csak káros leendne. A vita nem ment élességektől és keserűségektől. — A szerbiai utolsó lázadás következtében folytatott bünperi vizsgálódások befejeztettek. Négyen a zendülők közül halálra itéltetvén, kettő már kivégeztetett, a másik kettő életének Mihály hg megkegyelmezett, a halálbüntetést 20 évi fogságra változtatván. Az elitéltek közt több jelentélyes személyeket is hirlenek létezni. — Konstantinápolyból nov. 3d. jött hirek szerint, a Porta folytatja hadkészületeit, s ezek okául — leginkább — Görögországnak birtokterjesztési vágyát állítja, mellynek állítólag már nyomába jött; — az ez iránti conferentiák már meg is kezdettek. — Folyó hó 15kén kezdette meg Schelling philosophiai leczkéit a berlini egyetemben nagyszámu hallgatóság legnagyobb lelkesedése közben. Beszéde — a mennyire töredékekben közöltetik — méltó a nagy philosophushoz. — Kölni tudosítások szerint porosz király ő felsége az ottani székes egyház építése folytatására ezen évre 50,000, jövőre pedig évenként 30,000 tallért rendelt fizettetni, nem számítva azon összletet, melly a templomot környező kisebb házak lerontására volna fordítandó. — Az angol hajógyárakoni munkások száma ismét megszaporíttatott, s az admiralitas mindenképen igyekszik a hadhajók felkészítését siettetni. — A Quenisset-féle bünperben álló 17. egyén közt egy sem haladja meg évszámra a 44. évet s a legfiatalabb 21 éves; többnyire 25 — 35 évesek.

# VÖR.

**Nógrád megye helyzete.** Megyei állapotunkról felszólalásomat némellyek kérkedésnek, mások talán hízelgésnek tekintendik; s többen ismét rajtam mint jó isten tudja milly politika-kérgesitette úton tévelygőn szánakozásukat talán egy fohászszal végzik be. Nem, uraim! sokkal higgadtabb vérrel kezdek közlésemhez, mintsem hogy a dagályos kérkedés vagy alacsony hízelgés szinét megszenvedhetném; e kettő közül egyikért sem fog arczom pirulni; — nem, fejemre soha a zsibbasztó szégyen nem jövend, de tévelygésemből megszabadulásomra is a szánakozás segédkezét soha nem esdeklem. Felszólalásom, a Nógrád kormányzásában részes férfiak szorgalmának méltánylása. Nógrád egén a felvilágosodás és józan haladás nemtője őrködik azon idő óta, hogy kormányát a megye jólétére született nemzedék kezei ápolgatják; e férfiak feledve azt, hogy a naponkénti fáradozás utóbb is csak hideg sírt ad enyhelyül, s így jutalmaz: irányul a lelki müvelődést s anyagi jobblétet vették, — s ez iránynak egyedül köszönheti Nógrád, ha a tespedés hősei viszszavonulván mohos odúikba, a józanértelmű fejlettség korlátot vet a túlság kormányrajuthatásának; s a nyilvánosságnak anynyiszor emlegetni szokott korszerű ösvényen olly jövendőre virad, mellyen az éretlen szédelgők tévutait kerülve, a béke és nyugalom ölében önmagát s nemzetét boldogító czélhoz jutand.

Nógrád kormányzási irányát említve, azok főbbike közé számítom kereskedésünknek, — utaink helyes elrendezése s jó karban tartása által — a multnál tizszerte jobb állapotját, s mellőzve részletes említéseit azon tényeknek, mellyek naponkint szebb reményekre ébresztik a szendergőt, czélom főleg útaink mikénti elrendezéséről röviden emlékezni.

Pillantsunk egy század-negyeddel a multba vissza, hasonlítsuk azon idő képét a jelenével össze, s a változás fölött leirhatlan öröm lep bennünket meg.

Városaink akkor is, valamint most, vásári kiváltságokkal voltak fel ruházva; de fájdalom a rongyos kiváltság-levélen kivül egyéb hasznot nem élvezhettek; az árus, bár áruczikkeinek hevertében ön-elszegénylését szemlélte, készebb volt tőkéjét otthon maga emészteni, mint

neketlen sáros útak miatt a kellőnél hatszorta nagyobb fuvarbért követelők körmei közé kerülve — a nélkül hogy vevőre akadt volna, vagy ha akadt, czikkeit fuvarosai kielégítésére csak középszerű áron is eladhatta volna, — könnyes szemekkel vásárainkról megtérni. — Azonban, égnek hála! népünk többé nem kénytelen a rosz utak miatt útfélen kuezorogni, tespedni, mert az időnek kissé okos kiszámítása mellett azon helyre, hova indult, ha a vásár órája üt, megérkezhetik, vevőkre talál s fáradozásai dús kamatjával tér viszsza honosihoz; s mind ezt országutaink kellő elrendezésének s a szorgalomnak, mellyet kormányzóinknál tapasztaltunk, köszönhetni. —

Ha azon okot, mi a multat a jelentől olly lényegesen különbözteti, mérlegre vetem, meggondolván hogy akkor is, valamint most, csak bérnélküli napszámos (adozó!) vállait nyomta az útcsinálás terhe, a nélkül hogy a mult kornak ügyességéből legkevesbbet is levonni kivánnék, őszintén meg kell vallanom, hogy az akkorinál sokkal czélszerűbb útimunkaerő jeleni felosztásán s elrendezésén alapszik a mostani könnyebb és jobb közlekedhetési mód; akkor egy körlevél, melly az útimunkák kezdetét s felosztását hirdeté, szinte mint most parancsoló hangon riasztá az ingyenmunkást a kiszabott útcsinálásra; akkor egy útbiztosnak szemhunyorításában több önkény mutatkozott, mint most az egész megyei szolgabiróság körlevelében, s mégis utaink jóságra nézve az akkoriaktól úgy különböznek, mint 10 — 1től. Igen, ha a megyei erő, jó felügyelés mellett, czélszerű irányt kaphat vala, akkor, meghiszem, sok városi kövezetnél is (például a váczinál) utaik járhatóbbak lettek volna. Most egy út-kihasítás sincs, legyen bár az csak mellék-út, hol szolgabiráink jelen nem volnának; most őszkor tavaszkor a kavicsozás s egyéb útimunka soha sem történik tudtok nélkül; azelőtt helységeink minden útimunka szakában más külön vonalra rendeltettek, most kőoszlop választja egy helységét a másikaétól, s ezen kijelelt vonalnak időszakonként tökéletes járható állapotba helyezése megszüntet minden további utimunkát. Mennyire javult ez által adozóink, sorsa, tanusítja az, hogy létező utaink conservatiójára legalább is ⅓ részszel kevesebb erő kivántatik; eddig elhanyagolt mellékutaink is, legalább a kékkői járásban, hol én lakom s igy felőlök méltán szólhatok, olly karba helyezvék, miszerint azokat ócsárlani maga az irigység is pirulna; most nem kell őszkor módjára órákiglan, kivált téli időben a piaczon dideregnünk, hogy vevőhez jussunk, mert azok lakhelyeinken is megkeresnek. Mi szülte mind ezt? — jó utaink.

T. F. L.

**Még egy szó a fejérvári octob. gyülésrül, felelet s fölvilágositás gyanánt a Pesti Hirlap 91dik számú vezérczikkére.** A Pesti Hirlapnak mind vezérczikk irója mind levelezője, miután bizonyos lettdolgokat nem tagadhat, nem módosithat, azokbul, mik Fejérmegye mult közgyülésén történtek, egészen idegen mezőre akarja átjátszani az ügyet, vélvén, hogy ott bizonyosabb győzelemre tarthat számot. Kikel ugyan is a corteskedés ellen, melly által Fejér-megyében a határozatokat, különösen a házi adó és borsodi levél tárgyában, keletkezetteknek állitja. Nem akarom itt fejtegetni a kérdést: mi a korteskedés? Az é, ha valaki ebédért, napi díjért, hivatalért, rokon-érdekért vagy baráti viszonyért szavaz igy vagy amugy, a nélkül, hogy szavazásának sajat meggyőződése szolgálna alapul. Egyszerüen kimondom, hogy én a korteskedést minden alakban kárhoztatom. A mennyiben most már arrul van szó: volt é Fejérmegye mult gyülése alkalmával korteskedés, felelem: igen is volt. Ezt mindenkinek látnia, hallania kellett, ki a választásokon jelen volt, s ki szándékosan be nem dugá füleit, azon érdemes urak nyilatkozásinál, kik panaszt emeltek a főispán úr ellen, hogy a választási gyülést a rendes határidőnél két nappal előbbre határozá, s kik e miatt akadályozva voltak a választási előkészületekkel *) a háziadó iránti véleményadással foglalkozott választmány üléseiben megjelenhetni; látnia s hallania kellett továbbá mindennek, ki nyomosb tárgyaink megvitatásán jelen volt s szónokokat és „éljen"zőket vagyis „zajgókat" hallott, kiket nem ismert, s kiket Fejérmegye teremében látni rendesen nem szokott, kiknek jelenléte által tehát csak e rendkivüli alkalommal volt szerencsénk megtiszteltetni. Ez mindenki előtt tudva lévő dolog; más korteskedésrül nincs tudomásom; s ha kinek van, a ki igérte álljon elő adataival. Tartozik ezzel ön becsületszavának, tartozik a nyilvánosságnak, de tartozik különösen az ügy tisztaságának, melly szavazásra nem is került, mert a véleménynyilatkozók száma, tehát az intelligentialis egyéneké, kiknek neveit gondosan följegyzém, mindenben — ide értve a háziadót is — legalább kétszer annyi, a többség tehát még csak kétségbe vonható sem volt. Ennyit jó lélekkel azon gyanusításra, mellyel Fejérmegye többsége a Pesti Hirlapban illettetik. Még egyet nyilt szivvel s nyitott sisakkal a Pesti Hirlap levelezőjének. A Világban G. H. I. jegy alatt megjelent fejérmegyei czáfoló czikk irója én Ziehy Edmund gr. vagyok, mit a levelező úr tőlem privative is megtudhatott volna s nem kell vala ellenem ismét gyanusításokat hintenie a közönség elibe, ellenem, kire mind azon gyanusítások egyátalában nem illenek, s kinek — mint a levelező ur igen jól tudja s jelenleg is tapasztalhatja — bókolni nem szokása.

Gróf Zichy Edmund.

**Az Erdélyi Hiradónak.** Collegánk 39dik számában vitatási ‚bona fides'ének fényes jelét adja. X. Y. Z. dolgozótársunk a Pesti Hirlapnak a városi szavazat-jogot érdeklő fejtegetéseire vonatkozólag, a minap bizonyos hypothesiseket említe meg, e tekintetben lehetségeseket. De világosan kimondá, 1) hogy a városok belszerkezetének kérdését mellőzi s külön fogja vitatni; 2) hogy a 9 számot, mint a városi szavazatok öszvegét, merő föltét gyanánt hozta fel, melly csak azért állittatott fel, hogy az eszme jobban megértessék, — épen úgy, mint lehetett volna a 6, 12, 18, vagy 48, vagy nem bánom 48,000 számot példa gyanánt felhozni. S ebből a Hiradó alkalmat vesz „félelmet gerjesztő könnyü megfejtésről", 9 votummali könnyen tiszta-ba jövésről", s más efélékről beszélni — mikor még is erről X. Y. Z. nem is álmodott. A jó hiszem ezen hiánya nélkülözi az igaz a saloni könnyüséget; de ellenben van benne egy jó adag szobaszennyes pedanteria.

*) Köszönettel veszszük az érdekes közlést, s a levelező folytonos tudositások által hálánkat emelendi. Szerk.

*) Még egy más hasonértelmü, hosszabb czáfolat érkezett hozzánk Fejérből, mellyet azonban csak akkor adunk, ha további vitatás szükségesnek mutatkozik. Szerk.


# Előfizetés a „VILAG" 1842dik évi folyamára.

A „VILÁG" folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két iv politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő. — Austriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy czímeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat. — A jelen évnegyedre még néhány példánnyal szolgálhatunk. Mivel azonban folyvást az új iránytól, azaz a 66dik számtól jönnek megrendelések, szükségesnek tartjuk nyilvánitani, hogy már teljes példánynyal nem szolgálhatunk ugyan: de ha annyi számmal kivántatnának példányok, mennyi költségünket fedezi, készek vagyunk a t. cz. közönségnek második kiadással is kedveskedni. — Bővebben külön programmánkban. —

A ‚Világ'unkban XYZ aláirással eddig megjelent s még ez év végeig megjelenendő czikkek a ránk következő év első havában e czim alatt „XYZ könyv Gróf Dessewffy Auréltól" külön füzetben fognak kiadatni. Kik azt megszerezni ohajtják, tegyenek ujságelőfizetéskor felőle emlitést és 40 pengő krral többet fizetvén, azt további költség nélkül január hónap lefolytában tőlünk kézhez veendik. Könyvárusoknál e füzet ára 1 pengő frt lesz.

## Gőzhajók Pestrül s Bécsből indulása s Pestre s Bécsbe érkezése.

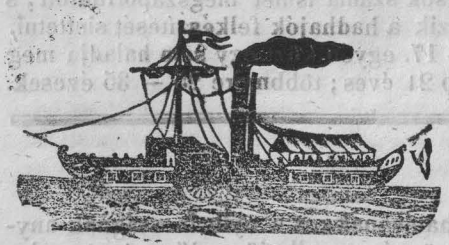

**Bécsbe indulnak:** *November* 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30. s igy mindennap.

**Bécsből érkeznek:** *November* 2, 3, 4, 5, 6. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, s igy mindennap.

**Zimony s Orsovára indulnak:** *November* 7, 14, 21, 28. reggel **6** órakor.

**Zimony s Orsováról érkeznek:** *November* 2, 9, 17, 24, s *December* 1. és 8.

**Bécsbül Linzbe indulnak:** *November* 3, 8, 13. reggel **8** órakor.

**Linzbül Bécsbe érkeznek:** *November* 6, 11, 16, reggel **7** órakor.

Ezenkivül Bécs és Pest közt megfordul hetenkint Sámson vontató-gőzös utasokkal (különös árszabás mellett) s árukkal vagy hajókat vontatva; az al-Dunán pedig Erős minden másod-héten Pest, Zimony és Drenkova közt; indulás-ideje megtudható a gőzhajó-hivatalnál.

## Előfizetési jelentés.

A jövő 842dik évben a **Közlemények és Literaturai Lapok** legnagyobb nyolczadrétben jelenendnek meg, hétfőt kivéve mindenkor, előfizetési díj postán 6 frt, helyben házhoz küldve 5 frt 24 kr.; az előfizetés elfogadtatik Pesten hatvani utcza 578dik szám alatt az emeletben a szerkesztőségnél.


## Igazitás.

Az Uung-Zabolchi gőzmalom-társaság december 13kán tartandó közgyülése nem Nyiregyházán, hanem Nagykállóban fog tartatni.

Tulajdonos **Borsos**, Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

96.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szerdán December 1sején.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

**Tartalom.** Magyarország és Erdély. Kinevezés. — Közügy (Politikai osztályzatok. IV. Haladás.) — Pest-megyei közgyülés tárgyai (Vége). — Legujabb hirek. — Az erdélyi országgyülés megnyitása). — Külföld. Francziaország. (George Szent hava lapja és szerkesztőinek szelleme; hirek Humann pénzügy-miniszter lemondásáról; Quénisset bűnpere a pairszék előtt). — Nagybritánia: (A spectator öröme a walesi hg születése fölött; A toryk a liberalisok ellenében; protestánsoknak a rom. kath. vallásra áttérése; toweri diadalmaradványok. — Belgium. — Németország. — Hannoverai követ választások — Éjszakamerika. — Ő r Budapesti: hirek Deák Ferencznek fáklyás zenéve megtiszteltetése. — Nemzeti Almanach. — Ének iskola. — Nagy per kis dologért.

## Magyarország és Erdély.

Ő cs.k. felsége kir. táblai ülnök Balási Józsefet csikszéki kir. bíróvá kinevezni méltóztatott. (Priv. tud.)

☐ **Közügy.** *Politikai osztályzatok.* IV. Haladás. — A Pesti Hirlap 43dik számában jelent meg, igen tisztelt kéztől, ‚honérzet honfiakhoz' egy tiszta s megfontoló lélekből eredt s a hazában többhelyütt már viszhangra is talált vezérczikk, tanúságúl nekem, hogy a megfontolás elve valóban korszerű. — E czikkben, a szabadelmű szó, ismételve fordúl elő, talángatott fordítása a liberalismusnak. — E talángatott elnevezés két tagból áll: szabad és elmű. — Mi legyen a szabad, azt tudom; mi legyen az elmű, azt nem tudom. Vajjon röviditése az ‚elem' szónak, s volna szabad-elmű; vajjon röviditése az ‚elme' szónak, s ekkor volna szabad-elméjü?; hogy rövidités, az bizonyos, bár ne volna a szabadelműség egyenesen magának a hon érdekének rövidítése. — Sok fekszik az idézett czikkben, sok megfontolási szellem, előzményei tisztán enlelkem gondolatából vannak kiirva. Nem is feledhetem e czikket, mióta olvastam, nem épen az indítvány tekintetéből, melly csak akkor lesz jó s üdvhozó, ha a liberalismus kapkodó kezétől megóhatjuk, ha t. i. az indítvány feletti tanácskozás halasztása nem ugyanazonos lesz a kortesek általi határozással: hanem az előző elvek miatt, mik átalában a haladás elméletére s különösen haladásunk kóros állapotjára igaz fényt ömlesztenek. — Valahányszor gondolkodó lélek e szókat hallja „haladunk", „haladjunk", mindannyiszor kénytelen mosolyra fakadni a felett: hogy e szókat olly sokan emlegetik, a nélkül, hogy értenék mit mondanak, vagy hogy valakinek csak eszébe is jutna kérdezni: mi van e szavak alatt. S még is legtöbben iránt ok olly vak szeretettel viseltetnek! — Lépjen fel, ki a haladásnak nem barátja, mondja valaki „de urak, ne haladjunk" s bámuló arczokat fog látni, és száz szitok szót fog hallani, s átalános morgást tapasztalni, vagy azon békitő jelszót: „hadd el a czudart." — És még is, ha haladás emberei közt ülnél a haladandó kocsin, bizonyosan illy beszélgetést hallanál: —

*Kocsis.* Ülnek önök polgártársaim?

*Nro.* 1. Csak hajtson ön vágtatva, mi erősen ülünk.

*Kocsis.* Úgy de mondják meg önök polgártársaim, hova hajtsak?

*Nro.* 2. — Oldalba lökvén szomszédját — tudod te?

*Nro.* 3. Én — izé — csak előre! — biz én nem tudom: a francziák előre hajtanak, hallottad minap a gyülésen, te kiabáltál olly igen éljent.

*Nro.* 4. Eh — mit tudnak önök, hajtson polgártársom a boldogsághoz! s csak vágtatva egymás után, semmi kanyarodás, semmi kitérés, — az apostolnak se. —

*Kocsis.* Hiszen, polgártarsom, ez nagyon is szép szó; talán csak én vagyok olly ostoba, s nem tudom, hol az a boldogság! —

*Nro.* 5. Eh! ön is már kormány embere lett, látom; ön is rosz hazafi, csak hajtson ön egyenesen előre, majd megtalálja ön a boldogságot, ott van valahol az egyenes uton.

*Kocsis.* Hát önök Nro. 6. és 7. hova szándékoznak?

*Nro.* 6. 7.: Oda hova ők mennek; ők tudják hová!

*Gyalog vándor*: Csak előre urak és csak vágtatva, mindaddig míg eljutnak a sövényig, mellyen sülve terem a palacsinta: azután majd megmondja a legkisebb gyermek is, hol van a boldogság hazája. — De fel ne fordúljanak amott az árokban. Szerencsés utazást! —

E néhány karczolatnak a bevett nyelv szerint, van világosb értelme is. Ime vissza nem tartom: figyelmezzetek. Ha a haladás embereitől kérdeznéd „hova haladunk?" „hova fognak önök polgárok s hazafiak eljutni?" az lenne szivünkben a kisbiró szava „bizony tulajdonkép még arról nem is gondolkoztunk; de olly szép szó az a haladás, hogy prima vista beleszeretünk, s azóta mindíg kiáltozzuk: „csak haladni, csak haladjunk!' — Már a ki fontolóra veszi, hogy minden haladásnak több vége lehet; lehet szerencse, lehet veszély, lehet hasztalan fáradás: szánni fogja a balga csapatot, melly így minden gondolkozás nélkül haladni és csak haladni kézzel lábbal törekszik. —

De e kérdésre: hova haladunk? talán egy szóvezér azt felelné: — „hova haladunk? előre haladunk az idő szellemével." — No most már értem. És e kérdésre: mit tesz haladni? ugyan ő ezt felelné: haladni? haladni annyit tesz, mint előre menni a kor szellemével. — O ez még világosabb. — E szót ‚előre menni', nincs ki ne értse. Még csupán egy nehézségem van, az t. i, mi az a kor szelleme, s hát akkor hova jutunk, ha vele előre megyünk? — Mert urak ezt tudni kellene, hogy ne vinnők csak ugy risicóra e drága kincset: — hazánkat. — De egy másik szóvezér e kérdésre: mit tesz haladni? talán ezt felelné: ‚haladni annyit tesz, mint közeledni a század ohajtásához, a kor kivánatához.' — O már ez tiszta, mert e szó ‚közeledni', ugyan csak világos; tudom ezt is, mit tesz ‚ohajtani', s azt is, mi a ‚század' és ‚kor.' — És már most nincs más hátra, mint csupán arról meggyőződni, vajjon mit ohajt a század? És még csak azon csekélységet kell megtudni, vajjon egy század van-é az egész világon, vagy van minden nemzetnek saját százada? És aztán azt is megtudhatnók egyúttal valakitől, kicsoda vajjon a század ohajtásainak depositáriusa? és mellyik azon csalhatlan ismérv (criterion), miről a század valóságos ohajtását megismerem? Azután gondoskodhatunk költségről is, s aztán ha kocsinkat is jól megvasaltuk, könnyen eljuthatunk oda, hova annyi millió fej eljutni öröktül fogva sovárgott, s hova még is eddig kivülünk senki el nem jutott.

De még is csak találkoznék, ki e kérdésre: ‚hova haladunk'? meg tudna felelni. — Ah, itt jő egy alacsony köpczös begörbült hátú, kigyúlt-képü s őszbe csavarodott úr; ő alakjáról itélve szabadelmű: ugyan magasan emeli térdeit, s néha fú, mintha pipáznék. — Ez bizonyosan szabadelmű, kérdezzük csak tőle. — Ugyan kérem. — A mennydörgettét! ugyan megijesztett. Zsarnoki gőggel mérte közelítésünket; kalapját alig billentette; kérdésünk után nagyot fútt, káromkodott, s azt mondta, hogy gúnyolódunk. Nehezen hagyta magát kérlelni. — De nem fáradánk hiába, ugyan szép szavakat mondott. —

„Ha önököt a hazaszeretet vezérli hozzám: úgy e szeretet nevében örömöst áldozom kéjelmem s nyugalmam e perczeit is önöknek a hazáért. — Hát figyelmezzenek. — Haladni annyit tesz, mint előre menni az idő szellemével, mint megfelelni a század ohajtásinak, mint igyekezni a közboldogság czéljához, oda, t. i. hova más nemzetek már régen eljutottak."

Köszönjük uram, már a többit bízza ránk; ha van nemzet melly a közboldogság czéljához eljutott s ott nyugalomban élvezi elért boldogságát! úgy mi előveendjük annak történeteit, utjait eltanulandjuk, azokon lépendünk folytatva, míg hasonló czélhoz érünk; csak méltóztassék olly kegyes lenni: — mert a szabadelműség illyen apostolai ugyan megkivánják ám a tisztelet külső formalitásit, — és megnevezni nekünk, mellyik légyen ezen nemzet, melly nyugodt öntudatban élvezi a boldogságot, — mellyhez eljutott? —

Szemeivel félkört vont az ég boltozatán: soha sem feledem e szemeket, milly lélek, milly tűz, milly tisztaság! — Káromkodva eltávozott. —

Most már mit tegyünk? segítsünk mi magunkon; — két mód van: olvasás, és utazás. — Megkérdeztünk egy más- korú embert. „Tudja ön a nemzetek neveit és történeteiket"? —

‚Igen én olvastam általános történetkönyvet, és minden újságlapot elolvasok.'

Adjon kérem tanácsot az újságlapokból. —

‚Szívesen: lássa öu a boldogságot illetőleg Amerikában három néposztály van: dús, szegény és rabszolga. Hm — hm.

‚A dús ott igen boldog; a szegénység, a mint lehet, városi napszámra dolgozik, falun az ur kénye szerint haszonbérel, de m él. — A rabszolga | —'

‚Ugyan kérem! — de az egész? —‘

‚Az egész mindenütt egyesekből áll, de leginkább Amerikában, hol az egyesület határai nincsenek bevégezve, hol nincs nemzeti nyelv, nincsenek nemzeti szokások, nincs nemzet-egység. — A nemzeti bank épen most megbukott, s a rabszolgákról — —‘

No's? — úgy-é átment a szabadítás törvénye? —

‚Nem épen, csak a tanácskozás van fölöttük eltiltva.‘

Hát a haszonbérlés? —

‚Az, az úr kényétől függ — alkusznak, s olly vidéken, hol a népesség tömöttebb, bizony igen nyomasztó.‘ —

S ezt nem szabályozza a törvényhozás? nincs ott urbér? *)

‚O nem — mit gondol az ur, ott a tulajdon szent, ahhoz nyúlni senkinek sem adatik jog.‘

Ugy — úgy. — De menjünk tovább — Európában?

‚Európában kétféle ország van; némellyikről az újságok igen sokat irnak, másokról semmit; és köztök ez a különbség: az országokról, mik felől sokat irnak, bizonyosan tudjuk, hogy nem boldogok; — az országokról, mik felől mit sem irnak, vajjon boldogok-é, nem tudhatjuk. — S így újság után ítélve én boldog országot Európában nem ismerek. —‘

Nálunk annyiszor emlegetik Britanniát: no's a magasztos Britannia nem volna boldog? —

‚Ó igen: Britannia jelenleg dús, s a világnak minden szögletében boldog a dús: de boldogabb Angliában, hol az élvezet olly sok fajú, olly finomitott.‘ —

‚A tömeg? — Erről szeretnék hallgatni; az irlandi jobbágyság, mellyet ők haszonbérlőknek neveznek, sorsa azzal roszabb az amerikai rabszolgák sorsánál: hogy amazok élelmeikről is magok kénytelenek gondoskodni. Fejbe lőné magát minden becsületes magyar, ha nőjében és gyermekében az emberiséget úgy lealázva látná, mikép az éhdühös emberifajban az valósággal lealázva van.‘

Ugy de az egész?

‚Az egésznek nagysága dússága, és boldogsága csak hajszálon függ; — olly hajszálon, mellyen ő maga rág. — Ha Angliától a gyarmatok, mik 1,200,000 angol négyszeg mérföldön túlterjednek, és mik száz millió lakosnál többet számitanak, valahogy elszakadnak; ha ennyi millió embertelenül elnyomott lakosság, s annyi kikincselt ország, emberi s polgári fogalmakat tanúl: akkor ütött Anglia órája, s nem marad egyebe egy lakossággal agyonterhelt hazánál, s egy emberi hiedelmet haladó status-adósságnál, mellybe magát lassan gőge által döntötte.‘ —

Hát Francziaország?

‚Ez a szép és dicső Francziaország? Ez még semmit el nem ért, ez még mindíg elérni akar valamit, mit a nemzetnek vagyon- s értelembiró része akadályoztat.‘

Hogyan, s még is a nemzetek pártfogójának s az alkotmány és szabadság védőjének szerepét viseli?

‚Csak úgy névszerint. — Régi dolog már ez. — A németeknek vallás-háborúját, — a magyar Rákoczyt, — a lengyel Kosciuskot és Skrinyeczkyt, a török Mehemed Alit egyiránt feszitette ő vérmes ígéretivel: de tudta mit cselekszik, tudja ezt kiki. Francziaorszag másokkal vereti elleneit, Anglia roppant szükségeire hitelezőket hódít s fölösleg embereit más konyháján élelmezteti: — ime az emberiség, nagy eszmék, korkivánatok, t. i. a paizs fenső lapján: — alatta a karban, vagy még alantabb a szívben magányosan nevet egy óriási EGO.‘ —

De az Isten jó, mindent ad, még jámbor hivőket is, — az okosságnak. —

Vajjon hol találunk hát mi nemzetet, melly nyugodt öntudatban élvezi elért boldogságát? —

Hol találunk, nem tudom, de tudom azt, hogyha találunk is nemzetet nyugalmas öntudatban élvezve boldogságát, mellyhez eljutott; még akkor is hosszú megfontolás tárgyává teendjük: vajjon mi nemzet-egyénségünkhöz képest indúlhatunk-é azon nemzet nyomán, — hajón p. o. kik hajózni nem tudunk; — holott az agg tapasztalás kincstárában foglalvák e czikk vezérszavának betüi. —

Quelque fois l'un se brise ou l'autre s' est sauvée,
Et par ou l'un perit un autre est conservée.

A mi körülbelül annyit tesz, hogy midőn némellyek kereskedés útján kis értékből milliókat szereztek, mások ugyanazon kereskedés útján dusakból lettek koldusokká. — Legjobb lesz illy czéltalan terhes keresés helyett jerünk mi a P. H. szerkesztőségéhez, s kérdezzük meg tőle: mi a haladás? Ő talán azt is tudja, mi a szabadelműség? egyuttal mind kettőre megfelel. —

Ime épen kezemben a 32dik szám, itt szól annak szerkesztője valamit a korról, csak azon különbséggel, hogy a káromkodó szabadelmű úr valami korkivánást, valami század-ohajtást emlegetett: a P. H. szerkesztőségének „kora“ pedig „követel“ „a kor, mellynek kegyelem nem kell; melly jogot s igazságot vetel.“ —

Ez már ugyan csak világos, már most mindent tudunk. — Egyet fájlalhatni, azt t.i. hogy Pilátus kérdezvén a szelíd Jézustól, — tőle, ki mindentudó vala —: „mi az igazság“? Jézus hallgatott, és saját isteni lelkének tudását magával vitte az égbe, hol az igazság is honol. — Ragaszkodnánk tehát örömest a P. H. szerkesztőségének szinte nagy-hitelű másik szavához: a joghoz. Tehát a kor jogot követel. — Úgy de minő jogot? mert a jog ugyancsak sokféle ám. — Van ős-jog (Urrecht), p. o. van Szvatopluknak és maradékinak a magyar földhez ősjoga; van ököljog, millyen p. o. a kányáé, megölni a nyulat és megenni mikor éhes; — van szerződött jog, irott jog, van törvényes, van szabadalmas jog, és — mindenféle jog. — Az volna tehát csak még tud nivaló, millyen jogot követel a kor, és mivel a „kor“ csak eszme, nem lény, ki azon kor felhatalmazottja, ki annak nevében követel?

Ime uraim egy sugár ama napfényből, mellyet nem lehet olajlámpaként egy fordítással csűrni csavarni; — ime egy sugár azon fáklyáról, mellytől a terem mindenütt világos lesz; ime egy igazságos elv, melly magát öt hat specialitáson túl is keresztül viszi! — Vagyis inkább: ime ismét egy czifra ruhájú semmiség, és egy széles, szóban pöffeszkedő, semmi-értelem. — Jól mondá Solon, hogy az igazság fonala viaszból van, s azt ide is, amoda is csavarhatni: a olly guzsalon függ, mellyről a fonal két irány, ég és pokol felé orsóztatik. — De önök uraim, bárha az igazság elvével túl mennek is valamennyi specialitáson s az átalános igazságon állapodnak meg: reménylem még is, hogy honunkat Szvatopluk maradékinak, kitől azt őseink ököljog útján birják, kereszténi tiszta jó lélekkel visszaadni nem fogják; csak mondják meg legalább őszintén a jog igaz fogalmát, hogy tudjuk mi is, kik a szabadelműséget nem valljuk, de kiket a haza szent érdeke tisztán és bizonyosan illet és hevít. —

De hiába, türelmes olvasóm; mi a haladás? és hova igyekszünk? e két kérdésre a szabadelműség üres táskájából, s a par excellence úgynevezett haladás embereitől értelmes választ nem kapunk. — Jöjj hát velem a tiszta forráshoz, az istenhez magához kérjünk mindentudásából egy cseppet szomjunk enyhitésére; de józan nyugalommal járuljunk, boszút és szerelmet hátra hagyva; s ne keressük abban erőködve saját véleményünk kihozását: hanem keressük az ő véleményét.

Mi már felállítottuk: mi a haza, mi a jólét, és mi a hazaboldogság. Azt mondottuk s azt mondja a philosophia maga, hogy hazajólét a hazaéletnek és hazatesti erőknek, a haza-boldogság a hazalelki erőknek békés birtokában alapszik. A hazatestet a tér, a nép s ennek értelmessége képezik: a mozgalmak élet és egészség jelei; s haza-testi mozgalmak az ipar és szorgalom; haza-lelki mozgalmak pedig a tudományos és müvészeti eszmék forgása, az elvviták s törvényjavitási működések. Azt mondtuk, hogy az értelmesség a tudomány s müvészetnek minél több fejre terjedése, legszebb kincse a hazaléleknek. — És még egyszer azt mondjuk: hogy az élet s haza-testi és haza-lelki erő békés birtokának önérzetében áll a haza boldogsága, főjava: — tehát haza czélja. — Közeledni a czélhoz közönséges értelemben annyit tesz, mint haladni. Közeledni a haza czéljához tesz, haladni hazaléti értelemben. —

Tehát ha a haza tére terjedelemre s belértékre nézve gyarapodott, ha népe szaporodott s egyesült, ha értelmessége növekedett, ha a nemzetiség erősbült, ha az institutiók javultak, ha az ipar és szorgalom előbbre ment, ha elvviták és törvényjavitások sikerültek, ha tudomány és müvészet-ágak honosultak, s több és több fejre átfolytak, ha több és több gondolkozó lélek veszi tárgyul a közügyet és végezetül ha a haza békéje izmosult: — úgy haladtunk, úgy közeledtünk a haza czéljához a közjóhoz: úgy boldogultunk. —

Látják-é már önök, miben áll a haladás? Láthatják ebből 1ör hogy a haladás kétféle: lehet általános, és lehet egyoldalú. Láthatják 2or, hogy az általános haladás, azaz minden részek haladása jobb és becsesb, mint az egyoldalú. Láthatják 3or, hogy az elvviták a haladáa nagy mezején csak igen alárendelt szerepet játszanak. Láthatják 4er, hogy önök, kik az erőket minden más haladástól elvonva, az elvviták körül egyesíteni törekedtek, a haladásnak akadálya voltak — s így tovább.

Világosan láthatják tehát önök Uraim, hogy a haladás nagy mozgonyát egy velő nem igazgathatja: vannak erre nézve legnagyobb szereptől a legkisebbig — mindenfokú felosztások. — A haladás eszmék encyclopoediáját csak nemzetlélek birja meg; a békét, melly valamint minden polgári boldogulás föltétele, úgy bizonyos föltétele a haladás részleteinek is; mindenki megérti s élvezheti. S ime itt a szabadelműség legkártékonyabb oldala tűnik elő; mert a szabadelműség mindíg a békén rágódik: tehát mindíg a boldogulás létokán a polgári haladás föltételén. —

Ezek szerint már kitűzhetni a pontot, hova haladásunk utján eljutnunk kell. Ezen pont a nemzetnek, s a kitüzőnek egyéniségéhez képest különböző lehet; különböző lehet a jólét fokához képest is, mellyen a nemzet áll. A zsidónak nincs hona, nincs tére, nincs

*) Az urbér nem egyéb, mint föld-árendában a földesur kényének törvényáltali szabályozása. És a népboldogitók, nálunk, a népérdekéről akarják azt eltörülni mondván: az lesz a legjobb urbér, ha nem

Szerk.

ereje 's egysége illyent szerezni; rá nézve tehát a század ohajtása ez: őrizd életedet, erősödjél, egyesülj. Az angol hona túlterhelve népességgel; rá nézve a századohajtása ez: földed nem bír táplálni, művészkedjél, s imígy szedd el kincseit más országoknak. Nem az emberiség eszméje ez barátim, az Ego eszméje ez, mellyet, bár miképen szabadkozol, Isten adott minden ember-egyén, minden család-egység, minden nemzet-egység keblébe, bizonyos, szinte a kebelbe irt törvények kiséretében, mik egyes emberben az erkölcsi nemzetviszonyban nemzetjog címe alá esnek. Igy Magyarhonra a századohajtás a béke; Angliára századohajtás a messze földöni háború, mellynek költségit más nemzet fizesse; mert Magyarhon úgy lesz boldogabb, ha népessége, nemzetisége, értelmessége — mind békében fejledhető valóságok — gyarapulnak; Angolország pedig úgy lesz boldogabb, ha fölösleges népessége kiköltözik, fogy, s pénze szaporodik, mellyen hianyzó anyagszereit vásárolja. Azon pont, mellyet haladásunk utján legközelebb elérnünk kell, az egyéniséghez képest különböző lehet. De azon mi fel nem akadunk. Csak napfényre a véleménynyel, hogy lássuk, mert látni akarunk, látni!!! mindnyájan, mielőtt józanúl nagy álmokba hagynók ringatni magunkat; mielőtt felkarolni hagynók magunkat ábránd-képektől, miknek, ha t. i. azokat jól megtekintjük, valóságos testök nincs, s így karjaik sem egyebek, mint a meggyalázott képzelődés szarvai. — Ki tehát napfényre, nyiltan minden véleménynyel. Mondja meg mindenki, hova akar eljutni a haladás zászlójával, hogy a nyilvánosság mint ohajtott nagy eszköz saját kebleink érzelmének kiöntésében indítsa meg a bizalom s egyesség eszközlésének nagy munkáját.

Nincs hatalom, nincs párt Magyarországban, melly a haladást nem ohajtaná. Nem is arról van közöttünk szó, haladjunk-é vagy ne? hiszen e kérdést a bölcs teremtő már világ elején eldönté e szavaival „nőjjetek és sokasodjatok s töltsétek be a föld szinét.“ — De Ő a világ megfoghatlan Teremtője haladás föltételévé, sőt a lehetőség elvévé is a szeretetet ajándékozta, s a szabadelműség — beszéljen bár ki mit akar, — mindenütt türelmetlenség s önhittség alakjában jelenik meg telhetlen zsákjával. — Ohajtás és követelés első szava, enyim minden, ez az utolsó!

Nincs hatalom, nincs párt Magyarországban, melly a haladást ne ohajtsa; bizonyos mértéket tart kiki, mellyhez képest haladni kész; s a haladás nagy mezejének majd ez majd amaz osztályához van előszerelme. — Az országos munkálatok roppant tömege mennyi ujat, mennyi haladást *foglal magában*; — boldogult jó királyunk maga állitá fel a haladás elvét, — „*Salva avitae constitutionis compage, novae ac providae exurgant legum sanctiones.*“ — Az 1840dik évi váltó és kereskedési törvények nagy haladási pont a törvényjavitás mezején, ahhoz maga a kormány szolgáltatott anyagot, s azokat sem a fő RR. táblája, sem a mérséklett nem liberalis többség a RR. táblájánál nem ellenzette.

Haladunk tehát, és haladni is fogunk, még pedig a haza-lényiség minden részeiben nemcsak az elvkérdésekben, önökkel uraim, s nélkülök, sőt az önök által eddig szenvedett gyöngités daczára, ellenök is. És a haladás eszméit s utait kizárólag Amerikából, Angol- és Francziaországból fogjuk meghozatni; hanem visszamegyünk a hazaboldogság bölcsejéhez — s annak szent rejtekiből kölcsönzendünk elveket, vagy legalább mértéket a külországokbul begőzösültek számára.

Önnek igaza lehet, szóla kisérőm, de, a mint látom, nem igen szereti a külföldit, talán csaknem azon vastagnyakúak egyike, kik azt hiszik „extra Hungariam non est vita;“ s kik azt hiszik, hogy jobb minden régi, mint a haladás; vagy kik azt hiszik: már eleget haladtunk? Nem adna ön is véleményt, mint erős sakkozó, a szükséges haladási sakk-huzásról? —

Én, igaz, kissé különcz vagyok, ha lesz türelme önnek, lefestem különczségemet.

Ó tessék, igen boldogít.

Ön is tudja József császár szólását, ki minden spectablis s egregiusban corregensét ismerte. Ez nem lehet másképen. De nem is bánom, hogy így van, ez alkotmányunk sajátsága. Abban sarkallik itt csupán a rosz, hogy ezek a corregens urak mindnyájan a kormányzáshoz akarnak szólni: s mindnyájan azt hiszik, hogy ahhoz, valamint velök született a jog, úgy velök született a tudomány. Ki egyszer operát hallott, már legalább valamit akar dúdolni: s innen az a sok idétlen hang. — A magyar publicisták azt hiszik, mindent tudnak, nekik tehát a hasonszenv szerint tudományt kellene bevenni. — És pedig három osztály van közöttük: egyik épen mitsem tanult; ez osztály tanuljon, az lesz tőle rá s az egész hazára nézve legkorszerűbb haladás, vagy mint Széchenyi mondja „sakkhúzás“; — s míg kiki ezt teszi, addig húzódjék vissza, s ne hadarászszon az értelmesek utjában. — S dolgozza a javitásokat az, ki képes dolgozni, ki tud törvényt, politikát és philosophiát. S nem volna e nemzetnek nehány közbizodalmú, a törvényhozói pályát már megpróbált férfija, nem egy két férfi, kiket a kormány ezekhez kapcsolhatna, hogy a teendők iránt készítsék meg a szükséges előlodolgozatot? Lényeges hibánk úgy is Feszler szerint, hogy rendszeres munkákat tömegek készítnek: készítnek ollyakat, was aus einem höheren Gesichtspunkt gleichsam aus einem Guss geleistet werden sollte.“ És az illy előmunkálatok az ország helybenhagyását megnyernék, s megerősítve a felségtől törvénynyé válhatnának, s egy szebb, egy tisztább jövendő állna előttünk.

Világos ezekből, hogy a Conservatio, Oppositio, Hazafiság és Haladás eszméji a szabadelműség eszméjétől függetlenek. Más alkalommal lássuk a szabadelmű, magát liberalisnak czimző, osztály analyzisét. —

**Pest megyei közgyülés.** (Vége.) 13) Kőrös és Kecskemét mezővárosok belső elrendezése terjedelmesebben tárgyaltatván a munkálat a nm. m. kir Helyt. tanács utján ő Felsége elibe terjesztetni rendeltetett. 14) Olvastatván a m. kir. Helyt. tanács intézvénye azon panaszokra nézve, miket a megye bizonyos, a vegyesházasságok tárgyában irt, körleveleknek kézhez nemjutása iránt előadott, azon tekintetből, hogy a megye a bepanaszolt posta-hivatal ellen elégtételt nem nyert, határozattá lön: a pesti posta-hivatalnak a törvényes 100 frt büntetés megvétele végetti pörbe-idéztetése. 15) A hajdú-kerületnek a n. egy. görögök ritualis könyveik magyarra fordítását sürgető; nemkülönben Fejér megyének gyorsirók képezését tárgyazó körlevelei, más ismeretes körlevelekkel együtt, az országgyülési utasításokkal megbizott küldöttséghez utasíttattak. 16) Olvastatott a m. kir. Helyt. tanács olly tartalmu intézvénye nov. 26káról, miszerint a törvényszékeknek és bíróságoknak, valamint a törvénykezéseknek és bíróskodásnak, világos törvények és ezekhez szabta s helyesített szokások által országszerte megállapított rendszere egyedül a törvényszerzés utján változtathatván meg, s e részben nemcsak a polgári, hanem a büntető bíróság eljárására nézve az 1791: 67. t. cz. gondoskodván, miután jelesen a bűnvádi és fenyítő eljárásra tekintve a legujabb törvény, u. m. az 1840: 5. t. cz. eredménye a rendes ösvényen már czélhoz járul, nem lehetett ezen m. kir. Helyt. tanácsnál méltó figyelmet nem gerjeszteni a most folyamban lévő közgyülésben oda határozott szándék, hogy az eddig fenálló bűnvádi törvénykezés módja és rendje máskép szabályoztassék. Minélfogva utasíttatnak a RR., hogy e tárgyról szóló rendelkezésüknek felküldése mellett kimerítő tudósítást tegyenek, s további felsőbb utasításig intézkedésük foganatba-vételétől magokat tartóztassák. — Határozattá lön: a kivánt kimerítő tudósítást megtenni; de a végrehajtást felfüggeszteni a Rendek nem fogják.

**Legujabb hirek.** Gróf Károlyi Lajos abauji főispánnak hivatalába beiktatása korona-őr és királyi kincstartó gr. Keglevich Gábor által, Kassán nov. 22kén fényes ünnepélyü szertartásokkal s közörömmel ment véghez. — Zsadányi és törökszentmiklósi Almásy Gedeon, Heves-megye főispán-helyettesi székét nov. 23kán foglalta el. Tisztújitó-szék Hevesben dec. 14ikére van határozva.

Az 1840: 5. t. cz. által kinevezett büntető-rendszert kidolgozandó országos küldöttség ma, december 1sején, tartja első ülését, az országbiró elnöksége alatt, Horváth-házban, uri utczában.

**Erdélyi országgyülés megnyitása.** Jelentik az erdélyi lapok, miszerint az országgyülés kezdetét megelőző napon (nov. 14kén) a már egybegyült országos tagok nagy száma a kir. biztos vezérlete alatt, a r. kathol. piaczi templomban megjelenvén, ott a szentlélek segélyül hivása nagy oltári áldozattal tartatott. Másnap mint a megújitásra ő Fels. által kitüzött napon, a KK. és RR. díszes számmal összegyülvén, országos elnök b. Kemény Ferencz által lelkes és dologteljes beszéddel üdvözöltettek, mellynek érdekesb helyeit alább adandjuk. — A beszédre az ország nevében itélőmester Földváry Farkas felelt. Ezután a kir. hivatalosok névsora, nemkülönban azoknak nevei felolvastattak, kik megnemjelenhetésükről hirt adtanak. Mi megtörténvén, az országos elnök javaslatára a kir. főkormány jeles bizottvány által ülésbeni megjelenésre meghivatott; s megérkezvén az ülésben, kir. kincstárnok gr. Rhédey Ádám üdvözlé a RRket, mire az ország nevében itélőmester Földváry Farkas felelt. Ezek után ünnepélyes bizottvány neveztetett tartományi főbiztos Bedeus József vezérlete alatt, a kir. biztost az országgyülés megnyitására meghivandó. Melly is teljesítvén tisztét, azon válaszszal tért vissza, hogy a k. biztos másnap, nov. 16kán délelőtti 10 órakor igérte megjelenését az országgyülés megnyitására. Ideiglenes kormány elnök gr. Rhédey Ádám, ki a bizottvány távollétében az elnöki széket a RRdek felszólítására elfoglalta, az országos választmány jelentése után eltávozott. — Az országos elnök pedig felszólitá a RRket, hogy a régi gyakorlat szerint testületileg menjenek a kir. biztos tiszteletére; mi is elfogadtatván a KK. és RR. elnökük vezérlete alatt tisztelkedtek a kir. biztosnál, kit az ors. elnök ékes beszéddel üdvözle. A kir. biztos magyarúl s hazafi lélekkel felelt, igérve, hogy hazája javára minden hatalmában állót édes örömest megteend. Innen a KK. és RR az ors. elnököt lakába kisérték, hol nevökben felső-fejérmegyei főispán gr. Nemes János üdvözlé. Az ors. elnök szives válaszában a Rendeknek a múlt országgyülésen tapasztalt bizalmát ezentúl is kikérte. — Másnap nov. 16kán történt az országgyülés ünnepélyes megnyitása. Felgyülekezve a KK. és RR. az ors. elnök javaslatára, olvastatott a multnapi jegyzőkönyv. 10 óra tájban a kir. biztos értesittetvén választmány által a RR. együttlétéről, nem sokára ünnepélyes szertartások között megjelent, s a nemzeti szinekkel ékesített s bibor-szinnel bevont állványára állván, ő Felségének teljeshatalmú királyi biztossá nevező kegy. leirását s a k. kormányszékhez intézett leirást felolvastatta. Ezekután a kir. széket elfoglalá, kalpagját feltette, s deák nyelven mondott rövid beszéddel az országgyülést megnyitá, mellyre az ideigleni kormányszéki elnök hasonlólag deákul felelt. Eltávozván biztos a RK. és RR. a jegyzőkönyv hitelesitését folytaták: a nov ülés tárgyaul a jegyzőkönyv és hozzá tartozó beszédek tárából kodás tüzetett ki. Ülés után a kir. biztos az országos ter

Rendeket gazdagon megvendéglé, estve a város ki volt világítva; a szinházban a kir. biztos tiszteletére nagyszámú közönség előtt ‚Themistokles' adatott. — Ime adjuk az orsz. elnök beszéde érdekesb helyeit: „A rendszeres biztosságokat kineveztetni, s ezen kinevezéseket törvényczikkben foglalva kegyelmes megerősítés végett felterjesztetni kivánja felséges Urunk 2dik királyi előadásában. — Nem hiszem tkts KK. és RR., hogy csak egy józan-itéletü polgára is volna e honnak, annál inkább tagja e díszes testületnek, ki el ne ismerje, hogy egy, fél század óta helyt-állott nemzetnek valahára lépni, haladni szükséges; s bármelly hizelkedőleg tekintsünk is sok szépre és jóra, miket törvénykönyveink lapjain elszórva feltalálunk, meg kell még is vallani s nyiltan kimondani, hogy hazánk állása akár alkotmányi, akár törvénykezési, akár gazdasági szempontból tekintsük, gyökeres orvoslást s fontos és nevezetes újításokat kiván, sőt sürgetőleg követel. — Itt ezen országos teremben állapodnak meg legelőbb is gondolatim....Kérdem őszintén: ezen szép intézet reudszerének is nincsenek-é árnyékoldalai? nem látjuk-é magának e képviseletnek hiányát? a különböző érdekeknek egy czélra egyeztetésében nem veszszük-é észre az akadályokat? s dolgaink lassú folyása, melyet a tapasztalás igen is tisztán bizonyít, nem mutat-é valami organicai bajra, melly az egésznek elrendeltetésében fekszik? — — Kitérek municipálitásainkra, a fennálló törvények azon védbástyáira, mellyeknél erősbeket a pallérozott világnak egyik országa sem emelt, de csorbákat látok ezekben is, mellyek miatt midőn egyfelől alkotmányunk ütéseit néha fennakadni, másfelől nem ritkán ismét olly sebes rohanásnak eredni tapasztaltuk, melly egyenesen azon szép szabadságunkkali visszaélésre, s ezért épen azoknak veszélyeztetésire vezethetne, mellyeknek megovása van legszentebb palladiumként törvényhatósági rendszerünkre bizva. — Dicsőült Mária Therézia, népeinek igen édes anyja, s József az emberek barátja, nevezetes lépéseket tettek a földesuri, s ennek földeit mivelő néposztály viszonyainak elhatározására, s ha szintén ezen rendelkezések az akkori idők kivánatainak megfelelők lehettek is, de változtak az idők, s velök a feladat, a világ sok részében egészen új ábrázatot ölte; készakarat és kénytelenség majd mindenütt nevezetes engedményekkel ruházta fel a földmivelő néposztályt; s enuek és még több honi körülményuek következésében ma már nálunk is oda ért a dolog, hogy az idő intését értő földbirtokos épen olly sürgetőleg ohajtja törvény általrendszeresitni magának s szolgáló embereinek kölcsönös viszonyit, a milly esdekelve várja hazánk lakóinak egy milliót meghaladó osztálya az állandó és határozott úrbért. Az adózás rendszerével sem áll jobban a dolog, s mind a felosztás, mind a fölszedés tekintetében valamelly lényeges hibának kell rejtezni ott, hol a más országokhoz mérve hasonlíthatlanúl csekély adó-mennyiség ekkora terüvel látszik a népre súlyosodni. — Ha törvénykönyveinket forgatom, sok határozatlan s egymással ellenkező s az önkényü birói magyarázatnak tágas mezőt nyitó tömegét találom azokban személyes és vagyoni jogainkat biztosító törvényeinknek.—Törvénykezési rendszerünk pedig maga egy labyrinthus, mellynek elágazásiban a legtisztább igazság is könnyen eltévedhet. — Mit mondjak tekintetes KK. és RR. büntető törvényeinkről? mit fogházinkról? keresztülfutok ezeken, mert a 19dik században mindezekről csak pirulva szólhatnék; s különben is ezek hiányát mélyebben érzi minden hazafi, mintsem hogy a javítások iránti készség akárki részéről is kétségbe hozathassék. — Tekintetes KK. és RR., sok a tennivaló; s minél bizonyosb az, hogy ennyi s illy nagyszerü tárgyak, mellyeket én csak röviden érinthettem, egyszerre tüsténti rögtönzésképen létre nem jöhetnek, annál inkább kell sietnünk s haladnunk azokkal, miknek megtehetése kezünk közt van. — Minket a haza éber figyelme kisér, tőlünk az sokat remél, vár, sokat kiván. — Minket a közvélemeny, melly figyelmének irányát az elvek csatamezejéről az anyagi haladás terére fordította, a cselekvények pályájára szólit fel. — Ne csalódjunk, mert ha szintén egy nemes buzgalom, segítve a sebesebben forgó vér, s virágos képzelet által, azt kivánná is elhitetni velünk, hogy a haza szent földje borostyánt csak az elvek bajnokinak terem; de a nagy rész, melly hidegen számol, egy tiszteletre méltó rész, melly janusi ábrázattal a multra s jövendőre kinézve, a jelent, ezekkel kapcsolatban fogja fel; s végre a legnagyobb rész, mellyet az élet gondja és terhe nyom, melly háznépet veritékkel táplál, gyermekeket áldozattal nevel, méltánylani s dicsőitni fogja azokat, kiknek kevésbbé csillogó, de annál sükeresebb muukásságjok után, anyagi gondjaik tágulván s a szükség lenyomó terhe könnyebbedvén, képesekké lettek önerejökön emelkedni nemesb rendeltetésök felé. — Minket a testvérhon példája, mindezeket tettleg igazolva, szólít fel a követésre. —— — A két ugyanazon szent koronát alkotó ország, mellynek áldott földét atyáink közös erővel, s egy patakká elegyült vérrel szerzették, mellynek lakóit nyelv, alkotmány s nemzetiség erős kapcsai lánczolják egybe, különböző érdekekkel nem birhat. — Együtt kell nekünk a haladás pályáján sietni, s az út, melly czélhoz vezet, melly a szirtekct is, mit gondosan kikerülni szükség, kimutatja, a nagyobb testvér által meg van már törve a szeretett kisebb nyomainak is. — És az a jó Fejedelem, ki a nagyobbnak előhaladási törekvéseit hatalmas karjával olly nagylelküleg gyámolította, ki most maga szólít fel minket is előadási rendiben minszükségeinkről, minjóllétünkről gondoskodni, bizonyosan szintolly kegyes leszen iránt unk is.“ — S ime még néhány sor az orsz. elnöknek a kir. biztoshoz intézett beszédéből: „Hiszszük azt, hogy Exciád, ki hazánk körülményeivel, és felséges Urunk atyai intézeteivel egyformán ismeretes, megmutatja nekünk azon utat, mellyen hazánk jóllétét eszközölni lehet. Exciád önnön személyeinket, érzéseinket és vágyódásinkat ismérve, egy talán a szívnek mélyéből ejtendő sohajtást, egy érzékenyebb szót, nem a felség iránti bizodatmatlanság jelének fogja tekinteni, hanem azt inkább az alkotmányhozi azon hív ragaszkodásnak tulajdonítani, melly nemzetünket elejétől fogva czímerezte. — Excliád a dolgok folyását, a tanácskozások rendjét ért tapasztalással tevén sajátjává, általlátandja, hogy egy érdekes tárgynak hoszasb fontolgatása, nem makacs nem-akarás, és helytállás bűne; sőt inkább méltánylani fogja egy —ényhozó testület azt, hogy ha az a törvényhozás fontos kérdéseiben ) Ava kiván előlépni, és tetteinket azon szempontból terjesztvén vé Urunk elibe, hiszszük azt is, a mit olly forrón ohajtunk, a mi Ről addy boldog semmi esetre nem lehet, hogy legkegyelmesebb Királyunknak hazánk iránti bizodalmát Exclád mozdíthatlan alapokra fogja állítani.“

## Külföld.

**Franczíaország.** Miként pár hónappal ezelőtt Lafargeasszony memoires-jai, épen ugy foglalatoskodtatja most az újságvágyókat a George Sand név alatt ismeretes irónő által alapított „Revue independante“ czimü havilap, mellynek első füzete már megjelent. Szerkesztőkül, a mondott szeszélyteljes hölgyön kivül Leroux és Viardot urak is megnevezvék. Sand-ot volt már alkalmunk közelbről ismérhetni; nem annyira Leroux-t. E' férfiút, mint figyelemreméltó észtehetségüt, szilárd sőt konok jellemüt, következőleg rajzolja egy párisi levelező: „jelszava emberiség s emberszeretet; hanem, mint minden demagognál, ugy nála is, addig áradoznak a philantrop érzelmek, mig az emberi nem általában forog kérdésben és senki sem neveztetik meg; egyes nevekre azonban a legkeserűbb gyülölet tünik fel nála; s valóban csodálatraméltó s épületes azon könnyüség, mellyel ezen önzésnélküli barátai az emberiségnek azokat, kik bármikép utjokban állnak, megkicsinyítni s rágalmazni tudják. Ha az ember e tekintetben valami észrevételt tesz, akkor egész nyugalommal felelik: hogy az egyesek iránti gyülölséget az egész emberi nem szeretete kivánja — mellelv, gyakorlatilag Marat indítványával egyezik meg, mellynél fogva két, háromezer aristocratának lenyakaztatását a nép megszabadítása tevé szükségessé.“ Gyönyörü neme a philantropiának! Illy elvü embertollából tudjuk, mit várhatunk. Az említett első füzetben, hosszabb s rövidebb munkás-dalok is mondatnak foglaltatni, mellyeknek legfőbb érdeke a szegénység és nemeslelküség magasztalásában áll.— A franczia miniszterium feloszlatását, vagy legalább módosítását, már több nap óta rebesgetik a párisi hírlapok; legújabban Humann (pénzügy-miniszter) visszaléptéről emlékezék a Constitutionnel és National, melly azon körülménynek volt volna következménye, hogy Humannak a katonatartás költségei kevesbítését illető inditványa, Soult ellenszegülése daczára, a minisztertanácsban többséget nyert volna. A Constitutionnel azonban e hírt csak akkor kész hinni, ha a Moniteurben Humann úr utódját olvasandja, s e közleményét legújabban oda módosítja, hogy Humann úr elbocsájtását csakugyan benyujtá: de azt Lajos-Fülep el nem fogadván, saját elnöklete alatt ülést tartott, mellyben H. és S. viszonos engedmények által megegyeztek, s a budgetnek hadi miniszteri rovatában az illető összlet 12 millióval megkevesbíttetett. A National továbbá említi azt is, miképen híre volna, hogy Soult is beadta légyen lemondását.— Quenissét bűnperének folyamatát a nép nyugottan veszi, s inkább munkája után lát, mint e per után, mi kétségtelen jele annak, hogy a néptömeg Párisban is ép s egészséges, s azon szövetkezések, mellyek később még is veszélyesek lehetnének, csak a társaság legocsmányabb zugaiban történnek: „itt rázogatják meg azon eszméket, mellyek a statusnak oszlopokul szolgálnak; itt vétetnek fel az alchymia inasai zsarnok főnököktől az egyenlőség soraiba, s itt kötetnek szörnyü eskükkel a szabadsághoz: itt reformáltatik a világ morálja — káromlás és bor között.“ Egy csaplárosnál olvastatik fel a National, a Journal du Peuple, és a Populaire; nála áll egy democraticus könyvtár is: mert a democratiának már saját literaturája van: nem hiányzanak t. i. radical-szellemü irók, kik legbizonyosb jövedelemre számíthatnak, s azért nem szünnek meg a nép zsebéből annak egypár garaskáját kiirni.“

Páris nov. 16kán. Quénisset ügyében tett hivatalos tudósítás, mellyet Bastard gróf nyújtott be a pairkamarához. három vastag negyedrét kötetre terjed. Már régóta nem fordult elő illy fontos iromány a nyilvánosság előtt, melly Francziaország jelen belső helyzetét leghivebben rajzolja. E pör birói vitatkozásai igen alkalmasok a polgári társulat alapjait aláásó radical pártnak utópiai álmait megsemmíteni. Legnevezetesb Quénisset negyedik vallatása sept. 15én. — „Én — úgymond Quénisset — az egyenlőségi munkások társulatához tartozom, melly három ágra szakad: egyenlítők, közösítők, és másítókra.“ Ő, — így vall továbbá, — mintegy hat hét előtt Priout és Martinnal találkozván először hallott egy összeesküvés leendhető következményiről szólani s ekkor tétetett neki egyszersmind az ajánlat: csatlakozzék valamellyik titkos társulathoz. Mintegy két héttel ezután ismét találkozott Martinnal Colombier borárus ajtaja előtt, s itt ivásközben jövő hétfőre igérkezett itt ismét megjelenni. Ekkor egy társat is hozott magával, s ott találá Martint több mással együtt. Borozás közben bezárattak az ajtók, s bizonyos Auguste olly értelmü beszédet mondott, hogy zsarnokok vannak az ország kormányán, s csak a rendőrök vagy ügyvédek kereshetnek már pénzt;— hogy a kevésbbé felvilágosult parasztoknak is van már annyi eszök hogy fellázadnak, s a sokkal felvilágosultabb munkások érezzék-e csupán a zsarnoki nyomást?; — hogy ő és társai forradalom emberei, de olly forradaloméi, mellynek czélja a dolgozók boldogulása; — hogy a trón feldöntetendése után nemzeti műhelyeket, s kölcsönös tanitás iskoláit fognak alkotni, miszerint csak bizonyos szabott árért, de a mostaninál nagyobbért fognak dolgozni, s az iskolákban kormánytól fizetendő tanító fog oktatni, ki semmit sem fog követelni a családatyáktól, és szint olly gonddal viseltetendik a pórság magzatihoz, mint bármi magas vérből származott herczegfihez; hogy ehez csak erő kell, ledöntetvén a trón kész lesz a törvény, s a vive la roi-t csak ezzel kell feleserélni: mort le roi. — Mindnyájan megegyeztek ebben. Ezután párosan hivattak egy felső kamrába, s a belépés előtt szemök beköttetett. Azon kérdésre: hiszi-é, hogy rosz a jelen kormány? igennel felelt. Ekkor esküvés követelteték tőle: hogy minden vagyonát, feleségét, gyermekeit oda hagyva első zajra utczán termend, s nem nézve az ellenség számát harczolni fog, — s hogy mind ezekből mit sem áruland el. Ezenfelül esküdnie kellett: sem halált sem börtönt nem rettegni, s vigyázatra inteték, mert fejével játszik. Ő, úgymond, nem látván bekötött szemmel, pisztolyt vagy gyilkot tart-e kezében a szóló, megesküvék. Ekkor még arra figyelmezteték, hogy elárulás esetében felesége és gyermekei is, ha vannak, hasonlag járnának mint ő, azért feleségének is valamit mondani erről tiltaték. Most levétetvén szeméről a kötelék

ölelések közt társúl ismértetett el. Haza érvén, felesége tudakoza holvoltát: hallgatására arrúl vádolá, hogy nőszemélyekhez jár s ő inkább eltüré e szemrehányást, hogysem felfödözné, honnan jő. (Folyt. köv.)

Orestes 18 álgyus hajó déli Amerikából 2 ½ millio dollar értekü tehcrrel érkezett meg. Midőn ezelőtt 56 nappal Rio Janeirobul elvitorlázott, két éjszakamerikai fregat, mindegyik 60 álgyús, „Constitution" és „Potomac" horgonyoztak ott. E hajók kapitányai szemlére vették a legénységet, s azt mondák, minthogy az Egyesült státusok és Angolország közti háború csaknem bizonyos, több hadi gyakorlat szükséges. Ekkor e hajókon szolgáló minden angol hajóslegény kilépett a sorból, s kinyilatkoztaták, hogy egy lövést sem fognak tenni hazájok zászlói ellen; minden más zászló ellen örömmel. Az amerikai legénység több felénél angolokbul állt; sőt tudva van, hogy az egyesült státusok hadi és kereskedési hajóin 30,000 angolnál több szolgál.

**Nagybritannia.** A vasárnapi radical lap Spectator, illy értelemben ir: Nov. 9én kezdetét vevé egy herczeg élete, ki ha szerencsésen túlesik a gyermeki korveszélyein, valószinüleg legközelebb királya lesz Nagybritanniának. Ennek születése rendkivüli érdeket gerjesztc. A felséges anya iránti részvét leginkább abból magyarázható, hogy az angol nép felsőbbek iránt tisztelettel viseltetik, legfőbbel pedig azon személy iránt, kit legfelsőbbnek hisz egész világon, s hogy rokon szenvet érez a házi boldogságot olly nagyra becsülő angol trónokon olly ritkán találtatható házi boldogság iránt. Illy alkalmakkor legmelegebben nyilvánul az angol érzelme, s részint jó részint rosz izlléssel, de mindenütt gyorsan s barátsagos részvéttel jelentkezik. Azonkivül a jelen körülmények az ész hidegebb fontolása előtt is helyeslék az öröm kitörését. Egy második gyermek születése által több valószinüséget nyer az, hogy egyenes lesz a trónkövetés a királyi háznak a nép előtt legkedvesb vonalában. S bár országló királynő, neménél fogva, közelebb áll a nép szeretetéhez, még is fi-trónörököst inkább ohajtanak. Egy herczeg inkább a nép szemei alatt növekszik fel, melly jellemét jobban tanúlja ismerni, s kevésbbé áll az asszonyi legyezgetés befolyása alatt, mint nő-trónörökös, s egyátalán gyöngébbnek tartatik asszonyi kéz a kormányvitelre. Egy walesi hg ugyan nem legköltségtelenebb járuléka a monarchiai kormányzásnak; azonban, akár a most fenálló rend mellett, akár ellene, fog egykor nyilatkozni a nemzet, mindenesetre szerencsét láthat ez eseményben, melly arra szolgálhat: egy netáni jövendő változást csöndesen és szeliden, fejetlenség és zsarnokság nélkül előkészíteni.

A radical Spectator, melly olly kérdésekben, minő a hatósági választások, részrehajlatlan, azt veszi észre, hogy egészben véve a toryk még mindig gyöngék a liberalisok ellenében, de elég az is, hogy a hatósági reform óta most először nyertek többséget némelly városokban. E pártnak községi befolyása szintúgy növekszik mint a parliamentben, s ezen alapszik reményök, hogy a községi hivatalhatalomban is követői lesznek a whigeknek, mikép a státushatalomban. Különös az, hogy némelly torylapok pártjok részletes győzelmeit a városi választásoknál a házbirtokosok szavazati jogának (household suffrage) tulajdonitják, s a Spectator kérdi, ha e szavazat-jog a toryk politikai elveinek kedvező, miért nem akarják ezt a parliamenti választásokra nézve is helyben hagyni.

Nevezetes tünemény jelenleg sok magasabb rangú és müvelt protestans angoloknak áttérése a római catholika egyház kebelébe. Lord Hollandnak feleségével együtt minap említett s Romában történt áttérése most bizonyosnak mondatik; s épen most Limerickben Irlandban Sibthorp ur tért át nyilván és ünnepélyesen, s pedig azon okból, hogy catholikus pappá legyen. Wisemann és Spencer urak fogadák be őt a régi egyház ölébe.

A tower üszkei közt a legszomorúbb látványok egyike a híres vaterlói diadaljelek romjai. Semmi sem maradt meg ebből, csupán a nyolcz álgyú, mellyekre IV. Vilmos mellszobrának talapzata nehézkedék. E nyolcz álgyú egy telepet képzett, melly Napoleon Jeromos parancsnoksága alatt állott. Alakjok igen díszes, s mindegyiken a császári sas és N. jegy látható. Egy igen régi álgyu is megmaradt, összeforrasztott vasabroncsokból álló, mellyet Eduárd a fekete herczeg a cressy-i csatamezőn használt. De ezek mellett tömérdek olvasztott érczgomoly hever.

**Belgium.** Nov. 12kéről brüsseli levél szerint az összeesküvési ügy mindinkább fontosabbnak mutatkozik, mintsem első pillanatra látszaték. A megtalált levelezési irományok csekélyek azokhoz képest, miket az összeeeküdtek kevéssel elfogatásuk előtt elrejtettek, s ezért kétséges, ki fog é a dolog kellőleg puhatoltatni. Az összeesküvés egyik legmunkasabb czimborája Borremans, mindeddig sem nyomasztathaték ki; ő hihetőleg a hollandi földre menekült.

**Németország.** Stuttgárt, nov. 12dikén. A következkamara a fenyítőper-rendszer feletti tanácskozásait folytatva, a kiváltságos törvényszékek felett vitatkozott. A kiváltságos törvényszék a kir. család tagjaira, úgy nem különben az előbb közvetlen, most közvetített (mediatisirte) birodalombeli herczegi s grófi családokra nézve, minden vita nélkül elfogadtatott. Továbbá az előbbi birodalmi nemesség kiváltságos törvényszéki illetősége is, mint melly a német szövetségi szerződésen alapszik, megállapittatott; s ezen kiváltságos törvényszéki illetőség azon nemesi jószágok birtokosaira s családaikra is kiterjesztetett, kik a hajdani birodalombeli lovagok közé nem tartoztak. A biztosságnak azon javaslata, hogy a magasabb statushivatalt viselőknek engedett kiváltságos törvényszéki illetőség szinte megtartassék, hosszasb vitatkozás után ezen kérdésre szeríttatván: megtartassék-e a hivatalosok kiváltságos törvényszéki illetősége? 46. szóval 27. ellen „nemre döntetett el.

**Hannovera.** November 17kén. A Rdek egy cabineti parancs következtében, december 2kán fognak összegyülni. A választások, kivált a vidékben, nyakrafőre történnek: mert nov. 20ig meg kelle történniök. Az említett cabineti rendelvény ismét aggodalmat gerjeszte az alkotvány barátiban; mert annak 156. §nál fogva a választások iránti rendelkezésnek a Rendek összegyülését hat héttel kell megelőznie, mi ez alkalommal, midőn a cabinetparancs csak nov. 10kén adatott ki, meg nem történt. A főváros tanácsa, mellynél a választásnak nov. 28ig kelle bevégeztetni, e rendelkezés ellen fölterjesztvényt tett, mellyben előadá, hogy városi alkotmány-rendszerénél fogva a választást olly rögtön eszközleni nem lehet.

**Éjszakamerikai egyesült státusok.** Délkarolinában néger zendülés vala kitörendő, de az összeesküvés még idején felfödöztetvén elfojtatott. A fejér népesség nagyon fel van ingerülve, s beszélik, hogy a főczinkosok nyilván fognak kivégeztetni.

Mac-Leod Canadába elutazott; a pere miatti ingerültség lecsilapult. A vadászpáholyoknak egy ujabb próbája felsült, melly egy angol gőzös felégetését tárgyazá. A newyorki kereskedői bank pénztárnoka 56,000 dollar deficittel megszökött.

## VÖR.

**Budapesti hirek.** Nov. 29d. Tegnap estve a köztisztelet és bizodalom fényes ünnepét ültük. Megtudván ugyanis Deák Ferencz számos tisztelője, hogy a büntető rendszer kidolgozására kinevezett országos választmány működésiben, mint orsz követ részt veendő, Pestre megérkezett, ideigleni szállása előtt, az „angol királyné"hoz czimzett vendéglőben felgyülekeztek, s a nagy hazafit fáklyás zenével üdvözölték. Az ifjúság nevében Erdélyi János szónoklott. Deáknak, ki a ház erkélyéről, hol több barátitól környezve állott, az utczára lement vala, válaszát hallani kelle — mi azt emlékezetünk után csak száraz vázlatban adhatjuk: „Köszönet fiatal honfitársim e megtiszteltetésért, köszönet a szeretetért, mert csak úgy nézhetem azt, mint a szeretet kifolyását. Eljött igenis az átalakulás időkora, és pedig eljött ezen időkornak legfontosabb évszaka, mellyben nem csupán lelkesedésre, de még sokkal inkább hideg, komoly megfontolásra, fáradhatlan munkásságra van szükség; mert olly ponton állunk, hol egyetlen hibás lépés a nemzetet visszavethetné, s kifejlési jövendőjét veszélyeztethetné. Nem elég tehát már most csupán a lelkesedés: komolyabb tulajdonok vannak napi renden, s ha nemzetünknek hibája eddigelé az vala, hogy lelkesedésben bővelkedett, de a cselekvés órájában nélkülözte a hideg megfontolást, nélkülözte a csüggedhetlen fáradozást, melly nélkül sikert érni nem lehet; itt az idő e fogyatkozásból kitisztúlni. S e komoly megfontolás egyik legszükségesb szövetségese a türelem egymás személye, egymás vélekedése iránt, melly ismét csak úgy létezhet, ha kerüljük a gyanúsitgatás ocsmány vétkét, e lenagyobb vétket, mellyet valaki a haza ellen elkövethet; kerülje ezt egy rész úgy, mint a másik, — legyünk gyanú nélkül, lakjanak szeretet, bizodalom és türelem szíveinkben. És ne csüggedjünk soha ama komoly s hideg megfontolásban, azon hosszas és fárasztó munkásságban, mellyet e haza érdekei tőlünk igénylenek, melly haladási működésünk sikerét egyedül biztosíthatja. Éljen a haza, éljen minden jó hazafi, éljetek ti fiatal barátim, kikben fekszik a haza jövendője, s valósítsátok a reményeket, miket ébresztettek."

Megjelent és Eggenbergernél kapható: „Nemzeti Almanach 1842." Czimképe: Bajza arczképe, s ezen kivül van még a könyvben 9 aczélmetszvény. Szeretnők tudni, vajjon kit lepett meg álmában azon szerencsétlen gondolat, hogy aczélmetszvényeket így kell adni zsebkönyvbe? Körülmetszeni, s barna papirra ragasztani! Ez a modor ugyan nem legroszabb — bizonyos képekre nézve, miket falra függesztünk, vagy úgynevezett albumokba gyüjtünk, — de zsebkönyvbe! Az eszme új, annyi igaz, de alig fog utánzókra találni. Ez által a könyv hasztalanúl vastagszik, s kis átforgatás után úgy szélyel tátongnak levelei, mint valami hánytvetett régi kötésű krónikáé. Hogy a képek közt valódi müvészeti becsű igen kevés van, s hogy nem látszanak eredetieknek hanem csak utánnyomatoknak, — ezt nem is akarom említeni. Igen kisszerű erőkifejtés mutatkozik ezen egy részvénytársaság nagyszerű erejével kezdett vállalatban. Igaz, ki harczolhat a kor ereje ellen? Ha taval nagyobb részvétre találandott a közönségnél az Almanach, bizonyosan jobb lábon állna a dolog. De úgy látszik, a zsebkönyvek időszaka mulni kezd. Bajzának arczképén Barabás és Mahlknecht mesteri kezei láthatók. A könyv tartalma 110 lappal kevesebb mint a tavalyié: ez igen igen feltünő különbség, s nem a legjobb ajánlat. Belbecsre nézve alább nem áll ugyan a tavalyinál, de tán fölebb sem, s a nemzeti literariai erőknek mindenesetre gyönge képviselője. Nemzeti szinézet. Novemb. 25én Norma került ismét szinpadra; a czimszerepben Carl kisasszony énekelt. 27én Belizár daljátékban Szigligetiné asszony tevé első szini próbáját Antonina szerepében. Különös, hogy az emberek mindent a legmagasabban szeretnek kezdeni. Kitünőt nem mondhatni róla.

**Énekiskola.** A pestbudai hangászegyesület igezgatása alatti nyilvános énekiskola részvényeseinek ezen évi második közgyülése jövő vasárnapon (december 5kén) délelőtt 10 órakor lesz Pesten a városi redout-épület 1ső emeletében, mellyre a t. cz. részvényesek, kik ezen évi részvényöket már befizették, tisztelettel meghivatnak. A hangászegyesületi mlgos elnök megbizásából. Mátray Gábor, énekiskolai igazgató.

**Nagy per kis dologért.** Ha ki azt hitte, hogy a P. Hirlap szerkesztőségének nyilatkoztával a Hirlap s Athenaeum közti Schodelnefele pernek vége szakadt, hatalmasan csalódott. Az a magyar Athenaeum junoi természetét, mellyről irva van: „*manet alta mente repostum!?*" roszúl ismérte. — Az Athenaeum 45d. számában t. i. egy ujabb replica olvasható, mellyet mulatságosan tanító tartalmáért — mellyben többek közt megtanulhatni azt is: miben áll a Kossuthhoz méltó beszéd („*ellenmondásban*" és „*Rechthaberei*'ban?) — a tisztelt közönség figyelmébe ajánlok. — De én most ahhoz nem szólhatok, mert épen a kis dolog miatt, magamnak is derekasan meggyült bajom. Ugyan is a nemválasztott s így tán kelletlen békéltetőt, bizonyos gastronomicus [illegible] (kinek t. i. a vastag és vasgyomorral is van kedve bajlódni) az Athenaeum 46d. számában Döme úr kiséretében, heiyre igazitja. —

Mivel pedig nem szeretem a szúnyogot tevének nézni, [illegible]

komolysággal vitázni olly fontos dolgok felett, mellyek épen a nekik tulajdonított szörnyű fontosság miatt elvégre silány torz-alakokká lesznek; engedjék önök, Σ és t. Döme urak, hogy komolyan csak azt vegyem e (Döme úrtól is elismért) ‚kis dolog'ban, mi magában is komoly.

Komolyan illik szólanom *Markó*rul. — Ha igaz, mit e jeles művészről Σ. úr állít, bár a dicsőségből, mit ezen (művészete s még családi viszonyai miatt is) általam szinte igen tisztelt hazánkfia arat, tudtomra a kedves hazának szent neve — tán min bűnünk s nem a művészé miatt! — nem osztozik, s nem süt egy sugárka sem a nemzetre — ha mondom, igaz, mit hazafiúi érzelmiről mond Σ. úr, ám akkor édes örömest húzom viszsza — nem gyanúsításomat, nem korholásomat, nem emberszólásomat, — mentsen Isten! — hanem hazafisága iránti tán épen túlbuzgó haza-s nemzet-szeretetből származott kétkedésemet; mit ha Σ. úr a gastronomiára nem gondolva, figyelmesb szemekkel olvassa vala multkori szavaimat, az ezekben álló „*kivált*' és „*tán*" szavak vele is láttathattak volna. — Azért, uram, gastronomicus levente uram, meggondoltabban a ráfogással, és szigorú leczkézéssel.

Mi a többit illeti, Σ. úr és Döme úr okoskodnak a felett: „megsérthette-é Schodelné a hazát és nemzetet; megsértette-é azt?" s megvallom, mind a két t. úr okoskodása épen olly ‚*igen új*' előttem, mint enyim volt ő előttök; vitáznak, hogy vitázzanak, a la Don-Quixotte és Sancho Panza! mert végre is csak az jő ki beszédökbül, hogy Schodelné a hazát nem sértette, nem sérthette meg; — de neki mégis bünhődnie kell, mert azt meg akarta sérteni". Elvben tehát (a meg nem sérthetés sőt bünhödés elvében is) megegyezünk, kedves Σ. és Döme urak: de nem annak alkalmazásában. Lássuk tehát, kinek okoskodása inkább ‚új'? — Én így szólék: „hogy Schodelné viszszajőni s a piszszegőket, és nem a nemzetet — mert a **hazát** illető tette máskor és más vala; de bárminő volt egyik is, másik is, azt minden esetre tagadjuk, hogy a **nemzetet s hazát**, melly elérhetlen fenségben áll egy énekesnő felett, ez meggondolatlan színi beszédével s tettével megsérthetné, a színpadrul, honnan azokat megsértette, megkövetni kész volna. s a t."

Σ. úr e szavaimra így okoskodik: „Illy magyarázat mellett minden *becsületes embernek* tűrni kell, hogy bármelly gaz őt úton s útfélen sárral dobálja, s a világ legszebb czimecskéivel tisztelje, mert az is igaz, hogy minden „*becsületes*" ember, erkölcsi feddhetlenségével, utólérhetlen fenségben áll bármelly gaz felett, s így ez amazt *nem képes* sérteni. Igen, de azért az illy sérteni akaró alkalmatlant még is lyukba dugjuk."

Döme úr végül így okoskodik: „Én szinte azt hiszem, s előbb mondám ki, mint Publicola úr, miképen a haza magasabban áll, hogysem bármelly világhirű énekesnő megsérthesse: azonban *olly különös logicám még sincs*, miszerint azt állítsam, hogy *hol sértés nincs, ott büntetésnek sem kell lenni*, ott a tettet elfeledhetjük. Schodelné *meg akarta* ugyan sérteni a hazát, de minthogy meg nem sértette, mert meg nem *sérthette*, tehát se baj, szent a békesség."

Én, mint fönebbi szavaimból kiviláglik, a *hagymakoszorú* ismérete historiáját, egyenlőre megkülönböztettem a, *kigyó*'-historiától. Abban, meglehet, volt haza-sértési szándék; de mivel veséket vizsgálni nem az én dolgom, azt sem tudom elitélni: vajjon Schodelné assz. e *meggondolatlan*' tettével valóban a **hazát** szándékozott-é megsérteni; vagy inkább azon derék urak illetlen tettét akarta megtorlani, kik a **haza** szent nevével viszszaélve, azt bitorolva, a művésznő művészeti érdemeit annak nevében merték hagymakoszorúval jutalmazni? De ha így volna is, még akkor is csak roszalni tudnám Schodelné tettét, még akkor sem tagadnám, hogy némi büntetést érdemel vala: mert egy művésznőben mindenesetre nagyobb beszámitású bünné lesz, mi egy müveletlenben inkább sajnálkozásra vagy boszankodásra, mint büntetésre érdemes. Azonban, a hagyma-koszorú miatt nem dugaték lyukba; nem állíttaték bünbiróság elibe Schodelné, mint Quénisset; sőt ha jól emlékezem — pozsonyi diadala, az ifjúságnak ezen egyedül művészet iránti lelkesedése által menthető demonstratiója, az állított hazasértési szándék után történt? az pedig kétségtelen, hogy Schodelné még e tette után is számtalan tapsot aratott azon színpadon, hol — némellyek szerint — a hazát megsérteni akarta, azon részétől a közönségnek, melly valamint a hagymakoszorú-ajándékozóban s társaiban a **haza** képviselőit nem ismérte el, úgy Schodelné tettében a **hazát** megsértetve, vagy megsértetni akarva nem látta! Ha tehát ‚*lyukba dugást*' érdemelt; ha merénye *Quénisset*-éhez volt hasonlítható, miért engedék önök (**haza**) hogy a bünös egészen büntetlenül folytassa szemök, s a **nemzet** szemeláttára pályáját? miért engedék önök (**haza**?) hogy Schodelné a művészet tisztelőitől (a **hazá**-tól?) pályáján tapsokat arasson? Avagy nem volt hatalmukban ezt megakadályoztatni? De ha önök (**haza**) akarták, ki állhatott volna a **haza** akaratának ellen?

De azt fogják mondani: „mindebből nem következik, hogy mivel bűnös merényét rögtön büntetés nem érte, azért ne bünhödjék". — Igen, ez nem következik; de következik az, hogy bűne alig volt olly irtózatos, mellyet hazasértési beszámítással kellett vagy lehetett volna fenyíteni: mert a **haza** az által, hogy büntetést nem követelt, hogy terhes ítéletét nem mondá ki, hallgatólag elismérte, hogy Schodelné őt — a **hazát** — nem sértette, nem akarta sérteni: hanem azokat, kik az ő szent nevében nyujták a hagymakoszorút, s kiket a **haza**, **hazá**-nak nem ismért, nem ismérhetett el!

A *kigyó-história* (bármilly indignatióval vettem én is ezen illetlen tettét Schodelnénak), engedjék önök nyiltan megmondanom, a **nemzetet** legtávolabbról sem érdeklé; itt a határon túl büszke, egy részről elkényeztetett, másikról szünetlenül boszantott, ingerlett művésznő, egyenesen a ‚*piszszegőket*' bántotta; ide igen rosszúl, sőt gonoszúl vonszolják önök a **nemzetet**; itt nem szép önöktül, hogy a piszszegőket a **nemzettel** még közvetlenebbül ugyanazonítják, mint a *hagymakoszorúnál*, hol Schodelné ha különben nem is, minden esetre vétett abban, hogy a **haza** szent nevét hiába felvenni vakmerősködött. — Itt viseletét átellenében a színházi közönségnek — de mellyet szinte nem tarthatok a **nemzet** képviselőjének — szinte fenyitésre méltónak vallom; de koránsem elegendőnek arra, hogy a *nemzetsértési bünszándék irtózatos bélyegét* arra süthetőnek tartanám; mert soha, de sohasem érthetek egyet önökkel abban, hogy a színházi *piszszegőket* a **nemzet** képviselőinek elismérjem; mivel ha a piszszegők a nemzet képviselőiül tekintethetnének, még inkább ollyakul vétethetnék az egész színházi közönség; — s vajjon föltehetik-é önök, hogy egy **nemzet** egy énekesnőt lepiszszegjen?

Az én, önök előtt újnak tetsző okoskodásom tehát ide ment és megyen ki: „Schodelné a hazát és nemzetet nem sértette, nem sérthette meg, s tette, mellyről vádoltatik, koránsem az, mellyből **haza**- vagy **nemzet**-sértési szándék következtethetnék; de miután illetlen a színházi közönséget bántó tette, büntetést csakugyan érdemelne, büntettessék meg — de nem **haza**-, nem **nemzet**-sértésre szabott büntetéssel, minő volna például örök száműzetése a nemzeti színpadról. — Ha önök, Σ. és *Döme* úr, nagyobb büntetőjogi ismeretekkel bírnak mint én, — mi minden esetre önöknek érdemül és dicséretül szolgál — okoskodjanak jobban, alkalmazzák büntetőjogi tudományukat s ítéljenek. — De nem; önök ítélete igazságos volta iránt, egész tisztelettel legyen mondva, kétségeskedni volnék bátor, mert fél és biró, . . . . . s igazságos ítélet? Bajos dolog! — Az én okoskodásom és ítéletem mutatja egyszersmind az önök s az én logikám közti különbséget, mint szinte azt is: tulajdonítok-é én a **hazá**nak vasgyomrot, s következőleg vádolhatom-e hazasértés *correitásáról*, mint azt a gastronomicus Σ.-nek szavaimból kifőzni és kisütni tetszett?

Mi már Σ. és *Döme* úrnak, ‚*régi*' okoskodását illeti, megjegyzem, hogy az csak ugyan kissé '*avas*' is; mert egyes embert, habár a legbecsületesbet is, a **hazá**-val; Schodelné tettét *Quénisset* merényével összehasonlítani, ez már csakugyan ‚*roccoco*' gondolat, s még ‚roccocobb logica!' Embert embertől sok minőség különít el, sok tesz vele egyenlővé; de embertől elérhetlen fenségbe embert erkölcsi feddhetlenség sem képes emelni: mert ki nem tudja, hogy a legerényesb, legfeddhetlenebb polgárt egy gaz nemcsak akarhat megsérteni, de tettleg meg is sérthet; polgári és erkölcsi erényeire gyalázatos koholmányokkal homályt vonhat; s ha e homályt diadalmaskodó erénye szétoszlathatja is, a homály mégis tettleg megvolt, s tán a tiszta öntudat mellett is emésztette a szivet, a lelket; s bár a ‚sarat', mellyet a gazrá hajított, végre le mosta is, de sükerelhetett a gaznak mégis az erkölcsi feddhetlenségben állót, ha csak kis időre bár, bepiszkolni. Σ. úr hasonlítása tehát nem áll, mert egyes ember a hazát nem *piszkolhatja* be soha, mint bármi más egyes embert; s minden mit tehet, benső vagy tettekben jelentkező *akarat* lesz, büntetést érdemelhető merény; de csak merény, csak akarat. — Hogy a **haza** ez akaratot, e merényt nem türendi, s *boszúlatlanul* nem hagyandja, igen természetes; s hogy ezt tehesse, *sőt tennie* némikép kötelessége is, azt nem tagadtam s nem tagadom soha.

*Döme* úr *Quénisset*-nek az aumalei hg elleni merényét hozta fel hasonlításul, s mintegy megmutatására annak, hogy a szándék, az akarat a criminaleban szinte figyelembe veendő. Igen, t. *Döme* úr, a szándék, az akarat, ha azt meghiúsult, vagy különben megakadályoztatott tett követé, igen is figyelembe veendő; de mig puszta szándék, puszta akarat marad, mig tettbe nem megy által, a világi bünbiró előtt = *semmi*; mert ha *Quénisset* eltökélte, szándékolta, akarta volna az aumalei hget agyonlőni, de puskát nem vett s nem lőtt volna feléje, ki fogta volna őt megbüntetni? A szándék tehát, mig tettekben nem jelentkezik, míg létesítése meg nem kezdetik, hacsak tán *Döme* úr criminalis codexe szerint nem, büntetést nem érdemel. Ezt mellesleg megsúgva *Döme* úrnak megjegyzem továbbad, hogy Schodelné s Quénisset *akarata* közt végtelen nagy a különbség. Amaz előre tudhatta, hogy nem sérthet; imez nem láthatá előre, hogy puskáját lövésközben a többiek félre rántják s merénye meghiúsul. Azonban, föltéve, hogy az *akarat* mindkettőnél hasonló (mit, úgy hiszem *Döme* úr sem fog megengedni), miért nem állítják, vagy miért nem állíttatták önök (a **haza**?) Schodelnét is büntető bíróság elibe, mint állíttatott *Quénisset* tüstint a paire-kamara elibe? Avagy önök a bünbirák, kik a hazasértési merényeket elitélik s azokra büntetést szabnak? Már az más! . . .

De, hogy vége legyen a ‚kis dolog miatti nagy pernek,' az én egyes hazapolgári s nem bünbirói véleményem ez: Schodelné vétkezett, mert illetlenül viselte magát a színpadon, s illetlen magaviseletével *megbántotta a színházi közönséget*, ezért büntetést érdemlett s *kapott* is: mert nyilvánosan kifütyöltetett, lehurogattatott; a színpadról, hol illy disztelenül viselte magát, eltávolíttatott — a megsértett színházi közönség egy részének kivánatára, melly elégtételt sürgetett s nyert is; tehát merénye büntetlenül nem maradt, és én nem is mondtam soha, hogy semmi büntetést sem érdemlett; de mondom azt, hogy a fenemlített büntetést már kiállván, nem látok abban hazafiútlanságot, hogy az általam multkor kijelentett föltételek mellett (mellyek közt első a megsértett közönségnek szinpadróli megkövetése) a nemzeti színházhoz viszszafogadtassék, s így miután a színházi közönség *egy része* elégtételt kapott, a másik része, melly tán azt nem is *követelne*, *büntettessék az által*, hogy Schodelné énekét nem élvezheti. — Szokjunk el már valahára kedves ‚*én*'ünket, s rokonszenveinket **hazá**nak, **nemzet**-nek tartani s tartatni akarni, s áldozzunk fel valamit saját hiuságunkból kedveért a közönségnek, mellyet — ismételve mondom — nem Σ. nem *Döme* úr s nem én teszünk! — Az úr áldása önökkel! Pesten, octob. 18d. 1840. *)

PUBLICOLA.

*) Dolgozatok tömege miatt elkésett; de adjuk még is, mert mi is ohajtjuk hogy ha nemzeti színházunkban az opera megmarad, az a legjobb magyar énekesnőtül megfosztva ne legyen, olly valami miatt, mit senki ha az asszonyi elevenséget ismeri, s azzal életében öszszekoczczant: megbocsáthatlan bünnek nem tarthat a tout péché miséricorde; köves se meg Schodelné a publicumot, etqu'il n'ensoit plus question. *Szerk.*

Tulajdonos **Borsos**, Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

97.

PESTEN

# VILÁG

1841.

Szombaton

December 4kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILAG" 1842dik évi folyamára.

A „VILÁG" folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő.—Austriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy czímeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni szíveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat. — A jelen évnegyedre még néhány példánnyal szolgálhatunk. Mivel azonban folyvást az új iránytól, azaz a 66dik számtól jönnek megrendelések, szükségesnek tartjuk nyilvánitani, hogy már teljes példánynyal nem szolgálhatunk ugyan: de ha annyi számmal kivántatnának példányok, mennyi költségünket fedezi, készek vagyunk a t. cz. közönségnek második kiadással is kedveskedni. — Bővebben külön programmánkban. —

A ‚Világ'unkban XYZ aláirással eddig megjelent s még ez év végeig megjelenendő czikkek a ránk következő év első havában e czím alatt „XYZ könyv Gróf Dessewffy Auréltól" külön füzetben fognak kiadatni. Kik azt megszerezni ohajtják, tegyenek ujságelőfizetéskor felőle emlitést és 40 pengő krral többet fizetvén, azt további költség nélkül január hónap lefolytában tőlünk kézhez veendik. Könyvárusoknál e füzet ára 1 pengő frt lesz.

**Tartalom**. Magyarország és Erdély. Kinevezések.— Közügy: a Reformokról. — Heves-megyei beigtatás és közgyülés. — Zólyom-megyei közgyülés — Beregh-megyei közgyülés. — Tolna-megyei közgyülés. — Thuróczi közgyülés. — Győr-megyei közgyülés. — Takarékpénztár. — Erdélyi országgyülés. — Ausztria: (az új bélyegtörvény első gyakorlati évében stb.) — Orosz- és Lengyelország: (amalgamisatiói rendszer s nemzettörlesztő ukázok; angol táncz, lengyelek javára). — Spanyolország: (hiresztelt európai Congressus, spanyol ügyben). — Nagybritannia: (a walesi herczeg születésekor a csillagok állása s ezekből jövendőjére jóslatok stb.) — Németország. — Schweicz. — Belgium. — Amerika: (Mexikóban a zendűlet mindinkább növekedő erőre kap). — Vegyes hirek. — Őr: Budapesti hirek. Nagy-Károlybul czáfolólevél. — Gyapju tudósitás az angol-magyar intézet irószobájából. — Intés az Erdélyi Hiradóhoz.— Egy magyar szitáslegénynek Éjszakamerikából Szegzárdra édesanyjához és testvéreihez irt levele. —

## Magyarország és Erdély.

Ő cs. s apost. kir. Felsége Gebhard Ferenczet a pest. kir. tud. egyetemnél theraphia specialis és orvosi gyakorlat tanitóját s Vallner Antalt a magyar kir. udv. Kanczelláriánál szegények és adózók ügynökét magyar nemeslevéllel méltóztatott legkegyelmesebben megajándékozni.

Ő cs. s ap. kir. Felsége a marmarosi kam. igazgatósági ülnök- s aknai előadó-hivatalra Grünschner János ugyanottani kam. igazgatósági jegyzőt méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

A nm. magyar kir. udv. Kamara a pancsovai só- s 30ad-hivatalnál megürült beszedői helyre Schrodt Ignácz mitroviczai kir. só- és 30ad-ellenőrt alkalmazá, s a diósgyőri koronai urodalmi tisztartó-hivatalra Szmrecsányi Ernesztturio-remetei kam. urodalmi ispánt mozditá elő. — Wirtenberg Antal lykavai kam. urodalmi erdőmester oct. 23kán meghalálozott.

Berényi Manó désaknai sóbeszedő parajdi sóbeszedővé tétetett által.

**A Reformokról.** A bátor és lelkes férfiú mindíg jobbra törekszik; a kegyes gondviselés által belénk lehelt, s a legörvendetesb gyümölcsöktül kisért szent törekvés ez. Miként egyedek keblében mélyen rejtezik, úgy foglal el ezen isteni vágy egész nemzeteket is, s ott, hol nagyobb mértékben mutatkozik, legméltóbb bizonysága a fiatal erőnek, melly az emberiség rendeltetéséhez feltörekedve, annak jólétét s szellemi üdvét iparkodik megalapitani. A nemzetek ezen buzgalma a jobbért, atyja a reformnak, melly nem egyéb, mint változtatása a státusintézetekben mostanig fönállottaknak: mert valamint minden emberi müvön, úgy bizonyára az ősidőkről ránk maradott státusintézetekben is fog időrülidőre valami találtatni, mi alaposabb vizsgálatot meg nem állván, épen azért egy más, a czélnak jobban megfelelő intézet által pótolandó, s ennek valósitása teszi a reformot. Szerencsések azon nemzetek, mellyeknél a reformok ezen szellemben vitetnek, hol csak mély belátás, s az ettől vezérlett legalaposabb megitélés törnek a statusintézetekben eddig fenállottak fölött pálczát, s tesznek szilárdabbat helyökbe! Illy bölcs reformok alatt díszlik föl a jelen szerencséje, s tétetik le alapja a jövendő nagyobbszerű fölvirágzásának; a nemzet elég sebes léptekkel halad a tökély felé, melly jóllehet csak ideál, még is mindíg jobban és jobban megközelíttethetik. — Szeretném a statusintézetekbeni reformot azon szabályok alá vetni, mellyek az ipar mezején a gőzerőt kormányozzák; ez, ha ép értelem ragadja meg s általa ügyesen igazgattatik, sebesen s könnyen viszi czélhoz a legnehezebb terheket is, összekapcsolja az eltávolítottakat, erőt ad s elősegíti szerencséjöket! — Igy a reform; ennek is józan értelem által kell okosan intéztetnie, s csak úgy vezeti az emberiséget gyorsan magas czéljához. De valamint amaz, ha magunkat eszelősen rá bizzuk, rombolólag szétzajog, összezúzza a tulajdont, s a magokra-hagyottaknak veszélyt, sőt halált egy pillanatban hozhat: úgy hathat a csupán phantasiából eredett reform is rombolólag, és sinylődésbe, sőt halálba ejtheti a nemzetet; mert az eszelős reform ma lerontja, mit csak tegnap épite, s folytonos változásokat hozván, az által a jogviszonyok bizonytalanságát, s minden kiszámítás lehetlenségét okozza; bátortalanítja a jobbakat, s szabad tért nyitván a rosszaknak zavarosban halászásra, ez által egész seregét költi fel az elégületleneknek, kik egymás elleni harczukban enyészetét idézik elé a statusnak, hacsak—az illy reformok zavarát elkerülni akarván — jobbnak nem vélik, magokat az önkény karjaiba vetni s általa lábbal tapodtatni. Nem említem az egykor dicső Athenét, mellynek csekély, de intensiv erején a perzsa birodalom világhódító hatalma hajótörést szenvedett, a míg az bölcseségét megőrizte, de melly csakhamar önállóságát veszté el, mihelyt eszelős reformoknak magát átengedé. Tekintsünk nyugoti Európára 1789től maig! A reform dühe ott millió ártatlanok életébe került, a vagyonosakat szegényekké, a vakmerőket gazdagokká tevé, végre pedig magát szelíden egy kényúr alá vetette, mig utoljára csak a megerősbült győzelmesek kegyétől függe, ezen eszelős reform által szétroncsolt státustestet önállóságától egészen megfosztani! Élvezzük tehát e gőzerőnek minden jótéteit, élvezzük a reformot teljes kiterjedésében, de vigyázzunk, nehogy rombolva szétzajongjon!

Mellyek tehát a reformok elvei, mik a nemzetre jótékonyan hatnak? — A gondviselés lelkünknek felséges erőt ada, s lényének törvényeket szabott, mellyeknek pontos teljesítését mindíg áldás követi, megsértése pedig csakhamar szerencsétlenséget idéz elő. Valónk ezen törvényeinek szoros ismérete, s azoknak ügyes használata a kezdendő reformoknál, azaz: a reformok bölcselete, azoknak legfelsőbb elvök. „Ismerd meg magadat!" állott Görögország egyik leghiresb templomának ajtaján; azért:

1ör, Mihelyt egy nemzetnél hiányok mutatkoznak, szükséges halhatlan lelkünk azon törvényeinek kikutatása, mellyek a státusintézetekben megsértetvék; erre pedig szélesebben elterjedt alapos ismeretek kivántatnak meg, hogy meggyőződjünk, miszerint e bajok főoka, a lélek törvényeinek nem tudása; innen következik, hogy a reformok főelve ez: „gondoskodjatok alapos ismeretekről" — mozditsátok elő tehát az elemi s felsőbb iskolákat, gondoskodjatok nemcsak az ezekbeni alapos tanításokról, hanem hogy növendékeiteknek kedvök is legyen a tanitottakat sajátukká tenni, azaz: kerüljétek a felszinességet, mert ez sirja minden tudományos igyekezetnek, különösen a felsőbb szakokban, hol az egész élet működéséről van szó.

2or, Minthogy alapos ismeretek terjesztése nem pi[illegible] munka, ne legyen a reform hamarkodott; különben a lél[illegible]

nyeibe ütközik, mivel ezek nem elég alaposan ismértettek meg, s hitelét vesztvén tulajdon előmenetelét gátolja.

3or, Mi egy másik előlépésnek alapját teszi, hamarabb felállítandó, különben ezen utóbbi uem sikerülhet.

4er, Ugyanazért őrizkedjünk mindenek előtt a jogtalanságtól; mert ez a nemzet lényét emésztvén föl, azt alávaló és nyomorúvá teszi, mig a szent jog minden áldás és tenyészetnek alapja, minden ipar s kereskedésnek főfeltéte (producense?) alapos magán- és fenyítőjog, czélirányos törvényszerkezet igazságos biróiszékekkel egybekötve, sokkal hamarább virágoztatják fel a nemzetet, mint száz meg száz politikai reformok, ha ezek mellett a jogtalanság augias-istállója tisztítlanúl marad. Az egyszer megállapított jog előtt minden nagy és kicsinynek meg kell hajolni, az adott szót hatalmas vagy gyöngétől tartatni, a szándékosan megsértett jogot mindíg s mindenütt büntetni; ezek után a jövendő könnyen fel fog világosulni, s milliókra, kiknek most létök terhökre van, áldás terj dni. —

5ör, Minden jogreformnál azon elv tartassék, hogy az csak jövőre hasson, s hogy azért, a reform idejeig szerzett jogok érintetlenül maradjanak, mert különben a reform jogtalanság lenne, s így a 4dik elvbe ütköznék.

6or, Ha az eddig élvezett jogokat a közjónak feláldozni szükséges, úgy mindenek előtt a feljogosítottak nagylelkűségétől kell próbálni az önkéntes lemondás kieszközlését, mert az által a jogtalanságnak még árnyéka is elkerültetett. — Volenti non fit injuria — De ha ez nem valósítható, akkor a szembetünő szükség csak úgy igazolhatja a reformot, ha a jogosított kármentesíttetik; különben az illy elvétel jogtalanság leend, mert a közjóhoz mértéken túl járulni senki nem tartozik, ez pedig az illy kárpótolatlan elvételeknél történnék. Mi sem ássa alá jobban a tulajdon magas eszméjét, mint a vagyontalanok azon nagylelkű cselekvénye, midőn politikai reformoknál, egyiktől akaratja nélkül elvett tulajdonát másnak adják. Ennél semmi könnyebb ugyan, de igazságtalanabb s ugyanazért veszélyesebb sincs.

7er, A reformoknak a végrehajtó hatalom gyengítését távol!tni kell; mi sem ártalmasabb, min a törvények végrehajtását gátolni, s a lehető túlcsapongás aggodalmából épen azt eszközleni, hogy majd semmi törvény nem uralkodik, mindenki — nem mint kellene — hancm mint ő akarja, jár utján s a nemzet minden jó törvényei mellett is mások után marad el.

Pillantsunk a többi nemzetekre, hol üdvösen történtek a reformo, ott ezen elvek uralkodnak, s milly szép virágzást hoznak! S a mi derék magyar honunkban nem lehetne-é ez így? Csak nékünk nem volna szabad e pályán előmenni? — kik körülnézünk, s látván e lelkes nemzetet, erőteljes institutióit, ép fejeit, biztos remény támad bennünk a jövendőre.

**Heves-megyei főisp. hely. beigtatás és közgyülés.** Nov.23kán tartotta ngs zsadányi és törökszentmiklósi Almásy Gedeon kir. tanácsos úr, főispáni helyettessé kegy. kineveztetése következtében Eger városában díszes bemenetét. Az úgynevezett kőlyukhoz érkezett fényes küldöttségtől üdvözöltetett; mellynek, s mintegy 40 díszesen öltözött nemesnek, és számtalan tisztelkedőnek kiséretében $3^1/_2$órakor délután Eger városába beérkezett, hol a városi küldöttségtől fogadtatván, az egyenruhás polgárok s czéhbeliek rendezett sorai s a tömérdek nép ‚éljen' kiáltásai, zenészet és taraczk-durrogások közt a megyeházhoz érkezett. Itt újabb megyei küldöttség Frimm János prépost s kanonok úr szónoklatával üdvözölte. Önga a küldöttségek üdvözléseit érzékeny és tömött-tartalmú beszéddel köszönte, melly után a megyeházban számára készitett lakába vonúlva, Borsod szomszéd megye, s a Jász- és Kun-kerületeknek követség általi tisztelkedéseit fogadta; kiket, és számos megyebélit, öszvesen mintegy két százat, gazdagon megvendégelt. E vigalom után patriárka egri érsek örökös főispán úr nagyszerű fáklyás zenével tiszteltetett meg. — Másnap november 24kén a szentlélek segélyül-hivása után 11 órakor Papszász másod-alispán elnöklete alatt megnyittatott az évnegyedi közgyülés, mellyből küldöttség neveztetett ki a mlgos helyettest meghivandó, ki megjelenvén, éljen kiáltások közt elnöki székét elfoglalá, s a megye Rendeit ékes beszéddel köszönté, mellyre a köztiszteletű főjegyző úr válaszolt a Rendek nevében. Ezután a Helyettes úr a megye táblahiráit, több érdemdús egyénnel szaporítva, a gyülést eloszlatá, fényes lakoma zárta be a nap ünnepét. Köv. napon (nov. 25kén) a jegyzőkönyv felolvasása után, a Helyettes úr a tisztújitás határ napját f. év dec. 14kére tűzte ki, mit a KK. és RR. örömük bizonyságaúl húzamos éljen-kiáltással fogadtak. E közelgő tisztújitásra nézve némi határozatok voltak hozatandók, mellyek közt legnagyobb szóváltásra adott alkalmat, vajjon a szomszédmegyék meghivassanak-é, vagy csak tudtokra adassék a tisztújitási határnap? O. G. meghívatni kivánta, S.L., V.K. s többen a gyakorlat szerint, s a viszonossághoz képest, mellyel voltak a szomszéd-

*) Avagy csupán tudomásul adni kivánták; de B. J. kifejtvén, hogy vé[illegible]ben gyakorlatra nem hivatkozhatni, mert mind a meg[illegible] alispáni jelentésre, mind pedig mindezek elmulasztá-

sára nézve a viszonosság tekintetében vannak példák, — jelesül szomszéd Pest megye utóbbi tisztújitásra Heves megyét nemcsak meg nem hitta, de arról nem is tudósította; — ugyanazért határozattá lön: 1ör, hogy a szomszédmegyék megnem hivatnak, s mivel a hirlapokból úgy is mindenki megtudhatja a határnapot, a külön tudósítást nem tartják a RR. szükségesnek. 2or, A tisztújitásra nézve szavazatjogot senki más nem gyakorolhat, mint ki a megyében birtokos, vagy lakos; a nemesi egyének mind, kik a 16dik évet túlhaladták, legyen bár tanuló vagy egyházi növendék is *). 3or, Azon nemnemesek, kik a nemesi jog e legszebb gyakorlatába magokat becsúsztatni, s azt bitorolni akarnák, fogassanak el, s kemény megfenyítés végett törvényszék elibe állittassanak. — Ezek után még más tárgyak is kerülvén vitatkozás alá, azok között a mezei rendőrségi eljárás is, melly, mivel e megyében a sz.birákra van bízva, kik e terjedelmes megyében különben is igen elfoglalvák, ezek száma szaporíttassék; minek következtében meg fog kéretni a nm.Helyt. tanács, hogy 4 szolgabirói, s ugyanannyi eskütti, valamint még a gyöngyösi, és a tiszai járásokban egyegy eskütti hivataloknak felállítását helyben hagyni méltóztassék. — Igy a gyülés csak 3 órakor délután oszlott el, melylyet a patriárka érsek, és gr. Castiglioni táborvezér is diszesítettek jelenlétökkel. — Adja az ég, hogy tisztújitásunk a közohajtás szerint csendes, békés és örömteljes légyen!

**Zólyom megyéből** november 26kán. Nov. 16kán kezdődött s 20kaig bezárólag első alispánunk elnöklése alatt tartatott évnegyedes közgyülésünkben — miután időközben lefolyt több vonású tárgyak tartalma az egybegyűlt RRkel tudatott, s az előadandó iratok sorozata kimondatott volna, — a kisgyülés jegyzőkönyvének meghitelesítése után, felvétetett legelőször a nm kir. Helyt. tanácsnak intézménye, miszerint azon megyei végzésre, mellynek erejénél fogva a vegyesházasságok egybekötésére evang. lelkészek hatalmaztattak, felvilágosítás kivántatik; minek következtében új feliráshoz a vegyesházassági ügyben hozott minden határozatnak felvilágosítás gyanánt mellékeltetése rendeltetett. — Egy a rom. cath. hitről a protestansra áttérni akaró nőszemély további szándéka kihallgatására vegyes küldöttség kinevezését a nm. kir. Helyt. tanács elrendelvén — ennek meghagyatott, hogy azon nőt rögtön kihallgatván, a dolog eredményéről még ezen közgyülésnek jelentést tegyen. — Olvastatott ezután Belánszky József megyés püspök ő mlga levele, mellyben megírja, hogy Zomborka Pál kiadott, de tüstént ünnepélyesen visszahúzott vallásos reversalisát, a megye végzése ellenére, ki nem szolgáltatja. Melly határozott nyilatkozása folytában, miután az a megyei végzésnek nyilván ellenállana, ügyészi kereset — Zomborka reversalisának visszaadására pedig ügyészi pártfogás rendeltetett, a leveleket visszakivánó perútja kijelelve lévén. — — Beszterce város levele, mellyben a magyar orvosok s természetvizsgálók jövő évben, városa keblében egybegyülendését örömmel tudatván, ezek szíves fogadására s szükséges rendeletek megtételére a megyei RRet megkéri, felolvastatván — a szükséges előkészületek redbehozatalára megye részéről is küldöttség neveztetik, s erről a város értesíttetik. — Plathy György főbiró inditványa, hogy az adó behajtása, az adózók sorsát sulyosbitó katonai kéz által ne eszközöltessék, ez úttal el nem fogadtathatván, az országgyülési utasításokkal foglalkozó választmányhoz utasíttatott. — A nm. m. kir Helyt. tanács intézvénye az ausztriai örökös tartományokba kiadandó útileveleknek deák, vagy deák-magyar nyelvbeni szerkesztését meghagyván; ezen rendelet csak azon szempontból, hogy az utazók ne hátráltassanak, teljesedésbe hozatik. — Ezt követé a magtárak vizsgálásáról alispáni jelentés, mellyből a beszterczei élettárnak zab s rozsban nevezetes hiánya kitünvén, — azzal sáfárkodó biztos Sz. J. hivatalától rögtön felfüggesztetett, s terhesb kihágásai is napfényre hozatván, ügyészi kereset alá vétetett. — A „Mezei naptár" 240 példányban megvétele, s helységek közti elosztása végeztetett. — Végre Thurócz megyének a főpapok főispánságát tárgyazó, Fejérmegyének a gyosirók iránti, Csanádnak a kir. táblához neveztetni szokott primási ülnökök, s húsárulás eltörlesztését kivánó, Borsodnak a fölösleges papi javakat s Bereghnek az új hónap neveket illető levelei, a jövő országgyülésre utasítást tervező választmányhoz utasittattak. — Közgyülésünk határnapja jövő évi február 15kére, törvényszékünk pedig 21kére tüzetett ki. — Megyénk politikai szelleméről közelebbről. op.

**Beregh**ből november 22kén. — A ki Beregh megyének mult országgyülésre adott követi útasításait, s az azóta tartott közgyüléseken, publico-politikai tárgyakban keletkezett határzatit megtekinti, az távolról sem fog kétkedni: hogy e megye tanácskozási teremből a tespedés veszteglő iránya rég számüzetett. — Ki pedig a köztanácskozások folyamatát, kisebb részleteiben, éber figyelemmel követi; ki a rendek sorában álló egyének gondolkozása módjával közelebbről ismeretes: annak nem lehete teljes meggyőződést nem szerezni a felől, hogy a különböző árnyéklatú haladás elvét politikai hitének valló nagyobb többség között, a szélső szinezetű-

*) Szabad legyen e végzés épen utolsó része czélirányossága felett némi kétkedésünket nyilvánítani. Szerk.

ek, egyfelől sokkal inkább túlzó szabadelműeknek mutatkoznak, hogysem a másfelől állók a hátralépésre hajlandók lennének. — A közérdekű kérdéseknek, illy szellemű megye által mikénti tárgyalása, azon hirlap szerkesztősége előtt, melly a megfontolás elvére alapított haladás organumául lépvén föl, a nemzeti közéletet, aljas pártérdekek mellőzésével, hiven kivánja tükrözni, minden fontosság nélküli nem lehet. És e tekintetből föltevém magamban a „Világ" érd. szerkesztőségét a bereghi közélet érdekesb jeleneteiről — ha ugyan igénytelen közléseimet, becses hirlapja hasábjaiba fölvételre méltóknak találandja — időről időre értesíteni. Mert habár jól tudom is, hogy az időszaki sajtó útján, az olvasó közönség előtti erőteljes föllépésre, különös ösztönszerű hivatás, sok-oldalú miveltség, s a politikai tanulmányok szerteágazó nemeiben folytonos studium, és kitünő jártasság kivántatik, s ha bár tehetségim gyöngesége, erőm parányisága érzetében, azon nagy munkához — a nemzeti élet mozgalmait hiven visszaadó nagy tűkör fölállításához — mesteri kezekkel nem járulhatok is: — úgy hiszem mindazáltal, hogy az alkotmányos átalakulás fontos korában, midőn „bölcs belátásu férfiak, az időszaki sajtó vett irányából, a nemzet romlását rettegik", e nagy hazafiak, e bölcs belátású férfiak, biztos vezérlete alatt, a nemzeti fölemelkedés békés kifejlésén közremunkálni, minden, bár gyönge erejü, de hű polgárnak, mellőzhetlen, édeserős kötelessége. — Távol tehát a visszariasztó szükkeblűségtől, megkezdem értesítésem, a folyó hó 15dik és követk. napjain, első-ispánunk elnöklete alatt tartott évnegyedes közgyülés figyelemre méltóbb eredményei közlésével; — most, és jövendőre elhatározottan kijelentvén: hogy azon elémbe tűzött főczélpont, mellyet lehetőségig megközelíteni szándékozom, semmi egyéb, mint az, hogy egyszerű, de hű rajz, s minden egyoldalúságon felülemelkedett, igazságszeretet legyenek tudósításim jellemző bélyegei. —

A gyülés első napján (november 15kén), szőnyegre jött tárgyak között, közfontosságuak leginkább a következők: — 1) Azon okleveleknek, miknél fogva Cs. és P. nemzetségek, a megyétül, ezelőtt néhány évvel nemesi bizonyítványt nyertek, a nm Helyt. tanácshoz, eredeti minőségben teendő fölterjesztésük, most már sürgetőleg, s ő Felsége egyenes meghagyásából rendeltetvén; voltak a Rendek között, kik azon véleményt nyilvánították: hogy a mennyiben olly egyéneknek, kik a nemesi kiváltság használatában vannak, a szokott testimoniálist kiadni, a fenálló normalis rendeletek szerint is, a megyei hatósághoz tartoznék, s e mellett a megye a bizonyiték alapjául szolgáló adatok perenkivüli föl nem küldésének gyakorlatában lenne, ezért a kivánt fölterjesztést továbbá is megtagadni lehetne. Azonban e vélemeny ellenében megjegyeztetvén: miként mind a nm. Helyt. tanács, mind a megyék, ő Felségétől nyerték azon jogot, hogy a nemesi ügyekben biráskodhassanak, — és igy, valamint a felsőbb biráskodást ő Felségétől elvonni, úgy az adatok eredeti felküldését, miután az ő Felsége egyenes meghagyásából rendeltetik — megtagadni teljességgel nem lehet, — az adatok fölterjesztése nagy többséggel elhatároztatott. — 2) Pest megyének a Pesten fölállítandó reform. főiskola tárgyában, a dunamelléki illető egyházi kerület tervét közlő levele folytában, a szolgabirák megbizattak, hogy a megyei közbirtokosokat, ezen a nevelés előmozditása tekintetéből olly üdvös intézetnek tettleges pártolására szólítsák fel. — 3) Határozata lévén e megyének, melly szerint a tiszti közügyész, a marha-hús ára szabályozását mindíg az évnegyedes gyülések első napján köteles emlékezetbe hozni; — e tárgynak szóbahozásával az eddig komoly s illedelmes tanácskozások, rögtön szenvedélyes, féktelen, restaurationális kitörésekhez hasonló, és a hely szentségével merő ellentétben álló rivalgásokká aljasúltak. — A Beregszászban lakozó, s csupán e tárgy miatt, mint máskor úgy most is, a közgyülési terembe felcsődült kortesnemesek ugyan is, szóhoz sem bocsátván a Rendek közől azokat, kik az idei szűk szénatermésre, s azon kivánatnak, hogy egyes polgárok a közönség érdekei miatt károsítassanak — jogtalanságára figyelmeztetve, az eddigi különben is csekély (8 és 7 v. kr,) árnak fölemelésére vagy legalább megtartására kivántak szavazni, — minden tisztelet s illendőség mellőzésével — „nem lehet" — „nem marad" — „fél fontot ad egy font helyett" — „olcsó a marha, nem lehet eladni" — s több hasonló, rövid de hangsúlyos okoknál fogva követelték az eddigi ár leszállitását. — Azonban elnök alispánunk, inkább figyelve a zöld asztal körül ülő Rendeknek, önmeggyőződésével is egybehangzó véleményére, hogysem a zajgó néptömeg önző kivánatára, a „maradjon" szót végzéskép kimondá, és az ez ellen továbbá is felkiábáló — úgy látszik — alvezérkortest, a kimondott határozat iránti engedékenységre figyelmezteté. — 4) Csanád megyének a mészárszéki jog eltörlését ajánló levele felolvastatván, egy szabadelműségéről közönségesen ismert táblabiránk által határzottan kimondatott „hogy az egyes polgárok törvényes jogainak, a szabadelműség principiuma szerint is sértetlenül kell maradni; — mert a tulajdont a törvényhozás sem veheti el; — és ha a tulajdon jog sérthető, úgy mindegy, akár alkotmányos országban, akár az absolutismus önkénye alatt élni." — Melly nyilatkozás hangosan kitörő közhelyeslést nyert *) és csak később emelkedett két szózat, mellynek egyike a mészárszéki jognak nem ugyan elvételét, hanem teljes kárpótlás mellett, önkéntes lemondás általi megszüntetését, e megyének a czéhek s egyedáruság eltörlesztését ohajtó szellemével megegyeztethetőnek vélte; másika pedig e tulajdont nem tulajdonnak! csak földesúri képzelt jognak!! tekintette, Erre több czáfolat keletkezék; azonban az elnöknek oda irányzott véleménye: hogy ámbár Csanád megye levele, a mennyiben az adózó nép sorsa koránsem olly rosz, mint minőnek e levélben rajzoltatik, alaptételében ingadoz; mindazáltal a törvényhozás köréhez tartozó tartalma miatt, bővebb megfontolás és véleményadás végett, az országgyülési tárgyakkal foglalkozandó küldöttséghez utasítassék, közakarattal elfogadtatott. — Nekem a csanádi levél hallásakor önkénytelenül tolakodott emlékezetembe azon — állitólag Brougham lordtul szerzett — angol satyra, mellynek végsorai, az „utazás Északamerikában" czimü jeles munkában, ekép közöltetnek: „adó — nehéz adó — minden articulustól, melly szájunkba megyen, melly testünket fedi, s a mi lábunk alatt van, stb. stb." — 5) Indítványba tétetett, hogy jövendőre az országgyülésre küldetendő követek, elválasztatásuk alkalmával, hittel kötelezztessenek arra: hogy utasításikat pontosan megtartandják, s az országgyülés bezárásától számítandó hat év alatt, kormányi kinevezéstől függő semminemü hivatalt nem vállalandnak el. — Az indítvány első része egyhangúlag pártoltatván, utóbbi részére többek által megjegyeztetett: mikép bizodalmat csak bizodalom szülhet, — ellenben bizodalmatlanság ingadoztatja az erényeket; — és hogy e megszoritás, melly által a közszolgálattól sok intellectualis erő, és kitünő hazafi elvonatnék, a kormány és nemzet között kifejlett kölcsönös egyetértést csak gyöngíthetné; — a Rendek többsége mindazáltal, a föltett indítványban a nemzeti jogok biztosítását vélvén feltalálhatni, — az általában elfogadtatott, s egyszersmind a határozatban kijelentetett, hogy ha a közbizodalom olly férfiban központosúlna, ki hasonló hivatallal már elébb megtiszteltetett, az csak olly feltét mellett választathassék el, ha hivataláról azon ideig, míg követi pályája tartand, lemondana. — 6) Fejér megye felszólitására, Nádor ő fensége megkéretni határoztatott: hogy az országos Rendek naplójának, hasonlóul a főrendi naplóhoz, sebes irók általi hű szerkesztése tekintetében, czélszerűleg intézkedni méltóztassék. — 7) Borsod megyének a papi jövedelmek szabályozását, s egy részben nevelési czélokra fordítását inditványyzó levele, az országgyülési utasítások készítésére kirendelt küldöttséghez utasíttatott. — De már ez alkalommal is érdekes eszmecserék fejledeztek, leginkább azon kérdés körül: vajjon a clerus tulajdonosa-é, vagy csak usufructuariusa a papijószágoknak? A tulajdonosság mellett felhozott okok között kiemelésre méltó különösen: hogy a királyi adomány tulajdoni jogot ad, különbség nélkül, legyen bár az adományozott egyes személy, vagy moralis testület, — és hogy a főpapok jószágaikat, királyi adomány mellett, sőt többen közöttük — mint az esztergomi érsek, győri és zágrábi püspökök s káptalanok, és a pannonhegyi apát — azon joggal is birják, mellyszerint a jószágok részeit ismét másoknak adományozhatják, másokra praedialis nemesi kiváltsággal s kétségtelen tulajdoni joggal általruházhatják. — Ellenben az usufructuatio eszméjét pártolók, a borsodi levélben foglalt okokhoz ragaszkodván, azokon felül, a nemesi és papi jószágok iránt kelt királyi adománylevelek között lényeges különbséget láttak azért, mert amott a birtok, az adomány ereje mellett a vérszerinti örökösökre át megy, midőn itt, minden papi egyén halálával, a magvaszakadás esete állván elő, az adományt a hivatalos örökösökre nézve mindannyiszor szükség megújitani. — 8) Bizonyos — árendalis követelésből eredett, kártkövetelő, szóbeli perben, — melly, minthogy 8 kereset levélből, egy comparitióból, s egy replicából áll, Bereghben „8 fejű sárkány" nevezet alatt isméretes, — legfelsőbb helyről — az egy kereset alá tartozó követeléseknek, több részre szaggatása miatt — az elválasztott szóbeli per utját megsemmitő, már elébb érkezett k. parancsolatra, a mult évnegyedes közgyülésből fölterjesztett, és e parancsolatot azért — mert az 1836iki XXik t. cz. 5ik § szerint, a szóbeli perben hozott itéleteket, csak birtokon kivül, és csak a megyei törvényszékre lehetne feljebb vinni — törvényellenesnek fejtegető fölirás folytában, a megyéhez ujabb k. parancsolat érkezvén, mellyben annak — hogy a főkormányszék a per érdemébe bocsátkozni teljességgel nem kivánt — világos kijelentése mellett, az elébbi parancs foganatositatni rendeltetik; — ezen bár tartozó engedelmességgel fogadott legfelsőbb rendelet, hosszas és élénk vitára nyitott mezőt. — A RR. egy része ugyan is, az önkény minden neme között legsulyosabb birói önkény korlátozására szolgáló legfelsőbb intézkedést, mellyel a főkormányszék, ő Felsége nevében, s ő Felségét, mint a törvények legfőbb végrehajtóját, törvényesen illető jogánál fogva — a kereset érdemének érin-

*) Örömmel üdvezeljük a kényes tapintatot, mellyel a szab dolkozásukról olly méltán ismeretes bereghi Rendek a i dást káros újitásoktól megkülönböztetik.

tetlenül hagyása mellett — csupán felperes által önkényesen választott, — a biró által pedig önkényesen megállapitott, s az illető uj törvény szellemével, tartalmával, s végczéljával összeütköző procedurára nézve rendelkezik, — ugy, mint rendelkezni szokott a hasontermészetü visszahelyheztetési, határ-ujitási, s világos örökösödési summás perekben is — törvényszerünek, szükségesnek és üdvesnek vallotta; — a RR. más része azonban, a szóba hozott rövidutú, másrészről pedig szóbeli perek között, minthogy ez utóbbiakra nézve a törvény az appellatorium forumot, kirekesztőleg a megyei törvényszékben jelelte ki, létalapos különbséget látván, és az elébbi felirásban kifejtett okokhoz továbbá is ragaszkodván, e parancsolatot az országos sérelmek sorába kivánta följegyeztetni — A kérdés szavazat utján döntetett el; — mellybe a hús-árszabály miatt megjelent kortes nemesek közöl is azok, kik még ekkor széllyel nem oszlottak, részesittetvén; — sérelem mellett 40, nem sérelem mellett 32 szavazat számitattak föl. —

A gyülés másodnapján november 16kán. 9) Fölvétetett a nmlgú Hely.tanács intézvénye, mellyben e megye, s a benne kebelezett, vérhatalmu munkácsi és szent-miklósi uradalmak részéről, mult 1840ik év mindkét feléről, fölterjesztett rab- és bünperlajstromok iránt, némelly észrevételek tétetvén, — a bűnperek előmozditásában nagyobb szorgalom, s az efféle lajstromok ezentuli pontosabb készitése ajánltatik, — s végre meghagyatik: hogy a mennyiben a rabok közül sokan, mintegy szokás szerint, 50 vesszö-, korbács- vagy botütésekre itéltettek, — a testi büntetések osztásában, a királyi curiának, legfelsőbb helyen is jováhagyott gyakorlata által meghatározott mérték megtartassék, — mindezek iránt az alispán és az ügyészi hivatal tétetvén felelőssé. — Melly intézvénynek az alispáni felelősséget, és a testi büntetések mértékét magában foglaló részére föliratni határoztatott: hogy az alispán, a törvényszék elnöke nem pedig felsőbb birája lévén, valamint ennek birói itéleteit nem változtathatja, ugy azokért nem felelhet. — Egyébiránt a törvényszék által kimondott testi büntetések, a törvényben kiszabott mértéket ez ideig sem haladván meg, — ámbár a RR az emberiséget lealacsonyitó testi büntetéseknek, annyira nem barátai, miként azok végképi megszüntetését meleg kebellel ohajtanák; — tekintve mindazáltal a böttönök mostani szerkezetét és e megyében szük kiterjedését, nehogy a kisebb, vagy csak elsö izben bünös, a megrögzött gonosztévők közzé, hosszabb idöre bezáratván, erkölcsében szintugy, mint a börtönök büzhödt levegője miatt, egészségében gyökeresen megromoljon, — s nehogy azon már máskor megtörtént eset, *melly szerint* a börtönöknek minden □ ölén 7 rab szállásolt ismét visszakerüljön; — mind addig elkerülhetlennek látják a RR. azt, hogy az eddig gyakorlott büntetési rendszer, jövendöre is megtartassék, — míg e megyében czélszerübb javitó-ház, — mellynek épithetésére a felsőbb engedelem ez alkalommal is szorgalmaztatni rendeltetett — fog fölállhatni. — 10) A mult közgyülésen, bizonyos sócsalászok mikénti büntetése tárgyában keletkezett határozás folytában, a nmlgu Helyt.-tanács által odautasittatván a RR., — hogy országgyülési rendelkezésig a királyi kincstár biróskodását, a foganatba vételnél kimutatott vonakodás által ne hátráltassák, és a vereczkei harminczados ellen elhatározott tiszti köz-ügyészi kereset szüntessék meg; — a RR. továbbá is az elébbi határozatnál kivántak maradni. — 11) Néhai B. A. által, megyebeli B. mezővárosában, királyi vegyes adománynyal nyert, s halála után, a leány ágon jövő oldalagos örökösek által, a befektetett — követőleg — ősi pénzek, és javitások czime alatt elfoglalt, — mindazáltal a királyi fiscus részéről magvaszakadási perbe fogott, és a per lefolytaig, 1830ban legfelsőbb helyről érkezett parancsolat következtében zár alá vett részjószág jövedelmei, a folyamodó örökösöknek, az e részben 1837ben keletkezett megyei határozatnál fogva, a zárgondnok által kifizettetvén; — a fiscus folyamodására, legfelsőbb helyre fölterjesztett megyei határozatra, jelenleg olly tartalmú k. parancsolat érkezett, mellyben a határozat alapjául fölvett inditó okok hibásak- s helyteleneknek, és az illendőség korlátai tulhágásával előadottaknak kijelentetvén, meghagyatik: hogy a zár-elrendelő 1830-ki parancsolat, a jövedelmekre nézve is szorosan megtartassék — A megye RRei fontolóra vevén egy részről, hogy a fiscus, kezdetben a jövedelmek lezáratását nem is kérte, s az a felhivott első királyi parancsban nem rendeltetett; — másról, hogy a jövedelmek kiadását tárgyazó határozat inditó okait részletesen czáfolva nem szemlélvén, azoknak törvénytelenségéről meg sem győződhetnek; — ő Felségét jobbágyi alázattal megkérni határozták: hogy a RRket, törvényeseknek tartott alapokaik helyt nem foghatósága iránt, bővebben meggyőzetni, és a k. fiscust, a jószág iránt folyamatba lévő per bevégzésének szorgalmazására utasittatni kegyelmesen méltóztassék. (vége következik)

**Szegzárd**, november 27kén. A' Tolnamegyei közgyülés érdekesb eredményei ezek: Az elnök-alispán Deák Ferencz urat, ...) A...ye $183^2/_6$ és 1840. évi volt jeles országgyülési követ... ...ég 1836ban kitüntetett fényes hazafiúi érdeminek mél... ...nt a... ...és RR. közkivánatára akkor föispáni helyettes, jelenleg föispánja által a megye táblabirái közzé kineveztetett s kit a KK. és RR. hivatalba-iktatás s e megyéhez még szorosb kapcsolás eszközlése végett szives örömük kijelentése mellett elnökileg felszólitani ohajták.

A mint a polgári érdem koszorújával országosan megtisztelt nagy hazafi a megye tanácsteremébe lépett, a számosan egybegyült megyei RR. által harsogó ‚éljen' kiáltásokkal fogadtatván a birói hitletételével e megye táblabirói hivatalába beiktattatott. Ki is ezen, részéről mélyen érzett megtiszteltéseért a KK. és RR. iránt valódi tisztelettel párosult köszönetét erzékenyül fejezvén ki, magát a KK. és RR, mint legföbb kincsei közé tartozónak nyilvánitván, — emlékezetökbe ajánlotta. — Ugyanazon nap a megyei ifjuság a megyének fentisztelt nagy vendégét, kinek jelenlétén minden kebel öszinte öröm s lelkesedés érzelmivel dobogott, esti 7. órakor a szegzárdi polgárság nemzeti csinos egyenruhájú hangászkara kiséretében fáklyás zenével tisztelte meg. — Az ünnepély helyszine volt Augusz Antal t.biró úrnak szép izlésü kertet képező udvara, hol is Deák Ferencz urat a nagy tömeg nevében P. .B aljegyző jeles beszéddel üdvözlé. — Felolvastattak a megye fő-ispánjának 2. rendbeli hivatalos levelei. mellyek szerint a megye al-sz.birói hivataláról le köszönt K. L. úr helyett 2dik alszolgabiróvá a földvári járásban Erős Lajos, tiszt. aljegyzővé ifjabb Bartal György urakat, végre a simontornyai megürült sebészi hivatalra Sütkei Manó urat nevezvén ki, a hitletétel után mindhárman hivatalaikba iktattattak — de ez utólsónak kinevezését B. J. t b. mint nem tetszése szerintit éles kifakadásokkal támadta-meg. — P. M. táblabiró úr folyamodást adott elő, mellyben V. G. miszlai helv. vallású pap panaszkép adja fel, — miképen L. M. szinte miszlai romai szertártásu lelkész — Kozma István reform. legényt Kovács Terka r. c. mátkájával a megkivántató szertartások elmellőzésével a papi lakháznál mindennapi egyszerű öltözetében adta öszve, s tőlök az áldást is megtagadta, — esedezvén, hogy e törvénytelen eset megorvoslását a megye annak módja szerint eszközölje. — Melly esedező levél első alispán úrnak, hogy az érintett felek törvényszerű házassága pótlólag történendő megáldására az illető lelkészt felszólítsa, s törvényszabta kötelességének teljesitésére szép móddal rá birni igyekezzék, kiadatott; — melly tiszti közbenjárás ha sikeretlen maradna, f. évi martius 29ik napján illyes tárgyakban e megyének 130 szám alatt *keletkezett végzése szerint*, — alakitott törvényszék *a bévádolt lelkészt* nyomban maga elibe idézvén, *a tisztiügyésznek felperessége* alatt megpereltetvén, *a feladott sérelmes* ügyet az 1647: 14. t. cz. rendelete szerint megbirálandja, s a hozandó itéletnek valóságos végrehajtással is sikert szerzend, melly törvényszéknek tagjai azonnal ki is neveztettek. — 4) Ugyan P. M. t.b előadta, mikép Benyóvszky Jozéfa r. k. hajadonnak, Fördős István ágostai vallású megyei közbirtokossal menyegzőre kelésekor — a megyés püspök a szegzárdi espereshez intézett válaszlevele szerint a 3szori kihirdetéstől kért fölmentést megtagadá, a házassági szentségeknek templombani kiszolgáltatását s a papi áldássali megerősitését eltiltá; — ennek következtében az ágost. vallásra áttérését magában eltökélé s ezt ő cs. kir. apost. Felsége által legkegyelmesebben megengedtetni, a 6. héti oktatás alól magát felmentetni kéri. — Komoly megilletődéssel emlékeztek a KK. és RR. ezen egész terjedelmében felolvasott folyamodás tartalmából — azon surlódásokat s lelki nyugtalanságokat okozta pásztori körlevelekre, — mellyek a vegyes házasságokban a rom. cathol. főpapok által kibocsáttattak, — e jelen esetre azonban, mivel az eltökélt áttérési nyilatkozat az áldás-megtagadást megelőzte — az 1647: 14. 1791: 26. t cz által meghatározott büntetés alkalmaztathatását a KK. és RR. fel nem találván az előadott folyamodásnak legfelsőbb helyre leendő felterjesztése mellett ezen r. c. hitről az ágostai vallásra eltökélt áttérési esetet ő cs. kir. apost. Felségének az 1791: 26. t. cz. értelmében mély tisztelettel felterjesztetni rendelték.

**Túrócz** megyéből, november 18kán. Régi municipalis institutiókkal jár, miszerint minden katonai évnek végén, vagy a következőnek kezdetén rendkivüli közgyülés tartatik, mellyben minden részletes számadás az illető tisztviselők által benyujtva, mint p. o. az iró vagy ruházati szerek megszerzését, utak, hidak, és más megyei épületek épitését, vagy azok javitását érdeklők, miután azok előbb még a számvevőtül átnézettek volna, nyilván megvizsgáltatván, a hiteles oklevelekkel támogatott költségek kifizetése a honi pénztárnál csak ekkép rendeltetik meg. Ez alkalommal az utibiztosok s hajdúk napdíjai a főuti igazgató által elismerve jóváhagyatnak, s az egyes adózók folyamodásai, mellyeknél fogva némi kárpótlást, vagy segélyt a pénztárból követelnek, tárgyaltatnak. Ide tartoznak t. i az ügyefogyott kisded árvákat ellátó, vagy az úrbéri telkeken köbül házakat épitő egyének más hasonneműekkel együtt folyamodásai. A kisded 1—7 éves árvák táplálásaért évenkint 10 p. forint, a köbül készült lakházak hosszában s szélességében minden ölért, de a belső falak ide nem számíttatnak, sem pedig a magasság, 30 pengő kr segély nyujtatik. — *Illy* tárgyakkal foglalkozó közgyülés, melly assignationálisnak neveztetik, e hónap 15kén tarta-

tott, s be is végződött, kivevén, hogy a mennyire némelly végzéseknek némellyek eleget nem tettek volna, ez mind az elnök, mind pedig a Rendek által kijelentett roszszalásra alkalmat nyújtott: — kivevén továbbá, hogy némellyek napdíjaira szigorúbb észrevételek történtek, s azok száma körülményekhez képest le is rovatott, ez alkalommal semmi más nevezetes tárgyú végzés nem hozatott. — A kellemes időjáratot hó váltá fel, ámbár annak a lapályon elenyészéshez még reményünk van.

**A Győrmegyei** 1841ki novemb. 18kán s következő napjain tartatott közgyülésnek nevezetesb tárgyai ezek: a mult közgyülésből az ő felségétől legkegyelmesebben kinevezett m. főispánnak megtiszteléseül s e vmgyébe megjelenésére meghivásaul kinevezett számos küldöttség e hó 16án tisztjében eljárván Székesfejérváron megtevé hivatalos jelentését szónoka m. megyei püspökünk által, ki előadta, mikép jártak el meg bizottságukban, milly kegyesen fogadtattak a m főispántól; különösen kiemelvén, hogy m. főispán urat megkérte, méltóztatnék e megyét kölcsönös bizodalommal s részrehajlás nélkül kormányozni, mint ezt legközelebb előde is tevé, mit m. főispán ur elhatározott szándékának lenni nyilvánita, s a küldöttség szives meghivása következtében az e megyei házban beigtatás és közügyek elintézése végetti megjelenéseül a legközelebbi dec 13kát tüzte ki. Jelentetett ez alkalommal, hogy m. főispán urat ő felsége a pompás beigtatástól kegyesen fölmenteni méltóztatott. Ez után közöltetett a nm. magy. kir. udv. kanczelláriától küldött s a leendő beigtatáskor m. főispántól leteendő eskünek szövege. Ez vitára és ellenzésre adott alkalmat. Ellenzették az esküformulát, mert a főispántól leteendő eskü után törvényünkben meghatározva, s az igen lényeges és alkotmányba vágó dolog lévén, annak változtatása csak törvényhozási uton lehetséges még akkor is, ha annak csak szórul szórai magyar fordítása czéloztatnék, annál inkább tehát, mert az eskü többet foglal magában, mint a törvénykönyvben foglaltatott, t. i. különös hűségkövetelést az országló fejdelem iránt. Erre mondák, hogy ő felségének van joga hűséget kivánni mindazoktól, kik szolgálatában vannak, s aztán a hűség igérete ő felségének nem veszélyes az alkotmányra nézve, mert ő felsége koronázásakor mind a biztositó levélben, mind esküjében igéri, hogy a törvényeket fentartani, s ezek szerint kormányozni akar; ki tehát közvetlenül hűséget igér ő felségének, azt igéri közvetve a törvényeknek s alkotmánynak is. Kifogás történt az eskü azon része ellen is, mellyben a latin szöveg után mondatik, hogy a főispán az isten s ennek igazsága szerint fog itélni; mert vannak alkotott törvényeink, mik szerint minden birónak itélni kötelessége. Az eskü megváltoztatásában a RRdek sérelmet látnak, s azért adassék e tárgy az országgyülési dolgokkal foglalkozandó választmánynak. — Olvastatott Csanád megye levele, mellyben a hús-mérési (szék) jogot a jövő országgyülésen törvény által eltörültetni akarván, ebbeli közremunkálásra felszólítja a vármegyét, hogy ez által is az adózó nép sorsa enyhitessék. Erre mondák, hogy ez épen nem fog a népen segíteni, mert most még csak van, hol vehet a paraszt húst, de a székijog eltörlésével nem is vehetne. A felszólitás nem pártoltatik. — Fejér vmegye felszólítja a RRket, hogy miután a legközelebb mult országgyülésen a felső táblánál ő fensége az ország Nádora gondoskodásából gyors iró használtatott, kérnék meg ő fenségét, méltóztatnék eszközölni, hogy a legközelebb tartandó országgyüléskor az alsó táblán is kész gyorsirók legyenek. Ezt egyetlen egy ellenzette, mert, ugymond, az alsó táblának naplója már meg. s rendezve van, abban változást tenni felesleges azért is, mert Somogy vmegyét kivéve, az ellen még senki sem tett kifogást; aztán a gyorsirókkal sem nyerünk czélt, mert tapasztaltuk, hogy a felső tábla naplója is igen későn jelent meg. De erre mondatott: a naplónak czélja, hogy azokat, mik az országgyülésen történnek, minél hamarabb és hiven olvashassák legtöbben, s igy a nyilvános dolgokbani részesülhetés és legnagyobb nyilvánosság eszközöltessék, azt pedig csak gyorsirókkal lehet elérni; az eddigi mód lassú és hívtelen, mit egy volt országgyülési érdemes követ azzal bizonyított, hogy sokszor ollyak voltak neve alatt kiadva, miket soha sem mondott, és magáénak nem vallhatott; a felsőtáblai napló később megjelenésének oka pedig a gyorsirók hiánya volt, legyenek ezek többen, hogy például mig egyik tisztázza azt, mit az országgyülési ülésben feljegyzett, addig az ülésben másik lehessen, s ekkor az említett késedelem megszünendik. E tárgy iránti tanácskozás közben említtetett, hogy talán nem lesz elegendő ő fenségét a teendőkért megkérni, hanem, mert ez üdvös szándék is pénz nélkül nem létesülhet, szükséges költségfedezés módjáról kellene gondoskodni. S itt egy rész azt mondá, hogy, mert a nemességnek érdekében fekszik leginkább az országgyülési naplónak hiv és sebes közlése, annak kellene viselni a szükséges eszközt t. i. a költséget, s mert önkényes adakozásokból nem sokat remélhetni, mindenikre ki kell vetni a tőle fizetendő összveget. Más rész a szegény nemeseket pártolá, kik már úgy is az országgyülési, szinházra, muzeumra sat. fizetendő költségek által eléggé terhelve vannak, e terhelésben s fizetésre-szorításban a nemességnek elnyomatása és végromlása lappang. Mondatott ez iránti tárgyaltatásközben az is, hogy az rosz határozatok oka, mert gyermekek, szegények és királyi hivatalt nem nyertek végeznek, lármájokkal, pisszegésökkel a józanabbakat a beszédtől elijesztik, például felhozatott az országgyülés is. Erre szokottnál hevesebb vita keletkezett, egyik ezt megsértésnek mondta, mind azokra nézve, kik nyilván tanácskozni szoktak, mind pedig az egész közönségre, kinek nevében a határozatok történnek; másik tudni akarta, mellyik rendbe sorozta őt a szóló, mert ő is a határozatokba befolyni szeret és szok; talán szegénynek tartja a szóló mindazt, kinek fekvő birtoka ntncs! erre az volt a felelet, hogy szegény az, kinek semmije sincs, tehát a zavarban semmit sem veszthet, hanem csak nyerhet. Az ingerültség csak nehezen csilapult. Kéretett legalább elvül kimondatni, hogy a vmegye nemessége kész magára vállalni az ebbeli költséget, ha az kivántatni fog; de a Rdek abban egyeztek meg, hagynák a dolog bővebb elintézését ő fensegére, ki valamint az előbbi országgyülésen költség-kivánás nélkül tudott szerezni gyorsirót, úgy ismeretes bölcsesége szerint fog jövőre is a dologban módot találni; ez uttal tehát csak a szükséges előgondoskodásért kéretnek még ő fensége, minél tovább a fejérvmgyei felszólitás ugy sem terjed. — (Folytatása következik). 25.

A pestmegye pártfogása alatt alló hazai első Takarékpénztárnál: a mult october 31kén tartatott közgyülés határzata következtében folyo december 12ik napjától jövő évi január 4ik napjaig, — meddig t. i. a folyó évi számadások elkészittetni, s az e végre szabályosan kiküldött bizottság által a jövő januar 9kén tartandó közgyülés elibe terjesztetésük tekintetéből előlegesen megvizsgáltatni fognak, — minden betételi és visszafizetési kezelések megszüntetnek, s ezekre nézve a hivatal a kitett napig zárva lesz; minélfovga azok, kik még ez évben a pénztárba betenni, vagy pénzöket onnan visszavenni kivánnák, a kitett határnapra ezennel figyelmeztetnek. Felszólíttatnak egyszersmind s tisztelettel megkéretnek a t. cz. részvényesek: hogy az alapterv s több közgyülési határzatok következtében a jövő 1842ik évben életbe léptetendő jobbágy-kölcsönnek az e végre kijelölt tartalékpénztárból mi móddal, s mi biztositék mellett lehető eszközlése iránti nézeteiket s illetőleg javaslataikat az e tárgyban Karácson után összeülendő bizottság elnökével segédigazgató Fáy András urral legfeljebb folyó hó 24ik napjaig irásban közölni olly végből sziveskedjenek, hogy ezen már bizottságilag, de választmányilag is többször vitatott tárgy iránt ez utólsó bizottság a közgyülésre a közkivánatnak megfelelő, de viszont a pénztárt is biztositó véleményt adhasson. Kelt Pesten december 1ső napján 1841. Szalay József m. k. titoknok.

**Erdélyi országgyülés.** Nov. 18kán mint 3dik orsz. ülésben a jegyzőkönyv-szerkesztés kerülvén szőnyegre, orsz. elnök ő mlga előterjeszté, hogy Magyarországbul Hajnik Károly ismeretes gyorsirót meghítta, kinek segélye által tökéletesb beszédtár szerkeszthetik. A RR. köszönettel fogadták e gondoskodást s határozák, hogy Hajnik Károly beszédtári szerkesztvényét egy az orsz. RR által választandó biztosság hitelesítse. — Másik ülésben határozattá vált, hogy a jegyzőkönyvnek 3 kiegészitő osztálya legyen, u. m. jegyzőkönyv, iromànykönyv és beszédtár. Az 1sőbe az orsz. gyülésen folyt előterjesztések s ezekre hozott határozatok s egyes szónokok kivánt beszédei; a 2dikba a RRkhez intézett s az ülésből kelendő minden iromány és adatok, s a 3dikba az orsz. ülésekben folyt beszédek irassanak. Ez osztályok megbirálására választatott a nov. 19 s 20kai orsz ülésekben az 1837ki mód szerint titkos szavazattal 35 tag. — Alsófejérmegye követe, b. Kemény Dénes utasításánál fogva nagyobb nyilvánosság végett orsz. gyülési hirlapot inditványozván a RR. az országos elnök nyilatkozatán megnyugodtak, miszerint bevárják, vajjon a mostani hirlapok nem felelhetnek-é meg a kivánatnak; továbbá a RR. felszólítására késznek ajánlkozott az orsz. elnök megkérni a RRk nevében a kir. főkormányszéket, hogy ez a most fenálló hirlapok elibe gördített akadályokat mozditaná el. —

## Ausztria.

Bécs nov. 25. Majd egy éve, hogy a kormány által újonan kihirdetett bélyegtörvény életbe lépett, s igy ezen egy-évi tapasztalás alapján e törvény iránt némelly észrevételeket közölni lehetségessé válván, annak rövid vázlatát adni annál kevésbbé gondoltam helytelennek, mennyivel bizonyosabb, hogy az anyagi kérdéseknek hazánkban is naponkint növekedő fontossága, más országok ebbeli törvényeinek ismeretét kivánatossá, sőt némellykor szükségessé is teszi. Már hosszabb idő óta az ausztriai kormány figyelme és törekvései oda irányozvák, hogy a törvényhozásban, törvénykezelésben s közigazgatásban, mennyire azt a fennálló viszonyok megengedik, nagyobb egyszerüséget s egyformaságot eszközöljön, és bár azon számos a dolog természetében gyökerezett akadály, mellyek egy systematicus törvényhozástól el nem különözhetők, üdvös törekvésinek várvanvárt eredményit gyakran majd egészben, vagy részletesen megsemmiti; még is annak nemes irányát el nem ismerni még azoknak is lehetetlen, kik e sorok szerzőjével azt tartják, hogy a legszorosb logicai elmélkedéssel szerzett törvények is gyakorlatilag czéljoknak nem mindig felelnek meg, minthogy a polgári társaságot képező egyének és azok viszonyai minden logicai következetességtől távol, gyakran olly anomaliákat képeznek, mellyek a törvényhozó munkájának egységével s összehangzásával megütközvén, annak legjobb czélzatit is megsemmitik. Bár ezen észrevételek a kérdésben lévő bélyegtörvényre nem egészen alkalmazhatók, még is elegendők azon esemény megfejtésére, hogy a törvény két főelve „a bélyegrendeleteknek egyszerítése, a bélyegzendő tárgyaknak némelly főbb osztályokrai megszorítása által“ és „minden nyomasztó kezelésnek lehetőségig elkerülése“ a közönségnél általános méltánylásra nem találtak, és sokan csak finantzialis munkálkodást kerestek olly törvényben, melly által még is a közjövedelmek nemcsak nem növekedtek de alább is szállottak. A két fönnemlített czél elérésére leginkább a következő rendeletek irányoztattak. 1) Az eddig fönnálló személyes rangú, nem kevésbbé a dicasterialis és hatósági bélyegek, szintúgy mint számos más eddig fönnállott becsüárok (Taxen) a mortuarium és örökségi adó eltörültettek. 2) Minden másodbélyegzés (Naehstämpelung) megszüntetett. — E fontos áldozatok kipótlására némelly hiteles irományoknál nagyobb bélyeg határoztatott, mint előbb a tárgy becséhez, a kiadó személy rangjához, vagy magának az irománynak természetéhez képest megkivántatott, a középbecsü tárgyaknál az osztálybélyeg némikép fölemeltetett; — minden iromány-ivtől egy hasonnagyságú bélyegpénz lön megkivánva; végre némelly irományoknál egy nagyobb becsüár határoztatott, melly mindazáltal azon számos könnyebbités által, miket az alattvalók nagy része a patrimonialis és községi itélőszékek jegyzőkönyvi becsüár leszállitása által nyert eléggé kipótolvák. A legtetemesb ellenvetés, melly ezen új törvény ellen fölhozatott, abban áll, hogy annak rendeletei leginkább a polgári társaság alsóbb osztályit sújtják, és tagadhatlan, hogy ezen észrevételben sok igazság találtatik, de azon főelv, melly ez esetben is leginkább tekintetbe veendőnek látszik, egyedül az: arányban állnak é a fönnemlített egyszerüsitési törekvésnek kedvezései annak mellőzhetlen és kellemetlen következésivel. E kérdést csak a tapasztalás fejtheti ki eléggé, s az, a mint látszik, eddig ke[illegible] nek mutatkozott. — Magyarország ezen új törvény által minden gezendő tárgyakra nézve, mint bélyegmentett (stämpelfreies) külfölddel egy lábra állíttatik t. i. az ott keletkezett iromány[illegible]

ha kirekesztőleg a monarchia örökös tartományit kormányzó hatóságoknál (mint p. o. a cseh kanczelláriánál, a német itélőszékeknél) Magyarországon kivül kezelendő tárgyak iránt vétetnek hivatalos tanácskozásba, — a másodbélyegzésnek (Nachstämpelung) a fönnálló törvények értelmében vannak alávetve.

Az új franczia követnek, gróf Flahautnak megérkezését az újságok hirdették, és így Sir R. Gozalon megérkezése után az itteni diplomatiának személyzeti átalakulása be volna végezve, az egyetlen orosz követséget kivéve, melly irant még semmi bizonyos határozva nincs. Gróf Medem ugyan nem sokára ide váratik, mindazonáltal ketséges: fog-é tartosan itt maradni, minthogy ő nem leend az itteni követség egyetlen főnöke, hanem annak foglalatosságai fölosztatván, ő egyedül maga viendi, mint mondatik, a politikai tárgyakat, a többi elintézése addig is a már hoszasb idő óta itt szolgáló követségi tanácsos Struve igazgatására bizatván.

**Orosz és Lengyelország.** A Times nem rég szerencsésnek vallá magát jelenthetni, hogy azon hírek, mellyek Lengyelországnak oroszhonnali szorosb összeforrasztását eszközlő ukázokra nézve terjesztettek, nem valósulnak meg. Az augsburgi köz. újság azonban a Times ezen jelentését közölvén, hozzá tevé egész határozottsággal, hogy azon hírek az említett angol újság állítása daczára csakugyan valók; és nem alap nélkül: mert egyik levelezője a „lengyel határszélekről" — ki amaz ukázok léténék, úgy látszik, örül, — azokat legújabban egész terjedelmökben nemcsak megerősíté, de reményét is fejezé ki az iránt, hogy az összeolvasztás e művének kivánt sikere bekövetkezendik. E levelező egyrészt magasztalva az orosz kormány ebbeli törekvéseit, ha nyilván nem roszalja is, legalább nem helyesli a porosz kormány tettét, minélfogva az a porosz monarchia alatti lengyeleknek nyelvök s vallásuk további fentartását nemcsak nem akadályozza, de mindkettőre nézve szabad gyakorlatot engedvén, nyelvök müvelésének s használatának tág mezőt enged. Szerinte azon vámrendszer, mellyet az orosz kormány megalapított, s melly a lengyel tartományokat délre s nyugatra olly szorosan elzárja minden szomszéd nemzetekkeli közlekedéstől, csak üdvös: mert ez a megkezdett assimilatio munkájának tökéletes bevégzésére vezet, azon fölül pedig kényszerítő mód gyanánt fog szolgálni a lengyel tartományokbani műipar emelkedésére és virágzására! Ám legyen e jó úrnak az ő hite szerint, ki az 1830d. zendülés által megszakasztottnak hivén minden előbbi alkotványos viszonyt, az orosz kormány ezen összeolvasztó rendszerét nemcsak menteni, de magasztalni is tudja; mi azonban, megvalljuk ismételve, elszoruló kebellel nézzük az absolutismus-nak ezen folyvást haladó munkálatait, mert általa egy országot, egy nemzetet látunk, nem sorvadályos beteg gyanánt odaenyészni, hanem egy hatalmas anatomiai kés által fölvagdalt tetemnek csontjait látjuk gyógyszertári mozsárban izzé-porrá zúzatni, melly többé egy külön, magánálló testté soha össze nem alakulhatván, nem fog bástyaképen emelkedhetni a netán rohanást kezdendő éjszaki árnak. Most már pénzei assimiláltatnak a nagy országéihoz, hogy kereskedése azéval szinte összeolvadjon. A czélnak tökéletesen megfelelő rendszabály, kivált miután szomszédaitól elzárva, csak keletre s éjszakra adhatja fölöslegét, csak onnan veheti szükségeit! Tudjuk, hogy számos rokon kebel fog velünk felsohajtani, látva e derék nemzet enyésztét, s velünk elismerni, hogy alkotványos szabadság utáni vágyát drágán, igen a legdrágábban — mert mi lehet drágább egy nemzetéletnél — fizeti meg! És a mi szeretett szlávrokonink, a mi kedves ikertestvéreink, oda tekintve éjszak felé, nem ohajtják - e inkább a mi alkotványos rendszerünket, melly felett törvényszerető fejdelem, s szabadságot elvező nemzet őrködik, mint ama rendszabályokat, melly egy nemzetet tüntet el Europából nyelvével — s maholnap tán vallásával is? Köztünk többnyire félreértés oka viszályainknak: értsük meg egymást és fogadni mernénk — egyek leszünk! — Mig az összeolvasztás munkája itt folytattatik, addig az angolok a hazátlanul vándorló lengyelek segedelmezése végett tánczolnak. E nemes czélra már négy tánczvigalom adatott Londonban; legujabban nov. 17kén, melly az előbbieket fényre és részvétre fölülmulta: mit részben annak is tulajdoníthatni, hogy miss Adelaide Kemble, az angol daljátékok mai hősnéje, a tánczvigalommal összekötött zenészetben tettleges részt vön. Enyhítse bajaitokat, ha lehet, e vigsággal gyüjtött alamizsna; veszteségtöket s ebből eredő szívkínaitokat, tudjuk, a leggazdagabb ajándék sem pótolhatja, a világ aranya sem enyésztetheti el!

**Spanyolország.** ⁂ A P. Hirlap szeszélyes párisi levelezője azt mondja, hogy „Guizot ministernek csakugyan komoly szándéka végrehajtani azon tervét, hogy a spanyol kérdések europai congressus által intéztessenek el". Lehet, hogy azon salonokban, mellyekben a levelező megfordul, beszéltek Guizot úr e szándékáról; annyi azonban bizonyos, hogy ezen eszme mindjárt fogamzása után olly nehézségeket talált Bécsben és Londonban, mík szerint annak létesítése felől novemb. közepe táján Guizot úr komolyan már nem is gondoskodhatott. Így értesítnek legalább német lapok párisi s londoni levelezőji, s így a jelentősebb londoni hirlapok is. A M. Post igen kedélyes hangulatban irt e tárgy felett, és szavai nyilván mutatják, hogy Guizot úr szándékát úgy pártolá, miképen soraiból akárki is könnyen észreveheté, hogy az egész tárgyat tréfának tekinti. — A mi csekély véleményünk szerint is egészen fölöslegessé lesz az európai nagyhatalmak spanyol ügyekbei avatkozása: mert a rend e szép félszigeten, — már akár azért hogy Espartero úr szilárdul forgatja a dictatori pálczát, akár pedig mivel maga a nemzet kifáradva a hosszu éveken át tartott forradalmak s nyugtalanságok alatt, végre jó vagy rosz kedvből pihenni akar — csakugyan napról-napra erősebb lábra kezd állani. — Madridban novemb. 11d. don Domaso Fulgosio lövetett agyon; ez — mond a Times madridi levelezője — hihetőleg utolsó azok közül, kik az octoberi palotatámadásnak áldozatul estek; anyjának Esparteroval történt pamplonabani jelenetérül ugyanazon levelező szívrázólag beszél: sükere azonban anyai esdeklésinek nem [illegible] mert e fia agyonlövetett, testvére pedig Jose, kinek halálítélete tíz [illegible]ágra változtaték, a Marianna-szigetekre vitetett.

[illegible]is, nov. 21én. A Gazettaban béke és barátsági szerződés kö[illegible] [illegible]olhon s Ecuador amerikai köztársaság közt. Igy lassan[illegible]a lépnek a spanyol gyarmatok a hajdani anyaországgal.

Valenciában a fellegvár lerontása nov. 16án felfüggesztetett; a kormányzó jövetének hirére lecsendesültek a lázadók. — Novemb. 15kén Madridban ismét szigorú elitélés történt: az esküdtek a „Cangrejo kiadóját hat évi fogságra itélték. A Huracan még mindeddig röpiratként jelent meg.

**Nagybritannia.** Az augsburgi köz. újság egyik londoni levelezője, Mr. Alexandernek jerusálemi püspökké lett kineveztetéséből alkalmat vesz Nagybritanniának világbirodalmi, s világpápasági szándékáról emlékezni: azt az angol egyház terjesztése, amazt elhagyatottabb gyarmatainak népesítése által törekszik elérni: e népesítés pedig az anyaországokbuli kiköltözők által fogna utóléretni, melly egyszersmind egyedüli s legbiztosabb eszköznek állíttatik az alsóbb néposztály inségének enyhítésére, megszüntetésére — a gabna-egyedárusok által. E czélból a kormánynak népkivándorlás rendszerítését illető terve gyámolítására legújabban népes gyülekezet tartatott a cityben. — A királynő s magzata legjobb egészségben vannak; a keresztelés decemb. 5d. táján fog a windsorpalota Sz. György-kápolnájában véghezvitetni. Az özvegy királynő egészségi állapotja iránti hírek is megnyugtatóbbak; éjei csöndesek, betegsége jelei azonban nem változnak. — Novemb. 17d. tartotta az irlandi alkiraly de Grey gróf első reggelényét (lever); tory-levelezők az IV. György ideje óta a legfényesebbnek s legnépesebbnek hirlik. Megjelent a dublini lordmayor is O'Connell hivatalos pompájában; találkozása azonban de Grey-vel igen hideg vala.

Turinban september 6kán hajózási szerződés köttetett Nagybritannia és Szardinia közt.

Zadkiels Almanach második kiadásában az ujdonszülött királyfinak jövendölés tétetik; ő az ijász jegye alatt született: ez azt jelenti, hogy karcsú, szőke és deli lesz, hasonló magas atyjához. Születésekor a hold j[illegible] viszonylatban állt Merkurral: ez világos elmét és okosságot jósol számára. Jupiter és Venus, az áldás csillagai, egyenesen hatoltak le hatalma[illegible] sugárzatban: e szerint szelíd jóakaró király leend, de ki egyszersmin[illegible] erős kézzel tartandja a kormánypálczát, s néha némi makacssággal ma[illegible] radand véleménye mellett. Fájdalom, rézsut veti sugárait a nap felé a[illegible] álnok Mars: mi azt jelenti, hogy a királyfi gyermek-évei nem lesznel[illegible] mentek nynvalyától; s ezenfelül Saturnusnak négyszög-fénye arra muta[illegible] tott, hogy az életben gond, baj, s hatalomcsökkenés fognak bekövetkezn[illegible]

London november 19kén. A hirlapokban felszólitások foglaltatna[illegible] London több negyedeiben uralkodó inség enyhitésére. Aláirások nyit[illegible] tattak e végre; s London községi tanácsa vevé pártolása alá a jótev[illegible] vállalatot.

A M. Chronicle így itél Quénisset pöre felől: Orgyilkolás és király[illegible] ölés mindig utálatot s borzadást gerjesztének, s annálinkább minél na[illegible] gyobb a szellemi energia, melly a bünöst sarkantyúzza. Reszkettün[illegible] azon monarchia és polgáritársaság sorsaért, *melly olly szörnyen elhatár*[illegible] *zott gonosztevőktöl támadtaték meg, mint Fieschi, olly értelmes* [illegible] *benső erejű vakbuzgókodóktól, mint Alibaud. De mióta illy vétkeket oll*[illegible] *emberek követnek el, minők Darmés és Quénisset, kik alig birnak fel*[illegible] *fogni bármi eszmét, legkevésbbé politikait,* reméljük, hogy végkép [illegible] fog enyészni a királyölési merény: minthogy e szereppel már csak okta[illegible] lanok foglalkoznak.

November 18kán végre egészen elkészült a Temze-tunnel aknája; ezentúl a kocsik és gyalogok számárai bemenetek fognak építtetni.

A majd egészen kész Manchester-sheffieldi vaspályának eddigel[illegible] csak 8 angol mérföldre terjedő vonal nyittatott meg nov. 18kán Manches[illegible] tertől a Godley-hidig.

Plymouthban nov. 17kén a mayor elnöklete alatt nagyszámú gab[illegible] natörvény elleni gyülés tartatott, mellyet hiába törekedtek a chartistá[illegible] zavarni, mellyben John Russell lordhoz olly értelmű felirás határoztatott[illegible] hogy Plymouth lakosai benső hálát éreznek ő lordsága iránt nemes tö[illegible] rekvéseért, mellyeket hivatala viselésekor kifejte a kereskedés ügye s szegények segélyezése körül, miért is forróan ohajtják, s reménylik lordságának hivatalába visszalépését.

**Francziaország.** A Journal des Debats rögtön megváltoztat[illegible] hangját Espartero felől, mert, úgy mond, cselekedni tud, rendet terem[illegible] s a forradalmiakat szétveri; csak ezen úton fogja feledtetni előbbi cse[illegible] lekvésit. — Az oppositio-lapokat neveti a J. des Debats, mellyek minisz[illegible] teri crisist látnak három napi csöndes tanácskozásban, holott nem e[illegible] gyéb, mint elkerülhetlen nehézség a budget meghatározásában.

A septemb. 22kei vallatásban ismétlé Quénisset előbbi vallomásit[illegible] s azt mondá: ő ugyan tudta, hogy egy királyfi van a katonák élén, d[illegible] nevét nem ismeré. Utóbb birtokos emberekre is hivatkozván, azt mond[illegible] hogy Moulon butorárust igen érdeklé az ügy, ki 25,000re tevé az össze[illegible] esküdtek számát, s egy leendő Bertalan-éjszakáról beszélt a hivata[illegible] nokokra nézve. Szembesíttetvén több vádlottal s tanúval, szilárd besze[illegible] de azt mutatá, hogy igazságot szólt. 30án azt vallá, hogy a compl[illegible] meg volt ugyan érve, de a királyfi érkezése meglepőleg történt. Octo[illegible] 2án vallá, hogy semmi igéret sem tétetett neki, hanem olly indulatlázba[illegible] volt, melly kész vala a kormány tiszteit megtámadni. Végre a novem[illegible] 8kai vallatáskor kimondá, hogy 1840ik januarban fogságban levén me[illegible] ismerkedett több odazárt republikanussal, s többek közt neki Mathieu[illegible] ha a respublika győzend, 5000 franknyi jövedelmű hivatalt igért. Csa[illegible] tiz hónappal a fogságboli kiszabadulta után találkozott az utczán otta[illegible] egyik pajtásával Prioullal, s ekkor kezdé ismerni Martint, ki vele vol[illegible] Vallomásai szerint befogattak mind a tőle vádlott egyének, bizonyos Du[illegible] four-t kivéve, kit nem lelhettek. Mindnyájan a travailleurs égalitaire[illegible] főnökei, kik még a felsült merény után is gyülést tartának, tovább[illegible] tanácskozandók, mit kelljen cselekedni. Legtöbbször fordúl elő Colom[illegible] bier csapláros neve a vádlások közt; nála tartattak az egyenlőség[illegible] munkások gyülekezetei. Itt iratott a toulouse-i nemzeti őrséghez int[illegible] zett felirás is alá, mellyet, mint Quénisset mondja, több jól öltözött embe[illegible] is alá irt, kik azonban csak néhány perczig maradtak ott. Tartattak azon[illegible] felül még más titkosabb összejövetelek is, mellyekben Colombier rész[illegible] vőn. Fegyvereket szereztek, löveteket csináltak, Quénisset azonban so[illegible] ha többet nem látott a már említett pisztolyoknál. — Colombier sep[illegible] 15én fogatott el. Házában többféle republikánus könyvek találtattak. Co[illegible] lombier két hirlapot is tartott a Commerce és le Peuple-t, noha ő alig tu[illegible]

olvasni. A toulouse-i polgárokhoz irt levelet ő maga nem irta alá, hanem bizonyos Miroufle műasztalos hordozgatá szerte. Ő, úgy mond, nem hallgat arra, mit beszélnek vendégei a csapszékben. Utóbb azonban bevallá, hogy égalitairek csakugyan jöttek hozzá, s köztök az is volt, ki a pisztolyt elsütötte. De a maga részéről személyes részvevést Colombier tagadja.

(Quénisset vallatásai folyt.) Qénisset, minthogy az említett borház szomszédságában lakott, mindennap beszólt, s többféle hirlapot, a Journ. du Peuple, National, Commerce, Populair-t hallá felolvastatni. Múlt szombaton, 11én megtudta Colombiertől, hogy nem sokára tetemes ujsággal fogszolgálhatni, mivel holnap a Carré Saint-Martin negyedben főnököket fog kinevezni a lelkesült tömeg számára. Hétfőn mondá neki Martin, hogy emberei gyüjtésével foglalkozik, s ugyanaznap Colombiernél több embert talált, béke s csata felett vitatkozót, s néhány már töltéssel volt ellátva; köztök vívómester is volt, kinek számos kardjaiból gyilkokat akarának készítni, de e munkát nagyon bajosnak találák Fegyverek iránt tanácskozván, Jean Marin azzal biztatá a többit, hogy a sorezrednek elég puskája van, el kell foglalni azokat; a czimborák már helyeiken vannak, közelg az óra. Marin tá ozott, Dufour pedig lövetéket osztogatott némellyeknek, mindenkinek kettőt. Most kérdé Quénisset, mi vétetnék tehát czélba s azt felelé Dufour: forradalom lesz, a 17ik ezredet le kell fegyverzeni; te engedelmeskedni fogsz főnökidnek, emlékezzél meg a mi mondaték, s köz katonára ne lőjj. Quénissetnek még nem volt fegyvere; Justtel találkozván ettől egy csapláros szobájában pisztolyt kapott, melly spanyolnád segedelmével tölteték meg, s egy másikat Boucheron pajtása számára. Just így szóla hozzá: te e fegyvereket használni fogod, s ha elmulasztanád, tudod, hogy még birunk másokkal, s hogy rajtad szavunkat be fogjuk teljesíti, — s ekkor felső inge alá rejté a pisztolyokat, mikép Just az övéit. Sokfelé keresé czimboráit, de sehol nem látott egyet is, kivevén Boucheront, kinek egyik pisztolyát adá. 10 óra után a barrière du trônehoz visszaérkeztekor jött a katonai menet, ezt a traversière utczáig követték, s itt Martin ide s tova szaladgált, embereit gyüjtendő. Én nem ismerém a királyfit, mond Quénisset, s kérdém Boucheront, itt volna e Lajos Fülöp, s ő azt mondá, hogy az egy tábornok. Midőn keresztül léptem a meneten, sok fiatal embert láttam, kik reggel lövetéket kaptak. Boucheron jobb felől állt mellettem. Ekkor lármázni kezdének: Éljen a 17ik ezred! Le Lajos Fülöppel! Le Guizot-val! Le a királyi családdal sa herczeggel! Just a tiszti karra mutatva sugá: oda kell lőni. Ekkor bal kezemmel felsőingen alól kihuzám a pisztolyt, s ugyanazon bal kezemmel lőttem a jelelt irányban, senkit sem vettem czélba, mert rá nem értem, és senkit sem ismerék. Már távozni akarék, midőn egy férfi hátulról megragadott; birkóztam vele, de gyáva czimboráim nem segítettek; ekkor mondám elfogóimhoz: *én vagyok*, öljetek meg! — Későbbi vallatáskor mondá Quénisset, hogy *a tett lövés pillanatában látá*, mikép Boucheron is pisztolyához nyúlt, s *ő azt hivé, hogy vele együtt lőni fog*; de minthogy igen hirtelen lőtt, amaz alkalmasint *megijedt s elejté a fegyvert.*

Páris, nov. 24d. A cabinetbeni viszályok *-a Constitutionnel szerint — míg* nem szüntek meg; Humann diadala Soult felett nem tartott soká Egyébiránt azon meggyőződését nyilvánítja e lap, hogy a kamarák összeüléseig a miniszterség még csak elteng, azon túl azonban tartósságára nem számíthatni.

**Németország.** Stuttgart, nov. 6kán. A követek kamrájában Werner úr indítványozá, hogy a vándorlások és kiköltözések szabályozására s czélszerűsítésére kiköltözési- s gyarmati-egyesület alakítassék, mellyet a kormányzás más kormányokkali összeköttetésivel, tetemes számu részvények átvételével sat. pártolni kegyeskedjék. Kivánatos, hogy ezen indítvány nemcsak Würtemberg, hanem a németföldegyéb kormányinál is olly kedvezőleg, mikép a kamarában, fogadtassék, bár ezt minden német hazafi pártolná, mert ebben Németországnak egy életkérdése rejlik.

Weimar, nov, 22kén Tegnap nyittatott meg országgyülésünk. A követek szokás szerint udvari ebédre hivattak meg. Ma volt az első tanácskozási gyüles. Weimar város képviselője Hens könyvkötő-mester.

**Schweitz.** Zürich, nov. 25d. Genfben az alkotványtanács kijelentetett. A statustanács reform-ajánlványai a lakosságot nem elégitik ki; köztök a legnyomosabb, egy új választási rendszert illető hiányzott. A zavar vasárnap és hétfőn nagy volt, s a csend csak akkor állott helyre, miután a képviseleti tanács az alkotvanytanács (Constituante) czélszerűsége iránt igenlőleg határozott.

**Belgium.** Az utólsó kiállitás bámulatos előhaladást tanusíta az iparban. A vaspályák létesítése, a vallás, rend és szilárdság uralkodó elvei szépen biztosítják Belgium jövőjét. A monsi vaspálya decemb. 16kán fog megnyittatni; a verviersi nov. 1sején 1842, és 1843 majus elsejéig a porosz határig készülend el.

**Mexico.** Septemb. 14éig terjedő tudosítások szerint a mexicoi lázadás terjedni látszik. Valencia tábornok elfoglalá az úgynevezett fellegvárt s a város egyéb erősebb épületeit. Bustamente elnök a palotából a sz. Agoston zárdába vonult, mellyet biztosabbnak hisz, s néhány száz katonával a fellegvár felé megindult, de csak hamar visszafordult. A lakosok házaikba zárkoztak; Valencia katonái jobban öltözvék mint a kormányéi, s szebb álgyúkkal is birnak; azonfelül ő naponként egy egy katonájának egy spanyol tallért ad, mig a kormány alig fizeti a bért. — Sept. 7én ostromzár alá vettnek nyilatkoztaték a város; 13án az érsek a fellegvárban volt, triumviratust akarván alkotni Sant-Ana, Valencia és Bustamente közt, de a pronunciadorok (fellázadtak) erről mit sem akarnak hallani, s csak magok kivánnak uralkodni. 17kére váratik Paredes tábornok 3000 emberrel s 14 álgyuval; akkor hihetőleg Bustamente végkép el fug hagyatni minden katonáitól.

**Vegyes hirek.** Olaszországban, egy Vétrella nevű faluban Viterbo mellett, bizonyos fiatal pórember bőszdühében atyját s négy más személyt fejszével agyonvert; ezenkivül 12 személyen kisebb nagyobb sebet ejtett. Egy gyermeket csak az által mentett meg atyja a haláltól, hogy az őrjöngőt még jókor agyonlőtte. — Nov. 9kén „Le Veloce" franczia gőzös, mellyen Pontois gróf Franczia országba térendő, a konstantinápolyi révbe megérkezett. — Szmyrnai utólsó (oct. 26kai) tudósítások szerint a druzok és maroniták közt komoly, sőt véres verekedések történtek. A druzok mintegy 3000en a maroniták földére rontottak, kik ismét 4000 főnyi erővel szegültek a druzok ellen; azonban a maroniták tökéletesen megverettek; a druzok számos falut és zárdát is felgyujtának. — Rosettében veszélyes typhus, mások szerint dögvész uralkodik.

## VV
# ÖR.

**Budapesti hirek.** Pest, dec. 4. Példátlan langyos időnk szinte tévedésbe hozhatna idegen utazókat égaljunk iránt, mert a napnak némelly óráiban, sőt néha este is akár nyári öltözetben sétálhatni utczáinkon. Ma azonban megbomlott a jó idő, nem ugyan hidegre fordúlva, mi egészen rendén volna, hanem esőzésre, mi annál kellemetlenebb, minthogy csak annál inkább kitünteti sáros utczáinkon a hanyagúl összesepert s összegyült szemetet. — A gőzösök megszüntek Pestről lefelé járni, — felfelé azonban míg az idő kedvez, folytatandják útjokat. ‚Sophia' vizbe sülyedt vasgőzös, négy napi fáradságos munka után viz alól kiszabadulván Pestre érkezett. — Városunk világitása csak nem igen akar megfelelni a köz várakozásnak. Ha valaki kérdené: vannak é Pesten lámpák? azt felelném: vannak bizony; ha kérdezné: meggyújtják-é azokat? — azt kellene mondanom: nem mindegyiket, s jó későn, mikor az ember már a sötétben botorkál; — végre ha azt kérdené: világos e hát az a Pest? — kénytelen volnék felelni: igen, mikor holdvilág süt. Ennek pedig egyszerű oka a lámpák rosz és czéltalan elosztása, mert ott, hol legszükségesebb volna, ritkán van, például a sarkokon, hol az volna czélja, hogy átvilágítson az utra, s ne lenne az ember kénytelen rosz kövezetünk-okozta sáros, vizes gödrökbe süppedni. Minden az elrendezéstől függ, — s közbenközben egy egy lámpával szaporítni a mostaniak számát, talán szinte nem ártana. —

December 2. Kuthy Lajostól megjelent „Polgári Szózat kelet népéhez 1841". — Tartalom: I. Fejezet. Szív és ész. 1. Az ész meghatározása. 2. Mi a szív? 3. Párvonalok a szív és ész között. 4. Szív és ész mint status-életerők. 5. Szív és ész mint reform-elemek. II. Fej. Mellyik elem uralma, minő eredményeket fejte ki az egyetemes világtörténetekben? 1. Egyptom. 2. Spanyolhon. 3. Anglia. 4. Lengyelnép. 5. Éjszakamerikai egyesült státusok. III. Fejezet. A magyar nemzet életében mellyik elem volt uralkodó polgárszerkezete s történeteiből itélve? 1. Előjegyzetek. 2. A kiköltözés. 3. Árpád kora. 4. A szeri alkotmány. 5. Sz. István kora s alkotmánya. 6. Nemzetünk a különházbeli királyok alatt. 7, Észrevételek a később időkről. IV. Fejezet. Minő helyzetben talált bennünket a jelen század, s jelesen az 1841. év, polgári alkotvány, anyagi élet, nemzeti jellem és müveltség tekintetében? 1. Polgári állodalmunk. 2. Anyagi körülményeink. 3. Nemzeti jellem. 4. Erkölcs és müveltség. 5. Minő helyzetben volt nemzetünk a XIX. század elején? 6. Az 1840. országgyülést követő korszükségek. 1. Az izgatás természetéről. 8. Kitérés Journalistikánk felett. 9. Észrevételek gr. Széchenyi, Kelet népe" czimű könyvének czélja és eredményi felett. 10. Néhány szó a sajtó-nyilvánossági modorról.

**Nagykároly**, oct. 17. 1841. *) A Pesti Hirlap 81dik számában f. évi sept. 13kán tartott Szatmár megyei közgyülésünkről olly jeleneteket olvasánk, mellyeknek elég egyoldalú, s roszszul választott kiszemelésével a közlő, úgy látszik, nem a tanácskozás alatti azon közérdekű tárgyak ismértetését, mellyek a nagy közönség figyelmére és tudomására méltók, hanem olly egyének gyanusítgatását tüzte ki főczélul, mellyek a közlő idegenséget alig vonhaták egyébbel magokra, mint azzal, hogy tőle független véleményüek. Álljon itt ezeknek ellenében a történtek élethű előadása.

A). A legfensőbb leirat, melly a megye kebelében munkálkodó kir. biztosság tárgyában tett megyei feliratra keletkezett, — ollyannak, melly a megye RRnek aggodalmát eloszlatná, nem találtatván, bár emelkedett néhány szózat, mellyek a megoszlott érdekek békés egybeolvadását ohajtván, a kir. Biztosság megszüntetésének eszközlését javaslák, — a többség még is új felirást határozott, mellyel a megyének előbbi nézeteit s okait a RR. ismételve kifejtvén, egyszersmind a kir. leirat ama szavaira „ut Cottus sollicite abstineat, ne moliminibus recto ordini, legitimaeque auctoritati adversantibus vices suas accomodet". — Ő Felségét hóduló tisztelettel biztosíták, hogy köztük semmi meghasonlott, törvény- s hatalom elleni törekvést nem tapasztaltak, és minden végzések köz s nyilvános megegyezésből származnak.

A többség határozott akaratának volt ez egyenes szüleménye, nem pedig, mint a P. Hirlap 81ik számábani közlésből érthető, a két oldal ellenkező kivánatának ne talán kölcsönös alkudozás ösvényén kitalált középútja; mert azon néhányat, kik a jobb oldalon a kir. leiratban nyugalmat találtanak, a bal oldalon pedig a tárgy körül ellenkező hevesebb kitörésekre fakadtak, — a jobb vagy bal oldal képviselőjének úgy szavazatokat az egész oldalok kivánatának — ha csak ők magok ezt nem hiszik — senki nem tekintheti. — E tárgyak hosszabb időre húzódott vitatása alatt történt ugyan néhány érzékenyebb kifakadás is, de ezeknek a teremből kivitele éppen olly hiba lenne, mint minőt a tisztelt közlő követ, midőn a tárgy érdemére nem tartozó tanácskozási egyes jeleneteket s nyilatkozási szavakat az egésznek szövetéből válogatva kiszemelvén, az egész valónak illy törések általi elferdítésével e tudosítások magas czélját téveszti. Miután azonban a közlő, kinek véleménye e részben az enyimtől talán különbözik, e hibát eléggé nem kerülte: ő rendszeréhez sokkal hivebb s tudosítási fonalában sokkal következetesb lett volna, — előadásának sokkal több historiai telt szerzett, és azt az egyoldalúság bélyegétől sokkal jobbar

*) A tárgyak sokasága miatt elkésett érdekes közlést, ugyanez okból némi adjuk.

volna, ha nemcsak azt, mit az elnök, mit ügyvédeink egyike, mit egyik főszolgabiránk, mit R. J. és mit D. a mezei rendőrség tárgyában mondottak, hanem azokat is kiemelé, miket mások s egyéb szinte nagy, de talán még nagyobb fontosságu tárgyakban is beszéltenek.

B) Felolvastatván főispán ő mlgának levele, mellyben ő a megye RRnek hozzá intézett felszólítására az U. M. ellen nála feladott vádakat elsorozza; — miután U. M. az általa tüstént felolvasott adatokból ártatlanságát, s az ellene intézett vádak meghiusítását azonnal kideríté, a RR. ezt följegyeztetvén, a mgos főispán urat örömükről és U. M-nak ártatlanságáról tudosítni határozták. — Azonban átalános itéletet a vádok ismerete nélkül tudni nem igen érdekes, és ha lehetett egykor a K. Z. elleni vádakat, mellyek még biró előtt vannak, köz hírré tenni, lehet és kell — az osztó igazság, de talán U. M. érdeke is úgy hozván magával, — megismertetni ezeket is, mellyek itt tárgyaltattak, annál is inkább, mert azok még maig is elitéletlenek, imezek pedig már eloszlatvák. — Ime tehát megírom röviden ezeket is: 1ször vádoltatott U. M., hogy jegyzősége idejében olly per volt tévedésben, mellyben családja érdekes volt, és mellynek hollétéről neki tudni kelletett. U. M. azonban az eltévedt per nyomozására még az időben kirendelt küldöttségnek jelentését tárgyazó jegyzőkönyvi kivonatot tüstint felolvasván, hitelesen igazolá ezzel, hogy az eltévedt per hol és kinél találtatott, hogy neki annak hollétéről semmi tudománya nem volt, s hogy a megye RRei előtt mind ezek már akkor tisztára hozatván, ő gyanu alá soha nem is jöhetett. 2-or, Vádoltatott továbbá U. M., hogy szinte jegyző-korában egy pert, melly csakugyan családját érdeklé, a postárul, hova azt felsőbb helyre leendő felküldés végett jegyzőtársa feladá, elhozott. U. M. az elvitel tényét ugyán elismeré, de előadván, mikép a per éppen atyjáé lévén, s annak felküldetését éppen atyja szorgalmazván, azt a postáról tisztátlan szándékkal el sem hozhatá, — s mikép ő ezt egyedül csak a felküldésre ajánlkozott, s maga a postamester által kimutatott olcsóbb alkalomnak használhatása végett tevé; — s ez előadását a postamesternek saját elismerésével is hitelesítvén, a vádat semmiségébe visszadönté. — 3szor Vádoltatott, hogy a jegyzői köréhez tartozott árvaszéki irományokat rendben nem tartá; erre U. M. felvilágosítása szerint az szolgáltatván alkalmat, hogy ő egy bizonyos árvaszéki jegyzőkönyvet még a megye határozati felszólítására sem adott be, — miután U. M. a másod-alispánra hivatkozva azt, hogy ő e megyei felszólítást nem annak idejében, hanem már csak akkor vevé, midőn jegyző lenni megszünt, hitelesen igazolá: e vád szinte elenyészett. — (Vége következik.)

**Gyapjutudósítás az angol-magyar Intézet irószobájából.** A jelen évi pesti leopoldi vásár bevégződésével bátorkodunk Magyar és Erdélyország t. cz. birtokosainak s átaljában minden termesztőnek, minnézeteinket a megtörtént gyapju-adásvevésről, valamint arról is kimondani: micsoda kilátások várnak a termesztés ezen fontos ágára. — A francziák által az első vásárokon vásárlott nagy mennyiségek miatt, az ez esztendei 20 % hiány a gyapjutermesztésben, ezen vásáron annyira érezhető volt, hogy a belföldről megjelent gyárosok és kereskedők kénytelenek valának mind azt, mi még volt, jó áron megvenni, hogy magokat hat hónapig a legközelebb nyirésig elláthassák. — Minden külföldi gyapjukereskedő meglátogatásánál fogva, most Pest mint a szárazföldöni első gyapjupiacz állapodott meg s már az ez idei vásárok eredményei megmutatják, miszerint a nélkül hogy Anglia számára vásárlások tétettek volna, a termesztmény legnagyobb része itt adathatik el. Ha mar most gondolóra veszszük, hogy Londonban az épen megtörtént árverésen csak egyetlen egy zsák német gyapju sem fordult meg, s az meg van mutatva, hogy finom posztót német, – melly alatt értetik a magyar is — gyapju hozzávegyítése nélkül készíteni nem lehet, teljes biztossággal reménylhetni, hogy ezen nagy ipar-országra nézve is, hol naponként egy millió font gyapju használtatik fel, ha a jövő nyárig Anglia felé is — mi aligha elmaradand — minden tengerentúli eladásforrások felnyittatnak, nagy mennyiségű közép és finom minemüségű gyapju fog kelleni — Ha már mi ezen kilátást Magyarhon termesztőire nézve felnyitjuk, őszintén ki kell mondanunk véleményünket a felől is, hogy a közelebbi gyapjura eladási szerződéseket nem tanácslunk, s minden gyapjutermesztőnek előlegezéseket ajánlunk 1842diki gyapjujokra, s magunkra vállaljuk a lehető legjutalmasb eladásokat Pesten vagy Londonban, minek föltételei előre megtekintethetnek Pesten bálványutczai irószobánkban. Nro 185.

**Intés az Erdélyi Hiradóhoz.** Az igen tudós és alapos szerkesztő úr megfeledkezék ama régi szabályról, melly ezt tartja „nézd meg jól, a mit meg akarsz czáfolni“, midőn 42dik számában XYZ. ellen harczra kél. Jónak látja megemlítni, hogy Jablanczy indignatiói elnémultak, XYZ. kezébe ragadta a láncsát, s ennek kelendőbb bélyegét váltva már most a ‚Világ‘ a salonok lakóinál kopogtat be. S mind ezeknek bebizonyitásaul hoszszas helyeket idéz elé a Világ 91. számából, azon észrevételt tevén urának: „hogy illy confessiót csak olly merész bajnok tehete mint XYZ.“. Ha a Hiradó elébb jól megnézte volna a Világot s csak aztán elménczkedett volna, és nem fordítva: észre kell vala vennie, hogy az idézett czikk alatt XYZ. nem áll; és valóban azon czikket XYZ. nem is irta. Jó lesz tehát jövendőre jobban vigyázni; mert már ezen egy példából is láthatja az érdemes szerkesztő, hogy a ‚bévué-k nemesak a salonok látogatóinak sajátai, de néha az olly tudós férfiakat is elérik földi pályájokon, mint millyen az Erdélyi Hiradó szerkesztője.

**Egy magyar szitáslegénynek Éjszakamerikából anyjához Szegzárdra irott levele.** Cincinatti sept. 28ikl 1841. Drága asszonyanyám és testvéreim! Kivánom, hogy ezen egy pár sor irásom legjobb egészségben találhassa mindnyájokat; én hála az urnak, egészséges vagyok, és nincsen semmi bajom, szivóhajtva vártam már, hogy egy kis tudósítást egymástul vehessünk; de a sors most engem az nagy Tengeren által egy másik világrészbe vezérlett. Ugy szinte midőn Párisba munkát nem kaptam, tehát nem maradtam tovább két hétnél, még az nevezetes helyeket öszvenéztem, és onnan ismét elutaztam Havreba egy városba (50 óra Páristul), a melly város a tenger mellett fekszik; de mivel hogy itt sem volt szerencsém munkát kapni, tehát gondolatomba jött egy tengeri utazást tenni és föltettem magamban Amerikának legközelebb részébe, az tengeren általhajózni, de éppen hajó itt nem volt, hanem Szüd-Americába, melly Havretul az tengeren által hét ezer és öt száz anglusi mértföld (egy anglusi mértföld ½ óra); gondolhatják mint jött fejembe olly nagy utazást az tengeren tenni, de még sem vetettem meg szándékomat, és bementem egy kereskedő hajóba, a mellyben még 150 személyek voltak, kik az közellévő országbul általhuzódtak, tehát öszveszedtem pénzecskémet, és még éppen került, és megfizettem 150 forintot az kosztommal együtt, mellyet kiki magának az hajóban főzhetett, igy tehát elindult az hajónk a jó Isten nevében 20ik aprilisban; első és második nap igen jó szelünk volt, és jó mentünk, de a 3dik nap már az első szélvészt kaptuk, a melly bennünket szokatlansága végett nagy félelembe hozott, mivel hajónkat a szélvész és habok annyira hányták és vetették, hogy a legnagyobb ládák az hajóban öszvegurultak, és az hab mindenfelül hajónkba dűlt és illyen hasonló szélvészt utazásunk alatt igen gyakran kaptunk; 4dik nap mulva mind az 150 személy megbetegedett és megkaptuk az tengeri betegséget, melly két hétig tartott, és azután ismét visszatért egészségünk; de jó egészséggel nem voltunk egész odáig, mivel kosztunk is igen rosz volt, és midőn egynéhány száz mértföldre voltunk, a melegség igen nagy volt; 40 nap mulva elértük India-országot, mellyben sok kávét, czukrot, rizskását, és több illyest igen bőven termesztenek, mivel az ország igen meleg. Igy utaztunk tehát hol jó széllel, hol csöndes hol pedig háborus idővel, és ugyan 73 nap mulva elértünk a szárazra, és úgy Szüd-Americába; gondolhatják, millyen örömünk volt, midőn ez nagy utazás után ismét zöld mezőt és erdőket láttunk, innen tehát egy folyón az gőzhajóval bekisértettünk az közel fekvő városba Neworleansba. Itten tehát nyugvásom után munkáért néztem, de bizony a szitásmesterséggel itt semmi sem volt, és zsebemben csak egy krajczár nem volt; tehát kénytelen voltam, nemcsak én, hanem többen is más munkát keresni, és én szerencsémre munkát kaptam egy kertben; de mivel az városban és ezen tájékon az melegség igen nagy, és minden esztendőben augustus és septemberben, a sárgahideglelés uralkodik, mellyben sok ezeren meghalnak, tehát nem maradtam tovább 5 hétnél, míg ismét egy kis pénzecském volt, és fölültem ismét az gőzhajóra és elutaztam 1400 mértföldet az országnak (Americának) Nord részibe, és itt Cincinatti városban, hol az clima egészséges és az melegség is tűrhető; de szitásmesterség itt is úgy mint az egész országbán igen roszul megy, mivel az buzát masinával tisztítják; tehát más munkát kerestem és szerencsémre munkát kaptam az dohányfabrikában, a mellyben cigarót csinálok, és jól vagyon dolgom; az kereset Europához képest igen különböző; kinek jó keresetje van, megkereshet az hét alatt 50 egész 60 frtot, de tudni illik hogy minden drága és a kosztért is kell egy hét alatt 15 egész 20 forintot fizetni, de valjon hány ezeren vagynak az országban, kik Európábul általhuzódtak és alig hogy mindennapi kenyerüket megkereshetik; az ország igen nagy és majd háromszor akkora mint Európa, de nincsenek királyságok, és minden szabadon él; az nyelv egész országban anglius, az nép igen istentelen, kiváltkép a szerecsenyek, kiknek száma igen nagy az országban; darab része az országnak igen termékeny, gabona és egyéb bőven terem, de jobbára csak erdőségbül áll és az városok igen messze vagynak egymástul; bor itt nem terem, — bár én is részes lehetnék a szegzárdi szüretben. Édes anyám és testvéreim, a sors engem ebbe az világ részibe vezetett, és nem tudom, hogy látom-é ismét édes hazámat, de itt is megelégedésig vagyok, és a jó Isten mindenütt velem van; igen nagy örömmel várok azon feleletre, mellyet fogok kapni, és örömmel fogom olvasni az távol lévő édes hazámbul való ujságokat. Csókolom kezeit az öreg papának, csókolom sokszor testvéreimet, Franczi, Rozi, Juli és Lojzit, tisztelem a bácsit és asszonyángyit, és tisztelem a tanitó uramat, kivánok mindnyájoknak megelégedést és jó egészséget. Drága anyámnak pedig csókolom kezeit és maradok holtig hálaadatos fia Piszter István. Az atresz: an Mr. Nikolaus Fritz Cigar-Store Maine-Canal-Otel, gegenüber, abzugeben Stephan Piszter in Nord-America, Cincinatti, Ohio. — Von Nordamerica Cincinatti. An die Frau Wittwe des Stephan Piszter geht nach Europa Ungarn Szegzárd (Tolna Comitat.) Indult Cincinattibul oct: 4. New-York 9 octob.

*) Közöljük e levél tartalmát minden sajátságival, ugy a mint kaptuk. Szerk.

# Hirlő.

## Előfizetési jelentés.

A jövő 842dik évben a **Közlemények és Literatural lapok** legnagyobb nyolczadrétben jelenendnek meg, hétfőt kivéve mindenn... Előfizetési díj postán 6 frt, helyben házhoz küldve 5 frt 24 kr.; az előfizetés elfogadtatik Pesten hatvani utcza 578dik szám alatt az emeletben a szerkesztőségnél.

## Igazitás.

Az Uung-Zabolchi gőzmalom-társaság december 13kán tartandó közgyülése nem Nyiregyházán, hanem Nagykállóban fog tartatni.

Tulajdonos **Borsos**, Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

98.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szerdán December 8kán.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

**Tartalom.** Magyarország és Erdély. Előléptetés, kinevezések. — Közügy: Vasutak (III. közlés). — Abauj-megyei főispán beiktatási ünnepélye és közgyülés. — Esztergom megye közgyülése. — Beregh megyei közgyülés (vége). — Magyarpartvidék. — Erdélyországi követválasztások vége. — Az erdélyi kormányzói hivatalra kijelelés eredményei. — Erdélyi országgyülési hirek. — Külföld: Törökország (keleti ügyek bonyolult állapotja; drnzok és maroniták közti villongás stb.) Nagybritannia: (kivándorlottak száma a britt szigetekről). — Németország: (a würtembergi követkamra vitatkozásai a fenyitő-per-rendszerről stb.) — Schweicz: (népgyülési határzat Genfben). — Őr: Nyilatkozat Csanádból. — Nagykárolyi czáfoló irat (folytatás). — Felszólitás a Kisfaludy-társaság részéről. — Szellemzenélytársulat.

## Magyarország és Erdély.

Ő cs.s ap.kir. Felsége tolnai Festetics Dénes urat cs.kir. aranykulcsossá; továbbá zsadányi és törökszentmiklósi Almásy Vinczét a nmlsgú magyar kir. udv. Kanczelláriánál fogalmazó gyakornokot ugyanitt tiszteletbeli fogalmazóvá; ugyszinte noszlopi Noszlopy Ignáczot, a sopronyi első birósági váltó-altörvényszék elnökét kir.udvari tanácsossá méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. (B. U)

Ő cs. s ap. kir. Felsége a Hétszemélyü Táblánál üresen állott ülnökhivatalra Reviczky Imre kir. Itélőtábla ülnökét; továbbá Golner Péter terebesi plebánost ugocsai főesperessé kinevezni; végre Duzy Anasztáznak a Szepes megyében fekvő Laczkova jószágot „Laczkovai" melléknév viselhetésével adományozni legkegyelmesebben méltóztatott. (H—k.)

Ő cs. s apost. kir. Felsége a magyar kir. alapitványi ügyek igazgatóságánál Kövesdy Ferencz halála által megürült igazgatósági első kir. fiskális helyébe fokozatos *előléptetés utján* Hrasko János eddigi másod kir. fiskálist, ennek helyébe pedig *Vajay Endre segédfiskálist* legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott. *(Priv. tud.)*

✱ **Közügy.** (Vasutak III.) A béke nyájas ölében ringatott nemzet előtt a költők lelkesült dalai emlegessék az ősek hős tetteit; nekünk, kiket a jó ég más pályára vezérle, nem a harczos apák diadalmiról illik magasztalva emlékezni; miránk a nemzet-béke édes élvezése közben más tiszt vár; s ha vasról beszélünk, nem átkozzuk Tibullussal azt, ki annak használatára első oktatá az embereket! mi áldásos emlékezettel csüggve nemzetünk viharos századin, hálás tisztelettel szivünkben az ősek iránt, kiknek alkotmányos szabadságunk hova tovább érő gyümölcsei élvezhetését köszönjük, nemzetnagyság, nemzetboldogság örömérzetitől dagadozó kebellel szólunk a vasról, melly ellenkezőleg hajdani — majdmajd kizárólagos — rendeltetésével, a föld sötét gyomrából ma már nagyrészint azért kényszeríttetik napvilágra, hogy ismét a földre fektetve, eszközül szolgáljon a legtávolabb nemzetekhezi közeledésre, az azokkali gyors — és békés közlekedésre!

Fájlalnók, mélyen fájlalnók, ha előbbi ‚vasutunkról'i czikkeinkben *) bár távulról is legkisebb okokat adhattunk volna azon hiedelemre: mintha mi a vasutaknak baráti nem volnánk? S pedig fájlalnók, mert egész szerénységgel ugyan, de egyszersmind büszke öntudattal valljuk meg, hogy hazaszeretetben felülmulni magunkat bárki által sem hagyjuk; és mi szorosan a hazaszeretet szent érzései közé számítjuk azon ohajtást is, hogy a nemzet, melly a Duna és Tisza termékeny partjait, melly a karpátok gyönyörü völgyeit s halmait lakja, szép szabadságában anyagi jóléte gyarapulásának is naprul-napra mindinkább örülhessen; s hogy a közjólét felvirágoztatásának egyik közvetett, de hatalmas emeltyüjét — a vasutakat is — minélelőbb s minél biztosabban birhassa. Voltak mások, kikben soraink némi titkos billentyüket érintettek, és ezek feljajdultak, s mint hajdan az ékesszóló romai consul ‚pro domo sua' — felsikoltottak **), hasonlóul az orgona-sipokhoz, mellyekre a lelkétvesztő fújtató ereszti haldoklási leheletét. Azonban illyekkel — sokat épen nem törődünk; ők sem hitünket megrendítni, sem szavait tiszta meggyőződésünknek, mellyet az ország anyagi érdekeinek mikénti emelhetése iránt, magunknak hosszabb megfontolással szereztünk, elnémitani, vagy épen elaltatni nem fogják. Illyeknek, hála e nemzet jó szellemének, száma nálunk más országok arányában sem nem nagy, sem erejök nem félelmetes.

*) Lásd „Világ" 82 s 83dik számait. Szerk.

**) Ugy tetszik H. S. *kiáltozott* leginkább a Hirnök ‚Századunk'ja valamellyik — már feledém mellyik — számában. S mi értettük, mi fájt neki. *

Vasutakat? Igen vasutakat! A Duna jobb és bal partjain, keresztül a Hortobágyon, fel a szigethi halmokig, le a mehadiai érczes vizekig, és keresztül a Somogyságon, a magyar beltenger regényes partjain; igen, honfitársak, az ország minden völgyén és minden halma alatt vasutakat! Bár élhetnénk mathusalemi éveket, hogy e lélekemelő látványt, ezen emberkezektől font vaspálya-hálót szeretett szép hazánk gyönyörü térein szétágazni láthatnók! Mennyei nyugalommal fognók fejeinket halotti ágyunk forgács-vánkosira lehajtani, ha megérhetnők az időt, mellyben e hálóknak csak bár főbb szálait megfontolva láthattuk! Bár kik legyetek s bármint gondolkodjatok — hőbben nem ohajtjátok a vaspályák létesítését, minden irányban, mint mi; mert ha felfogni nem tudnók is olly terjedelmesen, olly részletesen mint ti, ama hasznokat, mellyek általok e haza szeretett népére áradnának: elég tudnunk, hogy azok a közjólétnek egyik leghatalmasb emeltyüje, s ennek tudása elég. hogy kebelünk e magasztos gondolatra örömében repdessen! — Hanem, mivel értettük egyszersmind azt is, hogy a legszentebb vállalatnak is lehet ferde irány és kezelés által káros következménye, hazaszeretetünk ösztönöz e tárgyban is megfontolására annak: mit, miképen és hol tegyünk? Innen ered csak, hogy mi ‚a vasutak miatti mennydörgést' kissé korelőttinek tartottuk — és tartjuk: mert nem szeretnők, ha majd „két szék között földre pottyannánk", vagy inkább, ha épen „két vaspályaterv mellett kiszámíthatlan éveken át sáros utakon járnánk"! Egyes ember tetteiben sem mindig jó a hirtelenkedés, az elhirtelenkedés pedig mindíg rosz; hát egy nemzet teendőiben nem volna-é szabad figyelmeztetőleg emelni szót az elhirtelenkedés ellen? teendőiben egy nemzetnek, *melly nem órák, vagy hetek* — hanem hosszú évek, végtelen századok után teheti csak jóvá okultabb munkák által azt, mit a dédapák hirtelenkedve elkontárkodtak! . . . Vádoljatok, ha van hazafiúi lelketek, bennünket ismét legsürgetősebb ‚negatioról' azért, hogy a teendők sorában a vaspályák múltkor bővebben említett sorait kissé hátrább toljuk *), vádoljatok bennünket ‚tespedésről', hogy mulhatlan teendőink egymásutánját' illetőleg, a bécs-győri, vagy pest-pozsonyi vonalokat együtt, egymás mellett — még most — megállhatóknak, s így együtt és egyszerre rögtön épitendőknek nem hiszszük; vádoljatok „hazafiútlanságról", hogy mi a pozsony-nagyszombati vaspályát a nemzet dicsőségét és nagyságát föltételező vállalatnak nem tartjuk; vagy hogy földbirtokosainkat a hazafiság vagy épen nemzetnagyság s nemzetdicsőség szivemelő szózatával — jelen körülményeink közt — vaspályákrai adakozásra ösztönözni nem vétségesnek hiszszük; . . . vádoljatok! de fontoljátok meg egyszersmind — ha időtök engedi — hogy előbb kell gondoskodni lórul, mint akláról; előbb ültetni a fát, mint virágát, vagy épen gyümölcseit szedni.

De minek úntassuk tovább olvasóinkat illy okoskodásokkal? Azok, kik lelkesedésben gazdagok, de gondolkozásban, megfontolási tulajdonban szegények; kik egykor a „mindenben hátra vagyunk"ot egyik nagy hazánkfia, mint fürjek furulya után; most pedig a „csak mindenben egyszerre előré"t elmondják, — azok — olvasatlanúl is — kárhoztatni fogják figyelmeztető szavainkat. Azonban mit nyernek? Szavukra, bár milly hangosan emeljék is fel azt, vasutat senki sem fog építtetni; s midőn itt lesz ideje, midőn a vállalat jövedelmezése csak félig-meddig is biztosítandja a megkivántató tőkék négyes, ötös kamatait, akkor hallgassanak bár mint márványszobor, a vaspálya épülni fog; igen, épülni az ő mennydörgésök és — pénzök nélkül: mert ezt, mint ők, úgy nem fog adhatni a nemzet, melly termékeny országa daczára, még néhány évig — tán egy pár évtizedig — szegényebb lesz, hogysem vaspályák építésére milliókat áldozhasson! Vannak dolgok, mellyek erőtetést nem szenvednek, s mellyek erőtetve, hasonlók a melegházakbani növények- s gyümölcsökhez: kecsegtetik pompázó külsejökkel a szemet, de izetlenek, és tartósságukra nem számíthatni; fáradalmai s

*) Közlekedési eszközink rendszeritését mi felette sürgetőnek, sőt minden másnál sürgetőbbnek tartjuk; de a miképen érett fontolást követel, jelesen vasutakra nézve is; s tisztába kell gány vállalatok, a percentre nézve garantirozott, válla állomány költségeni épités közt.

áldozatai hasonló gyümölcsétől pedig, honszerető keblünk teljéből kivánjuk, ég mentse meg a drága hazát! — Lám a műiparban olly gazdag Francziaországban is lanyhábban haladt a vaspályák ügye, mint például a szomszéd Németalföldön, s csak most kezdik azt komolyabban sürgetni: de azért tagadhatnók-é, hogy Francziaországnak akár műipara, akár kereskedése a versenyt említett szomszédjával eddig is ki nem állhatá? Kezd ott is szabad ég alatt érni a gyümölcs, melly annál üdvösebb hatással lesz a közjólétre, minélinkább beváratik azon időpont, melly mintegy magától megérlelvén az eszmét, illatdús virágra fejti azt. *)

**Abauj-megyei főispáni beiktatás.** Kassa, november 27kén. A megürült főispáni hivatalra kinevezett nagy-károlyi gr. Károlyi Lajos, cs. kir. kamarás ő mlga s a beiktatási ünnepély alkalmára kinevezett kir. biztos nmlgú buzini gróf Keglevich Gábor koronaőr ő exclja nov. 20dik napján a megye határszélén Szikszó m.városába érvén a megyei s városi fényes küldöttségek által üdvözöltetve — még aznap a megyei küldöttség kiséretében báró Meskó Jakabnő enyiczkei várába éjjeli szállásra mentek, hol másnap újabb fényes küldöttségtől megtiszteltetvén, egyszersmind a másnapi beiktatási közgyülésre mély tisztelettel meghivattak. — Enyiczkéről az nap 360 lovas banderialis-sereg kiséretében a Wallmoden Ginbern vasasezred hangászkara zenéje mellett, taraczkok durrogásai, s ‚éljen' kiáltások közt a belváros alsó végén az izraëliták által felirásokkal díszelgő diadalmi kapun 6 szürkelovas díszhintóban ülve délutáni 2 órakor Kassa városába értek; kirendelt szállásuk előtt a helybeli polgársereg osztálya, és báró Koudelka cs.k. ezrednek egy századja s a ns banderium katonai rendben állván, kieresztett lobogóik félig meghajtása, s az őrségi dobok zajolása mellett a zenekar amaz ismeretes népdal: „Tartsd-meg Isten Királynkat" hangzása kiséretében szállásokra tértek, hol a megye küldöttsége már várván, — mély tisztelettel üdvözlék ő mlságokat; — ezenkivül Borsod Sáros, Szepes, Torna és Zemplény megyék fényes küldöttségei, s Kassa városa küldöttei, megtisztelék; estve a főutcza több czélszerű felirás közben ki vala világítva. Nov. 22én a szentléleknek a szék. egyházbani áhitatos meghivása bevégeztével a katonai kiállott sorok között a megyeházhoz menvén, ő mlságok küldöttség által a közgyülésben meghivatván, ‚éljen' kiáltások között székeiket elfoglalták, a k. biztos ő exclja a beiktatási kir. parancsot, ezután a főispáni méltóságra beiktatandó gróf részére kelt kir. adomány-levelet kihirdetés végett bemutatá, mellynek felolvasása után, a kir. biztos ő exclja, a szokott hit letétele után gróf Károlyi Lajos ő mlsgát főispáni székébe át adván neki a hiteles pecsétet, s a levéltár kulcsát, törvényesen beiktatta, miután a főispán ő Felségének iránta bizonyított kir. kegyelmeért, a kir. biztos ő exceljának pedig fáradságaért hálaköszönetet mondván, egyszersmind kinyilatkoztatta, miszerint egész életét ő Felsége s a hazaszolgálatára szentelvén minden igyekezetét a KK. és RRkel egyetértőleg, a megye boldogságára forditandja, Kelcz József főjegyző pedig a KK. és RRdek nevében ő Felségének magas kegyelmeért, miszerint őket olly jeles főispánnal boldogítani méltóztatott, legmélyebb háládatosságjokat kijelentvén, a kir. biztos ő excljának kegyes fáradozásaért, úgyszinte mindazoknak, kik a polgári ünnepet személyes jelenlétökkel diszesíték, forró köszönetet monda; az ez alkalommal elmondott beszédek kinyomatni határoztattak. — Ezek után főispán ő mlsga a kir. biztost ő exclját a megye táblabirájává, s több érdemes táblabirót is nevezvén ki. — Gyülés után ő mlsága a főispán 900 személyt vendégelvén meg, látogatásával is őket megtisztelte. — Estve a német szinésztársaság a főispán tiszteletére jeles kivilágitással ‚Belizár' czímű daljátékot adá. — 23kán a gróf főispán a fényesen kiékesített városi teremben pompás tánczvigalmat adott, szabad csemege-tárral, hol 1000 vendégnél több vala jelen. 24kén a főispán az elnöksége alatti gyülésben a KK. és RRtől érzékeny bucsút vőn, gyülés után pedig búcsúebédet adott. — 25kén este Abaúj megye Rendei a főispán tiszteletére a városi teremben ragyogó tánczvigalmat tartottak, szinte szabad csemegetárral; végre a mlságos főispán nemeslelkűségének többi közt azon jeleit is adta, hogy a helybeli szegények számára 400 p. frt, a kisdedovó intézetre pedig 200 p. frtot ajándékozni kegyeskedett. Igy végződött be Abaúj megye főispáni beiktatásának fényes ünnepe. —

× **Esztergam** november 29kén. Megyénk részéről közgyülés tartatott, mellynek elsőnapi eredményei következők: Elnöklő első alispánunk Bozzay János ur, tudtára adván a KK. és RRk, hogy a főispán-helytartó ur akadályoztatván a közgyülésre meg nem jelenhetett; azután felolvastatott azon levél, melly szerint Boronkay Rudolf aljegyzőül, Pató Pál és Bartha Antal pedig tiszteletbeli esküttekül kineveztetnek, kik a szokott hivatalos esküt legott a közgyülés szine előtt le is tették. Továbbá felolvastattak több rendbeli hivatalos tárgyak, mellyekre részint egyes uradalmaknak a hivatalos irományok rendetlen utoni, vagy épen elmaradott beadásából eredett észrevételek adtak alkalmat, sőt még betegség okozta tárgyhalogatás sem hibázott. Illyen volt egyik kebelbeli urodalomnak ügyvéde ellen több árva által benyujtott panasz is; ez a KK. és RR. figyelmét ugy látszik nem kerülte el, mert voltak kik e részről élesen nyilatkoztak, a kérdésbenlevő ügyvédnek azonban nagy szerencséjére a jelenvolt földesurak egyike azt nyilvánitá: hogy az árváknak eddig hunyagúl kezelt ügyöket *már* az uradalom is figyelmére méltatván, iránt ok intézkedett, s hogy az urodalom előtt tisztában lehessen a panaszkodók lajstroma, ezeket a megyei jegyzői hivatal részéről, hogy annálinkább szorgalmazhassa, kiadatni kérte; ezzel jóremény fejében a hevültség lecsilapult; majd meglátjuk sikerét. — A Helyt.tanácstól egy intézvény is érkezett, mellyben közhirül adatik: hogy egy a pesti hidépitéshez tartozó kövelterhelt hajó Váczná elsülyedt, s ez a hajókázóknak, nehogy bele ütközzenek, ovásul, közzététetett —

Mindezen és egyéb tárgyak felolvasása mintegy 11 óraig tartván, minthogy a KK. és RR. között voltak ollyanok, kiket — mivel az általok, honn szép rendbe szedett phrasisaikat nem ezen tárgyakra szánták, azon viszketegség lepett meg, hogy csupa szánakodásból, mellyel a távolabbrul ide szép számmal egybesereglett nemes barátaik erszényök s gazdaságaik elmulasztása iránt viseltetnek, vagy más szavakkal: mivel ezek felolvasása inyök szerint nincs s a föntebbieknél fogva már szeretnék terhelt kebleiket kitárni — a közgyülés tárgyaltatásának folyama nem azon rendben megyen, mint szokásban volt, vagy mint nekik tetszenék; kérték tehát az ujabb tárgyakat felolvastatni, *hogy tudhassák, mi történik az országban.* — Itt meg kell jegyeznem: hogy volt eset, midőn a megyék közgyüléseinek végnapjairól, pedig épen a felszóló pártok főnökei részéről, rosszaltatott egy hirlapban, hogy kevesen látogatják, holott a megyének beligazgatási rendszerére, s az egyesek ügyeinek elintézése fölötti vitatkozásokra és ezekbeni szólásra szinte olly figyelemmel kellene lenni, mint bármilly más tárgyakra. — De ime az állhatatosság jelleme! mihelyest ez igy vagy amugy tetszik, még a szent ügyekben is, mellyek kizáró gyámságunkra bizattak, válogatunk mint vad körtében, a rendetlenséget *feddjük* s minmagunk teszünk ugrásokat a tárgyaltatási *renden*, — figyelmetlenségért panaszkodunk, s minmagunk *ébresztjük* ennek fogalmát másokban. s ha a *honn betanult leczkét* amugy felczifrázva el*mondtuk azok előtt*, kik csak azért jelentek meg, hogy bennünket csodáljanak, már eleget tettünk hazafiságunknak. Engedni kelle tehát az ismeretes hangulatú többségnek; mert ugy is, ha nekik nem engedtetik némi részben, az erőszak kivivásával több drága idő veszne el, pedig ha illy önakarat kilármázására három nap kivántatnék is, bárki elhiheti, hogy gazdasági szempontból ők soha sem tekintenék az időt. — Olvastattak tehát más tárgyak, mellyek, lelkemre mondom, egy máknyit sem különböztek osztályzataikra nézve az előbbiektől, hanem mivel ők vágyuknak tömjéneztetni véltek, jó volt minden, mig végre csakugyan rábukkantak egy vallásbeli tárgyra, melly már — szerintök korszellemű volt. Okot szolgáltattak ez esetre *nagysápi* reform. atyánkfiai az által, hogy a törvény rendeletének ellenére, szent István király napját, melly 1825ben a normálisok közzé emeltetett, 1831ben pedig az ország minden lakosi által (per omnes regni incolas) megtartatni rendeltetett, nemcsak meg nem tarták, de cath. polgártársaiknak botrányul is voltanak. Erre Esztergom vármegye határozata szerint egyik sz.biró azon felsőbb parancsot adá tudtára a helybeli előljáróság által a közönségnek: hogy ők ezentul sz István napján mint normalis napon *minden* munkától megszünni tartoznak; mi ellen a kerületi superintendentia protestatióját adta a megyéhez, azon csodálkozó kifejezéssel: *hogy már a lelki meggyőződésre bírói pálczával* üzetvén *lealacsonyittattak*. Ez heves vitára szolgált alkalmul. Találkozott a tárgyhoz szólók közt, ki *Zrinyit, Hunyadit, Istvánnál* nagyobb szentekké kivánta emelni, Roma nélkül akarván canonisálni; — erről azonban mondhatom, hogy minden cztfrasága mellett annyira feltünő volt a betanultság, hogy vége felé már félni kezdénk, hogy az Arszlán olaja kiömlött; — volt ollyan is, ki a megyének 1793ik évi jegyzőkönyvei fonalán a felsőbb rendeleteket napfényre hozta, s még is hogy korszellemű legyen, ámbár oklevelei mást bizonyitának, ő reform. atyánkfiait békében hagyni ohajtá, s a megyei végzést megszüntetni kérte. Volt ollyan is, ki nem rég mondá, hogy a magyar törvénykezésben mi az usus; de most mivel korszellemileg akart szólni, még törvényt sem talált, mellyen a legfelsőbb parancsok alapulnak. Találkozott, ki dicsekvőleg, de elkeserülten, hozá fel okul, mikint nem rég a religio kérdései melletti buzgalma által *népszerűségét* veszté el rokonszellemű társai előtt — *halni* készült a hit mellett és épen akkor, midőn gúnyul használta szavait ellene, országgyülésileg ohajtá István ünnepét *nemzeti ünneppé* emeltetni, hogy jusson eszébe a magyarnak, midőn a harang megkondul, „*ismét egy év gördült le, mióta a magyar nemzetté*

---

**) Multkori szavainkat, mellyeknél fogva állitók, hogy ‚a Velencze s Milano közötti vaspályából egy talpalatnyi sem kész', később szerzett tudomás szerint oda vagyunk kénytelenek módosítani, hogy — [illegible]lon a f. évben Milano és Velencze közelében megkezdék *) A[illegible] munkát; de mivel irányára nézve még *maig sem tudtak* vé[illegible]; az illetők, a munka elakadt, s részvényei már [illegible]ottak. *

lett" Voltak mások is, kik áspis kigyó fejér tojásaihoz hasonlitották egymást, és boldog Isten! volt egy szónok, ki a dolgot leginkább megfejté, hanem mivel ez igazat mondott, a figyelmet elkerülte, de egysem találkozott, ki a nagy-sápi helységet, hol a kihágás történt, a tárgy folyamához, a felsőbbi rendeletek kötelező, vagy nemkötelező erejéhez hasonlitotta, visszavezérelte volna

Végzés lön: hogy a megye mind akkor, midőn előbbi rendelését megtevé, mind jelenleg egyebet nem kivánt foganatositni, mint az 1791 26. czikkben alapult felsőbb intézvényekben nyilván kitett egymás iránti viszonyos kötelességeket, nem is ohajt egyebet a reform atyafiaktól, mint a ker. szeretettel páros békességet; az alispán utján tehát a superintendentia tudósittatni fog, hogy az ünnepeken hiveit a törvény s felsőbb rendeletek megtartására utasitsa.

**Bereghből** (vége) nov. 17én. 12) A jegyzőkönyv hitelesitése alkalmával tett inditvány folytában, a jövő országgyülésre adandó utasitások sorában feljegyeztetni határoztatott: hogy'mint a törvényes legfőbb birák már kötelesek itéleteket, — ugy a politikai főkormányszékek köteleztessenek, magányos ügyekben kiadandó rendeleteiket, törvényes meggyőződés eszközlése végett okokkal támogatni. Melly utasitás pártolására minden megye felszólittatik. — 13) A jövő 1842ik évben, évnegyedes közgyülések, és törvényszékek tartására, a következő határidők tüzettek ki; — közgyülésekre: februar. 14től 19ig, — april. 25től 30ig, — auguszt. 22től 27ig, és novemb. 14től 19ig. — Bünitélő törvényszékekre: febr 21től 26ig, — maj. 2tól 7ig, — aug. 20től sept. 3ig, — és nov. 21től 26ig. — Polgári törvényszékekre: febr. 28tól mart. 5ig, — maj. 9től 14ig, — sept. 5től 10ig, — és nov. 28tól dec. 3ig. — Egyszersmind a jelenleg gyakorlatban lévő azon határozat, melly szerint a polgári törvényszékek hetének utolsó két napjain, ismét közgyüléseknek kelle tartatni; akkint módosittatott: hogy ezentul a gyülések folytatása, a polgári törvényszékek határidejét követő hétre tétessék által. — 14) Az 1807iki nemesi segedelmezés fejében, — e megyénél mai napig künnlevő 10,305 forint bankóban — vagy scala szerint 2061 for. v. czéd. béfizettetni, nádor ő Fensége által szorgalmaztattak. —

November 18kán — 15) A folyó hó 22ről dec 4ik napjáig összeülő törvényszékekre alkalmazandó táblabirák, szám szerint nyolczan elválasztattak. — 16) A megyei egyik mérnök hivatalos jelentéséből, s hozzá mellékelt térképekből kitetszett, hogy az e megyében felhányt, s évenként roppant munkaerőt emésztő tisza-töltések hossza 11¼ mérföldnyire terjed. — 17) Egy szolgabirói jelentés, messze vezető, és több mint két óraig tartó élénk tanácskozásra nyujtott alkalmat A kérdés — főleg — a tiszti ügyészi vádperek mikinti elhatározása körül forogván, — szóba hozatott a megyei eddigi gyakorlatnak, melly szerint az illy vádperek a törvényszékek által is elrendeltethetők, helytelensége, — kifejtetett, mikint a politialis rendelkezések a közgyülésekre, ellenben a törvényszékekre a biráskodási foglalkozások tartoznak; — fölemlittettek az angol és francziaországi juryk, és az olly intézkedéseknek, mellyeknél fogva más biró mondja ki a „bünös-'t, s ismét más itél a bün fokozata felett, czélszerűsége És már a szembetünő többség oda látszott hajlani, hogy a vádperek elrendelése a törvényszékektől elvonatván, kirekesztőleg a közgyülésre bizassék; — de ekkor a tanácskozások további fonalából, egy olly legyőzhetlen akadály pattant ki, melly a mármár keletkező határozást, születése közben dugába dönté. — És ez akadály volt azon kérdés meggpenditése: vajjon a vádperek elrendelésénél, a közgyüléseken is, kiknek legyen szavok? Voltak, kik a bíróválasztási, és biráskodási szavazatok között párvonalt huzván, a fenálló világos törvények szerint is, csak a bírói hittel lekötelezett táblabiráknak tulajdonitható biráskodási szavazattól, a nem táblabirákat átaljában elzáratni ohajtották; mások ellenben a csomót akként kivánták föloldani, hogy az actio elhatározását szorosan vett biráskodásnak nem tekintvén, és hogy ez, magában véve, törvényes vagy erkölcsi szennyet huzna maga után, el nem ismervén, ahoz, mint egyszerű politialis rendelkezéshez, minden a gyülésen jelenlévőket szólhatni vélték; — végre mások kijelentették, hogy a nemes embertől, mint született törvényhozótól — ha bár közrendü, vagy kevésbbé müvelt lenne is — a szavazati jogot semminemü a közgyülési teremben előforduló tárgyakban elvonni nem lehet. — Illy nyilatkozások után legtanácsosabbnak vélték a RRek azt határozni, hogy az eddigi határtalan gyakorlat továbbra is megmaradjon. 18) Az e részben tett inditvány folytában határozattá lön, hogy ezentul a tisztviselők hátralévő jelentéseiről külön jegyzőkönyv (scontro) vitessék. — 19) Kérdésbe hozatott, vajjon az árvaiszék határozásait a közgyülésnek megváltoztatni lehet é? — s vajjon ezen árvaiszék, rendes szerkezetü törvényszéknek, melly itélhet s itéletét foganosithatja, — vagy csak küldöttségnek, melly az árvák jogaira felügyel, a nélkül hogy ügyeikben biráskodhassék, tekintendő-é? — A vitatkozás ismét hosszura terjedt, míg nem délutáni 3¾ órakor, 26 szavazattal, 25 ellen kimondatott, hogy az árvaiszék nem törvényszék; más nap, organisatiojára, s munkálkodási körének kijelelésére, nagyszámu küldöttség nevezteték. —

November 19kén 20) A nemzeti szinházra tett országos ajánlatból, e megyére eső egész járuléknak 2286 ezüst forinttal s 54 krokkal leendő befizetésére, Nádor ő fensége levele által emlékeztetvén a RR.; minthogy a fizetendő öszveg a nemesi pénztárban készen lenne, ezen törvényes tartozásnak haladék nélkül fölküldése elrendeltetett — Mellynek folytában, az elnök alispán szóval jelentvén: hogy a mult közgyülésből vett megbizatásához képest, a megyei szegénységnek, a fenyegető szükség esetében leendő fölsegélésére, a nemesi pénztárban találtató, körülbelől 4000 ezüst forintnak erejéig vásárolni szándékolt gabna ára tekintetében szomszéd Szabolcs megyének vagyonosabb közbirtokosainál tudakozódott; de a megye által kitüzött áron — pozsonyi mérőjét 4 váltó forintjával értve — gabnát venni nem lehet; — elhatároztatott: hogy az érintett péznek, a szinházi tartozás kifizetése után fenmaradandó része, a körülmények ugy kivánván, továbbá is az elrendelt czélra, jelesen gabna-vásárlásra forditható legyen; a mennyiben mindazáltal a mult gyüléstől lefolyt idő-köz alatt, azon meggyőződéshez jutottak a RR., hogy az őszi hónapok kedvezőbb időjárása, bővebb burgonya, tengeri és káposzta termést adván, hogy sem a nyári aszály miatt előre várni lehete, — a nyomasztó szükség bekövetkezése iránti aggodalom, reménlhetőleg, nagyrészben el fogna enyészni; ugyanezért a gabna bevásárlása további rendelkezésig felfüggesztessék. — 21) A nemesi hadnagy székek szóbeli per utján hozott itéleteinek, az elmarasztalt fél más helységben fekvő vagyon ira kiterjesztendő foganatositása tekintetiben rendeltetett: hogy illy esetekben, az illető járásbeli szolgabiró, megyei megbizatás nélkül, egyedül a biráskodó hadnagy megkeresésére, a foganatositást haladék nélkül hajtsa végre. —

November 20kán. 22) Egy vegyes házassági esetben, az illető r cath. pap, az egyházi szertartások s papi áldás pótolólag leendő kiszolgáltatására, az alispáni hivatal nevében, szolgabiró és esküt által megintve lévén; — fölolvasott nyilatkozása folytában az 1647iki 14ik t. czikkre alapitandó perbe fogatni, — egy más, ez alkalommal bejelentett eset pedig megvizsgáltatni határoztatott. — Végre 23) a nmlgu Helytanácsnak, a megyei sebészeket, a himlőoltásnál, a fenálló felsőbb rendszabások megtartására utasitatni rendelő intézvénye a sebészeknek kiadatni határoztatván a jelen közgyülésnek folytatása december 6ik napjára által tétetett.

— sz —

**Magyar partvidék.** A „Világ" 95dik számában emlitett hajótörésekről fiumei levelezőnk november 20kán bővebben következőleg tudósit: november 16kán városunk siralmas látványnak volt szomorú szemlélője; reggeli 5 óra után, egy szakadatlan záportul megelőzött rögtöni szélharcz (sione)*) partra hajtotta a partvizünkön horgonyzott „la jeune Mathilde" nevü Gauchet Maria Hyppolit kapitánytól kormányzott franczia három árboczost; 14 egyénből álló hajószemélyzetének erőködései daczára. E hajó f. évi julius 6kán indult Havre-ből, s miután Marseilleben zavorra **) helyett márványt terhelt fenekére, mult oct. 27kén partvizünkre érkezett, hol partravettetése napjáig már 822 köteg magyar dohányt terhele, Wodianer és fia pesti kereskedőház itteni ügyvivője Holzer úr felügyelése alatt. E teher egy része, s jelesen 460 köteg biztositva volt, s indulására nem volt egyéb hátra, mint hogy még 78 köteg dohányt vegyen fel a 900 kötegben kikötött terhelet kiegészitésére. Sikerült azon rögtöni segély következtében, mellyet lakosaink illy veszélyek alkalmával honfiaiknak és idegeneknek egyiránt készek nyujtani, 800 köteg dohányt megmenteni; de ezek közt 200 köteg s különösen a biztositottak közől, megromlottnak találtatott a tengervíz által, melly a tengerfenékeni szikladarabokba ismételt ütődés által okozott sérületeken a hajó gyomrába szivárgott. A biztositó kamrák e részbeni vesztesége körülbelül 15000 ez. frtra becsültetik. — A körülmények boldogtalan összefüggésének tulajdonitható, hogy valahányszor partvizünkön illy szerencsétlenségek történnek, a kikötő kapitánya vadászaton, s igy városunktól távol van; mindazáltal találkoztak, kik tettel és tanáccsal segitették a megmenthetőket megmenteni; ezek közt különösen emlitendők: Reymond L. A. ur, a helybeli franczia consuli ügyvivő; Cornet Alajos ur, a fennevezett pesti kereskedőház itteni áruszállitója; Francovics J. és ns Thian K. az illető biztositó kamarák ügyvivői, s végül Matcovich

*) Sione — küzdése két ellenkező irányban fúvó szélnek, mellyek összekavarva a fellegeket, s a tenger felett megoszolva, szélvészt s forgatagokat szülnek, mellyek rögtön törnek, szaggatnak s összevissza kavarnak mindent, mit utjokban találnak. A hajósok azt hiszik, hogy e sione két hasonerejű, vagy hatalomra csak kevésben különböző szélnek csatája, mellyek egymásba ütődvén s keringvén, légben fen a fellegeket összevissza kavarják, s majd ezekkel együtt a tengerre ereszkedvén, ott ismét a vizet habarják, s azt nagy mennyiségben szíván fel, miután a forgatag dagadozva növekedik, olly hatalmassá lesz, hogy képes e dúlás közben a hajót is elsülyeszteni. A hajósok hiú és nevetséges vakhitéről, mellynél fogva, mint mondják, a sionc-t szétvághatják, jónak tartom hallgatni. A beküldő.

**) Zavorra — igy neveztetik a hajósoktól ama súly-testek (fövény, kő, kavics, stb.) mennyisége, mellyet a hajó fenekére, annak legalsó deszkázata alá terhelnek, hogy az üres hajó is kellő mélységben [illegible] teste azon sulypontot elérje, melly megkivántatik arra, hogy veszélye nélkül ereszthesse ki vitorláit. E súlyt[illegible] ségének a hajó nagyságával és alakjával kel[illegible]

Gárpár, ki, hogy a népet az árúk megmentésére serkentse, kieszközlötte Holzer úrtól, hogy minden jó karban és egészen szárazon megmentett dohánykötegért a megmentőknek 1 c. frt jutalomdíjt igért. Mi a hajót magát illeti, lehetlen többé hajóznia, minélfogva a kapitány és hajósnépe kénytelenek voltak azt elhagyni, s eziránti lépéseit, a fenálló rendszabályokhoz képest a fenérintett consuli ügyvivőségnél a hajótörés napján megtenni. A hajó azonban párisi és havrei biztositó kamaránál 55,000 frankig, Fiuméből Havreig szerzendő úrbére (nolo) a marseillei kamaráknál 15,000 frankig biztosítva levén, tulajdonosaik, habár károsodásuk nagy, egészen tönkre még sem jutnak. A hajó Havreben készült, ezelőtt 12 évvel, s a kapitány állitása szerint 140,000 frankba került. (Levelezőnk itt magasztalólag s hosszasan emlékezik a biztosítási kamarák felállításáról s különösen tengerhajózási szempontból azt e század egyik legáldásosabb intézvényének állítja, mibcn mi vele tökéletesen egyetértünk; s ezután következőleg folytatja tudósítását): A hajó partravettetésének okai közelebbről vizsgáltatván, úgy találtatott, hogy szerencsétlenségének közvetlen oka az egyik horgonyt-tartó láncznak elszakadása volt; többi horgonyai pedig szántólag csúsztak a n erre a felzudúlt tenger habjai a hajót kergették: nem levén képesek fentartani a haladót, mert nem kapaszkodhattak meg szilárdul partvizünknek ingatag testekkel teli fenekén. „De mint lehet az — kérdheti valaki —, hogy partvizünk, melly egykor fövenyes fenekénél fogva nevezetes volt, s a legbiztosabbak közőlinek tartatott, ma kövekkel teli s veszélyes"? Ezen alapos kérdésnek megfejtését, némellyek természeti tüneményekben, mások egyesek visszaéléseiben keresik. *) — Reméljük azonban, hogy ezen szomorú esemény ösztönül szolgáland a polgári hatóságoknak, mi képen ahhoz értő. részrehajlatlan férfiak közbejöttével világosságra hozzák az igazságot. mellyet most többen csak gyanítanak, s kiirtandják az e részbeni visszaéléseket; reményljük továbbá, hogy ezen sajnos történet ösztönül fog szolgálni a nemzetnek arra, hogy biztos révről gondoskodjék tengeri kereskedésére: nem hiányozván egy nagy nemzetnél az annak létesítésére megkivántató költségek. *Cimiotti J. L.*

Erdélyi országgyülési követválasztások. (vége): Nagy-Sink-szék részérül választatott: Schmidt Mihály és Balthes Fridrik; Szászváros-szék rszrül: Lészai Antal és Löreni József; Sepsi-sz.-György rszrül: Demeter József és Gyárfás Dávid; Illyefalva rszrül: Szász István és Lukács Ferencz; Csikszereda részéről: Beke Ádám és Szopos Ignácz; Bereczk rszről; Fejér János és Finta György; Oláhfalu rszrül: Both Károly és Both Ferencz. (M. és J.)

**Legújabb hirek szerint a kormányzói hivatalra kijelelés eredvényei Erdélyben, decemb. 2kán tartatott ülésben ezek voltak: 241 szavazatból nyertek: catholikusok, b. Jósika Sámuel 216, gr. Bánffy József 171, Barcsay János 149; helvetziai hitval. lévők, b. Kemény Ferencz 194, gr. Teleky József 167, gr. Degenfeld Otto 154; ágostai hitvall. lévők, Conrád András 188, Bedeus József 187, ifj. b. Bruckenthal József 147; unitáriusok, Sala Mihály 197, Maurer Károly 193, Szentiványi Dániel 187 szavazatot. —**

Erdélyi hirek. A november 22kei országos ülésben a biráló biztosok nevei kihirdetése után országos elnök napirendre tüzé az első kir. előadás nyomán a k. főkormányzó választására teendő elkészületeket; de a RR. mind a természetes renddel, mind a Com. Const. V. r. 18. Ed. mal egyezőbbnek vélték először a választók névsorát vizsgálni, így napirendre tüzetett az országgyülési névsor (lajstrom) vizsgálata, mellyet a rendek előleges követi és köznemzeti gyüléseikben előlegesen tárgyalván, nov. 25kére került országos ülésben, de ekkor sem végeztethetvén be, — félben maradt.

# Külföld.

**Törökország.** Az európai nagy hatalmak f. évi juliusi szövetségével a keleti ügyek bonyolódását mi nem látjuk tökéletesen befejezve; véget vetett az kétség kivül, a fényes Porta viszálkodásainak M. Alival, s kitűzte a török birodalom határit, megtámasztá roskadozó részeit, és szabályozá függetlenségét, egységét: de azért békéjét, mellyet sok éven át forrongó hullámok ástak alá, szilárd lábra nem állithatá. Ali visszavonúlt — tán bújában — felső-Aegyptusba, s fizeti a rá mért adót: s míg ő legalább színre, nyugodtan viseli megaláztatását, addig Syriában a maroniták és druzok villongnak, s a diván nemcsak nem csökkenti hadait, sőt szaporítja. Azt mondják, Görögország szolgáltatott volna a portának okot serege szaporítására, mellynek, mióta a hozzá menekült candiai zendülőket barátságosan fogadta, hinni nem tud, s még az európai hatalmak ismételt békes nyilatkozatára is hinni nem akar, félve attól, hogy a görögök, országuk éjszaki határit a musulman rablók becsapásitól biztosítandók, Thessaliával szeretnék hazájok terjedelmét nevelni, s ez okbul némelly maczedoniai s albaniai hadosztályoknak már parancs is adatott Larissa körüli összeseregle̋sre, Thessaliában. Ez így levén, épen nem feltőtlő bizonyos párisi levelezőnek állítása, mellynél fogva az európai cabinetek egyik főfeladásának a görög ügyek szabályozását lenni mondja Ez ügyek minket nem érdekelnek ugyan: azonban egy konstantinápolyi levelező szerint, a Duna mentiben is, Sophiánál és adrinápolyi rónaságon szinte hadseregek csoportosíttatnak össze, s a porta ezen harczos állása minden esetre figyelemgerjesztő, mert nyilván tanúsítja, hogy a keleti ügyek bonyolódásának csakugyan nincs még teljesen vége. — A libanoni maroniták és druzok közti villongások, konstantinápolyi tudósítások szerint, onnan eredtek, hogy az egyesült maroniták papjaik részére olly süvegek viselésének megengedését követelék, minőket a nem-egyesült tek papjai hordoznak, s minőket az egyesült papoknak viselni tilalmaztatik! Megjegyzendő, hogy nem-egyesült maronitáknak azok neveztetnek, kik 1736ban a romai anyaszentegyházhoz vissza nem térvén, ősi vallásuk (Monotheismus egy neme) dogmáit és szertartásit megtartották. Ezen süveg miatti viszály már véres jelenetekre is szolgáltatot alkalmat, mellyek megakadályozására a damascusi pashától küldött katonaság későn érkezett. — A jerusalemi legújabban felállított angol-protestans püspökségről már szólottak lapjaink (97dik szám). Alexander úr, az első „nagybritanniai s irlandi püspök" a szent városban, rendeltetése helyére „Devastation" „Pusztitás" (mindenesetre igen ominosus) nevű gőzösön eddig már elindúlt. A porosz status-újság legújabban részletesen közli az ezen püspökség felállitását illető körülményeket, s azon egyezkedést, mellyre a jerusalemi protestans püspök kinevezésére nézve az angol és porosz kormány lépett: e szerint a jerusalemi angol-protestans püspök kinevezési jogát az angol és porosz fejedelmek felváltva fogják gyakorolni. Ezen ügy sokkal fontosabb, mintsemhogy arról magok az angol hírlapok is bővebben, s nem épen a legmegegyezőbb nézeteket nyilvánítólag ne szólottak volna. Jelenen a német sajtó nagy részét foglalkodtatja az. Minket a dolog annyiból érdekelhet, mennyiben a kereszténység terjedésének és szilárdulásának azon szent helyeken, hol Üdvezítőnk földi pályáját kezdte és végezte, csak örvendhetünk. Alexander urat — ki eredetére nézve izraëlita és porosz alattvaló, de ki már Angliában meghonosult, s jerusalemi püspökké lett kineveztetése előtt a londoni egyetemben a zsidó és rabin literatura professora volt— számos igen tanúlt és ájtatos theologok fogják Jerusalembe követni.

**Nagybritannia.** A britt szigetekről 1840ben történt kivándorlások aránya — a Sun szerint — így áll: éjszakamerikai gyarmatokba 27,025; egyesült státusokba: 38,495; Nyugot-indiába 1,938; Vandiemensföldre 281; nyugoti Ausztraliába 233; Port Philipbe 3,201; déli Ausztraliába 2,911; új Seelandba 1,338. Összesen 83,746 személy.

Londonban ujolag gyújtogatásokról beszélnek. Annyi bizonyos, hogy nov. 19kei éjjel a lovas-őrség laktauyája udvarában kézi tűzgranát vetteték, melly azonban semmi kárt nem tön, s talán inkább csak ittas legényektől szóratott pajkosságból, a katonák ijesztésére.

**Németország.** Stuttgart. A követek kamrájának nov. 23kai ülésében a fenyitő perrendszer tárgyalásában Knapp Indítványt tőn: hogy az egész bünvizsgálati letartóztatás a büntetésbe betudassék, mindazáltal külön büntetéssel olly vétségért, mellyet netán a vádlott a vizsgálat folyama alatt elkövetett. A kamra ez inditványt a megbizottságnak átadatni rendelé.— Ezután napi renden következék a törvénykezési végeljárás feletti tanácskozás. Legelőbb is felolvastattak a megbizottsági tudósítás azon helyei, mellyek nyilvánosságot, szóbeli védelmet, státusügyészt, és státusfolyamodást illetnek; ezután az elnök megnyitá a vitatkozást, melly ma arra szoritkozott: kelljen-é s mennyire a nyilvánosság- és szóbeliségnek átalában, tekintetbe nem véve a *biztosság inditványait*, egyes bün-eseteknél a végbánásmódban helytadni? — *Duvernoy*: A nyilvánosságnak haszna az, hogy az *itélő biró megtudja*: mikép gyüjtettek a *bizonyitékok? akár a vádlott vallomásiból*, akár más tanúságokból álljanak. A közvetlen látás biztosabban vezet az igazságra, *mint* az előadónak jegyzőkönyvtől támogatott előterjesztése; az igazság közvetlen megismerése biztosabb, mint a közvetetté, s közvetlen megismerés az, midőn a biró a tanúk és vádlott szájából hallja a vallomásokat. A nyilvánosság és szóbeliség czélja koránsem az ujságvágynak és henyeségnek látványt nyujtani; hanem a népet meggyőzni arról, hogy az igazság úgy szolgáltatik ki a mint kell, s neki tudomást szerezni azon okokról, mellyeken az itélet alapszik, s ez annál inkább érdekében fekszik a birónak Würtembergben, hogy a nép tudja meg, mikép nem a biró itélte a kemény büntetést, hanem hogy ő csak végrehajtója a kemény törvénynek. Ő a nyilvánosságot és szóbeliséget minden esetben, s minden birószék előtt pártolja. Nemcsak a bünös helyzetét kell szem előtt tartani, hanem az ártatlanét is, ki mintegy győztes hagyja el a biróteremet. Véleménye tehát nyilvános végeljárás minden esetben s minden birószék előtt, a bizonyitékok s ellenbizonyitékok újabb előadásával. — Döttenbach: az előtte szólóhoz csatlakozik, s a nyilvánosság kiterjesztése mellett nyilatkozik. Ő nem tartja alaposnak azon aggodalmat, hogy a biró függetlensége csorbul a nyilvánosság miatt, sőt a 19ik század feladásának tekinti, megnyitni a birói teremek ajtait. — Werner: Habár csak abban állana is a nyilvánosság becse, hogy a bünösről a közönség előtt rántatik le az álarcz, az ártatlan pedig becsületét mindenek szeme előtt mentheti meg. a mi bizonyosan többet ér, az itélettel s okokkal teleirt papir-ivnél, mellyet a birón kivül tán senki sem olvas, — megérdemlené a fáradságot; de a nyilvánosság egyszersmind tanuságos képző-iskola a nép számára, mellynek igazságérzete ezáltal föleleveníttetik, honszeretete erősbíttetik, sat. Azon észrevételre, hogy a nép részéről még nem hallatszott ennek kivánása, csak azt kérdi, mikép lehetett volna ezt megtudni, ha nincs szabad sajtó? — Zwergern föltétlen nyilvánosság s szóbeliség mellett nyilatkozik. — Hiller: szint azon értelemben szól. A népkivánat tekintetében a polgár-választmányokra emlékeztet, melly idővel megszokta s megszerette a nyilvános községi igazgatást, s reményli, hogy az történendik a törvénykezési nyilvánosságra nézve is. — A törvényszéki osztály elnöke, Prieser státustanácsnok arra figyelmezteté a kamrát, hogy a terv szerzője Würtemberg egyik tisztetetben álló legszabadelműbb jogtudósa volt; hogy dolgozatát nemcsak biztosságok, hanem főtörvényszéki birák ismételve helyeslék, s hogy e mindenkép megvizsgált munkát a kormány jóváhagyván véghatározatra nyujtatott be, melly kormány a kamra vallomása szerint is magát mindig a jog s haladás őszinte barátjának tanusítá. Már ebben is fekszik elég ok a kétkedésre: vajjon igazán szükséges e a nyilvánosság kiterjesztése? A kerületi törvényszékek vizsgálata alkalmával senki sem jelenté ki ohajtását nyilvános szóbeli eljárásra nézve. Javitni, igen is, kell a fenyitőtörvényszéki eljáráson, hogy minél gyorsabban menjen folyamatja, — s e kivánatnak megfelel a törvényjavaslat; holott az inditványzott nyilvánosság nehézkessé és lassuvá teendné az eljárást; s e kisérlet igen költséges is volna; mert ha minden birószékre kiterjesztetnék az, 100,000 forintnál többre rugtatná az e miatti évenkinti költségeket. Hagyjuk rajnántúli szomszédinknak szónoklati mesterfogásokkal s mulattató botráayokkal fűszerzett

---

*) [illegible]ilandók vagyunk hinni, hogy a főok a Fiumára vizeinek tulajdo- [illegible] melly sziklás, köves ágyából tömérdek mennyiségben hord ve[illegible] a tengerbe, mellyeket aztán a tengerzajlások szerte- [illegible] fenekén. Szerk.

törvényszéki dramáikat. A német nép előtt komoly, szent ügy az igazság kiszolgáltatása. Hogy nemnyilvános eljárásunk alaposb és biztosabb, ellenségei is megismerik. — (Folytatása következik.)

**Schweiz.** A genfi-tó vidékéről, nov. 23. A genfi alkotmányügy folyamát illető minden sejtéseim teljesültek, csak a kifejlés serénysége volt meglepő. Tegnap előtti napra hivatott össze a képviselő tanács. Történhető zavargásoknak elejét veendő, a kormány fegyverre hívá a cantonőrség nagy részét; de a katonaságnak csak kis része gyült a városba e felhivásra. Tegnap (vasárnap) azt határzá egy népgyülés, hogy alkotmányi tanács kivántassék. A tanácsház előtt álló kevés katonaság szétoszlott, inkább a tömeg gúnyainak mint fenyegetésének engedvén. Este a képviselőgyülés következő tartalmu ajánlványát fogadá el, egy kebléből nevezett s egy óra alatt működéséről tudósítandó kiküldöttségnek: „1. cz. A canton jelen alkotványa egy minden polgár által választandó alkotványi tanács által fog átvizsgáltatni.“ — 2. cz. A státustanács legfölebb 14. nap alatt az alkotványi tanács miképeni választását tárgyazó törvényjavaslatot fog a képviselői tanács elibe terjeszteni. Ezen javaslat ollyformán fog tanácskozás és szavazás alá vétetni, mint egyéb törvények. — 3. cz. Az alkotvány-tanács ezen törvény elfogadásától számitandó két hét alatt összeülend. — 4. cz. Az alkotvány-tanács által elhatározandó alkotvány a polgárok elfogadása alá lesz vetendő.“ Rigaud syndicus ezen czikkeket hírül hozá a népnek. Egyéb kihágás nem történt. Az alkotványi tanacs rendezésében kétségtelenül azon elv fog felállítatni, hogy az ország választó kerületekre osztassék. —

**Vegyes hírek.** A nyiltlevél, melly által a cornwalli kis hget walesi kir. herczeggé neveztetik, már elkészült, s megjelenése a nov. 26dikai Gazzette-ben váratott. Victoria királynő s a kis fönség — mint az augsb. köz. újság magát kifejezi — jó egészségben vannak. A „Dublin-Evening-Post“ szerint az angol hajóhad körüli munkálatokban olly élénkség mutatkozik, minő 1815. óta nem tapasztaltatott. — A „Sun“ nov. 26dikáról jelenti, hogy Esterházy hg f. dec. 10kére váratik Londonba, a st.-jamesi palotában diplomaticai hivatalkodását folytatandó, s Miklós, egyetlen fia és örökösének gróf Jersey leányával — Villiers kisasszonynyal — összekelésén jelen leendő. — — December 15d. lesz egy éve, hogy Napoleon B. hamvai az aggvitézek párisi lakába temettettek; az ezen idő óta koporsóját meglátogatták száma 4. milliora tétetik. — Cavaignac úr Algierből Párisba megerkezett, az eddig Dupoty által szerkesztett „Journal du Peuple“ czimü újság szerkeszteset átveendő. Dupoty, ki — mint tudjuk — a quenisset-perbe van bonyolodva, Ledru-Rollin-t választá ügyvédeül a pairkamara előtt. A postadij alábbszállítása végett, párisi hirek szerint, lépések tétetnek; a közvélemény Franciaországban nem követel e tekintetben olly gyökeres reformot, mint Angliában történt, s megelégednék, ha a postaber a városi s tartományi postákon egyformán 10. centimes-re; s egyéb levelekre nézve 20. cent. határoztatnék. — — A spanyol cortesek f. dec. 26kai összehivását tárgyazó parancs a nov. 20d. madridi Gacetában megjelent. A spanyol ügyek rendezését tárgyazandó conferentiák iránti hirek mindinkább arra mutatnak, hogy e conferentiák csakugyan nem fognak tartatni. — Azon tudósítás valóságának, hogy Spanyolország és Nagybritannia közt kereskedési szerződés köttetett volna, az augsb. újság egyik párisi levelezője határozottan ellenmond. — — Vevayben (Helvetziának genf-cantoni egyik városában a genfi tó partjain) nov. 15d. 40. szabólegény fellázadt, mestereiktől nagyobb bért követelvén; a helybeli hatóság közbejöttével azonban a kis lázadás lecsendesittetett, s fele a zendülőknek néhány nap mulva mestereikhez, nagyobbitott bír nélkül, munkára visszatért; a többi a városból kiutasittatott. — — A M. Chronicle állitása szerint, a franczia kormány az orosz cabinet megegyezésével azt tanácsolta a fényes Portának, hogy Thessáliát Görögországnak engedje át; egyszersmind az orosz követ javasla a nagyurnak: adná Szerbiát orosz pártfogás alá.

# VÖR.

**Nyilatkozat.***) A ‚Világ‘ idei 82dik s 83dik számában Csanádterra incognitájáról hivatalos, és magános vázlatok bocsájtattak közre. Az elsőbbekről, — mellyeket örömmel olvasok a hirlapokban, mert a visszaéléseknek még most talán egyetlen, de minden esetre leghathatósb ostorai, — szólok mint a rágalmazott megyének választott főtisztviselője; az utóbbiakrul mennyiben személyemet érdeklik, mert a magános élet fátyola alá ereszkedni nem szeretek, jól tudván, hogy az sok szentséget leplezne le. —

Ki kell mondanom: a közlő vagy nem tudta dolgainkat, vagy készakarva hamis állítási által a világ előtt rágalmazni törekedett; mert a katonaállítás a törvény értelmében sorshúzás által ment végbe; közgyülésen nem párt, hanem egyes akarattal engedtetvén meg, hogy a kik akarják, magokat másoknak szabad fogadása által mentesithessék. Igy történt, hogy némellyek sorsot sem akartak húzni, hanem előre fogadottikat ajánlották be; mások sorshuzás után egyenként fogadtak; némelly helyen a sorsot-huzottak egy társaságban; — végre a kertész-községek, kik mindent úgy szoktak, közönségesen. — Fogadási bért mindenki a besorozó számos és vegyes küldöttség előtt vallotta be; — ott olvastatott fel szerződése, ott tett halála esetére vég rendeletet, s mind ezek följegyeztetve, valamint a megyének, ugy az illető ezrednek is bemutattattak. — Gondolom, ennél tisztábban bánni nem lehetett. — Tapasztaltatott ugyan, hogy némelly községi előljárók itatással birták rá az embereket, s őrizet alatt hozták is be, de ezek azonnal elbocsájtattak, mint nem önkint beállók; — sőt ollyan is volt, ki megfogadtatását eltagadta, s mégis később másért állott be; egy szóval: a fogadást az irott vagy elismert szóbeli szerződés határozta el, — mibe a szerződő feleken kivül semmi köz, vagy egyénes küldöttségi avatkozás nem történt. Csodálnám hogy egyikünk fülibe sem hathatott volna azon állítása a tudósítónak „száz forint vagy tömlöcz, és katona vagy“; én legalább neszét sem hallottam; kivánatos, hogy valamint magános tetteknél, úgy még inkább illy hivatalos viszszaélésnél legalább a nevek első betüit tette volna ki, hogy nyomára jövén, a vétkes kérdőre vonathassék. — Sajtényban nem fogadás, hanem mint mindenütt legnagyobb nyilvánossággal sorshuzással jeleltettek ki az ujonczok, s a sorsothuzottak sors szerint is soroztattak be, három lévén később fogadva; azonban a sorsothuzottak szülei összeálltán szerződést tettek, és minden besorozottnak 300 frtot váltóban köteleztek, kik, mint azután tudomásra jutott, a pénzt a zsidótul magános szerződésnél fogva kölcsön vették, magános szerződésekbe pedig, sem a küldöttségnek, sem a megyének befolyása nincs; ha hamis a szerződés, vagy erőtetett, vagy törvénytelen kamatot foglal, a biró elitélendi.

K. Ő. szolgabirónak ugyancsak az ujonczozás alkalmakor Kevermesen állított pofozkodása, a jelenvolt küldöttsegnek, és a derék lelkész urnak bemondása szerint koholmány. Kevermesnek egyik utczája a kirendelt időre az ujonczok öszveirására megjelenni nem akarván, sőt röggöni parancsra sem hajtván, egyik makacs 12 pálczaütéssel, egy aszszony pedig hegedűvel fenyittetett meg, s ez a kisebb vétkek jegyzőkönyvével felsőbb rendelések következtében, a törvényszék birálása alá szokott jönni. Milly rosszak legyenek a fogadás által bekerült ujonczok, bebizonyitja a megye elibe terjesztett szerződések és végrendeletek sora, mellyek érzékenyülésig tömvék nemes érzésekkel. Hogy a vegyes-házassági parancs némelly indítványok tételével elhalasztatni szándékoltatott; megengedem. E feletti szavazásban igaz, mondám: a szavak száma egyenlő; hasonló esetekben ezt mindig tettem: s mást tenni közrülményeinkben senkinek sem tanácslanám. Igaz: a többség kimondására felszólíttattam s vállatvonítottam? meglehet, tevém ezt máskor, alkalmasint teendem is; de ezután még történt szavazás. Nem igaz ellenben, hogy én s egy bizonyos párt addig húztuk volna a dolgot, mig az érkezők többséget tevének. Én ellenvéleményü valék, de azért megmutathatom, hogy csak azok szavaztak, kik a gyülés elejétől valának jelen.

A kis gyülések és havitörvényszékek a Rendek által, és pedig ha úgy kell szólnom, vegyes színben szüntettek meg; okát is tudom, miért. De azért egy kis vétekért sem ült rab három hónapig; ennél tovább a nagy bünös sem szenved, hacsak dolgának megvizsgálása megyénkivüli környülállásokban nem akad meg. Nemesek a rabokért kezességtől el vannak zárva, és befejezett kisebb ügyü raboknál alispánilag más nem bocsájtatik ki. Nemes e végett — hála Istennek — rég nem alkalmatlankodott, s az utolsó is a tudósító által jól ismert úr volt, ki gonosz cselédje kezességét nem eszközölhette.

A kijelelt nemes urak által bármi czélbul (hol azonban a szelindek nem volt jelen) hozzám hozott juhhús már roszabb nem lehetett, és valóban nem embernek való: de azért még is a fölemelésen valék. Nagy többség végzett.

Mondatik továbbá, hogy a végzet által elutasíttattak a mészárosok, hogy mit tévők legyenek. Itt mást nem képzelhetni, minthogy én a mészárosok által lekenyereztessem. Erre szavam nincs, mert ezt, fogadom, maga a tudósító sem hiszi.

Az sem igaz, hogy a megye Rendei a fels. kamarára töltést akartak volna vetni. Volt szó róla, hogy ki a révnek hasznát veszi, csinálja az utat is, de megmagyaráztatott, hogy teloniuma nincs.

K. Ő. elleni folyamodás a korcsmáros követelése iránt természetesen nem gyülés tárgya vala, de nyilvánosan olly kéréssel szólíttattam fel, hogy azt magános közbevetésem által eszközöljem, s igy tartozom kimondani, hogy az sem tisztválasztási, sem korteskedési, hanem külön mulatság költségeit tárgyazta, — hol csak kevés ur vala jelen, s mint a fizetésekből láttam, többeket illetett.

A böjt néhány vasárnapin a megye teremében hangversenyek tartattak, mint Bécsben és Pesten. Tánczra is került a dolog, sőt én is forogtam egyet. Tevém ezt fiatal koromban fővárosinkban is, nagyok házánál, még pénteken, szombaton is. Tudnám bebizonyitani, hogy itt Makón, egy statusi helyzeténél fogva attól tiltott egyén, fekete hétben aljas helyen, pipafelhőkben muzsikaszó mellett färblizett.

A rablásokról én nyitottam meg a gyülést s fájdalom a meglévőknél ujabb eszközök nem találtattak. 2 biztos, 12 katona őrködik 29 □ mérföldön, hol csak 9 község; maga Makó 70 ezer hold, azon elterjedve 612 teleknek tanyái. A persecutorok háta mellett igaz nincs szolgabiró; de ha mit tud, fedezze fel orvoslás végett, s ne csak hirlapba tegye; mert a hirlapból itél a világ, de a baj nem orvosoltatik. Ha a tudósító a megveszendő kutyát előre kifogja jelelni, fogadom elejét álljuk; addig három ezer földszinti ház közt 20 ezeres népességben sok kutya vesz meg észrevétlenül. Ezek s a következők ollyanok, minőkkel minden helyet s hatóságot elménczesen kigunyolhatni, kivált suttonban név nélkül, s miket a szerkesztőség szives felszólitására, hogy feleletemet vonjam öszve, elhallgatok, mert illyesekkel sőt másokkal is tudnék előjönni, mellyek a tudositónak igen is nem tetszenének.

A mi végre a magános tényeket illeti, ezekről már mondám, csak annyiban tisztem szólani, mennyiben személyemet érdeklik, s azért legyen elég kijelenteni, hogy az érdeklett macskazeneken, mint a ‚Nemzeti Ujság‘ mondja, a ‚Világ‘ban pedig a tudosító gyanítatja, sem sem mindazok, kiknek nevök betüji kitéve vannak, jelenak, ellenben lehettek talán mások jelen; én azonba

*) Az itt érintett tények ujságunkban lévén közretéve, nem lehete ezen igazoló észrevételeknek is helyt nem adnunk. A nov. 26. költ levél dec. 4kén jött kezünkhöz. Szerk.

gányos tettét nyilvánosan czégérezni, sem vádakat tenni nem akarok, hanem csak azért hozom elő, hogy a tudosító hitele ismértessék.

Az sem igaz, hogy másnap élethalálról itélkeztek volna, mert csak az előttenapi gyülés hitelesítése volt.

A felhozott dolgoknak egyszerü, és a történtek szerinti őszinte leirásából kitetszik, hogy a kérdéses tudósítás csaknem minden részeiben hamis, és valotlan; de mivel az olvasó közönség már most nem tudja, mit tartson a dologrul, felszólitom a tudositót, hogy állitásait bizonyitsa be, s miután nagy részben elnöki tetteim s tiszti kötelességeim illettetnek általa, jogot adok neki ellenem a maga helyén kikelni, s kérem: ez által nyujtson nekem módot az ellenkezőknek törvényes bebizonyitására, hogy a rágalom a tisztát ne sújtsa, a vétkes pedig lakoljon; s mig azt nem teendi, tisztátalan szándékunak, s rágalmazónak nyilatkoztatom. Pártot vet szemre, ki az irottakból kézzel tapogatható pártos; személyeskedést ocsárol, ki valótlan előadásival a legnagyobb személyeskedést gyakorolja.

Vásárhelyi János.

**Nagykároly**bul, oct. 17. 1841. (Folytatás.) C.) Némelly magán-ügyekben érkezett parancs tárgyalása után szőnyegre került továbbá a n. m. H.tanács azon intézvénye is, melly szerint a megyei szolgabiráknak négygyel szaporitása megengedtetik. E tárgy lévén az, melly a czélbavett gyanusitgatások alkalmául kiválasztatott; légyen szabad kissé visszaemlékeztetni, hogy két izben, s mindig igen népes gyülésben határozá már el e nemes megye, hogy a mezeirendőrség a kerületi szolgabirákra bizassék, s hogy a választandó uj szolgabiráknak ne csak rendőri, hanem általános szolgabirói hatóság, s külön kerület is adassék; hogy továbbá a szolgabiráink szaporíthatásaért tett két rendbeli felirásink a szolgabirák agendáinak általános megsokasodásán alapulván, mindkét izben azon szellemben tétettek, hogy a rendőri hatóság a kerületi szolgabiróival egy és ugyanazon egyénre ruháztassék. Ez tehát már ez előtt rég elhatározva lévén, ez említett intézvény felolvasásával egyedül a választás módja került kérdés alá; mire nézve némellyek a helyettesitésben szokott felterjesztés utján propositiót tétetni, mások ismét főispán úr ő ngát közgyülésre meghivatni, s az uj szolgabirákat a főispán által kijelelendők közől elválasztatni ohajták, mig néhányan mind a kijelelést, mind pedig a választást a főispán kirekesztésével kivánák gyakorolni. E kérdésbe önkint szövetkezett a másik is a felett, hogy kell-é, szükséges-é választásra a köznemességet különösen meghini? — Voltak néhányan, kik a köz nemesség behivatásában korteskedéstől tartottak, de a nagy többség azt jogszerűnek, s azért elmulaszthatlannak látta; sőt többen voltak, kik sajnálkozásukat nyilványíták a felett is, hogy az ismeretes improvisált 12 pont is egy órának rövid ideje alatt alapittatott meg a nélkül, hogy a nemesség, melly a nihil de nobis, nihil sine nobis-t, kivált érdekeinek ez élet-kérdésiben méltán követelheti, — azoknak tárgyalására meghivatott, s a pontok némellyikének kisáldozattal eszközölhető áldásteli következésiről őszinte magyarázattal felvilágositttatott, s az áldozatra nyugtatólag előkészittetett volna; — és találkozott ollyan, ki e nyilatkozást azzal igyekezett czáfolni, hogy a 12 pont értelembeli tárgyak voltak; mintha bizony az értelmet csak a sors kegyenczei monopolisálnák. — De a 3dik kérdés, hogy t. i. a mezei rendőrség a kerületi, vagy külön szolgabirák által gyakoroltassék-é? a dolgok folyamára figyelve, csak az ugynevezett baloldalról indithathatott meg, melly a mezei rerdőrséget elkülönzött uj hatóssággá tenni, s e szempontbul (mint érthető volt) a választást a főispán kirekesztésével gyakorlatba venni ohajtá; mert a jobb oldalnak, melly a mezei rendőrséget a kerületi szolgabirák hatóságához kivánta csatolni, a megye eddigi értelmében, és határozatiban nyert pere lévén, a kérdést uj vita alá hozni semmi szüksége sem volt. — Ezen ismét fölelevenített kérdés mindeneknél hevesebb vitát gerjesztett; mellynek folytában én, (bocsánat már most, mert a gyanusitást eloszlatlan, és személyemet már érintetlen nem hagyhatom) jelesen ez utóbbi kérdésre illy formán nyilatkoztam: „kifejtém én már akkor, midőn e tárgy első izben volt tanácskozás alatt, nézetimet, mellyek velem azt hitetik, hogy a rendőrségi törvény czélját csak ugy érendi, ha annak végrehajtása az eddigi szolgabirák hatóságától elkülönöztetik, — és e hitemet a felhozott ellenokok nem gyöngiték; de miután a tisztelt többségnek máskép tetszett határozni, és ez uj hatóságot szinte a kerületi szolgabirákra bizni, — miután a nemes megye két rendbeli feliratát is ezen szellemben tevé: hódolok a többségnek, és nézetim, s ellenokaim ismétlésével a t. közönségnek most már nem alkalmatlankodom. — Ha azonban a kérdést ennyi s illy határozatok, ennyi s illy felirások után is uj tárgyalás alá venni, s annak érdemében szavazni lehet: akkor én előbbi meggyőződésemhez hiv maradva, az elkülönzésre szavazok.“ Tiszta, de mint később magam is észrevevém, még is hibás szavazat, mert mind két oldalra jegyeztethetett, a gunyos elménczkedésre azonban nem méltó, mert tiszta szándék adta, — és semmivel sem roszabb azon fiatal ügyvédénél, ki a kétféle szolgabiró hatóságát ugyan határzottan egy személyre ruháztatni, a kérdés eldöntését azonban a jövő gyülésre halasztatni kiváná; — mert kimondók mindketten egy uttal (és itt a biba) azt is, hogy ennek eldöntését nem e gyülésre tartozónak véljük, csak azon különbséggel, hogy én a tárgyat már az előbbi gyüléseken elhatározottnak tartám, fiatal társam pedig azt még csak a jövő gyülésen ohajtá tárgyaltatni; de ezen hiba, minőségére nézve, nem különbség. — És ime! az én szavazatom mégis a közlő által gúny tárgyává tétetett, midőn a fiatal ügyészé, ki szavazatát másnap a két hatóságot egybe foglalni kivánók sorából kitörültetni kiváná, az egyoldalúság bélyegére észrevétel nélkül hagyatott! — Élénk és hosszas volt a tanácskozás, melly alatt a baloldalon kevés hijával talán mindnyájan, a jobb oldalon pedig szinte igen sokan beszéltek; de itt felkiáltással még többen nyilatkoztak. — Nincs helye itt a fejtegetésnek, hogy a beszélők, vagy felkiáltók száma határozott többséget! de megjegyzem még is, hogy voltak s vannak most is idők, midőn a bal oldal, ha a mellette felkiáltók száma nélkül többséget víhatni nem reméll, ezeket is számba vétetni kivánja, — és ez elég az elnök igazolására, midőn ő azt, mit az egyik oldal tőle követel, hasonló esetekben, ha a koczka fordul, a másik oldalnak is megadni igyekszik. A több órára huzódott tanácskozás folytában, — miután azok, kik magokat beszédre feljegyezteték, szavokat már mindnyájan előadták, az elnök-alispán végre mind a beszélők, mind pedig a felkiáltók számának tekintetébül a többséget abban nyilatkoztatá, hogy a mezei rendőrség a kerületi szolgabirák által gyakoroltassék, s négy uj szolgabirónak az eddig gyakorlott rendszer-szerinti megválasztása végett mind a főispán ő nsga, mind a közönséges nemesség a jövő gyülésre meghivassék. — Mindjárt mutatkoztak ugyan a bal oldalon az elvesztett csata fájdalmai, de talpra (nem ugyan az egész bal oldal, hanem csak) ennek néhány egyedei a közlő szavai szerint csak akkor ugrottak, midőn a másod-aljegyzőnek magános jegyzetét az elnökétől különbözőnek látták, azt követelvén az elnöktől, hogy a kimondott többségről számoljon, hogy elnöki jegyzetét a másik magános által authenticáltassa, s ha ez sikerül, alig maradt volna el a szavazók confrontatiojának sürgetése is. (Vége következik.)

*Lapunk kiadó-hivatalába a következő tartalmu aláirási-iv van letéve. Ajánljuk az abban foglalt ügyet a közönség szives részvételébe.*

## Felszólitás.

A Kisfaludy-társaság 1836ban alakult azon czélra, hogy jutalomosztások által a magyar szép-műtan és költészet előmozditásához járuljon. Mint ügyekezett, és mint sikerült rendeltetésének megfelelni: arról szóljanak *Évlapjai*, mellyek, két kötetben, épen most jelentek meg, s nemcsak a társaság eddigi munkálkodásairól számolnak hiven, hanem a tagok előadásait s a jutalommal és dicsérettel megkülönböztetett müveket is előterjesztik.

Annál nagyobb megnyugvással hivatkozik a társaság ezen munkálkodására, mennél csekélyebbek voltak eddig pénzbeli eszközei, s mennél inkább gondolja az évenkénti versenyzők szép számát, s népes közüléseiben a literaturát kedvelő közönség mutatott részvételét a csekély jutalmon kivül azon bizodalomnak tulajdoníthatni, mellyet főleg a dolgai vitelében követett nyiltság gerjeszthetett.

Szépirodalmunknak, korunk előlegesen politicai iránya mellett, érdekvesztével az aestheticai studiumok mind inkább elhanyagoltatni, a költészet kevesebb gonddal és eszmélettel müveltetni tapasztaltatnak. Ez ösztönzé — ,s az imént említett bizodalom s hazafiúi részvétel bátorította — az egyesületet, *munkakörét ezentúlra kitágitva, szépműtani s költői müvek előállitása, illyenek közzé tétele, tudományos műbirálat folytatása, valamint végre jelesb iróink criticai kiadásai által a sajnosan érzett hézagok pótlását összevetett vállakkal czélba venni.*

E tágabb körben mozoghatásra, *uj segédeszközök s tetemesb pénzerőre levén szükség*, mellyeket nem másban, mint a haza lelkesebbjeinek pártolásában lelhetni fel; egész bizodalommal folyamodik ezekhez a Kisfaludy-Társaság, kérvén, járulnának vagy alapitványokkal, vagy egy v. több évre szóló esztendei 4 frt segédpénzzel az említett czél valósitásához, s általa *a magyar szépirodalom előmozditásához.*

Az ekkép gyülendő *alapitványok* tőkésittetni fognak, és kamataik az évenkénti költségek fedezésére használtatni; ellenben a *segédpénzek* évi jövedelmekül véve, egy harmadig a rendes jutalmak nevelésére, két harmadig könyvkiadásokra fordittatni.

Azon *alapitók*, kik legalább 50 p. frtot tesznek le, valamint azok, kik évenként 4 frt segédpénzzel járulnak a társaság czéljaihoz s ezért *pártoló tagokul* tiszteltetnek, a társaság *Évlapjaiból* — amazok mindenkorra, ezek az illető években — *tiszteletpéldányban részesülnek.*

Az alapitványok, segédpénzek és tőkésitett pénzek kamatairól, valamint a költségekről is, a társaság esztendőnként számot ad a közönségnek.

---

Midőn illy czélra és módon a lelkesebb hazafiak és honleányokhoz fordúlnánk, ez iv erejével a ‚Világ‘ tisztelt szerkesztőségét kérjük teljes bizodalommal, méltóztatnék ez ügyet előmozditani, s befolyását körében használva, s szerencsésebb helyzetű magyar urakat és hölgyeket *alapitványok tételére*, vagy *segédpénznek* mint több évre *lekötésére* birni s ez iv vételétől számittandó *két hónap leforgása* alatt azt, a szedendő pénzzel együtt hozzánk visszautasitani. Részünkről alapitványokért azonnal társasági nyugtatványok fognak legbuzgóbb köszönetünk mellett küldetni, hogy a tiszt. szerkesztőség azokkal netalán adott magáéit visszaválthassa.

1842. febr. 6, tartandó közülésünkben a mai nap megindított aláirás egyetemes sikere a közönség elibe fog terjesztetni, s valamennyi alapitványok és segédpénz-aláirásokról részletes tudósitás kinyomatni. — Pesten, november 10kén 1831.

Id. *Schedius Lajos m. k.* helytartó elnök.
Dr. *Schedel Ferencz m. k.* igazgató.

*Tóth Lőrincz m. k.* titoknok.

**Szellem-zenély társulat.** (Concert-Spirituel). Előleges jelentésünkre hivatkozva, ezennel közzé teszszük, hogy a szellem-zenély társulat alakultnak nyilatkozik s e tél folytában 4 zenélyt adand, mellyekre a t. közönséget itt illőleg meghivjuk, s tekintetbe vevén a hármas czél t. i. classikai zenék előadását, a magyar hanga emelését s gyámoltalan beteg müvészek segélyezését, reméllyük a ns keblü közönség pártolását. —A 4 zenélyre aláirási bérlet nyittatik, összesen 2 pgő frtjával zártszékre, s 1 frt 20 p. krjával belépti jegyre. Egyes előadásokra belépti-jegy 40 p. kr.; zártszék 1 frt. Bérleteket Pesten Wágner József műárus (Servita-téren), Schober kalapárus (váczi utczában) és Budán: Adler György egyh. karnagy uu. fogadnak el. Az első zenélyi előadás f. hó első napjaiban történendik. — A szellem-zenély társulat képviselői.

**Javitás:** Mult számunk 442dik oldalán az első hasáb 43dik sorában alulról ‚ikertestvérek‘ helyett olv. „illir-testvérek.“

Tulajdonos **Borsos**, Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

99.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szombaton December 11kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILÁG“ 1842dik évi folyamára.

A „VILÁG“ folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő. — Ausztriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy czímeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat. — Mivel még folyvást az új iránytól, azaz a 66dik számtól megrendelések jönnek, szükségesnek tartjuk nyilvánitani, hogy már teljes példánynyal nem szolgálhatunk: de ha annyi számmal kivántatnának példányok, mennyi költségünket fedezi, készek vagyunk a t. cz. közönségnek második kiadással is kedveskedni. — Bővebben külön programmánkban. —

A ‚Világ'unkban XYZ aláirással eddig megjelent s még ez év végeig megjelenendő czikkek a ránk következő év első havában e czím alatt „XYZ - könyv Gróf Dessewffy Auréltól“ külön füzetben fognak kiadatni. Kik azt megszerezni ohajtják, tegyenek ujságelőfizetéskor felőle emlitést és 40 pengő krral többet fizetvén, azt további költség nélkül január hónap lefolytában tőlünk kézhez veendik. Könyvárusoknál e füzet ára 1 pengő frt lesz.

**Tartalom.** Magyarország. Jutalmazás, kinevezések. — Közügy: Vasutak (IV. közlés). — Egy éji madár hurokra került. — Esztergam-megyei közgyülésről (folytatás). Tudósítás Zemplény megye közgyüléséről. — Bács megyéről tudósítás. — Abauj-megye és uj főispánja gróf Károlyi Lajos. — Zágrábi levél a Száva-szabályozási munkálatokrul. — Szerkesztőségi figyelmeztetés a makói levél iránt. — Külföld: Nagybritannia (Az adóssági szigorú törvények; — a gyárvárosokbani nagy inség; gyakori tüzveszélyek; az oxfordi egyetem vallás-állapotja sat.) Francziaország (Arsac, Gasc és Roaldes urak ügye a paui törvényszék előtt; a mostani ingatag cabinet s annak hirszerint leendő módosítása). — Németország: Ausztria és a vámszövetség). Vegyes hirek. — Őr: Pesti hirek. — Ne égjünk többé. — Nagykárolyi czáfoló levél (vége). — Énekiskola. — Válaszul egy előfizetőnknek. — Méltatlan gyanusítás. Hirlő.

## Magyarország.

Ő cs. sapost. kir. Fölsége Meneghetti Ferenczet, a cs. k. Venere fregat első-rendű matrozát, ki minap a smyrnai nagy tüznél egy égő házból saját élte legnagyobb veszélyeztetésével egy török gyermeket szerencsésen megmentett s az ennek anyjától ajánlott pénzjutalmat nagylelkűen visszautasitotta, ezen emberbaráti szép tetteért a polgári kisebb arany érdempénzzel, szalagostul, méltóztatott legkegyelmesebben feldiszíteni. (Hirnök.)

A nmgu m k. udv Kamara, fokozatos előléptetés utján, Farkas Jánost therezováczi kir. sóbeszedővé, Losonczy Alajost ellenőrködő sómázsamesterré, Machik Károlyt sómázsássá, végre Bacsko Andrást sómázsálóva nevezte ki; továbbá az ez által megüresült ottani pajta-őri helyre Takács Miklós komáromi k. sóhivatali gyakornokot, nemkülönben az ipolysági k. sóhivatalnál megüresült mázsálói helyre Szilágyi Mihály ottani sópajtaőrt, s a körmendi k. sóhivatalnál, Paulay Ágostonnak hasonló minőségben Ipolyságra áthelyeztetésével megüresült pajtaőrségre Szabó Miklós helybeli gyakornokot alkalmazta (Kamr. tud.)

✻ **Közügy.** (Vasutak IV.) „A valódi érdemtől mindig távol a pompa és igénylet“, mond W. Irving egy helyütt vázlataiban! s ezen arany mondat nem csupán az erkölcsi világban, hanem az anyagiban is való. Míg mi a duna-jobb-, vagy bal-parti, és pozsony-nagyszombati vasutak felett vitázunk; míg a kormányt — mint láttuk, nem épen alap nélküli — késedelmezésről vádoljuk; míg vagyonosaink fülébe azok nem pártolása miatt mennydörgünk, s a nemzetet, mivel vasutakróli szép törvényének életet adni nem készül (mert nem képes), lanyhaság és szalmatűzü természet miatt korholjuk — ím, a Száva és Kulpa regényes partjain mérnököket látunk, kik néhány kereskedő buzgó figyelmeztetésére összeállt társulat megbizásából egy vaspálya kimérésével, s hihetőleg nem soká halasztandó épitésével foglalkoznak, melly Sziszeket Károlyvárossal összeköttvén, a Kulpáni mindenkor vesződséges, hosszadalmas, sokszor lehetlen hajókázást nélkülözhetővé tegye. E társulat már tömérdek költségeket tett és tesz naponkint az általa tervezett vaspálya előmunkáira, és nem hirdeti tárogatóval működéseit, nem veti piaczra részvényeit, nem keres megyénként éljeneztetni szokott szónokokat, .... hallgat, és — dolgoztat!

Mi láttuk az e pályát illető mérnöki rajzokat, s lelkünk magasan feldobogott a gondolatra, hogy Dunánkat szük tengerünkkel összeköttetésben látva, ha nem is ‚legtermészetesebb', de bizonyára legbiztosabb utunk a világkereskedésre készülőben van! És valóban, ha itt az ideje, hogy hazánkban vaspályák épüljenek: úgy mi egy perczig sem tétovázunk kimondani azon szilárd meggyőződésünket, hogy itt az ideje azon vonal létesítésének, melly Bánátunknak az ádriai partokkali összeköttetését eszközölje, s így termékeinknek világvásárrai könnyebb juthatását létesitse! S pedig itt ideje különösen a szóbanforgó sziszek-károlyvárosi vonalnak: mert itt, a tíz éven át szállított áruknak hajó- s tengelyeni fuvarbére összevetéséből mathematikai bizonyossággal süttetett ki, hogy e vaspálya több száztólias jövedelmezése bizonyos, s következőleg, hogy a vállalkozóknak, a tervezett vaspályába ruházandó tőkéik veszélyeztetése iránt támadható aggodalmuk egészen fölösleges; és mert — a vállalkozók a nemzet vagyonos és vagyontalan polgárai hazafiúi zsebeikre nem támaszkodnak!

E vonalt mi úgy üdvezeljük egyelőre, mint zsenge kezdetét azon hatalmas vállalatnak, melly — mint érintők — egykor, s tán nem sokára, Dunánkat saját tengerünkkel kötendi össze. Illy eszme forog ugyan is azon lelkes férfiak fejében, kik — miután a Száva és Kulpa folyók tökéletes szabályozásának lehetlensége felől magoknak meggyőződést szereztek — a sziszek-károlyvárosi vonal létesítését egész komolysággal sürgetik; ezt az illető munkálatokat vezérlő mérnöktől tudjuk, ki itt-mulatása közben szíves volt munkálatait velünk közleni, s a nagy szándék iránt bennünket bizonyosakká tenni.

Azt emlitők fönebb, hogy ha nem is ‚legtermészetesebb', de bizonyára ‚legbiztosabb, legbátorságosabb' utunk a világkereskedésre nézve az leendne, melly Dunánkat az ádriai magyar partvidékkel kötné össze. Nem akarunk senkinek ellenkező meggyőződésével harczolni: de ha találkoznék, ki azt állítná, hogy hazánkra nézve Dunánk maga az egyedül üdvözíthető tenger-kereskedési vonal, s következőleg ennek adna elsőbbséget ama felett: bátrak volnánk őt némi körülményekre figyelmeztetni, mellyek a naponként jobban kifejlő kereskedési világpolitikánál fogva véleményünk mellett harczolni látszanak. — Dunánkat, ezen tagadhatlanúl legtermészetesebb csatornáját hazánknak, melly a Fekete-tengerbe vezessen, hogy kellőleg, áldáshozólag használhassuk belföldi hajókázásra, szabályoznunk kell. Föltéve, hogy ez megtörtént, s hogy a vaskapunáli szirtek miatti akadályokat is szerencsésen elhárítottuk, mit teendünk az alsó Dunával, Szulináig? Azt szabályozhatni nem fogjuk, s ha megengedjük is, hogy a havasalföldiek és oláhok annak éjszaki partjait szabályozzák, remélhetjük-é azt déli partjaira nézve a töröktől? De föltéve még azt is, hogy e szabályozás mindkét oldalon egészen megtörtént, s hogy Szulinára nézve semmi aggodalmunk nem lehet, olly szilárd-é a török birodalom politikai állása, hogy duna-fekete-tengeri hajókázásunk hosszú időre biztositva van? hogy a dardanellák, hogy a konstantinápolyi szoro[illegible] évekre tárva, nyitva áll? De mind ezen, bizonyára fo[illegible]

teleket mellőzve (mert hiszen azt vethetné valaki ellenünk, hogy az ádriai tengeren is megújulhatnak — bár koránsem olly könnyen — az 1809—1814diki zavarok) ha kiviteli áruczikkeinket figyelembe veszszük, ugy találjuk, hogy azok legnagyobb része — délnyugatra és nyugatra szállíttatik. Oda gabnánk — mikor van —, oda gyapjunk nagy része, dohányunk, kenderünk, rongyunk és hordó-dongáink — e fő kiviteli czikkeink — oda vágynak! Főfeladatunk tehát, a közlekedést délnyugattal könnyíteni: mert termékeinkkel, habár a szállitás a Feketetenger felé egészen biztos, könnyebb és olcsóbb volna is, a concurrentiát azon tartományokkal, mellyek a miéinkhez majdnem egészen hasonló termékekkel járulnak a világvásárra, már ma is alig, vagy épen nem állhatjuk ki; s Havasalföldnek és Oláhországnak a miénket majdnem meghaladó, vagy velünk legalább versenytfutó műipara *) mindinkább kétségessé teszi duna-feketetengeri kereskedésünk ohajtott sükerét; elannyira, hogy mi Dunánkat inkább az átmenő (transito) kereskedés tekintetében tartjuk fontosnak (mi ránk nézve szinte nyereséges, de koránsem nemzetgazdagító), mint saját kiviteli czikkeinkre nézve: mert a műkészítmények, mellyek leginkább kelendők a keleti vásárokon, olly csekély számban jutnak oda tőlünk, hogy azok figyelmet is alig érdemelnek; s azt, hogy mi a német, angol és franczia műipar czikkeivel a vásárt — bár keleten is — kiállhatnók, hinni alig fogjuk. — Éjszaki kereskedésünket pedig, miután a lengyel határszéli vámvonalok mindinkább áthághatlan bástyákká alakulnak áruink előtt — említni sem akarjuk.

Tehát nyugat és délnyugat a mi áruink piacza; de lássuk, mint állhatjuk itt ki más nemzetekkel a concurrentiát? Például azon termékeket veszszük, mellyek legnagyobb jelentőséget követelnek; s ezek közt a két legfőbb: a gyapjú és gabna. Erre nézve leginkább Odessával és gyakran (mint jelesül 1839ben) Egyiptussal is versenyzünk, s pedig már több év óta boldogtalanúl! A gyapjúra nézve, hogy az angol s hollandi gyarmatokat ne is említsük, egész Németországgal, s maholnap az oroszszal is, sőt nem sokára a havasalföldieket és oláhokat is ide kell számítanunk. E czikkeink minőségre elsőbbséggel birnak ugyan ama tartományokéi felett — de árra nem! Hogy az odessai búza a trieszti vagy fiumei kikötőkben, s következőleg a livornoi, marseillei és nagybritanniai piaczokon is olcsóbb, mint a bánáti, egyedűl a szállitás okozza, melly azon felül, hogy ezer bajnak van kitéve, a végtelen sok úti vám miatt is fölötte költséges. Áll ez dohányunkra nézve is, mellyet egy idő óta nagyobb mennyiségben kezd ismét keresni a külföld; mint áll szinte gyapjunkra nézve is, mellynek azon — s pedig tetemes — része, melly Angliába szállíttatik, szinte sokkal jutányosabban, s így ránk nézve nagyobb haszonnal fogna tengeren át Nagybritannia réveibe szállíttathatni, mint Hamburg felé — többnyire tengelyen — olly formán szállíttatik, hogy (mint azt több esetről, bizonyosan tudjuk) pesti piaczi árának felét, sőt többet is, a fuvarbér s egyéb szállítási költségek fölemésztik. — Addig azonban, míg partvidékünkkeli közösülésünk mai lábon marad, mig a Száva és Kulpa folyamok a hajókázást olly bizonytalanná, a Ludovicea-ut a tengelyeni szállítást olly költségessé — és fuvarosaink azt olly bizonytalanná teszik, addig azt, hogy a nyugati világvásárra tengerünkön át ohajtott sükerrel vihessük termékeinket, ne is reméljük!

Ha tehát a vaspálya, melly Pestet Bécscsel a Duna jobb- vagy bal-partján összekötendi, s így a Németországot maholnap behálózandó vonalokkal jövén függésbe, hazánkat a nyugati nagy folyamokkal és tengerrel hozandja közvetett érintkezésbe, szinte egyik első szükségeink közé számítható is: nem fogjuk mindemellett is megtagadhatni a duna-tengervidéki vasutnak (engedjétek ezt így neveznünk) ama fölötti elsőbbségét: mert ha ez elkészülne, a tengerkereskedési b e l f ö l d i út részünkre legott nyitva állna; míg amott honunk határin túl bizonytalan jövendő takarja el az eredményeket; itt saját hazánkban, saját tengerünkig jutnánk: míg amott száz nem is sejthető akadály fejlődhetnék ki; itt nemzeti szabad mozgás, nemzeti nagyság kinálkoznék: míg amott a német vámrendszer olly dilemmákba fogna bennünket maholnap hozhatni: mellyeknek megfejtése súlyos nehézségekkel van összekötve.

Ezen eszmék, mellyeket vázlatvonásokban érintettünk, s mellyeket tán nem sokára bővebben kifejtendünk, szolgáljanak némi figyelmeztetésül a haza lelkes fiainak, tovább-fonására azon magasztos gondolatnak, melly egy duna-tengervidéki vaspálya létesítésével foglalkozik.

**Igazítás.** Mult számunk 1ső oldalán 1ső hasábon a közügy 16d. sorában „vasutunkróli“ helyett olv. „v a s u t a k r ó l i“; 2d. has. 10d. sorában „megfontolva“ h. olv, „m e g f o n v a“; 29. sorb. „munkák“ h. olv. „u n o k á k“; s a 31d. sorb. „l e g s ü r g e t ő s e b b“ a 32d. sorba tartozik, így: „a legsürgetősebb teendők sorában.“

*) A[illegible] t, hogy szavainkban semmi túlzás nincs, teljes meggyőződ[illegible] szerezni, olvassa a következő munkát: La Hongrie et [illegible] Edouard Thouvenel. Paris, 1840.

⊙ **Egy éji madár hurokra került.** Ki e czímet olvassa a P. H. 97dik számában, vidám hiedelemmel tréfát vár a következő sorokbul: mennyire érzi megcsalatva tehát magát, midőn megtudja, hogy e tréfás czikk értelme nem kevesebb, minthogy Kossúth Lajos táblabiró és szerkesztő ur szolgája egy szerencsétlen családatyát annyira eldöngetett, hogy még most is, tíz nap múlva, jeges vízzel ótalmaztatik feje a belső gyuladások és zúzatok következményitől. — Feje összezúzva, melle, oldala, tagjai összekékítve. Maga a megveretett folyvást állítja ártatlanságát; azt mondja ő, hogy a ház falánál, városban nem ritkán látható okbul állott meg; hogy ott a lesben állók ráütöttek, előlük ijedve futott; s abban minden ismerője egyhangú, hogy a szegény szenvedőnak szelíd, békés gondolkozásmódja köztök átaljában tudott dolog; s hogy undok, botránykoztató falmázolások, ismert jellemébül épen nem magyarázhatók. A dolog törvényes ellátás útján van, mi tehát nem akarjuk megelőzni az igasság eljáruló kezét; a P. H. felhivott czikkére, csak mint hirlapi tárgyra, van egy két szavunk. —

A P. H. szerkesztője a megdöngetett családatyát tréfásan h u r o k r a k e r ü l t é j m a d á r n a k, a megkinzottat g a z e m b e r n e k nevezi; és azt teszi akkor, midőn önmaga a P. H. szerkesztője mint ember előtt a szerencsétlen megkinzott egyén ellen, más tanúság nincs, mint épen azoknak szava, kik a verést elkövették. És így tréfa és gúny, s gazember név az ellen, kiről most még törvény s emberek és közvélemény előtt csak egy bizonyos, t. i. hogy megvéreztetett, és ki könnyen egészen ártatlannak találtathatik. — Ez az, a mi nem szép, nem jó, nem szabad senkinek, de legkevésbbé a P. H. szerkesztőjének, ki büntető eljárás körül annyi kezességet követel a vádlottak részére: ez az, min semmiféle emissariusok serege nem örül; de búsan töprenkedik minden emberbarát, mint új bizonyságán a tettek és szavak közti különbségnek. —

Azt mondja a P. H., hogy e tény háta mögött egy egész sereg áll, mellynek emissariusi az egész városban szerte járnak. — Boldog isten! milly szép dolog elvmartyr lenni; milly szép dolog azon dicsőitő öntudatban élni, hogy egész sereg a fővárosban, s egy még nagyobb az egész országban, éjjel nappal csak a mi fontos emlékünkbe merülve tüzet vasat hasztalan próbál ellenünk! — Mi nem hiszszük, hogy illy alávaló tény, t. i. a falmázolás alatt, valaki más állhasson, mint egy nyomorú neme egyes egyén *nyilvánosságra* törő haragjának, ki ocsmány hierogliffjeivel saját *gyalázatját* irja. — Illy elmerültségében azt mondja a *P. H. szerkesztője*: „Képzeljük, *minő diadal* énekeltetnék, ha oda lehetne csürni csavarni a dolgot, hogy a P. H. szerkesztője, a botozás hangos ellensége, verette meg az éjmadarat.“ — És ime a mi minket illet, már ebben is csalatkozik a szerkesztő úr; bizony higyje el, ha ki hasonló diadalt akar énekelni, már elég tárgyat talál azon kevésben is, mi mint tény fekszik irva szemeink előtt. Vagy nem tudja a P. H. szerkesztője, hogy tréfálni tudott, és tud, s hogy minden eszébe jutott és jut egy szerencsétlen családatya halálra veretésénél, csak nem az e m b e r i s é g, csaknem a szelíd szánalom, nem a polgáriság érzete, polgárvért látván elöntve a kövön, melly ő neki szent lehetne, szent, mint a tanúsított honfiérzelem, s mint az oltár, mellyen tanúsíttatott! Vagy nem tudja a P. H. szerkesztője, hogy az egész ország előtt g a z e m b e r n e k nevez egy sebeiben haldoklót, ki ellen más tanúság nincs, mint gyilkosai? Ki a legrosszabb esetben irántai megbántás miatt kettős kétség szélén állott t. i. életét fogja-é veszteni, vagy érzékeit s szellemi kevés erejét, mellyel családjának táplálékát szerzette; s ki ő irántai — még egészen bizonytalan — megbántásaért már a lehető legsulyosb büntetést: a halálig-verést, kiállotta. Midőn igy a vadmódon büntetett szenvedőnek kinjait még a legsulyosbbal, becsületének bántásával halmozva találjuk: nem kell gyanusítgatás, nem tény háta mögé álló emissarius sereg. — Én a 97ik számú éjmadaras czikkben egy nevezetes zsarnokot látok, ki lábbal rugdossa a félig holt polgárnak vérző fejét; — s nem egyedül vagyok, ki, mialatt ön csak a megbántást s a boszút látja, az alatt a megvérzett polgárt, a veszélyezett családatyát s a szenvedő embert látom. A megverő, ha jól vagyunk értesülve, befogva nincs, hanem a P. H. szerkesztője által kezességen tartatik. —

**Esztergam** (folytatás) Közgyülésünk másod-napján először is a tegnapi jegyzőkönyv olvastatott fel, s a tegnapi vallásos tárgy majd szinte heves vitára adott okot, erről mást ez uttal nincs szándékom megemliteni, csupán azon elvnek egyik szónok által kimondását: miszerint egyes polgárnak joga van nemcsak a megyei közönség határozata, hanem még a koronás király tette ellen is felszólalni — Ezt is csak azért emlitem, mert az utóbbi gyülésben, midőn egy gróf ugyanezt tevé, actió! kiáltatott ellene; tehát azon véleményben voltam, hogy csak Esztergomban nincs, és ime! még is van; ezt megjegyezzük, mint legalkalmasb fegyvert azok ellen, kik saját eszméjöknek olly hű baráti; — mind a mellett tehát, hogy a jegyzőkönyvben sok más is volt, a végzés csak az lőn, mit tegnap közlöttem. Előfordult továbbá C s a n á d megyének a mészárszéki jog eltörlése elleni levele, melly minden vitatkozás nélkül félretétet-

ni s mint káros nem pártoltatni határoztatott. — Azonban Borsod *levele*, miszerint az egyházi javaknak fölöslegét mint statusjavakat a népnevelésre fordittatni tervezi, olly élénk vitára adott alkalmat: hogy elég volt vele egy egész napot eltölteni, mind a mellett, hogy többnyire az ultima differentiában egyesültek. Fölkelt egyik szónok, ki már régóta a megyében azzal dicsekszik, hogy szerencséje csak abban áll, mivel tőle, azaz nyelvétől mindenki félvén, igen tiszteltetik. Ékes szólással mutatta meg, hogy a papi jószág nem statusjószág, és ha ez elvétetik, vele a constitutio egyik fooszlopa rontatik le; — ezt azonban csak édesgetésül tevé, hogy ha szükséges leend, köpönyegét a szélnek fordithassa, s meszelőjével egyszerre két falat fejéríthessen; — beszédének végén azonban, mi nála szinte szokás, egy sajátszerü tervet adott elő, mellyhe mint utóbb nyilvánitá, szerelmes; ő t. i. az egyházi javakat nem elvétetni — constitutio ellen volna — hanem törvény által kimondatni ohajtaná, mennyi kész pénze legyen e v. ama püspökségnek, mennyi e v. ama kanonokságnak, ha a szék megürül, és concursust hirdetne ekként, s ki azt a devalvált jövedelem mellett elfogadná, annak jogai sértve épen nem volnának; ezt, valamint azon fölösleget, mellyet a püspökök jelenleg, — mint ő tudá, — fölösleges javak czime alatt, a vár-erősségekre s a t. fizetnek a kormánynak, mint nem törvényszerű, melly a nélkül is országgyülési sérelemként szozgalmaztatik, a szegényebb plebánusok és káplánok dotatiójára, és a népnevelésre tervezé fordittatni. Más irányt vön azonban szerelmes jegyese — midőn egyik kanonok velős beszédében neki felvilágositá, hogy mikre fordittatnak azon általa fölöslegeseknek vélt fizetések, (miről soha szó sem fordul elő a collationalis levelekben) t i szegényebb papnövendéki intézetek költségeinek pótlására, a mennyiben az alapítványi fundusok nem volnának elegendők ezekre, s a nemes ifjak neveltetésére s a t.; más alakban tünt elő a felhozottak lehetlensége a javak tervezett licitatiója iránt is, valamint Borsodnak azon idézett törvényei is, mellyeket előadásuk támogatásaul felhoztak p. o. az 1548 5 és 12 törv· czikk. — Azonban mi történt? — az ékesen szóló ur, — ő szerelmes magzati ellen felhozott vádakat röstelvén, minden e tárgyban szóló egyháziak beszédét saját czifra modorába öntve kiszemelte, és olly ritka észtehetségü poësist alakitott az egészből, hogy minden ottlévőt hahotára fakasztott. Találkozott azonban egy, kivel nehezen fog dicsekedni, hogy tőle fél, vagy neki bókol, olly lelkesen visszaadta a kölcsönt, hogy merészségén könyei hullottak. Sok oldalról hányatott még meg ezen tárgy. Végzéssé lön: hogy Borsod levele senki által sem pártoltatván, mint más tulajdonával jót tenni akaró, félretétetni s az országgyülési követeknek is mint nem pártolandó följegyeztetni határoztatott.

**S. a. Ujhely**, decemb. 4kén. A zemplényi legközelebb (nov. 29, 30. s dec. 1sején) tartatott évnegyedes közgyülés nevezetesb tárgyai s eredményei imezek: — 1) Felvétetett s olvastatott mindenek előtt királyunk ő Felségének saját kezével aláirt legkegyelmesebb leirata, mellyszerint megyénk volt főispáni-helyettese ezen megye főispán-helytartói hivatalától kegyelmesen felmentetett, és Verőcze megye főispánjává kineveztetett. Méltó részvéttel értették a megye Rendei, vele-született szelidségében s igaz magyar nemes lelkében szeretve tisztelt főispáni helytartójoktól illy korán lett megválásokat; de miután polgári érdemei után a kir. kegyelem illy fényes jutalmára méltatott, osztozva díszes előlépése örömében s a kir. legkegyelmesebb leiratnak hódolva, felejthetlen emlékezete megtartása mellett, ‚éljen' között vétetett köztudomásul. — 2) Felvétetett Fels. királyunk f. évi september 23ról költ legkegyelmesebb azon leirata, melly szerint: a fömélt magyar kir. udv. kanczelláriának halmozott munkái miatt e megye főispáni kötelességeinek teljesíthetésiben gyakrabban akadályoztatott főispánunk gr. Majláth Antal főkanczellár ő mlsga Zemplény megyének szünetnélküli és közvetlen kormányzásától saját kérelmére kegyelmesen fölmentetett, ollyformán, hogy a főisp. hivatal továbbra is személyénél hagyatott, a tetszése szerint megválasztandó dolgok s tárgyakba lehető közvetleni befolyása a megye kormányzásának terheiben segedelmére rendelendő főispáni helytartónak hivatalos munkálkodása közben is sértetlenül maradván, ekkép a főisp. hivatal helytartósága péch-ujfalusi gróf Péchy Emanuel ő mlsgára ruháztatott által, oda intetvén a megye RRei, hogy ő méltósága Zempléuy főisp. hivatala helytartójának ismertessék, s a kir. kegyelmes leirat mellé zárt esküforma szerint a hitet letevén, neki a személyét, s hivatala méltóságát illető tisztelet és engedelmesség megadassék. — Egy részről ezen kedves kapcsolatnál fogva, mellyszerint édes hazánk közös tulajdona, de ezen megye büszkélkedve birt szülöttje s főispánja főkormányzói hivatalában továbbá is meghagyatott; más részről pedig, hogy ennek országos elfoglaltatása miatt segédül olly helytartó választatott s adatott, kinek élte virágjában e méltóságra lett megbizatása és a kir. Felség által elismerve említett nagy tulajdonainak nyilvános jele, következőleg ebben a megyének méltán viruló boldog jövendő reménye sugárzik, szives örömérzések s ismételt ‚éljen'!! hangzások közt fogadtatott ezen kir. kegyelmes leirat. Hogy tehát az ő cs. kir. Felsége által is megrendelt, de a hivatal méltóságánál fogva is megkivántató, és a megye RRei által eddig is mindig tanusított tisztelet méltólag megadassék, a megye Rendei ebben szives készségöket ez uttal is nyilván kijelenték; — azonban az elnök első-alispán azon előterjesztésére, hogy a kegyelmesen kinevezett főisp. helytartó ő nsgával tett hivatalos értekezés után a felől tudósíttatott, miszerint ő mlsága ezen hivatalba minélelőbb behelyeztetését s e végett a közgyülést karácson-hava 13dik napján kivánja tartatni; — imígy a rövid idő ezen nemzeti ünnep teljes fénnyel megülhetésének gátot vet ugyan, külső hiányát azonban, szivök belső érzésével pótolva, sietnek el nem mulasztani azt, mi e rövid idő mellett teljesíthető. — E végre a járásbeli 6 fősz.biró, ezen ünnepélyes beiktatási közgyülés határidejét tegye azonnal közhirül, egyszersmind a százados gyakorlat által szentesített alkotmányos szokásnál fogva, bárha a rövid idő miatt egész ünnepélyességgel nem tartathatik is, mindamellett ezen nemzeti ünnep részvételére a szomszéd megyék is szomszédi barátsággal s atyafi szeretettel, nemkülönben az illető megyés püspökök is meghivatni rendeltettek; — a mi pedig ő nságának a főisp. helytartónak ünnepélyes bevezetését s fogadását illeti, f. hó 12dik napjára három rendbeli fényes küldöttség rendeltetett üdvözlésére. 3) Felolvastatván a fömlságú udv. kanczelláriának f. évi nov. 26káról költ azon legfelsőbb kegyelmes rendelete: miszerint az 1839ik évi nov. 14kén némi rendbontó merényletek által félbenszakasztott tisztujitáskor, némellyek által elkövetett törvénytelen kihágások következtében, ő cs. kir. Fölsége parancsából kirendelt kir. biztosság utján már elindított tisztiügyész fenyitő pereknek alázatos felirás utján elenyésztetése kéretvén — azon perek legfelsőbb helyen már ezelőtt kirendelt megyei törvényszék előtt ismétli folytatása s tárgyaltatásuknak haladék nélkül eszközlésbe vétele parancsoltatik. — — melly kir. udv. parancsolat szenvedélyes vitatkozásra nyujtott alkalmat, mert a pártérdek itt is felüté fejét s látván, hogy a tisztiügyészi fenyitő-perek folyamatba vétetni rendeltetnek, másban nem találhatván mar többé kifogást, az ő Felsége által (de benigna mente regia) megyei táblabirák és tisztviselőkből névszerint kirendelt törvényszékbe (delegata Sedria) látta czélhozvezetőnek felfedeztetni a botránykövet — s azon törvényszéket — mimódon? megfogni igen nehéz! — nem megyei törvényszéknek (Sedria Comitatus vestri) lenni állitotta, nyilván tagadván azon jogát a kir. udv. kanczelláriának, hogy ő Felsége nevében illy esetekben kirendelni törvényszéket (delegata Sedriá-t alakitni) törvényes joga származhatnék, — hosszasan vitatván többen, hogy az által a megyei rendszer alapjaiban rendíttetnék meg, melly csak saját a megye közönségétől alakított törvényszéket ismérhet érvényesnek. Többen a megyei RR köréből mindezek ellenében előadták ugyan, hogy illy esetekben az 1807dik eszt. 5ik törv.czikk világos tartalmánál fogva ő Felségének törvény által tulajdonított joga van delegálni — s az ő Felsége által kirendelt megyei tagokból alakított törvényszék ellen annál is inkább legkisebb törvényes kifogás elő nem gördíttethetnék, — miután több vidéki is levén ezen tisztiügyészi fenyitőpernek complicitásába foglalva — azok felett más, mint ő Felsége által kirendelt delegata Sedria, nem rendelkezhetik Mindezen és több más nyomos és törvényes, nemkülönben politikai nézetből is előhozott alap-okok sem győzhetvén le a fellázadt indulatokat, — végre hosszas, szokás szerint személyeskedési vitatások után azon határozást mondá ki az elnök első-alispán: hogy ő Felségének parancsát hódolattal fogadják ugyan a megyei RR., mindazáltal jobbágyi alázatos tiszteletök mellett ujabb felirás által kivánnak ő Felségéhez járulni az iránt, hogy az említett tisztújitáskori kihágásokat elitélendő megyei törvényszék alakitását magára a megyére legkegyelmesebben bízni méltóztatnék! — s illy szellembeni föltétele a felirásnak azonnal küldöttségre is bizatott. Másnapi (novemb. 30kai) közgyülésben a küldöttségi jegyző által felolvasott felirás szerkezetében a RR megnem nyugodhatván, a tárgy a harmadik napi közgyülésre tétetett által, a midőn (dec. 1ső napján) azonban miért s miért nem, a mint mondák, a küld. jegyzőnek hirtelen megbetegülése miatt, a tárgy végeldöntése ismételve a f. hó 13 és 14ik napjain folytatólag tartandó közgyülésekig elhalasztatott! — 4) Felvétetett ezután a S. Patak városa korcsmárosainak folyamodása, mellyben a külvidéki bor behozatalát tilalmazó határozást azon okon kérik megszüntetni, mert az idei hegyaljai borok egyáltaljában nem korcsmára valók; de ha arravalók volnának is, idei nagy kelendőségök miatt korcsmára bármi áron sen lévén kaphatók, ezen határozás által tönkre tétetnének. Ezen folyamodás nyomában 5) köztanácskozás alá vétetvén szomszéd Szabolcs vármegyének ugyan e tárgyban a megyéhez intézett abbeli hivatatos levele, miszerint a hegyaljai borok meghamisításának meggátolása tekintetéből a vidéki borok behozatalát is tilalmazó sérelmes határozást, mind azon fontos tekintetből, hogy általa egyik legérdekesb polgári jog, a szabad kereskedés — másik a tulajdonnak szabad használata al[illegible]tik, visszahuzatni kéri. Mindezeket méltó figyelembe [illegible] megye Rendei, hogy azonban a már egyszer [illegible]

méltósága a gyakori változtatás által ne veszélyeztessék, a tilalom iránt hozott határozat is jövő évi febr. 2kaig terjedő tilalmi határidő ezuttal is jóvá hagyatott; azontúl pedig mindenféle boroknak a Hegyaljára leendő szabad behozatása ezuttal egyszersmind megengedtetvén, miről az illető szomszéd és más közellevő borterme ztő megyék ahoz alkalmazkodás és tudomás végett értesíttetni rendeltettek. 6) Nemes Borsod megye levele az egyházi javak fölöslegének mint status-tulajdonnak a köznevelésre országosan elhatározandó fordíttatása iránt, mint nagyobb fontosságu a jövő országgyülésre utasítást készítő küldöttséghez vélemény- és javaslat-adás végett utasíttatott. — 7) Zólyom megye a vegyesházasságok iránt az ottani megyéspüspöki sérelmes eljárást panaszló levele — a vallási tárgyakban kirendelt állandó küldöttséghez, szükséges tárgyaltatás végett, s ha valamelly ujabb adat tünik elő, jelentéstétele is beváratván. —

*W.*

**Bács.** E megyét most két tárgy foglalkodtatja leginkább: Rudics József főispán ur beigtatása, s a közelgő tisztújitás. Mindkét nagy fontosságú eseményről fog a ‚Világ' szerkesztősége bőven tudósíttatni. A bizodalom, mellyet e megye Rendei szeretett főispánjok iránt tanúsítnak, záloga a legbékésb uton eszközlendő legjobb eredménynek. Ez állapot a főispán úrra nézve, valamint igen díszes és kecsegtető: úgy igen nehéz, igen terhes is. — Közbizodalmat illy mértékben bírni, annyit tesz, mint minden következményért felelőssé lenni: mi okbul méltán hiszszük, hogy annak egy részét főispán úr szerényen a RR. sanior parsának ohajtásától fogja tenni függővé. — E megye szelleme folyvást a jólismert: itt törvény a jelszó, s a jelszó mellett nem hiányoznak intézetek, nem szorgalom és kedv a nemzetiség, a szellemi s anyagi jólét gyarapítására. Igen becses kézből nyerém másolatát p. o. azon hivatalos levélnek, melly e megye főispánjához, és egy masiknak, melly e megye eljáruló küldöttségéhez a selyemtenyésztés ez évi eredményének tárgyában intéztetett. Közlöm mindkettőt a ‚Világ' útján a közönséggel: nem szól ez dicsőségről, nem zavaros hetedhét országra szóló gyülésről, millyennek másutt örülnek: csupán e z e r  n é g y s z á z  n e g y v e n  e g y  m á z s a!!! selyembogár galétáról, melly a nép boldogságára minden ‚éljen" és minden zaj nélkül csupán az által hat, mert nyugalmas tisztviselők felügyelése alatt, a gazdálkodásra fogékony sváb nemzedék, — melly Bádenből s z a b a d f ö l d r ő l! ide Bácsba magyar úrbér! tehát szabadelmű átok alatt nyögő! szerencsétlen! földre folyvást beköltözik, és melly a daguerreotyp szerzője által úgynevezett fejér-rabszolgaság lánczait — vulgó úrbéri telkeket — drága ezreken megvásárolja — munkára tette kezét, olly prosai dicsőségtelen elszánással, mellyet haszontalan keressz ott, hol a népjogok dicső poezise miatt illy apróságokkal bibelődni rá nem érnek. — Ime a két levél. —

I.) Méltóságos Almási Rudics József úr, tek. nemes Bács vármegye főispánja, kegyelmes uram! — Mély alázattal bátorkodom ide ⁒. alatt mellékelt jegyzékben 1841dik évben termesztett selyem-galéták mennyiségét s mineműségét, szinte az azokért nyert pénz-mennyiséget előadni; ezen jegyzékből kitetszik, hogy folyó évben 30683$^{3}/_{4}$ font galetával több tenyésztetett a mult esztendeinél. — Ugyan is az egész mennyiségre nézve volt jobbféle galéta 108609 $^{3}/_{4}$ font, alábbvaló galéta 87 $^{1}/_{4}$ font., öszesen 108,697 font. — Jobbféle galétákért fizettetett 48546 frt. 15 kr. Alábbvalókért 23 frt. 54 kr. — Azon személyeknek, kik az említett galéták lefonása, fojtása, s más körültökvaló munkákkal foglalatoskodtak, kaptak 1487 frt. — Innét kitetszik, hogy 1841ik évi selyemgaléták termesztése által tek. ns. vármegyénk felső s közép járásának lakosai magoknak megérdemeltek pengőpénzben 50057 frt. 9 krt. Kettős-számú jegyzékben van szerencsém tek. ns. vármegyénknek felső s középjárásában keblezett helységek epres kertjeiben termesztett nevendék eperfácskák számát előadni. Ezeket mély alázatossággal előadván, vagyok mélt. Főispán úr, kegyelmes uramnak, legalázatosabb szolgája Radoychich Ignácz, m. k. selyemtenyésztés ügyelője. —

II.) Tek. ns. Kiküldöttség! — F. év 1841ik évi selyemgolyók termesztéséről szóló táblás jegyzékemet ⁒. alatt alázatosan előterjesztem, mellyből kitünik, hogy f. évben, alsó, telecskai, és tiszamelléki járásokban 7511 fonttal több selyemgubó termesztetett, mint mult évben. — A fenérintett járásokbani szederfák számát. s minőségét az ide ⁒. alatti jegyzékben alázatosan csatolom, azon alázatos nyilatkozás mellett, hogy a szederfák beoltása az idei hosszas szárazság s felette nagy forróság miatt az idén nem sikerült. — Alázatosan jelentem, hogy a felügyelésem alatt lévő iskolamesterek közül, a selyemgubó beváltása helyén, selyemgubókkal egy sem jelent meg, azért termesztettek-é az idén valamit, vagy sem? nemtudhatom. — Mindazáltal a palánkai, újvidéki, és josephsdorfi kir. kincstári, nem különben a novoszellai uradalmi, és az újvidéki Roskonyi Károly selyemgyárokban bevétettek: jobbféle selyemgubók 34650 $^{3}/_{4}$ font, alábbvaló selyemgubók 905 font; öszesen 35,555 $^{3}/_{4}$ font. Mellyekért a termesztők nyertek pengőben jobbféle selyemgubókért 18491 frt. 28 $^{4}/_{8}$ krt.; alábbvalókért 295 frt. öszesen 18786 frt. 28 $^{4}/_{8}$ krt. — A selyemgubók fonására pedig a palánkai selyemgyárban fizettetett 1698 frt. 54 kr.; az ú j v i d é k i kincstári gyárban 576 frt. 28 kr.: a j o s e p h s d o r f i kincstári gyárban 495 frt. 38 kr.; a n o v o s z e l l a i uradalmi gyárban 1820 frt.; [illegible] v i d é k i Roskonyi Károly selyemgyárában 786 frt. 45 kr. Öszesen [illegible] — Honnét kitünik, hogy e f. 1841dik évben, a selyemter- [illegible] fenérintett járásokban maradt pengő pénzben 24164 frt. [illegible] palánkán, oct. 30án 1841. A tekintetes Kiküldöttségnek alázatos szolgája Asi Markovics Sámuel m. k. Tekintetes Bács es Bodrogh megyék selyemtenyésztő felügyelője.

E tusósításhoz, mint szinte hivatalos tudósítást említhetem, hogy Bács megye közönségének felügyelése alatt tenyésztett szederfásaiban mintegy **60,000** szederfa-ültetvény létezik, melly szám folytonos szaporodásban, valamint a folyton emelkedő tenyésztési kedvnek megfelel: úgy azonegy észrevételt mint méltó panaszt érdemli, hogy e számnak legnagyobb részét ótatlan cserjek teszik; legközelebb alkalommal megkisértem erőmet, Bács megye kendert illető állapotjáról hiteles adatokat előterjeszteni; ebben okát találandja az olvasó közönség, mikép lehetséges az: hogy illyen bácsmegyei jobbágy — daguerreotyp szerint fejér scláv — rabszolga — lánczait **10, — 14,000** v. forintért eladhatja.

**Abaújmegye, és új fő spánja gróf Károlyi Lajos.** Kassa nov. 30kán. Rajzolják, fessék masok, az új főispán díszes bejövetelét nov. 21kén, a háromszáz kék-inges nemes lovasokbul álló kíséretet, melly néhány nap alatt rendet tartani tudó csapattá úgy alakult, miszerint ha minden többi társaival együtt hasonló ügyesseg s rendszeretet szellemétől szállattatnék s leheltetnék meg tisztválasztáskor, bizonyára elnémulna minden szemrehányas azok ajkain, kik a szabadság és rend ellentéteit nem mindenkor ok nélkül emlegetik. — Én nem a jeles és számos választmányt, melly a beiktató kiralyi biztos és beiktatandó új főispán üdvözletére a megye által Enyiczkéig elibök küldetett, nem az ünnepélyes öltözetekkel, szónoklattal, bókokkal járó tisztelkedéseket, sem pedig az első elfogadás viszonos nyilatkozatait fogom említeni, sem a villás reggel-étnek Enyiczkén csinos bőségét és jóizüségét, mellyet a kecses házi-asszony nyájas kisasszonyaival nevelt. Nem a sok mind német mind magyar ezüst-paszomántos cseléddel körülvett magas dísz-hintót, miként rövid idő-közi egymástkövető taraczk-durrogások közt, örömmel tolakodó nép-tömegen keresztül, dús-izletesen szerszámozott hat délczeg szürke lovon, noha eső-szemzésre fordult időnek ködös ege alatt a sár daczára, a királyi biztost s mellette ülő új főispánt Kassának tágas nagy utczáján számtalan é l j e n - kiáltások mellett lassu méltósággal szállására elhozta. — Minek hozzam elő szintúgy a hat, többnyire szomszédmegyék, valamint a vitéz-katonaság, nem különben a polgári tisztikarok s helyhatóságok tisztelgéseit, más nap pedig mar maganak a beiktatás ünnepének a telesdedteli tömött megyei teremben sok kedves szónoklatok csendes áradásai közben haladó folyamát? Mindezek a szokáshoz, hivatalhoz, helyzethez ragadnak; de nem mellőzhetem el az ünnepiségen felülemelkedő kölcsönös szíveletességet, melly gróf Keglevich Gábor, melly gróf Karolyi Lajos személyét illette, s mélyen lelkökre hatván, olly nyiltszívüleg viszonoztaték. — Ez volt az, mi ezen nagy fénynyel vegyitett megyei ünnepet különösen jellemzé, és sok *ifjabbat* elhökkentetvén a vénebbeket azon üdvös kor emlékezetébe varázsolta vissza, midőn a tisztelet-adásvevés *legkisebbet sem ártott* a szabadszólásnak, sőt inkabb az egész haza tartós közjava végett, a minden oldalruli érett megfontolasra olly igen szükséges mérséklet fékét minden ajakon megőrizve, az önkény kifakadásait, valamint a nyerseség kitöréseit, annál biztosabban eltávolitá. — Igy teljesült az ‚I s t e n  h o z t a', mit a város estélyi kivilágultakor, a katona-nevelő házon égő tűzbetükben olvasánk, és valóban a királyi biztos, valamint az új főispán méltósággal vegyült ritka nyájassága mindent: nágyot, kicsinyt, asszonyt, leányt, férfit, öreget, fiatalt, elbájolt, valamint szónoklatuk, úgy a zöld mint fehér asztalnál, pohár-köszöntesek közben is rögtönözve, kitkit mintegy megigézett. Öröm és remény tündöklött minden arczon, ősz hajak alatt aképp, mint redőtlen arczulatokon. Körülbelül ezer ember vendégeltetett bő asztalnál, mellynek mindegyikét ebédközben maga a főispán, sem esővel sem sárral nem gondolván, látogatásával megtisztelte. — Főtiszt. prépost és sepsi hitlelkész Füzessery, ezen eszmékben és csinos beszédi fordulatokban, hízelgések nélkül őszinte dús szónok, itt a szívből s észből egyszersmind ömlő jó egészség kivánatait, s a nem szokásbul csorduló, hanem igazán pezsgő elmés eljeneket. — A lelkek illy hangulatában, természetesen igen rövid idő alatt sok jó eszközöltetek. Fél óra határai között, közel három ezer pengő ajánltatott az olly rég ohajtott D a r g ó i útvonal nem halasztandó elkészítesére. Ezen bérczes útvonal egyike a legjárhatlanabbaknak hazánkban. Abaúj szívéből Zemplény kebelébe nyúlik. Összeköti a két megyét és pedig Abaújt Zemplénynek azon vidékével, hol a boldog föld a legbővebb aratásokat szokta nyújtani, és azért azon vidéki jelenlévő birtokosaktul gyült hamar össze azon szép somma, mellyet fentebb említék, és mellynek ajánlásában maga a főispán nemcsak tetemes részt vön, hanem meg is igérte, hogy ezen jóvá változandó igen rosz utat jövő tavaszkor saját szemeivel megnézi és megvizsgálja. — De ő Méltósaga még más jeleit is adá nemeslelküségének, és a közjó szeretetének. Az itt fennálló asszonyi egyesületet, melly az utczai koldulást eléggé sikeresen elenyésztete, 80 ügyefogyott aggnak vallás- és nemi különbség nélkül mindennapi mind munkát mind taplálatot szerez, sőt posztógyárt is állított, már le is fizetett 400 pengő forintos tőke alapitványnyal segité, azonkivül évenkent 40 pengőt ajánlván. Hasonló kegyességgel viselteték a kisdedovó-intézet iránt. Ennek alapitványait 200 pengő forintos tőkével öregbité, s e sommát is azonnal lefizeté; e felett minden egy egy évre 20 pengőt igérvén. Mivel pedig a hivatalban lévő jeleseknek nemcsak pénzök, hanem szívességök kinyilatkoztatása is felette lelkesítő és örömhozó, mélt Forgách Mária grófné ő nagyságának, ki egészsége változása miatt itt a megyei ünnepen jelen nem lehetett, szíves levelet is irt a főispán. Ennek t. i. és mélt. kamarai administrátorné Petrovay-Dráveczky Eszter, és tek. özvegy Szulyowszky-Szirmayné, valamint m. Langet báró kisasszony, és tiszt. Danilovics Mihály egyik kassai káplán fáradhatlan buzgalmuk által és alatt alakult és tartatik fen főleg itten mind a jótévő asszonyi egyesület, mind a kisdedovóintézet, melly utóbbi a lelkes és egyszersmind ügyes Grusz úr felügyelete segedelmével, nemcsak nagy-szerencsésen tavaly lábra kapott, hanem előmenetileg indúl is a nemzet s nemzetiség javára. Mi volt hát buzdítóbb ezen közintézetek meglátogatásánál és meginditóik valamint fen-

artóik megkülönböztetésénél? A készülő javitóházat is megtekinté a főispán, megvizsgálta nem különben a megyei levél- és pénztárokat, s a köznépnél jobb lovak tenyésztésére állított erdélyi csődörök iskoláját.

Mi már a folyó közgyülések tárgyait illeti: a csanádi s borsodi levél valának legnevezetesbek. Tartalmuk csiklandóssága legkisebb ingerültséget, legkisebb csetepatét sem okozott. A szónokok hideg vérrel szólottak, a hallgatók buzdúlt vér nélkül hallották őket. Semmi botrány, semmi felhevülés. A hely szentsége, a tanácskozás fő feladata: a mérséklet, megovaték; nemo nimia censuit, és még is kiki bátran beszélt és beszélhetett, és senki sem fohászkodhatott volna be magába az ifju Pliniussal, ki igy panaszol: videmus curiam trepidam et elingvem, quum adsit muta ac sedentaria assentiendi necessitas! A két levél azon számos tagokbul álló választmányra, melly a jövő országgyülésen előfordulhatandó tárgyakat rendezi s rostálja, a jövő gyülésre beadandó vélemény-adásra úgy bizaték: hogy akkorra választervezetet egyszersmind bemutasson, miszerint az eszmék kiőrlődése, melly országgyülés előtt is olly igen üdvösnek tartatik, ne csupán a hirlapokra szorittassék, és igy a haza, valamint a kormány, nemcsak a vélemények végső származványait, hanem vagy gyámolító, vagy gyengítő azaz czáfoló ok-adásait, és ezeknek vagy fontosabb vagy csekélyebb alaposságát is láthassa. Beregh vármegye levele a hónapok legújabb nevezete közönséges bevételére nézve azért vétetett csak tudomásul, mivel az illy újitás a csak még most egészen magyarosodni kezdő vegyes nemzetnél a magyar nyelvet csupán nehezítené, ürügyül szolgálna némelly a megyéhez folyamodók kérelmének elvetésére, és a közkivánat szerint, a külföldre magyarul irandó tanubizonyság levelek értelmét csak sulyosítná. Sok tiszteletbeli ülnököt is nevezett ki a főispán. Miután pedig a tiszteletesbek szavazatának kérdése egy részről ugyan országgyülésinek határoztatott, más részről azonban a müveltebb embereknek, azért mert nem nemesek, nézeteitől nem akarja magát megfosztani Abaúj vármegye, talán a megye többsége ohajtását nyilatkoztatom ki, midőn azon reményt emlitem, mellynek következtében, főleg a köz- valamint különfogott nevelési karból, nem szavazásra, hanem egyedül tanácskozásra jogosított müveltebb tiszteletesebb nem-nemes egyéneket is a főispán ezután tiszteletbeli ülnököknek kinevezni méltóztatandik.

Ezeket tartám egy olly megyei ünnepről és gyülésekről emlitésre méltóknak, mellyben és mellyeken a szeretetre méltó főispán elnöklete alatt, és nagy tapasztalatu két alispán gyakorlatos hazafisága, sok hatalmas és nevezetes birtokos jelenlétében, Abaúj megye KK. és RRdeinek minden tekintetben egész tisztaságában fennálló magyar szelleme itt Kassán a felföld fővárosában észrevehetőleg kitünve ragyogott. Ezer áldástul kisértetve vált el a főispán a Rendektől, miután a jövő tavaszra visszajövetelt, sőt tisztválasztást is igért volna.

Gr. Dessewffy József.

**Zágráb.** A Szávafolyó szabályozása, s a Lónya-mező kiszárítása ügyében legfelsőbb helyen kinevezett tek. kir. biztosság munkálatiról tett tudósításomból némelly érdekesb s a közönség figyelmét méltán érdemlő részletek kimaradván, sietek azokat ezennel annál serényebben kipótolni, minél inkább megvagyok győződve, hogy a Magyarországtól eddig alig figyelemre méltatott, s majd egészen elhanyagult Szávafolyó, honi kereskedésünknek olly szép reményekkel biztató, talán nem igen távol eső jövendőjében, mint termesztvényeink kivitelére majdnem egyedüli útunk, nagy szerepet játszandik s igy tetemes befolyással is leend áldott honunk anyagi jólétére. Legelsőbb is a Szávafolyó szabályozása Ragviczától O-Gradiskáig kerülvén vitatás alá, Vásárhelyi Pál kir. hajózási felügyelő azt véleményezé, hogy miután amaz a Szávafolyó érintett vonalában, s gradiskai határezredben, u. m. Kosutariczas Mlaka-nál eszközlendő két átszegés, a török határon is folytatandó; szükséges leend az iránt diplomatikai úton a magas portával egyezkedésekre lépni, s minthogy illy diplomatikai egyezkedések húzamosb ideig szoknak tartani, időnyerés végett azok minél előbb volnának megkezdendők. — E véleményt a tek. kir. biztosság helyeselvén, elnök palini Inkey Imre kir. kamarás ő nga annak legfelsőbb helyen történendő kieszközlését egész készséggel vállalta magára. — A Száva folyamágyának tisztitására nézve határoztatott: hogy miután annak végrehajtására müértő egyének s különféle gépelyek leendnek szükségesek, egy e czélra felállítandó hajózási intézetre legfelsőbb engedelem kéressék, s erre nézve is elnök ő nagysága legalázatosb ajánlatát legfelsőbb helyen minélelőbb benyujtani igéré, addig pedig az érintett tisztítás az illető hatóságok által eszközöltessék. — Továbbá, miután eddig a Száva mentiben a malmok minden rendtartás és szükséges elővigyázat nélkül különféle módokon parthoz köttetni, és vagy szorosan a part mellé vagy épen a hajókázásra olly fontos víz sodrába állíttatni szoktak, s ez által gyakori s tetemes partszakadások történtek, s a hajózásnak, sok kereskedési hajó a malmokba ütközvén s tetemesen megsérülvén, nagy akadályok tétettek; határozattá lön: hogy 2 év lefolyta alatt minden malom horgonyra tétessék, s állandó, a hajózást semmikép nem akadályoztatható, helyt nyerjen, s azon elvek szerint, mint t. i. a szabályozás ez évben Gradiskáig történt, folytattassék minélelőbb a brodi, s pétervári ezredben is. — Az e tárgyban rendőrségi szempontból meghatározandó szabályokra nézve évenként legalább egyszer malomvizsgálás és szabályozás történjék. — Több kereskedő részéről az iránt panasz tétetvén, hogy a kereskedési hajóknak malmokkali összeütközése esetében a malomtulajdonosok több hatalmaskodást s pénz-zsarolást engednek magoknak, mellyek néha vérengzéseket és szomorú következéseket húznak magok után; hogy illy esetekben, minél gyorsabb s foganatosb lehessen az igazság-kiszolgáltatás, az elnök ő nagysága bölcs belátásánál fogva az 183⅔ 20, de még inkább az 1840iki 9ik rendőrségi törv.czikkben érintett szóbeli eljárást indítványozta, minek következtében Rugviczán és Sziszeken az illető szolgabirák, a katonai kerületekben pedig a kapitányok fogják a kárt becsülni, az itéletet hozni s végre is hajtani. Szándékos károsítások esetében pedig, az okozott kár megtérítésén kivül 25 forintnyi pénz-büntetés is határoztatott, fentartatván nagyobb kihágásokra nézve a testi büntetés és beböртönözés is. Fele az említett summának a kárvallotté leend, fele pedig a megyei s tekintőleg katonai pénztárba folyand. — E szóbeli eljárás, mind a nemes vármegye, mind pedig a hadi főkormánytól elfogadtatott, s további országgyülési intézkedésekig legfelsőbb helyen is in forma statuti megerősittetett, s 1841iki sept. elsejétől fogva foganatba is vétetett. — Vajha a Dunára s egyéb magyarországi hajókázható folyókra nézve is, minél előbb illy üdvös intézkedések történnének! — A Száva balpartján lévő lapályoknak, nevezetesen a lónya- mokro- s marmorsko-mezőnek kiszárítását illetőleg, a kir. szabályozási biztosság a benyujtott terveket, mellyeknél fogva ezen lapályoknak olly hasznos kiszárítása legkönnyebben kieszközölhető volna, legfelsőbb határozat végett fölterjeszté, s a dolog minélelőbbi kegyes eldöntéseért esedezett. A 41,000 holdra terjedő, s a második banalis határezred kerületében fekvő ribarsko-mezőre nézve pedig a Millianović alhadnagytól 1830ban kidolgozott kiszárítási terv vétetett a tekts biztosságtól tárgyaltatásba. — Mivel azonban Silbergrundi Malinarich őrnagy s épitészeti igazgató ur más tervet ajánlott, melly szerint a ribarskoi vizek legrövidebb vonalban lennének a főcsatornába vezetendők, a tek. biztosság uj nivellatiot rendelt, melly eddig már foganatba is vétetett; mihelyt ennek vége szakad, a tervek s költségfelszámítások a kir. biztos ő nagyságának előterjesztetni, ettől biztossági vitatkozás alá bocsáttatni, s a végzések a cs. kir. hadi főkormánynyal közöltetni fognak. (vége köv.)

Figyelmeztetés. Miután lapjainkban közölt makói levél végett több érdekelt urak ártatlanokat gyanúval sujtanak: felszólítatva nyilvánítjuk, hogy e kérdéses levelet sem esperes urak, sem a csanádi püspökségnek tisztjei nem irták.

Szerk.

## Külföld.

**Nagybritannia.** Az alsóház utolsó együttülésekor előterjesztett jegyzékek szerint, adósság miatt, egyedül Londonban 5—6000 személy ül börtönben! Mi az adóssági törvények ezen szigorúságát nem tarthatjuk legemberibbnek; de más részről kénytelenek vagyunk megvallani, hogy Nagybritannia hitelének emelkedését s tartós fenállását, ha nem egészen is, de minden esetre legnagyobb részben az adósok elleni ezen szigorú rendszabálynak tulajdonítjuk! A mi hiteltörvényeink, minden emberibb szellemök mellett is, csak azért tetszének soknak honfiaink közől rendkivül szigorúnak, mert megszoktuk az adósságcsinálást; s fajdalommal valljuk meg, miszerint azt többen már annyira vivék, hogy a felvett pénzek visszafizetéséről épen nem gondoskodva, azt egészen fölösleges dolognak tartották! Hiszen mellyikünk nem tudja azon közmondást: „majd megfizeti az öreg harang;“ melly eredetét adósságaink fizetésétőli idegenkedésünkből veheté, s melly szinte vérré vált már a népben is? Igen helyesen jegyzi meg fáradhatlan munkásságu hazánkfia Wildner legújabb röpiratában:*) „A fizetés Magyarországban eddig olly elhanyagolt dolog vala, mintha a nemfizetés igazság által parancsolt szükségesség volna!“ — A „gabnatörvények elleni szövetségesek“ manchesteri nov. 17d. tartott gyülésökben elhatározák, hogy a gabnatörvények elleni izgatással a parliament összeülése utánig felhagynak. — A gyárvárosokbani inség napról-napra növekszik, sőt már Londonban is tömérdek számmal vannak, kik éhséggeli küzdésök közt koldúlni kénytelenek. A gabnaár nem csökken, a munka ritkul, s igy a nagyszámu munkás családok éhenhalással küzdenek. Ez oka, hogy a kormány az anyaország némelly elhagyatottabb gyarmati népesítése tervével egy idő óta komolyabban foglalkozik, és sokan találkoznak, kik ebbeli igyekezeteit, mint a népnyomornak legalább pillanatnyi megszüntetésére legczélszerübb eszközt nemcsak helyeslik, de hathatósan elő is segitik. — Az angol kincstári jegyek — olvasóink előtt már ismeretes — meghamisitása iránti vizsgálódásoknak folytában olly eredmények adták elő magokat, mellyek arra mutatnak, hogy a boulogne-i (Napoleon Lajos ügyébeni) merény Rapallo londoni pénzváltóház által, ezen hamisitással összefüggésben volt; e hirek iránt azonban bizonyosabbat csak az említett Rapallo ellen lefolyó vizsgálodások bevégeztével fogunk hallhatni — A M. Chronicle a fényes Portának Görögország átellenébeni haragos állapotát (l. 98. sz. és az alábbi athenei híreket) Franciaországnak tulajdonítja, melly a világ figyelmét Afrika éjszaki partjairól elvonni akarta; és szavait következőleg végzi: Ha Franciaország a török

*) „Reflexionen über die Wirkungen der neuen Credits-Ge[illegible] Ignaz Wildner E v. Maithstein; Pesth, 1841.“ közelebb érdekes kivonatokat közlendenek.

birodalmat Görögországgal ellenkezésbe keverhetné, s Europa figyelmét illy igen könnyen eredménydússá válható háboruval foglalkodtathatná: akkor Tunist előbb hatalmába kerítené, semmint illy jogtalan tette ellen ovás tétethetnék.

A koronaörökös keresztelése a parliament összegyüléseig, azaz januar vége vagy februar elejeig fog elhalasztatni. — Vidéki hirlapok még folyvást sok tüzveszélyről tudósitnak. Nov. 23kán éjjel Bartholomew s társa nagy pamut-szövőgyára Glasgow közelében, majd egészen leégett, A kárt 40,000 font sterlingre becsülik, általa 500 ember veszté kenyerét.

Ha adhatni hitelt a hirlapoknak, úgy mindig aggasztóbbá lesz a püspöki egyházra nézve az oxfordi egyetem, mint a puseyismus fő székhelyének vallási állapotja. „Rövid idő múlva, mond a Sun, számos tanulónak nyilvános áttérését várhatni a catholicismusra, s az oktatók közül számosan azon gyanúban állnak, hogy a pápaiszékkel titkon megbékültek.“ — Némelly theologiai tanítók családaikba a fülgyónást hozták be, s a római egyháznak egyéb szertartásit is gyakorolják. Pedig az oxfordi főiskola majd fél Angolországnak szolgáltat papokat!

**Franczlaország**. A pau-i törvényszék folytatá nov. 25kén bírói tárgyalásit Arsac, Gasc és Roaldes urak ügyében, kik történt elmozdíttatásuk után nyilvános hivataluk törvénytelen folytatásárul vádoltatnak. Ezen ülésben Joly és Gasc urak védelme hallgattaték ki; 27én kelle itéletnek hozatni. — Marseilleben nov. 27én kezdettek meg a birószéki tárgyalások azon összeesküvés ügyében, melly martius 23kán vala kitörendő. — A Précurseur de Quest állitja, hogy Ledru-Rollin úr követi lemondását nyujtandja be, s magát ujolag alá vetendi a mans-i választók szavazásinak, kik kétségtelenül őt ismét meg fogják választani.

Páris, nov. 28. A cabinet helyzete nem változott; azonban hirlik, hogy a jelen miniszterium, a kamráknak a trónbeszédre adandó válasza feletti vitatkozásokig fog fenállani, mivel a mostani miniszterek kijelelt utódai vonakosznak most mingyárt belépni, mert ebből kiviláglanék, hogy csak udvari cselszövény. nem pedig kamrai többség által hivattak meg tiszteikre. Teljesen még nem tudatik az uj cabinet szerkezete; kik felől beszélnek, azok: Molé gróf, Passy és Dufaure urak, és Duchatel ur, ki a mostaniból az újba térend-át. Az új cabinetet Thiers ur fogja támogatni, de abba mindjárt nem lépend be. Annyi bizonyos, hogy Duchatel ur nem áll többé az előbbi barátságos viszonyban Guizot urral, s hogy Dufaure és Passy urak némileg közeledtek Thiershez. A Constitutionnel, mint az utóbbinak egyik organuma, melly eddig Dufaure és Passy urakat nem kedvelé, most felőlök más hangon beszél. — A cabinet több tagja boszankodik, hogy az angersi birószék nem alkalmazá Ledru-Rollin ur ellen a feuyítőtörvénykönyv 42ik czikkét, melly szerint képtelenné lett volna a követkamrában helyt foglalni; ők leginkább ezt akarák akadalyozni. Ledru-Rollin ellenben reményli, hogy, ha az itélet megsemmitése által nem is, legalább a miniszterium-változás által kikerülendi a fogság-büntetést. E reménye, miként a dolgok most állnak, nem alaptalan.

**Ausztria és a vámegyesület**. Felső-Rajnáról, nov. 24én. Évek óta azon ohajtást nyilváníták Németországban, hogy a vámegyesület Ausztria hozzájárultával közeledjék végalakulásához, s itt az idő e fontos tárgyat figyelemre venni, — mert benne Németország jövendő kifejlésének hatalmas csirái rejteznek. Főleg négy pontot kell szemléletre venni, a vámegyesület s Austria viszonyos hasznait, a vámegyesület kifejlését s az egyesülésnek politikai következményit illetőleg. — 1. A vámegyesület hasznai. Minthogy a Dunát kivéve minden németországi folyó az északi tengerekbe ömlik, s a természetes nagy vizfolyás keletfelé Németföld számára mintegy el van zárva, minden bármi nagy vállalatok, minők például az óriási Lajos-csatorna, Dunaszabályozás stb. csak belkereskedés előmozdítására hatnak. A törökudvarral kötött kereskedési szerződés csak úgy válhatik hasznunkra, ha a vámegyesületi országok a Dunának egész a Feketetengerig, s az ádriai tengeren fekvő német kikötőknek hasznát vehetnék. Ausztria hozzájárultával mindkettőt elnyerjük, s még a földközi tengeren is birandjuk az ausztriai hajóhad és consulatusok ótalmát. E viszonyok összehatása roppant erőket fejtend ki a német iparban s földmüvelésben, mellyek mind kül mind belkereskedésre nézve még most felszámíthatlanok. Ausztria német tartományival legalább 15 millió emberrel csatlakoznék az egyesülethez, s ez által a német belföldi kereskedés vására egy tengertől másikig érne. — 2. Ausztria hasznai. Ennyi haszonadásért viszonos haszonvételt is követelhet Ausztria, — s az egyesület viszont tetemest adhat. A vámegyesület vására 26 millió lakost foglal magában, melly az ausztriaiaknak ezáltal ipartárgyi s terméki cserére megnyittatnék. A vámegyesület Ausztria által a Dunát nyeri, ez viszont amaz által az Albist nyerendné az iparüző Csehföld számára, s a német kereskedés növekedése keletfelé az ausztriait is emelendi. Ausztria iparának teljes birtokában marad, s nem leend vámkorlátok által elzárva az egyesületi vásártól. Az ausztriai alattvalókra ebből nagy haszon hárulna, a kormánynak pedig nem kellene a határvámi intézkedések költségeit viselni. Azon tekintetek, mikkel Ausztriának különbféle országa iránt lennie kell, nem lesznek talán legyőzhetlen gátok. Mivel Magyarországban a legtöbb termék ára csekélyebb mint Ausztriában, a magyar kormány nem fog az egyesülethez csatlakozhatni, s a vám Magyarhon és Ausztria közt (s ezt mi magyarok jól jegyezzük meg!) meg fog állani, mig a viszonyok kifognának egyenlíttetni. — 3. A vámegyesületre hatás. Három tekintetben mozditandja elő Ausztria hozzájárulása a vámegyesület kifejlését, a közönség, az egyesület létegesítése, s a még hozzá nem járult statusokra nézve. A közönség s a kormányokra nézve a pénzek becsének viszonyos meghatározása is már tetemes nyereség; hasonlólag a mérték egyenlősítése is felette hasznos. Az egyesület szerkezetére is hasznos befolyásu leend Ausztria hozzácsatlakozása, mert ez, évek óta megalapított iparát nem fogja hiányos vámtariffának feláldozni, miért ennek szükségkép javíttatnia kell. Az Ausztriával egyesült vámegyesület olly kereskedői hatalom, mellynek súlya saját értékében alapszik, nem kénytelen a szomszédoknál alázatosan kopogtatni. Ausztria hozzájárulta azon meggyőződést fogja szülni, hogy az elvekre nézve a tagok egyetértése szükséges, az ügyek vitelére pedig elégséges a szótöbbség. Ha Ausztria ide csatlakozik, biztosabban reménlhetni az éjszaknyugati német státusok hozzájárulását is, mert további elkülönzés csak nyomasztó leendne rájok nézve. — 4. Politikai hatás. Ha a vámegyesület egész Németországot foglalandja magában, el lesz érve a szövetségi oklevél 19 czikkének czélja, s helyre állitva a kereskedés bel szabadsága. Tartós haderő a nép jólétében gyökerezik, ehhez pedig az anyagi erőkek előmozdítása kivántatik. Ebben van az össz-erő a külföld ellenében — s a kölcsönös közeledés által összesülend a német nemzetiség. — A vámegyesület már is figyelmet gerjeszte a külső státusoknál; Francziaés Angolország, Északamerika és Holland diplomatái többször szólnak s irnak a vámegyesületről, valóban nem iránt unki udvariságból, hanem kénytelenségből. Kitetszik ebből, hol fekszik a súlypont, s azért igyekeznünk kellene, Ausztria és az éjszaknyugati német státusok hozzájárultával e súlyt annyira nevelni, hogy idegen hatalom azt többé ki ne vethesse sarkaiból. Eddigelé az egyesület látszólagos gyöngeséggel áll a külföld ellenében, mivel csak financz-intézvénynek tekintetik; az egyetemes németföld összesítésével kitünnék politikai ereje is, melly nek jetentősége nemcsak passive, hanem active is kiállana sikra a külfölddel.

**Vegyeshirek**. Lissabonban Donna Maria királynő mult nov. 18dikán rekeszté be személyesen a portugalliai Cortesüléseket; rövid trónbeszédében köszönetét fejezé ki a senatoroknak és követeknek a felett, hogy az ország ügyeit előmozdíták, s annak finánczi nehéz helyzetére különös gondot és figyelmet fordítottak. — Azon christinoi katonákat és tiszteket, kik az octoberi zendülés után Portugalliába menekültek, a lissaboni kormány kiadni folyvást vonakodik: *meglévén győződve, hogyha azok a madridi kormány kezébe kerülnének*. szint azon sors fogná őket érni, minő Leont és Quirogát érte. — Espartero novemb. 23d. délután 2 órakor tartá ünnepélyes bemenetelét Madridba. A lakosság leirhatlan lelkesedéssel fogadta a férfiút, ki az Alcala-utczában felállított diadal-ívem „Spanyolország és Madrid városa békéje helyreállitójának“ neveztetik. A kormányzó egyenesen a királyi palotához ment, hol őt Izabella királyné az esős idő daczára is, az erkélyről üdvözlé, kendőjét lebegtetve a győzelem fia és herczege elibe, ki miután a királyné kezét megcsókolá, magán-lakába tért. Arczáján egészség és test-erősbülés jeleit vevék észre, kik fővárosbóli távozta óta nem láták. Este, ha a tartós esőzés és sze engedendé, egész Madrid ki vala világítandó. — A Moniteur Pyrenéen pignanból, nov. 24dikéről érkezett tudósítások szerint hirdeti, hogy a barcelonai 1841diki helyhatóság nyilatkozványt bocsáta a nemzethez, mellyben saját s az őrködő junta magaviseletét igazolja. Az ostrom-állapot még mindig tartott. — — A Gazette szerint mind a miniszterium, mind a jelen kamara képtelenek a vasutakróli kérdést eldönteni. Nem haldoklónak való feladat — úgymond — illy terhek emelésével foglalatoskodni. Guizot miniszteriuma, épen úgy mint Molé vagy Thiers uraké, csak önlétezésével és azon feladattal fog foglalkozni, miként lehessen a kamarát megújítni. — A grenellei artézi kútat Paris mellett, melly megnyitásakor olly nagy örömmel üdvözöltetett, szomorú sors várja. Naponként 15 kubik-meter fövényt, s kavicsot veki, mi kilencz hónap óta 4050 kubikmetert teszen; miből azon következést vonják a félénkek, hogy feneke körül üreget létesitend elannyira, hogy 20 év mulva Paris szörnyü mélység felett fog állani. A városatanácsahhozértők tudományos megbizottságát akarja az iránt megkérdezni: nem kellene-é a kutat betemetni? — Párisi hírlapok folyvást a kamarák feloszlatásáról beszélnek, mit tenni a cabinet elhatározott volna. Egy magas személy Guizot urat teljességgel nem akarja a miniszteriumban megtartani, ennek elnökségét azonban Soult kezeiben kivánja meghagyatni. — Lafarge asszony a montpellieri börtönbe, hol élete hátralévő részét tölteni, megérkezett; szobaleánya Serva Clementine börtöne ajtajánál von tőle bucsút, beteg gyanánt tekintetvén, ruházatát megtartja s ételei és munkáiban sem fog a többi foglyokéihoz hasonlókra szoríttatni; a tullei börtönben engedett kényelmei közül azonban csak egyet élvezhet, egy börtönlámpa használatát.

# ÖR.

**Budapesti hirek**. Pest, decemb. 10. Öt napi majd folyvást tartó esőzés után ma ismét derülni készül. — Múlt vasárnap tartá a bu[illegible]i hangászegyesület ez idei második műelőadását, s pedig Mozart [illegible]dik évnapja emlékeül csupán Mozart müveiből szerkezettet; [illegible]ngy látszik, megelégült az előadással; műértők azonban [illegible]k. Helyt. tanács megengedé egy közös vágóhid építését Pesten, s e czélból oda utasitá a városi tanácsot, hogy Szt. György napig szemeljen ki alkalmas helyet; e városi tanács maga részéről megbizá a mészárosokat, hogy jövő évi február elejéig nyujtsák be e tárgybani javaslatukat, mit ha addig tenni elmulasztanának, a tanács fog helyet kijelelni. — Kedvencz álmaink egyike ismét valósul, — t. i. hogy ha már általában tánczolni kell a világon, legyen legalább en

nek is némi nemzeti színezete. Szőlősi Szabó Lajos tánczművész magyar társas tánczot szerkeszte, mellynek zenéjét Rózsavölgyi Márk készíté. A táncz hat osztályra oszlik s négy pártól járatik, mikép a franczia táncz; zenéje igen kellemes és kedveltető. — Kaphatni ezen tánczzenét zongorára Wagner József műárusnál; czimlapja igen csinos, s Wagner vállalkozási szellemének becsületére válik. Az egész „Körtáncz" czimet visel, — első szakasza Andalgó, második Lelkes, harmadik Toborzó, negyedik Ömledező, — ötödik Három a táncz, — hatodik Kézfogó. — Ujabb literariai vállalatok közt feltünő egy megjelenendő új német lap „Der Ungar" Klein Herman szerkesztése alatt. Megvalljuk, mi nem vagyunk egészben baráti e vállalatnak, mert ugy hiszszük, nincs már idején, most új német lappal fellépni hazánkban; amúgy is elaraszt minket németséggel a külföld; más volna, ha e lap érdekeinket valóban képviselendné a külföld előtt, — de mi ezt inkább csak látni akarjuk előbb, mintsem eleve higyjünk föltétlenül. — Czélszerűbb irányzatú, s hozzánk illőbb vállalat a Nemzeti könyvtár kiadása, mellyet a Kisfaludy-társaság Kisfaludy Károly munkáinak kiadásával kezdett meg. Ohajtjuk, pusztán ne hangozzék el e derék szellemi intézet felszólítása, s hogy minél inkább keljenek el kiadásai. E társaság nagy mértékben érdemli meg nemcsak az egész magyar literaturai világ köszönetét, hanem minden nyelvbarát s nemzeti érzésü kebel tiszteletét is, hogy irodalmi szükségeinket illy üdvös úton indul pótolni.

**Ne égjünk többé.** A tűz emészt, pusztít, gátolatlan, szabadon. — Gát neki! Hasztalan hirdették a tavalyi ujságok, a megéghetlen fanélküli födeleket, senki sem pártolá, holott a tárgy olly kivánt, s mindenkitől mint kedves ajándék becsültethető. Azonban a tűz minduntalan pusztít; válogatás nélkül a pétervári cseréppel-födött téli czár-palotát szintúgy mint az ottani roppant gyárt; a kóburg-gothai fejdelmi lakot csak úgy mint bármilly más épületet; az angol kir. palotát, parliamentházat, pénzcsarnokot, Towert, királyi kincstárral s tömérdek fegyverhalmával rommá s hamuvá tevé, valamint minálunk számtalan helységet, várost elenyészte. Smyrnában 10,000 házat néhány óra alatt, Oroszországban egy kis városban ujra 700 lakot, minden benlévővel legközelébb a surányi híres malmot a langok fölemészték! Jajjal telik el a világ, — borzalom futja át az emberi szívet csak hallásán is e szomorú eseményeknek, s még is fával épitünk? még a nemzeti museumot is fa födendi, a nemzet legnagyobb kincsét, Széchenyi, Teleki sat. egyesített könyvtárát közvetlen faalkat borítandja, hogy mint az alexandriai, úgy ez is tűz martalékja lehessen idővel! — Nem hinné az ember, hogy lehessen valaki olly elfogult, miszerint az eddigi épitésmód hijányait el ne ismerné, s ne kivánna javitásokat, illy naponkinti szerencsétlenség közepett! és még is úgy van. Elfásult az emberi nem, okni, eszmélni nem akar, s a szokott veszélyeshez, tormába esett féregkint ragaszkodik, az általam ajánlt kész jót, fátlan, cserépzsindelyü födélt elfogadni sem akarja, holott azt a közönségnek maga utján, de a ‚Társalkodó' és ‚Ismertető' lapokban is hirdetni el nem mulasztottam.

A valódi jólét megkivánná, hogy házaink épületeink olly anyagból építtessenek: melly valamint egyéb elemek ellen, úgy tűz ellen is biztosítson; mert mig házfödeleink alkrészei fából vagy más éghető anyagból készítvék, addig sem állandóságot, sem teljes tűzi bátorságot nem nyerünk, legyen az rézzel, kővel, agyaggal, asphattal, vagy bármi egyveleggel borítva, — a fa mindig csak fa marad, tűznek s korhadásnak kitéve, soha sem biztos. A javaslott cserép-födelek nem fára, nem léczekre, hanem egyenesen falra ragasztatnak: a födények pedig egyedül magokban boltozatkint összeállítva, minden egyéb támasz nélkül könnyü födelet, a közönséges cserép-zsindelyzetnél épen nemis drágábbat adandnak; — e mellett mindnyája fénymázozva (glasirozva) minden romlástól s igy igazításoktól, foltozásoktól ment leend. Állandóságáról biztosít az, hogy sajtóba nyomatva, tömöttebb fénymáz kedveért kétszer égettetve: a közönséges cserép-zsindelynél már magában is erősb leend; de minden 2 hüvelyk távban bordákkal is aláreczézve lévén, ez által minden külső ütés p. o. jégeső-rombolás ártalmai ellen ujra négyszeresen bátorságosíttatik. E felett, minden hézag, melly a részek egymáshozi rakatásával támadt, a szomszéd födél karimája által tökéletesen 2 ½ hüvelyre borítva lévén, sem viz sem szél közibe nem csaphat, s igy eső és szél behatása ellen egyenlően védvék az épületek. — Könnyüségét e födél azon üregekkel éri el, mellyek ben üttettek, s a födény lapjai s bordái alig félhüvelyknél vastagabbak; erősségét, viszszaható tehetségét épen ez üregek által nagyobbittatva nyeri, mert csövekként támaszkodván egyik a másiknak, bár testességök tömöttségökben csekély, még is ez erejök akint növekszik; mint átérőjöknek négyzete.

Ugy tetszik első tekintetre, hogy illy üreges födények készítése nehéz s költséges. Ez ugyan a közönséges módon ha történik, — különben is fénymáz és kétszeri égetés miatt, — igaz, s a cserép-zsindelyen, s födényeimet egyremásra véve, négy annyiba kerül, mint az eddigi közönséges: azonban borit három annyi tért; — és mivel semmi fa-alkrészeket nem kiván, — azon csekély kőrakat pedig, min a födél a párkányok felett alapszik, az eddig használt fa és ácsmunkaköltségekkel föl nem ér; — igen hiszem, hogy e födésmód még is olcsóbb leend a közönséges cserép-zsindelyzetnél, az itteni ár szerint, Pesten 4 — 6 frttal, Ketskeméten, hol a fa drágább, természetesen sokkal olcsóbba minden □ öl. — Ha pedig másutt, hol az épületi fa, bősége miatt olcsóbb lévén, ez új födésmód valami csekélységgel többe kerülne is, pótolandja e nagyobb költséget már magában az állandóság is, tartósb volta az illy födélnek, fenmarad mindenesetre a megéghetetlenség megbecsülhetlen haszna, melly nemcsak az illy ház tulajdonosának vagyonát biztosítja, de a langok csapkodó hatalmát megtörvén, mögötte helyzett más házaknak is védelmül szolgáland.

Készítése könnyebbítéseül lehetne majdan gőzerővel ásatni, gyúratni az agyagot, nyomatni a födényeket, s igy tán felényi árra szállítani a költségeket, főkép ha e gyárok közhasznúsága elismertetnék, kizáró szabadítékot nyerhetne, mindenütt, hol arravaló agyag találtatik, szabadon gyakoroltathatásra.

Czélszerűsége tehát világos, mert megéghetlen, biztos, állandó és foltozásoktól ment födél, melly egyszersmind olcsóbb minden faalapon nyugvó réz, vas-vagy palakő-födeleknél. Egyszerűsége a kisebb parasztépületeknél kitetszendik, mellyek mindkét végről a tűzfalakon lévő ablakokon elég világosságot nyervén, a födélen semmi egyéb nyilást nem kivánnak, kéményeik a tető-gerinczen nyulván egy araszra fel. Illy épületeknél csak három pár formára leend szükség, t. i. a hárant-cserépzsindelyeknek és födényeknek jobb és baloldali formák idomitására, s ezek kettőjéből a gerinczfödény is előállíttatik. Az egy-rendű hárant-cserépzsindelyek és födények borítandják egyik oldalát a födélnek, a más rendüek pedig a másik oldalt, és igy egyik végétül másikig rendet s távokat szorosan megtartva, könnyen s igen egyszerüen vitetik végbe a munka, a födél két lapja kisímul, s gerincze boltozatkint összehajlik; — olly födeleken azonban, mellyeken ablakok vagy párkányzatok, fokozatok, avagy kupozatok is kivántatnának előállíttatni, szükség a mintáknak többitése: de a mi még sem olly szerfeletti, mert három pár mintával szaporitván az előbbit, azok segitségével bármelly idomzatú háztetőt is elkészithetni, s igy ebben is el lészen érve az egyszerűség. Egyedül fokfödények azok, mik az épület sarka foka, s a födél lapja meredekségéhez képest két hárant-födéből lesznek szabandók, és az ablakok hornyolatira jövő hárant-födénynyek meghajtása kiván ügyelést: mire mindazáltal a fokozatnak, és hornyolatnak deszkából kiállításával, s azon a födények helyzete lerajzolásával a legegyszerűbb mód szolgál feloldásul, — és igy semmivel sem nehezebb, mint az ácsok mestersége, a fokozati szarufák kifaragásánál, s a külön kötések szabásánál.

Nincs tehát egyéb hátra, mint gyakorlatba hozatala e józan s érett tervnek. A mi, — minthogy sem ajánlások, sem kérések, sem esedezések mellett, olly sok éven át eddig sem nyert kiállítására alkalmat, — én magam pedig e nyomozatok, munkálatok, rajzolatok s mintázások mellett, értéki tehetségemből kivetköztettem, — hogy mégis létesülésbe s gyakorlatba jöhessen, társulatot javasolnék e kivánt tűzmentes épitésmód terjesztésére, melly bár eleinte csak kicsinyben kezdené is munkálatát, lassan nagyobb körre hatna, mig végre a gyárok szaporodásával, biztositó intézetté alakulna át, olly módon, hogy az a biztosított épületeket nem pénzértékben térítené meg, hanem tűzmentes újant-épitéssel pótolná, s ütné helyre, esetleges tűzvész után.

Vajha ez intézet hazánkban minél elébb virágzásba jönne, hogy a pusztító tüzelem többé tönkre ne tegye legvirágzóbb városinkat. *)

Vass Imre mérnök.

**Nagykároly**bul (Vége.) Az elnök alispán, — kinek épen azon tulajdonát, miszerint mindent lélekismeretesen felvilágositva nyugtatni, s az igazság parancsát hiven teljesítni törekszik, csak a rosz akarat ismérheti félre, — e kihivást méltó fájdalommal vevé; de elővevé még is lelki tisztaságában szavazati jegyzetét, s azt felolvasni meg is ajánlá; — miután azonban a másik oldalon nyilvánított ellenzés, s az elnök alispánnak tiszttársára hivatkozása folytában ez azt, miképen ő ugyan a szavazati jegyzetet ellenőrködőleg nem kiséré, de hogy azt az elnök egész nyiltsággal vezeté, folytonosan tapasztalá, — ki nyilatkoztatta; — s miután a talpra-ugrottak kivánatának ellenzésével a többség azt, hogy az elnök választói, többségüknek igen is, de nem néhány egyén bizalmatlanságának engedjen, megkiváná, a kezében tartott jegyzetet ismét azon nyilatkozással tevé el, hogy ő arról nem ugyan a teremben, de házánál bárkinek is számolni soha sem retteg. És az elnök alispánnak ezen magaviselete volt az, mellyet egyik érdemes főszolgabiránk is helyeslett, — s ennek helyeslése szülte, hogy azon főszolgabirónak a teremen, és gyülésen kivül, s igy magános körben, hol idegen keblet nem sejtve, szavainkat feszültséggel válogatni nem szoktuk, ejtett szavai a közlés elején hirlelt tolerantia czáfolatára nem a terem, de még a megye falain is túl vitettek. Az elnök azonban eredmény nélkül a teremet sem maga el nem hagyá, sem mások által el nem hagyatá (ha csak a közlő azt nem érti, hogy a talpra ugrottak kivánatának ohajtott eredménye nem lőn), mert elhatároztaték folytatólag ugyanaz nap még az is, hogy miután e szerint a választandó négy uj szolgabiró rendes kerületi lesz, ezek pedig a törvény minden ösvényén esküdt nélkül nem munkálkodhatnak, a nm. H. tanács az esküdteknek is négyegyeli szaporithatásáért megkéressék; mit a másnap hitelesített jegyzőkönyv is igazol. Másnap, azaz a gyülés 3dik napján, midón a szavazók közül is néhányan, de a felkiáltók közől, köztudomásu szokás szerint, már sokan eltávoztak, a bal oldal emberei a tegnap nem sikerült czélt ismét megkisérték, s azokat, kiknek tegnapi szavazatok iránt kétségök volt, s ezek közt engem is, nyilatkozásra szólitottak. Szerény és olly kivánság ez magában, mellyet magános életben, vagy egy s ugyanazon ülés alatt megtagadni illedelmi szabály sérelme volna; s azért azonnal kinyilatkoztatám, hogy én szavazatomat eltitkolni, vagy épen megmásitni — ha csak meggyőződésem nem változik — soha sem fogom, — s ha a RR. többsége kivánja, én, a többség iránti mély tiszteletből nyilatkozni egy perczig sem késem; de kikértem a RR. figyelmét a helyzetre, mellyben én, és hasonló hibával szavazó társim vannak, mellyben bármellyik oldalra nyilatkozzunk, a másik által bizonyosan szavazat-változtatással gyanusíttatunk; — figyelmeztetém továbbá a RRket, hogy ha az egyik napi tanácskozások eredményét a másik napon (mert feledni nem kell, hogy a gyülési publicum számra nézve naponkint fogy) uj vizsgálat, és az előbbi napokban nyilatkozott szavazatok később uj meg uj bonczolás alá vétetnek: mi lesz tanácskozási rendszerünkből, — nem fog-é az ingadozni, — nem fog-é végzéseink hatása zsibbadni, — s végre municipalis erőnk gyengülni? E nézeteknek, — elvnek tehát, s a vallatási eszme következményinek — fejtegetése közt említém én a municipalis rendszert, de távul sem voltam olly meggondolatlan, [illegible] csak ahoz hasonlót is állítni, hogy a municipiumnak [illegible]

*) A tervező közlött velünk részvénytársasági javaslatot i[illegible] mozditni csak úgy leszünk képesek, ha maga az [illegible] Mi azt a közönség figyelmébe s méltánylásába k[illegible]

veszélye csekély szavamtól függjön, mint a közlő elménczkedik; s ezeket mondani s ismétleni annál nagyobb okom volt, mert találkozott az előkelők közől — mit azonban a közlő vigyázattal elhallgat — egy olly érdemes tagis, ki azt állítá, „hogy engemet nyilatkozásra kényszeríteni a gyülésnek joga van“, — megfelejtkezvén, hogy Szathmár-megye volt egykor épen az, melly a gyülési nyilatkozások feletti nyomozásokért legelső s legfájdalmasabban feljajdult. Ezen okok késlették te hát nyilatkozatomat, nem pedig az elnök, vagy jobb-oldal iránti vak hivség; mire nézve semmit sem tartózkodom elismerni, hogy én minden elv-barátimnak, s igy a mostani elnöknek is, kik t. i. a nemzeti kifejlődés ügyében józanul haladni, s e czélhoz győző okok fegyverével, nem pedig vélemények kényszerítésével akarnak közelítni, igen is, épen olly híve vagyok, mint saját elvrokonihoz természete szerint minden ember, kinek elve van; — az elnöklet zászlója alá azonban vakon nem esküttem, mett több eset bizonyítá, hogy a czélhoz vezető utak megválasztásában véleményink egymástól gyakran különbözének.

Megemlítem ez úttal röviden e gyülésnek a nevezetesb néhány tárgy feletti azon eredményeit is, mellyeket a névtelen közlő megirni hűsége tüzében megfelejtkezett, vagy — mert hihetőleg innét elsietett — megirni nem tudott.

D) A nmgu. H. tanácsnak azon k. intézvényére, miszerint a megyei táblabiráknak főispáni befolyás nélküli választását tárgyazó megyei határozat az eddigi gyakorlat kifejtése mellett felküldetni rendeltetik, — felirás tétetett, mellyben az 1613dik évi 24dik és az 1681dik évi 10dik törvényczikkben gyökerezett, s a főispán s a RR. közt folytonosan megosztva tartott választási jog eddigi gyakorlatának igazolására felhozatik, hogy az 1821dik évben a rögtön itélő törvényszékre olly egyének is alkalmaztattak, kik főispáni kinevezést még nem nyertenek, — hogy továbbá az 1837dik évben egy jeles egyén, ki különben főispán úr ő nagysága által még akkor táblabirónak kinevezve nem volt, több táblabirói kiküldetésben megbizatott, s hogy végre az 1837dik év óta a kinevezett táblabirák sorából mindig a RR. jelelték ki a legközelebb törvényszékre meghivandó birákat.

E) Borsod megyének levele tárgyában az országgyülési utasítások javaslatát készitő küldöttségnek kiadatott. Úgy szinte

F) Gömör megyének felszólítása, hogy a világi hivatalok az egyházaktóli elkülönözése iránt pártoltatván országgyülési utasításunk pontjává vált.

G) Ugyanazon megye az avatási áldás megtagadása által okozott sérelem-iránti felirását pártolás végett közölvén: e megye Rendei, mint hogy a vegyes házasságok áldásának megtagadása iránt, melly a sérelem elvére nézve ettől nem különbözik, — már felirást tettek, most annak ismétlésével felhagyva, az avatási áldást megtagadó egyházi személy ellen, ha itt eset lenne, szinte az 1647dik 14dik törvényczikkben megszabott büntetést s eljárást rendelék foganatosíttatni, s alkalmazásba vétetni. Végre

H) Csanád megyének felszólítása, hogy az esztergomi érsek-primás ama jogának, miszerint ő a kir. táblához as 1557: — 13, és 1567: 26dik törv.czikk szerint birákat nevez, törvénynyeli megszüntetését e megye is sürgesse; miután a vallási surlódások által előidézett jelen viszonyinkban ez indítvány az egyházi rend feje irányában némi méltatlan visszatorlás szinét viselné, — úgy szinte azon megyének elvei, mellyek szerint a mészárszéki jogoknak országgyülési eltörlése ajánltatik, — minthogy a tulajdonnak pótlás nélküli csorbítását eszközlik, e megye Rendei által nem pártoltatván, csak tudomásul vétetett.

Rába István.

**Énekiskola**. A pestbudai hangászegyesület igazgatása alatti nyilvános énekiskola részvényeseinek idei 2dik közgyülése dec. 5én gr. Festetics Leo ur ő mga elnöksége alatt tartatott; mellyben egyéb tárgyakon kivül: I) említtetett, hogy ez évben az intézet 104. növendéket vett fel (47 ifjút, 57 leányt), kik között csak 27 fizet iskoladíjt. II) Utolsó közgyüléstől fogva (febr. 28) új részvényesek lettek (5 p. frttal) Barabás Ant. Pál, Csausz Márton, Karácson Mihály, Koppány János, Mandl Joachim, Nizsálkovics László, Szvetenay Márton, Vojdisek József uu. Évenkénti 2 p. frtos gyámpénzt irtak alá: Borsos Márton, Beimel József, Kadisch Joachim, Spécz József u. u. — Egyszer s mindenkorra adományoztak: Breisach Herman 2 ft, Mráz Mihály 3 frt, Granichstädten Józs. Tiv., és Steinbach József u. u. (mindenik 5 p. frtot) — Ngos báró Sina György úr pedig 200 p. frtot kegyeskedék alapítványul küldeni; miért az egyesület ezennel leghálásb köszönetét nyilvánítja. — III) Barabás Antal Pál ideigleni pénztárnok, és Mátray Gábor s Asztalos Károly eddigi igazgatók hivatalukban megerősíttettek. IV) Utolsó közgyüléstől fogva következ. ajándékokat nyert az intézet: 1) Majer István esztergomi káplán úr által az intézet szegény növendékeinek javára ajándékoztatott szentképek eladásából 5 p. frtot. 2) Gr. Festetics Leo úr ő mlgtól a Sireneon javítására 3 p. frtot, és a nyári nyilvános vizsgálat kor 3 leánynövendék számára ugyanannyi becses hangmüvet. 3) Lővinger József urtól két rizma kótapapirost. 4) Hora Ján. Lajos festő-müvésztől egy czimlaprajzot a jutalom-munkákhoz. 5) Több zenekedvelőtől a nevezett vizsgálat után 3 leánynövendék számára 3 becses ajándékot. 6) Mátray Gábortól ugyanakkor a magyar nyelvben magokat kitüntetett növendékek számára nyomtatott magyar dalokat 30 füzetben; — később pedig az általa zenére tett s nyomtatásban kiadott 24dik zsoltárt 3 példányban az intézeti hangműtár számára. — 7) Szerdahelyi József nemzeti dalszinész urtól „Tündérlak“ operájából egy párdal partituráját. 8) Engeszer Mátyás intézeti professor urtól egy metronomot. Melly kegyes ajándékokat a gyülekezet méltó köszönettel fogadván, az intézetet ezennel a t. cz. közönség további hazafiságos pártfogásába ajánlja.

Mátray Gábor, énekiskolai igazgató.

**Figyelmeztetés**. Felszólítjuk azon t. cz. előfizetőnket, ki ‚Hasznos Mulatságok‘ 98dik számában panaszkodni méltóztatik, ne sajnálja a félév kezdetétől vett lapjainkat visszahozni, tőlünk előfizetése mindenesetre visszanyerendő. Egyébiránt fejét a ‚Világ‘ szerkesztőségétől ne féltse; sőt inkább vegye szives kérésünket arra, hogy csak szivéből ki az igazsággal! igy birandja tiszteletünket. — Szerk.

**Méltatlan gyanusítás**. Tetszett a „Pesti Hirlap“ vezérszerkesztőjének lapjai illy czimü czikkelyét: „Egy éjmadár hurokra került“ ime sorokkal végezni: alkalmat veszünk ezuttal még egy, nem tudjuk minő kútfőből keletkezett, de a mint bizonyosan éntésünkre esett, az országban szerte hiresztelt költeményt megczáfolni. Azt hiresztelik ugyanis, hogy e lapok szerkesztője a „Nemzeti Ujság“ Kulcsárné asszonytól maga számára megszerezte, s jövendőben ezt é nem a P. Hirlapot fogja szerkeszteni. — Furcsa kis tactica s épen most uj esztendő közelgésekor! — Kijelentjük, hogy a dolog merő költemény, eredt légyen akárkitől. E lapok szerkesztőjénél illyesmi ép ugy nem jutott eszébe, mint meg vagyunk győződve — Kulcsárné asszonynak sem. — Mi bizony már csak — tessék ne tessék egy vagy másnak — a Pesti Hirlapnál maradnnk, a mint az előfizetési hirdetményben is olvasható.“ — E költemény eljuta mintegy két hónappal ez előtt az én füleimbe is, s ugy jutta, mint felszólítás arra, nem volna e kedvem saját hirlapomat Kossuth Lajosnak évenkint fizetendő szép summa penzért haszonbérbe általadni. Minő kútfőből keletkezett e felszólítás, azt Kossuth úr, hü szem, nem tudja. De akár tudja, akár nem, — én e kisértést tréfául vevém, s valamint meg van győződve K. úr a felől, hogy illy bérbeadás ellszembe sem jutott, úgy legyen meggyőződve arról is, hogy bármilly fényes hasznot igérő felszólítása siker nélkül lett volna. Sokkal nagyobb tiszteletben tartom *boldogult férjemnek*, a honért s korszerü haladásért hő kebellel buzgott, *de polgári alkotmányunkért a felséges trónért utolsó csepp vérét is feláldozni* szüntelen készen állt *férfinak hamvait, és sokkal inkább hódolok* illy szent elveknek magam is, mint sem lapjaimat Kossuth úr bármilly ügyes kezeire s bármilly hatalmas tollára bizni haszonvágyból eltántorodhatnám. Jól tudja ezt K úr, s azért költeménynek méltán nevezi az országszerte, mint állítja elterjesztett hirt; — de úgymond, ha nem jutott is eszébe Kultsárnénak illyesmi, furcsa kis tactica vala ez, s épen most uj esztendő közelgésekor! Uram, ez egy szerkesztővezérhez nem illő nem lovagi, hanem méltatlan, és nem-loyal gyanusítás. — Igaz, hogy furcsa, sőt oktalan tactica volna részemről, a Pesti Hirlap számos előfizetői közől csak egyet is, illy hir elterjesztése által lapjaim előfizetésére csábitani akarni. Volna é a Pesti Hirlap előfizetői közt csak egy is, ki a nélkül, hogy illy hirt megvizsgáljon, a ragyogó zászló mellől egyszerü lapjaimhoz pártolna? Avagy nem kürtölne é illy fontos változást jó előre mind a szerencsés bérbeadó, mind, és méginkább, a magának méltán sok hasznot igérő bérbevevő? — De bár viszont gyanusítni nem akarok, illy kis tactica furcsa lett volna e a Pesti Hirlap szerkesztője részéről? Épen nem. A Pesti Hirlap tulajdonosa illy hír valósulásától méltán félve, nem örömest igérhetett volna é nagyhirü szerkesztőjének legalább is egy pár ezer forinttal több jutalmat a jövő évre? Mert, bár természetesen több jutalomdíjra vala is jogosítva Kossuth úr a jövő évben, — nem négy annyi hasznot reménylhetne é, ha valamelly lapot, akár mint tulajdonos, akár mint bérbevevő megnyerni szerencsés volna? — Végnyilatkozatára Kossuth urnak: „Mi bizony már csak a Pesti Hirlapnál maradunk,“ nem annyira a közjó, mint saját haszna tekintetéből szívesen kivánom: vajha a mellett soká maradhatna!

Özvegy Kultsár Istvánné,
a „Nemzeti Ujság“ tulajdonosa.

☞ Az XYZ-könyv szerzőjére nézve ezennel nyilvánittatik, hogy ő a jövő évben is a ‚Világ‘ dolgozó társa maradand.

# Hirlő.

## Előfizetési elentés.

**Mult és Jelen** erdélyi politika és historiai hirlap **Jelen és Külföld** melléklappal a jövő 1842d. évben is megjelenend eddigi alakjában, s a folyamatban lévő erdélyi országgyülést illető tudósítások és irományok pontos közlésével a szerkesztőség e lapok becsét nevelni törekszik. Előforduló nevezetesebb politikai események szükséges és világositó hirekkel lesznek mindannyiszor egybekötve. Félévi előfizetési díj *postán 5 rfrt. 12 kr. ezüstben: helyben 5 rfrt. ezüstben.* Minden postahivataloknál lehet előrefizetni; Bécsben a cs. k. főpostahivatalnál.

## Előfizetési jelentés.

A jövő 1842dik évben a **Közlemények és Literaturai lapok** legnagyobb nyolczadrétben jelenendnek meg, *hétfőt* kivéve mindennap. Előfizetési díj postán 6 frt, helyben házhoz küldve 5 frt 24 kr.; az előfizetés elfogadtatik Pesten hatvani utcza 578dik *szám* alatt az emeletben a szerkesztőségnél.

Tulajdonos Szerkesztő Jab czy I. — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

100.

PESTEN 1841.

Szerdán

# VILÁG

December 15kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILÁG“ 1842dik évi folyamára.

A „VILÁG“ folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kiván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő.— Ausztriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy czímeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat. — Mivel még folyvást az új iránytól, azaz a 66dik számtól megrendelések jönnek, szükségesnek tartjuk nyilvánitani, hogy már teljes példánynyal nem szolgálhatunk: de ha annyi számmal kivántatnának példányok, mennyi költségünket fedezi, készek vagyunk a t. cz. közönségnek második kiadással is kedveskedni. — Bővebben külön programmánkban. —

A ‚Világ'unkban XYZ aláirással eddig megjelent s még ez év végeig megjelenendő czikkek a ránk következő év első havában e czím alatt „XYZ-könyv Gróf Dessewffy Auréltól“ külön füzetben fognak kiadatni. Kik azt megszerezni ohajtják, tegyenek ujságelőfizetéskor felőle emlitést és 40 pengő krral többet fizetvén, azt további költség nélkül január hónap lefolytában tőlünk kézhez veendik. Könyvárusoknál e füzet ára 1 pengő frt lesz.

**Tartalom.** Magyarország és Erdély: Kinevezés. Meghalálozás. — Közügy: Birtok-aristocratia. — Polemia. — Győrmegyei közgyülésről (folytatás). — Esztergammegyei közgyülés folytatása és vége. — Zágrábi levél, a száva-szabályozási munkálatokrul (vége). — Magyar partvidék — Ausztria (Vegyes házasságokat illető pápai rendelet). — Nagybritannia — Franczia-ország. — Spanyolország. — Németország: (a würtembergi következkamrában a fenyitőper-rendszer tárgyalásának folytatása; — a würtembergi következkamra ülése dec. 2kán). Göttingában követválasztás a hannoverai országgyülésre. — Schweiz. — Éjszakamerika. — Vegyes közlések. — Őr: Nyilatkozás Thuróczbul. — Észrevételek Barsból: Balogh János urnak a tisztujitások reformjáról a P. Hirlapban megjelent czikkeire. — A vakok pesti intézetére novemberben tett adakozások. — A sinylők intézetére tett nemes ajánlás. — Kérdés, melly feleletet vár. — Hirlő.

## Magyarország.

A nmgu m. kir. udv. Kamra a királyi mezei erdész- és számtartó-hivatali megürült ellenőrségre Rikker János ugyanottani szerssárt alkalmazá. — Tellér Ferencz szántovai kamr. ispán nov. 20kán meghalálozott.

♔ **Közügy. Birtok-aristocratia.** A Pesti Hirlap minapi a ‚birtok-aristocratiá'ról irt egyik vezérczikkjében azon állitást találom, hogy „az átalakulás korszakát éljük, és honunk a mult századok elavult formáiból kivergődni s az idő s körülmények kellékeivel magát összhangzásba tenni törekszik.“ — Bár kivánatosnak látszhatnék, hogy, ha átalakulásról, előmenetelről, haladásról van szó, némellykor legalább ezek iránt határozottabb fogalmak állítatnának föl, és nyilván mondatnék ki, hova kell haladásunknak, előmenetelünknek vezetni, mivé kell átalakulásunk által lennünk: még is, úgy vélem, igaza van a P. Hirlapnak, midőn azt mondja, hogy a haladás szüksége minden felekezetek embereitől éreztetik, megismértetik. De épen illy időszakban, hol nemcsak a vélemények és nézetek, de az érdekek és az érdekek-szülte szenvedelmek is jönnek összeütközésbe, szükség mindent kerülni, mi a fenforgó viták nak kivánatos sikerét veszélyeztetné; szükség kerülni nemcsak azon gyanusítgatásokat, mellyeket minap hazánk egyik legnemesebb fia olly élénken kárhoztatott, és mellyek közé magától a P. Hirlaptól megemlített azon kijelentés „hogy vannak, kik szorosan a megyei hatóság körébe tartozó kérdéseket is a törvényhozás körére szeretik vonni, hol ők mint hatalom állnak egész megyéknek ellenében“, hova mondom ezen kijelentés is talán tartozik, de leginkább azon határzatlan fogalmakból alakuló okoskodásokat és czikkeket, mellyek bizonyos kérdéseket majd a csupa elméleti tanácskozások ismérvének (criterion) vetvén alá, majd ismét azokat a fönnálló törvényes rendszer practicus mezejére vivén át; az ellenfélnek a hazai törvényekből merített okoskodásira általános elvekkel, — általános elvekre alapult állításaikra alkotmány-elleni törekvések vádjával felelnek. Seholsem mutatkozik ezen talán szokássá vált hibás módor olly annyira, mint a birtok-aristocratiáról irt feljebb említett czikkben, hol a felhozott nézetek megállapitására két fő elv állítatik föl, hogy t. i. az átalakulás korában az osztályzatokat összeforrasztani szükséges, és hogy azoknak, kik között jogban különbség nincs, különbféle politikai hivatásoknak sem lehet.“ A mi az elsőt illeti, megvallom, hogy csekély nézetem szerint a P. Hirlappal egyértelemben nem lehetek. Bár mennyire tiszteljem is mindenkor, és minden időszakban a polgári társaságnak különbféle osztályzatit, bármilly őszinte vonzalmat érezzek is azon rendekhez, mellyek a haza iránt akármelly időszakban szerzett érdemeknek hosszú sorát minduntalan előttünk képviselik, bár mennyire csudáljam is az emberi észnek azon nemes felfogását, melly a száz különbféle árnyéklatból egy összhangzó testet képező természet modorjára vele a polgári társaság különbféle osztályzatit képeztette, bármilly örömest ismételjem a római iró szavait „omni bonae nobilitati semper favemus“, ezen tisztelet, vonzalom, érdek, mellyet mindenkor érzek, távolrul sem hasonlít azon bizodalomhoz, mellyel épen átalakulás korában a polgári társaság osztályzatira tekintek; azon politikai meggyőződéshez, hogy a haladás csak ott lehet biztos, hol a pillanatnyi lelkesedés-szülte habok a politikai osztályzatok férfias ellentállásán megtöretvén, a mindent veszélyeztető ujitás árja kellő határok közé szorítva, veszély nélkül folyjon le. Az elemi világban száz meg száz biztosítékról gondoskodunk, hogy azon erők, mellyek egyiránt üdvösek és veszélyesek, csak hasznos hatással legyenek, minden uj találmányt ismételt s ismételt próbáknak alá vetni közönséges, és mindenkitől jóváhagyott szokás; az erőknek mérlegét az elemi világban a legyőzött ellenállás erejében; az érdemnek ismérvét a szellemi akadályok fokában találjuk. És ne kivánjunk illy próbáknak alávetni olly kérdéseket, mellyek nem egy egyénnek anyagi, de egy nemzetnek szellemi életét érdeklik; ne kivánjunk a legkülönbféle szempontokból kiinduló nézeteknek alávetni olly határzatokat, mellyek nem egy rövid ember-életre, de nemzedékekre hatandnak; ne rettegjünk azon nemzet példájától, mellynek a szabadelmű felekezet ugyan providentiális hivatást szeret tulajdonítani, de melly politikai osztályzatival együtt valódi szabadságának elemeit és biztosítékit egyaránt rontotta le. — Nem, nem; azon elv, hogy az átalakulás s haladás korában a politikai osztályzatokat egybeforrasztani is kellene, csak akkor volna igaz, ha a különbféle politikai osztályzatokkal az ellenkező érdekeket, kivánatokat, véleményeket is lehetne megszüntetni; de míg azok léteznek, a politikai osztályzatokat, mellyek mind ezeknek nemesebb irányt adván, a polgári társaság alapjait mardosó egyénesség (Individualismus) mérgét üdvös gyógyszerré változtatják, megrontani épen az, mint Franczia-ország példájára a legnemtelenebb személyes nagyravágyásnak, haszonlesésnek, és egyénes cselszövénykedésnek tág kaput nyitni. Csak egy neme vagyon ezen összeforrasztásnak, melly veszélynélküli, sőt üdvös, — azon elvnek kihirdetése t. i., hogy a közönséges hazának java, szerencséje minden osztályzati érdekeken fölül áll, és hogy ezek csak akkor biztosítvák, ha a haza érdekével összhangzásban tartatnak. Megvallom, ezen nézet nekem olly egyszerűnek látszik, hogy én a birtokaristocrátiáról irt czikkben is alig találtam volna más értelmet, ha nem olvasom, hogy „azé[illegible]
[illegible]
[illegible]

szólal is föl", mit senki nem tagadott, és hogy minden állítás, melly a nemesség közt nem jogaira, de politikai hatására nézve csak különbséget tenni látszik, oligarchicus irányra mutat, és erről „semmitsem tudunk." — És itt találkozunk azon fönemlített szokással, a kérdéseket — föltételesen, vagy föltétel nélkül — megzavarni, azokat majd a törvények, majd az elméleti vitatkozások mezejére helyezhetni; azt állítani, hogy mivel a törvény az aristocratia jogaiban különbséget nem tett, politikai hivatásában sem létezhetik ollyan, és még is nem sokára azt mondani, hogy „a jogszerűség, civilisatio, alkotmányos élet legfőbb factorát, a nemzeti erő valódi megtörhetlen magkövét, a középrendben keresendőnek mutatják a történetek évkönyvei", és hogy „ezt egyedűl a középrendű nemesség soraiban leljük föl, melly ezért a közvélemény képviselőjének tekintendő; — és így az egyenlő joggal ellátott nemesség közt, politikai hivatására nézve különbséget tenni — a szinte hasonjoggal ellátott főbb nemesség historiai neveit kedves és kedvetlen emlékezetűekre felosztani; de oligarchiai törekvéseket, alkotmány elleni zsarnokoskodásokat emlegetni, valahányszor az ellenfél a nemességnek nem minden egyénét hasonlóan véli nem jogosítva, de hivatva némi kérdések eldöntésére. Megvallom, ezen okoskodás nekem olly rendkivülinek látszik, hogy én azt teljesen meg nem foghatnám, ha csak a P. Hirlapot a pénzaristocratia rémitő képétől megijesztettnek nem vélném. Azt állítja, hogy „minden gyermek tudja, miképen a birtok-aristocratia nem egyéb, mint a pénz-aristocratiának egyik neme, és hogy ez csak azért tagadtatik, mivel ez utóbbi hazánkban méltán gyülöletes." — Ha a ,birtok' szó elvont (abstract) értelme által a birást akarjuk kijelenteni, kétségkivül igaz, hogy a pénz is a birtokhoz tartozik, s így talán helyesebben lehetett volna mondani „hogy a pénz-arostocratia is a birtok-aristocratiának egyik neme"; de ha a birtok alatt a fekvő birtokot értjük, úgy vélem, könnyen átláthatni, hogy a birtok-aristocratiának, melly száz meg száz kapcsokkal függ öszve egy bizonyos haza érdekével, — a pénz-aristo ratiával, melly természete szerint mindenhoni és sehoni, — hogy a birtoknak, melly a többször említett historiai emlékezeteknek, és családoknak anyagi elemét képezi, melly hazai törvényeink értelmében csak a fejedelem és hon iránt érdemek által szerezhető, s legtöbb esetben szereztetett, a készpénzzel, melly leginkább a mi századunkban majd soha sem a hazáért tett érdemeknek, de gyakran érdemtelen nyereségekedésnek eredménye, semmi köze sincsen; könnyen átláthatni, hogy épen azok, kik a fekvő birtoknak az átalakulási processusban a kellő befolyást megtagadják, ez által, és mert bizonyos anyagi hatalomnak a közdolgokra hatása mindig leend, a pénz-aristocratia túlnyomó befolyását eszközlik, biztosítják, mit ismét Francziaország példája bizonyít, és hogy csak különös gondolkozással lehet a statustudományok ismerete felől hazánkban az, ki mind e mellett azt állítja, hogy a birtok-aristocratia nem egyéb, mint a pénz aristocratiának egyik neme.

**Polemia** ☐ Az Erdélyi Hiradó a hirlapvitály utján szinte találkozik elveinkkel, s azokhoz saját tehetségéhez képest igyekszik szólni. Részünkről igen sajnáljuk, hogy némelly vitatkozási alapokra nézve a P. H. elvtársainak felőlünk mondott regélyeit, mint kisded, dajkája meséit ártatlan könnyelműséggel utánrebegve a valótól messzire távozik, s ugyanazon kelepczébe esik, mellyet már mások is nem pirulás nélkül próbáltak. — Én, ki a politikai osztályzatok iránt véleményünk kifejtésének provinciáját 86dik számunkbani „Polemia II." czimü czikkemben fentartottam, és ki ez igéretem következtében fogtam a conservatio eszméjének kifejtéséhez, figyelemmel fogom kisérni az E. H. észrevételeit, s ha azokban jót találandok, örömmel fogom azokhoz képest fogalmimat javitani; — most csak néhány átalános megjegyzéseket teendő. — Mindenekelőtt nyilvánítnom kell, hogy az E H. Borsos Márton urat méltatlan bántja. — Borsos Márton úrtól a ,Világ' elvének változása egészen független. Midőn ő a P. H. mellett meg nem állhatván, saját vagyonát — Világát — bizonyos, családját biztosító feltételek alatt kezeimbe nyugtatta; a haladás eszméjét kikötvén, polgári s családatyai kettős kötelességének megfelelt. Azért kérem az E. H. szerkesztőjét, csak rám fordítsa nyilait, rám „nominalis" szerkesztőre; az a bűn, hogy rokonszenveink két irány felé — engem a nemzet felé, — önöket csupán és kizárólag egyedül a nép felé — húznak; — az a bűn, hogy napfényre lépvén, törvényes eszmék s elvek és hazafi érzemények tiszta zászlója alá sajátimnál hatalmasb kezeket egyesítettem: ismét az én bünöm. — De ezen kivül a Conservatio czimű czikket is én irtam; — azon eszmezavar, mit az E. H. e czikkben s átaljában a politikai osztályzatok czikkeiben felfedez; és mi végett XYZ. dolgozó társunkat támadja meg, ismét az én bűnöm. — Azért csak fordítsa rám nyilait: rám, ki azokat érdemlem, s ne bánt[illegible] s tegye ezt ön saját érdekéből, hogy igasságtalan[illegible]ndassék.

[illegible] dotta a csata végét: mi bizonyosan vesz[illegible]sak most kezdem érezni, mint hála's buz[illegible]lénk s munkálataink felé forduló figyelmét, s egyrészben bizodalmát. Értünk mindnyájunkért a legédesebb elégtét rejlik azon viszhangban, melly szavaink után a nemzetéletről kis körünkig visszarezg. — Pályánk hajnala s a velejáró ködök már már oszolnak; mi egy tisztább reggelnek kezdetén érezzük magunkat, éber vidám munkásoktól környezve, eszközökhöz nyulunk, és folytatjuk jelszavunk hangoztatását: „*nem rejtett czélok, nem titkos eszközök; hanem törvény és becsület szóban és tettben; — mi szilárd törvényszerető kormányunk iránt bizalommal; — alkotmányunkhoz, törvényhez és békéhez hő ragaszkodással; — minden irány felé kiterjesztett éberséggel; — ügyünk tiszta forrásához illő arczderűvel: — nyujtunk kezet a jól szándékolt haladasnak is; — a szenvedő emberiségnek is; — de másét ne kivánjuk; — és magunkét el ne hanyagoljuk.* — Ez a mi politikai Hiszekegyünk, mellynek ágazatai szivünk melegéből veszik a kifolyást. A ki ebben nem fog velünk kezet, — ám tessék nélkülünk, mi szivesen hiszszük szíve redőit tisztáknak, míg szavaiból az ellenkező ki nem tűnik. — A vitályok mezején elvárjuk őt; s ha e mezőn — bár párthiveink között is — politikai fanatismust találandunk; ezekben ugy fogjuk kárhoztatni: mikép azt azt az E. H. szerkesztőjében kárhoztatjuk. — Az én politikai nézpontjaim és az E. H. nézpontjai között annyi a tér, mennyit Zaharának minden homoka sem volna képes betölteni. — A tudós szerkesztő, mikép hasonmásai, azt hiszi, hogy ő és néhány párthive képezik a magyar nemzetet, ez, az E. H.-ra nézve világosan kitűnik azon állításából, hogy én ,Hazafiság' czimü czikkemben egy magasztos hazafinak szívét a nemzettől munkálom elvonni — én pedig azt hiszem, hogy a tudós szerkesztő és tulzó párthivei a nagy nemzettestben nem képeznek egyebet, mint ama vágyató kór-anyagot, — mellyet a nemzettest, mint ép egészséges organismus, nem kis szenvedés után, de bizonyosan ki fog izzadni. — S e kóranyagot ha a magasztos hazafi a Themse partján nem szereti, azon szivemből örvendek; ellenben a nagy hazafira nézve ismétlem, mit a kérdéses czikkben is felhoztam, hogy szívéhez a magyar nemzetnek joga és szava van; és hiszem is, hogy e jognak, e szónak vonzását a szabadelmük bánásából szakadatlan kiható távolítás ellenére is híven megőrzendi. —

A mi vágyatóink azt hiszik, hogy előhaladtak az idő *szellemével*: én pedig azt hiszem, hogy ők 1825dik *évben elszunnyadtak*, és most ébredezve azt hiszik, *hogy a nemzet ma is a kormány elleni törvényes oppositió mezején áll*, mikép 1825ben állott; s hogy e szerint minden, ki velök véleményben nem egyezik, a nemzet ellen agyarkodik. — Azért gyülésről gyülésre azon törődnek, miben lehetne még a kormány jogait megszorítani, miben a municipiumokéit kiterjeszteni, mit elcsipni a törvényhozás asztaláról, hol a törvényes contrapondiumok léteznek. Ez véleményem szerint bizonyos analog bánás az annyira kárhoztatott ököljoggal, mellynek nincs más elve, mit ez: possum, ergo facio. — Én ellenben visszapillantok az 1840iki országgyülés befejezésére, látom a nemzet frigyét törvényszerető kormányával, s tiszta meggyőződéssel állítom elvül ezt:

„A ki haladásunkat ohajtja, — az békében igyekszik élni kormányunkkal: mi könnnyű lesz haladásunk, ha azt a kormány is akarhatja s akarja." —

Most véleményem szerint nincs elsőbb polgári erény, mint a törvények megtartása, s azokra nézve, kikben ez hiányzik, képes volnék a leghatalmasabb drasticumot használni, csak hogy gyógyuljanak. Törvényhozás helyén, törvényhozói elvül az igazság, méltányosság, és hazaérdek eszméit valljuk: a mi vágyatóink kort, korszellemet, kornyelvcsengést, világ-erővel ható igényeket, korkövetelést s más illyen jól érthető! czifra csengéseket emlegetnek. Igy utaink végetlen különbözők; s hogy ezt Erdély s az E. H. is tudja és értse, azt annál inkább ohajtjuk, minél tisztább az öntudat, melly lépéseink s eljárásunk alatt fekszik.

**Győr-megyei** közgyülés. (folytatásúl a ,Világ' 97dik számához.) Olvastatott Borsod megyének terjedelmes levele a papi jószágok szabályozása, papi jövedelmek fölöslegének az iskolák felállítására, jobb rendezésére, s a tanítók jobb fizetésére fordítása iránt, mellyben felszólíttatnak egyszersmind a RRek, hogy e tárgybani pártolásukat ne tagadnák meg, és az országgyülésre küldendő követeknek ez iránt adnának utasítást, minden vitatás nélkül az országgyülési dolgokkal foglalkozandó, és még kinevezendő választmányhoz utasíttatott, ott bővebb tanácskozás tárgya leendő. — Ő fensége az ország Nádora a hátralevő katonai adó behajtását sürgeti; mire nyilatkoztatott, hogy a nép szegénysége miatt azt beszedni lehetetlen. E tárgy fölötti vitatkozás közben illy párbeszéd keletkezett egy fiatal ügyvéd, és egy táblabiró közt. Ügyvéd: vajjon mennyi lehet a házi adóbul a restantia, ha még a katonai adó sincs befizetve? Táblabiró: de az be van fizetve. Ügyv.: hogyhogy, hiszen a katonai adót az orrzággyülésen határozzák meg a katonák tartására, kik nélkül az ország el nem lehet, és bizonyosan az ország Rendei e végre nem ajánlottak többet, mint elkerülhetlenül szükséges; ha tehát a katonai-adó be nem fizettetik, hogyan

kaphatja meg zsoldját a katona? T.biró: a házi adó szükségesebb a hadinál, mert a nélkül hivatalbelieket nem fizethetni, pedig ki fog szolgálni fizetés nélkül?; a katonák iránt máskép áll a dolog, mert a katona sem lehet ugyan zsold nélkül, de az Aerarium segíthet magán, ha a katonai adó be sem jön is, mert a hiányt pótolhatja só árából, bányajövedelmekből stb. Ügy v.: de ez még is csak furcsa, mert feltevén, a mit kell, hogy t. i. a katonai adó komoly tanácskozás és vizsgálat után igértetik, valamint azt is, hogy az ország RRdeinek azt nem tudni, mennyit bír az adózó nép fizetni, mennyit nem, lehetetlen, vagy nem kellene, ha mindjárt törvényen kivül is, (de csak még is az egész ország adja szavát, mi szent legyen) a katonai adót meghatározott öszvegben igérni, ha t. i. a nemtelenek azt fizetni nem birják; vagy ha megigértetik az, mert szükséges és befizetése lehetséges, akkor azt szigorún be is kellene hajtani. Most tagadhatlan, hogy az adózók a hadi- és házi-adó terheit sok helyen, — nem merem mondani, mindenütt, — viselni nem képesek, s ez egy nagyon kényszerítő ok az adó-kezelés körül valami teljesíthetőt rendelni; és meggyőződésem szerint minden jogra hivatkozás mellett az lesz a fő ok, mi az adó körül változást eszközlend. Hát az országgyülési költségek fejében fizetendő adó kezelése mi állapotban van, midőn bizonyos, hogy az, az országgyülés után hónapok, sőt évek multával hajtatik be, pedig alig hihető, hogy a követ urak addig nem kivánják napidíjokat? T.biró: e hiány a házi-adó pénztárából pótoltatik. Ügy v.: ez ismét igen külöaös, a hadi-adót be nem szedhetni, és a háziból más rendkivüli költségekre is előlegezhetni!, miféle kulcs lehet az, miszerint annyit szedhetni be házi-adó fejében, hogy abból rendkivüli költségeket is lehet fedezni? — — Erre a tbiró nem felelvén, a párbeszéd megszűnt. — Szinte Nádor ő fensége felszólítja a Rdket: fizetnék le a magyar nemzeti szinház részére ajánlott öszvegből a rájok esendőnek hátralevő részét. E dologban mult közgyüléskor fiscalis actio rendeltetett azok ellen, kik részöket még be nem fizették; de e rendelet végrehajtásba nem jött, nem is jöhetett, mert még számosak, kivált Győrött lakók, fel sem voltak szólítva a rájok kivetett részek fizetésére; mi eddig megtörténvén, s még néhány nemfizető levén, ezek ellen a fiscusi eljárás újra megrendeltetett. A jövő fizetéseket illetőleg végeztetett, hogy ezután a megyei tanácskozások eredményéből tudtára csvén mindenkinek a fizetés megrendelése, kiki köteles legyen a pénz-tári hivatalban a rá esendő öszveget megtudni és lefizetni. Ez különösen a Győrött lakó nemes, és nemnemes fizetőket érdekli, mert itt, mint más nemes helyeken, hadnagy vagy más előljáró nincs, kire a pénz-beszedést bizni lehetne. —Olvastatott Beregh megyének levele, mellyben jelenti, hogy ő a hónapok neveit az esztendő négy szakasza u.m. tavasz, nyár, ősz, tél szerint fogja nevezni; felszólitja egyszersmind Győr megyét, hogy egyformaság tekintetéből ő is tenné ezt. E tárgy iránt több nyilatkozás történt: némellyek pártolák a felszólítást, mások ellenzék azt, mert illy részletes intézkedéssel a czélt, t.i. az egységet, el nem érhetni, megtörténhetvén hogy valamelly megyének eszébe jő a mostani elnevezésektől különböző módon nevezni a hónapokat; ha tehát egyféleséget kivánunk, ezt vagy a nm.Helytartóság utján, vagy az országgyülésen kell eszközölni. Más részről nem tartatott e dolog olly fontosnak, hogy eziránt a megyék rendelkezzenek, vagy országgyülésen határoztassanak meg a hónapok nevei; szavak választása a nyelvészek dolga, és minő szóval éljünk, azt a szokás határozza meg; aztán a Január hónapot akár Boldogasszony, akár Vizöntő, vagy Télhónak, sígy a többi hónapot akármikép nevezzük, az egyesek sorsán mitsem változtat, az ország boldogságát elő nem mozdítja. Erre az jegyeztetett meg, hogy minden legfontosb dolgot is tehetni nevetség tárgyává, s ohajtható, hogy a zavarból e tekintetben is meneküljünk; majd azt sem tudja már az ember, mikép nevezze a hónapokat. (És ki ennek oka? bizonyosan nem más, mint azok, kik ok nélkül ujitást kezdenek; minek ott új elnevezés, hol már van? A hónapoknak szentek utáni elnevezése magyar eredetű, a magyar nemzet kereszténységével igen megegyező, minden kalendáriomban, vagy ha tetszik naptárban (ambár abból nem lehet kivenni a napot, mint magtárból a magot, vagy pénztárból a pénzt) használtatik, s aztán azt is, mikor van tavasz, nyár, stb., tudni és tanulni kell, mert az időjárás könnyen csal s azt okozhatja, hogy télen őszt vagy tavaszt, tavaszkor telet vagy már nyarat lenni véljünk; mit nyerünk tehát az új elnevezéssel? zavart, egyebet semmit). E tárgy annak a többségtől tulajdonított fontossága szerint az országgyülési dolgokkal foglalkozandó választmányhoz utasíttatott, annak idejében illő figyelembe vétetendő. —Beregh megyének más levele, miben jelenti, mikép egy keblebeli vándor-mesterlegény az ausztriai birodalom egyik német tartományából visszaküldetett, nagy kárára és rövidségére a legénynek, azért mert vándorkönyve magyar volt, ambár a könyvben több magyarországi városbul német bejegyzés is találtatott. Ő felsége megkéretni rendeltetett, hogy ebbeli akadályokat a vándorlókra nézve mellőzni, és a magyar vándorkönyveknek elfogadását Magyarországon kivül eszközölni méltóztatnék. Említtetett a visszatorlás, ha orvoslás nem következnék. — Végre Pest megye a reform. főiskolának felállítandásáról értesítvén a RRket, egyszersmind az orsz. intézet segítségére felszólítja őket; ez megigértetett, és a segélyadás önkénytes adakozás utján elhatároztatott. 25.

**Esztergam.** (Vége.) Dec. 1jén vagyis közgyülésünk harmadik napján előfordult nevezetesb tárgyak ezek voltak: A marhahús fontja 14; gyertyáé 40; fagygyúé 26, a szappané pedig 31 krra határoztatott váltóban. Olvastatott Beregh megye levele egy keblebeli lakatoslegényen, magyar vándor-könyve miatt, a laibachi rendőr-igazgatóság által elkövetett méltatlanság tárgyában; melly az egybegyült KK. és RRnél nemcsak pártolást nyert, hanem hazai közügynek tekintetvén, a Helyt. tanács utján olly felirás határoztatott előterjesztetni, mellyben ő Felsége megkéressék: miszerint jövőre nézve olly rendeléseket méltóztassék tenni, hogy a diplomatikai magyar nyelven irt vándor-könyvek az egész ausztriai birodalomban elfogadtatván, a bereghmegyei hazánkfián tett sérelmért elégtétel szolgáltassék, s minden néven nevezhető költségei, az ezeket okozó által meg is térítessenek. Indítványozák néhányan azt is: hogy a viszonyosság elvénél fogva, a német nyelven irott könyvekkel ellátott külföldiek szinte visszautasíttassanak; ez azonban mint boszszúálló, és a külföldről bevándorló kézmüveseknek honunkbóli eltávolitását eszközlőnak, és károsnak ismertetvén, csak a siker elnemérhetés idejére halasztandó levén, elmellőztetett. — Fejér megye levele az országgyülési naplónak gyorsirók általi szerkesztése s kiadhatása tárgyában, küldöttséghez vezéreltetett. — Thurócz megyének a főispáni hivatalnak az egyházi hivataloktól elkülönítése iránt ide irt levele nem heves, de kölcsönös szóváltásokra adott alkalmat, — nagyobbrészint törvényekből mutatá meg, hogy midőn már hajdan erről említés történt, az akkori kivánatok foganatosíttattak is ő Felsége által, s látjuk: hogy jelenleg csak két érsek visel illy hivatalt, kik az országos RR. kérelmére erősítettek meg főispáni hivatalaikban, hogy ez által a többi főispán fénye és méltósága mintegy nagyobbittassék: az esztergomi érsek ezen széknek kezdete óta viseli e hivatalt, és körét ismerve át nem láthatják, mi volna összeütköző egyházi méltóságával főispáni hivatásában, annyivalinkább, minthogy mindkettőnek helyettese van; — volt, ki Thurócz indítványát a korszerűség paizsával akará védni; volt ellenben, ki illy megyéhez, hol a közszeretetű főispán az ország főpapi méltóságával viseli e hivatalt, gyengédtelenségnek nyilvánítá a levelet, — közhatározattá lön: hogy Thurócz levele nemcsak pártolást nem nyert, hanem a követeknek utasításúl adatik: hogy főispánunk jogait, mint alkotmánynyal egybefüggőt védeni törekedjenek. Olvastatott továbbá Nádor ő fenségének intézvénye, miszerint e megyét tudósítja, hogy az 1797dik évi táborozási aerarialis hátramaradások mindaddig ki nem egyenlíthetők, míg az 1801dik évi hasonló megyei tartozások ki nem egészíttetnek. — Ez hosszas vitára adott alkalmat, és a KK. és RR. megnem foghatónak nyilvánították, mikép nem fizettethetnék ki a kincstárnak az 1797ik és így régibb activ tartozását a megyének, a nélkül, hogy a későbbi, és 1801iki kevesebb megyei passiv tartozás kifizettessék. — Válaszadás határoztatott: hogy mindaddig, míg a megyének régi követelése kielégítve nem lesz, utóbbi tartozását, mint sokkal kevesebbet, noha már be is szedetett, le nem fizeti. — Az eszmék rokonsága emlékezetbe hozott ezután egy más tárgyat is, melly abból áll: hogy a megyének többszöri szorgalmazása után sem sikerült, a kir. kincstártól, a szegény megyei adózó népnek 18 ezernyi pengő forintját vagy visszakaphatni, vagy mostani adójába beszámíttathatni, — a mostani közszükséget tekintve nagy részvéttel a szegény adózó nép iránt, minden kitelhető okok támogatása melletti, fölirás határoztatott ő Felsége elibe, hogy most, midőn legnagyobb hasznát vehetnék a szegényeknek, árasztó malasztként tulajdonukat kiegyenlíttetni méltóztassék — Regis ad exemplum totus componitur orbis. — Indítványoztatott egy megyei biztos halála által megürült állomásra kijelelés — a hivatalt elnyerni ohajtók folyamodásaiknak benyujtására utasíttattak. — Szóba hozatott a mezei rendőrségi birák kinevezése s a nemesek pénztárábóli fizettetésök is; de a megyei környülállások élénk kimutatása tekintetéből — az előbbeni rendelés mellett maradtak — az alszolgabirák tehát viselik továbbá is ezen hivatalt. — Mohács városa levele, melly szerint köszönetét nyilvánítja ezen megyének, az általa a mohácsi vérmezőn elhúnyt hősök részére felállítandó emlékre tett — mintegy 200 frtot feiülhaladó — ajánlat végett — s tőle mint eddig legtöbbet adakozótól véleményt kér, a felállítandó emlékszobor helyének elhatározására. Meglepetve jött tudomásukra a KK. és RRnek ezen tudósításban felötlő részvétlenség; azért nemzetünknek e sírhelye, hol 7 püspök közt Szalkán László esztergomi érsek, Drághfy László országbiró, az ország zászlójával, 500 nemes és sok más országnagyoknak élete veszett el, hogy illő emlék nélkül ne hagyassék, igaz hazafiúi buzgalommal egy új aláirási ivet nyitának, és legott az napi gyülésben közel 60 pengő forintot aláirtak, a többi begyülendő öszveggel olly hozzáadással megküldendőt, hogy az esztergomiaknak közös akarata: az emléket a csata-téren állíttatni fel. — Szőnyegre [illegible] Beregh megyének a hónapok magyar elnevezés[illegible] mellynek következtében többen szót em[illegible] mellyeket jövőre illy önkénytes hasz[illegible]

több más tekintetre nézve szülhetnek, és e szempontbul a tárgyat fontosabbnak nyilváníták, hogysem mások az illy csekélységekkeli bibelődést egyszerűen félretétetni kivánták volna; és valóban ha fontolóra vesszük, milly körülményes ovakodással voltak eleink az oklevelek szerkesztése alkalmával a ‚mikor'? kijelelésében, nem is tagadhatni szükségességét, t. i. hogy ebben egyenlőség legyen, mert végre a sok nyári hó elolvad, es magunk sem tudjuk, hol volt a hó néhány év előtt; azonban csak tudomásul vétetett. — Olvastatott Esztergom városának a megyéhez irt azon levele, mellyben tudósítja: hogy felsőbb helyről engedelmet nyert, a királyi város határához tartozó Nichtsbrot vagy Kis-Esztergom nevü, s mintegy 560 holdbul álló puszta telkeknek nyilvános árverés utján leendő eladhatására, mire nézve jövő évi martius 14dikét tűzte-ki határnapul, — közhirré tétetik. — Tárgyalás alá vétetett továbbá néhány kesztölczi lakosnak, kik a kir. városi erdőkben fát loptak, s az urbéri törvények értelmében a városi tanács által, mivel zálogot adni vonakodtak, egyik izben 10 hétig, más alkalommal pedig 2 hétig letartóztattak. Ezen tárgy taglalása olly zavarosan ment véghez, hogy sokáig nehéz volt a dolog fonalát föltalálni, mert az irományok vagy kéznél nem voltak, vagy felolvastatni nem akarták; — később a huzamosb letartóztatás miatt a törvényszerűség kétségbe hozatott, s e miatt a városi kapitánynyal némellyek személyességekre bocsátkoztak; — furcsa, mikor valakinek tettéről van szó, nem azt kérdeni ‚mit' hanem ‚ki'? — Végre azon okból, mivel bár a letartóztatás törvényen alapszik, de örökösen nem tarthat, azon nyilvánítással döntetett el, hogy valamint jelenleg — úgy akkor mindjárt compassus mellett az illető földesuri hatósághoz kellett volna utasítani, elégtétel végett, a kihágó jobbágyokat Azonban mivel olly testületnél, mint a városi tanács, nem levén egyes személyeknek mindenre activitásuk, kár volt a tárgy folyamát föl nem olvasni, és megvizsgálni: fontos és igaz okokbul késedelmeskedtek-é a letartóztatással, mert illyesmi ujolag előfordulhat. — Végre felolvastatott egy kiküldöttség jelentése, Csiv, Dágh és Kesztölcz helységek úrbéri vizsgálata ügyében; — ezen tárgy nagy figyelmet gerjesztett, mert az utóbbi helység folyamodásában egyptusi pyrámisok és ki tudja mik említvék; élénk tollal volt előtüntetve a nyomor, mellyel a lakosok küzdenek, mintha ennek oka a földesuraság volna; holott köztudomásra van, miként e lakosok önmagok hanyagolják el terméketlen földeiket, és ha marháik rosszak, nem a földes uraságot kellene kérdőre vonni, hanem törvény értelmében a dologtalan jobbágyokat kibecsülni. De van egy férfi e megyében, ki magát szükségesnek kiáltani nem átalja, ki mindent elkövet, hogy nevezetessé legyen; mindent fölvállal, ha soha mitsem végez is; — csoda-é tehát, ha kisír tollából, hogy ő kisztet másokat panaszokra, csakhogy érintkezésbe jöhessen azokkal, kikkel kötekedni kiván. Gyülésünk határozá az egész tárgyat az illető földesuraságához vezéreltetni. A közgyülés decemb. 3 és 4kén és folytatva tartatott, de a közönséget éredekelhetők közől egyéb még elő nem fordult, mint az: hogy évnegyedes közgyülésünk iránt tett indítványra martius 14ke tüzetett ki határnapul.

**Zágráb** nov. 26. (vége.) A Szávafolyónak Brod-tól egész Zimonyig történendő szabályozására szükséges előmunkálatokat tekintve: a Rugviczától Brodig terjedő vonalra nézve felállított vezér-elvek lesznek követendők. — A Drenovbok mellett eddig fenforgott hajózási-akadály, a Szávának ott már munkába vett átszegése által el leend hárítva; ugy nem különben az eddig állítólag akadályul volt malmok is Rugviczától Brodig szabályozva vannak, mi Brodtól Zimonyig is történni fog. Minthogy azonban e hajózási utnak Brodtól Zimonyig terjedő hoszsza, s az e vonalon elhaladó török-határ s találtató több veszteglő-intézet miatt, e folyók végbevitt szabályozása mellett is a kereskedés mindig zsibbadó állapotban fogna tengni, ama kérdés hozatott szőnyegre, vajjon nem lehetne-é a hajózást más valamelly módon előmozdítani, mi a Magyarhon koronája alatti országokra nézve annál kivánatosb volna, mivel egy a zimonyi hadi kormánytól a kir. biztos ő nagysága kezébe jutott jegyzéknél fogva 1840dik évben, a rendkivül csekély víz-állás mellett is tetemes számú, ugymint 591 hajó indult Zimonyból Horvátországba, mellyek 1,842,872 mérő gabonát, s 160191 mázsa egyéb terményt vittek, s azonkivül még török hajókon 1,533,000 oka török só szállíttatott. — E tekintetben következő tervek fordultak elő: 1) Összeköttetése a Dunának a Szávával Vukovár mellett, egy Bossutban a Vukából huzatandó csatorna által; 2) a Szávának összeköttetése a Drávával vagy a Dunával, a kologyári és balocsai mocsárok által; 3) összeköttetése a Szávának a Drávával, egy Brod-tól Eszékig huzandó csatorna által. — Noha pedig a 2dik szám alatt említett összeköttetési mód az 1ső szám alattinál, melly szerint a vukovári csatorna 4 millió forintba kerülne, elfogadhatóbb volna, annak valósíthatásáról még sem hozhatni itéletet, minthogy [illegible]t semmi technikai fölmérések nem léteznek, miket azonban [illegible]agysága megtétetni magának fentartá. — Mi a ki- [illegible] [illegible]orna-társulattól indítványozott összekötte- [illegible]l illeti, egy részvények utján Brodtól [illegible] által: erre nézve amaz egész földtér megvizsgáltatott, s az utvonal részletesen már nivellálva is van; melly alkalommal az mutatkozott, hogy az Orahovicza s Miklós melletti hegyárakból elég vizmennyiség vezettethetik a csatornába, úgy hogy ennek legmagasb pontjain is a zsilipek kivánt szolgálatot fognak tenni. — Egyébiránt a kir. biztos ő nagysága felszólításá-ra, az érintett kereskedőségnek a tek. biztosságnál megjelent küldöttsége oda nyilatkozott, hogy a társaság kész magát egészen a kir. biztos őnagysága rendeléseinek alávetni, s őt egyszersmind arra kérte, hogy e tervezett csatorna-utat is a többi nagyszerü Száva-szabályozási munkálattal kapcsolatba hozni s kormányzása alá venni kegyeskedjék; s ennek következtében az érintett társaság költségére, s ennek mérnökei által, báró Zornberg a biztossági mérnök felvigyázása alatt történendő nivellatiók a végett rendeltettek megtétetni, hogy azok 1842diki őszig befejezve a kir. biztos Inkey Imre ő nagysága által további biztossági vitatkozások alá terjesztethessenek. — Végre miután a tengeren folytatandó gabnakereskedésünk csak akkor emelkedhetik *tökéletes* virágzásra, s csak akkor állhatandja ki az évről évre élénkebb s virágzóbb kereskedésnek örvendő odessai révpart gabonáival a concurrentiát, ha a szárazföldöni szállítás Károlyvárostól az illető révpartokig lehetségig könnyittetik; annálfogva, mivel ez ügy a kir. biztos őngs. hatáskörét túlhaladja, ama forró kivánság nyilatkoztaték-ki, ez ügyet legfelsőbb helybenhagyás mellett intézendő öszpontosított tárgyaltatás végett alázatosan fölterjeszteni. 13.

**Magyar partvidék.** Fiume, novemb. 24kén. Előbbi levelem folytában érdekesnek tartom bővebben közleni a második hajónak partravettetését illető körülményeket is. Két nappal később a „la jeune Mathilde" szerencsétlen sorsa után, az „il buon amico" nevű trabauolot *) hasonló szerencsétlenség érte partjainkon. Oka ezen hajótörésnek is szinte partvizü k tisztátalan és bátorságtalan fenekében keresendő; horgonyai t. i. nem kapaszkodhatván meg erősen az ingatag fenéken, a hajót az említett franczia három árboczosra sodorták a dühöngő hullámok. A vadászatról viszszatért kikötői kapitány e hajó megmentése körül mindent megtett, a mit tehetett; elsők valának: Matcovics G., Gherbacz Bertalan, és Stipcovich J, kik a hajósnépet a bizonyos veszélyből, mellyben a zajló tenger miatt életök forgott, az említett franczia három árboczosra sietve, saját életök koczkáztatásával, *megmentették*; terhének (500 velenczei mérő gabnának) *nagyobb* része odaveszett, maga a hajó ott fekszik *romjaiban* a „*la jeune* Mathilde" mellett, mind kettő *szomorú látványul* szolgálván az arra sétálóknak.

E második, az elsőt olly rögtön követő szerencsétlen esemény, nagy aggodalmat gerjeszte városunk lakosiban, és különösen kereskedőinkben, kik — s tán nem minden ok nélkül — attól tartanak, hogy illy szomorú ismételt leczkék következtében, a hozzánk ekkorig is olly csekély mennyiségben szállított hazai áruk, más, kevesbbé veszélyes rak- és szállitási-helyet fognak keresni: mi nemcsak e város felvirágzását fogná akadályozni, hanem azt egészen tönkre is fogná juttatni: mert annak tudása, hogy kikötőnk nincs, máris naprul-napra érezhetőbbé teszi e hiányt. — Taval, a Francziaországba küldetendő magyar dohányt kikötőnkbe szállíttatta az illető vállalkozó nem gyanítva azon nehézségeket, mellyeket működésinek partvizünk bátorságtalan volta okozandhatott, s midőn ezekről tudomást szerzett, sietve hordatta át a szomszéd Triestbe a még fenmaradt köteget, azt tűzvén ki jövőre rakhelyül. Az idén az új vállalkozó, Wodianer és fia, nemes honszeretettől indíttatva, ismét kikötőnket választá rakodásul; s ime az első franczia hajót, mellyre ezen hazai árut terhelék, milly gonosz sors érte! Hatott e sors a szinte ittlevő másik francztia hajóra, mellynek kapitánya Quitton nyilván kijelenté, hogy őt e rév soha többé nem látandja. Ezen egy eset eléggé tanúsítja helyzetünket, mellyet a dologhozértő Marieni Jakab kapitány, „az ádriai kikötők" czimű igen jeles munkájában még 1830ban következőleg rajzolt: „Sok hajó, ha hoszabb ideig kell itt tartózkodnia, hogy minden nyugtalanságtól ment lehessen, inkább a martinschiczai kikötőbe megy, melly a fiumei csatornától $1^1/_2$ teng. mfldre van, vagy épen a porto-réibe hajóz, melly tőle 6 t. mfldre esik. Egy olly kikötő hiánya, mellyben 5 lábnyit halászó **) hajók is egész bátorságban állhatnának, nagy akadálya gyarapodásának!"

E két szerencsétlenség következtében az itteni kereskedőség tegnap gyülést tartott, módokrul tanácskozandó, mellyek által e város azon szerencsétlenségtől, melly azt egy biztos kikötő hiánya miatt fenyegeti, megovathatnék. Tanácskozásaik eredménye még nem tudatik; de bármit határoztak is, mindíg fenmaradand ránk nézve egy elháríthatlan akadály, a „nervus rerum gerendarum", — az ércz, mellynek hangjára hegyek térekké lapúlnak, s a tenger mélyéből új szigetek emelkednek! Kénytelenek leszünk tehát a nemzethez fordulni, mellynek része lehetni büszkék va-

---

*) Trabaccolo — középnagyságu hajó, két árboczczal s négyszegletes vitorlákkal, melly — rendesen — a földközi tengeren hajókázásra használtatik: vannak azonban, kik illy hajókon már Amerikáig is elvitorláztak. A beküldő.

**) Tengerészi kifejezés — jelenti a hajó testének vizalatti részét; „öt lábnyit halász", azaz: a hajó öt lábnyira sülyed a vizbe. Szerk.

gyunk, hogy hathatós szózatával támogassa atyáskodó fejedelmünk trónjánál azon jobbágyi esdeklésünket, minélfogva a rég tervezett *kikötő* valahára elkészíttetvén, szomorú jelenünk, s még szomorúbb jövendőnk iránti, valóban nem alaptalan, aggodalmunkat kegyelmesen megszüntetni méltóztassék. S miért is feledi a magyar nemzet ezen egyetlen kikötőhelyét, melly nemzeti nagyságához egykor tán hatalmasb tényezőként járulhatna. Annyi pénzzel, mennyi a nemzeti szinházra az utolsó országgyülés alkalmával ajánltatott, a nemzet egy kikötőt épithetne, s ez hathatós eszköz leendne a magyar név ősi dicsőségét nevelni, azt a legtávolabb partokon hatalma és gazdagsága miatt visszatükröztetni; midőn egyszersmind hatalmas emeltyűje leendne jobblétének, mellyet csak az tud kellőleg méltányolni,ki a magyar haza földének természetes termékenységét s azon módokat ismeri, mellyek által termékeit saját kikötőjén át tengerekre szállithatja.E módokat is ideje volna már könnyiteni!! de kezdeni a gyökéren kellene, s nem a galyakon. — Mit ér, ránk nézve, ha az ország, mellynek része vagyunk, a világ legtermékenydúsabb tartományainak egyike, ha valódi ‚igéret földe'! ha mi, mind e mellett sem állhatunk szembe azon nemzetekkel, kik iránt a természet sokkal mostohábbul bánt, termékeik árára nézve, melly nálunk a szállitási nehézségek és magános utak vámai miatt érezhetőleg magasodnak? Mit ér a pompás martinschiczai veszteglőintézet, ha a kikötő hiánya távol tartja tőlünk a kereskedést, ha nincsenek ragálytól gyanús helyekről jövő áruk, hajók és hajósok, kik ott vesztegeljenek, s midőn a tágos csarnokokban, mellyeket fejedelmi bőkezűséggel emeltetett koronás királyunk, csak olly lények tanyáznak, mellyek ember közelitésére sietve vonulnak zugaikba? Mit ér, hogy a természet olly gazdagon áldá meg országunkat azon módokkal,mellyekkel a valódi nemzeti boldogság tetőpontjára juthatnánk, ha restek és munkátlanok vagyunk, s ha nem akarjuk hasznunkra fordítni a természet drága ajándékit, s nem iparkodunk elérni a közjólét ama fényes fokát, hová ipar és kereskedés juttathatnak egyedül? . . . Fel, magyar véreink! kezdjük pártolni a kereskedést, de ne csak szóval, hanem tettel is; egy ország forog itt szóban, mellyről ha eddig azt hitték a közel s távol nemzetek, hogy hősök hazája: mutassa meg széles e világnak, hogy a mennyire rendületlenül hívek királyukhoz és ősi alkotmányukhoz fiai, a milly bátrak védni hazájokat kül-ellenség ellen polgárai, épen olly készek és képesek béke idejében elősegitni a kereskedést — s ez által saját köz jólétöket!! *Cimiotti J. L.*

## Ausztria.

**Vegyes házasságkötést illető rendelet.** *Ő szentsége XVIdik Gergely* pápa a német szövetséghez tartozó ausztriai tartományok érsekei- s püspökihez majus 22én 1841 követk. utasitást intézett, melly miután september 3án 1841. ő cs. s ap. kir. Fölsége császári helybenhagyását (placetum) megnyerte, a hg. érseki megye clerusával tudomás és abhoztartás végett közöltetik: „Minthogy a romai pápának Istentől rábizott apostoli tiszténél fogva kötelessége az egyházi tan sérthetlenségére s a fenyitékre legbuzgóbban felügyelni: nem lehet nem fájdalmasan éreznie és fölötte rosszalnia mindazt, mi azoknak valamiképeni veszélyeztetésére történnék. Továbbá általánosan s eléggé tudva van: mit tartott állandóan az anyaszentegyház a catholikusok és nemcatholikusok közti házasságokról. Ő t.i. mindig tilalmasoknak s alaposan veszélyeseknek tartá az illy házasságokat, mind a vallás-viszonyokbani vétkes közösség, mind a catholikus felt fenyegető elcsábittatás veszélye, s a gyermekek rossz oktatása miatt. És épen erre céloznak a legrégibb egyház-szabályok, mellyek azokat keményen tiltják, s a pápák ujabb rendeletei, mellyek részletes felhordását abban hagyhatjuk, mivel bőven elégségesek azok, miket e tárgyban a jeles emlékezetben lévő 14dik Benedek pápa Lengyelország püspökeihez intézett levelében s a „Megyei zsinatról" czimzett igen hires munkájában megirt. S ha az apostoli-szék ama szabályok szigoruságán valamennyire tágitva, néha illy vegyes házasságokat megengedett, azt csupán fontos okokbul s nem örömest tette, mindig nyilván kikötvén az előre bocsátandó alkalmas ovásokat (opportunis cautionibus); nemcsak hogy a catholikus házastárs a nemcatholikustól el ne csábittathassék, sőt az magát kötelezettnek tartsa imezt tévedéséből tehetsége szerint visszatéríteni: hanem hogy az illy házasságból születendő mindkét nembeli gyermekek egyátalán a cathol. relígio szentségében neveltessenek. Ezen ovások valóban már a természeti s isteni törvényben alapulvák, mi ellen kétségkivül sulyosan vétkezik, ki magát vagy leendő magzatit az elcsábitás veszélyének vakmerően kiteszi — Már pedig értésére esett nem olly régen (non ita pridem) ő szentségének, XVIdik Gergely pápának, hogy a német szövetséghez tartozó ezen megyékben általán labra kapott azon visszaélés, miszerint catholikusok és nemcatholikusok közötti házasságok az anyaszentegyháztól adott minden fölmentés (dispensatio) és előleges, kellő biztositékok nélkül cathol. plébánosok által megáldatnak, és szent szertartásokkal megtisztelletnek. Azért könnyen elgondolhatni, milly fájdalmat kellett e miatt éreznie, kivált midőn látta, hogy ekkép behozatik és széltében elhatalmazik a vegyes házasságok mindennemü szabadsága, s naponként mindinkább előmozdittatik a leggyászosb vallási indifferentismus, azon nagy birodalom határi közt, melly catholicismusával annyira dicsekszik. — Nem is mulasztotta volna el legszentebb tisztét, mellyet visel, ha erről előbb értesitteték. Hallgatásának ezen oka onnan is kitetszik, hogy legujabb időkben is vegyes házasságokra innét soha máskép pápai fölmentés nem adatott, *mint* a kiszabott szükséges föltételek s azon rendszabályok meghagyása *mellett*, miket a szent-szék tisztéhez képest föntartani szokott. — E körülmények között mindazáltal különös vigasztalására szolgált ő szentségének egyszersmind megérteni azt, hogy ama megyék legtöbb főpapja legközelébb az ez ügyben más országok számára kibocsátott apostoli nyilatkozatok által indittatva, oda irányza pásztori gondjait, hogy ezen, az anyaszentegyház elvei- s törvényivel ellenkező szokást tehetségök szerint eltöröljék. Ezek buzgóságát tehát méltóképmegdiesérvén ő szentsége, nem mulasztja el őket inteni, hogy folytonos buzgalommal a cathol. anyaszentegyház tanját s fenyitékét ezután is föntartsák: szorgosan azon lévén, hogy a rosz szokás ujra föl ne éledjen, és hol még fönvan, annak csirája is végkép kiirtassék. — Azonban ő szentségének egyszersmind az ezen országok érsekitől hozzá intézett irat következtében, mellyben a szent-széktől ez igen fontos ügyben segitséget s pártolást kérnek, érett megfontolás alá kellett vennie a legnagyobb nehézségeket s gátokat, mellyek az emlitett főpapokat s az alájok vetett clerust szorongatják. Hogy tehát azon megyék, mennyire a catholicismus másithatlan elvei engedik, s az apostoli hatalomtelj tenni képes, zavarodásukból kivetessenek, s a szorongatott főpapokon könnyittessék: azon türelem és okosság szerinti bánásmódot (tolerantiae prudentiaeque ratio) kivánta szem előtt tartatni s ezen utasitás által kijelelni, mellyel az apostoliszék türelemmel szokott eltekinteni azon roszszak fölött (mala illa patienter solet dissimulare), mellyeknek vagy teljességgel nem vethetnek gát, vagy ha vethetik, gyászosabb bajoknak is könnyen tárt ajtó nyilhatik. — Ha tehát az emlitett megyékben azon eset fordul elő, hogy a lelkipásztoroknak kötelességök szerinti minden javaslata s intése mellett valamelly cath. férfi vagy nő a kivánt biztositékok nélkül megmarad vegyes házasságra lépni akaró szándékában; s a dolog teljességgel nem haritthatik el a religiora háramlandó nagyobb kár s botrány veszélye nélkül; s ha mutatkoznék, hogy illy házasságok, bármilly nemszabadok s tilalmazottak azok, az anyaszentegyház hasznára s a közjóra szolgálandnak, ha azok inkább cath. plébánosok előtt történnek, mint nemcath. egyházszolgák (ministerek) előtt, kikhez a felek egyébként könnyen folyamodhatnának: akkor a cath. plébános vagy helyette más áldozó pap illy házasságoknál csupa személyes jelenlétével (materiali tantum praesentia) minden egyházi szertartás mellőztével ott lehet, épen mintha csak alkalmas vagy is fölhatalmazott tanu (meri testis, ut ajunt, qualificati, seu auctorizabilis) tulajdonában volna jelen; ugy hogy a két fél megegyeztének meghallgatása után a tettet, mint érvényesen véghezvittet, hivatalosan az összeadottak könyvébe bejegyezheti. A dolgok illy állásánál azonban a fölebb emlitett főpapok és plébánosok nem kisebb, sőt megfeszitett erővel oda munkálkodandnak, hogy a hittől-eltérés minden veszélye a cath. résztől lehetségig eltávolittassék, hogy a mindkét nemen leendő gyermekek cath. neveltetésére, a mint csak lehet, előre gond fordittassék, s hogy a cath. rész azon kötelességére komolyan intessék, miszerint nemcatholikus házastársát tehetsége szerint megtéríteni tartozik, mi legalkalmasb lesz arra, hogy elkövetett vétkei bocsánatát Istentől könnyebben megnyerje (quod ad veniam patratorum criminum facilius a Deo obtinendam erit opportunissimum.) — Egyébiránt ő szentsége mélyen fájlalva azt, hogy illynemü engedvénynek a c. hit vallása által magát kitüntető statusoknál kell alkalmazásba hozatnia, Jezus Krisztusnak, kinek képviselője a földön, irgalma által egész lelkéből kéri a püspököket, hogy végül is azt igyekezzenek illy fontos ügyben cselekedni, mit, a sz. Lélek segitségül hivása után, e czélra valóban hasznosnak itélendnek: egyszersmind pedig oda ügyeljenek, hogy a tilos vegyes házasságokra lépni kivánó személyek iránti effele türelem által ne történjék, hogy a cathol. népnél az illy házasságokat nem helyeslő egyházrendeleteknek, s a gyermekeit e lélekveszélyeztető házasságoktól megóni törekvő anyaszentegyház folytonos gondoskodásának emléke csökkenést szenvedjen. Azért a püspökök s plébánosoknak kötelességökben fog állni, a nyilvános és házi oktatásban hiveiknek ezután lángolóbb buzgósággal az e házasságokat illető tanitásokat s törvényeket elejökbe terjeszteni, s azok pontos megtartását szivökre kötni. Mindezeket kitünő jámborságuktól, hitöktől és sz. Péter széke iránti tiszteletöktől legbizonyosabban várja is ő szentsége. Költ Rómában, majus 22kén 1841. Lambruschini bibornok s. k.

E pápai utasitásból látni fogja a lelkipásztorkodó clerus, hogy vegyes házasságok egyházilag csak akkor adathatnak össze, ha az utasitásban kijelelt föltételek, kivált pedig a mindkét nemen leendő gyermekeknek a cathol. hitbeni neveltetése biztositva van. — Ha a jegyesek minden leendő gyermekeiknek a cath. hitbeni neveltetését, mit saját aláirásukkal s két tanuéval szükség megerősiteni, megtagadják, akkor a plébános vagy annak helyettese tartozik: 1) A cathol. menyasszonynak nyugalommal de alaposan, nyomossan s ismételve a gyermekek nevelését illetőleg lélekismeretes kötelessége iránt tanitást adni; neki megmutatni: hogy szent kötelessége gyermekeit azon religioban nevelni, mellyet igaznak tart és vall, hogy tehát nagy bünt követendne el Istea, saját meggyőződése s gyermekei üdvösége ellen, ha rá állana, hogy azoknak csak egy része is más vallásban neveltessék, mellyet ő maga sem tart igaznak. — Ha a jegyesek minden ismételt előterjesztések mellett is megmaradnak határozatokban, nem biztositani gyermekeiknek a cath. hitbeni neveltetését: nyilatkoztassa ki nekik a plébános nyugalommal de komolyan, hogy házasságukat nem adhatja össze, mivel ez lélekismerete ellen volna. Ha azt válaszolnák, hogy mind e mellett is házasságra akarnak lépni, akkor tartozik 2) Ha minden bizonyitványok megvannak, ha más akadály nincs, s ha a menyasszony a vallásban tökéletesen ki van oktatva, a hirdetéseket megtenni s nyugton elvárni: vajjon a jegyesek határozatuknál megmaradnak-é? — 3) Ha a jegyesek két tanu kiséretében hozzá jönnének s kivánnák, hogy házassági nyilatkoztukat irja be: akkor a jegyesek ezen nyilatkozatát szobájában nyugton hallgassa meg, a menyasszonynak pedig még egy szer szelíden s komolyan jelentse ki, hogy kénytelen e lépését vétkesnek s Isten előtt felelősnek nyilvánitani, s azért rosszalni. — Azután irja be a jegyesek nevét, állapotját stb. A rovat: „Copulans," mivel összeadás nem történik, üresen hagyatandó. A plébános vagy annak helyettese csupa tanukép irja magát be a bizonyságokkal együtt ezeknek rovatába, s a jegyzetben mellékelje oda: hogy ezek jegyesek . . . . napján . . . . esztendőben kijelentették, hogy zött házasságra lépnek. — 4). Ha ezen kijelentésről a zonyitvány (Matrikenschein) kivántatik, azt a kell kiszolgáltatni: „Én alólirt bizonyitom, hirdetés után . . . . napon . . . . esztendőben

és a két tanu N. N. és N. N. jelenlétében kijelentették, hogy egymás között házasságra lépnek.“ — 5). Ha illy házasságból gyermekek születnek, azok a kereszteltettek könyvébe mint házasságbeliek iktatandók.— 6) Ha valamelly leendő vegyes házasságnál a jegyesek különbféle plébániákban laknak, s azért hirdetési bizonyítványnak kell kiadatni, akkor azt a szokott módon kell kiadni, de azon melléklettel, hogy valamennyi gyermeknek a cath. hitbeni neveltetése biztosítva van — vagy biztosítva nincs; hogy a másik plébános ne maradjon kétségben, s a törvényhez tarthassa magát. — 7). Azon esetekben, mellyekben összeadás nem történik, hanem a plébános csak passive assistál; összeadási díj nem vetetik. — Az ő szentsége által kiadott utasítást illető ezen végrehajtási szabályokat kötelesek a lelkipásztor urak pontosan és lélekismeretesen megtartani, és a herczeg-érseki kormány (Ordinariat) szintugy számot tart a lelkipásztorkodó clerus lélekismeretességére s jámborságára, mint bölcseségére és szerénységére. Antal, hellenopoli püspök, és általánosan helyettes. Az érseki consistoriumból. Bécs, october 10dikén 1841. ReichelVenczel, tiszteletbeli kanonok és kanczellaria-kormányzó. (Religio és Nev.)

**Nagybritannia**. London, nov. 30. A Globe szerint Victoria királynő megtiltá udvarnokinak a kis koronaörököst most már „királyi fenség“ czimmel nevezni, azon józan érzetből, hogy igen izléstelen és bohóczos a csecsemőknek már bölcsejökben is fenhangzó czimekkel hizelegni. Ő felsége akarja, hogy a királyfi az udvarnál csak „the infant prince“nek hivassék. A Times megnyugtatja a közönség ama jámborait, kiket azon hir nyugtalanita, hogy a királyfi Windsor-palota Sz. György csarnokában fogna kereszteltetni, s bizonyosnak állítja, hogy a keresztelés templomban vagy kápolnában menend véghez.

**Franczia országország**. Páris, dec. 1jén. Ne ámíttassuk magunkat Algierbani helyzetünk s Bugeaud táborozásának eredménye felett. Abd-El-Kader hatalma nem rendíttetett meg, sőt mondhatni, erősb mint valaha. Ezen tőlünk lenézett s megvetett főnök, ellenébe állított tábornokainknál okosság, állhatatosság s ügyesség által tettleg erősebbnek mutatkozik. Bármi nagy áldozatokat hozunk is katonaságban s penzben, bármennyiszer felduljuk az ellenség erős helyeit s újakat foglalunk el, bármennyiszer járjuk be s pusztítjuk az országot, égetjük-le vetéseit, még is végre mindig meg kell fordulnunk, erős helyeinkbe zárkoznunk, s Abd-El-Kader, ki nyugton nézi, mikép fárasztjuk magunkat hasztalanúl, végre is ura marad az országnak.

**Spanyolország**. Borrow, az angol bibliai társaság ügyviselőjének most megjelent nevezetes munkájában, a „spanyol czigányok“ról egy Maria Krisztinára vonatkozó anecdoton foglaltatik; hogy t. i. Papita ki akarván szabadítni gályarabságra ítélt fiát, alkalmat keresett a kormányzó királyné elibe bocsáttatni, s azt jósolá neki, hogy az ifju királyné meg fog halni, s ő lesz királynévá, sőt három év mulva férjhez menend a franczia király fiához, s mint spanyol és franczia királyné fog meghalni. Krisztina félt tőle, ő pedig neveté a megcsalatott kormányzónőt.

**Németország.** (A würtembergi követkamrában a fenyítőperrendszer tárgyalásának folytatása). Linden báró: Más országokban a nyilvánosság nem nyújt olly garantiákat, mint a mi pörfolyamunk; nem azon humanitással járnak el ott, mint nálunk, s az előzményi formákért épen nem irigyelhetjük azon országokat. Az eddigi irásbeli alapos eljárás hasznait a nyilvánosság garantiájával összeegyeztetni akarólag, mennyire organisatiónk engedi, a terv nyilvánosságot ajánl a legsúlyosb esetekbeni végeljárásban. Bizonyára fontos az, hogy alapműszerítésünkön nem akart változtatni; mert nem kellene minden évtizedben más és másképen műszerítni. Az organisatio egybeszövődik a nép szokásival s erkölcsivel, mint a törvények. — Bezzenberger: A státuskormány csak súlyosabb bűnesetekben tartja megkivántatónak a nyilvánosságot, hogy az által a birói itélet biztos alapot nyerjen, hogy a vádlott polgártársai hallatára nagyobb bátorsággal adhassa elő ellenészrevételeit, s hogy a vizsgáló biró a törvénytől annál kevésbbé térjen el. — Gmelin: A dolog lényegére nézve egyet ért Linden báróval; nem ellenzi egészben a nyilvánosságot, de biztosb alapot lát az irásbeli, mint szóbeli eljárásban, melly csak mulékony árnyképeket hagy hátra. — Camerer: Nem illik ide azon ellenvetés, hogy nem kell minden évtizedben változtatni a törvényhozáson, mert a fenálló titkos irásbeli eljárás századok óta áll fen, s már ideje korszerű változtatásokat tenni. Abból, hogy törvényszéki vizsgálatoknál nem nyilatkozik ohajtás a nyilvanosságra nézve, nem lehet következtetni a népnek a mostani állapottali megelégülését; mert e tekintetben nem is kérdeztetik (Több felől helyeslés). A költségi tekintet csak alárendelt. A nyilvánosság intézvénye nem idegenszerű, sőt ős német. A népkamra szemrehányást érdemelne, ha illy időben, midőn Poroszországban is nyilvánosság mellett szól a törvénykezési miniszter, nem óná meg az elvet. — Goppelt: A nép egykedvüsége a kérdeses intézvények iránt csak látszólagos. Sok nemes tulajdonság van a német népben s nagyobb mértékben mint más nemzeteknél; de a külsőségek a belbecs felett gyakran igen nagy nyomatékuak előtte; s azért a nyilvánosság iskolája lehet azon tulajdonnak is, hogy a személyes ügyességet többre tanúlja becsülni, mint az öltönyt és czimet.

Würtemberg. Stuttgart. (A követek ülése dec. 2kán) Nov, 24 és 25kei ülésekben a kamra a bizottságnak azon indítványát, hogy nyilvános szóbeli végeljárásban a törvényszék előtt a vádat egy külön hivatalnok adja elő, — s azon további indítványt, hogy a birószék referense előadását, vagy legalább annak tényleges részét a nyilvános ülésben terjeszsze elő, el nem fogadta; ellenben oda utasítá a bizottságot, hogy e határzatokat tekintetbe vevén, további véleményt nyujtson a nyilvános végeljárás szerkezete s legközelebb annak személye iránt, kinek a védelmező ellenében a nyilvános ülésben a vád-okokat ki kellend fejtenie. A bizottság eljárt e feladásban. Elismeré, hogy mihelyt külön védelmező lép fel a közönség előtt, s a tiszti eljárás egy részét, melyet vizsgálat alatt a biró végzett, átveszi, a dolog természete azt kivánja, hogy ezen eljárás második része is — a vádlás — közönség előtt [illegible] képviselőt nyerjen, s a biró csak az itélés tisztét viselje. E szecsak egy harmadik személy lehet. A bizottság inditványzá:
[illegible] esetben a nyilvános ügyvédek közül, s ha erre nem állna a kamra, b) a polgártanács egy tagja, vagy kerületi bi[illegible] ki nem tevé a vizsgálatot, választassék nyilvános vádlóul. Miután a [illegible] zottsági véleményt Scheuerlen teljesen előadá, azon észrevételt t[illegible] vé az elnök, hogy a kamra elhatározván a nyilvános szóbeli végeljárá[illegible] a 332dik czikkben vádirat mellett is nyilatkozott, s hogy az van kérde[illegible] ben most, kinek kelljen e vádiratot feltenni s előadni, s a kamra me[illegible] egyezésével ez iránt nyittatott meg a tanácskozás. A királyi biztos[illegible] nem vőnek részt e vitatkozásban. Végre elfogadtatott közfelkiáltassa[illegible] bizottság azon indítványa: hogy a vádló minden egyes esetben a nyilv[illegible] nos ügyvédek közül választassék. Tovább folyván a tanácskozás, má[illegible] legközelebb paragraphusnál kijelenté a törvényszéki osztály elnök[illegible] Priesen státustanácsnok: hogy ő csak azért szólal fel, ne tán ar[illegible] magyaráztassék hallgatása, mintha ő a bizottság indítványival egy[illegible] értene. — Minélfogva a bizottság ezen, mint minden egyéb erre v[illegible] natkozó indítvány ellen határozottan nyilatkozik. — Rövid vitatás [illegible] tán, milly értelemben kelljen venni ezen ellennyilatkozatot, kimon[illegible] az elnök, hogy a kamra kötelességének hiszi: folytatni a tanácsk[illegible] zást, mig a kormány a tervet visszavettnek nem nyilatkoztatja, [illegible] addig meg nem történt. Ekkor folytattatott a tanácskozás, legelsőbb[illegible] státusügyvéd kötelességei s jogai iránt. A 340 czikk így szól: „A vég[illegible] terminuson a tanácskozás az itélőszék előtt a státusügyész, a vádl[illegible] és védelmezője jelenlétében történik; kezdődik a törvényszéki elnök n[illegible] vid előadásával a vizsgálat oka felett, mire ő felszólítja a vádlottat, ho[illegible] jelentse ki átalános személyes viszonyait. Ezután a státusügyész fel[illegible] vassa a vád- a védelmező pedig a véd-iratot. Ekkor megkérdezi a törv.sze[illegible] elnök a vádlottat, hozhat-é még valamit elő maga védelmére. A véde[illegible] mező vagy vádlott ebbeli előadására joga van a status-ügyésznek szó[illegible] felelni. Az erre adandó szinte szóbeli válaszszal az előbbiek részéről b[illegible] rekesztetik a tanácskozás. E tanácskozásra becsületes emberek megj[illegible] lenhetnek, kivéve 1) ha a büntettben olly részvevők voltak, kik m[illegible] nem tudatnak, vagy távol vannak; 2) ha a vizsgálat fajtalansági bün[illegible] ket tárgyaz; 2) ha külön esetekben a státus vagy a nyilvános bátorsá[illegible] veszélyeztethetnék, mi iránt a törvényszéknek kötelessége leend [illegible] törvényszéki miniszteriumot tudosítni, s ennek rendeletit bevárni.“ A b[illegible] zottság e czikkhez követk. indítványokat csatol: 1) hogy a czikk ha[illegible] madik részéhez ez ragasztassék: „Mind a nyilvános vádló, mind a v[illegible] delmező tartoznak egyik a másiknak ügyirat elleni állításait megigaz[illegible] ni, és szükség esetén a törvényszék elnökére hivatkozni, ki erre tisz[illegible] je szerint is tartozik szükséges felvilágosításokat adni az ügyirato[illegible] ból.“ 2) A bizottság kihagyatni ohajtja e melléknevet „becsületes[illegible] minthogy nehéz meghatározni, kit kelljen érteni ‚becsületes‘ ember n[illegible] vezete alatt, s ki fogja ezt kitudni. 3) Kivánja a czikk első sorait elh[illegible] gyatni, mert ha ezen kivétel állana, nemcsak számos bünper-eset fogn[illegible] a nyilvánosságtól elvonatni, hanem a vádlott, ki büntársait bevallá, [illegible] zeknek ő általa nem okozott távolléte miatt nyilvánossági jogától fosz[illegible] tatnék meg. 4) A czikk 3ik sora által, a bizottság nézete szerint éppe[illegible] olly esetekben, mellyek a közönséget leginkább érdeklik, t. i. státusbü[illegible] nök vizsgálatában, joga volna a kormánynak a státus és nyilvános b[illegible] torság veszélyeztetésének sokfelé magyarázható ürügye alatt, kény sz[illegible] rint korlátozni a nyilvánosságot. A bizottság illy nemü határozat ált[illegible] nem akarna önkényűség iránti aggodalmat támasztatni, s e végre indí[illegible] ványt tesz, hogy a czikk harmadik szakasza elején a „ha“ szócska u[illegible] tán közbevettessék: felségárulás, hazaárulás, s a német szövetség e[illegible] leni vétségek esetében, úgyszinte felségbántás és nyilvános lázadásk[illegible] külön esetekben a státus vagy a nyilvános bátorság veszélyeztethetnék[illegible] mi iránt a törvényszéknek kötelessége leend a törvényszéki miniszte[illegible] riumot tudósítni, s ennek rendeletét bevárni.“ Miután darab ideig foly[illegible] a vitatás, az elnök követk. indítványokat terjeszte szavazás alá 1) kiha[illegible] gyassék-é e mellék név „becületes“. A bizottság ezen indítványa felkiál[illegible] tással elfogadtatott. Továbbá szinte felkiáltással fogadtatott el az, hog[illegible] a terv első számát ki kell hagyni. 3) Knapp azon indítványa, hog[illegible] a czikk 3dik szaka, s a bizottmányi inditvány 4ke eltöröltessék, el nem[illegible] fogadtatott. Ezután az elnök azon kérdést bocsátá szavazas alá: csak [illegible] törvényszék indítványára szüntethesse-é meg a törvényszéki miniszte[illegible] rium a nyilvánosságot, mi 48 szóval 28 ellen igeneltetett. A bizottság[illegible] 4) alatti utolsó indítványát, hogy a nyilvánosságot megszüntetni lehesse[illegible] a felség- s haza- árulás, német szövetség elleni vétség, felségbántás [illegible] lázadás különös eseteire, az két kérdésre osztá: 1) lehessen-é megszün[illegible] tetni ez esetekben a nyilvánosságot, s 2) mikor álljon be a megszünte[illegible] tés esete. A bizottsági indítvány mind a két vonatkozásban s jelesü[illegible] az 1sőre felkiáltás által, a 2dikra 52 szóval 24 ellen, elfogadta[illegible] tott. Tehát a bizottságnak e czikket illető minden indítványa, s a módosításokkal maga a czikk is, elfogadtattak.

Göttinga. Nov 30. Hogy a tegnapi követválasztás a cabinet értelmében essék, hihetlen erőködések történtek. Többek közt körlevél küldeték a főbb polgárokhoz, mellyben Dr. Wadsack, ezen polgárok szónoka, azt közlé társaival, miszerint egy legfelsőbb személy azon ohajtását jelenté ki, hogy a magistratus igazgatója Ebbel úr ismét követnek választassék. E választástól függendett egy városi törvényszéki ülnök helybenhagyása, új oktatók meghivása s több efféle. Több választó beszélé mikép alig távozott el egyik, ki Ebell számára keresett szavazatot nyerni, már egy másik követé hasonló czélból. S még sem sikerült az első választás. Dr. Ebellnek 15 szavazat jutott, az ellenpárt emberének Dr Eberhardnak 14., Dr. Meyernek 1. S így nem került ki absolut többség. Csak utóbbi választáskor nyeré el ezt Ebell, s Eberhard helyettesévé neveztetett. Az egyetem már nyolcz nap előtt választá meg tavali követét Hoppenstedt kanczelláriai tanácsost Hannoverában.

**Vegyes közlések.** Nápolyi tudósítások szerint nov. végével az időjárás télire változott, s a mi ritkán szokott e hónapban történni, a Vesuv csúcsa hóval van borítva. — Adelaid királyi özvegy, minden várakozáson felül, felgyógyuláshoz közelít; a napnak tetemes részét már ágyon kivül töltheti, s a szobában járkál. Az orvosi tudósítások e kedvező fordulat miatt megszüntetnek. — AM Chronicle hirli, hogy Sir R. Peel ügynököket külde a szárazföldre, kik körülményesen kitudandják a munkabér, élelem-ár s más az alsóbb osztályokat illető körülmények mibenlétét. A

kiküldöttek jelleme szerint itélve, valódi érdekében látszik fekünni a baronetnek, hogy pontos és pártatlan tudósítást kapjon. Mire fordítandja e nyerendő tudomását, az idő ki fogja mutatni. — Majnai-Frankfurtban új fogházat szándékoznak építeni. Harnier úr ifjabb polgármester és Dr. Stiebel igen melegen pártolák az ügyet, s az utóbbi Bécsbe, München, Stuttgart és Párisba utazandik, e tárgyban tapasztalatokat szerzendő. — E napokban állatkinzás elleni társulat alakult, mellynek elnöke Seufferhild úr, s melly legközelébb népszerű értekezések közrebocsátása által akarja megszüntetni e kihágást. — Kölni hir szerint az érsek baráti legszebb reményekkel kecsegtetik magokat: mert úgy hallatszik, Drosde úr nemcsak csekély időre, harem hoszszabb ittmulatásra fog viszszatérni.

# VÖR.

**Nyilatkozat.** *) A „Világ“ 92d. számában „Thurócz, november 6ról“ közlött czikkben, megyénk (vagy inkább a pártok) állását rajzoló „névtelen“ nem híven (ha nem több) képét átadá a nyilvánosságnak, és csekély eddigi politikai életem biographusává lett, ollyanná pedig: millyent mostanig nem ismerünk, mert nemcsak tetteket, de azokra indító okaimat is, nem hypothetice de olly positivitással sorozta elő, mint ha leghívebb barátom, ki előtt legbensőbb érzéseimet is kitártam volna, lenne. Engedje tehát ismeretlen barátom, a „Világ“nak, beküldött tudosítását az igazság próbakövére tenni, és ha állításaimra felelni szíveskedik, szellőztesse kissé sisakja rostélyát, hagy lássuk, kivel van szerencsénk nyilt homlokkal szemközt állani; vajjon haladó, tespedő, conservativ, vagy (a millyen pártot még Thuróczban ismerni nem volt alkalmunk) justemilieu halandó é?; gondolja meg egyébiránt, s ezeket komolyan mondom, a thuróczi tudosítást beküldő úr: hogy időszaki sajtónk korlátai nem azért tágultak, hogy egymást, csupa combinatiók után. főkép ha legalaptanabbak, indulva, jellemeinket kétséges szinben előadva sértsük; hanem azért, hogy eszméink kölcsönös cserélésével, vagy azok czáfolásával erkölcsileg haladjunk, és bizonyos, de nem mende mondákon, hanem okleveleken, vagy legalább nyilvános és kétséget nem szenvedő tudomáson épített, tényeket, ha viszszaélések is, nyilvánosság szőnyegére tehessünk, — de felelőség terhe alatt, — s így tévedésinket vagy hibáinkat gyöngéden javitgatva, visszaéléseket utálva, polgári erényeket még inkább honosítsunk. — Ez felfogásom szerint mindazok szoros (igaz, hogy inkább csak moralis, de annál szentebb) kötelességük: kik hirlapjainkban közre munkálni tisztán szándékoznak. — A tudosító „névtelen“ hogy szándéka minőségét mindjárt a nyilvánosság előtt tanusítsa, b. P. G. táblabiránk, általa felfogott szavait, mint antithesist, mellyből a pártok jelen életét következteti, előhozá; de nem mondja egyszersmind azt is, mellyik alkalomnál és minő előzmények után, b. P. G. a fiatalság mellett pártolólag nyilatkozott. Megmondom tehát röviden én: Midőn az országgyülési tárgyakkal foglalatoskodó küldöttség az elnök által kineveztetett (az e miatt történt s most nem ide tartozó viták elbeszélését mellőzvén) és többnyire tirztviselőkbül, és kivéve egyket-tőt régibb táblabirákból szerkesztett, akkor igaz, hogy b. P. G. a fiatalabb egyének alkalmazását sürgette. — De már most tudja meg az érdemes közönség, hogy a ‚thuróczi fiatalság‘ nevezet alatt mindnyájan foglaltatnak, kik 1832ben, mikor az utolsó sikeres tisztválasztás volt, fiatal emberek voltak, de tisztikarba nem léptek; a ki pedig majd 10 esztendővel ez előtt fiatalnak tartatott, bár most sem igen koros, de megint nem igen sorozható a fiatalsághoz. Volt-é ezen b. P. G. fiatalság melletti nyilatkozata valami pártoskodás mottója? Vagy ez is a conservativ elvekhez tartozik, hogy a 25 vagy épen 30 esztendős fiatal ember még küldöttségekhez nem alkalmazható? Millyen szellemü volt az 1832dik előtti oppositiónk, kinek vezérét nem legnagyobb következetességbe talán akaratlanul hozza, nem igen tudom, mert akkori időben, talán fiatalságom vagy tapasztalatlanságom miatt, (a mint tetszik ezekből) a tanácskozásokban, mint hallgató de nem mint tettleges résztvevő jelentem meg. És még is nem átalkodik mondani, hogy a megbukott párt romjaiból csupa szenvedélytől sarkantyúzva fölkeltem, s személyeskedésekben véltem feltalálhatni a liberalismus talpkövét; de izgatásom, mert szennyes volt, pártolásra nem talált. Már engedelmet kérek; de a beküldő urat historicusnak el nem vállalnám, — tegye kezét szivére és vallja meg a nyilvánosság előtt, miért nem pártoltattam? merje kimondani: azért, mert sokan — vagy nem osztoztak véleményemben, vagy — a mint később jól jegyzi meg, mivel a körülmények, mellyek törvényhatósági életünkben nem kis szerepet játszanak, világosan kifejlődve nem valának — nem mertek; — és ezen későbbiek a többség által, sokszor pedig auctoritással intimidáltattak. Akkor, igaz hogy illy helyzetben ritkábban szólamlottam fel, s emlékezék a „névtelen“, mit kaptam válaszul bármilly gyöngéden is előadott véleményemre, vajjon nem azt? „Hiszen látja az úr, hogy magánosan van, csak nem fog bennünket kényszeríteni véleménye elfogadására!“ Vagy talán engedékenységemet abban látja a beküldő „névtelen“, hogy véleményemet physikai okokkal nem támogattam (ugynevezett kortesekkel)? bizonyára ha illyenekre vetemültem volna, akkor a nyilvánosság utján pelengérre kiállíttatásomat, megérdemelve, elszenvedni kénytelenítetném. De nem azt mondja, habár okoskodása oda vezet, hanem mivel alispánságot akartam elérni, azért lettem türelmesebb. Ezt, az előbbiekre hivatkozva, hazám szent színe előtt, alaptalan állításnak nyugott kebellel nyilvánítom. Tudja meg a beküldő „névtelen“, hogy az 1838ki sikeretlen restauratio előtt 4 héttel eszembe alig jutott, megyei szolgálatot vállalni fel, de magok a nemes urak, a nélkül hogy valaki által utasittattak volna, mit maga is elismér, midőn mondja, hogy csak akkor eszmélkedtek föl az emberek, mikor minden faluban nevem hangzott, hozzám jöttek, és megyei szolgálatra általuk felszólíttattam. Minek következtében a boldogult főispán urhoz elmentem, és alispánságra vagy főügyvédségrei kijelelöltetésemet kértem — de — tagadó választ kaptam. Ez a 1838d. restauratio előzményének száraz de igaz historiája. És ha most, bár nem is olly pártolással, az előtt, általam tanácskozásinkban nyilvánítottakat csak bukásombul (mivel nem jeleltettem ki, s a tisztválasztás füstbe ment) szenvedély-súgta, boszszúálás, de nem meggyőződés szülteknek mondja, nem nagy lélektani tudományát mutatja a beküldő „névtelen“, mert ha illy ferde jellemű volnék vagy voltam volna, midőn a bukott tisztválasztás másnap-utáni közgyülésen, már nem magam, de a legpositivusb többséggel állottam; akkor — alkalom nem hiányzott — de tettem é valamit, a mi csak legkevésbbé is igazolná a „névtelen“ politikai életem feletti kárhoztató állítását, — megint felhivom: tegye kezét szivére s vallja meg: hogy a „Világ“ hasábjait nem igazságos tudósítással, mi a szerkesztőségnek bizonyára kedvetlen dolog, töltötte be. Az 1838ki restauratio után volt egy gyülésünk, s ime következetlen, vagy bosszúból származott indítványom volt-é, a magyar nyelv behozatala? és bár merem mondani, többség pártolta indítványomat, mégis, nehogy egy nemzeti kivánság kivívása a sok még nemzeti nyelvünkben nem jártas egyénekben, inkább elidegenést tőle, mint megszeretését, szüljön, ím a folyamodási jegyzőkönyvnek magyar szerkezetével megelégedtünk. Vagy talán itt is valami speculatio lappangott? vagy ez is személyeskedés volt? — de, igaz, elfelejtettem, hogy ha az előbbeni minoritásban tétetett volna ezen indítványom, a beküldő „névtelen“, mivel személyeskedés lett volna (?) nem pártolta vala; — a mit megvallani megint, ha kezét szivére teszi, kénytelen leend. Végre azt mondja, hogy valami justemilieut akarnak, a conservativek, vagy talán ő maga? — és hogy a haladási párt sokszor bukik is. — Az első ismeretlen; a második természetes dolog, mert erőszak tanácskozásinkban nincs divatban. — De bezárom ugy is hosszadalmas soraimat, csak engedje még a t. cz. szerkesztő úr, hogy véleményemet a thuróczi tudósítások névtelen irójára szárazon kimondjam. Ha tudósítását hibásnak ismeri el, megbocsátom, ha tévedésnek, elfelejtem, — ha pedig a közönség iránti mindnyájunkat egyaránt kötelező tiszteletnek viszszaélése, — mert bárki jellemét valóságos tényeken nem alapult, puszta hamis combinatiók után indulva, a nyilvánosság előtt sérteni helytelen tett, melly minden komoly férfi, akármi elvü legyen is, igazságos indignatioját maga után vonja — azt a t. cz. közönség megbirálására, valamint azt: vajjon ezen „Névtelen“ jövendőben beküldendő tudosításai valami hitellel birhatnak-é? nyugodt kebellel bizom.

Irtam Neupáll december 1jén 1841. Justh József.

*) Újságirói tisztünkhöz képest adjuk e ‚Nyilatkozatot‘, ámbár tekintve a tárgyat a beküldő úr részéről az ingerültség kisebb fokát szívesen láttuk volna. Szerk.

**Észrevételek,** Balogh János úrnak a tiszt-ujítások reformjáról, a ‚Pesti Hirlapban‘ megjelent czikkeire (Barsból). Nem új eszme már hazánkban az újítás barátinál a titkos szavazat; de hogy B. J. ur (a nyilvánosság és szabadelvek bajnoka) nemcsak Bars megyének, de a P. Hirlapban az egész hazának olly hévvel ajánlani ügyekszik, azon nem lehet nem csudálkoznom. Mellőzve most azt, hogy e titkos szavazás nemzeti jellemünkkel, mint alkotmányunk szellemével is, ellenkezik: B. J. ur számtalanszor kijelentett elveivel is bámulatos ellentétben áll: hiszen szerinte titokba csak a bün rejtőzik, (tenyészik is!). A szabadelvüség minden köztárgyu tettet, még birói itéletet is, azért kiván nyilvánosnak, hogy a közvélemény őrködhessék fölötte. Követ- és tisztválasztásoknál még is titkos szavazást sürget, s igy a választókat a közvélemény őrködése alól kiakarja szabadítni; holott épen legszükségesebb, mert ez a pártokat (factiókat) akadályoztatja, nem könnyíti; és épen jelenkorunkban, midőn e közvélemény a polgári erényeket helyesebben kezdi felfogni s méltányolni, midőn ennek organumai bábszalag alól kifejledve szabadabban, hangosabban és sükeresebben mondhatnak itéletet, akarja elvonni ellenőrsége alól.

Azt állítja B. J. ur, hogy ő a titkos szavazás által nyakát szegi a visszaéléseknek. — Ime jellemfestéséből látható, hogy köznemeseinknek — kik a választók nagy részét teszik, — biró s más megyei tisztviselők kellékeiről fogalmok sincs, s annálfogva nekik egyelőre mindegy: Péter vagy Pál lépjen hivatalra. — Szentlélek é az a titkos szavazás, melly nekik sugallani fogja, kik méltók bizodalomra, vagy ama fogalomra tanítandja őket? — Igen, lesznek polgári erényeket hivatal lépcsőiül nem ismerő hivatalvadászok, lesznek ezeknek saját, a közjóra tán kevéssé üdvesczélu — pártfogóik, barátik, kik borukba és szeszökbe árasztandják, kik magasztalásban, rágalomban — természetesen, hazafisággal s közjóval czifrán füszerezett — folyó nyelvökkel, Orpheusként varázsolandják kisérő sergökké, a nagyszámu köznemesség azon bizodalmát, mellytől hevülve kész vérét is ontani és ontatni, kész ama fájlalt s orvoslásért kiáltó botrányos kihágásokra; mellyet a vetélytárs érdeme, ügyessége, erényei nem, de tán még jobb bor, kövérebb lakoma, édesebb szavak megtántoríthatnak; melly majd a közvélemény és közbizodalom mértéke nagy napjain tusákban nyeli el a józan, értelmes, tekintélyesb, de számra csekélyebb rész bizodalmát. — Tudja B. J. ur, hogy az illyen sugallott-bizodalmu választó, mentve minden testi s lelki erőszaktól, kényszerítéstől, független és önállólag kire fogja adni mind titkos mind nyilt szavazatát, s gyárilag (fabrickmässig!) róni rovását. És ha imigy a számra túlnyomó bizodalom néhány folyónyelvű szónoknak, — kik a köznemesség kegyének megnyerését úgyszólván éltök szaktudományává tevék — egyedárusága alá jutott, és ha a borbizodalom kiképzett hősei imigy sáfárkodván a közbizodalomból, a szabadválasztást majdnem ukázok általi kinevezésekig aljasítják; kérdem aztán: vajjon a titkos, megrovásnál titkosabb voksolás által is el van é vágva a gordiusi csomó? és kérdem: el van é érve a szabadválasztás czélja, melly értelmen, és nem máson, alapúlt bizodalom általi választásban áll? ragyoghat é a szabadválasztás, alkotmányos kincstárunk legdrágább köveinek egyike, egész fényében? várhatni-é biztosan, hogy értelmes, munkás, erényes, hont s fejedelmet igazán szerető férfiak jutnak hivatalra? hogy megnyugtató lesz még arra is, kinek nem ohajtása szerint ütött ki? számíthatnak-é a honnak azon de[illegible] hivatalra, kik szivök s eszöket örömest arra szánnák, [illegible] a nervushiány gátol, vagy önbecsök érzete[illegible] kon tömjénezni a sokaságnak, vagy ki[illegible] vagy egyenessége valamelly sáfár urat [illegible]

nem épen **ellenkező eredményt szül-é a titkos voksolás** e jelen esetben, mint B. J. ur előadja.

Épen ezen korteskedést hiszem pedig én a tisztválasztásoknal minden visszaélés közt a legnagyobbnak. Mert azonkivül, hogy ez kútfeje amaz erényt és szabadságot ölő botrányos jeleneteknek, mellyek előzik s mellyek közt foly le a nagyhirü választás, tapasztalatból mondom, hogy az ez által szerzett önkénytessé gyártott voksok, az egész tisztválasztásra eldöntő hatást gyakorolnak; a többi elsorolt, s viszonyok által kényszerítés alá eshető voksok pedig, bár fajra sokfelé ágaznak, a visszaélések alatt ujjongó s nyögő voksoknak csak igen csekély fractioját teszik. — E kutfőbül terjed az ész, értelem és szabadság-ölő méreg alkotmányos életereink minden ágaira. Hányszor nem feszített szarvakat a népsereg, vezetve egyik vagy néhány hatalmas pártfőnöktől, az értelmesség majoritásának? hányszor nem változott miatta a szabadság temploma ellenszegülések, keserű kitörések, szenvedelmek küzdhelyévé? hányszor nem volt ügy helyett személy czélul tüzve győzelemnek? hányszor tolák némelly hatalombitorlók mérlegbe okok súlya ellen, ész és szabadság gúnyára, a hátuk mögött rivalgó tömeg számát? — s tán víttunk velök itt ott jó ügyet is? Ah! e vivás, melly illy bajnokokra szorúlt, jele volt az éretlenségnek e haladási lépésre; pedig mint a természetben nincs, ugy alkotmányfejlődésünkben sem lehet sem szabad lenni ugrásnak, mert ez aztán egy makacsabb maradással boszúlja meg magát.

De ha B. J. ur még sem akarná hinni, hogy a titkos szavazás a pártkerítéseket nem gátolja: kérem emlékezzék vissza legközelebb volt gyülésünkön táblabiráink titkos szavazattali választatására. ——— Melly választásban neki is része lévén, midőn a pártkerítés ellen írt, méltán lehet (a legjobbat kivánom) gondolni, hogy csak a polemiában kivánta magát gyakorolni. *)

Uraim! a **korteskedést a pártkerítést hagyjuk el**, el lesz vágva a gordiusi csomó! és erkölcsöt sem rontunk.

Lám, hiszen e titkos szavazás, azon időpontban, midőn a tisztviselő helyes képzésére tán egykor felvergődik köznemesünk is, egy ujabb erkölcstanra várja őt: hogy nemesi szavát bárkinek kötelezze el, de titkon adja másra; hogy a családi, baráti s más gyöngéd viszonyokat, üres szó gyanánt tekíntse. — Gyönyörű, törvényhozáshoz illő erkölcstanok! — Szegény tudatlan köznemesség! mióta urbarátid s rokonid leszállottak hozzád, s borral, lakomával, szép szavakkal keresik kegyedet, ősi jámbor erkölcsödbül alig maradt egyéb, mint egyenességed, nyiltszíved; már attól is meg akarnak fosztani, s magokhoz ebben is hasonlóvá tenni!

Mi az ajánlott modalitást illeti, csak a tisztjelöltek neveit, névsorát is hogyan tudhatja s tartja meg a két, három s több ezerre menő 40 — 50 darab zsebbeli rovással ellátott választók közől, a főispántól messzibb eső s olvasni sem tudó köznemes? tolmács által ugy-é? — — Mennyi időt kiván, már valaki a P. Hirlapban figyelmeztetett. — S noha én a salonbeli jaquemár-keztyüs uracsokhoz nem tartozom, még is azt mondom, hogy igen lealacsonyító ezen tudatlanságot ápoló rovás. — A tudatlanokat kell a miveltekhez emelni, nem ezeket azokhoz lealacsonyítani.

Végre nem hallgathatom el, hogy B. J. ur azt mondván hogy ő Barsban a korteskedést nem kezdette de folytatta, vajjon szintolly tiszta lélekkel állíthatja-é, hogy az utolsó előtti országgyülés befejezése óta, gyüléseink korteskedés általi intézése nem az ő müve? s csak utolsó gyülésünkben is, — a táblabirák választását, s több illetlen személyeskedést elhallgatván, — a zsidóval pofozkodott M. J. erőszakos pártolása, az alispáni eljárásnak, utóbb helytelennek ismert roszalása nem ilylyes befolyásnak tulajdonitható-e? — Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum. **)

*) Van, van illyen hajlama némelly uraknak, kik, mig hg Eszterházynak, s más megyénkben birtokos de nem lakó uraknak, ügyeinkben szavazatát, ha bár személyesen ide jönnének is, megtagadni kivánják, ők magok szomszéd Komárom és Nyitra vármegyékben (nem tudom, birtokosok-é azokban) gyülésekre járnak, szavaznak, szónokolnak, inditványoznak. A beküldő.

**) Lesz alkalmunk részletesen szólni a titkos szavazat kérdése felől; — most csak azt jegyezzük meg, hogy az eszme olly társasági viszonyok szüleménye, mellyek a miéinktől lényegesen különböznek. Angolországban a ballot által a farmert földesura, a mesterembert és kalmárt vevőji ellen akarnák védni; s nagy kérdés: fognak-é boldogulni? — Nálunk nem annyira a természetes befolyások, mint az agitátorok ellen kellene biztosítni a választások szabadságát. Es csak ott képzelhető a ballot üdvös intézet gyanánt, hol van a választóban védnivaló meggyőződés a kérdésben forgó egyén fölött; hol ez a választók nagy részében, s a választandók nagy részére nézve hiányzik, ott üdvös sikert hijába várunk. — De akárhogy legyenek ezek, nem vagyunk képesek a titkos szavazatnak kevésbbé titkos módját kigondolni, mint azt, hogy 6000 ember, egyik a másik szemeláttára rovást faragjon. E tervben nem tudja az ember, mit csudaljon leginkább, — a 80,000 darabrovást, melly p. o. Biharban szükséges lenne, a választók oldalán függő rovásos zacskókat, a szomszéd oldalába észrevetlenül beleakadó 6000 bicsakot, az asztal elött napjában 60szor defilirozó, s azt szerencsétlen főispánostul feldöntő sokaságot-é? Paris nem volt nagyobb felakadásban a három istennő közt aranyalmájával, miut mi e terv sok jelességei között csudálásunkkal. Szerk.

**A vakok pesti intézete** számára novemberben gyült ujabb adakozások p. pénzben. Jelesen a **pénztár általános javára**: Lang Anna pesti lakosnő legatuma 4 frt.; a f. t. rosnyói káptalan 6 frt.; egy névtelen jótévő asszonyság Kőszegről 40 frt.; néhai Jalics Teréz assz. legatuma Budárul 4 frt.; M. K. és J. K. Gyarmatról 7 frt. 12 kr.; Greiner Katalin szül Markovics asszony legatuma 8 frt.; t. Hegedüs Sándor tb. úr mint kamatozó tőkét 200 frt. — **Az új ház fölépítésére**: a m. bányaszati hivatalnokok és munkások által 242 frt. 35 3/4 kr.; azon t. cz. bánya t. széke 26 frt. 14 kr.; t. Beretvás Albert úr n. körö[illegible] tanácsos gyüjtött 15 frt.; a t. munkácsi káptalan t. Csopei Antal munk[illegible]csi áld. pap által 10 frt.; Pohl János úr gőzhajókapitány 5 frt.; t. ns. S[illegible]prony vármegye 17 frt.; n. Stoffer József úr k. tanácsos 10 frt.; n. Bu[illegible] újvárosa 21 frt. 12 kr.; t. Andrásy Mih. úr Grassalkovich hg. javaiigazgat[illegible]ja önmaga 10 frt.; ugyan ő beszedett 56 frt.; t. Onody Vincze tb. úr 5 fr[illegible] t. Sághy Mihály úr 5 frt., t. Sendl kapitány úr 1 frt.; t. Feleiné asszon[illegible]ság 2 frt.; t. Benedek Ágoston 1 frt.; t. Veszprém vgye. gyüjtött 113 f[illegible] 24 kr.; n. Mo'or városa 32 frt.; sz. k. Bakabánya városa 5 frt.; t. D[illegible]brentei Gábor úr, tart. főbiztos s tb. 5 frt.; t. Hajós József tb. 5 fr[illegible] t. Kiss László tb. 5 frt.; t. Tahy József tb. 15 frt.; ngos. Zsedényi Edua[illegible] m. k. helyt. tanácsos 10 frt.; a pilisi járásbeli fő és alszbiró úrak gyü[illegible]töttek 360 ftt. 50 kr.; t. Majthényi I'nácz szbiró úr gyüjtött 91 frt. 30 kr[illegible] t. Mészáros Kár. főszbiró 125 frt. 2 kr.; t. Párniczky Eduárd 38 frt. 6/10 kr.; névtelenek 1 frt.; t. Földváry Gábor szbiró úr gyüjtött 2 frt. kr.; t. Bicskey Lajos főszbiró 52 frt. 52 kr.; t. Posta István orvostan[illegible] 12 frt. 38 kr.; t. Nagy György czeglédi plebános 10 frt. 16 kr.; öz[illegible] Grassalkovich Leopoldina szül. Eszterházy hg.nő 100 frt.; t. ns. Eszt[illegible]gam vármegye 12 frt. 4 kr.; t. Kecse Péter, tbiró úr 5 frt.; Párnicz[illegible] Eduárd szbiró úr pótlólag gyüjtött 30 frt. 30 kr.; t. Jeszenszky Kár[illegible] és Jeszenszky Gáspár uu. 10 frt.; m. gr. Ráday Gedeon 10 frt.; t. Ja[illegible]kovich Sándor tb. 2 frt.; ns. Vas vármegye gyüjtött 46 frt. 32 kr.; Nyáry Miklós szbiró gyüjtött 6 frt. 36 kr. — **Egyéb ajándéko[illegible]** Jerusalem prágai nagykereskedő fából faragott tapíntó betűket; Karcz[illegible] testv. pesti kalapkereskedők pedig a férjfi-növendékeknek posztósap[illegible]kat adtak. — Költ Pesten nov. 30án 1841. Gömöry Károly m. pénztárnok.

Budán, december 15d. 1841. A sinylők intézetének közönséges méltánylott üdvös léte folyvást talál gyámkezekre, s mindinkább gy[illegible] rapszik. Legközelebb mltgos gróf Batthyányi Józsefné, született Ta[illegible]nóczy Antonia, csillagkeresztes dáma, szaporítá azt egy bete -ágygy[illegible] Melly nemeslelküség, követésre méltó buzdításúl, ezennel hálásan kö[illegible] tudomásra hozatik. Fenső meghagyásból.

Külkey Henrik titoknok.

**Kérdés melly feleletet vár.** Közintézetek sikere főleg közönség bizodalmán épülvén, most midőn a *Kisfaludy-társaság alapt*[illegible]*kéjének* szaporitására alairási-ívek nyittattak s ekép a *közönség* uja[illegible] ajánlatokra felhivatott, mielőtt én is adakozásommal *a kijelelt* czélh[illegible] járulnék, én magam s többek megnyugtatásáért, *magának a társaság*[illegible]*nak* érdekében, *nyilvánosan azon kérdéssel* vagyok bátor föllépni: va[illegible]jon a *Kisfaludy-társaság alaptőkéje* biztos helyre van-é elocálva? mell[illegible]re a választ midőn nyilvánosság utján elvárnám, egyszersmind azon h[illegible]lyeket is kivánnám megneveztetni, hova a társaság tökéje gyümölcs[illegible]zés végett kiadatott. *) M. P.

*) Nem akarván megelőzni a választ, csak azt jegyezzük meg a kér[illegible]dés utolsó részére nézve, hogy illyesmit tenni közintézeteknél nem szo[illegible]kás, több könnyen megfogható okokból: más részről nem kételked[illegible]vén, hogy az adakozók, ha más uton kivánnak értesíttetni a pénze[illegible] állapotjáról, a szükséges tudomást maga helyén megnyerhetik. Szerk.

---

Az **XYZ-könyv szerzőjére nézve** ezennel nyilvánittatik, hogy ő a jövő évben is a ‚Világ' dolgozó társa maradand.

---

# Hirlő.


## Előfizetési Jelentés.

**Mult és Jelen** erdélyi politika és historiai hirlap a **Hon és Külföld** melléklappal a jövő **1842**d. évben is megjelenend eddigi alakjában, s a folyamatban lévő erdélyi országgyülést illető tudósitások és irományok pontos közlésével a szerkesztőség e lapok becsét nevelni törekszik. Az előforduló nevezetesebb politikai események szükséges és világositó historiai jegyzésekkel lesznek mindannyiszor egybekötve. Félévi előfizetési díj ja, hogy *rfrt. 12 kr. ezüstben: helyben 5 rfrt. ezüstben.* Minden [illegible] képviselőt nyer, előrefizetni; Bécsben a cs. k. főpostahivatalnál.

Sajtó alatt van

## Alföldi Levelek

**(1839—1840.)**

megtoldva egy bévezetéssel, és három függelékkel: örökváltság, közlekedési eszközök, és házi pénztár, s hitelintézet iránt.

Irta:

*egy falusi pipás nemesember.*


Tulajdonos **Borsos** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

101.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szombaton December 18kán.

„VILÁG“ politikai, tudományos, művészeti folyóirat. „ISMERTETŐ“ gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILÁG“ 1842dik évi folyamára.

**A „VILÁG“ folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő. — Ausztriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy czímeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat. —**

**Tartalom.** Magyarország: Kinevezés; névváltoztatási engedelem. — Közügy (Programmánk). — Tudósítás Hontmegye közgyüléséről. — Baranya megyei közgyülés. Vukovári levél: (Szerémmegye ujtisztikara; a Gergeteghi kolostor leégett, Parcsetics József k. tan. †). Rövid közlemény a hevesmegyei tisztválasztásról s uj tisztikarának főbb tagjai. Tudósítás az Ungh-megyei törvényszéki ülésekről, casino-gyülés és tánczvigalom. Szathmármegyének az általa kitűzött tisztválasztási gyülésre főispánjahoz intézett meghivó-levele. — Tudósítás egy Veszprémben alapitandó kisdedovó intézetről). — Külföld: Éjszakamerikai egyesült statusok (a democrata- vagy is torypártnak túlnyomó súlya jelentkezik sat.) Nagybritannia (a Törökországot támogató nagyhatalmak befolyása sat). Franczia-ország (a különszinü hirlapok Guizot és Thiers ellen vagy mellett. A Charivari elménczkedése a pairszékről Quénisset ügyében sat. Schweiz. — Görögország. — Szyria. — Vegyes közlések. — Őr: Ismét Daguerreotypiade. — Válasz a Kisfaludy-társaság részéről. — Igazító figyelmeztetés. — Hirlő.

## Magyarország.

A nmlgu m. kir. udv, Kamara a zombori megüresült kamrai kasznárságra Weindl Ferencz apatini kamrai ispánt; továbbá a hradeki megüresült számvivői ellenörségre Büttner József eddigleu hradeki erdő-szerszámvivői ellenört; nemkülönben a verschetzi k. sóhivatalnál megürült sóbeszedőségre Kulmann János szeredi k. sóhivatalnál ellenörködő mázsamestert; s ugyanitt ellenőrködő sómázsamesterré Zach Jánost, mázsássá Pázmán Jánost, mázsálóvá pedig Schwertner Lajost léptette elő: végre sópajtaőrré Raun József eddigleni hradeki k. sótisztségi gyakornokot nevezte ki. (Kamr. tud.)

Ő cs. s ap. kir Felsége Szlávi Istvánnak Buda sz. k. város tiszti alügyészének s kapitányi hivatala jegyzőjének, vezetéknevét ‚Zalafy‘ névre változtathatni kegyelmesen megengedte.

**Közügy. Programmánk.** Lapjaink új irányának életében e csonka félévet mármár bevégezzük. Új év áll előttünk, homályfedte eseményekkel, ölében hordva a mult idők gyümölcseit, s a Jövő csiráit; de elébb hogysem ránk viradna, s vele új pályarész kezdődnék, a közönségnek s magunknak tartozunk, vele néhány szót mondani hivatásunkról, s a módszerről, melly szerint annak megfelelni szándékozunk.

Rövid az idő, mióta politikai pályán ismeretes kezd lenni lapjaink iránya: azonban annyi figyelmet volt még is szerencsénk azok által ébreszteni, mennyi legbiztosabb kezességül szolgálhat arra, hogy ez irány megkezdése valóságos „kor-kivánás“, valóságos hazaérdek volt. Egyoldaluság emberlélekben is tökéletlenség; — mennyivel inkább állíthatni ezt a hazalélekről, a közgondolkozás sommájáról, azt mintegy eszmélni tudó erkölcsi egységet tekintve. Mi ország-életben ellenei vagyunk minden koczkáztatásnak; a ki nem így érez, annak nem drága az ő hazája, mert a mi szivünknek drága, azt koczkára nem bocsátjuk. A hazáját igazán szerető honpolgár tehát, valahányszor életbe mélyen vágó újitást tervez, mindannyiszor bizonyos szerény bizalmatlansággal viseltessék terve iránt, és ne gyülölje azt, ki tervének lehető káros oldalait fejtegeti, vagy hidegebb szempontot jelel ki a vizsgálódó lélek számára, honnan azután terve elsilányúl; mert ki hazáját s nem önmagát szereti, az inkább választja tervének, mint a haza érdekének szenvedését, romlását. Hol a terjedő irodalom, mint valami nyilvános hatalom, roppant erővel lép az élet mezejére mozgatni és rázni, dönteni és alkotni: ott a temperator nem lehet egyéb, mint kivánatos jelenet; — figyelmes eljárás nem lehet egyéb, mint áldáshozó. És azt hiszszük, hogy ha a közélet mezején a rázó erők irányában temperator szükséges: úgy sokkal józanabb és czélszerűbb hirlap ellenében hirlapot temperatornak állítni, mint az események hatalmára bízni e szerepet, és sokkal józanabb a megkezdett rázó erők mellé a temperatort mindjárt a mozgalmak indulásakor: mint „az ellenzések (contrapondium) letarolásával mindenhatóan létrehozott fejlemények határán „túl“ — felállítani. Ugyanazért, ha szinte lapjaink számára semmi más szerep nem jutott volna, a mérséklés szerepén kivül: — még ekkor is általok olly hazaszükséget pótoltunk, — mellynek hiánya épen az átalakulás korszakában legsajnosabb; mellynek kipótlása, épen az átalakulás éveiben legkorszerűbb, legbizonyosabban időohajtás; — ha az átalakulás czélját békés s a mindenesetre legbiztosabb törvényes uton akarjuk elérni —

De lapjaink azonkivül, hogy temperatorkép állnak a népvágyató eszmék rohama ellenében, barátságosan nyilnak meg a jó szándékú haladás elvének. — Mire nézve a megfontolás elvét választottuk pártszinünknek; és az igazság, méltányosság és hazaérdek teszik azon mérleget, mellyhez a javitási eszméket vezetjük, s mellyszerint azokat megfontoljuk. És ha így megfontolván valamelly javitási eszmét, helyesnek találtuk: nem késünk azt indítványkép lapjainkban is terjeszteni, s mástól terjesztve pártolni. —

Mivel pedig tudósítóinkat nemcsak gondosan megválasztottuk, hanem miután a botlás példáját egy másik lap egy évi roppant testében magunk előtt szemléljük, választott tudósítóinkat ismét és ismét kértük s kérjük a legszigorúbb hűségü tudósítások közlésére: ez által egyszersmind eszközlendőnek hiszszük, hogy lapjaink a kornak hű tükréül fognak szolgálni, — s legszigorúbb ellenőrködés által egyik pályatársunkat is vagy erre kényszeríteni, vagy a történetek számára felróni a becset, mit annak hasábjai a jövendőségre nézve érdemlenek. Ez utólsó pontban kifejezett hivatásunk által kettős hasznot kivántunk eszközölni, egyet a józanhaladási elv számára, az országot jelenben a mystificatiók káros befolyásától, melly a kisebb rész nagy lármájának túlbecsülésében rejlik, mentesítvén; másikat a történetek számára, midőn azokat a kétséges adatok felhasználásától egyrészt megóttuk, másrészt pedig nyelvet kölcsönöztünk az eddig többnyire hallgatásra kárhoztatott nagyobb rész érzelmeinek. —

E három hivatást: t. i. temperator-ét a népvágyató eszmék rohama ellen; — a haladási eszméknek megfontolását s terjesztését; — s a kor hű képének felfogását; — viselve szóban és tettben, úgy hiszszük, olly pályát nyitottunk az országélet mezején, mellynek erkölcsi becse van, és mellyen munkatársaink s tudósítóink tiszta önérzettel s azon öntudattal haladhatnak, hogy a korom, mellyet egy ellenkező irányu lap kezeikre mázol, nem egyéb, mint egy hivtelen vonással több azon kézben, mellyet annak szerkesztője csalóka ecsettel szeret feltenni publicuma számára. Ez a mi programmánk, melly szándékunkba fonta gyökerét, és hála jeles hazafiak munkaszerelmének, örvendve valljuk, hogy van erőnk szándékunk létesítésére, van reményünk, van öntudatunk sikeresen folytathatni a megkezdett irányt. —

A kitüzött czél nagysága nagy munkát, ez nagy tért kiván: mire nézve az ‚Ismertetőt‘ további elhatározó rendelésig nyugodni hagyjuk, s egyedül politikai közrehatásunknak engedjük hetenkint négy nagy ívre nyomatva terjedő lapjainkat. —

A „Világ“ benső elrendezése különben az előbbi marad. Nem lehet azonban munkaszerető hazánkfiait nem figyelmeztetnünk azon fontosságra, melly a külföldi hirek használatában, s e czélra az olvasó közönség elfoglaltabb részének számára nézpontok felállításában rejlik. Tudják honosink igen jól, hogy [illegible] sovár szemei részben külföldre függesztvék; [illegible] keik sietnek jobb reggel hajnalát látni; [illegible] délre nyugotra a láthatár szélén fe[illegible] az, mint bálvány-oltárra áldozott po[illegible]

A ki ez érdemben az igazság szövétnekével előre lép: az korunknak valóságos jóltevője. — Mi valamint külföldre igen nagy gondot fordítandunk; hivatalunkat alkalmas dolgozókkal elláttuk: ugy örömmel veendjük a külföld ügyeiről irt eredeti értekezéseket. — A coniecturák csalnak; a történet túl lép a jövendölés határain: de a nézpontok s elvek átkristályozódnak az olvasó ereire: s ez a valódi haszon, mert tanít a nemzetélet folyását megitélni, s tanít átlátni, milly nehéz az elszórt magvakból kiismerni a nemzetélet jövendőjének virágát. —

„ÖR"-ünkben helyt engedünk értekezéseknek, polemiáknak, czáfolatoknak, könyvbirálatoknak, érdekesb hireknek, s egyes adatoknak. — „Hirlőnk"ben pedig mindenféle hirdetéseket a legjutalmasabb áron közlendünk. —

Az előfizetés feltételei is e részbeni hirdetésünkben foglalvák: és így nincs más hátra, mint lelkiismeretes és buzgó működésünk részére a közönség kegyességét ismételve kikérni.

A Szerkesztőség.

**Ipolyságh**, december 8kán. Hont vármegye novemb. 29kén kezdett és egész héten át tartott évnegyedes közgyülését elnök másod-alispán megnyitván, indítványba hozta a kisgyülések eltörlesztését, részint mert az adózó nép által kiszolgáltatni szokott előfogatok, a szegénység kárával történnek *), részint mivel a jegyzőkönyv hitelesítése a közgyülési tanácskozások idejéből sokat elvon **). Ezen indítvány elfogadtatván, továbbá előterjeszté a népnevelésnek, s egy tűzkármentő intézetnek, addig is mig e tárgyakban országos rendelkezés történendik, szükségét. Mire választmány neveztetett, tervet készítendő, ezek miképeni létesítése iránt. Az indítványozó B. P. ur, a mostani szük évben adózó népünk nyomorú állapotját kiemelve, ebből egy tartalék-magtár alapítása szükségét következtette; mire szinte választmány neveztetett, melly hogy előmunkálatiban annál biztosabban eljárhasson, Nógrád megye***) megkéretni rendeltetett a már kebelében létező illy magtárok alapelvei megküldésére. — Ezek után olvastattak: Csanádnak a mészárszéki úrijog eltörlése, s Borsodnak a papi jószágok egy részének, a népnevelésre leendő elvételéről, szóló levelei: mellyek az országgyülési utasítást készítő választmányhoz utasíttattak; Fejér-megye felszólítása következtében pedig a gyosirók végett ő fensége a Nádor Fejérmegyét pártolólag megkéretni rendeltetett. — Zólyom megyének a vegyesházasságok tárgyában hozott, s ezúttal közlött ujabbi végzése pártolásra nem talált. — Beregh megye levele folytában a laibachi kerület által, egy utazónak azon oknál fogva történt visszautasítása végett, mert utikönyve magyar nyelven vala szerkesztve, ő Felségéhez alázatos felirás rendeltetett. — A nmlságú Helytartó tanács által a lithographia tárgyában küldött k. intézvény ellenére, ennek használása elrendeltetett. — Hogy az olvasó a honti lithographiárul értesüljön, röviden megjegyzem: még 1836dik évben az akkori főjegyző által indítványoztatott: miképen a jegyzői irnokok elégtelensége miatt, azok szaporítását a nm. Helyt. tanácstól többszöri kérelmező felirás következtében sem érkezvén kedvező válasz, ennek pótlásaúl lithographia szereztessék. Mi el is fogadtatván, az önkénytes adakozás utján begyült öszvegen, annak megvásárlása egyik táblabiróra bizatott, ki némelly akadályok miatt, ha jól emlékezem 1839ig, meg nem szerezhette. Végre sikerült három év mulva, 1839ben, a lithographiát Ipolysághou a gyülések helyén, jelesül a vármegyeháznak azon részében, hol a jegyzői hivatal szállásoz, felállíttatni. Eleinte nagy buzgósággal megkisérteték annak használhatása, de mielőtt az azzali bánást egyik vagy másik tag magáévá tette, avagy ehez értő ember szereztetett volna, néhány nem sikerült próba után abban hagyták, s pihent száz ollyféle intézettel együtt, mellyeket a megyék nem elég készültség mellett szalmatűzzel megindítani, s eredmény nélkül abban hagyni szoktak. Mármár alig volt ember, ki a lithographia létezéséről csak gondolkodott volna, mert azzal használhatólag soha e mai napig egy betű sem nyomaték, sőt mint fölebb említtetik, a próbatételeket is megunták. Ekkor ismét érkezik egy felsőbb rendelet, miszerint a lithographiával élés tilalmaztatik. Sok embernek csak akkor jutott eszébe, hogy van lithographia! de egyszersmind eszébe jutott az egyik résznek, hogy a lithographia kérdése valaha nagy szerepet játszott Erdélyben az 183$^{2}/_{6}$dik évi országgyülésnek elején is, és így eszébe jutott, hogy az liberalis, oppositio, vagy isten tudja mi, de ollyféle eszme, mi ez időben dicsőséget szerezhetne a megyének, s mivel úgy is sok megyének megvan már a maga kedvencz tárgya, legyen hát Hontnak is valami különöse. Igy tehát vastag tévedésben van mind azon tag, kik más megyékben a lithographia tárgyában Hontot mint gyakorlatilag lithographiával élő megyét példaúl felhozzák. — Továbbá tanácskozás alá vétetett a bakabányai rom. cath. vallású segédlelkész által elmondott egyházi beszéd következtében kiküldött választmány hivatalos jelentése; mellyből kivilágosulván, hogy az említett lelkész az általa használt szentirás szavaival, az evang. vallást követőket megsértette, s az ottlakó r. catholika vallásuakat felszólította, sőt ingerlette, ne engednék gyermekeiket az ott alapított vegyes iskolában taníttatni. (Szép s talán egyetlen példa hazánkban, hogy az ágostai valláson lévő gyermekek a cathol. gyermekekkel ugyanegy oskolába járnak, és csupán a vallási oktatás különbözik). E választmány jelentésére végeztetett: Primás ő hgsége tisztelettel megkéretik az iránt, hogy az említett segédlelkészt Bakabányáról elmozdítani, elkövetett hibájaért megbüntetni, s arról a megyét tudósítni méltóztassék. Ezen kényes tárgy elég kiméletességgel tárgyaltatott, noha voltak, kik — a mult országgyülésen a szólásszabadság tárgyában mal-à-propos beszőtt, és azért általános kedvetlenséggel fogadott „fekete-köntösü papok" megemlítőjének vezérlete alatt — a többször felhozott segédlelkészt ügyészi vádpőrrel megtámadni sürgették, de pártolást nem nyertek. Ezek után a megye belviszonyait és ügyeit érdeklő tárgyak vétetvén fel, a tanácskozások tűrhető mérséklettel folytak, egy inkább mulatságos mint boszantó intermezzót kivéve, midőn az adókivetési kérdésben szóló egyik táblabirónak szavába vágván — egy, az álgyú melletti szolgálatban több mint a Corpus Juris olvasgatásában időt töltött tisztviselő, pusztai suhanczhoz illő hangon — helyéből felkiálta „azt táblabiró ur nem tudja" — mire válaszoltaték: lehet a fenforgó dologban tévedésben vagyok, mert factumról van szó, és ez esetben magamat felvilágosíttatni kérem; azonban mit tudnom kell, azt jól tudom; de a felkiáltó úr azt sem tudja, mit nemcsak mint birónak, de mit egy patvaristának is tudnia kell; mert a köpönyegre irja a birói itéleteket. — Mire a kiáltozó hős „ez rágalom" mondása mellett magát a fönebbi vádtól tisztítandó, felhozta a pörtárban találtató (összesen 5—6 előtte folyó) pörét, s kisült: hogy nem ugyan valami fehér posztóköpönyegre, — mint vele talán néhány baráti gondolák, — hanem a pör köpönyegére irta az itéletet. Mire a Rendek többsége elmosolyodván, tovább folytatta a tanácskozásokat. A.B.C.

**Pécs**, december 4kén. Baranya megye Rendeinek nov. 22kén kezdődött s mai napon befejezett közgyüléséből: 1) a nm. udv. kanczellária azon k. parancsa iránt, miszerint a kéméndi plebánosnak hivei ellen papi járandósága megtagadtatása miatt az illető úriszéken indított s feljebbvitel útján a megyei törvényszéken is megbirált perben hozott birói itéleteket megszüntető s e tárgyat politikai utra igazító helytartó-tanácsi intézvényt meghagyva a megye oda utasíttatott, hogy az érintett intézvényhez alkalmazkodjék, a tisztelt főkormányszékhez ujabb felirás intéztetni határoztatott, azon alázatos kéréssel: hogy miután a kérdés törvényes uton két törvényes bíróság által biráltatott volna meg, törvényeink világos rendelete szerint pedig törvényes birói itéleteket politikai uton a Helytartó tanácsnak leszállítani s végkép megszüntetni hatalmában nem állhat, azon k. intézvényt megszüntetni, s ez által a két törvényes bíróság meghozott itéletének ez uton leszállíttatását ellenzeni méltóztatnék. — 2) A g. n. egy. iskolai igazgatóság feljelentése következtében a nmlságu Helyt. tanács által meghagyaték, hogy miután a gyermekek iskolába nem járnának, a szülék gyermekeiknek iskolába küldendésére szoríttassanak, ezen k. intézvény foganateszközlés végett a járásb. tisztviselőknek kiadatni határoztatott, egyszersmind pedig egy tisztviselőnek indítványa következtében a népnevelés szent ügye kérdésbe jövén, az egész közönség által meleg kebellel fogadtatott; s ímez üdvös tárgynak legczélszerübbé tétele iránti véleményadásra másod-alispán Majláth György elnöklete alatt választmány neveztetett ki. — 3) Börtöneink rosszak s czélirányталanok lévén, azok helyett új börtön s dolgozóház építhetéseért a Helyt. tanács megkéretvén, a fölterjesztett terveket több észrevétellel most visszaküldötte, mellyek is az e tárgyban kiküldött választmánynak olly utasítással adattak ki, hogy azok nyomán ujabb tervet készíttetvén azt bemutassa. — A honi czukorgyárokban készítendő czukor megbélyegzése iránti k. intézvény, mennyire a vám- és harminczad-hivatalokat érdekelhetné, tudomásul vétetett; mennyire azonban ez által a tulajdoni jogok megszoríttatása eszközöltetnék, iránta ovás tétetett. — 5) Ő cs. kir. fenségének, az ország Nádorának a nemzeti szinházra tett országos ajánlatok minél előbbi lefizetését sürgető k. felszólítására határoztatott: hogy mindazok, kik e részben a rájok esett járandóságot még le nem fizették, ezen törvényes kötelességjöket f. évi decemb. utolsó napjáig okvetlen teljesítsék, a tisztiügyésznek pedig már eleve meghagyatott, hogy mind azok iránt, kik a mondott napra eleget nem teendnek, törvényszabta uton járjon el, a már bejött s még bejövendő pénz a pécsi sóhivatalnak lévén átadandó. — 6) Beregh megyének a hónapok új elnevezését tárgyazó levele egy pártolót sem nyert; ellen-

*) Ez argumentum minden közgyülésre, sőt minden megyei eljárásra is rá illik, s így kelletinél többet próbál.

**) Hát az eddig kisgyüléseken fölvétetni szokott tárgyak nem vétetnek fel a közgyülésen? s ha igen, nem kell erre is idő? sőt a közgyülési jegyzőkönyvek hitelesítésére is idő kell! Vagy talán csak az [illegible] mondatott czifra, divatos első napi tárgyak jegyzőkönyvei [illegible], hogy [illegible]

[illegible] képviselőt nyer[illegible]vékről, minden mi történik és nem történik, [illegible] csak egy harm[illegible]lást érdemel Nógrád megye s annak egyes [illegible] esetben [illegible]ő illy magtárokról, — mielőtt biztos [illegible] a közönség előtt eleve korán fel nem [illegible]

ben 7) a vándorkönyvek iránti s az előbbinél érdekesb tartalmú levele meleg részvétre találván, felirás határoztatott, melly azonban nem egyedül a vándorkönyvre hanem minden utilevélre kiterjesztetett. — 8) Az „Egyházi névtár“ kiadójának levele tudomásul vétetett. — 9) Verőcze megye folyvást latin nyelven levelezvén megyénkkel, felszólíttatni határoztatott, hogy ezentúl a törvényhez alkalmazkodva s Szerém megyének példáját követve magyarul irjon, különben megyénk azon kellemetlen helyzetbe jő, miszerint latin leveleit olvasatlanúl visszaküldeni lesz kénytelen. — 10) Fejér megyének az országgyülési RR. naplójának jövőre gyorsirók által vezetendése iránti levele az országgyülési utasításokkal foglalkozandó választmánynak kiadatni rendeltetett. — 11) Thurócz megyének a papi-főispánok iránti levele tudomásúl vétetett. — 12) Felolvastatott Csanád megyének a mészárszéki jogokat eltörleszteni ohajtó levele; de mivel ez a törvény szentesítette tulajdoni jogba vág, mellynek sérthetlensége felett őrködni a polgári társaság legfőbb kötelességei egyike, tehát pártolást egyáltalában nem nyert; volt ugyan, ki annak eltörlesztetését nem épen feltétlenül, hanem tökéletes kárpótlás mellett javaslá; miután azonban kimerítő, és főleg azon körülményt, vajjon ki által és mi módon történjék az érintett kárpótlás, felvilágositó javaslattal elő nem állott, pártolókra nem talált. — 13) Borsod megyének a papi jószágok elvétele és jövedelmeiből felmaradandó résznek iskolák felállitására s a meglevők czélszerű elrendezésére, tanítók kiképezésére s illendő fizetésökre, egyszersmind más közhasznú czélokra leendő fordítását érdeklő levele — élénk vitatkozásokra adott alkalmat; találkozott, ki azt azon okbul is ohajtá, mert a főpapok sok ezret küldöznek ki az országból kardináli kalapokért (!!) Egy jeles táblabiró azonban felvevén a borsodmegyei levél alapjait, szerényen mutogatá, mikép az abban felhivott amortisatioi törvény nem a papijószágok elvehetésére, hanem inkább annak ellenkezőjére mutat, mert ha a papijószág nem volna a papok törvényes tulajdona, hanem midőn tetszik, tőlök elvenni lehetne, nem volna szükség azon törvény alkotására, bár mennyi javakat szereztek is; — de a papság által jövedelmeikből évenként fizetni kellő felsőbb rendelet sem gyámolíthatja Borsod megye kivánatát, mert e rendeletet is az ország RRdei törvény- s tulajdonjog-sértésnek látván, az országos sérelmek közé sorozták; — azon fejedelmi congressusból, midőn még a kormányzó papi személyek birodalmai s javai is eltörültettek, felhivott okoskodása a tisztelt megyének pedig meggyengül azon kérdés által: vajjon az érintett papi személyek azon alkalommal az igazságnak-é, vagy talán az erőnek valának engedni kénytelenek? ő tehát azon czélt, mellyet ns Borsod megye elérni törekszik, szentnek és üdvösnek látván, egész erejéből pártolá, azonban a módokat, mellyek annak elérésére használtatni ajánltatnak, mint törvénybe s tulajdonijogokba legmélyebben vágókat egyátaljában el nem fogadá; illy értelemben nyilatkozván még több szóló is, határoztatott: „A népvelés — ezen a haladás legdicsőbb eszméje, nem talált idegen kebelre e ns megye Rendeinél, kik ezen üdvárasztó tényt hő érzettel fogván fel, ennek minél czélszerűbben leendhető foganatosítására terv-adás végett egy választmányt meg is bizának, — de ns Borsod megyének, az ezen czélnak elérhetésére javasolt mód gyanánti véleményét, miképen az egyházi személyeknek javait kellene elvenni, s azok felesleg jövedelmeiből a népnevelésre me.kivántató költségeket fedezni, már azon legegyszerűbben tiszta s alapos okbul sem látják elfogadhatónak, miszerint egy a jelenkor legdicsőbb ohajtásának létrehozásával legkevesbbé sem akarnak egy századok által törvényesített másik jogon, t. i. a tulajdonnak sérthetlen szentségén, csorbát ejteni.“ — 14) Tolnamegyének levele, melly Erdélynek Magyarországgal egyesülését tárgyazza „az országgyülési utasítások készítésével megbizatandó választmánynak, annak idejében, kiadatni rendeltetett.“ — 15) A pesti reform. főiskola iránti megkereső levél megyeszerte hirdettetni rendeltetett. — 16) Kisdedovóintézet tárgyában érkezett levél pedig a népnevelési tárgyban megbizott választmánynak véleményadás végett kiadatott. — 17) A drávai átvágások tárgyában szükségesnek látván a RR. egy a Dráva-folyam kanyarulatit magában foglaló generális mappának megszerzését, az iránt a kellő rendeletek megtétettek; továbbá ő Felsége alázatos felirással megkéretni rendeltetett, hogy az e tárgyban kiküldött kir. biztos olly hatalommal ruháztassék fel, hogy azon határozatok s végzéseknek, mellyek biztossági ülésben a megyék közmegegyezésével s hozzájárulásával hozatnak, végrehajtását foganatosíttathassa. — 18) Egy tolvajságnak megvizsgálására kiküldött járásbeli tisztviselőnek hivatalos jelentése felolvasásakor kisülvén, miképen a kérdéses büntettben a pécsi árvaház volt gondviselője aligha bele nem keverednék, minthogy egy részről kétségbe hozatott volna, vajjon a papi személy a II rész 44dik czimjében érintett eseteken kivül eshetik-é bűnjogi tekintetben világi bíróság alá, — a tárgynak minden oldalruli komoly megfontolása s megrostálása után minthogy a büntető tőévényhatóság több hazai törvény értelméből s rendeletéből criminalis esetekben egyedül csak a világi törvényhatóságot illethetné, de különen is ennek gyakorlata már az egyházi szelídség tekintetéből is ahoz illő nem lehetne, továbbá sarkalatos törvényeink szerint az egyhazi személyek egyéb nemesekkel egyenlő törvények alatt állván s ezek fölött nagyobb kiváltsági jogokkal, kivált a büntető törvényre nézve nem birhatván, ennél fogva a papi személyeknek criminalis esetekbeni megitéltetését egyedül és kizárólag a világi törvényhatóságnak törvényszerűleg tulajdonítván megyénk Rendei, a kérdéses esetet körükhöz tartozónak elhatározák, és az ezt tárgyazó irományok felolvasása után az említett papiszemélyt, mint ki ellen az orgazdaság gyanúja nagy mértékben mutatkozék, büntető vád alá vetetni rendelték, s e végre tisztiügyészöket az illető irományok kiadása mellett elutasiták. — 19) B —. urodalom folyamodása következtiben kiküldött választmánynak jelentése beadatván, miután abból kivilàglott volna, hogy a Dunának az uradalom által tervezett átvágása által a dunai hajókázás mintegy 2500 vont ölet nyerend, a nagy munkával eddig készített dunai töltések pedig ezen átvágás elmaradásával a nekik tüző Duna-folyam árja által elszaggattatva több adózó helység a hullámok martalékjául esnék; nemkülönben, hogy az érintett uradalom ezen áltmetszésre 4000 p. frtot az ott munkálandó adózók közt felosztandókat ajánlott légyen, mind ezeknél fogva a kérdéses átmetszés elkerülhetlen szükségét s kiszámíthatlan hasznát a megye Rendei átlátván, azt véghezvitetni elhatározák, s az e tárgyat érdeklő iratok s rajzokat megvizsgálás s helybenhagyás kikérése végett a nm. kir. Helytartó tanácsnak felterjeszteni rendelték, az urodalomnak pedig, nagylelkü ajánlataért köszönetet szavazván, azt a jegyzőkönyvbe is érintetni határozák. — 20) A marhahús fontja 9 krról 10re, sörtéshusé pedig 10ről 14re emeltetett. — 21) Jövő közgyülésünk 1842dik évi febr. 28kán veendi kezdetét. —

**Vukovár**, dec. 7 Szerémmegye ujtisztikara. Nov. 23. tartatott Szerémvmegye tisztválasztó gyülése, Bitto Albert udv. tan. és főispáni helyettes ur elnöklete alatt. Első alispánná lőn köz felkiáltással: Zsitvay József, 2dik alispánná szavazati többséggel: Cseh Eduárd; fizetéses táblabirákká: Püspöky Mihály és Rogulics Demeter; főjegyzőkké: Dubravai Dubravay Nep. János, és Krájcsovics Ferencz. tbk.; aljegyző: Szalay Nikodem; tiszteletbeliek: Nagy Incze tb. és Szüry Lajos; főügyvéd: Gazapy Ferencz; alügyvéd: Gvozdánovics János; tisztb. Petrovics Pál; levéltárnok: Kovácsy Ignácz tb.; főadószedő: Rogulics János; aladószedő: Parcsetics Márton; particuláris adószedő: Nagy Károly. — Vukovári járás főszbirája: Szalay Károly; alszb.: Stoicsevics János; esküttek: rákoczi Parcsetics Imre, szolgabirói ranggal és Samphir Anasztáz. Illoki járásban főbiró: Urbánecz Mihály; alszb: Marso Alajos; esküttek Novics György szolgabirói ranggal s Mikovics Demeter; tlbeli: Kovácsics József. Ireghi járásban főszbiró: Mladenovics Trifun; al: főbirói ranggal, Jancso István; esküdtek: Gazapy Károly és Sánta István Román. Megyebeli földmérök: 1sö, Lang Lajos, 2dik Jeroszlavszky Eugén; tisztbli: Baky János. Csendbiztosok: Stvrteczky József s Jánochna Antal. Szalmabiztosok: Svagell Ferencz, egyszersmind előfogatói biztos. Vukováron: Vicze Ferencz, Preydigo Pál s Báics Demeter. Orvosok, fő: Furiákovics Antal; 2dik: Streim György; tltbeliek: Furiákovics Ernő és Denk Ferencz. Seborvosok: Énekes József, Gernáth János, Pillinger Mihály, Vessely József, Szegedy Mihály, s Kovács József. Várnagy: Muics József. Irnokok: Balogh Sándor, tltbeli eskütt ranggal, Persztatics Ferencz, Riczoffy János, Rappuhu Eugén, Klobu csár Gyula és Laczkovics Ferencz.

— Nov. 24kén éjfélkor a keleti anyaszentegyházhoz tartozó s n. Szerém vmegyében keblezett 12 zárda közől a legszebb s legnagyobb, t. i. a Gergeteghi két-emeletü kolostor leégett, s a hirtelen repülő lángok, — a templom a négyszegü épület közepén lévén, — a toronyba csaptak, itt a harangokat elolvasztak, s valahol csak gyulékony anyagra találtak, mindent fölemésztettek; — a barátok, az ugynevezett görög kalugerek, más zárdákban kényszerültek tél idején menedéket keresni. 20,000 frtra könnyen felrug a kár; de az említett kolostor, melly többi ékes szépfekvésü társival Szerém megye kellemes táját mintegy angol kertet különösen díszesité, kir. adomány mellett bir egy ‚Neradin‘ nevü helységet, azon kis faluján kivül, millyen minden kolostor előtt a zárdáról nevezve létezik, s közönségesen Pernyávornak hivatnak; lásd az 1751: 38. t. cz. s igy kárát pótolhatja. — Végre gyászhirül közelhetjük, hogy idősb rákoczi Parcsetics József kir. tanácsos és t. n. Szerémmegye hüzamosb ideig volt rendes alispánja, életének 81dik évében Eszéken octob. 14kén meghalálozott. Elhunytát egyetlen fián ifj. Parcsetics József szerémi kerületben tartománybiztoson kivül ennek gyermekei u. m. Parcsetics Imre n. Szerémmegye szolgabirája, hitvesével b. Prandau Adéllel — leányai Izabella, Hermine, s Henriette kisasszonyival számos tisztelője s barátja kesergik.

**Heves**, dec. 13. A várva várt tisztujitási nap, melly, Hevesre nézve egyszersmind önmagában felelet leend ama [illegible] ki Hevesben a számtalan heverő közügyekre fe[illegible] zások reményének hajnala? — végre[illegible] vigadnak embereink zenénél, s tudj[illegible] De a mi önöknek bizonyosan várati[illegible]

toll, nincs párt ellenünk. Hevesben? nincs párt? kérdik önök csodálkozva; én csodálkozom magam is, s azt mondom nincsen, ma legalább nincsen, a tisztujitás napjának reggelén; s ha holnap leszen, már alkotott tisztikart fog találni a zöld asztal mellett hihetőleg élénk mozgásban megyei dolgok körül. A fejér tollasok élénk mozgalmat fejtettek ki határnap előtt, csatára valánk készülve, azonban most egyszerre a pártvezérek más szélnek bocsáták a dagadozó vitorlákat s a csatamezőt tisztán hagyták. — Embereink Brezovay József volt tiszteletbeli főjegyzőt s Földváry György volt főbirót ohajtják, s hogy ők e megyének főtiszviselőji, kérdést alig szenved. — Adjon az ég tartós békét soká szenvedett megyénkre; mi érezzük, hogy a „Világ"-ként ebben van a boldogság feltétele, s ugyanazért megyénk, mint ép egészséges test igyekszik is ki — választani a háborgató kóranyagot. — Részletesben, ha végeztünk

**Unghvár**, november 30kán. Ungh megyében a törvényszéki ülés nov. 15kén vevén kezdetét, polgári törv.székeinken ezuttal kevesebb per jött törvényes vizsgálat alá; de annyival több tárgyaltatott fenyítő-törvényszékeinken, hol is börtöninkbe elzárt, s a t.székek kezdetével elitélt 77 rabon kivül 68 itéletnélküli rabok közül 55 végkép elitéltetett, kettő fenyitő-kereset (actio) alá vétetni rendeltetett, kettő pedig tárgyaltatás alá nem jöhetvén a hátralevő 9 raboskodónak kész, de a fixumok berekesztése miatt fel nem vétethetett pereik H. A. tiszti-főügyészünknek különösen, s általa az egész tisztiügyészi karnak ritka munkásságát, s a szerencsétlen rabok iránti valódi részvétét eléggé nyilvánítják. —

Casinoi gyülésünk, az alapszabályok megnemtarthatása tekintetéből nov. 16káról 18kára áttétetvén, sept. elején tartatott közgyülésünk jegyzőkönyve meghitelesíttetett, — minek következtében a sinylődő emberiség enyhitésére szolgálható kórház alapjának megszerezhetésére adandó tánczvigalom, mellynek előleges költségei, úgy a tartás módjának tervezése, s idő meghatározásának kijelölése t. Fischer Károly kamara-uradalmi praefectus úrnak, mint a jó rend, s finomabb izlésről rég ismeretes egyénnek elnöklete alatt tek. Kandó Kálmán és Szathmáry Pál urakra, mint ugyanezen czélra megkért küldöttségre bizatott. Jelentéseik nov. 25kére áttett közgyülésre beváratván. — De a mennyiben e közgyülésre kitüzött határidő a katonai élelmezés, s kaszárnyák épitése kijelölésére megérkezett orsz. küldöttség megyénkbeni foglalatoskodása, elnökünknek és számosabb casinoi tagnak Tvenóczon Katalin-névnapi lakomán késő estig lett elmaradása miatt elmulasztatott volna, az ez iránti casinoi rendelkezés is a január hónapban tartandó közgyülésre halasztatott.

November 24kén a megyénkben divatos Katalin-napi tánczvigalom várakozásunkat felülmulá. Nevelé annak becsét Eisenkolb Károly volt kassai casinoi vendéglő, különösen a táncztereminek ujonnan kifestetése, csinos elrendezés, pompás kivilágítás, továbbá díszes csemegetér, s válogatott étkek s italok pontos és jutányos áron kiszolgáltatása által. Nemkevésbbé víg és élénk volt a novemb. 24kén adatott polgári bál is. G. M.

**Szathmár.** Itt küldöm a szerkesztőségnek azon levelünk mását, mellyben az általunk kitüzött tisztválasztási gyülésre megyénk föispánját meginvitáltuk. — Ne ütközzenek meg rajta uraságtok; miért legyünk mi jobbak másoknál; miért ne ragaszkodnánk mi is „eddigelé gyakorlott választási jogunkhoz", ugyanazon levélben, melly által főispánunkat „eddigelé gyakorlott határidőszabási jogából" minden további cerimonia nélkül kizárjuk. Nem tudják azt önök, hogy most — hála a képzelt szabadelmüség istenének! — azon kort érjük, mellyben a municipiumok elveül választottuk: — facio quia possum? És miért ne tennők? hiszen ha a törvényt egy kissé megtapodjuk, éljent kapunk érte, büntetni pedig, senki sem — büntet. — Ime a levél tartalma: —

„2833. Méltóságos Báró s Főispán ur! Folyó évi szentivánhó 1ső napjáról 18,299 sz. a. a nmlgú Helytartó tanácstól érkezett kegyelmes intézvényben tisztviselőink számának négy szolgabirákkal leendő szaporítása megengedtetvén, hazafiui bizodalommal kérjük Nagyságodat, mint megyénk szeretve tisztelt főkormányzóját, hogy eddigelé gyakorlott választási jogunknak sértetlen tartása vegett ezen négy szolgabiráknak törvényszerüleg leendő elválasztására decemb. 6án tartandó közgyülésünkben személyesen jelen lenni kegyeskedjék, a kik egyébiránt sat. Költ Nagy-Károlyban 1841 évi septemb. 13án tartott közgyülésből. Szathmár megye közönsége." —

**Veszprém**, nov. 2kán. Alig van, mi századunkban az emberiségnek jótevőségbeni haladását, és népnevelés iránti nagy érdekét jobban tanusítsa, mint a jól rendezett kisdedovó intézetek hol a 2—7 éves kisdedek testi nevelésén kivül a szívképzésre, értelemfejlesztésre, nemzeti érzet müvelésére, s különféle müügyességre is kitünő szorgalom fordíttatik. A kisdedovó intézetek, a legüdvösb eredményeket szülik, az iskolára — mellyre a gyöngéd koru ifjuságot elkészítik, s igy az iskola már kész szántóföldbe hintendi [illegible], hogy [illegible]; a szülei házra, melly áldásteljesen fog gyara- [illegible] képviselőt nye[illegible] emberségre nézve. — Illy példány-kis- [illegible] csak egy harm[illegible] vénk kebelében leendő fölállítását ha- [illegible] esetben [illegible] gyülés alkalmakor Veszprémmegyé- [illegible] elyéül pedig, létesítése iránti terv

készítésével, a közügy iránti lelkes részvéttel viseltető gróf Eszterházy Pál ur elnöksége alatt megbizott t. választmány Pápa mezővárosát tüzte ki; — a szükséges házépitésére megkivántató költségeket s alapitványi összeget önkéntes ajánlatok utján kivánván megszerezni, az illető megyei földes uraságok ezen üdvös intézet iránti részvétre hazafiui tisztelettel elnökileg fölszólíttattak olly kéréssel, hogy e czélra teendő ajánlatukról, legyen az tégla, fa, mész, vagy pénz, f. é. december hónap végeig az elnököt tudósítni méltóztassanak; — több ügybarát is megkéretett aláirók gyüjtése végett olly megjegyzéssel, hogy az aláirási ívet szinte f. é. december végével Veszprémbe alulirt választmányi jegyzőhez, az ajánlandó pénzbeli összeget pedig vagy Veszprémbe Zsoldos Ignácz, vagy Pápára Tóth Ferencz superintendens és táblabiró urakhoz vissza- és elküldeni síveskedjenek; végre ezen intézet javára tánczvigalom is fog tartatni, s az ennek elrendezésével megbizottak, azt különféle munkák kijátszásával ohajtván összekötni, e végett a kisdedek nevében ezen üdvös intézet iránti részvétre a szépnem is hazafiui tisztelettel megkéretett; bizton reméljük a nemzet szellemi fölvirulását szívén viselő szépnem nagylelküségétől, hogy ennek létesítésére, mellynek eszméjét a külföldről édes hazánkba először is gyöngéd női kezek ültették át, kézimunkák készítése, vagy egyéb ajándékok ajánlása által segédkezeket nyujtani síveskedendik Kolosváry János, m. k. választmányi jegyző.

Legujabb hírek szerint a Hevesmegyei tisztválasztás f. h. 14kén Egerben megkezdődött s kevés óra alatt béfejeztetett. Választattak: Első alispánná Brezovay József (volt országgyül. követ); 2dik alispánná Földváry György. Főjegyzővé Vratarics Károly. Főügyészszé Földváry János. Főadószedővé Kanyó Gábor. Főszbirákká Blaskovics Gyula, Okolicsányi Gusztáv, Fehér István, Almásy László. — **Részleteket és a tisztikar egész lajstromát jövő számunkban.**

## Külföld.

**Éjszakamerikai egyesült statusok.** Tyler ismért kettős vetoja nem hangzott el nyom nélkül az amerikai népnél; az elnökség ezen jogának szokatlan gyakorlása behatott a nép szellemébe, s a létező pártok nézeteinek módosításába Harrison választásánál a whig-párt győzödelmeskedett, melly, ellentétben az angollal, itt conservativ-nek neveztetik; most, úgy látszik, e párt hatalma enyészni kezd, s a democrata- vagyis tory-párt előbbi *túlnyomóságát ismét* visszanyeri; legalább mindenütt, hol *választások történnek*, *győzödelmeskednek* a *múlt congress-ülésbeni oppositio emberei.* Ebből láthatni, milly sokszor megesik, hogy a politikai pártoknál a győzelem pillanata, erejök hanyatlásának is kezdete. Az utolsó elnökválasztásnál a whigpárt mindent letiprott, s nála divattá lett mondani, hogy az ellenpárt megsemmíttetett; s im, alig egy éve még ezen diadalnak, s a whigek hatalma enyészőfélben van. — Emlékezünk mi is azon napokra, midőn vágyatóink tág torokkal hirdeték partjok nagy számát s erejét, s a megfontolóktól azt is megtagadák, hogy barátaik serege pártot képezzen; és a megfontolás emberei, úgy látszik, szaporodnak nálunk is: mert látják, hogy nálok nem arról van szó: haladjanak-é? hanem arról: miként haladjanak, hogy a státusalkotmány gépeiből az akadályozó szegekkel együtt azok is ki ne vonassanak, mellyek hiányával a gép kerekei feltartóztathatlanúl forogván, az egész alkotmányt megdöntsék. Ugy hiszszük, van ezen életerős nemzetben annyi ész, hogy saját lába alá a fát nem vágandja: hanem ovatosan nyesendi le a fattyúnövesü ágakat, s hol kell, a törzsbe oltandja a szükséges csemetéket! — Egyébiránt, hogy visszatérjünk Amerikára, annak jelen helyzetéről következőleg ír a Times egyik levelezője: „A nép tömege egyszer liberalisnak, máskor conservativnak szokott latszani, hanem ezen ingadozások csak azon embereihez hasonlítnak, ki teher alatt nyögdel, s annak viselését úgy véli könnyíthetni, hogy azt időnkint egyik valláról másikra ölti. Amerikában legérezhetőbb egy valódi státusrendszerítésnek hiánya, s mivel az amerikaiak pénzszerető kereskedőnép, nem csoda, hogy az utolsó elnökválasztásnáli többség ezen érzetét nemzeti-bank ohajtása által jelképileg fejezé ki. A kisebbségben maradt democratapárt szinte azon érzelmet nyilvánítá, csakhogy kevésbbé okos módon, az által, hogy háborút kiabált Anglia ellen. Az eredmény mind a kettőt megcsalá várakozásiban; s jóllehet a kormány adott szavát nem szegé meg, látván mégis, hogy a whigek kitüntetése élő lény helyett, melly képes volna az alkotmányba új erőt önteni s gyöngéit elhárítni, épen olly rabszolgája a száraz betűformáknak, mint bármellyik előbbi, s azért ismét megfordul sarkain, és a Locofocosokat akarja megpróbálni." — Nevezetes Scott generálnak, a hihetőleg diadalmaskodandó democratai elnökjeleltnek nyilatkozata egy részről, s az agg Jacksoné más részről. — Scott, említett nyiltlevelében a birói hatalom fontosságát illetőleg oda nyilatkozik, hogy kétséges alkotmányi kérdésekben mindig a legfőbb törvényszék kimondott elvei tekintessenek határzóknak. Ezen meggyőződéséből foly az is, hogy a congressusnak joga van: nemzeti bankot alapítani. Az elnöki veto-ra nézve pedig úgy nyilatkozik, hogy ezt korlátozni kellene, s ujabban is a törvényhozó hatalom elégséges ellensúlyának mondja a birói hatalmat. Az ő javaslata szerint az elnöki veto minden egyszerü többségnek engedni tartoznék, miután a tagoknak három nap engedtetnék meggondolásra; minek következésében másodszor azok is részt vehetnének a tanácskozásban, *kik első alkalommal* jelen nem voltak; de az elnöknek engedett ezen *nyereség* fölötte csekély a mostanihoz képest, midőn csak két harmadrésznyi többség erőtlenítheti meg vetoját. Scott nyiltlevele Tylernek *nem csak* elvei hanem majd személye ellen is van intézve. Az *amerikai* whigek azonnal készek feláldozni a constitutiót, mihelyt valami kedvencz-eszméjökkel ellentét-

ben áll. Itt pedig egy tory szólal fel a tory párthoz, az alkotmány változtatása ügyében, melly párt eddig az alkotmányt legfőbbnek ismerte. Scott ezen levelének ellentéte az agg Jacksonnek irata. Ő az alkotmány betűjéhez ragaszkodik; várta ugyan a visszahatást, de a közvélemény illy korai megfordulására nem volt elkészülve. Szerencsét kiván a státusnak, hogy a kormányt olly elnök vezeti, ki legalább egy kérdésben lelkiismeretesen áll az alkotmány mellett, ki nem ingott kötelességei teljesítésében, s önmagához hű marad, s ez által elhárítá a gyilkos csapást, melly a szabadságra vala intézve új pénztestület alakításával, mellynek hatalma lett volna az egyéni választószabadságot megsemmisíteni. Amerikában tehát most azon feltünő jelenet mutatkozik: hogy whigpárti elnök egy elvkérdésben — a bankkérdésben t. i. — tory nézetekhez; — s egy elnökséget reménylő democrata, ugyanazon kérdésben, whig-nézetekhez hajlik.

A választások a congressus számára határzottan demokratai értelemben történnek. — Uj-Orleans vidékén a sárgaláz, hol az idén igen gonosznak mutatkozott, majd egészen elenyészett, s az elköltözött lakosok seregesen térnek vissza. — Great-Western hajó utolsó útját Bristolból Newyorkba 14 nap alatt végzé, Britannia hajó pedig Liverpoolból Halifaxon keresztülBostonba 16 nap alatt.

**Nagybritannia**. London dec. 3án. Minden európai hatalmasság és statusférfi, kik feladásokul tevék: a török statustestet nyavalyáiból kigyógyítani s azt újra éltetni, azon meggyőződést táplálják, hogy béke a leendhető felgyógyulásnak s erősödésnek alap-föltétele. De szerencsétlenségre az 1839ki újabb békepontok ellenére Törökország folyvást nyugtalaníttatott, nemcsak belármányok, cselszövények, de olly események által is, mellyek folytonos zavarát tanusítják annyira, hogy mindegyre szövetségeseinek segedelmét felszólítni kénytelen. Ujabb zavargások történtek a szultán és hajdani keresztény alattvalói közt. Görögország ellen panaszok nyújtattak be a három hatalmasságnak, mellyeknek létét köszönin a görög trón. A Thessalia átengedése miatti kérdés szinte rosz vért szül.. Ha valóban ellenségeskedések ütnének ki a két ország közt, kétséget nem szenved, hogy a szultán hadereje egyszerre megsemmíthetné az ellene állítható görög erőt; mert ezen országnak sorkatonasága 6000 emberre megyen csak, s a hajóhad 20 darab álgyuhajóból s egy corvettből áll. Sokkal veszelvésbbé válhatnék a török udvarra nézve a vakdühös gyülölség fölelesztése, melly nemcsak e két ország közt harczot idézne elő, hanem az egész birodalom különnemü fajait s vallásait háborgásra gyulasztandná. — Erropa keleti részének a béke okvetetlen szükséges.

**Franczíaország**. Páris, dec. 5. A kamrai ülések közeledtével mindig szaporodnak a cselszövények. A Presse megtámadja Guizot urat, s Lamartinet ohajtja elnökül, s ez által Molé úr iránti előszeretetét bizonyítja. A Journal des Débats Sauzet úr elnöksége mellett szól, Guizot miniszteriuma mellett, s vadul megtámadja Thiers urat. Minden összebonyolíttatik, hogy mindenki kétségben maradjon. A Constitutionnell Thiers mellett szól, s legyalázza Guizot urat.

A Charivari így elménczkedik: Quenisset perének tárgyalása a pairszék előtt meg van kezdve. Jelen volt 214 kard, és 214 vendéghaj, tesz összesen: 214 birót. A bolhaszinü uszályos hivatalöltöny helyén vala. Ezen illustris foszlányok belépte olly vidámságra derité a gyülekezetet, hogy emlékeztetni kelle a közönséget a hallgatás polgári kötelességére. A vallatások semmi nevezetességgel nem birtak, szint úgy, mint maga a pairszék.

A Moniteur, Bugeaud tábornoknak egy sürgönyét közli Algierból nov. 22éről, mellyhez még egy masik Lamoricière tábornoktól Mostaganemből nov. 21éről van mellékelve, mellyek által bizonyossá tétetik azon szerencsés eredmény, hogy két törzsök, melly eddig Abd-El-Kaderrel tartott, önkéntesen veté magát a francziák hatalma alá. Oranba a duairés smelasok 284 sátora érkezett; bemenetelök a városba egy napnál tovább tartott. Összesen volt: 350 lovag, közel 3000 ökör, 7000 juh, s 500 teve, a teherhordó lovak, öszvérek és szamarakon kivül.

Páris, dec. 6. A. J. des Débats folyvást s naponkint erősebben támadja meg Thiers urat s politikáját. Inti a pártjabeli hirlapokat, ne énekeljenek igen korán diadalt; ő szerintök bizonyos a miniszterium bukása, a nagy munka három negyede már le van győzve, s Guizotra rémes óriási súly nehézkedik. De fenn áll még a kamra conservativ többsége, azért akar Thiers úr uj választásokat, hogy ekkép ő talán ismét „lehetségessé“ legyen.

Páris, dec. 5. Déli Franczíaországban még mindegyre hadmozgások történnek, de jelenleg ellenkező irányban, a pyrenéi határ felöl vissza az ország belseje felé. Az ez által okozott tetemes költségek, mint általában a Spanyolország iránti politika a legközelebbi kamrában több követ által fog szóba hozatni. A miniszterium érzi bajos helyzetét. Bugeaud tábornok visszahivatása mindenkire nézve meglepő volt, s még a miniszterek baráti közül is többre nem kedvező benyomást tön. A kamra ezt is élesen fogja bonczolgatni. Sikerülend-é a miniszteriumnak legyőzni elleneit, bizonytalan; de annyi bizonyos, hogy a harcz heves lesz. A Madridban levő franczia ügyvivő, Pageot úr, a kormányzó visszajötte után hasonlag viselte magát, mint minap a franczia consul San Sebastianban. Anglia, Éjszakamerika, Belgium, Dánia, Holland stb. képviselői a visszaérkezett kormányzót üdvözlőleg meglátogaták, csak a franczia ügyvivő nem. E cselekvésmód éppen nem enyhíté a kedvezőtlen hangulatot, melly Madridban s egyebütt Spanyolországban a franczíák ellen még mindig uralkodik.

**Schweiz**. A genfiió vidékéről. Nov. 29. A legjobbat, mit a f. hó 22kei genfi forradalomról mondhatni, elmondá Rigaud az első syndicus, ama napnak bizottmányában: uraim, valljuk meg nyiltan s őszintén, mi elvesztők a játékot, s cselekegyünk következetesen. A kormány s vele együtt sok genfi lakos, s e sorok irója is, alapos okokból fogva hivék, hogy az 1814ki alkotmány becses a népnek, hogy ez ragaszkodik hozzá, s azt hathatósan nyilvánítandja is első alkalommal. Egészen váratlan volt tehát 22kén a nemzeti őrség igen parányi számmal megjelenése, s hogy a csekély csapat ez összetóduló néptől csak hamar szétoszlatott vagy teljes tétlenségre biratott. E tény tehát bizonyos: hogy a nép nem akará megtartani s nem tartá meg régi alkotmányát, s ez okbul dőlt meg az. Sokat beszélnek s itélgetnek a használt módok s utak felett, a különböző jelenetek, s háttérben fekvő czélok felett. Sokféleképp gondolkoznak a „martius 3kai összetársulás“ jelen állapotjáról is, melly ugyan nincs olly közel felbomlásához, s nem is sinylődik olly annyira belső meghasonlás mételyében, mikép sokan állítják. A szindarab második felvonása nem sokára a kormány indítványan kezdődik, hogy constituante alakíttassék. Akkor a tanácskozások naprul napra élénkebbek lesznek, de még is békesen fognak végig lefolyni, mint ezelőtt 10 évvel Waadt cantonban. Eddig csak két szellemdús férfit láttunk a két párt élén: James Fary-t t. i. a demokratai mozgalom élén, ki nov. 22én sokszerü cselekvőséget fejte ki, és Cherbulicz professort mint opponenst a constituante ellenében.

**Törökország**. P. Hirlap tisztelt collegánk 100 számában: Aberdeen lordot török udvarnáli angol követté teszi. Nem akarjuk ugyan jogát a külhatalmak követeivel kénye és kedve szerint rendelkezhetni, kétségbevonni, de bátrak vagyunk figyelmeztetni, hogy Aberdeen lord a múlt september 3dikán alakult angolminiszteriumban, a külügyek statustitoknoki tárczáját vette át — és Konstantinápolyba követül Stratford Canning-et nevezé, ki becsi hirek szerint, e fővárosba m. nov. 30d. érkezett; s míg ő rendeltetése helyére érkezendik, az angol követségi dolgokat a fényes Portánál — tudtunkra legalább — Bankhead úr viszi. — A madridi kalapnál, s itt is, eszünkbe jut: emberek vagyunk! hodie mihi, cras tibi! — Egyébiránt a keleti dolgokban a nagyhatalmak közötti egyetértés, s a birodalom nyugalma napról napra örvendetesebben mutatkozik.

**Görögország**. Triest, dec. 4én Athenből érkezett leveleink nov. 27kéig terjednek. A görög nemzetibank közgyülése nov. 25én az attikai püspök jelenlétében tartatott. A bank, ha nem előbb, legalább januar 13án 1842ben kezdendi meg működéseit, minél fogva a részvényesek körirat által felszólíttatnak, hogy legfölebb januar 11kéig fizessék be részvény-illetőségeiket.

**Szyria**. Triest, dec. 4én. Szyriából ma érkezett kikötőnkbe „Eichhof báró“ gőzös, s Beyrutból nov. 10kéről szóló leveleket hozott, Selim pasa, Szyria főkormányzója 2000 emberrel indult meg a Libanon felé, hogy a rendet ott helyre állítsa. A maroniták egészen védelme alá allottak, s hódolatok jeléül átadak fegyveriket. A drúzok még mindig fegyverben állnak. Azonban remélhető, hogy Selim pasa ez alkalommali energiájával vérontás nelkül fogja őket rendre hozhatni. — Ujabb tudósítások nov. 20káról hirül hozak, hogy a drúzok és maroniták közt folyt belső háboru Szyriában megszünt.

**Vegyes hirek**. Északamerikában a congressusra történő választásokból mindinkább valószinüvé lesz a democratai többség. Az ősz John Quincey Adams kijelenté, mikép aggkora miatt ismeti választandását el nem fogadhatná. — A New-York Herald egyik czikkében fenyegetőzőbb viszonpontnak mondatik az egyesült statusok és Nagybritannia közti viszonyokra nézve, az igénylett tengeri vizsgálat-jog, mint a határkérdés. — Joinville hg. Canada s a nyugati statusok nagy részét beutazván mindenütt igen jól fogadtatott. — New-York status fővárosában Albanyban, hol sok kiköltözött irlandi lakik, repeal-fiókegyesület létezik, melly a dublini anyaegyesülettel sürü levelezésben áll. — — Portugália jelen helyzete nemcsak Spanyolország részéről van veszélyeztetve, hanem főleg a forradalompártiak belmozgalmai által, kik a fenálló állapot ledöntésével kövér hivatalokra számolnak. — — Nothinghamben Nagybritannia egyik jelentős gyárvárosában száz meg százan küzdenek éhenhalással, pedig ollyak, kik szivesen dolgoznának, ha akadna munkájok. Százankent járják be a várost, férfiak, asszonyok, magok előtt nagy betűkkel jegyzett deszkát hordozva, mellyen ez olvasható: „Inségben s munka nélkül.“ Ehhez járul a szük burgonyatermés, melly Wales és Irlandban a földnép fő élelmezését teszi. — — A Charivari igy tréfalkozik: Lamartine úr kamaraelnökké akar lenni. Különös költői kedv: lantot csengetyűvel akarni felcserélni! A független lapok azt vélik, hogy bár Lamartine úr nem ismeri is eléggé az alkotványos igazgatást, még is mint költőnek ismernie kell a fictiokat. — Dec. 3kán este végződött be a pairszék Quénisset ügyében tartott első ülése. Egészben nincsenek új eredmények, s a csekély számmal összegyült közönség nem nagy részvéttel kisérte az ügyet. — — Belgiumban dec. 11kén egy hajdani kapitány fogatott el, kit a király élete ellen szándéklott merényről vádolnak. — — Dec. 2kán nyittatott meg ünnepélyesen Hannoverában a követgyülés. A katonai rendszerítést illető terveket az első kamrában táborőrnagy Linsingen, a másodikban Lindemann őrnagy, a királytól választott tagok, védelmezendik. A főváros részéről Hausmann gyárnok választatott követül. Hildesheimban dec. 9én új püspököt választandók. — — Livornoban folyvást gabna vásároltatik Angolország számára. — — Mexicoban Santa Ana győzvén elnökül fog választatni. Bustamente fogva van. — A spanyol vám dec. 11én Irunban visszaállíttatott. Perpignanból vett hirek szerint Barcelona nov. 28án az ostromzár alól felszabadíttatott. — Az angol trónörökös a keresztségben Edward Victor Erneszt Leopold Auguszt neveket nyerend két nagyatyja s nagybátyjáról. Keresztanyja az özvegy királyné lesz. — Dublinban hirlik, hogy O'Connell Dániel ő lordsága, ki most 66 éves, másodszor igyekszik házasságra lépni egy fiatal nőszemélylyel. Espartero ellen ismét heves beszédet mondott, mint kiben ő a spanyol papság kegyetlen s istentelen elnyomóját gyülöli. — Dec. 1én estve a sept. 16kai merény miatt vádlott 16 egyén a luxemburgi fogházba vitetett. Dupoty úr azon teremben lakik, hol Lajos királyiherczeg zárva tartatott. Minden főponton kettőztetve van az őrség, s az utczákon szerte, czikázó őrök járnak. Quénisset igen vidámnak mutatkozik új fogházában; őrei bizonyítása szerint egész éjjel dalolt. — Oranbul irják, hogy 5000 aráb jött e városba magát a kormánynak alája vetendő. — A franczia miniszterium haldoklik; s a közönség hiszi, hogy orvosai, a követek, nem sokára kivégzendik. Komolyabb s a nép érdekeit mélyebben illető kérdések fognak szőnyegre kerülni, mint a hirlapokbani [illegible] ki hiszik, hogy a vasutak franczia gyorsasággal fog[illegible] A National azt kivánná, hogy rögtön s egyszer[illegible] kal hálóztassék be, — csak az kár, h[illegible] lóban fogva akadand. — A genfi cantonr[illegible] tatni, megfontolák e előre a genfiek min[illegible] lomnak. Ha, mint igen valószinü, a köz[illegible]

lagos képviselést kivánnak, minthogy e községek a népesség felét teszik, melly fél rész három ötöde katholikusokból áll, aligha azon meggyőződésre nem juttand egykor a polgárság, hogy önmaga ellen eszközle forradalmat. — Liszt Weimárban, hol több izben játszott az udvarnál, a fejérsólyom rendével diszesittetett. Nem sokára Sz. Pétervárra menend. Mondják, szándéka van valami nagyobb hangművet irni. — Hannoverában dec. 2kán nyittatott meg az országgyülés Solms-Braunfels herczeg ő magassága mint királyi biztos által. Beszédének tartalma az adótárgy, commassatio, vasutak, a paraszt terhek megváltását könnyitő hitelintézet szélesbitése, földnép közti egyezőlevelek helybenhagyása, s a zsidók polgári viszonyai körül forog. — Philadelphiai legujabb tudósitás szerint a bankrendszer hitelben vesztett, s a legközelebbi 50 év alatt egyesült-statusi bank alig létesülend. — Angol hirlapok szerint a dublini catholicus-liberalis párt azzal foglalkozik, hogy O'Connellt Dublin városának örökös lordmayorjává tegye, mert az irlandi hatósági választásrendszerben nincs záradék, melly ugyanazon tanácsszemély évenkénti újramegválasztatását tiltaná. — Franciaországnak folyó évben Algirra tett költségeit a Constitutionnel 100 millio frankra teszi. Azon megbizottság, melly egy Napoleonnak állitandó síremlék tervei s mintái megvizsgálásával foglalatoskodott, azt itélte, hogy a kiállított tervek közül a czélnak egy sem felel meg. — A brüsseli lázadás végetti vizsgálódások még sem fejeztethettek be: mert újabb elágozásai födöztettek fel; nyomára jöttek ugyan is, hogy az összeesküdtek a franczia titkostársaságokkal közösülésben voltak. — Genfi dec. 5d. tudósitás szerint az ottani politikai reform halad; azon választók névsora, kik közől az alkotványtanács alakittatni fog, már nyilvánosan kitüzetett. Minden 21 évét meghaladt polgár választható; az egész canton polgársága 10 választó-collegiumra osztatik, mellyek minden 500 lakosra 1 követet, s igy összesen 115 választanak. — Rückert F. keleti literatura fölötti leczkéit Berlinben szinte megkezdette; Schelling-éire még mindig számos hallgatóság tódul. Ernst, az ismeretes hegedüs, szinte Berlinben van, s nem sokára Liszt is oda érkezendik. —

# ŐR.

**Ismét Daguerréotypiade.** A magyar La Grange legujabban egy gyönyörü felfedezést tön. A tudományok tudománya van megtámadva: meg van támadva a mathesis, magyar hirlapban! fel kell hát lépni a tudomány mellett, a mi valóban szánakozást gerjesztő história.

Az igaz, hogy itt van valami szánni való: t. i. a felriadott mathematicus. Ő maga igen becses személyét ugyanazonitja a mathesissel, s mivel N. K., kit nem kell Nagy Károlylyal a frankok császárjával összekeverni, egy kicsit megcsipdestetett, meg van hát támadva a mathesis is.

A mi LaGrange-ünk, mathematicus létére nagy mester az egyenlitésekben. Ő tehát igy operál: „A Daguerreotyp irójának megcsipdesése = a mathesisnek megsértése = megsértése a tudománynak = megsértése minden civilisationak, előmenetelnek, kifejlésnek, virágzásnak."

Mind ebben csak egy igen kis hiba van: N. K., a mathematicus közt, mikor nem mathesisről ir, de politika körül kontárkodik, és a mathesis közt, épen annyi a különbség, mint a kormánytudomány és XIV. Lajos közt, mikor rosz verseket csinál. És igy tessék nem illy szaporán ugorni. Arrètez vous monsieur l' abbè, vous allez vous casser le nez.

A poézist védelmezze a kinek tetszik. Azonban itt is az áll: les poètes sont fous, mais comme poète vous n' êtes, tous les fous ne pas poètes. *)

És vannak mathematicus poéták is Illyen a Daguerreotyp szerzője, mikor úrbéri váltság-tervet készit. Az ám a szép realitás! Onépouse lediable; de ezt bizony még pokolbeli ő felségének sem ajánljuk feleségül. Valóságos mathematicus dythirambus.

Napoleon memoiresjaiban van egy igen szép hely. „Laplace, első „rangu földmérő, belső ministernek neveztetett; de kormányzati tekin„tetben csakhamar a középszerüség alattinak mutatkozott. Első munká„jából látták a consulok, hogy csalatkoztak a választásban. Laplace nem „fogott fel egy kérdést is valódi szempontjából, mindenütt subtilitásokat „keresett, ideáji mind problematicusok valának, s a végtelen kicsi-k „szellemét vitte által a közigazgatásba." **) Ne haragudjék meg N. K. úr, ha Laplace-al egy sorba helyezzük.

A magyar sajtó eredetiség hajhászásával vádoltatik. Ebben ismét csak egy fényes példát követ. Nem új találmány, nem szép eredetiség é a nagy magyar publicumot franczia calembourgokkal capacitálni? L'herminier = l'airmi-niais, — melly jó-izü tréfa, melly erős argumentum a mathematicusok politikai igényeik mellett, melly izletes fogás ama franczia tudós ellen, ki ezen „Coup de Jarnac"ot meg sem álmodja, és igy nem is parirozhatja! Loyauté de mathématicien.

Két neme az embereknek nem szereti a Daguerreotyp francziáskodásait. Az egyik azért mert francziául tud, — a másik mert francziául nem tud.

Nincs szebb dolog az elménczkedésnél. De még is van egy: a világosság és érthetőség. S aztán elmondta már Madame Staël: en fait d'esprit la bonne intention n'est pour rien. És mi mélyen tiszteljük a Daguerreotyp szerzője szilárd és tiszta elménczségi czélzatait.

De magam is beléesem a franczia idézések vétkébe. Isten mentsen meg a kisértettől. Egy újoncz Daguerreotypista.

*) A költők balgák, de ön nem költő, igy hát nem minden balga költő.

**) Laplace Géomètre du premier ordre fut nommé au ministére de l'intérieur, mais il ne tarda pas à se montrer administrateur plus que médiocre. Dès son premier travail les consuls s' apercurent qu'ils s'étaient trompés. Laplace ne saisissait aucune question sous son vrai point devue, il cherchait des subtilités partout, n'avait que des idées problématiques et portait l'esprit des infiniment petits dans l'administration.

**Felelet a Kisfaludy-Társaság dolgában, a „Világ" 100d. számában tett kérdésre.** — M. P. úr kérdésére, s mind az ő, mind azoknak, kiket a dolog hasonló czélból érdekel, megnyugtatásukra, szerencsém van bizonyossá tehetni a tisztelt közönséget, hogy a Kisfaludy-Társaság alaptőkéjét tevő kisded summa biztos helyeken, fekvő birtokra, van elocálva, s kamatai mindeddig a legnagyobb pontossággal befizettettek. A helyek megnevezése mindazáltal, valamint semmi más közintézeteknél szokásban nincsen, úgy arra a Kisfaludy-Társaság sem tartja magát felhatalmazottnak. — Egyébiránt, valamint az eddigi —, úgy a most megnyitott aláirás következtében netalán ezentul még keletkezendő összeg, az uj szabályok értelmében alkotandó gazdasági választmány (7. §. l. Athen. 69d. sz.) által azon buzgósággal és gonddal fog tárgyaltatni, s a társaság által ellenőriztetni, mellyet illy kisded pénzalap kezelése kivánnehogy a munkálkodások megakadhassanak; a számadások pedig valamint eddig is történt, s az uj szabályok (29. §.) szerint is az aláirási felszólitásokban ki van nyilatkoztatva, évenként a közönség elébe lesznek terjesztve. Pest, dec. 16. 1841.

Schedel Ferencz m. k. mint ez időbeli igazgató.

**Köri közgyülés.** Az iralom és művészet barátainak köre folyó hó 29kén, azaz csötörtökön délelőtti 10 órakor saját szállásán közgyülést tartand, mellyre az illető részvényes urak ezennel meghivatnak. Pesten, dec. 16kán 1841. Fáy András kör-elnök. Garay János m. k. jegyző.

**Igazitó figyelmeztetés.** Lapjaink 97dik számában a Heves-megyei beiktatásróli közlés végsoraiban e szavak között „Igy a gyülés csak 3 órakor délután oszlott el, mellyet" sat. — e szavak kimaradtak: „Igy a gyülés csak 3 órakor délután oszlott el, mellyet víg ebéd követett s ezt a patriarkaérsek és gr. Castiglioni táborvezér is diszesitették jelenlétökkel."

Igazitás. Mult számunk véglapján 2dik hasábban az 1sö csillagos jegyzékben ‚80,000' helyett olv. ‚480,000.'


# Hirlő.

**Landerer és Heckenastnál**

Pesten

megjelent, és minden könyvárusnál megszerezhető

# Honivezér

**gazdasági, házi és tiszti kalendáriom**

**1842dik évre.**

**Ára kemény boritékba kötve 1 frt 36 kr. pengő pénzben.**

**Előfizetési jelentés.**

A'

**„Religio és Nevelés"**

valamint a vele járó

„Egyházi tudósitások"

czimü folyóirat 1842diki első félévre előfizethetni Pesten a szerkesztői hivatalnál Trattner-Károlyi házban, ur utcza 453 szám alatt, második udvarban s emeletben, egyebütt minden cs kir. postahivatalnál. Ára jövőre is helyben kihordással lészen 2 for 40 kr. postán nyomtatott beriték alatt 3 for 40 kr. ezüstben.

A ‚Fasciculi Ecclesiastico-Literarii' czimü latin folyóirat első félévi folyamára is szinte igy és azon áron előfizethetni. 3)

Sajtó alatt van

# Alföldi Levelek

**(1839—1840.)**

megtoldva egy bévezetéssel, és három függelékkel: örökváltság, közlekedési eszközök, és házi pénztár, s hitelintézetek iránt.

Irta:

*egy falusi pipás nemesember.*


1) Pest városától 3 órányira, a bajai országu[t] 836 holdnyi puszt[a], hogy ... major[tól] fél órán képviselőt nyer, 6 2/3 urbéri [hel]ve[tés] csak egy harm[ad]i és ki-

[2]) A[z] ... egyes esetben ... lac ... vé ... Nől ... ten.

rályi haszonvételekkel egyetemben, — zálogba, vagy örök áron is eladandó lévén, — egyezkedhetni iránta k. táblai ügyvéd Ágoston József úrral. Országúton 640ik sz. a: Müller házban. 3)

lajdonos **Borsos** Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja **Landerer L. és Heckenast G.**

102.

PESTEN — Szerdán

# VILÁG

1841. — December 22kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utczában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILÁG" 1842dik évi folyamára.

A „VILÁG" folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő. — Ausztriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy czímeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat.

**Tartalom**. Magyarország és Erdély: Kinevezés és előléptetések; kitüntetés, k. akademiákbeli tanitók s a t. évi fizetésök javittatik. Közügy: Kiegészítő észrevételek. — Csongrád megyei közgyülés. Sáros megyei közgyülés. Rövid közlések (Bácsból a főispáni beigtatás ünnepélyéről; — és Egerből: a hevesi tisztválasztásról). Magyarpartvidék (buccarii kapitányigyülés s a várositanács tisztikarának kiegészítése). — Magyarország és a német vámszövetség. — Külföld: Nagybritannia (Smith Eduárd a kincstárjegy-hamisító elitélteték. A Times és M. Chronicle vitája a német-vámegyesület tárgyában. OConnel Dániel házasodni készül. Az új trónörökös czímei s a t.) Francziaország (Quenisset bünpere a pairszék előtt csekély érdeket nyujt. — Hirlapi koczódások Lamartine miatt. Thiers Napoleon történetét irja). Görögország (feszültség a görög kormány s a nagyhatalmak képviselői közt). Portugalia. Ör. Budapesti hirek. Nyilvánosság s Pestmegye bünvádi határozata. — London 1841 Octob. elején. — Hirlő.

## Magyarország.

Ő cs. s apost. kir Felsége a kir. Itélő-Táblánál Sombory Imre előléptetése által megürült ülnöki hivatalra Hőgyészy Pál Soprony megyei elsőalispánt méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Ő cs. s apost. kir. Felsége a Váltó-feltörvényszéknél Vághy Ferencz előléptetése által megürült ülnöki hivatalra Mukics Simon szabadkai városbirót méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. (H—k.)

Ő cs. s apost. kir. Felsége a kir. akademiákbeli professorok évi fizetését 500 pengő forintrul 800ra, a tanulmányi igazgatóságok jegyzőkéit 400 p. frtrul 600ra, az irnokok és pedellusok fizetését pedig 200rul 300 p. frtra méltóztatott kegyelmesen emelni.

Ő cs. s apost. kir. Felsége a nagyváradi deák szertartásu káptalannál megürült tiszteletbeli kanonokságokra Turay Pál püspöki, Harczarik György szőllősi, Erdélyi József csabai plébánost, továbbá Márton Istvánt a püspöki lyceumban egyházi történet és jogtanitót, s végre Huzly Károly erdődi plébánost méltóztatott kegyelmesen kinevezni.

Legfensőbb határozat következtében a kapniki kir. rétegmesteri tisztséggel Molcsány Mihály, felsőbányai kir. főhutász ruháztatott fel.

Ő cs. s apost. kir. Felsége f. évi nov. 13kán költ legfensőbb határozatánál fogvást, Kunn Fridrik pozsonyi evang iskolatanitót kisebb polgári aranyérdempénzzel szalagostul méltóztatott kegyelmesen földiszesiteni. (Priv. tud.)

△ **Közügy. Kiegészitő észrevételek.** — Vitatások mezején azon főszabályon kivül, melly szerint a vitatkozóknak közös basisból kell ki indúlniok, alig van más fontosabb annál, hogy az ellenfél állitásiban ne a mellékes árnyéklatokat, hanem a fő dolgot lássuk; ne azokra, hanem erre fordítsuk fő figyelmünket, s végre hogy se többet, se kevesebbet annál, mit valóban mondott s mondani akart, vele ne mondassunk. Ha amaz első törvényt mellőzzük, úgy egymást meggyőzni soha sem fogjuk, mert hol különbözők a kiindulási pontok, ott annál nagyobb lesz a vitatás berekesztésével az elágazás, minél szigorúbb volt a vitatkozók logikája; ki pedig a második szabályt mellőzte, az hijába kecsegteti magát valóságos győzelemmel, mert a legjobb esetben is még nem vette be a fellegvárat az, ki a külsánczok ellen egykét szerencsés lövést intézett; s végre, a harmadik szabály megtartása, egyik föltéte a loyalis háborúnak: mind három pedig együttvéve azért szükséges, mert a gondolatcserének az ellenfél legyőzetésén kivül még egy magasb czélja is van: t. i. az igazság kitüntetése, ez pedig csak illy módon eszközöltethetik.

Fölösleges lenne a jelen czikk, ha az említett szbályokat, a lelkes iró, kinek tollára a ‚kis antidotumban' rá ismertem, nemkülönben a Pesti Hirlap szerkesztője is 96 s 98dik számaiban szorosabban szemelőtt tartották volna azon elmélkedések sorában, miket minapi nyilatkozatomnak ellenszegezni jónak láttak. Ollyak adatnak szájamba, miket nem mondtam, ollyak czáfoltatnak, miket nem állitottam, s végre olly állitások hozatnak föl ellenem, mik nemcsak nem képezik nézeteim ellentétét, sőt inkább azokat kiegészítik s egyrészben felvilágosítják. Elég lesz néhány rövid észrevétel ezek bebizonyítására.

Az én minapi czikkem teljességgel nem az aristocratia ügyét védte — ellentétben a haladással; hanem sokkal inkább a haladás ügyét kivánta biztosítni a balfogások minden neme, s egyszersmind azon reactio ellen, — mellyet illy balfogások országunk jelen állapotjában a birtokosak részéről mindenféle haladási, kifejlődési indítványok ellen könnyen támaszthatnának. Sehol sem mondottam én, hogy a birtok egyetlen oka Anglia virágzásának, sőt annak nem is a mozgató, hanem inkább a szükséges mozgókerekek s értelmi elemek közt azon ellenhatározó súlyerőt tulajdonítottam, melly az oscillatiók után az egyensúlyt ismét helyreállítja. — Nemcsak nem akartam a középrendű nemességet, ha már így kell a P. Hirlappal neveznem azokat, kiket én a második osztály neve alá foglaltam, politikai kiskorúságra kárhoztatni, sőt inkább azon hivatást, melly ezen osztályt tárgyismereteinél, szokásinál, s helyzeténél fogva illeti, — teljesen méltánylottam, s nem abbeli jogát vettem kérdésbe a második osztály tagjainak, miszerint tetszése szerint bármit indítványozhatnak, hanem magának a haladásnak érdekében nyilvánitám a feletti kétkedésemet: vajjon czélszerűleg történik-é, ha az engedményi indítványok legsürübben, s legmérgesebb formákban (igen kérem e hozzátételt ki nem feledni) olly birtoktalan egyénektől jőnek, kik indítványikhoz a birtokos elleni epés kitöréseket, s az eddigi engedmények kigúnyolását kapcsolják.

Van-é mind ezekben legkisebb nyoma is olly törekvésnek, melly az osztályzati különbségek új nemét akarná felállítani, s a magyar nemesség törvényes és szellemi egységét megtörni, s eltagadni az értelmesség szavát, mihelyt az nem kastélyból jő, s a kevesebb, vagy semmi birtokúakat politikai kiskorúságra kárhoztatni? A Pesti Hirlap szerkesztője az aristocratiát egy testnek hiszi, mellynek körében jogszerű különbség nincs, s ha jogban nincs, úgy hivatásban sem lehet. De ezen hivatás nem a törvények és jogok, hanem azon föladás érdeke által van föltételezve, mellyet minmagunknak kitüztünk. Mikor tehát engedményi indítványokról van szó, a birtoktalanok illy indítványok tételétől bizonyosan el nem zárvák, de a kitüzött czél, t. i. illy indítvány valósítása, kivánja tőlök, hogy az indítványokat ha teszik, olly kiséret nélkül tegyék, melly azoknak sikerét veszélyeztetheti.

Én soha sem voltam a magyar gazdag aristocratiának buzgó panegyristája. Az árvízkönyvben áll tőlem egy 1835ben irt rövid értekezés, mellyben e tárgy körüli nézeteim előadatvák, s kifejtvék a föltételek, mellyek nélkül meggyőződésem szerint ezen osztály magas feladásának meg nem felelhet. Nem változott azóta e tárgy körüli meggyőződésem, s ma is azt hiszem, hogy csak a nemzeti nyelv s ügyek gyökeres ismérete, a köztanácskozásokbani részvét, s a nemzet minden érdekivel összeforrás biztosíthatják ezen osztály részére azon befolyást, mellyet helyzeténél fogva igényelhet. De valamint egy részről tagadhatlan historiai igazság, hogy ezen osztály számos áldozatot tett le a haza oltárára, s nemzetiség s közdolgokbani részvét körül is ujabb időkben tetemes [illegible], úgy a méltányosság kivánja tőlünk a figyelm[illegible] nyekre, mellyek általában minden birtok[illegible] mellet is, lehetlenítik a köztanácsko[illegible] azon mértékben gyakorlani, hogy s[illegible] keik megovásának fő-eszköze. A[illegible] kezekben van, az azt képviselő eg[illegible]

tisztek igen gyönge lábon állnak a megyékben: a nagy birtokosok nagy része több megyében bir, s így egyszerre több helyen jelen nem lehet. Fiskálisaik még ott is, hol állásuk még végzések által nem ingattaték meg, nem érzik magokat kötelezve önnézetiket megbizóik nézeteinek alá rendelni. Általában a birtokosok a gyüléseket, sedriákat, urbériszékeket, a küldöttségek minden nemeit, gazdasági elfoglaltatásaik miatt nem űzhetik olly állandóan, mint azon osztály, mellynek-többsége a központi helyen lakik, s mellyre nézve a közügyekbeni állandó s folytonos részvét nem csupán szokás, hanem egy részben kénytelenség, sőt némelly részben épen keresetmód is egyszersmind. A megyei ügyek valóságos elintézése, a gyülés első napjain pompás szónoklatok között felállított elveknek gyakorlati alkalmazása az összeirások, kulcs-kidolgozások, teherkivetések, szóval: a tulajdonképeni ügy-tárgyalás utóljára is mindíg az általam másodiknak nevezett osztály kezeiben maradand, s ennek nem lehet, s nem kell máskép lenni. Az illy ügyekhez leginkább s legjobban értő emberek kezeiben kell, hogy legyen azok elintézése *), s e foglalatosságra nézve az érdeklett categoriában van a legtöbb szakosztályi ember.

Senki sem barátja tehát inkább a középrendű nemességnek, mint épen én, s az már az itt mondottakból is kitetszik. Az ‚antidotum' szerzője azt kérdi: — mikép gyakorolhatna ez osztály olly nagy hatalmat, hogy attól félni lehessen?; de hiszen magában világos, hogy ez osztály a gyüléseken nemcsak számszerint erősebb az úgynevezett első osztálynál, de erős egyszersmind dologismérete és ügyessége, főleg pedig helyzete s állása által, erős főkép azon segély által, mellyet, mihelyt liberalis eszméket pártol, a megyéken nagy befolyást gyakorló ifjuság sympathiájában talál. És míg ezen erejével vissza nem él, míg lélekismeretesen s józanul jár el hivatási körében, addig örömmel látom működését: de ha fonákul kezdi üzni hatalmát, akkor megzavarodik az egyensúly, s ha a birtokosokat ostromállapotba kezdi tenni, akkor ezek, mint minap mondani szerencsém volt, visszaveszik kezeikbe elvi és engedményi kérdésekre nézve a vezérséget, mellyet rendes időkben nyugodtan látnak, a dolgok szabályos eljárása körében, a második osztály kezein. A P. H. ezen osztály részire követeli a közvélemény képviselését, s azon dicsőséget, hogy magát áruba nem bocsátja. — De ki nem tudja, hogy a vélemények háta mögött e világon bizonyos mértékben mindíg az érdekek állnak? mikor tehát osztály emberei olly dolgokat pártolnak, mik mások kárával csupán nekik használnak, s olly irányban kezdik űzni a közügyeket, melly kirekesztőleg nekik kedvezne, erősen koczkáztatják azon szerepet, mellyet egyébiránt a közvélemény képviselése körül én ezen osztálytól megtagadni nem akarok. Épen így nem lehet kirekesztőleg követelni ezen osztály részére azon dicsőséget, hogy magát s meggyőződését áruba nem bocsátja, mert fájdalom, minden osztály közt alkalmasint egyenlő arányban van elosztva az erényhiány: de ha meg akarja nyerni e dicsőséget, úgy ne keverjen lépései közé ollyakat, miket igen könnyen haszonlesés s a másé utáni vágyásnak magyarázhatni.

Az ‚antidotum' irója azt tartja, hogy a vagyonosok terjedelmes birtokaiknak biztossága épen annyi haszonnak tekinthetik rájok nézve, mint azon napidíjak s fizetések, miket mások a megyei pénztárból nyernek. Ez bizonyosan így van, míg ezen biztosság birtokra s érdemekre nézve tettleg fennáll, s gyakorlatilag fentartatik; de megszünik azon órától fogva, mellyben e határok túllépetnek. S én épen azon esetekről szóltam, mikor ezen rendes állapot megzavartatik, mikor p. o. azon közigazgatási gépely, mellynek fentartását a birtokosak nyakába akarjuk róni, egyenesen ellenök irányoztatik. Nem fekszik-é p.o. némi anomalia abban, hogy vannak megyék, hol a követek napidíjait $^9/_{10}$ben ollyanok fizetik, kiknek állását s érdekeit ugyanazon követek állandóan ostromolják az országgyülésen? De ha ez nem lehet is máskép, ha illy anomalia szükségkép következik is megyei szerkezetünk sajátságiból; megvan-é azon fenemlített biztosság, megérdemli-é a birtokosok részéről a folytonos áldozatokat, ott, hol az ezeknek eredményiben részesülő 2dik osztály állandó, s nyiltan bevallott antipathiát hordoz keblében a fizetők ellen? s a közügyeket e szellemben kezdi kezelni? Exempla sunt odiosa.

Szava van, igen is, — nemcsak a P. H. de az én vélekedésem, s úgy hiszem minden józan ember nézete szerint is, — az értelmességnek, habár nem kastélyból jő is; de, a mint nem ismételhetem eléggé, nehogy polgártársim a dolog felől tévedésbe jőjenek, nem ez az, miről itt szó van. Nincs itt kérdés az aristocratiának — ezt mint egészet tekintve — állásárul a nép irányában, mert nem a nép az, mellynek én az engedmények dolgában hibás politikát hánytam szemére. A mi engedmények részére történtek, utóljára is a birtokosok érdekeiből történtek, s a mi ezentúl történendik, ha [illegible] képviselőt nyerjenni; — a legmesszibb terjedő engedményi [illegible] csak egy harmadik jöttek a legujabb időkben. Nincs tehát [illegible] bármelly árnyéklata is, az összes [illegible] érdekeinek sajátságos képvise-

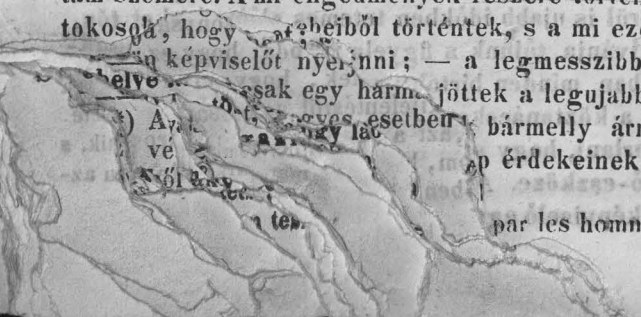

par les hommes d'affaires.

lője, akár vádló, akár fenyegető hangon fellépni. Épen úgy nincs szó ama kisebb erény megszüntetéséről a nemességben, melly Montesquieu szerint abban áll, hogy annak tagjai magokat egymás közt egyenlőkké tegyék. Még kevésbbé van szó arról, kirekesztőleg a nagy birtokosok részéről követelni akár a megyei dolgok rendes igazgatását, akár pedig haladási állapotainkban a megindító és mozgató szerepet. Mindezekről senki sem álmodott; a mi általam mondatott, az sokkal egyszerűbb, sokkal mindennapibb volt, s abban összpontosúlt: hogy mikor a haladási eszmék egy nagy része engedményi kérdések körül forog s ezen engedmények legtetemesb része a a birtokosok által történendő fizetésekben áll, akkor mindent el kell követni, nehogy a birtokosok nyugtalaníttassanak, s következőleg nem kell illy indítványokat a birtokosok elleni kitörésekkel, s olly irányok kitüntetésével párosítni, mellyekből a birtokosak világosan átlátják, hogy nem igazság, haladás vagy előmenetel, hanem az ő végromlásuk van czélba véve; különben igen természetes, ha felriadnak, s olly módokhoz nyúlnak, mellyek által minden engedményi indítványt megbuktathatni. Nem az egyes osztályzatok joga, bármelly indítványokat tenni, vala tehát kétségbe hozva, — de kiemelve, mi légyen a józan politika, hogy ezen indítványok sikere biztosíttassék, s megemlítve a balfogások, miket illy indítványok tételében kerülni kell. Lehetetlen, hogy a középrendű nemesség, józan megfontolás után, ezeknek igazságát át ne lássa. —

Könnyü volna igen hosszasnak lenni e tárgy körül, s a legrészletesebben, a megyei élet minden szövevényes elágazásain keresztül, bebizonyítani ezen állítások alaposságát; de én nem szeretek turkálni a piszokban, s engem bizonyos benső békétlenség ösztönöz: véget vetni olly vitatásnak, mellyben némi odiositás fekszik; mivel igen könnyen a mások jogai megszorítására, uj osztályzatok felállítására magyaráztathatnának olly kifejtések, mellyek benső meggyőződésem szerint a haladási eszmék érdekének teljesen megfelelnek. Máskorra tartom fen magamnak nézeteim előadását, a franczia és angol példázatok, s azoknak e hazánkra alkalmazása iránt is: jelenleg pedig e szóvitát befejezem. Elég van mondva egy s más részről arra, hogy a közönség magának független véleményt képezhessen a kérdés felől; a sajtó hivatása ennek eszközlésén tovább nem megy. Kik engem érteni akartak, bizonyosan megértettek. — S bár ne igazolják félelmemet az események! s bár ne valósuljon azon sejtemény, hogy a bús következésekben mindíg gazdag balfogások szomorú gyümölcsei már-már érni kezdenek! — Nem kellett volna feledni, hogy Magyarországban még igen számosak azok, kiknek minden legkisebb hiba, mellyet a javitások baráti elkövetnek, örvendetes ürügy s alkalom a jót is eltaszítani magoktól, s azt mások előtt gyülöletbe s gyanúba hozni; meg kellett volna emlékezni, hogy van egy osztály, melly utóbb is, bárki mit beszéljen annak ösztönszerű fogékonyságáról, annak kezében lészen, ki azt legjobban tudja fizetni. — Man hätte den Teufel nicht citiren sollen Látni kellett volna, hogy Magyarországban jelenleg még csak a mivelt osztályok egyesítése által valósítbatni a haladás eszméit, és így nem kellett volna ezeknek egyikére jó formán rá riasztani. A balfogások, éretlen felszámítások, a benső anthipathiák sugallásira hallgató rögtönzés keserün kezdik magokat megboszulni. De őrködik felettünk a gondviselés, viraszt a nemzet értelmességének csillaga, vannak férfiaink, kiknek tiszta szándékit méltányolja a kormány; kikre az egész nemzet, a nemes, és nemnemes, a gazdag úgy mint a szegény, bizalommal pillant, — nem fogják ők sülyedni engedni az ügyet, mellyet az okosság megindított, s a kábák megferdítettek. S le fog ismét csilapodni a píllanat ingerültsége, s előmenetelének ügye visszavitetni azon biztos kerékvágásba, mellyből azt egyesek ügyetlensége — mert szívesen elhiszem, hogy nem volt rosz akarat, — vigyázatlanúl kiemelte. XYZ.

**Vásárhely**, december 6kán. Csongrád megye évnegyedes közgyülése f. évi november 29kén vevén kezdetét, tárgyai imezek voltak: — 1) mlságos gr. Károlyi Györgynek e megye volt főispáni-helytartójának, Békés-megyei főispánná lett kineveztetése következtében e megyéhez irt bucsúlevele felolvastatván, sajnálkozva vették a RRk mélyen tisztelt gróf ő nagyságának eltávozását, más részről Felséges urunk általi e megkülönböztetésén hazafiúi szívvel örvendeztek. E bánatjok s örömük felől a mélt. grófhoz határozott válaszlevelökben közérzésöket nyilvánítani, egyszersmind pedig arczképét is édes emlékül a megyei terem számára leföstetni kivánván, erre nézve a tisztelt gróf urat levétethetése iránt megkéretni határozták. — 2) Néhai Grassalkovich Antal hg, e megye főispánja halálát jelentő levélre sajnálkozó válaszirás határoztatott özvegyének. — 3) Némelly nem annyira érdekes tárgyakban érkezett nm. m. kir. helytartósági intézvények olvasása után, a mult közgyülés jegyzőkönyvének ujra elővétele következett volna: de mivel az illető tisztviselő, a jegyzőkönyvet — mint jelenté — honn felejtette, annak ujra elővételét a RRdek másnapra hagyni kénytelenittettek, s igy a közgyülés óta tartatott kisgyülések jegyzőkönyvei olvastattak fel, mellyek közől nagy figyelemmel kisértetett el-ő-alispán ur távollétében, a M. I. ur elnöklete alatt, 104

szegedi nemes által terjesztett panaszra hozott végzés elővétele. — Azon folyamodásban t. i. az adatott elő, hogy T. I. ottani főszolgabiró ur, a mostani nemesek hadnagyával ns M. F.-czel személyes ellenkezésben lévén, azt folyó évben már harmadszor akarja restauratió alá venni, s e végre nem maga, sem szokott módon a nevezett hadnagy, hanem egy ennek ellenségeihez tartozó magános nemesember házához rendelte a nemesség összejövetelét, hova a többség menni nem kiván, részint mivel az ellenzési minoritás, kevés kivétellel, többnyire rovott emberekből állván, ennek verekedésrei hajlamától méltán tart, részint mivel annyi restauratio után a nemesek mostani hadnagyát új választás alá bocsájtani nem kivánja. — A kisgyülés ezen folyamodás közlése mellett, T. I. urat nyilatkozás-tételre utasítván, a hadnagyválasztást e közgyülésig abban hagyatni rendelte. — Ezen végzése a kisgyülésnek most felolvastatván, arra T. I. ur irásban úgy nyilatkozott: hogy f. évben számos nemes (54) aláirásával M. F. hadnagy ellen bizalmatlanság nyilváníttatott, s azért próbálta meg több ízben a hadnagyválasztást. Panaszlá továbbá a nevezett hadnagynak engedetlenségét is, miszerint t. i. az, a nemességet más magános nemesember házához meghíni nem akarta. — Előadta, hogy a bizalmatlanságot M. hadnagy iránt nevelte azon gyanús körülmény is, hogy annak házánál egy lopott ökörbőr rendkivüli eszközökkel segített timári kikészítés alatt találtatott légyen! — E vádakra a jelenlévő M. F. s a veletartó szegedi nemesek, részint szóval, részint irásban oda nyilatkozának, hogy ha szinte bizodalmatlanságot nyilvánítottak is a hadnagy ellen némellyek, de a többségnek — a két izben hasztalan próbált hadnagy-választás alkalmikor — kimutatott akaratja szerint, a bizodalom M.-hoz még is annyira hajlott, miszerint mindenkor az jött a jegyzőkönyvbe, hogy a hadnagy-választásnak helye nincs. — A mi a bőrnek — melly Pallavicini marchiotul ellopatottnak ismertetett — M. F. házánál találtatását illeti: e részben a megye által rendelt bővebb vizsgálat nyilván mutatja, hogy azt főszolgabiró ur testvérbátyja T. M. csendbiztos tudtával, M. ellenségei küldötték eladás végett annak házához, és hogy azt ő mint timár, alku mellett, jó lélekkel illő áron vette meg; egyébiránt eddigi feddhetlen élete tiszta eljárásáról most is kezeskedik; azért a nemesség őt hibásnak nem tekinti, mig vétkessége rá itélet által ki nem mondatik.

A hadnagy ellen s mellett tartott hoszszas szónoklatok, helyeslő s ellenző zajongás után, elnök ur, ki az ügyészetet korlátlankodás esetében, tiszti kötelességébeni eljárásra felhitta, a végzést úgy mondotta ki, hogy a pártokra szakadt szegedi nemesség kibékéltetésére küldöttség neveztessék, — illető fősz.biró ur pedig úgy ejtse a hadnagy-választást, hogy erre a volt hadnagyot is candidálja. — E végzés ellen T. Sz. A. azon okbul kelt ki, mivel ez a szolgabirói szabad kijelelés jogát sérti. — Kiáltás „a végzés ki van mondva.“ — Az elnöki széket körülfogta Zs. család „nem kell M.“! F. P. és Sz. J. urak úgy nyilatkoztak, hogy ámbár tetszett elnök urnak a végzést kimondani, de ők azt a többség akaratjának el nem ismerhetik. T. I. szavazást sürgetett. — Maga az illető fősz.biró kijelelési jogát s hivatalos tekintetét megsértettnek mondotta. — E közben észre lehetett venni, hogy a főügyész a zöld asztalnál távulülő Sz. J.-hez üzenget. Csakugyan fel is kelt Sz. J. ur, s indítványozá, hogy M. F. szegedi nemesek hadnagya ellen, mult gyülésben felolvasott vádra meghagyott ügyészi vélemény most kivántatnék elő. Ezen indítvány mind azoknak, kiket a hozott végzés szomorított, igenigen megtetszett, nyujtotta is azonnal főügyész az e tárgyban már készenlévő véleményét; másfelől pedig a vádlott hadnagy egy ellenmondásos nyilatkozatot irásban adott be, olly kéréssel, hogy ez az ügyészi vélemény felvétele előtt olvastassék fel. Elnök ur pedig az ügyészi vélemény felolvastatását kivánta, ámbár ez a főjegyző által honn felejtett s igy ez uttal nem is recapitulálhatott jegyzőkönyv pontjai közé tartozott volna. Az ügyészi vélemény actiót mondott ki a hadnagy ellen, melly ellenesei által örömmel fogadtatván, alispán ur részéről is pártoltatott. —

A közmegállapodás ingadozása közben felolvastaték a vádlottnak is nyilatkozata, mellyben ő azt adja elő, hogy a mindszenti uradalomból ellopatott ökörbőrnek házához hozatása s neki mint timárnak eladatása, s néhány órával azután a csendbiztos által onnan elvitetése, ellenségeinek mint illy merényekben jártasoknak ármánykodása által egyedül megbuktatására, önvétke nélkül eszközöltetett; tovább, hogy azon vizsgálat oklevelei is mellette harczolnak, melly vizsgálatot részére a megye által kirendelt főszolgabiró M. I. ur elkezdett, de minthogy alispán ur e tárgybani vizsgálatra időközben, nem tudhatni mi okból, egy más szolgabirót kinevezni jónak látott, folytatni azonnal megszűnt; hogy az őt üldöző T. I. — ki számos tanú előtt tartózkodás nélkül kimondá, miszerint ő a hadnagynak halálos ellensége — az e tárgyban ellene tett vizsgálatot, esküdtjének elmellőzésével egyedül maga hajtotta végre; mire nézve az ellene tett vizsgálatot más részrehajlatlan törvényes bizonyság által ujra kezdetni, — a részére és mellette tett s már megyei végzés szerint fősz.biró M. I. ur által megis kezdett, de az alispán által közbevágott vizsgálatot berekesztetni, és igy azután a vádat a most még hiányzó irományokbul felvétetni kérte. — Ezen folyamodás felolvastatott ugyan, de elnök úr azt válaszolván rá, hogy a hadnagy védelmét pörben adja elő, az actiót kimondotta, egyszersmind nyilvánítá, hogy miután az actio ellene elhatároztatott, az előbbi végzés is megváltozik, mivel őt mint actio alatt lévőt hadnagyságra többé ki nem jelelhetni. Csodálatos dolog, mint változnak az emberek elvei, a fenforgó személyek és körülmények változtával! Nálunk is elv vala ezelőtt, még pedig a hadnagy ellen nyilatkozók elve vala, midőn gr. Ráday követül küldetési felirása sürgettetett, hogy az actio senkit nem becstelenít; de hajlandók vagyunk akaratunkhoz alkalmaztatni a törvényt, valamint kényünkhez igazítani elveinket. És igy dőlt el délelőtti 11 órától d. u. 4 óraig tartott, s közjóra szánt de fájdalom, szenvedélyeknek feláldozott elsőnapi közgyülésünkben e roppant fontosságú ügy, mellynek kimenetelét Európa remegve várta! Boldogok mi, kik a honi pénztár terhére saját személyes érdekeink felett 5 óráig vitázhatunk, a nélkül, hogy ebből a közboldogságra csak egy betű is áradjon ki. — A gyülés általában inkább folytonos lárma és szenvedély, mint értelmesség által vezéreltetvén, olly testülethez hasonlíta, mellytől jövőre az Isten mentsen meg! Szembeötlő volt az, hogy a megye a hadnagy kértére, közelebb múlt gyüléséből maga rendelt bővebb vizsgálatot, és mégis most ezen vizsgálat irományait be sem kivánta, hanem más irományok szerint rendelte el az actiót. — E csekély tárgyat egyébiránt — mellybe a közelgő tisztválasztási izgalmak veres fonala láthatólag bele van szőve, — azért irtam le hosszabban, hogy láthassa az olvasó, minő képben tűnik fel a hatóságnak, méltósága, ha szenvedélyek keverednek a tárgyaltatásba. — 4) Felolvastatott a szegedi mészárosok folyamodására kinevezett küldöttség jelentése, mellyszerint azon mészárosok kivánságához képest elfogadhatónak véleményeztetett, hogy a megye egyéb városira nézve megállapitandó áron felül Szeged városában a hús fontja 1 krral mindíg drágábban méressék. Mivel azonban a felhozott körülmények, megyénk egyéb népes városai fölött, a szegedi mészárosok ezen megkülönböztetésére, alapos okoknak a közönség által el nem ismertettek, a küldöttség véleménye nem fogadtatott el. Többnyire a hús ára f. évi dec. 24kétől kezdve 11 krra emeltetett. — 5) Az ujonczok pénzére és vagyonára felügyelés iránti azon küldöttségi vélemény, hogy az, a megyei állandó árvaválasztmány által kezeltessék — elfogadtatott. — 6) Azon érdekes vitára alkalmat adott kérdés: vajjon az 1836dik év előtt urbéres telkeket bírt nemesek, ha később telki haszonvételeiket eladván, helyette mást szereztek, tartoznak-é ezen ujonnan szerzettektül, a katonaság-tartási terheket viselni vagy sem? ‚igen'nel döntetett el. — 7) A vérhatalommal biró csongrádvásárhelyi uradalom cselédeinek bünbeli esetekben elitélhetése jogát a megye magáénak állítván, az eddigi gyakorlatra hivatkozott uradalom pedig ezen korlátozását legfensőb helyen bepanaszolván, a kivánt jelentés felküldetni határoztatott. — 8) Fejér megyének a gyorsirók kiképeztetése, — 9) Bereghnek pedig a magyar vándorkönyvek iránti ismeretes leveleik pártoltattak. — 10) Borsod megyének a papi jószágok elvétele és közczélokra rendelendő fordíttatása feletti levele pedig az orsz.gyülési utasításokkal foglalkozó küldöttséghez utasíttatott. — 11) Pest megye megkeresése folytában, a pesti ref. főiskolára adakozások gyüjtése az illető szolgabiráknak meghagyatott. m×k.

(**Sárosból.**) Eperjes, decemb. 5. — A P. H. levelezője mult közgyülésünk folyamát közölvén, legérdekesb határozatunkat kihagyta: t. i. hogy „a mostani novemberi közgyülésnek legfőbb, és mindenekelőtt felveendő tárgya leend az adózók sorsáról tanácskozás, a folyó évrei kivetés és járásonkinti arányos elosztás, és hogy ezután a novemberi gyülés, e tárgynak fog szenteltetni“ — mihezképest gyülésünket némikép mintegy a múltnak folytatását tekinthetni; szükségesnek tartom tehát a P.H. 74. és 76dik számaiban elmondott határozásokat s történt vitákat felvilágositani annyival inkább, mivel a P.H. levelezője, a határozások szellemét vagy fel nem fogta, vagy pedig előadásában arra nem figyelt, hogy szavai azoknak épen ellenkező értelmet adtak. — Az összeirás elmellőzését annak tulajdonítja a P. H. levelezője: „hogy erőnk, gazdagságunk stb. titokban maradjon“, ez nem való; — történt ugyan ebben szóváltás, de határozás okául nem szolgált. S vajjon miért is szeretnők mi azt titokban tartani a mit nem lehet? mindent eltitkolhatni csak a szegénységet nem, melly nálunk minden zugból előkiált. Kár volt kihagyni a P. H. levelezőjének: miként kimondatott nyilván, hogy legfőbb ohajtásunk, egész meztelenségben kimutatni adózóink szegénységét, inségét, s valódi szomorú sorsát; miként hangzottak el azon keserű panaszok az országgyülésen is, hogy [illegible] vidék hegyes, kopár, sovány és terméketlen megy[illegible]saság zik Sáros is, nagyon meg vannak járó adóval leginkább azért, mer (mellyek többen vannak) érdemes sincs, milly sanyarúan kerestetik azért mellőztetett el, mert a RRk

hogy azon összeirás, melly indítványoztatott, sem lehet tökéletes, — sőt az adózók sorsáról való tanácskozást indítványozó is azért állott tőle el, mert úgy hitte, hogy az összeirás nem lesz könnyitésére (a mit kivánt), hanem még nagyobb terhére; s ámbár az érdemes t.biró urak ingyen munkájokat ajánlották, de az előfogatok még is nyomasztóbbak, mintsem azon bizonytalan haszon, vagyis könnyítés, melly ez összeirásból eredhetne. — A P. H. 76dik számában előhozott pontokra pedig, nevezetesen a másodikra, meg kell jegyeznem: Pozsony megyének a nagyszombati-vasut dolgában történt felszólítására, — „hogy t. i. Sáros megye a nemesi pénztárból néhány részvényt vegyen', válaszul adaték: ‚nemesi pénztárunk nem olly dús, hogy abból a privátusok által, bőkamatozás reményében (ámbár a közjó előmozdítása ez által is elismértetett) felvállalt munkára kereskedéskép ki lehessen vetni néhány száz vagy ezer forintot; közelebb van az ing a testhez mint a köpenyeg, s azért, ha van a nemesi pénztárban pénz, sokkal czélszerűbb volna azt a megyénkben létező számos utra és hidakra kiadni, mint amarra, melylyen talán soha járni nem fogunk; — a határozás ez volt: „pártoljuk az ügyet, és a sz.biró urak buzdítsák a privatusokat az actiák vételére." — A 4dik pontra nézve pedig, melly az utak iránt a sz. kir. városokkali alkut és szerződést tárgyazza, arról vitáztak, vajjon a szerződés szerinti bér, a közönséges adópénztárba fizettessék-é, vagy pedig annak adassék, ki véghezvitte a munkát? — s minthogy egy sz.biró a járásában létező Eperjes városának egy darab utját, vmegyét illető munkával (mi ellen már első alkalommal is többen szót emeltek) előbbi határozat szerint, kikavicsoltatta, a többi sz biró pedig, a megyét illető munkán felüli erővel végeztette, határoztatott: „hogy ugyanazon helységek, mellyek kavicsolták a kir. városok utait, kapják meg a bért saját részökre, nem pedig a közönséges pénztár, s ennekutána a megye erejét arra fordítani ne szabadjon." Ezeket szükségesnek láttam felvilágosítás okáért előhozni annak bebizonyításaul: hogy Sáros a nyilvánosságtól soha sem rettegett. — — Elszánt akaratom közgyüléseinket figyelemmel kisérni, s határozásit minden részrehajlás nélkül, — legyenek azok ínyemre, vagy kedvem ellen — a ‚Világ'ban tudatni; mert véleményem szerint csak úgy szent a nyilvánosság, s csak úgy fognak kifejlődni hazánk valódi szükségei, miken minden igaz hazafi a törvények utján segiteni kiván, ohajt s iparkodik, ha minden részről, nem pártnézetek, hanem a nyilatkozások úgy a mint történnek, állítatnak a nagy közönség itélőszéke elé. — Nov. 29kén a megjelent KK. és RRet az elnök alispán szokott nyájasságával köszöntvén, a kisebb gyülések jegyzőkönyveit olvastatta, mellyek vitára legkisebb anyagot sem nyujtván, helybenhagyattak, kivévén a nm. kir. Helyt. tanácsnak egy intézvényét, mellyszerint Hrapkó helység összesítési perében felvilágosítás parancsoltatik, s kéretik: vajjon az eljáró biróság tekintetbe vette-é eddig a jobbágyság által is használt erdei legelőt, és ahozképest arányos mezei legelőt hasíttatott-é azok számára? ezen k. intézvényben némellyek megütköztek, úgy vélekedvén: mintha a nm. kir. Helyt. tanács kivánná tovább is a jobbágyságot az erdei legelővel elláttatni; ellenben más része úgy vélekedett, hogy az, nem az erdei legelőt kivánja tovább is a jobbágyságnak oda itélni, hanem ahhoz arányos mezei legelővel, ha az erdőbül kizáratik, ellátttatni, okát adván, hogy az öszszesítési törvény nincs alkotva a jobbágyság roszabb, de jobblétére, és megmaradására. Felvilágosítás okáért az eljáró biróságnak átadatni határoztatott. — Mult közgyülésben, a határozat szerint, kitüzött tárgyhoz fogván a Rendek, az elöleges kivetés tabelláját vették vizsgálat alá; az első rovatban, a tisztikar fizetéséhez (13,826 frt) a hat ujonan választandó mezei birónak, kik Sárosban más sz-birákkal egyenlő categoriában lesznek, fizetését t. i. 900 frttal számították, s imígy jövendőben a tisztikar fizetése 14,726 frt lesz. A második rovatban előfordúlt megyei katonák (hajdúk), és más szolgák bére, a mennyire lehetséges, ohajtván a Karok a kiadásokat kevesbítni, mindenekelőtt kérdés támadt: vajjon szükséges-é a mostani béke idején a hajdúk száma, vagy sem? tanácskozásokat egy sz.biró felvilágosításával elősegítvén, határozattá lön, hogy a járásbeli négy hajdúra nem lévén elmellőzhetlen szükség, azokból kettő el fog bocsájtatni, egy a választandó mezei birónál, egy pedig a főbirónál meg fog hagyatni, s e szerint 12 hajdu el fog bocsájtatni. — Ruhájokra kerülvén a sor, abban állapodtak meg a RRdek, hogy a megyének nincs szüksége czifra hajdúkra, kiket az adózó fizet, hanem hű szolgákra, kiket illendően kiván ugyan, de nem pompásan ruháztatni; határoztatott: hogy ruhájok egy zsinóros, és mivel a mostani sárga zsinor igen hamar bemocskolódik, ezután fekete-sárga vegyes színű legyen, a huszárok és az őrmester három zsinórt kapnak. A rovatok sorában előkerülvén a napidijak fizetése, indítvány tétetett: vajjon megfér-é [illegible] polgári perekben itélő birák a honi adóból [illegible] majd mindnyájan megegyeztek ab- [illegible] sze az igazsággal, hogy az adózó [illegible] nemesek pereiben itél, még sem [illegible] ingyen, mint némellyek kivánták, vagy pedig napidíjért itéljenek a birák. Nagy rész sürgette, hogy a birák más itélőszékek példájára, a taksákból fizettessenek, de ez sem sikerült; elhatároztatott: oda fognak utasíttatni az országyülésre küldendő követek, hogy a polgári perekben itélő birák fizetése felől törvényes határozatot, midőn a fororum coordinatio előfordúl, kieszközölni igyekezzenek, s addig a régi szokás megmarad. — Három óra lévén már délután, a marhahús árszabása került elő; felolvastattak a mészárosok folyamodásai, a sz.birák vásárokróli jelentései s azok összehasonlítása után a husnak előbbi ára meghagyatott, s így a marhahus fontja kir. városokban 9, katona-állomási helyeken 8, falun 7, a juhhusé mindenütt 6, borjuhusé pedig 12 váltó kr. —

*(Folytatása jövő számunkban.)*

## Rövid közlések

**Bács.** Rendes levelezőink a Bács-megyei beigtatási ünnepélyről nem tudósítottak, mi, a mennyire részint magán tudósításokból, részint jelenvoltak elbeszélésiből hitelesen értesíttettünk, érdemesnek találjuk közre tenni, hogy e valódi szeretetnek és a főispán ur személye és érdemei iránt tisztelő vonzalomnak ünnepe egy vala azok közül, mellyek csendes örömre kiszámolva, mind e mellett is nemcsak érzeményben, de ennek külső kifejezésében is a legdúsabbak közé számítható. — E megyét évek előtt, mikép Hevest a két tollszin, két virág szakasztotta pártra: a tulipán és nefelejts. — Miután a főispán ur igazságszerető, szilárd, de nyájas bánása a pártok kezeit egyesítette, s a közbizodalom középpontjává lennie sikerült; e dicső eredménynek emblemái ez ünnepély minden elágozásában fénylettek: — füzérek nefelejtsből és tulipánból díszesítették a főispán ur asztalát s a tánczteremet, mellyben egy a legvidámabb s lehető legfényesebb ebéd s estély vidámitá az összesereglett vendégeket. — A beigtató gyülés részleteit, s lehetőleg a beszédek kivonatát is később közlendjük — A beigtatás napja december 9ke volt. Ma dec. 20kán tartják Bács RRdei a tisztujitó széket. —

**Egerből.** A később érkező hirek valósítják előbbi számunkban előadott tudósításunkat. Egerben a tisztválasztás a fejér tollasok befolyása nélkül történt. Rendes levelezőinktől részletes leirást nem vettünk, rendkivüli levelezőink sorai telvék diadal-örömmel. — Mi részünkről szinte örvendünk; de a mi örömünknek forrása nem egyéb, mint a remény lehetsége, hogy a pártdühök, s ezekből eredő torlások és visszatorlások megszünvén, Heves valahára visszatér azon normalis álláspontjához, honnan saját *érdekének*, s nem pártérdekeknek, előmozdítására *foganatosan haladhat*: s honnan indulva *és munkásan előre lépve* visszanyerendi azon méltóságot és díszt, mellyet illy szép municipium méltán igényelhet minden honpolgártól: visszanyerendi mondom, mert zavaros, ütleggel kezdett, embervérzéssel folytatott, s emberhalállal végzett pártoskodásai, mint botrány példabeszédei állottak e békeszomjas hazában. — További észrevételeinket a részletes leirásokig halasztva adjuk a tisztikar névjegyzékét. — Első alispán Brezovay József; második Földváry György; főjegyző Vratarics Károly; első aljegyző Madarassy János; második aljegyző Makay Lajos; főadószedő Kanyó Gábor; aladószedő Goth Bertalan; főügyész Földváry János, Sándornak fia; alügyészek Babits s Mártonffy Antal. Tarnajárási főbiró Blaskovics Gyula; alszbiró Vratarics Lajos, Mlinkó Lajos, Bora József; esküttek Berky Dániel, Goth Raphael, Mezey Lőrincz, Szabó Károly. Tiszajárási főbiró Okolicsányi Gusztáv, evangelicus; alszolgabiró Kovács István, Balogh János, Goth Benjamin, Doboszky László; esküttek Szána Pál, Szombathelyi, Ajtay, Nagyfejü Kovács Ferencz. Gyöngyösijárási főbiró Fehér István; alszbiró Berky Imre, Gosztonyi János (Antal fija), Róhrváry Lajos, esküttek Elek István, Hazucha József, Kuzelka Alajos. Mátrajárási főszolgabiró Almásy László (Emanuel fia); alszolgabiró Zay Sámuel, Rottenstein Pál; esküttek Madarassy Ferencz, Zay Ferencz, Balázsovits Jósef; számvevő Elek Mihály; polgári biztosok Polyák József, Végess József, Petes Ferencz, Öz Ignácz; utibiztos Szalay Ignacz; csendbiztosok Tarnaiban, Maizik Sándor; Tiszaiban Zsoldos Ignácz, Szabó János; Gyöngyösiben Pethes Antal; Mátraiban Marssó György; particuláris perceptorok Korhes Péter, Keller Elek; levéltárnok Vetsey Károly.

**Buccari.** (Magyar partvidék). Decemb. 13d. — Tegnapelőtt tartatott kormány-kapitány urunk ő mlsága elnöklése alatt kapitányi gyülésünk, mellynek fő tárgya a helybeli várostanács tisztikarának kiegészítése levén, Steffan Lajos, volt másod községbiró úr helyébe, ki legf. kir. kinevezés következtében mint kikötői kapitány Portoréba ment által, másod-községbiróvá Thianich Sándor úr, eddigi kapitánytanácsi főjegyző; s e helyett kapitánytanácsi jegyzővé: Kopajtich Oktavián, eddigi városi pénztarnok uu. léptettek elé. Pénztárnokká lőn: Sablich Bódog, egykori törvényszéki jegyző; törvényszéki jegyzővé pedig: Sepich Anzelm; levéltárnokká s egyszersmind a *szóbeli* rövid perútoni biráskodó várostanácsi osztály jegyzőjévé: Bonani Ferencz. Továbbá, Cattalinich V. főügyészre bízatott 150. ftnyi *külön* évdij mellett a tanács előtt lefolyó perek fordítása (olasz- vagy *horvát*ból — latinra?!); Mikocz H. V. pedig: első várostanácsi *irnok*ká lett előléptetése következtében, másod irnokká: Medanich F. J.; s e helyett harmad-

irnokká korláti gyakornok Randich F. alkalmaztatott. — Mindezen elnöki klnevezések azonban csak időlegesen (provisorie) történtek, a legközelebb tisztujitásig, melly — eltelvén már a törvényes három év — adja Isten, hogy minélelőbb megszűnjék lenni — ‚pium desiderium!‘ 13.

Pozsonyból azt irják az augsb. köz. ujságnak: „Az Allgemeine Zeitung — valószinűleg csak üres hirek szerint irt — jószándékú czikkeket közöl Bajorországból s a felső Rajnáról, mellyek Ausztriának a német vámegyesülethez lehető csatlakozását tárgyazzák. Ez állításnak aligha van más alapja, mint azon valószinűség, hogy a jelen politikai béke kedvező időpont a status kereskedési érdekeinek megvitatására. A két czikket érdeklőleg úgy hiszszük, hogy illy fontos tárgyat illy felületes értekezéssel nem lehet eléggé felvilágositni. Ha valóban nem vehetend több hasznot Ausztria a vámegyesülettől, mint mennyi azon czikkekben említtetik, — és viszont, úgy bizony nem érdemes, hogy illy két kereskedési hatalom, minő Ausztria s a vámegyesület, olly roppant munkába bocsátkozzanak, minőt a tarriffák tökéletes átjavitása megkiván. Ha pedig olly czélok érendők el, mellyek miatt egyedül érdemes áldozatokat hozni s kivánni; ha a német vámegyesület s Ausztria ezentúl egy kereskedői hatalommá akar összeolvadni; ha a vámvonaloknak meg kell szünniök; kérdjük: fenmaradjon-é ez esetben a magyar vámvonal? A czikk beküldője azt mondja: hogy Ausztria nem fog Magyarországgal az egyesülethez állani! — S miért nem? Nem tudjuk, van-é eszében Ausztriának egyátalán hozzácsatlakozni? de ha igen, miért nem Magyarországgal? Azt vélik e, hogy Ausztria s Magyarország közt még élesebbé lehet tenni a vámvonali elválasztást? Belátással biró magyarok, — s illyen hála az égnek, jelenen több van, mint képzelnők, — jól tudják, hogy Magyarország áldozat nélkül föl nem vétethetik a vámegyesületbe. De átlátják azt is, ha Magyarország valami hasznot lát belőle, hozzá fog s hozzá kell állania, s hogy ehez szivesen nyujtand kezet országgyülési szerződések utján. Reménylik, hogy Ausztria nem fog szerződést kötni, melly Magyarország határát a német kereskedői-rendszer zárvonalává tegye. Ha e tárgy nyilvánosan fog meghányatni, — s kivánatos, hogy ez mind külföldi mind magyar lapokban minél előbb történjék, — ne szóljunk illy fölületesen; hanem nyiltan, őszintén, kimerítőleg, menynyire csak lehet. Minél kevesb szenvedélylyel, s minél több alapossággal fog ez történni, annál hasznosb és oktatóbb hatása lesz. Csak ezen úton nyerhet elfogadtatást az igazság, főleg Magyarországban, melly bár eleinte nem szivesen rázatja is fel magát valami kedvencz álmából, annál szivesebben fogadja el az igazságot, ha látja, hogy becsületesen bánnak vele.

## Külföld.

**Nagybritannia.** London, dec. 7. A *hivatalos Gazette* most hirül adja a *korona*-örökösnek walesi herczeggé neveztetését. A kis királyfi ezentúl illy czimekkel bir: Szász-hg, Cornwall s Rothsay herczege, Chester és Carrick grófja, Renfrew báró, a szigetek ura, és Great-Steward Skócziában. — Az udvar tegnap költözött a Buckingham-palotából Windsor-kastélyba által.

A már aggastyán O'Connell jegyese, mint mondják, Sir James Murray dublini orvosnak tizenkilencz éves „magas müveltségü“ leánya. A Standard dublini levelezője szerint a szerelemnek, mikép azt Ovid tanitja, minden jelenségei mutatkoznak ő lordságán, a soványodást s arcz halványságát kivéve. — O' Connell gyakran kikocsikáz jegyesével, s valahányszor szónokol a repealgyülésben, mig szája a toryk ellen mennydörög, szemei legszendébb kifejezéssel a hölgyi karzaton járnak, hol miss Murraynek s nővéreinek különös jó helyet rendelt. Mondják, hogy sokszor szót téveszt, s „repeal“ helyett „union“t mond, azaz feloldás helyett kötésről beszél. O' Connell nemrég nyilatkoztatá, mikép a 70dik év közelsége daczára is magában huszonöt éves ifjúnak erejét érzi. Azóta a dublini orangisták tréfából „erős embernek“ nevezik.

A Times és M. Chronicle éles vitára keltek a német vámegyesület ügyében, minthogy amaz a porosz király mellett nyilatkozik, ki az Angolországgal-i kereskedési szerződést fel nem bontandja, s átalában olly hangon beszél, melly a kisebb státusokat visszaijeszsze az egyesülethezi csatlakozástól; — imez ellenben éppen nem veheti vétkül, ha a kisebb statusok is az egyesülethez állnak, minthogy kereskedésök egyedüli garantiáját csak ott találhatják, s azon körülmény okául magokat az angol törvényeket nevezi, hogy Németországgali kereskedése Angolországnak csökkenni fog, minthogy nem akart oda hajlani a törvényhozás, hogy a német áruk vámilletőségeit okszerüleg módositsa és kisebbitse.

Dec. 4én itéltetett el Londonban Edward Baumont Smith, a kincstári jegyek hamisitója élethosszanti deportatióra valami büntető gyarmatba. A szerencsétlen ember nem annyira a gonoszságnak, mint lelki gyöngeségnek esék martalékul, melly lépésenkint vezet kisebb bünről nagyobbra. A tett birói kérdésre magát bünösnek vallá, de mielőtt elitéltetnék, egy igen hosszú beszédet mondott, mellyben megmutatni törekvék, mikép ő nem olly gonosz s elvetemült, minőnek tartatik, — mellyet azzal végez be, hogy az igazság-szolgáltatást kegyelemmel reményli enyhithetőnek. Ezután az elnökbiró, Parke báró, következőleg mondá ki az itéletet: „Fogoly, ki a korlátok előtt áll! minthogy nyilván bünösnek vallja magát a sulyos vétekben, miről vádoltatik — s nem csak egy büntettben, hanem több hasonneműben is — kötelességem kivánja az itéletet hirdetni, mellyet a törvény kegyelmedre szab. A bün következményeit szem előtt tartva, a törvényszerü legszigorúbb büntetést, melly illy esetre szabva van, deportatiót kell kegyelmed ellen határoznom. Mindazáltal mai magaviselete nem volt ártalmára. Bizom benne, hogy a bünnek a vétkesre nézve irtózatos következményeit festő közlése másoknak intő például fog szolgálni azon kárhozatos következményeket illetőleg, mellyek a becsület ösvényéről egyetlen eltérés által okoztatnak. Megfontolva a kereskedésre áradott kárt, a támasztott aggodalmakat, sok ember veszteségét, mik veszélyes elvtelenségéből származtak, kötelességemnek érzem, legcsekélyebb reményt sem költeni kegyelmedben, hogy a legszigorúbb itélet alól felmentetik, — olly itélet alól, melly, mint kegyelmed mondá, mind attól fosztja meg hátralévő életét, mi az életet kivánatossá tevé; olly itélet ez, melly hátralévő életében kegyelmedet rabszolgává teszi. Az itélet határzata az: hogy Edward Beaumont Smith büntette miatt tengeren túl deportáltassék élte fogytaig.“ A fogoly nyugodtan hallá az itéletet. De beszéde folytában, midőn családjáról szólt, könnyük gördültek le arczain, és szava reszketett. Rapallo, a vádlott társa, ki mint a „királyné tanuja“ azaz terhelő tanuként bocsáttaott törvényszék elibe, ennek következtében aligha büntetlen nem fog maradni, s vele együtt számos más szédelgő. A szerencsétlen Smith nemcsak előkelő, hanem történetileg hires család sarjadéka — a mult év nyarában Párisban meghalt Sir Sidney Smith unokaöcscse, ki St. Jean d' Acret Napoleon ellen védelmezé. Kétszer vala házas; mostani felesége egy anglicanus pap özvegye, nagyon müvelt hölgy.

December 7kén Rapallo Erneszt, mivel nem hozatott fel ellene semmi „bill of indictment“ valóban szabadon bosáttatott, azon mellékmyilatkozattal, hogy bármikor ismét tanuként behivathassék. Rapallo alig volt 20 perczig a fogságon kivül, midőn egy policzia-felügyelő jelent meg, hogy új befogatását kérje, vagy elbocsátását akadályozza. Az ujabb vád egészen különváló — de hasonló neműnek mondatik az előbbivel. Annál nagyobb csudálkozással vétetett, hogy Smith ügyében Rapallo nem vádoltatott formaszerint a Grand-jurytól, minthogy ellene 49 tanú kész vallani.

**Franczia ország.** A Gazette mondja, hogy az idén nem lesz cabinetkérdés. A doctrinárek azt tartják: hogy midőn végére hajlik a kamra, nem szokás cabinet-kérdéseket pendíteni, hanem országos kérdéseket; illyenkor a kamrától a választó testületekhez appellálnak.

Páris, dec. 8. A Quénisset-perben folyt eddigi vitatkozások nagyon egyhanguak, s ritkán tünik bennök fel valami uj. A tanuk átaláben ismétlik a rég ismert tényeket; Quénisset bizonyos perczekben Fieschire látszik emlékezni, s megkisérti, nem tudna é ő is olly szemtelen és csacska lenni, mint amaz; de minden erőködése daczára is, még eddig irigyletes példányképét utól nem érheté. Beszéde csupa összeviszsza csavart phrasisok zagyvaléka, elcsonkított szép franczia nyelvből s vastag aljasságokbul álló; szóban és tettben előszenvvel látszik lenni a „cynicus“ kifejezés iránt. — Ma is folytattatik a tanúvallatás épen azon módon, mint az előbbeni napokban. Quénisset az ármánykodásban gyakorolja magát; — minden tanút, ki nem szól inyére, pártosnak és megvesztegetettnek vagy épen republicanusnak mond. Néha úgy rémlik előtte, mintha e vagy ama tanút már látta volna a veszélyteljes napon a vádlottak és összeesküdtek közt, azonban nem bir tisztába jönni, s a vádlottak, úgymond ő, kik tanúkul szolgálhatnának mellette, csak tagadólag felelnek. A terhelő tanuk mind ki vannak hallgatva, s a könnyitő tanúk vallatása megkezdetett. Talán már holnap meg fog kezdethetni a vád és védelem előadása is.

A Débats és Presse hirlapok néhány nap óta összevesztek Lamartine miatt, s egymást vádolják, hogy békétlenséget támasztanak a conservativ pártban. Most azonban a Presse maga is megvallja, hogy Lamartine úr nem nyilatkoztatá elnökségrei vágyát, s ha eziránt nyilatkozott, inkább ellenkező értelemben szólt. A Constitutionnel Sauzet mellett szól, kit a Débats is pártol. A Revue independente-ban George Sandtól egy czikk foglaltatik illy czim alatt: Lamartine, az utópista. A róla kimondott itélet nem igen fogja őt előmozdítni az elnökségre; többi közt igy ir: „Honnan származnak ellenmondásai, kimenetel nélküli eclecticismusa s végeredmény nélküli örök mozgalma? Egyetlen egy hibájából, melly alkalmasint költészi természetéből magyarázható: hogy t. i. rajta bizonyos természetes, korlátozhatlan lengeség uralkodik; egy szerelmi levelke, egy lepke, egy zephir fuvallata, sőt valami, még ezeknél is csekélyebb képes őt bölcseleti s vallásérzelmi vizsgálódásaiból kiemelni, miket ő költőieknek nevez.

Párisi tudosítás szerint Thiers erősen dolgozik Napoleon történetén. Anyagszereit a hadi oklevéltárban gyüjti. Fog é azon országok forrásaira is tekintettel lenni, mellyekkel Napoleon hadakozott, bizonytalan. Munkája kereskedői vállalatot szült. Egy nyerészkedő társulat t. i. egy millió frankot tesz össze, 40 részvényben 25,000 frankjával egyet, melly szép összeg fele a szerzőnek, másik fele a nyomtatási költségekre van szánva. Mert azt hiszik, hogy ha e munkájából is mint forradalmi történetéből, elkél 60,000 példány, mi igen valószinü, a részvényesek jó nyereséget fognak húzni. Ezenkívül Pelet tábornok is irja Napoleon történetét, de nem a hadit, hanem a diplomatikait Nincs már nagyon korán a császári korszak történetét irni; Franciaor. ságban elmondhatni most az igazságot akadálytalanúl. Napoleonnak sok melegkeblü tisztelője van, s most talán több, mint 1815ben; de pártja nincs többé; történeti személynek tekintetik, kit mindenki előitéletei vagy elővéleményei szerint itél meg. Az előbbi ultraroyalistáknak Napoleon elleni gyülölsége nagyon lohadt, de szintúgy a korábbi bonapartisták buzgalma is. Az ifjú nemzedék már nem a szerint itéli meg őt, mikép atyjaiknak jót vagy rosszat tett, hanem tettei szerint. A jelen kormánynak nincs többé mit tartani azon lelkesedés vagy gyülölségtől, mellyet neve azelőtt gerjesztett, s maga nyújtott kezet emlékezetének ünneplésére, s a kórkatonai templomban történt eltakaríttatását dicsőítni segité. Nem a bonapartei harczhősöktől tart most a kormány, hanem a communistáktól, a népsepredék buzgókodóitól, kik a gazdagok ellen elkeseredve a fenálló rendet feldúlni akarják, s birtokközösséget alapitni. Ennek szomorú példáját adja a bünper, melly most a pairszék előtt tárgyaltatik; de éppen ezen [illegible] ki hogy efféle összeesküvések a polgári társaság le[illegible] koznak, s hogy e suhanczok tanjai [illegible] kély viszhangot találnak a többi oszt[illegible] szik a status nyugalma.

**Görögország.** Az angol hirla[illegible] díg felette ingerült hangon kelnek ki [illegible] leg a whigpárti M. Chronicle Közlö

natot. „A német levelezők különbözőleg irnak a görög állapotról, mint konstantinápolyi levelezőnk; azonban bizonyos, hogy Görögországban cselszövénynyel járnak a védhatalmak megegyezése után, a görög határ kiterjesztését érdeklőleg. A múlt körülményekre visszatekintve kiviláglik, mennyire kötelesek a védhatalmasságok, s főleg Anglia e kívánatnak ellenszegülni. 1828ban Angolország hozá először javaslatba egy pontos határvonal kitűzesét, pedig a corinthi földszorosnál kivánta ezt tétetni. De a körülmények s az e vonalon kivül fekvő részint classikai régiségű városok, részint a szabadsági harczban részt vett s a vonalon kivül lakó görögök érdekei tágosabb határkitüzést tettek szükségessé. A vonal, mellyben a hatalmasságok végre megegyeztek, a földképen ugyan igen helyes volt, de hely szinén valósíthatlan. Ez időtájban 1830ban léptek a whigek kormányra, s új tanácskozások következtében sikerült Palmerston lordnak Franczia- és Oroszországot azon határvonal elfogadására birni, melly Volotól Artaig terjed. Ez okból az ujonnan átengedett tartományrészért a török udvarnak új kárpótlást kelle adni, mellynek második föltétele az volt: hogy a három hatalmasság, Angol, Franczia és Oroszország jövendőre követeljenek Törökországtól ujabb tartomány-átengedést. Nem köteleztetnek-é tehát a hatalmasságok Török országot jelen állapotjában fentartani? Az egész jog csak azon tényen alapszik, hogy Görögország akkor, midőn Törökország zavarban volt, megsértve a neutralitást, a lázadókat Törökország ellen mindenkép pártolá. Sokkal élesb látásu a görög nép, semhogy észre ne venné a franczia barátság képmutatását. Francziaország törekedjék inkább a görögöket oda segítni, hogy megtartsák annak fő kormányzását, mit birnak, s ne éleszszen bennök hiú határterjesztési vágyakat. — Oroszország is köteles e kivánatnak ellenszegülni. Az alkudozások alkalmakor Oroszország politikája oda volt irányozva: három herczegséget alkotni Görögországból, hasonlókat Moldva és Oláhországhoz. Ha Thessalia is oda csatoltatnék a görögföldhöz, Oroszország id… iglenesen nagyobb befolyást nyerhetne Görögországban vallási rokons… gánál fogva, de a görög népben sokkal erösb a nemzetiség érzelm… hogysem azt idegen hatalom politikai céljainak feláldozza. — Ujabb l… velet vevén tények által látjuk igazolva fönebbi okoskodásainkat. Gö… rögország, úgy látszik, olly világosan kivánta Thessalia átengedésé… hogy a török kormány tetemes hadsereget készíte föl: s a dardane… lákon át öt hajót külde a tengersikra.

Ancona, dec. 3. Athenből nov. 27éről vett utolsó tudositáso… szerint a görög kormány még nem válaszolt, Orosz,-Franczia,-és A… golország képviselőitől hozzá intézett azon iratra, melly a török u… vartól Görögország ellen emelt panaszokra vonatkozik, minek köve… keztében az említett képviselők részéről némi feszültség mutatko… Azonban az atheni ministerium azon panaszok legfontosabb pontjáv… az úgynevezett határbirtoki kérdéssel foglalkozott. A ministeriumb… még némi véleménykülönbség uralkodik annak meghatározása irá… vajjon a török udvar alattvalóji, vagy ezek nevében a török udv… nyerje é azon jogot, hogy azon földbirtokokat, mellyek török saj… nak ismertetnek, ollyanoknak adhassa el, kik az országban ingatl… javak birhatási jogával élnek, vagy a görög kormány intézze ezen j… vak eladatását, s azután egyezkedjék, kárpótlás iránt az előbbi tör… birtokosokkal.

**Portugália**. Lissabon, nov. 29. Oribe, krisztinói osztály- vez… Pericheből megszökött; Espartero Oribét, s a két krisztinói ezredest, P… zuelát és Ruyt, illető kiadatási kérelmét most oda módosítá, hogy eze… nek csak letartóztatását kivánja a portugáli kormány részéről. — Fer… nand király a katonaságnál az által szeretteti meg magát, hogy a lakt… nyákat látogatva, Napoleon és Miklós császárként a közlegények k… nyerét, levesét megízeli s t. eff.

# ŐR.

**Budapesti hírek**. Pest, dec. 20án. Harmad napja ismét szerencsétlenség érte a gőzhajó-társaságot. A két hajó közül, mellyet „Erős gőzös Gőnyő felé vontatott, az egyik vasból készült teherhajó, melly 900 darab sertéssel volt megrakodva, az erős délkeleti szél által felzavart haboktól elboríttatván, Nyerges-Ujfalú mellett reggeli két óra tájban, kevéssel onnani elindulta után egészen elsülyedt. A rajta volt 900 sertés mind elveszett. Mondják, a sertések tulajdonosa, ki maga is rajta volt a hajón, e veszélyt azon makacs kivánsága által okozta, hogy figyelmeztetve bár, még is saját felelőségére kelletinél többet rakatott a hajóra. A hajó vizfenekéről fölemelése tán ismét bele kerül a társaságnak 10 ezer pengő forintjába, — mert minap „Sophia" fölszabadítása tizenöt ezerbe került. Eddig a felső osztályban volt 300 darab sertést már partra szállíták, s darabját 10 pengő forintjával adogatják, minthogy csak a bőr, serte s több efféle lesz haszonvehető. — A hidbérlőnek a nm. kir. Helytartótanács engedelmet adott, hogy első jég mutatkoztával a hajóhidat kiszedethesse. Ugy szinte onnan válasz érkezett a nemes városi tanácsnak a „Hanzl" játékot illető kérelmére, miszerint a játékok ezen káros neme végkép eltiltatni s megszüntetni parancsoltatik. Pest városának a nép erkölcsisége körül ebbeli gondos figyelme és buzgalma teljes mértékben megérdemli mindenki méltánylatát, kinek ember- s hazaszerető keblét a különnemű népsorvasztómételyek mindinkábbi elharapozása méltán aggasztja. Wagner Józs. műárusnál, (Servita tér, Teleki-ház) ismét egy nemzeti hangmű jelent meg, t i. egy Induló ama kedvelt juhászdal felett: „Hortobágyi pusztán fú a szél sat." Zongorára alkalmazva Massek F.-től. Ára 15 krajczár. — Politikai literaturánk élénk mozgalmai mellett nevelési irodalmunk is gyarapúlni indúl, mellyre édes honunkban olly nagy szükség van, s pedig olly annyira, hogy kár volna a magában igen korszerű és üdvös, de úgy hiszszük, nem egyedül korszerü és üdvös politikai fejtegetések miatt ezen szinte országos érdekü s nagynemü tárgyat feledni. Ujabban megjelentek: Vidor gyermekek, Glatz után magyarositotta Szivos Mihály; — Nőnevelés Fenelon után; magyarositotta szalai báró Barkóczy László, székesfejérvári püspök. Meddő nevelési iralmunkban legmeddőbb még eddigelé azon ág, melly különösen a nőnevelést illeti. Vajha minden szüle, falun s nagyvároson egyiránt szívére venné e fontos tárgyat, mellyben hazánk jövendő üdvének úgy szólván fele rejtezik!

**Nyilvánosság s Pest megye bünvádi határozata.** A cselekvények erkölcsi tisztaságának ellenőrsége a részrehajlatlan eljárás biztosítása, sokkal fontosabb feladata az emberi észtalányoknak, hogy sem azt viszony s helyzeti combinatio nélkül egyszerre ketté lehetne vágni. A nép-souverenitás elemében tagadhatlanul fontos szerepe rejlik e moralis fegyver hatásának, de nem ritkán a kérdés mérlege azon oldalra billen, — hol ellenkező nézetek összeütközésinél az egyes érdekek többsége központosul; a honnan moralis erőszak bélyegét viseli magán, s csatornája a közavatottságnak a közügyi intézkedésekbeni befolyásra, úgy jog, mint igazgatási kérdéseknél, polgári mtnt büntéti eseteknél, a legkényesebb magán-viszonyok mélyibe ható eljárásoknál; — az egyéni vélemények kitapogatása nyilvános birálókint áll a nyilvánosság szinében a közintézkedések felett, s bár a tanuság: követni a jót, szeretni a szépet, hevülni a dicső után, utálni a bünt, kerülni a roszat, fejleszteni az értelmiséget, védokokul állnak is mellette, — még is a kés gyakorta gyilok, a fáklya gyujtogató, az orvosság méreg a járatlan kezében. Van a nyilvánosságnak közügyi tekintetre vonatkozólag haszna; — de … általános szabály kivétel nélkül nincs, — ugy a nyilvá… képviselőt nye… …nütt, főleg nálunk, olly bőredőjü köpönyeg, melly … egy ha… jötte… …ézet halmaza lappang.

*) A… …esetben … …ilvánosság fogalmát, midőn annak ha… vé… …öttetésérül van szó, s mi előtt az al… …in… …kalmazás részletiről nyilatkoznám, szükséges municipalis életünk e ke… ves utitársának szeme közé tekinteni, hogy viszonyinkkal szembes… hessem. A nyilvánosság állítólagos haszna főkép abban áll, hogy ha… son s tanítson, — a hatás objectiv és subjectiv értelme korlátoz… az önkényt, ellenzi a kihágásokat, — a tanitás józan okokkal világ… sit, és értelmiséget fejleszt. Municipalis hatóságaink életét politikai… közigazgatási tekintetben nyilvánosság körzi, — mert a köztanácsk… zásbani vagy tettleges vagy nemleges részvét mind eddig *kizárva* ne… volt. Tettleges részvéttel birnak törvenyeink *szellemében minden* n… mesek, kik közvetlen befolyással birnak, — *nemlegessel* azok, kiket … gyan törvény *nem jogosit, mert tőlük a szavazatot* megtagadta, de m… *is jelenlétök tiltva nincs.* Nehezen fogja valaki kétségbe vonni a kö… gyülések minden oldalróli fontosságát, ha meggondolja, — miként a m… gát ezer s millió alakban eléadható legparányibb köznapi életszüks… gek, — ugy, mint a legfontosb törvényhozási kérdések felett egyirá… rendelkezik és határoz — és hogy már ennélfogva is annyi érdekk… bir, mennyivel maga az élet, — és még is, a mi szomoru de igaz! al… hagyott annyi értelmi erőt, annyi szilárd jellemet eredvényül, menn… a legközönyösebb dologrul követelhetni. Ennek oka a nép önjavát f… fogni nem tudó müveletlensége, melly a legjótékonyabb engedvé… mellett is részvétlen marad. Tekintsük meg hazánk kiváltságos osztály… nak ⁴/₅ részét; minő hatással volt mind jelleme erkölcse szilárdságár… mind értelmiségére a municipalis nyilvánosság? — puszta elbizottsá… gal jóllakott bárdolatlanság, — még a saját én-jére vonatkozó dolgo… ban is buta járatlanság, részvétlenség sat. azon fő ercdvények, melly… ket a nyilvános befolyás kivál ságos joga mellett nyertek; — vagy mon… hatni-é, hogy a másik ¹/₅ rész, melly a nyilvánosság befolyása ál… mint tisztviselő ellenőriztetik, hiven s pontosan eljar megbizatásában? — A mindennapi visszaélések, közpénztár- s árvavagyon-kezelések, — amott pengetni szokott apró önkényecskék, mind megannyi vonása… nyilvánosság ellenőrségi genre-képének, ugy hogy valósággal elmon… hatni, miként a nyilvánosság álarczátlan álarcz, mellynek hizelgő vona… alul az együgyüség a valóságot kiolvasni nem képes. De ha a nyilv… nosság befolyását ellenszempontból tekintjük, bizonyos: hogy contr… leriája a közigazgatásnak — semmit annyira nem controllirozott, mint… pártos meghasonlás exacerbálását. A közvetlen érintkezés nagyobb sul… lyal nyomul egymásra, mint a közvetített; s illyenkor a nyilvánossági j… pro aris et focis vértusát indít a közigazgatás ellen, — mellyet nem mi… közigazgatási törvényes eljárást, de mint az ellenpárt túlnyomó erej… nek kifolyását — tekint, — mint számtalan gyászos esemény igazolj… s nem eszmesurlódást, józan vélemény-türelmet, nem kihágás- s ö… kénykorlatozást, s példán tanuló javulási eredményeket szül, hane… párt-ingert, féktelen kicsapongást, melly a sok tekintetben gyenge ne… zeti erőt még inkább eldarabolja. Ha a Pesti Hirlap „nemzeti veszélyrü… irt declamatiojának okait nyomozzuk, tisztán áll, mikép az semmi m… mint a míveletlen kiváltságos osztálynak törvény-engedte nyilvános b… folyásából eredő visszaélés, — midőn az anyagilag és szellemileg sz… gény többség, néhány hatalmasb önérdek-vezérelte visszaéléseinek m… chinája. A sz. k. városok zártkörü testületét, mint alkotmányunk ép ta… jában sinylő részt kárhoztatjuk — de elfelejtjük minmagunknak te… szemrehányást, hogy közigazgatási nyilvánosság mellett, olly nyomo… pangás, s részrehajló igazságtalanságok történnek.

A nyilvánosságnak mint eszköznek, hogy a *míveletlen* néptöme… előtt czéllá ne fajuljon, — első feltétele az értelmi müveltség fokozat… hoz arányzott alkalmazása; — s ott, hol értelmi capacitabilitas hiján… zik, nemcsak czélszerütlen, de káros is — *mert a* nyilvánosság terem… korcsmai ivószobához, pártszenvedélyek *k*üzdterévé aljasítja, s a sze… vedélyes vakság, irigy s önző részrehajlás *nyilvános* játékává változtatj…

Pest megyének a bünvádi szóbeli eljárásoknál, a nyilvánosság behozatala iránti végzése — a legjobb szándékból, haladásért hevülő kebelbül eredett bár, sok tekintetben logikátlan összeütközésben áll viszonyainkkal. Megyük egyszerüen a dolgot. A mondott eljárási forma azokat illeti, kik 3 évet meg nem haladó büntetést érdemlő bünvád alatt léteznek, — s ekkor is szabad választás utján. Egy esetleges, vagy csekély, s még csak gyanú alatt álló olly bünösnek, kiben még az erkölcsi szemérem elölve nincs, — szembesítés, vagy meghiteltetés végett számos néző elibe állíttatása, — hasonló a kárhoztatott botozáshoz, — sőt fájdalmasan igazságtalanabb, mert itt mint gyanús, amott mint tettleges gonosztevő áll, s igy a legérzékenyebb büntetés; — a szemérem elölése, s ebből eredő elkényszeredés akkor történik, midőn még büne nem világos. Pensylvaniában a rab, mihelyt befogatik, tüstint elveszti nevét, s csupán mint számjegyes lép a bündij-pályára, hogy viszont tisztán kapja azt vissza szabadságával együtt. És helyesen! mert a lábbadozó erkölcsiséget képes egy szemrehányó tekintet visszaejteni, s az egyszer csak büngyanuról ismeretes arcz látása bennünk óvakodó visszavonulást gerjeszteni; — még akkor is, midőn már azt a tettleges javulás ösvényén látjuk. Veszélyes tehát a vádlottra nézve, — azonban a birói eljárás részrehajlatlanságát sem látom általa biztosítva; mert az itélethozás minden esetre zárt falak közt történendik, — de különben is a nyilvánosság nem birája, hanem csak nemleges részvevője a birói eljárásnak, melly hogy a pusztai csikós genie tettében, magának annyi tanuságot s érdekest, mint a Laffarge asszony, Lamennais vagy valamelly franczia journal szerkesztője perének nem találand, — előre tudható. Hijányzik tehát a két legfőbb hatás, t. i. biróra, és vádlottra nézve, s csupán egy gyenge elméleti kinoka a nyavalygó okoskodásnak marad még fenn, a hallgatókra nézve. Stat pro ratione voluntas. Erkölcsiséget, büniszonyt gerjeszteni ott, hol fogékonyság nincs — ferde okoskodás; rettenteni ott, hol képezni kellene, elkényszerült argumentatio. A terrorismus illy pillanatnyi hatása rendesen kibúvik, az életiszonyok hullámain ingadozó bizonytalanság hasadékján; s az ész kényszerült számolással kijátsza a nem eléggé erős szív hajlamát. Tudjuk Franczia országban, a törvényszéki nyilvánosság, mennyire hat a nép erkölcsére, az egymástérő gyilkosmérények s politikai rajoskodás még azt is áldozat-czélul tűzék ki magoknak, mit a közvélemény tisztel. Azonban Pest megye határozata ellenkezik a több megyék törvényes rendszerével, s a kérdést, mellyet több, terjedelmes, s rá vonatkozó egyéb részletes tárgyak combinatiójával országgyülésileg kellene elintézni, önállólag kiszakította, a nélkül, hogy azt határozott formákhoz kötné. A kor szelidült lelke, viszonyaink ismerete határozhatják el egyedül a kérdést, — s minden esetre minmagunktól függ józan utakon fejleszteni értelmiséget, nevelni erkölcsiséget, s azután adni jogokat, mellyek erősbítik, szilárditják a már alapos ismereteket, a nélkül hogy káros institutiók által rontanánk ott — hol javítani akarunk. N.

**London**, 1841 october elején. A mint Párizsból Bolougne-hoz érkeztünk, a tenger — e mérhetlen terjedelmű — a láthatáron elsimul, s a messze-távolban az ég boltozatával összeolvadni látszék. Épen apálya (Ebbe) lévén, mint valamelly hátráló ellenség, zúgó hullámokkal vonult beljebb, s ismét vissza-visszacsapott, hogy mintegy magával beseperje még mind azt, mit hátráltában a parton hagyott, s mit nekivetkezett fürge gyerkőczök nyomonkint keresgélve fürkésztek ki. Maga a közönség, vasárnapi kényelemmel, azon karfás keskeny hidgáton sétált, melly védő-kar gyanánt a tengerbe messze benyúlik, s gömbölyeg végén nyugpadokkal s a sik oczeánra kellemes kilátással kinálkozik. E publicumnak nyugott contemplativ képe, erős testalkata, elszánt külseje, valami eredeti, s kellemesen meglepő volt ránk, szárazföldiekre nézve.

A gőzös, az árdagály idejét (Fluth) bevárva, éjjeli 11 órakor, szép holdvilágnál, indult-ki a kikötőbül. Az utasok vígan voltak; a nők nevetkezve készíték-el alvó-ágyaikat. Fél óra mulva elkezdődött a hadd-el-hadd. Süvöltő orkán zavarta fel a tenger hullámit s az éj nyugalmát. A hajó inogni kezdett, utóbb hintázkodni, végre trappoló paripakint az oczeánon fel s alá ágaskodni, hogy oldalbordáji borzasztóan csikorogtag. Kiki tántorgott, s valamibe kapaszkodni vala kénytelen. A hullámok, a szél által magasra feltorlasztva, fejérlő tajtékot túrva csaptak a hajóra, s vízzel önték el a tetőt. Világító pháruszok, lebegő lidérczekkint jelenték itt ott a táj veszélyességét, s egyes vitorlás-hajók, dagadó lepleikkel, mint szótalan éji-lelkek s fejérlő kisértetek vonultak a borongó sötétben el. A hajó belsejében az esti víg jelenet szomorúvá, — a víg terem kórházzá változott. Egymást érte a sok „garcon" és „steward" szólítás; a szolga nem győzte adogatni a szólítóknak a mozsdó-edényt; a nők gyengéd köhögéseik közé a férfiak mélyebb hangjai concertálva vegyültek. Mi hárman magyarok — tán mivel már honunkban, a szárazon is elég szédelgőst s émelygőst láttunk — a tengeri-bajtól mentek maradánk, míg az, a több utat kiállott angolokat s francziákat, rendre megszállotta.

Reggelre a Themzébe vergődve, Gravesendnél egy egész árboczerdőn mentünk keresztül. E roppant nemzeti erő s bőség bámultánál az idegennek szemeszája eláll. Füstölgő gőzösök s dagadó vitorlások, ügyes kocsisok módjára kerülék-ki egymást. Végre, folyvást sötétlő hajó-gyárak, 4 — 5 emeletes docksok (raktárak) és mindenféle pezsgő fekete hajók közt beértünk Londonba.

E roppant világ-várost közel 2,000,000 ember lakja, s a Themze vize két részre osztja. E két részt 6 szilárd híd (az új-londoni, blakfriari, westminsteri, waterlooi, vauxhalli, southwarki) és a rövid időn kinyitandó (időközben folyó évi november 24kén az angol állhatatosság dicsőségére ki is nyittatott!) földalatti Tunnel köti össze. A házak többnyire vakolatlanok, s a kőszéntől sötétek. E komor physiognomiát felvidámítják a piaczokon viruló squarek (vasrostélylyal körülkerített fáskertek) mellyek a levegőt felfrisítik; s az angol természetiséggel készült parkok (St. James park, Green-park, Hyde-park, Regent-park). Az utczák többnyire szélesek; legszebbek: a Regent-street, Oxford-street, Piccadilly Strand, Cheapside. A két első főutczában az új fakövezetet*) most próbálják, még pedig legjobb sikerrel. A fa, rézsutos koczkákban egymás mellé fektetik, hogy igy egyik koczka a másikat nyomván, köztök üreg ne támadhasson. E kövezet a kőnél tisztább, semmi zörgést nem okoz, a lovat s kocsit nem rontja, s mint hiszik kevés igazitást fog kivánni. Voila! mi könnyü volna, D. . . . városát, az erdőkkel bővelkedőt, a sártól megmenteni.

Legelevenebb rész a City, a régi belváros. Itt a sok omnibus, fiakker s cabriolet mozgása majd leirhatlan. A boltok itt ott a párizsiakkal vetélkednek, de a párizsi pompás kávéházak hiányzanak.

Legérdekesb látvány a Themze. Itt az igazi londoni-élet, a világkereskedés fő-focusa. Mig szamos feszített vitorlás hajó úszóhattyúk gyanánt, terheikkel fel s alá lebegnek, a városi belközlekedést a vízi omnibusok — kisebb s nagyobb gőzösök — tartják fen. Minden nyomon, elől, hátul, oldalvást, gőzös hasítja a folyót, s ügyes fiakkerek módjára kerülik ki egymást; a fizetendő bér igen csekély, azért, ki csak legkisebb távolságra akar is a folyó közelében, vagy irányában menni, rajtok megyen. E tömérdek összevissza keringős forgó gőzös közt, so' más apró gömbölyü ladik fürge halak módjára sikamlik át, s könnyü rózsalevélkint fel s alá tánczol a gőzösök által felzavart habok barázdáin. A partokon feketés docksok (raktárak) sötétlenek, 4 — 5 emelettel, s csatornáikbul sürü erdőformán kiágaskodó árboczokkal. Legnagyobbak a Katalindocks, Londondocks, a kelet-indiai és nyugot-indiai docksok.

Látást érdemlő nevezetességek: a Szent Pál temploma gömbölyü kupjával, a westminsteri apátság, a St. James királyi lakpalota, a Bukingham, Kensington és Somerset-paloták, a lordok háza, a követek háza, a (közelébb leégett) londoni torony (tower), a lordmayor (polgármester) palotája, a bank, melly maga egy egész dicasteriumot képez; az új börze most épül, a Guildhall (a városi gyülekezetek palotája) a fő-posta-tisztség, (hol a levelek sortirozásával 200 egyén foglalkodik!) a Pantheon-bazár, az 1666ki tűzveszély emlékoszlopa, York herczeg emlékszobra, a poli echnicum, a colosseum (London panorámájával) több zoologiai kert sat.

A politechnicummal szemközt létezik egy intézet, hol a tojás gőz által költetik ki. Itt láthatni a költés menetét, azon percztől, midőn az állat szive verni kezd, 21d. napra eső kikölteig.

A Tunnel — a 19dik század csudája — a Themze vizének azon részén készül, hová a víz elegendő mélysége miatt, még a nagyobb gályák is bemehetnek, s hol e szerint e nagyobb hajókra nézve a víz fölött épitendő híd, akadályul volna; minthogy a többi fentebb fekvő hid alatt a gőzhajók is, kéményeiket lehajtani kénytelenek. A Tunnel tehát a Themze alatt készült; hossza 1300 láb, két boltos menetelt képez, jövők és menők számára, gázzal tisztán kivilágítva. Az egyik boltozatos út már rövid időn járható leend, a másik készülő félben lévőből még folyvást gőzerőmű segelyével kell a beszivárgó vizet éjjel-nappal kiszivatni. Különös érzelem lepi meg az embert, ha e Tunnel gázzal világított tiszta boltozata alatt jártában meggondolja, hogy feje felett nagyszerü gályák lejtenek el, több ezer mázsanyi terheikkel.

Mennyivel tartozik Anglia a tengeri-erőnek, mutatja azon gyengéd figyelem, mellyel aggott matrozai közel 3000en, Londonhoz közel, Greenwichben ápoltatnak. Lakásuk egy azelőtti pompás királyi palotában van, melly előtt a Themzén hajók vitorlaznak el, háta mögött pedig egy nagyszerü park zöld sétahelyekkel kinálkozik az ottani csillagász-torony környékén. — Nelsont az abukiri, koppenhágai és trafalgari győzőt — templomokban, királyi palotákban, piaczokon, szóval majd mindenütt bálványozott nemzeti hőskint láthatni.

Windsorba, a királyi család nyári mulató-helyére vasút vezet ki. A királyi kastély, egy régi csonka tornyos várt képez; bástyáji szép teraszokból állnak, különösen szép azon virágos terassz, melly a királyné lakszobái előtt áll, s felette kellemes kilátással kinálkozik a körösleg zöldelő parkra, mellynek pázsitja — mint általában minden pázsit Angolországban — olly finom zöld bársonyt képez, mellyhez a szárazföldi rétek zöldje semmiképen nem hasonlítható.

Londonból Hamburgig az éjszaki tengeren át 3 nap jöttünk. A hajó, melly bennünket vitt, az erős szilárd „John Bull" volt, melly kényelmes ebédlővel, s ez alatt tágas alvó teremmel bír. Első napunk meglehetős volt, de másnap Aeolus kiereszté orkánját, s egész Hamburgig élet-halál közt lebegtete bennünket. Nagyobbszerűt s irtózatosb-szépet egy szélvész közti tengeri utazásnál alig képzelhetni; midőn a folyvást recsegő hajó majd olly magasságra emelked k fel, mint két emeletes ház szédítő magassága, majd negédesen féloldalra fekszik; majd pedig a lelapuló habok völgyében, más hajón lévők szemei elől a tátongó mélységbe néhány perczre láttatlanul eltünik.

Hamburgot, kikötője, a Jungfernstieg név alatt ismeretes különös szép sétatere s a városkörüli virágos séták és kertek, úgy szinte Altona tőszomszédsága igen kellemessé teszik. Azonban mint Hamburg, mind Berlin, Lipcse, Drezda, Prága, Brünn, közvetlenül London után látva, élénkségi tekintetben úgy tünnek az utas szemei előtt el, mint valamelly alföldi síkság halomdombjai a kárpátok óriás bérezei mellett. Mindazáltal korszakunknak egyik legfőbb jóltévője — a vasút — ez északi városok elevenségét rövid időn tetemesen fogja nevelni; miután Hamburgtól Berlinig a munkában lévő vasút már 1 — 2 év mulva elkészül; Berlintől Lipcséig s innét Drezdáig, ugyan az, már készen járatik; Drezdától Prágáig s innét Olmüczig és Brünnig pedig már szinte tervezve van; úgy hogy e nagy északi vonal, mint valamelly nagyszerű élet-ér, néhány év mulva az északi-tengertől, Hamburgtól, egész édes hazánk határáig nyuland-el, s kelet népéhez, az eddig szunnyadozóhoz ébresztőleg s kinálkozólag fog bekopogtatni.

Ha az ez utban látott városok közt, nagyszerüségök, szépségök s kellemességök tekintetéből, feladott occupatio gyanánt, classificatiót kellene készítnem, a sorozatot úgy tenném: „izlésem szerint London, 2dik Páris, 3dik Bécs, 4dik Brüssel, 5dik minden[illegible]zai csinos fejér külsejét, s utczáji élénkségét te[illegible] elismert — Pest.

**Igazítás.** Lapunk mult számában az Ő sor „fous ne" után olvastassék „sont."

**A köri közgyülés** nem [illegible] hanem *csötörtökön december 30kán*

*) Eugedelmet a badar kitételért; én szógyártó nem vagyok. Jól tudom, hogy a kő nem fa s a fa nem kő; de mivel a „Pflaster" magyarul „kövezet", a „Holz" pedig „fa": tehát a Holzpflaster csak [illegible] dolga. Valamint a „kőkereszt"nek s „arany horgony"formatorra.

# H i r l ő.

## Jelentés,

## az „Orvosi tár“ harmadik folyamata ügyében.

Teljesülvén régibb főohajtásunk egyike, Tárunk jelen folyamatát a hetedik félévvel bevégezve, a jövő év kezdetével uj vagyis harmadik folyamatot nyitandunk, miszerint az ‚Orvosi tár‘ mintegy új életet nyerve két első szakaszától egészen különválasztott alakban tünjék fel. Századunk a közremunkálás — az öszszetett vállakkal vitt dolgozás időszaka lévén, úgy hiszszük, örömet, sőt nem csekély fontosságu változást hirdetünk olvasó közönségünknek, ha kijelentjük, hogy mi eddig csöndben és kevésbbé feszített erővel eszközölteték, innét túl nyilván s kettőztetett igyekezettel lépend életbe: ugyanis a legfelsőbb kegyelmes jóváhagyás küszöbén álló budapesti orvos-egyesületet képező lelkesb ügyfelek egyakarattal tárunkat közös munkásságjok organumává emelvén, a tudományos érdekek hatalmas elősegélése tekintetéből velünk jövőre szövetkezni szíveskedtek, melly szerencsés s a tudományos haladás előmozditására nézve valóban szebb jövendőt igérő intézkedés nyilvános elismeréseül, a megérkezendő kegyes engedelemmel, tárunk a hálával említendő intézet is czímlapján viselendi. —

Egy egész testület képviselendi tehát jövendőben a magyar orvosliteraturát; — hogy ezen kedvező körülmény lapjaink belbecsének növekedését emelendi, bizton remélhetjük; de mivel más részről a szaporodó munkálatok méltán terjedelmességre is tarthatnának számot, azért a múlt félévben föltételesen adott, de alig szaporodott olvasóink száma miatt teljesedésbe nem vihetett igéretünknek már az által kivánunk némileg megfelelni, hogy a budapesti ügyfelek közös munkálatával kiadandó Orvositár a jövő év kezdetével mostani csinossága mellett és papirosán valamivel nagyobb formatumban, így tehát tömöttebb íven jelenend meg hetenként, föntartván egyszersmind magunknak azon szerencsét, hogy a dolgozatok szaporodtával s talán pénzbeli erőnk remélhető gyarapodtával igen tisztelt közönségünket időrül időre másfél ívvel is lephetendjük meg.

Noha tárunk budapesti ügyfeleink firmája alatt jövend létre ezentúl, mindazáltal ezek munkálatin kivül vidéki ügyfeleink s eddigi tisztelt dolgozó társaink munkálatai, valamint eddig, úgy ezután is helyet lelendnek az Orvositárban, mit annál inkább ohajtunk, mivel úgysem messze sejtjük lenni azon időpontot, midőn vidéki ügytársaink lelkesebb része budapesti feleinkkel, a tudomány és szenvedő emberiség tekintetéből olly igenigen ohajtott szorosabb kapcsolatba ereszkedvén, végre mindannyian egy közczél elérésében fáradozandnak; arra kérjük tehát tisztelt vidéki ügyfeleinket, de különösen eddigi munkás rásztvevő társainkat, hogy ebbeli jó indúlataikat jövőre sem vonván tőlünk vissza, a mindnyájunkra nézve egyaránt érdekes közczél elérésében munkálkodó tárunkat, mint közös eszközt magokéinak is tekinteni kegyeskedjenek.— Mi, szerény lapjainknak nyereséget sohasem halászó szerkesztői, minfáradságunkért csak jövendőben reménylvén némi jutalmat, az Orvosi tár valóban csekély jövedelméből az orvosi ügyek *minél sikeresb* előmozditása okaért, minden magyar nyelven beküldött eredeti correct ívért tiz ezüst forintot ajánlunk a munka érdemes szerzőjének, midőn a fordított iveket négy pengő forinttal tisztelendjük meg, — kijelentvén egyszersmind, hogy a szerkesztők akármelly nyelven irott értekezéseket is hálaköszönettel fogadandnak el, mellyeknek helyes magyarra történendő átfordításáról majdan a kiadók kitelhető igyekezettel gondoskodandnak. — Fő ohajtásunk másika szerint, mi szerkesztők legközelebb alkalommal azon igen tisztelt munkás férfiak neveit egyről egyre bemutatni kivánván, kik az Orvositárnak mostan előhozott czélai elérésében segéd kezeket nyujtani szíveskedének, odajárul egyszersmind alázatos kérésünk, hogy bennünket ebbeli feladásunkban elősegélni szándékozó vidéki ügyfeleink is nyilatkozni méltóztatnának, hogy neveiket a munkatársak névsorába iktathatván, s közönségünknek bemutatván, ez által lapjainknak nagyobb hitelt és bizalmat szerezni képesek legyünk.

Tárunk, mint eddig úgy ezután is organuma maradván a bennünket érdeklő napi eseményeknek, azért is lehető közlés tekintetéből a hasonérdekű tárgyak beküldésére minden rendű t. cz. olvasóinkat alázatosan megkérvén, egyszersmind azt is hirdetni kivántuk, hogy mi részünkről felsőbb helyen a szükséges lépéseket megtettük, hogy a közegészség tárgyában hozandó minden kegyelmes intézkedéseket és rendszabályokat tárunk által közhirré tehetni kegyalmesen engedtetnék meg, s bátrak vagyunk reményleni, hogy ismervén az illető hatóságok lapunk eddigi merő tudományos menetelét, különösen Stáhly Protomedicus ő nsága (ki tárunkat mint eddig, úgy most is kegyesen pártolni méltóztatik) hathatós közbejárulásával ebbeli alázatos kérésünk siker és eredmény nélkül alig maradand; annyival inkább, mivel a nm. m. kir. Helytartó tanácsnak 1831diki novemb. 29ről szóló kegyelmes határozata által az Orvositár a t. törvényhatóságok által már akkoron közfigyelembe ajánltatni rendelteték.

Végre országunk orvosai legnagyobb részt egyetemünkből kerülvén ki, úgy ebbe legalább szellemileg, még a távolbul is vissza tudja magát kiki képzelni: azért is úgy véljük, nem teszünk kedvetlen szolgálatot, ha a t. Orvoskar gyógyintézetének eredményeit időrül időre közleni el nem mulasztandjuk, mire nézve is szándékunk az Orvosikart és annak nagyságos elnökét alázatosan megkeresni, hogy az érintett tárgyaknak lapjaink általi közrebocsájtatását kegyesen megrendelni méltóztassanak.

Tudomány-terjesztés és a magyar orvosliteraturának minél hamarábbi gyökeres megállapítása lévén egyszersmind föladatunk, azért is jövőre mindenikünk h[illegible] szeplményeire tekintőleg, a most előadott és nem kevés költségbe kerül[illegible] ellenére is csak az eddigi, bátran csekélynek mond-hat[illegible] biztosan reménylvén, hogy mit egyesek mellett ál-[illegible] nagyobb számu olvasók mellett nyerjük vissza, [illegible] általános szkárosodás (minél eddig alig állunk egy lépéssel [illegible] képviselőt [illegible] gedésről eszmélkedni, hanem úgyis köz-[illegible] jött [illegible] és némi elégüléssel lépdeljünk elő a [illegible] sajat terhei a kiadók részéről el-

szánt erős akaratot és áldozatot követelnek. — Lesz tehát az Orvositár kapható egész évre postán 6 frt 40 krért, félévre 3 frt 20 krért; — helyben kihordással egész évre 5 frt, félévre 2 frt 30 krért ezüst pénzben. — Az előfizetési rendelményeket minden kir postahivatal elfogadja ugyan, de még czélszerűbben történhetik a felyóirat kiadó hivatalában, Pesten Servitapiaczon 442dik szám alatt.

**Bugát Pál m. k.**
**Flór Ferencz m. k.**
szerkesztő kiadók.

---


## Előfizetési jelentés.

### a Magyar Gazdasági Egyesület

# „MAGYAR GAZDA“

### czimü folyóiratának jövő félévi folyamára.

Közeledvén a jelen folyóirat első félévi pályájának határnapja, bátrak vagyunk t. cz. előfizetőinket, valamint általában az egész honi gazdaközönséget lapjainkra azon szíves kérelemmel figyelmeztetni, mikép szíves rendeléseiket a jövő félévre minél előbb megtenni ne terheltessenek, különben szerkesztőség, bizonytalan nagy áldozatokat nem hozhatván, igen sajnálni fogja, ha, mint az első félévben történt, későbbi előfizetőinek teljes szám példányokkal nem szolgálhat.

E folyóirat jövő szerkesztésére nézve egyébiránt azon czélszerűnek ta láltatott változás történik, hogy a „Müipar“ ezentúl nem külön íven, ha nem a „Magyar Gazdával“ egygyé olvasztva fog adatni, olly formá mindazonáltal, hogy a gazdasági müipar mezejéről egyedül érte kezések fognak felvétetni, a mellyek a mezei gazdára nézve, tekinte be vevén a hazánkban valóban gyakorlatban levő, vag legalább a mezei gazda által alkalmazható technikai vál lalatokat, — ujak, hasznosak, érdekesek.

Ehhez járul továbbá, hogy ujesztendőtől kezdve (számos oldalról nyil vánított kivánság következtében) a gazdák, és különösen a kezdők figyel meztetéseül, hónaponkint *lehetőségig* előfognak mind azon gazdaság foglalkozások soroltatni, mellyeket az évszak, idő és körülmények szüks gesekké tehetnek, s ehhez képest a tárgyak sokaságához mérve a folyóir rendes 1 ívnyi terjedelmén fölül időnkint meg is fog toldatni.

A tanítók s értelmesb falusi gazdák számára *szolgáló kézi* könyvb „Okszerű Kalauz“ czim alatt ezentul *is* t. *előfizetőinknek* havonkint eg ívnyivel fogunk kedveskedni, *s mind ebben*, *mind* a „Magyar Gazdában“ *nevezetesb tárgyakhoz* rajzokkal is járulni. — Mindazok egyébiránt, kik csa jövő évtől kezdve lépnek előfizetőink sorába, az „Okszerű Kalauz“ *jelen* fe évi folyamát 30 krért p. p. megszerezhetik.

A „Hirdető“ szinte, mellybe mindennemü jelentések és tudósításo soronkint 3 kr. pengőben vétetnek fel, eddigi alakjában a hírdetmények sz mához képest ezentul *is* folytattatik. Mind ezekről pedig a t. cz. gazdaközö séget azon megjegyzéssel van szerencsénk értesíteni, hogy miután az Egy sület „Gazdasági Tudósítások“ czime alatt eddig kiadott folyóirat a napokban sajtó alá került idei 4ik füzettel végképen megszünteti, ezent minden folyóirati közremunkálását a „Magyar Gazdában“ fogja öszpor tositani.

Előfizethetni a „Magyar Gazdára“ félévre négy forintjával p. p. a bu és pesti főpostahivatalokon kívül Pesten a M. Gazd. titoknoki hivatalában (u utcza 454ik sz. Pyrkerház 1ső emelet) s Antal Mihály n. casinói köny tárnok urnál. Pesten kivül az ország külön részeiben előfizethetni minden ki postahivatalnál, s a M. Gazd. Egyes. legközelebb kihirdetett ügyv selőinél.

Az előfizetéseken kivül minden a „Magyar Gazdát“ érdeklő közl mények és tudósítások egyenesen a „Magyar Gazda szerkesztős géhez“ (szinte Pyrkerház 454ik sz.) intézendők. — Pesten, dec. 1 napján 1841.

a Szerkesztőség.

---

### Landerer és Heckenastnál
Pesten
megjelent, és minden könyvárusnál megszerezhető

# Honivezér

### gazdasági, házi és tiszti kalendáriom
### 1842dik évre.

Ára kemény boritékba kötve 1 frt 36 kr. pengő pénzben.

---

## Előfizetési jelentés.

A'

### „Religio és Nevelés“

valamint a vele járó

### „Egyházi tudósítások“

czimű folyóirat 1842diki első félévre előfizethetni Pesten a szerkesztői hivatalnál Trattner-Károlyi házban, u utcza 453 szám alatt, második udva ban s emeletben, egyebütt minden c kir. postahivatalnál. Ára jövőre is hel ben kihordással lészen 2 for 40 kr postán nyomtatott boriték alatt 3 fo 40 kr. ezüstben.

A ‚Fasciculi Ecclesiastico-Li terarii‘ czimű latin folyóirat első fé évi folyamára is szinte igy és azon á ron előfizethetni. 3)


---

[illegible]s. Szerkesztő Jablanczy I. — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.

103.

PESTEN — Szombaton

# VILÁG

1841. — December 25kén.

VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény u'czában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILÁG“ 1842dik évi folyamára.

**A „VILÁG“ folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő. — Ausztriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy címeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat.**

**Tartalom.** Magyarország és Erdély: Közügy: (Politikai osztályzatok. V Szabadelműség). — Torna megyei közgyülés. — Szathmár megye közgyülése. (a hires 12 pont saját anyaföldén megbukott). — Bihar megyei közgyülés. — Nyitra-megyei közgyülés. — Sáros-megyei közgyülés folytatá a. — Bács megye uj tisztikarának főbb tagjai. — Erdélyi országgyülés. — Gyászhir. — Külföld: Spanyolország (Espartero a barczelonai vétkesek ellenében stb.) — Nagybritannia (az angol socialisták és chartisták stb.) — Franczia ország (a pairszék előtti vádlottak jelentése stb.) — Északamerika (e bankrendszer megcsökkent hitele. — Vegyes közlések. — Ő r. Néhány szó a budapesti lánczhíd körüi. —Könyvismertetés stb. Igazítás.

## Magyarország és Erdély.

☐ **Közügy.** *Politikai osztályzatok.* **V. Szabadelműség.** Belügyeinkkal *annyira ismerős Széchenyink mondá a Kelet-népében* (l. 351), hogy a szabadelmű *szónak olly határozott értelme nincs, millyen értelme* van e szónak ‚hal'; — sőt ollyan sincs, millyen e szóé ‚fa.' —Én, ki e sorok irásához fogtam, érzem e mondat igazságát, s hosszú megfontolás után is a ‚szabadelműség' szavában olly nyulós és rugalmas eszmét találok, melly, bár mi széles térre huzzad, sem több, sem kevesebb, mint egészen ő maga; és bár mi keskeny korlátba szorítsd, ismét sem több, sem kevesebb, mint egészen ő maga. —E szó ‚szabadelmű rá illik a legtisztább-keblű bölcsre: kinek szavát egy nemzet várja; ugyan az rá illik egy silány piszönczre, kinek se szabadsága, se elméje, se elve nincs. Nehéz tehát kezdeményem, látom igen világosan; erőm alig lesz, valami megállhatót létre hozni: de irányt kell mutatnunk a nemzeterő mindenhatóságának, s hiszem, hogy czélt érünk. — Mert még is érdekében fekszik a nemzetnek tudni: mi a szabadelműség? nem valami káros-é, mit irtani kell inkább, mint szeretni. — Érdekünkben fekszik tudni, mi az, mi száznégy pártra szakasztja e békeszomjas hazát: — miért magyar gyülöli a magyart; mi sötét álmából polgári és vallásos viszályokat felriaszt; — minek hiánya beszennyezi a legtisztább, a legjótékonyabb hazafi kezeket, — s levonja az értelem, tudomány, müveltség, méltóság és buzgó hazafiság érdemeit, ugy annyira, hogy tündököljék bár nembirója a legsugárzóbb érdemekkel, ő még is tiszteletre, sőt kalapemelésre sem méltó; — ő nem szabadelmű! — Érdekökben lehet önöknek is amott a másik lap színeiben, kik örökké az idő üterét tapogatják“ s „a jog emlőjén vesznek táplálékot“, tudni, vajjon mi az, mi a testi, lelki, szellemi, polgári, értelmileg szabad ifjuság keblében e hangot „szabad“ némi búba fojtja? — Mi az, mi a magyar lélek lelkét, a magyar szív büszkeségének rugelvét, az alkotványos szabadság szellemét zöld köténynyel övezi, s egy zugáros boltjába vágyatja timsót latolni? Nem akarom részleteit festeni e kérdések alatt rejlő képnek: azok nagy fontosságát minden olvasónk érzi, habár csak a legújabb viszonyokra, p. o. Hevesben, függeszti is szemeit.

Láttuk azokból, miket a politikai osztályzatok czime alatt előadni szerencsés voltam: hogy a szabadelműség, nem a conservatio, nem az oppositio, nem a hazafiság s nem a haladás: mert ezek önmagok ban független eszmék, miktől a szabadelmüség néha kölcsönöz, né ha azokkal *homlokegyenest* ütközik. — Mi tehát a szabadelműség? Én ugyan szeretném, ha e kérdésre magok azok felelnének, kik e szint, e szót, saját politikai hitvallásuk színének s szavának tartják: ők talán jobban tudják mint én, jobban ismerik saját vallásuk név- és tankörét. Halljuk őket. Azt mondják ők: szabadelműség a század ohajtása, a kor kivánása, az emberiség szelíd eszméje az idő ohajtása, a korkérdéseknek a századohajtásához képesti eldöntése, az emberjogok eszméje, a joguralom s mind illyenek. Szomorú beszéd! Ki nyugalmas lélekkel, tanulni kivánással, azért ül a megfontolás asztalához, hogy testet keressen e szavak sujtásos köntöse alatt; ki még inkább hazaszeretetet, békés polgári érzelmeket, s ez érzelmekhez tartozó egyszerű kifejezési formákat tanult, s azok szerint tiszta fogalmskat ohajt e szavak hallására saját lelkének mélyén készen tartani: — annak valósággal dolga már kezdetben elkárhozott; — mert alattok vagy semmit vagy ollyasmit talál, mit a szabadelmük örökké tagadnak. — Ezek mind nem egyebek, mint képzelődő lélek, Pope szerint, „most thinking fop alive“ tagatlan festvényei, hasonlók az álomkép tábláihoz, miken az üző bika hajóvá változik. — Kor-kivánás, mondják önök! Mi az a kor? mi képesíti azt? a többség vagy a kisebb rész? benne vagyok-é én a korban igénytelen Világommal? Nem lehet helyes eszme kivül a korkivánás határain? Nem lehet helyes, s a kor által kivánt eszme kivül a szabadelműség határain? — És im ez utólsó kérdésre felelet kis ‚Világ'omnak élete. Azt mondja pályatársunk ez évi 32dik számának első hasábján: „az eszmék ha korszerűek, hamar megtermik gyümölcseiket“: — s ime kis Világom hamar megtermette szellemi és gazdálati gyümölcseit, hogy nyilvános példát álllítson arra, miszerint korszerűség létezik kivül a szabadelműség határain, sőt annak ellenében. Mi hát a szabadelműség? —

Pályatársunk épen most felhivott száma körülirja a szabadelműséget, ám lássa, ki ott eligazodhatik képein, s azokból tiszta fogalmat képes alkotni: én erre képes nem vagyok. — Ő inkább saját lelkébe enged vetnünk egy félvilágos pillanatot, mint a szabadelműség ködlepte honába. — Azt mondja ő: (l. 32dik szám) „Vannak mások, kik öt hat specialitást tűztek ki czélul magoknak, és a czél szép, nemes, jó, hasznos volt. Azonban e szép, jó, nemes czélok végett szükség volt, hogy a nemzet akarjon; akarat végett pedig, hogy meggyőződve legyen, és meggyőződés végett meggyújtaték az igazságos elvek fáklyavilága. Ámde az elveknek természetökben van, hogy békóbaveretést nem tűrhetnek s magokat az öt hat speciálitásokon túl is keresztül viszik“ — stb. Ezekből világos, hogy pályatársunk maga is megkülönbözteti a specialitásoktól, azaz indítványoktól, az igazságos elvek fáklyáját, melly által itt világosan a szabadelműség értetik. — E szerint szabadelműség volna: az igazságos elvek fáklyája, melly békóba veretést nem tűr, hanem magát öt hat indítványon túl is keresztül viszi; melly a nemzet meggyőződése teremének közepén lobog, s ennek parancsolni nem lehet, hogy e vagy ama szegletbe hintse fénysugárainak egész csomóját; — értelem világa ez, ollyan mint az olajlámpa, mellyet egy mozditásra majd jobban, majd kevesebbé lobogtathatni; — és (a hasáb végén) olly gondolat ez, melly az idősebb szabadelmük fejeikre nőtt, mellynek most már kegyelem nem kell, melly most már jogot és igazságot ‚követel.“

Nem akarom czáfolásba-ereszkedve említeni, miképen zárta be több megye a követelő „kor“ uram előtt a máskép vendégszeretetre nyílt kapukat: egyedül tárgyamnál maradva figyelmeztetem olvasóinkat az itt felhozott elemekre, miken keresztül [illegible] eszme „korlát-nem-szenvedés“, melly eszme, mi[illegible]lkül jellemét adja a felhivott számban leirt szab[illegible]

Tehát a szabadelműség=korlát-ne[illegible]

De ez elemek nem mindenhol és mi[illegible]ség névhatárzását. Másutt a szab[illegible]kák csupa vágyak, ohajtások, [illegible] vágyak, ez ohajtások, e kivány[illegible] a nemzet kebelébe rakatvá[illegible]

az illy ohajtást említik, ezt vagy amazt, mindenesetre valami sublim valóságot, könnyü málhájokkal terhelni. — Mi e faját a szabadelműségnek örömest osztályoznók az ohajtozók sorába, s hagynók őket, mivel ráérnek kávé után pipaszóval ohajtozni, — kedvencz foglalkozásuknál: ugy de ez ohajtozók abban lelik örömüket, hogy a tömeg nyugott kebelében is vágyakat ébreszszenek, miket azután sem ők kielégítni, sem ezek elérni nem képesek. — És e másik faja a szabadelműségnek, — a népvágyatás — egy főből veheti kifolyását az előbbivel, de annál sokkal kártékonyabb; mert mialatt amaz a fennálló korlátok rostjain saját erejét töri: azalatt imez beragályosul a tömeg hajlandó keblébe. — És ki az emberi-lét benső szabályait ismeri, tudja az velem, hogy nincs boldogtalanabb helyzete emberi kedélynek, mint vágyakban sorvadás, melly a legtöbb esetnél lankadásban, sőt nem ritkán öngyilkolásban találta végzetét.

E másik nézet szerint a szabadelműség: a vágyak elve, az örökös szomj, mellyről mondhatni, quo plus potantur, plus sitiuntur aquae. —

És ezen bizonytalanság mától hónapra, e sötét sejtés és örökös törekvés, bizonyos soha elnem érhető irány felé, nem más, mint az emberi léleknek mint istenség részének zár-testéből kivágyása. Ő érzi, hogy tökéletes volt, s a tökéletessel rokonulhat, s vezér-elvek, s vezér-fény hiányával fühöz fához, minden ujhoz, minden ismeretlenhez sóvárog, — talán ez! — — talán ez — — ! minden térbe, minden messzehon formáiba vágyik tompa sejtéssel, — talán ott! — — talán ott! — És vágyván érzi határait, és határait gyülöli, és rombolni ohajtja határait, és rombolni ohajt minden határt, minden rendet, mert minden rend — határ. — Ime barátom, ha a szabadelműségnek illy bölcs üje vigasztal, vigasztalván tanítson is, hogy földi vagy, hogy boldog lehetsz határ között is. — És hogy ha igaz boldogságot el nem érhetsz, mert ez földi létben nem lehet; elérheted a jólétnek bizonyos fokát, melly annál hasonlóbb lesz a bologsághoz, minél inkább azt nyugalomban élvezed. Nyugalomnak egyik fő lét-eleme, hogy vágyaid minél szükebb körre terjedjenek. — Országéletben vágy-elv a szabadelműség, vigyázz reá. Sok ember nagyravágyásának czéljait élete nyugalmán vásárolta; kivülről kérte a kincset, mi keblében volt, s azt fel nem találta. — Sajnálnók, ha nemzetünk közlelke hasonló útra tévedne: azért vigyázunk rátok, ti vágyatók! — De egy szilárd nemzettel, józan néppel s velünk van dolgotok! él az Isten, él a szeretet! —

*(Folytatjuk.)*

**Torna,** dec. 7kén. Megyei közgyülésünk tegnap kezdődött. A' tegnapi tanácskozások főtárgyai következők: mlgos Marich Dávid főispán úr Győrmegye főispánjává neveztetvén ki, beküldé Tornamegye Rendeinek búcsúzólevelét. A' szelid jellemü 's egyenesszivü főkormányzó a Rendek teljes bizodalmát birván, búcsúzása most kétszerte fájdalmas volt, mert épen akkor küldé búcsúiratát, midőn a' tisztujitás tartására váratott. De a levél csak kedves főispánjok búcsuzása fölötti sajnálattal s nem nyugtalansággal tölté el Torna Rendeit: mert ezek a' tisztujitásra elkészülve ugyan, de olly csendességben voltak, mintha semmi változás sem volna történendő. Pártok mozgalmai és korteskedések felől semmi sem hallatszott. A' köznemesség előlegesen senki által nem vendégeltetett meg, s tisztujitás napján is nem pártokra oszlott vágytársak, hanem a Rendek önkénytes ajánlás útján aláirt közös költségen valának azt megvendéglendők.

Bár történnék ez mindenütt, s bár Tornán is mindig igy; s bár mondhatnók, hogy ez Tornának, a korteskedés alacsonyságait viszszautasitó, s a köznemességet nem csábitó szándékból, hanem csak magyar szivességből s vendégszeretetből megvendégelni kivánó szilárd jelleme, melly a köznemesség ép érzelmét tisztelve, azt vak eszközzé alacsonyitani pirúl. De vannak, kik hiszik, hogy gyulékony anyagokkal Torna is bír, s ezek most csak azért nem vetének lángot, mert a két alispán vetélytárskép nem lépvén egymás ellen föl, közakarattal ismét meg vala választatandó, s mert a köznemességet hatalmas vetélytársak nem izgaták s különzék el pártokra. És ha viszszaemlékezünk a múlt némelly eseményire, midőn pártszenvedélyek a tisztujitásnál sajnos befolyást gyakorlának, s a köznemesség közti toborzás minden módja megkisértetett, nem látszik alaptalannak azon vélemény, hogy a mostani béke inkább a körülményeknek tulajdonitható, mintsem korteskedéstől irtózó elvek szilárdságának. De legyen szabad reménylenünk, hogy a tisztujitásnak azon békés módja, melly a lefolyt tiszitujitást vala jellemzendő, Tornának minden jövő tisztujitásain meg fog tartatni, s a toborzás [illegible] ...dósága, mellyet némellyek még itt ott észrevenni [illegible] ...győződésnek engedendi át a győzelmet: hogy T[illegible] ...égének érzelme annyira ép, (legyen sza-[illegible] ...mességet említeni) hogy az, ha józan ta-[illegible] ...vágytársak izgatása, azoknak nemes [illegible] ...ntosságát tiszta kebellel felfogni, [illegible] ...sággal áldásthozóvá tenni ké-[illegible] ...köttöm fogja.

Mint több más megyében, úgy Tornában is, már 3dik levele ol- vastatott fel a főhg nádornak, mellyben a megyét a szinházra ajánlott költség befizetésére szólitja fel. — Nem kényszeritett fizetésről van szó, hanem önkéntes ajánlatról, mellyet a nemzet akarata iktatott törvénybe. A törvény más fél év óta van szentesítve; a szinház becsukatás veszélyében forog, s Torna megye még mit sem fizetett, sőtt még ki sem vetette az illetőséget. Mint sok más megyében, úgy itt is, a kivetési kulcs kimunkálása halasztja a beszedést; de meg kell jegyeznünk, hogy itt nem egészen uj öszszeirás hanem csak a már azelőtt készült öszszeirásnak a közbejött változások szerinti kiigazitása volt szükséges. E tárgyban két bizottság küldetett ki és munkálkodott; a bizottság tagjainak ügyessége és munkássága ellen sem lehet panasz; hol tehát az ok, hogy a különbe[n] nem nagy munka befejezve még eddig sincs? Fekszik ez részin[t] természetében a bizottsági munkálatoknak, mellyek — különöse[n] egy bizottsági tag sem lévén felelős, — rendszerint igen sokár[a] haladnak, sőt gyakran el is felejtetnek, s leginkább csak akko[r] haladnak elő, ha a munkát egy vagy más tag különösen magár[a] vállalja; részint a játékszin iránti közönyösségben. A pesti magya[r] játékszint nemzeti közös akarat vevé ugyan partfogás alá, mind[e] mellett meg kell vallanunk, hogy sok helyen igen kevés rokonszen[v] mutatkozik iránta. Némellyek mindjárt kezdetben elhibázottnak vélik a' dolgot 's igazgatásával nincsenek megelégülve, mások ismé[t] hatásától nem várnak a nemzetiség kifejlésére olly sikert, hogy a[z] egy nemzet pártolását érdemlené. Szemetszúr, hogy midőn a' néme[t] szinház magamagát fentartani képes, akkor a magyar olly költsége[s] pártfogás mellett sem állhat fen; szemet szúr a nagy dij, mellye[t] némelly tagjai a szinészi személyzetnek húzták, de még inkább az, hogy sem a' müvészet iránti vonzalom, sem a nemzet pártolása, sem a nemzetiség kifejtésének szent érdeke nem voltak elég erősek a személyzet némelly tagjait nagyobb szorgalomra buzdítani. Sokan hiszik, hogy már a hely miatt sem fogja a magyar szinház a némettel a' versenyt kiállhatni; mások azt gondolják: a szinházat látogató közönség Pesten kisebb, mintsem hogy mindkét helyen tel[t] színházra lehetne számolni: ezen okokból a' magyar szinház biztosabb fenállására s főleg a nemzetiség kifejtését czélzó nagyobb hatására nézve többen czélszerübbnek hiszik, ha a' német szinház bérletik ki a magyar szinészet számára. — Ezeket itt csak azér[t] emlitjük, hogy tudva legyen, milly eszmék keringnek a magyar szinház felől a távulabb *törvényhatóságokban. — Azonban törvény* van; ezt betölteni *szent kötelesség, s eddigi* be nem töltését a fenn *előadott okok közől* egy sem mentheti ki eléggé. Torna *megyében* még kevésbbé menthető ez, mert az $183^2/_6$ki országgyülési költségekre s a muzeumra történt kivetésből még olly tetemes somma hever tartozásban, mellyből a szinházi ajánlatnak Torna megyére eső illetősége bőven kitelnék. E restantia beszedése, már közel 10 év óta folyvást; de mindig siker nélkül, sürgettetett. A legközelebb mult országgyülési napdijak a szinházi ajánlattal egyszerre voltak kivetendők 's beszedendők; kivetve s beszedve eddig egy sincs de az országgyülési napdíjak ki vannak elégitve; a megyében keblezett uradalmak szólittattak fel az előlegezésre; az innen jött előlegezésből a követek napidíjai kifizettettek, — mig mások majd tizéves tartozással vannak hátra. Vajjon nem jut é illyenkor eszünkbe megfontolni: milly méltatlanság a főbb birtokosok elleni panasz kivált ha azt ollyanok emelik, kik csak szavakkal áldoznak; s nem nagyobb hazafiság-é, mielőtt ajánlottunk, jól megfontolni az ajánlatot, s a mit egyszer ajánlottunk, azt pontosan fizetni, mint mindent készséggel ajánlani, de a tett ajánlatot nem fizetve, magát a czélt is veszélyeztetni, mellyre az ajánlat történt? s vajjon a beszedés illy módja nem költi e föl azon gondolatot: hogy talán nem meggyőződés hanem csak ál-szégyen birt az ajánlásra bennünket vagy nem valódi többség tette, s a kik tették, más erszényére tették az ajánlást. Érezték azt Tornamegye Rendei is; hogy tehát a tartozások beszedése iránt ez alkalommal is hozott határzatuknak valahára sikert szerezzenek, kimondák: hogy ha beszedésre megbizott szolgabirákon fog mulni a hátramaradások be nem fizetése, ezen szolgabirák vagyonából pótoltatik majd az. Mi sikere leend a beszedést sürgető ujabb határozatnak? a következés mutatja meg.

Egyik megyebeli uradalom vasöntő-gyárában, egy 14 éves öntő-tanuló czinből három huszast öntött s kettőt fel is váltott. Az uradalom kinyomozván az esetet, a kir. ügyésznek jelentést tőn s ez az illető felsőségnek felterjeszté a dolgot Felsőbb helyről tekintetbe vétetvén a vétkes gyermek kora s a gyermeki pajzánságból eredt vétség csekélysége, a m. kir. Helytartó tanács utján, a megye törvényszéke hatalmaztatott fel az eset megbüntetésére. A megye azonban, minthogy az 1791: 56ik t. czikk szerint *illy* esetek megitélése a kir. táblától mint törvényes birájától el nem vonathatik, az eset megítélésébe bocsátkozni nem kivánt. Ezen gyülésen már második e tárgybeli intézmény olvastatott *fel*, de a RRdek, — nem egyenesen ő felségétől jövén a parancs — most is előbbi nézetők mellett maradtak. A gyermek egy *év* óta rab, holott, ha gyermeki együgyüségét tekintve, a *büntetés* az erkölcsi betudás

mértékéhez szabatnék, igen csekély volna büntetése. Érzették ezt, de a gyermek iránti sajnálatnak a törvényt feláldozhatónak nem hitték Torna Rendei; azonban az eset alkalmul szolgált olly törvény inditványozására, melly hasonló eseteket törvényszékileg megbüntethetőkké tegyen, s a nota büntetését nagyobb mennyiségü pénzcsinálására szorítsa. Vajjon nem érdemel é a kor nagyobb tekintetet? s bár ha igaz is, hogy a kor inkább a betudást mérsékli, mint a büntett nemét határozhatja meg, — de a büntető rendszernél, a népnevelés magasb szempontjából indulva, nem szabad felejtenünk: hogy azok vétkes tetteit, kik még nevelés alatt állnak, egészen máskép kell büntetni, mint a felneveltekét, s hogy azoknak, kik még apai hatalom alatt élve, a status tagjaivá még nem lettek, a status ellen alig lehetnek vétkeik. A tehetősb szülék gyermekei, kiknek iskolában több alkalom nyilik megtanulni, mit kellessen kerülniök, rosz tetteikért iskolai fenyiték alá vonatnak, s az iskolát alig ismerő nép gyermeke, kinél a betudás aránylag kisebb, a felnőtt gonosztevővel egyenlő módon bünhöszik. A mérték ugyan többnyire kisebb, de itt a mód s nem a mérték gyakorolja a hatást.

A megye egy még nem teljeskoru árvát felszabaditott a gyámság alól, javasolván azt a körülmények. Ezen tett, mint egyedül ő felségét illető joggyakorlatot sértő ellen, és revétel történt felsőbb helyen. A megye azonban a gyámság-alóli felszabaditásnak gyakorlatában volt; ezen gyakorlatát törvény nem tiltja; a megye tehát tovább is a törvény által nem tiltott gyakorlathoz ragaszkodott. (Vége következik).

**N Károly** dec. 9. *) N. Károly F. év karácson-hava 6. volt Szathmár megyénk évnegyedes tanácskozás-napja, azon nap, melly egyszersmind a nm. m. k. Helyt.tanácstól, legujabb törvényeink értelmében kieszközlött szolgabirói hivatal szaporitásával négy szolgabirák választása napja volt. — Igen is Szathmármegye Rendei a mult gyülési határozat következtében, melly szerint a méltóságos főispán urnak ezen választás határnapja megiratni, erre lehivatni, az egész megyei nemesség ennek jogszerübbé tételére, s választási joga gyakorlatára körlevelek által felszólittatni rendeltetett; ezen megye Rendei, melly valahányszor ősi jogainak gyakorlata, a közjó, s érdek előmozditása forgott fen, ön érzetének méltóságában áldozni mindig kész vala, — mennyit idő, környülállás kivánt, s tehetsége megengedett, — most is haladék nélkül állt elő, s ő Felségének a nm. m. k. Helyt.tanács utján érkezett azon legkegyelmesebb intézménye, miszerint a kormánynak, s annak megyei képviselőjének a választási *határnap kitüzhetési joga* elsajátitását roszalá, s megyénknek ez iránti határozatából kifolyható minden lépéseit s tetteit előre jogtalanoknak nyilatkoztatá, az idő rövidsége miatt, megyeszerte ki nem hirdettethetvén, szinte 600ra gyülekezett össze, s megmutatá azt, hogy jogainak nem csak őrje, hanem használója is kiván lenni.

Illy számos nemességnek nyittaték meg első napon a terem ajtaja, s begyült az olly renddel, millyet valaha megyénkben a legjobbnak mondhatánk, s a csendesség némelly általa igen tisztelt személyek megjelenésével kiáltott éljenek zavarák, — mellyek megkettőztetett tüzzel kiáltatván elnök alispánunk megjelenésével, érzékenyen tanusiták, hogy háladatos s bizodalmas tud lenni az ingatag-kegyü sokaság is.

Majd fontos tartalmu ékes beszédével üdvezelvén ez a Rendeket, s kijelentvén, mennyire örvendenc, s a szép számmal egybegyült nemességnek ajánlotta a rendtartást; szinte a kisgyülési jegyzőkönyv meghitelesitéséhez kezdének a Rendek, midőn egy alispánságot viselt igen érdemes tablabiránk szavát emelvén, előadta a czélt, mellyért a nemesség egybehivatott, — s midőn annak nagyszerüségét, magának a választásnak a nemzet szabadsága fentartására lehető jótékony befolyását kifejtette volna, nyomos okoskodással emelé felül ezen tárgyon az országszerte ismeretes szathmári 12 pontokat, s megmagyarázván a nemességnek, miképen azon 12 pontok közől az 1sö és 6ik, alkotványunkat alapjában rendítenék meg, s ősi kiváltságos jogainkban sértenének, s az első ősiségünk eltörlésével, a 6ik pedig a nemesség áldoztatása czéljával, mellyet magában rejt, szabad állásunkat veszélyeztetnék, indítványozá, hogy mivel azon sarkalatos jogainkba vágó 12 pontok elméletileg, az az elvileg a köznemesség hire, tudta, beegyezése s meghivatása nélkül csak csekély számu közgyülésben annak első hete végefelé, akkor is, — több jeles tagok ellenmondásai ellenére határoztattak, — azok, a most begyült nemesség öszvege által mint már fogantatásuknál fogva is törvényszerint s e m m i — vettessenek vissza, s irattassék meg a többi megyéknek, hogy azok nem egyebek, mint egyes terv, mellyet Szathmár megye még el nem fogadott, s különösen a 6ik pontra nézve mostani körülményei közt elsem fogadhat.

Nem irhatni le, milly érzékenyen vevé a nemesség azon sebet, melly ősi kiváltságos jogain s alkotványos állásán üttetett; a tisztelt táblabiró inditványára következett öszves élénk é l j e n kiáltás s egyes tagoknak magános felkiáltásai a 12 pontok, s a megye néhányainak azok megalapitása körül tett módja ellen kifejezék azon méltatlanságot, mellyet a dolognak egyszerü s könnyen érthető volta miatt kiki legnagyobb mértékben érzett. —

Most ismét más táblabiránk szólalván fel, kinyilatkoztatá, miképen a 12 pontok elfogadása módja ellen azoknak születése alkalmával tett s törvényben gyökerezett ellenmondásai el nem fogadtattak, — s most azokhoz szólván, kiknek jogukról van szó s kiket a dolog közelebbről érdekel, az inditvanyozott táblabiró melletti nyilatkozasa hangos éljen-kiáltással helyeseltetett.

Felugrálván ekkor mintegy 10 tag az oppositio név alatt ismeretes felekezetből egymásután vé\e szert a szóláshoz; — szokott mód szerint legelébb is K. L. táblabiró kezdvén beszédét, mutogatni kivánta, hogy a 12 pontok elfogadva nincsenek, hogy valamit elméletileg elfogadni nem annyi, mint egészen sajátunkká tenni. — Nem lehet itt meg nem emlitenem azon módot, mellyel a tisztelt táblabiró a számosan egybegyült nemességnek, több s több a dologra nem tartozó tekervényes kérdéseket, s valósággal (mert tisztelet, uraim, becsület, de igazság is) minden logikai következtetés nélkül de egyenkint tévén fel, azt lármára, „nem helyes“ kiáltozásra ingerelte; — majd ismét magának csendességet követelvén, míg halotti csend nem uralkodott, nem beszélt, — s igy többszöri lárma inditásával s lárma utáni méltóságos hallgatással a megyei Rendeitől szinte másfel órányi időt eltékozla, míg végre megkivánván mutatni a multkor általa s felekezete által eszközlött határozat ellenére, hogy a 12 pontok s adóztatás eszméje elfogadva nincsenek, megmutatta az ellenkezőt, s mint egy érdemes táblabiró mondá: saját szülötjét tagadta meg, s a „nemkell“ „nem helyes“ kiáltás, magának a köz-rendü nemességnek gyakoribb intései, hogy, ha kihallgattatni kiván, az inditványozott táblabirót személyeskedve sértegető gunyos modorját hagyná el, — elég jeleit adák, milly hamar elveszti népszerüségét az, ki elveit, a népnek erőszakosan nyakára tolva, kiváltságos jogait csipkedni merészeli. Mindent elkövetett a tisztelt táblabiró, hogy ez uttal a népet kegyenczétől elcsábitsa; — előhordá a megyeháza épittetése, ut-csináltatása, országgyülése, szinház-költsége, szine alatti megrovatását; elő az urbéri telkeken lakó nemesek összeirását, s ezeknek okául a tisztelt táblabiró urat adá ki; de czélt nem érhete, mert a nemesek közől némellyek bámulásra méltó egyszerü természetes ötletekkel feleltek meg minden kérdésre, vagy előadásra; — kimondák azok, hogy most vették észre, miképen az ugynevezett oppositio szép szavaival el valának csábitva; kimondák magok, hogy a megyeházát, utat, költség nélkül épiteni nem lehetvén, arra szivesen s önkint áldoztak, s áldoznak mindannyiszor, mennyiszer nem kényszeritőleg hivatnak fel; — az urbéri telkeken lakó nemesek összeiratása törvényben gyökeredzik, azon törvényben, mellyet a haladó rész, mellyikhez magát K. L táblabiró is számlálja, sürgetett: s igy mikor beszédét bevégezte, az egyszerü közönséges nemesektől a czáfolatokat is meghallhatta — ugy, hogy a t. inditványozónak alig vala dolga maga mellett. — Még kilenczen szólának illyen modorral visszaborzasztó gunyokkal s személyeskedésekkel, mellyek a nép béketürését gyakori kitörésekre, s „kimélet“ kiáltozásokra ingerelték; — egyedül t. b. U. M volt az, ki minden tulságos ingerültség kikerülésével a tárgyhoz illő komolysággal igyekezett a nemességet a 12 pontok eszméjével kibékiteni; — de mind hiába, mert minden okoskodása mellett is, kénytelen lévén megvallani azt, hogy a 12 pontok a nemesség adóztatása tervét rejtik magokban, nyomos beszédére csak „nem kell“ kiáltás hangzott. Némellyek álarczáskodóknak nevezvén az alkotmányhoz ragaszkodó részt, s különösen az inditványozót: [illegible]mha s fanyar hernyóknak azon tisztséget, melly va[illegible]ványozóval együtt szolgált; E. M. t.biró i[illegible]vezettel is illetvén őket azt mondá, hogy [illegible]maniták, kik mintha nyavalyatörésb[illegible]magokat, azt állitják, hogy azt [illegible]és ezen Schamanismusnak orga[illegible]lap; — ezek is fellépvén álarc[illegible]tozásaikat magával a neme[illegible]

*) Adjuk az érdekes közlést egész kiterjedésében, minden megjegyzés nélkül. Vannak jelenetek s események, mellyek hangosabban szólnak, mint minden commentáriusok. Egyre csupán figyelmeztetjük olvasóinkat, s ez az ugynevezett eszmék népszerüsége. — Mi már többször kimondottuk, hogy a szabadelmü eszmék csak azon homálynak köszönhetik létöket, mellybe burkolva a nép szemei elől rejtezni tudtak, s hittük és hiszszük, hogy azoknak semmi sem lehet ártalmasabb, mint a napfény. — Im ismét egy példa. — És jelenre minden kár-öröm nélkül, jövőre még akkor is, ha saját nézetünk szerint valamelly általunk ohajtott specialitás szenvedne hátramaradást, folytatjuk elveink között hangoztatni a „b e c s ü l e t“ szavát, míg országos elvvé lesz. Ez elvnek átalányos érzete lehet csak alap, mellyen az osztályzatok egyesülni fognak s mellyen a haladás mezejét maradandó eredményekkel népesitni lehetend. A jogzsarolások, a jogcsipkedések, az elvgőg, a dacz, türelmetlenség, bosszú, torlás, pártharag, az őrjöngések, a hirvágy lármája, jajveszéklések olly elemet képeznek, mellyi után már a megvetés nyujtja karjait, hogy azt mint sajátját haza vigye. — A mystificatio köde oszlik: s hiszem, legyőzendi ezt egészen a becsület s józanság világa. — Szerk

nek és sértegetéseknek korcsmában is undoritó mindenféle nemeit elővették. — Hosszas személyeskések s gyanusitgatások után sem vonhatván el a nemességnek figyelmét az adó elfogadása botránykoztató eszméjétől, minekutána még két táblabirák az inditványozó mellett nyilatkozának, nemes mérséklettséggel utasitá az viszsza mindazon mocskos gyanusitásokat, mellyekkel méltatlanul vádoltaték. —

Látván az ugynevezett oppositio, hogy ez uttal nem hogy győzhetne, sőt ellene a nemesség az inditványozó megsértett becsületeért actiót s elégtételt kiáltoz, a gyülés szélyel oszlatására elnök alispánunkat felszólitá; de ez, kemény elhatározottsággal, millyet önállásu férfiutól várni lehet, jelenté ki, hogy a gyülés eloszlatásának sem oka, sem ideje nem lévén, minthogy sok a tennivaló, azt, ha a szükség ugy kivánja, késő estig is fogja tartani. Elüttetvén kivánságjoktól, a magokat feljelentett tagok közől még vagy ketten szólának; a 12 pontok elfogadása módja, s az adózás eszméje ellen; — midőn a nemesség hangos kiáltással a mérséklett rész mellett az adó, s azt magában rejtő 12 pontok ellen nyilatkozott. — Ekkor egy főszolgabiránk kérte elnök alispán urat, hogy mivel a kérdés, „ha vajjon a tudvalevő 12 pontok felett a megye közönséges nemessége felszólitása nélkül hozott határozat álljon e, vagy sem? olly egyszerű és világos, hogy arra kiki egy „igen“ szóval vagy „nemmel“ felelhetne, a többséget időhaladék nélkül mondaná ki: de ezt az emlitett 9—10 tagból álló rész nem akarván, a gyülés eloszlatását sürgette. Nem lehet itt elhallgatnom azt, hogy bár nyilvános többség, melly szinte $^{29}/_{30}$ ad résszel lehete több a másiknál, nyilván kimondá is a 12 pontokra a halálos itéletet, szeretve tisztelt elnökünk, a béke fentartása tekintetéből az egész megyét a fent érintett egynéhány taggal egyeztetni kivánta volna; de sem egyik, sem másik nem hajolván, végre a többször nevezett oppositio fiatal tagjai, egy botjára támaszkodott embertől, mint hallottam, de a sokadalom miatt nem láthatám, azt azon ürügy alatt, mintha K. L. táblabiróra ütés szándékából emelte volna fel, el akarták venni; miután legelébb is K. L. táblabiró a zöld asztalra az elnök elibe ugrott, s őt többen is követvén zavart csináltak. Látván azonban elnök alispán ur, hogy csak szinlett ürügy alatt kivánták az ülés eloszlatását, — nem teljesitette; s ismét helyet foglalt mindenki, s „nem kell a 12 pont, nem kell a kényszeritett adó“ kiáltozások közt bealkonyodván többé a tanácskozást nem folytathatá, s azt más napra általtévén délutáni ötödfél órakor a gyülést eloszlatta. Mikor is a nemesség szép renddel a nélkül, hogy valaki sérült volna, az inditványt tett táblabiró s elnök alispán urra számtalan éljen kiáltásokat halmozván haza takarodott. *(vége következik.)*

**Bihari közgyűlés**, dec. 14én. A Világ 92ik számában elmésen furcsálkodó szabadelmű ifjúnak varázs szavai eszközölték hihetőleg, hogy a m. helyettes ur béléptével, a' pisszegők nagyobb része a hínárba visszavonúlt, a csörgők közzül mégis sziszegvén egy kettő. Ezeket mellőzve az e napi gyűlés meglehetős csendben folyt le. Első alispán ur, a megye állapotjáról, mit, — ha nem mint máskor, mások szeplősítésével történik — helyesnek mondhatni, rövid tudósitást tévén, előadta: az egészségi állapot a megyében kielégitő lábon áll, csupán a himlőótásra nem látott elég szorgalmat fordítva, miért sok kisded lőn áldozatja a hanyagságnak, kér eziránt rendeléstételt; — a barmokra nézve csupán B. Ujfaluban és Rojthon mutatkozott baj, de ez megszüntetett. Rab 380 elitélt és 260 itéletlen találtatván a pörszak kezdetén, jelenleg maradt 154 itéletlen; — a régibb perekre nézve, mellyek az általjában hamarkodva szerkesztett tabellába tökéletlenül iratnak be, jónak gondolná, hogy a tabellák rendes kialkalmaztatása végett, törvényszakok végével, ezt munkáló külön törvényszék határoztassék; — az egyes börtönök készek, de ujabb költséget kivánó némelly tervezetek leendnek tanácskozás alá veendők; — a pénztárok rendben vannak, ugy behajtásnál szigoruságot nem használva a restantiák leszálltak 1.7750 ftra; — A Kőrös Telegdnél a közösülést gátolván a kiegészités munkába vétetett; — a katonaságra nézve: Belényesben remondák szaporodása miatt némi uj elhelyeztetés lenne szükséges; — a szabad lábon, irószobák takarítására künhagyott rabok, a megyeháznál újabb elvetemüléseket s tolvajlásokat követvén el, mind elzárattak, és hajdui felügyelés mellett bocsáttatnak ki naponként munkára. — Erre néhány szónok felszólalt: a kanczellária kban, hol annyi érdekes irat tartatik, rabokat szabadon járatni helytelenség, mert azonkivül hogy a rabok itélet szerint tartozván élni, nem tekintethetnek szolgáknak; még idegenekkeli szabad szerelkedés által ujabb tervek koholására találnak módot, eszteni az értelmet satyrává aljasodik. Kivánnák tehát, hogy küldöttségre bizassék; a küldöttség feladata légyen tervet ajánlani: milly feltétek alatt, s milly modorban lehetne résztveendő a nemesség a jobblétére szükséges adózásban, sőt status-adósságok elvállalásában, t. i. a ministerium felelősége, s egyéb feltételek mellett. — Ezen, indítványozott s országgyülési tanácskozásra megérett minden tekintetben figyelmet érdemlő tárgyra nézve, a szónok elég szerényen fejté ki elveit; de ne feledné figyelmére méltatni azt, hogy például Franciaorszában, mielőtt a nemesség együtt adózott, 2—300 millió frank volt az évenkénti adó, s a forradalommal jutott oda, hogy jelenleg 1200 millió adó sem fedheti szükségeit illendően. Fizet igaz most ott a nemes is, de vajmi szörnyü irányban fizet most többet a földmivelő is, mint az előtt! Itt tehát az idő, nálunk is meggondolni, ha nem rugand-é az adó egykor, létesülendvén az ujitási tervek minden ága, 3—4 milliórul 30—40, sőt több millióra. És ekkor fizetend a nemesség is igaz, légyen bár felét, de a nem-nemesre mégis 15—20 millió jutván könnyebbsége eszközöltetnék e? Ha Franciaország budgetje általnézetnék, vajmi sok positió, sok milliókra rugó, szemléltetnék ott, mellyek honunk jelen helyzetében egyedül birtokosok és szabadalmazottak által észrevehetlenül teljesittetnek, mellyek mint az adózás tárgyai a köznépet is terhelnék, elszakasztatván ezek a nemesség ápoló keblétől. Nem létezik-é honunkban számtalan nevelési és egyéb intézvény, szegényeket, özvegyeket és árvákat ápoló alapítvány? Templomok, hidak, iskolák, és itten mind elő nem sorolható közhasznu munkák, nagy részben a nemesség által emelkedvén létre? Igazgatási csekély költségek, küldötségi ingyen munkálatok, szóval: számtalan illy, különben köz adózás által teljesitendők, nem kimélnek-é milliókat adózó népünk nyakáról. Azért, bárha szellemi fejlődésünket ős atyánkéival összehasonlitni bátrak vagyunk is, ne feledjük boldogságunkat övéikkel mérlegbe tenni. Mert ez a fő kérdés: melly úton lehetünk b o l d o g a b b a k? E szóban rejtezik minden czél, nemcsak természeti, de polgári helyzetre nézve is. — Minden terv, minden inditvány, melly e szent czél alapját gyengíthetné, távol — távol légyen tőlünk! Boldog lenni tanúljon a nép: e tan soha nem keserítendi el őt tanitói ellen. Az álom nem valóság, csalkövetkezmények nem bölcselkedési igazságok; elfondorított mesék nem történeti igazságok, mint azt sok czikornyás sztylü szónok buzdulva és buzditva kürtöli! On nous donne de reves, pour de vérités, de sophismes pour de raisonnements, de fables des pour histoires, de l' orgueil pour du savoir. Nem olly könnyü pedig az igazságot a valótlanságtól megkülönböztetni, mint némellyek gondolják! — *Folyt. kör.*

**Nyitra**, dec. 19én. Felviradt végre dec. 13ka, mint ezen évi utolsó közgyülésünk határnapja. Nyakraföre sietünk a terembe, föl sem véve a bokáig érő sarat: mert városbeli hatóságainknak eszökbe sem jut, söpörtetni, vagy sártol tisztitatni utczát s piaczot. De semmi, — a tárgy érdeke felejteti velünk a sarat; mivel mai napon, mint mult közlésünkben emlitők meg, vala választandó a 24 törvényszéki ülnök. Dologra tehát. Miután az elnök magyar beszéddel (magyarral mondom, mert az elszavalt magyar beszédeket kivéve alig hallhatni a teremben magyar szót) megnyitotta volna a gyülést, felolvastatott a nm. Helytartó tanács, a RRdek e végzését nem helyeslő intézvénye. Ez nagy vitára adott alkalmat. Voltak, kik mind két pontra nézve, mellyen leginkább a Helyt. tanács aggodal-

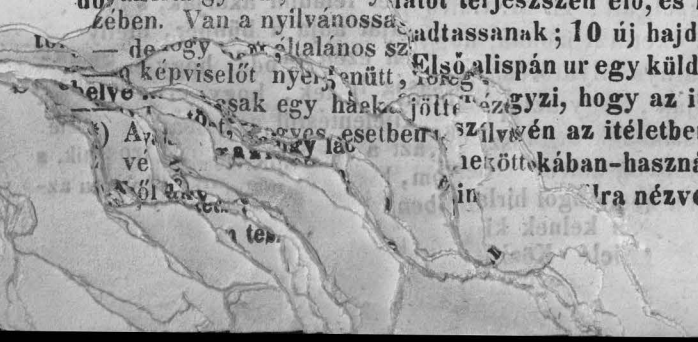

ma gyökerezett, ne hogy t. i. az egész nemességből történvén a választás, joghoz nem értő választatnék, 2.) a törvényszékek nyilt ajtóknál tartassanak törvényeinkből idézett czikkelyekkel a végzés törvényszerűségét kimutaták; volt, ki a végzést országgyülési körbe vágónak gondolá. Szóltak e tárgyhoz még többen Többi közt kiemelendő B. úr beszéde, mellyben az intézvény minden pontjait velős okokkal megczáfolni igyekezett. Vége nem lett volna a vitának, ha csak az elnők ur, mind két résznek eleget teendő, indítványával elő nem lép; t. i. hogy külföld példájára a birák, itéletet mondandók, más szobába vonuljanak. Ez inditvány más fordulatot adott a felhevült kedélyeknek. Némellyek csak criminalis, mások csak civilis, s a t. pörökben, míg végre egy harmadik rész minden pörben alkalmazhatónak itélé; melly vélemény el is fogadtatott. Hozzá fogtunk tehát másnap némelly érdektelenebb tárgyak után a választáshoz, mellyben a tiszti kar szép példáját adá egyeneslelküségének, midőn egy nemesnek, ki 24 huszast nyerni reméllt, votumát el nem fogadá; de szomorúan hatott lelkünkre, ha jól észrevevők, egy máskép tisztelt egyén tette, ki egy votizaló nemes kezéből kivéve a czédulát az irottakat kitörülve önkénye szerint másokat jegyzett fel. Ime egy példa, mint a titkos szavazásnak Balogh János urtól a P.Hban annyira ajánlott titkos szavazásnak gyümölcse. Sokáig gondolkodtunk; de ez esetben minden erőszaktul független, önálló választást nem találhattunk. Megválasztattak tehat a 24 t. birák. Már most szőnyegre került a kérdés, milly pörökben hozandnak itéleteket, s hozzá fogtunk ujra a' vitázáshoz, vitáztunk majd két óraig, s bizony majd hogy valaki nem kérdezhetné: min? Az istenért uraim annyi tennivalónk van; olly rövid a lét, olly kevesett tehetünk; s még is szeretjük czifra beszédekkel tölteni az időt; s igy üres szavakkal leplezni ténytelenségünket. Végre sorshuzás által követk. urak jelöltettek ki t. i. civilis pörokben: *) K. S., g. N. R., U. S., Sz. K., M. I., B. I, K A., Th. F., Criminalis p. M. Ist., O A., M. I., B. A., B. L., Th. T., J. P., B. J, rationaria p. G l. kan., O. L., D. S., B. F., J. G., B. I., B. Ig., g D A. — S igy a tárgy befejeztetett. Előfordult aztán szóbeli pörekben, ha a summa 200 f. p. p túl nem hág, szabad e taksát követelni, mellyről, mivel felőle világosan rendelkezik a törvény, a követelendő taksákra átmenénk, mellyeknek kidolgozása egy az elnöktől kinevezett választmányra bizatott. Bonczolás alá vettük aztán ezen kérdést: vajjon ki itélhet? a válasz lőn: a választott biró, mit a választmány, mit egy kegyes leirat is nyilvánita. De ezzel mi meg nem elégedtünk; elővettük bonczoló késünket, s addig bonczolgattunk, míg végre ki nem került: hogy csak választott biró itélhet Két esetre akarjuk még figyelmeztetni társainkat. E jelen ülések alkalmával volt szerencsénk néhányat látni, kik pálczával fölfegyverkezve léptenek a terembe, mint valami szinházba; másokat hallottunk beszélni, kikre, ruházatjokot tekintve, mint szónokokra aligha ismértünk volna. Uraim! ha estvélyeinkben, ha egyéb mutatságinkban szentül őrizzük az illedelem törvényeit, bizonyára a hely szentsége is kivánja, hogy nemzeti ruhánkban inkább kard nélkül mint pálczával jelenjünk meg. Ugyan mit itélne a külföld illy szónokról, ki frakkban hadonázva pálczájával egész torokkal harsogtatna nemzetiséget? Bizony bizony alig ha fel nem kiáltana a latin költővel: difficile est satyram non scribere. S ezek eddig tartott üléseinknek eredményei. Jövő levelemben a többit. B.

**Sáros megye közgyülésének folytatása.** Eperjes, nov. 24. Másnap nov. 30kán folytatva fölvétettek az előleges kivetések; ezek közt első volt a kamatok fizetése, melly tészen 1334 p. ft. s minthogy az adósság régi, s a pénznek állandósága biztos lábra most sincs helyezve, nehogy 60 ezer s néhány száz váltó ftbul álló tőkéjét majd talán később jó pénzben követelje a hitelező, oda útasittatott a főadószedő, hogy másutt keressen és vegyen föl summát, s a régi adósságot fizesse le. — Az utak, hidak javitása, s épitésének rovatéka igen hosszú vitákra nyujtott alkalmat, miknek következése az lőn: hogy a zsidók, kik ez előtt is fogadott erővel végezték a rájok kivetett utakat, ezután minden zsidó családot úgy tekintvén mint zsellért, a rájok évenkint eső 6 napi gyalog munkát, egy napot 20 krral, megváltsák, és azon pénzből fognak fizettetni az úgy nevezett útikaparók, kiknek kötelességök lesz az utakra felvigyázni, a kerékvágásokat az út mellett már készen lévő kavicscsal betölteni; ezen kötelességök módját, idejét s a t. a kinevezett választmány fogja kidolgozni. Más rovatokon szóváltás mellett át estünk, többnyire azokat meghagyván. — A tisztviselők fuvarozása iránti tanácskozás még e gyülés feladata; de csak később fog felvétetni. — Az utólső rovatra jövén az egyvelges, (Miscellaneák), megint nagy vita támadt, majd egytül egyig azt kivánta, hogy minden czikknek tulajdon rovatéka legyen; de mivel ellenvettetett: hogy a n. m. k. Helyt. tan. rendszeres tabellájában igy van kitéve, s hogy e szerint a számadást is úgy kell szerkeszteni, elhatároztatott: hogy a n. m. k. Helyt. tnak előterjesztendő, s általküldendő számadás régi példány szerint történjék; mindazáltal a megyének bemutatandó számadás úgy legyen elkészítve, hogy a ‚Miscellanea' rovaték alatt, a. b. c. betükkel, minden czikk, melly abban foglaltatik, meg legyen jegyezve. — Nyilvánosság okáért, mellyet kiki kivánt, uj hoszszú vita támadt, nem a nyilvánosságban, hanem az eszközlésben; egyik rész t. i. azt kivánta, hogy a számadások vizsgálat előtt nyomassanak ki, a másik pedig elégnek vélte, ha a számadási vizsgálat nyilvánosan a közgyülésben történik. — Szeretve tisztelt elnökünk ekép egyeztette meg az egyre-törekvő részeket, hogy t. i. ezután kifog hirdettetni a számadásvizsgálatra szánt nap vagy napok ugy, a mint kihirdettetni szokott a közgyülés, hova minden, kinek tetszik, bejöhet, és kinek joga van, részt vehet; s midőn már a számadó föl lesz mentve (absolutus), akkor egy t. b. által ajánlott mód szerint nyomtatás alá mehet a számadás; azon t. b. úr t. i., minthogy a költségről volt szó, s azt sem a honi, sem a nemesi pénztár tenni nem tartozik, magára vállalta úgy, hogy azon számadást tulajdon költségén ki fogja nyomatni, és azután kész pénzért, a ki kivánni fogja, adni. —

Egyvelges kiadások részleteibe ereszkedvén, előkerült a patika. — Itt igen sokan feljajdultak, s a viszaélések sokaságát számlálgatták; s valamint minden emberben leginkább feltünik az emberiség iránti szeretet és könyörületesség, midőn embertársát betegségben sinylődni látja: úgy a gyülésben is ennek valóságos jelei kitüntek; sokan voltak, kik készeknek nyilatkoztak a beteg adózót, mennyire tehetségökben álland, gyógyszerekkel is segiteni; e tárgy minden oldalról meghányatván, a tömérdek visszaélés elháritására a patikai rovat eltöröltetett, és határozás által következő elvek és rendszabályok állapittattak meg: 1) Minden nemcsak megyebeli rendes és tisztlbeli orvos, és sebész, hanem a megyében, vagy k. városban lakozó diplomás orvos vagy sebész, irhat recipét az adózónak is; 2) köteles mindegyik, az adózó beteg, helység, és tulajdon nevét egészen kiirni; 3) a gyógyszert az fizesse, ki használja; 4) nehogy pedig a valódi szegények megfosztassanak az orvosságtól, azokért fog a helység, mellyben lakoznak, fizetni úgy, valamint, régibb határozat szerint, minden helység valóságos koldusait tartani köteles; 5) a gyógyszerárusok biztositására határoztatott, hogy minden adófizetőnek 2dik pontban feljegyzett formáju recipével járulónak, adhatnak hitelben orvosságot, valamint olly szegényeknek is, kik magokért ugyan nem fizethetnek, hanem el vannak látva, vagy a földes úr, vagy plebánus vagy evangelicus lelkész, vagy pedig a falu birája bizonyitványával, hogy t. i. valóságos szegények; a beszedést magára vállalja a megye annak idejében. — Mind ezen határozás, vagyis rendszabások czélja elérésére a járásbeli szbiráknak meghagyatott, hogy a népet, faluról falura járván, felvilágositsák, miként a javokra törekvő megye e részben is gondoskodott, hogy a valóságos szegényeket a földes úr és birák jelenlétében összveirják s a t. s a t., rendkivüli esetekben a megye fog rendelkezni. Életbe fognak a rendszabályok lépni jövő 1842 év febr. első napján, melly naptól fogva a vmegye rovására adott gyogyszer ki nem fizettetik.

Dec. 2kán a' háromnapi végzésnek jegyzőkönyve olvastatott s helybenhagyatott. A szomszéd megyéknek a törvényszéki napok alispáni úton hirül adatni határoztattak. — Az ár-csökkentésre, melly által minden szer és szükséges czikk meg fognak szereztetni, 1ső alispán úr elnöklete alatt minden járásból egy t. b. és szükséges tisztviselőkből álló választmány rendeltetett; az árcsökkentés határnapja ki fog hirdettetni újságok által is — A megyei butorok, és mindenféle eszköz lelettárának elkészitése meghatároztatott. — A himlőoltásról és a bábákról némelly javitások rendeltettek. — A fő m. udvari Kanczellária intézvénye, melly szerint tudtunkra adatott szeretett fő ispánunknak hivataltóli k. felmentése, valamint tisztelt fő ispánunk búcsúlevele felolvastatott, mellyre fájdalmas érzésünknek levél-általi nyilvánitása elhatároztatott. — Dec. 3kán. A nemesi pénztár mibenlétéről a választmány beadta jelentését; a számadások megvizsgáltattak; — a főügyész jelentésére, mitevő legyen azok iránt, kik a megyéből kibujdostak, és adósak, végeztetett: hogy a szomszéd vmegyék példájára, kéressenek meg azon törvényhatóságok, mellyekben az adósok léteznek, ez adósság beszedésére. — Borsod megyének a papi jószágok iránti felszólító levele felolvastatott, s miután tizen ellene nyilatk[illegible] s négyen az országgyülési tárgyakkal foglalatosk[illegible]hoz útasitását kivánták, határoztatott: vissza kel[illegible]ecse[illegible]-nek, hogy törvény-elleni inditványa el n[illegible]rül Sáros már előbb gondoskod[illegible]. Cs[illegible] szolitása, egy t. b. urat kivé[illegible] nem tudom; mert felszólitva, [illegible] gában, a felszólitást el nem f[illegible] kikiáltatott: nem pártoltatik

*) A' nevek következők: Kamanházy Sándor., g. Nyáry Rudolf, Uzovics Sánd; Szentkereszti Kár.; Majláth Imre; Borsiczky Ist. Keller Antal, Thuróczy Fer. — Majthényi Ist. Ocskay Ágost, Motesiczky Istv. Bedekovics Ágost. Babóczy Lász. Thuróczy Tádé, Juhász Pál, Bartakovics Ján. — Ocskay Lajos, Dezseő Sánd., Bossányi Ferencz, Jánoki György.; Beznák Ist.) Bacskády Ign., g. Desasse Ant., Greguska István kan.

re kardosan megjelenni tartozik. — Beregh inditványa az esztendők egyformasága iránt, mennyire nálunk a görög kalendáriom is szóba jött, úgy fogadtatott el, hogy régi határozásunk e tárgyban az Orsz. gyül. követeknek adassék át. Az ‚elő‘ ‚útó‘ hó nevekre a veszprémi kifejezések is bővitve előfordultak, és ‚nem pártoltatik‘, ‚nem kell‘ volt a határozás, a mi Bereghnek megiratni rendeltetett. Szinte Bereghnek úti-levelek iránti felszólitása pártoltatott. Fehér megye gyorsirókat tárgyazó levele pártoltatott. Pest levele következtében a' ref. fő iskolára ajánlatak bészedésére a szbirák megbízattak. — A gyülésnek nincs vége; a további eredményt folytatni fogom.

**Bácsból.** Rendkivüli alkalommal vettük a dec. 20kán tartott tisztujitószék eredményeit. — Első alispán: Odry József; — második Knézy Antal; — főügyvéd: Zákó István; — fő szolgabirák: Rudics Máté; — Odry András; — Piukovics Ágoston; — Vojnics Barnabás; — Vojnics Ferencz. — Az egész ujitószék a legszebb egyességben, pártoskodás nélkül, a kitüzött napon déli 12 óráig végeztetett. A tisztikar egész jegyzékét közlendjük. —

**Erdélyi országgyülés** „Világ"unk 97. számában megszakasztott országgyülési közleményeket ime kivonatban ismét folytatjuk: A novemb. 22kei országos ülésben a biráló biztosok nevei kihirdetése után az országos elnök napirendre tűzé az első kir. előadás nyomán a kir. főkormányzó választására teendő előkészületeket; de a RR mind a természetes renddel, mind a Com. Const. V. r. 18. Ed.mal egyezőbbnek vélték először a választók névsorát vizsgálni, így napi rendre tűzetett az országgyülési névsor (lajstrom) vizsgálata. — A novemb. 25kei országos ülésben az országgyülési névsor elnökileg napi rendre tűzetvén, — miután mind a királyi hivatalosok, mind a követek névsora felolvastatott, alsó Fejér megye követe mind a királyi hivatalosokra, mind a követekre vonatkozólag törvény- sérelmet láta a felolvasott névsorokban; mert 1) n ind a római cath. püspök, mind a nemes szász nemzet mostani ispánja a kormányi tanácsosok sorába iktatvák, holott az 1791ki 20dik t. cz. nyilván rendeli, hogy előleges választás nélkül ezen hivatal helyek be nem tölthetők. 2) Némelly olly személyek czimezvék volt tanácsnoki czimmel, kik hasonlag nem voltak az idézett t. cz. értelmében választva. 3) Némellyek neve olly megyei hivatallal czimeztetett, kik azokra törvényesen választva nem voltak. 4) A jelenlegi királyi táblai elnök ezen hivatalra országoson elválasztatott ugyan, de azon választás további eredményeiről a rendeknek további tudomásuk nem lehet, mert az 1791. 20. t. cz. tiszta rendelete ellenére sem királyi adománylevelét be nem mutatta, sem hitét a RR. előtt le nem tette. 5) A károlyfejérvári káptalan és kolozsmonostori convent követei is a királyi hivatalosok közé soroztattak, kik királyi hivatalosok nem, mert követek, követek pedig nem lehetnek, mert az 1791. 11. t.-ben, nincsenek a követküldési joggal biró törvényhatóságok közé sorozva. 6) A kir. kormányi titoknokok nem az egyszerü királyi hivatalosok közé irattak, hanem mindjárt a kormányi tanácsosok után, mi ellen a RRnek azon észrevételök lehet, hogy a kir. kormány kiegészitő tagjainak a titoknokokat el nem ismerhetik, csak az országosan választott tanácsnokokat és sarkalatos hivatalbelieket tekinthetvén a kormánytanács kiegészitőinek. A kir. hivatalosok kinevezésében nincs megtartva a Comp. Const. II. rész 1. czim. 5. czikk. 1ső pontja ellenére a vallási egyenlőség, holott nem tagadhatni, hogy a többi vallásból is van kir. hivatalosságra alkalmas egyén. 8) A kir. hivatalosok száma felül mulja a követekét, holott a Leopoldi hit- levél 4dik pontja azt rendeli, hogy az országgyülés szerkezetében a szokott mód tartassék meg, a szokás pedig 1781ig, vagy mivel ez törvény szerint megsemmisitettnek tekinthető, 1791ig mindig az volt, hogy a kir. hivatalosok száma kevesebb legyen, mint a követeké. 9) (a mi legsajnosabb) némelly királyi hivatalosok e fontos hivatalból alapos törvényeink, jelesen a Hármas-Könyv I. rész, 9. czim, Comp. Const. II. rész 1. czim. 1. czikk. 14. pont sérelmével hibájokon kivül, törvényes itélet és meghallgatás nélkül, kihagyattak; mi ha elvképen szabadnak elismértetnék, általa a királyi hivatalosok függetlensége, s következőleg az országgyülés életere játékká válnék. 10) A kir. hivatalosi névsor külalakjában hiányos, hogy nem az ő felsége kir. leirata, hanem csak a kormányszékhez jött udvari rendelet közöltetett a RRkel. 11) A követi névsorban hiányos, hogy Erzsébet város most először megjelent követei az 1791beli 61. czikk nyilvános szavai ellenére nem a károlyfejérvári követek után mindjárt, hanám a városi követek közt legutól irattak. 12) A kir. főkormánynak a székely-udvarhelyi és abrudbányai követek választásába elegyedése, ha szintén ezuttal tett léptei a főkormánynak magokban nem helytelenek is, sérelemnek tekintendő, mivel a követválasztás körül előfordulható minden kérdés kirekesztőleg és egyenesen csak a RR. elhatározása alá tartozhatik. — Az inditványból folyó azon kérdés elhatározása: mit teendők legyenek a RR. a már elismert sérelmek orvoslatára? az idő eltelte miatt más napra tűzetett vitatási tárgyul. — Ezen ülésben inditványoztatott még, hogy Erzsébet város követei mint e gyülésen először megjelenők, az egyesületi hitet tennék le. Az inditvány elfogadtatott. Az Erzsébet városi követ Másvilági István igen lelkes beszéddel előadá történetileg, hogy az örmény nemzet a kereskedés virágoztatására hivatott Erdély honba, melly hivatását hiven teljesítve, s egyszersmind a hon érdekét szivöken hordozva, Erdély országos rendei 1791ben azzal jutalmazák, hogy törvényhozói gyülésök tagjaivá fogadák. Igéré, hogy az örmény nemzet, melly a magyarosodásnak eddig is minden Erdélybe költ[illegible]a szép-népek köztt legkészebb pártolója volt, ezután is a nagy es[illegible]eszteni az értelmes magyarosodást, mindig egész erejéből előmozdí-dó[illegible]akorta gyilok, a fákly[illegible] beszéd örömrobajjal, s huzamos éljenezéssel [illegible]zében. Van a nyilvánossá jövő ülésre maradt, nem lévén jelen a hit- [illegible] — de [illegible] általános [illegible] első alispá[illegible] [illegible] képviselőt nyer[illegible] az Erzsébet városi követek a [illegible] csak egy ha[illegible] jött[illegible] z egyesületi hitet letették. — [illegible]) A[illegible] esetben [illegible] k orvoslata feletti tanácskozá- [illegible] ve[illegible] [illegible]ekötött[illegible] maradtak. [illegible] en az országos elnök je- [illegible] áli Nagy Elek küldői megbizó levelét már bémutatván a város képviselete ki vagyon egészítv[e] mit a RR. tudomásul vettek. Továbbá ezen ülés vége felé az orsz. eln[ök] előfigyelmeztetésére a mult napi ülés jegyzőkönyvében azon hiány f[el]deztetvén fel, hogy ott a beszédtár nyomatása is országos költségké[nt] tekintendőnek iratott, mi pedig a gyorsiróval kötött egyezmény szeri[nt] általa hordozandó, kifejeztetett, hogy a beszédtárnak csak szerkeszté[si] költsége fog a közpénztárból fizettetni. — A rendes tanácskozás sor[á]n folytaták a RR. a névsori sérelmek felett vitatásaikat, jelesen: hogy sérelmek orvoslása, mikor és miként eszközöltessék? E szempontból sérelmek két felekre osztályoztattak: 1ör ollyakra, mellyek orvoslata RR. hatáskörében állván, jelenleg elenyészthetők. 2or ollyakra, mel[l]yek felterjesztést kivánnak. Az első osztályba tartoznak a már mult sz[á]munkban elősorolt sérelmek közül a) hogy Kraszna megye nem küld[ött] követeket. Erre nézve határoztatott, hogy azon ns. megye, melly több[]szöri országos szerződéseknél fogya Erdély kiegészítő része s követk[e]zőleg ezen nagyfejedelemség közbejötte és megegyezése nélkül tőle [el] sem szakasztható, köteles lesz vala az egyesületi hitnél fogva ezen o[r]szággyülésre, hova törvényesen meghivatott követeit, elküldeni a tö[r]vényben kiszabott büntetés alatt; remenylik a KK. és RR., hogy az[on] kötelességétől nem fog tovább is vonakodni, s így végzésöket oda te[r]jesztik ki, hogy a kir. főkormány útján szólítassék fel követjeit halad[ék] nélkül elküldeni. b) Erzsébet város követjei helye, ez iránt ki lévén m[ár] a 7dik országos ülés 28ik száma alatt mondva, hogy az 1791. 61. t. c[z.] tiszta szavai szerint azon város követeinek helyök mindjárt Károlyfehé[r]vár követei után legyen, már elenyészett tárgynak tekinthető. c) A ki[r.] főkormánynak Abrudbánya és Székely-Udvarhely kiváltságos város[ok] követválasztásába elegyedése. Hasonlag el lévén már az irt napról e[s] szám alatt határozva, hogy a kir. főkormány a követválasztások felet[ti] kérdések elhatározásába, mint egyenesen az országos RR. hatásköréhe[z] tartozókba ne elegyítse magát, ez is bevégzettnek tekintetik. d) hogy királyi táblai elnök sem kir. adománylevelét a RRhez be nem adta, se[m] hitét a RR. előtt le nem tette. Ez iránt határozattá vált: hogy a k. tábl[ai] elnök előbb adománylevelét és az esküformát terjeszsze megvizsgál[ás] végett az 1791. 20. t. cz. nyomán a RR. elibe, s azután határoznak a[r]ról: tegyen-e újból a RR. előtt is hitet vagy ne? E határozat következt[é]ben királyi táblai elnök mlgs Dániel Elek úr köszönetét nyilvánítván KK. és RR. előtt a mult országos választáskor személye iránt mutato[tt] figyelemért, készségét jelentette jelenleg kezénél nem levő adományle[]velét, úgy a letett esküformát mentől előbb bemutatni. A felterjesztést k[í]vánó sérelmek miként és mikor felterjesztése két ülést elfoglaló vitatás[ra] adott alkalmat. A velemények két fő ágra oszlottak. Egy rész rögtön[,] másik később kivánt felirni. Egyik főnézet volt e szerint a rögtöni felte[r]jesztés, melly mellett két módosító nézet hozatott fel: 1ör hogy a tö[r]vény értelmében a felterjesztés az első királyi előadással — a választássa[l] mellyel kapcsolatban van, junctim terjesztessék fel. 2ik árnyéklat volt[,] hogy a felirás elvei rögtön határoztassanak meg, de megkészitése n[e] hátráltassa a tanácskozásokat, hanem addig is, mig az itélőmester a fel[]írást megkészíti, folytassák a RR. munkálatjokat. Szavazásra kerül[vén] é[s] a kérdés 98 szózattal 90 ellen s így 8 többséggel határoztatott, hogy felirás nem most rögtön, hanem későbbre tétessék meg. Melly határoza[t] után az elnök kérdésül tűzé, hogy az első vagy harmadik kir. előadás[]sal kivánják-e a RR. a felterjesztést öszvekapcsolni? Határoztatott: hog[y] a névsor magában függetlenül álló tárgy lévén sem helyesnek, sem szük[]ségesnek nem tartják azt egyik vagy másik kir. előadáshoz kötni, és csu[]pán azért halasztják el a felterjesztést addig, mig a mult országgyülé[s] e tárgyi feliratára 1838ban érkezett válasz kerülend szőnyegre, hog[y] akkor egy uttal az abban netalán előforduló ellenvetésekre is megtehes[]sék észrevételeiket. — Ezután az elnök az első kir. előadást, t. i. a vá[]lasztást tűzvén napirendre, a RR. nov. 30kán nemzeti ülésben tanács[]kozának a választás elvei felett. — Decemb. 1én országos ülésben ta[]nácskozás alá vévén a választás, úgy az a mellett teendő felirás elvei[t] mindkettőre nézve az 1837ben jegyzőkönyvbe irott elvekben állapodta[k] meg. Egyszersmind meghatározák, hogy az első kir. előadás szerint leg[]előbb a főkormányzói hivatalra válaszszanak s szózataikat a másna[p] (dec. 2kán) tartandó országos ülésbe vigyék fel. (Folytatjuk).

**Gyászhír.** dec. 14. délutáni 5 órakor szenderült hosszabb bete[g]eskedés után jobb életre Fiumében, Liechtenberg Maximilián g[r.] cs. kir. aranykulcsos, egykor magyar lovassági hadnagy, élte 47. évé[]ben. — Elhunytát könyezik neje s kisded árvái, kik benne szelid, gon[]dos férjt és atyát; kesergik számos ismerői, kik benne őszinte keblű[] nyájos barátot vesztettek el. Béke hamvainak!

## Külföld.

**Spanyolország.** ✲ Az augsb. köz. ujság =||= jegyű levelező[]je, ki átalában igen hiteles kútfőkből látszik meríteni közléseit, s ki [a] mult octoberi események óta inkább szíta Esparterohoz mint Krisztiná[]hoz, s azért szavainak most is, midőn a katonai dictatorra s kormányá[]ra nézve nem legkedvezőbben nyilatkozik, jobban hihetünk, mint e[]gyéb spanyolországi hiradóknak, f. decemb. 4kén többek közt ezeket ír[]ja: „A kormány, nem hogy fellépne a barcelonai vétkesek ellen, ha[]nem még erőszakoskodásaikat mintegy jóváhagyja; legujabban elhatá[]rozá, hogy ama tetemes mennyiségü pénzöszvegek, mellyeket az oda való junta zsarolások által összeszedett, a helyett hogy illető tulajdo[]nosaiknak, kitől kicsikartattak, visszaadatnának, a status pénztárába té[]tessenek. Készpénzben már körülbelül csak egy millió (real) találtatot[t] a junta pénztárában, midőn még is a junta 18 milliót szedett be. Újabb bizonysága ez annak, mi szép hasznuk van a népzavargásoknak! ? s[] kivált Spanyolországban, hol az alsó néposztály, szem előtt tartva azon könnyűséget, mellyel némellyek meggazdagodnak, természetesen igen hamar kész a lázadásra. S látva ezen büntetlenséget, mellynek a lázasztók örülhetnek, csoda-é, ha a félszigeten a forradalmak véget nem érnek? — Jól látja ezt a kormány, de ez úgy sem parancsolhat: mert egy félelmes és erőszakoskodó pártnak lévén alája vetve, magát kötelezettnek érzi, a zavargókkal egyezkedni s tetteiket büntetlenül hagyni." — A dolgok illy helyzetében alig csalódánk, midőn oda nyilatkozánk, hogy a Félsziget e nyomorúságos helyzetéből a katonai dictatura alatt

nem könnyen s nem egyhamar fog megszabadulhatni? Espartero nem tudott megkegyelmezni Leonnak és Quirogának, mert ők egyenesen ellene törtek; a barcelonai juntát azonban, melly pártján levén a moderadosokon kegyetlenkedék, nemcsak nem bünteté meg, hanem tettét, mennyiben az azon junta által zsarnokilag gyüjtött pénzt a kormány kezelése alatti pénztárba átszivárogtatja — még helyesli is. Legyen barátja ezen önkénynek a ki akar: mi nem tudunk vele megbarátkozni, — s csak azt ohajtjuk, ha már kell lennie, iparkodjék a rendet helyreállítani; lépéseit csak ezen egy föltétel alatt hiszszük menthetőnek a közjó tekintetében.

**Nagybritannia.** ✻✻ Az angol socialisták és chartistákról érdekes adatokat közle nem rég az augsb. köz. újság egyik londoni levelezője, mellynek főbb pontjait ezennel kiemeljük. A socialistákat — mond az említett levelező — nem lehet többé puszta álmodásoknak tekinteni; mert Angliában már 50. csarnokuk van, mellyek, mind külsejökre mind belső elrendezésökre nézve megannyi templomok, valóságos szónokokkal és segédekkel. A londoni csarnokok közt legnevezetesb, mellynek szónoka s felolvasója Cloyd Jones A ház belsejében kávé- s olvasó-szoba van könyvtárral, csarnokában két ezer ember elfér; szószék nincs, hanem egy emelvény, mellyen orgonais van. Vasárnapokon a templomban s kápolnákban predikácziók tartatnak, de világi tárgy felett, s leginkább valami státus-társasági — vagy egyházi intézvény ellen van irányozva. Hétköznap is tartatnak hasonló tárgyak felett vitatkozások s felolvasások. A vitatkozásokban egy hires chartista szokott egy socialistával ellenkezni, — mert e két párt jelenen az alsó osztályok tory és whig-pártja. Milly nemüek e vitatkozások, abból is kiviláglik, ha példa gyanánt megemlítjük, hogy egy izben a felett tartatott vitázat: ‚van-é vagy nincs ördög?‘ s a vita folytában az ördög iránti könyörületből annak elkárhoztatása az istennek rovaték fel vétkül, — s a határzat végre oda ütött ki: hogy az ördög meghalt. A socialismus minden fenállót, láthatót és láthatlant egyaránt félrevet. Hogy illy dolog Angliában terjedhet el, annak oka főleg abban van, hogy a métely az eszmezavarban rejlik, s e métely átalánosan emberszeretettel van beczukrozva, a legvastagabb epikureismussal kapcsolatban. A socialismus főnöke és apostola az ismert Owen, jóakaró s becsületes ember. Sokan a népfelvilágosodás előmozditójának tartják. A társaság renszerítése ügyes és csábító. A socialista szónokok mondatait a nép legtisztább vallásnak veszi, holott nem egyéb, mint robespierrei ész-imádás. Társul-fogadtatás fejében a rendes adó befizettetik, hogy az ujoncz tag oktatást nyerjen érte. A társaságrai jó befolyások közé az számittatik: hogy a socialisták mitsem akarnak tudni fegyverhasználatról; szeretetet papolnak, s igy szelidítik a nép erkölcseit. A chartistáktól csak socialis eszméik által különböznek, kik legalább nem akarnak mindent szétbontani, s kik közől némellyek radicalok, mások americai republikánusok, — noha vannak ollyanok is, kik a franczia forradalmi socialismushoz hajolnak. Most már a chartisták is rendszerítvék, s egy társaságot képeznek, mellyet öt személyből álló végrehajtó választmány vezérel, melly Londonban tartja székét. A társulatból némberek sincsenek kirekesztve. Ügyeiket, az altitkár viszi. Állitólágos munkálatjok a népnevelésre is kiterjed. A társulat már 282 városra terjed. A kézmüveseket is bele akarják foglalni társulatjokba; azon iparkodnak t. i., hogy a kézműves egyesületek maradjanak meg, csak chartista-tagokká legyenek. A chartisták feje most O' Connor, leginkább népszerűsége következtében. Szándékában lenni látszik O' Connell fölé emelkedni. Lapjában nagyon védelmezi a catholikus papságot, mi az irlandiak előtt részvétet szerez neki. Dublinban 700 egyénből álló chartistaegyesület létezik. O'Connell mellett már csak a közép osztály áll, mig az alsóbbak mind inkább O' Connorhoz látszanak szitni. Ők magokat a nép szolgáinak vallják, s köteleseknek hiszik magokat mindent a nép java érdekében cselekedni. Elvök békés nyilatkozatokat tesz szükségessé, hogy hatalmokat gyarapithassák; s ajánlja minden tagnak, hogy a középosztályokat és socialistákat ne ingereljék. Épen az által lesz veszélyessé ezen egyesület, hogy olly csöndesen halad és terjed; ezen emberek tapasztaláson okultak, s épen azért úgy intézik ügyeiket, hogy a törvény őket utól ne érhesse. — Általában Nagybritanniában a politikai mozgalmakkal karöltve járnak a buzgalom-szülte intézkedések s kinövések; s mialatt a kormány az egyetemes angolegyház alapitasa eszméjével foglalatoskodik, az alsóbb néposztályban vallásujitók keletkeznek, kik a fenálló egyház juhait magokkal ragadozzák.

**Franczia ország.** La Patrie hirlap következőleg festi a pairszék előtti vádlottak külsejét: Quénisset tekintete merész, fejét egyenesen fenhordja, magaviselete nyugtalan, s azonnal fölkel, mihelyt egy tanu szólni kezd. Hevesen beszél, s inkább sorsán megnyugodni, mint itéletét nyugodtan bevárni látszik. Mellette Boucheron ül csöndesen s lehajtott fővel, bánatos arczczal. Colombier egészen resignáltnak látszik. A beteg Prioul közönyösen hallgatja a vitatásokat. Braziernek, ki Justnek hivatik, szép feje van; minden vonalmi szilárdságot s energiát mutatnak. Petit, melléknevén Auguste, figyelve hallgat, s a reá tett benyomásokat könnyed mozgásai árulják el. Jarrasse nem mozdúl. Launois, ki vadásznak hivatik, hajának szőkesége által tünik fel; folyvást a perfolyamot olvassa, s néha gonosz szemeket vet a hallgatóságra. Dupoty, kinek ékes ruházata és magatartása vádlotttársaiéval csak nem ellentétben áll, úgy viseli magát, mint ki szinjátékot néz. Valóban sem tanu, sem vádlott nem ismeri őt, s nem is szól róla. Ebből magyarázhatni ügyvéd Rollin-Ledru úrnak távollétét, kinek nincs a vitatások folytában védencze ellen támasztandó vádat hallani, s kinek hivatala csak az lesz, hogy a főügyész előadásira feleljen. Minden ujabb tanúvallatás után úgy tekint Dupoty úr, mintha kérdeni akarná, ő miért van jelen. A második padon ülő vádlottakon nincs semmi feltünő, tán Martint kivéve, kinek fejér ifju képével éles ellentétben áll erős szakálla, — és Considére-t, ki folyvást keresztbe vetett karokkal ül. — A főügyész csak ritkán intéz a vád érdekében kérdéseket az elnök kérdései után. Sajnáljuk, hogy a legtöbb tanu bátortalanságból olly halkan beszél, hogy a pairek nem is hallhatják, s a titoknoknak kell válaszaikat ismételnie.

**Éjszakamerikai egyesült státusok.** Philadelphia nov. 8kán. Newyork státusban a választások, mikép előre gyanitható volt, mind a democratá-párt részére történtek. A bankrendszer hitele — mint már említők — annyira csökkent, hogy tán ötven év mulva sem fog bank létesülni az egyesült statusokban. Ez tehát becsületes elnökünk kétszeri vetojának, s a whig-nyiltlevélnek gyümölcse, mellyet Harrison tábornok szétbomlott cabinetje közrebocsata. Mennyire ismerte félre Henry Clay az amerikaikat! A nyerészkedési düh még is csak leginkább nagy városokban otthonos; az ország belsejében a jobbemberek a föld és ipar után várhatnak hasznot, s erre nem igen szükségesek a bankok, s legkevesebb szüksége van valami nagy központi intézetre, melly a javak s termékek árát tetszése szerint emelhesse vagy csökkenthesse. A pénzdynastia ez által hatalmasan hátra löketett. Ez újlag azt bizonyitja, hogy az egyesült statusok nagy tengeri városaiban létező kereskedők nem tudják méltányolni az amerikai nép jellemét, s hogy igazságtalanúl bánnak vele, midőn a pénzszerelmet uralkodó szenvedélyévé bélyegzik; s azon véleményben, hogy e bünt kegyeljék, vagy azt saját hasznukra fordítsák, egy nemcsak Amerikának, hanem Európának is veszedelmes kölcsön- és hitelrendszert akarnak újlag feltámasztani hamvaiból. Az egyesült statusokban a democratia a legitimitás kiszámithatlan hasznait élvezi, s a tengeri városok lakói azon ujítók, kik rajta folyvást javítni akarnak; de mind ezen tervek a nép jozan eszén hajótörést szenvednek. Jelenleg itt közel fél millió tönkre jutott kisebb nagyobb nyerészkedő van, kik mindnyájan egy új bank létesülését reménylék, hogy legott újra megkezdhessék minden józan statusgazdasági elvvel ellenkező játékjokat. Azonközben bankjaink működései épen úgy folynak, mikép azonnal, mihelyt nem fizethettek, folyniok kellett volna. Kénytelenek ajtaikat bezárni, s a nép és európai világ előtt állapotjok mibenlétét feltárni. Igy például két buffaloi bank megszünteté fizetéseit, s ez által tetemesen megrendíték hitelét az egész newyorki status bankjainak, mellyeket az egész unio legszilárdabbjai közé számitottak. Előre is meg lehet jósolni, hogy a legközelbi hat hónap alatt legalább is ötven bank bukni fog. Mert ezen intézetek jobbadán már most is tönkön vannak; de a mindenütt megszüntetett készpénzfizetések még némileg takarják szomorú helyzetöket: mig t. i. nem lesznek kénytelenek jegyeiket készpénzzel beváltani, nem is lehet tőlök fizetést kivánni; vagy pedig jegyeikkel váltják be váltóleveleiket; de az meg fog szünni, mihelyt rendezve lesznek az egyesült statusok pénzügyei.

**Vegyes közlések.** Belgiumban a monsi vispálya ünnepélyes megnyitása dec. 19ére volt határozva. A király is jelen leendett s a franczia ministerek is meg valának hiva. Azt hiszik, hogy 1843ki május elsejéig a pálya egész a porosz határig elkészülend, jövő évi novemberig pedig Verviersig fog vitetni. — — Romából dec. 3áról irják, mikép ott bizonyosnak hiszik, hogy a nápolyi király a most Castella-mareig épülő vasút bevégzése után azonnal egy másiknak fogja megkezdetni épitését, Nápolytól a római határig Terracinánál. A toscanai nagyherczeg is vaspályát szándékozik épitettni Livornoból a Maremmán keresztül az egyházi birtok határszéleig. — — Posenben mindinkább terjed a pietismus, mióta kettő a legtehetségesebb egyházi szónokok közől olly értelemben szónokol; azonban az ottani pietistákat nem kell felcserélni az úgynevezett ó lutheranusokkal, kik egészen elkülönzék magokat az uralkodó egyháztól, s itt külön kis községet képeznek. — — Az utólsó nyugatindiai hirek szerint sep. 2kán Cartago, a középamerikai Costa Rica státus fővárosa, (különböző, Columbiának Cartago és Cartagena városaitól) földindulás által feldúlatott. Nagyobb része egy-emeletes faházakból állott. Tiz ezer lakója közül 40 — 50 ember részint elveszett, részint megsérült. — — December 9dikén tartá Derbyben a közép-angliai kézmüvesek nagy gyülekezete ülését. A tanácskozások, mellyek czélja vala kisejteni a fenálló gabnatörvények veszélyes hatását az ipar és kereskedésre, valamint a gyárosok és munkások jólétére is — egész öt óraig folytak. — A Constitutionnel szerint a Soult-Guizot cabinet, melly elébb a J. des Débats által Sauzet elnökségére nyilatkozott, elhatározá, hogy magát a kamrai elnökségre nézve közönyösen viseli. — Miután Lamartine úr a párisi hirlapok szerkesztőségihez bocsátott levelében oda nyilatkozott, hogy ő a kamrai elnökségre nézve általában semmi lépést sem tön, e nyilatkozata által minden pletykának véget vetett. Egyébiránt decemb. 11dikei hirek szerint, elnökségrei kijelöltetését a cabinet is pártolni látszik. Voltak ugyan annak tagjai közt néhányan, kik kineveztetésének ellen szegültek, mert benne Molé gróffali szorosb összeköttetése miatt veszedelmes vágytárstól féltek, azonban társaik többsége által leszavaztattak.

# VÖR.

## Néhány szó a budapesti lánczhíd ügye körül.

Mielőtt alkalmam lenne, a most épülő budapesti lánczhídnak eredetéről és kifejlési lépcsőzetéről bővebben szólni, s egy úttal azt is felhozni: milly erkölcsi és anyagi gyümölcsöket várok én e munkától, és e nagyobbszerü kezdetet mikép és milly rendben ohajtanám én fejledeztetni, hazánk lépcsőnkénti kiképzésére és egykori felvirágoztatására; mielőtt mondom mind ezekről bővebben volna szólni alkalmam, legyen szabad addig is néhány sor által a tisztelt Közönséget némiekről, mik személyemet közelebbrül illetik, előlegesen tudósitni, némieket tekintve pedig, a tisztelt közönséget egyenesen részvétre felhivni.

Miután Isten és néhány meszszebbre látó bec[illegible]
delmével elvégre megszületett a budapesti lán[illegible]
183⅔ki 26dik törvényczikk, az volt a teend[illegible]
son maradjon a nyomtatásban már áll[illegible]
tező híd — „miszerint találkoz[illegible]
kedő ember.“ Illyest keresni.
mellyben én is — s előre le[illegible]
adatokkal merek lépni a [illegible]
részt; s hogy siker jutaln[illegible]
nos voltának megmutat[illegible]

minthogy illyesekben a tettlegi részvétnek, vagy ha így akarjuk mondani: a ténynek nagyobb súlya szokott lenni, mint a legszebb szavaknak, vagy ha szabad mondani: phrasisoknak — a dologbani részvétemet is ajánlám, s pedig körülményeimhez képest ugyancsak felette tetemes sommával. S így lőn — volt-e, nem volt-e e tettlegi ajánlatomnak némi súlya, nem tudom — hogy elvégre egynél több vállalkozója is kerekedett a hídnak, és ez nemcsak megszünt egyedül papiroson lenni, de mindinkább lép életbe.

Felfogásom szerint — s valóban itt volna ideje már, illyesek iránt tisztába jőni — nemcsak nem bűn, sőt erény: becsületes kereset után, s emelve a haza kincs- és diszét, fáradozás-díjként mérséklettel sajátlag is gyarapodni egyszersmind, mert csak a közjó rovására gazdagodni: bűn; s ekkép egy cseppet sem lett vala — és itt bátor vagyok minden elfogulatlanra hivatkozni — erény és becsület elleni, „ha személyem némileg gyarapul a hídi vállalat által," mert hiszen becsületesen fáradtam az ügy körül; és mi a hidat magát illeti, azt hiszem: tán senki sincs már, akármit mondjon is, ki őszintén merné állítni, hogy ezen nagyobb szabásu munkának életbe hozása csorbát ütne a nemzet kincsén, vagy homályosítná a magyar hír- s nevét. — De én mind ezen nézetim mellett —millyeket több alkalommal nyilváníték —jobbnak és állásomhoz illőbbnek tartám: „legkisebb pénzbeli részt sem venni a dologban"; legyen bár azon okbul, hogy az e részbeni előitélettel tettlegesen megvívni nem tartám még napi renden levőnek, vagy pedig: mert tagja valék azon küldöttségnek, melly több oldalrul azon váddal illetteték, mintha a haza iszonyu kárára és a vállalkozók roppant hasznára köté vala azon hídépítési szerződést, melly annyi dicső rágalomnak — dicsőnek mondom, mert ártatlanul és a közjóért türetett — volt pletyka-borított alapja. — S így esett, hogy miután elhatározám magamat — akár higye a világ, akár nem, c s a k  h i g y e m  é s  h i h e s s e m  b o n a  f i d e  é n  m a g a m — semmi pénzbeli részt nem venni a budapesti híd építésében, hogy bizonyos alkalommal — midőn a vállalat még felette jó hitelben állott —: egy uttal az illetőket is tudósítám, több jeles barátim előtt is nyiltan kimondám: mikép én, viszszalökvén a rám minden oldalrul hajított rágalmi sárt és epét, a híd felépítése körül csak fáradni, de pénzileg semmiben részesülni nem fognék. — Ámde csak kevéssel később a másik o l d a l r u l becsületemnél fogva szólíttatám fel: még pénzbeli tekintetben sem hagyni el azon vállalatot, mellynek én valék legelső inditója. — És ez által azon d i l e m m á b a szoríttatám: vagy 1ső ajánlatommal, mellyet akkor tevék, mikor még a hidnak vállalata senkinek sem kellett, ellenkezésbe jőni; vagy jőni ellenkezésbe későbbi nyilatkozatommal, mikor az érintett vállalat viszont nemcsak már kézben, de pénzügyileg felette jó szagban is vala; — mig nem kevés hábzás és nem kicsi elmebeli surlódás után a becsület és nagyobb kötelességnek szavára hajolva elvégre arra határzám el magamat: most, midőn megint nem igen tetszik a közönségnek a tárgy, hűn kiállani a velem egyesültekkel a vészt, s velök becsületesen vagy bukni vagy elérni a kitüzött czélt. Minélfogva 160,000 pengő forinttal állok a vállalatban.

Nehogy azonban ezen valóban felette nyomasztó állásból soha ki ne bontakozhassam, s azok előtt *szavamszegettként álljak*, kik előtt nyilványitám, mikép semmi pénzbeli részt nem fognék venni a hidban: — im ezennel napvilágra hozom az egészet. Ám lássuk, e gyönyörü fénynek szelid sugárai óvszerként fognak-e szolgálni ez esetben, és megmentenek-e sártul epétül, vagy hozzájárultokkal méginkább be fogok-e piszkoltatni? S hogy egészen rendbe jőjünk, vegye a tisztelt közönség nyájas indulattal e következő őszinte nyilatkozatomat.

A budapesti híd vállalata — mint előre vala számitva, és most életbe lépése által még nagyobb tisztaságba jő, — vállalkozási tekintetben sem perui aranybánya, sem csődnek substratuma, de olly vállalat, mellyben kedvetlen körülmények közt ugyan veszteni is, kedvező körülmények közt ellenben a rendes kamati lábnál jóval többet is nyerhetni. — A nemzet, ha többet kivánt, mint az egész világot és saját magát mystificálni, azaz ha valóban hidat akart, nem érhetett volna jutányosabban czélt, mint a milly áron meg vásárlá azt; mi abbul is kitünik meg nem czáfolhatólag, hogy a kibocsátott részvények nem kapósak; mit, igaz, tán a mostoha pénzbeli körülményeknek is tulajdonithatni; de hiszen illyes időszakok sokszor tünnek elő, és ekkép egy nagyobb vállalatnak horoscopjábul sem kihagyandók, ha t. i. illyesekben homokra-épitést vagy szerencsejáték-játszást kellőleg kerülni kivánunk, mi hazai kötelesség, kivált olly fejledezni csak most kezdő honban, mint Magyarország, hol egy elhibázott terv, egy uj rom több kárt és több hátramaradást okoz, mint a mennyit aztán — példabeszéd szerint — százezer bölcs helyre tudna hozni, vagy pótlani ismét. — Vállalkozási, mint nem különben hazai tekintetben tehát kellő helyén áll az ügy. A ránk vett súly sem tulnyomó, és a vállalat sem szükölködik a sikernek és szép jutalomnak hihetőségében annyira, miszerint el lenne ijesztve a közönség — csak álljon egyszer a híd — illyféle vállalatok isméti kisérletétül; mi fő és addig tán még nem eléggé méltatott győz-ok.

Mi azonban saját személyemet illeti, családi s egyéb körülményeimet tekintve, valóban a legkellemetlenebb, és tán szabad volna mondani: a legigazságtalanabb, a legkevesbbé érdemlett pénzügyi helyzetben vagyok. — S ugyanis: ha veszitek részvényeim után, kárpótlást nem ad senki; ellenben ha nyereségre emelkednének a részvények, a nyereségnek, barátim előtt adott szavam értelmében, nem lehetnék ura; miszerint legtisztább szándékomért, és tán a hazának tett nem legkisebb szolgálatomért, mind azon gyanusitgatáson és rágalmon felül, mellyet már e tárgy miatt türnöm kelle, még pénzbeli büntetést sem kerülhetnék el semmi esetre: mert akármikép dülne is a koczka, csak vesztes de nyertes semmi esetre nem lehetnék. — S illy állásbani megmaradást, azt hiszem, egy igazságos ember sem követelhet *tőlem*, mihez képest azon 160,000 pengő forintot illetőleg, mellyekkel érdekesitve vagyok a hidban, e következő ajánlatot vagyok bátor tenni a tisztelt közönségnek, s őt részvétre ezennel egyenesen felhivni:

Három hónapot tüzök ki, s pedig 1842iki január 1ső napjátul egész ugyanazon évi mártz. utolsó napjáig, melly idő alatt ki leteendi az egész járandóságot vagy annnak részét, átveheti *minden* részvényemet vagy ezek aránylagos részét. Ki aranybányának hiszi a vállalatot, lépjen elő s vigye el részvényeimet, — értetődik: készpénzért; ki ellenben azt hiszi: vizbe esik az egész, az hagyja azokat viszont rám száradni; csakhogy a kitüzött három hónap leforgása után senki ne követelje azt tőlem, hogy a netaláni nyereségemet lágyszivü- és még lágyabb velejüleg, mintha az valami összeköttetésben volna a barátimnak tett fentebb érintett nyilatkozatommal, mint nem sajátom at kezeimből kiadjam, — mert ha ki vagyok kénytelen állani a veszteség phasisait, azt hiszem, a nyereség phasisaiban is van jogom aránylagos részt venni; mihezképest elhatározottan jelentem is, hogy a mi a 320 részvénybül — mi 160,000 pgő forintot teszen — kezeim közt marad 1842iki martz. végeig, azokról senkinek többé számolni nem fogok.

Miután azonban a gyanúsitgatás időszakát éljük - - - legyen szabad m. báró Eötvös József urat — kinek egyébiránt e tekintetben már megnyerém jóváhagyását — ezennel mint azt kijelelnem, kihez volnának utasitandók — kérjük bérmentve — a részvényekért magokat jelentők levelei. — Illy ellenőrség alatt bizonyosan napvilágra jő, mennyi részvény kivántaték, és e tárgy körül annyira gyanúsitott személyem nem kerülend legalább még azon gyanú alá is, mintha álnevek által kijátszottam volna részvényeimnek azon kezek közé letételét, mellyek bona fide megszerezni ohajtják azokat. — Nehogy pedig ez uttal a nyilvánosságnak egy organuma is elmellőztessék: e sorokat minden honi ujságok által, mennyire lehet, egyszerre *közlöm;* magamnak fentartván, e mostani közlésem eredvényét, *mint netalán* némi szükségessé vált felvilágosításokat, annak *idejében a* tisztelt közönséggel tudatni.

*Minden tévedés elkerülése* végett, még azt vagyok bátor a felhozottakhoz ragasztani, hogy most, mert eddigelé a részvényi járandóságoknak csak 20. percentje fizettetett be, nem kell a 320. hidrészvény megvásárlására több mint 32,000 pgő forint; miszerint kinek kedve van, könnyen részesülhet a kérdéses vállalatban. Pest, dec. 21kén. Gr. Széchenyi István.

**Könyvismértetések**. Váltótörvényszéki irománypéldák peres és nemperes ügyekben, irta Császár Ferencz, kir. váltó- feltörvényszéki közbiró. Pesten kiadta Heckenast Gusztáv 1842. E könyvet olvasóink közől azoknak, kik váltó ügyekkel foglalkoznak, bemutatjuk, mint ollyat, melly iróasztalukon egy fogalmazó segédet kipótolhat. E munkában a váltófoglalkozásnál előfordulható legtöbb esetre irомány- példák vannak feltéve, mikép kell például fogalmazni folyamodványt, véleményt, tanulevelet, váltókezességet, s így tovább. Az esetek rendkívüli változatossága, a fogalmazott irományoknak törvény s kir. utasítás szerinti berendeltetése, e munkát minden váltófoglalkozóra nézve igen igen nagybecsüvé teszik. — Mi azt olvasóinknak a legméltóbban ajánljuk. 1.

**Igazítás**. Valamennyi lapjaink elhiresztelék, hogy a híd kiszedetvén a két város közti csónakon való közlekedés katonák által fog eszközöltetni. Én fájdalom, a l e g b i z t o s a b b  k u t f ő b ő l értesíthetem a t. budapesti közönséget, hogy e forró ohajtása nem fog valósulni; nem fog pedig valósulni c s u p á n  a z é r t, mert azok, kiknek rendelkezésétől függ az intézkedés, az illető helyen, még eddig legalább, semmi lépéseket sem tettek, helyben pedig nincsenek is hidászok elegendő számmal. Budán dec. 21kén 1841. P. E.

**Igazítás.** A „V i l á g" **102**dik számában **474**dik lapon **1**ső hasáb **39**dik sorában t e h á t után kimaradt e z e n. Ugyanott **15** sorral alább ‚é r d e m e k r e' helyett olv. ‚é r d e k e i k r e.'

# H i r l ő.


## Előfizetési jelentés.

A'

**„Religio és Nevelés"**

...eszteni az értenmele járó ...akorta gyilok, a fák... ...zében. Van a nyilvánossá...ok" ... — de...ogy ... általános ... képviselőt nyer... ...elye ... csak egy ... jött... ...) A... esetben ... vé... ...

...talnál Trattner-Károlyi házban, uri utcza **453** szám alatt, második udvarban s emeletben, egyebütt minden cs. kir. postahivatalnál. Ára jövőre is helyben kihordással lészen **2** for **40** kr., postán nyomtatott boriték alatt **3** for. **40** kr. ezüstben.

A ‚**Fasciculi Ecclesiastico-Literarii**' czimű latin folyóirat első félfolyamára is szinte igy és azon á... előfizethetni. 3)

Legközelebb megjelenend:

**Kis Daguerreotyp**

mellékletül

a Nagy Daguerreotyphez.

Ime egy kis mutatvány:

A német—német.

A zsidó—zsidó.

A rácz—rácz.

Tous les trois, parterre noble, pomme de terre, eau de Cologne.

2) Pest városától **3** óranyira, a bajai országútban fekvő **836** holdnyi pusztabeli rész, az urasági majortól fél óranyira fekvő helységben **6** $^2/_3$ urbéri házhelylyel, **35** zsellérrel, s úri és királyi haszonvételekkel egyetemben, — zálogba, vagy örök áron is eladandó lévén, — egyezkedhetni iránta k. táblai ügyvéd Ágoston József úrral. Országúton **640**ik sz. a: Müller házban. (3)


...en ...os. Szerkesztő **Jablanczy I.** — Nyomtatja **Landerer L.** és **Heckenast G.**

104.

PESTEN 1841.

# VILÁG

Szerdán December 29kén.

‚VILÁG' politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ‚ISMERTETŐ' gazdasági társlapjával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény u'czában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

## Előfizetés a „VILÁG“ 1842dik évi folyamára.

**A „VILÁG“ folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két ív politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kivánván mellékletekkel is többülve, jelenendik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 forint pengőben; postán egész évre 12 forint, félévre 6 forint pengő. — Ausztriából és a külső tartományokból csak a bécsi postán fizethetni elő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy címeiket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni szíveskedjenek, hogy kivántatósághoz képest intézhessük kiadásunkat.**

**Tartalom** Magyarország és Erdély: Kineveztések. — Névváltoztatás. — Közügy: (Politikai osztályzatok. VI. Szabadelműség). — Szathmár — Sáros — és Torna megyék közgyüléseinek folytatá a s vége — Erdélyi országgyülés. — Gyászhír. — Ausztria (a lipcsei köz. ujság b. Geymüller bukásáról. Bécsi levél az ausztriai nemzetibank részvényeinek osztalékáról.) — Törökország (a görög kérdés Európa befolyását látszik követelni stb.) — Spanyolország (a baszk tartományok ostromzár alól fölmentvék stb. — Németország (a würtembergi követkamrai vitatkozás a nyilvános végeljárásról). — Vegyes közlések. — Ő r. Budapesti hirek. — A zsidók állása Galiczia és Bukovinában — Hirlő.

## Magyarország és Erdély.

A nm. m. kir. Helyt. tanács Oláh József halálozása és Aichmayer József lelköszönése által megürült díjas fogalmazó-gyakornoki helyekre Simonchics János és Oláh István díjatlan volt fogalmazó gyakornokokat nevezte ki.

A nm. m. kir. udv. Kamara a neudorfi bányatörvényszék helyettességi megürült actuarius hivatalra Schultz Móricz selmeczi kerületi kir. bányatörvényszéki irnokot alkalmazta.

Felsőbb engedelemnél fogva Czierlein Károly kir. helytartósági számvevőségi tiszt Ékesy-re, és Günzburg Ignácz György, győri polgár Kőszegváry-ra változtatták nevöket.

□ **Közügy.** *Politikai osztályzatok.* VI. Szabadelműség. Ha azon két elemhez, miket előbbi számunkban elősoroltam t. i. a korlát-nem-szenvedéshez és népvágyatáshoz, ama harmadikat is halmozod, mit ezennel körülirni lesz szerencsém: — és e vegyrészek erkölcsi becsét józan elfogulatlan elmével latra teszed: bizonyára hajlandó leszesz velem azon hiedelemhez járulni, hogy illy elemekből jó egész nem eredhet. — Lássuk tehát ez ujabb elemet. —

Ezt képezi a szabadelmük azon faja, melly minden nagyobbat lehuzni, minden szokottat lerontani, minden szentséget megfogdosni, legnagyobb dicsőségének ismeri. — Ezek azok, kiknek egy született országnagy, vagy ki érdemei s tettei után magát a főbb rangúak sorába, a fejedelem s ország bizalma után felvitta, kevesebb mint ember; kiknél egy született országnagy, egy főbbrangú tisztviselő sok jelességgel birjon; mig az ő szabadelműséggel ter helt fejökben bocsánatot lel magasb állásaért. — A szabadelműségnek e legnemesebb faja nem épen olly rítka, mint gondolnók; megismered öt csontos sovány képérül, beesett vagy kigyúlt arczáról, szemeiről, félfülig hátrafektetett kalapjáról, sürü borzas szakálláról, izmos pálczájáról, széthánykodó tagjairól, szétrugdosó lábairól, harsány, szétrángatott ajkakkal ejtett szavairól. Az ő csodálkozásának, örömének, szerelmének, tiszteletének, dicsőitésének, imádásának, tetszésének szava: — szitok; — az ő tömjéne, szivsohaja és ohajtása káromkodás. — Ő a fensőbbek levonását az istenségen kezdette, cultus szolgáin folytatta; azután az erkölcs következett, míg végre alkotmány és törvény után emelte hosszú körmös ujait. — És e faja a szabadelműeknek az, melly az egyenlőséget vallja e boldogság tetőpontjának, holott hozzá egyenlő lenni! — és e faja a szabadelműeknek az, mellynél legnagyobb viszhangot talál ama jólismert nélkületek, ha kell', holott vele menni! jóravaló honpolgár nem is álmodik. — E faja a szabadelmeűknek az, melly magát igy szereti szólíttatva hallani: ‚polgárok!' midőn keblébeu mindent utál, a mi bevett nyelv szerint polgári: a városok létét, a tanácsokat, czéheket, a társulatokat, a kölcsönös egymásra figyelést. — E faja a szabadelműeknek az, melly minden törvény és szokás által szentesített jogot concessiók gyanánt követel a népszeretés oltárára: mialatt ő maga — semmit, — — más érdekének áldozni, nem egy hatalmában levő lépést p. o. közhelyen; — nem egy fölösleg durva szót, ha ez keble mélyén felfakadt; nem egy rendzavaró mozdulatot, melly miatt más jön rövidségbe. — E fajnak van saját szentjeinek lajstroma, kikhez vak buzgalommal kötve szíve; a mi e lajstromon kivül esik, az mind ‚czudar' — hazaáruló — tespedő — hypocrita! — Elvonom örömest kezemet ez undor kép folyvásti rajzolásától; ha olvasóim kegyesen megjegyzendik, mikép a politikai vallás-türelmetlenség épen ezektől jő ki, s ők hiszik, hogy az egyedül dicsőitő és boldogitó politikai hitvallás: — csak övék! — az egyedül helyes, az egyedül boldogitó eszme — egyedül övék! — Csak az korszerü, mit ők ohajtanak; csak az nemzetérdek, mit ők indítványoznak; s mind az, a mi kivánás formában ajkaikon vagy tollaikon kifoly „nemzet ohajtás! — legyen bár olly botor, olly rövidlátó agyrémlet, minőre, ha a nemzet valóságos részvéte feleletül megtudatnék, egy szánó mosolyban nyilatkoznék ez, vagy e megérdemelt szóban: pereat! — E faja a szabadelműeknek az, melly magát kornak és nemzetnek képzeli; és mellyet mi nem tartunk egyébnek, kártékony kóranyagnál, mellyet az ép egészséges nemzettest, mint illyet, nem kevés szenvedés után, de bizonyosan ki fog izzadni. —

E három fő és önálló elem után következnek az apró érdekek, miket itt felsoro'ni sem térem, sem időm. A szabadelműség nem új találmány, minden század történetlapjai foglalnak valami hozzá hasonló festvényt, csak a szó egészen új, s egészen — üres. — Régi időkben elégületlen volt nevök: czéljaikra, mikép ma, nem volt semmi eszköz szentségtelen: flectere si nequeam superos, acheronta movebo, volt jelszavok. Ez elem hozta hazánkra a török igát; a vallásos viszályokban lelte s leli ma is leghizlalóbb táplálékát; s hol külországban győzött, rendett hozott be, hogy azt ismét lerontsa; sorban talángatta isteneit, mig egy zsarnokot talált, kit azután a nemzet nyakára tolt, meggyilkolt atyák helyébe. — E politikai hitvallásnak, az egyedül dicsőitőnek! egy száraz széltömte szórakás volt Hiszekegye, melly egész Europa intelligentiáján choleraképen végig futott. Europa nem egészen józan még, bár bőven futott vére a felvagdalt erekből. Hazánkban is hány száz rebegi e száraz széltömte szórakást imádság gyanánt minden kelő reggelen; hány ifjú szorítja, mint martyr a vérrel szentelt ereklyét, forró kebelhez! — Én szánva bántom hitöket, tudván mikép fáj minden embernek tudni, hogy bálvány volt s nem isten, kit olly hőn imádott: de a kor epedve ohajt, — kér, — kiván, — követel, vajjon mit? — egy paulusi kezet, melly e kitömött popánczokat leszórja a nemzetdicsőség oltáráról, — s helyt készítsen zsámolya előtt a valósággal boldogitó tanok tisztelésének. És irányt kell mutatnunk a nemzeterő mindenhatóságának, mig a nemzet milliójinak tengeréből ez ohajtott kéz kimerül. — A politikai osztályzatok itt leirt fajára valami szépen hangzó üres szót kellene kigondolni: az fejezné ki politikai létök egész valóságát, melly szépen hangzó üresség. —

Ugy de vannak a nemzetnek emberei, kiket láttunk az oppositio mezején a nemzet valóságos hasznára „törvény és alkotvány“ mellett saját érdekök feláldozásával küzdeni; — kiket a haladás és törvényjavitások mint megannyi előmozdí[illegible] utmutatókat ismernek; kik az igazság és méltá[illegible] nemzet valóságos érdekét emelni bölcsen töré[illegible] elműeknek nevezte a szó-jog-uralom[illegible] hiszszük, hogy annak tagjai a[illegible] dás eszméi alatt egyesülve, [illegible] tályzatát képezik; hog[illegible] emberei, kik a szabade[illegible] ezek nem tartoznak a[illegible] a kormány törvénye[illegible]

nagyait megvettetni? — hallottatok tőlük káromkodva felszólítni politikai vallásos türelmetlenségre? szájaikból tanultátok az ellenzést letaroló, s a népvágyató eszméket? — Igen, ha velök összezavarjátok a faldöntő trombitásokat, és azokat, kik azt képzelik s hirdetik, hogy Magyarországon a status-axiomákat minden tanodás gyermek ismeri! —

Ime véleményem legbensőbb redőit napfényre tártam. Mi folyton a megfontolás elvét valljuk szinünknek: miszerint a haza intézvényeit conserválván, a hozott törvények megtartását valljuk első hazafi erénynek; — a haza oltárára „saját“ érdekeinkből áldozni, a rábeszélés békés eszközével másokat hasonlóra birni készek vagyunk; a törvényhozás helyén igazság, méltányosság s hazaérdek állván kezet nyujtunk a józan haladásnak s a szenvedő emberiségnek is: de a másét nem kivánjuk, s a magunkét el nem hanyagoljuk — E törvényes, békés, haladó elv terjesztésére munkálva, csupán önökre vigyázunk: korlát-nemszenvedők, népvágyatók, szabadelműk, — kiknek addig is béke s honvéri szeretet! — Bár önök is vezetnék napfényre sziveik redőit, s egyszerű polgári nyelvet tanúlva igyekeznének nem ön castájokat, hanem a nemzetet s ennek kormányát meggyőzni hazafi szándékjokról, melly nem lehet más, mint békés és törvényes. Erre pedig nem nyelv az illy beszéd: — „leülünk, hogy kimesterkéljük, mikép kell gondolatainknak szárnyát metszeni, vérét kiszíni, mig fogalmaink úgy hasonlítnak ahhoz, a mit irtunk: mikép a lucus a non lucendo neveztetik.“ — Mert ha azután illy szárny-metszett, vérvesztett, árnyékfogalmak is aggodalmat gerjesztenek a nemzetkebelben, méltán kérdezhetni: vajjon minők lehetnek ama roppant fogalmak, mik a szív redőiben maradtak. — Mi erre pályatársunkat, ott a másik hirlap színeiben, különösen figyelmeztetjük, kinek veres ónjától függ, lapjaiból a kártékony kóranyagot eleve kimetszeni s levelezőinek ezt irni: — „Barátim! Fájjon bár büszke én-einknek a tudás, el kell még is ismernünk, hogy bálvány volt s nem isten az, a mit eddig martyr-vérrel szentelt ereklye gyanánt szorítottunk hazafi kebleinkhez! Szívemben is fáj a hely, hanem kitéptem iránta érzetemnek boldogítón zöldelő növényét. És veszteségem fájdalma érzékeny: nem, mivel őt vesztém a bálványt! hanem mivel vesztett érzetemet szeretém, a boldogitót. — De oltsuk helyébe a haza egyszerü szerelmét; irjuk érdemeink sorában első helyre, hogy ez egyszerű kebelérzetnek áldozatul hoztuk dicshozó szenvedélyünket; s ne feledjük, hogy a haza teste nem kevésbbé becses, mint annak szelleme. Fordítsuk tehát e drága föld felé, mellynek porával dicső ősek, hős szívek hamva egyesül, 1842dik évben nem kevésbbé gondjainkat, mikép azt eddig kizárólag egyedül látható szerencsétlen foganattal a szellem felé fordítottuk. — Igy munkálva adjon az ég áldást s boldog új évet mindnyájatoknak.!“ — E kivánattal zárom be én is vezérczikkeink ez évi folyamát. Irtam Pesten december hó végén 1841dik évben.

*Jablanczy.*

**N. Károly** dec. 9. (Vége.) Hire futamodván a már érintett indítványnak, kedden a tegnapinál jóval nagyobb számu közönséget szemlélénk. Megérkezvén elnök-alispánunk a néphez szólott s kérte, hogy ha őt szereti, a nálalévő botokat rakja le; — ‚éljen‘nel fogadtatott a felszólitás, s vetélkedve engedelmeskedett a nemesség, úgy hogy kevés percz alatt egy botot som lehetett látni. Igy vártak a Rendek szinte egy fertály óráig, és a másod-alispán néhány tagjaival meg nem jelenvén, elnök-alispán úr őket a várnagy által meghivatá; — bár ha kijelenté is egy érdemes táblabiránk, hogy a rendes elnök jelenlétében a másod-alispán nélkülözhető, s a tisztelt személyek a közönséget szinte fél óráig várokoztaták, elnök-alispánunk kivánatára türelemmel s csendes hallgatással vesztegle az, mig végre megérkezvén a várnagy azon üzenetet hozta, hogy a másod-alispán s felekezete a terembe jőni nem akar, s ennek okául a személyes bátorság hiányát jelenté, üzenvén, hogy hallomásból tudja, miszerint a teremben valaki azt mondá: „ha nincs bot, lesz szék“, s magát a nép ingerültségének ki nem teszi. Különös, hogy a megnemjelenők közt ollyanok is voltak, kiket a nép véleményökről nem ismervén legkevesebb okuk sem volt a félelemre, ugy hogy szinte meg valának a Rendek győződve, hogy megnem jelenésök valódi oka tegnapi kicsapongásaik szégyenlete. Csöndességet kivánván ekkor elnökünk, minekutána a némelly helységek elöljárói által aláirott 12 pontok elleni nyilatkozást általvette volna, a feljegyzett egyéneket nyilatkozásra szólítá. Beszéltek még az ismeretes tárgyban mintegy huszonnégyen; 21 az indítvány mellett, 3an ellene, s beszédeiket az utóbbiak ollyan értelemben kivánták értetni, mellyben hétfőn azon felekezet több tag[illegible]ozának. Voltak még néhányan azon felekezetből [illegible] szólottak, voltak kik még nem nyilat[illegible] [illegible]évén, nem is nyilatkozhatának; vol[illegible] [illegible]emélyes bátorságot nem látott feleke[illegible] [illegible] nyilatkoztak. Ennyi egyének [illegible] főóra tájban elnökünk is vé[illegible] [illegible]ltkező határozást mondá ki: [illegible]k or[illegible]ányunk alap-elveibe, s [illegible]ka maras előjogaiba s kivált[illegible] [illegible] melly azon pontok[illegible]

nak, már azon közgyülésben elméletileg megtörtént elfogadtatását kimondja; azon okból, mivel ezen elfogadtatás olly, bár egyébiránt rendes, évnegyedi közgyülésben állapíttatott meg, mire a megye összes, nemessége, mellyet midőn olly nagy fontosságú, a nemzet alkotmányos életét és a nemesi rend jogait olly lényegileg és fontos viszonyban érdeklő kérdések hozatnak tanácskozási szőnyegre, törvényes szokás körlevelek által előlegesen a tartandó gyülésre meghivatni és kihallgattatni parancsol, meghiva és a fenforgott tárgy iránt megkérdezve nem vala, s így azon közgyülésnek a tudvalevő pontokat elméleti szempontból elfogadni jogában és hatalmában nem is állott — s midőn azt tette, ollyasmit tett, mi törvényszabta körén kivül esett — mint már alkotása formájában, alapjában hibás, és a megyei nemesség hozzájárultának szükséges *kellékivel* nem biró, érvénytelennek nyilváníttatik, s a többször *említett* 12 pont elméleti, vagy bármi szempontból előlegesen el nem fogadtatván csak mint egyes indítvány vagy javaslat utasíttatik tárgyalás és véleményadás végett, olly világos megjegyzéssel azonban, hogy a mennyiben akármellyik pontban a nemesség adózása foglaltatnék, az, mivel az adó, s rendszeresített adó elvállalásának elve a megye öszszes nemességének jelen közgyülésben nyilvánított véleménye, meggyőződésével egyenesen ellenkezik, egyenesen elmellőztessék, az országgyülésre dolgozó választmányhoz olly móddal, hogy midőn a választmány munkálata közgyülésileg tárgyalás alá vétetendik, — a megye nemessége a köztanácskozásbani részvétre körlevelek által előlegesen meghivassék, egyébiránt a választmány üléseiben, mellyeket N.Károly m. városában törvénykezések folyama alatt fog tartani, a megye minden táblabirája, s tisztviselői mindnyájan szavazati joggal birandanak. Végre ezen határozat kinyomatván az ország minden törvényhatóságival közöltetni olly czélból rendeltetik, hogy általlátván, miképen a f. évi februáriusi közgyülésből hozzájok intézett körlevelek utján megküldött 12 pontban foglalt elveket, a jelen alkalommal szolgabirák választása végett a megye székvárosába felgyülekezett összes megyei nemesség elméleti — vagy bár milly szempontból is — el nem fogadta, sajátinak nem ismeri, hanem ez uttal az országgyülésre dolgozó választmánynak, mint bár milly egyes indítványt megvitatás és véleményes jelentés-tételre a fentebbi kikötéssel adja ki, — a dolog valódi mibenállásáról tudomást nyerjenek.“

Bevégeztetvén ezen tárgy, felvétetett főispánunknak azon levele, mellyben jelenti, hogy a Karok és Rdek által tett sz.*birói* választás határnapjára gyengélkedő egészsége *miatt le nem* jöhete, de különben is a *tisztválasztások határidejét kitűzni* saját jogai közé *számlálván*, egészsége megfordúltával ha a Rendeknek ugy tetszik, sz.birák választására határidőt tűz, s azokat jele létében is megválasztathatja. —

Felolvastatván erre ő felségének azon rendelete, miszerint kifejtvén, hogy az 1723iki 56dik t.cz. értelme s századokon keresztül használat által szentesített gyakorlatnál fogva a tisztválasztási határidő kitűzése a kormánynak főispánok által képviselt jogai közé tartoznék, a megyének minden eziránti határozása következésében teendő lépéseit előre érvénytelenek s jogtalanoknak nyilvánítja. Elismerék a Rendek, hogy a főispáni jogokba illy módon avatkozni hiba, s kormány ellen elkövetett sérelem volt, s ő méltóságának megiratni határozták, hogy mennyiben a sürgető szükség, s halmozott foglalatosságok a 4 sz.birót nélkülözhetetlenekké tették, ha ezáltal kijelelési jogát sértve nem érezné, a megye által járásonkint ez alkalommal felterjesztett számos tag közől azokat nevezné ki. — Melly határozat, a felterjesztendők kiszemelése, s ezennapi jegyzőkönyvnek a bekövetkező ünnep miatt meghitelesítése után azon gyülésnek, mellynél szebb s csendesebb Szathmár megyében évek óta nem tartathatott, vége lőn. —

A pihenő ünnep-napon azonban hire szárnyalván, hogy az úgynevezett oppositio a 12 pont iránti határozat megváltoztatására idegen megyei nemesség után küldözött, meghökkenve tértek viszsza utjokból a már hazaindúlt szathmár-megyeiek, s valósult a hír, mert közönségesen tudva lett, hogy a nevezett felekezet a már meghitelesített jegyzőkönyv lényeges változtatása czéljával helyhatósági jogainkat diadali vágyoknak feláldozni akarni kész vala. Csütörtökön begyült az idegen megyei nemesség, de begyültek a szathmár-megyeiek is; — mert bárha némellyik már otthon ágyában feküdt, más szegényebb lábbelijét szárítgatta, harmadik a rosz utután pihenésre vágyott is, midőn szerdán estve a dolgok fordulatát meghallották, némellyek a nagy sárban sötét éjszakának idején gyalog nyakraföre viszszaindúltak, s a teremben még tömöttebben állván a néptömeg, — most midőn az ingerültség nagyobb fokára hágott, s valóban inkább félhetének, mint első napokon, az oppositio is megjelent. Azonban bár elnök-alispánunk a botokat letétetve csendességre inté is a népet, azonkivül, hogy a kisgyülési jegyzőkönyv meghitelesítése közönségesen kivántatott, semmire sem mehetének, mert a megyei nemesség nem jó szemmel nézte ugyan, de mégis megszenvedte azon idegeneket, kik előjogai csonkítására egybehivattak, de majd azoknak szóvitájok által ingerültségbe hozatván, a két fél között élénk kiáltozások támadtak, melly hadarászattá s későbben lökdösésse változván, e közben a Rendeknek (a mi hallatlan) fegy-

veres hajdúji kivont kardokkal jelenének meg közöttök, melly jelenet a nép ingerültségét még nagyobbra emelvén, elnök alispánunk a gyülést eloszlatá.

Szerte szélyedvén csötörtökön az idegen megyeiek, pénteken ismét begyült a nagyszámú nemesség bot nélkül s a legnagyobb csendességben várá az elnököt, ki megérkezvén, minthogy azokat, kik kedden meg nem jelentek, most ismét hiányzani látá, a várnagy által felszólíttotta, hogy ezen legnagyobb csendességű gyülésbe jelennének meg, de ezek a helyett hogy megjelentek volna, mintegy 45 személy aláirásával, kik közöl némellyek idegenek, többen patvaristák voltak, beadának egy iratot, mellyben nyilatkoztaták, hogy személyes bátorság nemléte miatt meg nem jelennek. — Ezután a gyülés megnyittatván, a kisgyülési jegyzőkönyv meghitelesíttetett, majd ő felségének a nm. m. kir. Helyt. tanács utján érkezett azon kegyelmes rendelete, miszerint főispáni befolyás nélkül választott s törvényszékekre alkalmazott táblabiráinkat tiszteikből kivetközteté, felolvastatván, a Rendek a régen divatozott szokás szerint a jövő évre az elnök kijelelését helybenhagyólag főispán által kinevezett táblabirákat választottak. S így elmult egyszer az idő, mellyben törvényszékeinken apát két fiával, s az egyik fiút sógorával, s három testvért ismét két sógorával egyszerre látánk.

Mig ezek folytak, (s ezt meg kell jegyeznünk) álmélkodva s kikell mondanom talán nevetve is, vevém észre a következetlenséget, miszerint a személyes bátorság hiánya tekintetéből magokat meg nem jelenendőknek nyilatkozott s a nyilatkozásba névszerint is bele foglalt egyéneknek majd fele részét a teremben láttam.

Végre indítványoztatván, hogy azon főbiró, ki helyhatósági szabad állásunk sérelmével a megye fegyveres cselédeit erőszaktétel végett annak beegyezése nélkül kivont kardokkal a terembe vezetni merészelé, fenyittetnék meg; bár ha összesen hangzott is az actio kiáltás, elnök-alispánunk felszólísása következtében elhatároztatott, hogy annak megbüntetését a Rendek azon küldöttségnek, mellyet elnökünk a zavarok megvizsgálására általa kinevezettnek nyilvánított, a megyének beadandó jelentéseig függeszszék fel. Felolvastatván még több kormányi rendeletek — intézvények, — meghatároztatván a jövő évi pörszakok s közgyülések napjai, azon gyülés, melly illyen népességgel három egész év óta illy szép renddel, csendességgel s egyetértéssel nem folyhata, eloszlott. — Ezen napon a gyülésben meg nem jelent tagok közöl a nevezetesebbek s közöttök másod-alispánunk is székvárosunkat elhagyván, megmutaták, hogy ők bár szólás s vélemény-szabadság bajnokai — idegen vélemény diadalát nem *türhették*. — *A gyülések azonban első-alispánunk* elölülése alatt a legszebb csendességgel tovább folytattattak.

**Sáros megye közgyülésének folytatása s vége.** Eperjes, december 11kén. A vasárnap által félbenszakasztott tanácskozások fonalát, hétfőn dec. 6kán, az előfogati nyugtatványok vizsgálásával vették fel a RR., s minthogy a reggeli ülés délutáni harmadfél óráig tartott, s a nyugtatványok csak egy részét vizsgálhatták meg, folytatását ebédutánra határozták el, mi is 4 órától kilenczedfélig tartott; de ekkor sem fejeztethetvén be, ismét másnapi délutánra halasztatott, — s így azon nap semmi határozás nem hozatott. — Dec. 7kén felolvastatott a nm kir. Helyt. tanács intézvénye, melly által, sz. kir. Eperjes városa a vámok és vásári helypénzek sokszori kihágásai miatt perbe idéztetvén, felsőbb helyeken tett esedezése következtében, parancsoltatott: hogy a megye e tárgyban felvilágosítást adjon, s a pereket függeszsze föl — elhatároztatott: hogy a felvilágosítás, minden kihágás sorával terjesztessék fel, a perek azonban a törvények szerint folytattassanak. — Több k. intézvény, folyamodás és jelentés olvastatott föl s intéztetett el. — Szőnyegre került a várnagy számadása, mellyben előfordult a rabokra tett 798 frtnyi kiadás. Erre határozás hozatott, hogy 1) ezután a rabok értékére, és vagyonára is figyelem fordítassék, s kiktől telik, azok ítélet által is a kitartások visszatérítésére marasztaltassanak; 2) hogy az elitélt rabok a munkára 8 pengő kr. díj mellett felvigyázat alatt bocsájtassanak, s a napidíjak a honi pénztárba adassanak. — Levéltárnokunk V. J. a kerületi táblához protocolistának legkegyelmesebb kineveztetése következtiben, levél által hivataláról leköszönvén, határoztatott: hogy a kinevezett választmány tőle átvevén a levéltárt, adja ezt által a lajstromzónak, kire tisztujitószékig bizatik; ekkor pedig meg fog kéretni a főispán, hogy lajstromzó helyett a levéltárnokhoz egy irnokot vagy választasson, vagy nevezzen; biztosabbnak vélvén, ha csak egy, t.i. a levéltárnok, lesz felelős, nem pedig a mint mostanig divatban volt. — Ebéd után 4 órakor ismét összeültek a RR., és 8adfélig folytatták az előfogati nyugtatványok vizsgálását. Becsületökre vált a főbb tisztviselőknek, hogy a viszszaeléseknek még csak gyanúja sem terhelte őket; de az alsóbbak igenis nagy mestereknek találtattak. Dec. 8ka ünnep. Dec. 9kén a sirokai járás főbirája, a vakok pesti intézetére járásában beszedett adakozásokat jelentésével együtt beadta, s parancsoltatott, hogy a többi 5 sz.biró, jelentéseik minélelőbbi beadására szólíttassék föl. Az előfogati nyugtatványok elég unalmas, de az adózók sorsán könnyiteni kivánó buzgóság édessé varázsló megvizsgálásából elég tudomást szerezvén magoknak a RR., a viszszaelések megszüntetésére, vagy csak korlátozására is, rendre került a tanácskozás; — felolvastatott az e tárgyban már régibben hozott határozat, az pontonként meghányatott, mellynek főbb pontjai ezek: 1) Nemesember magán-dolgaiban eljáró tisztviselő az előfogatot, nyugtatvány mellett nem használhatja; hanem azt készpénzzel az, kinek dolgában jár, fizetni tartozik; ide számíttatnak az uriszékek is, mellyekre minden meghivott, csak készpénzzeli fizetés mellett használhatja az előfogatot, kivévén az adózók ügyvédét. 2) Minden tisztviselő, valamint t.biró is protocolumot tartozik vinni, mellybe kiküldetése, vagy foglalatossága tárgyát és számát köteles feljegyezni, és a nyugtatványban is felirni. 3) Az esküdtek a sz.biráktól kiküldetve hasonlókép a tárgyat irják ki a nyugtatványban. 4) Tisztl. jegyzők és ügyvédek, csak a közgyülés és törvényszékekre egyszer, s viszszamenet is csak egyszer élhetnek előfogattal, a kisebb gyülésekre pedig csak azok, kik meg lesznek hiva. 5) Az adószedők csak adóbeszedés alkalmakor. 6) Rendes orvosok, sebészek, és bábák tartoznak mindig a helység és adózó beteg nevét kiirni. A tiszteletbeliek pedig egyedül az alispán, sz.biró, vagy rendes főorvosok kiküldetése mellett használhatják az előfogatot. 7) az utibiztosok, az utak munkája idején kivül, egyedül a sz.birák kiküldetése mellett két lovas előfogatot használhatnak stb. Ezen határozás egész kiterjedelmében ki fog nyomatni. — Dec. 10ke a jegyzőkönyvek meghitelesítésére volt szánva; e tárgyhoz fogván, ns Zemplény megye nov. 29kén költ levele érkezett, mellyben mlságos gr. Péchy Emánuel decemb. 13ra kitűzött, mint a főispáni-helytartónak Ujhelybe ünnepélyes bemenetele adatott hirül, egyszersmind ezen ünnepre ns Sáros megye meghivatott. — Ezen meghivó-levélre válaszolni határoztatott: hogy miután olly rövid az idő, melly alatt oda érkezni lehetetlen, Sáros megye ez ünnepben részt nem vehet A jegyzőkönyvek meghitelesíttettek, s így a majd két hétig tartott közgyülés befejeztetett. — A törvényszékek dec. 13kán fognak kezdődni.

Megyénk a szó leszorosabb értelmében megfelel nevének, mert valóban igen sáros; egünk több hét óta borult, és majd mindennap esik; ezen nálunk szokatlan időjárás (máskor decemberben szánkázni szoktunk) aggodalommal tölt el, és attól tartunk, hogy vetéseink, mellyek istennek hála! szépek, kiáznak, vagy rothadnak. Ohajtva várjuk a máskép nem igen kedves éjszaki szelet, melly fagyos fuvalmával megkeményítse mezeinket, hogy szük takarmányunkban gazdálkodhatnánk, mert a vetéseken jó legelőt találnának marháink s juhaink. — A tisztabuzának köble nálunk 17—18, a rozsé 9—11, árpaé 7—8, zabé 4—5 váltó frt, egy pár zsúp 30, egy pár kéve tavaszi szalma 36 kr váltóban.

**Torna-megyei** közgyülés (folytatása). — Torna RRdei a postavovalt Torna felé irányoztatni már évek óta kérik. A hivatalos levelek elkésése, a megyében nem létező posta miatt mindennapi, s voltak esetek, hogy a katonai átszállitásokról szóló tudósítások csak a katonaság átvonulása után érkeztek meg; legközelebb is volt hasonló eset: azért a posta iránti kérelem, a közigazgatás s közszolgálat hátramaradásának szempontjából ismét megujittatott.

Gömör megyének a vegyesházasságok tárgyában irt levele, új sérelem gyanánt adván elő, hogy az avatás mellett is megtagadtatott az áldás; — ezen levél folytában, ámbár Torna megyében a vegyesházasság tárgyában panaszra ok még nem volt, felirás határoztatott. Közös az ohajtás, hogy a vegyesházasságokból keletkezett surlódások a felekezetek s pártok felett álló törvényhozás utján minélelőbb szüntessenek meg; s nyugtassanak meg az elmék, mellyek felingerelve, olly történetes eseteket is hajlandók gyülölség s türelmetlenségből eredetteknek hinni, mellyek épen nem keletkeztek gyülölségből. E század nem a vallásbeli türelmetlenség s gyülölség százada, és még is gyakran órákat foglalnak el a vegyesházasságokból keletkező vitatások, s némi keserű érzelmet hagynak hátra a keblekben, melly idegenítve tolakodik a kölcsönös bizodalom kapcsai közé, mi most, midőn a tennivalók tömegében időre is egyetértésre is olly nagy szükség van, a törvényhozás figyelmét méltán felhija.

Több megyének levelei, mellyek a még teljesen viszsza nem kapcsolt részek kétes helyzetének orvoslását, — az egyházi javak jövedelme fölöslegének főkép nevelési czélokra leendő fordítását, — az egyház némelly főpapjai által viselt főispáni hivataloknak világi férfiakra leendő átruházását s a mészárszéki jog eltörlését kivánva, — s a hg primás által gyakorlott kir. táblai ülnökök kinevezése s egy r. catholikus apa jogának az általi korlátozása ellen, hogy fiát a losonczi ref. iskolába [illegible] nyilatkozva, Torna megye RRvel is közölte[illegible]ési utasítások tárgyában kiküldött bizottság[illegible]

Nyolcz század eseményei és viszs[illegible]vényeink. A kor haladása minduntala[illegible]hozták a mult századok válto[illegible]len; meg fogják hozni a[illegible] a mikép? megfejtése, a le[illegible]hoz könnyelmüséggel já[illegible]gokhoz utasitvák azon[illegible] eldöntendők, hogy a[illegible]

a tárgyat. De vajjon nem kiván-é a tárgyak fontossága ennél is többet? készületlenül a nap fontos kérdésinek megfejtéséhez fogni nem lehet, nem szabad; s ha csak épen az országgyülés határideje előtt ülnek öszsze a bizottságok s addig nem tesznek, mint eddig nem tettek, semmit, nem lészen-é a bizottság tagja a bizottsági ülésben épen olly készületlen, mint lett volna a gyülésben? nem lesz-é majd a bizottsági munkálatok gyümölcse éretlen, melly vagy nem lesz megemészthető a nemzet által, vagy lázt szülend a nemzet életében, — avagy, mi még legkevésbbé veszélyes, nem nyujtand elég táplálékot a nemzetnek? Nem lenne-é tehát, avagy nem volt volna-é már eddig is jobb, a tárgyakat a bizottság tagjai közt előleges kimunkálás végett kiosztani, s az egyesek által, mélyebb nyomozás és megfontolás után kidolgozott tárgyakat venni tanácskozás alá a bizottsági teljes ülésekben? — mert ismételjük: a korral haladnunk kell; — de a mikép? megfejtése a legnehezebb feladat, — mellyet készületlenül megkisérteni nem lehet, nem szabad. K. G.

**Erdélyi oszrággyülés.** A dec. 1én tartatott 11ik országos ülésben napi rendre tüzetvén az országos hivatalokrai választások s az azzal egybefüggő választási kérdések, mivel ezekre nézve az országos RR. már 1837ben érett tanácskozás után megállapodtak, felolvastatott az irt évi 26dik ülés jegyzőkönyvéből a választás módja, s a 45 és 46ik ülésből a felirás elvei felől hozott határozatok, s kevés vitatás után határozattá lett a választásmódjára nézve: 1) hogy a kir. előadások 1 pontja szerint először a főkormányzót válaszszák meg s terjeszszék fel, anynyival inkább, mivel ezen ürességbe jött hivatal betöltését a RR. különben is törvényszabta joguk- s kötelességöknek tekintik. 2) Azon kérdésekre nézve, kik választhatnak s választathatnak, s mimódon vétessék a választás teljesedésbe? ragaszkodnak a KK. és RR. ezuttal is az 1837ki határozathoz. Egyszersmind meghatároztattak a kormánynoki választás mellett ő felségéhez felterjesztendő felirat elvei u. m. a) hálás köszönetet fejezni ki azirant, hogy a kormánynoki választást ő Fge. kir. előadásai első pontjául méltóztatott kitűzni; mit a RR. annál nagyobb örömmel fognak tenni, mivel egyébiránt is elvitathatlan joguk s mellőzhetlen kötelességök kivánná, az ürességbe jött hivatalokra választani; b) az 1837ki jegyzőkönyvben kifejtett elvek szerint fiui bizalommal keressék meg ő Fge, hogy kinevezésében a legfőbb méltóságu hivatalra is a szózatok többségét s vallási egyenlőséget megtartani méltóztassék, úgy hogy az 1837ben 53 szám alatt kifejezett kivánat szerint a főkormányzó és udvari korlátnok, mint két legfőbb hivataliak, külön vallásbeliek legyenek, úgy szintén arra c), hogy kegyelmes kinevezését még ezen országgyülésre mentől előbb leküldeni méltóztassék. d) Mivel az Appr. III. r. 17. cz., a leop kötés 10 p. és az 1791 10. t. cz. tisztán rendelik, hogy országgyülés évenként tartassék, még is a közelebbi országgyüléstől a mostanig egynél több év tölt el, miből ismét más sérelmek is születtek, annak kijelentése mellett, hogy a RR semmi akadályt el nem ismernek, melly miatt az országgyülés tartása a törvényes időn túl elhalasztathassék, keressék meg ő Fge mindjárt ezen első felirásban, hogy a törvény e rendeletét betölteni méltóztassék; végre e) nyilatkoztassák a KK. és RR. hálás köszönetöket, hogy a jelen országgyülés helyéül ő Felsége Kolozsvárt méltóztatott kitűzni.

A decemb. 2kai u. m. 12ik országos ülésben véghezment a kormányzói választás. — Dec. 4kén a kir. főkormány jelenlétében országos gyülés tartatván, a titt. főkormány egy a KK. és RR-hez szóló kir. leiratot adott által, melly magyarúl így hangzik: „Mivel az általatok, hű KK. és RR. két kormány-tanácsnoki hivatalra lett választástok tárgyában közelebb mult országgyüléstekből 1838dik évi febr. 21ről költ felirásotok mellett felterjesztett, s erdélyi udvari kanczelláriánk által nekünk maga módján előadott kijeleltek közől b. Bánffi László időközben megholt, titeket hü KK. és RR. ezennel kegyelmesen arra intendőknek találánk, hogy 2dik kir. előadásunk tárgyalása alkalmával ezen hivatalokra is a törvény értelmében válaszszatok és jelöljetek ki, s legfelsőbb elhatározásunk alá terjesszétek föl. Most említett felirástok többi pontjaira nézve pedig, öszvefüggőleg azokkal, miket 1837dik évi julius 18ról s novemb. 20ról költ alázatos felirástokra 1838dik évi jan. 19ről hozzátok intézett kegyelmes királyi leiratunkban veletek tudatánk, bizonyosokká akarunk titeket, hű KK. és RR. tenni, hogy különös gondunk van rá, miszerint az adomány-levelek az 1791beli 20. t. czikk. rendelete szerint ezután is a régen gyakorlott mód szerint keljenek, s így tettleg is bebizonyíttassék, hogy azoknak kihirdetése tekintetében sincs semmi méltó aggodalomra okotok. Kiknek egyébiránt sat. Költ uralkodói fővárosunkban Bécsben Ausztriában novemb. 5kén Urunk 1841dik, uralkodásunknak pedig 7dik évében. Ferdinánd m. k. Nopcsa Elek m k. Ő felsége saját parancsából: b. Apor Lázár m. k.

A dec. 4kei, 13dik országos ülésben felolvastatott az itélőmester által szerkesztett felirat-javaslat s köziratra adatott; miatán a RR. dec. 5. és 6kán előkészületeiket megtették, dec. 7kén a 14dik ülésben országos tárgyalás alá vétetett a felirat javaslata. Az itélőmesteri szerkezeten kivül még két más adatott be, egyik a követek ülésében, másik királyi hivatalos Gál János által készitve. A fő különbség e szerkezetek közt az, hogy az itélőmesteriben az országgyülés törvényes időbeni nem tartatása sérelme hátul fordul elő, más kettőben pedig mindjárt legelől van panasz emelve [illegible] sérelemért. Mi előtt egyik vagy másik határozatilag elfogad[illegible] ollyan érte[illegible] 1791. 11. t. cz. nyomán közöltetett a kir. főkormá[illegible]zat több tag[illegible] megtételeért.

[illegible]ezetből [illegible] [illegible]dik országos ülésben megállíttattak a ta-
[illegible] [illegible]sok mellett felterjesztendő feliratok elvei.
[illegible] [illegible]alt meg Pozsonyban eichenkranzi báró
[illegible] [illegible]agy s a 35d. számu gyalog-
[illegible] [illegible] kis- és a szicziliai sz. Ferdi-
[illegible] [illegible] Annarend első osztályu vi-
[illegible] [illegible] udvar tántoríthatlan hűségű
[illegible] [illegible] omateljesb főtisztét vesztet-
[illegible] [illegible] marg 52d. évében meghalt
[illegible] [illegible] (első szülöttje a f.
[illegible]

évi aug. 18kán elhunyt Ferencz Fülöpnek) cs. k. kamarás, és századvezér, stájerországi választottsági tanácsnok, ausztriai örökös főasztalnok és ns. Beregh megye örökös főispánja. — Beke poraikra!

## Ausztria.

A lipcsei Közöns. újságban következőket olvasunk: Bécs dec. 9én báró Geymüllernek bel- és külföldön olly nagy figyelmet gerjesztett csődületi ügye a higításban (liquidation) annyira haladt, hogy a zavaros viszonyokba már most határzott pillanatot vethetünk. Egészbenvéve meglehetős bizonyossággal tünik ki, hogy e bukás nem párosult csalással, mikép azt közönségesen hinni kezdték, s hogy a távozott bizonyosan nem vitt magával kincseket. E szerencsétlenség okáúl vétetik, hogy ő, kereskedése átvételekor nyomasztó föltételek és körülmények által szoríttatott a részesektől; hogy korábbi években csakugyan aránytalan fényüzést vitt háztartásában, s főleg az, hogy az 1830d. balsorsu év bankügyi nyerészkedésiben olly súlyosan sújtá őt, s hogy ezenfelül álszemérme nem engedé fölfedezni barátjai előtt helyzetét, s azoknál még idején segélyt keresni. A váltó-hitelezők alkalmasint pénzöknek 50. száztóliát meg fogják kapni; de a könyvadósságok, mellyek 2 ½ millió forintnál többre rugnak, hihetőleg fedezetlenül maradandnak. Az egész hiány 3. millió forintnál többre tétetik. Azonban alaptalan az, hogy Türkheim és társ. strassburgi ház is Geymüller csőde miatt bukott volna meg; mert e háznak, biztos források szerint, az érdeklett tömegen egy fillérnyi követelése sincs.

Bécs, dec. 9én. Hiteles hirek szerint a nemzeti bank részvényeinek további féléves osztaléka 42. ftra fog tétetni, mihez számítva az első félévre már kifizetett 39. ftot, ezen évre összesen 80. f. jut egyegy részvényre. A bank papirai jó állása tanusítja, hogy bár ez idei osztalék valamivel csekélyebb is az 1840kinél, a közönség bizodalma a kormány rendszabásai által biztosított bankfizetések iránt még sem csökkent. Az utólsó hat hónap óta, midőn a tulságos hitelezéseket az új financz-elnök, báró Kübeck megszorította, a nemzeti bank ezüst kincse legalább is kétanynyival növekedett. Azon tudósítást, hogy a fennevezett financzelnök a cautiót tenni tartozó statustisztviselőkre nézve azt rendelé, miszerint biztosítmányaikat készpénzben fizessék le, mitől 4. száztóli kamatot húznak, oda kell igazítani, hogy a rendelet még báró Kübeck elődе alatt tétetett, melly alkalommal a járandó kamatláb 3. száztólira határoztatott, s most Kübeck báró emelte azt négyre.

**Törökország.** A keleti ügyek csakugyan nincsenek még egészen tisztában. Berlini hirek szerint a görög kérdés europaivá kezd fejleni; s Nagybritannia és Oroszország meg is kisérté már, hogy a török és görög udvarok közt fenforgó vitálypontok feletti kérdésbe Ausztriát és Poroszországot belevonhassa; e két hatalmasság azonban e fontos ügy elhatárzásához mindaddig nem akar járulni, mig a londoni szerződések határzati, mellyek az orosz háború bevégzésekor a drinápolyi békeszerződésben a fényes Portától elfogadtattak, az akkor kikötött pontokkal együtt nem teljesíttetnek. — Egyébiránt azon tudósítások, *mellyek Bécsből jőnek, hol pedig — angol lapok nyilatkozása szerint is — a* török-görög ügyek iránti *viszonos értesüléseknek központja* van, minden, azok iránti *további aggodalmat* megszűntetnek: a fényes Portának nyilatkozatai ugyanis, habár hadkészületeit még meg nem szüntette is egy részről; s a görög kormány készsége: a Porta minden méltányos követeléseinek engedni más részről, kezesek az olly nehezen szerzett békének keleten további fentartására. Stratford Canning, angol követ a török udvarnál, Bécsből rendeltetése helyére elútazott, s pedig legelőbb is Triesten keresztül Athenébe, hogy ott eredményét azon tanácskozásoknak, mellyek Görögország érdekében Bécsben tartattak, az athenei kormánynyal közölje. Úgy látszik, hogy inkább a nép kebelében támadott a vágy: hazájok határának terjesztésére, semhogy azt külhatalom gyújtotta volna fel; az angol kormány, mint említők is már, szilárdul ellenszegűl a görögországi határok külebb vitelének Thesszalia felé; s annak, hogy Candia a mondott országgal egyesíttessék. Konstantinápolyi levelek folyvást hadkészületekről szólnak, mellyek a Porta által Thesszaliában legújabban fölfedezett titkos szövetkezések következtiben kettőztetett szorgalommal tétetnek; e szövetkezések s bújtogatások ápolóiul görög s franczia ügynökök hireltetnek. — A szyriai dolgok decemb. 1ig Konstantinápolyba érkezett tudósitások szerint, szinte nincsenek még csendes állapotban; s ott, mint szinte a szigettengeren is, angol és franczia küldnökök (Emissäre) fújják az égő taplót, amazok a drúzokat, ezek a maronitákat ingerelvén háborgásokra. Egy szmyrnai levelező szerint, Mehemed Alit is megkisérteté egy europai hatalom, vajjon nem volna-é kedve a Porta ellen ismét fellázadni? azonban az öreg róka nem hagyja magát ismételve jégre vinni: nehogy azt is elveszítse, mit a szultáni hattischerif által csak olly nehezen tudott magának s családjának kieszközölni.

**Spanyolország.** A Moniteur bayonnei hireket közöl decemb. 10kéről. Ezek szerint a baszktartományok ostromzári állapotja megszüntetett; a katonai biztosságok feloszlattak; a büntetésül kiszabott hadiadó további beszedése eltiltatott, s a birói zár alá vétel szinte megszüntetett. Egy dec. 6kai rendelvény eltörli végkép a királyi őrséget; s csak az alabárdosok fognak megtartatni. — Egyébiránt ezen hirek, főleg a büntetésül kiszabott hadiadó további beszedésének tilalmazását illetőleg, épen nem ellenkeznek múlt lapunkban tett közléseinkkel: mert a zsarlók multra nézve csakugyan nem büntettetnek, sem a zsaroltak kármentesítése iránt semmi intézkedés nem tétetik

**Németország.** Stuttgart. A követek kamrája dec. 8kai ülésében tárgyalás alá került a nyilvános végeljárás kerületi törvényszéki esetekre nézve. A bizottmány következő eseteket különböztet meg: 1) ollyakat, mikben pénz vagy kerület-fogsági büntetés várható; 2) ollyakat, mellyek megyei fogsággal fenyíttetnek, vagy 3) ollyakat, mikre ideiglenes vagy továbbtartó polgári becsület- s hivataljogvesztés rovatandik. Első esetekre nézve a bizottmány előadása, az azokra alkalmazandó összes eljárás iránt később fog megvitattatni; utóbbi esetekre nézve pedig a bizottmánynak azon nézete, hogy a nyilvános végeljárást ez itélő-kerületi testület előtt nem gátolja tetemes akadály, főleg ha e czélra, mint régibb időben, a tanácsházak használtatnának, mellyek többnyire elég tágasak vidéki várasokban a részvevő közönség számához képest. Másod osztályu esetekre nézve azon

szempontból indult a bizottmány, hogy az összeség érdeke a status büntető jogábani eljárásánál rendszerint csekélyebb lesz, s hogy sok illynemü esetben az által sulyosabbá lenne a vádlott helyzete, hogy a közönség szemei előtt állna, mint maga az elitéltetés által. A bizottmány tehát követk két czikk közbeiktatását inditványozza: 139 czikk a) „Azon kerülettörvényszéki büntető-esetekben, mellyekben becstelenitő büntetést kell határozni, helye van a 137 és 138 czikkben kijelelt nyilvános végtárgyalásnak a kerületi birói testület előtt; ennek következőleg a 139 czikkben ne tán történt inditványok szerint kiegészitéseket is kell határozni. Joga van továbbá a kerületi birótestületnek, vagy a vádlott vagy védelmezője kérelmére, vagy hivatalszerüleg, mennyiben ez az igazság kitudására szükségesnek látszik, a tanúkat meghini s a nyilvános ülésben kihallgatni. Ezen az itélő birószék előtti végeljárásban, jelen szabad lenni felnőtt férfi személyeknek, kivéve, ha a vizsgálat fajtalansági bűnökre nézve történik.“ 139 czikk b), A 139. a) czikk nyilvános eljárásának a vádlott kivánatára egyéb kerülettörvényszéki büntetőesetekben is helye van, kivéve azokat, mell ekben a törvény csak pénz- vagy kerületfogsági büntetést rendel.“ — A vitatás kezdetével első szólt Camerer: Örül azon, hogy a bizottmány illy inditványokat tön, mivel a nyilvánosság ez esetekben is fontos. Azon kérdésre: van é helye annak itt is, igenlőleg kell felelni. A vádlott s a nép joga olly alapos, mint nagyobb büneseteken. Azon nehézségek, mellyek a nyilvánosságnak magasb törvényszékeknéli behozatalának elibe gördülnek, nem fordulnak elő a kerületi birószekeknél. Nem szükségesek fogoly-átvitelek, sem külön börtönök, sem a tanúk messzibb utazásai s költségei, sem törvényszéki teremek, mikép már a bizottmány észrevevé; nem is történnek vizsgálati halasztások. Ezenfelül a kerülettörvényszéki nyilvánosság mellett még más okok is állnak, mivel az elkövetett bün helyéhez közelebb lakó közönség nagyobb részvéttel is fog viseltetni a nyilvános tárgyalás iránt, mint a megyevárosi közönség. A törvényszéki ülnökök intézete is tekintetben emelkedni, s igazság iránti érzet fog kifejlődni s képződni. Minden: kerületi törvényszéki esetre nézve nyilvános eljárást inditványoz. — Zwergern: Camererrel egyet ért. Éppen ezen esetek nyilvános tárgyaltatása leend jótékony erkölcsi hatással a népre, mi által közügy iránti fogékonysága ébredni s emelkedni fog. — Idler: nézete szerint az ártatlan jobban fogja szeretni, ha a községi tanácshoz intézett felmentő itélettel csöndesen haza mehet, mintsem a poroszló által az utczákon keresztül a tanácsházba vezettetni, s ott néhány városi polgár s talán falusi lakos előtt büntelennek nyilvánittatni. A nyilvánosságtóli illynemü irtózás nem érdemel rosszalást s ezt megsemmisitni nem kellene. — Gmelin: Ő nem ellenzene olly inditványt, melly minden esetben, hol a kerületi törvényszékeknél végeljárásnak helye van, a törvényteremi ajtókat ki akarja nyitni, ha kivihetőnek látná a dolgot. Van talán néhány főhivatali város, hol elégséges a tér, de legtöbbekben ez nincs úgy. — Köstlin: véleménye szerint nem hágatnak át a mérséklet korlátai, ha a bizottmányi inditványok elfogadtatnak. Mivel már az a köznézet, hogy a nyilvánosság szilárdabb alapra teendi az igazságérzetét a népben, és számára jogiskolává leend, ezt lehető legközönségesebbé kellene tenni, nem pedig a megyevárosokra szoritni. A kerületi birószékeknél nem igen nagyok az akadályok, s régi szokásként a tanácsteremeket használhatni. — Prieser statustanácsnok: A nyilvánosság mellett szóló főok a kerületi törvényszékeknél nem forog fen, az t. i. hogy a vádlott az itélő biró elibe állittassék, minthogy itt a vizsgáló biró segédeivel is jelen van. Hathatós benyomást várnak a nyilvánosságtól a nép erkölcsiségére. De minő benyomást várhatni olly nyilvánosságtól, mellyben semmi sem fordulna elő, mint a vádlott hosszu kihallgatásai vádló s védő nélkül. Illy nyilvánosság csak csökkentené az itélőszékek tekintetét. Többire egyetért abban, mit Gmelin követ a klvihetetlenséget illetőleg monda. Az alkalmas helyek hijányából meritett okhoz még azt csatolja, hogy az inditványok által szörnyen sokasodnának a törvényszékek dolgai, s a kerületi törvényszékeket 3 — 4000 előforduló esetben annyira elfoglalná, hogy szükségkép szaporitni kellene a birói személyzetet. — Veiel és Hiller: Camererrel együtt értenek. — Bezzenberger igazgató: Itt főleg a kerületi törvényszékeknél a végeljárás elrendezését kell szemügyre venni. Ez csupa meztelen előadása a tényeknek, mellynek ellenében egészen másfelé irányzott ügyvédi védelem áll. A vádlott könnyen szemére vethetné vizsgáló birájának, ki most mint itélő biró hivatalkodik, némi kifogásokat a vizsgálat ellen, mi botrányt szülne. Ha nyilvános végeljárást akarnak, tiszti vádlónak is kell lenni. — Duvernoy: ő azt hiszi, hogy azon terek, hol ujonczszedések s több effélék intéztetnek, nyilvános törvényszékekre is elég tágasok. A jelen esetekben fenforgó részletes nyilvánosság által valóban nincs megfelelve a nép-nyilvánosságnak. Ez pedig megkivántatik, hogy a nép bizodalmat nyerjen törvényeihez, s a közjóhoz ragaszkodjék. — Rümelin: az ügyet még egyszer a bizottsághoz utasittatni véli. — Jeitter: a bizottsági indítvány ellen nyilatkozik. — Stump: A községek igazgatásában nyilvánosság van, de tapasztalása szerint kevéssé használják, igen gyéren gyülekeznek az emberek a számadási kihirdetésekre, az előjárók esketésére. Ez történnék a birószéki nyilvánosságra nézve is. — Zwergern: A nép nem nyilatkozhatik, mig sajtó szabadsága nincs; még nem ismeri a nyilvánosságban fekvő jót, ha megadatik neki, az érdek is ébredni fog. A községi ügyekre nézve, ugy hiszik az emberek, ott vannak a polgári választottságok, — s a törvényszéki tárgyalások még is sokkal fontosabbak. — Knapp: El nem ismerheti, hogy a nyilvánosság iránti érzet Würtembergben olly gyönge, minőnek Stump állítja. Nem az igazgatási nyilvánosság okozá-e, hogy az előbbi visszaélések megszüntek? Ezen hatása leend a jogügyekbeni nyilvánosságnak is. Linden báró: Semmikép sem látja jónak nyilvános végeljárást vádló és védlő nélkül intézni; minden becs nélkül lesz, s nem hogy emelné az igazságszolgáltatás tekintetét, sőt botrányokat hozna napfényre, mellyek megsemmittenék a törvényszékek tekintetét. Azután még Gutbrod és Faber praelatus a bizottmányi inditvány ellen nyilatkoztak. Camerer indítványa felett szevaznak, s az 48 szóval 28 ellen mellőztetik; a bizottságtól indítványzott 139. a) czikk 50 szóval 26 ellen elfogadtatik: s a bizottmányi pótlék czikk 139 b) is 38 szóval 27 ellen elfogadtatott.

# VEGYES.

**Budapesti hirek.** Fővárosunkban a sáros idő daczára is igen vidám, igen élénk volt Karácson ünnepe. Komolyabb dolgok rabjai, édes örömmel emlékezünk vissza gyermekkorunk szelid napjaira; mennyi öröm, mennyi várakozás, mennyi teljesülő remények! Fischer czukrász ismért izlési tapintattal rendezte egészen alkalmilag boltját; mennyi ártatlan örömnek volt ez ma forrása. — Mennyi hálát érdemel a legkorábbi századokbani catholika egyház, hogy az élet poezisét, melly lelket és szivet javit, ritka classicitással igy a legnagyobb körre tudta vezetni, — átihletvén annak örömeit a legtisztább vallásos fölemelkedéssel. — Ő milliókat részesitett a boldogság élvezetében. — Vajjon ti népvagyatók, nem fosztandjátok - é meg e mérhetlen becsü szent hozományától is a szegény munkás népet? — Mit terveztek, ennek adni érette?— Azon hir, mellyet lapjaink is felvettek, miszerint a budai hatóság egész tolvajbandát fedezett volna fel, s tetemes elorzott tárgyakat megtalált legyen, — nem valósult. — A napokban két ujdonságot hallottunk a színpadról. — Thern-nek a nemzeti színház egyik karmesterének új operáját „Gizul“-t; és egy új bohózatot e czim alatt „egy pohár pálinka.“ — Az elsőbbre lesz alkalmunk valamit mondani, ha másodszor adatik. — A bohózatra megjegyezzük, hogy azt mi, mint nem egészen roszúl sikerült paródiát, a nemzet pártfogósága alatti színpadon is megnéznők, ha a színi czédulán e sor állandana: „a szemtelen kétértelműségek a második előadásnál kihagyattak.“ — Mi máskor búsongtunk, ha a közönség koszorújában igen kevés fiatal hölgyvirágot szemléltünk; ez előadásnál sajnáltuk, hogy azon kevesek is jelen voltak. — A magyar, ha hozzá fog, csak kitesz magáért; szeretnők elhallgatni, hogy e darab fordítója a különben igen érdemes szinész: — Szerdahelyi. —

**Zsidók állása Galicziában és Bukovinában.** (legközelebb őFelsége által javított állapotjok szempontjából) A zsidók rendszerítése mind családi és religioi mind magán s közjogi viszonyok tekintetéből, legtöbb országban a törvényhozási kérdések tárgyává lett, s hihetőleg még ezután is többször leend. Utóbbi országgyülésünkön is szőnyegre került állapotjok. Azért minden önhittség nelkül kecsegtetem magam: miszerint a galicziai és bukovinai zsidók ő Felségének 1841dik april 5kén költ legkegyesebb határozása által javított sorsuk megismértetése sem helyén, sem időn kivüli nem leend. Melly javitás és ujitás lényegében következőkben öszpontosul: 1) Előlegesen, a német nyelv, most még minden egyenes kényszerités nélküli használtatására rendeltetik: hogy a zsinagóga részére semmi uj zsidó imádságos, vagy hitkönyv teljességgel sajtó alá ne bocsáttassék. De még a kéznéllévő nyomtatott zsidó könyvek isméti nyomtatása se engedtessék meg, ha csak annak egyszersmind hű német fordítása is nem eszközöltethetnék; még illy esetben is a könyvvizsgálat tisztéhez tartozandik minden, botrányt okozható, helyeket mellőztetni.

Ehhez képest a rendőrségi elnökség, valamint a könyvvizgáló hivatal is utasitást kaptak ezen legfensőbb parancs létesitésére, s végrehajtására megtenni a kellő rendeléseket.

Nyelv tekintetéből honunkban az 1840ki XXIXik t. cz. 4. §. által csak az rendeltetik: hogy a zsidók minden oklevelet és szerződést a hazában, s a kapcsolt részekben divatozó élő nyelven szerkesztetni kötelesek legyenek. — 2) Az 1846ik évi september 1jétől kezdve Galicziában egy rabinust sem leend szabad felfogadni, sőt illy sajátságunak sem ismerni, kivéve azt, ki illő bizonyitványt képes mutatni arról: hogy a bölcselkedési tudományokat, főleg pedig a pedagogiát valamelly belföldi intézetben jó sikerrel végezte légyen. — 3) Ezen bölcselkedési tudományok szükségét illető legkegyesb parancs hasonlóképp a zsidó hittanitókra is egész értelmében kiterjesztetni rendeltetik. — 4) Azon eddigi tekintet a rabinus és hittanittók választásánál: hogy képesek-é adót fizetni? egészen felfüggesztetik. És ezután választási tulajdonságaik nem fognak többé az adófizetési képességtől meritteni, hanem választathatásuk egyedül végzett tudományaikról szóló dicséretes oklevelekhez s jó erkölcsi viseletükhez köttetik. — 5) Az 1846ik évi septemb. elsejétől ujonnan alkalmaztatandó megvizsgált rabinusok és hittanitók, további intézkedésig, hat évre állandóknak nyilvánittatnak. — Ezen alkalmaztatásuknak pedig olly móddal kell végbe mennie: hogy t. i. a község három választottat felterjeszt, kik közül aztán a korhivatal (Kreisamt) nevez ki. — 6) Ő császári kir. Felsége kegyelmesen megengedte: hogy a zsidók ott, hol akaratjok s egyszersmind elég tehetségök is volna, tulajdon zsidó elemi-oskolákat, vagy ha inkább tetszenék, a tarnopoli mintajára készitendő főtanodákat is állithassanak magok költségén; mellynek elrendezése azonban egészen, a kath. iskolákra nézve fenálló szabályok szerint kell történnie; hozzá függesztve még azt is, hogy jól megvizsgált kellő tudományokkal és megkivántató tulajdonokkal felruházott zsidóiskola tanitók hiányában a kath. tanitók is alkalm[illegible]hassanak. Ezen intézkedési mód Moraviában is alkalmaztatásb[illegible] dig figyelt tapasztalás után itélve igen kielégi[illegible] dók tulajdon iskolákat állitani nem akar[illegible] azonban a zsidó gyermekek olly számmá[illegible] iskolai osztályt képezhetnek, illyen helyet[illegible] kola-házban, de különös iskolá[illegible] lyen, bizonyos jutalomért a k[illegible] különös figyelemmel kell arr[illegible] lai nevelést kapjanak; mell[illegible] neveltetésére és miveléséré[illegible] külözhetlen hasznát veen[illegible] pontban érintett eset[illegible] sőbb parancs követke[illegible] ség alkalmas eszkö[illegible]

lamint eddig, ugy ezután is a szülék szabadságában áll gyermekeik neveltetéséről 's tanittatásáról magány-oktatás által is gondoskodni; 's erre cath. vagy pedig zsidó magánytanitókat használni; csak hogy ezek aztán pedagogiai és jó erkölcsi bizonyitványokkal tanithatási képességöket kellően igazolhassák.— 10) A hittanitás csak olly egyedek által történhetik, kik a) az elem-oskolai tanulmányokban eléggé jártasok; b) kik zsidó hittanitásukat illető tudományokból kivántatólag megvizsgáltattak; c) kik jó erkölcsüek, és ezen felül emlékezethaladó időtül fogva mindig zsidók voltak. Ezenkivül rendeltetik: hogy a' hittanitás házhelye, valamint a' tanitványok száma elfogadásul a' helybeli hatóságnak bejelentessék; — és hogy olly helyeken, hol a' zsidó hittanitás nyilványosan tartatik, épen nem; hanem csak ott, hol a' zsidó hittan nyilványosan nem tanittatik, vagy pedig f ö l m e n t é s mellett lehessen magány-tanitásnak helye; és illy esetben is e tisztség csak szorosan megvizsgált egyének által teljesíttethessék.—Továbbá határoztatik: hogy a község a már megválasztott hittanitókat erősités végett a körhivatalnak felterjeszsze, és ezen körhivatal tiszléhez fog tartozni illy egyéneket vizsga szemmel tartani. — A hittanitók előlegesen bemutatandó fizetéséről a zsidóknak magoknak kell gondoskodni. — Ezen intézkedés pedig Galiczia és Bukovina minden zsidó községeire kiterjesztetik. 11) Mi tulajdonkép a galicziai zsidó öltözetet illeti, ő Felsége ugyan kegyesen megengedte a szabad öltönyválasztást, de egyszersmind azt is méltóztatott elfogadni: hogy a zsidó viselet letételéhez, mint feltéthez, személyes kedvezések köttessenek s elhatározta: minden előforduló alkalmas ürügyet arra irányozni: hogy azok száma növekedjék, kik ezen viseletből és velejáró előitéletekből kibontakoznak. 12) A zsidó házasságot illetőleg rendeltetik: hogy az eddigi törvényes határozások: miszerint a házasulandó felek a körhivatalnál a német oskolai tárgyakból, és B n e Z i o n tanitó könyvből, mint a hazasulhatásra elkerülhetlen feltétül megvizsgáltattak; ezután is előbbeni érvényességükben teljesen megmaradjanak." — De egyszersmind ezután a kérőtől annak bebizonyitása is megkivántassék, hogy: a) ő valamelly bizonyos megengedett keresetmódot legalább három évig folytonosan üzött; b) hogy semmi adófizetéssel el nem maradt; c) hogy ő leglegalább 22, menyasszonya pedig 18 éves. (Ezen rendelés Csehorszägban is életben van). Innen természetesen foly: hogy a rabinusok egyszerü esketési bizonyitványai semmit sem erősithetnek, ha csak a körhivatalnak házassági beegyezésének bizonyitványa is hozzá nem járul. 13) Galiczia és Bukovinának olly királyi s mezővárosaiban, hol a zsidóknak az állandó tartózkodás megengedtetett, szabad leszen: a) olly házakat, mellyek dülékenységük s a tulajdonosnak tehetlensége miatt a politikai hatóságtól hivatalosan árverésre bocsájtatnak; b) olly házhelyeket, mellyek a nem épités miatt hivatalos eladás alá kerülnek, olly kikötéssel megvenni, és pedig sajátsági joggal megvenni, hogy bizonyos idő lefolyása alatt illő házakat, kemény szerekből fognak épiteni; és c) olly épitőhelyeket is vehetnek tulajdoni joggal, mellyeket a hatóságok a körhivatal megegyezésével tulajdon földjéből kihasitva, illy czélra és hasonló feltétek alatt a zsidóknak eladnak. — 14) A mi a kimérési-keresetmód (Schankgewerbe) tekintetéből a zsidókat illeti, határoztatik ugyan: a) hogy ez az előbbeni tiltó parancsnál mint szabálynál ezután is megmaradjon; még is ő cs. kir. Felsége b) a körhivatalnak megengedni méltóztatott e szabály alól kivételeket tenni olly izraëliták kedvezésére, kik (1) soha semmi becstelen cselekvésnek részesei nem voltak; (2) kik illy tettről még gyanúsokká sem lettek; (3) kik az elem-oskolai tanítást rendesen hallgatták; (4) kik a zsidó öltözetet letették. 15) A malom s őrölhetésnek haszonbérlési s birhatási joga a zsidóknak Galicziában ugy mint Bukovinában ezentul is zárva marad; mindazáltal a molnár-mesterségnek kellő megtanulása nekik is megengedtetik. 16) A kir. és mezővárosokban a zsidóknak a pálinka-égetés, közönséges és méhser-főzés megengedtetik. 17) Ezentul is megerősittetik már az 1792. évben a zsidóságnak tulajdonitott azon képesség, hogy a polgári jog elnyerésére törekedhessék; továbbá hogy szavazati és választhatási képességgel birjon a választott polgárságra. De ezen polgári jogból semmikép sem szabad az országtáblai képességet következtetni. — 18) Ő Felsége kegyelmesen rendelte: hogy az egyesült udvari kanczellaria magának ezen intézkedések pontos megtartásáról időrül időre bizonyságot szerezzen. — 19) A mi itt a zsidó-hittanitást illetőleg rendeltetett, erre nézve ő Felsége legkegyelmesb határozásánál fogva a hatóságoknak ezennel meghagyta: hogy mindenben kellő kimélettel járjanak el, nehogy a zsidóság ezen intézkedések által a javára czélzottakat félre ismerje.

Budán dec. 23d. 1841. Kegyelmes Erdődy Erzsébet grófözvegynő, kinek a kebelbeli sinylők intézete már egy alapitványát köszöni, ugyanezt, az alább irt kezébe letett még két száz pengő forinttal nevelte. Melly nemesszívű adományát, imé kötelesség szerinti nyugtatványa mellett forrón hálálja Külkey Henrik titoknok

# H i r l ő.

**Mi pesti mészárosok**, hogy a tévelygő véleményeket utba igazítsuk; a kritikának határt szabjunk; egyszersmind a tt. publiknmot is figyelmeztessük, következő, évenkint egy mészárszékre eső költséginket nyilvánítjuk; ugymint:

| | | vfrt. | kr. |
|---|---|---|---|
| 1 | A mesterségüzésre megkivántató 10,000 frt. tőkének egyévi 6procentes kamatja . . . . . . . . . . . . . . | 600 | — |
| 2 | Lakás, bőrszárító, s istállóbér évenkint. . . . . . . | 400 | — |
| 3 | Egy mészárszéktől mint ház- vagy boltbér évenkint. . . | 600 | — |
| 4 | Egy mészárszéktől városi adó . . . . . . . . . . | 80 | — |
| 5 | Az ugynevezett kamarai adó . . . . . . . . . . | 43 | 45 |
| 6 | A székállólegény évi pénzbére, és minden eladott mázsa húsnál 3 font elengedés . . . . . . . . . . | 250 | — |
| 7 | Egy vágólegénynek évi pénzbére . . . . . . . . | 250 | — |
| 8 | Egy pénzszedőnek évi pénzbére . . . . . . . . | 150 | — |
| 9 | Ezen három legénynek évi élelmezése . . . . . . . | 600 | — |
| 10 | Egy számadó göbölyösnek évi pénzbére . . . . . . . | 150 | — |
| 11 | Egy számadó juhásznak évi pénzbére . . . . . . . | 100 | — |
| 12 | Ezen két cselédnek 2 új bunda, 4 pár új csizma . . . | 100 | — |
| 13 | A göbölyös és juhász évi elesége; hetenkint 6 kenyér, 4 font szalonna, 4 icze kása, 1 font só; de gyakran 4 font hús is kettőre . . . . . . . . . . | 312 | — |
| 14 | Egy kocsis évi pénzbére 120 frt.; kosztja 150 frt. . . | 270 | — |
| 15 | Két lótartás, hetenkint 2 mérő zabot, naponkint 1 forint ára szénát számitva, egy évre . . . . . . . . . | 728 | — |
| 16 | Kovács-, bodnár-, szíjgyártó-munkára egy évre . . . . | 150 | — |
| 17 | A n. mlgu kir helyt. tanács parancsolata szerint legalább hat-heti felvásárlott provisióra 48 marha megkivántatik; mellyekből 8 darabnak a Rákoson szabad legelő engedtetik; a többiért naponkint darabjaért 6 krt. fizetünk; és 7 hónap alatt . . . . . . . . . . . . | 840 | — |
| 18 | Szinte 40 d. marhának 5 hónapi szénája, naponkint csak 30 kr. árut egy darabra számítva . . . . . . . . | 3,000 | — |
| | Summa. . | 8,623 | 45 |

Általábanvéve, egy mészárszékben hetenkint alig kél el 2500 font hús; s ha ezen fennevezett summát az egy év alatt eladott húshoz csatoljuk; bizonyos: hogy minden font húsra 4 kr. költségül esik. — Már [illegible] is, valamint többi polgártársai, fáradságáért a polgári [illegible] melly hasznoból családját tartsa, s háziköltségeit vi[illegible]ne tehát azt tőle nem irigyleni.

## Pomázon

*Budától két órányi távolságra* lévő Fáy Ignácznak, és Mocsáry Antal örököseiknek birtoka — amaz két, ez pedig négy évre folyó 1842-dik esztendő első napjától—a' tulajdonosok kármentése mellett — minden hozzá tartozó jövedelmekkel árendában kiadatandó; úgy, hogy illetőlegi haszonbérlője két hónap alatt nem találkozván, 1842ik évi martius 12ik napján; a' hely szinén Fáy Ignácz udvarában árverés utján, a' haszonbérlőre általruháztatnak. Mellyeknek, és jövedelmeiknek összeirását mind a' pomázi gondviselőnél, mind Pesten Kutsera Lőrincz ur lakán, a' zöldkert ütczában 488 szám alatt látnia lehet.

## DIVATLAPI HIRDETÉS!

Emlékezetbe hozván a „Regélő" programmáját, ujra figyelmeztetjük a t. cz. illetőket annak

## Tárogató

czimü melléklapjára, mellyben, miután az említett divatlap eddig is kedvező pártfogásra talált az olvasó közönségnél, c z é l i r á n y o s a n f o g n a k h i r d e t t e t n i m i n d e n l á t n i, t u d n i, v e n n i v a l ó k. Nevezetesen: könyv- hang- és műárosi czikkelyek, bálok, estvélyek, hangversenyek, mulatók, fürdők; lovagló, testgyakorló, uszó 'stb. iskolák. Továbbá nyelv-ének- zongora- tánczmesterek-, nevelők, nevelőnék; ugy szinte divatszabók és kereskedők, butor, tükör 's egyéb raktárak; illatszerárusok, virágcsinálók, czukrászok, hajfodrászok, gőzhajók, gyorskocsik jötte mente. Mindez olly pontosan, hogy melléklapunk a t. cz. közönségnek a' lehetségig biztos kalauzul lehessen.

A' beiktatandó jelentések sorától 4 kr., a' mellékletekért 1 f. 20 kr. járand p. p. Minden e' nemü hirdetések elfogadtatnak s' szerkesztő-hivatalban. Belváros, leopold-utcza 189 sz. Rottenbiller-ház 2 emelet.

*A Regélő szerkesztősége.*

Legközelebb megjelent Debreczenben Tóth Lajos könyvnyomtató intézetében:

## Elárult Pályairat

a tagosztály által létesülhető müveltebb gazdálkodási módoknak, minél kevesebb költséggeli fölállításáról, tekintetbe vevén a föld minőségét, éghajlatot, vásári és egyéb körülményeket; jelesen pedig a téli, nyári istállózást, mennyiben a tagosztály által a közlegelő vagy végkép megszünik, vagy megszükíttetik.

Szerzé
*Balásházy János.*
a magyar t. t. rendes tagja.

## Irodalmi jelentés.

Az előre nem látott terhes akadályok el levén immár hárítva, szerencsém van jelenteni, hogy „Vetélytársak, vagy kassai székestemplom építése" czimü szinmüvem 3 felv. egy előjátékkal közelgő új év első napjaiban minden bizonynyal nyomtatásban megjelenend, ára csinos borítékba kötve 30 kr. p. p. Budapesten előfizethetni f. évi dec. hó 10keig Jelenfy Ágoston kir. táblai hites ügyvéd urnál; a 'Jelenkor', 'Nemzeti ujság' és 'Világ' szerkesztői hivatalokban. Kassán: Nagy Pál hites ügyvéd s ülnök, és Rimanóczy Ferencz városi főjegyző uraknál. Azon czimteljes honfiakat, kiket különösen levél által előfizetés beszedésére mély tisztelettel bátor valék felszólítani, ezuttal ismételve kérelmem leglehetőbb sikeresítésére és lelkes pártolására hazafiúlag kérem; azon tisztelt előfizető urak pedig, kik már megjelent szinmüveimből netalántán minden szemes figyelmem ellenére is példányaikat meg nem kapták, ebbeli hijány azonnali pótolhatása tekintetéből arról egyenesen engem bérmentes levélben tudósítni méltóztassanak. Kelt Rozgonyban, Kassa mellett, october hó 16kán 1841dik évben.

*Klestinszky László.*

[illegible]r és Heckenastnál [illegible]en könyvárusnál megszerezhető
[illegible] e z é r
kalendáriom
[illegible] pengő pénzben.

[illegible]tő Jablanczy I. — Nyomtatja Landerer L. és Heckenast G.